

അവതാരിക

'സ്വാതന്ത്ര്യം യ ഉദാവഹനഹിതധീഃ

പാതഞ്ജലപ്രക്രമേ

'നൈപുണ്യം സമബീഭ്രൽ കണ്ടളജാം

വ്യാസസ്യ ചോദീരിതേ

അയ്യാശാസ്ത്രീമഹോദയം സഹൃദയം

പൌരാണികാഗ്രഗുഞ്ചതം

വന്ദേ ശാന്തനരം ശ്രുതിസ്തുതിധരം

ധന്വൈകചാരംഗുരം'

ഒരു ഭാഷാഭാഷ്യംപോലെ മഹത്തായ ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിന് അവതാരിക എഴുതാൻ ഉള്ള കഴിവ് എനിക്കുണ്ടോ എന്ന കാര്യം ധർമ്മമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന്റെ ഏഴാം പട്ടത്തിന് അവതാരിക എഴുതാൻ ബഹുമാനപ്പെട്ട ഒ. എം. നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാടവർക്കു എന്നോടാവശ്യപ്പെട്ട ഒരു അഭ്യർത്ഥനയെക്കൊണ്ട് സാധിക്കുമോ എന്നൊരു ഭയം എന്ന അലട്ടാതിരുന്നില്ല ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന് ഇതുവരെയുള്ള അവതാരികകളെല്ലാം എഴുതിയിരിക്കുന്നത് ഭാരതത്തിൽ കലാനും പ്രസിദ്ധിയുള്ളവരും പ്രഗത്ഭരും പണ്ഡിതരായ സാഹിത്യകാരന്മാരാണ്. അങ്ങനെയുള്ളവരുടെ കയ്യിലേക്ക് എഴുതപ്പെട്ടിരിക്കാമെന്നതിന് ശ്രീ ഒ. എം. സി. എന്റെ അഭിപ്രായമാണ്.

ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന്റെ ഒന്നാം വാല്യത്തിന് അവതാരിക എഴുതിയത് ഡോക്ടർ കണ്ണശ്ശി രാജാവാണ്. രണ്ടാം വാല്യത്തിന്റെ അവതാരികകളെ ശ്രീ. എൻ വി. കൃഷ്ണവാരിയുമാണ്.

മൂന്നാമത്തെ ഭാഗത്തിലെ സമസ്ത സാഹിത്യകാരന്മാരുടെയും പങ്കാണ്. വിലപ്പെട്ട മന്ത്രങ്ങളുടെ കലവറയാണ്.

അതിലുപരിയായി സമസ്തരായ ഒരു പട്ടം എണ്ണപ്പെട്ടവരുടെ പൊതുവായ അഭിപ്രായം സാഹിത്യകാരന്മാർക്ക് വിശാലമായ അർത്ഥം ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണ്. ഇതാണ് പ്രസ്തുത സാഹിത്യഗ്രന്ഥമെന്ന പേരിൽ അവർ അവതാരികയിൽ എഴുതിയതെന്ന കരുതുന്നു.

Education

അവതാരിക

'സ്വാതന്ത്ര്യം യ ഉദാവഹനഹിതധീഃ

പാതഞ്ജലപ്രക്രമേ

നൈപുണ്യം സമബീഭരതീ കണ്ടളജാം

വ്യാസസ്യ ചോദീരിതേ

അയ്യശാസ്ത്രീമഹോദയം സഹൃദയം

പെരുന്നീകാഗ്ര്യഞ്ചതം

വന്ദേ ശാന്തനരം ശ്രുതിസ്മൃതിധരം

ധർമ്മകപാരംഗുരം'

ഈ ഭാഷാഭാഷ്യംപോലെ മഹത്തായ ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിന് അവതാരിക എഴുതാൻ ഉള്ള കഴിവ് എനിക്കുണ്ടോ എന്ന കാര്യം ധ്യേയമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന്റെ ഏഴാം പട്ടത്തിന് അവതാരിക എഴുതാൻ ബഹുമാനപ്പെട്ട ഒ. എം. നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാടവർക്കു എന്നോടാവശ്യപ്പെട്ട് ഒരു അതെന്നേക്കൊണ്ട് സാധിക്കുമോ എന്നൊരു ഭയം എന്ന അലട്ടാതിരുന്നില്ല ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന് ഇതുവരെയുള്ള അവതാരികകളെല്ലാം എഴുതിയിരിക്കുന്നത് ഭാരതത്തിൽ ക്രമം പ്രസിദ്ധിയുള്ളവരും പ്രഗത്ഭരും പണ്ഡിതരായ സാഹിത്യകാരന്മാരാണ്. അങ്ങിനെയുള്ളവരുടെ കയിലേക്ക് എന്നെക്കൂടി കൊണ്ടുവന്നതിന് ശ്രീ ഒ. എം. സി. എന്റെ അഭിനന്ദനങ്ങൾ

ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന്റെ ഒന്നാം വാല്യത്തിന് അവതാരിക എഴുതിയത് ഡോക്ടർ കഞ്ചുണ്ണി രാജാവാണ്. രണ്ടാം വാല്യത്തിന്റെ അവതാരികനാകട്ടെ ശ്രീ. എൻ. വി. കൃഷ്ണവാരിയരുമാണ്.

മൂന്നാം വാല്യത്തിലെ സമുക്ത സാഹിത്യകാരന്മാർക്കുമാണ് അവതാരിക എഴുതേണ്ടത്. വിലപ്പെട്ട മന്ത്രങ്ങളുടെ കലവറയാണ്

ഈ അതിലുപരിയായി സമുക്തമായ ഒരു ഗ്രന്ഥം എന്നാണവരുടെ പൊതുവായ അഭിപ്രായം. സാമാന്യജനങ്ങൾക്ക് വിശാലമായ അർത്ഥം ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണ് ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ സാഹിത്യഗ്രന്ഥമെന്ന പേരിൽ അവർ അവതാരികയിൽ എഴുതിയതെന്നു കരുതുന്നു.

Education

ശ്രദ്ധേയമായ മനോരവതാരിക ലോഷാലാഷ്യത്തിന്റെ 4-ാം വാല്യത്തിലുണ്ട്. പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠനും ഭക്തോത്സാഹനും ഭാഗവതമാകുന്ന സമുദ്രത്തിന്റെ മറ്റൊരു കണപനമായ ശ്രീ. വൈശ്രവണൻ്റെ രാഷ്ട്രീയസമീപനത്തിന്റെ കർത്താവ് എന്തുകൊണ്ടെന്ന ആ അവതാരികയുടെ ആഴവും പരപ്പും നമ്മൾ ഊഹിക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ. ശ്രീധരീയത്തിന്റെ ചുവടുപിടിച്ച് അതിന്റെ സാരം കടകിട തെറ്റാതെ ഭാഗവതം മുഴുവനും മലയാളത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ച് ഭാഗവതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സർവ്വകാണ്ഡ പ്രാതഃസ്മരണീയനായിത്തീർന്ന അദ്ദേഹം, സ്വന്തം ഭാഗവതവ്യാഖ്യാനത്തിൽ വേദത്തെക്കുറിച്ചെഴുതിയ ഭാഗം തന്നെ നേരെ പകർത്തിയിരിക്കുകയാണ്. ഇത് വേദഭക്തന്മാർക്ക് പ്രഗല്ഭതയെക്കുറിച്ച് ഭക്തി ജനിപ്പിപ്പാൻ വളരെ സഹായകമാവും.

ഡോക്ടർ സുകുമാർ അഴീക്കോട് തികഞ്ഞ സാഹിത്യകാരനും നേതാവുമാണ്. നേതാക്കന്മാർ ശാന്തിയും സമാധാനവും ആഗ്രഹിക്കുന്നവരാണല്ലോ. ജാതിമതഭേദം കൂടാതെ എല്ലാവരെയും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന 'സംസമിത്'..... എന്ന മന്ത്രം പ്രഗല്ഭതയിൽ നിന്നെടുത്തു കാണിച്ച് കൃതാർത്ഥനാകുന്ന അദ്ദേഹം. ശ്രീ. സുകുമാർ അഴീക്കോട് 5-ാം വാല്യത്തിന്റെ അവതാരികയാണ്.

ലോഷാലാഷ്യത്തിന്റെ 6-ാം വാല്യത്തിന് സുപ്രസിദ്ധരായ കവി അക്കിത്തമാണ് അവതാരിക എഴുതിയിരിക്കുന്നത്. തന്റെ അവതാരികയിൽ അദ്ദേഹം വി. ടി.യെക്കുറിച്ച് പ്രഗല്ഭ സംസ്കാരത്തിലേക്ക് കൊണ്ടുവരാൻ പണിപ്പെട്ട് ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ലോഷാലാഷ്യത്തിന്റെ മഹത്വം

വേദങ്ങൾക്ക് ഇന്നേവരെ നിരവധി ലാഷ്യങ്ങളുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. സാധാരണ മനുഷ്യരുടെ പ്രവൃത്തികളോടനുബന്ധിച്ച്, ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സായണൻ. അതുതന്നെയാണ് സായണലാഷ്യത്തിന് മറ്റു ലാഷ്യങ്ങളെക്കാൾ ഉത്കൃഷ്ടതയുള്ള കാരണം. അപ്രകാരമുള്ള സായണലാഷ്യത്തിനെ അനുസരിക്കുകയാണ് ശ്രീ. ഒ. എം. സി. ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലോഷാലാഷ്യത്തിന് യാതൊരുവിധ ന്യൂനതയുമില്ലെന്ന് നമ്മൾക്ക് ഉറപ്പിച്ചു പറയാൻ കഴിയും. 3-ാം വാല്യത്തിനവതാരിക എഴുതിയ ഡോക്ടർ

സി. ആർ. സ്വാമിനാഥന്റെ അഭിപ്രായവും മറ്റൊന്നല്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയം എനിക്ക് ഏറ്റവും ഹൃദ്യമായിത്തോന്നിയതുകൊണ്ട് താഴെ ചേർക്കാം.

“എല്ലാ വേദഭാഷ്യങ്ങളിലും വെച്ച് സായണാചാര്യന്റെ ഭാഷ്യത്തിനാണ് സാധാരണ മനുഷ്യനോടും അവനാൽ ചെയ്യപ്പെടേണ്ട നിത്യനൈമിത്തികകർമ്മങ്ങളോടും അവന്റെ ഐഹികങ്ങളും ആമുഷ്ടികളുമായ കാമനകളോടും ഏറ്റവും അടുപ്പമുള്ളത്. അതുകൊണ്ടാണ് അതിന് മറ്റു ഭാഷ്യങ്ങളേക്കാൾ പ്രചാരവും പ്രശസ്തിയും ലഭിച്ചത്. ശ്രീ ഒ. എം. സി. യുടെ ഭാഷാഭാഷ്യത്തിൽ തെളിഞ്ഞുകാണുന്ന ഒരു വിശേഷത ഭാഷാഭാഷ്യകാരൻ അണുപോലും സായണ ഭാഷ്യത്തിൽ നിന്നും വ്യതിചലിക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടില്ലെന്നതാണ്”

ശ്രീ. ഒ. എം. സി.യുടെ ഭാഷാഭാഷ്യത്തെക്കുറിച്ച് മറ്റൊരു സുപ്രധാന സംഗതി എനിക്ക് പറയാനുണ്ട്. എൺപതു വയസ്സിലധികം പ്രായമായ എനിക്ക് ജ്യോതസൂത്രമായി എഴുപത്തിരണ്ടു വർത്തിലധികം ബന്ധമുണ്ട്. അമ്പതു കൊല്ലത്തോളമായി വേദാന്ത ചിന്തനയിൽ യത്നിച്ച കഴിയുന്ന ഞാൻ അതിനുവേണ്ടി ജ്യോതത്തിന്റെ വളരെയധികം വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. സായണഭാഷ്യത്തിന്റെ പരാവർത്തനം മറ്റുള്ള പ്രാദേശിക ഭാഷകളിലുണ്ടോ എന്ന കാര്യംതന്നെ സംശയമാണ്. പക്ഷെ, വളരെക്കാലം മുമ്പ് ശൃംഗഗിരിയിൽ വച്ച് കണ്ണാടക ഭാഷയിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട ഒരു വ്യാഖ്യാനം ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, അതിന് സായണഭാഷ്യവുമായി പലദിക്കിലും യോജിപ്പില്ലാത്തതുകൊണ്ട് എനിക്ക് ഒട്ടും താല്പര്യമായി തോന്നിയില്ല. സായണാചാര്യനെ ഭക്തിയോടെ അനുസരിക്കുന്ന ശ്രീ ഒ. എം. സി. യുടെ ഭാഷാഭാഷ്യമാകട്ടെ, ജ്യോതത്തിന് ഭാരതത്തിലെ പ്രാദേശിക ഭാഷകളിലുള്ള സമ്പൂർണ്ണ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിൽവെച്ച് മേന്മകൊണ്ടും പിറവിക്കൊണ്ടും ഒന്നാമതാണെന്ന് അതുമായി ‘വളരെയേറെ ബന്ധപ്പെട്ടിട്ടുള്ള എനിക്ക് ഉറപ്പിച്ചു പറയാൻ കഴിയും.

മുൻകാലങ്ങളിൽ ദന്തങ്ങൾക്ക് വേദത്തിനോടു് അതുവരെ ഭക്തിയുണ്ടായിരുന്ന. വേദഭക്തന്മാരെക്കുറിച്ചു് ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം ‘മടങ്ങുർച്ചി’യെ മാനിനിന്ദാൻ വർഷം സാമ്യല്ലേ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വേദഭക്തിയെ കുറിക്കുവാനായി ഞാൻ ഒരു അനുഭവകഥ വിവരിക്കാനാശ്രയിക്കുകയാണ്.

വേദമെന്നാലെന്തു ?

“ഇഷ്ടപ്രാപ്തിനിഷ്ഠപരിഹാരയോഃ
അലൗകികമുപായം യോ വേദയതി സവേദഃ”

തൃശ്ശൂർ വടക്കുന്നാഥ ക്ഷേത്രത്തിൽ ‘ശിവരാത്രി വാരമിരിക്കൽ’ വറ്റരെ പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു ചടങ്ങാണ്. ഒരിക്കൽ വാരമിരുന്നുവെന്ന് മടങ്ങർളിയാണ്. അദ്ദേഹം വടക്കുന്നാഥന്റെ മണ്ഡപത്തിലിരിക്കുന്നത് വാരം ചൊല്ലിത്തുടങ്ങി. ‘ഉത ദേവാഃ’...എന്ന ആദ്യം തന്നെ വാരത്തിന് നിശ്ചയിച്ചിരുന്നത്. മടങ്ങർളി അപ്പോൾ അഭിമുഖീകരിച്ചത് ‘ദേവാ .’ എന്ന പദം ഉച്ചത്തിൽ ഉച്ചരിച്ചപ്പോൾ പരമേശ്വരൻ ശ്രീകോവിലിനുള്ളിൽനിന്നു വിളിപ്പറയും. അപ്പോൾ വാരമിരുന്ന സ്ഥലം അയാളുടേതായിട്ടുണ്ട്. അതിനാലാണ് ഇത് കെട്ടുകഥയല്ലെന്ന് സ്പഷ്ടമാണെന്ന്.

പ്രാചീനാചാര്യന്മാർ വേദത്തിന് ഈ വിധം ഒരു നിർവ്വചനം നല്കിക്കാണുന്നുണ്ട്. ഇതിന്റെ അർത്ഥം ചുരുക്കി വിവരിക്കാം. അഭിഷേകം നേടിയെടുക്കുന്നതിനും അനിഷ്ടം ദൂരെ പരിഹരിക്കുന്നതിനുമുള്ള അലൗകികമായ ഉപായത്തെ മനസ്സിലാക്കിത്തരുന്നതാണ് വേദം. “അപെരുരുഷേയം വാക്യം വേദഃ” എന്നിങ്ങിനെ മറ്റൊരു ലക്ഷണവും പ്രാചീനന്മാർ തന്നെ വേദലക്ഷണമായി ചില പ്രമാണഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ എഴുതിക്കാണുണ്ട്. പുരുഷവീരചീതമല്ലാത്ത വാക്യമാണ് വേദം എന്നാണ് ഈ ലക്ഷണത്തിന്റെ താല്പര്യം. ഇനി വേദൊരു ലക്ഷണമാവട്ടെ “പ്രത്യക്ഷേണാഗ്രന്ഥിത്യാ വായസ്സുപായോ ന ബുദ്ധ്യതേ ഏതം വിദന്തി വേദേന തസ്മാദേവസ്യ വേദതാ” എന്നാണ്. ജ്യോതിഷോക്തം മുതലായ യാഗം ചെല്ലാൽ ഇഷ്ടം കൈവരുമെന്നും കളഞ്ഞ് ക്ഷേണം ഉപേക്ഷിച്ചാൽ അനർത്ഥം പരിഹരിക്കുവാൻ കഴിയുമെന്നും പ്രത്യക്ഷംകൊണ്ടോ അനൗമാനം കൊണ്ടോ വേദമൊഴിച്ചു മറ്റൊരതെങ്കിലും പ്രമാണം കൊണ്ടോ ഗ്രഹിക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. അതു വേദംകൊണ്ടു മാത്രമേ സാധിക്കൂ എന്നതാണ് വേദത്തിന്റെ പ്രത്യേകത. ഇതാണ് മേലുദ്ധരിച്ച ലക്ഷണത്തിന്റെ അർത്ഥം. വേദ ഭാഷ്യത്തിന്റെ അവതാരികയിൽ സായണാചാര്യൻ ഇങ്ങിനെയാണ് വേദത്തിന്റെ നിർവ്വചനം നല്കിയിരിക്കുന്നത്. അദ്ദേഹം തന്നെ വേദത്തിന് മറ്റുപലലക്ഷണങ്ങളും നല്കിയിട്ടുണ്ട് “പ്രത്യക്ഷാഗ്രന്ഥാനാഗ്രന്ഥമേഷു പ്രമാണവിശേഷേഷ്വന്തിമോ വേദഃ” എന്നാണ് വേദത്തിന്റെ മറ്റൊരു ലക്ഷണം. പ്രത്യക്ഷം, അനൗമാനം, ആഗമം എന്നിവയാണ് പ്രമാണ വിശേഷങ്ങൾ. ഇവയിൽ വെച്ച് പ്രമാണമായ ആഗമം ആണ് വേദം. ആഗമവും വേദവുമെന്നാണ് ഈ ലക്ഷണത്തിന്റെ സാരം. അപ്പോൾ ആഗമമെന്നാൽ എന്താണ്? പറയാം, “സമ്യക് പരോക്ഷാനുഭവസാധനം” എന്നാണതിന്റെ ലക്ഷണം. ലോകാതീതമായ സുഖാനുഭൂതിയെ നല്കുന്നതേതോ അതത്രെ ആഗമം. മന്വാദിസ്തൂതികളും ഇപ്രകാരമുള്ള സുഖാനുഭൂതിയെ നല്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ വേദലക്ഷണം സ്തൂതികളിൽ കടന്നുകൂടിയതായി കരുതാതെ തരമില്ല. അതു യുക്തവുമല്ല. അതുകൊണ്ട് ലക്ഷണം ഒരു പരിഷ്കരിക്കേണ്ടിവരുന്ന ‘പുരുഷനിർമ്മിതമല്ലാത്തതു’ എന്ന വിശേഷണവും കൂടി മുൻലക്ഷണത്തിൽ ചേർത്താൽ തല്ലാലം പരിഹാരമായി. പക്ഷെ, വേദം

ഈശ്വരനിമിത്തമാണെന്നു കാണുന്നു. താഴ്ന്നിഹ്വാരാകട്ടെ ഈ സ്വഭാവത്തിൽ സമുദാനിതം സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ മിഥാസ്വരൂപം വേദത്തിൽ മാറ്റം കരുതുന്ന കരുതി ഇത് അംഗീകരിക്കുന്നില്ല. ഈശ്വരൻ പുരുഷന്മാരിലകപ്പെട്ടുപോയി. അതുകൊണ്ട് ഈശ്വരനിമിതം എന്നതിന് പുരുഷനിർമ്മിതം എന്ന് അർത്ഥം വന്നുപോകുന്നു. ഇങ്ങിനെ നോക്കുമ്പോൾ പുരുഷനിർമ്മിതം അല്ലാത്തത് എന്ന വിശേഷണവും വേദസമ്മതമല്ലാത്തതിനാൽ ഉപേക്ഷിക്കാതെ നിർവ്വാഹമില്ല. വാദഗതി ഇങ്ങിനെ പോകുന്നു. "മന്ത്രബ്രാഹ്മണാത്മകശ്ശബ്ദസമുദായോ വേദഃ" എന്നാണ് വേദത്തിന്റെ മറ്റൊരു ലക്ഷണം. മന്ത്രബ്രാഹ്മണ സ്വരൂപമായ ശബ്ദസമുദായമാണ് വേദം എന്നാണ് ഇതിന്റെ ആശയം. ഈ വിധം ആലോചിച്ചാൽ ആചാര്യന്മാർ വേദത്തിന് അനവധി ലക്ഷണങ്ങൾ നൽകിയിട്ടുള്ളതായി കാണാം. അപരമുഖനും ഇവിടെ ചേർത്ത് വിവരിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല.

വേദത്തെക്കുറിച്ചുപം

അതിപുരാതന വിദ്യാഭ്യാസപദ്ധതിയിൽ വേദത്തിന് സുപ്രധാനമായ ഒരു സ്ഥാനം നൽകിയിരുന്നു. ഇന്നത്തെ വിദ്യാഭ്യാസപദ്ധതിയിലാകട്ടെ അതിന്റെ നിഴൽപോലും പ്രതിഫലിച്ചു കാണുന്നില്ല. അതിനാൽ ഭാരതീയ വിജ്ഞാനനഭോമണ്ഡലം അന്ധകാരം നിറഞ്ഞ് ഏകദേശം വേദനിപ്പിക്കുന്ന ഒരു സ്ഥിതിയിലായിത്തീർന്നിരിക്കുകയാണ്.

വേദത്തിന്റെ സമുന്നത കൊടുമുടിയിൽനിന്ന് യഥാർത്ഥ ഭാരതീയ സംസ്കാരം സംസ്കൃത ഭാഷയിലൂടെയാണ് പ്രവഹിച്ചിരുന്നത്. പാശ്ചാത്യരുടെ ഭരണകാലത്ത് ഭാരതത്തിൽ സംസ്കൃത വിദ്യാലയങ്ങൾ ധാരാളം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അവയെല്ലാം നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. അതിനാൽ നമ്മളുടെ ശക്തിയായ സംസ്കാരസമ്പത്തും നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണെന്നതിൽ ഏതൊരു സംശയവുമില്ല. ഇന്നു നാം സ്വതന്ത്രരെന്നഭിമാനിക്കുന്നു. ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷയെ ആദരിക്കുകയും ആരാധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ നിരന്തരം യത്നിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയുമാണ്. അതിനാൽ പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരത്തിന്റെ പ്രവാഹത്തിന് ഭാരതത്തിൽ കറിയേറാ ശക്തി കൂടിയിരിക്കുകയാണെന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്ന പാശ്ചാത്യരായിരിക്കുന്നു. ഈ വിധം പാശ്ചാത്യ

സംസ്കാരത്തിരമാലകൾ മുന്നേറുകയാണെങ്കിൽ ഒരുപക്ഷേ ഭാരതം സംസ്കാരപരമായി നാമാവശേഷമായിത്തീരാൻതന്നെ പ്രയാസമില്ല.

ഇന്നുള്ളവർ സർവ്വത്ര പെരുമ്പറയടിച്ചു നടക്കുന്ന പുരോഗമനപരമായ സമതാ സിദ്ധാന്തകാഹളം (Socialism) വേദങ്ങളിൽ ധാരാളമായി കാണാൻ കഴിയും. അവ പ്രതിപാദിക്കുന്ന ചില വരികൾ ഗ്രഗേദത്തിൽനിന്നുമെടുത്തു ഉദാഹരിക്കാം.

'നാര്യമണം പുഷ്യതി നോ സഖായം
കേവലാലോ ഭവതി കേവലാഭീ'

ഇതിന്റെയർത്ഥം താഴെച്ചേക്കാം.

ഈശ്വരനെയും സഹജീവികളെയും മറന്ന് താൻ ആജ്ഞിച്ചു ധനം താൻ മാത്രം അനുഭവിക്കുക എന്നതു് പാപത്തിനു് കാരണമാണു്. നോക്കുക; ഏറ്റവും പുരാതന ഗ്രന്ഥമെന്നു് സർവ്വതും ഒരുപോലെ സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥത്തിൽ സമതാ സിദ്ധാന്തം വിവരിച്ച കാണുമ്പോൾ അതുതന്നെ തോന്നുകയാണു്. അതുപോലെ നിത്യന്തുതങ്ങളായ ആശയങ്ങൾ വേദങ്ങളിൽ സുലഭമായി കാണുവാൻ കഴിയും. 'നാം അലസരാകരുതെ'ന്നു് നേതാക്കന്മാർ മുറവിളി കൂട്ടുന്നതായിക്കാണാം. എന്നാൽ അലസമനോഭാവത്തെ നിന്ദിക്കുന്നവരും അദ്ധ്വാനശീലത്തെ പ്രകീർത്തിക്കുന്നവരുമായ മന്ത്രങ്ങൾ ഗ്രഗേദത്തിൽ ഒട്ടുംതന്നെ കുറവല്ല. അവയിൽ ചിലതു താഴെ ചേക്കാം.

'അപ്രജാഃ സന്തപത്രിണഃ' എന്ന വാക്യത്തിൽ 'അത്രി' പദത്തിനു് സായണാചാര്യർ രാക്ഷസന്മാർ എന്ന് അർത്ഥം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ രാക്ഷസപദം ഭൗതികസുഖലോലുപന്മാരെ കുറിക്കുന്നു. രാക്ഷസന്മാർക്കു് ഈശ്വരപരമായ ബുദ്ധി കുറവാണ്. അതിനാൽ ആ പദംകൊണ്ടു് കേവലം ഉദരപുരണത്തിൽ മാത്രം താല്പര്യമുള്ളവർ എന്നർത്ഥം എടുക്കാൻ വിരോധമില്ല. 'വിശ്വം സമത്രിണം ഭഹ' എന്ന മറ്റൊരു മന്ത്രത്തിൽ കുറിയായി ശാസിക്കുന്നതു നോക്കൂ. ഇതിന്റെ സാരം വെറും ഭക്ഷണം മാത്രം നിറവേറ്റി അലസരായി ജീവിക്കുന്നവരെ ഭഹിപ്പിച്ചുകളയണം എന്നാണു്. മുൻമന്ത്രത്തിലാകട്ടെ, അത്തരം അസുസ്ഥഭാവക്കാർക്കു് സന്തതിവിച്ഛേദം ഉണ്ടാകട്ടെ എന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അത്തരം പരമ്പരകൾ ലോകത്തിനു് അനന്തം സൃഷ്ടിക്കുന്നവരാണ്. ആകപ്പാടെ കേവലം ലൌകികസുഖലോലുപതം രാക്ഷസസ്വഭാവക്കാരും ദൈവികസമ്പത്തു നശിപ്പിക്കുന്നവരുമായ അലസന്മാർ വർദ്ധിക്കാതിരിക്കുവാൻ അനുശാസിക്കുകയാണ് ഈ മന്ത്രങ്ങളിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ളതെന്നു് സ്പഷ്ടമാണല്ലോ.

ഇനി വേദത്തിന്റെതായ മറ്റു ചില സദുപദേശങ്ങളെക്കുറിച്ച് അല്പമൊന്നു ചിന്തിക്കാം. 'ഉപസുപ്തമാനം ഭൂമിഃ ഏതാം' എന്ന 1൫. ലോകത്തിൽ 7-ാം അദ്ധ്യായത്തിൽ ആറാം അദ്ധ്യായത്തിലേതാണ്. ഭാരതീയരായ നാമെല്ലാവരും നമ്മുടെ മാതൃഭൂമിയെ സ്നേഹിച്ച് അതിന്റെ സമുദ്ധാരണത്തിനായി യത്നിക്കേണ്ടതാണെന്നാണ് മേലെഴുതിയ മന്ത്രം ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുന്നത്. ഇത്രയും സമുപരിതമായ ഉപദേശം വേദഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഭാരതീയർക്ക് നല്കുന്ന ഈ വിധമുള്ള വേദോപദേശപരമ്പരകളെ അനുസരിക്കാത്തതുകൊണ്ടാണ് ഇന്ന് ഭാരതം അധഃപതിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്.

വേദവാക്യങ്ങൾക്ക് സാധാരണയായി അനേകാർത്ഥങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും ശ്രവണശക്തിയിൽ തന്നെ സരളമായ ഉപദേശങ്ങൾ നല്കുന്ന വേദവാക്യങ്ങൾ ധാരാളമുണ്ട്. അവയിലൊന്നാണ് 'സാ കാ സത്യോക്തിഃ പരിപാതൃപിശ്വതഃ' എന്നത്. ഇതിന്റെ അർത്ഥം ചെറിയ ക്ലാസുകളിൽ സംസ്കൃതം പഠിക്കുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് തന്നെ ഗ്രഹിക്കത്തക്ക സരളമായ ഭാഷയിലാണ് പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നത്. സുപ്രസിദ്ധമായ സത്യലക്ഷണം എല്ലാ അനാർത്ഥങ്ങളിൽ നിന്നും എന്നെ രക്ഷിക്കുമാറാകട്ടെ എന്നാണല്ലോ അതിന്റെ സാരം. ഈവിധം കൊച്ചു കുട്ടികൾ പോലും അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതായ പാസ്റ്ററലും തത്വങ്ങൾ വേദങ്ങളിൽ സുലഭങ്ങളാണ്. ഇത്രയും വേദത്തെ കുറിച്ച് പഠിച്ച് ഈ അവതാരിക അവസാനിപ്പിക്കുകയാണ്.

എന്നെക്കൂടി പഠിപ്പിച്ചുവെന്ന് ഹൃദയമായ ഈ ഭാഷാഭാഷ്യത്തോടു സംബന്ധിപ്പിച്ചതിൽ ശ്രീ ഓ എം സി നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് വർകൾക്ക് എന്റെ അകമഴിഞ്ഞ കൃതജ്ഞത രേഖപ്പെടുത്തുന്നു ഭഗീരഥപ്രയത്നം പോലുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രവൃത്തി ഒട്ടും വൈകാതെ തന്നെ ലക്ഷ്യം പ്രാപിക്കട്ടെ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതിക്ക് ഭാരതത്തിന്റെ മറ്റു ഭാഷകളിലും വിപരീതനങ്ങളാകട്ടെ എന്നും അതിന് സർവ്വേശ്വരൻ അദ്ദേഹത്തെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ എന്നും ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

'വിശ്വാസി ദേവ സവിതഃ
ഭരിതാനി പരാസുവ
യദേദോ തന്ന ആസുവ'

കെ. എൻ. എം. ദിവാകരൻ നമ്പൂതിരി
(ശാസ്ത്രജ്ഞം, വിദ്വാൻ, വേദവിദ്യാചാര്യ, പണ്ഡിതാനം,
ശാസ്ത്രദീപകരൻ)

തൃതീയപത്രം

പദ്യം	വരി	അർത്ഥം	സുഖർത്ഥം
15	9	യജ്ഞത്തെ	യജ്ഞത്തെ
39	21	പശുക്കളെ	പശുക്കളെ
40	1	സു. 58	സു. 59
44	1	സു. 60	സു. 61
48	1	സു. 60	സു. 61
59	8	തീർത്ഥം	തീർത്ഥം
64	17	കരദ	കരദ
69	8	ന്ത്യായവഃ	ന്ത്യായവഃ
71	17	ജമഹനി	ജമഹനി
78	4	യാതവേ	യാതവേ
81	25	പ്രസോമമ	പ്രസോമമ
99	20	ഇക്ഷയന്തി	ഇക്ഷയന്തി
101	10	പുനാനോ	പുനാനോ
109	22	പീതയേ	പീതയേ
134	8	മഹത്വിദ്യേ	മഹത്വിദ്യേ
136	26	പവമാവസ്യ	പവമാവസ്യ
138	6	ശീലനായ	ശീലനായ
139	16	നാത	നാത
141	27	ഗായത്രി	ഗായത്രി
158	26	പരി	പരി

180	17	കളയാൽ	കളാൽ
194	24	കലാശാൻ	കലശാൻ
202	21	മമസൻ	മമസൻ
223	4	സവ്വസ്യ	സർവ്വസ്യ
256	27	പ്രഭ	പ്രഭ
268	26	ശോദ്ധ്യ അശ്വ	ശോദ്ധ്യമാന അശ്വ
275	19	പവിത്രത്തിൽ	പവിത്രത്തിൽ
276	17	പുനാന	പുനാന
296	4	ദ്യുലോകേ	ദ്യുലോകേ
299	6	നവനം	നവനം
304	27	ഉപഗിരേ	ഉപഗിരേ
351	28	ന്നിനൈതഃ	ന്നിനൈതഃ
354	12	നവ്രജ	നവ്രജ
360	26	ദൃഷ്ട	ദൃഷ്ട
361	20	താ	താ
363	1	വ 5	വ 6
364	29	ശോപവിത്രം	ശോപവിത്രം
378	21	നീമാ	നീമാ
379	6	വിനൃട്ട	വിനൃട്ട
383	1	വ 1	വ. 10
385	18	ചമോ	ചമോ
387	1	വ 8	വ 11
ടി	13	അവ്യം	അവ്യം
ടി	24	ദ്വേപാനം	ദ്വേപാനം
ടി	27	മഹാദേവ	മഹാദേവ

സംഖ്യ	പേര്	തസ്തിക	പേര്	തസ്തിക	സംഖ്യ
394	22	പ്രിൻസിപ്പൽ	പ്രിൻസിപ്പൽ	22	394
395	17	പ്രിൻസിപ്പൽ	പ്രിൻസിപ്പൽ	17	395
397	32	പ്രിൻസിപ്പൽ	പ്രിൻസിപ്പൽ	32	397
401	7	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	7	401
403	31	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	31	403
411	5	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	5	411
414	19	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	19	414
419	27	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	27	419
420	8	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	8	420
421	19	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	19	421
449	25	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	25	449
455	13	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	13	455
466	27	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	27	466
467	30	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	30	467
487	20	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	20	487
491	16	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	16	491
514	17	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	17	514
521	10	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	10	521
532	25	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	25	532
551	7	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	7	551
552	15	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	15	552
554	13	കൗൺസിലർ	കൗൺസിലർ	13	554

180	17	കളായാൽ	കളാൽ
194	24	കലാശാൻ	കലശാൻ
202	21	കഥ്സര	കഥ്സര
223	4	സച്ചസ്യ	സർച്ചസ്യ
256	27 ^u	പ്രഭ	പ്രഭ
268	26	ഗോദ്ധ്യ അഗ്വ	ഗോദ്ധ്യമാന അഗ്വ
275	19	പവിത്രത്തിൽ	പവിത്രത്തിൽ
276	17	പുനാന	പുനാന
296	4	ദ്യലോകേ	ദ്യലോകേ
299	6	നമ്പനം	നമ്പനം
304	27	ഉപഗിര	ഉപഗിര
351	28	നന്നിക്കൈ	നന്നിക്കൈ
354	12	നമ്പ്രജ	നമ്പ്രജ
360	26	ദൃഷ്ട	ദൃഷ്ട
361	20	താ	താ
363	1	വ. 5	വ. 6
364	29	ഗോപിത്രം	ഗോപവിത്രം
378	21	നീമാ	നീമാ
379	6	വിരുദ	വിരുദ
383	1	വ. 1	വ. 10
385	18	ചമ്പോ	ചമ്പോ
387	1	വ. 8	വ. 11
ടി	13	അന്യം	അന്യം
ടി	24	ദ്വേപാന	ദ്വേപാന
ടി	27	മഹദ്യ	മഹദ്യ

394	22	പൃഥ്വി	പൃഥ്വി	51	177
395	17	പ്രതിഷ്ഠാപ്യ	പ്രതിഷ്ഠാപ്യ	1	182
397	32	വൃത്തി	വൃത്തി	1	183
401	7	കുതിരക	കുതിരക	1	184
403	31	മൃതംഭരതസ്യുതം	മൃതംഭരതസ്യുതം	1	185
		ചാർച്ചിനു	ചാർച്ചിനു	1	
411	5	കവിനാം	കവിനാം	1	186
414	19	ജ്ഞനയാ	ജ്ഞനയാ	1	187
419	27	മഥസിദ്ധ്യ	മഥസിദ്ധ്യ	1	188
420	8	മരതാം	മരതാം	1	189
421	19	പ്രാപവസാ	പ്രാപവസാ	1	190
449	25	വൃഷ്ണ	വൃഷ്ണ	1	191
455	18	വക്ത്രങ്ങൾ	വക്ത്രങ്ങൾ	1	192
466	27	വിശ്വാ	വിശ്വാ	1	193
467	30	യജ്ഞസ്യ	യജ്ഞസ്യ	1	194
487	20	വൃഷ്ണി	വൃഷ്ണി	1	195
491	16	അഗ്നി-ഭി	അഗ്നി-ഭി	1	196
514	17	യജ്ഞനേ	യജ്ഞനേ	1	197
521	10	മൃതായ	മൃതായ	1	198
532	25	ഭിന്ന	ഭിന്ന	1	199
551	7	അത്ഥംഭര	അത്ഥംഭര	1	200
552	15	അധര	അധര	1	201
554	13	ദേവസ്യ	(ദേവസ്യ)	1	202

579	15	ദുതഃ	ദുതഃ
581	22	പരിജ്ഞ	പരിചരിജ്ഞ
583	12	(തഥാ)	(തഥാ)
587	7	രജ്ജ്	രജ്ജ്
597	3	ഋത-യനി	ഋത-യനി
625	22	തൃണാം	തൃണാം
628	2	വേദ	വേദ
631	26	ബ്രഹ്മിണി?	ബ്രഹ്മിണി?
630	14	മുച്ഛിതാ	മുച്ഛിതാ
633	27	ത്രിഷ്ടുരോ	ത്രിഷ്ടുരോ
638	8	ഭവിച്ചാ	ഭവിച്ചാ
647	26	ബരതോ	ബരതോ
657	7	ന്യേമദന്തി	ന്യേമദന്തി
663	31	നമസ്വ	നമസ്വ
670	17	ഹവസ്വ	ഹവസ്വ
687	14	സ്താസ്തി	സ്താസ്തി
693	22	സാരന്യഃ	സാരന്യഃ
701	5	ഭാഭ്യ	ഭാഭ്യ
714	6	യഥാസിദ്ധാ	യഥാസിദ്ധാ
720	24	അപിതം	അപിതം
721	24	തഥിക്ഷേപന	തഥിക്ഷേപന
725	26	പോകന	പോകന
737	20	സേബ്രഹതി	സേബ്രഹതി
778	3	ന്യാസ്ത	ന്യാസ്ത

790	14	ഭയം	ഭയം
800	14	സ്തൊ	സ്തോ
808	10	പശുഷു	പശുഷു
826	9	യാഭിരി	യാഭിരി
845	24	അജ്യമാന	അജ്യമാന
ടി	30	സ്തരി:	സ്തരി:
849	11	സ്തത്യാ	സ്തത്യാ
ടി	21	ജാനം	ജാനം
850	11	സുസംസ്കൃത:	സുസംസ്കൃത:
854	23	ചേഷ്ഠിതോ	ചേഷ്ഠിതോ
855	18	സ്തയഞ്ച	സ്തയഞ്ച
859	13	വാ ദഗേത	വാദാഗത
860	15	ആധീകര	ആധീകര
ടി	18	വൃണി	വൃണി
862	3	ക്ഷേത്രം	ക്ഷേത്രം
ടി	24	തവാര	തവാര
867	27	യദാഭി	യദാഭി
873	16	സ്രീയ	സ്രീയം
ടി	24	സ്രീയം	സ്രീയം
878	10	സന്ധുൻ	സിന്ധുൻ
ടി	27	സ്വസ്ത്യ	സ്വസ്ത്യ
893	17	അത്ഥം-	അത്ഥം-
912	15	അര്യ:	അര്യ:
913	18	മദഭിമുഖ	മദഭിമുഖ
926	1	സു. 35	സു. 39
929	11	ഉഷ്ണി:	ഉഷ്ണി:

22471-12-13

931	27	ഭൂതദത്ത	ഭൂതദ
935	17	കന്ന	കന്ന
938	20	അഗ്നനാ	അഗ്നിനാ
939	28	ഉദകസ്ഥാ	ഉദകസ്ഥാ

[558-ൽ ചോദ്യം 5-ാം ഭാഗം 552-ാം പേജിൽ കൊടുത്ത മന്ത്രത്തിന് ശേഷമാണ് ചേക്കേണ്ടത്]

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അദ്യായം-1

15-ാം വർഗ്ഗം പുണ്യാഹമന്ത്രങ്ങളിൽ പെട്ടതു്. 24 മുതൽ 29 കൂടിയ സൂക്തത്തിൽ 15-16 ലക്ഷകളിൽ സോമനെ കതിരയായി രൂപണം ചെയ്തിരിക്കുന്നു

വർഗ്ഗം-1 ആദ്യഗിരസോയാസ്യഃ ലൃഷിഃ, ഗായത്രീക്ഷന്ദഃ, സോമഃപവമാനോദേവതാ.

1 പ്രണഇനോമഹേതൻ
ഉമ്നീന്നബിദ്രുഷ്സി
അഭിദേവ്യാഅയാസ്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇനോ, നഃ മഹേ
തനേ

— സോമ, അസ്താകം മഹതേ
ധനായ

പ്ര അഷ്സി
ന അയാസ്യഃ

— ക്ഷിപ്രം ഗച്ഛസി
— അയമൃഷിസ്സവ
(ന സന്ദ്രത്യശ്വേ)

ഉമ്നീം ബിദ്രു
ദേവാന അഭി

— അദ്യംഗം ധാരയൻ
— യഷ്ടമധിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു മഹത്തായ ധനത്തിനായി അപിടുന്ന വേഗത്തിൽ വന്നുചേരുന്നു. ഇപ്പോൾ അയാസ്യനെ (സൂക്തദ്രഷ്ടാവായ) ലൃഷി അവിടുത്തെ സോമത്തിനു മാലയേന്തി ദേവന്മാരെ യജിക്കാൻ പോകുന്നു.

2 മതിഭൂഷോധിയാഹിത
സ്തോദോഹിന്യേപരാവതി
വിപ്രസ്യധാരാകവിഃ

അന്വയം -

കവിഃ സോമഃ	—	ക്രാനകമ്മാസഃ
വിപ്രസ്യ മതി	—	മേധാവിനസ്തോതുസ്തുതയാ
ഭൂഷഃ ധിയാ ഹിതഃ	—	സേവിതഃ യജേന്നന നിഹിതഃ
പരാ-വതി ധാരയാ		
ഹിന്വേ	—	പവിത്രാ ദൂരദേശേ ധാരയാ
		പ്രേര്യതേ

അർത്ഥം.-കവിഞ്ഞ കമ്മമാന്ത സോമൻ മേധാവിയാരു സ്തോതാവിന്റെ സ്തോത്രംകൊണ്ടു സേവിയപ്പെട്ടവനായി, യജ്ഞകമ്മത്താലിരുത്തപ്പെട്ട്, ഗോപവിത്രത്തിൽനിന്നകലെ ധാരയായി ഒഴുകപ്പെടുന്നു

3 അ¹മ¹ന്ദേവേ¹ഷ്ടജാഗ്ര¹വി
സ്സുത¹ഹിത¹പ¹വിത്ര¹ആ
സോമോ¹യാതി¹വിച¹ക്ഷണി¹.

അന്വയം -

ജാഗ്രവിഃ അം സോമഃ	—	ജാഗരണഗീലസ്സഃ
ദേവേഷ്ട സുത	—	ദേവാത്ഥമഭിഷ്വതഃ
ആ ഏതി	—	ആസത്നാൽ ഗച്ഛതി
(അപി ച) വി-ചക്ഷണിഃ		
പവിത്രേ യാതി	—	വിദുഷ്യാസഗോപവിത്രേ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഉണർച്ചയാ ഈ സോമൻ ദേവർമാരുപേന്തി സംസാരിക്കപ്പെട്ടിട്ടാണ് നിറഞ്ഞുവരുന്നത് പിന്നെ എല്ലാം കാണുന്ന അവിടുന്നു ഗോപവിത്രം പ്രാപിക്കുന്നു

4 സ¹നഃപ¹വ¹സ്വ¹വാജയ¹

ശ്വ¹ക്രാന¹ക്രാന¹ധാര¹,

ബർഹി¹ഷ്ടാ¹ന്ത¹വിവാ¹സതി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, യം ത്വാം)

ബർഹിഷ്യാൻ — ഗൃതപിക്
 ആ വിവാസതി — പരിചരതി
 സഃ (ത്വാം) നഃ വാജ-യഃ — അസുഭത്ഥന്നമിച്ചൻ
 അധാരം ചാതം ചക്രാണഃ
 പവസ്വ — യാഗം കല്യാണം കർവ്വൻ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, യാതൊരവിടുത്തെ ഗൃതപിക് പരിചരിക്കുന്നുവോ ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കെന്നേച്ചുവായി യാഗത്തെ മംഗളമാക്കിക്കൊണ്ടൊഴുകിയാലും.

5 സനോഭോയവായവേ

വിപ്രവീരസ്തദാവ്യഃ

സോമോദേവേഷ്ചായമർ

അന്വയം:-

സഃ സോമഃ വായവേ,
 ഭോയ — ഏതദ്ദേവദായായ
 വിപ്ര-വീരഃ — വിപ്രൈഃ, മേധാവിഭിഃ സ്തുത്യാ
 പ്രേരിതഃ
 സദാ-വ്യഃ — നിത്യവൃദ്ധോ ഭവൻ
 നഃ ദേവേഷു ആ യമർ — തേഷു സ്ഥിതം ധനമാപ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം:-ആ സോമൻ, മേധാവികളായ ഗൃതപികളുടെ സ്തുതിയാൽ വായുവിനും ഭഗനും നേരെ അയയ്ക്കപ്പെട്ടവനായി, നിത്യപ്രവൃദ്ധനായി ദേവന്മാരിലുള്ള ധനം നമുക്ക് പൂർണ്ണമായി തരട്ടെ.

6 സനോഅദ്യവസുത്തയേ

ക്രതുവിദ്ഗാതുവിത്തമഃ

വാജഞ്ചേഷിശ്രവോബൃഹൻ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,

ക്രതു-വിൽ, ഗാതുവിൽ-

തമഃ സഃ (ത്വം)

— കർമ്മണം ലംഭകഃ അതിശയേന
പുണ്യലോകമാഗ്നാഭീജ്ഞഃ

അദ്യ നഃ വസുത്തയേ

— അസ്മിന്നഹന്യസ്താകം ധന
ലാഭായ

ബൃഹൽ ശ്രവഃ വാജം

ഭേഷി

— ഭേദനം ബലഞ്ച ജയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കർമ്മങ്ങൾ നേടിത്തരുന്നവനും പുണ്യലോകങ്ങളിലേയ്ക്കു വഴികൾ ഏറ്റാവുമറിയുന്നവനുമായ ആ അവിടുന്ന് ഇന്നു ഞങ്ങൾക്കു സമ്പത്തിയ്ക്കായി അന്നവും ബലവും നേടിയാലും.

വക്ത്രം-2

1 സപ്തസ്വരായക

സ്തപക്ഷാഭേവപിതയേ

ഇന്ദ്രവിന്ദായപിതയേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രോ,

സ്തപക്ഷാഃ സഃ

— തൃണം നേത്രണം ദ്രഷ്ടാ
സത്വം.

ഭേവ-വിതയേ, ഇന്ദ്രായ

പിതയേ

— യജ്ഞായ, ഇന്ദ്രസ്യ പാനായ ച

മദായ കം പപസവ

— മദാർത്ഥം യഥാ സഖം തഥാ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കർമ്മനേതാകളെക്കൊണ്ടെന്ന ആ അവിടുന്ന് ഭേവയജ്ഞത്തിന്നും ഇന്ദ്രന്നു കടിക്കാനും ഹിഷ്ത്തി ന്നുമായി സഖനും വണ്ണമൊഴുകിയാലും.

2 സനോഅഷാഭിഭൃത്യ

സ്വമിത്രായതോശസേ

ഭേവാന്മസഖിഭൃത്തവരം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തപം നഃ

ഭൃത്യം അഭി അഷ്

— അസ്താകം ഭൃതകർമ്മാഭിഗച്ഛ

(അപിചയസ്തപം)

ഇത്രായ തോശസേ

— ഇത്രാത്ഥം പീയസേ

സഃ (തപം) സഖി-ഭൃ:

— പ്രിയേഭ്യോസ്തഭൃ:

വരം ഭേവാൻ ആ

— ശ്രേഷ്ഠം ധനം ഭേവാനായാചസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ ദൈവത്വം പ്രാപിച്ചാലും, ഏറെനേരത്താലും. കൂടാതെ, യാതൊരാളിനും ഇത്രന്നുവേണ്ടി ഒഴുകുന്നവോ, ആ അവിടുന്ന് ഇഷ്ടന്മാരായ ഞങ്ങൾക്ക് ശ്രേഷ്ഠധനം തരാൻ ഭേവന്മാരോടു യാചിച്ചാലും.

3 ഉതത്പാമതണ്വയ

ഓഗോഭിരഞ്ജമോമദായകം

വിനോദായേദരോവ്യധി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ഉത

അതണ്വം തപം

— അപിചാരുണവണ്ണം തപം

മദായ വയം

— ആങ്ഗിരസായാസ്യം

ഗോഭിഃ കം അഞ്ജമഃ

— ഗോവികാശൈഃ പയോഭിഃ

— സുഖേന വാസയാമഃ

(സത്വം) നഃ രായേ

— അസ്താകം ധനായ

ഭാഃ വി വ്യധി

— ദ്വാദാസി വിവൃതാനി കത

അർത്ഥം:-പിന്നെ, അല്ലയോ സോമ, ഇളം ചവപ്പുനിറമുള്ള അവിടുത്തെ ആങ്ഗിരസന്മാരായ നായാസ്യന്മാർ, ഞങ്ങൾ,

ഹിഷത്തിനായി പശുവിൻപാലകളാൽ സഖയാംവസ്തം ഉടുപ്പി
 ജ്ഞ അലങ്കരിക്കുന്ന, സംസ്കരിക്കുന്ന ആ അവിടുന്ന് അങ്ങനെയൊക്കെ
 ധന്യത്തിനായി വാതിലുകൾ തുറന്നാലും

4 അത്യുപവിത്രീ

ഓജീധരണന്മാനി

ഇന്ദ്രോപേയപത്യതേ

അന്വയം -

വാജീ യാമനി ധരം ന — അശ്വോഗമനേ മഥസ്യ ധരമിവ
 ഇന്ദ്ര പവിത്രം അതി
 അത്രീത് — അതിഗച്ഛതി,
 ദേവേയ പത്യതേ ഉ — ദേവാനാം ദധേഗച്ഛതി ച

അർത്ഥം:-പോക്കിൽ കനിക തോറിന്റെ തോരണങ്ങളുപോ
 ലെ, സോമൻ ഗോപവിത്രത്തെ തട്ടിക്കടന്നെത്തുന്ന ദേവന്മാരി
 ലുണ്ടെന്നു

5 സമീസഖായോനസഗന്

വന്യേക്രിളന്തീത്യപി.

ഇന്ദ്രന്നാവാങ്ങ്ങ്

അന്വയം:-

അതി-അവി. — ഗോപവിത്രീതിക്രാന്തം.
 വന്യേ ക്രിളന്തം ഇം ഇന്ദ്രം — മലേ സിക്രിഡമാനമേതം.
 സഖായാ സം അസഗന് — പ്രീത-സ്തോതാരസ്സംസ്തുപന്തി
 നാവാ: അന്വയത് — വാചോപ്യ സ്തുപൻ

അർത്ഥം:-ഗോപവിത്രത്തെക്കടന്നെത്തുന്ന
 ജ്ഞ അലങ്കരിക്കുന്ന
 വാക്യം

6 തയാപവസ്വധാരയാ
 യയാപീതോവിചക്ഷസേ
 ഇന്ദോസ്തോത്രേസുവീര്യം

വ. 2

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, യയാ ധാരയാ— തപം യേന പ്രവാഹേണ
 പീതഃ വി-ചക്ഷസേ
 സ്തോത്രേ — പീതസ്സൻ വിചക്ഷണായ
 സ്തോത്രകല്പേന്ത
 സു-വീര്യം (പ്രയച്ഛതി)
 തയാ പവസ്വ — തയാധാരയാക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്പയോ സോമ, യാതൊരു ധാരകൊണ്ടു കടിഞ്ഞു
 പ്പെട്ടവനായി അവിടുന്ന് വിഭാനായ സ്തോതാവിന്ന് നല്ല വീ
 ര്യമേകുന്നുവോ, ആ ധാരയോടു കൂടി ഷുകിയാലും.

വക്ത്രം-3

1 അസൃഗ്രന്ദേവവീത
 യേത്യാസഃകൃത്യാഇവ
 ക്ഷരന്തഃപർവ്വതാവൃധഃ

അന്വയം:-

പർവ്വത-വൃധഃ — പർവ്വതൈഃ അഭിഷവ
 ഗ്രാവഭീർവൃദ്ധാഃ
 ക്ഷരന്തഃ അത്യാസഃ
 കൃത്യാഃ-ഇവ — യഥാ കർമ്മണാ അശ്വാ ഇവ
 സോമാഃ
 ദേവ-വീതയേ അസൃഗ്രൻ — സൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-പിടിക്കല്ലുകളാൽ വളർത്തപ്പെട്ടു ഷുകുന്ന സോമ
 , ഞര ഓട്ടത്തിലേപ്പെട്ട കതിരകൾപോലെ, യജ്ഞത്തിനായി
 വിടപ്പെടുന്നു.

4 ആധാവതാസുഹസ്വ

ശുക്രാഗ്രഹണീതമന്മിനാ

ഗോഭിശ്രീണീതമംസരം

അന്വയം:-

ഹേ സുഹസ്വ:	— ശോണേഹസ്വാ ജ്വലിന:
ആധാവത	— മാംസപ്രത്യാഗച്ഛത
മന്മിനാ (സഹ) ശുക്രാ	
ഗ്രഹണീത	— ശുക്രം സോമം ഗ്രഹണീത
മംസരം ഗോഭി:	
ശ്രീണീത	— മദകരം സോമം ഗോവികാരൈഃ പയോഭിസ്സംസ്കരത

അർത്ഥം:-സൽക്കർമ്മശോണങ്ങളായ കൈകളോടുകൂടിയ ജ്വലിക്കുകയോ, എന്റെ അടുക്കൽ ഓടിവരുക. (യജമാനൻ പറയുകയാണ്.) കടകോൽകൊണ്ട് ശുദ്ധീകൃതനായ സോമനെ പിടിക്കുക. ഹഷ്കരനായ അവിടുത്തെ പശുവിൻപാൽകൊണ്ടു സംസ്കരിക്കുക.

5 സപവസ്വധനഞ്ജയ

പ്രയാന്തരാധസോമഹഃ

അസ്മദ്യംസോമഗാന്തുവിൽ

അന്വയം:-

ഹേ ധനം-ജയ, സോമ,	— ശത്രുധനാനാം ജേതഃ, സോമ,
ഗാന്തു-വിൽ സഃ	— അഭീഷ്ടമാഗ്നസ്യ ലംഭേസ്സത്വം
അസ്മദ്യം മഹഃ രാധസഃ	— മഹതോധനസ്യ
പ്ര-യന്താ പവസ്വ	— പ്രദാരാസനക്ഷര

അർത്ഥം:-ശത്രുധനങ്ങൾ ജയിച്ചുനേടുന്ന സോമം, അഭീഷ്ടമാഗ്നം നേടിക്കൊടുക്കുന്ന ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു മഹത്തായ ധനമേകുന്നവനായൊഴുകിയാലും.

6 ഏതന്യജന്തിമജദ്യം

പ - നന്നശചിപ

ഇത്രാഃ മംസരംമദഃ

വ 3

അന്വയം -

മജദ്യം, പപമാനം

മംസരം ഏതം മദഃ

ശേ ചിപ.

ഇത്രായ ഉജന്തി

മജന്തീയം ഗോധ്യം ചരന്തം

— പ്രകരമിമം സോമം

— പപ്ംഖ്യാകാ അബ്ഗുലയഃ

൮ ഗോധയന്തി

അന്വയം—ശുദ്ധീകരിക്കേണ്ടവനും

മായ ഈ സോമനെ പതുവിരലുകൾകൊണ്ടുവന്നു ഹൃഷകരന്ത
ഗോപവിത്രത്തിൽ നിക്ഷേപിക്കുന്നത് ഇത്രന്നുവേണ്ടിയാണ്

വക്രം 4 ഞഗ്രവഃ കവിഃ ഋഷിഃ

1 അയാസോഽസ്സകൃത്യയാ

ഹേചിദഭ്യവധത

അനളഭ്യഷായതേ

അന്വയം -

സോമഃ അയാ

സു-കൃത്യയാ

— അനയാ, ഗോമനാഭിഷവ

രൂപയാ ക്രിയയാ

ഹേ ചിത് അഭി അവധത— മഹത്തോദേവാൻ പ്രതി

പ്രവൃദ്ധോഭൂൽ

അനഃ ഇൻ പൃഷ-യതേ — മോമോനോപൃഷപദാചൗതി
യഥാപൃഷപൃഷ്വഃ കരോതി,
തദപ്സുയന്തി

അന്വയം—സോമൻ ഈ നല്ല സംസ്കരണപ്രക്രിയ കൊണ്ടു
മഹത്തായ ദേവന്മാരുവേണ്ടി വലിച്ചു മോദമാനനായി
ഭക്തിയുടന ചാളത്തുൻ പോലെ, ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു

2 കൃതാനിദസ്യകർത്വാ
ചേതന്തേദസ്യതർഹണാ
ഋണാചധൃഷ്ടചയതേ

അന്വയം:-

അസ്യ കൃതാനി കർത്വാ
ഇതി

— യസ്യ അനുഷ്ഠിതാനി
കർമ്മാണ്യേവ

സ്യ-തർഹണാ
ചേതന്തേ

— ദസ്യന്ാം, അസുരാണാം
നാശകാനി ജ്ഞാതാ ഭവന്തി

(സഃ സോമഃ) ധൃഷ്ടഃ
ഋണാ ച ചയതേ

— ധൃഷ്ടഃ, യജമാനാനാം
— ഋണാന്യപികാമ പ്രദാനേന
ചായതി

അർത്ഥം:-യാതൊരു സോമന്റെ അനുഷ്ഠിതപ്പെട്ട കർമ്മങ്ങൾ തന്നെ അസുരനാശകങ്ങളായിത്തീർന്നുവെന്നുവോ, ആ സോമൻ ധീരനായി യജമാനന്മാരുടെ കടങ്ങൾ അഭീഷ്ടപ്രദാനത്താൽ തീർന്നു. (ദേവന്മാർക്കും ഋണികൾക്കും പിതൃക്കൾക്കും ഉള്ള കടങ്ങൾ യാഗാനുഷ്ഠാനത്താൽ തീരുന്നു.)

3 ആത്സോമഇന്ദ്രിയോരസോ
വഭ്രസ്പഹസ്രസാഭവൽ
ഉക്തിമംയദസ്യജായതേ

അന്വയം:-

യൽ അസ്യ ഉക്തിമം
ജായതേ ആത്
ഇന്ദ്രിയഃ രസഃ വഭ്രഃ
ഭവൻ

— യദേന്ദ്രസ്യ ശസ്രം
— പ്രാദുർഭവതി, അനന്തരമേവ

— ഇന്ദ്രസ്യ പ്രിയകരഃ രസഃ
വഭ്രസഭവഃ, കേനാപ്യ
ഹിംസ്യഃ ഭവൻ

സോമഃ സഹസ്ര-സാഃ

— അസുഭൃതപരിമിതസ്യ ധനസ്യ
ഭാതാഭവതി

അർത്ഥം:-ഇത്രനെണ്ണുംബന്ധിച്ച ശത്രും ചൊല്ലിത്തുടങ്ങ
 ബോധത്തന്നെ ഇത്രന്ന പ്രിയമായ രസം പളുത്തോട് തുല്യം
 അഹിംസ്യമാക്കിപ്പെയ്തു സോമൻ നമുക്കു കണക്കാന്ന ധനത്തി
 ന്റെ ഭാഗാപായി ഭവിജ്ഞ

4 സ്വയംവിദ്വിധത്താ

വിപ്രായംനമിച്ചതി

യദീർദ്ദൃജ്യതേധിയഃ

അന്വയം :-

യദീ കവിഃ ധിയഃ	— ഗുണകമ്മാ സോമഃ ധീഭിഃ, ധീതിഭിഃ, അങ്ഗുലീഭിഃ (വിഭക്തിവ്യത്യയഃ)
യദീർദ്ദൃജ്യതേ	— ശോധ്യതേ, തർഹി
സ്വയം വിപ്രായ	— ധേഹിനേ ജ്വലിനേ
വി-ധത്താ	— കാമാനാം വിധാതാഭ്യേ
രസം ഇച്ചതി	— രമണീയം ധനമിച്ചതി (ഇത്രേണ ധനം ഭാപയിത മിച്ചതി)

അർത്ഥം:-കവിഞ്ഞ കമ്മമൊത്ത സോമൻ വിരലുകളാറി
 ശുദ്ധീകരിച്ചുപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ, അപ്പോൾ സ്വയം ധേഹി
 യായ ജ്വലിക്കിന്ന്, അഭീഷ്ടാതാപായ ഇത്രകുതിന്ന ധന
 മിച്ചിജ്ഞ (ഇത്രനെക്കൊണ്ടു ധനമേകിജ്ഞാനിച്ചിജ്ഞ)

5 സിഷാസതൃയീണാം

വാജേഷ്വർവതാമിവ

ഭരേഷ്വിഗൃധാമസി

അന്വയം :-

(ഹേ സോമ, സ്വം) ഭരേഷ്

വിഗൃധാം

— സങ്ഗ്രാഹേഷു ശത്രുണാം
ജയനാം

രയിണാം സിസാസതുഃ

അസി — സംഭക്തുമിച്ഛതീഭവസി
വാജേഷു അർവതാം—ഇവ — യഥാസങ്ഗ്രാമം പ്രവിശന്ത്യോ
ശ്ലേഭ്യഃ ഘാസം പ്രയച്ഛന്തി
തദ്വൽ ജയന്ത്യഃ ധനാനി
പ്രയച്ഛന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവർക്ക് ധനങ്ങളെത്തിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവനാകുന്നു. പോരുകളിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന കതിരുകൾക്ക് തീറ്റകൊടുക്കുന്നപോലെ അവിടുന്ന് ജയശാലികൾക്കു ധനം കൊടുക്കുന്നു.

വക്ത്രം—5

1 തന്ത്വാന്തമ്ണാനിബിഭ്രതം

സധസ്ഥേഷുമഹോദിവഃ

ചാതംസുക്രത്യയേമഹേ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) മഹഃ ദിവഃ

സധ—സ്ഥേഷു — മഹത്തോ ഭൂലോകസ്യ സഹ
സ്ഥാനേഷു സ്ഥിതാനി
തമ്ണാനി ബിഭ്രതം — അസ്മദർത്ഥം ധനാനി ധാരയന്തം
ചാതം തം ത്വാ — കല്യാണം പവമാനം ത്വാം
സു-ക്രത്യയാ ഇമഹേ — ശോഭനയാ ക്രിയയാ യാചാ
മഹേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, മഹത്തായ ഭൂലോകത്തിന്റെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ വർത്തിക്കുന്നവനും ഞങ്ങൾക്കായി ധനങ്ങളേറ്റു ന്നവനും മംഗളകരനും ശുദ്ധീകരനുമായ അവിടുത്തോടു സൽക്കർമ്മത്താൽ (അഭീഷ്ടം) യാചിക്കുന്നു.

2 സംവൃതയുഷ്മകീഥ്യം

മഹാമഹിപ്രതംമദം

ശതംപുരോന്തക്ഷണിം

അന്വയം -

(ഹേ സോമ)
സംവൃതം-ധൃഷ്ടം

— സംവൃതം, സഞ്ചരിനാശ്ശത
വോയേനാസൗ, തം

ഉക്തം,
മഹാ-മഹിപ്രതം

— പ്രശസ്തം, മഹനീയബലമു
കഥാണം

മദഃ

— മദകം

ഗതം പുനഃ നന്ദക്ഷണി

— ശത്രുണാം പുരാണിവിനാശ
യനം ത്വാം ധനാനീമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ആരാൾ ശത്രുക്കൾ ചിന്നിച്ചി
തറപ്പെട്ടുവോ, അപ്രകാരമുള്ളവനും പ്രശംസനീയനും മഹനീയ
ബലമുള്ളവനും വളരെ കഥകളെഴുതുന്നവനും ശത്രുക്കളുടെ നൂറ്റനൂറ്റക്കൾ
തകരുന്നവനായ അവിടുത്തെന്താടു ധനങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു

3 അതസ്സാഹരയിഷി

രാജാനംസ്യത്രതോദിപ്

സുപണ്ണോഅവ്യഥിർഭാൻ

അന്വയം -

ഹേ സു-ത്രതോ രയി,

അഭി

— സുകമേൻ സോമ, ധനം പ്രതി

രാജാനം ത്വാം നന്ദം ദിപ് — രാജമാനന്തപാമുഷ്ടാഭ്യലോകാൻ

അവ്യഥി സുപണ്ണോഭാൻ — വൃമാഹമിതശ്ലൈനആഹരതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സൽക്കർമ്മപാനായ സോമ, ശ്രേയസ്സു
തേടി, പ്രകാശമാനനായ അവിടുത്തെ ആ ഭ്യലോകത്തിൽ
നിന്ന് ദുഃഖമേശാന്ത, നല്ല ചിറകറ്റ പത്തു കൊണ്ടുവരട്ടേ
(പുനഃപുനഃ ആകൃതിയിൽ ചെന്നു ഗായത്രി സോമം ദ്യോ
വിർഗ്നിത കൊണ്ടുവന്നു എന്ന ശ്രുതിപ്രസിദ്ധം.)

4 വിശ്വസ്മാതുർവീർഭാൻ

സാധാരണംഭജസ്വരം

ഗോപാതസ്യവീർഭാൻ

അന്വയം:-

രജ:-ഇരം	— ഉദകസ്യ പ്രേരകം
ഋതസ്യ ഗോപാം	— യജ്ഞസ്യ ഗോപയിതാരം
വിശ്വസ്മൈ സ്വഃ ദൃശേ	— സർവ്വസ്മൈ സർവ്വദൃശേ ദേവായ
സാധാരണം ഇത് വിഃ	
ഭരതീ	— സമാനമേവസന്തം സോമം പക്ഷീസ്വഗ്താഭാഹരതീ

അർത്ഥം:-ജലത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനും യജ്ഞത്തെ രക്ഷിക്കുന്നവനും എല്ലാവർക്കുംവേണ്ടി എല്ലാം കാണുന്ന ദേവനോടു് (ഇന്ദ്രനോടു്) സമാനനായിത്തന്നെ ഭവിച്ചവനുമായ സോമനെ പരസ്തു് (പക്ഷിരൂപയായ ഗായത്രി) സ്വഗ്തത്തിൽനിന്നുകൊണ്ടു വന്നു. (സാധാരണൻ എന്നതിന്നു എല്ലാവർക്കും ഒരുപോലെയുള്ളവൻ എന്നും അർത്ഥം പറയാം.)

5 അധാഹിന്യാനഇന്ദ്രിയ

ജ്യായോമഹിത്വമാനശേ

അഭിഷ്ടിക്വചിച്ഛി:

വ. 5

അന്വയം:-

അധ വി-ച്ഛി:	— അഥകമ്മണാം വിദ്രഷ്ടാ
അഭിഷ്ടി-ക്വ	— യജമാനാനാമഭീഷ്ടസ്യ ഫലസ്യ കർത്താസോമഃ
ഇന്ദ്രിയം ഹിന്യാനഃ	— സ്വകീയം ബലം പ്രേരയൻ
ജ്യായഃ ഹി-ത്വം	
ആനശേ	— പ്രശസ്തതരം മഹത്വം പ്രാപ്നോതി

അർത്ഥം:-പിന്നെ, മാനസവാചികദൈഹികങ്ങളായ എല്ലാ കർമ്മങ്ങളും കാണുന്നവനും യജമാനന്മാർക്കു് അഭീഷ്ടഫലമുണ്ടാകണവനുമായ സോമൻ സ്വന്തം ബലമുന്നി, പ്രശസ്തതരമായ മഹത്വം പ്രാപിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-6

1 പപസ്യച്ഛിമാസു

നോപാച്ഛിനിവസ്ത്വീ

അയക്ഷാബ്ധഹതിവിഷഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, തപഃ) ദിവഃ

വൃഷ്ടിം നഃ ആ പപസ്യ — ദൃലോകാദസ്മാകം വൃഷ്ടിം
സമന്താർത്ഥം

(അപിച്ഛ) അപാ, ഉച്ഛിം

സ പരി — ഉദകാന്താനന്ദംഗംദിവഃ സുഷു
പാപപസ്യ

അയക്ഷാ ബ്ധഹതിഃ ഇഷഃ — യക്ഷാഹിതാനി, അന്നാമയാനി
ഹോതൃണാനി പപസ്യ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അപിച്ഛൻ ദൃലോകത്തിൽ നിന്നു മഴ പൊഴിച്ചാലും, വെള്ളത്തിനാകാം ദ്രോണിനിന്നു തന്നായി തുകിയാലും പിന്നെ, ആരാഗ്യകാരുണ്യമായ അന്നം ഓരോ തന്നെച്ചിയാലും.

2 തത്പപസ്യധാരായാ

യയാഗാപ്തഹാഗ്നിൻ

ജന്യാസു ഉപനോഗൃഹം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, തപഃ) യയാ — യാദൃശ്യാ വാദീയയാ ധാരായാ
ജന്യാസു: — ജന്യാഃ, ഗത്രമനപദഭവാഃ

ഗാഃ ഇഹ നഃ — അഗ്നിൻ ലോകേസ്മാകം
സംബന്ധി

ഗൃഹം ഉപ ആഗ്നിൻ — ഉപാഗച്ഛന്തി

തത്പാ ധാരായാ പപസ്യ — ക്ഷു

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, എപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ പ്രവാഹത്താൽ ശത്രുക്കളുടെ നാട്ടിലുള്ള പശുക്കൾ ഇവിടെ ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹം പ്രാപിക്കുമോ, അപ്രകാരമുള്ള പ്രവാഹത്തോടുകൂടി ഒഴുകിയാലും.

3 ഘൃതം പവസ്വധാരയാ

യജ്ഞേഷ്ഠേവവീതമഃ

അസൃജ്യം വൃഷ്ടിമാപവ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) യജ്ഞേഷ്ഠ

ദേവ-വീതമഃ — അത്യന്തം ദേവകാമസ്സപ്തം

അസൃജ്യം ഘൃതം ധാരയാ

പവസ്വ — ഭാഗ്വവേദ്യഃ കവിഭ്യഉദേഹം ക്ഷര

വൃഷ്ടിം ആ പവ — ക്ഷര

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, യജ്ഞങ്ങളിലത്യന്തം ദേവകാമനായ അവിടുന്ന് ഭാഗ്വവൻമാരായ കവികൾക്കു്, ഞങ്ങൾക്കു്, ജലം പൊഴിച്ചാലും, മഴപെയ്യിച്ചാലും.

4 സന്തഃശ്ചേന്ദ്രവ്യവ്യയം

പവിത്രസാധധാരയാ

ദേവാസ്സുസ്തേവനഹികം

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ, അഭിഷുതഃ)

സഃ (ത്വം) നഃ ഊർജ്ജ — അസ്താകമെന്നായ

അവ്യയം പവിത്രം — അവിതഥം, പരിശുദ്ധം രസം

ധാരയാ വി ധാവ — സമ്പാതേന പ്രാപ്തം ഹി

ദേവാസഃ ഹി കം

ശുണവൻ — ദേവാ അപിഗമനവേലായാ മുല്ലന്നന്തവശബ്ദം ശുണവന്തു

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് നമ്മുടെക്കുന്നതിനായി അവിനാശവും പാരിശുദ്ധമായ സൗഖ്യം കൊണ്ടുവന്നാലും ദേവന്മാരും അവിടുത്തെ വാവിള ബോധന ഗന്ധം കേൾക്കട്ടേ.

5 പപമാനോഅസിഷ്യദ

ദ്രക്ഷാംസ്യപജന്ഘനാ

പ്രതാപദ്രോചയിന്ത്യചഃ

വ. 6

അന്വയം:-

രക്ഷാംസി-

അപ-ജന്ഘനാ — രാക്ഷസാപഹ്ലൻ

ദ്രവഃ പ്രതാ-വൻ :

ദ്രോചന്തൻ — ആയിരമാദിപിഃ

പുർവ്വവദ്വിപയൻ

പപമാനഃ അസിഷ്യതേ — സോമസ്യന്തതേ

അർത്ഥം-രാക്ഷസന്മാരെ ഹരിക്കുന്നവനായി, സ്വതേജസ്സ കടം മണ്ഡനപോരല തെളിയിക്കുന്നവനായി, ശുദ്ധീകരണ സോമൻ ഒഴുകുന്ന.

വക്ത്രം 7 ആഞ്ഛിഗീശുചമ്യഃ ഋചിഃ

1 ഉന്തേശ്ശുഷ്യാസന്തരതേ

സിന്ധോത്രയേൻവിവസ്വതഃ

വാണസ്യചോദയാപവി.

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) നേ

ശുഷ്യാസഃ — ശുഷ്യാഃ വേഗാഃ

സിന്ധോഃ ത്രായേ-ഇവ

സ്വതഃ

— സമുദ്രസ്യ യഥാ അഞ്ഛഗ്വാപ

നിത്യൻഗ 1 2 3 4

ഉൽ ഇരരതേ	— ഉൽഗച്ഛതി
(സത്വം) വാണസ്യ	
പവിം ചോദയ	— വിസൃഷ്ടസ്യ ബാണസ്യ ശബ്ദം പ്രേരയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ വേഗങ്ങൾ സമുദ്രത്തിന്റെ തീരകളുടെ ശബ്ദം പൊങ്ങുന്നപോലെ, പൊന്തിവരുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് വിട്ട അമ്പിന്റെ മുളിച്ചു പുറപ്പെടുവിച്ചാലും.

2 പ്രസവേതളീരതേ

തിസ്രോവാചോമഖസ്യവഃ

യദവ്യഏഷിസാനവി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തേ

പ്ര-സവേ

മഖസ്യവഃ

തിസ്രഃ വാചഃ

— പ്രസവേസതി

— യജ്ഞമിച്ചതോയജമാനസ്യ

— ഋഗ്യജുസ്സാമാന്തകാനി ത്രീണി വാക്യാനി

യൽ സാനവി അവ്യേ

ഏഷി

— യദോച്ഛിതേവിമയേ പവിത്രേ ത്വം ഗച്ഛസി, തദാ

ഉൽ ഇരരതേ

— ഉൽഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഉയരത്തിലുള്ള, ആട്ടിൻറോമമറ്റാ ശോപവിത്രം പ്രാപിക്കുമ്പോൾ അവിടുത്തെ ഉൽപത്തിയിൽ യജ്ഞച്ഛുവായ യജമാനന്റെ ഋഗ്യജുസ്സാമാന്തകങ്ങളായ മൂന്നു വാക്യങ്ങൾ പൊങ്ങിവരുന്നു. (സോമം ശോപവിത്രത്തിലരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ ത്രിവേദമന്ത്രങ്ങൾ മുഴങ്ങുന്നു)

3 അവ്യോവാറേപരിപ്രിയം

ഹരിംഹിമ്പന്ത്യഭിഭഃ

പർവമാനംമധുശ്ചുതം

അന്വയം:-

(ദേവാനാം) പ്രിയം ഹവിം:- പ്രീതികരം ഹവിത്വർണ്ണം

അഗ്നി-ഭി: മധു-ശ്ചുതം

പവമാനം — മധുനോരസസ്യ വ്യാപയിതാരം
സോമം

അവ്യ: വാരേ പരി

ഹിനന്തി — ജൃഗ്വിന്ദ: പരിപ്രോയന്തി

അർത്ഥം:-ദേവന്മാർക്കു പ്രീതികരനും പച്ചനിറമാറവനും പിടിക്കല്ലുകളാൽ രസം പരത്തുന്നവനുമായ സോമനെ ജൃഗ്വിന്ദൻ കരം ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ശോപവിത്രത്തിലൂടെ ഒഴിക്കുന്നു

4 ആപവസ്വചരിതമ

പുവിത്രസ്ഥാരയാകവേ

അക്കസ്യയോഹിമാസഭേ

അന്വയം:-

6-8-15 രി വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

5 സപവസ്വചരിതമ

ഗോഭീരഞ്ജാനോഅകിതുഭി:

ഇന്ദവിബ്രായപീതയേ

വ 7

അന്വയം:-

ഹേ മഭിൻ-ത്വ, ഇനോ, — മാദയിത്രതമ, സോമ,

അകിതു-ഭി: ഗോഭി: — അഞ്ജനസാധനദൃതൈ

അഞ്ജാന: സ: — സ്തോവികാഭൈ: പയോഭി:

— അജ്യമാന: സംസ്ക്രിയമാണ

ഇത്രായ പീതയേ പവസ്വ- — സ്വത്വം

ഇന്ദസ്യ പാനായ ക്ഷര

അർത്ഥം:-ഏതാപും ഹവ്വിയാദുന്ന സോമം, ഇട്ടിച്ചേർക്കപ്പെടുന്ന ഇന്ദവിൻപാൽകളാൽ സംസ്കരിച്ചുവെച്ചെന്ന അവിട്ടുന്ന് കടിച്ചുമാനായൊഴുകിയാലും.

വക്രം-8

1 അധ്യായോഅഗ്രിഭിസ്സുതം
സോമംപവിത്രആസൃജ
പുനീഹീന്ദ്രായപാതവേ

അന്വയം:-

ഹേ അധ്യായോ,	—	ഗ്രാവഭിരഭിഷുതം
അഗ്രി-ഭി: സുതം		
സോമം പവിത്രേ	—	ദശാപവിത്രേ ക്ഷാരയ
ആ സൃജ		
ഇന്ദ്രായ പാതവേ		
പുനീഹി	—	ഇന്ദ്രസ്യ പാനായ പാവയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അധ്യായോ, പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട സോമത്തെ ദശാപവിത്രത്തിലൊഴിയ്ക്കുക. ഇന്ദ്രനു കടിഞ്ഞാനായി ശുദ്ധീകരിയ്ക്കുക.

2 ദിവപീയുഷമുത്തമം
സോമമിന്ദ്രായവഭ്രീണേ
സുനോതാമധുമത്തമം

അന്വയം:-

(ഹേ അധ്യായവഃ, യുതം)	
മധുമൽ-തമം	— അതിശയേന മധുമന്തം
ദിവഃ പീയുഷം	— ദൃലോകസ്യാമൃതം
ഉൽ-തമം സോമം	— ശ്രേഷ്ഠം സോമം
വഭ്രീണേ ഇന്ദ്രായ	
സുനോത	— അഭിഷുഞ്ചത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അധ്യായക്കളേ, നിങ്ങൾ ഏറ്റവും മധുരമറ്റതും സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെ അമൃതവും ഉൽകൃഷ്ടവുമായ സോമത്തെ വഭ്രുവാനായ ഇന്ദ്രനായി സംസ്കരിക്കുക.

3 തപത്യ¹ഇ²നോ³അ⁴ന്യസോ

ദോ¹ഽധോ²വ്യ³ഗതേ

പാ¹മാനസ്യ²തഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇനോ, തപ മധോ: — ദഭകരസ്യ
പാമാനസ്യ അന്യസഃ — പുരോഹിതം (കർമ്മം ചെയ്തിട്ട്)
തേ ദോഃ, മതഃ — തേ ഇമേ ദോഃ മതഃ
വി അഗതേ — വ്യാപ്തവതി പ്രാപ്തവതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഹയ്കാവ്യം ഉദ്ധരിക്കുവാനായ
അവിടുത്തെ ഹവിരുന്നതെന്തെന്തെങ്കിലും ഇത്രാദിദേവന്മാരും മതത്തുകൾ
കൂടി പ്രാപിക്കുന്ന

4 തപംഹി¹സോമ²വർഷം

സ്ഥ¹സുതോ²ഽദോ³ഭൃ⁴ഗ്നയേ

വൃ¹ഷസ്ഥ²സ്തോ³താ⁴രൂ⁵തേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, സുതഃ തപഃ — അഭിഷേകസ്തപഃ
വർഷം — ദോഹം പ്രവൃദ്ധം കർപ്പണം
വൃഷൻ — ഉപാസകനാം കാമാനാം
വർഷസ്തപഃ
ഭൃഗ്നയേ ദോഃ, ഉതയേ — ക്ഷിപ്രായ ഹയായ,
ക്ഷണായ ച
സ്തോതാം ഹി — അഭിഗച്ഛതി ഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന്
ദോഹം വർദ്ധിക്കുന്നവനും ഉപാസകന്മാർക്കഭിഷേകം വർഷം
കർപ്പണം ചെയ്തിട്ട്, ക്ഷണത്തിനായ് ഹയ്കാവ്യം ക്ഷണത്തിനായ്
ക്ഷണത്തിനായ് പ്രാപിക്കുന്നവനും.

5 അഭ്യർത്ഥന

പവിത്രധാരാസുതഃ

അഭിവാജ്യമുതശ്രവഃ

വ. 8

അന്വയം:-

ഹേ വി-ചക്ഷണ, സുതഃ — വിചക്ഷണസോമ, അഭിഷുതസ്തപം
പവിത്രം അഭി ധാരയാ
അയ് — ശോപവിത്രം പ്രതി പ്രവാഹേണ
ഗച്ഛ
ഉതവാഃ, ശ്രവഃ അഭി — അസ്താകമനം
കീർത്തിഞ്ചാഭിക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ വിദ്വാനായ സോമ, സംസ്കരിച്ചുപെട്ട
അവിടന്ന് ശോപവിത്രത്തിലേയ്ക്ക് ഒഴക്കേണ്ടതില്ലെന്നാലും.
പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കെന്നവും കീർത്തിയും ചൊരിഞ്ഞാലും.

വക്ത്രം-9

1 പരിഭ്യക്ഷസ്തനദ്രയി

ഭരദ്വാജനോഅന്ധസാ

സുവാനോഅഷ്പവിത്രആ

അന്വയം:-

ഭ്യക്ഷഃ സനൽ-രയിഃ — ദീപ്തഃ, ദീയമാനധനസ്തോമഃ
നഃ വാജം അന്ധസാ — അസ്താകം ബലമന്നേനസഹ
പരിഭരൽ — പരിഭരതു, പ്രയച്ചതു
(അഥ പ്രത്യക്ഷഃ, ഹേ
സോമ,) സുവാനഃ — അഭിഷുതമാണസ്തപം
പവിത്രേ ആ.അയ് — ശോപവിത്രേ ആ ക്ഷര

അർത്ഥം:-പ്രകാശവാൻ, ഉപാസകൻ, കൊടുക്കാനുള്ള ധന
മൊത്തവനമായ സോമൻ നമുക്കുണ്ടെന്നോടുകൂടി ബലമുണ്ടാക്കട്ടെ,

തന്നതളഭേ (ഏനീ നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്നു ഗോപവിത്രത്തിന് നേരെ എഴുന്നീല്പാൻ.

2 തപ് പ്രതേജീധാഭി
 റവ്യോവാഹേപീപ്രിയഃ
 സഹസ്രധാരോജാതാനാ

അന്വയം -

(ഹേ സോമ,) തപപ്രിയഃ - തപസഃസ്വന്ധി, ദേവാനാം പ്രീതികാഃ
 സഹസ്ര-ധാരാ തനാ - ബഹുധാരാ, വിസ്മൃതസാരോരസഃ
 പ്രതേജിഃ അധാ-ഭിഃ - പാദാന്തമാദഞ്ജിഃ
 അധ്യഃ വാഹേ പാവി യാദ - ഗോപവിത്രേ പാവിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, അവിടത്തെസ്തുതിസ്വന്ധിച്ചതും ദേവന്മാർക്കു പ്രീതികരവും കണക്കറ്റാ ധാരകളോടുകൂടിയതും സാരംനിറഞ്ഞതുമായ രസം പഴയ വഴികളിലൂടെ ആട്ടിൻവോളകൾ ഗോപവിത്രത്തിൽ ചാറുന്നതെന്നു

3 ചാന്നയസ്തചീത്ഖ
 യേന്ദോനാമനചീത്ഖ
 വധൈർവ്യധസ്തവിത്ഖ

അന്വയം.-

ഹേ ഇന്ദോ, വധ-സ്തോ, - ക്ലിഷ്ടമാന, പ്രഹാരണ
 ചന്ദഃ ന യഃ - പ്രസ്രവണശീല, സോമ,
 യഃ - പരമീവന്ധഃ പുഷ്പാദനോ
 തം ഇത്ഖ - വേതി
 ന വാനം ഇത്ഖ - തത്സാൻ പ്രാപയ
 വധൈഃ ഇത്ഖ - (ന സമ്പ്രത്യന്തേ) ഇദാനി,
 - യേഃ പ്രാപയ
 - ഗ്രാപ്താം പ്രഹാരണ
 പ്രാപയ

അർത്ഥം:-നന്നവിയന്നവനും അടിക്കുന്നപോലെ ഒഴുകുന്നവനുമായ സോമ, ചന്ദ്ര എന്നപോലെ യാതൊന്നും പുണ്യഹവിസ്സാണോ, അതിനെ ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്കു തരേണ്ടും ധനമിപ്പോഴെത്തിച്ചാലും. പിടിക്കല്ലിന്റെ ഇടിയാൽ അവിടുത്തെ രസമെത്തിച്ചാലും.

4 നിശുഷ്ണമിന്ദവേഷാം

പുരുഹൂതജനാനാം

യോഅസ്മാആദിദേശതി

അന്വയം:-

ഹേ പുരു-ഹൂത, ഇന്ദോ, — ബഹുഭിരാഹൂത, സോമ,
യഃ — യേഷാം ശത്രുജനാനാം ശുഷ്ണഃ,
ബലം

അസ്മാൻ ആ-ദിദേശതി — ബാധാർത്ഥമാഹവതി
(ത്വം) ഏഷാം ജനാനാം
ശുഷ്ണം നി ശത്രുജനാനാം-ബലം ന്യക്ഷത

അർത്ഥം:-പലരായും വിളിക്കപ്പെട്ട സോമ, ശത്രുജനങ്ങളേ വരുടെ (സേനാ) ബലം ഞങ്ങളെ പോരിന്നു വിളിക്കുന്നുവോ, ആ ശത്രുക്കളുടെ ബലത്തെ അവിടുന്നില്ലാതാക്കിയാലും.

5 ഗതന്നിന്ദുളുതിഭീ

സ്സഹസ്രം വാശുചീനാം

പവസ്വമഹയദ്രിയിഃ

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ,
മഹയദ്രി-രയിഃ — പ്രദീതമാനധനസ്സം
നഃ ഊതി-ഭിഃ — ഊതിഭ്യഃ, അസ്മാകം രക്ഷാർത്ഥം
(വിഭക്തിവ്യത്യയഃ)
ശുചീനാം — ശുദ്ധാനാം, തവാംശഭൂതാനാം
രസാനാം

ഗതം സഹസ്രം വാ
പവസ്വ

— ഗതസഹസ്രസംഖ്യാകം ക്ഷര

അമ്മ:-അല്ലയോ സോമ ദാനത്തിനുള്ള ധനത്തോടുളിയ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു രക്ഷയെക്കൊണ്ടി ശുദ്ധജന്മമാം അവിടുത്തെ അംഗദൂതങ്ങളായ നസന്ദരന്മാരോ ആയിരമോ പൊഴിച്ചാലും.

വഗ്ഗ:-10 കാശ്യപോവനംസോ ജ്യേഷ്ഠ:

1 ഉത്തേ¹ശുഷ്യാ¹സോ¹അസ്ഥു¹

രക്ഷോ¹ഭിന്തോ¹അദിവ:

നാസ്യാ¹പാ¹സ്പ്യ:

അപയ:-

ഹേ അദി-വ,

— ഗ്രാപവനംസോ,

തേ ശുഷ്യാസ:

— തവശുഷ്യാ: വേഗാ:

രക്ഷ: ഭിന്താ: ഉദി

അസ്ഥു:

— രക്ഷസാൻ വിഭാജന ഉത്രിഷ്ണതി

യാ: പാ-സ്പ്യ:

— പാരിത്യദ്ധാന്നാഗ്നതുസേനാ: അസ്മാൻ പ്രതിബധന്തേ

(താസ്യാ) നാസ്യാ

— ബാധസ്യ

അമ്മ:-പിടിക്കല്ലാ സോമ, അവിടുത്തെ വേഗത്തു രക്ഷസ്സുകളെ പിളക്കുന്നവയായി, ഉയർന്നിരിക്കുന്ന ഭരതം സ്തംഭിക്കുന്ന ശത്രുസേനകളേവയോ, അവയെ ബാധിച്ചാലും.

2 അയാ¹നി¹ജാ¹ല്ലി¹രോ¹ജസാ¹

രഥസ¹ന്ധേ¹യന്മേ¹തി¹തേ

സ്വാ¹അ¹ബി¹ഭ്യ¹ഷാ¹ഹൃ¹ദാ

അപയ:-

(ഹേ സോമ, വം) അയാ

— അനേന പ്രകൃതേന

രാജസാ നി-ജാല്ലി:

— ബലേന ശത്രുൻ ഹന്തു:

ഗീലവാൻ

(തം ത്വാം) അബീഭ്യഃ

ഏദാ — അഭീതേന മനസാ യുക്തോഹം
 രഥ-സങ്ഗേ ഹിതേ — രഥാനാം സങ്ഗേ, ശത്രുഷു
 നിഹിതേ
 ധനേ സ്തവൈ — ധനനിമിത്തേ സ്നേഹമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് സ്വാഭാവികമായ
 സ്ഥാപനം ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുവാൻ ശീലമുററവനാണല്ലോ. തേർ
 ശത്രുക്കളോടു പോരിൽ ചേർന്നിരിക്കവേ, അപ്രകാരമുള്ള അവി
 ടത്തെ, ഭയരഹിതമായ മനസ്സോടുകൂടിയ ഞാൻ ധനത്തെ ഉദ്ദേ
 ശിച്ചു, ജയത്തിനുവേണ്ടി സ്തുതിക്കുന്നു.

3 അസ്യവ്രതാനിനാധ്യക്ഷേ

പവമാനസ്യഭൃഗോ

തജയസ്തപാപുതന്യതി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) പവമാനസ്യ

അസ്യ വ്രതാനി — ക്ഷരതസ്തവ കർമ്മാണി

ഭൃ-ഗോ ന ആ-ധ്യക്ഷേ — ഭർണ്യുധിനാ രാക്ഷസേനാ
 ധർമ്മിതമശക്യാനി

ത്വായഃ പുതന്യതി, തജ — തം ത്വാം യോഭർണ്യുധിര്യോ
 ധ്യമിച്ചതി, തം ബാധസാ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഒഴുകുന്ന ആ അവിടുത്തെ ക
 മ്മങ്ങൾ ഭർണ്യുധിയായ രാക്ഷസനാൽ ആക്രമിക്കപ്പെടാൻ പ
 റാത്തവയത്രേ. ഏതു ഭർണ്യുധി ആ അവിടുത്തോടു പോരി
 ന്നിഷ്ഠിക്കുന്നുവോ, അവനെ ബാധിച്ചാലും.

4 തംഹിനന്തിമുച്യതം

ഹിന്നഭീഷ്ടവാജിനം

നൃമിത്രായമസരം

അന്വയം -

ഭേദ-പ്രത്യം, ഹിതം — ഭേദസ്യപ്രാപ്തീനാം.
ഹിതവർത്തം

വാജിനം, ഫലംസം.

തം ഇത്യം — ബലിനം മേകം സോമം
നദീഷ ഇത്രായ ഹിതവതി — ജ്വലിനം വസതിവതി
വധിത്രായം പ്രോചനതി

അർത്ഥം:—ഹിതവർത്തം പര്യവർത്തനം ബലവാ
നം ഹിതവർത്തം ആ സോമനെ ജ്വലിക്കുകയും വസതിവതി
കളെന്ന് മേലുപദേശത്തിൽ ഇത്രയവേണി എന്തിക്കെന്ന

വക്ത്രം-11

1 അസ്യപ്രതാമദൃതം

ശുക്ലം പ്രോചനം

പഞ്ചസാധനം

അന്വയം -

അസ്യ പ്രതാമദൃതം അത — ദ്രോതം തന്നെ
ശുക്ലം, സാധനം — ദീപം, അപരിമിതസ്യോഭി
ലക്ഷിതസ്യ ദാതാരം

ദൃഷ്ടിം — അതീന്ദ്രിയസ്യ കമ്മഹലസ്യ
ദൃഷ്ടാരം

പഞ്ച അപ്രായം ദേഹേ — പാതവ്യം രസം ഭുജനതി

അർത്ഥം:—പുരാതനവും പുരുഷോദ്ധ്യമായ ഗൗരവത്തെ അനുസ
രിച്ച്, ദീപനം അജ്വര അഭിഷേകങ്ങളെന്നവനം ഇന്ദ്രിയത്തി
ലായ കമ്മഹലത്തെ കാണുന്നവനായ അപരിമിത (സംസ്കൃ
തീച്ച്) കടിക്കാൻ പാറിയ രസം ജ്വലിക്കുകയും കറന്നെടുക്കുന്നു.

2 അയം സ്യ ഇവോപദൃ

ഗതം സാധനം സിദ്ധവതി

സപ്രവർത്തനദിവം

അന്വയം:-

അയം സൂര്യ:-ഇവ	— യഥാ സർവ്വസ്യലോകസ്യോപ ദൃഷ്ടാ, തഥാ
ഉപ- ദൃക്	— സോമഃ കർമ്മണാമുപദൃഷ്ടാ
(അപിച) അയം	
സരാംസി ധാവതി	— ത്രിംശദക്ഷിമ പാത്രാണി ഗച്ഛതി
(അപിചായം) ദിവം	— അധിക്രത്യ
സപ്ത പ്ര-വതഃ ആ	— സപ്തനദീരാതിഷ്ഠതി

അർത്ഥം:-ഈ സോമൻ എല്ലാ ലോകങ്ങളും കാണുന്ന സൂര്യനെ നന്നപോലെ കർമ്മങ്ങളെ ദർശിക്കുന്നവനത്രേ. കൂടാതെ, അവിടുന്ന് മുപ്പതു് ഉക്ഷിമപാത്രങ്ങളെയും പ്രാപിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, ദ്യോവിനെ ആശ്രയിച്ചു് ഗങ്ഗാദികളായ ഏഴ് നദികളിലും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

3 അയംവിശ്വാനിതിഷ്ഠതി

പുനാനോഭവനോപരി

സോമോദേവോനസൂര്യഃ

അന്വയം:-

പുനാനഃ അയം സോമഃ	— പുനരാനന്ത്യഃ
ദേവഃ ന സൂര്യഃ	— ദീപ്യമാനസ്സ്യഭ്യോയഥാ തഥാ
വിശ്വാനി ഭവനാ	— സർവ്വാണി ഭവനാനി, സർവ്വേഷാം ഭവനാനാം
ഉപരി തിഷ്ഠതി	— സ്ഥിതവാൻ

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരനായ ഈ സോമൻ തിളങ്ങുന്ന സൂര്യനെ നന്നപോലെ എല്ലാ ഭവനങ്ങളുടെയും മുകളിൽ വർത്തിക്കുന്നു.

4 പരിണോദേവവീതയേ

വാങ്അഷ്സിഗോമതഃ

പുനാനബ്രവിതഃ

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദോ ഇന്ദ്ര-ഃ — സോമ ഇന്ദ്രകാമഃ
 പുനാനഃ നഃ ദേവ-
 വീതയേ — പുഷ്പാന്നസ്വപ്നാകം യജ്ഞായ
 ഗോ-ഭതഃ വാജാൻ
 പാരി അഷ്ടസി — ഗോയക്താനൃത്താനി പാരി ക്ഷര

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ ഇന്ദ്രകാമനും ശുദ്ധീകരനുമായ അപിടുന്ന ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന്നു പശുക്കളൊന്നു അന്നത്തെ മറ്റും ഭൂകിയാലും തന്നുരുളിയാലും.

വക്ത്രം-12

1 യപം യവനോ അന്ധസാ
 പുഷ്പം പുഷ്പം പാരിസ്വ
 സോമവിഗ്വാചസോഗോ

അന്വയം -

ഹേ സോമ (ത്വം) നഃ — അസ്താകം
 പുഷ്പം-പുഷ്പം യവം-യവം — ബഹുലം പുനഃ പുനാദ്യതം രസം
 അന്ധസാ പാരി സ്വ — അന്നാജികരം ധാരാ ക്ഷര
 (അപിച്ഛ) വിഗ്വാ
 സോഗോ ച — സർവ്വാണി യനാനി ച
 പാരിസ്വ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ അപിടുന്ന ഞങ്ങൾക്കു ധാരാളമായി വീണ്ടും വീണ്ടും ഉണ്ടാകുന്ന രസത്തെ അന്നരൂപമായ പ്രവാഹമായി നൽകിയാലും പിന്നെ ഞങ്ങൾക്ക് എല്ലാ ഐശ്വര്യങ്ങളുമൊഴുകിത്തന്നാലും.

2 ഇന്ദോ യഥാ തവ സ്തുപോ
 യഥാ തേജാതമന്ധസഃ
 നിബർഹിഷിപ്രിയേസഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, അന്ധസഃ	— അന്നരൂപസ്യ
യഥാ തവ സ്തവഃ	— തവ സംബന്ധിസ്തവനം
തേ ജാതം യഥാ	— യഥാ പ്രാദുർഭവമസ്തി, തഥാത്വം
പ്രിയേ ബർഹിഷി	
നി സദഃ	— പ്രീണയിതര്യസുഭ്യാഗേ നിഷ്ണോഭേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അന്നരൂപനായ അവിടുത്തെ കണ്ടിട്ടു സ്നോത്രം എപ്രകാരമോ അവിടുത്തെ ആവിർഭവിപ്പിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരം അവിടുന്നു പ്രീതികരമായ ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിലിരുന്നതളിയാലും.

3 " ഉതനോഗോവിദ്ഗോവിൽ
പവസസോമാസസാ
മക്ഷ്യതമേദിരഹഭിഃ

അന്വയം:-

ഉത സോമ, നഃ	— അപിച സോമ, അസ്യാകം
ഗോ-വിൽ, അഗ്ന-വിൽ	— ഗോപ്രദഃ, അഗ്നപ്രദശ്ചത്വം
മക്ഷ്യ-തമേദിഃ	— മക്ഷ്യതമൈഃ, അതിഗന്ധേന ശീര്യൈഃ
അഹ-ഭിഃ	— അഹോഭിർഹേതുഭിഃ
അന്ധസാ പവസാ	— അന്നാത്മികയാധാരയാ ക്ഷര

അർത്ഥം:-പിന്നെ, അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു പശുക്കളെയും കുതിരകളെയും തരുന്ന അവിടുന്നു ദിവസങ്ങളതിവേഗത്തിൽ ഓടുന്നവയായതുകൊണ്ട് (ഒട്ടും താമസിയാതെ) അന്നത്തിന്റെ ധാരയൊഴുക്കിയാലും.

4 യോജിനാതിനജീയതേ
ഹന്തിശത്രുമഭീത്യ
സപവസാസഹസ്രജിത്

അന്വയം -

ഹേ സഹസ്ര-മിതി	— അസംഖ്യാനാം ശതൃണാം ജേതാ
യഃ (ശതൃൻ) ജിനാതി	— ഹന്തി
(യഃ) ന മീയതേ	— സ്വയം ശത്രുഭിന്നഹന്യതേ
ശത്രം അഭി-ഇത്യ ഹന്തി	— ശത്രുമഭ്യേത്യ ഹന്തി
സഃ (ത്വം) പവസ്വ	— ക്ഷൗ

അർത്ഥം.-അസംഖ്യേയനുമായ ശത്രുക്കളുടെ ജേതാവായ സോമ, ഏവൻ (ഇങ്ങോട്ടുവരുന്ന) ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നവോ, ശത്രുക്കളാൽ സ്വയം ഹനിക്കപ്പെടുന്നമില്ലയോ ശത്രുവിനെ അങ്ങോട്ടുചെന്നു ഹനിക്കുന്നവോ ആ അവിടുണൊഴുകിയാലും

വക്തൃ-13

- 1 പാ₁സോ₂ഋതം₃ബൃഹ
 ഭാഗ്₄പവിത്രേ₅അയതി
 വി₆ഘ്ന₇ന്നക്ഷാ₈സിദേ₉യഃ

അന്വയം -

ആശുഃ ദേവ-ഔ സോമഃ—	ക്ഷിപ്രകാശി, ദേവകാമസ്ത്വഃ
പവിത്രേ രക്ഷാസി	
വി-ഘ്നൻ	— ഭഗാപവിത്രേസ്ഥിത്വാ രാക്ഷസാൻ നിഘ്നൻ
ബൃഹത് ഋതം	— മഹദന്നം
പാ ₁ അയതി	— പാ ₁ ഗമയതി, അസൃഭ്യം പ്രയച്ചതി

അർത്ഥം.-വേഗവാനും ദേവകാമനുമായ സോമൻ ഭഗാപവിത്രത്തിൽ വരുന്നിട്ടുകൊണ്ടു, രാക്ഷസന്മാരെ നിഹനിക്കുന്നെന്നായി മഹത്തായ അന്നം (രക്ഷ) നമുക്കു തന്നതല്ലെന്നു

2 യൽസോമോവാജമഷ്തി

ശതന്ധാരാഅപസ്യവഃ

ഇന്ദ്രസ്യസഖ്യമാവിശൻ

അന്വയം:-

യൽ അപസ്യവഃ	— യദാകർമ്മകാമാഃ സോമസ്യ
ശതം ധാരാഃ	— ധതസംഖ്യാകാധാരാഃ
ഇന്ദ്രസ്യ സഖ്യം	
ആ-വിശൻ	— പ്രാപ്തവന്തി, തദാ
സോമഃ വാജം അഷ്തി	— അന്നങ്ഗമയതി, അസ്പദ്യം പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഏഷ്പോരം കർമ്മകാമങ്ങളായ നൂറുകണക്കിൽ സോമധാരകൾ ഇന്ദ്രന്റെ സഖ്യത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അപ്പോൾ സോമൻ നമുക്കുനമിക്കുന്നു, തരുന്നു.

3 അഭിത്പായോഷണോദഗ്

ജാനനകന്യാന്യായത

മൃജ്യസേസോമസാന്തയേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ത്വാദഗ് യോഷണഃ	— ത്വാം ദശസംഖ്യാകാ അങ്ഗമലയഃ
കന്യാ ജാനം ന	— ജ്ഞാതീ കന്യകാ യഥാ പ്രിയ മഭിശബ്ധായതേ തദാൻ
അഭി അന്യായത	— അഭിരഭിശബ്ധായന്തേ
സാന്തയേ മൃജ്യസേ	— അസ്മാകമന്നസ്യ ലാഭായ ഗോധ്യസേ

അർത്ഥം:-അഭ്യയോ സോമ, പത്തുപീഠലുകളുപിടത്തെ, ജ്ഞാതീയായ കന്യക പ്രിയകാമകനോടു ഗബ്ധിക്കുന്നപോലെയാണ്.

ഗണ്വിക്കുന്നു. അങ്ങനെയൊക്കെയായി അവിടുന്നു ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

4 ത്വചിത്രാചിത്തവേ

സ്വാഭാവികപരിവൃ

നപ്രകാശം: 13

വ. 13

അനന്തം:-

ഹേ ഇതി, സ്വാഭാ: — പ്രിയതാസ്സം

ഇതി വിഷ്ണുവേ പരി

സ്വ

— പരിക്ഷാ

സ്വ. നപ്ര, സ്വാഭാ

അപരം പാതി

— കർമ്മേതേ സ്വതീകർത്തവ്യം
ഭാവിതാദൃഷ്ട

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ധൃതാസമുദായം അവിടുന്നു ഇത്ര നം: വിഷ്ണുവിന്നു, വേണ്ടി മുറുമുറുക്കിയിരിക്കും. കർമ്മേതാക്കളെ: സ്വാഭാക്കളെ: പാപത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിച്ചിരിക്കും.

വ. 14

1 പ്രത്യേകാഭാസം

ഭിന്നോന്നിത്യം

അല്ലാത്തതും

അനന്തം:-

(ഹേ സോമ,) നേ

അനന്തം

ധാര: സ്വാഭാ

വർണ്ണം

ഭിന്നം ന വ്യക്തം

അല്ല പ്രത്യേക

— അപരംഗം ഭാവിതാ:

— അപരിചിതം

— യഥാഭാവം: പാപം: സ്വാഭാ

— അന്യം: 13

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ കൂട്ടുകൂടാത്ത ധാരകൾ അളവറ അന്നത്തെ ദ്യോവിൽനിന്നു മഴവീഴുകൾപോലെ ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി എത്തുന്നു.

2 അഭിപ്രിയാണികാവ്യാ

വിശ്വാചക്ഷാണോഅഷ്തി

ഹരിസ്തുജാനആയുധാ

അന്വയം:-

ഹരി: വിശ്വാ

പ്രിയാണി കാവ്യാ

— ഹരിതവണ്ണസ്സോമ: സർവ്വാണി ദേവാനാം പ്രിയാണി കാവ്യാനി കമ്മാണി

ചക്ഷാണ: ആയുധാ

ഇജാന:

— പശ്യൻ, സ്വകീയാന്യായുധാനി രാക്ഷസാൻ പ്രതി പ്രേരയൻ

അഭി അഷ്തി

— യാഗം പ്രതിഗച്ഛതി

അർത്ഥം- പച്ചനിറമുറ സോമൻ ദേവന്മാർക്കിഷ്ടപ്പെട്ട എല്ലാ കർമ്മങ്ങളെയും കണ്ടുകൊണ്ടും സ്വന്തമായുധങ്ങളെ (യജ്ഞവിഷ്ണു കാരികളായ രാക്ഷസന്മാർക്കു നേരെ) അയച്ചുകൊണ്ടും യാഗത്തിന്നു വരുന്നു.

3 സമമൃജാനആയുഭി

രിഭോരാഭേവസുവ്രത:

ശ്യേനോനവംസുഷീഭതി

അന്വയം:-

സു-വ്രത: സ:

— സുകർമ്മാസോമ:

ആയു-ഭി: മമൃജാന:

— മനുഷ്യൈ: ഋത്വിശിശ്ലോധ്യമാന:

ഇഭ: രാജാ-ഇവ

— ഗതഭയോ രാജായമാ

ശ്വേതം ന
വംസ്യ സിന്ധവീ

— യഥാ ച ശ്വേതസ്തഥാ
— ഉദകേഷ്യ, വസന്തിവാഹി
നിഷീദതി

അർത്ഥം.—നല്ല കമ്മളമായ സോമൻ ഹൃദയവുമായ ഋഗ്വേദം കളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, നിർമ്മലനായ രാജാവു പോലെയും പരമശുദ്ധനായും വസന്തിവാഹികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷന്റെ ഉപരിരിക്കുന്നു

4 സന്തോ¹പി¹ശ്വാ¹ദിവോ¹വ

സുതോ¹പൃഥി¹വ്യാതധി¹

പുനാ¹ന¹ഇന്ദ്രാ¹വാ¹ഹ

വ. 14

അന്വയം.—

ഹേ ഇന്ദ്രോ, സ: പുനാന: — അഭിഷ്ക്താ പുനാണസ്യാ:

ദിവ: അധി, ഉതോ

പൃഥിവ്യാ:

— ദിവീന്ധിതാനി, അപി ച

പൃഥിവ്യാ: സ്ഥിതാനി

വിശ്വാ വസു ന: ആ ഹ — വിശ്വാനി, സർവ്വാനി വസുന്ത്യ സൃജമാനാ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട് ശുദ്ധീകരണയ അവിടുന്ന് ദ്രോണിലും ഭൂമിയിലുള്ള എല്ലാ മനങ്ങളെയും ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുവന്നാലും.

വൃഗ്ഗം-15

1 തന്വീ¹സ്വ¹ന്ദി¹യാ¹വതി

ധാവാ¹സുതസ്യ¹വാസസ:

തന്വീ¹സ്വ¹ന്ദി¹യാ¹വതി

അന്വയം:-

മന്ദീ സഃ തരൽ ധാവതി — ദേവാനാം ഹഷ്കരസ്സോമഃ സ്തോ
ത്രപ്രൻ പാപമനസ്സുകാശാ
ത്താരയൻ ധാവതി

സുതസ്യ അന്വസഃ ധാരാ — അഭിഷുതസ്യ സോമസ്യ ധാരാ
ധാവതി

മന്ദീ സഃ തരൽ ധാവതി — ഹഷ്കരസ്സോമഃ പവതേ

അർത്ഥം:-ദേവന്മാർക്ക് ഹഷ്കരനായ സോമൻ സ്തോതാക്കളെ പാപത്തിന്റെ അടുക്കൽ നിന്നകറ്റിക്കൊണ്ടൊഴുകുന്നു. സംസ്കരിച്ച സോമത്തിന്റെ പ്രവാഹം ഒഴുകുന്നു. ഹഷ്കരനായ സോമൻ ഒഴുകുന്നു.

2 ഉസ്രാവേദവസുനാം

മത്ത്സ്യദേവ്യപസഃ

തരൽസമന്ദീധാവതി

അന്വയം:-

വസുനാം ഉസ്രാവേദവസുനാം — ധനാനാമുത്തരണശീലാ,
പ്രഭാത്രീ

ദേവീ മത്ത്സ്യ അന്വസഃ — ദ്യോതമാനാ ധാരാ മനുഷ്യം
യജമാനം രക്ഷിതും

വേദ — ജാനാതി

മന്ദീ സഃ തരൽ ധാവതി — ഹഷ്കരസ്സോമഃ സ്തോത്രപ്രൻ
പാപമനസ്സുകാശാത്താരയൻ
പവതേ

അർത്ഥം:-ധനങ്ങളെ കൊടുക്കുന്നവളായി പ്രകാശിപ്പുന്നവളായ സോമധാരയ്ക്ക് (ഉപാസകനായ) യജമാനനെ രക്ഷിപ്പുവാനറിയാം. ഹഷ്കരനായ സോമൻ സ്തോതാക്കളെ പാപങ്ങളിൽ നിന്നു കരകയറ്റി ഒഴുക്കിവരുന്നു.

3 യത്ര യോപതയന്യോ
 സഹസ്രാണിദാഹ
 താന്സമന്വിയാപതി

അന്വയം -

യത്രയോപത-സന്യോ - യത്ര: ഹരിദാമാ, പത്മവനി:
 ഹരിദാമാ, തേജ:

സഹസ്രാണി ആ

ദാഹേ

— വയം പ്രതിഗ്രഹണീ:

തേ സ: താൻ യാപതി — ഹയകരണ്യോഽസ്തോത്യൻ

പാപ്തേണ്യകാശാത്താരയൻ
 പപതേ

അർത്ഥം.-യത്രൻ, പതയതി എന്നീ രണ്ടുരാജാക്കന്മാരിൽ നിന്ന് ഞാൻ ആയിരക്കണക്കിൽ ധനം പ്രതിഗ്രഹമായി വാങ്ങുന്ന ഹയകരനായ സോമൻ സ്തോതാക്കളെ പാപതാരിൽ നിന്നു കൈയറുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു

4 ആയ യോത്രിഗതന്താ
 സഹസ്രാണിചദാഹേ
 താന്സമന്വിയാപതി

വ 15

അന്വയം -

യയോ: ത്രിഗതം

സഹസ്രാണി

— ത്രിഗതാനി സഹസ്രാണി

തന്മാ ച ദാഹേ

— വസ്രാണി പ്രതിഗ്രഹണീ:

തേ സ: താൻ യാപതി

— ഹയകരണ്യോഽസ്തോത്യൻ

— പാപ്തേണ്യകാശാത്താരയൻ
 പപതേ

അർത്ഥം.-യത്രപതയതികളായ അവരുടെ പക്കൽനിന്ന് മൂന്നു ലക്ഷം വസ്രങ്ങൾ ഞാൻ പ്രതിഗ്രഹമായി വാങ്ങുന്ന

ഹങ്കരനായ സോമൻ സ്തോതാക്കളെ പാപത്തിൽനിന്നു കരകയറുന്നവനായി ഒഴുകുന്നു. (ധ്വനിപുരുഷത്തികളോടു പ്രതിഗ്രഹം വാങ്ങിയ വസുന്ദര അപ്രതിഗൃഹീതങ്ങളായി, പരിശുദ്ധങ്ങളായി ഭവിയ്ക്കുമാറാകണമെന്ന് സോമനോടു അർപ്പനയും ഇതിലന്തർഭവിയ്ക്കുന്നു. പ്രതിഗൃഹീതധനം അധമമെന്നു പ്രസിദ്ധം.)

വക്യം-16

1 പവസ്വഗോജിഭ്വജി
പിശ്വജിത്സോമരണ്യജിത്
പ്രജാവദ്രതമാഭര

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ഗോ-ജിൽ	— ശത്രുണാം ഗവാം ജേതാ
അശ്വ-ജിൽ	— അശ്വാനാമപിജേതാ
വിശ്വ-ജിൽ	— വിശ്വസ്യ, ജഗതോജേതാ
രണ്യ-ജിൽ പവസ്വ	— രഥണീയസ്യ ധനസ്യജേതാ ച സൻ ക്ഷര

(അപിചാസ്യഭ്യം)

പ്രജാ-വൽ	— പുത്രാഭ്യപേതം
രതം ആ ഭര	— ശ്രേഷ്ഠം ധനമാഹര

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ശത്രുക്കളുടെ പശുക്കളെയും കതിരുകളെയും ജയിച്ചുനേടുന്നവനും ജഗത്തിനെ മുഴുവൻ ജയിക്കുന്നവനും ശോഭനമായ ഐശ്വര്യം ജയിച്ചുനേടുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഒഴുകിയാലും. പിന്നെ ഞങ്ങൾക്കു പുത്രന്മാരോടൊത്ത ഉത്തമധനം കൊണ്ടുതന്നാലും.

2 പവസ്വാഭ്യോഅഭാഭ്യഃ

പവസ്വൈവധീഭ്യഃ

പവസ്വധിഷ്ഠാഭ്യഃ

അന്വയം:-

(ഹ സോ1 നാ)

അർ-ഭ്യ:	- വസതിവരീഭ്യ:
അഭാഭ്യ: പവസ്വ	അപ്രഭ്യത്വ ക്ഷാ
(അപി ച) ദാധധീഭ്യ	
പവസ്വ	— ക്ഷാ
(കിഞ്ച) ധിചിന്നാഭ്യ:	
പവസ്വ	— ഗ്രാപഭ്യ: ക്ഷാ

അനന്തം.-അല്പയോ സോ1, അവിഭക്തം വസതിവരിക്കളെ
ന്ന ഉപപ്രകാരമുള്ളതിൽ നിന്നും വല്ലഭീകൃപങ്ങളിൽനിന്നൊഴി
കിയാലും സന്യാസികളിൽനിന്നൊഴിയാലും പിടിക്കപ്പെട
കളിൽ നിന്നൊഴിയാലും.

3 വാ.സോ1പപ്ചാനോ

വിശ്വാനിഭൂതിതാതാ

കപിസ്തൂനിബഹിഷി

അന്വയം -

ഹ സോ1, പവചാന.	— പുരചാന:
കപി: ബാ.	— ക്രാന്തകാമാത്വം.
വിശ്വാനി ഭൂ-ഇതാ താ	— സർവ്വാണി ഭൂതിതാനി
	രാക്ഷസൈ: കൃതാന്യപദ്രവാണി
	നിരാകാര
(അസ്മിൻ) ബഹിഷി	
നി സിദ	— നിഷ്ഠേണാ ലേ

അനന്തം.-അല്പയോ സോമ, ഗ്രാധികരണം കവിഞ്ഞ കമ്മ
ഭൊത്തവനായ അവിഭക്തം എല്ലാ ഭൂതിങ്ങളെയും (സ്വയം
ചെയ്യപ്പെടുന്ന പാപങ്ങളെയും രാക്ഷസാദികളാലേല്പിക്കപ്പെട
ന്ന ഉപദ്രവങ്ങളെയും) ഇല്ലാതാക്കിയാലും, നശിപ്പിച്ചാലും. ഈ
യാഗത്തിൽ വന്നിത്തന്നാലും.

4 പവമാനസ്സപർവ്വീഭോ

ജായമാനോഭവോമഹാൻ

ഇന്ദോവിശ്വാഅഭീഭേസി

വ. 16

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദോ,

സ്വഃ വിഭഃ — സർവ്വം വേത്താത്വം

ജായമാനഃ മഹാൻ അഭവഃ — പ്രാദുർഭവന്നേവമഹാനസി

വിശ്വാൻ ഇൽ അഭി

അസി — സർവ്വാനേവ ശത്രുനഭിവേസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, എല്ലാമറിയുന്ന അവിടുന്ന് ജനിക്കുമ്പോൾത്തന്നെ മഹാനാകുന്നു. എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും ജയിക്കുന്നു.

വക്തം 17 ഗായത്രീപുരളസ്സിഹൈഃചക്ഷസീ

1 പ്രഗായത്രേണഗായത

പവമാനംവിചഷ്ണിം

ഇന്ദംസഹസ്രചക്ഷസം

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ)

വി-ചഷ്ണിം,

സഹസ്ര-ചക്ഷസം

— സർവ്വസ്യദൃഷ്ടാരം, ബഹുദർശനം

പവമാനം ഇന്ദം

— പൂയമാനം സോമം

ഗായത്രേണ പ്ര ഗായത

— ഗായത്രനാസ്താസാസ്താഗാനം

കന്തത, നൃത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, എല്ലാം കാണുന്നവനും കണക്കറ്റ ദർശനങ്ങളൊത്തവനും ശുദ്ധീകരനായ സോമനെ ഗായത്രമെന്ന സാമന്താൽ സ്തുതിക്കുക.

2 അപാസഹസ്രചക്ഷസ

അഥോസഹസ്രജ്ഞസഃ

അതിവാർദ്ധവചിഭുഃ

അന്വയഃ:-

(ഘോശോഽ.)

സഹസ്ര-ചക്ഷസഃ — ബഹുദഗ്ധനഃ

അഥോ സഹസ്ര-ജ്ഞസഃ — ബഹുജ്ഞാണഃ

ത. ത്വാ വന്ദഃ അതി — ത്വാം ഗോപവിത്രചാനിക്രമ്യ

അപാവിഭുഃ — ജ്ഞാപിന്ദഃ പാവയന്തി

അർത്ഥം:-അല്പയോ ശോഭ. കണക്കുവാനുപയോഗ്യമായിട്ടുള്ളവനും അല്പവാ ജ്ഞാണമുള്ളവനുമായ ആ അവിടുത്തെ ഗോപവിത്രം കടന്നു ജ്ഞാപിന്ദകൾ ഉദ്ധരിക്കുന്ന

3 അതിവാർദ്ധപർവ്വമാനോഅസിന്ധവേ

കലശാണഭിധാപതി

ഇന്ദ്രസ്യഹാട്ട്യാവിശൻ

അന്വയഃ:-

പപമാനഃ വാശൻ അതി — ശോഭഃ അവേർദ്ധാലാപനനിക്രമ്യ

അസിന്ധവേ — സ്യന്ദതേ

(അപി ച) ഇന്ദ്രസ്യ ഹാട്ടി

ആ-വിശൻ — ഹൃദയം പ്രവിശൻ

കലശാൻ അഭി ധാപതി — ദ്രോണകലശാനഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഏവം ശോഭൻ ആട്ടിൻകോലോടുകൂടി ഗോപവിത്രം കടന്നു കളിക്കുന്നു. പിന്നെ ഇന്ദ്രന്റെ ഹൃദയത്തെ പുകി ദ്രോണനിൽക്കെ നേരെ ചെല്ലുന്നു.

4 ഇന്ദ്രസ്യസോമരായസേ

ശംപവസ്വവിചഷ്ണേ

പ്രജാവദ്രേതആരേ

വ. 17

അന്വയം:-

ഹേ വി-ചഷ്ണേ,

സോമ,

ഇന്ദ്രസ്യ രായസേ

ശം പവസ്വ

(അപിചാസ്മദ്യം) പ്രജാ-

വൽ നേതഃ ആ ഭര

— വിദ്രഷ്ടുഃ സോമ, ത്വം

— രായനായ, സംസിധ്യത്ഥം.

— സുഖകരം രസം ക്ഷര

— പുത്രോപേതം ഉദകമന്നംവാ

— പ്രാഹര, പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സർവ്വദ്രഷ്ടാവായ സോമ, അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രന്റെ ആരായണത്തായി, ഇന്ദ്രനു സിദ്ധിയ്ക്കുവേണ്ടി സുഖകരമായി രസം പൊഴിച്ചാലും. കൂടാതെ ഞങ്ങൾക്കു പുത്രന്മാരോടു കൂടിയ അന്നം തന്നതളിയാലും.

വഗ്ഗം-18 മുതൽ 23 കൂടി. ആങ്ഗിരസോമഹിയഃ ഋഷിഃ, ഗായത്രിച്ഛന്ദഃ

1 അയാവിതീപരിസ്രവ

യസ്തന്നോമദേഷ്വാ

അവാഹന്നവതീന്വ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, തേ യഃ

മദേഷ്വ നവതീഃ നവ

ആ അവ-അഹൻ

അയാ വിതീ പരി സ്രവ

— തവയോരസഃ

— സങ്ഗ്രാമേഷ്വ നവനവതി സംഖ്യാകാശ്ശതുപുരീഃ

— സമന്താൻ ജ്വാലന

— അനയാ, ഇന്ദ്രസ്യ വിതയേ

— ഭക്ഷണായ പരിതഃ ക്ഷര

അനുമം.-അല്പയോ സോമ, അവിടുത്തെ ഏതു രസം യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളുടെ തൊണ്ണൂറൊമ്പതു നഗരങ്ങളെ തീർത്തും തകർത്തുവോ, അതോടുകൂടി ഇത്രന്റെ ഭക്ഷണത്തിനായി മൃഗം ഏകിയാലും.

2 പാസ്തൃ¹സുതമാധിയേ
ദിവോദാസായശംബരം
അധത്യ¹തുർവ്വഗായദും

അന്വയം -

സദ്യഃ പവഃ — ഏകസ്മിന്നേവാഹനി
ശത്രുണാം പരാണി
സോഽരസോവാഹൻ

ഇതമാധിയേ

ദിവഃ-ദാസായ — സത്യകർമ്മണേ തന്നാമകായ
രാജേണ

ശംബരം — പരാണം സ്വാധീനം

അധത്യഃ തുർവ്വഗം — അനന്തരം തന്നാമകം രാജാനം

യദും — യദുനാമകഞ്ചപഗമാനയൻ

അനുമം.-ഒരേ ദിവസം തന്നെ, ശത്രുപുരുക്കളെ സോമരസം തകർത്ത (സോഽരസം കടിച്ചതിന്റെ ഫലമായ ഹവ്യത്താൽ ഇത്രൻ തകർത്ത കർതൃത്വം സോമരസത്തിന്നു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു) സത്യകർമ്മാപായ ദിവോദാസനെന്ന രാജാവിനുവേണ്ടി നഗരങ്ങളുടെ നാഥനായ ശംബരനെയും പിന്നെ, തുർവ്വഗനെന്ന രാജാവിനെയും യദു എന്ന രാജാവിനെയും കീഴടക്കി.

3 പരി¹ന്നോജഗാഹവി
ദഹോ¹ദിന്ദോഹിർണ്യവദ്
ചന്ദാ¹സ്ഥാസിണിരിഷഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, അശ്വ-വിൽ — അശ്വസ്യ ലംഭകസ്ത്വം
 നഃ അശ്വം, ഗോ-മരീ
 ഹിരണ്യ-വൽ — ഗോയുക്തം, ഹിരണ്യോ
 പേതന്ധനഞ്ച
 പരിക്ഷര — പ്രസ്രവ
 (അപിച്) സഹസ്രിണീഃ
 ഇഷ്ടഃ — ബഹുനൃന്നാനി ച ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കതിരയെ നേടിത്തന്ന അവിടുന്ന് കതിരെയും പശുക്കളോടും സ്വർണ്ണത്തോടും കൂടിയ ധനത്തെയും ഒഴുകിത്തന്നാലും. പിന്നെ, അപരിമിതങ്ങളായ അന്നങ്ങളെമൊഴുകിത്തന്നാലും.

4 പവമാനസ്യതേവയം

പവിത്രമഭ്യുന്ദതഃ

സഖിത്വമാവ്യണീമഹേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) പവിത്രം
 അഭി-ഉന്ദതഃ — അഭിഷേചയതഃ
 പവമാനസ്യ തേ
 സഖി-ത്വം — ക്ഷരതസ്സവസഖ്യം
 വയം ആ വ്യണീമഹേ — അമഹീയവഃ ആങ്ഗിരസാഃ
 പ്രാർത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ദശാവവിത്രത്തെ നന്നാക്കുകൊണ്ടൊഴുകുന്ന അവിടുത്തെ ചങ്ങാതത്തെ ആങ്ഗിരസന്മാരായ അമഹീയക്കൾ ഞങ്ങൾ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

5 യേതേപവിത്രമേ

യോഭിക്ഷരന്തിധാരാ

തേഭിസ്സോമേന

അന്വയം -

ഹേ സോമ തേ യേ

ഉമ്മയഃ — തമ്മഗ്ഗാഃ

പവിത്രം ധാരായാ

അഭി-ക്ഷന്തി — അഭിപ്രവന്തേ

തേഭിഃ നഃ കൃത്യ — മതെന്ദ്രീമ്മിഭിരസ്മാൻ സുഖയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ തിരകളേവ ദഗാ പിത്രത്തിലേയ്ക്കു ധാരായായെഴുതുന്നപോ, ആ ഓളങ്ങളാൽ ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

6 സന്തപ്താനന്ത്യഭേ

രയി.വിരപതിഷം

ഈശാനസ്തോവിശ്വതഃ

അന്വയം -

ഹേ സോമ വിശ്വതഃ — സർവ്വസ്യ ജഗതഃ

ഈശാനഃ സ് — ഈശ്വരോഭിഷ്ഠതഃ

പുനാനഃ പുനരാനന്ത്യഭേ

ന രയി. വിര-പതി.

ഇഷം — അസുഭ്യം ധനം, പുത്രാഭ്യുപേത മന്നത്വം

ആ ഭാ — ആഹ്വം

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ജഗത്തിന്ന മുഴുവൻ ഈശാനം സംസ്ഥാിക്കപ്പെട്ടവനും ശുദ്ധീകാരമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെക്കു ധന്യം പുത്രാഭികളോടുകൂടിയ പുഷ്പിയും കൊണ്ടു തന്നാലും.

7 ഏതമൃത്യുന്ദഗ്വിപോ

ഉജന്തിസിന്ധുമാനം

സമാഭിത്യഭിരവ്യത

അന്വയം:-

- സിന്ധ-മാതരം — യസ്യ സിന്ധവഃ,
നദ്യോമാതരോ വേന്തി
- തൃംപുതം ഉ — തമേതം സോമമേവ
- ദശ ക്ഷിപഃ മുജന്തി — ദശസംഖ്യാകാരുണാഗ്രഹയശ്ശോ
ധയന്തി

(അപിച സം) ആദിത്യേഭിഃ

സം അഖ്യത — ആദിത്യൈസ്സംഗച്ഛതേ

അർത്ഥം-നദികളാകുന്ന അമ്മമാരോടുകൂടിയ ആ സോമനെ പത്തുവിരലുകൾ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. പിന്നെ, അവിടുന്ന് ആദിതിപുത്രന്മാരായ ദേവന്മാരോടു ചേരുന്നു.

8 സമിത്രേണോതവായനാ

സുതപ്തപവിത്രാ

സംസൃത്യരശ്മിഭിഃ

അന്വയം:-

- സുതഃ പവിത്രേ — അഭിഷേകസ്സോമോ
ദശാപവിത്രേ
- ഇത്രേണ സം പൃതി — സംഗച്ഛതേ
- ഉത വായനാ ആ — അപിച തേന ച ആദിത്യേന
സമേതി
- സൂര്യസ്യ രശ്മി-ഭിഃ സം — മയ്യൈസ്സംഗച്ഛതേ

അർത്ഥം-സംസ്കരിച്ചപ്പോൾ സോമൻ ദശാപവിത്രത്തിൽ ഇത്രേനോടു ചേരുന്നു. പിന്നെ, വായുവിനോടു നേരെ ചേരുന്നു. സൂര്യന്റെ രശ്മികളോടു ചേരുന്നു.

9 സനോഭഗോരുവായവേ

പുഷ്പേപവസ്വധർമ്മാൻ

ചാതർമ്മിത്രോവർണേച

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ധൃ-ദാൻ — ധൃവാസഃ
 ചാരുഃ സഃ — കല്യാണരൂപശാലിപുത്രസ്തവം
 നഃ ഗോമയ, വായവേ — അസ്താകം നമോതേ ഗോവ്യൗമഃ,
 — വായവേ ച
 പുഷ്പേ, മിത്രേ, വരണേ
 ച പവസവ — മിത്രേ വരണായ ച കഷാ

ഭാഗം:- അല്ലയോ സോമ, ധൃവാസവനും മണ്ഗളരൂപനും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായ അവിടന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ ഗോമയം, വായുവിനും പുഷാവിനും മിത്രനും വരണനും വേണ്ടി ഞ്കിയാലും.

10 ഉച്ഛാതേജാതന്യസോ

ദിവിഷദ്ഭൂദ്യാദേ

ഉഗ്രം ശാലിഗ്രവഃ

വ. 10

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) നേ
 അന്വസഃ — തപസംബന്ധിനോന്വസ്യ
 ഉച്ഛാതം — ഉപാദന്തേ
 (അപിച) ദിവി സാ
 ഉഗ്രം ശാലി — ദൃലോകേ വിദ്യമാനന്യമിഷ്ടം സഖം
 ശാലി ഗ്രവഃ — ശാലിഗ്രവഃ
 ഭൂമിഃ ആ ദേവ — ഭൂമിഃ ആ ദേവഃ
 — ഭൂമിഃ ആ ദേവഃ

ഭാഗം:- അല്ലയോ സോമ, (അവിടന്ന രസന്തിന്റെ മകളിലാണ് ജനിച്ചിട്ടുള്ളത്) ആ ജനനവും ദൃലോകത്തിൽ ഉള്ള ഉഷ്ണമായ സഖവും ചേർന്നതായ അന്വസം ഭൂമിയാണ്. ഭൂമിയിലെ ജനങ്ങളായവർ അന്വസം സ്വീകരിക്കുന്നത്. (സ്വസ്ഥനായ അന്വസം ഭൂമിയിൽ ഉണ്ടാകാൻ കഴിയുകയും ചെയ്യുന്നു)

11 ഏ॒നാവി॑ശ്വാ॒ന്യര്യ॑ആ

ഭൃ॒ക്നാനി॑മാ॒നഃ॒ഷാ॒ണാം

സി॒ഷാ॒സന്തോ॑വ॒നാമഹേ॑

അന്വയം:-

ഏ॒നാ മാ॒നഃ॒ഷാ॒ണാം	— അനേന സോമേന മനുഷ്യാണാം
വി॒ശ്വാ॒നീ ഭൃ॒ക്നാനി॑	— സർവ്വാണ്യന്നാനി
ആ അ॒ര്യഃ സി॒സാ॒സന്തഃ	— അഭീഗച്ഛന്തഃ, സംഭേത്യ മിച്ചന്തശ്ചവയം
വ॒നാമഹേ॑	— സംഭജാമഹേ

അർത്ഥം:- ഈ സോമനെക്കൊണ്ടാണ് മനുഷ്യക്കുള്ള എല്ലാ അന്നങ്ങളും പ്രാപിക്കുന്നവരും നേടാനിച്ഛിക്കുന്നവരുമായ നമ്മൾ (സുഖം) ഭജിക്കുന്നത്.

12 സ॒ന॒ഇ॒ന്ദ്രാ॑യ॒യജ്യ॑വേ

വ॒ര॒ണായ॑മ॒രുദ്ഭ്യഃ॑

വ॒രി॒വോ॒വിൽപ॑രി॒ത്സവ॑

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,)

വ॒രി॒വഃ-വിൽ സഃ	— ധനസ്യ ലംഭേസ്സത്വം
നഃ യ॒ജ്യവേ॑ ഇ॒ന്ദ്രായ॑	— യജ്യവ്യായ തന്നേ
വ॒ര॒ണായ॑ മ॒രുദ്ഭ്യഃ॑	— ധാരയാക്ഷര
പ॒രി॒ത്സവ॑	

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ധനം നേടിത്തന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് യാജ്യനായ ഇന്ദ്രനും വരണനും മരുത്തുക്കൾക്കും വേണ്ടി ധാരയാഘോഷികയാലും.

13 ഉപോഷ്ണാപ്താ

ഓഗോഭിദിനംഗപരിഷ്കൃതം

ഇന്ദ്രോദയാനുഷിഷ്ഠി

അന്വയം -

സു ദാതം അപ്താ - സുഷുപ്തം ദിനംഗപരിഷ്കൃതം
പ്രോക്തം

ഭംഗം - ഗ്രഹണാ ഭംഗം

ഗോഭിദിനംഗപരിഷ്കൃതം - ഗോഭിദിനംഗപരിഷ്കൃതം, സംസ്കൃതം

ഇന്ദ്രോദയാ ഉപോ

അനുഷ്ഠിഷ്ഠി - ഉപോഷ്ണാ

അർത്ഥം - നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ ഉപോഷ്ണാ ദിനംഗപരിഷ്കൃതം
നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ പ്രോക്തം ഗ്രഹണാ ഭംഗം
നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ സംസ്കൃതം ഉപോഷ്ണാ
നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ പ്രോക്തം

14 തിരുവെട്ടുനാളി

വർണ്ണസംഗീതം

ഇന്ദ്രോദയാനുഷിഷ്ഠി

അന്വയം -

ഓ ഇന്ദ്രോദയാനുഷിഷ്ഠി - ഇന്ദ്രോദയാനുഷിഷ്ഠി

നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ - നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ

വർണ്ണസം

സംഗീതം - വർണ്ണസംഗീതം, വർണ്ണസംഗീതം
വർണ്ണസംഗീതം

നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ - നീളിപ്പിറവിയാകട്ടെ
വർണ്ണസംഗീതം

അർത്ഥം—ആർ ഇന്ദ്രന്റെ ഹൃദയത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവനോ ആ സോമനെത്തന്നെ മുലപ്പാലുള്ള അമ്മമാർ പിഞ്ചുകനെ വളർത്തുന്നപോലെ, നമ്മുടെ സ്തുതിവചനങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കട്ടേ.

15 അഷ്ഠാണസ്സോമശബ്ദം

ധുക്ഷസ്വപിപ്യഷീമിഷം

വർദ്ധാസമുദ്രമ്യം

വ. 20

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, (ത്വം) ന:	— അസ്താകം
ഗവേ ശം അഷ്	— സുഖം ക്ഷര
(അപി ച) പിപ്യഷീം	
ഇഷം ധുക്ഷസ്വ	— പ്രവൃദ്ധമന്നം പുരയ
(കിഞ്ച) ഉക്ത്യം സമുദ്രം	
വർദ്ധ	— പ്രശസ്തമുദകം വർദ്ധ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, അവിടന്നു ഞങ്ങളുടെ പശുവിന്നു സുഖമണുചാലും. വർദ്ധിച്ച അന്നം നിറുചാലും. പ്രശസ്തമായ ജലം വളർത്തിയാലും.

16 പവമാനോഅജീജന

ദിവശ്ചിത്രന്നതന്യതം

ജ്യോതിർവൈശ്വാനരംബൃഹൽ

അന്വയം:—

പവമാന: ബൃഹൽ	— സോമ: മഹൽ
വൈശ്വാനരം ജ്യോതി:	— വൈശ്വാനരാഖ്യം തേജ:
ദിവ: ചിത്രം തന്യതം ന	— ദൃഢോകസ്യവിചിത്രമശനിമിവ
അജീജനൻ	— അജനയൻ

അർത്ഥം—ശുദ്ധീകരനായ സോമൻ മഹത്തായ, വൈശ്വാനരമെന്ന, ആഗ്നേയതേജസ്സിനെ ദൃഢോകത്തിന്റെ വിചിത്രമായ ഇടിമിന്നൽപോലെ ഉളവാക്കി.

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന്, അനിവൃതമായി അറിഞ്ഞ ശത്രുവിനെ കൊല്ലുന്നവനാകുന്നു ദിവസം തോറും യുദ്ധം പ്രാപിജ്ഞവനാകുന്നു അതിന്നു പുറമെ പശുക്കളെ മുറിക്കുകയും കർമ്മങ്ങളെ നശുവുമാകുന്നു

21 സമീപ്യോത്തമോഽവ

സുപസ്ഥാഭിൻധേനഃ

സീദന്മേധ്യനോനയോനിഃ

അന്വയം -

(ഹേ സോമ, അം) സു-
ഉപസ്ഥാഭി:

— ഗോഭനോപസ്ഥാനാഭി:

ധേന-ഭി: സം-മിഥ്വ:

— ഗോഭി:, ഗോപികാരൈ:

പയോഭിസ്സമിശ്രിത:

ശ്വേത: ന യോനി: ആ

സീദൻ

— യഥാശ്വേത: സ്വകീയസ്ഥാന

മാസീദതി തദന്നിഷണ്ണ:

ന അത്ഭവ: ച

— (ന സമ്പ്രത്യന്തേ) ഇദാനി

ഭാരോചമാനോഭവ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് സമീപസ്ഥങ്ങളായ പശുവിൻപാദികളോടു ചേർന്നവനായി, പശുസ്ത്രം സ്വസ്ഥാനത്തിനിജ്ഞാത പോലെ, സ്വസ്ഥാനത്തിൽ ഇപ്പോൾ ഗോഭമാനനായി ഭവിച്ചാലും.

22 സപവസ്വയആവി

മേഘസ്മിത്രായാൻവേ

വപ്രിവാസംമഹീരവ:

അന്വയം -

(ഹേ സോമ,) യ: (അം)

മേഘ: അവ:

— മേഘാന്യഭോനി

വപ്രി-വാ:സം

— നിജസ്ഥാനം

വൃത്രായ ഹന്തവേ	— വൃത്രം ഹന്തുഃ
ഇന്ദ്രം ആവിഥ	— അരക്ഷഃ
സഃ (ത്വം) പവസ്വ	— ധാരയാ ക്ഷര

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, യാതൊരവിടുന്ന് പെരിയ ജലങ്ങളെ തടുത്തുനിൽക്കുന്ന വൃത്രനെക്കൊല്ലാനായി ഇന്ദ്രനെ രക്ഷിച്ചുവോ, (സോമഹൃഷ്ത്താലാണിന്ദ്രൻ വൃത്രനെക്കൊല്ലാൻ പ്രാപ്തനായത്) ആ അവിടുന്ന് ധാരയായൊഴുകിയാലും.

23 സുവീരാസോവയസ്വനാ

ജയേമസോമമീഡഃ

പുനാനോവൽനോഗിരഃ

അന്വയം:—

ഹേ മീഡഃ, സോമ,

സു-വീരാസഃ

സേകതസ്സോമ, കല്യാണപത്രാഃ

വയം ധനാ ജയേമ

— അമഹീയവ ആങ്ഗിരസാഃ

ശത്രുണാം ധനാനി ജയേമ

പുനാനഃ നഃ ഗിരഃ വൽ

— പുയമാനസ്ത്വമസ്മാകം സ്തൂതിരൂപാ

വാചോവൽയ ച

അർത്ഥം.—ഒലിക്കുന്ന സ്വഭാവമുററ സോമ, സൽപുത്രന്മാരോടുകൂടിയ ഞങ്ങൾ, ആങ്ഗിരസന്മാരായ അമഹീയക്കൾ, ശത്രുക്കളുടെ ധനങ്ങൾ ജയിച്ചുനേടാവൂ. ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ സ്തൂതിവചനങ്ങളെ വളർത്തുകയും ചെയ്താലും.

24 ത്വോതാസസ്ത്വവാവസാ

സ്യാമവന്വന്തആമുരഃ

സോമപ്രതേഷ്ഠാഗൃഹി

19 യസ്തേമദോവരേണ്യ
 സ്തേനാപവസ്യാസാ
 ദോവീരാലശംസഹാ

അന്വയം -

(ഹേ സോമ,) തേ ദേവ-

അവീ:	— തവ ദേവകാമഃ
അലശംസ-ഹാ	— രാക്ഷസാനാം ഹന്താ
വരേണ്യഃ മദഃ യഃ	— സർവ്വൈർവൃരണീയോ
	മകേരോയോരസോ വിദ്യതേ
തേന അന്ധസാ പവസ്വ	തേന രസേനാനാത്മനാ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ദേവകാമവും രാക്ഷസവിനാശകവും ഏവക്കും വരണീയവും ഹഷ്കരവുമായി അവിടുത്തെ യാതൊരു രസമുണ്ടോ, അതിനാൽ അന്നരൂപമായി ഒഴുകിയാലും.

20 ജാല്പിർവൃത്രമിത്രിയം
 സസ്തിർവാജ്ഞിവേദിവേ
 ഗോഷാജ്ഞാശ്വാസാഅസി

വ 21

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, ത്വം)

അമിത്രിയം	— അമിത്രഭവം
വൃത്രം ജാല്പിഃ അസി	— ശത്രും ഹന്താ ഭവസി
(കിഞ്ച) ദിവേ-ദിവേ	— പ്രതിദിനം
വാജം സസ്തിഃ	— സബ്ഗ്രാമം സംഭക്താസി
(കിഞ്ച) ഗോ-സാഃ,	
അശ്വ-സാഃ ഉ	— ഗവാന്മാതാ, അശ്വാനാമാതാ ചാസി

അന്വയം -

ഹേ സോമ തവ അവസാ രക്ഷണേന
 വാ-ഉത്താനം — തവരാക്ഷിതാസ്സന
 വന്വന് ആ-മുഃ സ്വഭാ — ഗത്യൻ ചാമ്പായം
 ചാമ്പായം
 പ്രത്യേ ചാമ്പായം — അസ്താകം ദർശനപ്രായം ൩

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ അവിടുത്തെ രക്ഷണത്തോടുനി
 അവിടുനാൽ കാക്കപ്പെട്ടവരായി ഗതുകാള പ്രാപിപ്പ് നന്ന
 ഉവരെ ഒടുക്കുന്നവരാകാ. ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളിലവിടുന്ന
 പ്രയുജനയാലും

25 അപ്തപപത്രേ
 യോപസോമോഅർവ്വഃ
 ഗച്ഛന്നിദ്രസ്യനിഷ്കൃതം വ 22

അന്വയം -

സോമ മൃഗഃ അപ-പ്തൻ ഹി.സകാമര/ത്രുന്മാരന്വൻ
 അർവ്വഃ അപ — ഗതൈസന്ത്യാം ധനാനാദാത്വ
 നപപ്തൻ
 ഇദ്രസ്യ നിഷ്കൃതം — സ്ഥാനം
 ഗച്ഛൻ പവതേ — ധാരയാ ചരതി

അർത്ഥം:-സോമൻ ദ്രോഹികളായ ഗതുകാളകാലുന്ന
 വനം ഗമിച്ചുണായിട്ടും കൊടുക്കാത്തവരെക്കൊല്ലുന്നവനുമായി
 ഇത്രന്റെ സ്ഥാനം പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടു ധാരയറയൊഴുകുന്ന

26 ചോനോരായആരേ
 പ്പാദനമഹിമി
 റാപോപോപിപ്തസ്യ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദോ, — പുയമാന, സോമ,
 നഃ മഹഃ രായഃ ആ ഭേ — മഹാന്തി ധനാന്യാഹര
 തൃധഃ ജഹി — ഹിംസകാഞ്ചരത്രൂന്മാരയ
 വീര-വൽ യശഃ രാസ്വ — പുത്രാദ്യപേതാം കീർത്തിന്ദേഹി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരനായ സോമ, മഹത്തുക്കളായ ധനങ്ങൾ
 ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും. ദ്രോഹികളെക്കൊന്നാലും. മക്ക
 ലോടു കൂടിയ കീർത്തി തന്നരുളിയാലും.

27 നതപാശതഞ്ചനശ്രുതോ
 രാധോഭിമ്സന്തമാമിനൻ
 യസ്പിനാനോമഖസ്യസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) യൽ
 പുനാനഃ — യദാപുയമാനസ്ത്വം
 മഖസ്യസേ — അസൃഭ്യം ധനം ഭാതുമിച്ഛസി
 (തദാ) രായഃ ആ
 ഭിമ്സന്തം ത്വാ — ധനമാഭാതുമിച്ഛന്തത്വാം
 ശതം ച ന ശ്രുതഃ ന
 മിനൻ — ബഹവോപി ഹിംസകാശ്ശത്ര
 വോന ഹിംസന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിട്ടൻ ഞ
 ഞൾക്കു ധനമേകാനിച്ഛിക്കുമ്പോൾ, (ശത്രുക്കളിൽ നിന്നതിന്നു
 വേണ്ടി) ധനം പിടിച്ചുവാങ്ങാനിച്ഛിക്കുന്ന അവിട്ടത്തെ, ദ്രോ
 ഹികളായ ശത്രുക്കൾ പലരെങ്കിലും അവിട്ടത്തെ തടയുന്നില്ല,
 മുടക്കുന്നില്ല.

28 പവസോന്ദോവൃഷാസുതഃ
 കൃധീനോയശസോലനേ
 വിശ്വാഅപദിഷോജഹി

അ. 7 അ. 1 വ. 24

30 യാതേ¹ഭീമാന്യാ¹യു¹ധാ

തിശാനി¹സന്തി¹ധൂർവ്വ¹ണേ

രക്ഷാ¹സമസ്യ¹നോ¹നിദഃ

വ. 23

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തേ യാ

ഭീമാനി

— യാനി യേകരാണി

തിശാനി ആയുധാ

— തീക്ഷ്ണാന്യാ¹യു¹ധാനി

ധൂർവ്വണേ സന്തി

— ശത്രുവധാതം വേന്തി

(തൈരായുധൈഃ) സമസ്യ

— സർവ്വസ്യ ശത്രോഃ

നിദഃ നഃ രക്ഷ

— നിന്ദായാ അസ്മാൻ രക്ഷ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടേയ്ക്കു ചേന്ന് യേകരങ്ങളും മുച്ഛ്യന്തവയുമായ അയുധങ്ങളേവ ശത്രുവധത്തിനായുണ്ടോ, ആ ആയുധങ്ങളാൽ എല്ലാ ശത്രുക്കളുടെയും നിന്ദയിൽനിന്നു ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും.

വക്ത്രം: 24 മുതൽ 29 കൂടി ഭാഗ്വപോജമഗ്നിഃ പ്രേഷിഃ

1 ഏതേ¹അസൃഗ്ര¹മി¹ന്ദവ

സ്തിരഃ¹പവിത്ര¹മാശവഃ

വിശ്വാ¹ന്യഭീ¹സൌ¹ഭഗാ

അന്വയം:-

ആശവഃ ഏതേ ഇന്ദവഃ

— ശീഘ്രഃ പവമാനാസ്സോമാഃ

വിശ്വാനി സൌഭഗാ

അഭി

— സർവ്വാണി സൌഭഗാനി,

ധനാന്യഭീലക്ഷ്യ

പവിത്രം തിരഃ അസൃഗ്രം — പ്രതപിശിസ്സ്യദ്യന്തേ

അർത്ഥം:-ഗതിവേഗമുള്ള, ഓടുന്ന സോമങ്ങൾ എല്ലാ ധനങ്ങളെയുമെന്നപോലെ പ്രതപിക്കുകയാൽ ശോചവിത്രം പ്രാപിക്കപ്പെടുന്ന.

2 വിഘ്നോദരിതാപുത
 സുഗാതോകായവാജിനഃ
 തനാകൃണപനോഅർച്ചതേ

അന്വയം: -

വാജിനഃ — ബലവന്തസ്സോമാഃ
 പുത ദേ-ഇതാ വിഘ്നതഃ — ബഹുനി ദരിതാനി വിശേഷേണ
 നാശയന്തഃ
 തോകായ അർച്ചതേ — അസ്തോകം പുത്രായാഗമായ ച
 സു-ഗാ തനാ കൃണപനഃ — സുഖാനി, ധനാനി ച കർവ്വന്ത
 സ്തിരഃ പവിത്രം സൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-ബലമുറ സോമങ്ങൾ അളവറ ദരിതങ്ങളെ ഒട്ട
 കരി, നമ്മളുടെ മകനും കുതിരയ്ക്കും സുഖങ്ങളും, ധനങ്ങളുമുണ്ടാ
 കരിക്കൊണ്ടു്, ഭൂതപിടകളാൽ ശോപവിത്രം പ്രാപിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്
 ടന്ന

3 കൃണപനോപരിപോഗ
 വേദ്യഷന്തിസുഷൃതി.
 ഇളാമസുദ്യംസംയതം.

അന്വയം:-

(അസ്തോകം) ഗവേ

അസുദ്യം — ച
 സം-യതം — യദസ്താൻ സംയച്ചതി താൻ
 വാറിവഃ, ഇളാമ കൃണപനഃ — ധനമന്നഞ്ചകർവ്വന്തസ്സോമാഃ
 സു-സുതി. അഭി അഷ്തി — അസുദീയാം ശോഭനാം
 സുതിമാഭിമുഖ്യേന ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-നമ്മുടെ പശുവിന്നും നമുക്കും നമ്മെ പൊറുപ്പിച്ചു
 നില്ക്കുന്ന ധനവുമായവരുണ്ടാകുന്ന സോമങ്ങൾ, നമ്മുടെ ശോഭന
 ന്നതിനെ നോക്കി പ്രാപിക്കുന്ന.

4 അസാ¹വ്യംശ്രു¹മ്ഭാ

യാപ്സദക്ഷോ¹ഗിരി¹ഷാഃ

ശ്രേ¹നോനയോ¹നിമാ¹സഭൽ

അന്വയം:-

ഗിരി-സ്ഥാഃ അംശ്രുഃ	— പർവ്വതേ ജാതസ്സോമഃ
മദ്ധ്യേ അസാവി	— മദ്ധ്യമമഭിഷുതഃ
അപ്-സു ദക്ഷഃ	— വസതിവരീഷു പ്രവൃദ്ധഃ
(കിഞ്ച) ശ്രേനഃ ന	— യഥാ ശ്രേനസ്വസ്ഥാന
	മാസീദതി തപേയം സോമഃ
യോനിഃ ആ അസഭൽ	— സ്വകീയം സ്ഥാനമാസീദതി

അർത്ഥം:-മലയിൽ മുളച്ച സോമൻ ഹഷ്ത്തിനുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടു. വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുത്രജലങ്ങളിൽ വളർന്നു. എന്നിട്ട്, പരസ്ഥ് സ്വസ്ഥാനത്തിരിക്കുന്നതുപോലെ, ഈ സോമൻ സ്വകീയസ്ഥാനത്തിരിക്കുന്നു.

5 ശ്രു¹മ്ഭാസോദേവ¹വാത

മപ്സധു¹തോ¹ഗു¹ഭി¹സ്സതഃ

സ്വദ¹ന്തിഗാവഃ¹പയോ¹ഭിഃ

വ. 24

അന്വയം:-

(യൽ) ദേവ-വാതം ശ്രു	
അന്വഃ	— ദേവൈഃ പ്രാർത്ഥിതം
	ശോഭനമന്നം
ഗാവഃ പയഃ-ഭിഃ സ്വദന്തി-	— ആശിരൈസ്സോമയേന്തി
(സോമഃ) ഗു-ഭിഃ സുതഃ	— നേതൃഭിഃ ളുതപിഗ്ഭി
	രഭിഷുതസ്സൻ
അപ്-സു ധുതഃ	— വസതിവരീഷു ശോധിതോ
	ഭവതി

അർത്ഥം:-ദേവന്മാരാലിഷ്ടപ്പെട്ട നല്ല സോമാന്നം പശുക്കൾ പാൽകളാൽ (പാൽചേർത്ത്) സ്വാദവാക്കുന്നതുകൊണ്ട്, സോ

മൻ നേതാക്കളായ ഋത്വിജകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി
വസതിവരിക്കളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടു.

6 ആദിമഗ്ധന്നഹേതാ
രോശ്രശ്രുണുതായ
മധോരസംസധമാദേ

അന്വയം -

ആത് ഹേതാഃ	— അന്നന്തരം പ്രോകാഘൃതിജഃ
സധ-മാദേ ഈ.	— യജ്ഞേ ഏനം
മധഃ രസം	— മദകരസ്യ സോമസ്യ രസം
അശൃതായ	— അമരണായ
അഗ്ധം ന അശ്രശ്രുൻ	— അഗ്ധമിവഗോഭയേന്തി

അർത്ഥം-അന്നന്തരം പ്രോകരായ ഋത്വിജകൾ, ഹിഷ്കര
മായ ഈ സോമരസത്തെ അമരത്വത്തിന്നുപേണ്ടി കത്തിരയെ
പചയ്ക്കുന്നപോലെ, ഗോഭിപ്പിക്കുന്ന

7 യാസോധാദധ്യശ്യ
തോസ്യഗ്രമിനോതയേ
താഭിഃപപിത്രാസഃ

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദോ, തേ	
മധ-ശ്യതഃ	— തവ മധോരസസ്യ ശോ
	തയിത്ര്യഃ
യാഃ ധാഃ ഉതയേ	
അസ്യ ഗ്ര	— രക്ഷണായ സൃജ്യന്തേ
താഭിഃ പപിത്രം ആ	
അസഃ	— ആസിഃ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ മധോരസം തുകുന്ന
ധാകളാലും, രക്ഷയ്ക്കായി ഋത്വിജകളാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നവോ,
ആ ധാകളോടുകൂടി വന്നിരുന്നാലും.

8 സോഅഷെന്ത്രായപീതയേ
തിരോരോമാണ്യവ്യയാ
സീദന്യോനാവനേഷാ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) സഃ	— അഭിഷുതസ്തപവിമയാനി
അവ്യയാ രോമാണി	വാലാനി
തിരഃ വനേഷു	— തിരസ്കർവ്വന് പാത്രേഷു
യോനാ ആ സീദൻ	— സ്ഥാനേ നിഷ്ണഃ
ഇന്ദ്രായ പീതയേ അഷ്	— ഇന്ദ്രസ്യ പാനായ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ആട്ടിൻരോമമുറ ദശാപവിത്രത്തെത്തള്ളിക്കടന്ന് പാത്രങ്ങളിൽ സ്ഥാനത്തിരുന്ന് ഇന്ദ്രനു കടിയ്ക്കാനായൊഴുകിയാലും.

9 ത്വമിന്ദോപരിസ്രവ
സ്വാഭിഷ്ടോഅങ്ഗിരോഭ്യഃ
പരിവോവിദ്ഘൃതംപയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സ്വാഭിഷ്ടഃ	— സോമ, സ്വാദൃതമഃ
വരിവഃ-വിൽ	— അസ്മദഭിലഷിതസ്യ ധനസ്യ ലംഭകശ്ച
ത്വം അങ്ഗിരഃ-ഭ്യഃ	— അങ്ഗിരസാമത്മായ
ഘൃതം പയഃ പരി സ്രവ	— പരിക്ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഏറ്റവും സ്വാദൃഭൂതം ഞങ്ങളാഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ധനം നേടിത്തന്നവനുമായ അവിടുന്ന് അങ്ഗിരസ്സുകൾക്കുവേണ്ടി നെയ്യും പാലുമൊഴുകിയാലും. (കുറവപശുക്കളെഴുന്നള്ളിയാലും.)

10 അയംവിചി¹ർണിർഹിതഃ

പവമാനസ്സചേതതി

ഹിന്യാനആപ്യംബൃഹതീ

വ. 25

അന്വയം:-

വി-ചർണിഃ ഹിതഃ	— വിദ്രഷ്ടാ, പാത്രേഷു നിഹിതഃ
പവമാനഃ സഃ അയം	— സോമഃ
ആപ്യം ബൃഹതീ	
ഹിന്യാനഃ	— അപ്സുവേം മഹാനഃ പ്രേരയൻ
ചേതതി	— സർവ്വൈർജ്ഞായതേ

അർത്ഥം:-ഏല്യാം കാണന്നവനം പാത്രങ്ങളിൽ വെച്ചുപ്പെട്ട വനം ശുദ്ധീകരണം പ്രസിദ്ധനമായ ഈ സോമൻ ജലങ്ങളിലുണ്ടായ മഹത്തായ അന്നമെത്തിയ്ക്കുന്നവനെന്ന് പരക്കെ അറിയപ്പെടുന്നു.

11 ഏഷപൃഷ്ഠാപൃഷ്ഠവൃതഃ

പവമാനോഅഗസ്നിഹാ

കരവസുനിദാശൂഷേ

അന്വയം:-

വൃഷാ, വൃഷ-വൃതഃ	— കാമാനാം സേകന്താ, വചികർമ്മാ
അഗസ്നി-ഹാ പവമാനഃ	
ഏഷഃ	— രാക്ഷസാനാം ഹന്താസോമഃ
ദാശൂഷേ വസുനി കരതീ	— ഹവിദ്വാത്രേ യജമാനായ ധനാനി കരോതി പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം:-കാമവർഷകനും വർഷണശീലനും രാക്ഷസന്മാരുടെ ഹന്താവ്യായ ഈ സോമൻ ഹവിസ്സേകന യജമാനനെ ധനങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നു, കൊടുക്കുന്നു.

12 ആപവസ്വസഹസ്രിണം
രയിംഗോമന്തമശ്ചിനം
പുരുഷചന്ദ്രംപുരുസ്സപ്തഹം

അന്വയം:-

- (ഹേ സോമ, ത്വം)
സഹസ്രിണം — ബഹുസംഖ്യാകം
ഗോ-മന്തം, അശ്ചിനം — ഗോഭിരുപേതം, അശ്ചവന്തം
പുരു-ചന്ദ്രം,
പുരു-സപ്തഹം — ബഹുനാം ഹഷ്ടകം, ബഹുഭി
സപ്തഹണീയം
രയിം ആ പവസ്വ — പരീക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് കണക്കറ്റതും പശുക്കളോടു കൂടിയതും കരിരകളൊത്തതും ഏവർക്കുമാറ്റാദകരവും, ഏവരാലുമാശിക്കത്തക്കതുമായ ധനം കോരിച്ചൊരിഞ്ഞാലും.

13 ഏഷസ്യപരിഷിച്യതേ
മർദ്ദജ്യമാനആയുഭിഃ
ഉതഗായഃകവിക്രതഃ

അന്വയം:-

- ഉത-ഗായഃ, കവി-ക്രതഃ — ബഹുസ്വതിഃ, ക്രാന്തകർമ്മാ
സ്യഃ ഏഷഃ — സോയം സോമഃ
ആയു-ഭിഃ മർദ്ദജ്യമാനഃ — മനശ്ചൈവ, ജ്വതപിഷിറ്റോധ്യ
മാനഃ
പരി സിച്യതേ — ധാരയാ സൃജ്യതേ

അർത്ഥം:-വളരെ സ്തുതികൾക്കു വിഷയഭൂതനും കവിഞ്ഞ കർമ്മമാന്തപനമായ ആ സോമൻ മനശ്ചരായ ജ്വതപിഷകളാൽ ഉഷ്ണീകരിക്കപ്പെടുന്ന 1 ഒഴുകപ്പെടുന്നു.

14 സഹസ്രോതിശ്ചതാമലോ

വിമാനോരജസഃകവിഃ

ഇത്രായപവതേമഃ

അന്വയം:-

സഹസ്ര-ഉതി:

ഗത-മലഃ, രജസഃ

വി-മാനഃ

— അപരിമിതരക്ഷണഃ

— ബഹുധനഃ, ലോകസ്യ
നിർമ്മാതാ

കവിഃ മഃ

ഇത്രായ പവതേ

— ക്രാന്തകർമ്മാ മദകരസ്സോമഃ

— ഇത്രാതം: ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-കണക്കറ്റാ രക്ഷകളൊത്തവനും ധാരാളം ധനത്തോടു കൂടിയവനും ലോകത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവും കവിഞ്ഞ കർമ്മമുറവനും ഹിഷ്കരനായ സോമൻ ഇത്രനപേണ്ടി ഒഴുകുന്നു.

15 ഗിരാജാതഇഹസ്മുത

ഇന്ദുവിത്രായധീയതേ

വിര്യോന്വാപസതാവിവ

വ 26

അന്വയം:-

ജാതഃ ഇന്ദുഃ ഗിരാ സ്മുതഃ

ഇഹ യോനാ

വിഃ വസന്തോ-ഇവ

ഇത്രായ ധീയതേ

— പ്രാദുർഭൂതസ്സോമസ്മുതാ സ്മുതഃ

— അസ്മിൻയോനൌ, യജ്ഞേ
സ്വസ്ഥമാനേ

— പക്ഷിസ്വനീധേ ഇവ

— ഇത്രാതം: നിധീയതേ

അർത്ഥം:-ഉല്പന്നനായ സോമൻ സ്മുതിയാൽ പകഴ്ന്നവനായി ഈ യജ്ഞത്തിൽ സ്വസ്ഥനാത്തു്, പക്ഷി തന്റെ പൊതുവെന്നപോലെ, ഇത്രനപേണ്ടി ഇജ്ഞപ്പെടുന്നു.

16 പവമാനസ്സതോതുഭി

സ്സോമോവാജമിവാസരൽ

ചമുഷുശക്മനാസദം

അന്വയം:-

തൃ-ഭി: സുത: — നേത്രഭിര്യത്പിഗ്ഭിരഭിഷുത:
 പവമാന: സോമ: ചമുഷു — ചമസേഷു
 ശക്മനാ ആ-സദം — ബലേനോപവേഷ്യം
 വാജം-ഇവ അസരൽ — യുദ്ധമിവസ്ഥാനം സരതി

അർത്ഥം:-നേതാക്കളായ ഗുത്പിക്കകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ വാലന്തരികകളിൽ ഊക്കോടുകൂടി പ്രവേശിപ്പാനായി, യുദ്ധത്തിലെ നില്പിടത്തിലേയ്ക്കുനപോലെ, നീങ്ങുന്നു.

17 തത്ത്രിപുഷ്പേത്രിവസുരേ

രഥേയുഞ്ജന്തിയാതവേ

ഋഷീണാംസപ്തധീതിഭി:

അന്വയം:-

ത്രി-പുഷ്പേ, ത്രി-വസുരേ — ത്രിഷവണപുഷ്പേ,
 ത്രിവേദവസുരേ
 ഋഷീണാം രഥേ തം — യജ്ഞരഥേസോമം
 സപ്ത ധീതി-ഭി: — സപ്തഭിശ്ചരണോഭി:
 യാതവേ യുഞ്ജന്തി — ദേവാൻ പ്രതിഗന്തുതൃപിഭോ
 യോജയന്തി

അർത്ഥം:-മൂന്നു സവനങ്ങളാകുന്ന പുഷ്പാഗങ്ങളോടും മൂന്നു വേദങ്ങളാകുന്ന ഇന്ദ്രപ്പിടങ്ങളോടും കൂടിയ ഋഷികളുടെ യജ്ഞമാകുന്ന തേരിൽ, സോമനെ, ഗായത്രി മുതലായ ഏഴു ഛന്ദസ്സുകളാൽ ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കാനായി, ഗുത്പിക്കകൾ യോജിപ്പിക്കുന്നു, കയറുന്നു.

18 തംസോതാരോധനസ്പൃത

ഋശംവാദായയാതവേ

ഹരിംഹിനോതവാജിനം

അന്വയം -

ഹേ സോതാരഃ — അഭിഷ്വരകത്താരജ്യത്വിജഃ
ധന-സ്പൃതം വാജിനം — ധനാനാം സ്പ്രഷ്ടാനം,
ബലവതഃ

ഋശം തം ഹരിം — വേഗവതഃ സോമാഞ്ചകരശഃ
വാദായ യാതവേ

ഹിനോത — യജ്ഞാഖ്യം സന്ദഗ്രാമം ഗതം
പ്രായത

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമസംസ്തത്താക്കളായ ജ്യോതിഷക
ളേ ധനങ്ങളെപ്പോഴും സ്വശിജ്ഞപനം ബലവതഃ വേഗവാന
മായ ആ സോമനാകുന്ന കതിരയെ യജ്ഞമാകുന്ന യുദ്ധത്തിൽ
വരാൻ പ്രോത്സാഹിക്കുക (വാദായെന്ന പദം യജ്ഞത്തിന്നും യുദ്ധ
ത്തിന്നും പ്രയോഗിജ്ഞ ഇവിടെയാകട്ടെ യജ്ഞമാകുന്ന യുദ്ധ
മെന്നു രൂപണം ചെയ്തിരിക്കുന്നു)

19 ആപിശൻകലശംസ്മതാ

വിഗ്ദ്ധാഃ ക്രിന്ദഃ അഭി

ഗോഷ്ഠിനാഗോഷ്ഠിനിഷ്ഠി

അന്വയം -

സ്മതഃ കലശഃ ആപിശൻ — അഭിഷ്ഠതസ്സോമോദോണകലശഃ
പ്രവിശൻ

വിഗ്ദ്ധാഃ ക്രിന്ദഃ അഭി
നാഷൻ

— സർവ്വാസ്സസ്വഭാവോസ്താനഭി
ഗമയൻ

ഗോഷ്ഠിനാഗോഷ്ഠിനിഷ്ഠി — ഗതൃണാം പശുഷു യഥാനിഗ്രഭ
സ്വഭാവ്യജ്ഞേഷു നിഗ്രഭസ്വിഷ്ഠത

അർത്ഥം:-സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട സോമൻ ദ്രോണകലശത്തിൽ പ്രവേശിച്ച് എല്ലാ സമ്പത്തുകളും നമുക്കെത്തിച്ചുകൊണ്ടു്, ശത്രുക്കളുടെ പശുക്കളിൽ ശകവിട്ടു പിടിച്ചുനിൽക്കുന്ന വീരനെന്ന പോലെ യജ്ഞങ്ങളിൽ ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നു.

20 ആത¹ഇനോ¹മദായകം

പയോ¹ഭഹന്ത്യായവഃ

ദേവാ¹ദേവേ¹ദ്യോമധു¹

വ. 27

അന്വയം:-

ഹേ ഇനോ, തേ മധു പയഃ— തവ മധുഭൂതം പേയം രസം

ദേവാഃ ആയവഃ — സ്നോതാനോമനുഷ്യാഃ

മദായ കം — മദാർത്ഥം സുഖേന

ദേവേഭ്യഃ ആ ഭഹന്തി — ആഭിമുഖ്യേന ഭഹന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കുടിയ്ക്കാൻ പററിയ അവിട്ടുത്തെ തേനൊത്ത രസം സ്നോതാക്കളായ മനുഷ്യർ ഹർഷത്തിന്നു വേണ്ടി സുഖമാംവണ്ണം ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാക്കായി കുറക്കുന്നു.

21 ആന¹സ്സോമം¹പവിത്ര¹ആ

സൃജതാ¹മധു¹മത്തമം

ദേവേ¹ദ്യോദേവ¹ശ്രുത¹തമം

അന്വയം:-

(ഹേ ഋത്വിജഃ) നഃ

ദേവശ്രുതം-തമം

— അസ്സാകം ദേവൈരത്യന്തം

— ശ്രുതമാണം

മധുജാൽ-തമം

— അതിശയേന മധുമന്തം

സോമഃ ദേവേഭ്യഃ ആ

— ഇന്ദ്രാദിഭ്യഃ ആഭിമുഖ്യേന

പവിത്രേ ആ സൃജത

— ഗോപവിത്രേ സമന്താൽ സാധയന്ത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ജ്ഞാപിക്കുകയോ, ദേവന്മാരായി ഏറ്റവും കേൾക്കപ്പെടുന്നവനും അത്യന്തം മധുരസുഹൃദ്യമായ സോമനെ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി നേരെ ദാഹപ്രിയതയിലൊന്നിക്കുക

22 ഏതേസോമം¹ അന്യക്ഷത

ഗുണാനാശ്രവസേ²മഹേ

മദിൻ³മസ്യധാരാ⁴യാ

അന്വയം: —

ഗുണാനാ: ഏതേ സോമ: — സ്തുത്യമാനാ ഇമേസോമാ:
മഹേ ശ്രവസേ — മഹത്തേനായ
മദിൻ-മസ്യ — മാദയിതൃതമസ്യ രസസ്യ
ധാരയാ അന്യക്ഷത — ജ്ഞാപിഷ്യദ്യന്തേ

അർത്ഥം.—സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന ഈ സോമങ്ങൾ മഹത്തായ അനന്തതയ്ക്കുവേണ്ടി ഏറ്റവും ഹൃദയസ്നേഹത്തോടെ രസത്തിന്റെ ധാരയായി ജ്ഞാപിക്കുകയാൽ വിശ്വാസ്യമാകുന്നതല്ല

23 അഭിഗവ്യാനിവീതയേ¹

ഈമ്ണാപുനാനോ²നയസി

സന്ദാമപരിശ്രവ³

അന്വയം: —

(മഹേ സോമ:) പുനാന: — പുനരാനന്യം
വീതയേ ഗവ്യാനി
ഈമ്ണാ — ക്ഷേണായ ഗോസംബന്ധിനി
യനാനി, ക്ഷിരാദീനി
അഭി അയസി — അഭിഗമ്യസി
(സത്വം) സന്ദം-വാമ:
പരി ശ്രവ — ദീയമാനാന: പരിക്ഷാ

അ. 7 അ. 1 വ. 28

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകർന്നായ അവിടുന്ന് ഭക്ഷണത്തിനായി, പശുവിൻപാൽ മുതലായ ധനങ്ങളെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾക്കു തരാനുള്ള അന്നത്തോടുകൂടിയവനാ യൊഴുകിയാലും.

24 ഉതനോഗോമതീരിഷോ
വിശ്വാഅഷപരിഷ്യഭഃ
ഗുണാനോജമഗ്നിനാ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ഉത
ജമൽ-അഗ്നിനാ

— അപിച്വ ജമഗ്നിനാസ്താ
ഋഷിണാ, മയാ

ഗുണാനഃ

— സ്തുതയമാനസ്താം

നഃ ഗോ-മതീഃ,

പരി-സ്തഭഃ

— ഗോഭിര്യുക്താനി, പരിത
സ്തോതവ്യാനി

വിശ്വാഃ ഇഷഃ അഷ്

— സർവ്വാണ്യന്നാനിഷ്ഠര, ദേഹി

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, ജമഗ്നിയെന്ന ഋഷിയായ എന്നാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് പശുക്കളോടുകൂടിയവയും എന്മാരും സ്തുത്യങ്ങളുമായ എല്ലാ അന്നങ്ങളും ഞങ്ങൾക്കു തന്നു തരികിയാലും.

25 പവ്സ്വവാചോഅഗ്രിയ
സ്തോമചിത്രാഭിരൂതിഭിഃ
അഭിവിശ്വാനികാവ്യാ

വ. 28

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, അഗ്രിയഃ

— മുഖ്യസ്താം

ചിത്രാഭിഃ ഊതി-ഭിഃ

— പൂജനീയൈരക്ഷണൈസ്സഹ

വാച: അഭി പവസ്വ — അനുഭവീയാസ്തുതീരഭി പ്രേരയ
 വിശ്വാനി കാവ്യം — സർവ്വാനി സ്തുത്യാത്മകാനി
 വാക്യാനി പവസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ ധന്യങ്ങളായ രക്ഷണങ്ങളോടു കൂടി, ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികളെ നേരെ പ്രേരിപ്പിച്ചൊഴുകിയാലും എല്ലാ സ്തുതിപരങ്ങളായ വാക്യങ്ങളെയും പ്രേരിപ്പിച്ചൊഴുകിയാലും.

26 ത്വംസദുദ്രിയാത
 പോത്രിയോവാചാമ്നരയൻ
 പവസ്വവിശ്വമേജയ

അന്വയം -

ഐ വിശ്വം:-ഏജയ — വിശ്വകമ്പക സോമ
 അഗ്രിയ: ത്വം വാച:
 ഇരായൻ — ഭവ്യസ്വം സ്തുതി: പ്രേരയൻ
 സദുദ്രിയാ: അപ: പവസ്വ — ആനുകൂല്യംകോനി
 ധാരയാക്ഷര

അർത്ഥം:-എല്ലാം ഇളക്കുന്ന സോമ, ഭവ്യനായ അവിടുന്ന് സ്തുതികളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനായി, ആനുകൂല്യത്തിലുള്ള ജലങ്ങളെ ധാരയാക്കിയിരിക്കട്ടെ. (ഭവ്യമായിച്ചാലും)

27 തുദ്യേമാദ്വപനാകവേ
 മഹിദ്യേസോമനസ്ഥിരേ
 തുദ്യേമേന്തിസിന്ധവ:

അന്വയം -

ഐ കവേ, സോമ — ക്രാന്തകർമ്മൻ, സോമ
 തുദ്യേ മഹിദേ — തുദ്യേ, തവമഹത്വം

അ. 7 അ. 1 വ. 29

ഇമാ ഭവനാ തസ്ഥിരേ — ഇമാനി ഭവനാനിത്വാമേവ
പുരസ്കൃത്യതിഷ്ഠന്തി

(അപിച) സിന്ധവഃ — നദ്യസ്തദ്യമേവഗച്ഛന്തി
തുഭ്യം അഷന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കവിഞ്ഞ കർമ്മമൊത്ത സോമ, അവിടുത്തെ മഹത്വത്തിനുവേണ്ടിയാണ്, അവിടുത്തെ മുൻനിർത്തിയാണ്, ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതങ്ങൾ നിലക്കൊള്ളുന്നത്. മാത്രമല്ല, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടിത്തന്നെയാണ് നദികളൊഴുകുന്നത്.

28 പ്രതേദിവോനവൃഷ്ടയോ

ധാരായന്ത്യസശ്ചതഃ

അഭിശുക്രാമുപസ്തീരം

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ) തേ
അസശ്ചതഃ ധാരാഃ
ദിവഃ വൃഷ്ടയഃ ന
ശുക്രാം

ഉപ-സ്തീരം അഭി
പ്ര യന്തി

— തവാസങ്ഗാധാരാഃ
— അന്തരീക്ഷാൽ വയാണീവ
— ശുക്രവണ്ണാം, ശുക്രവണ്ണൈഃ
— ഉപസ്തീര്യമാണം പപിത്രം
പ്രതി പ്രയന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഒന്നിനോടും ചേരാത്ത അവിടുത്തെ പ്രവാഹങ്ങൾ വാനിൽനിന്നു വർഷംപോലെ, വെൺനിറങ്ങളാണെന്നു തീർപ്പിടക്കായ ശോപവിത്രത്തിൽ ചെന്ന ചേരുന്നു.

29 ഇത്യായേന്ദ്രാനിത

നോഗ്രാഷാസായനം

ഗുഹാനവിതിന്ധസം

വാചഃ അഹി പവസ്വ — അസുരീയാസ്തുതീരഹി പ്രേര
 വിശ്വാനി കാവ്യോ — സർവ്വാണി സ്തുത്യൗമകാനി
 വാക്യാനി പവസ്വ

അഥം അല്പരോ സോമ ധന്യങ്ങളായ രചനങ്ങളോടു
 കൂടി ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികളെ നേരെ പ്രേരിപ്പിച്ചൊഴുകിയാലും
 ഏല്പാ സ്തുതിപരങ്ങളായ വാക്യങ്ങളെയും പ്രേരിപ്പിച്ചൊഴു
 കിയാലും

26 തപഃസുദൃഢിയാത

പോഗ്രിയോവാചതുരായൻ

പവസ്വവിശ്വമേജയ

അന്വയം -

ഹേ വിശ്വം-ഏജയ — വിശ്വകമ്പക സോമ
 അഗ്രിയം തപഃ വാചഃ
 തുരായൻ — മുഖ്യസ്വപഃ സ്തുതി. പ്രേരയൻ
 സുദൃഢിയാ അപ പവസ്വ — ആനുരൂപമാണു്യകോനി
 ധാരയാക്ഷര

അഥം-ഏല്പാം ഇളക്കുന്ന സോമ മുഖ്യനായ അവിടുന്ന്
 സ്തുതികളെ പ്രേരിപ്പിക്കണവനായി ആനുരൂപത്തിലുള്ള വലു
 ത്വങ്ങളെ ധാരയാഞ്ഞൊഴുകിയാലും (പ്രേപെയ്യിച്ചാലും)

27 തുദ്യേമാഭൂപ്നാകവേ

മഹിന്തേസോതേസ്ഥിരേ

തുദ്യേക്ഷന്തിസിന്ധവ

അന്വയം -

ഹേ കവേ സോമ — ക്രൗന്തകമ്മൻ സോമ
 തുദ്യേ മഹിന്തേ — തുദ്യേ തവമഹത്വായ

ഇമാ ഭൂവനാ തസ്ഥിരേ — ഇമാനി ഭൂവനാനിതാമേവ
പുരസ്കൃത്യതിഷ്ഠന്തി

(അപിച) സിന്ധവഃ

തുഭ്യം അഷന്തി — നദ്യസ്തുഭ്യമേവഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ കവിഞ്ഞ കർമ്മമാത്ത സോമ, അവിടുത്തെ മഹത്വത്തിനുവേണ്ടിയാണ്, അവിടുത്തെ മുൻനിർത്തിയാണ്, ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതങ്ങൾ നിലക്കൊള്ളുന്നത്. മാത്രമല്ല, അവിടുേയ്ക്കുവേണ്ടിത്തന്നെയാണ് നദികളൊഴുകുന്നത്.

28 പ്രതേദിവോനവൃഷ്ടയോ

ധാരായന്ത്യസശ്ചതഃ

അഭിശുക്രാമപസ്തിരം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) തേ

അസശ്ചതഃ ധാരാഃ

ദിവഃ വൃഷ്ടയഃ ന

ശുക്രാം

ഉപ-സ്തിരം അഭി

പ്ര യന്തി

— തവാസങ്ഗാധാരാഃ

— അന്തരിക്ഷാൽ വഷാണീവ

— ശുക്രവണ്ണാം, ശുക്രവണ്ണൈഃ

— ഉപസ്തീര്യമാണം പവിത്രം

പ്രതി പ്രയന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഒന്നിനോടും ചേരാത്ത അവിടുത്തെ പ്രവാഹങ്ങൾ വാനിൽനിന്നു വഷംപോലെ, വെണ്ണിറങ്ങുളൊത്ത ഇരിപ്പിടമായ ദശാപവിത്രത്തിൻ ചെന്ന ചേരുന്ന.

29 ഇത്രായേനംപനീത

നോഗ്രാക്ഷായസായനം

ഗുഹാനംവിതിന്ദധസം

അന്വയം -

(ഹേ ജുതപിന്ദ) ഉഗ്രം

ക്ഷായ സാധനം. — ഉദ്ഗുഹ്യം ബലസ്യകരണം

ഈശാനം വീതി-രാധസം. — ധനാനാചീശ്വരം. ദേവധനം.

ഇന്ദ്രം. ഇത്രായ പുനീതന — സോമചിത്രാതമം. പുനീത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ജുതപിന്ദകളേ ഉഷാരാപനം ബലകരണം ധനേശനം, (നാകപ്പെട്ട ഹവിസ്സാകന്ന ധനത്തോടുകൂടിയവനും) ആയ സോമനെ ഇത്രസംവേണ്ടി ശുദ്ധീകരിക്കുക, സംസ്കരിക്കുക

30 പപമാനജുതപി

സ്തോമഃപവിത്രമാസദാ

ധേനുസ്തോത്രേസുവിര്യം.

വ 29

അന്വയം -

ജുതപിന്ദ: — സത്യഭുതം ക്രാന്തകമ്മാ

പപമാനം സോമഃ — പുഷ്പാണസ്തോമോസുഭീയേ

സ്തോത്രേ സുവിര്യം.

ധേനു — ശോണേവിര്യം പ്രയച്ചൻ

പവിത്രം ആ അസദാ — ശോപവിത്രമാസദതി

അർത്ഥം.-സത്യഭുതനും കവിഞ്ഞ കമ്മമാത്തവനും ശുദ്ധീകരണമായ സോമൻ നമ്മുടെ സ്തോതാവീനം (അല്ലെങ്കിൽ സ്തുതിയിൽ പ്രീതനായി) ശോണേ വിര്യമുള്ളിരിക്കാൻ ശോപവിത്രത്തിലിരിക്കുന്നു

വക്രം 30 മുതൽ 35 കൂടി കാശ്യപോതിയുഗവി: ജുതപി:

1 ആപവസസഹസ്രിൻ.

രൂപി,സോമസുവിര്യം.

അസ്തോത്രവാംസിധായ

അ. 7 അ. 1 വ. 30

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, (ത്വം)
 സഹസ്രിണം — ബഹുസംഖ്യാകം
 സു-വീര്യം രയിം — ശോഭനവീര്യം ധനം
 ആ പവസ്വ — ആഭിമുഖ്യേന ക്ഷര
 അസ്മേ ശ്രവാംസി ധാരയ — അസ്താസ്വന്നാനി സ്ഥാപയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് കണക്കറ്റതും നല്ല വീര്യമുള്ളതായ ധനം നേരെ ഒഴുക്കിത്തന്നാലും. ഞങ്ങളിലു നങ്ങളുണ്ടാക്കിയാലും.

2 ഇഷമുജ്ജ്വലപിന്വസ

ഇന്ദ്രായമമസരിന്തമഃ

ചമുഷ്യാനിഷീദസി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,
 മമസരിന്തമഃ — അതിശയേനമാദയിതൃതമസ്തപം
 ഇന്ദ്രായ ഇഷം ഉജ്ജം ച — ഇന്ദ്രാർത്ഥമന്നം രസഞ്ച
 പിന്വസേ — ക്ഷരസി
 (അപി ച) ചമുഷ്
 ആ നി സീദസി — ചമസേവ്യ തിഗ്വസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഏറ്റവും ഹർഷിപ്പിക്കുന്ന അവി ടുന്ന് ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി അന്നവും രസവുമൊഴുക്കുന്നു. പിന്നെ വാ ലന്തരിക്കകൂട്ടിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു.

3 സുതഇന്ദ്രായവിഷ്വവേ

സോമഃകലശേഷക്ഷരതഃ

ധൃഷ്ടാസ്സവായവേ

അന്വയം -

ഇത്രായ, വിഷ്ണവേ	— ഇത്രാത്ഥം, വിഷ്ണുവത്ഥം
വായവേ സുതഃ സോമഃ	— വായുവത്ഥഞ്ചോഭിഷ്ണുതസ്സുഃ
കലശേ അക്ഷരത്	— ദ്രോണകലശേ ക്ഷരാതി
(സസോമഃ) മധു-മാൻ	
അസു	— മധുരസുവാൻ ചതു

അർത്ഥം:-ഇത്രണം വിഷ്ണുവിനും വായുവിനുംവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ ദ്രോണകലശത്തിലൊഴുകുന്ന ആ സോമൻ മധുരസമമാത്വപരനാവട്ടെ

4 ഏതേഅസൃഗൃചാശ
 വോതിഹ്വരാംസിബഭ്രവഃ
 സോമാജ്ഞസ്യധാരയാ

അന്വയം -

ബഭ്രവഃ, ആശവഃ	— ബഭ്രുവണ്ണഃ ശീഘ്രഃ
ഏതേ സോമാഃ ജ്ഞസ്യ	— ഉദകസ്യ
ധാരയാ അസൃഗൃ	— സൃജ്യന്തേ
ഹ്വരാംസി അതി	— രക്ഷാംസ്യതി കൃത്യാദിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-തവിട്ടനിരപ്പാകയും ഗതിവേഗമുള്ളവയായ ഈ സോമങ്ങൾ ജലധാരയോടുകൂടി പുറത്തുവിടപ്പെടുന്ന രക്ഷസ്സുകളെ അതികരിച്ചു പുറത്തുവരുന്ന

5 ഇത്രംവർദ്ധന്തോഅപ്തവഃ
 കൃണാന്താംവിശ്വമാര്യഃ
 അപ്തവന്തോഅപ്തവഃ

വ 30

അന്വയം -

ഇത്രം വർദ്ധ	
അപ്തവഃ	— വർദ്ധന്തഃ, ഉദകസ്യപ്രോക്തഃ
വിശ്വം ആര്യം കൃണാന്തഃ	— സർവ്വം ഭദ്രം കർച്ചന്തഃ
അപ്തവഃ അപ്തവഃ	— അതപ്തൻ വിനാശയന്തഃ

അർത്ഥം:-ഇത്രനെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവയും ജലത്തെ വിടുന്നവയും എല്ലാം മംഗളമാക്കുന്നവയും, (ധനമുണ്ടായിട്ടും) കൊടുക്കാത്ത വരെ നശിപ്പിക്കുന്നവയും.

6 സുതാഅനുസ്ഥാര
ജ്യോഭ്യഷ്ന്തിബഭ്രവഃ
ഇത്രങ്ഗച്ഛന്തഇന്ദവഃ

അനവയം:-

ബഭ്രവഃ, സുതാഃ — ബഭ്രുവണ്ണാഃ, അഭിഷുതാഃ
ഇന്ദവഃ ഇത്രം ആ ഗച്ഛന്തഃ — ആഭിമുഖ്യേന തം പ്രാപ്തവന്തഃ
സ്ഥം രജഃ അനു സ്വകീയം സ്ഥാനം പ്രതി
അഭി അഷ്ന്തി — അഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-തവിട്ടനിറമിയന്നവയും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയുമായ സോമങ്ങൾ ഇത്രനെ പ്രാപിക്കുന്നവയായി, സ്വന്തം സ്ഥാനത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചഭിഗമിക്കുന്നു (യുഗ്മകം)

7 അയാപവസ്വധാരയാ
യയാസൂര്യമരോചയഃ
ഹിന്യാനോമാനുഷീരപഃ

അനവയം:-

(ഹേ സോമ,) മാനുഷീഃ — മനുഷ്യഹിതാനുകോനി
അപഃ ഹിന്യാനഃ — പ്രേരയംസ്തപം
യയാ സൂര്യം അരോചയഃ — യയാ ധാരയാ സൂര്യം
പ്രാകാശയഃ
അയാ ധാരയാ പവസ്വ — അനയാ ധാരയാ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, മനുഷ്യർക്ക് ഹിതകരങ്ങളായ ജലങ്ങളെത്തിക്കുന്ന അവിട്ടനു ഏതു ധാരയാലാണോ സൂര്യനെ പ്രകാശിപ്പിച്ചത്, ആ ധാരയോടുള്ളി ഒഴുചിയാലും.

അന്വയം:-

ഹേ ഗിരഃ	— സ്നോതാരഃ, യുയം
വായവേ ഇന്ദ്രായ	— വായുചർമ്മിന്ദ്രാർത്ഥഞ്ച
സുതം, മഥ്സരം	— അഭീഷ്ടതം, മദകരം സോമം
ഇതഃ, അവ്യഃ വാരേഷു	— അഭീഷ്വദേശാദദ്ധ്യത്യാ വേർവ്വാലേഷു
പരി സിഞ്ചത	— പരിക്ഷിപ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്നോതാക്കളേ, വായുവിനും ഇന്ദ്രനും വേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും ഹർഷകരമായ സോമനെ നിങ്ങൾ സംസ്കരണസ്ഥാനത്തു നിന്നുകൊണ്ടു വന്ന് ആട്ടിൻരോമ മുററ ശോപവിത്രത്തിൽ വീഴ്ത്തുക.

11 പവമാനവിഭാരയി

മസൃഭ്യംസോമദഷ്യരം

യോദുണാശോവനഷ്യതാ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, സോമ, യഃ	— യോരയിഃ
വനഷ്യതാ ദഃ-നശഃ	— ഹിംസകേന ശത്രുണാ നാശയിതു മശക്യഃ

(തഃ ശത്രുഭിഃ) ദസ്സരം

രയിം അസൃഭ്യം വിഭാഃ — ദേഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, യാതൊരു ധനം ദ്രോഹിയായ ശത്രുവിനാൽ നശിപ്പില്ലാൻ പറ്റാത്തതാണോ, ശത്രുവിനെത്താൻ പറ്റാത്ത ആ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും. (ആ ധനം ഉടനാകത്തന്നെ.)

12 അഭ്യർത്ഥസഹസ്രിണം

രയിദഗ്ഗോമന്തശ്ശിനിം

അഭിവാജ്യമശ്രവഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ. ത്വം)

സഹസ്രിണം

— ബഹുസംഖ്യാകം

ഗോ-മന്തം അഗ്നിനം

രയിം

— ഗോഭിര്യക്തം, അഗ്നാവന്തം ധനം

അഭി അഷ്

— അസ്താനഭിഗായ

ഉത വാജം ശ്രവഃ അഭി

— ബലഹന്നത്യാഭിഗായ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടന്ന കണക്കാര്യം പശുക്കളോടും കതിരകളോടും കൂടിയതുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കെന്തിനായിട്ടാലും പിന്നെ ബലഹന്നവുമായിട്ടാലും.

13 സോഭോഭോവാനസു

ന്യോദ്വിഭിഃപവതേസുതഃ

ധോനഃകലശേരസം

അന്വയം:-

ഭേവഃ സൂര്യഃ ന

— ഭോദ്ധനസ്സൂര്യസ്വ

സോമഃ അഗ്നി-ഭിഃ സുതഃ

— ഗ്രാമഭിരഭിഷതസ്സുത

കലശേ രസം ധോനഃ

— ദ്രോണകലശേ രസം ധാരയൻ

പവതേ

— ധാരയാ ക്ഷമാതി

അർത്ഥം:-ശോഭാനനായ സൂര്യനെന്നപോലെ, സോമൻ പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി, ദ്രോണകലശത്തിൽ രസമേന്തിക്കൊണ്ടു ധാരയായാഴുകുന്ന

14 ഏതേധാമാന്യാർയാ

ശുക്രാഗ്നേസ്യധാർയാ

വാജന്ഗോമനമക്ഷരൻ

അന്വയം:-

ഏതേ ശുക്രാഃ — ഇമേ അഭിഷുതാഭീഷ്ണാസ്സോമാഃ
(യജമാനാനാം)
ആര്യാ ധാമാനി — ആര്യാണാം, ശ്രേഷ്ഠാനാം
കർമ്മിണാം ഗൃഹാൻ പ്രതി
ഗോ-മന്തം വാജം — ഗോഭിര്യക്തമന്നം
ഋതസ്യ ധാരയാ അക്ഷരൻ — ഉദകസ്യ രസസ്യ ധാരയാ
ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-ഈ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട ശോഭനസോമങ്ങൾ ശ്രേഷ്ഠനാരായ യജമാനന്മാരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലേയ്ക്ക്, പശുക്കളൊത്ത അന്നം ജലരസധാരയോടുകൂടി ഒഴുകുന്നു.

15 സുതാ¹ഇ¹ന്ദ്രായ¹വ¹ഭൃ¹ണേ

സോ¹മാ¹സോ¹ഭ്യ¹ശിരഃ

പ¹വി¹ത്ര¹മ¹ത്യ¹ക്ഷരൻ

വ 32

അന്വയം:-

വഭൃണേ ഇന്ദ്രായ — ഇന്ദ്രാർത്ഥം
സുതാഃ ഭ്യ-ആശിരഃ — അഭിഷുതാഃ ഭ്യ-സംസ്കൃതാഃ
സോമാസഃ പവിത്രം
അതി — അതിക്രമ്യ
അക്ഷരൻ — ധാരയാക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-വഭ്രായുധനായ ഇന്ദ്രൻവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട വയം തൈർ ചേർന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ ദശാപവിത്രത്തെ കവിഞ്ഞു ധാരയായൊഴുകുന്നു.

16 പ്ര¹സോ¹മ¹മ¹ധൃ¹മ¹ത്ത¹മോ

രാ¹യേ¹അ¹പ¹വി¹ത്ര¹ആ

മ¹ദോ¹യോ¹ഭേ¹വ¹വി¹തഃ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, യഃ മദഃ	— യോരസഃ
മധുരേ-തമഃ	— അത്യന്തം മധുമാൻ
ദേവ-വീതമഃ	— അത്യന്തം ദേവകാമശ്ച
(തം രസം) രായേ	— അസ്യാകം ധനാനം
പപിത്രേ പ്ര ആ അയ	— ധാരയാക്ഷാ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ ഏതാസഃ ഏവം മധുര്യമുററതും ദേവന്മാരെ ഏവം കാമിക്കുന്നതുമെന്നോ ആ രസത്തെ ബലമേക ധനത്തിനായി ശോപപിത്രത്തിൽ ധാരയാ യൊഴുകിയാലും.

17 തമീ¹മുജന്ത്യായ²വോ

ഹരി¹ന്നദീ²ഷ്പവാ³ജിനം

ഇന്ദ്ര¹മിത്രായ²മംസാ³.

അന്വയം -

ഹരി. വാജിനം	— ഹരിതവർണ്ണം ബലിനം
മംസാ. തം ഇം ഇന്ദ്രം	— മഹോദമം സോമം
ആയവഃ നദീഷ ഇത്രായ	
മുജന്തി	— മനഃശ്യാഃ ജ്വലിനഃ വസന്തി വരീഷ ഇത്രാതം മാജന്തി

അർത്ഥം.-പച്ചനിറമാവനം ബലവാനം ഹൃദയകരമായ ഈ സോമനെ, മനഃശ്യായായ ജ്വലിക്കുകൾ വസതിപാകമുള്ളതത്രേപുരുഷന്മാരിൽ ഇത്രതവേണ്ടി ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന

18 ആപ¹വസ്വഹി²ന്ത്യവ

ശോ¹വൽസോ²വീര³പാ

വാജ¹സോ²ന്താ³മാ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ,
ഹിരണ്യ-വൽ — തപം സുവണ്ണോപേതം
അശ്വ-വൽ, വീര-വൽ — അശ്വയുക്തം, പുത്രാഭ്യുപേതഞ്ച
ധനം.
ആ പവസ്വ — അസ്സാൻ പ്രതിക്ഷര
(അപി ച) ഗോ-മന്തം
വാജം ആ ഭേ — ഗോഭിര്യുക്തമന്നമസ്സഭ്യമാഹര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് സ്വണ്ണമൊത്തതും കിരീടങ്ങളോടുകൂടിയതും പുത്രാഭികളോടു ചേർന്നതായ ധനം. ഞങ്ങൾക്കു നേരെ ഒഴുക്കിയാലും. പിന്നെ, പശുക്കളോടു ചേർന്ന അന്നം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും.

19 പരിവാജേനവാജയ

മവ്യോവാദേഷുസിഞ്ചത

ഇന്ദ്രായമധുമത്തമം

അന്വയം:

(ഹേ ഋത്വിജ!) വാജ-യം — യുദ്ധകാമം
മധുമൽ-തമം — അതിശയേന മധുമന്തം സോമം
ഇന്ദ്രായ അവ്യഃ വാദേഷു — അവേർവ്വാലേഷു, ദശാപവിത്രോ
വാജേ ന പരി സിഞ്ചത — യുദ്ധേ ഇവ പരീക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഋത്വിജകളേ. യുദ്ധകാമനും (താൻ നല്ല ന്ന ഹഷംകൊണ്ട് പൊരുത്താനുസാഹമുണ്ടാക്കുന്നവനും) ഏറ്റവും മധുരസമുദാവനമായ സോമനെ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി ആട്ടിൻ രോമമിയന്ന ദശാപവിത്രത്തിൽ, ഒരു പോർക്കളത്തിലെന്ന പോലെ എത്തിയ്ക്കുക.

20 കവിഷ്ടുജന്തിമർജ്യ

ന്ധിഭിർവ്വിപ്രാഅവസ്യവഃ

വൃഷാകനിക്രദഷ്തി

അന്വയം:-

- അവസ്യവഃ വിപ്രാഃ — രക്ഷണകാമാമേധാവിനഃ,
 ഋത്വിജഃ
 ധീഭിഃ മർദ്ദ്വം — അങ്ഗുലീഭിർമർദ്ദനീയം
 കവിഃ മൃജന്തി — ക്രാന്തകമ്മാണം സോമം
 മാജജയന്തി
 വൃഷാ കനിക്രൽ അഞ്ചതി — സേചകസ്സശബ്ദംകർവ്വൻ
 ധാരയാക്ഷരതി

അർത്ഥം:-രക്ഷ കാംക്ഷിക്കുന്ന മേധാവികളായ ഋത്വിജകൾ
 വിരലുകളാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടേണ്ടവനും കവിഞ്ഞ കർമ്മമൊ
 ത്തവനുമായ സോമനെ, ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന വഷിക്കുന്ന അവിട്ട
 ന്നു് ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു ധാരയാഢയൊഴുകുന്നു.

21 വൃഷ്ണസധീഭിരപ്തരം

സോമമൃതസ്യധാരയാ

മതിവിപ്രാസ്സമസ്വരൻ

അന്വയം:-

- വിപ്രാഃ — മേധാവിനഃ, ഋത്വിജഃ
 വൃഷ്ണം, അപ്തരം — കാമാനാം വഷകം, ഉദേകാനാം
 പ്രേരകം
 സോമം ധീഭിഃ, മതി — അങ്ഗുലീഭിഃ, മത്യാ, സ്തത്യാ മ
 ഋതസ്യധാരയാ സം
 അസ്വരൻ — ഉദേകസ്യ ധാരയാ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം:-മേധാവികളായ ഋത്വിജകൾ അഭീഷ്ടപർക്കന
 ജലങ്ങളെ വിടുന്നവനുമായ സോമനെ വിരലുകളാലും സ്തനിയ
 ലും ജലധാരയാലും പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. പാത്തു വരുന്നതു

22 പപ്സവേവോഷ

ഗിരീന്ദ്രംഗമുച്ചതേമഃ

വാചമാഹോഹധർമ്മനാ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, പവസ്വ	— ക്ഷര
(അപിച) തേ മദഃ	
ആയുഷഃ	— തവരസാനുഷകതം
ഇദം (പ്രതി) ഗച്ഛതു	— പ്രാപ്നോതു
(കിഞ്ചത്വം) വായം	
ധർമ്മണാ ആ രോഹ	— ധാരകേണ രസേന പ്രാപ്തുമി

അർത്ഥം:-പ്രകാശമാനനായ സോമ, ഒഴുകിയാലും. കൂടാതെ അവിടുത്തെ രസം ചേർച്ചയ്ക്കുത്തവിധമിരുകലഞ്ഞട്ടേ. പിന്നെ, അവിടുന്ന് സ്വയമേന്തിയ രസത്തോടുകൂടി വായുവിനെ പ്രാപിച്ചാലും.

23 പവമാനനിതോശസേ :

രയിംസോമശ്രവായും

പ്രിയസ്സുദ്രമാവിശ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, സോമ,	— യസ്ത്വം
ശ്രവായും രയിം	— ശ്രവണീയം ശത്രുണാം ധനം
നി തോശസേ	— നിതരാം പീഡയസി
(സ്വത്വം) പ്രിയഃ (സന്)	
സ്വദ്രം	— ദ്രോണകലശം
ആ വിശ	— പ്രവിശ

അർത്ഥം:-നല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, യാതൊരവിടുന്ന് ശത്രുക്കളുടെ കേൾവിപ്പെട്ട ധനത്തെ ഏറ്റവും പീഡിപ്പിക്കുന്നപോ, നശിപ്പിക്കുന്നവോ, ആ അവിടുന്ന് പ്രീതനായി ദ്രോണകലശത്തിൽ പ്രവേശിച്ചാലും.

24 അപശ്വൻപവസ്യധിഃ

ശുദ്ധിൻസോഽഥസ്തഃ

നാസാപ്തമുദനം

അന്വയം -

- ഹേ സോമ, മഥ്സരഃ — മദമോ യന്മുപ.
 ദൃധഃ അപ-ഘ്നീ — ഹിംസകാഞ്ചാത്മുന്മാദന
 ക്രതു-വിൻ പവസേ — അന്യദൃഃ പ്രവന്താഃ പ്രയച്ചൻ
 ക്ഷാരസേ
 (സത്വം) അഭേവ-യം — അഭേവ-യം ജനം
 ജനം നദസ്യ — രാക്ഷസവൃഗ്ഗം പ്രേരയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ ഹിംസകനായ യാതൊരവിടു
 ന്ന് ദ്രോഹികളായ ശത്രുക്കളെ മടക്കുന്നവനായി ഞങ്ങളോട്
 പ്രജ്ഞയേകിക്കൊണ്ടൊഴുകുന്നവോ ആ അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ
 ഇഷ്ടപ്പെടാത്ത രാക്ഷസവൃഗ്ഗത്തെ അകറ്റിയാലും, ദൂരെ അയച്ചാ
 ലും.

25 പപമാനാസസ്യക്ഷത

സോമാഗ്ഗൃത്രാസുതൃപഃ

അഭിവിശ്യാനികാപ്യാ

വ 34

അന്വയം -

- ശുക്രാസഃ ഇന്ദ്രപഃ,
 പവമാനാഃ സോമാഃ — ഉജാലാ. ദീപ്താഃ,
 — ക്ഷാരസേവാഃ
 വിശ്യാനി കാപ്യാ
 അഭി അസ്യക്ഷത — സർവ്വാണി കാപ്യാനി,
 സ്തോത്രാണി പ്രതിഷി
 സ്തൃച്ഛന്തേ

അർത്ഥം.-ശുക്രങ്ങളും ശോഭാനങ്ങളും ഒഴുകുന്നവയുമായ സോ
 മങ്ങളും ഏലാ സ്തോത്രങ്ങളും പ്രതിഷേകളാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുന്ന

26 പപമാനാസസ്യക്ഷത

ശുക്രാസസ്യഗ്രമിന്ദ്രപഃ

ഏവോവിശ്യാഅപദിഷഃ

അന്വയം:-

ആശവഃ ശുഭ്രാഃ	— ശീഘ്രാഃ, ശോഭാനാഃ
പവമാനാസഃ ഇന്ദ്രവഃ	— ക്ഷരന്തസ്സോമാഃ
വിശ്വാഃ ദ്വിഷഃ	— സർവ്വാനു ദോഷപ്രേത, ശത്രുൻ
അപ ഏതഃ അസൃഗ്രം	— മാരയന്തസ്സൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-ഗതിവേഗമുറവയും പ്രകാശിക്കുന്നവയും ഒഴുകുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ എല്ലാ ശത്രുക്കളെയുമൊടക്കിക്കൊണ്ടു് ജ്വതപിക്കുകകളാൽ പുറത്തുവരത്തപ്പെടുന്നു.

27 പവമാനാദിവസ്യ

അന്തരീക്ഷാഭ്യക്ഷത

പൃഥിവ്യാഅധിസാനവി

അന്വയം:-

പവമാനാഃ ദിവഃ	— സോമാഃ ദൃലോകാൽ
അന്തരീക്ഷാൽ പൃഥിവ്യാഃ	— ഭൂമിയാശ്ച
അധി സാനവി	— സമുച്ഛിതേ ദേശേ ദേവയജനേ
പരി അസൃക്ഷത	— സൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-സോമങ്ങൾ ദൃലോകത്തേക്കൊളം അന്തരീക്ഷത്തെക്കൊളം ഭൂമിയേക്കൊളം ഉയന്നു് ദേവയജനദേശത്തിൽ ജ്വതപിക്കുകകളാൽ വരത്തപ്പെടുന്നു.

28 പുനാനസ്സോമധാര

യേനോവിശ്വാഅപസ്രിധഃ

ജഹിരക്ഷാംസിസുക്രതോ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ക്രതോ, ഇന്ദോ,	
സോമ,	— സുകർമ്മൻ, ദീപ്ത, സോമ,
പുനാനഃ ധാരയാ	— പുനരാനസ്തപഃ ധാരയാ

വിശ്വാ: സ്രിധ:

രക്ഷാംസി

അപ ജഹി

— സർവ്വാഞ്ചരത്ര്യൻ രാക്ഷസാംശ്വ

— മാരയ

അർത്ഥം:—ശോഭനകർമ്മവും ഭാസമാനപ്രകാശനമായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിട്ടന്ന ധാരയാഞ്ഞൊഴുകി എല്ലാ ശത്രുക്കളെ യും രാക്ഷസന്മാരെയും കൊന്നാലും.

29 അപ്ലന്മസോമരക്ഷ

സോദ്യഷ്കനിത്രേ

ദ്യമനശ്ശുഷ്ടത്തമം

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, (ത്വം)

രക്ഷസി

— രക്ഷാംസി

അപ്ലന് കനിത്രേ

— വിനാഗന്ധൻ ശബ്ദംകർവ്വൻ

ദ്യമനം, ഉത്-തമം

— ദീപ്തിമന്തം, ശ്രേഷ്ഠം

ശുഷ്ടം അഭി അയ

— ബലമസ്ഥാൻ പ്രതിപപസ്യ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടന്ന രക്ഷസ്സുകളെ ഒട്ടക്കി, ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു പ്രകാശവത്തും ശ്രേഷ്ഠമായ ബലം ബാഹ്യരോട്നേരെ ഒഴക്കിയാലും.

30 അസ്മേവസ്മനിധാരയ

സോമദിവ്യാനിപാത്ഥിവാ

ഇന്ദോവിശ്വാന്വിവാര്യാ

വ 35

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ

— ദീപ്ത, സോമ

, ദിവ്യാനി, പാത്ഥിവാ

— ദിവ്യാനി പൃഥ്വിവ്യം
— വ്യാനി പ

വിശ്വാന്വി വാര്യാ

— സർവ്വാന്വി വാണീയാനി

അസ്മേ ധാരയ

— ധനാന്യസ്യാന്യപ്രക്ഷിപ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, ദ്രോവിലും ഭൂവിലും മുളച്ച ഏല്പാ ശ്രേഷ്ഠധനങ്ങളും ഞങ്ങളിൽ ചേർത്താലും.

വക്രം 36 മുതൽ 41 കൂടി - മാരിച: കശ്യപ: ഭൃഷി:

1 വൃഷാസോമദ്യുമാഅസി

വൃഷാഭേവവൃഷപ്രത:

വൃഷാധർമ്മാണിഭധിഷേ

അന്വയം:-

ഹേ ഭേവ, സോമ, വൃഷാ — വഷ്കസ്തപം

ദ്യു-മാൻ അസി — ദീപ്തിമാൻ ഭവസി

വൃഷാ (ത്വം) വൃഷ-പ്രത: — വഷ്ണശീലകർമ്മാസി

വൃഷാ (ത്വം) ധർമ്മാണി

ഭധിഷേ — ഭേവമനുഷ്യാണാം ഹിതാനി കർമ്മാണി ധാരയസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഭേവനായ സോമ, വഷ്കിക്കുന്ന അവിടുന്ന് പ്രകാശവാനാകുന്നു. വഷ്കിക്കുന്ന അവിടുന്ന് അഭീഷ്ട വഷ്ണകർമ്മശീലനാകുന്നു. അവിടുന്നാണു ഭേവന്മാർക്കും മനുഷ്യർക്കും ഹിതങ്ങളായ കർമ്മങ്ങൾ ധരിക്കുന്നതു്.

2 വൃഷ്ണസ്തേവൃഷ്ണശവോ

വൃഷാവനംവൃഷാമദ:

സത്യംവൃഷന്നപൃഷേദസി

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷൻ, വൃഷ്ണ: തേ — കാമവഷ്ക, വഷ്കിതുസ്തവ

ശവ: വൃഷ്ണം — ബലം വഷ്ണശീലം

വനം വൃഷാ — സംജ്ഞനം അപി വഷ്ണശീലം

മദ: വൃഷാ — തവസോപി വഷ്ണശീല:

സത്യം (ത്വം) വൃഷാ ഇൽ

അസി — വഷ്ണശീലാഘൃവഭവസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കാമവർഷകനായ സോമ, വർഷകനായ അവിടുത്തെ ബലം വർഷണശീലമുറതത്രേ. അവിടുത്തെ പ്രാപ്തി (വരവ്) ഫലവർഷിയത്രേ അവിടുത്തെ രസം ഹർഷവർഷിയാകുന്ന സത്യമായും അവിടുന്ന് (എല്ലാം) വർഷിജ്ഞാപൻ തന്നെയാകുന്നു

3 അശ്വോനചക്രദോഷ്വഷാ
സങ്ഗാഹ്നോസമർച്ചതഃ
വിനോരാധേദരോവ്യധി

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്രോ, വൃഷാ

(യസ്യാം) അശ്വാ: ന

സം ചക്ര:

(സത്വം) ഗാ:

അർച്ചതഃ സം

— അശ്വഹവ

— സമ്രന്ധസേ

— പശുനശ്വാംശ്വാസുഭ്യം
സസ്രയച്ച

(കിഞ്ച) ന: രാധേദര:

വി വ്യധി

— അസ്മാകം ധനായ ദ്വാരാണി
വിവൃതാനി കൗ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, കാമവർഷകനായ യാതൊരാവിടു ന്ന കതിരപോലെ ശബ്ദിക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് പശുക്കളെയും കതിരുകളെയും തന്നുതരിച്ചിരിക്കും. പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു ധനാഗമത്തിനുള്ള വാതിലുകൾ തുറന്നാലും.

4 അന്യക്ഷതപ്രവാമിനോ
ഗവ്യാസോമാസോഅഗ്രയാ
ശ്യാത്രാസോവിരയാഗ്വ:

അന്വയം:—

വാമിന: ശ്യാത്രാസ:

സുഗവ: സോമാസ:

— ബലവന്ത: ഉജ്വലാ:

— വേഗവന്തസ്സോമാ:

ഗവ്യാ, അഗ്ന-യാ — ഗവേഷയാ, അഗ്നേഷയാ
വീര-യാ പ്ര അസൃക്ഷത — പുത്രേഷയാ ച ഗൃതപിഗ്ഭി
സ്സൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-ബലമുററവയും പ്രകാശമിയന്നവയും വേഗമൊത്ത
വയുമായ സോമങ്ങൾ പശുക്കളെക്കുറിച്ചു ഇച്ഛയാലും കതിരുക
ളെപ്പറ്റിയ ആശയാലും പുത്രനെസ്സംബന്ധിച്ച ആഗ്രഹത്താലും
ഗൃതപിക്ഷകളാൽ ഔക്കപ്പെടുന്നു

5 ശുഭോനാഗൃതായഭി
മൃജ്യമാനാഗന്യോഃ
പവന്തേവാദേവായേ

വ. 36

അന്വയം:-

ഗൃതായ-ഭി: ശുഭോനാ: — യജ്ഞകാമൈരലക്രിയമാണാഃ
ഗന്യോഃ മൃജ്യമാനാ: — ബാഹുഭ്യോഃ
ശോധ്യമാനാസ്സോമാഃ
അവായേ വാദേ പവന്തേ — അവിമയേവാലേ പവിത്രേ
ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-യജ്ഞകാമന്മാരാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നവയും ഇത്
കൈകളാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ, ആ
ട്ടിന്റേറോമുററ ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകിച്ചെല്ലുന്നു.

6 തേവിശ്വാദാശുഷേവസു
സോമാദിവ്യാനിപാത്മിവാ
പവന്താമാന്തരീക്ഷ്യം

അന്വയം:-

തേ സോമാ: ദിവ്യാനി — ദിവീ വ്യാനി
പാത്മിവാ അന്തരീക്ഷ്യം — പൃഥിവ്യം സംഭൂതാനി
അന്തരീക്ഷേ ജാതാനി

വിശ്വാ വസു ദാഹുഷേ — സർവ്വാണി യനാനി ഹവിദ്യാത്രേ
യജമാനായ
ആ പവന്താം — ആഭിമുഖ്യേന ക്ഷരന്ത

അർത്ഥം:-ആ സോമങ്ങൾ ദ്യോവിലും ഭൂവിലുമന്തരിക്ഷത്തിലുമുള്ളവായ എല്ലാ യനങ്ങളും ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനായി നേരെ ഒഴുക്കട്ടെ.

7 പവമാനസ്യവിശ്വവിൽ

പ്രതേസക്താഅസൃക്ഷത

സൂര്യസ്യേവനരശ്മയഃ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വിൽ	— വിശ്വസ്യ ഭൃഷുഃ, സോമ,
പവമാനസ്യ തേ സക്താഃ	— ക്ഷരതസ്സുവസൃജ്യമാനാധാരാഃ
സൂര്യസ്യ-ഇവ രശ്മയഃ	— കിരണാ ഇവ പ്രകാശമാനാഃ
ന പ്ര അസൃക്ഷത	— (ന സമ്പ്രത്യന്തേ) ഇദാനീം പ്രസൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-എല്ലാം കാണുന്ന സോമ, പ്രവഹിക്കുന്ന അവിട്ടിന് സൃഷ്ടിക്കുന്ന ധാരകൾ, സൂര്യന്റെ രശ്മികൾ പോലെ ശോഭമാനങ്ങളായി, ഇപ്പോൾ ജ്വലിക്കുകയാൽ വേണ്ടപോലെ പുറത്തുവിടപ്പെടുന്നു

8 കേതുകൃണ്വന്തിവസ്വതി

വിശ്വാഭൂപാഭ്യർസി

സമുദ്രസ്തേപിനസേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, സമുദ്രഃ	— സമുദ്രവന്തി യസ്മാദ്രസാഃ, സത്വം
കേതും കൃണ്വന്	— പ്രജ്ഞാനം കർവ്വുന്നസ്മാകം
വിശ്വാ ഭൂപാ	— സർവ്വാണി ഭൂപാണി

ദിവഃ അഭി അഷ്ടസി — അന്തരീക്ഷാൽ പവസേ
 പരി പിനാസേ — നാനാ ധനാനൃത്യഭ്യം പരിതഃ
 പ്രയച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, രസം മേൽപ്പൊട്ടുവിട്ടു അവിടുന്ന് അടയാളമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, ഞങ്ങൾക്കു് എല്ലാ രൂപങ്ങളെയും അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു് ഒഴുക്കിത്തരുന്നു. നാനാധനങ്ങൾ എന്നാട്ടും ഞങ്ങൾക്കു തന്നെത്തന്നെ.

9 ഹിന്ദാ¹നോവാചമിഷ്യസി
 പവമാനവിധമ്മണി
 അക്രാന്ദേവോനസൂര്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന ഹിന്ദാനഃ — പ്രേര്യമാണസ്തപം
 (യദാതവരസഃ) സൂര്യഃ
 ദേവഃ ന — സഇവദ്യോതമാനഃ
 വി-ധമ്മണി അക്രാൻ — വിധാരകേ പവിത്രേ അക്രമീൽ,
 തദാ
 വാചം ഇഷ്യസി — ശബ്ദം പ്രേരയസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, (പുറത്തുവരാൻ) പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന്, അവിടുത്തെ രസം സൂര്യദേവനെന്ന്പോലെ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടു്തന്നെ ധരിക്കുന്ന ദശാപവിത്രത്തെ അതിക്രമിക്കുമ്പോൾ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു

10 ഇന്ദുഃപവിഷ്യചേതനഃ
 പ്രിയഃകവിനാമ്മതി
 സുജഗ്ഷംരഥീരിവ

വ. 37

അന്വയം:-

ചേതനഃ, പ്രിയഃ ഇന്ദുഃ — പ്രജ്ഞാപകഃ ദേവാനാം പ്രീതികരസ്തോമഃ

കവീനാം മതീ പവിഷ്യ — സ്തോത്രപുണാം മത്യാ, സ്തുത്യാ
പപതേ

അഥം രഥിഃ—ഇവ സൃജതീ— രഥീപോമ്മിം സൃജതി

അർത്ഥം.—വരവ്ഗീയിക്കുന്നവനും ദേവന്മാർക്കു പ്രീതികരനായ സോമൻ സ്തോത്രാക്കളുടെ സ്തോത്രത്തോടുകൂടി ഒഴുകുന്നു. തേരാളി കതിരയെ വെള്ളത്തിലിറക്കിക്കൊഴുകുമ്പോളെന്നപോലെ നീപ്പോള വിടുന്നു

11 ഉ¹മ്മി¹ര്യ¹സ്തേ¹പവി¹ത്ര¹ത്വ
ദേ¹വാ¹വീഃ¹പ¹ര്യ¹ക്ഷ¹ര¹തീ
സീ¹ന്യേ¹ത¹സ്യ¹യോ¹നി¹മാ

അന്വയം.—

(ഹേ സോമ,) തേ യഃ

ദേവ-അവീഃ ഉമ്മിഃ — ദേവകാമസ്താംഗഃ

ജ്യേഷ്ഠസ്യ യോനിഃ ആ

സീദൻ — യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനം നിഷ്ഠിദൻ

പവിത്രേ പവി-അക്ഷാതീ — പവിക്ഷാതി, സ ഉമ്മിംസൃജതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ദേവന്മാരെ കാമിയ്ക്കുന്ന അവിടുത്തെ യാതൊരു നിര, ഓളം, യജ്ഞസ്ഥാനത്തിന്നുകൊണ്ടു ഗോപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നപോ, അതു നീർപോള വിടുന്നു.

12 സ¹നോ¹അ¹വ¹പവി¹ത്ര¹ത്വ
ദേ¹വോ¹ദേ¹വ¹പീ¹തഃ
ഇ¹വ¹പി¹ത്രാ¹വ¹പി¹തയേ

അന്വയം.—

ഹേ ഇന്ദോ യഃ (ത്വം)

ദേവ-പിതഃ

ദദി

— അതിഗമനേന ദേവകാമഃ

— ദദകോ ദേവസി,

സഃ (ത്വം) നഃ പവിത്രേ — അസ്താകം ശോപവിത്രേ
 ഇന്ദ്രായ പീതയേ ആ
 അഷ്ട — ഇന്ദ്രസ്യ പാനായാപവസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, യാതൊരവിടുന്ന് ഏറ്റവും
 ദേവകാമനും ഹർഷകരണമാണോ, ആ അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രനു കടി
 യ്ക്കാനായി ഞങ്ങളുടെ ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകിയാലും.

13 ഇഷേപവസ്വധാരയാ
 മുജ്യമാനോമനീഷിഭിഃ
 ഇന്ദോതചാഭിഗാഇഹി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, മനീഷി-ഭിഃ — ഋതപിഭിഃ
 മുജ്യമാനഃ — ശോധ്യമാനസ്ത്വം
 ഇഷേ ധാരയാ പവസ്വ — അസ്താകമെന്നായ് ക്ഷര
 രചാ ഗാഃ അഭി ഇഹി — രോചമാനെന്നാഥസാ
 പശൂനഭിഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഋതപിക്കകളാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കു
 വെപ്പടുന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കെന്നത്തിന്നുവേണ്ടി ധാരയായൊഴു
 കിയാലും. തിളങ്ങുന്ന അന്നത്തോടുകൂടി പശുക്കളെ അഭിഗമി
 ച്ചാലും.

14 പുനാനോവരിവസ്കൃ
 ധൃജ്ജഞ്ജനായഗീർവുണഃ
 ഹരേസൃജാനആശീരം

അന്വയം:-

ഹേ ഗീർവുണഃ, ഹരേ, — ഗീർഭീർവുണനീയ, ഹരിതവണ്ണ
 സോമ,
 ആ-ശീരം സൃജാനഃ — ക്ഷീരം പ്രതി വിസൃജ്യമാനഃ

പുനന: — പൂയമാനസ്സാ.
ജനായ വരിവ: ഉജ്ജം
കൃധി — യജമാനാതമം ധനമന്നഞ്ചകത

അർത്ഥം:-സ്തുതികളാൽ ജനനീയനും പശുനിരമുറവനമായ
സോമ, പാലിന്ന നേരെ ഒഴിക്കപ്പെടുന്ന ശുദ്ധീകരണായ അവിട്ട
ന്ന് യജമാനനുവേണ്ടി ധനവുമെന്നും ഉണ്ടാക്കിയാലും.

15 പുനാനോദേവ¹വീര്യേ
ഇന്ദ്രസ്യയാഹിനി¹പക്തം.

ഭൃതാനോവാജി¹ഭിര്യത:

വ 38

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) ഭൃതാന: — ദീപ്യമാന:
വാജി-ഭി: യത: — ബലിഭിര്യജമാനൈസ്സന്ഗ്ഗ
ഹിത:
ദേവ-വീര്യേ പുനാന: — യജ്ഞാർത്ഥം പൂയമാനസ്സാ.
ഇന്ദ്രസ്യ നി:കൃതം യാഹി- സ്ഥാനം ഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അദ്വയോ സോമ, പ്രകാശമാനനും ബലവാന്മാ
രായ യജമാനന്മാരാൽ പിടിച്ചുനിൽക്കപ്പെട്ടവനും യജ്ഞാതിന്ന
വേണ്ടി ശുദ്ധീകരണവശമായ അവിട്ടന്ന് ഇന്ദ്രന്റെ സ്ഥാനം
പ്രാപിച്ചാലും.

16 പ്രഹി¹ന്യാനാസ¹ജ്ഞ
വോച്ഛാ¹സമുദ്രമാശ്വ:
ധിയാജ്ഞാ¹തസ്തക്ഷത

അന്വയം:-

ആശ്വ: ജ്ഞവ: — വേഗവതസ്സോമ
സമുദ്രം അച്ഛ
ഹിന്യാനാസ: — അന്തരീക്ഷം പ്രതിഹിന്യാനാ:
പ്രോധമാണാ:

ധിയാ ജ്ഞാതഃ — അങ്ഗുലയാകൃഷ്ടാശ്ച
 പ്ര അസൃക്ഷത — പ്രസൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-വേഗവത്തുകളായ സോമങ്ങൾ അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ നേരെ ചെല്ലാൻ ഗുതപിക്കുകകൊണ്ട് പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവയും വിരലാൽ തിരുമ്പപ്പെട്ടവയുമായി വിടപ്പെടുന്നു.

17 മച്ഛുജാനാസആയവോ

വൃഥാസമുദ്രമിന്ദവഃ

അശ്വന്നുതസ്യയോനിമാ

അന്വയം:-

മച്ഛുജാനാസഃ — മച്ഛുജ്യമാനാഃ
 ആയവഃ ഇന്ദവഃ — ഗന്താരസ്തോമാഃ
 വൃഥാ ഗുതസ്യ യോനിം
 സമുദ്രം ആ അശ്വൻ — അനായാസേനോഭകസ്യസ്ഥാനം
 അന്തരീക്ഷം ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവയും ഒഴുകിനടക്കുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ അനായാസമായി ജലസ്ഥാനമായ അന്തരീക്ഷത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

18 പരിണോയാഹ്യസ്തയു

വിശ്വാവസുന്യോജസാ

പാഹിനശ്രൂർവീരവൽ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) അസു-യഃ — അസുൽകാമസ്ത്വം
 നഃ വിശ്വാ വസുനി — വിശ്വാനി, സർവ്വാനി ധനാനി
 ഓജസാ പരി യാഹി — ബലേനസഹരക്ഷാർത്ഥം
 പരിഗച്ഛ

(അപിച) വീര-വൽ

നഃ ശർമ്മ പാഹി — പുത്രവത്സാകം ഗൃഹംരക്ഷ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ എല്ലാ ധനങ്ങളെയും, രക്ഷയ്ക്കായി ബലത്തോടു കൂടി പരിഗമിച്ചാലും, (പുറം നിലക്കൊണ്ടാലും.) പിന്നെ, പുത്രന്മാരൊത്ത ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തെ രക്ഷിച്ചാലും.

19 മിമാതിവഹ്നിരേതശഃ

പദം യജാനഋക്വഭി:

പ്രയസിസമുദൃതാഹിത:

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) യതഃ

വഹ്നി: ഏതശഃ മിമാതി — യദാവഹനശീലോശ്വഗൃബ്ധം കരോതി

ഋക്വഭി: പദം യജാനഃ — ജഗദീശി: സ്തോത്രഭി: യജേണ നിധേൻ സ്തോത്രശ്രവണാർത്ഥമാ ഗച്ഛതി ച, തദാ

(സമുദൃതവാഹ്നികോ

ഗാന്ധാ തപഃ) സമുദ്രേ — വസന്തിവരിഷ്

പ്ര ആഹിത: — നിഹിതോഭവേസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഏപ്പോൾ ഭാരമേറുന്ന കതിര (പോലെ) ഗബുദുണ്ടാക്കുകയും ജഗദീശകളാൽ യജ്ഞത്തിൽ സ്ഥാപിതനായി സ്തോത്രം കേൾക്കാൻ വരുകയും ചെയ്യുന്നവോ, അപ്പോൾ യജ്ഞം വഹിക്കുന്ന കതിരയായ അവിടുന്ന് വസന്തിവരികളെ നേർപുതലങ്ങളിലിരുത്തപ്പെടുന്ന

20 ആഹിതഃ നിഹിതഃ

വസന്തി

തസ:

അന്വയം:-

യൽ ആശ്രുഃ — യദാ വേഗവാൻ സോമഃ
 ഋതസ്യ ഹിരണ്യം — യജ്ഞസ്യ ഹിരണ്യം സ്ഥാനം
 യോനിഃ — നിഷ്ണോ ഭവതി, തദാനി.
 ആ സീദതി — വിസൃജതി (അസ്തോത്പന്നം
 അപ്ര-ചേതസഃ ജഹാതി — യജ്ഞം നാഭി ഗച്ഛതി)

അർത്ഥം:-വേഗവാനായ സോമൻ, യജ്ഞത്തിന്റെ സ്വർണ്ണ മയസ്ഥാനത്തിരിക്കുമ്പോൾ സ്തോതാക്കളെല്ലാത്തവരെ അവിടുന്നുപേക്ഷിക്കുന്നു. ('ഹിരണ്യപാണിരഭിഷ്ണോതി' എന്ന പ്രമാണം കൊണ്ടു സ്വർണ്ണമോതിരമിട്ട കൈകൊണ്ടുവേണം സോമം സംസ്കരിക്കാനെന്നു പറയുന്നു)

21 അഭിവേനാഅനുഷ്ഠ
 തേയക്ഷന്തിപ്രചേതസഃ
 മജ്ജന്ത്യവിചേതസഃ

അന്വയം:-

വേനാഃ അഭി അനുഷ്ഠത — കാന്താസ്തോതാരസ്തോമമഭിഷ്ഠ
 വന്തി
 പ്ര-ചേതസഃ ഇക്ഷയന്തി — സുമതയോയഷ്ഠമിച്ചന്തി ച
 അവി-ചേതസഃ — വിപരീതമതയഃ
 മജ്ജന്തി — നിമജ്ജന്തി, നരകേ പതന്തി

അർത്ഥം:-ദേവകാമന്മാരായ സ്തോതാക്കൾ സോമനെ സ്തുതി
 കുന്നു. സുബുദ്ധികൾ, വിവേകശാലികൾ യജിക്കാനിച്ഛി
 ക്കെയും ചെയ്യുന്നു. അവിവേകികൾ, ദുർബുദ്ധികൾ (കർമ്മങ്ങ
 ഉന്നസപ്പിക്കാതെ) മുങ്ങുന്നു, നരകത്തിൽ വീഴുന്നു.

22 ഇന്ദ്രായേദോമത്പതേ
 പപ്സവധൃമത്തമഃ
 ഋതസ്യയോനിമാസഭഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രോ, മധുമാൻ-തമഃ — സോമ, അതിഗന്ധേന
മധുമാൻ തപഃ

ഋതസ്യ യോനീം

ആ-സഭഃ

മരുതപതേ ഇത്രായ

പവസാ

— യജ്ഞസ്യസ്ഥാനമുപവേഷ്യം

— മരുതഭിര്യുക്തായ തസ്മൈ,
തദേതം കഷാ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഏറ്റവും മാധുര്യവാനായ
അവിടുന്ന് യജ്ഞസ്ഥാനത്തിലിറങ്ങാനായി മരുതന്മാരുളോടു
കൂടിയ ഇത്രന്നവേണി ഏകീയാലും.

23 ത്വന്വാവിപ്രാവചോവിഭഃ

പരിഷ്കൃണ്വന്തിവേധസഃ

സന്വാമൃജന്ത്യായവഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തം ത്വാ

വിപ്രഃ

വേധസഃ വചഃ-വിഭഃ

പരി കൃണ്വന്തി

(അപിച്വ) ത്വാ ആയവഃ

സം മൃജന്തി

— ത്വാം പ്രാജ്ഞാഃ

— കർമ്മണാം കർത്താഃ സ്നാതാഃ

— അലങ്കരിച്ചതി

— ത്വാം മനഃശ്യാസ്സുച്യുക്തം
ശോധയന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അപ്രകാശമുള്ള അവിടുത്തെ
വിഭാജനം കർമ്മകന്മാരുളായ സ്നാതാക്കൾ (സ്നാനികളായി)
അലങ്കരിച്ചുന്ന് പിന്നെ, മനഃശ്യായ ഋതപിഷകൾ അവിടു
ത്തെ വേണമോലെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന

24 സ്മരന്തിത്രോജന്യദാ

പിബന്തിവർണ്ണകവേ

പപ്ലന്ത്യുജന്തഃ

അന്വയം:-

ഹേ കവേ, പവമാനസ്യ

തേ രസം — ക്രാന്തകർമ്മൻ, ക്ഷരതസ്സവരസം

മിത്രം, അര്യമാ, വരുണം, മരുതഃ പിബന്തി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ കവിഞ്ഞ കർമ്മമൊത്ത സോമ, ഒഴുകുന്ന അവിടുത്തെ രസം മിത്രം അര്യമാവും വരുണനും മരുതയുടെ കടിയുന്നു.

25 തപംസോമവിപശ്ചിതം

പുനാനോവാചമിഷ്യസി

ഇന്ദോസഹസ്രഭ്യേസം

വ. 40

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

— ദീപ്ത, സോമ,

പുനാനു തപം

— പുയമാനസ്തപം

വിപഃ-ചിതം

— പ്രാജ്ഞം, തന്മൈ

സഹസ്ര-ഭ്യേസം

— ബഹുരേണാം

വാചം ഇഷ്യസി

— പ്രേരയസി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ പ്രകാശമറ്റ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന്, വിഭാന്ന് വളരെപേരെ ഭരിക്കാൻ പര്യാപ്തമായ, അത്ര ആജ്ഞാശക്തിയുള്ള വാക്ക് ഉള്ളിലുണർത്തി ഉയർത്തുന്നു.

26 ഉതോസഹസ്രഭ്യേസം

വാചംസോമമഖസ്യവം

പുനാനുവാചേ

അന്വയം:-

ഉതോ ഹേ ഇന്ദോ, സോമ — അപിചദീപ്ത, സോമ

പുനാനു സഹസ്ര-ഭ്യേസം — പുയമാനസ്തപം ബഹുരേണാം

മഖസ്യവം വാചം ആ ഭേ — ധനകാമാം വാചമസ്യഭ്യമാഹര

അർത്ഥം:-പിന്നെ, അല്പമോ തിളങ്ങുന്ന സോമ ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന് വളരെപ്പേരെ ഭരിക്കുന്ന (വന്തതിയിൽ വന്തത്തുന്ന്) ധനകാമമുറ്റ വാഴിനെ ബാണരക്ഷണാകരിയാലും (ധനലാഭത്തിന്നു പറ്റിയ സ്കൃതി ബാണരക്ഷ ചൊല്ലാൻ തോന്നിച്ചാലും)

27 പുനാനുരൂപേഷാം
പുരുഷതജനാനാം
പ്രിയസ്തദുദ്രമാവിശ

അന്വയം -

ഹേ പുരുഷേ, ഇനോ — ബഹുഭിരാഹുത, സോമ
പുനാനുഃ ഏഷാം ജനാനാം — പുനരാനുസ്ഥാനത്തിൽ
യാഗേസ്തോതുജനാനാം
പ്രിയഃ സദദം ആ വിശ — പ്രീതികരസ്സൻ ദ്രോണകലശം
പ്രവിശ

അർത്ഥം:-പലരായും വിളിക്കപ്പെട്ട സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന് ഈ യാഗത്തിൽ സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന ജനങ്ങളെ പ്രീതികരനായി, ദ്രോണകലശത്തെ പ്രവേശിച്ചാലും

28 ദ്വീദ്യേത്യുക്താ
പരിഷ്യാന്യോക്താ
സോമാംശശ്ശുക്രാഗ്വാശിരഃ

അന്വയം -

ദ്വീദ്യേത്യുക്താ രൂപം
ശുക്രാഃ — ദ്രോതമാനയാദിപുത്രാ ഉജ്വലാഃ
പരിഷ്യാന്യോക്താ — പരിത്യജ്ഞാതമാനയാ
ക്താ സോമാഃ — ധാരയാതൃക്താസ്തോമാഃ
ഗോ-ആശിരഃ — ഗവേന, പശുസാമിശ്രിതാ
വേണി

അർത്ഥം:-മിന്നുന്ന തിളക്കംകൊണ്ടുജ്വലിക്കുന്നവയും മുറും മുഴങ്ങുന്നവിധം ശബ്ദിക്കുന്ന ധാരയോടുകൂടിയവയുമായ സോമങ്ങൾ പശുവിൻപാലിനോടു ചേർന്നവയായി ഭവിക്കുന്നു.

29 ഹിന്യാനോഹേതുഭിര്യത
ആവാജംവാജ്യക്രമീൽ
സീദന്തോവനഷോയമാ

അന്വയം:-

വാജീ, ഹേതു-ഭി:	— ബലവാൻ സോമഃ പ്രേരകൈസ്സോതുഭിഃ
ഹിന്യാനഃ	— സ്സോത്രൈഃ പ്രേര്യമാണഃ
യഥാ വനഷഃ സീദന്തഃ	— ഹന്താരോടോയുദ്ധം പ്രവിശന്തിതഭാൽ
യതഃ വാജം ആ അക്രമീൽ	— സംയതസ്സൻ യാഗാഖ്യം യുദ്ധം ആക്രമതി

അർത്ഥം:-ബലവാനായ സോമൻ സ്സോതാക്കളാൽ സ്സോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവനായി, കൊലയന്മാരായ ഭടന്മാർ പോക്കളും പുകുന്നതുപോലെ, ഉള്ളറപ്പൊത്തവനായി യാഗമാകുന്ന യുദ്ധത്തെ ആക്രമിക്കുന്നു. (അതിൽ കടന്നു ചെല്ലുന്നു.)

30 ഋധക്ലോമസ്വസ്തയേ
സഞ്ജഗ്ധാനോദിവക്വിഃ
പപസ്വസ്തൃഗോദൃശേ

വ. 41

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, കവിഃ, സുര്യഃ	— ക്രാന്തകർമ്മാ, സുവീര്യസ്ത്വം
ഋധക്, സം-ജഗ്ധാനഃ	— ഋധൻവൻ, സഞ്ഗല്പമാനഃ
സ്വസ്തയേ ദൃശേ ദിവഃ	
പപസ്വ	— ക്ഷേമായ ദർശനായ ച ക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, കവിഞ്ഞ കർമ്മമാൗത്തവനും ശോഭനപീഠ്യഭാവനമായ അവിടുന്ന് വളന്ന് വേണപോലെ വരുന്നവനായി, ബലദൈവം മോചിതനും ദശനന്തനുംവേണ്ടി ദ്രോപിതനെന്നുകിയാലും (ഇവിടെ നില്പാറിനെയെന്ന് പരാമശിക്ഷനയ്ക്കു്)

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

അദ്ധ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അദ്ധ്യായം-2

7 മുതൽ 12 കൂടി വസ്തുക്കളടങ്ങിയ സൂക്തത്തിൽ പവമാന സോമനെപ്പോലെ പവമാനാഗ്നി ദേവത 13 മുതൽ 18 കൂടി വസ്തുക്കളടങ്ങിയ സൂക്തത്തിൽ പവമാനസോമൻ് പൂർവ്വ പവമാനപുഷ്പാവ്, പവമാനാഗ്നി, പവമാനസവിതാവ്, പാവമന്യ ധ്യേതാവ് എന്നിവ ദേവതകൾ. 17-18 വസ്തു പുണ്യാഹമന്ത്രങ്ങളിൽ പെട്ടതാണ് ഭയങ്ങളും മാനസികവാചികദൈഹികാശുദ്ധികളും പാപങ്ങളും തീർന്നുവെക്കുന്നു. 27-ാം മന്ത്രം സർവ്വ പാപഹരവും സർവ്വാശുദ്ധിഹരവുമാണ് ഓടിപ്പോകുന്ന രണ്ടു കൈകൾ വേദത്തിൽ വിരളമായ ഫലശ്രുതിയാണ്. ഇതോടുകൂടി ചെറുപവമാനം കഴിഞ്ഞു മേൽപോട്ട് പെരുപവമാനമാണ്. 19-20 സോമൻ് തന്നെ ദേവത 5-ാം മന്ത്രത്തിൽ സൂര്യ ചന്ദ്രന്മാരുടെ ആവിർഭാവവും, ചന്ദ്രൻ ഭൂമിയിൽനിന്നുണ്ടായതാണെന്നും പറയുന്നു

വസ്തു: 1 മുതൽ 6 കൂടി വാതണിർഭൂതഃ ഋഷിഃ, ഗായത്രീച്ചന്ദഃ, സോമഃ പവമാനോ ദേവതാ

1 ഹിന്വന്തിസുരമുസ്രയ
സ്വസാരോജാമയസ്പതിം
മഹാമിന്ദംമഹീയവഃ

അന്വയം:-

ജാമയഃ, ഉസ്രയഃ	— ഏകസ്ഥാൽ പാണ്ഡിത്യമുള്ളവരാണ്
	ബന്ധുഭൃതാഃ, കർമ്മാർത്ഥം
	നിവസന്ത്യഃ
സ്വസാരഃ, മഹീയവഃ	— അഞ്ചുതലയഃ, ത്രാദിഷവകാമയ
	മാനാഃ
സുരം, പതിം	— സുചീര്യം, സ്ഥാപനങ്ങൾഗമസ്യ
	സ്വാമിനഃ
മഹാ- ഇന്ദം ഹിന്വന്തി	— മഹാത്മം സോമം പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.-ഒരേ കൈപ്പടത്തിൽ നിന്നുളവായതുകൊണ്ടു ബന്ധു
ത്വമുറവയും കർമ്മത്തിന്നുപേണ്ണി നിവക്കൊള്ളുന്നവയുമായ
(ഋതപിക്കളുടെ) വിരലുകൾ സോമസംസ്തരണമിപ്പിക്കുന്നവ
യായി ശോഭനവീര്യമൊത്തവനും ചരാചരങ്ങൾക്കു നാഥനും
മഹാനുമായ സോമനെ പുറത്തുപറാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു

2 പപമാനരുചാരുചാ

ദേവോദേവേഷ്യസ്ത്രി

വിശ്വാവസുന്യാവിശ

അന്വയം.-

ഏ പപമാന,

രുചാ-രുചാ

ദേവ: ദേവേഷ്യ: പരി

— സർവ്വേണ തേജസാ

— ദീപ്യമാനസ്ത്വം ദേവേഷ്യ
സ്തുകാശാൽ

വിശ്വാ വസുനി ആ വിശ- സർവ്വാണി വസുന്യസ്മാകം
പ്രാപയ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, എല്ലാ തേജസ്സുകളോടുംകൂടി
പ്രകാശിക്കുന്ന അവിടുന്ന്, ദേവന്മാരിൽനിന്നെല്ലാ ധനങ്ങളെ
യും ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും.

3 ആപപമാനസുഷ്ടുതി.

വൃഷ്ടിനേവേഷ്ടോദവ:

ഇഷ്ടപപസ്വസംയതം.

അന്വയം.-

ഏ പപമാന,

ദേവേഷ്യ: ദവ:

— ദേവാനാം ദവസേ, പരിചര
ണായ

സു-സുതി. വൃഷ്ടി. ആ
പപസ്വ

— ശോഭനസ്തുതിയുക്തം, വൃഷ്ടിമാ
ഗമായ

(കിഞ്ചാസ്മാകം) ഇഷേ

സം-യതം

— അന്നായ സമ്യഗ്ഗൃച്ഛന്തിം വൃഷ്ടിം
കരു

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, ദേവന്മാർക്കു പരിചരണത്തിന്നു വേണ്ടി, നല്ല സ്തുതികൾക്കു വിഷയഭൂതമായ മഴയെ എത്തിച്ചാലും. (മഴപെയ്തു ധാന്യാദികളുണ്ടായിട്ടു വേണം ദേവന്മാരെ പരിചരിക്കുന്ന യാഗാദികർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യാൻ.) പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കെന്നത്തിനായി വേണ്ടപോലെ വരുന്ന മഴയുണ്ടാക്കിയാലും.

4 വൃഷാഹ്യസിഭാനനാ

ദ്യുമന്തന്താഹവാമഹേ

പവമാനസ്വാധ്യഃ

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, (ത്വം)

വൃഷാ അസി ഹി

സു-ആധ്യഃ

ഭാനനാ ദ്യുമന്തം ത്വാ

ഹവാമഹേ

— അഭിമതവഷിതാ ഭവതി വലു

— ശോഭനകർമ്മാണോ വയം

— തേജസാദീപ്തം ത്വാം

— യജേഞ്ഞ്ജാഹവയാമഹേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഭീഷുവർഷകനാണല്ലോ. സർക്കർമ്മവാന്മാരായ ഞങ്ങൾ തേജസ്സുകൊണ്ടു പ്രകാശിക്കുന്ന അവിടുത്തെ യജ്ഞങ്ങളിൽ വിളിക്കുന്ന.

5 ആപവസ്വസുവീര്യം

മന്ദമാനസ്വാധ്യഃ

ഇഹോഷ്വിന്ദവാഗ്ഹി

അന്വയം -

ഹേ സു-ആയുധ, ഇന്ദ്രോ, — സ്പഷ്ടാദിനി ദശായുധാനി യസ്യ താദൃഗ, സോമ, ത്വം

മന്ദമാനഃ സു-വീര്യം ആ പവസവ — മോദമാനഃ ശോഭനപുത്രാദിക മസ്മാകഃ ക്ഷൗ

(കിഞ്ച) ഇഹോ സ ആ ഗഹി — ഇഹൈവാസുദീയേ യദേണ സുഷ്വാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-ചമത മുതലായി നല്ല പയ്യത്ത് ആയുധങ്ങളോടു കൂടിയ സോമ, അവിടുന്ന് മോദമാനവനായി സർപ്പത്രാദികളെ ബന്ധിക്കുകയുണ്ടാകുന്നതാലും. കൂടാതെ ഇവിടെത്തന്നെ ബന്ധമുള്ള യജ്ഞത്തിൽ നന്നായി വന്നാലും.

6 യദഭിപ്രീഷിദ്യസേ
കൃത്യമാനോഗതന്യോഃ
പ്രണാസ്യസ്ഥമഗ്രുവേ

അന്വയം -

(ഹേ സോമ,) ഗതന്യോഃ കൃത്യമാനഃ — ബാഹുല്യം ശോധ്യമാനസ്സൻ അഭി-ഭി: യദഭിപ്രീഷിദ്യസേ — വസതിവരീഭിരേകധനാഭിശ്ച യദാ പരിതസ്സിദ്യമാനോ വേസി (തദാനി.) പ്രണാ — പ്രമേയേണ പാത്രേണ ഗൃഹ്യമാണസ്സൻ സ്വ-സ്ഥം അഗ്നേഷു — ഗൃഹചരസാദികം സ്ഥാനം പ്രാപ്തോഷി

അർത്ഥം:- നല്ലയോ സോമ, കൈകളാൽ ഗൃദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി വസതിവരികൾ, ഏകധനകൾ എന്നീ മറ്റുപുതലകളാൽ എപ്പോൾ കഴുകപ്പെടുന്നവോ, അപ്പോൾ അപ്പോൾ

ങ്ങളിൽ നിറുത്തപ്പെട്ട്, കണ്ടൻ-വാലന്തരികകളാകുന്ന സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നു.

7 പ്രസോമായവ്യശ്ചവൽ

പവമാനായഗായത

മഹേസഹസ്രചക്ഷസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ) മഹേ	—	ദേവേഭ്യസ്വീക്രിയമാണത്വേന മഹതേ
സഹസ്ര-ചക്ഷസേ	—	നാനാവിധൈര്യദൈവർദ്ദൃഷ്ടവ്യായ
പവമാനായ സോമായ	—	പുയമാനായ തസ്മൈ
വ്യശ്ച-വൽ പ്ര ഗായത	—	യഥാപൂർവ്വം വ്യശോനാമഷി സ്തോമഗോസിത്തമാഗാനം കൃതത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, ദേവന്മാർക്കു സ്വീകാര്യനായതുകൊണ്ടു മഹാനും പലദേവന്മാർക്കും ദർശനീയനും ശുദ്ധീകരണമായ സോമനവേണി, പണ്ടു വ്യശ്ചനെന്ന ഋഷി സോമത്തെപ്പാടിപ്പുകഴ്ത്തിയപോലെ പാടുക.

8 യസ്യവണ്ണമധുശ്ചുതം

ഹരിംഹരിന്വന്ത്യദ്രിഭിഃ

ഇന്ദ്രമിന്ദ്രായപിതയേ

അന്വയം:-

(ഹേ അധ്വര്യാദേവഃ)

വണ്ണം	—	ശത്രുണാം വാമകം
മധു-ശ്ചുതം	—	മധുരരസസ്യ ച്യാവയിതാരം
ഹരിം-ഇന്ദ്രഃ	—	ഹരിന്വണ്ണം സോമം

യസ്യ	— യസ്യേന്ദ്രസ്യകാരണാദംശം
അഗ്നി-ഭിഃ ഹിമ്പന്തി	— ഗ്രാവാഭിരഭിഷ്ണന്തി .
(തം തസ്യേ) ഇന്ദ്രായ	
പീതയേ	— ഇന്ദ്രസ്യപാനായ പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അധ്വര്യ മുതലായവരേ, (ഹന്യം വളർന്നി ബലമേകി) ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്നവനും മധുരരസം പൊഴിക്കുന്നവനും പച്ചനിറമുമാറുന്നവനായ സോമനെ, ആർക്കുവേണ്ടിയാണോ പിടിക്കപ്പെടുകയാൽ സംസ്കരിക്കുന്നത്, ആ ഇന്ദ്രനു കടിയ്ക്കാതായിരിക്കാമേ.

9 തസ്യതേവാചിനോവയം

വിശ്വാധനാനിജിഗൃഷ്വഃ

സഖിത്വമാപ്സ്മിമഹേ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) വാചിന

വയം

— സംഭൃതഹവിഷ്ഠാവയം

വിശ്വാധനാനി ജിഗൃഷ്വഃ — സർച്ചാണി ഗത്രധനാനി ജിത്വതഃ

തസ്യ തേ സഖി-ത്വം — ത്വം സ്മത്യന്യോതൃസഖ്യം

ആ വൃണീമഹേ — സംഭജാമഹേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഹവിസ്സേന്ത്യന്തീയ ഞങ്ങളും, ശത്രുക്കളുടെ ഏല്പാധനങ്ങളെയും ജയിച്ചുനേടിയ ആ അവിടുത്തോടു സ്മത്യനും ന്യോതൃവും ഞമ്മിലുള്ള പങ്കാതത്തെ വരിയെന്നു, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു

10 വൃഷാപവസ്വധാരയാ

മരുത്വതേചമംസരഃ

വിശ്വാധനാനിജിഗൃഷ്വഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, ത്വം) വൃഷാ

- ധാരയാ പവസ്വ — അഭിമതവഷ്കസ്സൻ ക്ഷര
വിശ്വാ ഓജസാ ഭധാനഃ — വിശ്വാനി ധനാനി ബലേന
സ്തോതൃഭ്യഃ പ്രയച്ഛൻ
മതത്വതേ മഥ്സരഃ ച — മതത്തിര്യുക്തായേന്ദ്രായ
മദകരശ്ച വേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് അഭീഷ്ടവഷ്കനായി ധാരയാ യൊഴുകിയാലും. എല്ലാ ധനങ്ങളും സ്വന്തമോജസ്സാൽ സ്തോതാക്കൾക്കു കൊടുക്കുന്നവനായി, മരത്തുകളൊത്ത ഇന്ദ്രനു ഹഷ്കരനായി വേിച്ചാലും.

11 അന്ത്വാധത്ത്വാൻമോണ്യോഽഽഃ

പവമാനസ്വദ്ദൃശം

ഹിന്വേവാജേഷുവാജിനം

അന്വയം:-

- ഹേ പവമാന, ഓണ്യോഃ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോഃ
ധത്ത്വാൻ, സ്വഃ-ദൃശം — ധാരകം, അതഏവസർവ്വസ്യ
ദൃഷ്ടാരം
വാജിനം തം ത്വാ — ബലവന്തം ത്വാം
വാജേഷു ഹിന്വേ — അന്നവിഷയേഷു ഹിനോമി,
പ്രേരയാമി (അന്നാദികം
പ്രയച്ഛ)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ദ്യാവാപൃഥിവികളെ ധരിക്കുന്നവനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ എല്ലാം കാണുന്നവനും ബലവാനുമായ ആ അവിടുത്തെ അന്നവിഷയങ്ങളിൽ ഞാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. (അന്നമേകാൻ പ്രപോദിപ്പിക്കുന്നു, തന്നതളിയാലും.)

12 അയാചിത്തോവിപാനയാ

ഹരിഃപവസ്വധാരയാ

യജ്ഞംവാജേഷുപോദയ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) അയാ
അനയാ വിപാ

— കർമ്മാത്മകീതസ്സന്തോഗച്ഛന്ത്യാ
ങ്ഗുല്യാ, അങ്ഗുലീഭിഃ .

ചിത്തഃ ഹരിഃ ധാരയാ
പവസ്വ

— ഉത്താതഃ, നിഗ്ഗതഃ,
ഹരിതവണ്ണസ്തപഃക്ഷര

(കിഞ്ച) യുജം വാഭേഷ്യ
ചോദയ

— സഖായചിത്രം സങ്ഗ്രാമേഷു
പ്രേരയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, കർമ്മത്തിന്നുവേണ്ടി അങ്ങമി
ങ്ങും ചലിക്കുന്ന ഈ വിരലുകളെക്കൊണ്ടു പുറത്തുവന്ന പച്ചനി
റപ്പുറ അവിടുന്നു ധാരയായൊഴുകിയാലും പിന്നെ, സഖാവാ
യ ഇത്രനെ യുദ്ധങ്ങളിൽ (സഹായിപ്പാൻ) പ്രേരിപ്പിച്ചാലും.

13 ആനന്ദനോഽഹീമിഷം

പപ്സവിശ്വദേവതഃ

അസൃഷ്ടംസോമഗാതുവിൻ

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,
വിശ്വ-ദേവതഃ

— വിശ്വൈഃ, സർവ്വൈർദ്വർഗ്ഗ
നീയസ്വം.

നഃ ഹീം ഇഷം ആ
പവസ്വ

— അസൃഷ്ടം ഹേദന്നമാഗമയ

(കിഞ്ച) അസൃഷ്ടം
ഗാതു-വിൻ

— സ്വർഗ്ഗഭാഗ്ഗ്വസ്യുജ്ഞാപയിതാവേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ സോമ, ഏവർക്കും
ശ്വന്തീയനായ അവിടുന്നു ഞങ്ങൾക്കു മഹത്തായ അന്നമെത്തി
ച്ചാലും. പിന്നെ, സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കുള്ളുപഴി ഞങ്ങൾക്കു് അറി
യിക്കുന്നവനായാലും.

14 ആകലശാഅനുഷ്ഠാനം

തേനോധാരാഭിരോജസാ

ഏകസ്യപീതയേവിശ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ഓജസാ	— ബലേനയുക്തസ്യതവ
ധാരാഭി: കലശാ:	— ധാരാഭിസ്സഹിതാദ്രോണ കലശാ:
ആ അനുഷ്ഠാനം (തതസ്തപം) ഇന്ദ്രസ്യ പീതയേ ആ വിശ	— സ്നോതുഭിരാഭിമുഖ്യേന സ്തയന്തേ — തസ്യപാനായ ഗ്രഹചമസാൻ പ്രവിശ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ബലമുള്ള അവിടുത്തെ ധാരകളോടുകൂടിയ ദ്രോണകലശങ്ങൾ സ്നോതാക്കളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു. ഇനി അവിടുന്നു ഇന്ദ്രനു കടിക്കാനായി മരിക്കുകളിൽ പ്രവേശിച്ചാലും.

15 യസ്യതേമദ്യംരസം

തീവ്രഹൃന്ത്യഭി:

സപവസ്വാഭിമാതിഹാ

വ. 3

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) യസ്യ തേ മദ്യം	— തവമദകരം
തീവ്രം രസം	— ക്ഷിപ്രമദകാരിണം രസം
അഭി-ഭി: ദഹന്തി	— അധാര്യദയഃ ഗ്രാവഭിരഭിഷ്വബന്തി
സ: (ത്വം) അഭിമാതി-ഹാ പവസ്വ	— പാപരൂപാണാം ശത്രുണാം ഹന്താസൻ സർവ്വതോ ഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, യാതൊരുവിടുത്തെ ഹിംസകരവും വേഗത്തിൽ മോദമിയറുന്നതുമായ രസത്തെ അധാര്യ മുതലായ വർ പിടിക്കല്ലുകളാൽ കറക്കുന്നുവോ, സംസ്തരിക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് പാപരൂപനായ ശത്രുക്കളെ നശിപ്പിക്കുന്നവനായി എമ്പാടുമൊഴുകിയാലും. (സോമയാഗാനുഷ്ഠാതാക്കൾ പാപഹര സുകൃതികളാവുന്നു.)

16 രാജാമേധാഭിരീയതേ
പപമാനോമനാവധി
അന്തരീക്ഷേണയാതവേ

അന്വയം:-

മന്നേ അധി — മനഷ്യേ യാഗം കർവ്വാനേ സതി
പപമാനഃ രാജാ — പുയമാനസ്സോമഃ
അന്തരീക്ഷേണ യാതവേ — ആകാശമാഗ്ന്യേണ ദ്രോണകലശം പ്രതിയാതു.
മേധാഭിഃ ഇയതേ — സ്തുതിഭിസ്സഹഗച്ഛതി
(ദ്രോണാഭിഗമനകാലേഹി സ്തോത്രഭിസ്തുയതേ)

അർത്ഥം:-മനഷ്യൻ യാഗമനുഷ്ഠിക്കവേ ഒഴുകുന്ന സോമൻ ആകാശമാഗ്ന്യത്തിലൂടെ ദ്രോണകലശത്തിലെത്താനായി സ്തുതികളോടുകൂടിപ്പോകുന്നു. (ദ്രോണകലശത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുമ്പോൾ സോമൻ സ്തോതാക്കളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.)

17 ആനന്ദോശഗ്വിന
ഔഗവാപോഷസഗ്വ്യം
വഹാഗേണിമൃതയേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ഗത-ഗ്വിനം — ഗതസംഖ്യാകഗോഭിര്യക്തം
ഗവാഃ പോഷം — ഗവാഭിനാം പുഷ്പിവദ്ധനം.
സു-സഗ്വ്യം — ഗോനോഗ്വസഹിതം.

ഭഗത്തി. — ഭഗത്തി. ജേനീയധനദാനഞ്ച
ഉതയേ നഃ ആ വഹ — പ്രാപയ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, നൂറുകണക്കിൽ പശുക്കളോടു കൂടിയതും പശു മുതലായവയ്ക്കു പുഷ്പീപേക്ഷ്ണേനതും നല്ല കതിരകളൊത്തതും ജേനീയവുമായ ധനത്തിന്റെ ദാനം രക്ഷയ്ക്കായി ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും. (അവിടുത്തെ ഉപപ്രേരണകൊണ്ട് ഔ ഭാര്യമതികളായ ധനവാന്മാരുടെ ദാനങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും.)

18 ആൻസ്തോമസഹോജവോ

രൂപനവച്ഛസേരേ

സുഷ്യാനോഭേവവീതയേ

അന്വയം:—

ഹേ സോമ,

ഭേവ-വീതയേ

— ഭേവപാനായ

സുസ്ഥാനഃ

— അഭീഷ്ടയമാണസ്ത്വം

സഹഃ ജുവഃ ന

— ശത്രുഭീഗമനസമർത്ഥം ബലം,

ശീഘ്രഗമനം ബലഞ്ച പ്രയച്ഛ
(നേതിചാത്ഥേ)

വച്ഛസേ രൂപം നഃ ആ ഭര — ദീപ്ഷ്യേരൂപമസൃദ്യമാഹര

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, ഭേവന്മാർക്കു കടിഞ്ഞാനായി സ. സ്തരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ നേരിടുവാൻ സമർത്ഥവും വേഗവത്തുമായ ബലം തന്നാലും. സ്വപ്രകാശത്തിന്നു തക്ക രൂപവും കൊണ്ടുതന്നാലും.

19 അഷ്ടാസോമദ്യമത്ത

മോഹിത്രോണാനിരോത്ഥവൻ

സീർഷ്വേദ്യനോനയോനിമാ

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, ദൃക്-തമഃ — അതിശയേന ദീപ്തിമാംസ്വപം
 ദ്രോണാനി അഭി — ദ്രോണാന്യലക്ഷ്യഭഗം ശബ്ദം
 രോരുവൽ — കർവ്വൻ
 ശ്വേതഃ ന യോനിഃ ആ — യഥാശ്വേതസ്വസ്ഥാനം കലായം
 സീദൻ — പ്രതിഗച്ഛതി തദാൽ
 അഹ് — ആഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഏതവും തിളക്കമേറ അവിടു
 ന്ന നല്ല ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, പരമതു് അങ്ങിങ്ങുപാനി സ്വ
 സ്ഥാനമായ കൂടു് പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, ദ്രോണകലശങ്ങളെ
 ലക്ഷ്യമാക്കി വന്നാലും.

20 അഹ്സാഹുദ്രായവായവേ
 വരണായമരുദ്യേ
 സോമോഅഹതിവിഷ്ണവേ

വ. 4

അന്വയം:-

- അഹ്സാഃ സോമഃ — വസതീവര്യപാം സംഭക്താ
 *സോമഃ
 ഇദ്രായ, വായവേ, വരണായ,
 മരുദ്-ഭ്യഃ, വിഷ്ണവേ
 അഹ്തി — ക്ഷരതി

അർത്ഥം:-വസതീവരികളെന്ന മരൂപുരുഷങ്ങളെ പ്രാപി
 കുന്ന സോമൻ ഇദ്രന്തം വായുവിന്നും വരണന്നും മരുതുക്കൾ
 കും വിഷ്ണുവിന്നുംവേണ്ടി ഏകുന്നു

21 ഇഷ്ണോകായനോദധി
 ദൃഷ്ട്യേസോമവിശ്വതഃ
 ആപവസ്വസഹസ്രിണഃ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, (ത്വം) നഃ

തോകായ

— പുത്രായ

ഇഷം ദധൽ

— അന്നം വിദധൽ, പ്രയച്ഛൻ

സഹസ്രിണം വിശ്വതഃ

— സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം

സർവ്വതഃ

അസ്മഭ്യം (ച) ആ

പവസ്വ

— ആ പ്രാപയ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ പുത്രൻ ധനമേകിക്കൊണ്ടു ആയിരക്കണക്കിൽ ധനമെമ്പാടും ഞങ്ങൾ കൈമെത്തിച്ചാലും.

22 യേസോമാസഃപരാവതി

യേഅർവ്വാവതിസുന്ധിരേ

യേവാശ്ശര്യണാവതി

അന്വയം -

യേ സോമാസഃ

പരാ-വതി

— സോമാഃ വിപ്രകൃഷ്ടേ ദേശേ

യേ (വാ) അർവ്വാ-വതി

സുന്ധിരേ

— അന്തികേവാ ദേശേ ഇന്ദ്രാത്ഥമഭിഷ്ഠന്തേ

യേ വാ ശര്യണാ-വതി

— കരുക്ഷേത്രസ്യ ജഘ്നാഭേ

അദഃ

— അസ്മിൻ സരസ്യഭിഷ്ഠന്തേ

അർത്ഥം—സോമങ്ങളേവ ദൂരദേശത്തോ, ഏവ സ്ഥിപദേശത്തോ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നുവോ, ഏവ കരുക്ഷേത്രത്തിന്റെ താഴ്ന്ന ഭാഗത്തു സരസ്സിൽ സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നുവോ,

23 യആലമീകേഷ്ടതസു

യേമധ്യേപസ്യാനാം

യേവാണേഷ്പഞ്ചസു

അന്വയം :-

യേ ആലീകേയ

കൃത്വ-സു

— ആലീകേയേ കൃത്വാരിയാന
ഭാഗേയ

(കിഞ്ച) പന്ത്യാനാം

ഭയേ യേ

— സാമ്പത്യാനിതാനിനാം
ഭയേ സവിചേ യേ സോമാ
അഭിഷ്ഠനേ

ജനേയ പഞ്ച-സു യേ വാ— പഞ്ചനേയേ യേ സോമാഃ
അഭിഷ്ഠനേ

(തേ സോമാഃ അന്യോഃ ഭേദിതം പ്രമുച്യതേ)

അർത്ഥം:-സോമന്റെയ ആലീകേയൻ രാജ്യത്തിൽ കൃത്വം
ചെയ്ത അന്യോഃ സമ്പത്ത്യാനിതാനിനാം, സാമ്പത്തി മുതലായ
നദികളുടെ സമീപത്തിലേയ സമ്പത്ത്യാനിതാനിനാം, പിന്നെ,
നിഷാദന്മാരുള്ള അന്യോഃകാലാൽ അന്യോഃകാലാൽ പൂർവ്വ സമ്പത്ത്
നിഷ്ഠപ്പെടുന്നവോ, ആ സോമന്റെ അന്യോഃകാലാൽ, അന്യോഃകാലാൽ
(സോമസമ്പത്ത്യാനിതാനിനാം അന്യോഃകാലാൽ, അന്യോഃകാലാൽ
അന്യോഃകാലാൽ അന്യോഃകാലാൽ അന്യോഃകാലാൽ അന്യോഃകാലാൽ)

24 തേനോഽപ്യപിന്ദവസ്യപി

പപ്താമാസ്യപിര്യം

സുവാകാഭോസതസ്വഃ

അന്വയം :-

സുവാകാഭോസതസ്വഃ

- ഇവഃ

— തത്രാപ്രാപ്തമാണാദീപ്യ
മാനാഃ

ദിവഃ പരി— അന്യോഃകാലാൽ

സുഭിര്യം ആ

— അന്യോഃകാലാൽ അന്യോഃകാലാൽ
പത്രഞ്ച പ്രാപ്തത

ആപ്ത

അർത്ഥം-അങ്ങിങ്ങു സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്ന പ്രകാശമാനങ്ങളായ ആ സോമങ്ങൾ അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു മഴയെയും ശോഭനവീര്യമുററു പുത്രനെയും നമുക്കു പ്രാപിപ്പിക്കട്ടേ.

25 പവതേഹര്യതോഹരി

ഗുണാനോജമഭഗിനാ

ഹിന്യാനോഗോരധിത്വചി

വ. 5

അന്വയം:-

ഹര്യതഃ, ഹരിഃ	— ദേവകാമഃ, ഹരിതവണ്ണഃ
ഗോഃ അധി ത്വചി	— ആനഡുഹേ ചർമ്മണി
ഹിന്യാനഃ	— പ്രേര്യമാണസ്സോമഃ
ജമൽ-അഗിനാ ഗുണാനഃ	
പവതേ	— മന്ത്രദൃഷ്ടാ ഋഷിണാസ്തയമാനഃ പാത്രാണുഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം-ദേവകാമനും പച്ചനിറമിയന്നവനും കാളത്തോലിൽ വെക്കപ്പെടുന്നവനുമായ സോമൻ സൂക്തദൃഷ്ടാവായ ജമഭഗിനാൽ സ്മരിക്കപ്പെടുന്നവനായി പാത്രങ്ങളിലേക്കൊഴുകുന്നു.

26 പ്രശുക്രാസോവയോജുപോ

ഹിന്യാനാസോനസപ്തയഃ

ശ്രീണാനാഅപ്യഗൃജന്ത

അന്വയം:-

ശുക്രാസഃ, വയഃ-ജുവഃ	— ദീപ്തഃ അന്നം പ്രേരയന്തഃ സോമാഃ
ശ്രീണാനഃ	— ദധിക്ഷീരാദിഭിശ്ശ്രീയ മാണാസ്സന്തഃ
ഹിന്യാനാസഃ ന സപ്തയഃ	— യഥാശ്വാസ്താദിഭിഃ പ്രേര്യമാണാസ്സന്തഃ അപ്യ പ്രശോധിതാ ഭവന്തി തദാൽ
അപ്-സു പ്ര ഗൃജന്ത	— ഋത്വിജിഃ പ്രമുച്യന്തേ, വസന്തീ വര്യേകധനാസു ശോധ്യന്തേ

അത്മം.-പ്രകാശിക്കുന്നവയും അന്നമെന്തിക്കുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ ഒരു പാൽ മുതലായവയോടു ചേർന്നവയായി, കതിരകൾ നോക്കുകയാൽ പെട്ടെന്നാൽ കഴുകപ്പെടുന്നതുപോലെ വസന്തിവരികൾ ഏകധനകൾ എന്നീ മന്ത്രപുതലങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളിക്കപ്പെടുന്നു

27 തന്വാസുതേഷ്വാദിപോ
ഹിന്വിരേദേവതാതയേ
സ്വപ്തസ്വാതയാതചാ ,

അന്വയം -

(ഹേ സോമ) ആ-ഭവഃ	—	കർമ്മകരണാത്മം സമന്താൽ
സുതേഷ്വ		ഭവന്തിത്യാഭവഃ ജ്ഞാപിജഃ
		അഭിഷുത സോമചന്ദ്രസ്യ
		യദേണയ
ദേവ-താതയേ	—	ഇത്യാദി ദേവേഭ്യഃ
തം ത്വാ ഹിന്വിരേ	—	ഗ്രാഹഭിഃ പ്രേരയന്തി,
		അഭിഷുണ്വന്തി
സഃ (ത്വം) അനയാ		
തചാ പവസ	—	ദീപ്യമാനയാ ധാരയാ ഗച്ഛ

അത്മം.-അല്ലയോ സോമ കർമ്മത്തിലേപ്പെട്ട ജ്ഞാപികൾ സംസ്കരിച്ച സോമമാത്ത യജ്ഞത്തിൽ ഇത്യാദിദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി ആ അവിടുത്തെ പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കുന്ന ആ അവിടുന്ന് പ്രകാശമുററ ധാരയാൽ ഒഴുകിവന്നാലും

28 ആതേദക്ഷേമയോഭവഃ
വഹ്നിമദ്യാപ്തണിമഹേ
പാത്തമാപ്തസ്പൃഹം

അന്വയം -

(ഹേ സോമ, യഷ്ടാരോ		
വയം) മയഃ-ഭവഃ	—	സുഖസ്യ ഭാവയിതാരം
വഹ്നിഃ ആ പാതം	—	ധനാദിനാം പ്രാപകം, ഗതഭ്യ
		സ്തമന്താൽ രക്ഷകം

പുരു-സ്പുഹം തേ ദക്ഷം — പുരുഭിഃ, ബഹുഭിസ്പുഹണീയം
തവബലം

അദ്യ ആ വൃണീമഹേ — അസ്മിൻ യാഗദിനേ ആദി
മുഖ്യേന സംജോമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കളായ ഞങ്ങൾ സുഖമുണ്ടാക്കുന്നതും ധനാദികളെ പ്രാപിപ്പിക്കുന്നതും ശത്രുക്കളിൽനിന്നു ഏന്മാടും രക്ഷിക്കുന്നതും, ഏവരാലുമാശിക്കത്തക്കതുമായ അവിടുത്തെ ബലത്തെ ഈ യാഗദിനത്തിൽ നേരെ ജേരിക്കുന്നു.

29 ആമന്ത്രമാവരേണ്യ
മാവിപ്രമാമനീഷിണം
പാന്തമാപുരുസ്പുഹം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) മന്ത്രം ആ — സ്തുത്യന്തപാമാദിമുഖ്യേന
വൃണീമഹേ

വരേണ്യം ആ — സർവ്വൈർവ്വരണീയം ത്വമാവൃ
ണീമഹേ

വിപ്രം ആ — മേധാവിനം ത്വമാവൃണീമഹേ

മനീഷിണം ആ — സ്തുതിമന്തത്വമാവൃണീമഹേ

പാന്തം പുരു-സ്പുഹം ആ — സർവ്വേഷാം രക്ഷകം, സർവ്വൈ
സ്പുഹണീയം ത്വമാവൃണീ
മഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സ്തുത്യനായ അവിടുത്തെ നേരെ ജേരിക്കുന്നു. ഏവരാലും വരണീയനായ് അവിടുത്തെ നേരെ വരിക്കുന്നു. മേധാവിയായ അവിടുത്തെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. സ്തുതികളൊത്ത (സ്തുതികൾക്കു വിഷയനായ) അവിടുത്തെ നേരെ അണയുന്നു. ഏവർക്കും രക്ഷകനും കാര്യമായ അവിടുത്തെ സമീപിക്കുന്നു.

30 ആരയിമാസുചേതുന

മാസുകൃതോതന്തുഷ്യാ

പാത്തമാപുതസ്പൃഹം

വ. 6

അന്വയം:-

ഹേ സു-കൃതോ, രയി. ആ- ശോഭനപ്രഭഞ്ച, സോമ, ത്വരിയം. ധന. വയമാപുണീമഹേ

സു-ചേതുന. ആ — സുജ്ഞാനം ആപുണീമഹേ

ആ തന്തുഷ് ആ — ആഭിമുഖ്യേന അസ്മൽ പുത്രേഷ് ധന. സുജ്ഞാനഞ്ചാപുണീമഹേ

(തഥാ) പാത്തം

പുത-സ്പൃഹം ആ — സർവ്വസ്യ രക്ഷകം, സർവ്വൈ സ്പൃഹണീയം ത്വാ. സംഭോ മഹേ

അർത്ഥം:-ആദ്യയോ ശോഭനജ്ഞാനനായ സോമ, അവിടുത്തെ ധനത്തെ ഞങ്ങൾ നേരെ ദരിദ്രന്മാരെ തെളിഞ്ഞ ജ്ഞാനത്തെയും നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. ഞങ്ങളുടെ പുത്രന്മാരിലും പുഷ്പമായി ധനവും ജ്ഞാനവും (ഉണ്ണാവാൻ) ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഏവർക്കും രക്ഷകനും കാര്യമായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-7 മുതൽ 12 കൂടി. ശതം വൈഖാനസാഃ ജ്യേഷ്ഠഃ, ഗായത്ര്യന്മാരുള്ളവരായി, സോമഃ പവമാനഃ അഗ്നിഃ പവമാനശ്ച ദേവതാ.

1 പവസ്വവിശ്വപഞ്ച

ണേജിവിശ്വാനികാവ്യാ

സഖാസഖീഭൃതൃന്ധ്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-പഞ്ചണേ, — സർവ്വസ്യഭൃഷ്ടഃ, സോമ, സഖാ, ഇന്ധ്യഃ — സഖീഭൃതഃ ന്യാതവ്യസ്തൻ

സഖി-ഭ്യഃ — മിത്രഭൂതേഭ്യോസുഭ്യം
 വിശ്വാനി കാവ്യാ അഭി
 പവസ്വ — കാവ്യാനി, സ്തോത്രാണിഭി
 ലക്ഷ്യ ക്ഷര

അർത്ഥം:-എല്ലാം കാണുന്ന സോമ, ചങ്ങാതിയായിത്തീർന്നവനും (അതേസമയത്തു്) സ്തുത്യനുമായി, ചങ്ങാതികളായ ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഞങ്ങളുടെ എല്ലാ സ്തോത്രങ്ങളെയും ലക്ഷ്യമാക്കി ഒഴുകിവന്നാലും.

2 താഭ്യോംവിശ്വസ്യരാജസി
 യേപവമാനധാമനീ
 പ്രതിചിസോമതസ്ഥതുഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, സോമ, — പുയമാന സോമ,
 യേ ധാമനീ — പൂർവ്വപക്ഷാപരപക്ഷയോഃ ലതാ
 രൂപസ്യ സോമസ്യ തവ ഏകൈ
 കവണ്ണവൃദ്ധിപ്രാസാഭ്യോം സ്വ
 ഭൂതേ, പൂർവ്വാഭിപക്ഷേ
 പ്രതിചി തസ്ഥതുഃ — ത്വദഭിമുഖം ഗച്ഛന്ത്യപജന്തുഃ
 താഭ്യോം വിശ്വസ്യ
 രാജസി — സർവ്വസ്യ ലോകസ്യ സ്വാമീ
 വേസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, വെളുത്തതും കറുത്തതുമായ പക്ഷങ്ങളിൽ ലതാരൂപനായ അവിടുത്തെ ഓരോ ഇലയും വൃദ്ധീകര്യങ്ങളെല്ലാം അതിൽ വെളുത്ത പക്ഷത്തിൽ ആകാശസ്ഥനായ അവിടുന്ന് ഭൂമിസ്ഥനായ അവിടുത്തെ നേരെ ഗമിക്കുന്നു. ആകാശസ്ഥനായ ചന്ദ്രരൂപംകൊണ്ടും ഭൂമിസ്ഥനായ ലതാരൂപംകൊണ്ടും അവിടുന്ന് സർവ്വലോകത്തിനും രാജാവാകുന്നു. (വേന്മാരവിടുത്തെ ചന്ദ്രരൂപാന്തിലുള്ള വൃദ്ധീകര്യങ്ങളാൽ കലകളെ കടിക്കുന്നു. ഭൂവിലുള്ളവർ ലതാരൂപനായ അവിടുത്തെ സംസ്തംഭിച്ച യാഗാദി കർമ്മങ്ങളാലഭീഷ്യ ഞരം നേടുന്നു.)

3 പരിധാമാനിയാനിതേ
 തപഃസോമാസിവിശ്വതഃ
 പപമാനഗ്നതുഭിഃകവേ

അന്വയം: -

ഹേ കവേ, പവമാന, സോമ,

തേ യാനി ധാമാനി പരി — ക്രാന്തകർമ്മൻ, സോമ, യസ്മാൽ
 തപഃയാനി തേജാഃസി
 പരിതോ വേതി

(തസ്മാൽ) തപഃ ഗുതുഭിഃ — വസന്താദി
 കാലവിശേഷേണൈവ

വിശ്വതഃ അസി — സർവ്വതോഭവസി

അർത്ഥം:-കവിഞ്ഞ കർമ്മമാത്ത, ശുദ്ധീകരിയായ സോമ, അവിടുത്തെ തേജസ്സുകളേവ ഏന്ധാടും വേദിജനാപോ, അതുകൊണ്ട് വസന്തം മുതലായ വിശേഷ കാലങ്ങളിൽ അവിടുത്തെങ്ങും വേദിക്കുന്നു

4 പപസ്യന്തന്യനി
 ഷോഭിവിശ്വാനിവാഗ്യാ
 സഖാസഖീഭ്യുതന്യേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) സഖാ — സഖീഭൃതസ്തവ,

വിശ്വാനി വാഗ്യാ അഭി — സർവ്വാനുസ്മൽകൃതാനി
 വാണീയ ബ്ലോത്രാണുഭിലക്ഷ്യ

സഖീ-ഭ്യു: ഉതന്യേ — മിത്രഭൃതേഭ്യോസുഭ്യു: രക്ഷണായ

ഇഷ: മനന്തൻ പവസ്യ — അന്നാനി പ്രയച്ഛന്നാഗമ്യ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ചങ്ങാതിയായിത്തീന്ന നാവികന്മാർ അങ്ങനെയെല്ലാ ബ്ലോത്രങ്ങളെയെല്ലാം ലക്ഷ്യമാക്കി, കണക്കിലെടുത്തു്, ചങ്ങാതികളായ മനന്തരം രക്ഷയ്ക്കായി, അന്നങ്ങളേകുന്നവനായി വന്നാലും.

5 തവശുക്രാസോഅച്ഛയോ
 ദിവസപുഷ്പേവിതമ്പതേ
 പവിത്രംസോമധാമഭി:

വ. 7

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, ശുക്രാസഃ — ജലനശീലാഃ
 ധാമ-ഭി: തവ അച്ഛയഃ — തേജോഭിസ്സഹിതസ്യ തവസ്യ
 ഭൂതാരശ്വയഃ
 ദിവഃ പുഷ്പേ — ദൃലോകസ്യാധാരഭാഗേ,
 പൃഥിവ്യാം
 പവിത്രം വി തമ്പതേ — പവനസാധനഭൂതമുദകം
 വിശേഷേണവിതമ്പന്തി,
 വിസ്താരയന്തി

അർത്ഥം-അപ്പയോ സോമ, തിളങ്ങുന്ന തേജസ്സുകളൊത്ത അവിടുത്തെ സ്വന്തം രശ്മികൾ ദൃലോകത്തിന്നു താഴെ, ഭൂമിയിൽ, ശുദ്ധീകരണസാധനമായ ജലത്തെ പരത്തുന്നു.

6 തവേമേസപ്തസിന്ധവഃ
 പ്രശിഷംസോമസിന്ദ്രതേ
 തുഭ്യേന്ധാവന്തിധേനവഃ

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, ഇമേ
 സപ്തസിന്ധവഃ — ഇമാസ്ത്വായാസൃഷ്ടാഗങ്ഗാദൃഗ്
 നദ്യഃ
 തവ പ്ര-ശിഷം സിന്ദ്രതേ — പ്രശാസനമനുസരന്തി
 (കിഞ്ച) ധേനവഃ — നവപ്രസൂതികാഃ, ദേവാനാം
 ഹവിഷപ്രദാനേന
 പ്രീണയിത്രോഗാവാഃ
 തുഭ്യേന്ധാവന്തി — “തദർത്ഥമേവാശീരം
 പ്രയച്ഛാമഃ” ഇത്യാഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് സൃഷ്ടിച്ച ഗന്ധർവാദികളായ ഏഴു നദികൾ അവിടുത്തെ ശാസനത്തെ, ആജ്ഞയെ അനുസരിക്കുന്നു പിന്നെ, കറവുള്ളവയും ഹവിസ്സിൽ പാൽ മുതലായവ ചേർത്ത് ദേവന്മാർക്ക് ഇഷ്ടമിയറുന്നവയുമായ പശുക്കൾ, 'അവിടുത്തെ ഹവിസ്സിന് ചേർക്കാൻ പാലും തൈരും തരാം' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് വരുന്നു.

7 പ്രസോമയാഹിയാർയാ
സുതഇദ്രായമംസരഃ
ധോനോഅക്ഷിതിശ്രവഃ

അന്വയം.-

ഹേ സോമ, മമംസരഃ

സുതഃ — മകേരസ്വചസ്മാദീരഭീഷതസ്സന്
അക്ഷിതി ശ്രവഃ ധോനഃ — അക്ഷീണമന്നമസൃജ്യം പ്രയച്ഛന്
ഇദ്രായ ധാരയാ പ്ര
യാഹി — ഇദ്രാമം ധാരയാ പ്രകഷേണ
പ്രാപ്താഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഹൃദയകരനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി, ഞങ്ങൾക്ക് നശിക്കാത്ത അന്നമതളിക്കൊണ്ട്, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി വേണ്ടപോലെ വന്നാലും.

8 സമൃത്യാധീരീരസാര
നഹിന്വതീസ്സപ്തജാമയഃ
വിപ്രമാദാവിവസ്വതഃ

അന്വയം.-

(ഹേ സോമ,) ഹിന്വതിഃ — സുതഃ പ്രേരയന്തഃ
(ഭിഷ്ഗവ്യത്യയഃ)
സ്വപ്തജാമയഃ — ഹോതുപ്രഭൃതയസ്സപ്തഹോത്രകാഃ

വിവസ്വതഃ ആജാ

വിപ്രം ത്വാ

— പരിചരതോ യജമാനസ്യ
ആജേത, യജേണമേധാവിനം
ത്വാം

ധീഭിഃ സം അസ്വരൻ ഉ

— ധീതിഭിഃ, സ്തുതിഭിരശബ്ദയൻ,
അസ്തുവന്നേവ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, സ്തുതികളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ഹോതാവു മുതലായ ഏഴു ഹോത്രകന്മാർ പരിചരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ യജ്ഞത്തിൽ മേധാവിയായ അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ ശബ്ദമുഴക്കി, പുകഴ്ത്തുകതന്നെ ചെയ്യൂ.

9 ഉജന്തിത്വാസമഗ്രു

വോവ്യേജീരാവധിഷ്ഠാണി

രേഭോയഭജ്യസേവനേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) യൽ
രേഭഃ

— ഉദകമദ്ധ്യേ പ്രക്ഷേപേണ
ശബ്ദായമാനസ്ത്വം യദാ

വന്നേ അജ്യസേ

— വസതീവര്യോവ്യേ ജലേ അകതഃ,
സകേതാഭവസി, തദാ

അഗ്രുവഃ

— അസ്തഭീയാ അങ്ഗുലയഃ

ജീരൌ സ്വന്തി അധി

— പാപാനാമജീരോവുകേ, അധികം
ശബ്ദായമാനേ

അവ്യേ ത്വാ സം ഉജന്തി

— അവിവാലേനകൃതേ
ശോപവിത്രേ ത്വാം സമ്യക്
ശോധയന്തി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, വെള്ളത്തിലിട്ടതിനാൽ ശബ്ദമുണ്ടാകുന്ന അവിടുന്ന് വസതീവരിയെന്ന മന്ത്രപുതജലത്തിൽ മുങ്ങുമ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ വിരലുകൾ, പാപനാശകമായ ശബ്ദമുണ്ടാകുന്ന ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രത്തിൽ അവിടുത്തെ അരികുന്ന്, ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു.

10 പവമാനസ്യതേകവേ

വാജിനമസ്യോഅസൃക്ഷത

അർവ്വത്തോനശ്രവസ്യവഃ

വ, 8

അന്വയം:-

- ഭേദ കവേ, വാജിൻ — ക്രാന്തപ്രജ്ഞ, അന്നവൻ, സോമ,
- പവമാനസ്യ തേ — തവയഷ്ട്യണാമനം. കായയമാനാഃ
- ശ്രവസ്യവഃ — ധാരാഃ യഥാശ്വാമന്ദരാതോ നിശ്ക്രിച്ഛന്തി തദ്വൽ
- സ്യോ അർവ്വതഃ ന — സൃജന്തി, നിശ്ക്രിച്ഛന്തി
- അസൃക്ഷത — സൃജന്തി, നിശ്ക്രിച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-കവിഞ്ഞ ജ്ഞാനമൊത്തവനം അന്നവാന്തമായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുത്തെസ്സംബന്ധിച്ച, യഷ്ടാക്കളുടെ അന്നമിച്ചിടുന്ന ധാരകൾ, കന്തിരകൾ പന്തിയിൽ നിന്നെന്നപോലെ പുറത്തുവരുന്നു.

11 അച്ഛാകോശംഋശ്വശൃത

ഋശ്യഗ്രംവാദേഅവ്യയേ

അവാപശന്നധീന്തഃ

അന്വയം:-

- ഋശ്യ-ശ്വശൃതം കോശം — ഋശരസസ്യ പ്യാവയിതാരം. ദ്രോണകലശമലിലക്ഷ്യ
- അച്ഛ — അവിഷ്ണേവാലേ, ശ്വാപവിത്രേ സോമാ ഋത്വിഷി സ്തൃദ്യന്തേ
- അവ്യയേ വാദേ അശ്യഗ്രം — അത്ഗുലയസ്താൻ സോമാൻ പുനഃപുനർമോജ്ജനാത്ഥം. കായയന്തേ
- (കിഞ്ച) ധീന്തഃ —
- അവാപശന്ന —

അർത്ഥം-മധുരരസം പൊഴിയുന്ന ദ്രോണകലശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ദശാപവിത്രത്തിൽ സോമങ്ങൾ ഉത്പാദിക്കുവാൻ എത്തിയിട്ടുണ്ട്. പിന്നെ, അവരുടെ വിരലുകൾ ആ സോമങ്ങളെ വീണ്ടും വീണ്ടും ശുദ്ധീകരിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു.

12 അച്ഛാസമുദ്രമിദ

വോസ്സുഗാഭോനയേനവഃ

അശ്വന്നുതസ്യയോനിമാ

അന്വയം:-

ഇന്ദവഃ സമുദ്രം അച്ഛ	— സോമാദ്രോണകലശമലക്ഷ്യ
യേനവഃ ഗാവഃ ന	
അസ്സം	— നവപ്രസൂതികാഗാവഃ യഥാ ഗൃഹമലിഗച്ഛന്തി തദർത്ഥം
ഋതസ്യ യോനിം ആ	
അശ്വൻ	— യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനമാലിമുഖ്യേന ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം-സോമങ്ങൾ ദ്രോണകലശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി, കറവപ്പശുക്കൾ ഗൃഹത്തിലേക്കു വരുന്നപോലെ, യജ്ഞത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തേക്കു നേരെ വരുന്നു.

13 പ്രണിഹ്നോമഹേരണ

ആപോഅഷ്ണിസിന്ധവഃ

യദഗോഭിർവ്വാസയിഷ്യന്തേ

അന്വയം:-

യദി ഹ്നോ, നഃ മഹേ	
രണേ	— മഹതേ രണായ, യജ്ഞായ (രണത്തി, സുവന്തി ദേവാനത്രേ തിരണോയജ്ഞ)

അർത്ഥം—മധുരരസം പൊഴിയുന്ന ദ്രോണകലശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ദശാപവിത്രത്തിൽ സോമങ്ങൾ ജ്വലിക്കുകയാൽ എത്തിക്കപ്പെടുന്നു. പിന്നെ, അവരുടെ വിരലുകൾ ആ സോമങ്ങളെ വീണ്ടും വീണ്ടും ശുദ്ധീകരിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു.

12 അച്ഛാസമുദ്രമിന്ദ
 വോസ്തബ്ധാപോനധേനവഃ
 അഗ്നസ്തസ്യയോനിമാ

അന്വയം:—

ഇന്ദവഃ സമുദ്രം അച്ഛ	— സോമാദ്രോണകലശമലക്ഷ്യ
ധേനവഃ ഗാവഃ ന	
അസ്തം	— നവപ്രസൂതികാഗാവഃ യഥാ
	ഗൃഹമലിഗച്ഛന്തി തലേ
ജ്വതസ്യ യോനിം ആ	
അഗ്നി	— യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനമാഭിമുഖ്യേന
	ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം—സോമങ്ങൾ ദ്രോണകലശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി, കറവപ്പശുക്കൾ ഗൃഹത്തിലേക്കു വരുന്നപോലെ, യജ്ഞത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തേക്കു നേരെ വരുന്നു.

13 പ്രണിനുദോമഹരണ
 ആപോഅഷന്തിസിന്ധവഃ
 യദഗോഭിർവ്വാസയിഷ്യന്തേ

അന്വയം:—

യദി നുദോ, നഃ മഹേ	
രണ	— മഹത്തേ രണായ, യജ്ഞായ
	(രണന്തി, സുപന്തി ദേവാനത്രേ
	തിരണോയജ്ഞഃ)

സിന്ധവഃ ആപഃ പ്ര
അഷന്തി

— സ്യന്മാനാപസതിവശ്യാഖ്യാ
ആപഃ സോഽസേകാത്ഥം.
പ്രഗച്ഛന്തി

യദി ഗോഭി:

— യദാത്ഥം ഗവൈഃ.
ധേരീക്ഷിരാദിഭിഃ

വാസയിഷ്യസേ

— ആച്ഛാദ്യസേ. മിശ്രിതോപേതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ മഹത്തായ യജ്ഞത്തിന്നു വസതിപ്രദിക്കുന്ന മന്ത്രപുരുഷലോകം സോമനായ അവിടുത്തെ നന്നജ്വാൻവേണ്ടി വരുന്ന അപ്പോളവിടുന്ന് പശുവിൻ തൈർ, പാൽ മുതലായവയോടു ചേർക്കപ്പെടുന്നു. അവിടേയ്ക്ക് മുട്ടപ്പെടുന്നു

14 അസ്യതേസഖ്യവന്ധ

മിതക്ഷണസ്തോതയഃ

ഇന്ദോസഖിത്വഗുസി

അന്വയം. —

ഹേ ഇന്ദോ, ഇയക്ഷന്തഃ — യഷ്യമിച്ഛന്തഃ
അസ്യ തേ സഖ്യ — തവസഖിത്വമഭിജ്ഞിസ്ഥിതഃ
വന്ധം ത്വാ-ഉതയഃ — ത്വയാദൗതരക്ഷണാസ്സന്തഃ
സഖി-ത്വം ഉഗുസി — കാമയാമഹേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, യാഗമനുഷ്ഠിപ്പാനിച്ഛിക്കുന്നവരും ഈ അവിടുത്തെ പണ്ടാത്തതിൽ വസിക്കുന്നവരുമായ ഞങ്ങളും അവിടുത്തെളിയ രക്ഷയോത്തവരായി അവിടുത്തെ കൂട്ടുകെട്ടിനെകാംക്ഷിക്കുന്നു

15 ആപവസ്വഗ്വിഷ്യയേ

മഹേസോമന്യാപക്ഷസേ

ഏതസ്യമാരോപിശ

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, ഗോ-ഇഷ്ടയേ— അങ്ഗിരസാങ്ഗവാമന്വേഷേ
മഹേ, നൃ-പക്ഷസേ — മഹതേ, നൃണാം, മനുഷ്യാണാം
ദൃഷ്ടേ ഇന്ദ്രായ

ആ പവസ്വ — പാത്രേഷുദശാപവിത്രേണ
പുതോവേ

(തതഃ) ഇന്ദ്രസ്യ ജന്മേ

ആ വിശ — ഉദരേ, ഉദരഭൃതേദ്രോണകലശേ
പ്രവിശ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അംഗിരസ്സുകളുടെ പൈക്കളെ അന്വേഷിക്കുന്നവനും മഹാനും, മനുഷ്യരെ (അവരുടെ കർമ്മങ്ങളെ) കാണുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനായി ദശാപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട്, പാത്രങ്ങളിലേയ്ക്കൊഴുകിയാലും. അതിന്നുശേഷം ഇന്ദ്രന്റെ വയറായ ദ്രോണകലശത്തിൽ പ്രവേശിച്ചാലും.

16 മഹാ¹അസി¹സോമ¹ജ്യേഷ്ഠ¹

ഉഗ്രാ¹ണാമി¹ന്ദാ¹ജിഷ്ഠഃ

യുധാ¹സന്മാ¹ശ്ചജിഗേഥ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ — പവമാന സോമ

(ത്വം) മഹാൻ അസി — മഹാൻ-വേസി

ജ്യേഷ്ഠഃ — പ്രശസ്തതമോവേസി

ഉഗ്രാണാം ഓജിഷ്ഠഃ — ഉൽഗുണ്ണബലാനാമപ്യോജ
സ്വിതമോ വേസി

യുധാ സൻ — ശത്രുഭീഷ്ണഹയുദ്ധങ്ക്രവ്യന്നേവ

ശശ്വൽ ജിഗേഥ — സർവ്വഭാ ശത്രുൻ, തേഷാം
ധനാനി ച-ജിതവാനസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു. ഏറ്റവും പ്രശസ്തനാകുന്നു. ഊർജ്ജ്വലനാകാകാം പോലുമായിക്കൊള്ളുവാനാകുന്നു. ശത്രുക്കളോടു യുദ്ധംചെയ്തുകൊണ്ട്, എപ്പോഴുവരെയും അവരുടെ ധനങ്ങളെയും ജയിച്ചുവന്നാകുന്നു.

17 യജുഗ്രേ¹ശ്ചിദോ²നീ³താ
 ബുഭു⁴ഭ്യേ⁵ശ്ചി⁶മു⁷ദാ⁸താഃ
 ഭൂ⁹ഭി¹⁰ഭ്യേ¹¹ശ്ചി¹²രഹി¹³താൻ

അന്വയം -

യഃ ഉഗ്രേഭ്യഃ ചിതീ
 ദാദീയാൻ

— ഉഷ്ണാഗ്നിബലവദഭ്യോപ്യോ
 ദസ്വിതഃ

(യഃ) ഗുരേഭ്യഃ ചിതീ
 ഗുര-തരഃ

— വീരേഭ്യോപ്യത്യന്തഃ വിഭോ
 ദപതി

(യഃ) ഭൂഭി-ഭ്യേ ചിതീ
 രഹിതാൻ

— ബഹുധനാനാമാത്രഭ്യോപിദാത്ര
 തഃ

അർത്ഥം.-ആർ ഉഷ്ണാഗ്നവദൊരുദധികം ദാദസ്വിയാണോ,
 ആർ വീരന്മാരൊക്കളും ഇടുതൻ വിഭാനോ, ആർ ധാരാളം
 ധനദാനം ചെയ്യുന്നവരിലും പെച്ച് ഏതേ ദാനശീലനാണോ.

18 തപഃ¹സോ²മസ്മാ³ഹ്വേ⁴
 സ്തോ⁵കസ്യ⁶സാ⁷താ⁸താ⁹നാ¹⁰
 വൃ¹¹ണീ¹²മഹേ¹³സ¹⁴വ്യാ¹⁵
 വൃ¹⁶ണീ¹⁷മഹേ¹⁸മു¹⁹ദ്യായ

അന്വയം.-

ഹേ സോമ. സുരഃ
 (സഃ) തപഃ

— സർവ്വസ്യ കർമ്മപ്രദകഃ,
 താദൃശസ്തപഃ

ഇ-ഷ്ടഃ ആ
 (കീഞ്ചത്പം) തോകസ്യ,
 താനാ. സാതാ

— അന്നാന്യോധോഹി, ദേഹി

— പുത്രസ്യ, തനയാനാം,
 പൌത്രാണാഞ്ച ദാനാ വേ

(വയം തം ത്വം) സഖ്യായ

വൃണീമഹേ — സഖിഭാവായ സംഭജാമഹേ

(തഥാ) യുജ്യായ

വൃണീമഹേ — ശത്രുവധാദിലക്ഷണസാഹായ്യായ ച സംഭജാമഹേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ഏവർക്കും കർമ്മപ്രദകനായ ആ അവിട്ടന്നു അന്നങ്ങൾ തന്നരുളിയാലും. അതിന്നുപുറമേ, മകനേയും മകന്റെ മക്കളെയും തന്നരുളുന്നവനായാലും. ഞങ്ങൾ ആ അവിട്ടത്തെ ചങ്ങാതത്തിനായി പ്രാപിക്കുന്നു. അതുപോലെ ശത്രുഹനനാദിയായ സാഹായ്യത്തിനായി വരികുന്നു (യുഗ്മകം)

19 അഗ്നആയുഷിപവസ

ആസുവോജമിഷഞ്ചനഃ

ആരേബാധസ്വദൃച്ഛുനാം

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ആയുഷി

പവസേ — പവമാനരൂപാഗ്നേ, ത്വമസ്മാകം ജീവനാനി രക്ഷസി

നഃ ഊർജം ഇവം ച

ആ സുവ — അന്നരസമന്നഞ്ചപ്രേരയ

ദൃച്ഛുനാം ആരേ ബാധസ്വ — രക്ഷാംസ്യസൃത്തോദര ഏവ സംപീഡയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ പവമാനരൂപനായ അഗ്നേ, അവിട്ടന്നാണു ഞങ്ങളുടെ ആയുസ്സുകളെ രക്ഷിക്കുന്നത്. അന്നരസമന്നവും ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും. രക്ഷസ്സുകളെ ഞങ്ങളിൽനിന്നു കലവെച്ചുതന്നെ (അടർക്കുമ്പുതന്നെ) അമർത്തിയാലും.

20 അഗ്നിര്യുഷിഃപവമാനഃ

പാണ്യന്യുപുരോഹിതഃ

തമീമഹേമഹാഗയം

22 പവമാനോഅതിസ്രി

യോഭ്യേതിസുഷൃതിം

സുരോനവിശ്വഭക്തഃ

അന്വയം:-

പവമാനഃ സ്രിയഃ അതി — സോമോഹിംസകാൻ അതിക്രമ്യ ഗച്ഛതി

സു-സ്തുതിം അഭി അഷ്തി — ആഭിമുഖ്യേന പ്രാപ്നോതി (കിഞ്ച) സുരഃ ന വിശ്വ-

ഭക്തഃ — സുര്യ ഇവവിശ്വൈഃ, സർവ്വൈർഭക്തീയഃ

അർത്ഥം:-സോമൻ ദ്രോഹികളെ അതിക്രമിച്ചു ചെല്ലുന്നു. നല്ല സ്തുതിയെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. പിന്നെ, സുര്യനെന്നപോലെ ഏവർക്കും ഭക്തനായനാകുന്നു.

23 സമർത്ഥജാനആയുഭിഃ

പ്രയസ്യാൻപ്രയസേഹിതഃ

ഇന്ദുരന്ത്യാവിചക്ഷണഃ

അന്വയം:-

ആയുഭിഃ മർത്ഥജാനഃ — കർമ്മനേതൃഭിർമ്മനശ്ചൈശ്വരോദ്ധ്യമാനഃ

പ്രയസ്യാൻ പ്രയസേഹിതഃ — അന്നവാൻ, ഹവീരൂപായാന്നായഹിതഃ

വിചക്ഷണഃ സഃ ഇന്ദുഃ — സർവ്വസ്യ വിദുഷാ സോമഃ
അന്ത്യഃ — ദേവാൻ സതതഃ ഗന്താവേതി

അർത്ഥം:-കർമ്മനേതാക്കളായ മനഃശൂന്യരാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനും അന്നവാനും, ഹവീരൂപായ അന്നത്തിന്നായിത്തപ്പെട്ടവനും ഏലും കാണുന്നവനുമായ ആ സോമൻ ദേവന്മാരെ എപ്പോഴും പ്രാപിക്കുന്നവനാകുന്നു.

24 പമ്പാനുജംബുതം

• ചുട്ടുണ്ടുയാതിരമീനാ

കൃഷ്ണാമാസിനന്പനാ

അനന്തം -

പമ്പാനു കൃഷ്ണാ തമാസി
ജന്മപനാ

— കൃഷ്ണവർണ്ണാനി തമാസി വിനാ
ഗന്തം

ജ്ഞാ, ബുദ്ധി

— യഥാമതം, ഹേത, സർവ്വ
ദേശേ വ്യാപകം

ശുക്ലം ജ്യോതിഃ

— ദീപ്തം, ഗോതവർണ്ണതേജഃ

അജിജന്തം

— ദൃഢോകേ ഉപാദയം

അർത്ഥം:—സോമൻ കാനിനാമോതാ ഇന്ദ്രകുമാരിയെക്കൊണ്ടു, സത്യഭാഗം മഹത്തം എന്തും വ്യാപിച്ചതും വെളുത്തതുമായ തേജസ്സിനെ ദൃഢോകത്തിലുറപ്പാക്കി (ഇവിടെ ചന്ദ്രനെ യും നിലാവിലെത്തുമാണ് പരാമർശിക്കുന്നത്)

25 പമ്പാനസ്യജന്മപനോ

ഹരേശ്വരാത്മസക്ഷാ

ജിരാജിരശോപിഷഃ

വ 11

അനന്തം -

ജന്മപനാ

— പമ്പപനസ്യമാസി വിനാഗ
യതഃ

ഹരേ, അജിര-

ശോപിഷഃ

— ഹാരിതവർണ്ണസ്യ ഗന്തശീല
തേജസഃ

പമ്പാപസ്യ ചന്ദ്രാ

— ആദ്യാദിത്യം

ജിരാ അസ്യക്ഷാ

— ക്ഷിപ്രക്ഷരണശീലാധാരാ
പവിത്രാനിഗ്രച്ഛതി

അർത്ഥം.-വീണ്ടുംവീണ്ടുമിരട്ടുകളകറ്റുന്നവനും പച്ചനിറമുറവനും വ്യാപിക്കുന്ന തേജസ്സാത്തവനുമായ സോമന്റെ ആഘാമിയറുന്നവയും ഗതിവേഗമിയന്നവയുമായ ധാരകൾ ശോപവിത്രത്തിൽനിന്നു പുറത്തുവരുന്നു.

26 പവമാനോരമീതമ

ശ്ശുഭ്രേഭീശ്ശുഭ്രശസ്തമഃ

ഹരിശ്ചന്ദ്രോമരുഃഗണഃ

അന്വയം:-

പവമാനഃ, രമിതമഃ — പുയമാനഃ, അതിശയേന രഥവാൻ

(തഥാ) ശുഭ്രേഭീഃ

ശുഭ്രശഃതമഃ — ശോഭായുക്തേഷുസ്തേജോ
ഭ്യോപ്യത്യന്ത ദീപ്യമാനശ്ച

ഹരിചന്ദ്രഃ — ഹരിതവണ്ണ ദീപ്തിഃ

മരുതഃഗണഃ — മരുതഃ യസ്യ സഹായഭൂതാഃ,
തഥോമരുഃ

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരണം മികച്ച തേരാളിയും ശോഭയുറവ തേജസ്സുകളേക്കാളധികം ശോഭമാനനും പച്ചനിറത്തിലുള്ള പ്രകാശമാൻവനും മരുത്തുക്കളാകുന്ന സഹായന്മാരോടുകൂടിയവനും,

27 പവമാനോവ്യശ്ശവ

ഭൃശ്ചീർവ്വാജസാതമഃ

ധേൽസ്തോത്രേസുവീര്യം

അന്വയം:-

വാജസാതമഃ — അതിശയേനാനന്ധയാതാ

(സ) പവമാനഃ

ഭൃശീഭീഃ — സോമഃ കിരണൈഃ

വി അശ്വപൽ
(തഥാ) സ്തോത്രേ
സുവിദ്യം ദധൽ

— സർവ്വജ്ഞഗദ്യോപ്ലോമ
— ശോഭനവിദ്യോപേതം പത്രം
വ്യാപ്ലോമ

അത്ഥം-പുറവും അന്നദാനശീലനായ നൂ സോമൻ സ്വന്തം രഗ്നികളാൽ ജഗത്തു മുഴുവൻ വ്യാപിക്കട്ടെ അതുപോലെ സ്തോതാവിനും ശോഭന വിദ്യകീയന്ന പത്രുന്ന ഏതനിക്കട്ടെ (ഭൃഗുകം)

28 പ്രസുവാ¹ന²ഇ³ന്ദ⁴രക്ഷാഃ

പ¹വി²ത്ര³മ⁴ത്യ⁵വ്യ⁶യഃ

പ¹നാ²ന³ഇ⁴ന്ദ⁵രി⁶ത്ര⁷മാ

അന്വയം -

സുവാ¹നഃ ഇ²ന്ദഃ — അഭിഷുയമാണസ്തോമഃ
അവ്യ³യഃ അതി പ്ര
അക്ഷാ⁴ — അവിമയം ശോപവിത്രമതീത്യ
പ്രകഷേണ ക്ഷാതി
(അതഃ) പവി⁵ത്രം പനാ⁶നഃ
ഇ⁷ന്ദഃ — ശോപവിത്രേണ ശുദ്ധസ്തോമഃ
ഇ⁸ന്ദ്രഃ ആ — ആവിശതി;

അത്ഥം-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ശോപവിത്രത്തെ കടന്നു നന്നാക്കേണ്ടുന്ന പിന്നെ ശോപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധനായ സോമൻ ഇന്ദ്രനെ ആവേശിക്കുന്നു, ഇന്ദ്രകലെയെന്നു

29 ഏ¹ഷ²സോ³മോ⁴അ⁵ധി⁶ത്വ⁷പി

ഗ¹ർവ²രി³ക്രി⁴തൃ⁵ദ്വി⁶ഭി

ഇ¹ന്ദ്രം മ²ദേ³വ⁴ജോ⁵ഹ്വ⁶വതി

അന്വയം:-

- ഏഷഃ സോമഃ — അംശുരൂപസ്തോമഃ
 ഗവാം തപചി അധി — ആനഡുഹ ചർമ്മണി
 (അധിശബ്ദ ഉപര്യത്ഥ ഭ്യോതകഃ)
 ഇന്ദ്രം മദായ ജോഹുവൽ — സോമപാനേന മാദയിതു
 മാഹവയൻ
 അഗ്നി-ഭിഃ ക്രീളതി — ഗ്രാവഭിസ്സഹാഭിഷവായ
 സങ്ക്രീഡതേ
 (തൽകാലേ ഇന്ദ്രവിഷയാംസ്തുതിങ്ക്രവന്തി)

അർത്ഥം.-ഈ ലതാരൂപനായ സോമൻ കാളത്തോലിൻ മീതേ, ഇന്ദ്രനെ സോമപാനത്താൽ ഹർഷിപ്പിക്കാനായി, വിളി ച്ചുകൊണ്ടു്, പിടിക്കല്ലുകളോടുകൂടി ക്രീഡിക്കുന്നു. (ഈ സമയത്തു് ഇന്ദ്രസ്തുതികൾ ചൊല്ലുന്നു.)

30 യസ്യതേദ്യുസ്തവൽപയഃ

പവമാനാതേഭിഃ

തേനനോമുജീവസേ

വ. 12

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഭിഃ

ആ-ഭ്യം

— ദ്യുലോകാൽഗേത
 രൂപയാഗയത്യാഹുതം

ദ്യുസ്തവൽ പയഃ

— ശ്രേയോയുക്തം സോമാനം

യസ്യ തേ

— യസ്യ തവസ്വഭൂതഃ

തേന നഃ ജീവസേ മുജ

— തേനാനേനാസ്മാൻ

ചിരജീവനായ മുജയ, സുഖയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ദ്യുലോകത്തിൽനിന്നു് പന്തരി ണ്റെ രൂപംപൂണ്ട ഗായത്രിയാൽ, കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട ശ്രേയസ്സിന്യ ന്ന സോമാനം യാതൊരുവിടേയ്ക്കു സ്വന്തമാണോ, അതിനാൽ ഞങ്ങളെ ദീപ്താരുസ്സിന്നുവേണ്ടി സുഖിപ്പിച്ചാലും.

വൃഗ്ഗ-13-മുതൽ 18 കൂടി ബാഹസ്വത്യോഭാഭാവിഃ ജ്വയിഃ, മാരി
 ചഃ കശ്യാപഃ ജ്വയിഃ, രാജഗണോഗോതമഃ ജ്വയിഃ, ജോമോ
 ത്രിഃ ജ്വയിഃ, ഗാഥിനോ വിശ്വാചിത്രഃ ജ്വയിഃ, ഔശ്വവോമമ
 ഗ്നിഃ ജ്വയിഃ, ആംഗിരസശൈത്രാപന്തണിപവിത്രവസിഷ്ഠാ
 വൃഷി ഗായത്രിഭിപദഗായത്രിപുരളക്ഷിഗന്ധർവ്വഭംഭാഭാ
 സി, സോമപവമാനഃ പൃഷ്ഠപവമാനഃ അഗ്നിഃപവമാനഃ,
 സവിതാപവമാനഃ, അഗ്നാസവിതാശ്ച പവമാനോ വിശ്വേ
 ദേവോഃ പവമാനഃ, പാവമാന്യുദ്ധ്യതാപവമാനഃ ദേവതാ'

1 തപ.സോമാസിധാരയ

ജഗ്രദാഭിഷ്ഠോഅധാരേ

പവസ്വചംഹയദ്വയിഃ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, മന്ത്രി,

രാജിഷ്ഠഃ തപഃ

— ഭാര്യേകൃതമഃ, രാജസ്വിതമസ്ത്വം

അധാരേ ധാരയഃ അഗ്നി

— ഹിംസാരഹിതേസുഭീയേ

യദേണ അഭിഷ്ഠപണധാരാ

കാമോ പവസി

(തതസ്ത്വം)

മംഹയദ്വയിഃ

— സ്തോതൃഭ്യഃ പ്രദിയമാനധനസ്സൻ

പവസ്വ

— ദ്രോണകലശേഗ്രഹാഭിഷ്ഠ

കര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ ഏറെയും ഹഠിപ്പിക്കുന്നവനും
 അത്യന്തമോജസ്വിതമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ ഹിംസാരഹി
 തമായ യാഗത്തിൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട്, ധാരയാഞ്ഞൊഴുകാനിച്ഛി
 ക്കുന്ന പിന്നെ, സ്തോതാകാരംകൂട് കൊടുക്കാനുള്ള ധനമൊത്തവ
 നായി ദ്രോണകലശത്തിലും മരിക്കുകുളിമൊഴുകിയാലും.

2 തപ.സുതോന്താഭനോ

ധേനുവാന്മംസരിന്തഃ.

ഇത്രാജസുരിന്ധസാ

അ. 7 അ. 2 വ. 13

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ഏ-മാദനഃ — നൃണാം, നേതൃണാം,
 ജ്വതപിജാം മാദയിതാ
 (അതഃക്രവ) ദധന്വാൻ — യജ്ഞസ്യ ധാരകഃ
 സുരിഃ, സുതഃ തപഃ — പ്രാജ്ഞഃ, അസ്മാഭിരഭിഷുതസ്ത്വപഃ
 അന്ധസാ ഇന്ദ്രായ — ഹവീരൂപേണാനേന തസ്മൈ
 മഥ്സരിൻ-തമഃ — അതിശയേന മദകാരീ വേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, നേതാക്കളായ ജ്വതപിക്ഷകളെ
 ഹയിപ്പിക്കുന്നവനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ യജ്ഞം ധരിക്കുന്നവനും
 പ്രാജ്ഞനും, ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനുമായ അവിടുന്ന്
 ഹവീരൂപമായ അന്നത്താൽ ഇന്ദ്രന് ഏറ്റവും ഹിഷ്കാരിയാ
 യി വേിച്ചാലും.

3 തപഃസുഷ്യാണോഅഗ്നിഭി

രഭ്യൈകനിക്രമൽ

ദ്യമന്തംശ്രഷ്ടമന്തം .

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) അഗ്നി-ഭിഃ
 സുസ്വാനഃ — ഗ്രാവഭിരഭിഷുയമാണഃ
 തപഃ കനിക്രമൽ അഭി
 അഷ് — ശബ്ദംകർപ്പൻ കലശമഭിഗച്ഛ
 (തഥാ) ദ്യ-മന്തം,
 ഉദ്-മന്തം, ശ്രഷ്ടം — ദീപ്തിയുക്തം, ഉൽകൃഷ്ടം,
 ശത്രുണാം ശോഷകം ബലം
 പ്രാപ്നമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്ക
 ന്നെന്ന അവിടുന്ന് ചെപ്പുണാക്കിക്കൊണ്ട്, ദ്രോണകലശത്തെ
 പ്രാപിച്ചാലും. പിന്നെ, പ്രകാശയുക്തവും ഉൽകൃഷ്ടവും ശത്രു
 കളെ ചെലിയിക്കുന്നതുമായ ബലത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

4 ഇന്ദ്രഹിന്യാനോത്ഷതി

തിരോവാശാഞ്ചുവൃതാ

ഹരിർവാജമചിത്രാ

അന്വയം -

- ഹിന്യാനം ഇന്ദ്രം — ഗ്രാമഭി: പ്രേരയാണസ്തോമഃ
 അവൃതാ വാശാഞ്ചി — അപൃതാനി, അവിമുതാനി
 വാലാനി, പചിത്രാനി
 തിര: അഷതി — തിരസ്കൃത്യനിഗൃച്ഛതി
 (സോയം) ഹരി: വാജം — ഹരിത്വർണ്ണ: അന്നം
 അചിത്രാ — ശബ്ദമതി
 (പ്രായാസഹേതുമഹമാഹവയാമി)

അർത്ഥം:-പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ ശോപവിത്രാൽ തളിപ്പിച്ചുതുടച്ചതന്നു അവിടന്ന് പച്ചനിറമുറപ്പായതിന്നു തണിമുള്ള അന്നത്തെ, (രസാൽ) ശബ്ദിപ്പിക്കുന്ന (ആ ശബ്ദം ഇത്രനെ വിളിക്കാലാണെന്ന് സങ്കല്പിക്കുന്ന അവിടുത്തോടൊപ്പം ഞാൻചിത്രാൻ വിളിക്കുന്നു)

5 ഇന്ദോവൃദ്ധഷസി

വിശ്രവാംസിവിസ്മാശാ

വിവാജാത്സോമഗോമന്ത:

വ 13

അന്വയം -

- ഹേ ഇന്ദോ സോമ
 അവൃ: വി അഷസി — ദീപ്യമാനസോമ അവിവാലേ
 ദിവം പചിത്രം യാദാഭിഗൃച്ഛസി
 (കിഞ്ച) ശ്രവാംസി വി — ഹവിശ്രവാഞ്ചുനാനി
 വിശേഷണ ഗച്ഛസി
 (തഥാ) സൗമഗോ വി — സൗമഗാനി, യനാനി വിവിധം
 പ്രാപ്തോഷി
 (തഥാ) ഗോമന്ത
 വാജാൻ വി — പശുജനനി ബലാനി ച
 വിവിധം പ്രാപ്താഹി

അർത്ഥം-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ സോമ, അവിടുന്ന് ആട്ടിൻരോമമുററ പവിത്രത്തിൽ ധാരയായൊഴുകുന്നു. ഹവിത്ര പണ്ടളായ അന്നങ്ങളെ നന്നായി പ്രാപിക്കുന്നു. സൗഭഗങ്ങളെ, ധനങ്ങളെ പലപാടു പ്രാപിക്കുന്നു. പശുക്കളൊത്ത ബലങ്ങളെയും പലവിധത്തിൽ പ്രാപിപ്പിച്ചാലും, ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും.

6 ആനന്ദോദഗതഗ്നിം

രയിങ്ഗോമന്തമഗ്നിം

ഭോസോമസഹസ്രിണം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ, നഃ	— അസ്മഭ്യം
ശത-ഗ്നിനം	— ശതങ്ഗാവഃ യസ്യസഃ ശതഗുഃ, തദ്വന്തം
ഗോ-മന്തം, അഗ്നിനം	— പ്രശസ്തപശുയുക്തം, അഗ്നയുക്തം
സഹസ്രിണം രയിം	
ആ ഭേ	— സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം, സമ്പാദയ, ദേഹി

അർത്ഥം-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ സോമ, ഞങ്ങൾക്ക് നൂറ് പൈശളോടു കൂടിയതും മികച്ച കറവപ്പശുക്കളുള്ളതും കതിരുകളുള്ളതും ആയിരക്കണക്കിലുള്ളതുമായ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും, തന്നാലും.

7 പവമാനാസഇന്ദവ

സ്തിരഃപവിത്രമാശവഃ

ഇന്ദ്രംയാമേഭിരാഗത

അന്വയം:-

പവിത്രം തിരഃ	— ശോപവിത്രം തിരസ്കൃത്യ
പവമാനാസഃ, ആശവഃ,	
ഇന്ദവഃ	— ക്ഷരന്തഃ, ഗീഘ്രഗതയസ്സോമാഃ
യാമേഭിഃ ഇന്ദ്രം ആഗത	— സ്വീയൈശ്വമനൈരിന്ദ്രം പ്രാപ്തവന്തി

അമ്മം-ഗോപവിത്രാണകാഹ്നാഴകന്നവദ്യം ഗതിവേഗ
നവദ്യമാമ സോമങ്ങൾ സ്വകീയഗമനങ്ങളാൽ ഇത്രാന പ്രാ
പിക്കുന്ന

8 കകഹസ്സോമ്യോസു
ഇന്ദ്രാഗ്രായപുച്ഛ്യഃ
ആയം പവതന്തുവേ

അന്വയം -

കകഹി, പുച്ഛ്യഃ	— സർവ്വോൽകൃഷ്ടഃ, പുച്ഛ്യോഭിഷ്വതഃ
ആയഃ ഇന്ദ്രഃ	— ഇന്ദ്രഭിഗ്നാസോമഃ പാത്രേഷു ക്ഷാൻ
സോമ്യഃ രസഃ	— സോമഃ മോസഃ
ആയവേ ഇത്രായ പവതേ	— സർവ്വത്രഗത്രേ ഇത്രാർത്ഥം ഭിക്ഷുവന്ഗച്ഛതി

'അമ്മം-സർവ്വോൽകൃഷ്ടനം പന്നദ്യന്തീകളുവാൻ സം
സ്കരിച്ചുപെട്ടവനും ഇത്രന്നെന്നോ രാജ്യന്മാരുമാമ സോമൻ
പാത്രങ്ങളിലൊഴുകിക്കൊണ്ടു സോമന്മാരുടെ രസമായി
ഇത്രന്നുവന്നി നേര പ്രാപിക്കുന്ന

9 ഹിന്വന്നിസ്മുച്ഛ്യം
പവചാനം മധുശ്ചൃതം
അഭിഗിവാസസ്വാനി

അന്വയം -

ഉസ്യഃ	— കമ്മകന്നാമമഭിത്യന്ത സ്സഞ്ചാത്യോങ്ഗുലഃ
മധുശ്ചൃതം, സ്മാ	— മധുവാസസ്യ ചയാവചിതാം, സ്വീഭ്യം
പവചാനം ഹിന്വന്നി (തതസ്സോതാശ്ച) ഗിരഃ	— സോമം പ്രോയന്നി
അഭി സം അസ്വാനി	— സ്തൃത്യാ സമ്യഗഭിഷ്വവന്നി

അ. 7 അ. 2 വ. 15

അർത്ഥം.-കർമ്മം ചെയ്യാനങ്ങിങ്ങു ചരിക്കുന്ന വിരലുകൾ മധുരരസം പൊഴിക്കുന്നവനും നല്ല വീര്യമുറാവനമായ സോമനെ പുറത്തുവിടുന്നു. പിന്നെ, സോതാക്കൾ സ്തുതിയാലവിടുത്തൊപ്പുകഴ്ത്തുന്നു

10 അവിതാനോഅജാഗ്വഃ

പുഷ്യായാമനിയാമനി

ആക്ഷേൽകന്യാസുനഃ

വ. 14

അന്വയം:-

അജ-അഗ്വഃ പുഷാ	— അജവാഹനോ ദേവഃ
യാമനി-യാമനി	— സർവ്വസ്വിൻ ഗമനേ, ഓമഭിവി
ലക്ഷണേ
നഃ അവിതാ	— അസ്മാകം പാലയിതാ വേതു
(കിഞ്ച) കന്യാസേ നഃ ആ
ക്ഷേൽ	— കമനീയാസ്വഭിമതാസു
സ്രീഷ്വസ്താനാ ജേതു, അസ്മാകം
കന്യാഃ പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം.-ആടാകുന്ന വാഹനത്തോടു കൂടിയ പുഷാഭെന്ന ദേവൻ ഭൂവിലും ദ്രോവിലുമുള്ള എല്ലാ സഞ്ചാരങ്ങളിലും നമുക്ക് രക്ഷിതാവായി ഭവിക്കട്ടെ പിന്നെ, സുന്ദരിമാരും ഇഷ്ടപ്പെട്ടവരുമായ കന്യകകളിൽ നമ്മെ എത്തിക്കട്ടെ. നമുക്ക് ഞ്ഞ കന്യകകളെ തന്നെക്കൂടെ.

11 അയംസോമഃകപട്ടിനേ

ഏതന്നപവതേമധു

ആക്ഷേൽകന്യാസുനഃ

അന്വയം:-

കപട്ടിനേ	— കല്പഗാണ മുകടവതേ പുഷ്ണേ
അയം സോമഃ	— അസ്മഭിയസ്സോമഃ

അഥം-ഗോപവിത്രാതാകാണാഭാസവത്. ഗതിവേഗ
ഭാവമുള്ള സോമഭാവ സ്വകീയഗമനമുടാൽ ഇത്രാണ പ്രാ
പിക്കുന്നു

8 കകുഹസ്സോമോസ
ഇന്ദ്രാ¹ത്രായപു²ച്ഛ
ആയു¹പവതന്തു²വേ

അന്വയം -

- കകുഹി, പുച്ഛ - സർവ്വോദിക്യം,
പുറപ്പെട്ടാലിപ്പതം
- ആയു, ഇന്ദ്ര - ഇന്ദ്രഭിന്നാസോഃ പാത്രേയ
കാരി
- സോമ്യ, രസ - സോമഭാവം
- ആയവേ ഇത്രായ പവതേ - സർവ്വത്രാതേ, ഇത്രാഥ
ഭേദമന്തഗച്ഛതി

'അഥം-സർവ്വോദിക്യം പരമമുത്ഭവമാൽ സം
സ്ഥാപിതപുത്രം ഇത്രാണോ ചൈന്ദ്രസ്വരൂപനാമ സോമൻ
പാത്രേയദിവ്യാഭാഗിഭാവാത്' സോമഭാവമുള്ള രസാൽ
ഇത്രാണേന നേര പ്രാപിക്കുന്നു

9 ഹിന്ദ്രാ¹നിന്ദ്രാ²മൃ³ശ്വ
പവമാനം¹മൃശ്വ²ശ്വ
അഭിഗി¹വാസ²സ്വാൻ

അന്വയം -

- ഉന്മയം - മമകാണാമമിതസ്തേ
സ്തേബാണോഽന്തേ
- മൃശ്വശ്വം സൗ - യോരസസ്യ പശുവയിതാം,
സുഖീഭ്യം
- പവമാനം ഹിന്ദ്രാ¹നിന്ദ്രാ²
(നന്ദസ്തോതാ) ഗിര - സോമം പ്രേമന്നി
- അഭി സ. അസ്വാൻ - സ്തേയാ സമഗ്രഭിഷ്വവന്നി

അ. 7 അ. 2 വ. 15

അത്ഥം.—കർമ്മം ചെയ്യാനാണിങ്ങു ചരിക്കുന്ന വിരലുകൾ
മധുരരസം പൊഴിക്കുന്നവനും നല്ല വീര്യമുറവനുമായ സോമ
നെ പുറത്തുവിടുന്നു. പിന്നെ, സ്ത്രീയാക്കൾ സ്തുതിയാലവിട്ടു
ത്തെപ്പുകഴ്ത്തുന്നു

10 അവിതാനോഅജാഗ്വഃ

പുഷായാമനിയാമനി

ആക്ഷേൽകന്യാസുനഃ

വ. 14

അന്വയം:—

അജ-അഗ്വഃ പുഷാ	— അജവാഹനോ ദേവഃ
യാമനി-യാമനി	— സർവ്വസ്മിൻ ഗമനേ, ഭൗമദിവ്യ ലക്ഷണേ
നഃ അവിതാ	— അസ്സാകം പാലയിതാ വേതു
(കിഞ്ച) കന്യാസു നഃ ആ ക്ഷേൽ	— കമനീയാസ്വഭിമതാസു സ്രീഷ്വസ്താനാ ജേതു, അസ്സാകം കന്യാഃ പ്രയച്ചതു

അത്ഥം.—ആടാകുന്ന വാഹനത്തോടുകൂടിയ പുഷാവെന്ന
ദേവൻ ഭൂവിലും ദ്യോവിലുമുള്ള എല്ലാ സഞ്ചാരങ്ങളിലും നമു
ക്കു രക്ഷിതാവായി ഭവിക്കട്ടെ. പിന്നെ, സുന്ദരിമാരും ഇഷ്ട
പ്പെട്ടവരുമായ കന്യകകളിൽ നമ്മെ എത്തിക്കട്ടെ. നമുക്കു് ഞ്ഞ
കന്യകകളെ തന്നരുളട്ടെ.

11 അയംസോമഃകപട്ടിനേ

ഘൃതന്നപവതേമധു

ആക്ഷേൽകന്യാസുനഃ

അന്വയം:—

കപട്ടിനേ	— കല്യാണ മുകടവതേ പുഷ്ണേ
അയം സോമഃ	— അസുഭീയസ്സോമഃ

ഏതം ന മധു പവതേ — മാദകം ഹവിത്രപഞ്ഛമം
 യഥാ പുഷണത്ഗച്ഛതി തദാ
 ഗച്ഛതി
 കന്യാസുനഃ ആ ഭക്ഷാൻ — അസ്താനാഭേതു

അർത്ഥം.—ഓഗിയുള്ള ഭൂമിയിൽ പുഷാവിനുവേണ്ടി നമ്മുടെ ഈ സോമൻ ഹവകവും ഹവിത്രപഞ്ചായതനെ പുഷാവിനെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ (നെ പ്രാപിക്കുന്നതോടൊപ്പം സോമവും) അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന അവിടുന്ന് കന്യകകളിൽ നമ്മളെ ഏൽക്കട്ടെ .

12 അയന്താഘ്നേസുതോ
 ഏതന്നപവതേശുപി
 ആഭക്ഷാൻകന്യാസുനഃ

അന്വയം —

ഹേ ആഘ്നേ, — സർവ്വതോദീപ്യമാന, പുഷൻ,
 തേ സുതഃ അയം — ത്വദഗമമഭിഷുനോയം സോമഃ
 ഏതം ന ശുപി പവതേ — ശുദ്ധം ഏതം യഥാത്ഥം പ്രാ
 പ്ലോതി തദാൻ ത്വദഭിമുഖ
 ഭാഗച്ഛതി
 കന്യാസുനഃ ആ ഭക്ഷാൻ — അസ്താനാഭേതു

അർത്ഥം.—ഏന്ദ്രാഭം പ്രകാശിക്കുന്ന പുഷാവേ അവിടുള്ളവേണ്ടി സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ ശുദ്ധമായ നെ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ അവിടുള്ളഭിമുഖമായി വരുന്ന അവിടുന്ന് കന്യകകളിൽ നമ്മളെ ഏൽക്കട്ടെ

13 വാചോജ്ഞാകപിനാ,
 പവസ്വസോഽധാരയാ
 ഭേവേഷ്വരയാണസി

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, കവിനാം

വാചഃ ജന്തുഃ

— ക്രാന്തപ്രജ്ഞാനാം സ്തോതൃണാം
വാചോജനയിതാ, അത്യന്തം
വാശീത്വം

ധാരയാ പവസാ

— ദ്രോണകലശം ഗ്രഹാംശ്ച
പ്രാപ്തം

(തതഃ) ദേവേഷു രത്ന-ധാഃ
അസി

— ഇന്ദ്രാദിഷു രമണീയസ്യ സോമ
സ്യ നിധാതാ ഭവസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, കവിഞ്ഞ ജ്ഞാനമുററ സ്തോതാക്കൾക്ക് വാക്കുകൾ ജനിപ്പിച്ചുകൊടുക്കുന്ന, തോന്നിക്കുന്ന, അത്യന്തം വാശിയായ അവിടുന്ന് ദ്രോണകലശത്തിലേക്കും മരികകളിലേക്കുമൊഴുകിയാലും പിന്നെ, ഇന്ദ്രാദീഭേവന്മാരിൽ രമ്യമായ സോമം എത്തിക്കുന്നവനായാലും.

14 ആകലശേഷധാവതി

ശ്വേനോവർമ്മവിഗാഹതേ

അഭിദ്രോണാകനികൂടൽ

അന്വയം:-

(യഥാ) ശ്വേനഃ വർമ്മ വി
ഗാഹതേ

— വരണീയം കലായം പ്രവിശതി
തദൽ

(സോമഃ) കലശേഷ ആ
ധാവതി

— ദ്രോണകലശേഷ സർവ്വതോ
ഗച്ഛതി

കനികൂടൽ ദ്രോണാ അഭി — ശബ്ദം കർവ്വദ്രോണകലശാനഭി
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-പഴയ്ക്ക് തന്റെ നല്ല കൂട്ടിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതുപോലെ സോമൻ ദ്രോണകലശങ്ങളിലേയ്ക്കു എമ്പാടും ഗമിക്കുന്നു. ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചുകൊണ്ടാണ് കലശങ്ങൾക്കു നേരെ ചെല്ലുന്നത്.

15 പരിപ്രസോമതേര
സോസർജികലഗേസുതഃ
ശ്യാനോനതകോഅഷ്തി

വ. 16

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, ശ്യാനഃ
ന തക്തഃ അഷ്തി — ഗമനഗീലോ യഥാ സർവ്വത്ര
ഗച്ഛതി തദാഗ്നി
കലഗേ സുതഃ തേ രസഃ — ദ്രോണകലഗേഭിഷ്വതസ്സുവാസഃ
പരി പ്ര അസർജി — പരിതോ ഗ്രഹചമസേഷ
പ്രസൃഷ്ടഃ, വിഭക്തോ ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, പതന്തു സഞ്ചാരഗീലനായി ഏതും ഗമിക്കുന്നപോലെ, ദ്രോണകലഗത്തിൽ സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ രസം കണ്ടെന്തിരിക്കുകയും വാലന്തിരിക്കുകയും ചെയ്യേറെ പെരുപ്പെട്ടതായി ഭവിക്കുന്നു.

16 പപ്സ്വസോമമന്ത
നിത്രായമധുരതഃ

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, മധുരത്വംതഃ — അതിശയേന മധുരസവാം സ്വപം
മന്തൻ — സ്വയം മാദയിതാ ഭവൻ
ഇത്രായ പപസ്വ — ഇത്രാർത്ഥം ക്ഷരാ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഏറാവും മാധുര്യമേറ അവിടുന്ന് സ്വയം ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനായി ഇത്രന്നവേണ്ടി ഔകിയാലും.

17 അസ്യഗ്രന്ഥേപീതയേ
വാജനോരമാഹുവ

അന്വയം:-

(സോമാഃ) വാജ-യന്തഃ — യജമാനാനാമന്നമിച്ചിന്ത്യന്തഃ
ദേവ-വീതയേ രഥാഃ-ഇവ — ദേവാനാം പാനായതേഷാം
വാഹനാ ഇവ

അസൃഗ്രൻ — ഗൃതപിശിർവ്വിസൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം-സോമങ്ങൾ, യജമാനന്മാർക്കന്നമിച്ചിടുന്നവയാ
യി ദേവന്മാർക്ക് കടിക്കാനായി അവരുടെ വാഹനങ്ങളായ തേ
രകൾപോലെ ഗൃതപിക്ഷകളാൽ വിടപ്പെടുന്നു.

18 തേസുതാസോമദിന്തമാ

ശ്ലുക്രാവാഽയമസൃക്ഷത

അന്വയം:-

സുതാസഃ, മദിൻ-തമാഃ — അഭിഷുതാഃ, അതിശയേന
മാധയിതാരഃ

ശുക്രാഃ തേ വായം

അസൃക്ഷത — ദീപ്യമാനാസ്സോമാശ്ലബ്ധമസൃജൻ

അർത്ഥം-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയും ഏറ്റവും ഹർഷ്മിയറുന്നവ
യും പ്രകാശമാനങ്ങളുമായ ആ സോമങ്ങൾ ശബ്ദം പുറത്തു വി
ടുന്നു.

19 ഗ്രാവ്ണാതുനോഅഭിഷ്യതഃ

പവിത്രംസോമഗച്ഛസി

ഭയൽസ്തോത്രേസുവീര്യം

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ഗ്രാവ്ണാ

തുനഃ — അഭിപീഡിതസ്തവം

(സ്തോത്രഭിഃ) അഭി-സ്തുതഃ — സംസ്തതസ്സൻ

സ്തോത്രേ സു-വീര്യം ഭയൽ — ശോഭനവീര്യം ധനാഭിക്.

വിഭയൽ, പ്രയച്ചൻ

പവിത്രം ഗച്ഛസി

— പ്രാപ്തോഷി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ പിടിക്കല്ലിനാൽ ചത്തുപ്പെട്ട അവിടുന്ന് സ്തോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെട്ടവനായി, സ്തോതാവിന്ന് വീര്യമുററ ധനാദികളുണ്ടാക്കുന്നവനായി ശോപവിത്രം പ്രാപിക്കുന്നു

20 ഏഷതുനോഅഭിഷ്ഠത.

പവിത്രമതിഗാഹതേ

രക്ഷോഹാവാമവ്യയം

വ 16

അന്വയം -

തന്ന.	— ഗ്രാഹദിരഭിവൃദ്ധിതഃ സുതഃ
(അത ഏവ സർവ്വൈഃ)	
അഭി-സുതഃ ഏഷഃ	— സംസ്തോതാസുഭീയസ്സോമഃ
രക്ഷഃ-ഹാ	— കമ്മവിഘ്നകാരിണാം രക്ഷസാം
	പാപാനാം വാഹന്താഭവൽ
അവ്യയം വാരം പവിത്രം	— അവിമയം വാലം തേനകൃതം
	ശോപവിത്രം.
അതി ഗാഹതേ	— അതിക്രമ്യ ദ്രോണകലശം
	പ്രവീശതി

അർത്ഥം.-പിടിക്കല്ലുകളാൽ മർദ്ദിക്കപ്പെട്ട്, സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട വനം ഏവരാലും പുകഴ്ത്തപ്പെട്ടവനായ സോമൻ കമ്മവിഘ്നകാരികളായ രാക്ഷസന്മാർക്ക് (അല്ലെങ്കിൽ പാപന്മാർക്ക്) ഹനാവായി ഭവിച്ച ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ശോപവിത്രത്തെ അവിടുന്ന് അതിക്രമിച്ച് പ്രവേശിക്കുന്നു

21 യദന്തിയച്ഛദരകേ

യേഃവിന്തിമാമിഹ

പവമാനവിതജ്ജഹി

അന്വയം -

ഹേ പവമാന,	— പൂയമാനസോമ,
യൽ യേഃ അതി	— അന്തികേ,

അ. 7 അ. 2 വ. 17

യൽ ച (യം) ദൂരകേ — അതിദൂരേ ദേശേ
(യൽ) ഇഹ മാം വിന്ദതി — അസ്തിൻ ലോകേ പ്രാപ്തോതി
തൽ വി ജഹി — വിശേഷേണ നാശയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, യാതൊരു ഭയം സമീപത്തിൽ, യാതൊരു ഭയം അതിദൂരദേശത്തിൽ, യാതൊന്നും ഈ ലോകത്തിൽ (അല്ലങ്കിൽ ഈ കർമ്മത്തിന്റെ നിർവ്വഹണത്തിൽ) എന്നെ ബാധിക്കുന്നുവോ, ആ ഭയത്തെ തീരെ നശിപ്പിച്ചാലും.

22 പവമാനസ്സോഽഭ്യന്തഃ
പവിത്രേണവിചർഷ്ണിഃ
യഃപോതാസപുനാതുനഃ

അന്വയം:—

യഃ നഃ പോതാ	— അസ്താകം യജ്ഞസ്വരൂപഃ
സഃ വിചർഷ്ണിഃ	— പ്രസിദ്ധഃ സർവ്വസ്യ ദ്രഷ്ടാ
സഃ പവമാനഃ അഭ്യ	
പവിത്രേണ	— സോമഇദാനീമേവ പാപശോധകേന തേജസാ
നഃ പുനാതു	— അസ്താൻ പാപരഹിതാൻ കരോതു

അർത്ഥം.—യാതൊരു ദേവനായ യജ്ഞസ്വരൂപനുണ്ടോ, അവിടുന്ന് സർവ്വദ്രഷ്ടാവും ശുദ്ധീകരണമാകുന്നു. ആ സോമൻ ഇപ്പോൾതന്നെ പാപം കഴുകി കളയുന്ന തേജസ്സാൽ നമ്മളെ ശുദ്ധീകരിക്കട്ടെ.

23 യത്തേപവിത്രമച്ഛി
വ്യഗ്രേണവിതതമന്തരാ
ബ്രഹ്മതേനപുനീഹിത

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തേ

പവിത്രം യത്

അച്ഛിന്ധി അന്തഃ

— ത്വദീയം വന്തേജഃ

— സൗരവൈദ്യുതാഗ്നിതേജസാം
ഋദ്ധ്യേ

നന്ദ വിത്തം

— ആവിസ്തുതം വിദ്യതേ

തേന ബ്രഹ്മ നഃ പുനീഹി

— തേന തേജസാ പുത്രാദി
വദ്ധനകാര്യസ്താകം ശരീരം
പാപരഹിതം കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന അവിടുത്തെ യാതൊരു തേജസ്സാണോ സൗരവൈദ്യുതാദി ജ്യോതിസ്സുകളി-
ടെ മദ്ധ്യത്തിൽ പാന്നു കിടക്കുന്നത്, ആ തേജസ്സിനാൽ സ്വന്താ-
നാദി പുഷ്പികു പാത്രമായ ഞങ്ങളുടെ ശരീരത്തെ പാപരഹിത-
മാക്കിയാലും. (ശരീരശുദ്ധിയിലൂടെ മാത്രമേ സന്താനശുദ്ധി
വരിക്കുകയുള്ളൂ.)

24 യത്തേപവിത്രമച്ഛിവ

ദഗ്നേതേനപുനീഹിനഃ

ബ്രഹ്മസവൈപുനീഹിനഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, പവിത്രം,

അച്ഛിന്ധത്

തേ യത്

— ശോധകം, അച്ഛിർവൃത്

— ത്വദീയം സൗരാദി

തേജോയുക്തം തേജഃ

തേന നഃ പുനീഹി

— അസ്താൻ പുതാൻ കരു

(കിഞ്ച) ബ്രഹ്മസവൈഃ

നഃ പുനീഹി

— ബ്രഹ്മസോമഃ, തസ്യാഭിഷ
വൈരസ്താൻ ശുദ്ധീകരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ശോധകമായി തേജസ്സാർത്ഥ-
യി സൗരാദി ജ്യോതിസ്സുകളോടുകൂടിയ അവിടുത്തെ യാതൊരു
പ്രകാശമുണ്ടോ അതിനാൽ ഞങ്ങളെ പുനരാരാക്കിയാലും.

അ. 7 അ. 2. വ. 18

പിന്നെ, സോമത്തിന്റെ സംസ്കരണംകൊണ്ട് ഞങ്ങളെ പരിശുദ്ധരാക്കിയാലും.

25 ഉഭാഭ്യോന്വേസവിതഃ

പവിത്രേണസവേന ച

മാംപുനീഹിവിശ്വതഃ

വ. 17

അന്വയം:-

ഹേ സവിതഃ, ദേവ, — സർവ്വസ്യ പ്രേരക, ദ്യോതമാന സോമ, ത്വം

പവിത്രേണ സവേന ച — പാപശോധകേന തേജസാ
— അഭീഷവേണ ച

ഉഭാഭ്യം വിശ്വതഃ മാം — സർവ്വതോമാം പുതം കരു
പുനീഹി

അർത്ഥം.-സർവ്വപ്രേരകനും പ്രകാശമാനനുമായ സോമ, പാപശോധകമായ അവിടുത്തെ തേജസ്സിനാലും സംസ്കരണത്തിനാലും രണ്ടുകൊണ്ടും എന്നെ എല്ലാ വിധത്തിലും പരിശുദ്ധനാക്കിയാലും. (ഇവിടെ പവമാനവിശിഷ്ടനായ സൂര്യനെയാണ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. മുൻപുകിലെ അഗ്നിയും പവമാനവിശിഷ്ടനാണ്. അഗ്നി, സൂര്യൻ, സോമൻ—എല്ലാം സർവ്വനിയന്താവായ പരമേശ്വരൻ തന്നെയാണ്. സോമശബ്ദത്തിന് ബ്രഹ്മശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥവുമുണ്ട്).

26 ത്രിഭീഷ്യാന്വേസവിതഃ

വൃഷ്ണൈഷ്ണോമധാമഭിഃ

അഗ്നേദൈവപുനീഹിനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, സവിതഃ, സോമ,

— ദീപ്യമാന, സർവ്വസ്യ സ്വസ്വകർമ്മാണി ചോദയിതഃ, പവമാനഗുണവിശിഷ്ട.

ഹെ അഗ്നേ, സ്വ:

လမ်းညွှန်ချက်

— ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ: ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟା

തേക്ക: ത്രി-ഭി:

ယၤၤ-ၤၤ

— സാമൂഹ്യവൽക്കനം: അഗതി

സൂര്യപായപാത്രമെങ്കിൽ

പ്രിന്റിംഗ്:

ന: പുനീഹി

— അസ്സാൻ പുരാൻ കവി

അമ്മ-പമ്പാനമ്പിശിച്ചു, പ്രകാശമാനമായ സമ്പി
താലേ, പമ്പാനമ്പിശിച്ചനായ സോമ, പമ്പാനമ്പിശിച്ച
നായ അഗ്നേ, അവിടന്ന് പ്രപുഷങ്ങും സാത്മ്യവത്തുക്കളും
അഗ്നിസൂര്യവായ് വാതകങ്ങളുമായ മൂന്നു ശക്തികളെക്കൊണ്ട്,
ഒന്നുതന്നെ പാറിയുദ്ധമാക്കിയാലും.

27 ပျက်စီးသောစာပေများ

പുനസ്സംസ്കാരം

വിശ്വാസവാക്യനിതം

ဥပဒေရေးရာအဖွဲ့

അനുകൂലം.

ഭവ-ജനാ: ൧൦. പുനതു — ഇന്ദ്രാദിഭവഗണാ: ൧൦.
പുനാൻകർപുതു

(ക്രമാ) വസ്തുവ: ധീരോ

പനയ — വാസകാദോഷാത്മാനീയെന്ന കയന്നാ മാം. ശുദ്ധീകർപ്പത

ഹെ വിശ്വേ ദേവേ: ഓ

പുനീത — സർവ്വേശ്വരൻ, ഓ. പുനീതൻ

441 EAST-CENTRAL, CO

പുനീതി — 23, പുനഃജന്മ

അംഗം-ഇന്ദ്രാണി ദേവഗണങ്ങളും ഏകദേശം പതിനാലുലക്ഷം ആയിരുന്നു. ഇവയുടെ ആചാര്യനായിരുന്നു ഏകദേശം പതിനാലുലക്ഷം ആയിരുന്നു.

അ. 7 അ. 2 വ. 18

അല്ലയോ സർവ്വഭവന്മാരേ, എന്നെ പാപരഹിതനാക്കിയാലും. എല്ലാമറിയുന്ന അഗ്നേ, എന്നെ പവിത്രനാക്കിയാലും.

28 പ്രപ്യായസ്വപ്രസ്യന്ദസ്വ

സോമവിശ്വേദിരംശുഭിഃ

ദേവേഭ്യേതമംഹവിഃ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, പ്രപ്യായസ്വ - അസ്സാൻ പ്രകാശേണ വർദ്ധ
വിശ്വേഭിഃ അംശുഭിഃ - സർവ്വൈസ്സുഭിര്യൈരംശുഭിഃ
ഉൽ-തമം ഹവിഃ - പ്രശസ്തതമം സോമരൂപം ഹവിഃ
ദേവേഭ്യഃ പ്രസ്യന്ദസ്വ - കലശാദീൻ പ്രതിപ്രസ്രവ,
പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു മേൽക്കുമേൽ ഉൽക
ഷ്ടമുണ്ടാക്കിയാലും. അവിടുത്തെ ഒമ്പതു് അംശുക്കളെക്കൊണ്ടും
(അംശുക്കൾ - അംശങ്ങൾ) പ്രശസ്തതമായി സോമരൂപമായ
ഹവിസ്സു് ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി കലശങ്ങളിലൂടെ ഒഴുക്കിയാലും.
(സോമത്തിന്റെ സ്വരംശങ്ങൾ - പ്രത്നം, തൃപ്തം, രസം, വൃഷം,
ശുക്രം, ജീവം, ധൃഗ്വജുസ്സാമങ്ങൾ എന്നിവയാകുന്നു)

29 ഉപപ്രിയംപനിപ്തം

ഔവാന്മാഹുതീവൃധം

അഗന്ധബിഭ്രതോനമഃ

അന്വയം:-

പ്രിയം, പനിപ്തം - സർവ്വസ്യ പ്രീണയിതാരം,
അത്യന്തം ശബ്ദായമാനം.
ഔവാന്മാഹുതീവൃധം - തന്മണം, ആഹുതിദീർഘവർണിയം.
സോമം.
നമഃ ബിഭ്രതഃ - ധാരയന്നസ്സന്തോവയം.
ഉപ അഗന്ധ - ഉപഗച്ഛേമ

അർത്ഥം.-എല്ലാവർക്കും പ്രീതിപ്രദനം അത്യന്തം ശബ്ദമായമാ
നനും യുവാവും ആഹുതികളാൽ വർദ്ധിക്കത്തക്കവനമായ പവമാ
നസോമത്തെ നമസ്കാരമുള്ളിലേന്തുന്നവരായി നമ്മൾ പ്രാപി
ക്കാവൂ.

30 അലായു¹സ്യപരശ്ശു¹ന്നനാശത

മാപവസ്യ¹ദേവസോമ

ആഖ്യ¹ഞ്ചിദേവ¹ദേവസോമ

അന്വയം:-

അലായുസ്യ പരശ്ശു: — അഭിഗതനശീലസ്യ
ശത്രോശ്ഛേദക: പവമാന:

തം നനാശ — ശത്രുനാശയത്ര

(തത:) ഹേ ദേവ, സോമ,

ആ പവസ്യ — അസുരഭീമഖണ്ഠഗച്ഛ

(കിഞ്ച) ഹേ ദേവ, സോമ

ആഖ്യം ചിത് (തം) ഏവ — സർവ്വസ്യ ഹന്താപി
ശത്രുമേവബാധസ്യ

അർത്ഥം.-നേർപ്പെടുന്ന ശത്രുവിനെ മേമടിക്കുന്ന സോമൻ
അവനെ നശിപ്പിക്കട്ടെ. പ്രകാശമാനനായ സോമ, ഞങ്ങളുടെ
നേരെ വന്നാലും. അല്ലയോ ദേവ, സോമ, ശത്രുസർവ്വഹന്താ
വായാലും. അവനെത്തന്നെ അവിടുന്ന് ബാധിച്ചാലും.

31 യപാവമാനീ¹രധ്യേ

ത്യദ്വി¹ജിസ്സു¹ത്തംരസം

സർവ്വം¹സ്സപ്ത¹തഥാതി

സ്വദി¹തംതാതി¹ഗ്വതാ

അ. 7 അ. 2 വ. 18

അന്വയം:-

- യഃ പാവമാനീഃ — യോജനഃ പവമാനഭേവതാകാഃ ,
സർവ്വാഃ ഋചഃ
- ഋഷിഭിഃ സം-ഭൃതം — സൂക്തദ്രഷ്ടൃഭിഃ, മധുച്ഛന്ദഃ
പ്രഭൃതിഭിസ്സമ്പാദിതം
- രസം അധി-ഏതി — വേദരസഭൃതം സൂക്തസംഘം ല
മധീതേ
- സഃ മാതരിശ്വനാ
സ്വദിതം — സജനഃ വായുനാ പൂർവ്വം
സ്വാഭൂതം
- സർവ്വം പുതം — ഭോജ്യജാതം പരിശുദ്ധമേവ
അശ്നാതി — പാപരഹിതമന്നം ഭക്ഷയതി
- (ഇവിടെ വേദത്തിൽ വിരളമായ ഫലശ്രുതിയാണ് പറയുന്നതു്.)

അർത്ഥം:-സോമൻ ദേവതയായി, സൂക്തദ്രഷ്ടാക്കളായ, മധുച്ഛന്ദഃപ്രഭൃതികളായ ഋഷികളാൽ സമ്പാദിതമായി, വേദരസഭൃതമായ സൂക്തസമൂഹത്തെ യാതൊരു ജനം അധ്യയനം ചെയ്യുന്നവോ, അവൻ പവിത്രനായ വായുവിനാൽ മുന്പെ സ്വാഭുവാക്കപ്പെട്ട ഭോജ്യവസ്തുക്കളെല്ലാം പരിശുദ്ധമായി, പാപരഹിതമായി ഭക്ഷിക്കുന്നു. (അവനുള്ള ഭോജ്യങ്ങൾ വായു മുഖ്യതന്നെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. പരിശുദ്ധമായ ഭോജനമേ അവന്നു ലഭിക്ക. ഭക്ഷണശുദ്ധിയത്രേ മനോവാക്ചർമ്മങ്ങളെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നതു്.)

32 പാവമാനീര്യോഅധ്യേ

ത്യഷിഭിസ്സംഭൃതം

തസ്മൈസർവ്വതീദഹേ

ക്ഷിരംസപ്തീർധൃകം

അന്വയം:—

യഃ പാപമാനീ:	— പാപമാനദേവതാകാ ഋചഃ
ഋഷിഭിഃ സംഹൃതം	— സൂക്തദ്രവ്യം ഋഷിസ്സമ്പാദിതം
രസം അധിഷ്ഠതി	— വേദസാരദ്രവ്യം സൂക്തസംബന്ധം മദ്ധ്യേതി
തസ്മൈ	— പാപമാനാദ്ധ്യയനം കർവ്വതേ ജനായ
സൗസ്വതീ	— വാശേവതാ
ക്ഷീരം, സ്തപ്തം മധു	
ഉദകം ദഹേ	— യജ്ഞസാധനദ്രവ്യം പയഃ, താദൃശ ബാല്യം, മദകരമുദകേഞ്ച ദോ ഗ്ധി, ഏനം വേദശാസ്ത്രവിദം, യാഗാദി പാണ്ഠകരോതി

അർത്ഥം.—പാപമാനദേവതയോടു കൂടി, സൂക്തദ്രവ്യാക്കളായ ഋഷികളാൽ സമ്പാദിക്കപ്പെട്ട വേദസാരദ്രവ്യമായ (ഈ) സൂക്ത സമൂഹത്തെ, ഏകനദ്ധ്യയനം ചെയ്യുന്നവോ, അവൻ വാശേവതയായ സൗസ്വതീ, യജ്ഞസാധനദ്രവ്യമായ പാലും നെയ്യും ഹിഷ്കാരമായ സോമവും ചുരത്തിക്കൊടുക്കുന്ന, അവനെ വേദ ശാസ്ത്രവിദനും യജ്ഞതല്പരനാക്കുന്ന.

വക്ത്രം-19-20 ഭാഷനഃ വരം സപ്രിഃ ഋഷിഃ ജഗതി ത്രിഷ്ടുഭാ ചുരസീ

- 1 പ്രദേവചുരായുതനന്വേ
സിഷ്യന്തേഗാവന്തനയേനവഃ
ബഹിഷദോവചനാപന്തായുഭിഃ
പരിശ്രുതമന്ത്രിയാതിണ്ണിർനധിരേ

- അഭി അചിക്രൽ — അഭിമുഖമധാനയൽ, സ്തുതയഃ
സാധീയസ്യഃ സ്തുതി പ്രതിധാനി
മണ്ഗികാരമകാഷീൽ
- (കിഞ്ച) ഹരിഃ ഉപ-
ആത്മാ — ഹരിതവണ്ണഃ, ഊർധ്വ
മാരോഹണശീലാ ഓഷധീഃ
- ശ്രുമയൻ സ്വാദതേ — അഗ്രേവിശ്വേഷൻ
സ്വാദുകരോതി, ഫലിനീഃ
സ്വാദയുക്താ വിദയാതി കർവ്വൻ
- (തഥാ) പവിത്രം തിരഃ
പരി-യൻ — ഭഗാപവിത്രം തിരസ്കൃത്യ
പരിതോഗച്ഛന്മസോമഃ
- ഉരു ഭൂയഃ
(തതഃ) ഗര്യാണി നി
ഭധതേ — മഹാനം വേഗം കരോതി
- (പശ്ചാത്) ദേവഃ
വാം ആ — ശരണേ ഹനവ്യാനി രക്ഷാംസി
നീക്ഷിപതി, നൃക്കരോതി
- ദ്യോതമാനസ്സോമഃ വരണീയം
ധനമാദധതേ, ആധാരയതി,
പ്രയച്ചതി

അർത്ഥം - ദ്രോണകലശം മുതലായവയ്ക്കു നേരെയും പ്രധാന സ്തുതികൾക്കു നേരെയും അത്യന്തം ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു്, സ്തുതികൾ ഫലം നേടുന്നവയായി എന്ന് പ്രതിധാനിച്ചു മണ്ഗികരിച്ചു. കൂടാതെ പച്ചനിറമുള്ള അവിട്ടന്ന്, മേലോട്ടുകേറി പടരുന്ന ചെടികളെ തലച്ച തള്ളി ഫലയുക്തങ്ങളാക്കി സ്വാദുള്ളവയാക്കുന്നു. പിന്നെ, ഭഗാപവിത്രത്തെ തള്ളിക്കടന്ന് എങ്ങുമൊഴുകുന്ന സേട്ടൻ മഹത്തായ വേഗമുണ്ടാക്കുന്നു, വേഗത്തിൽ പരക്കുന്നു. അതിനുശേഷം അമ്പെക്കൊടുക്കേണ്ടും രക്ഷസ്സുകളെ മറിച്ചിടുന്നു, ഇല്ലാക്കാക്കുന്നു, അനന്തരം പ്രാശാശമാനനായ സോമൻ ശ്രേഷ്ഠമായ ധനം പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു, ഉപാസകർക്കു് കൊടുക്കുന്നു,

3 വിധോമമേയക്യാസംയതീമഃ

സ്സാകംവൃധാപയസാപിന്ദക്ഷിതാ

മഹീഅപാരേരജസീവിവേവിദ

ദഭിപ്രജനക്ഷിതപാജആദഭേ

അന്വയം:-

- യഃ മഃ യക്യാ സം-യതീ — യസ്സോമരസോയുഗലഭൂതേ,
പരസ്പരം സങ്ഗച്ഛമാനേ ദ്യാവാ
പൃഥിവ്യൗ
- വി മമേ — വിശേഷേണ നിമ്നിതവാൻ,
തതസ്തേ
- സാകം-വൃധാ — സഹൈവ വർദ്ധനശീലേ
അക്ഷിതാ — അക്ഷീണേ, സാമത്ഥ്യവത്യൗ
യഥാ ഭവീഷ്യതസ്ത്ഥമാ
- (സോമഃ) പയസാ
പിന്ദൽ — പയോരൂപേണ സ്വീയരസേനാ
സിഞ്ചൽ, അവർദ്ധൽ
- (കിഞ്ച) മഹീ,
അപാരേ, രജസീ — മഹത്യൗ, പര്യന്തരഹിതേ
ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
- വി-വേവിൽ — ഇയം പൃഥിവീ, ഇയന്ത്യേതരിതി
വിവിചിദ് തേജസാ
പ്രജ്ഞാപയൻ
- അഭി-പ്രജൻ — അഭിതഃ, സർവ്വതോഗച്ഛൻ
അക്ഷിതം, പാജഃ ആ ദഭേ — അക്ഷീണം, അചിനശ്ചരം
ബലം സ്വീകൃതവാൻ

അർത്ഥം:-യാതൊരു സോമരസം ഇരട്ടകളും അന്യോന്യം
ചേർന്നുവരുന്നതായ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ നന്നായി നിമ്നിച്ചു,
ഒപ്പം വളരുന്നവരും അക്ഷീണകളും (സാമത്ഥ്യവതികളും) ആ
കിയോ, ആ സോമൻ, പാലിന്റെ രൂപത്തിലുള്ള സ്വരസം

3 വി^{യോ}മ^{മേ}യ^{ത്യാ}സം^യതീ^മ
 സ്താ^{കം}വൃ^{ധാ}പ^യസാ^{പി}ന്ദ^{ക്ഷി}താ
 മഹീ^അപാ^{രേ}ജ^{സി}വി^{വേ}വി^ഭ
 ഭഭി^{വ്ര}ജ^നക്ഷി^{തം}പാ^ജആ^{ഭഭേ}

അന്വയം:-

- യ: മദ: യത്യാ സം-യതീ — യസ്സോമരസോയുഗലഭൂതേ,
 പരസ്വരം സങ്ഗച്ഛമാനേ ദ്യാവാ
 പൃഥിവ്യൗ
- വി മമേ — വിശേഷേണ നിമ്മിതവാൻ,
 തതസ്തേ
- സാകം-വൃധാ — സഹൈവ വദ്ധനശീലേ
 അക്ഷിതാ — അക്ഷീണേ, സാമത്വവത്യേത
 യഥാ ഭവിഷ്യതസ്തഥാ
- (സോമഃ) പയസാ
 പിന്ദൽ — പയോരൂപേണ സ്വീയരസേനാ
 സിഞ്ചൽ, അവദ്ധയൽ
- (കിഞ്ച) മഹീ,
 അപാരേ, രജസി — മഹത്യേ, പര്യന്തരഹിതേ
 ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
- വി-വേവിഭേ — ഇയം പൃഥിവീ, ഇയന്ത്യേതരിതി
 വിവിച്യ തേജസാ
 പ്രജ്ഞാപയൻ
- അഭി-വ്രജൻ — അഭിതഃ, സർവ്വതോഗച്ഛൻ
 അക്ഷിതം, പാജഃ ആ ഭഭേ — അക്ഷീണം, അവിനശ്യാം
 ബലം സ്വീകൃതവാൻ

അർത്ഥം:-യാതൊരു സോമാസം ഇരട്ടകളും അന്യോന്യം
 ചേർന്നുവന്നതായ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ നന്നായി നിമ്മിച്ചു.
 ഒപ്പം വളരുന്നവരും അക്ഷീണകളും (സാമത്വവതികളും) ആ
 കിഞ്ച, ആ സോമൻ, പാലിന്റെ രൂപത്തിലുള്ള സ്വരസം

കൊണ്ടാണവരെ വളർത്തിയത്. പിന്നെ, മഹതികളും അന്നു കളിയായ ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ, ഇതു ഭൂമി ഇതു ദ്യോവ് എന്ന് വേർതിരിച്ച് തേജസ്സാലരിയിച്ചുകൊണ്ട് എമ്പാടും പ്രാപിക്കു നമ്പനായി അനുഗ്രഹമായ ബലം സ്വയം നേടി

4 സമാതരാവിചാൻവാജയ്നപഃ

പ്രമേധിരസ്വയയാപിന്വതേപദഃ

അംശൂര്യപേനപിപിശേയതോനൃദി

സ്സഞ്ചാചിഭിൻസതോക്ഷതേശിരഃ

അന്വയം:-

ദേധിരഃ സഃ

(പിതരാ) മാതരാ

വി-ചരൻ

(തഥാ) അപഃ വാജയൻ

സ്വയയാ പദഃ പ്ര

പിന്വതേ

— ദേധാവാൻ സോമഃ

— ജഗത്തോ നിമ്മാത്രേൗ ദ്യാവാ
പൃഥിവ്യൗ

— അനരേണാത്യനുജരൻ

— അനുരീക്ഷസ്ഥിതാനൃകോനി
പ്രേരയൻ

— സക്തൃലക്ഷണേനാനേന
സഹോത്തരവേദിരൂപം സ്വ
സ്ഥാനം പ്രകാശേണാപ്യായ
യതി

(തത്ത്വ) നൃ-ഭിഃ യതഃ

അംശൂഃ യവേന പിപിശേ-
(സോയം) ജാമി-ഭിഃ സഃ

നസതേ

ഗിരഃ രക്ഷതേ

— കമ്മനേതുഭിരൂത്ഥിഭിസ്സംയതഃ
— സോമഃ യവസകന്തൂഭിശ്രീയതേ

— അംശൂലഭിഭിസ്സുബ്ഗച്ഛതേ

— ഗീസ്സം ഭൂതജാതംസ്വീയരസേന
രക്ഷതി, പോഷയതിച

അർത്ഥം:-ദേധാവിയാ യ സോമൻ ജഗത്തിന്റെ ജനകജന നിമാന്യ ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ, അവരുടെ ഉള്ളിലൂടെ ചരിക്കു നമ്പനം, അനുരീക്ഷത്തിലുള്ള ജലങ്ങളെ പെയ്യാൻ പ്രേരിപ്പി ജ്ഞാപനമായി, ഉത്തരവേദിയായ തന്റെ സ്ഥാനത്തെ, വാജന്

അ. 7 അ. 2 വ. 19

യവത്തിന്റെ ഹവിസ്സാൽ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, കർമ്മേ
താക്കളായ ഋതാധികകളാൽ നിയന്ത്രിതനായി, സോമൻ വർത്ത
യവത്തോടു ചേർപ്പെടുന്നു. അവിടുന്ന് വിരലുകളോടു കൂടി
ചേരുന്നു. ചിതറിയ ചരാചരങ്ങളെ സ്വന്തം രസംകൊണ്ടു
രക്ഷിക്കുന്നു, പോഷിപ്പിക്കുന്നു.

5 സന്ദക്ഷേണമനസാജായതേകവി
ര്യതസ്യഗഭോനിഹിതോയമാപരഃ
ഋണാഹസന്താപ്രഥമംവിജ്ഞത്തു
ക്രൂഹാഹിതഞ്ജനിമനേമുദ്യതം

വ 19

അന്വയം:-

(പ്രസങ്ഗാൽ സോമസൂര്യയോരാവിഭാവമാഹ)
കവിഃ ദക്ഷേണ മനസാ — ക്രാന്തകർമ്മാസോമഃ പ്രവൃദ്ധേന
മനസാസഹ
സം ജായതേ — പൃഥിവ്യാസ്സമൃദ്ധി ജായതേ
(തഥാ) ഋതസ്യ ഗഭഃ — ഉദകസൈവഗർഭസ്ഥാനീയസ്സ
ഏവസോമഃ
പരഃ യഥാ — പരസ്താൽ, അന്തരീക്ഷേ യഥേന,
നിയഥേന
നിഹിതഃ — ദേവൈസ്ഥാപിതഃ
(സൂര്യാദ്ധിപ്താഷ്ടിഭവതി. തസ്താൽ സോമസ്സൂര്യാത്മകതയാവ
സ്ഥിതഃ)
(ഏവം) യുനാ ഹ സന്താ — യുനാവേവസന്തൗ തൌ
പ്രഥമം വി ജ്ഞത്തു — ജനനകാലേ അയം സോമോയം
സൂര്യ ഇതിവിവിധ്യ ഉണായതേ
(തയോശ്ചാദ്ധം) നിമ
ഗ്രഹാ നിതഃ — ജന്മ ഗുണായാന്നിഹിതം ഭവതി
(തയോഃ) നേരം
ഉദായതം — അദ്ധം പ്രകാശിതം ഭവതി
(ദിവ്യാസൂര്യഃ പ്രാദർശ്യതേ) (താത്പര്യം)

അർത്ഥം.—(സന്ദർഭശാൽ സോമസൂര്യന്മാരുടെ ആവിർഭാവം പറയുന്നു)

കവിഞ്ചന കമ്മമൊത്ത സോമൻ വളർന്നമനസ്സോടുകൂടി ഭൂമി ക്ഷമകനായി പിറക്കുന്നു (ഭൂമിയിൽ നിന്ന് തെറിച്ച ഒരു ഖണ്ഡമാണ് ചന്ദ്രനെന്ന നവീനശാസ്ത്രവാദം ഇതിനോടു യോജിക്കുന്നു) പിന്നെ ജലത്തിന്റെ ഗഭസ്ഥാനത്തു്, അന്തരീക്ഷത്തിൽ അതേ സോമൻ ദേവന്മാരാൽ നിയമമേതോടുകൂടി സ്ഥാപിതനാകുന്നു (സൂര്യങ്കൽ നിന്നാണ് മഴയുണ്ടാകുന്നത്. അതിനാലാണ് സോമൻ സൂര്യാത്മാവായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്) ഇപ്രകാരം നിത്യയുവാക്കളായ അവർ ജനന (ഉദയ) കാലത്തിൽ ഇതു് സോമൻ ഇതു് സൂര്യൻ എന്ന് പേർകുറിച്ചറിയപ്പെടുന്ന അവരിൽ പകുതിഭാഗത്തിന്റെ ജന്മം മറഞ്ഞിരിക്കുന്നു മറ്റുപകുതി പ്രകാശിതവും (പകൽ സൂര്യനഭിക്കുന്നു രാത്രി സോമനായ ചന്ദ്രനും)

6 മന്ത്രസ്യരൂപം വിവിദമനീഷിണ

ശ്വേതോയദസോഅഭരത്പരാവതഃ

തമജജയനസ്യവ്യർന്നവിഷ്വാ

ഉഗ്രന്തം ശൂപരിയനുഗൃഹീയം

അന്വയം -

മനീഷിണഃ

— പ്രാജ്ഞാഃ, യഷ്യാഃ

മന്ത്രസ്യ രൂപം വിവിദഃ

— മകേരസ്യ യസ്യ

സോമസ്യ രൂപം ജാനന്തി

യത് അന്ധഃ ശ്വേത

— യത്സോമാനം ഗായത്രീരൂപഃ പക്ഷി

പരാ-വതഃ ആ അഭരത്

— ഭൂദേശാൽ സ്വഗ്ഗാഭാജഹാര

തം സ-വ്യധം, ഉഗ്രന്തം

പരി-യന്തം

— സപ്തവർദ്ധമാനം, ദേവാൻ

കാജയമാനം, പരിതോഗച്ഛന്തം

ജഗ്മിയം അംശം നദീഷു

— സ്തത്യം സോമം വസതിവരീഷു

ജജയന്ത

— ജ്വതപിജശ്ശോധയന്തി

അർത്ഥം:-പ്രാജ്ഞന്മാരായ യഷ്ടാക്കൾ ഹിഷകരനായ യാതൊരു സോമന്റെ രൂപമറിയുന്നവോ, യാതൊരു സോമരൂപമായ അന്നം ഗായത്രിരൂപമുററ പക്ഷി വിഭൂരസ്വഗൃത്തിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നുവോ, നന്നായി വദ്ധിക്കുന്നവനും ദേവകാമനും എമ്പാടുമെത്തുന്നവനും സ്വതന്ത്രമായ ആ സോമനെ ഋത്വിക്കുകൾ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു

7 ത്വാം¹ഋജന്തിദശയോഷ്ണസ്സതം

സോമഋഷിഭിമതിഭിർധീതിഭിഹിതം

അവ്യോവാരേഭിരുതദേവഹുതിഭി

ന്നുഭിര്യതോവാജമാദേഷിസാതയേ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, ദശ

യോഷ്ണഃ

— ദശസങ്ഖ്യാകാരങ്ഗുലയഃ

ഋഷി-ഭിഃ സുതം,

ഹിതം ത്വാം.

— മധുച്ഛന്ദഃപ്രഭൃതിഭിരഭിഷ്യതം,
പാത്രേഷുനിഹിതം ത്വാം

മതി-ഭിഃ, ധീതി-ഭിഃ

— സ്തുതിഭിഃ കമ്മഭിശ്ച

അവ്യഃ വാരേഭിഃ ഋജന്തി

— അവിമയൈർവ്യാലൈഃ,
പവിത്രൈശ്ശോധയന്തി

ഉത ദേവഹുതി-ഭിഃ ധൃ-ഭിഃ—

ദേവാഹ്വാനുഭിര്യത്വധീഃ

യതഃ സാതയേ

— സംയമിതഃ, സങ്ഗൃഹീതോ
ഭാനായ

വാജം ആ ദേഷി

— അന്നമാവിദാരയസി,
വിവൃതങ്ക്രോശി, പ്രയച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, പത്തുവിരലുകൾ പിഴിഞ്ഞു് മധുച്ഛന്ദസ്സതൊട്ട ഋഷികളാൽ സംസ്ഥരിക്കപ്പെട്ടവനും പാത്രങ്ങളിൽ വെച്ചുപ്പെട്ടവനായ അവിടുത്തെ, സ്തുതികളോടും കമ്മങ്ങളോടുംകൂടി ആട്ടിൻരോമമുററ ദശാപവിത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഋത്വിക്കുകൾ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു പിന്നെ, ദേവന്മാരെ വിളിച്ചു് ഋത്വിക്കുകൾക്കു് എടുത്തുവെച്ചു്, അവർക്കു് ഭാനത്തിനായി സ്വരസമായ അവിടുന്നു അന്നം കൊടുത്തരുളുന്നു

8 പരിപ്രയനം വയം സസംസദം
 സോമം മനീഷാ അഭ്യന്തരസ്തഭഃ
 യോധാ യാമധുമാൻ ഊമിണാഭിവ
 ഇയത്തിവാചം രയിഷാളർഭ്യഃ

അന്വയം -

പരിപ്രയനം	— പാത്രാണിപരിതഃ പ്രഗച്ഛന്തം
വയം, സസംസദം	— ദേവൈഃ കാമ്യമാനം, ശോഭന സംസദം സോമം
മനീഷാഃ സ്തഭഃ അഭി അന്തരസ്ത	— മനസ ഇംഗിത്യ സ്തതയോഭിഷ്വപതി
ധുമാൻ യഃ ധാരയാ	— മദകരസവാൻ യസ്സോമ സ്വീയയാധാരയാ
ഊമിണാ	— വസതിവര്യാഖ്യേനോദകേന സഹ
ഭിവഃ	— ആകാശാദ്രോണകലശമാപശതി
രയിഷാഭഃ, അർഭ്യഃ	— ശത്രുധനാനാമഭിഭൂപിതാ, അമരസ്സസോമഃ
(തദാ) വാചം ഇയത്തി	— പ്രേരയതി

അർത്ഥം—പാത്രങ്ങളിൽ മറ്റും പ്രാപിക്കുന്നവനും ദേവന്മാരോട് കാമിയ്ക്കപ്പെടുന്നവനും ഉത്തമസ്ഥാനമൊത്തവനുമായ സോമനെ മനസ്സിന്നിശ്ചരികളായ സ്തുതികൾ പുകഴ്ത്തുന്നു. ഹിംസകരമായ രസമിയന്ന യാതൊരു സോമൻ സ്വന്തം പ്രവാഹത്തോടുളടി വസതിവരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷലത്തോടൊപ്പം ആകാശാന്തിനിന്ന് ദ്രോണകലശത്തിൽ ഒഴുകി വീഴുന്നവോ, ശത്രുധനങ്ങൾ ജയിച്ചുണ്ടെന്ന അഹരമായ ആ സോമൻ അപ്പോൾ വാചിനെ (സ്തുതിയെ) പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. (അപ്പോൾ സ്തോതാക്കൾ സ്തുതിക്കുന്നു. അല്ലങ്കിൽ സ്വയം ശബ്ദിക്കുന്നു)

അ. 7 അ. 2 വ. 20

9 അയന്ദിവതുയത്തിവിശ്വമാരജ
 സ്സോമഃപുനാനഃകലശേഷസീദതി
 അഭ്ഭിഗ്നോഭിച്ഛുജ്യതേഅഗ്നിഭിസ്സതഃ
 പുനാനഇന്ദുർവുരിവോവിഭൽപ്രിയം

അന്വയം:-

അയം ദിവഃ വിശ്വം രജഃ

ആ ഇയത്തി

— സോമഭൂകാശാൽ സർവ്വമുദക
 മഭിപ്രാപയതി

(കിഞ്ച) പുനാനഃ സോമഃ
 കലശേഷ സീദതി

— പുനമാനസ്സഃ ദ്രോണകലശേഷ
 നിഷീദതി

(തഥാ) അഗ്നി-ഭിഃ,
 അൽ-ഭിഃ, സുതഃ

— ഗ്രാവഭിഃ, വസതീവര്യാഖ്യാഭി
 രഭിഷുതഃ

ഗോഭിഃ ഊജ്യതേ

— ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭിഭിശ്ച
 ശോധ്യതേ അലബ്ധക്രിയതേ

(തതഃ) പുനാനഃ ഇന്ദുഃ
 പ്രിയം വരിവഃ വിഭൽ

— പുതസ്സോമഃ
 — പ്രീണനകാരി വരണീയ ധനം
 സ്തോതൃജ്യോലംഭയതി,
 പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഈ സോമൻ ആകാശത്തിൽനിന്നെല്ലാ ജലങ്ങളെ
 യും ഭൂമിയിലെത്തിക്കുന്നു. ശോപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകൃതനായ
 സോമൻ ദ്രോണകലശങ്ങളിലിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, പിടിക്കല്ലെ
 കളാലും വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളാലും സംസ്തരി
 ക്കപ്പെട്ടവനായി, പശുവിൻപാൽ മുതലായവയാൽ ശുദ്ധീകരി
 ക്കപ്പെടുന്നു, അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. അതിന്നശേഷം പരിശുദ്ധ
 നായ സോമൻ പ്രിയകരമായ ശ്രോഷധനം സ്തോതാക്കൾക്കു്
 നേടിക്കൊടുക്കുന്നു.

10 ഏവാതസ്ത്വോഽപരിഷിച്ഛാതാനാ

വന്തോഽച്ഛിത്രതഃപവസ

അഭേദേഷ്യാപാപൃഹിനീഹ്വാവ

ദേവാധത്താതിമന്യേസുവിം.

വ 20

അന്വയം.-

ഹേ സോഽ. ദധാൻ	— ധനാദികം പ്രയച്ചഃസ്വം.
പരി-സിച്ഛാതാനഃ	— പരിതഃ അഭിസ്സിച്ഛാതാനഃ
ഏവ ചിത്രതഃ.	— ഏവം നാനാവിധം.
വന്തഃ നഃ പവസ	— അന്നമസ്യഭ്യം പ്രാപയ, പ്രയച്ച
(കിഞ്ച) അഭേദേഷ്	
ദ്യാവാപൃഥിവീ ഇവേദ	— ഭേഷഹിതേ ദ്യാവാപൃഥിവ്യാ വാഗവന്തേ
ഹേ ദേവാഃ (യുയം ച)	
സു-വിരം രയി.	— ശോഭേപത്രസഹിതം ധനം.
അന്യേ ധത്ത	— അസ്മാസു നിധത്ത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോഽ. ധനാദികം കൊടുക്കുന്ന അവി
ടുന്ന് ഏവാദഃ. ജലങ്ങളെക്കൊണ്ടു് തളിക്കപ്പെട്ടു്, നാനാവിധ
മായ ഭാണം ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും, നന്നാലും. കൂടാതെ,
ആരെയും ഭേഷിക്കാത്ത ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ ഞങ്ങൾ വിളി
ക്കാവൂ. അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളും ശോഭനസന്നതിക
ളോടു കൂടിയ സമ്പത്തു് ഞങ്ങളിലുണ്ടാക്കിയാലും.

വക്ത്രം.-21-22-ആങ്ഗിരസോ ഹിരണ്യസ്മൃപഃ ദൃഷിഃ

- 1 ഇഷ്ടേന്ധനപൽപ്രതിധിയതേമതി
- 2 വൃഥാസോനമാനൂപസർജ്യധനി
- 3 ഉന്ധാവേദഹേഅഗ്രന്യയ
- 4 തൃസ്യവ്രതേഷപിസോമഇഷ്യതേ

അ. 7 അ. 2. വ. 21

അന്വയം:-

(അസ്തിൻ പവമാനരൂപേ

ഇന്ദ്രേ) മതി:

ഇഷ്ടം ന ധന്വൻ

പ്രതി ധീയതേ

മാതൃഃ (ഗോഃ) ഊധനി

വഥ്സഃ ന

— അസ്തദീയാ സ്തതി:

— യഥേഷ്ടഃ, ഗരഃ ധന്വദീവ

— അസ്താഭിന്നിധീയതേ

— വത്സഃ പയഃ പാനാത്ഥം സൃജ്യതേ
തദ്വത്

— സർവ്വസ്യ പോഷയിതൃത്വേന
ഊധസ്ഥാനീയേ ഇന്ദ്രേ സോമോ
മദാത്ഥമസ്താഭിതപസൃജ്യതേ

— ബഹുവിധപയോധാരാഗൗരീവ

— വത്സസ്യ പുരതോഗച്ഛന്തീ സതീ

— ഭഗ്ധേ, തഥേന്ദ്രോ വത്സഭൂതേഭ്യേ
സ്തോതൃഭ്യഃ പുരതോഗച്ഛൻ ബഹു
വിധാൻ കാമാൻ ഭഗ്ധേ

ഉതധാരാ—ഇവ

അഗ്രേ ആ-യതീ

(പയഃ) ഭവേ

(കിഞ്ച) അസ്യ വ്രതേഷു

അപി

സോമഃ ഇഷ്ട്യതേ

— കർമ്മസ്വപി

— യഷ്ട്യഭിഃ പ്രേര്യതേ

അർത്ഥം.-പവമാനരൂപനായ ഇന്ദ്രകൾ നമ്മുടെ സ്തതി വി
ല്ലിലമ്പെന്നപോലെ, നമ്മളാൽ ചേർത്തുവെണ്ണപ്പെടുന്നു, ധരിക്ക
പ്പെടുന്നു. പിന്നെ, തള്ളപ്പയ്യിന്റെ അകിടിൽ പാൽ കടിക്കാൻ
കുട്ടി ചേർക്കപ്പെടുന്നപോലെ, ഏവന്തെയും പോഷകത്വംകൊ
ണ്ടു് അകിടിന്റെ സ്ഥാനമായ ഇന്ദ്രകൾ ഹഷ്ത്തിനാവേണ്ടി
സോമം ചേർക്കപ്പെടുന്നു ധാരാളം പാലൊഴുകുന്ന പശു കുട്ടി
യുടെ മുറിയിൽ നടന്നുകൊണ്ടു് പാൽ ചുരത്തുന്നപോലെ, ഇന്ദ്രൻ
സ്തോതാക്കൾക്കു് മുറിയിൽ നടന്നുകൊണ്ടു് അവതടെ ബഹുവിധാ
ഭീഷ്ടങ്ങൾ ചുരത്തിക്കൊടുക്കുന്നു പിന്നെ, അവിടുത്തെക്കുറിച്ച
കർമ്മങ്ങളിൽ സോമൻ യാഗാനുഷ്ഠാനങ്ങളാൽ പ്രേരിപ്പിക്ക
പ്പെടുന്നു.

2 ഉപോജ്ഞിഃപ്രച്യതേസിദ്ധ്യതേയ്യ
 മന്ത്രാജ്ഞിഃപോദതേഅന്തരാസനി
 പവമാനസ്സതനിഃപ്രല്ലതാമിവ
 യുമാശ്രഥ്സഃപരിവാർമയ്തി

അന്വയം:-

(അസ്തിൻ പവമാനരൂപേ

ഇദ്രേ) ത്വേ:

— സ്തുതി:

ഉപോ പ്രച്യതേ

— ഉപപ്രച്യതേ, സംയോജ്യതേ

(തഥാ) യു സിദ്ധ്യതേ

— മദകരസ്സോമമന്ത്രാത്മമജിര്യവ
 സക്തജിഗ്വസകേതാവേതി

(തതഃ) മന്ത്ര-അജ്ഞി

— മദകരസ്യ രസസ്യപ്രോയതിത്രീ
 സോമധാരാതസ്യേദ്രസ്യ

ആസനി അന്തഃ ചോദതേ

— ആസ്യേമധ്യേപ്രേദ്യതേ

(കിഞ്ച) സം-തനിഃ,

യു-മാൻ

— ഗ്രഹാദിഷ്ടസമ്യഗ്വിസ്തുതഃ
 മദകരസവാൻ

പവമാനഃ ദ്രഥ്സഃ

— സോമോദൃതഗമനശീലസ്സൻ

പ്രല്ലതാ-ഇവ

— പ്രകഞ്ചേണഹന്തൃണാം,
 യോദ്ധ്യണാം. സ്വതനിഃ, ശരഃ
 യഥാശീഘ്രം, പ്രാപ്യമജിരോ
 ഗച്ഛതിതദാത്

വാർ പരി അയ്തി

— അവിവാലമയം പവിത്രമാ
 ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഈ പവമാനരൂപനായ ഇന്ദ്രനിൽ സ്തുതി യോജിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു, ചേർക്കപ്പെടുന്നു അതുപോലെ ഹിംകരനായ സോമൻ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി മലഞ്ചാലം വൗത യവഞ്ചാലം മിശ്രിതനായിരിക്കുന്ന പിണ, ഹിംകരനായ രസം പുറത്തുവരുന്ന ധാര, ഇന്ദ്രന്റെ മുമ്പാകെ (വായിൽ) എത്തിക്കപ്പെടുന്നു കൂടാതെ, മരിക്കുകയിൽ നികന്നവനും ഹിംകരനും ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. വേഗവാനായ സോമൻ, യോദ്ധാക്കൾ അമ്പ് ഉന്ന

അ. 7 അ. 2 വ. 21

ത്തിലെത്തിക്കുന്നപോലെ, ആട്ടിൻ രോമമുറ ദശാപവിത്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

3 അവ്യേവധുഃപവതേപരിതപചി
 ശ്രമനീതേനപിരദിതേര്യതംയതേ
 ഹരിരക്രാന്യജതസ്സംയതോമഭോ
 തൃമ്ണാശിശാനോമഹിഷോനശോഭതേ

അന്വയം:-

വധുഃ	— വധുഭൂതാ വസതീവര്യേക ധനാ ആപഃ തദാൻ സോമഃ
അവ്യേ തപചി പരി പവതേ	— അവേസ്വഭൂതേ ചർമ്മണി പരിതോവതതതേ
നപിഃ	— നപത്രീഃ, തസ്യോപതയാനി
അദിതേഃ	— അദീനായാഃ, പൃഥിവ്യാ ഉൽപന്നാ ഓഷധിഃ
ഋതം യതേ	— സത്യരൂപം യജമാനായ ഗച്ഛതേ
ശ്രമനീതേ	— അഗ്രഭോഗേ ഫലിനീഃ കർത്തം വിദ്യേഷയതി
(കിഞ്ച) ഹരിഃ, യജതഃ	— ഹരിതവണ്ണഃ യജുവ്യഃ
സം-യതഃ മഭഃ	— ഗ്രഹാദിഷു സങ്ഗ്രഹീതസ്സോമഃ
അക്രാൻ	— ക്രാമതി പാരോഷ്യാവതിഷ്ഠതി
(അതഃപരേ സോമഃ)	
തൃമ്ണാ ശിശാനഃ	— സ്വബലാനി തീക്ഷ്ണീകർവ്വന്
മഹിഷഃ ന ശോഭതേ	— മഹാനിവ, സർവ്വവ്യപാപസ്വ തേജസാ ദീപ്യതേ

അർത്ഥം-വധുക്കളായിച്ചമഞ്ഞ വസതീവരി, ഏകധന എന്ന് മന്ത്രപുതജലങ്ങളൊത്ത സോമൻ നാട്ടിൻതോലിൽ മുറുവാന്തിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ നാലാം മക്കളുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള ദ്രവിലുൽപന്നങ്ങളായ സസ്യങ്ങൾ യജമാനനാലേഖി സത്യരൂപമായ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അവയെ ഫലവത്താക്കി

ക്കാൻ തലച്ചു നൽകുന്നു. പിന്നെ, പച്ചനിറമുറവനും യജനീ
 യനും മരിക്കുകളിൽ പകരപ്പെട്ടവനുമായ സോമൻ പാത്രങ്ങളിൽ
 കടന്നുനീല്ക്കുന്നു അതുകൊണ്ടുതന്നെ അവിടുന്ന് സ്വസ്വലങ്ങൾ
 ക്കു മുച്ഛിതീ മഹാനെന്നപോലെ എന്തും വ്യാപിച്ച് സ്വതേജ
 സ്സാൽ പ്രകാശിക്കുന്നു. (സോമത്തിൽനിന്ന് യാഗം, യാഗ
 ത്തിൽനിന്ന് മഴ, മഴയിൽനിന്ന് സസ്യോദികൾ ഇപ്രകാരം
 നാലാം മക്കളുടെ സ്ഥാനം.)

4 ഉഷാമിമാതിപ്രതിയനിയേനവോ

ദേവസ്യദേവീരുപയന്നിനിഷ്കൃതം

അന്യക്രമീഭർജ്ജനംവാർദ്ധ്യയ

മൽകുന്നനിക്തംപരിസോമോഽഭവ്യത

അന്വയം:-

ഉഷാമിമാതി

— രേതസസ്സേകതാ വൃഷഭ്യുബ്ബാ
 യതേ

(തം വൃഷഭം) യേനവഃ

പ്രതി യനീ

— ഗാവോനഗച്ഛന്തി

(തഥാ) ദേവസ്യ

നിഷ്കൃതം

— ദ്യോതമാനസ്യ സ്ഥാനം

‘ദേവീഃ ഉപ യനീ

— ദേവ്യ ഉപഗച്ഛന്തി

(സോമഃ ദ്രോണകലശാഭിഗതനകാലേ ശബ്ദങ്ക്രോതി. തമന
 സ്തതയോ ഗച്ഛന്തി.)

(തഥാസോമം സോമഃ)

അർജ്ജനം

— ശ്വേതവർണ്ണം

അവ്യയം വാഃ

— അവിമയം വാലം, പവിത്രം

നന്തി അക്രമീൻ

— അതിക്രമ്യ പാത്രാണി ഗച്ഛന്തി

(കിഞ്ച) സോമഃ

അൽകം ന

— ആജീയം കവചമിവ

നിക്തം പരി അവ്യത

— ഉച്ഛലം ശ്രൗണശബ്ദം പരിത
 സ്സംവൃണോതി

അർത്ഥം-ചവിട്ടുന്ന കാള മുക്രിയിടുന്നു. അതിന്റെ പിന്നാലെ പൈക്കര പോകുന്നു. അതുപോലെ ദേവന്റെ സ്ഥാനത്തെ ദേവിമാർ പിന്തുടരുന്നു. (ഇവിടെ ഒരന്യാപദേശമാണ്: സോമൻ വിളിക്കുന്നു. ദേവനെ ദേവിമാരെന്നപോലെ സൂതികൾ പിന്നാലെ ചെല്ലുന്നു.) അതുപോലെ ഈ സോമൻ ആട്ടിൻരോമമുറ ദശാപവിത്രത്തെ അതിക്രമിച്ച്, പാത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, സോമൻ സ്വന്തം രക്ഷാകവചമെന്നോണം (പാൽ മുതലായവയോടു ചേരുമ്പോൾ) ചേട്ടയുടെ ശബ്ദം ചുറ്റും പരത്തുന്നു.

5 അതുക്കേതനതശതാവാസസാഹരി
 രമർത്യാനിണ്ണിജാനഃപരിവൃത
 ദിവസ്പഷ്ടംബഹ്ണാനിണ്ണിജേകൃതോ
 പസ്സരണഞ്ചമോനസ്മയം.

വ. 21

അന്വയം:-

- അമർത്യഃ ഹരിഃ — മരണധർമ്മരഹിതഃ, ഹരിതവണ്ണസ്തോമഃ
- നിഃ-നിജാനഃ (അനിണ്ണികേതനാപി) — ശോഭ്യമാനസ്സൻ
- അതുക്കേതന തശതാവാസസാ — സ്വതശ്ശുക്തവണ്ണേനപയോരൂപേണവസ്രേണ
- പരി വൃത (തതസ്തോമഃ) ദിവഃ പൃഷ്ടം — പരിതആച്ഛാദ്യതേ ദ്യലോകസ്യപൃഷ്ഠഭാഗേസ്ഥിതമാദിത്യം
- ബഹ്ണാനിഃ-നിജേകൃത — പാപനാശിനേ നിണ്ണേജനായ, പരിപാവനായാകാഷീൽ
- (സഃ ആദിത്യഃ സ്വദീപ്യാസുർവ്വം നിണ്ണേകതി) ചമോഃ ഉപ-സ്സരണം — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോരാച്ഛാദനഗീലം
- നസ്മയം. — ആദിത്യമയം, ആദിത്യസ്യ സ്വരൂപം തേജശ്ചസർവ്വേഷാം നിണ്ണേജനായാകാഷീൽ

അതും അമരനും പച്ചനിറമുറപ്പനായ സോമൻ ശുദ്ധി ചെയ്യപ്പെടുന്നവനായി, ശുദ്ധിചെയ്യപ്പെടാതെ തന്നെ വെളുത്ത പാലാകുന്ന വസ്ത്രത്താൽ മറ്റും മൂടപ്പെടുന്ന (സോമം ശുദ്ധിചെയ്യപ്പെട്ടാൽ പശുവിൻപാൽ ചേർക്കപ്പെടുന്ന) പിന്നെ, സോമൻ ദൃഢോകത്തിന്റെ മുതുകിൽ നീല്ക്കുന്ന ആദിത്യന്റെ പാപപിനാശകമായ ശുദ്ധീകരണത്തിനുവേണ്ടിയുണ്ടാക്കി. (ആ ആദിത്യനാണ് സ്വപ്രകാശത്താലെല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നത്.) ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ മൂടുന്ന ആദിത്യനായതായ തേജസ്സിനെയും എല്ലാറ്റിന്റെ ശുദ്ധീകരണത്തിനായുണ്ടാക്കി.

6 സൂര്യസ്യവരഗുരോദ്രാവയിതവോ

മഥ്സരാസഃപ്രസുപ്താകചീരതേ

തത്തതംപരിസ്താസത്യശവോ

നേത്രാദൃതേപവതേധാചകിഞ്ചന

അന്വയം:-

സൂര്യസ്യ-ഇവ രഗുരോ:	— ആദിത്യസ്യകിരണാ ഇവ
ദ്രാവയിതവഃ	— സർവ്വത്രദ്രവണഗീലാഃ
മഥ്സരാസഃ പ്ര-സ്വപഃ	— മേകരാ, പ്രസ്വാപകാഃ
ആഗവഃ, സുഗ്ഗാസഃ	— ഗുഹചഭസേഷപുരാപാഃ, സൃജ്യമാനാസ്സോമാഃ
തതം തത്തം	— വിസ്തൃതം തത്തദിഃ കൃതം വസു,
സാകം പരി ഇതരതേ	— സഹ, യുഗപൽപരിതോഗച്ഛന്തി
(തേ സോമാഃ) ഇത്രാൻ	
ഋതേ	— ഇത്രം വർജ്ജയിത്യാന്യം
കിം ചന ധാമ ന പവതേ	— ദേവഗൗരം ലക്ഷികൃത്യ ന ഗച്ഛന്തി

അത്ഥം.-സൂര്യന്റെ രശ്മികൾപോലെ എങ്ങുമെത്തുന്നവയും ഹിംകരങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നവയും മരിക്കുകളിൽ വ്യാപിച്ച് പുറത്തു ഇളമ്പുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ വിസ്താരമുറ നൂലുകളെക്കൊണ്ടു നെയ്ത വസ്ത്രത്തെ ദൈവമായതു പോലെ പ്രാപിക്കുന്നു. അ

അ. 7 അ. 2 വ. 22

സോമങ്ങൾ ഇന്ദ്രനെ വിട്ട് മരോരു ദേവശരീരത്തെയും ലക്ഷ്യമാക്കിയല്ല പോകുന്നത്.

7 സിന്ധോരിവപ്രവണേനിന്ദ്രാശവോ

വൃഷ്ച്യതാമദാസോഗാതമാശത

ശന്നോനിവേശേദിപദേചതുഷ്ടഭേ

സ്തേവാജാസ്സോമതിഷ്ണുതൃഷ്ടയഃ

അന്വയം:-

വൃഷ്ച്യതാഃ
മദാസഃ

— ദാതുഭിര്യത്പിശിഃ പരിസ്രുതാഃ
— മദകാരിണസ്സോമാഃ, സ്തൂതിഭിഃ
പ്രാപ്തവ്യേ ഇന്ദ്രേ

സിന്ധോഃ-ഇവ പ്രവണേ
നിന്ദ്രേ

— നിന്ദ്രേ സ്ഥലേ, നദ്യഃ
— വ്യാപ്താ ആപ ഇവ ഗമനം
പ്രാപ്തവന്തി

ആശവഃ ഗാതും ആശത

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ) ഹേ
സോമ, നഃ നി-വേശേ

— അസ്താകം സ്വഗൃഹം പ്രതി
പ്രവേശനേ

ദി-പദേ, ചതുഃ-പദേ ശം-

— പുത്രാദികായ, ഗവാദികായ
സുഖം കരു

(കിഞ്ച) അസ്തേ വാജാഃ

— അസ്താസ്വന്നാനി

കൃഷ്ടയഃ തിഷ്ണു

— പുത്രാദികാഃ പ്രജാശ്ച വേതു,
ദേഹി

അർത്ഥം-ദാനശീലരായ ഋത്വിക്കുകളാൽ ഔക്കപ്പെട്ടവയും ഹിഷ്കരങ്ങളുമായ സോമങ്ങൾ താഴ്ന്നിടങ്ങളിൽ വ്യാപിക്കുന്ന നദികളുടെ ജലങ്ങൾപോലെ, സ്തൂതികളാൽ എത്തപ്പെടാവുന്ന ഇന്ദ്രകൾ ചെന്നുചേരുന്നു. (എനിനേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ സ്വഗൃഹത്തിലവിടുത്തെ പ്രവേശത്തിൽ ഇതുകാലിപ്പം നാൻക്കാലിപ്പം (പുത്രാദികൾക്കും പശ്വാദികൾക്കും) സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങളിൽ അന്നങ്ങളും സന്തതികളും നിലനില്പുണ്ട്, തന്നെങ്ങളിയാലും.

അർത്ഥം.-അമരണം പച്ചനിറമുറവനായ സോമൻ ശുദ്ധി ചെയ്യപ്പെടുന്നവനായി, ശുദ്ധിചെയ്യപ്പെടാതെ തന്നെ വെളുത്ത പാലാകുന്ന വസ്ത്രത്താൽ മൃഗം മുടപ്പെടുന്ന (സോമം ശുദ്ധിചെയ്യപ്പെട്ടാൽ പശുവിൻപാൽ ചേർക്കപ്പെടുന്നു.) പിന്നെ, സോമൻ ദൃഢോകത്തിന്റെ മുതുകിൽ നില്ക്കുന്ന ആദിത്യനെ പാപചിന്താശക്തമായ ശുദ്ധീകരണത്തിനുവേണ്ടിയുണ്ടാക്കി. (ആ ആദിത്യനാണ് സ്വപ്രകാശത്താലെല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നത്.) ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ മൂടുന്ന ആദിത്യമയമായ തേജസ്സിനെയും എല്ലാറ്റിന്റെ ശുദ്ധീകരണത്തിനായുണ്ടാക്കി.

6 സൂര്യസ്യവരശുരോദ്രാവയിതവോ

മഥ്സാസഃപ്രസുപ്താകമീരതേ

തത്തതംപരിസ്താസന്തുശവോ

നേത്രാദുതേപവനേയാചിഞ്ചന

അന്വയം:-

സൂര്യസ്യ-ഇവ രശ്മയഃ	— ആദിത്യസ്യകിരണാ ഇവ
ദ്രാവയിതവഃ	— സർവ്വത്രദ്രവണശീലാഃ
മഥ്സാസഃ പ്ര-സുപഃ	— മേകരാ, പ്രസാപകാഃ
ഭുഗവഃ, സന്താസഃ	— ഭൂഹചഃസേഷവ്യാപ്താഃ, സൃജ്യമാനാസ്സോമാഃ
തതം തത്തം	— വിസ്തൃതം തത്തഭിഃ കൃതം വസ്ത്രം
സാകം പരി ഇാരതേ	— സഹ, യഗപരിപരിതോഗച്ഛന്തി
(തേ സോമാഃ) ഇത്രാദി	
ഋതേ	— ഇത്രം വർജ്ജയിത്വാനന്ത്യം
കിം ചന യാമ ന പവനേ	— ദേവശരീരം ലക്ഷിതത്വം ന ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-സൂര്യന്റെ രശ്മികൾപോലെ എങ്ങുമെത്തുന്നവയും ഹിംകരങ്ങളും ഉഷണവയും മരിക്കുകളിൽ വ്യാപിച്ച് പുറത്തു ഇറുപ്പുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ വിസ്താരമാർ ആലകളെക്കൊണ്ടു നെയ്ത വസ്ത്രത്തെ ദേശമെത്തു ചേർന്നു പ്രാപിക്കുന്നു. ആ

അ. 7 അ. 2 വ. 22

സോമങ്ങൾ ഇത്രനെ വിട്ട് മറോരു ദേവശരീരത്തെയും ലക്ഷ്യമാക്കിയല്ല പോകുന്നത്.

7 സിന്ധോരിവപ്രവണേനിതൃശ്ശവോ

വൃഷപ്യതാമദാസോഗാതാശത

ശന്നാനിവേശഭിപദേപതുഷ്ടദേ

സ്പേവാജാസ്സോമതിഷ്ണതൃഷ്ടയഃ

അന്വയം:-

വൃഷ-പ്യതാഃ
മദാസഃ

— ഭാതുഭിര്യത്വിഭിഃ പരിസ്രുതാഃ
— മദകാരിണസ്സോമാഃ, സ്മൃതിഭിഃ
പ്രാപ്തവ്യേ ഇത്രേ

സിന്ധോഃ-ഇവ പ്രവണേ
നിതൃ

— നിതൃ സ്ഥലേ, നദ്യാഃ
— വ്യാപ്താ ആപ ഇവ ഗമനം
പ്രാപ്തവന്തി

ആശവഃ ഗാതും ആശത

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ) ഹേ

സോമ, നഃ നി-വേശേ

— അസ്താകം സ്വഗൃഹം പ്രതി
പ്രവേശനേ

ഭി-പദേ, പതുഃ-പദേ ശം-

പുത്രാദികായ, ഗവാദികായ
സുഖം കരു

(കിഞ്ച) അസ്മേ വാജാഃ

— അസ്താസ്വന്നാനി

കൃഷ്ടയഃ തിഷ്ണതു

— പുത്രാദികാഃ പ്രജാശ്ച വേതു,
ദേഹി

അർത്ഥം:-ദാനശീലരായ ഗൃത്വികകളാൽ ഒഴുക്കപ്പെട്ടവയും ഹിംസകരങ്ങളുമായ സോമങ്ങൾ താഴ്ന്നിടങ്ങളിൽ വ്യാപിക്കുന്ന നദികളുടെ ജലങ്ങൾപോലെ, സ്മൃതികളാൽ എത്തപ്പെടാവുന്ന ഇത്രകാലം ചെന്നുചേരുന്നു. (എന്നിന്നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ സ്വഗൃഹത്തിലവിടുത്തെ പ്രവേശത്തിൽ ഇതുകാലി കും നാം കാലികും (പുത്രാദികൾക്കും പശ്വാദികൾക്കും) സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങളിൽ അന്നങ്ങളും സന്തതികളും നിലനില്ക്കട്ടെ, തന്നത്തരിയാലും.

2. අනුකූලතාවය

အဲဒီအခါမှာ အကုန်ပဲ ခံစားနေရပါလိမ့်။

മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ സാക്ഷാത്കാരം

[illegible]

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ

ଜଳା ଶାସ୍ତ୍ର, (୩ୟ)

0574-3625

— വന്യജീവികൾ, വാസയോഗ്യം

ကဏ္ဍ(၁၃)

— കനകാദിസ്തമിതം.

അഗതി, കുട്ടി

— സമഗ്ര ചിന്ത, ഗോപ്യചിന്ത

അപ-മൗ, സു-മൗ,

— ധാന്യരൂപം, ശോണേപ്പിരി
രൂപം ധനം.

ಈ ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ

— അസുഖമാകാത്തപ്രകാരം

(കിരണമന്ത്രങ്ങൾ, ൧ : പിതൃണാമാണ്ഗിരസാമപി പിതാസി
തത്ത്വം)

ធាតុរាវ ឬ ឧស្ម័ន

— ദൃഢോക്തവ്യ മുഖവർണ്ണിതം

(കുറുപ്പ് 2.11) പ്ര-സ്ഥാനം:

— സർവ്വതാ കർമ്മകരണാർത്ഥം സ്ഥിതിയാ:

വർദ്ധനവ്-കൃത്യം

— ഹവീരന്നസ്തു കരുതാരഃ

മുതലും (നല്ല) മേന്മയും:

സ്ഥലം ୧

— ഭവന നി

അതഥ:- അദ്വൈതം സോമ, അവിടുന്ന് വാസയോഗ്യത്വം നൽകും സ്വർണ്ണം മുതലായവയോടുകൂടിയതും കതിരകളൊത്തതും പശുക്കളോട് ചേർന്നതും യവമെന്ന ഭക്ഷ്യധാന്യമിയന്നതും ശോഭനവിശുദ്ധനീരുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു നേരെ എത്തിച്ചാൽ, പിന്നെ, എന്റെ പിതാക്കളായ അംഗിരസ്സുകൾക്കുള്ളതിൽ അവിടുന്ന് പിതാവായാൽ, ദ്രോവിതുകൾക്കെന്നപോലെ ഉയർന്നവരും എപ്പോഴും കർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിനുവേണ്ടി വരുന്നവരും ഹവിരന്നുണ്ടാക്കുന്നവരുമായ നിങ്ങൾതന്നെ എന്നിങ്ങനെ പിതാക്കളായി മറിച്ചെന്നു (ഇവിടെ പിതാക്കൾക്കുള്ള ബലവലനം സോമനും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.)

അ. 7 അ. 2 വ്. 22

9 ഏതേസോമാഃപവമാനാസഇത്രം
 രഥാഇവപ്രയയസ്സാതിമച്ഛ
 സുതാഃപവിത്രമതിയന്ത്യവ്യം
 ഹിതപീവപ്രിംഹരിതോവൃഷ്ടിമച്ഛ

അന്വയം:-

പവമാനാസഃ ഏതേ

സോമാഃ

രഥാഃ-ഇവ

— പുയമാനാസ്സോമാഃ

— തേയമാസങ്ഗ്രാമം

പ്രാപ്തവന്തി തദ്വൽ

സാതിം ഇത്രം അച്ഛ പ്ര

യയഃ

— സർവ്വൈസ്സംജേനീയം തം

പ്രകഷേണ ഗച്ഛന്തി

(കിഞ്ച) സുതാഃ അപ്യം

പവിത്രം അതി യന്തി

— അഭിഷുതാഅപിവാലഭേം

പവിത്രമതിക്രമോഗച്ഛന്തി

(തേമീ) ഹരിതഃ

— ആദിത്യസ്യവാഹനരൂപാ

അശ്വാഭൂതാ

വപ്രിം ഹിതപീ

— ജരാം ഹിതപാ, തതണാസ്സന്തഃ

വൃഷ്ടിം അച്ഛ

— വൃഷ്ടിങ്ഗമയീതുമിച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരങ്ങളായ ഈ സോമങ്ങൾ, തേരുകൾ പോലെയും പുകുന്നപോലെ, ഏവക്കും ജേനീയനായ ഇത്രനെ വേണ്ടുംവണ്ണം പ്രാപിക്കുന്നു പിന്നെ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയായി, ആട്ടിൻരോമമുറ ശോപവിത്രത്തെ അതിക്രമിച്ചു വരുന്നു. അപ ആദിത്യന്റെ വാഹനങ്ങളായ പച്ചക്കുതിരകളായി, ജരയെ പരിഹരിച്ച് യുവത്വമുറവയായി, മഴവരുത്തുവാനായി ചിരിക്കുന്നു

10 ഇന്ദ്രവിന്ദായന്യഹതോപപസ:

സുഭൂതികോത്തമ്പദ്യോതിശാഭാ:

ഭാചന്ദ്രാന്നിഗുണതോപസ്മനി

ഭേവൈദ്യോവാപൃഥിവിപ്രാപ്തംന:

വ 22

അനന്യം -

ഹേ ഇന്ദോ ന്യഹതേ

ഇന്ദ്രായ

സു-ഭൂതിക:

അനവദ്യ: രിശാഭാ:

പവസ:

— ഹേതേ തന്നെ നദതം

— സുഷു സുഖയിതാ, അതാസ്ത്വ

— ഗഹ്വാഹിത: ബാധകനാ
ഭസിതാം. ചാ

(കിഞ്ച) ഗുണതേ

ചന്ദ്രാന്നി വസ്മനി ഭാ

— സുവതേ ഭഗ്യഭാഷാഭോ
നിധാനി പ്രയച്ച

(കിഞ്ച) ഹേ

ദ്യോവാപൃഥിവി

ഭേവൈ ന: പ്ര അപ:

— ദ്യോവാപൃഥിവ്യോ, യവാം
— സുഭൈശ്വഹന്നസ്സഹാസ്മാൻ
പ്രാക്ഷം.

അതം-അല്ലയോ സോമ മഹാനായ ഇന്ദ്രനുവേണി നല്ല സുഖഭേകന്നപനം അതുകൊണ്ടുതന്നെ അനിന്ദൃതം ദ്രോഹികളെ അകറ്റുന്നവനായ അവിടുത്തെഴുകി വന്നാലും അതിന്നു പുറമെ സ്തുതിക്കുന്ന എന്തിങ്കൾ ആവാദകങ്ങളായ ധനങ്ങളേകി യാലും പിന്നെ അല്ലയോ ദ്യോവാപൃഥിവികളേ തെറ്റിങ്ങനെ ധനങ്ങളോടുകൂടി ഞങ്ങൾക്കു വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും.

വശ്വ-23-24-പൈശ്വാമിത്രോരണം ജ്യയി:

1 ത്രിർന്നൈസ്സസ്വധേനപോദ്യദ്രേ

സത്യഭാമതിരപുവ്യേവ്യോമനി

ചന്ദ്രാഭ്യന്യാളപ്താനിതിണ്ണിഭേ

മാത്രണിചക്രയദൃതൈവാപ്ത

അ. 7 അ. 2., വ. 23

അന്വയം:-

അസ്സെ പൂർവ്വ വി-
ഓമനി

— പ്രണവേധാമനി, അന്തരിക്ഷേ
വർത്തമാനായ സോമായ

ത്രീഃ സപ്ത ധേനവഃ

— ലാഭശമാസാഃ പഞ്ചത്ത്വഃ,
ത്രയഇമേലോകാഃ ആദിത്യഃ
ഇത്യേകവിംശഃ, ഏതേഗാവഃ

സത്യാം ആ-ശീരം
ദദ്രേ

— യഥാത്ഥഭൂതമാശ്രയണസാധനം
ക്ഷീരാദി ഭുഹന്തി

(കിഞ്ചായം സോമഃ)
അന്യാ ചതപാരി
ഭവനാനി

— ഉഭകാനി, വസതി
വരീന്ധിസ്രശ്ചൈകധനാഃ,
താനി

ചാത്രണി നിഃ-നിജേ

— കല്യാണാനുകൂലാനി
നിഷ്ണേജനായ, പരിശോധനായ

യൽ ലുതൈഃ അവർത്ത
(തദാ) ചക്രേ

— യദായഞ്ചൈത്തർവ്വദ്ധിതവാൻ
തദാ കരോതി

അർത്ഥം:-പുരാതനമായ അന്തരിക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ഈ സോമനുവേണ്ടി, പന്ത്രണ്ടു മാസങ്ങൾ, അഞ്ച് ലുതകൾ, (ശിശിരഹേമന്തങ്ങളിൽ ഒന്നുവിട്ട്) മൂന്നു ലോകങ്ങൾ, ആദിത്യൻ എന്നിങ്ങനെ ഇരുപത്തൊന്നു പശുക്കൾ യഥാർത്ഥമായ പാൽ മുതലായവ ചേർത്ത ദ്രവ്യം ചുരുത്തുന്നു. പിന്നെ, ഈ സോമൻ വേറെ നാലു ജലങ്ങളെ (മൂന്നു വസതിവരികളും ഒരേകധനയും) തന്റെ ശുദ്ധീകരണത്തിനായി യജ്ഞങ്ങളാൽ വളർത്തപ്പെടുമ്പോളുണ്ടാകുന്നു.

2 സഭീക്ഷമാണോഅമൃതസ്യചാർത്ത

ഉഭേദ്യാവാകാവ്യുനാവിശ്ശ്രമേ

തേദിപുമാഅപോമഹനാപരിവൃത

യദിവേവസ്യശ്രവസാസഭോവിദഃ

അന്വയം:-

സഃ ചാരുണഃ അമൃതസ്യ	— കല്യാണസ്യോദകസ്യ
ഭിക്ഷമാണഃ	— യഷ്ടഭിര്യാച്യമാനഃ
ഉദേ ദ്യാവാ	— ഉദേദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
കാവ്യേന വി ഗഗ്രഥേ	— കവികർമ്മണാ വിവൃതേ കഠോതി
യദി ദേവസ്യ സഭഃ	— യദാ ജഗദപിജഃ സോമസ്യ സ്ഥാനം
ശ്രവസാ വിഭഃ	— ഹവിഷായുക്താസ്സന്നോ യാഗാത്മജാനന്തി, ലഭന്തേ തദാ
തേജിഷ്ഠാഃ അപഃ	— അതിശയേന ദീപ്താനുകോനി
മഹന്നാ പരി വൃത	— മഹത്വേന വരണാത്മം പരിത ആച്ഛാദയന്തി

അർത്ഥം:-ആ സോമൻ മഹദ്ഭക്തരായ ജലത്തിന്നുവേണ്ടി യഷ്ടാക്കളായാൽ യാചിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ദ്യാവാപൃഥിവീകളീമ്പരെയും സ്വന്തം പ്രജ്ഞാനത്താൽ തുറക്കുന്ന ഹവിരന്നു മേന്മിയവരായി, യാഗത്തിന്നുവേണ്ടി ജഗദപിജകൾ സോമന്റെ സ്ഥാനമറിയില്ലെന്നോ, ഏതും തേജസ്സിടന്ന ജലങ്ങളെ സ്വമഹത്വംകൊണ്ടു് (പൊഴിച്ചു്) നാറടമ്പാടും ഭുജിക്കുന്നു.

3 തേജഃസ്യസത്തുകേതവോദ്യുതപോ
ഓദ്യാസോജനചിഉദേഭര
യേഭിന്ത്യമ്ണാചദേവ്യാചപുനത
ആദിദാജാനംജനനാഗൃഹ്ണത

അന്വയം:-

അസ്യ കേതവഃ	— താദൃഗസ്യസോമസ്യ പ്രജ്ഞാപകാഃ
അമൃതവഃ അദാദ്യാസഃ	
തേ	— മരണധമ്മരഹിതാഃ, അന്യൈ രഹിംസയാഗൃഹ്ണതഃ

ഉഭേ ജനഷീ അനു സത്തു	— സ്ഥാപനജ്ഞാതേ ജനനി ലക്ഷിതൃതൃ രക്ഷത്തു
യേഭിഃ നൃമ്ണാ ച ദേവ്യാ ച പുനതേ	— യൈഃ കേതുഭിർബലാനി, ദേവാഹ്ണാണിനാനി ച പ്രേരയതി
ആൽ ഇൽ രാജാനം	— അഭി-ജ്ഞാനനരമേവൈനം സോമം
മനനാഃ അഗൃഹ്ണത	— മനനീയാസ്തുതയഃ പരിഗൃഹ്ണന്തി, പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം:-ഇപ്രകാരമുള്ള സോമന്റെ പ്രജ്ഞാപകങ്ങളും അവിനാശങ്ങളും അന്യരാലാക്രമിക്കാൻ പറ്റാത്തവയുമായ ആ രശ്മികൾ സ്ഥാപനജ്ഞാതായ പിറവികളെ മുന്നിൽകണ്ടു് രക്ഷിക്കട്ടെ. പ്രജ്ഞാപകങ്ങളായ ഏവയാൽ അവിടുന്ന് ബലങ്ങളെയും ദേവാനങ്ങളെയുമെത്തിക്കുന്നുവോ, ആ സോമനെ സംസ്കരണാനന്തരം തന്നെ മനോഹരങ്ങളായ സ്തുതികൾ പ്രാപിക്കുന്നു.

4 സതുജ്യമാനോഭശഭിസ്സുകർമ്മഭിഃ
പ്രമദ്ധ്യമാസമാതുഷ്പ്രമേസചാ
പ്രതാനിപാനോഅതുത്സ്യചാർണ
ഉഭേഽപക്ഷാഅനപശ്യതേവിശ്വ

അന്വയം:-

സഃ സുകർമ്മ-ഭിഃ	— ശോഭനകർമ്മയുക്താഭിഃ
ഭശ-ഭിഃ പ്രമദ്ധ്യമാനഃ	— ഭശസംഖ്യാകാഭിരബ്ധലിഭിഃ പ്രശോധ്യമാനഃ
സചാ പ്ര-മേ	— അപാംസഹായോ ലോകാൻ പ്രമാതു
മദ്ധ്യമാസ മാതുഷ്ഠ	— അന്തരീക്ഷസ്ഥിതാസ്വ വതിഷ്ഠതേ

പാഠനഃ അമൃതസ്യ	— കല്യാണസ്യോദകസ്യ, വൃഷ്ണാർത്ഥം
വ്രതാനി പാനഃ	— യാഗാദികർമ്മാണി രക്ഷൻ
ഉദേ വിശത	— മനുഷ്യാൻ ദേവാംശ്ചാത്മാന്തി ക്ഷേണഗച്ഛൻ
അന പശ്യതേ	— അനപശ്യതി (മനുഷ്യാനദിമത ഭാനേന, ദേവാൻ ഹവിഷപ്രദാനേന)

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ സരികർമ്മയുക്തനായ പത്തുപിരലുകൾക്കൊന്നു വേണ്ടപോലെ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനും ജലങ്ങൾക്കു സഹായവാനുമായി ലോകങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ അളക്കാനായി അന്തരീക്ഷസ്ഥകളായ അച്ഛമാരിൽ നിലകൊള്ളുന്നു. പിന്നെ, മനുഷ്യന്റെ മുഖൻ കാണുന്ന സോമൻ മംഗളജലത്തിന്നു്, മഴയുപേണ്ടി യാഗാദികർമ്മങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്നവനായി, മനുഷ്യന്റെയും ദേവന്മാരുടെയും നോക്കിക്കാണുന്ന, അനഗ്രഹിക്കുന്നു. (മനുഷ്യർക്കിമതപ്രദാനംകൊണ്ടും ദേവന്മാർക്കു ഹവിഷപ്രദാനംകൊണ്ടും).

5 സർവ്വജാനമുക്രിയായധായസ

ഭാദോജ്ഞാഭാദസീഹിതേഹിതഃ

വൃഷാശ്ചൈന്നബാധതേവിദ്യർത്ഥി

രാദേദീശാനശ്ശൃത്യഹേവശൃത്യഃ

വ. 23

അന്വയം:—

മർദ്ദജാനഃ സഃ	— ഭൂജ്യമാനഃ, ശോധ്യമാനസ്സോമഃ
ധായസേ ഇക്രിയായ	— ജഗതോധാകസ്യേന്ദ്രസ്യ ബലായ തദർത്ഥം.
ഉദേ ഭാദസീ അന്തഃ ഹിതഃ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോർമ്മധ്യേ വർത്തമാനസ്സൻ
ഈ ഹിതേ	— സർവ്വതോഗച്ഛതി

വൃഷാ ശുഷ്കേണ	— വർഷകണ്ണശോഷകേണ ബലേന
ശര്യഹാ-ഇവ	— ഹനനസാധനൈരിഷ്ടഭീർവ്വിരഃ പ്രതിഭാസിവ
ശുഭ്രധഃ ആ-ദേദിശാനഃ	— ദുഃഖകാരിണോസുരന്തർ പുനഃ പുനരാഹ്വയൻ
ദുഃ-മതീഃ വി ബാധതേ	— ദുഷ്ടബുദ്ധീൻ പീഡയതി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ ജഗത്തു മുഴുവൻ താങ്ങുന്ന ഇന്ദ്രന്റെ ബലത്തിനുവേണ്ടി ദ്യാവാപൃഥ്വികൾക്കു നടുവിൽ വർത്തിച്ചുകൊണ്ടെങ്ങും ചരിക്കുന്നു. വഷ്കനായ അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ മെലിയിക്കുന്ന ബലത്താൽ, അമ്പെയ്യുന്ന വീരയോദ്ധാവ് എതിർപ്പടയാളികളെയെന്നപോലെ, ക്രേശകാരികളായ അസുരന്മാരെ വീണ്ടും വീണ്ടും പോരിനു വിളിച്ചുകൊണ്ട് ദുഷ്ടബുദ്ധികളെ പീഡിപ്പിക്കുന്നു , നശിപ്പിക്കുന്നു.

6 സമാതരാദദൃശാനഉത്സ്രിയോ
നാനദദേതിമരുതാമിവസ്വനഃ
ജാനന്യതംപ്രഥമംയൽസപ്തമം
പ്രശസ്തയേകമവ്യണീതസുകൃതഃ

അന്വയം:-

സഃ മാതരാ ദദൃശാനഃ — സോമോദ്യാവപൃഥ്വിവ്യൗ പുനഃ
പുനഃ പശ്യൻ

(തതഃ) ഉത്സ്രിയഃ ന
നാനദത് — സ്വഭൂതോവത്സോയഥാമാതരം
ഗാം പശ്യൻ ശബ്ദകർവ്വന്തി
തദ്യച്ചബ്ദകർവ്വൻ

മരുതാം-ഇവ സ്വനഃ
ഏതി — യഥാമരുതാം ഗണസ്വനകർവ്വൻ
സർവ്വതോഗച്ഛതി തഥാ ച
ഗച്ഛതി

യദി സ്വഃ-നാം — യദുകം സർവ്വമനുഷ്യാഹിതം
ഭവതി, താദൃശം

- പ്രഥമം ജ്ഞാനം ജാനൻ — മുഖ്യം ജലം വിജാൻ
 സ-ക്രമഃ — ഗോഭാഷ്യം അപരപരമാനഃ
 പ്ര-ശ്നായേ കം — പ്ര-ശ്നായേ, ആത്മസ്തോത്രകാ
 അപുണിത — നായ മനഃസ്യം സഭവേന
 സഭവേന

അനന്തം.-ആ സോമൻ ദ്യാവാപൃഥ്വിവികളെ വീണ്ടുംവീണ്ടും
 കണ്ടുകൊണ്ടു് തളപ്പയ്യിനെകൊണ്ടു കട്ടി ശബ്ദിക്കുന്നപോലെ,
 ഏതാവും ശബ്ദിക്കുന്നവനായും, മറ്റുള്ളവരുടെ കൂട്ടം ശബ്ദമുണ്ടാ
 ക്കി ഏതാടും ചരിക്കുന്നപോലെയും, ഏതാമെത്തുന്നു, യാ
 തൊരു ജലം സർവ്വ മനഃസ്യകം ഹിതമാണോ, ആ ജലത്തെ
 അറിയുന്നവനായി, ഗോഭാഷ്യം അപരപരമായ ആ സോമൻ താൻ
 സ്മരിക്കപ്പെടാനായി മനഃസ്യനെ സുഖമായി പ്രാപിക്കുന്നു.

7 തപതിഭീമോദ്യുഷസ്തപിഷ്യയാ

ശ്രുതംഗേശിശാന്തോഹരിണീവിചക്ഷണഃ

ആയോനി.സോമസ്തപിഷ്യയാ

ഗവ്യയിതപേതിനിർണ്ണിഗവ്യയി

അനന്തം:-

- ഭീമഃ വ്യധഃ — ശത്രുണാം ഭയങ്കരഃ കാമാനാം
 വി-ചക്ഷണഃ — സർവ്വസ്യ ഭൂഷാസപരമാനഃ
 തപിഷ്യയാ ഹരിണീ — ആത്മനോബലേച്ഛയാ ഹരിത
 ശ്രുതംഗേ — വർണ്ണേ ദേവശ്രുതംഗേ
 ശിശാനഃ — തീർത്ഥാടകൻ, ഭ്രാണ
 കലശം പ്രതിഭാഭ്യോഃ ധാരയാ
 ഗച്ഛതി
 (അ യാദാഭൂപശ്രുതംഗേ)
 തപതി — ശബ്ദായതേ

അ. 7 അ 2 വ. 24

(സഃ) സോമഃ സു-കൃതം
യോനിഃ

ആ നി സീദതി

(തസ്യ) നിഃ-നിഷ്

ഗവ്യയീ തപക് വേതി

(ഏവം) അപ്യയീ

— സുഷുക്തം സ്ഥാനം

— സമന്താത്തിഷ്ഠതി

— നിർണ്ണീകതീ, ശോധയിത്രീ

— ആനസുഹേ ചർമ്മണി സ്ഥിതാ
വേതി

— അവിമയീതപക് ച നിർണ്ണീകതീ
വേതി (തൽ ദശാപവിത്രാ
പേക്ഷ്യം)

അർത്ഥം—ശത്രുക്കൾക്കു ഭയങ്കരനും (ഉപാസകർക്ക്) അഭീഷ്ട
വർഷ്കനും എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ ആ സോമൻ സ്വന്തം ബല
'ത്തിലുള്ള ഇച്ഛയാൽ പച്ചനിറമുററ രണ്ടു കൊമ്പുകൾ പോലെ
രണ്ടു ധാരകൾക്കു മുച്ഛിച്ച്, ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.
ധാരാരൂപങ്ങളായ ഇതുകൊമ്പുകൾ ഗണ്ഢിക്കുന്നു. ആ സോമൻ
നല്ലപോലെ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട സ്ഥാനത്തു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അ
വിടുന്ന് ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന കാളത്തോലിലിരിക്കുന്നു (കാള
ത്തോലിൽവെച്ചാണ് സോമം സംസ്കരിക്കുന്നത്) അപ്രകാരം
ആട്ടിൻതോലും ശുദ്ധി ഉണ്ടാക്കുന്നതാണ്. (രണ്ടാമതു പറഞ്ഞ
തു ദശാപവിത്രത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്.)

8 ശുചിഃപുനാനസ്തന്വമരേപസ

മവ്യേഹരിന്ത്യധാവിഷ്ഠസാൻവി

ജഷ്ടോമിത്രായവർണായവായവേ

ത്രിധാതുര്യക്രിയതേസുകമ്മഭിഃ

അന്വയം:—

അരേപസം അന്വം

പുനാനഃ ശുചിഃ

ഹരിഃ സാൻവി അവ്യേ

— പാപഹരിതാർത്ഥനീയം ശരീരം

— ശോധയൻ അത ഏവ പുനഃ

— ഹരിതവണ്ണസ്സോമസ്സാനനി,
സമുച്ഛിതേ, അവിവാലക്രതേ
ദശാപവിത്രേ

നി അധാവിഷ്വ	—	ജ്ഞാപിഗ്നിനിധിയതേ
(തതഃ) മിത്രായ,		
വരണായ വായവേ	—	ഏതേഭ്യഃ
ജ്യേഷ്ഠി-യാതു	—	പര്യോപ് ത്രിസന്ധാനഃ
		വസതിവരീഭിഃ ദധ്നാ,
		പയസാ ച സംസ്യാവ്യഃ
മധ സുകന്ത-ഭിഃ ക്രിയതേ—		മദകരസ്സോമസ്സൗകാമയശ്ചൈത
		രൂപിഗ്നിഃ പ്രദിയതേ

അർത്ഥം.—പാപഹിതമായ സ്വശരീരം ശുദ്ധീകരിച്ച് നി
മേലനം പച്ചനിറമുറവനായ സോമൻ ഉയർത്തിലുള്ള ആട്ടിൻ
റോമംകൊണ്ടുള്ള ദശാപചിത്രത്തിൽ ജ്ഞാപിഷകളാൽ വെച്ചുപ്പെ
ടുന്ന പിന്നെ വസതിവരീഭമെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളോടും തൈ
രിനോടും പാലിനോടും ചേർക്കപ്പെട്ട ഹയകരനായ സോമൻ
സൽക്കരിക്കുകയായ ജ്ഞാപിഷകളാൽ മിത്രനും വരണനും വായ
വിനും മതിയാംവണ്ണം കൊടുക്കപ്പെടുന്നു

9 പപ്സ്വസോമദേവപീതയേവ്യ

ഷേത്രസ്യ ഹാട്ടീസോമധാനമാവിശ

പുരാണോബാധാട്ടുരിതാതിപാരയ

ക്ഷേത്രവിധിഭിശ്ചാഹ്വവിപുച്ഛതേ

അന്വയം. —

ഹേ സോമ, വൃഷാ	—	കാമാനാം വചിതാത്വം
ദേവ-വീതയേ പപസ്വ	—	ദേവാനാം പാനായ ക്ഷൗ
ഇദ്രസ്യ ഹാട്ടീ	—	ഏദേഃശ്ശതം, പ്രിയം
സോമ-ധാനം ആ വിശ	—	പാത്രം പ്രവിശ
(കിഞ്ച) നഃ സ്വാധാൻ		
പുരാ	—	ബാധനാൻ പീഡനാൻ
		പൂർവ്വമേവ
ദഃ-ഇതാ അതി പാരയ	—	ദണ്ഡാതി രക്ഷാംസ്യതീത്യ
		പാദേഃശ്ചൈത

അ. 7 അ. 2 വ. 24

(അപി ച) ക്ഷേത്ര-വിൽ
വി-പുഷ്പതേ

— മാഗ്ഗ്ജ്ഞഃ പുരുഷഃ വിവിധം
പന്മാനം പൂഷ്പതേ ജനായ

ദിശഃ ആഹ ഹി

— മാഗ്ഗ്ജ്ഞം ബ്രൂതേ വലു

(തഥാ യജ്ഞമാഗ്ഗ്വേത്താത്ഥമസ്യഭ്യം യജ്ഞപഥമുക്താസ്യാൻ
പാലയ)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, കാമവർഷിതാവായ അവിട്ടൻ്റെ
ഭേവന്മാർക്കു കടിയ്ക്കാനായൊഴുകിയാലും. ഇന്ദ്രൻ പ്രിയമായ
പാത്രം പ്രവേശിച്ചാലും. രാക്ഷസാദികളുടെ ബാധകൾക്കു്,
പീഡനങ്ങൾക്കു മുന്യതന്നെ, അവരെ അകറ്റിയാലും. (അല്ലെ
ങ്കിൽ പാപങ്ങൾ ബാധിയ്ക്കും മുന്യതന്നെ പാപപ്രേരണകളെ
ദൂരീകരിച്ചാലും.) വഴിയറിയുന്നവൻ ചോദിക്കുന്നവൻ്റെ പറഞ്ഞു
കൊടുക്കുന്നവല്ലോ. അതുപോലെ വഴിയറിയുന്ന അവിട്ടൻ്റെ
യജ്ഞമാഗ്ഗ് പഠഞ്ഞുതന്നു് ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും.

10 ഹിതോനസപ്തീരഭീവാജമ

ഷേന്ദ്രസ്യേന്ദോജാമമാപവസ

നാവാതസിന്ധമതിപഞ്ചിവിഭാ

ബുരോനയ്യുന്നവനോനിദൃഃ

വ. 24

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ഹിതഃ ന
സപ്തീ:

— അശ്വഃ പ്രേര്യമാണഃ വാജം,
സഞ്ഗ്രാമം യഥായാതി തദൽ

വാജം അഭി അഷ്

— സോമവിധാനം ദ്രോണകലശ
മഭിഗച്ഛ

(കിഞ്ച) വിഭാൻ
നാവാ ന സിന്ധം

— സർവ്വം ജാനംസ്ഥമസ്യാൻ
— യഥാ നാചികാന്താഃ നാവാ
മനഷ്യാൻ പാരയന്തി തഥാ

അതി പഞ്ചി
(തഃ) ഇന്ദസ്യ ജാം
ആ പവസ

— ദ്വിതാന്യതിത്യപായ
— ഊമാ പ്രധിഗ

(കിഞ്ച തപഃ) ശുഭഃ ന

യുധ്യൻ

— ശത്രുൻ സമ്പ്രഹരൻ

നഃ നിദഃ അപ സ്വഃ

— അസ്വാകം നിനകാഞ്ചാത്യം

നവാങ്ഘ്രം ജഹി

അനന്തം അല്ലയോ സോമ, കതിര തെളിഞ്ഞുപെട്ട പോക്കു
ത്തിലേക്കു പോകുന്നപോലെ, അവിടുന്ന് സോമസ്ഥാനമായ
ദ്രോണകലശത്തെ നേരെ പ്രാപിച്ചാലും. എല്ലാമറിയുന്ന അവി
ടുന്ന് കടത്തുകാരൻ തോണിയായ് പുറകടത്തുന്നപോലെ, ഞങ്ങ
ളെ ഭരിതങ്ങൾക്കക്കരെ ഏന്തിച്ചാലും. പിന്നെ ഇന്ദ്രന്റെ
വന്ദനീയൻ മറ്റും പ്രവേശിച്ചാലും. ശുഭൻ ശത്രുക്കളെ പ്രഹാ
രിക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങളെ നിന്ദിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ അധോമുഖരാ
ക്കിക്കൊന്നാലും.

വശ്നം-25-26 ബൈഗ്വാമിതഃ ജ്യേഷഃ ജ്യേഷിഃ

1 ആക്ഷിണാസ്യജ്യതേശുഷ്ട്യാശ്ശസദം

വേതിദ്രോണക്ഷസഃപാതിജാഗൃവിഃ

ഹിരോപശക്യണതേനജസ്വയ്

ഉപസ്തിരേചമോശ്ശശ്ശബ്രഹ്മനിഷ്ണിജേ

അന്വയം:-

(സോമസ്യ സ്വദൃതേ

യജ്ഞേ ജ്യേഷിഷ്യ)

ക്ഷിണാ

ആ സ്യജ്യതേ

— പ്രദീയതേ

ശുഷ്ടി ആ-സദം വേതി

— ബലവാൻ സോമ ആസ്ഥാനം

(കിഞ്ച) ജാഗൃവിഃ

ദ്രോണകലശം പ്രവിശതി

ദ്രോണ രക്ഷസഃ പാതി

— ജാഗരൂകസ്തോമഃ

(അപിച) ഹിരഃ ഓപശം

— ദ്രോണകാരിണോരാക്ഷസാൻ

സ്തോത്ര്യൻ രക്ഷതി

— ഹരിതവർണ്ണസുരവൃസ്യ
ധാരകം

നഭഃ പയഃ കൃണതേ

— നഭസഃ, ആദിത്യസ്വോദകം
സർവ്വത്ര കരോതി

(കിഞ്ചായം സോമഃ)

ചന്ദ്രോഃ

— ദ്യാവാപൃഥ്വിവേദഃ

ഉപ-സ്തിരേ

— ഉപസ്തരണായ, ആച്ഛാദനായ

ബ്രഹ്മ

— ബ്രഹ്മൻ, ഉദ്യതം തമാംസി
വിനാശയന്തം സൂര്യം ദൃഢോക്തേ
കരോതി

(തമാതമേവ സൂര്യം)

നിഃ-നിജേ

— നിർണ്ണേജനായ, ശോധനായ
കരോതി

(ആദിത്യസ്സഭാസാ സർവ്വം നിർണ്ണേജതി)

അർത്ഥം.—സോമയാഗത്തിൽ ഋതപിക്കേകൾക്കു ദക്ഷിണ നൽകപ്പെടുന്നു. ബലവാനായ സോമൻ ആസ്ഥാനമായ ദ്രോണകലശം പ്രവേശിക്കുന്നു. പിന്നെ ഉണർവ്വുറ്റ അവിടന്ന് ദ്രോഹികളായ രക്ഷസ്സുകളിൽ നിന്നു സ്നോതാക്കളെ രക്ഷിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, പച്ചനിറമുറ്റ അവിടന്നാണ് എല്ലാം സ്വയം താങ്ങുന്ന സൂര്യന്റെ ജലമുണ്ടാക്കുന്നത്. ദ്യാവാപൃഥ്വിവികളെ പ്രകാശംകൊണ്ട് മൂടാനായി ഇരുട്ടുകുറുന്ന സൂര്യൻ ജലമുണ്ടാക്കുന്നത്. ദ്യാവാപൃഥ്വിവികളെ പ്രകാശംകൊണ്ട് മൂടാനായി ഇരുട്ടുകുറുന്ന സൂര്യനെ അവിടന്നു ദ്യാവിലുണ്ടാക്കുന്നു. ആ സൂര്യനെത്തന്നെ എല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കാൻ ആക്കുന്നു. (ആദിത്യനാണല്ലോ സ്വപ്രകാശത്താലെല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നത്.)

2 പ്രകൃഷ്ടിഹേവശുദ്ധഹൃതിരോത്വ

സൂര്യം ദൃഢസ്തന്നിരിണീതേഅസ്വതം

ജഹാതിവപ്രിംപിതരേതിനിഷ്ഠത

മപപ്രകൃതകൃണതേനിസ്തീജനനാ

അന്വർത്ഥം:—

ഇവിടെ റോതവൻ

— ഗതൃണാം ശോഷകഃ അത്യന്തം
ഗബ്ധം കർവ്വൻ

കൃഷ്ണിഹാ-ഇവ പ്ര ഏതി — മനശ്യാണാം ഹന്താ യോദ്ധേവ
പ്രഗച്ഛതി

അസൂര്യം അസ്യ തം

വണ്ണം — അസൂരാണാം ബാധകമാത്മനോ
ഹരിതവർണ്ണം

നി രിണീതേ — നിഗ്രമയതി

വപ്രിം ജഹാതി — ജരാം ത്യജതി

പിതൃഃ നിഃ-കൃതം ഏതി — അന്നഭൂതഃ സോമഃ സംസ്കൃതം
ദ്രോണകലശം ഗച്ഛതി

(കിഞ്ച സോമഃ) തന്നാ — അവിവാലേന ദശാപവിത്രേണ
നിഃ-നിജം ഉപ-പ്രുതം

കൃണതേ — യം രൂപമുപഗമനശീലം കരോ
തി, തസ്മാജ്ജരാം ത്യജതി

അത്ഥം.-ഗരുശോഷകമായ ബലമുറ സോമൻ ഉറക്കെഴ്ത്തി
ബ്ബിച്ചുകൊണ്ടു്, മനശ്യാഹന്താവായ പടയാളിപോലെ, വരുന്നു.
അസൂരബാധകമായ തന്റെ പച്ചനിറം പുറത്താക്കുന്ന ജരയെ
ഉപേക്ഷിക്കുന്ന അന്നമായ അവിടന്നു് സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടു്,
ദ്രോണകലശം പ്രാപിക്കുന്ന പിന്നെ, ആട്ടിൻരോമമുറ ദശാ
പവിത്രത്തിൽ സ്വന്തം രൂപചിട്ടിലൂക്കുന്നു (അപ്പോഴാണ് ജര
യെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു്)

3 അ¹ദി²ദി³സ്തതഃ⁴പ⁵വതേ⁶ഗ⁷ഭ⁸സ്തേ⁹യാ

വൃ¹⁰ഷ¹¹ഠ¹²തേനേ¹³സോ¹⁴വേ¹⁵പ¹⁶തേ¹⁷മ¹⁸തി

സ¹⁹മോ²⁰ദതേന²¹സ²²തേ²³സാ²⁴ധ²⁵തേ²⁶ഗി²⁷രാ

നേ²⁸നീ²⁹കേത³⁰അ³¹പ³²സ്യ³³യ³⁴ജ³⁵തേ³⁶പ³⁷രി³⁸മണി

അന്വയം. -

അദി-ഭിഃ ഗഭസ്തേയാഃ

സ്യതഃ

— ഗ്രാചഭിർബാഹുദ്യാമഭിഷ്വത
സ്തോമഃ

പവതേ

— പാത്രാണി പ്രവിശതി

(യസ്തോമഃ) വൃഷഠതേ, — വൃഷവദാപരതി

അ. 7 അ. 2 വ. 25

(യ:) മതീ നസോ
വേപതേ

— മത്യാദീഷുതസ്സന്നന്തരീക്ഷേണ
സർവ്വത്ര ഗച്ഛതി

സ: മോദതേ
(തഥാ) നസതേ
ഗിരാ സാധതേ

— സോമോഹൃഷ്ടോ ഭവതി
— ഗ്രഹാദീഷുസങ്കുളീഷ്ടോഭവതി
— സ്തുത്യാസ്തുതസ്സൻ സ്തോത്രപുണാം
ധനാദികം സാധയതി

(അപിച) അപ്-സു
നേനീകേത
പരീമണി യജതേ

— വസതീവരീഷു ശുദ്ധോ ഭവതി
— ദേവൈരക്ഷ്യമാണേ യജേതേ
പുജിത: ഭവതി

അർത്ഥം.-ഇതുകൈകൾകൊണ്ട് പിടിക്കപ്പെടുകയാൽ സംസ്കരി
ക്കപ്പെട്ട സോമൻ പാത്രങ്ങളിലേയ്ക്കു പകരുന്നു. ആർ കാളയെ
പ്പോലെപ്പെരുമാറുന്നുവോ, ആർ സ്തുതിയാൽ പുകഴ്ന്നവനായി
അന്തരീക്ഷത്തിലൂടെ എങ്ങും ഗമിക്കുന്നുവോ, ആ സോമൻ
ഹർഷ്വാനായി ഭവിക്കുന്നു. മരിക്കുകളിൽ ഒതുങ്ങിയവനായി
ത്തീരുന്നു. സ്തുതിവചനത്താൽ പുകഴ്ന്നവനായി ധനാദികൾ
നേടിക്കൊടുക്കുന്നു. കൂടാതെ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുത്ര
ജലങ്ങളിൽ ശുദ്ധനായിത്തീരുന്നു. ദേവന്മാരാൽ രക്ഷിക്കപ്പെ
ടുന്ന യജ്ഞത്തിൽ പുജിക്കപ്പെടുന്നു.

4 പരിദ്യക്ഷംസഹസ:പർവ്വതാവൃധം
മധ്വസ്തിഞ്ചന്തിഹർദ്യസ്യസക്ഷണിം
ആയസ്തിൻഗാവസ്സഹൃതാദളയനി
മുഖമ്രമീണന്ത്യഗ്രിയംവരീമഭി:

അന്വയം:-

സഹസ: മധഃ
ദ്യക്ഷം ക്ഷിയന്തം

— സഹസ്പിനോ മദകരാസ്സോമാഃ
— ദീപ്യമാനേദ്യലോകേ നിവ
സന്തം

പർവ്വതാവൃധം
ഹർദ്യസ്യ സക്ഷണിം

— മോഘസ്യ വദ്ധ്യിതാരം
— ഗന്ത്രപുരസ്യാഭിവീതാരമിന്ദ്രം

പരി സിഞ്ചന്തി	— പരിതസ്സിഞ്ചന്തി
(തഥാ) സുഹൃത-ഋഭഃ	— സുഹൃതാനാം ഹവിഷാം ഭക്ഷയി താരഃ സോമാഃ
ഗാവഃ മുഖൻ ഉധന്തി	— മുഖന്തി, സമുച്ഛിതേപയോധാര കേ സ്ഥാനേസ്ഥിതം
അഗ്രിയം	— മുഖ്യം പയഃ
വരീമ-ഭിഃ	— ഉരുതൈഃ, മഹതൈഃ
യസ്മിൻ ആ ശ്രീണന്തി	— യസ്മിൻ പചമാന വിശിഷ്യ ഇന്ദ്രേ ആമിശ്രയന്തി

അർത്ഥം.-ബലവത്തുള്ള ഹവ്കരുടെയുമായ സോമങ്ങൾ പ്രകാശമാനമായ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ വാതിക്കുന്നവനും മേഘങ്ങളെ വളർത്തുന്നവനും ശത്രുനഗരം ജയിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനെ മുറുപ്പു നനക്കുന്നു. അതുപോലെ വേണ്ടപോലെ ഹോമിച്ച ഹവിസ്സു ഭക്ഷിക്കുന്ന സോമങ്ങൾ, പശുക്കളുടെ ഉയർന്ന അകിടിലെ വിശിഷ്ടമായ പാൽ ഹൃത്പന്തളോടുകൂടി ആ ഇന്ദ്രകൾത്തന്നെ ചേർക്കുന്നു. (സോമം തെരാലും പാലാലും മിശ്രിതമാകുന്നു)

5 സചീരഥന്നദ്രീഭോരഹേഷത

ഭഗസ്വസാരോഽഭിതേജപസ്ഥആ

ചിഗാഢപുത്രയതിഗോപിച്യം

പദം യദസ്യേതുമോഅഭീജനൻ

വ. 25

അന്വയം:-

ദ്രീഭോഃ ഭഗ സ്വസാരഃ	— ബാഹ്യാദുഗ്രസംഖ്യാകാ അങ്ഗുലയഃ
അഭിതേജ ഉപ-സ്ഥേ	— ഭുജേന്ദ്രാഭിപേ, ദേവയജനദേശേ
രഥം ന	— തം യഥാങ്ഗുലയഃ പ്രേരയന്തി തദാർ
ഈം ആ സം അഹേഷത	— ഏതം സോമമാഭിമുഖ്യേന സംപ്രോയന്തി
യദേ തേഹ	— യദാ മനനീയഗാഥാവത സ്തോതാരഃ
അസ്യ	— സ്ഥാനം ജനയന്തി

അസ്യ
പുഷ്പ-യദേ
മിശ്ര

അ. 7 അ. 2 വ. 26

(സസോമഃ) ജിഗാൽ — പാത്രാണി ഗച്ഛതി
 (കിഞ്ച) ഗോഃ അപീച്യം — ധേനോരന്തർഹിതംപയഃ
 ഉപ ഭൂയതി — തദാനീമുപഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഇതുകൈകളുടെ പത്തുവിരലുകൾ ഭൂമിയുടെ മട്ടിയിൽ, യാഗഭേദമന്തരം, തേരിനെ വിരലുകൾ നയിക്കുന്നപോലെ, ഈ സോമനെ നേരെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. മനോഹരഗാഥകൾ ചൊല്ലുന്ന സ്തോത്രാക്കൾ അവിടേയ്ക്ക് സ്ഥാനമുണ്ടാക്കുമ്പോൾ, അവിടുന്നു പാത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. പുശുവിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള പാൽ അപ്പോൾ അവിടുത്തെ അടുക്കലെയെന്നു. (പാൽ സോമത്തോടു ചേർക്കപ്പെടുന്നു.)

6 ശൃഗേനോനയോനി.സദനംധിയാകൃതം
 ഹിരണ്യയമാസദന്ദേവഏഷതി
 ഏരിണന്തിബഹിഷിപ്രിയങ്ഗി
 രാശ്വേനദേവാഅപ്യേതിയജ്ഞിയഃ

അന്വയം:-

ദേവഃ ധിയാ കൃതം — ദ്യോതമാനസ്തോമഃ സ്വകർമ്മണാ സമ്പാദിതം
 ഹിരണ്യയം സദനം — ഹിരണ്യം സ്ഥാനമാസാദിതം
 ആ-സദം — യഥാപക്ഷീ കലായം പ്രവിശതി തദാൽ
 ശൃഗേനഃ ന യോനിഃ — ആഭിമുഖ്യേന ഗച്ഛതി
 ആ ഇഷതി — ഏനം പ്രീണയിതാരം സോമം സ്തുത്യാ
 ഇം പ്രിയം ഗിരാ — യജ്ഞേ സ്തോത്രാരോഭിമുഖം പ്രേരയന്തി
 ബഹിഷി ആ രിണന്തി — യജ്ഞാഹ്സ്തോമഃ
 (അനന്തരം) യജ്ഞിയഃ — യജ്ഞാഹ്സ്തോമഃ
 അശ്വഃ ന ദേവാൻ — അശ്വഇവ താനഭിഗച്ഛതി
 അപി ഏതി

അത്ഥം.-പ്രകാശമാനമായ സോമൻ സ്വകർമ്മംകൊണ്ടു നേടിയ സ്വർണ്ണമയമായ സ്ഥാനത്തെ പക്ഷി സ്വന്തം കൂട പുകുന്ന പോലെ, നേരെ പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. ഈ പ്രീതികരമായ സോമനെ സ്തുതിയോടുകൂടി യജ്ഞത്തിൽ സ്നോതാക്കൾ നയിക്കുന്നു. പിന്നെ, യജ്ഞാഹ്നമായ സോമൻ കതിരപോലെ ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

7 പരാവ്യക്തോത്തമോദീവഃകവി
 വ്യാത്രിപൃഷ്ഠോത്തമവിഷ്വഗാത്ഭി
 സഹസ്രണീതിര്യതിഃപരായതി
 രേഭോനപൂർവ്വിതഃസോവിരാജതി

അന്വയം:-

- അതഃ കവിഃ — ആരോചമാനഃ ക്രാന്തപ്രജ്ഞ
 സ്തോമഃ
 വി-അക്തഃ — വസന്തിവരീഭിർച്ഛി
 ശേഷേണാകരഃ സിക്തസ്സൻ
 ദീവഃ പരാ — അന്തരീക്ഷാൽ പരാങ്മുഖ
 മാഗച്ഛതി
 വ്യാത്രിപൃഷ്ഠഃ . — വ്യാജഃ, സവനത്രയോപേതഃ
 ഗാഃ അഭി അനവിഷ്യ — സ്തുതിരഭിലക്ഷ്യ ഗബ്ധായതേ
 (കിഞ്ച) സഹസ്ര-നീതിഃ — ഗ്രഹേ-ഷ ചമസേഷ്യ
 ബഹുവിധനയനം യസ്യ, സഃ
 യതിഃ പരാ-യതിഃ — പാത്രാദീനി പ്രത്യാഗന്താ,
 കലാഗാൻ പ്രതി പരാഗന്താ
 വേതി
 (സോയം) പൂർവ്വിഃ
 ഉഷസഃ — ബഹുഷുഷഃ കാലേഷു
 റോഃ ന വി രാജതി — ഗബ്ധായമാനസ്നോതാഇവ
 വിശേഷേണ ദീപ്യതേ
 (ദേവാനാം സ്തുതികാണേന സ്നോതാവലു രാജതി)

അർത്ഥം.-ശോഭമാനൻ. കവിഞ്ഞ ജ്ഞാനമുറാവനമാർ
 സോമൻ വസന്തിവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളാൽ നന്നായ

നന്നു്പ്പെട്ടവനായി അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്നു മുഖം തിരിച്ചു കൊണ്ടുവരുന്നു, നമ്മളെ പ്രാപിക്കുന്നു. വഷ്കനും മൂന്നു സവനങ്ങളിലും സ്ഥാനമുള്ളവനുമായ അവിടുന്ന് സ്തുതികളെ മുൻനിർത്തിശ്ശബ്ദിക്കുന്നു. പിന്നെ മരികുകളിൽ പലവിധമെത്തിയ്ക്കു പ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് പാത്രങ്ങളിലേക്കു പോകുന്നവനായും ദ്രോണ കലശത്തിലേക്കു മടങ്ങി വരുന്നവനായും വേദിക്കുന്നു. ആ അവിടുന്ന് കണക്കറ്റ ഉഷസ്സുകളിൽ സ്തോതാവു പോലെ പ്രകാശിക്കുന്നു. (ദേവന്മാർക്കു സ്തുതിചൊല്ലുന്ന സ്തോതാവുതന്നെ പ്രകാശിക്കുമല്ലോ.)

8 ത്വേഷംരൂപക്യുണതേവണ്ണോഅസ്യസ
യത്രാശ്വതീസമൃതാസേധതിശ്രീധഃ
അഹ്സായാതിസ്വധയാദൈവ്യജനം
സംസൃഷ്ടതീനസതേസങ്ഗോഅഗ്രയാ

അന്വയം:-

അസ്യ (സോമസ്യ സ്വഭൂതഃ) വണ്ണഃ	— ശത്രുണാം നിവാരകോരശ്വീഃ
ത്വേഷം രൂപം കൃണതേ	— ദീപ്യമാനം രൂപം കരോതി
സഃ യത്ര സം-ഗൃതാ അശ്വതീ	— രശ്മിര്യസ്തിൻ സമൃതേ, യുദ്ധേ ശേതേ, തിഷ്ഠതി, തത്ര
ശ്രീധഃ സേധതി	— ശോഷ്കാഞ്ചരത്നൂൻ നിഷേധതി, ഹിനസ്തി
(കിഞ്ച) അഹ്സാഃ (സോയം) സ്വധയാ ദൈവ്യം ജനം യാതി	— അപാം, ഉദകാനാം ദാതാ
	— ഹവിഷാദേവസംബന്ധിനം ജനം പ്രതി ഗച്ഛതി
(അപി ച) സ-സ്തുതീ സം-	— സുസ്തുത്യാസങ്ഗച്ഛതേ
(കിഞ്ചസഃ) ഗോ-അഗ്രയാ-	— ഗവാദീമുഖ്യയായയാവാചാ സ്തോതാരഃ പശുൻ യാചന്തേതയാ
സം സതേ	— സങ്ഗതോ വേതി

അർത്ഥം.-ഈ സോമന്റെ ശത്രുനിവാരകമായ സ്വന്തം രശ്മി, പ്രകാശമാനമായ രൂപമുണ്ടാകുന്നു ആ രശ്മി ഏതു പടക്കളത്തിലുണ്ടോ, അവിടെ ഉപാസകർ ബലവാന്മാരായ ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നു ജലദാതാവായ അവിടുന്ന് ഹവിസ്സോടു കൂടി ദേവജനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു നല്ല സ്മൃതികളോടു ചേരുന്നു പശുക്കളെ യാചിക്കുന്ന സ്നോതാവിന്റെ വാക്കിനോടു ചേരുന്നു (അവരെ ഫലത്തോടു ചേരുന്നു)

9 ഉക്ഷേവ്യാശ്വമാപരിയന്നരാവി
 ദധിതപിഷീരധിതസ്മൃത്യ
 ദിവ്യസുപണ്ണോവചക്ഷതക്ഷാം
 സോമപരിക്രതാനാപശ്യതേജാഃ

വ. 26

അന്വയം.-

ഉക്ഷാം-ഇവ യുമാ	—	വൃഷഭോയമാഗോയുമാന്യാഗച്ഛന്മാർബുക്കരോതി തദാപി
സോമഃ (സ്മൃതിഃ)		
പരി-യൻ അപരിൻ	—	പരിഗച്ഛന്മാർബുയതേ
(തത്ത്വം) സ്മൃത്യ തപിഷീഃ		
അധി അധിത	—	ദീപ്തിഃ അധിദധാതി, സ്മൃയാനനാദൃലോകേവ നിഷ്ഠതേ
(കിഞ്ച) ദിവ്യഃ സു-പണ്ണഃ	—	ദീവിഭവഃ ശ്വേതരൂപയാ ഗായത്രയാഹൃതത്വാൻ ശോഭന ഗമനസ്സഃ
ക്ഷാം അവ ചക്ഷത	—	പൃഥിവീമവപശ്യതി
(തത്ത്വം) ജാഃ ക്രതാനാ പരി പശ്യതേ	—	പ്രജാഃ പ്രജ്ഞാനേനപരിതഃ പശ്യതി

അർത്ഥം.-കാള പശുക്കളുടേതായെന്നു് മുക്തയിടുന്നപോലെ, സോമൻ സ്മൃതികളെ പ്രാപിച്ചുപണ്ണിക്കുന്നു പിന്നെ സ്മൃതിന്റെ രേഖക്കുളെ സ്വയം ധരിക്കുന്നു (സ്മൃത്യത്തോടൊന്നി ചേർന്നാവിൻ)

നം. 7 അ. 2 വ. 27

വർത്തിക്കുന്നു.) ദ്രോവിലുണ്ടായവനും പക്ഷീരൂപംപൂണ്ട ഗായ
ത്രിയാൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടവനാകയാൽ ശോഭനഗമനനമായ
സോമൻ, ഭൂമിയെ നോക്കുന്നു പ്രജകളെ പ്രജ്ഞാനംകൊണ്ടെ
മ്പാടും കാണുന്നു.

വസ്ത്രം-27-28 ആങ്ഗിരസോഹരിമന്തഃ ഋഷിഃ, ജഗതീച്ഛന്

1 ഹരിമുജന്ത്യരുഷോനയുജ്യതേ
സന്ധനഭിഃകലശേസോമോത്തുജ്യതേ
ഉപാചമീരയതിഹിമ്പതേമതീ
പുരുഷുതസ്യകതിചിത്പരിപ്രിയഃ

അന്വയം:-

ഹരിഃ ഉജന്തി	— ഹരിതവർണ്ണം സോമമുത്പാദിജഃ മാജ്ജയന്തി
(സോമം) അരുഷഃ യുജ്യതേ	— ഗമനശീലഇന്ദ്രാഭിഭിസ്സം യുജ്യതേ
(കിഞ്ച) കലശേ സോമഃ ധനഭിഃ സം അജ്യതേ	— കലശേസ്ഥിതസ്സഃ — ഗോവികാരൈർദ്യുധാഭിഭി സ്സമകേതാവേതി
(അപിച സോമോ യദാ) വാചം ഉൽ ഹുരയതി	— ഉൽഗമയതി, ശബ്ദം കരോതി
(തദാ സ്തോതാരശ്ച) മതീ ഹിമ്പതേ	— സ്തുതിം പ്രേരയതി
(തതസ്തോത്രാഭിഷതസ്സ) പുരുഷുതസ്യ പരി-പ്രിയഃ കതി ചിത് ന?	— ബഹുസ്തോത്രയുക്തസ്യ സ്തോതുഃ — പരിതഃ പ്രീണയിത്യുണി, കിയന്തി ധനാനി ന പ്രയച്ഛതി?

അർത്ഥം.-പച്ചനിറമുള്ള സോമനെ ഗൃതപിക്കുകൾ ശുദ്ധീകരി
ക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ഗമനശീലനായി ഇന്ദ്രാഭി ദേവന്മാരോടു ചേ
രുന്നു. ദ്രോണകലശത്തിൽ നിൽക്കുന്ന അവിടുന്ന് പശുവിൻ

പാൽ, തൈർ മുതലായവയാൽ മിശ്രിതമാകുന്നു. പിന്നെ, സോമൻ വാക്കച്ചരിക്കുമ്പോൾ, ഗണ്യിക്കുമ്പോൾ, സ്തോതാക്കളും സ്തുതി മുക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. അപ്രകാരം സ്തോതാവിനാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട അപിതസ് വളരെ സ്തോത്രമൊത്ത സ്തോതാവിന് മുറും പ്രീതികരമായ എന്നെന്തു ധനങ്ങൾ കൊടുക്കുന്നില്ല? എല്ലാം കൊടുക്കുന്നു.

2 സാകം വന്തേ ബഹവോ മനീഷിണ

ഇന്ദ്രസ്യ സോമജാതേ യോദാഹുഃ

യദീദൃജന്തി സഗന്യേ യോനര

സ്തനീഭാഭിശ്ചഭിഃ കാമ്യം മധ

അന്വയം:-

യൽ ഇന്ദ്രസ്യ ജാരേ

— യദാ ജാരഭൂതേ ദ്രോണകലശേ

സോമം ആഹുഃ

— ജുതപിജോ ദേഹുഃ

(തദാ) മനീഷിണഃ

ബഹവഃ

— പ്രാജ്ഞാസ്തോതാരഃ

സാകം വന്തേ

— യുഗപന്ത്രാനുചാരയന്തി,
സ്തുവന്തി

(കിഞ്ച) യദി

സഗന്യേ യഃ നരഃ

— യദാ ശോഭണബാഹുഭാഃ കർമ്മ
നേതാരഃ

കാമ്യം മധ

— കാമ്യമാനം ഹഷ്കരം സോമം

ഭഗഭിഃ സന്തീഭാഭിഃ

മുജന്തി

— ശേസംഖ്യാകാഭിരബ്ധലീഭിഃ
സോമമഭിഷ്ണപന്തി, തദാ
വന്തേ

“ “ “ “

അർത്ഥം:- ഇന്ദ്രന്റെ വയറായ ദ്രോണകലശത്തിൽ ജുതപിജകൾ സോമം പകരുന്നപ്പോൾ പ്രാജ്ഞന്മാരായ സ്തോതാക്കൾ ഒപ്പം ഇന്ദ്രന്റെ പൊല്ലുണ്ണ, - സ്തുതിക്കുന്നു. ശോഭണഹസ്തരായ കർമ്മനേതാക്കൾ ഹഷ്കരമായ സോമത്തെ മുട്ടിപ്പിടിച്ച പത്തുവിരലുകളാൽ സംസ്കരിക്കുമ്പോഴും അവർ മന്ത്രങ്ങൾ ചൊല്ലുന്നു.

അ. 7 അ. 2 വ. 27

3 അർമ്മമാണോഅത്യേതിഗാഅഭി
 സൂര്യസ്യപ്രിയന്ദുഹിതസ്തിരോരവം
 അനപ്തൈജോഷമരേദിനങ്ഗുസ
 സ്സന്ധയീഭിസ്സപ്തഭിഃക്ഷേതിജാമിഭിഃ

അന്വയം:-

- സഃ അർമ്മമാണഃ — സോമഃ അനുപരതസ്സൻ
 ഗാഃ അതി അഭി ഏതി — ഗോവികാരാണാശ്രായണാനുഭി
 ലക്ഷ്യാതിക്രമ്യ ഗച്ഛതി
 (തതഃ) സൂര്യസ്യ ഭൂഹിതഃ — ഉഷസഃ
 പ്രിയം രവം തിരഃ — തിരസ്തരോതി സോമാഭിഷവ
 ധ്വനിഭവതി
 വിനം-ഗുസഃ — വിനം കമനീയം സ്തോത്രം
 ഗൃഹ്ണാതീതി സ്തോതാ
 ജോഷം അപ്തൈ അനു
 അരേൽ — പരയാപ്തം സ്തോത്രം സോമായാന
 ഭരതി കരോതി
 (സഃ) ഭയീഭിഃ — ഭാഭ്യോം പാണിഭ്യോമുല്പന്നാഭിഃ
 സ്വപ്തഭിഃ — പരസ്വരം ബന്ധുഭിരങ്ഗുലീഭിഃ
 ജാമിഭിഃ സം ക്ഷേതി — സ്സങ്ഗച്ഛന്തേ

അർത്ഥം.-ആ സോമൻ പൊറുപ്പുറു് പശുവിൻപാൽ നൈ
 മുതലായ ചേരുവകളെ മുൻനിർത്തി അതിക്രമിച്ചു പോകുന്നു.
 പിന്നെ സൂര്യപത്രിയായ ഉഷസ്സിന്റെ (പക്ഷി മുതലായവയു
 ടെ) ശബ്ദത്തെ സോമസംസ്കരണത്തിന്റെ ശബ്ദത്താൽ തള്ളി
 നീക്കുന്നു. കമനീയമായ സ്തുതിചൊല്ലുന്ന സ്തോതാവു് മതിയാം
 വണ്ണം സോമനു് സ്തോത്രവും ചൊല്ലുന്നു. അവിടുന്ന് പ്രതിഷ
 ക്കളുടെ രണ്ടു കൈകളിലേയും വിരലുകളാകുന്ന ബന്ധുക്കളോടു
 കൂടിച്ചേരുന്നു.

4 നൃധുതോഅഗ്നിഷതോബഹിഷിപ്രിയഃ
 പതിശ്ശവാഃപ്രഭിവഹന്ത്യതപിയഃ
 പുരന്ധിവാന്മനഃയജ്ഞസാധന
 ശുചിർധിയാപവതേസോമഇന്ദ്രതേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ ബഹിഷി — ത്വദേവം യജ്ഞേ
 നൃധുതഃ, അഗ്നി-സുതഃ — നേതൃഭിശ്ശോധിതഃ, ഗ്രാവി
 ഭഭിഷതഃ
 പ്രിയഃ ശവാഃ പതിഃ — ദേവാനാം പ്രീണയിതാ, ഗവാഃ
 സ്വാമീ
 പ്ര-ഭിവഃ, ഋതപിയഃ — പുരാണഃ ഋതൗ ജാതഃ
 പുരന്ധി-വാൻ — ബഹുകർമ്മവാൻ
 മനഃയഃ യജ്ഞ-സാധനഃ — മനഃശൃത്യ യജ്ഞസ്യ സാധകഃ
 ശുചിഃ ഇന്ദ്രഃ സോമഃ
 ധിയാ പവതേ — ശുദ്ധോദീപ്യസ്തോമഃ
 പാത്രേഷ്യസ്യന്തേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിഭക്തവേഷി യജ്ഞത്തിൽ കർമ്മനേതാക്കളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടവനും പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും ദേവന്മാർക്ക് പ്രീതികരനും പശുപതിയും പുരാണൻ. ഋതുവിജ്ഞായവനും വളരെ കർമ്മമാത്തവനും മനഃശൃതനായ യജ്ഞം സാധിപ്പിക്കുന്നവനും ശുദ്ധനും ശോഭാനനമായ സോമൻ കർമ്മത്തോടു കൂടി പാത്രങ്ങളിലേക്കൊഴുകുന്നു.

5 നൃബാഹുഃപ്രാജ്ഞോദിതോധാരയാസു
 തോന്യഷധംപവതേസോമഇന്ദ്രതേ
 ആപ്രാഃകൃതുമസ്സമജ്ഞരധരേമതി
 ദ്യേന്ദ്രഃപ്രാജ്ഞോദിതോധാരയാസു

അ. 7 അ. 2 വ. 28

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, നൃബാഹു-ഭ്യോ
ചോദിതഃ — കർമ്മേതൃഭ്യോ പാണിഭിഃ
പ്രേരിതഃ
ധാരയാ സുതഃ സോമഃ — അഭിഷേതസ്സോമഃ
തേ അന-സ്വധം പവതേ — തവബലമന, ബലാത്ഥമാ
ഗച്ഛതി

(തതസ്സുതാം സോമപാനേന)
ക്രിതൻ ആ അപ്രാഃ — ആ പൂരയസി
(കീഞ്ച) അധാരേ മതീഃ — യജ്ഞേ അഭിമന്യമാനാഞ്ചരത്ര്യൻ
സം അഭൈഃ — സമ്യക്ജിതവാനസി
(സഃ) ഹരിഃ ചമോഃ — ഹരിതവണ്ണഃ അധിഷ്ഠവണ
ഫലകയോഃ
വേഃ ന ദൃ-സൽ — യഥാ പക്ഷിദൃമേസീദതി തദാൽ
ആ അസദൽ — ആ സീദതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കർമ്മേതാക്കളായ ഋതപിക്കുകളി-
ടെ കൈകളാൽ മുന്നോട്ടു തള്ളപ്പെട്ട്, ധാരയോടുകൂടിയ സംസ്ക-
രിക്കപ്പെട്ട സോമൻ അവിടുത്തെ ബലത്തിനുവേണ്ടി ഷേകിവ-
രുന്നു. പിന്നെ അവിടുന്ന് സോമപാനത്തോടുകൂടി കർമ്മങ്ങളെ
പൂരിപ്പിക്കുന്നു, പൂണ്ണങ്ങളാക്കുന്നു. കൂടാതെ, യജ്ഞത്തിൽ ഗർവ്വം
പൂണ്ട ശത്രുക്കളെ അവിടുന്ന് വേണ്ടപോലെ ജയിക്കുന്നു. ആ പ-
ച്ചനിറമുററ സോമൻ സംസ്കരണത്തിന്റെ ഇരുപലകകളിൽ,
പക്ഷി മരത്തിലിരിക്കുന്നപോലെ, ഇരിക്കുന്നു.

6 അംശുന്ദ്രഹന്തിസ്തന്നയന്തമക്ഷിത
കുവിഭവയോപസോമനീഷിണ്ഃ
സമീഗാപോമതയോയന്തിസംയത്
ഋതസ്യയോനാസ്ദനേപുനർഭവഃ

അന്വയം:-

കവയഃ, അപസഃ,
നീഷിണ്ഃ — ക്രാന്തപ്രജ്ഞാഃ, കർമ്മവന്ഃ,
ബുദ്ധിമന്ത ഋതപിഭഃ

സ്തനയന്തഃ അക്ഷിതഃ	— ഗബ്ധായമാനഃ അക്ഷിണഃ
കപിഃ അശ്വഃ ഓഹന്തി	— ക്രാന്തദഗ്ധിനഃ സോമമഭിഷ്ണപന്തി
(തതഃ) പുനഃ ഉവഃ ഗാവഃ, മതയഃ	— പുനർദ്ധനശീലാഃ പശവഃ സ്തനയശ്ച
സംഹൃതഃ	— പാശ്വരം സംഗതാസ്സത്യഃ
ഋതസ്യ യോനാ സദനേ	— യജ്ഞസ്യോൽപത്തിസ്ഥാനേ, ഉത്തരവേദ്യം
ഇം സം യന്തി	— സോമം സംഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-കപിത്തെ യജ്ഞാനമുറവന്തം കഥയാന്താതം ബദ്ധി
മാന്താതമായ ഋതപിഷകരം ചെച്ചയുണ്ടാകുന്ന, തളാത്ത സോമ
നെ സംസ്കരിക്കുന്ന അതിനുശേഷം പൊതുപെരുകുന്ന പശുക്ക
ളും വീണ്ടും വീണ്ടും ഉണ്ടാകുന്ന സ്തനികളുമന്യോന്യം ചേർന്നു യ
ജ്ഞത്തിന്റെ ഉൽപത്തിസ്ഥാനമായ ഉത്തരവേദിയിൽ ഈ
സോമനോടു ചേരുന്ന

7 നാഭാപൃഥ്വിവ്യാധതന്റോഹോദി
 വോഽപാമൗസിന്ധുഷ്വന്തക്ഷിതഃ
 ഇദ്രസ്യവഭ്രൂപൃഷഭോവിഭൃപൃ
 സ്സോമോഹുദേപവതേചാതമസരഃ

അന്വയം. —

ഹരഃ ദിവഃ ധരണഃ	— മഹത്തോദ്യലോകസ്യ ധാരകസ്ത സോമഃ
പൃഥ്വിവ്യാഃ നാഭഃ	— ഭൂമേന്നാഭൌ, ഉത്തരവേദ്യോ കൃതപിഷിന്നിഹിതഃ
സിന്ധുഷ്വ അപാ, ഊമൌ	— നദീഷ്ടകാന്തം സംഘേ
അന്തഃ ഉഷിതഃ	— മധ്യേസിതഃ
ഇദ്രസ്യ വഭ്രുഃ	— വഭ്രുസ്ഥാനീയം
പൃഷഭഃ, വിഭൃപൃസഃ	
സോമഃ	— കാമവഞ്ചകഃ, വ്യാപ്തധനസ്തഃ

അ. 7 അ. 2 വ. 28

ചാരു മമസരഃ
ഏദേ പവതേ

— കല്യാണം യഥാതഥാ മാദയിതാ
— മനസേ സുഖായാ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം—പെരിയ ഭ്യോവിനെ ധരിക്കുന്ന, താങ്ങുന്ന ആ സോമൻ ഭൂമിയുടെ പൊക്കിലായ ഉത്തരവേദിയിൽ ഗൃതപിക്കുക ഉൽ ഇരുത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നദീജലസംഘങ്ങളുടെ നടുവിൽ ലവിടുന്ന വർത്തിക്കുന്നു. ഇത്രയും വളരെയധത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ളവനും കാമവർഷകനും ധനങ്ങളോടാവുന്നതായ സോമൻ മംഗളമാംവണ്ണം ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനായി മനസ്സുവത്തിനായൊഴുകി വരുന്നു.

8 സതുപവസ്വപരിപാത്മിവരജ്

സ്തോത്രേശിക്ഷന്നാധുനതേചസുകൃതോ

മാനോനിർഭാഗസുനസ്സാനേസ്പൃശോ

രയിംപിശങ്ഗംബഹുലംവസിമഹി

അന്വയഃ—

ഹേ സുകൃതോ,
പാത്മിവരജഃ

— ശോഭനകർമ്മൻ, ത്വം ഭൂലോകം
ലക്ഷിതൃത്യ

ആധുനതേ സ്തോത്രേ ച
ശിക്ഷൻ

— ഗുഹേ ത്രിദിരംശുദിരാധാവനം
കർവ്വതേ സ്തോത്രേ ച ധനാദികം
പ്രയച്ഛൻ

സഃ (ത്വം) തു പരി
പവസ്വ

— ക്ഷിപ്രം പരിതഃ ക്ഷര

നഃ സദനംസ്പൃശഃ
വസുനഃ

— അസ്താനു ഹേന വസുനാ സദനാനി, ഗൃഹാനു പത്രാദിംശു
പ്രദാതൃധനാൻ

മാ നിഃ ഭാക്

— മാനിർഭാക്ഷിഃ വിധോക്ഷിഃ

(യസ്മാദേവേതസ്മാൽ)

പിശങ്ഗം — നാനാഭൂപം

ബഹുലം രയിം

വസിമഹി — 'പ്രഭൃതം ധനമാച്ഛാദയേമ, ബഹു
ധനവന്തോ മവേമ

അനം-അല്പയോ ശോഭനകർമ്മായായ സോമ, അവിടുന്ന്
ഭൂലോകത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി കണ്ടെത്തിയതിൽ കരേണ്ഡയായി
അവിടുത്തെ പകരുന്നവനും സ്ത്രോതാവിന്നുമെശ്വരയാദികളേകി
കൊണ്ട് വേഗത്തിലെമ്പാടുമാഴുകിയാലും പിന്നെ അവിടുന്ന്
തന്നെ ധനത്തിൽനിന്ന് ഞങ്ങളെ, ഗൃഹത്തെയും പുത്രന്മാരെയും
വേർപെടുത്തത്തക്ക അപ്രകാരമാകയാൽ സ്വർണ്ണം മുതലായി
വിവിധരൂപത്തിലുള്ളതും ധാരാളവുമായ ധനം ഞങ്ങളെ കൂടാതെ,
ഞങ്ങൾ ബഹുധനവാന്മാരാകാവി

9 ആതുനന്തുന്ദോശതദാത്വം

സഹസ്രദാതുപശുമാധിരണ്യവൽ

ഉപമാസബൃഹതിരേവതിരി

ഷോധിന്യോത്രസ്യപവമാനനോഗഹി

വ 28

അനന്ത്യം -

ഹേ പവമാന, ഇദോ, നഃ — പവമാനസോമ, അസൃഷ്ടം
ശത-ഭാതു, സഹസ്ര-ഭാതു — ശതദാനോപേതം, സഹസ്ര
ദാനോപേതം.

അശ്വം, പശു-മൽ.

ഹിരണ്യ-വൽ ന ആ — അശ്വസഹിതം, പശ്വാദിയുക്തം,
ഹിരണ്യയുക്തം ധനം.
ക്ഷിപ്രമായച്ച

ബൃഹതി, വേതി ഇഷഃ — പ്രഭൃതാനി, ധനവന്ത്യന്നാനി
ചാസൃഷ്ടം.

ഉപമാസ — ഉപനിഷിച്ഛിച്ഛ, കത

നഃ യോത്രസ്യ നധി

ഗഹി — യോത്രസ്യ ശ്രവണായോഗ്യ

അ. 7 അ. 2 വ. 29

അർത്ഥം—അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു നൂറു മായിരവും ദാനത്തോടുകൂടിയതും (ധാരാളം ദാനം ചെയ്യാൻ മതിയായതും) കതിരകളൊത്തതും പശു മുതലായവയോടു ചേർന്നതും സ്വർണ്ണയുക്തവുമായ ധനം വേഗം തന്നരുളിയാലും. ധാരാളം ധനത്തോടുകൂടിയ അന്നങ്ങളും ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും. ഞങ്ങളുടെ സ്നേഹം കേൾക്കാനായി വന്നുചേർന്നാലും.

വക്രം 29-30 ആങ്ഗിരസഃ പവിത്രഃ ഋഷിഃ

1 സ്രക്പദ്രഹംസസ്യധമതസ്സമസപര
നൃതസ്യയോനാസമരന്തനായേ
ത്രിന്മസമുർധ്വനോഅസുരശ്ചക്രആരഭേ
'സത്യസ്യനാവസ്സകൃതമപീപരൻ

അന്വയം:-

സ്രക്പദ്രഹം

— ഓഷ്ഠപ്രാന്തേ ഹനുസ്ഥാനീയേ,
അധിഷ്ഠവണഫലകേ

ധമതഃ ദ്രഹംസസ്യ

— അഭിഷുയമാണസ്യ
സോമസ്യാംശവഃ

സം അസ്വരൻ

— സമശബ്ദയൻ

ഋതസ്യ യോനാ

— യജ്ഞസ്യോൽപത്തിസ്ഥാനേ

നായേ സം അരന്ത

— സോമരസാസ്സങ്ഗച്ഛന്തേ

(അഥ) അസുരഃ സഃ

— ബലവാൻ സോമഃ

മുർധ്വനഃ ത്രീൻ ആ-രഭേ
ചക്രേ

— സമുച്ഛിതാൻ ത്രീൻലോകാ
നാരംഭണായ, മനുഷ്യദേവാ
ഭീനാം സഞ്ചരണായ കരോതി
സത്യഭുതസ്യ സോമസ്യ നൌകാ
ഇവസ്ഥിതാശ്ചതസ്രസ്ഥാലഃ
സുഷുകഞ്ചാണി കർവ്വന്തം
യജമാനമഭിമതദാനേന
പുരയന്തി

(കിഞ്ച) സത്യസ്യ നാവഃ

സ-കൃതം അപീപരൻ

അർത്ഥം--കീഴ്ചുണ്ടിന്നു താഴെ താടിയിലിരിക്കുന്ന സ്ഥാനത്തുള്ള പലകയിൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമങ്ങൾ ഗന്ധിച്ച യജ്ഞത്തിന്റെ ഉല്പത്തിസ്ഥാനമായ ഉത്തരവേദിയിൽ സോമങ്ങൾ ചെന്നുചേരുന്നു. പിന്നെ ബലവാനായ അവിഷ്ണു ഉയർന്നു മൂന്നുലോകങ്ങളെ മനുഷ്യർക്കും ദേവാദികൾക്കും സഞ്ചരണത്തിനായി പാകപ്പെടുത്തുന്ന കൂടാതെ സത്യസ്വരൂപനായ സോമന്റെ തോണികൾപോലെയുള്ള നാലുസ്ഥാലികൾ (അന്നപാത്രങ്ങൾ) സന്ദർശിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന യജമാനനെ അഭിഷേകംകൊണ്ടു പുണ്യനാക്കുന്നു.

2 സമ്യക്സമ്യഞ്ചോമഹിഷാഅഹേഷത
സിന്ധോത്രമാവധിവേനാഅവിവിപൻ
മധോധാരാദിജ്ജനയന്തോഅകമിത്
പ്രിയചിത്രസ്യതന്നമവിവൃധൻ

അന്വയം -

മഹിഷാ: സമ്യഞ്ച:	— മഹാന്ന ഋഗ്വിജസ്സുങ്ഗതാസ്സന്ത:
സമ്യക് അഹേഷത	— സോമം സമ്യക് പ്രേരയന്തി, അഭിഷേചനം
(തന്ത്രി) വേനാ:	— സ്വശ്വാദിഫലം കാര്യമാനാ ഋഗ്വിജ:
സിന്ധോ: ഉജ്ജ്വല അധി-	— വസതിവദ്യാദിഷ്ടസ്യന്മാനേഷ്ജലേഷു സോമം.
അവിവിപൻ	— കമ്പയന്തി
(കിഞ്ച) അകം ജനയന്ത:	— അച്ഛനീയം സ്തോത്രം കർച്ചന്തസ്തേ
പ്രിയം ഇരസ്യ തന്നം	
ഇത്	— പ്രിയതമകിരസ്യ ധാമൈവ
മധോ: ധാരാദി:	
അവിവൃധൻ	— മദകരസ്യ സോമസ്യ പ്രവാഹൈർവൃദ്ധിതവന്ത:

അർത്ഥം--മഹാത്മാവായ ഋഗ്വിജകൾ കൂടിച്ചേർന്ന് സോമനെ വേണ്ടപോലെ സംസ്കരിക്കുന്നു. പിന്നെ, സ്വശ്വാദിഫലം

അ. 7 അ. 2 വ. 29

കാംക്ഷിക്കുന്ന ഗൃതപിക്കകം വസതീവരി മുതലായി മനോപുത
 ങ്ങളും ഔകന്നവയുമായ ജലങ്ങളിൽ സോമനെ ഇട്ടിളക്കുന്നു.
 കൂടാതെ, അച്ഛനിയമായ സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന അവർ ഇന്ദ്രന്റെ
 പ്രിയപ്പെട്ട സ്ഥാനത്തെത്തന്നെ ഹിഷ്കരനായ സോമന്റെ പ്ര
 വാഹങ്ങളെക്കൊണ്ടു വളർത്തി.

3 പവിത്രവന്തഃപരിവാചമാസതേ
 പിതൈഷാംപ്രതോഅഭിരക്ഷതിവ്രതം
 മഹസ്തമുദ്രംവർണസ്തിരോദധേ
 ധീരാഇച്ഛേകമൃതണേഷ്ചാരഭം

അന്വയം:-

പവിത്രവന്തഃ	— ശോധകേന പവിത്രേണയുക്താ
	സ്തോമസ്യ രശ്മയഃ
വാചം പരി ആസതേ	— സോമസ്ഥിതാം മാധ്യമികാം
	വാചം പര്യപവിശന്തി
(സോമോന്തരിക്ഷേ തിഷ്ഠതി വലു)	
(തതഃ) പ്രതഃ, ഏഷാം	
പിതാ	— പുരാണഃ, രശ്മീനാം ജനയിതാ
	സോമഃ
വ്രതം അഭി രക്ഷതി	— പ്രകാശാത്മകം കർമ്മ രക്ഷിതം
	കരോതി
(കിഞ്ച) വരണഃ	— സർവ്വസ്യസ്വതേജസാച്ഛാദക
	സ്തോമഃ
മഹഃ സമുദ്രം	— മഹദന്തരിക്ഷം തൈരശ്മിഭിഃ
തിരു ദധേ	— അന്തർഹിതമകരോൽ, വ്യാപ്നോൽ
(തമിരം സോമം) ധീരാഃ	
ഇൻ	— കർമ്മണി കശലാ ഏവർത്ഥിഭഃ
ധതണേഷു ആ-രഭം	
ശേകഃ	— ധാരകേഷു വസതീവര്യാവ്യേഷുഭ
	കേഷ്ചാരബധും ശക്നവന്തി

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന ഗോപപിത്രത്തോടു കൂടിയ സോമൻ്റെ രശ്മികൾ സോമകുലുള്ള മാധ്യമിക വാക്കിനെ മുറുപ്പണയ്ക്കുന്നു. (സോമൻ അന്തരീക്ഷസ്ഥിതനാണല്ലോ.) പിന്നെ, ആ രശ്മികളുവാക്കിയ പൂവണനായ സോമൻ പ്രകാശാത്മകമായ കർമ്മത്തെ സൂക്ഷിതമാക്കുന്നു. ഉടാതെ എല്ലാം സ്വതേ ജന്മ്യകൊണ്ടു മുട്ടുന്ന സോമൻ ആ രശ്മികളാൽ അന്തരീക്ഷം മുഴുവൻ വ്യാപിപ്പിച്ചു. ആ സോമനെ കർമ്മകൗശലത്താലായ ജ്ഞാപിക്കുകയോ മാത്രമേ, എല്ലാം ധരിക്കുന്ന വസന്തിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതലങ്ങളിൽ എന്തിക്കാൻ കഴിഞ്ഞു.

4 സഹസ്രധാരോപതേസസ്ത്വ

ന്ദിവോനാകേധ്യമിഹാത്സശ്ചതഃ

അസ്യസ്പൃഗോന്നിമിഷന്തിഭൃന്തഃ

പദേപദേപാഗിനസ്സതിസേതവഃ

അന്വയം:-

സഹസ്രധാരോ

— ബഹുദക ധാരാ യസ്മാൽ വേന്തി അസ്തി, അന്തരീക്ഷേ വാതഃ ധാരഃ

തേ അവ സഃ അത്സരൻ

— സോമശുഭഃ അവസ്താൽ സ്ഥിതഃ. പൃഥിവീ. വൃഷ്ടാസഃ യോജന്തനി

(കിഞ്ച) ടിവഃ നാകേ

— ദൃഢോകസ്യ സമുച്ഛിതേ ദേശേ വർത്തമാനഃ

'ധ്യ-മിഹാഃ, അത്സശ്ചതഃ

— ധ്യോഗ്രാഃ, സഞ്ജഗവർജിതാഃ, പൃഥക് പൃഥഗവത്ഥിതാഃ

അസ്യ സ്പൃഗഃ

— സോമസ്യ സാരഭൂതാരശുഭഃ

ഭൃന്തഃ ന നിമിഷന്തി

— ക്ഷിപ്രഗാമിതസ്സന്തോന്നിമേഷഃ ന കർച്ചന്തി

(പാപിനസ്സകൃതിനശ്ച ജ്ഞാതും സർവ്വദാ ജാഗ്രതി.)

പദേപദേ സേതവഃ

— സ്ഥാനേത്ഥമാനേ സംബദ്ധാസ്സതഃ

പാഗിനഃ സന്തി

— പാപിനഃ ബാധകാ വേന്തി

അ. 7 അ. 2 വ. 29

അതും കണക്കറ്റ ജലധാരകളോടു കൂടിയ അന്തരീക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ആ സോമരശ്മികൾ മഴയാൽ താഴെനില്ക്കുന്ന ഭൂമിയെ അന്തരീക്ഷത്തോടു ചേർക്കുന്നു. ഭൂലോകത്തിന്റെ മുകളിൽ വർത്തിക്കുന്നവയും മാധ്യമൂർദ്ധ്വ തലപ്പോടു കൂടിയവയും അന്യോന്യം ബന്ധപ്പെടാതെ ഒറ്റത്തൊറ്റത്തു നിൽക്കുന്നവയുമായ അവിടുത്തെ സാരഭൂതങ്ങളായ രശ്മികൾ ഗതിവേഗമിയന്നു ശീടത്തുമൊരു നിമിഷവും നിൽക്കുന്നില്ല. (പാപികളെയും സകൃതികളെയുമറിയാൻ ഇമകൂട്ടാതെ ഉണർപ്പുറ്ററിരിക്കുന്നു.) ഓരോ സ്ഥാനത്തിലും തടഞ്ഞുനിന്നു പാപികളെ പിടിച്ചുകെട്ടുന്നവരായി ഭവിക്കുന്നു.

5 പിതൃച്ഛാതുരധ്യായേ സമസ്തര
 നൃപാശോചനസ്സന്ദഹത്തോ അപ്രതാൻ
 ഇന്ദ്രഭീഷ്മപഥമന്തിമായയാ
 തപചമസിക്നീം ഭൂമനോഭീവസ്വരി വ. 29

അന്വയം:-

പിതൃ: മാതൃ:

— ധ്യാവാപൃഥിവ്യോഃ,
 ധ്യാവാപൃഥിവീഭ്യോ:

യേ അധി ആ സം-
 അസ്വരൻ

— സോമരശ്മയഃ അധികം
 പ്രാദുർഭൂതാ അഭവൻ
 ഭൂതപിശി: ക്രിയമാണയാ
 സുതയാഭീപ്യമാനാ:

(തേ) ഋചാ ശോചന്ത:

— കർമ്മരഹിതാൻ
 സമ്യഗ്വിനാശയന്ത:

അപ്രതാൻ സം-ഭവന്ത:

— ഇന്ദ്രായ ദേവകാരിണീം
 — രാത്രിവൽ കൃഷ്ണവസ്ത്രരൂപം
 രാക്ഷസം

ഇന്ദ്ര-ഭീഷ്മം

അസിക്നീം തപം

മായയാ ഭൂമന:

— കർമ്മം വിസ്മൃതാൽ
 ഭൂലോകാൽ

ഭീവ: പരി അപ ധമന്തി

— ഭൂലോകാച്ഛാപഗതം കർവ്വന്തി,
 അപഘ്നന്തി

അതും-അച്ചന്മയമായ ദ്യാവാപൃഥിവീകളോടു ചേർന്നു
 ഞാകുന്ന അസംഖ്യയുള്ളതായ സോമശ്ശികൾ, ഉത്പിഷ്ടകളാൽ
 ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തുതിയാൽ പ്രകാശമാകുന്നതായി, കർമ്മവിരോ
 ധികളെ തികച്ചുചൊടുക്കുന്നവയായി, ഇന്ദ്രശത്രുവായ കഠിനതാ
 ലിയാണു രാക്ഷസനെ (രാക്ഷസവർഗ്ഗത്ത) സ്വകർമ്മത്താൽ
 ഭൂലോകത്തിൽനിന്നും ദൃലോകത്തിൽനിന്നും പുറത്താക്കുന്നു,
 കൊല്ലുന്നു

6 പ്രതാനാനാദധ്യായേസുസാസാ
 ത്വേദോക്തത്രാസോസസ്യന്തവഃ
 അപാനക്ഷാസോബധിരാത്മാസത
 ഉത്സ്യപന്നമാനതാനിദൃഷ്ട്വതഃ

അന്വയം. -

ശ്ലോക-യത്രാസഃ	— സ്തുതിനിമിത്തം
രസസ്യന്തവഃ	— വേഗമഭിമുഖമാകാ അപേർ
യേ പ്രതാൻ മാനാൻ	— പുരാണാദന്തരിക്ഷാൻ
അധി ആ സഃ-അസ്ഥാൻ	— സഹപ്രാദുർഭൂതാ അപേർ
(താത്സ്മശ്ശിൻ) അനക്ഷാസഃ	— ചക്ഷുർവ്വരജിതഃ
ബധിരാഃ	— സാധുപദാത്മാനാഃ ദൃഷ്ട്വാഃ
അപ അമാസത	— ദേവതാസ്തുതിശ്രവണവരജിതാ
നാഃ
(ശ്ലീനഃ ശ്രവണവതഃ, യോധിനസ്തുന പരിത്യജന്തി)	— താൻ പരിത്യജന്തി
ഉത്സ്യ പന്നമാം	— പരിത്യജന്തി
ദൃഷ്ട്വതഃ ന താനി	— സത്യസ്യ മാശ്ശുഭത
മേഘാഞ്ജഗണഃ
	— പാപകൃതാന ഉത്താരയന്തി,
സുകൃതസ്തുതന്തി

അതും-സ്തുതി നയിക്കുന്നവർ അതിനമാന്തിയ്ക്കാത്തവരാ
 യി വേരിച്ചു സോമശ്ശികളേവ പുറത്തനയായ അന്തരിക്ഷ
 ത്തിൽനിന്നും ഉല്പെടുവായോ, ആ രശ്മികളെ നല്ലതു കാണാത്ത
 കൗടന്മാരും, ദേവസ്തുതി കേൾക്കാത്ത ചെങ്കിടന്മാരും പരിത്യജി

അ. 7 അ. 2 വ. 30

കുന്നു. (നല്ലതു കാണുന്ന കണ്ണുള്ളവരും നല്ലതു കേൾക്കുന്ന കാതു
 ഉള്ളവരായ മേധാവികൾമാത്രം പരിത്യജിക്കുന്നില്ല.) സത്യ
 മാർഗ്ഗത്തിലുള്ള ആ രശ്മികളുടെ ഗണത്തെ പാപികൾ കയറിക്കട
 കുന്നില്ല. സൂകൃതികൾ മാത്രം കടക്കുന്നു.

7 സഹസ്രധാരേവിതതേപവിത്രാ
 വാചംപുനന്തികവയോമനീഷിൻ
 അദ്രാസഹൃഷാമിഷിരാസോഅഭൃഹ
 സ്വശസ്വഞ്ചസ്സദൃശോനൃപക്ഷസഃ

അന്വയം:-

കവയഃ, മനീഷിൻ	—	ക്രാന്തകർമ്മാണഃ, പ്രാജ്ഞാ
ജഗതപിജഃ
സഹസ്ര-ധാരേ-വി-തതേ	—	ബഹുധാരോപേതേകർമ്മണി,
വിസ്തൃതേ
പവിത്രേ ഏഷാം വാചം	—	ശുദ്ധ്യുൽപാദകേ സോമേ
വർത്തമാനാനാം മന്ത്രതാം
മാധ്യമികാം വാചം
ആ പുനന്തി	—	സംസ്കർച്ചന്തി, സ്തുവന്തി
ഇഷിരാസഃ, അഭൃഹഃ	—	ഗമനശീലാഃ, അദ്രോഹ്യാരഃ
സു-അഞ്ചഃ സു-ദൃശഃ	—	ശോഭനോഞ്ചനാഃ, സുദർശനാഃ
നൃ-പക്ഷസഃ	—	നൃണാം, കർമ്മനേതൃണാം
ദൃഷ്ടാരഃ
അദ്രാസഃ സ്വശഃ	—	അദ്രപത്രാമന്തരഃ മാധ്യമികയാ
വാചാവശിനഃ ഭവന്തി

അർത്ഥം:-കവിഞ്ഞ്ജ കർമ്മമാർത്ത പ്രാജ്ഞന്മാരായ ജഗതപിജ
 കൾ അനേകധാരകളോടുകൂടിയതും കർമ്മത്തിൽ പരന്നതും ശു
 ധീജനകവുമായ സോമത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന മന്ത്രത്തുക്കളുടെ മാധ്യ
 മികവാക്കിനെ സംസ്കരിക്കുന്നു, സ്തുതിക്കുന്നു. ഗമനശീലന്മാരും
 ദ്രോഹിക്കാത്തവരും നല്ല സഞ്ചാരഭംഗിയുററവരും കാഴ്ചക്കു നല്ല
 വരും കർമ്മനേതാക്കളെ കാണുന്നവരുമായ അദ്രപത്രന്മാർ (മന്ത്ര
 ഇക്കരം) മാധ്യമികവാക്കിനാൽ വശീകൃതരായി ഭവിക്കുന്നു.

8 ഋതസ്യ ഗോപാനഃ യജ്ഞസ്യ കൃതു
 സ്രീഷപവിത്രാ ഏദിഗന്താദധേ
 വിദ്വാന്മസവിശ്വാഭുപനാഭിപശ്യ
 ത്യവാജ്ജഷാൻവിധ്യതി കത്തേ അപ്രതാൻ

അന്വയം -

ഋതസ്യ ഗോപാ:	— സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ ഗോപയിതാ
(അത ഏവ) സ-കൃതു: ന ഭായേ	— ഗോഭേകർമ്മാ സോമഃ — മംഭായ ന ഭവന്തി, പരൈർദ്വേയിതം ന ശക്യതേ
(കിഞ്ച) സ: ത്രി പവിത്രാ	— ത്രിണി, അഗ്നിപായസുര്യോമ്മകാ നിത്രീണി പവിത്രാണി
ഏദി അന്ത: ആ ദധേ	— ഏദയസ്യുന്താ ദധാതി, സ്വസ്മിൻ സംഗമയതി
(അപി ച) വിദ്വാൻ സ: വിശ്വാ ഭുപനാ അഃ പശ്യതി	— സർവ്വം ജാനാനസ്സോമഃ — സർവ്വാണി ഭൂജാതാനി പശ്യതി
(തത:) കത്തേ അജ്ജഷാൻ	— കർജ്ജണ്യപ്രിയാൻ
(അത ഏവ) അപ്രതാൻ	— അയജമാനാൻ
അവ വിധ്യതി	— അവാഃമുഖാൻ കൃത്വാ ഹിനന്ത്യി

അന്വയം - സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തിന്റെ രക്ഷകനും അതു കൊണ്ടുതന്നെ ഗോഭേകർമ്മാപുമായ സോമൻ ആരാലും ദ്രോഹി കണ്ടപ്പോൾ പരാജയപനത്രേ പിന്നെ, അഗ്നി, വായു, സൂര്യൻ എന്നിവരുടെ രൂപങ്ങളിലുള്ള മൂന്നു പവിത്രന്മാരും അവിടുന്ന് ഏദയധ്യഗന്തിച്ച് ധാമിക്കുന്നു, തന്നിൽ ചേർന്നു കൂടാതെ, എല്ലാമറിഞ്ഞ സോമൻ എല്ലാ ഭൂജാതന്മാരുടെയും നേരെ കാണുന്നപോലെ തന്നിൽ അതല്ലാത്തവരായ, അപ്രതന്മാരെ കീഴ്മുഖനായി ഭംഗം ദേവന്മാർ

അ. 7 അ. 2 വ. 30

9 ഗുതസ്യതന്തുർവിതതഃപവിത്രത
ജിഹ്വായാഅഗ്രേവരണസ്യമായയാ
ധീരാചിത്തൽസമിനക്ഷന്തആശ
താത്രാകത്തമപപദാത്യപ്രഭഃ

വ 30

അന്വയം:-

ഗുതസ്യ തന്തുഃ	— സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യതനിതാ
പവിത്രേ വി-തതഃ	— ഭഗാപവിത്രേ വിസ്മൃതഃ
വരണസ്യ ജിഹ്വായാഃ	
അഗ്രേ	— അഗ്രസ്ഥാനേ
മായയാ ആ	— കർമ്മണാ ആസ്ഥിതഃ
(വരണസ്യ ജിഹ്വാഗ്രേ ആപസ്വിഷ്ഠന്തി, താസുവർത്തതീതി വസതീവര്യോദ്യഭകേഷ്ഠസ്ഥിതഃ)	
(തതഃ) ധീരാഃ ചിൽ	— കർമ്മണി പ്രാജ്ഞാഃഏവ
തൽ സം-ഇനക്ഷന്തഃ	— വരണജിഹ്വാഗ്രസ്ഥാനം സംവ്യാപ്തവന്തസ്സന്തഃ
ഭദ്രശത	— സ്തുതിഭിർവ്യാപ്തവൻ
(യഃ) കർത്തം അപ്ര-ഭഃ	— കർമ്മണി സമർത്ഥാനഭവതി
(സോയം) അത്ര അവ പദാതി	— അവസ്താൽ, നരകേപതതി

അർത്ഥം.-സത്യഭൂതമായ യജ്ഞമുണ്ടാകുന്ന സോമൻ ഭഗാ പവിത്രത്തിൽ പരന്നു, വരണന്റെ നാവിൽ തലപ്പത്തു കർമ്മങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. (വരണന്റെ നാവിൽ വെള്ളമുണ്ട്. അതിൽ വത്തിക്കുന്നു എന്നാൽ വസതിവര്യോദി മിത്രപുതജലങ്ങളിൽ സ്ഥിതിനെന്നർത്ഥം) പിന്നെ, കർമ്മത്തിൽ വിശ്വധന്വാൻ തന്നെ വരണന്റെ നാവിൽനിന്നു വ്യാപിച്ചുകൊണ്ട്, സ്തുതികളോടുകൂടിയെത്തുന്നവരായി. ഏവൻ കർമ്മത്തിലസമർത്ഥനോ, അവൻ താഴെ നരകത്തിൽ വീഴുന്നു.

വശ്നം 31-32 ദൈവേന്ദ്രസം കർമ്മിവാൻജ്യയിഃ നഗതിത്രിഷ്ട
ജൈഹന്ദസീ

- 1 ശിശുനജാതോപചക്രദവനേ
സ്വഗ്രദ്ധോദ്യുതഞ്ജസ്സിഷാസതി
ദിവോരേതസാസചതേപയോവൃധാ
തമീമഹേസുമതിശമസപ്രഥം

അന്വയം -

വനേ ജാത. ശിശുഃ ന	— വസതിവശ്യാവ്യേ ഉദകേ ഉൽപന്നസ്സോമഃ ശിശുരിവ
അവ ചക്രദേ	— നാവാത്മവം ക്രന്ദതി
യൽ വാജി അതഃ	— യദായാഗാന്താപാതാ ആരോചമാനസ്സൻ
സ്വഃ സിസാസതി (സ്വഃ) പയഃ-വൃധാ രേതസാ	— സ്വഗ്രദ്ധോകം സംകേതമിച്ഛതി — ക്ഷീരസ്യവർഷകേനോദകേന സഹ
ദിവഃ സചതേ	— ദൃലോകാൻ പാതമിവ. ലോകം സമവൈതി
തം സപ്രഥം ശമേ	— സോമം സർവ്വതഃ പൃഥ്വരം ധനാദിനായകതം ഗൃഹം
സുമതി ജാമഹേ	— സുമത്യാ, സ്മത്യാ യാചാമഹേ

അർത്ഥം.-വസതിവരിയെന്ന മനുപുത്രജലത്തിൽ ഉളവായ സോമൻ കട്ടിപ്പോലെ പാത്രത്തിൽ മലം താഴ്ത്തി കരയ്ക്കുന്നു, ശബ്ദിക്കുന്ന യാഗാന്താപാതാവ് ശോഭനനായി സ്വഗ്രം പ്രാപിക്കാനിച്ഛിക്കുമ്പോഴാണ് ആ സോമൻ പാൽ വളയുന്ന നീരോടു കൂടി ദൃലോകത്തിൽനിന്നും ദൃലോകത്തിൽ വന്നുചേരുന്നത് അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തോടു പെരിയതും ധനാദികൾ ചേർന്നുമായ ഗൃഹം സർവ്വതീയോടു കൂടി യാചിക്കുന്നു,

അ. 7 അ. 2 വ. 31

2 ദിവോയസ്സംഭോധനസ്വാതത
ആപ്തോഅംശുപര്യേതിവിശ്വതഃ
സേമേമഹിരോദസീയക്ഷഭാവുതാ
സമീചീനേദാധാരസമീപഃകവിഃ

അന്വയം:-

ദിവഃ സ്തംഭഃ, ധരണഃ — ഭൂലോകസ്യ സ്തംഭയിതാ
പൃഥിവ്യാ ധാരകഃ
സു-ആതതഃ, ആ-പൂർണ്ണഃ — സുഷു സർവ്വത്ര വിസ്തൃതഃ,
പാത്രേഷു സമ്പൂർണ്ണഃ
യഃ അംശുഃ വിശ്വതഃ — സോമസ്സർവ്വതഃ പരിഗച്ഛതി
പരി-ഏതി — മഹത്യു ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
സഃ ഇമേ മഹി രോദസീ — യജതു, സ്വബലേന സംയോജ
ആ-വൃതാ യക്ഷൽ — യതു
(തതസ്സഃ) സം-ഈചീനേ — പരസ്परം സംഗതേ ദ്യാവാ
പൃഥിവ്യൗ
ദാധാര — ധാരയാഞ്ചകാര
(അനന്തരം) കവിഃ — ക്രാന്തകർമ്മാന്നാനി സംപ്രയച്ഛതു
ഇഷഃ സം

അർത്ഥം:-ഭൂലോകത്തെ സ്തംഭിപ്പിച്ചുനിൽക്കുന്നവനും ഭൂമിയെ
താങ്ങുന്നവനും എങ്ങും പരന്നവനും പാത്രങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞവനും
മായ ഏവൻ എന്താടും ചുറ്റിപ്പടരുന്നുവോ, ആ സോമൻ ഈ
മഹതികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ മുടിക്കൊണ്ടു യജിക്കട്ടേ,
സ്വബലത്താൽ യോജിപ്പിക്കട്ടേ. ആർ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ
അന്യോന്യം ചേർത്തവരാക്കി ധരിച്ചുവോ, കവിഞ്ഞ കർമ്മമൊ
ന്നു അവിടന്നു നമുക്കുനേടാം തന്നെത്തട്ടേ.

3 മഹി¹ഹ്സംസ്കൃ²തംസോമ്യം³മ

യു⁴ർച്ചിഗപ്യ⁵തിരദി⁶ന്തേ⁷തംയതേ

ഇ⁸ശേയോ⁹പൃഷ്ഠേ¹⁰രിത¹¹ഉ¹²സ്രിയോ¹³പൃ

ഷാ¹⁴പാനേ¹⁵തായ¹⁶ഇ¹⁷ത¹⁸ഉ¹⁹തിര്യ²⁰ഗീയഃ²¹

അന്വയം -

ഋതം യതേ

— സത്യഭൂതം യജ്ഞം ഗച്ഛതേ
ഇദ്രായ

സംസ്കൃതം സോമ്യം മഹി
മധു

— സംസ്കൃതം സോമമയം
മഹന്മധുരരസം

ഹ്സരഃ

— ഭക്ഷണീയം, പാനീയം ഭവതി

(കിഞ്ചാസുദ്യജ്ഞം പ്രത്യം
ഗച്ഛതാം ദേവാനാം)

അഭിതേ:

— പൃഥിവ്യഃ

ഗവ്യതി: ഉർച്ചി

— മാശ്വോ വിസ്തീർണ്ണോ ഭവതി

യ: ഇത് വൃഷ്ടേ: ഇശേ

— ഇമം ലോകമാപതതോവഷസ്യേ
ശ്വരഃ

(തഥാ) ഉസ്രിയ:

— ഗോദ്വോഹിതഃ

അപാ: വൃഷാ, നേതാ

— ജലവർഷകഃ, യജ്ഞസ്യ നായകഃ

ഇതഃ-ഉതി: യ:

— ഇതോഗച്ഛന്യഇദ്ര:

ഋഗീയ:

— ഋഗഹഃ, സ്തവ്യഃ, തസ്മാ അയം
സോമഃ പാതവ്യഃ

അതഥ-സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന ഇദ്രന്, നന്നായി സംസ്കരിച്ചതും സോമമയവും മഹത്തുമായ മധുരരസം കടിയുണ്ടാകുന്ന ഈ യജ്ഞത്തിന്നവരുന്ന ദേവന്മാർ ഉമിയാടെ വഴി വിശാലമായിരിക്കുന്ന ആർ ഇവിടെ പെയ്യുന്ന ഭക്ഷിശ്വരനോ, അതുപോലെ പശുക്കൾക്കു ഹിതകാരിയോ, ആ ഇദ്രൻ ജലവചിയും യജ്ഞനായകനാകുന്ന ഇവിടെ വരുന്ന യാതൊരിടൻ ഭൂമികളാൽ സ്തവ്യനാണോ, അവിടേക്കു ഈ സോമം പാതിയുമാകുന്ന

അ. 7 അ. 2 വ. 31

4 ആത്മനവനഭോഭൂതോല്പതംപയ
 ഋതസ്യനാഭീരതംവിജായതേ
 സമീചീനാസ്സഭാനവഃപ്രീണന്തിത
 നരോഹിതമവമേഹന്തിപേരവഃ

അന്വയം:-

ആത്മൻ-വൽ ഹൃതം,
പയഃ	— ആത്മവൽ, സാരവഭാജ്യം,
ക്ഷീരം
നഭഃ ഭൂതേ	— നഭഃ, ആദിത്യരൂപാൽ
സോമോ ഭൂതേ
(കീഞ്ച) ഋതസ്യ നാഭിഃ
അമൃതം വി ജായതേ
(തതഃ) സ-ഭാനവഃ	— യജ്ഞസ്യ ബന്ധകം
— തസ്മാദേവപ്രാഭുവതി
— ശോണേന്ത്യതിഹവിദ്വാൻവന്തോ
യജമാനാഃ
സം-ഈചീനാഃ തം
പ്രീണന്തി	— പരസ്പരം സംഗതാസ്സന്തസ്സോമം
പ്രീണയന്തി, തപ്തയന്തി
(അഥ) നരഃ പേരവഃ	— നേതാരഃ, സർവ്വസ്യരക്ഷകാഃ
രശ്മയഃ
ഹിതം അവ മേഹന്തി	— സർവ്വേഷാം ഹിതമുകേ ഭ്രമേ
വർഷ്ണി,

അർത്ഥം-ആത്മാവുപോലെ സാരവത്തായ നെയ്യും പാലും സോമൻ ആദിത്യരൂപമായ ആകാശത്തിൽനിന്ന് ചുരുളുന്നു. യജ്ഞത്തിന്നു പ്രധാനമായ അമൃതം (സോമരസം) അവിടുന്നിൽ നിന്നുതന്നെയാണുണ്ടാകുന്നത്. നല്ല സ്തനിയും ഹവിസ്സും ഭാനും ചെയ്യുന്ന യജമാനന്മാർ അന്യോന്യം ചേർന്ന്, ആ സോമനെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നു. പിന്നെ നേതാക്കളും എല്ലാവരും, രക്ഷകനായ സോമരശ്മികൾ ഏവർക്കും ഹിതമായ മലം ഭൂമിയിൽ വർഷിക്കുന്നു.

5 അരാവിദഃശുസ്സചമാനഊമ്മിണാ
ദേവാവ്യഗ്രമനുഷേപിന്ധതിത്വപം
ധോതിഗർഭമഭിതേതപസ്ഥആ
യേനതോകഞ്ചതനയഞ്ചധാമഹേ

വ 31

അന്വയം -

- ഊമ്മിണാ — വസതീവര്യാദിനാമുദകാനാം സംഘാതേന
- സചമാനഃ അശുഃ
- അരാവിശ് — സംഗതസ്സോമശൃബ്ദരോതി (കിഞ്ചസഃ) ദേവ-അവ്യം
- ത്വപഃ — ദേവാനാം പാലന്വിതാര മാത്മനശ്ശരീരം
- മനുഷേ പിന്ധതി — മനുഷ്യായ, യജമാനായ പാത്രേഷു ക്ഷരതി
- (അപിച) അഭിതേഃ
- ഉപ-നേയ — ഭൂമ്യാസ്സമീപേ ഓഷധീഷു
- ഗർഭം ആ ധോതി — സുധാമയൈഃ കിരണൈർവ്വിഭ ധാതി
- യേന തോകം ച
- തനയം ച — യേന ഗഭേണ വയം പുത്രം പൌത്രഞ്ച
- ധാമഹേ — ദധാമഹേ ധാരയാമഃ

അർത്ഥം-വസതീവതി മുതലായ മന്ത്രപുതജലങ്ങളുടെ കൂടി തോട ചേർന്ന സോമൻ ശബ്ദിക്കുന്ന പിന്നെ ദേവന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്ന സ്വശരീരത്തെ മനുഷ്യനായ യജമാനനുവേണ്ടി പാത്രങ്ങളിലെടുക്കുന്ന ഭൂമിയിലുള്ള സസ്യാദിയിൽ തന്റെ ആത്മാഗ്രഹം വെച്ചു പിടിക്കുന്ന ആ ഗർഭംകൊണ്ടാണു നമ്മൾ മനുഷ്യന്മാരായിത്തീർന്നത്, നേടുന്നത്

അ. 7 അ. 2 വ. 32

6 സഹസ്രയാരേവതാസശ്ചത
 സ്തുതിയേസതരജസിപ്രജാവതീഃ
 ചതസ്രോനാഭോനിഹിതാഅവോഭിവോ
 ഹവിരേന്ത്യമൃതംഘൃതശ്ചുതഃ

അന്വയം:-

സഹസ്ര-യാരേ
 തുതിയേ രജസി
 അസശ്ചതഃ
 പ്രജാ-വതീഃ താഃ

അവ സത
 ചതസ്രഃ നാഭഃ

ഭിവഃ അവഃ നി-ഹിതാഃ

(താഃ) ഘൃത-ശ്ചുതഃ
 ഹവിഃ ഭരന്തി

(തഥാ) അമൃതം

- ബഹുദുകയാരേ
- സ്വർഗ്ഗേ വർത്തമാനാഃ
- പരസ്പരമസക്താഃ
- ഉൽപാദിത പ്രജാവത്യസ്സോമസ്യ ഭീഷയഃ
- അവസ്താൽ, പൃഥിവ്യം പതന്തു
- സോമസ്യ സംബന്ധിന്യ ശ്ചതസ്രോഭീഷയഃ കലാഃ
- അവസ്താൽ സോമേന സ്ഥാപിതാഃ
- ഉദകസ്യചയാവയിത്ര്യസ്സത്യഃ
- ദേവാനാം സോമഹവിഃ
- പ്രയച്ഛന്തി
- ഗോഷേചാഷധീഷ്ഠ ച പയോ രൂപം, സുധാരൂപം ഭരന്തി, പ്രക്ഷിപന്തി

അത്ഥം:- ധാരാളം ജലധാരകളൊത്ത മൂന്നാംലോകത്തിൽ, സ്വർഗ്ഗത്തിലുള്ള, അന്യോന്യം ചേരാതെ വെവ്വേറെ നിന്നു പ്രജാൽപാദകങ്ങളായ സോമന്റെ പ്രകാശങ്ങൾ, രശ്മികൾ താഴെ ഭൂമിയിൽ പതിക്കട്ടേ സോമന്റെ നാലു കലകൾ ദ്യോവിൽ നിന്നു ഭൂവിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടവയത്രേ അവ ജലവർഷികളായി സോമഹവിസ്സു് ദേവന്മാർക്കു കൊടുക്കുന്ന അതുപോലെ പശുക്കളിലും സസ്യാദികളിലും പാലായും അമൃതമായും സോമൻ പ്രക്ഷേപിക്കുന്നു (ഇവിടെ സോമനെ ചന്ദ്രനായിട്ടു മാത്രമാണ് പറയുന്നത്)

7 ശ്ലോ॥രൂപക്യുണതേയൻസിഷാസതി
സോഽമീഡ്യാഅസുരോവേദഭൂതനഃ
ധിയാഗമീസചതേസേമദിപ്രവ
ദ്രിവസ്ത്വവസ്ഥവദഞ്ഢദ്രിണഃ

അന്വയം:-

യൻ സിസാസതി	— യദാ സോമസ്വഗ്ഗം സംഭക്ത
	മിച്ചതി
(തദാ) ശ്ലോ॥ രൂപം	
കൃണതേ	— ദീപ്യമാനം ശുഭ്ദം രൂപം
	കരോതി
(തതഃ) മീഡ്യാൻ, അസുരഃ	— കാമാനാം സേകതാ, ബലവാൻ
സോമഃ ഭൂതനഃ വേദ	— ബഹുധനാൻ സ്തോത്രഭ്യോ
	ജാനാതി, പ്രയച്ഛതി
സഃ ഈം ധിയാ	— സോയം പ്രജ്ഞാനേന
പ്ര-വൽ ഗമീ അദി	
സചതേ	— പ്രകൃഷ്ടാനി കമ്മാണുഭീത
	സ്തമവൈതി
(കിഞ്ച) ദിവഃ ഉദ്രിണഃ	— അന്തരീക്ഷാദുകവനം
കവന്ധം നവ ദഞ്ത്	— മോഘമവഭാരയതി

അർത്ഥം.-സോമൻ സ്വഗ്ഗ്വർത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടമ്പോൾ വെളി
അ പ്രകാശമൊരൂപം കൈക്കൊള്ളുന്നു പിന്നെ കാമവർഷകനും
ബലവാനുമായ സോമൻ ധാരാളം ധനങ്ങൾ സ്തോത്രാക്കൾക്കോ
കുന്നു. ഈ സോമൻ പ്രജ്ഞാനത്താൽ ഉൽകൃഷ്ടകർമ്മങ്ങളോടു ചേ
രുന്നു. അതിനശേഷം അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു ജലവത്തായ മേ
ഘത്തെ പിളർക്കുന്നു

8 അധശ്ലോതകലശഞ്ഢഗോളീരകന
രാഷ്ട്വാനാവാജ്യക്രമീൻസസവാൻ
ആഹിന്വിരേമസാദേവയനഃ
കക്ഷീവന്തേഗതഹിമായഗോനാ,

അ. 7 അ. 2 വ. 32

അന്വയം:—

അധ ശ്ലോകം

— അഥ സോമസംസ്കൃതാൽ
ശ്ലോകവണ്ണം

ഗോഭി: അകതം കലശം
സസ-വാൻ

— ഉദകൈസ്സുവൃകതം .
ദ്രോണകലശം സംജേൻ സോമ:

കാർഷ്വൻ വാജീ
ആ അക്രമീൽ

— കാഷ്ടായാം ഗന്താശ്വ:
— യാലം ജേനായാക്രമതേ

(സോമ: കാഷ്ടായാം ദ്രോണകലശേപതതി)
(തസ്മൈ സോമായ)

ദേവ-യന്ത:

— ദേവാനിച്ഛന്ത ഋതപിജ:
— സ്മൃതീരാഭിമുഖ്യേന പ്രേരയന്തി

മനസാ ആ ഹിനപിരേ

(തത്ര) ശതഹിമായ
കക്ഷീവതേ

— ബഹുഗമനായ ശതവഷായ വാ
ഋഷയേ

(സോമ:) ഗോനാം

— ഗാഃ, പശൂൻ പ്രേരയതി

അർത്ഥം.—താൻ ചേൻ വെളുത്തതും ജലങ്ങൾ ചേർന്നതുമായ ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന സോമൻ, പോരിൽ കുതിര അററത്തുപോയി ആക്രമിക്കുന്നപോലെ, ദ്രോണകലശത്തിൽ ചെന്നു വീഴുന്നു. ആ സോമനെയി ദേവകാമന്മാരായ ഋതപിജ കരം സ്മൃതികരം നേരെ എത്തിക്കുന്നു ധാരാളം സഞ്ചാരശീലനായ (അല്ലെങ്കിൽ നൂറു വയസ്സായ) കക്ഷീവാന്നെന്ന ഋഷിക്ക് സോമൻ പശുക്കളെ എത്തിക്കുന്നു.

9 അഭ്ഞിസ്സോമപപുചാനസ്യതേ

സോവ്യോവാറംവിപവമാനധാവതി

സമൃദ്യമാനക്വിചിമ്ഭദിന്തമ

സ്വദസ്വേദ്രായപവമാനപിതയേ

വ. 32

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, സോമ.

— പുനഃന, സോമ.

അഭിപുചാനസ്യ

— വസന്തിവര്യാഭിചിതരേകേ
സ്സപുചാനസ്യ

തേ രസഃ ആപ്യഃ വാരം — ത്വചരസോവിമയം ദശാപവിത്രം
 വി ധാവതി — വിവിധം പ്രാപ്നോതി
 (തതഃ) ഹേ മദിൻ-തമ,
 പവമാന — മാദയിതൃതമ, സോമ, ത്വചം
 സഃ കവി-ഭിഃ ദൃദ്യമാനഃ — സത്വം ക്രാന്തകർമ്മഭിര്യത്വിഭിഃ
 പുയമാനസ്സൻ
 ഇത്രായ പീതയേ സ്വദേവ — ഇത്രസ്യ പാനാത്ഥം പ്രിയ
 രസോഭവ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ശുദ്ധീകരണായ സോമ, വസതിവരി
 മുതലായ മന്ത്രപുരുജലങ്ങളോടുചേർന്ന അവിടുത്തെ രസം ആ
 ട്റിൻരോമമുറ ദശാപവിത്രത്തെ പലപാട് പ്രാപിക്കുന്നു. പി
 ണെ ഏറ്റവും ഹൃഷ്ടിയററുന്ന സോമ, അവിടുന്ന് കവിഞ്ഞ
 കർമ്മമുറ ദൃത്വീകരണത്തോടു ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ഇത്ര
 നു കടിക്കാനായി പ്രിയരസദ്രുതനായി ഭവിക്കുന്നു.

വശ്കം.-33. ഭാഗ്വതഃ കവിഃ ദൃഷ്ടിഃ, ജഗതീച്ഛതഃ

1 അഭിപ്രിയാണിപവതേപനോഹിതോ
 നാമാനിയഹോതധിയേഷുപചതേ
 ആസുര്യസ്യബ്രഹ്മതോബ്രഹ്മന്നധി
 റഥംവിഷ്വഞ്ചമതഹലിചക്ഷണഃ

അന്വയം.-

യേഷ യഹഃ	— അന്തരീക്ഷസ്ഥിതേഷുദേവേഷു യേഷ മഹാനയം സോമഃ
അധി വചതേ	— അധികം പ്രവൃദ്ധോ ഭവതി
ചനഃഹിതഃ	— ഹിതാനസ്സസോമഃ
പ്രിയാണി നാമാനി	— പ്രീണയിതൃണി നമനശീലാ സുഭക്താനി
അഭി പവതേ	— അഭിതഃ കരോതി
(തതഃ) ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മതഃ സുര്യസ്യ	— മഹാൻ സഃപരിപ്രവൃദ്ധസ്യ സുര്യസ്യ

അ. 7 അ. 2 വ. 33

വിഷ്വഞ്ചം രഥം അധി — വിഷ്വഗ്നമനസ്വ രഥസ്യോപരി
വിപക്ഷണം ആ — സമ്പ്രസ്യ ഭൂഷാസന്നാരോഹതി
അരുഹൽ

അർത്ഥം.—അന്തരീക്ഷത്തിലുള്ള ജലങ്ങളേവയിൽ മഹാനായ സോമൻ അധികം പ്രവൃദ്ധനാണോ, ഹിതമായ അന്നമൊത്ത ആ സോമൻ പ്രീതികരങ്ങളും സ്വയം കനിയുന്നവയുമായ ജലങ്ങളെ അടുത്തുണ്ടാക്കുന്നു, എത്തിക്കുന്നു. പിന്നെ, മഹാനായ അവിടുന്ന് ശ്രേഷ്ഠനായ സൂര്യന്റെ എമ്പാടും ഗമിക്കുന്ന തേരിന്റെ മുകളിൽ എല്ലാം കാണുന്നവനായിക്കയറുന്നു.

2 ഗുതസ്യജിഹ്വാപവതേമധ്യപ്രിയം

വക്താപതിദ്ധിയോത്തസ്യോത്തദാഭ്യഃ

ഭയാതിപത്രാപിത്രോരപീച്യ

നാമതുതീയമധിരോചനേദിവഃ

അന്വയം:—

ഗുതസ്യ ജിഹ്വാ

— സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ മുഖ്യത്വേന ജിഹ്വാസ്ഥാനീയഃ

വക്താ പ്രിയം, മധ്യ പവതേ

— ശബ്ദകൃൽ സോമഃ പ്രിയകരം, മദകരം രസം ക്ഷരതി
— ഏതസ്യ കർമ്മണഃ പാലയിതാ,
— രക്ഷോഭീഹ്നിംസിതുമശക്യോ യജമാനഃ
— മാതാപിത്രോരന്തർഹിതം, തയോരപരിജ്ഞായമാനം.

അസ്യഃ ധിയഃ പതിഃ അദാഭ്യഃ പത്രഃ

— ദൃലോകസ്യ ദീപ്യമാനേ സോമേജിഷ്ഠയമാണേസതി

പിത്രോഃ അപീച്യം

(യൽ) തൃതീയം നാമ ദിവഃ രോചനേ

— അത്യന്തം ധാരയതി (സോമ യാജിതി തൃതീയം നാമ)

അധി ഭയാതി

അർത്ഥം.—മുഖ്യത്വംകൊണ്ടു് സത്യഭൂതമായ യാഗത്തിന്റെ നാവാധി, ശബ്ദമെന്ന സോമൻ പ്രിയകരവും ഹർഷകരവുമായ രസമൊഴുകുന്നു. ആ കർമ്മത്തിന്റെ പാലകനും രക്ഷസ്സുകളാൽ

ദ്രോഹിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവനുമായ പുത്രൻ, യജമാനൻ തന്റെ മാതാപിതാക്കൾക്കറിയാത്ത മൂന്നാമതൊരു പേർ, ദുലോകത്തിന്റെ പ്രകാശമാനമായ ഭാഗത്തു്, സോമം സംസ്കരിക്കവേ, നേടുന്ന, ധരിക്കുന്നു. (ഇതു പേരിന്നും വിളിക്കുന്ന പേരിന്നും പുറമെ മൂന്നാമതായി സോമയാജി എന്ന പേർ ധരിക്കുന്നു. ഉദാ-രാമൻ എന്ന കൂട്ടൻ സോമയാജിപ്പാടു്).

3 അഥ്യുതാനഃകലശാഅചിത്ര
 ന്യഭിര്യുതാനഃകോശആഹിരണ്യയേ
 അഭിഭൃതസ്യദോഹനാഅനുഷ
 താധിത്രിപുഷ്പേഷസോവിരാജതി

അന്വയം:-

ദ്യുതാനഃ	— ദീപ്യമാനഃ
ന്യ-ഭിഃ ഹിരണ്യയേ	
കോശേ	— കർമ്മനേത്രഭിഃ ഹിരണ്യയേ അധിഷ്ഠവണചർമ്മണി
ആ യേമാനഃ	— സോമോനിയമ്യമാനോ ഭവതി
(തതഃ) ഋതസ്യ ദോഹനാഃ—	സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ ദോഹ്യാദ ഋതവിജഃ
ഈ അഭി അനുഷത	— ഏനം സോമജിഷ്ഠവന്തി
കലശാൻ അച	
അചിത്രദ്	— ദ്രോണകലശാൻ പ്രത്യവക്രന്തി ശബ്ദായതേ
ത്രി-പുഷ്പഃ	— ത്രിസ്വപനോപേതസ്തോമഃ
ഉഷസഃ അധി വി രാജതി—	യാഗാഹനിവിശേഷേണ ദീപ്യതേ

അർത്ഥം.-പ്രകാശമാനമായ സോമൻ കർമ്മനേതാക്കളായ ഋതവിജകളാൽ സ്വർണ്ണമയമായ സംസ്കരണചർമ്മത്തിൽ ഒരുക്കി നിർത്തപ്പെടുന്നവനാകുന്നു. പിന്നെ, സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തെ (ഫലത്തെ) കരക്കുന്ന ഋതവിജകൾ ഈ സോമനെ സ്തുതിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ദ്രോണകലശങ്ങളെ ഉന്നംവെച്ചു ശബ്ദിക്കുന്നു. മൂന്നു സവനങ്ങളോടുകൂടിയ സോമൻ യാഗഭിവൃദ്ധത്തിൽ വിശേഷിച്ചും പ്രകാശിക്കുന്നു.

അ. 7 അ. 2 വ. 33

4 അട്രിഭിസ്സതോമതിഭിശ്ചനോഹിതഃ
 പ്രരോചയന്നോദസീമാതരാശുചിഃ
 രോമാണ്യവ്യാസമയാവിധാവതി
 മധോർദ്ധാരാപിന്ദമാനാഭിവേദിവേ

അന്വയം:-

മതിഭിഃ, അട്രിഭിഃ	— സ്തുതിഭിഃ, ഗ്രാമഭിഃ
സുതഃ ചനഃ-ഹിതഃ	— അഭിഷേകഃ, ഹിതാനസ്സോമഃ
മാതരാ രോദസീ	— ജഗതോ നിഷ്ഠാത്രേയം
	ഭ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
പ്ര-രോചയൻ, ശുചിഃ	— പ്രകണ്ഠേണ പ്രകാശയൻ, അതഃ
	ഏവ ദീപ്യമാനഃ
അവ്യം രോമാണി	— അവിഭവാനി, തൈഃ കൃതൈഃ
	പവിത്രാണി
സമയാ വി ധാവതി	— അഭിതഃ ക്ഷരതി
(കിഞ്ച) മധോഃ ധാരാ	— മദകരസ്യ സോമസ്യ ധാരാ
ഭിവേ-ഭിവേ പിന്ദമാനാ	— അന്വഹം സീപ്യമാനാ പവതേ

അർത്ഥം.-സ്തുതികളോടുകൂടി പിടികല്ലുകളാൽ സംസ്കരിച്ചു പ്പെട്ടവനും ദേവന്മാർക്കും മനുഷ്യർക്കും ഹിതമായ അന്നമൊത്തവ നമായ സോമൻ, ജഗത്തു നിർമ്മിക്കുന്ന ഭ്യാവാപൃഥിവികളെ നന്നായി പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്, സ്വയം ശോഭമാനനായി, ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള പവിത്രങ്ങളിലേയ്ക്കു മുറുമൊഴുകുന്നു. പിന്നെ, ഹൃഷികരമായ സോമത്തിന്റെ ധാര ഭിവസംതോറും നന്നവിയററിക്കൊണ്ടൊഴുകുന്നു

5 പരീസോമപ്രധന്വാസ്വസ്തയേ
 തൃഭിഃപുനാനോഅഭിവാസയാശിർ.
 യേതേമദാആഹനസോവിഹായസ
 സ്നേഹിരിത്രഞ്ചോദയദാതവേമഘം

വ. 33

അനന്തം:-

ഹേ സോമ, സ്വസ്തയേ — അവിനാശായ
 പരി പ്ര ധന്വ — പാത്രാണി പരിതഃ പ്രഗച്ഛ
 (കിഞ്ച) തൃ-ഭിഃ പുനാനഃ — കർമ്മണേതൃഭിഃ പുനമാനന്ത്യം
 ആ-ശിരഃ അഭി വാസയ — ക്ഷീരാദികമാച്ഛാദയ,
 സംയോജയ

ആഹനസഃ വി-

ഹായസഃ — വചനവന്തഃ, സ്തുതിമന്തഃ,
 മഹാന്തഃ
 യേ തേ മദാഃ — ത്വദീയാ മദഹേതവോ രസാഃ
 തേഭിഃ മഘം ദാതവേ — തൈർമംഹനീയം ധനമസൃദ്യം
 ദാതും
 ഇന്ദ്രം ചോദയ — പ്രേരയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ക്ഷേമത്തിന്നുവേണ്ടി പാത്രങ്ങളിൽ ഭുജ്യം പ്രാപിച്ചാലും. കർമ്മത്താക്കളായ ജ്യോതിഷകളാൽ ശുദ്ധി പുകന്ന അവിടുന്ന് പാൽ മുതലായവയോടു ചേർന്നാലും. സ്തുതിയോടുകൂടിയവയും മഹത്തുക്കളുമത്രേ അവിടുത്തെ ഹർഷഹേതുക്കളായ രസങ്ങൾ. ആ രസങ്ങളാൽ പുണ്യമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കുകൊനായി, ഇന്ദ്രനെ പ്രേരിപ്പിച്ചാലും.

രണ്ടാം ധ്യായം സമാപ്തം

അദ്യായപിഠിക

അഷ്ടകം-7-അദ്യായം- 3

3-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 3-ാം ഋക്കിൽ യജ്ഞത്തിലെ വസതിവരികൾ മുതലായ മന്ത്രപുതജലങ്ങൾ അഹ്സരസ്സുകളാണെന്നു പറയുന്നു. വർഗ്ഗം 6-ൽ 4-ാം മന്ത്രം ഏതു സൽക്കർമ്മം ചെയ്യുമ്പോഴും ഭക്തിപൂർവ്വം ചെയ്യാവുന്നതാണ്. ഏതു സൽക്കർമ്മവും യജ്ഞമാണ്. 9-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 2-ാം ഋക്ക് ആലോചനാമൃതമാണ്. 22-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 3-ാം ഋക്കിൽ ഉഗനസ്സ് മന്ത്രം കൊണ്ടു പശുവിനെ കറക്കുന്നത് പറയുന്നു.

വർഗ്ഗം: 1 ഭാർഗവ: കവി: ഋഷി: ജഗതീച്ചന്ദ: സോമ:പവമാനോ ദേവതാ

1 ധർമ്മാദിവ:പവതേകൃത്തേപ്യാരസോ

ദക്ഷോദേവാനാമനമാദ്യോന്തഭി:

ഹരിസ്സുജാനോഅത്യോനസത്പഭി

വ്യാപാജാംസി കൃണതേനദീഷ്വാ

അന്വയം:-

കൃത്തവ്യ: രസ:

ദേവാനാം ദക്ഷ:

ഋഭി: അനുമാദ്യ:

ഹരി: ധർമ്മാ

ദിവ: പവതേ

സത്പഭി: സൃജാന:

അത്യ: ന

വ്യാപാ പാജാംസി കൃണതേ

നദീഷു ആ

— കർത്തവ്യ: ശോധ്യ: രസാത്മക:

— തേഷാം ബലപ്രഭ:

— നേതൃഭിര്യത്പരിശീരനമഭനീയ:

— ഹരിതവണ്ണ: സർവ്വസ്യ ധാരകസ്തോമ:

— അന്തരീക്ഷസ്ഥിതാദൃശാപവിത്രാൽ ക്ഷരതീ

— സാദിഭി: പ്രേര്യമാണോശ്വ ഇവ

അനായാസേന ബലാനി, വേഗാൻ കരുതേ

വസതിവരീഷ്വാസികത:

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടേണ്ടവനും, രസരൂപനും ദേവനാകു ബലമേകുന്നവനും കർമ്മത്താക്കളായ ജ്ഞാപികകളാൽ സന്തോഷിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവനും പച്ചനിറമുറാവനും എല്ലാം ധരിക്കുന്നവനുമായ സോമൻ ആകാശത്തിലുള്ള മശാപവിത്രത്തിൽ നിന്നൊഴുകുന്ന തോളിയാൽ തെളിക്കപ്പെടുന്ന കതിരപോലെ, അനായാസമായി കർമ്മത്തു കാണിക്കുന്ന, വേഗം പ്രാപിക്കുന്ന വസന്തീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ നന്നായിപ്പെട്ടവനാകുന്നു.

2 ശുഭരോനധത്തആയുധാഗഭ്യേന്യാ
സ്വസ്തിഷാസന്നിമിറോഗവിഷിഷ
ഇന്ദ്രസ്യശുഷ്മിരയന്നപസ്യഭി
രിന്ദഹിന്യാനോജ്യതേനീഷിഭിഃ

അന്വയം.-

(അയം സോമഃ) ഗഭ്യേന്യാഃ

ആയുധാ

— ഹസ്തയോരായുധാനി

ശുഭഃ ന ധത്തേ

— ശുഭ ഇവ ധാരയതി

സ്വഃ സിസാമൻ

— സ്വർഗ്ഗസുഖസാധനം സംഭക്തു ഭിച്വൻ

രഥിരഃ ഗോ-ഇഷിഷ

— രഥവാൻ യജമാനസ്യ ഗവാനേ ഷണേഷു സത്സ്യ

ഇന്ദ്രസ്യ ശുഷ്മിരയൻ

— ബലം പ്രോയൻ

ഇന്ദ്രഃ അപസ്യഭിഃ

നീഷിഭിഃ

— കർമ്മേച്ഛുഭിർജേയാവിഭിഃ ജ്ഞാപിഭിഃ

ഹിന്യാനഃ അജ്യതേ

— പ്രോചാണോ ഗോഭിരജ്യതേ

അർത്ഥം.-ഈ സോമൻ കൈകളിലായുധങ്ങൾ, ഒരു വീരഭടനെന്നപോലെ, ഭക്തനായ സ്വർഗ്ഗസുഖമാർഗ്ഗം പ്രാപിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവനും തേജോത്തവനുമായി, യജമാന്റെ പശുക്കളെ അന്വേഷിക്കവേ, ഇത്രയും ബലമെത്തിക്കുന്നവനുമായി, കർമ്മേച്ഛുക്കളും ജേയാവികളുമായ ജ്ഞാപികകളാൽ പ്രോസിപ്പിക്കപ്പെട്ട്, സോമൻ അച്ഛാ (നഷ്ടപ്പെട്ട) പശുക്കളോടു ചേർക്കുന്ന

അ. 7 അ. 3 വ. 1

3 ഇന്ദ്രസ്യ സോമപവമാനഃ ശുചിമാനഃ
 തവിഷ്യമാണോ ജരേഷാവിശ
 പ്രണഃ പിനവിദ്യഭദ്രോദരോദസി
 ധിയാനവാജാ ഉപമാസി ശശതഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, പവമാനഃ

— പുയമാനസ്ത്വം

തവിഷ്യമാണഃ

— വർദ്ധിഷ്യമാണസ്സൻ

ഇന്ദ്രസ്യ ജരേഷ

— ഉദരേഷ

ഉർമ്മിണാ ആ വിശ

— പ്രഭൃതയാ ധാരയാ പ്രവിശ

നഃ വിദ്യൽ അഭ്രാ-ഇവ

— അസുഭന്തമഭ്രാണീവ

രോദസി പ്ര പിന

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ധൃക്ഷ

(കിഞ്ച) ധിയാ ന

— കർമ്മണാഭ്യബഹുൻ

ശശതഃ

(ന സമ്പ്രത്യത്ഥേ)

വാജാൻ ഉപ മാസി

— അന്നാനി സമീപേ നിർമ്മാസി
 ഭോസി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ശുചികരനായ അവിടുന്ന് വർദ്ധിക്കുന്നവനായി ഇന്ദ്രന്റെ വയറുകളിൽ (വയറിന്റെ വലിപ്പംകൊണ്ടു ബഹുത്വം കല്പിച്ചു ബഹുവചനം.) ഓളം വെട്ടി ഒഴുക്കിപ്പൊലിക്കും. ഇടിമിന്നൽ മേഘങ്ങളെ എണ്ണപോലെ, ഞ്ഞെടുക്കുവേണ്ടി ദ്യാവാപൃഥിവീകൾക്കു രസം പുറത്തിറക്കും. ഇപ്പോൾ കർമ്മത്താലവിടുന്ന് ഞ്ഞെടുക്കുന്നങ്ങളാണെന്നു, തന്നെത്തന്നെ.

4 വിശ്വസ്യരാജാപവതേസ്വർഗ്ഗേ

ഋതസ്യധിതിഷ്ഠിഷാളവിവശൽ

യസ്സുര്യസ്യാസിരേണുജ്യതേ

പിതാമഹിനാമസമഷ്ടകാവ്യഃ

അന്വയം -

വിശ്വസ്യ രാജാ	— ജഗതസ്സാമീ സോമഃ
സ്വഃ-ഭൂഃ ജിതസ്യ ധീതിഃ	— സർവ്വഭൂഷ്ടസ്സത്യഭുതസ്യേന്ദ്രസ്യ കർമ്മ
ഋഷിഷാട്	— അതീന്ദ്രിയഭൂഷ്ടണാമൃഷിണാ മഭിഭവിതാ, മഹത്വേനസ്വയ മൃഷിശ്രേഷ്ഠത്വാൽ
(സോമഃ) അപീവശൽ	— അകാമയത
യഃ സൂര്യസ്യ അസിരേണ	
മൃദ്യതേ	— ക്ഷേപകേണ രശ്മിനാ ശോധ്യതേ
അസമച്ഛ-കാവ്യഃ	— അന്യൈഃ കവിഭിരവ്യാപ്ത കർമ്മാസോമഃ
മതിനാം പിതാ പവതേ	— അസ്മഭീയാനാം സ്തൂതിനാം പാലകഃ ക്ഷരതി

അർത്ഥം.-ജഗത്തിന്ന സ്വാമിയായ സോമൻ സ്വന്തം മഹത്വംകൊണ്ടു് ഋഷിശ്രേഷ്ഠനും മറു് ഋഷിമാരെ കവച്ചവെക്കുന്ന വാമായി, എല്ലാം കാണുന്ന സത്യഭുതനായ ഇന്ദ്രന്റെ കർമ്മത്തെ ഇഷ്ടപ്പെട്ട ആർ സൂര്യന്റെ അകലെയെറിയപ്പെട്ട രശ്മിയാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്നുവോ, അന്യകവികളാലൊപ്പമെത്താത്ത ആ സോമൻ നമ്മുടെ സ്തൂതികളുടെ പാലകനായി ഔകന്നു.

5 വൃഷേവസുമാപരികോശമഞ്

സ്യപാമുപസേമവൃഷഭകനിക്രമൽ

സഇന്ദ്രായപവസേമമസരീന്തമോ

യഥാജേഷാമസമിഥേത്വോന്തയഃ

വ. 1

അന്വയം:-

(ഘേ സോമഃ) അപാ.

ഉപ-സേമ

— അന്തരിക്ഷേ

വൃഷഭഃ വൃഷാ-ഇവ യഥാ — വഷിതാപഃ വൃഷഭോയുഥാനീവ

അ. 7 അ. 3 വ. 2

കോശം പരി അർപ്പി — കോശവദ്രസധാരകം കലശം പരിഗച്ഛസി

സഃ (ത്വം) കനിക്രമേ
ഇത്രായ പവസേ — ശബ്ദം കർവ്വൻ ക്ഷരസേ
മമ്സരിൻ-തമഃ — മാദയിതൃതമസ്തപം
യഥാ ത്വാ-ഉതയഃ — ത്വയാരക്ഷിതാവയം
സം-ഇഥേ ജേഷാമ — ജയേമ തഥാ കരു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ജലസ്ഥാനമായ അന്തരീക്ഷത്തിൽ വഴുകനായ അവിടുന്ന്, കാള പശുക്കളെ എന്ന്പോലെ, ഉറപോലെയുള്ള ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ആ അവിടുന്ന് ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ട് ഇത്രന്നുവേണ്ടി ഒഴുകുന്നു. ഏറ്റവും ഹിഷ്കരനായ അവിടുന്ന്, അവിടുനാൽ രക്ഷിതരായ ഞങ്ങൾ യുദ്ധത്തിൽ എപ്രകാരമായാൽ ജയിക്കുമോ, അപ്രകാരം ചെയ്യാലും.

വക്ത്രം-2

1 ഏഷപ്രകോശേമധുമാഅചിക്രദ
ദിത്രസ്യവഭ്രോവപ്ഷോവപ്ഷുരഃ
അഭീമുതസ്യസുഹൃലാലൃതശ്ചുതോ
വാശ്രാഅഷ്ത്തിപയസേവധേനവഃ

അന്വയം:-

ഇത്രസ്യ വഭ്രഃ — ബലകാന്തിത്വാദഭദ്രസ്ഥാനീയഃ
വപുഷഃ വപുഃ-തരഃ — ബീജാനാം വപുരന്യസ്മാദതി-
ശയേനവപ്സാ (ബീജാവാപസ്യ സോമകർത്തൃത്വാൽ)
ഏഷഃ മധു-മാൻ — സോമോമധുരസസ്തൻ
കോശേ പ്ര അചിക്രദാ — ദ്രോണകലശേ പ്രകേഷ്ണ ശബ്ദായതേ
ഇം ഋതസ്യ — അസ്യ സത്യഫലസ്യ

സു-ദർലാഃ, ഹൃത-ശ്വതഃ

വാക്രാഃ

— സുഷോഭാഗ്വ്യഃ രസസ്യ
ക്ഷാരയിത്ര്യഃ ഗബ്ധയന്ത്യോ
ധാരാഃ

പയസാ-ഇവ യോനവഃ

അഭി അധനി

— പയസായുക്താഗാവ ഇവ

— അഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-ബലകരത്വംകൊണ്ട് ഇത്രന്ന വ്യക്തിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ളവനും വിത്തുപിതക്കുന്നവരിൽവെച്ചു മികച്ച വിതക്കാരനും (വിത്തു മുളപ്പിക്കുന്നതു സോമനത്രേ വിത്തു നിലാവത്തിടാണല്ലോ) ആയ ഈ സോമൻ മധരസമുറുവനായി, ദ്രോണകലഗത്തിൽ നന്നായി ശബ്ദിക്കുന്ന ഈ സത്യഫലമായ സോമന്റെ, നന്നായിച്ചുരത്തുന്നവയും രസം പൊഴിക്കുന്നവയും ശബ്ദിക്കുന്നവയുമായ ധാരകൾ, കറവുള്ള പശുക്കൾ എന്നപോലെ, അവയുടെ അകിടുകളിൽനിന്നെന്നപോലെ, നേരെ വരുന്ന

2 സപുർവ്യഃപപതേയന്ദിവസ്വതി

ശ്വേനോമമായദീപിതസ്വിരോരഭഃ

സാധ്യആവതേവേപിജാനതുഃ

കൃഗാനോരസ്തജനസാഹസ്വിഭ്യോ

അന്വയം -

യം ദിവ ശ്വേനഃ

ഇന്ദ്രിതഃ

രന്ദിതഃ

പാദി മമായാ

പുർവ്യഃ സാ പപതേ

സാധ്യഃ നാ യവതേ

— ദ്യുലോകാച്ഛേനഃ, പക്ഷിരൂപാ
ഗായത്രീ

— സ്വഹോത്രാപ്രേരിതസ്തൻ

— തൃതീയം ലോകം

തിരസ്കർവ്വൻ

— പര്യമേനാൻ

— പ്രാണസ്തോഭോഭിഷയതേ

— മധരസം സോമം ദ്യുലോകാൽ

പൃഥക്കനോതി

അ. 7. അ. 3 വ. 2

(സ്വയം) വേവിജാനം

ഇൽ

അന്ത്യം കൃശാനോഃ

ബിദ്യേഷാ മനസാ അഹ

- അയോഗ്യനേവ
- ശരക്ഷേപ്യസ്തോമപാലകസ്യ
- സകാശാൽ
- ഭീതേനമനസൈവമധഃ
- ആ യുവതേ

അർത്ഥം—ആരെ ദ്യോവിൽനിന്നു പന്തത്തിന്റെ രൂപം പുണ്ട ഗായത്രി, തന്റെ അമ്മയുടെ പ്രേരണകൊണ്ടു, മൂന്നാംലോകമായ സ്വർഗ്ഗത്തെ വകവെക്കുവാൻ, ക്ലേശിച്ചുകൊണ്ടുവന്നുവോ, പുരാണനായ ആ സോമൻ ഇതാ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. അവിടുന്ന് മധുരരസമറ്റ തന്റെ നീരിനെ ദൃലോകത്തിൽനിന്നു വേർപ്പെടുത്തുന്നു. തന്നെത്താൻ താഴെ പോന്നു, ഏഴു സോമപാലന്മാരിലൊരാളായ, അമ്പെയ്യുന്ന കൃശാനവികൽനിന്നു പേടിപുണ്ട മനസ്സോടുകൂടിയാണ് ആ മധുരരസത്തെ അവിടുന്ന് ദ്യോവിൽനിന്നു വേർപെടുത്തുന്നത്.

3 തേനഃപൂർവ്വാസുപരാസുഇന്ദ്രവോ

മഹേവാജായധനന്തുഗോമതേ

ഈക്ഷേണ്യാസോഅഹ്യാസ്തചാർവോ

ബ്രഹ്മബ്രഹ്മയേജുജുഹ്വർവിഹ്വിഃ

അന്വയം:—

യേ ബ്രഹ്മ-ബ്രഹ്മ

ഹവിഃ ഹവിഃ ജുജുഷുഃ

പൂർവ്വാസു, ഉപരാസു

അഹ്യഃ ന ഈക്ഷേണ്യാസുഃ

ചാരവഃ തേ ഇന്ദ്രവഃ

നഃ മഹേ ഗോ-മതേ

വാജായ ധനന്തു

- സർവ്വമപിസ്താവകമത്രജാതം
- സർവ്വമപിഹവിൽജാതഞ്ച
- സേവന്തേ
- പൂർവ്വേ, ഉപരാതഃ
- സുവേഷാസ്രിയഇവേക്ഷണീയാഃ
- രമണീയാസ്തോമാഃ
- മഹ്യാ മഹതേ ഗവാഃലാഽലായ
- അന്നലാഭാത്മഞ്ചഗുഹ്വ

അർത്ഥം—ഹൃവ ഏഷാ സുവചത്രഞ്ചഃ ഏഷാ ഹവിസ്സുകുഃ
രകൈകൊള്ളുന്നവോ, മുമ്പുള്ളവയും ഇന്നുള്ളവയും, സുവേഷകളും

യ സുന്ദരികൾപോലെ ദർശനീയങ്ങളും രമണീയങ്ങളുമായ ആ സോമങ്ങൾ ഏനിക്കു മഹത്തായ പശുലാഭത്തിന്നും അന്നസിദ്ധിക്കുമായി വന്നുചേരട്ടെ.

4 അയനോവിഭാൻവനവചനഷ്ടത
 ഇന്ദ്രസ്സത്രാചാമനസാപുരുഷൃതഃ
 ഇനസ്യയസ്സദനേഗർഭമാദധേ
 ഗവാമുരുബ്ജമഭ്യേതിവ്രജം

അന്വയം:—

പുരുഷൃതഃ അയം ഇന്ദ്രഃ	— ബഹുഭിസ്തൃതസ്സോമഃ
സത്രാചാ മനസാ	— സഹാഞ്ചതാ മനസാ
നഃ വനഷ്ടതഃ വിഭാൻ	
വനവച	— അസ്മാൻ ഹന്തുമിച്ഛതശ്ശത്രുൗൻ ജാനംസ്താൻ ഹന്തു
യഃ ഇനസ്യ സദനേ	— ഈശ്വരസ്യാഗ്രേ സ്ഥാദനേ, ഭൂമൌ, വേദോഃ വർത്തമാനഃ
ഗർഭം ആ-ദധേ	— ഓഷധീഷു ധാരയതി
(യഃ ച) ഗവാഃ	— അസ്മഭിയാനാം ശത്രുഭിര പഹൃതാനാംഗവാഃ
ഉരുബ്ജം വ്രജം	— പ്രഭൃതാനാമപാം, പയസാം ജനകം
അഭി അഷ്തി	— ഗച്ഛതി, താൻ സവനവൽ

അർത്ഥം.—വളരെപ്പോൾ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ഈ സോമൻ നമ്മെ പിന്തുടരുന്ന മനുഷ്യാടമുടി, നമ്മെ കൊല്ലാനിച്ഛിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ അറിഞ്ഞവരെക്കൊല്ലട്ടെ ആർ ഈശ്വരനായ അഗ്നിയുടെ സ്ഥാനത്തു്, ഭൂമിയിൽ, വേദിയിൽ വർത്തിച്ചു് സസ്യാദികളിൽ ഗർഭം ധരിക്കുന്നുവോ, ആർ ശത്രുക്കളുപഹരിച്ച നമ്മുടെ പശുക്കളുടെ (അന്വേഷണത്തിനായി) ക്ഷീരമൂലമായ തൊഴുത്തിൽ പെല്ലുന്നുവോ, ആ സോമൻ ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലട്ടെ.

അ. 7 അ. 3 വ. 2

5 ചക്രിദ്വീപവതേകൃതോപ്യരസോ
മഹാഭാഭം യോവതേനോഹൃതഗൃതേ
അസാവിമിത്രോവുജനേഷു യജ്ഞി
യോത്യോനയുമേവേഷയഃ കനിക്രമൻ

വ. 2

അന്വയം:-

- ചക്രിഃ, കൃതഃ, രസഃ — സർവ്വസ്യകർത്താ, ശോധ്യഃ,
രസാത്മകഃ
- മഹാൻ ഭാഭഃ യഃ — ഗുണൈരധികഃ
അഹിംസിതസ്തോമാഃ
- വതേനഃ ഹൃതകൃ യതേ — പാവകഃ കടിപം ഗച്ഛതേ,
ഇതസ്തേനഃ പരിപരതേ
- (അത്ഥം) ദിവഃ പവതേ — അന്തരീക്ഷസ്ഥാദൃശാപവിത്രാൽ
പുയതേ
- വുജനേഷു മിത്രഃ
യജ്ഞിയഃ — അരിഷ്ടേഷുസത്സു മിത്രഭൃതഃ,
യജ്ഞാഹ്വഃ
- അത്യഃ ന യഥേ — അശ്വഃ ബന്ധവായുഥേ യഥാ
ത്ഥമാ
- വുഷ-യഃ കനിക്രമൻ
അസാവി — രസസ്യവർഷിതാ ശബ്ദം കർവ്വൻ
സുയതേ

അത്ഥം-എല്ലാറ്റിനും കർത്താവു ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടേണ്ട
വനം രസരൂപനും മഹാനും ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്തവനും
ആയ സോമൻ ദോഷനിവാരകനായി വളഞ്ഞുപുളഞ്ഞങ്ങിങ്ങു
ചരിക്കുന്നു. അതിന്നുവേണ്ടി അന്തരീക്ഷത്തിലുള്ള ദശാപവിത്ര
ത്തിൽനിന്നൊഴുകുന്നു. (സ്തോതാക്കൗകം) കഷ്ടകാലങ്ങളിൽ
മിത്രഭൃതനും യജ്ഞാഹ്വനമായ സോമൻ, ആൺകുതിര പെൺ
കുതിരകളുടെ കൂട്ടത്തിലെന്നപോലെ, രസവർഷിതാവായി
ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു.

വക്ത്രം-3

- 1 പ്രരാജാവാചനമെന്നസിദ്ധ്യോ
 പോവസാനോന്നഭിഗാതുക്ഷതി
 ഗൃഹ്ണാതിപ്രാപിരസ്യതാനാ
 ഗൃഹ്യാദോപനാദപയാതിനിഷ്ഠതം

അന്വയം:-

രാജാ	— രാജാമനസ്സോഭോഭി ഷ്ടയാണസ്സൻ
വാചം മനയൻ പ്ര	
അസിസ്യദേ	— ഗബ്ധമുൽപാദയൻ പ്രസ്യന്തേ
(ക്രമാ) അപഃ വസാനഃ	— വസതിവരിരാച്ഛാദയൻ
ഗാഃ അഭി ഇക്ഷതി	— സ്തുതിഭിഗച്ഛതി
അസ്യ രീപ്രം	— പാപരൂപം, അസംസ്കൃതരൂപം
അവിഃ താനാ	— അവിരോചിതമിതി.
	ശോപവിത്രം സ്വീയേന വസ്യേന
ഗൃഹ്ണാതി	— ശോധനസമയേ ഗൃഹ്ണാതി
(പശ്ചാൽ) ഗൃഹ്യാഃ	
ദോപനാഃ നിഷ്ഠതം	— സംസ്കൃതം സ്ഥാനം
ഉപയാതി	— ഉപഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഭാസമാനനായ സോമൻ ഗബ്ധമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടൊഴുകുന്നു. പിന്നെ, വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതമലങ്ങളെ മുട്ടുന്നു. അവിടുത്തെ അസംസ്കൃതരൂപത്തെ ആട്ടിൻശോഭംകൊണ്ടുള്ള ശോപവിത്രം സ്വന്തം വസ്യത്തോടുകൂടിപ്പിടിക്കുന്നു. അതിന്നു ശേഷമവിടുന്ന് പരിശുദ്ധനായി, ദേവന്മാരുടെ പാവനസ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നു.

ന. 7 അ. 3 വ. 3

2 ഇന്ദ്രായസോമപരിഷിച്യസേതുഭി
 ന്നപക്ഷാഊർമ്മിഃകവിർജ്യസേവനേ
 പൂർവ്വിഹിതേന്ദ്രായസ്യന്തിയാത്വേ
 സഹസ്രമശ്വാഹരയശ്ചമുഷഭഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, (ത്വം)
 ഇന്ദ്രായ നൃ-ഭിഃ പരി
 സിച്യസേ
 നൃ-പക്ഷാഃ
 ഊർമ്മിഃ കവിഃ
 വനേ അജ്യസേ
 പൂർവ്വിഃ ഹി തേ സ്രുതയഃ
 യാതവേ സന്തി
 ചമു-സഭഃ

— ഇന്ദ്രാർത്ഥമഭിഷ്ടയസേ
 — നപ്യൻ, യഷ്ട്യനനുഗ്രഹേണദൃഷ്ടോ
 — പ്രേര്യമാണഃ, മേധാവിത്വം
 — ഉദകേ പ്രേര്യസേ
 — ബഹുഃ മാഗ്ദാശ്ചമിദ്രാണി
 — ഇന്ദ്രം പ്രതിയാതും ഭവന്തി
 — അഭിഷവണഫലകയോ
 സ്സീതേസ്തസ്യ
 സഹസ്രസംഖ്യാകാവ്യംപ്ലാഃ,
 ഹരിതവണ്ണാ അംശവസ്സന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രനുവേണ്ടിയോ
 ണ് സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നത്. അനുഗ്രഹത്തോടുകൂടി, യഷ്ടാക്കളെ
 നോക്കുന്നവനും അവരാൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവനും മേധാവി
 യുമായ അവിടുന്ന് വസതിവരികൾ മുതലായ മന്ത്രപുതജലങ്ങ
 ലിലെത്തിക്കപ്പെടുന്നു. അവിടുത്തെ എണ്ണമറ്റ, വഴിവിട്ട പ്രവാ
 ഹങ്ങൾ ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കാനായി ഭവിക്കുന്നു. സംസ്കരണ
 ചർമ്മങ്ങളിലിരിക്കുന്ന അവിടുത്തെ അംശുക്കൾ ആയിരക്കണ
 കിൻപ്പടന്ന് പച്ചനിറമിയന്നവയായി ഭവിക്കുന്നു.

3 സമുദ്രിയാഅഹസോമനീഷിണ
 മാസിനാഅനുരഭിസോമമക്ഷരൻ
 താഹുംഹിന്വന്തിഹർദ്യസ്യസക്ഷണിം
 യാചന്തേസുസ്തപവമാനമക്ഷിതം

അന്വയം -

സമുദ്രിയാഃ അഹ്സരസഃ— അന്തരീക്ഷ സംബന്ധിന്ത്യഃ
കാശ്വന താഃ

അന്തഃ ആസീനാഃ — യജ്ഞമധ്യേ വത്തമാനാ
വസതീവര്യഃ

മനീഷിണം സോമം അഭി
അക്ഷരൻ — മേധാവിനം തമഭിക്ഷരന്തി
താഃ ഈം ഹർമ്യസ്യ — ഏതാ ആപ ഏനം ഹർമ്യവൽ
സുഖകരസ്യ യാഗഗൃഹസ്യ
സക്ഷണിം ഹിമ്പന്തി — സേചനഗീലം വദ്ധന്തി
(താ ഏവ) പവമാനം — സോമം
അക്ഷിതം സുക്തം യാചന്തേ— അക്ഷിണം സുഖം പ്രാത്ഥയന്തേ

അർത്ഥം.-അന്തരീക്ഷചാരികളായ ചില അഹ്സരസ്സുകളാ
ണ് വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളായി യജ്ഞമധ്യ
ത്തിൽ വത്തിച്ച് മേധാവിയായ സോമനെ ഒഴുക്കുന്നത് ആ
ജലങ്ങൾ മാളിംഗ പോലെയുള്ള അവിടുത്തെ യാഗശാലകു് നന്ന
വെളുത്തുന്ന ആ ജലങ്ങൾ തന്നെ സോമനോടു് അക്ഷയമായ
സുഖം യാചിക്കുന്ന

4 ഗോഹിന്നസ്തോമേഹമജിദിഹന്ത്യജിത്
സ്വജിദബ്ജിത്പവതേസഹസ്രജിത്
യന്വോസുചക്രിരോപിതന്തേമദഃ
സ്വാദിഷ്ടസുഹൃത്സമന്തംമയോജിവ.

അന്വയം -

മദഃ സ്വാദിഷ്ടം — മദകരം സ്വാദുതമം
ദ്രഹ്സം അതന്നം — രസാത്മകം അതന്നവർണ്ണം
മന്ദഃ-ഉപം യം — സുഖസ്യ ഭാവയിതാരം യം
ദേവാസഃ പീതന്തേ
ചക്രിര — പാനായ കൃതവന്തഃ
നഃ ഗോ-ജിത് രഥ-ജിത് — അസ്താകം ഗവാഃ ജേതാ
രഥജേതാ

അ. 7 അ. 3 വ. 3

ഹിരണ്യ-ജിൽ — ഹിരണ്യസ്യ ജേതാ
 സ്വ-ജിൽ, അപ-ജിൽ — സ്വസ്ത്യജേതാ, അപാംജേതാ
 സഹസ്ര-ജിൽ — സഹസ്രസംഖ്യാകസ്യ ധനസ്യ
 ജേതാ
 (സ:) സോമഃ പവതേ — പുയതേ

അർത്ഥം.-ഹർഷകരണം ഏറ്റവും മാധുര്യമുറുവനും രസാത്മക
 നും ഇളംചുമപ്പുനിറമിയന്നവനും സുഖകരനുമായ ആരെ ദേവ
 ങ്കാർ കടിക്കാനായുണ്ടാക്കിയോ, നമുക്കു പശുക്കളെ നേടിത്തരു
 ന്നവനും തേർ നേടിത്തരുനവനും സ്വസ്ത്വം നേടിത്തരുനവനും
 സ്വസ്ത്വം സമ്പാദിച്ചുതരുനവനും ജലങ്ങളുണ്ടാക്കിത്തരുനവനും
 ആയിരക്കണക്കിൽ ധനമെത്തിക്കുന്നവനുമായ ആ സോമൻ
 ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

5 ഏതാനിസോമപവമാനോഅസ്യയു
 സ്സത്യാനിക്രബാഭ്രവിണാന്യഷ്സി
 ജഹിശത്രുമന്തികേദൂരകേചയ
 ഉർവ്വിഃഗവ്യതിമജഞ്ചനസക്തധി

വ. 3

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, അസ്യ-യുഃ
 ഏതാനി ഭ്രവിണാനി — അസ്മാൻ കായമാനസ്തപം
 സത്യാനി ക്രബാൻ — പൂർവ്വോക്താനി ധനാനി
 പവമാനഃ അഷ്സി — സത്യഫലാനി കർവ്വൻ
 അന്തികേ ദൂരകേ ച യഃ — പുയമാനസ്സൻ പവസേ
 — സമീപേ ദൂരേ ച യ
 ശത്രുഃ ജഹി — ശ്വത്വർവ്വത്തതേ തം
 — മാരയ
 (തമാ) ഉർവ്വിഃ ഗവ്യതിഃ — വിസ്തീർണ്ണം മാക്രം
 അജയം ച നഃ കൃധി — അസുഭ്യം കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടു
 ന്നു് ദുരിഹരന്മാർ ധനങ്ങളെ സത്യഫലങ്ങളാക്കിക്കൊണ്ടാണു്

ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടൊഴുകുന്നത്. അടുത്തുകലത്തിലും യാതൊരു ശത്രുവുണ്ടോ, അവനെ കൊന്നാലും. പിന്നെ വിസ്തീർണ്ണമായ മാർഗ്ഗവും അയ്യവും, ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും.

വക്ത്രം-4

- 1 അചോദസോനോധന്വന്വിനഃ
 പ്രസുപാനാസോബൃഹദിവേഷുഹരയഃ
 വിചന്തന്തനുഷോഅരാത
 യോര്യോനഗ്നസന്നിഷ്ഠനനോധിയഃ

അന്വയം:-

അചോദസഃ	— അചോദിതാഃ, അനന്യപ്രേരിതാഃ
സുപാനാസഃ ഹരയഃ	— സുരമാനാഃ, ഹരിതവർണ്ണാഃ
ഇന്ദവഃ ബൃഹതീദിവേഷു	— സോമാഃ പ്രഭൃതദീപ്തിഷ്ഠയാഗേഷു നിമിത്തേഷു
നഃ പ്രധന്വന്തഃ	— അസ്താൻ പ്രഗച്ഛന്തഃ
(കിഞ്ച) നഃ ഇഷഃ	
അരാതഃ	— യേ അസുഭ്യമ്നസ്യാദാ താരസ്സന്തി
(തേ) ച വിനഗൻ	— വിനശ്യന്തഃ
(തഥാ) അഗ്നഃ നഗ്നതഃ	— അയോപിവിനശ്യന്തഃ
(ദേവാഃ) നഃ ധിയഃ	
സന്നിഷ്ഠന്തഃ	— സംഭേദന്തഃ

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന പച്ചനിറമുള്ള സോമങ്ങൾ ബഹുപ്രകാശമുള്ള യാഗങ്ങൾക്കുപേണ്ടി അന്യപ്രേരണകൂടാതെ നമ്മളെ പ്രാപിക്കട്ടെ. നമുക്കുതന്നെ താരതാപർ നശിക്കട്ടെ. ശത്രുക്കളും നശിക്കട്ടെ ദേവന്മാർ നമ്മുടെ കർമ്മങ്ങളെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

അ. 7 അ. 3 വ. 4

2 പ്രണോധനപത്ഥിൻവോമദപുത്രോ
 ധനാവായേഭിരർവ്വതോജ്ജനീമസി
 തിരോമന്തസ്യകസ്യചിരപരിഹൃതിം
 വയസാനനിവിശ്വയാഭരേമഹി

അന്വയം:-

യേഭി:	— യൈസ്സോമൈ:
അർവ്വത: ജ്ജനീമസി	— ബലവതസ്തത്രോസ്സമീപം ജ്ജനീമഃ, പ്രാപ്തമഃ
കസ്യ ചിര മന്തസ്യ	— കസ്യാപി പ്രബലസ്യ മനുഷ്യസ്യ
പരിഹൃതിം തിര:	— ബാധാംതിരസ്കർവ്വന്തഃ
വയം ധനാനി വിശ്വയാ ഭരേമഹി	— ഗവാഭിനിസർവ്വഭാബിഭൃയാമ
(തേ) മദപുത്ര: ഇന്ദവ:	— മദസ്രാവിണസ്സോമാഃ
നഃ പ്ര ധന്വന്തു	— അസ്മാൻ പ്രഗച്ഛന്തു
വാ ധനാ	— കിഞ്ചധനാനി പ്രധന്വന്തു

അർത്ഥം:-സോമങ്ങളേവയാൽ ബലവാനായ ശത്രുവിന്നു സമീപമെത്തുമോ, (ശത്രുവിനെ നേരിടുമോ) ഏതു ബലവാനായ മനുഷ്യന്റെ ബാധയെയും തള്ളിനീക്കി നാം ധനങ്ങളെപ്പോഴും ഭരിക്കുമോ, നേടുമോ, ഹിഷം തുകന്ന ആ സോമങ്ങൾ നമ്മളെ പ്രാപിക്കട്ടെ. ധനങ്ങളും പ്രാപിക്കട്ടെ.

3 ഉതസ്വസ്യാഅരാത്യാഅരിഹ്വിഷ
 ഉതാനുസ്യാഅരാത്യാവുകോഹിഷഃ
 ധന്വന്നതൃഷ്ണാസമരീതതാഅഭി
 സോമജഹിപവമാനദന്വധുഃ

അന്വയം -

ഉത സ: സ്വസ്യാ

അരാത്യാ: — അപിപ സോമസ്വീയസ്യ
ശത്രോസ്സമീപം

അരി: ഹി

— ഹനനായാഭിഗതാ വല

ഉത സ: അന്യസ്യാ:

അരാത്യാ: — അസൂച്ചത്രോ:

വൃക: ഹി — ഹിംസക: വല

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃത:)

ഹേ പവമാന സോമ

ധന്വൻ ന തൃഷ്ണാ — നിതരകേ ദേശേ സ്ഥിതസ്യ
തൃഷ്ണേവ, സായഥാ

(തം) സം അരിത

— പ്രാച്യോതി, തദ്വാ

ഭി-ആധ്യ: താൻ

അഭി ജഹി

— ദർബ്ബ്യദ്ധിംസ്താൻ
ഉന്യവിധാഞ്ചര്യന്താനയ

അർത്ഥം:-ഉടാതെ ആ സോമൻ തന്റെ ശത്രുവിന്റെ അടുത്തു അപനെ അമരമാൻ ചെയ്യുന്നവനാണല്ലോ നമ്മുടെ ശത്രുവിന്റെ ഹിംസകനാണല്ലോ (എന്നി നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ മരുഭൂമിയിൽപ്പെട്ടവനെ ദാഹം ബാധിക്കുന്നപോലെ, ദർബ്ബ്യദ്ധികളായ രണ്ടുവിധം ശത്രുക്കളെയും (അവിടുത്തെ ശത്രുക്കളെയും ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെയും) കൊന്നാടി.

4 ദിവിതേനാപാപമോയഭൂദദേ

പൃഥിവ്യാസ്തേതയസ്സാൻവിക്ഷിപ:

അഭ്യന്യാബഹസതിഹോരധിത്വ

ചിത്രപുത്വാഹന്നൈസ്തൃമുജാമനിഷിന്ന:

അന്വയം -

(ഹേ സോമ,) നേ പാപം: — തവ ഉത്തമോംശം

— ദിവോ നാഭേ, ദൃലോകസ്യ
നാഭിസ്ഥാനേ വത്തതേ

യഃ ആ-ദദേ	— ഹവിദ്യേവതാരൂപസ്തന്നാദത്തേ
(തസ്യ) തേ പൃഥിവ്യാഃ	
സാനവി	— തവദ്യുലോകസ്ഥാം
	ശസ്യാവയവാഃ,
	ഭൂമ്യാസ്സമുച്ഛിതേദേശേ,
	പർവ്വതാദിപ്രദേശേ
ക്ഷിപഃ തത്സമുദ്രഃ	— ക്ഷിപ്താരോഹന്തി
ത്വാ അദ്രയഃ	— ത്വാം ഗ്രാവാണഃ
ഗോഃ അധി തപചി	— ആനഡുഹേധിഷ്ഠവണചർമ്മണി
ബഹുസതി	— ഭക്ഷയന്തി (ഇദാനിന്തനഃ
	കൃഷ്ണാജിനേഭിഷ്ണപന്തി
	നഗോചർമ്മണി)
മനീഷിണഃ ഹസ്തൈഃ	— മേധാവിനോധാര്യപാദയഃ കരൈഃ
ത്വാ അപ-സ്യ ഭദ്രഹുഃ	— വസതീവരീഷു ഭഹന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ ഉത്തമമായ അംശം ദ്യോവിന്റെ പ്രധാനസ്ഥാനത്തത്രേ. ഹവിദ്യേവതാരൂപനായി ആർ ലുപ്തമാകുകയോ ഉപാസനയെ കൈക്കൊള്ളുന്നുവോ, ആ അവിടുത്തെ സ്വർഗ്ഗസ്ഥമായ അംശത്തിന്റെ അവയവങ്ങൾ ഭൂമിയിൽ മലകൾ മുതലായ ഉന്നതപ്രദേശങ്ങളിൽ എറിയപ്പെട്ടു മുളക്കുകയാണ്. പിടിക്കല്ലുകളവിടുത്തെ സംസ്കരണത്തിനുള്ള കാളത്തോലിൽ ഭക്ഷിക്കുന്നു. (അതായത് പച്ചസോമച്ചെടിയെ നീരാക്കുന്നു.) മേധാവികളായ അധാര്യ മുതലായവർ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളിൽ അവിടുത്തെ കറന്നൊഴിക്കുന്നു. (ഇന്നുള്ള യാഗാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ കാളത്തോലിനപകരം കൃഷ്ണാജിനമാണുപയോഗിക്കുന്നത്.)

5 ഏവാത്തുന്ദോസുപംസുപേശസം
 രസ്തനുബന്തിപ്രഥമാന്ദിശ്രിയഃ
 നിന്നീദംപവമാനനിതാരിഷ
 ആവിസ്തേശുഷോവേതുപ്രിയോമഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദ്രോ,
 ഏവ തേ — പുരുഷാൻ, സോമ, ഏവന്തവ
 സു-ലം, സു-പേഗസം.
 റസം — ശോമനന്വന്തം, സുരപം, റസം.
 പ്രഥമാ: അഭി-ശ്രീയ: —
 ഇണ്ടന്തി — മുഖ്യാഭ്യർത്ഥന: അഭിശ്രീയന്ത
 നിദം-നിദം നി താരിഷ: — അന്യന്തിനകം സർവ്വഭൂപി
 നാഗയ
 തേ ശുഷു:, പ്രിയ: മദ: — തപസ്വവകരാ, പ്രിയഭൂത:
 മകേരോസ:
 ആവിഭവേതു — ബഹിഷ്ഠിമ

അർത്ഥം.-നല്ലയോ ശുദ്ധീകരമായ സോമ, നല്ലപോലെ ഉള്ളവായ നല്ലരൂപമുള്ള അവിഭക്ത രസത്തെ മുഖ്യന്മാരായ ജ്യോതിഷകൾ പാൻ മുതലായവയോടു ചേർന്നുപോയി പുറത്തു വരാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു, സംസ്കരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ഈ യാഗ കർമ്മത്തെ നിനിക്കുന്നവരൊക്കെയും നശിപ്പിച്ചാലും, ബലകരവും പ്രിയഭൂതവും, ഹർഷാപഹൃദായ അവിഭക്ത രസം പുറത്തുവരട്ടെ

വക്ത്രം-5 ഓഷാദ്ധോ വസു: ജംബി:

1 സോമസ്യധാരാപവതേനൃചക്ഷസ
 ജ്ഞേനോപാൻഹവതോവിവൃതി
 ബ്രഹ്മസ്തേവേതോവിവൃതിഭ്യതേ
 സമുദ്രാസോനസംസ്താനിവിവൃച:

അന്വയം:-

നൃ-ചക്ഷസ: — നൃണാം, യജമാനാനാം ദ്രഷ്ടു:
 സോമസ്യ ധാരാ പവതേ — ക്ഷരതേ
 (സച) ജ്ഞേന ദിവ:
 പാരി — ദൃലോകസ്യോ
 പരിവർത്തമാനാൻ

ഭേവാൻ ഹവതേ	— ആഹവയതി
ബൃഹസ്തതേ രവഥേന	— മന്ത്രപാലകസ്യസ്തോതുശ്ശബ്ദേന
വി ദിദ്യതേ	— വിദ്യോതതേ
സമുദ്രാസഃ ന	— സമുദ്രാഃ പൃഥിവീമിവ
സവനാനി വിവൃചഃ	— വ്യാപ്തവന്തി

അർത്ഥം—കർമ്മനേതാക്കളായ യജമാനന്മാരെ കാണുന്ന സോമന്റെ ധാര ഒഴുകുന്നു അവിടുന്നു യജ്ഞത്താൽ ദ്യോവിന്ദുകളിൽ വർത്തിക്കുന്ന ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നു. മന്ത്രപാലകനായ സ്തോതാവിന്റെ ശബ്ദത്താൽ യജ്ഞഗൃഹം പ്രകാശിക്കുന്നു. (മുഖരിതമാകുന്നു) സമുദ്രങ്ങൾ ഭൂമിയെന്നപോലെ യജ്ഞസംബന്ധികളായ സവനങ്ങൾ ദ്യോവിനെ വ്യാപിക്കുന്നു.

2 യന്ത്വാവാജിന്നാല്ല്യാഅന്ത്യേഷ

തായോഹതം യോനിമാരോഹസിദ്യമാൻ

മഘോനാമായഃ പ്രതിരന്ധഹിശ്രവ

ഇന്ദ്രായസോമപവസേവൃഷാമദഃ

അന്വയം:—

ഹേ വാജിൻ, യം ത്വാ — അന്നവൻ, സോമ, യം ത്വാം
അല്ല്യാഃ അഭി അന്ത്യേഷ — അഹനനീയാഗാവഃ
അഭിഷ്ടുവന്തി, ആശിരാത്ഥം
സ്ഥിതാശ്ശബ്ദായന്തേ

(സത്വം) ദ്യു-മാൻ

അയഃഹതം

— ദീപ്തസ്തൻ, ഹിരണ്മയപാണിനാ
സംസ്കൃതം

യോനിം ആ രോഹസി

(കിഞ്ച) ഹേ സോമ,

— സ്ഥാനമുൽഗച്ഛസി

മഘോനാം

— ഹവിഷ്വതാം യജമാനാനാം

ആയഃ മഹി ശ്രവഃ

പ്ര-തിരൻ

— ആയുഷ്യം മഹദ്യശശ്ച വർദ്ധൻ

വൃഷാ, മദഃ ഇന്ദ്രായ

പവസേ

— കാമവർഷഃ, മകേരശ്ച ത്വം

തന്നൈവ പുയസേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അന്നപാനായ സോമ, ദ്രോഹിക്കപ്പെട്ട
 രതാത്ത പശുക്കൾ യാതൊരുവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നുവോ, (അവി
 ടുത്തോടു ചേരാൻ പാൽ മുതലായവയോടു കൂടിനിന്നു ശബ്ദിക്ക
 നുവോ,) ആ അവിടുന്ന് പ്രകാശവാനായി, പൊന്നണിഞ്ഞ
 കയ്യിനാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട്, സ്ഥാനത്തു കയറുന്നു. പിന്നെ,
 അല്ലയോ സോമ, ഹവിര്യുക്തരായ യജമാനന്മാർക്ക് ആയസ്സും
 പെരിയ കീർത്തിയും വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് കാമവർഷകനും ഹർഷ
 കരനുമായ അവിടുന്ന് ഇത്രനുവേണി ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

3 ഏത്രസ്യകക്ഷാപവതേമദിന്തമ
 ഊഞഃവസാനശ്രവസേസുമങ്ഗലഃ
 പ്രത്യങ്സവിശ്വാഭവനാഭിപപ്രഥേ
 ക്രീളന്ഹരിത്യസ്യന്തേവൃഷാ

അന്വയം:-

മദിന്തമഃ	— മാദയിത്രതഃ
ഊഞഃ വസാനഃ	— ബലകരം രസമാച്ഛായേൻ
സുമങ്ഗലഃ	— ഗോഭനമങ്ഗളപ്രദസ്തോമഃ
ശ്രവസേ	— യഷ്യൂരണസിദ്ധ്യർത്ഥം.
ഇത്രസ്യ കക്ഷാ ആ പവതേ	— ആസിച്യതേ
സഃ പ്രത്യങ്വിശ്വാ ഭവനാ	— സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
അഭി പപ്രഥേ	— അഭി പ്രഥയതി
(ഭിവ്യദിതസ്തൻ) ക്രീളൻ	— വേദ്യാംസ്തക്രിഡമാനഃ
ഹരിഃ, അത്യഃ വൃഷാ സ്യന്തേ	— ഹരിതവണ്ണ്, അതനകശലഃ, വഷ്കോസശ്രപേണ സ്യന്തേ

അർത്ഥം.-ഏതനും ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനും, ബലകരമായ രസ
 ത്തെ മുടിയവനും (ഉള്ളിലൊതുക്കിയവനും) ലോകത്തിന്നു മങ്
 - നവനമായ സോമൻ യഷ്ടാപിന്നുന്നസിദ്ധിക്കായി,

ഇന്ദ്രന്റെ വയറിൽ നിറച്ചൊഴിക്കപ്പെടുന്നു. അവിടന്ന് എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളിലും പടന്നുചെല്ലുന്നു. ദ്യോവിലുഭിച്ച് വേദിയിൽ കളിക്കുന്നവനും സുകൃമണശീലനും വഷ്കനുമായ അവിടന്ന് രസരൂപമായൊഴുകുന്നു

4 തത്ത്വാദേവേദ്യോമധുമത്തമന്നൻ
സ്തഹസ്രധാരന്ദ്രഹതേദശക്ഷിപഃ
നൃഭീസ്സോമപ്രച്യുതോഗ്രാവഭീസ്സതോ
വിശ്വാദേവോഽത്രുപവസ്വാസഹസ്രജിൽ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, നന്ദ, ദശ

ക്ഷിപഃ

— നേതാര ജുതപിജഃ, തേഷാം
ശോഭാഗുലയശ്ച

മധുമൽ-തമം,

സഹസ്ര-ധാരം.

— അതിശയേന മധുമന്തം,
സഹസ്രസംഖ്യാകധാരായുക്തം

തം ത്വാ ദേവേദ്യഃ ദഹതേ

— ത്വാം തേദ്യോദഹന്തി

നൃ-ഭിഃ പ്ര-ച്യുതഃ

— മനുഷ്യൈഃ പ്രച്യുതഃ

ഗ്രാവ-ഭിഃ സുതഃ

— അഭീഷുതസ്ത്വം

സഹസ്ര-ജിൽ

— സഹസ്രസംഖ്യാകസ്യ
ധനസ്യജേതാസൻ

വിശ്വാൻ ദേവാനു ആ

പവസ്വ

— താൻ പ്രതിക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, കർമ്മനേതാക്കളായ ജുതപിക്ഷകളും അവരുടെ പന്തുവിരലുകളും, ഏറ്റവും മാധുര്യമിയന്നവനും കണക്കറ്റ ധാരകളോടുകൂടിയവനുമായ ആ അവിടുത്തെ, ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടിക്കറക്കുന്നു. മനുഷ്യന്മാർ പഠിച്ചെടുക്കപ്പെട്ടവനും പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനുമായ അവിടന്ന്, ഞങ്ങൾക്കു ആയിരക്കണക്കിൽ ധനം നേടുന്നവനായി എല്ലാ ദേവന്മാർക്കും നേരെ ഷേകിയാലും.

5 ത്വാഹസ്വിനോമധുനമദിഭി
ദൃഹന്യപസ്യുഷന്ദക്ഷിപഃ
ഇത്രസോമമാദയൈവൈവൃണന്
സിന്ധോറിവോമിഃപപമാനോത്തവസി വ 5

അന്വയം -

ഹേ സോമ മധു-മന്തം, - മധുരം, കാമാനാം വഷകം
വൃഷഭഃ - ത്വാഹസ്വിനഃ ദേശ
ക്ഷിപഃ - ക്ഷിപഃ സഹസ്വസ്യ ദശാങ്ഗുലയഃ
അദിഭിഃ അപ-സ്യ
ദഹന്തി - ഗ്രാവഭിർവൃസതിവരീഷ ദഹന്തി
ഇത്രം ദൈവ്യം ജനം - ദേവസംബന്ധിനമന്യം
സംഘഞ്ച

മാദയൻ സിന്ധോഃ-ഇവ

ഉമിഃ - ഹഞ്ചയൻ സിന്ധോരൂമിരിവ
വപമാനഃ അയസി - പുരുമാനസ്സ്യൻ ഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, മധുരംമാത്രമല്ല കാമവ
ഷകമായ ആ അവിടുത്തെ നൽകുവാറവന്റെ പത്തുപരിമളകൾ
പിടിക്കല്ലുകളാൽ വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളാൽ
കരണാഴിക്കുന്ന ഇത്രനെയും മറ്റു ദേവന്മാരുടെ സംഘത്തെ
യും ഹഞ്ചിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു നദീതരംഗങ്ങൾപോലെ ഒഴുകുന്നവനാ
യവിടുന്ന് വരുന്ന

വക്ത്രം-6 ദഗതിത്രിഷുഭജേമനസി

1 പ്രസോമസ്യപവമാനസ്യോമന്ത
ഇത്രസ്യയന്തിദാംസ്യപേശസഃ
ദധന്താമദിഭിന്നീതായശസാഗവാ
ന്താനയശ്ശുഭദമനീഷസ്തതാഃ

അന്വയം:-

പവമാനസ്യ സോമസ്യ

ഊർദ്ധ്വഃ — പുയമാനസ്യ സോമസ്യ
രസപ്രവാഹഃ

സുപേശസഃ ഇന്ദ്രസ്യ

ജാരം പ്ര യന്തി — സുരൂപാസ്തസ്യോദരം പ്രഗച്ഛന്തി

യൽ ഇം ഗവാം

യശസാ ഭധ്നാ — യദാ ഏതേസോമാഃ
ബലകരേണ ഭധ്നാസഹ

സുതാഃ ഉൽ-നീതാഃ

(സന്തഃ) ഭാനായ — യജമാനസ്യാഭീമതഭാനായ

ശൂരം ഉൽ-അമന്ദിഷ്ടഃ — വിക്രാന്തമിന്ദ്രമുന്മാദയന്തി,
തദാ ജാരം യന്തി

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരനായ സോമന്റെ രസപ്രവാഹങ്ങൾ ഭംഗിയുറുവയായി ഇന്ദ്രന്റെ വയറിനിലെത്തുന്നു. എപ്പോൾ ഈ സംസ്തരിച്ച സോമങ്ങൾ ബലകരമായ പശുവിൻതൈരി നോട്ട കൂടിച്ചേർന്ന് പൊങ്ങിവന്ന്, യജമാനനഭീഷ്ടഭാനത്തി നായി വിക്രമിയായ ഇന്ദ്രനെ ഉൽകൃഷ്ടമായി ഹഷ്ടിപ്പിക്കുന്നു വോ, അപ്പോഴാണവിടുത്തെ വയറിൽ ആ രസങ്ങളെത്തുന്നത്. (വയറിനിലെത്തുന്നതു ഹഷ്ടിപ്പിക്കുന്നു.)

2 അച്ഛാഹിസോമഃ കലശാ അസിന്ധുദ

ഭത്യോനവോളം ഹാരാലുവർത്തനിർവൃഷാ

അഥാഭേവാന്മാമ്യേസ്യജന്മനോ

വിഭാ അശ്വനോത്യമൃതഇതശ്ചയൽ

അന്വയം:-

(അസൗ) സോമഃ അത്യഃ

ന വോളം ഹാ — രഥവാഹകോശ ഇവ

രാലു-വർത്തനിഃ വൃഷാ — ലാലുഗമനഃ വചകശ്ചസൻ

കലശാൻ അച്ഛ ഹി

അസിന്ധുദേ — അഭിമുഖമേവസ്യന്ദതേ

അഥ ദേവാനാം ഉയേസ്യ

ജന്മനഃ — ഉയേചീധം ജന്മനഃ

അമൃതഃ ഇതഃ പ യതേ

അസ്തോതി — ദൃലോകാഃസ്തോതി ദ്രലോകാച്ഛയേ
യജ്ഞം വ്യാപ്നോതി, താനി

വിദ്വാൻ — മാനന്ത കലശാനസിഷ്യദേ

അർത്ഥം:- ഈ സോമൻ തേരേറുന്ന കതിരപോലെ ലാഘവത്തോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നവനായും രസവർഷിയായും കലശത്തോടെനേരെ ഒഴുകുന്നു. ദേവന്മാരിൽ സ്വസ്തത്തിൽനിന്നും ഈ യജ്ഞം പ്രാപിക്കുന്നവനും ഈ ലോകത്തിൽനിന്നെന്നത്തന്നവനുമായ ഇന്ദ്രവീധക്കാരനെയും തിരിച്ചറിഞ്ഞാണു് കലശത്തളിലേക്കൊഴുകുന്നതു്.

3 ആനസ്തോമപവമാനകിരാവ

സ്വിനോപ്ഖമാലവാരായസോമഹഃ

ശിക്ഷാവയോധോവസവേസ്യചേതുനാ

മാനോഗയമാരേഅസ്മൽപരാസിദ്ധഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, പവമാനഃ — പുനരാനസ്തപഃ

നഃ വസ്യ ആ കിര — അസ്തോകം വാസകം, ഗവാദി

(കിഞ്ച) ഇന്ദ്രോ, മഘവാ — രൂപം ധനം സർവ്വതഃ വിക്ഷിപ

മഹാ രായസഃ ഭവ — സോമ, ധനവാംസ്തപഃ

(ത്ഥമാ) ഹേ വയഃധഃ — മഹത്തോധനസ്യഭാതാഭവ

വസവേ ചേതുനാ — അന്നസ്യധാതസ്തോമ,

— വാസകായ, പരിചരത്തേമഹ്യം

— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനേന

സ്യ ശിക്ഷ — സുഖദേഹി

നഃ ഗയഃ — അസ്മഭ്യം പ്രദേയം ധനം

അസ്മൽ ആരോ പരാ

സിദ്ധഃ — അസ്മത്തോ ദുരേമാപ്നേരയ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ശുദ്ധീകൃത അവിടുന്ന് പശു മുതലായി കഴിച്ചിലിനുള്ള ധനമെമ്പാടും വിതറിയാലും. ദീപ്തനായ സോമ, ധനവാനായ അവിടുന്ന് മഹത്തായ ധനത്തിന്റെ ഓതാവായാലും. പിന്നെ, അന്നദാതാവേ, അവിടുത്തെപ്പരിചരിക്കുന്ന എനിക്കു് ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനത്തോടുകൂടിയ സുഖം തന്നാലും. ഞങ്ങൾക്കു തരാനുള്ള ധനം ഞങ്ങൾക്കകലെപ്പെടുത്തരുതേ.

4 ആനഃപുഷാപവമാനസ്സരാതയോ
മിത്രോഗച്ഛതുവരണസ്സജോഷസഃ
ബൃഹസ്വതിമരുതതോവായുരശ്ചിനാ
ത്വഷ്ടാസവിതാസുയമാസർസ്വതി

അന്വയം:-

സു-രാതയഃ	— സഭാനാഃ
പുഷാ പവമാനഃ മിത്രഃ വരണഃ	
ബൃഹസ്വതിഃ മരുതഃ വായുഃ	
അശ്ചിനാ	— അശ്ചിനേന
ത്വഷ്ടാ സവിതാ	
സു-യമാ സരസ്വതി	— സുവിഗ്രഹാസാ
സ-ജോഷസഃ നഃ ആ	
ഗച്ഛതു	— സങ്ഗതാ അസ്താകം
	യജ്ഞമാഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-ശോഭനനാരായ പുഷാവും സോമനും മിത്രനും വരണനും ബൃഹസ്വതിയും മരുത്തുകളും വായുവും അശ്ചികളും ത്വഷ്ടാവും സവിതാവും മനോഹരാങ്ഗിയായ സരസ്വതിയും കൂടിച്ചേർന്നു് നമ്മുടെ യാഗം പ്രാപിക്കട്ടെ.

5 ഉഭേഭ്യോവാപൃഥിവീവിശ്വമിന്ദോ
അര്യമാദേവോഅദിതിർവ്വിധാതാ
ഽഗ്രോന്യശംസഉർവ്വന്തരിക്ഷം
വിശ്വേഭ്യോവാപവമനുജേഷ്ണ

അന്വയം -

വിശ്വം-ഇന്ദ്രേ	— സർവ്വവ്യാപിത്യേ
ഉദേ ദ്യാവാപൃഥിവീ	— ദ്യാവാപൃഥിവൗ
ദേവഃ അത്യുമാ അഭിതിഃ	— ദേവമാതാ
വി-ധാതാ തൃ-ശംസ	— ഭാഗ്യവിധാതാ,
ഭഗഃ	— തൃഭിശ്ശംസനീയസ്സഃ
ഉരു അന്തരിക്ഷം	— അന്തരിക്ഷാഭിമാനീദേവഃ
(ഏതേ) വിശ്വേ ദേവാഃ	
പപമാനം ജുഷന്ത	— സോമം സേവന്തേ

അർത്ഥം.-സർവ്വവ്യാപിനികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികളിൽ വർ, ദേവനായ അത്യുമാവു, ദേവമാതാവായ അഭിതി, ഭാഗ്യ വിധാതാവു. മനുഷ്യരാൽ സ്തുത്യനമായ ഭഗൻ, വിസ്തൃതമായ അന്തരിക്ഷത്തിന്റെ അധിദേവൻ-ഈ എല്ലാ ദേവന്മാരും സോമനെ സേവിക്കുന്നു

വശ്യം.-7

- 1 അസാപിസോമോഅതപ്സോവ്യാപാഹരി
 റാഭേവദസോഅഭിഗാഅചിക്രദേ
 പുനാനോവാരുപര്യേത്യവ്യയം.
 ശ്വേനോനയോനിജ്ഘൃതപന്നമാസദം.

അന്വയം -

അയം, വ്യം ഹരിഃ	— ആരോചനം, കാമവഷ്ടി, ഹരിതവണ്ണഃ
സോമഃ അസാപി	— അഭിഷേകോദൃതഃ
(സപ) രാജാ-ഇവ/സ്മേ	— ഭഗനീയസ്സൻ
ഗാഃ അഭി അചിക്രദേ	— സ്വരസനീഭോകസമയേ ഉദകാന്യഭിലക്ഷ്യ ശബ്ദരോത
(പശമാൽ) പുനാനഃ അവ്യയം	
വാ. പരി ഏതി	— പുഷ്കാനോവിമയം വാലം, ശോപവിത്രം പരിഗച്ഛതി

(തതഃ) ശ്ലോകഃ ന

ഘൃത-വന്തം

യോനി. ആ-സഭം

— ശ്ലോക ഇവോദകവന്തം

— സ്വകീയം സ്ഥാനമാസഭനായ പവതേ

അർത്ഥം:-പ്രകാശിക്കുന്നവനും അഭീഷ്ടം വാഷിക്കുന്നവനും പച്ചനിറമുറവനുമായ സോമൻ ഇതാ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് രസം പുറത്തുവിടുമ്പോൾ രാജാവുപോലെ ദർശനീയനായി വസന്തീവരി മുതലായ മന്ത്രപുതജലങ്ങളെ ലക്ഷ്യമാക്കി ശ്ലിഷ്ടിക്കുന്നു. പിന്നെ, ശുദ്ധീകരനായി, ആട്ടിൻരോമമുറ ദശാപവിത്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതിനുശേഷം പത്തുപോലെ ജലവത്തായ സ്വന്തം സ്ഥാനത്തിരിക്കാനായി പറന്നുചെല്ലുന്നു.

2 കവിർവ്വേധസ്യാപര്യേഷിമാഹിന

മത്യോനമൃഷ്ടോഅഭിവാജമഷ്ടസി

അപസേധന്ദുരിതാസോമമൃതയ

ഘൃതംവസാനഃപരിയാസിനിണ്ണിജം

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, കവിഃ

— ത്വം ക്രാന്തദർശിസൻ

വേധസ്യാ മാഹിനം.

പരി ഏഷി

— യാഗവിധാനേച്ഛയാ പവിത്രം പരിഗച്ഛസി

(പശ്ചാദ്) ഉഷഃ അത്യഃ ന

— പ്രക്ഷാളിതോഗ്ദ്ധഃ

വാഃ അഭി അഷ്ടസി

— സങ്ഗ്രാമമിവ പവസേ

ദുഃ-ഇതാ അപ-സേധൻ

മൃതയ

— അസ്മാകം ദുരിതാനി പരിഹരൻ സുഖയ

ഘൃതം വസാനഃ

— ഉദകമാച്ഛാദയൻ

നിഃ-നിന്ദം പരി യാസി

— നിണ്ണിജകം പവിത്രമഭി ഗച്ഛസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, കവിഞ്ഞു കാണുന്ന അവിടുന്ന്
 ഗന്ധതതിപ്പിലിച്ഛകൊണ്ട് ശോപവിത്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.
 പിന്നെ, കഴുകപ്പെട്ട കതിര യുദ്ധത്തിന്നെന്നപോലെ നേരെ
 പരന്നു. ഞങ്ങളുടെ മുരിത്തങ്ങൾ പരിഹരിച്ച സുഖമിയററിയാ
 ലും. അവിടുന്ന് വസന്തീവരികൾ മുതലായ മന്ത്രപുത്ര ജലങ്ങളെ
 മുടിക്കൊണ്ടാണ് ശുദ്ധീകരമായ ശോപവിത്രത്തിലെത്തുന്നത്.

3 പജ്ജന്യപിതാഹിഷസ്യപണ്ണിനോ
 നാഭാപൃഥിവ്യാഗിരിഷക്ഷയന്ധേ
 സ്വസാരാആപോഅഭിഗാഉതാസര
 ന്മസന്ദഗ്രാപഭിന്നസതേവീതേന്ധവരേ

അന്വയം:-

(യസ്യ) ഹിഷസ്യ.

പണ്ണിന:

— മഹത: പണ്ണപതസ്സോമസ്യ

പജ്ജന്യ: പിതാ

— ജനക:

(സസോമ:) പൃഥിവ്യാ:

നാഭാ

— നാഭിസ്ഥാനീയേ ഹവിർധാനേ

ഗിരിഷ ക്ഷയം ദധേ

— ഗ്രാപസ നിവാസം ധാരയതി.
 കരോതി (അഭിഷവസമയേ)

ഉത സ്വസാര:, ആപ:,

ഗാ:

— അങ്ഗുലയ:, വസന്തീവര്യ:

അഭി അന്ധൻ

— സ്മൃതയ:

വീതേ അധവരേ

— അഭിസാനി

ഗ്രാപഭി: സം നസതേ

— കാന്തേയജ്ഞേ

— സന്ദഗ്രാപതേ

അർത്ഥം-മഹാനം ചിരകാല പാക്കുന്നവനായ ഏതു സോ
 മന പജ്ജന്യൻ പിതാവാണോ, ആ സോമൻ സംസ്കരണവേള
 യിൽ ഭൂമിയുടെ മുഖ്യസ്ഥാനമായ ഹവിർധാനത്തിൽ പിടിക്കല്ല
 കളിൽ നിവസിക്കുന്ന പിന്നെ, വിരലുകളും വസന്തീവരികളെ
 ന്ന മന്ത്രപുത്രജലങ്ങളും സ്തുതികളുമ്പിടുത്തേ നേർക്കു പ്രസരിക്ക

ന്നു. കാര്യമായ യജ്ഞത്തിലവിടുന്ന് പിടിക്കല്ലുകളോടു കൂടി ചേരുന്നു.

4 ജായേവപത്യാവധിശേവമഹസേ
പത്രായാഗർഗൃണഹിബ്രവീമിതേ
അന്തർവാണീഷപ്രചരാസുജീവ
സേനിന്ദോവൃജനേസോമജാഗൃഹി

അന്വയം:-

ജായാ-ഇവ പത്യോ അധി- ഓരോയഥാഭന്തരിസുഖം
പ്രയച്ഛതിതഥാ

ശേവ മഹസേ — ശേവം സുഖം യജമാനേ
പ്രയച്ഛസി

ഹേ പത്രായാ: ഗർ,
സോമ, ഗൃണഹി — പത്രാപൃഥിവീ, തസ്മാഗർഭത,
പുത്ര, സോമ, ഗൃണ

(ത്വം) വാണീഷ അന്ത: — വാഷ്യ, സ്തതിഷ്മധ്യേ
ജീവസേ സു പ്ര ചര — അസ്താകഞ്ജീവനായ സുഷു
പ്രചര

അനിന്ദ: — സ്തത്യസ്തപം

വൃജനേ ജാഗൃഹി — അസ്താകം ശത്രുബലേ
പ്രവൃദ്ധോഽവ

അർത്ഥം.-ഓര്യ ഭക്താവിലിൽ സുഖമിയറുന്നപോലെ അവി
ടുന്ന് യജമാനൻ സുഖമണയുന്നു. അല്ലയോ ഭൂമിയുടെ പുത്ര
നായ സോമ, കേട്ടാലും. ഞാൻ പറയുന്നു, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു
ജീവനത്തിനായി വാഷകൾക്കു, സ്തതികൾക്കു മധ്യത്തിൽ
നന്നായി ചരിച്ചാലും. സ്തത്യനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ
ശത്രുബലത്തെക്കുറിച്ചു, ബോധവാനായാലും, ഉണർച്ചുററിയ
നാലും. (കഴിഞ്ഞ ഭൂമിയിൽ പഴയതുകൾ സോമന്റെ അച്ഛനാ
ണെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഭൂമി അമ്മയാണെന്നിവിടെയും പറ
യുന്നു. ഏകോണ്ടു ഭൂമിയുടെ ഗർഭത്തിൽ വളർന്നു മകനെന്നു സാരം)

5 യഥാപൂർവ്വേഷ്യേജ്യതസാത്യാ
 സഹസ്രസാഃപ്രായാവാചീനോ
 ഏവാപവസ്വസുവിതായന്വ്യസേ
 തവപ്രതമനാപസ്സചന്തേ

വ. 7

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, യഥാ	
പൂർവ്വേഷ്യേ	— മഹർഷീഭ്യഃ
ശത-സാഃ സഹസ്ര-സാഃ	— ശതസംഖ്യാകസ്യ, സഹസ്ര സംഖ്യാകസ്യ ധനസ്യ ഭാതാസൻ
അഭ്യുദയഃ വാചഃ	
പരി-അയഃ	— അഹിംസകഃ യജ്ഞഃ പരിഗച്ഛേ
ഏവ	— ഏവചീദാനീമസുഭിഷയേപി
നവ്യസേ സുവിതായ	
പവസ്വ	— നവതാരാഭ്യയോദ്ധക്ഷൗ
തവ പ്രതം അന ആപഃ	
സചന്തേ	— കർമ്മ വസതിവായുസ്സേവന്തേ

അർത്ഥം:-അല്പയോ സോമ, 'പൂർവ്വന്താരായ മഹർഷിമാർ' നൂറായിരവും ചെന്നകിൽ ധനഭേദനവനായി അഹിംസകനായ അവിടുന്ന് യജ്ഞം പുകിരപോലെ, ഇപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ വിഷയത്തിലും പുതുപുതുതായ അഭ്യയത്തിന്നായൊഴുകിയാലും അവിടുത്തെ കർമ്മത്തെ വസതിവാകളെന്ന മന്ത്രപുത്ര ജലങ്ങൾ കൈക്കൊള്ളുന്ന.

വക്തൃ:-8. ആജ്ഞിരസഃ പവിത്രഃ ജ്ഞിഃ ജഗതീച്ഛതഃ

1 പവിത്രന്തേവിതതംബ്രചണസ്തതേ
 പ്രജ്ഞാത്മാണിപര്യേന്ധിവിശ്വതഃ
 ഭേതപുതന്തമ്നതദാമോണഗ്നതേ
 ശൃതാസതുഭാഹതസ്തരിസമാഗത

അന്വയം:-

ഹേ ബ്രഹ്മണം പതേ	— മന്ത്രസ്യ സ്വാമിൻ, സോമ,
തേ പവിത്രം വി-തതം	— ശോധകമംഗം സർവ്വത്ര വിസ്തൃതം.
(സഃ) പ്ര-ഭുഃ ഗാന്ധാരി	— പ്രഭുവിതാത്വം പാതൂരങ്ഗാനി
വിശ്വതഃ പരി ഏഷി	— സർവ്വതഃ പരിഗച്ഛസി
(തവ) തൽ അതപ്ത-തന്തുഃ	— പയോവ്രതാഭിനാ അസന്തപ്ത ഗാന്ധാരിഃ
ആമഃ ന അശ്നതേ	— അപക്വ ഇവ വ്യാപ്നോതി
ശൃതാസഃ ഇത്രി	— ശൃതാഃ പരിപക്വാ ഏവ
വഹന്തഃ തൽ സം ആശത	— യാഗം നിർവ്വഹന്തഃ പവിത്രം വ്യാപ്നവന്തി

അർത്ഥം.-അല്പയോ മന്ത്രനാഥനായ സോമ, അവിടുത്തെ ശുദ്ധീകരമായ അംഗം ഏങ്ങും പരന്നതത്രേ. ആ അവിടുന്ന് പ്രഭാവമിയന്നവനായി, കടിക്കുന്നവന്റെ അംഗങ്ങളെ എമ്പാടും പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ ആ ശുദ്ധീകരമായ അംഗത്തെ വ്രതാനുഷ്ഠാനാഭികരംകൊണ്ട് തപിക്കാത്തവർ, പഴക്കാത്ത, മുല്ലെത്താത്ത പഴഞ്ഞെയെന്നപോലെയാണ് പ്രാപിക്കുന്നത്. (ശ്രദ്ധാപൂർവ്വവും ത്യാഗസമന്വീതവുമായ വ്രതാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ട് മാത്രമേ പക്വത വരികയുള്ളൂ.) വ്രതാഭികളാൽ പാകംവന്നവർ മാത്രമേ യാഗം നിർവ്വഹിക്കുന്നവരായി അവിടുത്തെ അംഗത്തെ പ്രാപിക്കുകയുള്ളൂ.

2 തപോഷ്ഠവിത്രംവിതതന്ദിവസ്തദേ

ശോചന്തോഅസ്യതന്ത്വോവ്യസ്ഥിരൻ

അവന്യസ്യപവിതാരമാശ്വോ

ദിവസ്പഷ്ടമധിതിഷ്ഠതിചേതസാ

അന്വയം:-

തപോഃ — ശത്രുണാം താപകസ്യ
സോമസ്യ

പവിത്രം ദിവ പദേ
വി-തതം

— ശോധകമംഗം ദൃലോകസ്ത്വോ
പ്രീതേസ്ഥാന വിസ്മൃതം

അസ്യ തന്വയഃ ശോചന്തഃ
വി അസ്ഥിരൻ

— അംഗപോദീപ്യമാനാവിവിധം
തിഷ്ണന്തി

അസ്യ ആശ്വഃ
പവിതാം അപന്തി

— ശീഘ്രഗമനാശ്വാഃ
പാപന്തിതാം യജമാനം
രക്ഷന്തി

ദിവഃ പൃഷ്ഠം

— ദൃലോകസ്ത്വാനന്തം ദേശം

ചേതസാ അധി തിഷ്ണന്തി— ദേവഗമനേച്ഛാവതാ മനസാ
ശ്രുതേ

അർത്ഥം.—ഗന്ത്രാകാളെ തപിപ്പിക്കുന്ന സോമന്റെ ശുദ്ധിപ്രദമായ അംഗം ദൃലോകത്തിന്റെ ഉത്തമസ്ഥാനത്തു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. (ദൃലോകത്തിന് അധമധ്യമോത്തമങ്ങളായി മൂന്നുതലങ്ങളുണ്ട്.) അവിടുത്തെ ആതുക്കൾ, അംശുക്കൾ പ്രകാശമാനങ്ങളായി പലവിധം വർത്തിക്കുന്നു. ഗതിവേഗമോ അവിടുത്തെ രസങ്ങൾ ശുദ്ധീകരണയ യജമാനനെ രക്ഷിക്കുന്നു. പിന്നെ, ദൃലോകത്തിന്റെ ഉന്നതസ്ഥാനത്തൊത്തൊത്തുള്ള ഇച്ഛയോത്തമനസ്സോടുകൂടി അവിടം പ്രാപിക്കുന്നു.

3 അത്രുതപദൃഷസഃ പൃശ്നിരഗ്രീയ

ഉഷാബീഭാതിഭുപ്നാനിവാജയഃ

മായാവിനോമഹിരേണസ്യമായാ

നൃപക്ഷസഃപിതരോഗാമദാദധഃ

അന്വയം:—

ഉഷസഃ (സംബന്ധി)

പൃശ്നിഃ

— നൃദിത്യഃ

അഗ്രീയഃ അത്രുതപദി

— മുഖ്യസ്തോമോരോചയന്തി

വാജയഃ (സഃ)

— അന്നമിച്ഛൻ

ഉക്ഷാ ഭവനാനി ബിഭേതി— ജലസ്യസേക്താ ഭൂതജാതാനി
 പുഷ്ണാതി
 മായാ-വിനഃ — പ്രജ്ഞാവന്തോദേവാഃ
 അസ്യ മായയാ മമിരേ — സോമസ്യ പ്രജ്ഞയാനിർമ്മാതി,
 സോമസ്യപാനേന ജാതബലാഃ
 സ്വസ്വവ്യാപാരേണ ജഗൽ
 സൃജന്തി
 (തഥാസ്യമായയാ)
 നൃപക്ഷസഃ — നൃണാം ഭൃഷ്ടാരഃ
 പിതരഃ ഗർഭം ആ ഭ്യഃ — പാലകാദേവാ ഓഷധീഷു
 ഗർഭം ധാരയന്തി

അർത്ഥം:-ഉഷസ്സംബന്ധിയായ ആദിത്യനായി മുഖ്യനായ സോമൻ പ്രകാശിക്കുന്നു. ഹവിരന്നമിച്ഛിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ജലം പൊഴിച്ചുകൊണ്ടെല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും പോഷിപ്പിക്കുന്നു. പ്രാജ്ഞന്മാരായ ദേവന്മാർ അവിടുത്തെ പ്രജ്ഞാനംകൊണ്ടാണ്, സോമപാനം കൊണ്ടുണ്ടായ ബലമിയന്നാണ്, ജഗത്തിൽ അവരവരുടെ സൃഷ്ടികർമ്മങ്ങൾ നടത്തുന്നത്. പിന്നെ അവിടുത്തെ പ്രജ്ഞാനം കൊണ്ടാണ് മനുഷ്യരെ കാണുന്ന ലോകപാലന്മാരായ ദേവന്മാർ സന്യാദികളിൽ ഗർഭം ധരിക്കുന്നത്, ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്നത്.

4 ഗന്ധർവ്വ¹ഇ²ത്ഥാ³പദമ⁴സ്യ⁵രക്ഷ⁶തി
 പാ¹തിദേ²വാനാ³ഞ്ജ⁴നിമാ⁵ന്യഭ്⁶ഭൂതഃ
 ഗൃ¹ണോ²തിരി³പു⁴ന്നി⁵ധയാ⁶നി⁷ധാ⁸പ⁹തി
 സ്സ¹കൃ²ത്തമാ³മധു⁴നോ⁵ക്ഷമാ⁶ശത

അന്വയം:-

ഗന്ധർവ്വഃ — ഉദകാനാം ധാരക ആദിത്യഃ
 അസ്യ പദം ഇത്ഥാ
 രക്ഷതി — സോമസ്യ സ്ഥാനം സത്യം
 രക്ഷതി

അദ്ഭുതം ദേവാനാം
 ജനീമാനി പാതി
 (കിഞ്ചായം) രിപം
 നിധയാ
 ഗൃഹ്ണാതി
 (സം)നിധാപതി:
 (തസ്യ) മധുനഃ ഭക്ഷം
 സുതൃന്തമാ: ആശത

— മഹാൻ സജന്മനഃ ദേവാനി
 — പാശ്യാ, പാശസമുഹേന
 — അസ്മൈരീണബ്ഗൃഹ്ണാതി
 — പാശസമുഹസ്യ സ്വാമീ
 — മധുരസസ്യ ഭക്ഷണം
 — സുതൃന്തകത്താര ഏവ പ്രാപ്ത
 വതി

അർത്ഥം:-ജലവാഹിയാ യ ആദിത്യനാണ് സോമന്റെ സ്ഥാനം. സത്യമായും രക്ഷിക്കുന്നത് മഹാനായ സോമൻ ഉൽപത്തികളോടുകൂടി ദേവന്മാരെ അറിയുന്ന പിന്നെ കയർ കൂട്ടത്താൽ നമ്മുടെ ശത്രുവിനെ ബന്ധിക്കുന്ന അവിടുന്ന് കയർ കൂട്ടത്തിന്നധീശനാകുന്നു അവിടുത്തെ മധുരസത്തിന്റെ ഭക്ഷണം ഏറ്റവും സുതൃതികൾ മാത്രമേ നേടുന്നുള്ളൂ

5 ഹവിഹ്വിഷ്ടോമഹിസദ്മദൈവ്യ
 നഭോവസാനപരിയാസ്യധാരം
 രാജാപവിത്രരഥോവാജമാഹ
 സ്സഹസ്രദൃഷ്ടിജജയസിശ്രവോബൃഹദ്

അന്വയം -

ഹേ ഹവിഷ്ട, ഹവിഃ നഭഃ
 വസാനഃ

— ഹവിരിത്യഭകനാമ, ഉഭകവൻ,
 ഹവിർഭൂതം ഉഭകരസമാച്ഛാദയൻ

അധാരം മഹി ദൈവ്യം
 സദ്മ

— യജ്ഞം നിർവ്വോദ്ധ്യം മഹദ്യോഗ
 ഗൃഹം

പരി യാസി
 (കിഞ്ച) രാജാ,
 പവിത്രരഥഃ
 വാജം ആ അന്താഹഃ

— തപഃ പരിഗച്ഛസി
 — രാജമാനഃ, പാവനരഥഃ
 — യജ്ഞാവ്യം സബ്ഗ്രാമമാരോ
 ഹസി

(കിഞ്ച) സഹസ്ര-ഭൃഷി: — ബഹുഭംഗം, ഇതസ്സതോഗതാ
സൻ

ബ്രഹ്മൻ ശ്രവ: ജയസി — മഹദനമസ്താകം ലംഭേസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ജലവാനായ സോമ, ഹവിസ്സായ ജല
രസത്തെ മുടിക്കൊണ്ടു് (അതിന്നുമേൽ പതിച്ചുകൊണ്ടു്) യജ്ഞം
നിർവ്വഹിക്കാനായി മഹത്തായ യാഗശാലയെ അവിടന്നു പുക
ന്നു. പിന്നെ, പ്രകാശമാനനായി യജ്ഞമാകുന്ന യുദ്ധത്തിലു
വിടന്നു് കയറിച്ചെല്ലുന്നു. മാത്രമല്ല, എങ്ങും തുമ്പിത്തുളമ്പി
ക്കൊണ്ടു് ഞങ്ങളുടെ മഹത്തായ അന്നം നേടുന്നു.

വക്ത്രം:-9 വാച്യ: പ്രജാപതി: ഭൃഷി:

1 പവസ്വദേവമാദനോവിചഷ്ണി

രഹ്സാഇന്ദ്രായവരണായവായവേ

കൃധീനോഅഭ്യവരിവസ്വസ്തമ

ഭുക്ഷിതൌഗുണീഹിഭൈവ്യജനം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) ദേവ-മാദന:— ദേവാനാം മാദയിതാ
വി-ചഷ്ണി: , അഹ്സാ:— വിദുഷാ, അപാം ദാതാത്വം

ഇന്ദ്രായ, വരണായ,

വായവേ പവസ്വ — ക്ഷര

അഭ്യ ന: സ്വസ്തി-മൽ

വരിവ: കൃധി — അവിനാശം ധനം കരു

ഉരുക്ഷിതൌ — വിസ്തീർണ്ണായാം യജ്ഞ

സംബന്ധിന്യാം ഭൂമൌ

ഭൈവ്യം ജനം ഗുണീഹി — ശബ്ദയ, യഥാത്ഥഭീയാഭീഷവ

ശബ്ദം ശ്രുതപാദേവാആഗച്ഛന്തി,

തഥാശബ്ദയ (ജനശബ്ദസ്സംഘ

വാചീ)

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ദേവന്മാരെ ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവ
നും എല്ലാം കാണുന്നവനും ജലദാതാവുമായ അവിടന്നു് ഇത്ര

നം വരുന്നതും വായുവിന്നും വേണ്ടി ഒഴുകിയാലും ഞങ്ങൾക്ക് എടുത്താലും കൊടുത്താലുമൊടുങ്ങാത്ത ധനമുണ്ടാക്കിയാലും വിസ്തീർന്നുചായ യാഗദ്രമിയിൽ, അവിടുത്തെ സംസ്കരിക്കുന്ന ഗന്ധം കേട്ട് ദേവസമൂഹം വരുന്നതെവണ്ണം ഗന്ധമുണ്ടാക്കിയാലും

2 ആയസ്തസ്മൈശുവനാനൃമരോത്യാ
വിശ്വാനിസോമഃപരിതാന്ത്യഷതി
കൃണാമസഞ്ചൃതംവിപദ്യതിഭിഷ്യയ
ഇന്ദ്രസ്തിഷക്ത്യുഷസന്നസൃത്യഃ

അന്വയം:-

യഃ അമത്താഃ സോമഃ	— ദേവസ്തഃ
ഉവനാനി ആ തസ്മൈ	— ലോകാനാസ്ഥിതവാൻ
താനി വിശ്വാനി പരി	
അഷതി	— പരിതോഗച്ഛതി, രക്ഷതി
(സ) ഇന്ദ്രഃ (യജ്ഞം)	
സം-ചൃതം	— ദേവൈസ്സംബദ്ധം
വി-പദ്യതം കൃണാൻ	— അസുരൈർവ്വിമുക്തഞ്ച കർവ്വൻ
സൃത്യഃ ഉഷസം ന	
അഭിഷ്യയേ	— യഥാഭിതോഗമനായ പ്രകാരൈ സ്സഞ്ചൃതം തഥാഭിർവ്വിപദ്യതം ചലോകം കർവ്വൻസേവതേ ത്ഥാ

സിസക്തി — സേവതേ

അഥം...ദേവനായ ഏതു സോമൻ ലോകങ്ങളിൽ സ്ഥിരമായി ഉണ്ടാവാൻ അവിടുന്ന് ആ ഉപനങ്ങളെ മുഴുവൻ പ്രാപിക്കുന്ന രക്ഷിക്കുന്ന ആ സോമൻ യജ്ഞത്തെ ദേവന്മാരോടു സംയുക്തവും അസുരന്മാരോടു വിരുദ്ധവുമാക്കിക്കൊണ്ടു്, സൃത്യൻ പ്രകാരത്തെ പ്രകാശങ്ങളോടു ചേന്നതും ഇരട്ടകളോടു ചേർപ്പെടാത്തപോലെ, സേവിക്കുന്ന (ദേവന്മാർ പ്രകാശത്തിന്റെ ഉജ്ജ്വലത്തിന്റെ പ്രതികളളും അസുരന്മാർ ഇരുട്ടിന്റെ,

ജ്ഞാനത്തിന്റെ പ്രതീകങ്ങളുമത്രേ. വേദത്തിൽ കാണുന്ന ദേവാസുരവിഭാഗത്തെ മുഴുവൻതന്നെ ഈ നിലയ്ക്കെടുക്കാൻ കഴിയും.)

3 ആയോഗോഭിസസ്രജ്യതഔഷധീ
 ഷപാദേവാൻംസുതൃഇഷയന്നപാവസുഃ
 ആവിദ്യതാപവതേയാർയാസുത
 ഇന്ദ്രംസോമോമാദയൈനൈവ്യജ്ഞം.

അന്വയം:-

ഇഷയൻ യഃ ഗോഭിഃ	—	ദേവാൻ പ്രാപ്യുമിച്ഛൻ
		യസ്സോമോ രശ്മിഭിഃ
ദേവാനാം സുതൃ	—	സുഖേ നിമിത്തഭൂതേ
ഔഷധീഷു ആ സ്രജ്യതേ	—	സ്ഥാപിതവാൻ
(യഃ) ഉപവസുഃ	—	ശത്രുഭ്യസ്സകാശാൽ പ്രാപ്യധനഃ
(സഃ) സോമഃ വിദ്യതാ		
ധാരയാ	—	വിദ്യോതമാനയാ ധാരയാ
ഇന്ദ്രം ദൈവ്യം ജനം ആ		
മാദയൻ	—	ദേവസമൂഹഞ്ച സമന്താൽ
		ഹഷ്വയൻ
സുതഃ ആ പവതേ	—	അഭിഷുതസ്സൻ ക്ഷരതി

അർത്ഥം:-ദേവന്മാരെ പ്രാപിജ്ഞാനിച്ഛിക്കുന്ന ഏതു സോമൻ രശ്മികളാൽ ദേവന്മാർക്കു സുഖത്തിന്നുവേണ്ടി സസ്പാദികളിൽ സ്ഥാപിതനാണോ, ഏവൻ ശത്രുക്കളിൽനിന്നു കിട്ടിയ ധനമൊത്തവനാണോ, ആ സോമൻ പ്രകാശിക്കുന്ന പ്രവാഹത്താൽ ഇന്ദ്രനെയും ദേവസമൂഹത്തെയും മുഴക്കെ ഹഷ്ടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായൊഴുകുന്നു.

4 ഏഷസ്യസോമഃപവതേസഹസ്രജി
 ഡിന്ദാനോവാചമിഷിരാമുഷൻബൃധം
 ഇന്ദ്രസ്സമുദഭിരന്തിവായുഭി
 രേന്ദ്രസ്യഹാദീകലശേഷസിദതി

അന്വയം:-

- സഹസ്ര-ജിത് ഏഷഃ — സഹസ്രസ്യ ജേതാസസോമഃ
- സ്യഃ സോമഃ — സ്തത്യം ഗന്ത്രീം, ഉഷസി
- ഇഷിരാം ഉഷഃ-ബധം — പ്രബദ്ധാം
- വാചം ഹിന്വാനഃ — പ്രേരയൻ പുയതേ
- പവതേ — ഗന്തദീരധാര്യപാദിഭിഃ
- (സഃ) ഇഷഃ വായു-ഭിഃ — പ്രേര്യമാണസ്സൻ
- സമുദ്രം ഉൽ ഇയന്തി — സമുദ്രിയം രസമുൽഗമയതി
- (തഥാ) ഇന്ദ്രസ്യ ഹാർത്ഥി — ഹാർത്ഥം, ഇന്ദ്രസ്യ
- പ്രിയവദ്യഥാ തഥാ
- കലശേഷ ആ സീദതി — ദ്രോണകലശാദിഷു നിഷീദതി

അർത്ഥം.-കണക്കാക്കവരെ ജയിക്കുന്ന ആ സോമൻ ഉപാസ്യ ദേവകളെത്തന്നെയും പ്രഭാതത്തിലുണർന്നതായ സൂതിവാക്കി നെ പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടൊഴുകുന്ന ആ സോമൻ യാഗശാലയിൽ നടക്കുന്ന അധാര്യ മുതലായവരാൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവനായി, സമുദ്രസമാനമായ രസത്തെ പുറത്തുവിടുന്ന പിന്നെ, ഇന്ദ്രന്നു പ്രിയമാംവണ്ണം ദ്രോണകലശാദികളിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു.

5 അഭിത്യൻഗാവഃപയസാപയോപ്യധം
സോമംശ്രീണന്തിമതിഭിസ്സപർവ്വിഭഃ
ധനഞ്ജയഃപവതേകൃത്യോസോ
വിപ്രഃകവിഃകാവ്യേനാസ്വച്ഛനഃ

വ. 9

അന്വയം:-

- (യേ) തേ-ഭിഃ — സൂതിഭിസ്സം പ്രയച്ഛതി
- ത്യം പയഃ-പ്യധം സ്വഃ- — സ്തപ്തലംഭകം സോമം
- വിഭഃ സോമം — തം പയസോ വധംകം
- ഗാവഃ പയസാ ശ്രീണന്തി — ക്ഷീരേണ ശ്രവണം കർവ്വന്തി

(സഃ) ധനം-ജയഃ — ശത്രുധനാനാം ജേതാ
 കൃത്യഃ, രസഃ, വിപ്രഃ — കർമ്മണ്യഃ രസരൂപഃ, മേധാവി
 കവിഃ, സ്വഃ-ചനഃ — ക്രാന്തപ്രജ്ഞഃ, സർവ്വാനഃ
 കാവേ്യന അഭി പവതേ — കർമ്മണാഭിപുയതേ

. , അർത്ഥം.-ഏവൻ സ്തുതികളാൽ (പ്രസാദിച്ചു) എല്ലാം കൊ
 ട്ടുകൊണ്ടുവോ, പാൽ വളർത്തുന്നവനും സ്വർഗ്ഗം നേടിത്തരുന്നവനു
 മായ ആ സോമനെ പശുക്കൾ തങ്ങളുടെ പാലിനോടു കൂട്ടിച്ചേ
 ക്കുന്നു. ശത്രുധനം നേടുന്നവനും കർമ്മവാനും രസരൂപനും മേധാ
 വിയും കവിഞ്ഞ ജ്ഞാനമൊത്തവനുമായ അവിടുന്ന്, കർമ്മ
 ത്തോടുകൂടിയാണൊഴുകുന്നത്. (കർമ്മത്തോടു ബന്ധിക്കാത്ത
 സോമനീരിന്ന് പാപഹരത്വമോ ബലകരത്വമോ ഇല്ല.)

വർഗ്ഗം:-10-11 ഭാഗ്ഗവോവേനഃ ഋഷിഃ ജഗതീന്ദ്രിഷ്ടഭയേ
 ഛന്ദസി

1 ഇദ്രായസോമസൃഷ്ടതഃപരിസ്ര
 വാപാമീവാഭവതുരക്ഷസാസഹ
 മാതേരസസ്യമഥസതചയാവിനോ
 ദ്രവിണസ്വന്തഇഹസന്തിന്ദവഃ

അന്വയം:-

ഏ സോമ, (ത്വം)

സൃ-സൃതഃ	— സൃഷ്ടഭീഷതസ്സൻ
ഇദ്രായ പരി സ്രവ	— ഗച്ഛ, രസം മുഞ്ച
അമീവാ രക്ഷസാ സഹ	— രോഗസ്തേന സഹ
അപ ഭവതു	— അപഗതോ ഭവതു
തേ രസസ്യ	— സ്വാംശരസം പീത്വാ
ചയാവിനഃ	— ദായം സതയാനൃതം, തേനയുക്താഃ പാപിനഃ
മാ മഥസത	— മാ മാദ്യന്ത
(കിഞ്ച) ഇന്ദവഃ ഇഹ	
ദ്രവിണസ്വന്തഃ സന്ത	— തേരസാ അസ്മിൻ യദേണ ധന വന്തോ ഭവന്തു

അനന്തം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് നന്നായി സംസ്കരി
കപ്പെട്ട്, ഇത്രനവേണ്ടി വന്നാലും, രസം പൊഴിച്ചാലും രോ
ഗം രക്ഷസ്സിനോടുകൂടി അകലട്ടേ അവിടുത്തെ സ്വാംഗമായ
രസം കടിച്ചു, ദയാവികര (ഉള്ളിലൊന്നും പുറത്തു മറന്നൊ
ന്നും പാപികൾ) ഹർഷിക്കരുത് അവിടുത്തെ രസങ്ങൾ ഈ
യജ്ഞത്തിൽ ധനുവത്തുകൊടുക്കട്ടെ

2 അസ്മാൻസമര്യേപചാനചോദയ
ദക്ഷേദേവാനാമസിഹിപ്രിയോമഃ
ജഹിശത്രുര്യോഽനായതഃ
പിബേത്രസോമേനോതൃയോമഹി

അന്വയം:-

ഹേ പചാന, അസ്മാൻ	
സ-മര്യേ ചോദയ	— സംഗ്രാമേ പ്രേരയ
ദക്ഷേദേവാനാം പ്രിയഃ	
മഃ അസി ഹി	— സമന്തസ്തപദേവാനാം പ്രിയ
	ഭൃതഃ, മാദയിതാസ്യേവ
ശത്രുൻ ജഹി	— അസ്മാകം ശത്രുൻ വിനാശയ
അനായതഃ അഭി ആ	— അനായസ്തന്യഃ, താ
	ഇച്ഛന്തോസ്താനഭിഗച്ഛ
ഹേ ഇത്ര, സോമം പിബ,	
നഃ ഭൃതഃ അപ ജഹി	— അസ്മാൻ ഹി.സതോ മാദയ

അനന്തം-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, ഞങ്ങളെ യുദ്ധ
ത്തിൽ പ്രേരിപ്പിച്ചാലും (പൊരുതി ജയിക്കാനുള്ള കരുത്തുണ്ടാ
ക്കിയാലും) സമന്തമായ അവിടുന്ന് ദേവന്മാർക്കു പ്രിയഭൃതനും
അവനെ ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനമാണല്ലോ ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ
ഒടുക്കിയാലും സ്തുതികളീച്ചിക്കുന്ന ഞങ്ങളെ നേരെ പ്രാപിച്ചാ
ലും. അല്ലയോ ഇത്ര, സോമം കടിച്ചാലും, ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്ക
ുന്നവരെ നശിപ്പിച്ചാലും.

3 അദബ്ധഇന്ദോപവസേമദിന്തമ
 ആത്മേന്ദ്രസ്യഭവസിധാസിന്തമഃ
 അഭിസ്വരന്തിബഹവോമനീഷിണോ
 രാജാനമസ്യഭവനസ്യനിംസതേ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, അദബ്ധഃ — അഹിംസിതഃ
 മദിന്തമഃ പവസേ — മാദയിതൃതമസ്തപഃ പുയസേ
 ആത്മാ ഉത്തമഃ — സ്വയമേവോൽകൃഷ്ടതമഃ
 ഇന്ദ്രസ്യ ധാസിഃ ഭവസി — അന്നം ഭവസി
 അസ്യ ഭവനസ്യ രാജാനം — സോമം
 ബഹവഃ മനീഷിണഃ
 അഭി സ്വരന്തി — സ്തോതാരോഭിഷ്ടവന്തി
 നിംസതേ — ഗച്ഛന്തി ച

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്ത
 വനം ഏവരെയുമേറ്റവു ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന്
 ഒഴുകിവരുന്നു. സ്വയം ഉൽകൃഷ്ടതമനായ അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രൻ അ
 ന്നമാകുന്നു. ഈ ഭവനത്തിന്നു രാജാവായ സോമനെ സ്തോതാ
 കൾ പുകഴ്ത്തുന്നു, അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു

4 സഹസ്രണ്ണീമശ്ശതധാരോഅഭ്ഭുത
 ഇന്ദ്രായേന്ദ്രഃപവതേകാമ്യംമധു
 ജയൻക്ഷേത്രമ്യേഷാജയന്നപ
 ഉതന്നോഗാതുക്യണസോമമീഡഃ

അന്വയം:—

സഹസ്ര-നീമഃ — ബഹുപ്രകാരനയനഃ
 ശത-ധാരഃ — അപരിമിതധാരോപേതഃ
 അഭ്ഭുതഃ ഇന്ദ്രഃ — ആശ്ചര്യകരഃ മഹാൻ സോമഃ

ഇന്ദ്രായ കാമ്യം മധു

പവതേ

— ക്ഷരതീ

ഹേ മീശ്വരഃ സോമ,

— സേകന്തഃ, സോമ,

ക്ഷേത്രം ജയൻ, അപഃ

ജയൻ അഭി അഹ്

— അഭി ഗച്ഛ

നഃ ഗാത്രം ഉതം കൃണ

— മാഗ്നഃ വിസ്വിണ്ണം കൗ

അർത്ഥം.-ആയിരം മട്ടിൽ ഭൂതജാതങ്ങളെ നയിക്കുന്നവനും കണക്കറ്റാ ധാരകളോടുകൂടിയവനും ആശ്വര്യകരനും (മഹാനും) ആയ സോമൻ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി കാമ്യമായ മധുരനസു, പൊഴിക്കുന്ന. അല്ലയോ വർഷകനായ സോമ, വയൽ നേടിക്കൊണ്ടു, പെള്ളം നേടിക്കൊണ്ടു നേരെ വന്നാലും. (ദശാപചിത്രം പ്രാപിച്ചാലും.) ഞങ്ങളുടെ മാർഗ്ഗം വിശാലമാക്കിയാലും.

5 കനിക്രദേകലശേശോഭീരജ്യസേ

വ്യുവ്യയംസമയാവാർദ്ധസി

മർമ്മ്യജ്യമാനോഅന്ത്യോനസാനസി

നിക്രസ്യസോമജാരേസർക്ഷാഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, കനിക്രദേ

കലശേ

— ശബ്ദംകർച്ചൻ കലശേ വർത്തമാനസ്ഥം.

ഗോഭിഃ അജ്യസേ

— ഗോവികാഭൈഃ പയോഭിസ്സി കേതാ ഭവസി

അവ്യയം വാരം.

— അവിധയം വാലം, ദശാപചിത്രം.

സമയാ വി ഭാർദ്ധസി

— തൽസമീപേ വിവിധം ഗച്ഛസി

മർമ്മ്യജ്യമാനഃ അന്ത്യഃ ന

— ശോധ്യ അശ്വ ഇവ

സാനസിഃ

— സംഭജനീയസ്ഥം.

ഇന്ദ്രസ്യ മാറേ സ.

ഭാക്ഷാഃ

— അന്യോദരേ ക്ഷൗസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു കലശത്തിൽ വാഴിക്കുന്ന അവിട്ടന്നു പശുവിൻപാലുകളാൽ നന്നാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന

കുന്നു. ആട്ടിൻരോമമിയുന്ന ഭഗാപവിത്രത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ പലപാടൊത്തു. കഴുകപ്പെട്ട കതിരപോലെ, ഇണങ്ങി ഇത്രന്റെ വയർറിലൊഴുകിച്ചെല്ലുന്നു.

6 സ്വാദുഃപവസാദിവ്യായജനനേ

സ്വാദുരിത്രായസുഹവീതനാമ്നേ

സ്വാദുർമിത്രായവരണായവായവേ

ബ്രഹ്മസ്തതയേമധുമാഅഭാഭ്യഃ

വ. 10

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) സ്വാദുഃ

(ത്വം) ദിവ്യായ ജനനേ

പവസാ

— ദേവഗണായക്ഷര

സുഹവീതനാമ്നേ ഇത്രായ

സ്വാദുഃ

— ശോഭനോഹാനനാമധേയായ

തസ്മൈ സ്വാദുസ്സൻ പവസാ

മധു-മാൻ, അഭാഭ്യഃ

— മധുരരസഃ, അഹിംസ്യസ്ത്വം

മിത്രായ വരണായ വായ

വേ, ബ്രഹ്മസ്തതയേ സ്വാദുഃ — പവസാ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സ്വാദുവായ (മാധുര്യമുററ) അവിടുന്ന് ദേവഗണത്തിനുവേണ്ടി ഒഴുകിയാലും. ശോഭനമായ വിളിയൊത്തവനെന്നറിയപ്പെടുന്ന ഇത്രനുവേണ്ടി സ്വാദുവായൊഴുകിയാലും. മധുരരസവാൻ ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവനായ അവിടുന്ന് മിത്രനും വരണനും വായുവിനും ബ്രഹ്മസ്തതിക്കുംവേണ്ടി സ്വാദുവായൊഴുകിയാലും.

7 അത്യംഗുജന്തികലശേശക്ഷിപഃ

പ്രവിപ്രാണാമ്മതയോവാപ്തനുരതേ

പവമാനാഅഭ്യുഷന്തിസുഷുതി

മേത്രംവിശന്തിമദിരാസുതദവഃ

അന്വയം:-

അത്യം കലശേ ദശ

ക്ഷിപ:

— അതനവന്തം സോമം
ശോഭാഗുലയ:

മുജന്തി

— ശോധയന്തി

(തഥാ) വിപ്രാണാം

മതയ:

— തേഷാം മധ്യസ്തോതാര:

വാച: പ്ര ഈരതേ

— സ്തുതീ: പ്രേരയന്തി

പവമാനാ: സു-സ്തുതി.

അഭി അഹ്തി

— ശോഭനസ്തുതിമഭിഗച്ഛന്തി

മദിരാസ: ഇദവ:

— മദകരാസ്തോമാ:

ഇത്രം ആ വിശന്തി

— പ്രവിശന്തി

അർത്ഥം:-ഗമനശീലമുറ സോമത്തെ കലശത്തിലധാര്യ
മേലായവന്റെ പത്തുപിരിലുകൾ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. മേധാവി
കൾക്കിടയിൽ സ്തോതാക്കൾ സ്തോത്രങ്ങളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു.
സോമങ്ങൾ ആ നല്ല സ്തുതിക്കുന്നേറെ വന്നു ഹയ്കരങ്ങളായ
സോമങ്ങൾ ഇത്രനെ പ്രാപിക്കുന്നു

8 പവമാനോഅത്യന്താസ്തുപീര്യ

മുദീവീര്യംഗവ്യതിമഹിഗച്ഛസപ്രഥം

മാകിനോഅസ്യപാരിഷ്കതിരീശ

തേനോമമേചചയാധനസ്ഥനം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, പവമാന:

— പൂജമാനസ്തവ,

സു-ഹീര്യം, ഉച്ഛീ.

ഗവ്യതി.

— ശോഭനവീര്യം, ഹേതീഗോമാർഗ്ഗം

ഹി സപ്രഥം ഗന്ത

— ഹേതീ, സർവ്വത: പുരുസ്സഖഞ്ച

അഭി അഹ

— അഭിഗന്ത

ന: അസ്യ പാരി-സ്തുതി:

— അസ്തോകം കർമ്മണോഹി.സായാ:
പാരിപ്രോക, ദോഷി

മാകി: ഈശത — മേശ്വരോ ഭവതു
 ത്വയാ ധനം-ധനം ജയേമ — ത്വയാസാധനേന സർവ്വമപി
 ധനം ലഭേമ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന് ശോഭനമായ വീര്യവും പശുക്കേപ്പിന്നുള്ള വിസ്മൃതമായ മാഗ്ഗവും പലപാടും മഹത്തായ സുഖവും ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും. ഞങ്ങളുടെ കർമ്മത്തിന്ന് മുടക്കം വരുത്തുന്ന ശത്രു, ഞങ്ങൾക്കു മേലാളനാകരുത്. അവിടുത്തെക്കൊണ്ടു ഞങ്ങൾ ഏല്പാ ധനങ്ങളും നേടാവൂ.

9 അധിദ്യാമസ്ഥാദ്യുഷ്ഠോവിപക്ഷ
 ണോരൂരുചദിദിവോരോചനാകവിഃ
 രാജാപവിത്രമത്യേതിരോരുവ
 ദിവഃപീയൂഷന്മതേനൃപക്ഷസഃ

അന്വയം:-

വൃഷഭഃ വിപക്ഷണഃ	— വഹിതാ, വിദ്രഷ്ടായം സോമഃ
ദ്യാം അധി അസ്ഥാൽ	— ദ്യുലോകധിതിഷ്ഠിതി
(തഥാ കൃത്വാ) ദിവഃ	
രോചനാ	— ദ്യുലോകസംബന്ധിനീരോചനാനി, നക്ഷത്രാണി
വി അരൂരുചൽ	— രോചയതി
കവിഃ രാജാ	— കവിസ്സൻ രാജാസോമഃ
പവിത്രം അതി ഏതി	— ഭഗാപവിത്രമതിക്രമ്യഗച്ഛതി
രോരുവൽ ദിവഃ പീയൂഷം	— ശബ്ദേഭർവൻ ദ്യുലോകസ്യ സാരദ്രുതം രസം
നൃപക്ഷസഃ മേതേ	— നൃണാം ദ്രഷ്ടാരണ്യോമാസ്രവന്തി,

അർത്ഥം:- വഹ്നകനും ഏല്പാം കാണുന്നവനുമായ ഈ സോമൻ ദ്യുലോകത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നു. അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട് ദ്യുലോകപ്രകാശങ്ങളായ നക്ഷത്രങ്ങളെ പ്രശോഭിപ്പിക്കുന്നു. കവിഞ്ഞ അറിവൊത്തവനായി, രാജാവായ സോമൻ ഭഗാപവിത്രത്തെ

അതിക്രമിച്ചവരന്നു ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു ദൃഢോക്താവിന്റെ സ
ത്തായ രസം, അമൃതമാണു മനസ്സുറെ കാണുന്ന സോമങ്ങൾ ച
രത്തുനന്തു, പൊഴിക്കുന്നതു.

10 ദിവോനാകേമധുജിഹ്വാസന്ധ്യതോ
വേനാഭംനത്യക്ഷണങ്ഗിരിഷാഃ
അപ്സദ്രഥ്സംവാപുധാനംസമുദ്രേ
സിന്ധോത്രമാമധുതനംപചിത്രത

അന്വയം:-

ദിവ നാകേ	— യജ്ഞസംബന്ധിനി ദുഃഖരഹിതേ ഹവിർമാനാഖ്യേ സ്ഥാനേ
മധു-ജിഹ്വാഃ, സന്ധ്യതഃ	— മധുരവാചഃ, അസംസക്താഃ, പ്രഥമേപ്രഥമി
വേനാഃ ഭംഗനി	— വേനനാമകാ ജ്യേഷ്ഠ സ്തോമഭിഷേപ്തപാനി
(തം സോമം) ഉക്ഷണം	— സേവനാം.
ഗിരി-സ്ഥാഃ	— ഗിരോ, ഉന്നതേ ദേശേ വാനഭാനം.
അപ്-സ വപുധാനം, ദ്രഥ്സം.	— വസതീവരീഷപതർവ്വചമാനം രസരൂപം.
സമുദ്രേ സിന്ധോഃ ഊർമ്മാ ആ	— സമുദ്രാഗ്, പ്രപൃച്ഛേ ദ്രോണകലശേ, ഉദകസ്തോമേന്ദ്രം, പുരേ ആ സിന്ധുനീ

അർത്ഥം.- യജ്ഞത്തെ സംബന്ധിച്ച ദുഃഖരഹിതമായ ഹവി
ർമാനസ്ഥാനത്തു മധുരവാചകളൊത്തവരും കൂടിച്ചേരാതെ വെ
ച്ചേറേ നിഷ്കണ്ഠപരമായ വേനനാഭെന്ന ജ്യേഷ്ഠരും സോമ
നെ സംസ്കരിക്കുന്നു. ഏലാം നന്ദനത്തോടുകൂടി കന്നിന്ദുക്കളിൽ വ
ഴിക്കുന്നവരും വസതീവരീഷപതർവ്വചമാനരും ഉദകസ്തോമേന്ദ്രം

വളരുന്നവനും രസരൂപനുമായ ആ സോമനെ സമുദ്രപോലെ വലുപ്പമറ്റ ദ്രോണകലശത്തിലെ ജലരാശിയിൽ, മുക്കുന്നു. അതിന്നുവേണ്ടി മധുരരസത്തെ ദശാപവിത്രത്തിലൊഴിക്കുന്നു.

11 നാകേസുപണ്ണമുപപസ്സിവാംസ

ഓഗിരോവേനാനാമകൃപന്തപൂർവ്വിഃ

ശിശൂംരിഹന്തിമതയഃപനിപ്ലതം

ഹിരണ്യയംശകനക്ഷാമണിസ്ഥാഃ

അന്വയം:-

നാകേ സുപണ്ണം	— ദൃലോകേ വർത്തമാനം ശോഭനപണ്ണം
ഉപപസ്സി-വാംസം	— ഉൽപത്തം സോമം
വേനാനാം പൂർവ്വിഃ ഗിരഃ	— തേഷാം സംബന്ധിന്യഃ ബഹുസ്തുതയഃ
അകൃപന്ത	— ഉപകല്പത്തേ, അഭിഷ്ഠവന്തി
പനിപ്ലതം, ഹിരണ്യയം	— ശബ്ദായന്തം, ഹിരണ്യം
ക്ഷാമണി സ്ഥാഃ	— ക്ഷമായാംഹവിർഭാനേവർത്തമാനം
(തം) ശിശൂം ശകനം	— ശിശുവൽ സംസ്തർത്വം സോമാത്മകം പക്ഷിണം
മതയഃ രിഹന്തി	— നൃതയോലീഹന്തി, സഹൃശന്തി

അർത്ഥം:-ദൃലോകത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവനും നൽച്ചിറകറ്റ വനം പരക്കുന്നവനുമായ സോമനെ വേനന്മാരുടെ കണക്കറ്റ സ്തുതികൾ പുകഴ്ത്തുന്നു. ശബ്ദിക്കുന്നവനും സ്വണ്ണമയനും ഭൂമിയിൽ ഹവിർഭാനത്തിലിരിക്കുന്നവനും ഒരു കഞ്ഞിനെപ്പോലെ നോക്കിവളത്തോളവനുമായ സോമരൂപനായ പക്ഷിയെ സ്തുതികൾ നക്കിത്തുടക്കുന്നു, സ്തംഭിക്കുന്നു.

12 ഉർധ്വോഗസ്തർദ്വോണ്യധിനാകേഅസ്ഥാ

ദിശ്ചാത്രപാപ്രതിപക്ഷാണോഅസ്യ

ഭാനശ്ശ്രേണശോചിഷാവ്യദ്യൗർ

പ്രാത്രചദ്രോദസീമാതരാശ്ചപിഃ

അന്വയം:-

ഉർധ്വം, ഗന്ധർവ്വം നാകേ	— ഉന്നതം, രശ്മിനാം ധാരകസ്തോമ ആദിത്യേ
അസ്യ വിശ്വാ രൂപാ പ്രതിപക്ഷാണഃ	— ആദിത്യസ്യ സർവ്വാണി രൂപാണി പ്രതിപശ്യൻ
അധി അസ്ഥാൽ ശുചിഃ ഭാനഃ	— അധിതിഷ്ഠതി — ദീപ്ത ആദിത്യസ്തോമാ ധിഷ്ഠിതസ്തൻ
ശുക്രേണ ശോചിഷാ വി അദ്യേതേ	— ദീപ്തേന തേജസാ വിദ്യോതതേ
(നകേവലം സ്വയമേവ, അപിതു)മാതരാ രോദന്തി—	നിമ്മാത്രേയ ഭ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
പ്ര അത്രുതപൻ	— പ്രരോചയതി

അർത്ഥം:-ഉന്നതം രശ്മികളണിഞ്ഞവനുമായ സോമൻ ആദിത്യങ്കൽ, അവിടുത്തെ ഏല്പാ രൂപങ്ങളെയും കണ്ടുകൊണ്ടു വത്തിക്കുന്ന പ്രകാശമാനനായ ആദിത്യൻ സോമനോടു കൂടി വത്തിച്ചിട്ടാണ് ശോഭനമായ തേജസ്സാൽ വിളങ്ങുന്നത്. സ്വയം വിളങ്ങുക മാത്രമല്ല, എല്ലാം നിമ്മിക്കുന്ന ഭ്യാവാപൃഥിവികളെ തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന

വഗ്ഗം-12 ഭക്ത 21 കൂടി അകൃഷ്ണാമാഷ്ടകം, സിക്താനിവാ വരീഃ, പൃശ്നയോജാഃ, അത്രയഃ, ഭോമോത്രിഃ, ശൌനകോ ഗൃഥ്സ മദഃ,-ഏതേ ഋഷയഃ, ജഗതിച്ചന്ദഃ

- 1 പ്ര¹ത്ആശ്വ¹പവമാനധീ¹ജപോ¹
മദാ¹അഷ¹നിര¹ഘ്നാ¹വൃ¹തനാ¹
ദിവ്യാ¹സ്തപ¹സ്താ¹ധ്വ¹മന¹ഇ¹ന്ദ്രവോ¹
---മാ¹സപരി¹കോ¹ശമാ¹സതേ

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, ആശവഃ	— വ്യാപ്താഃ
ധീ-ജവഃ മദാഃ	— മനോവേഗാഃ, മകേരാദസാഃ
രഘുജാഃ-ഇവ	— ശീഘ്രഗാബദ്ധവാ ഇവ
തഥാ പ്ര അഷ്തി	— സ്വയമേവ, അനായാസേന പ്രഗച്ഛന്തി
(നിർദ്വന്ദ്വം) തേ ദിവ്യാഃ	— ദിവീഭവാഃ അന്തരീക്ഷേ ശോപവിത്രോധാര്യമാണാഃ
സു-പർണ്ണാഃ, മധു-മന്തഃ	— സുപതന്താഃ, മാധുര്യോപേതാഃ
മദിൻ-തമാസഃ	— അതിശയേന മാദയിതാരഃ
ഇന്ദവഃ കോശം പരി	
ആസതേ	— ദീപ്താദസാഃ ദ്രോണകലശം പര്യപവിശന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, എങ്ങും വ്യാപിച്ചവയും മനസ്സിന്റെ വേഗമുററവയും ഹാഷ്കരങ്ങളുമായ അവിടുത്തെ രസങ്ങൾ, ശീഘ്രഗതികളായ പെൺകുതിരകൾപോലെ അനായാസമായി സ്വയം വരുന്നു. പുറത്തുവന്ന അവ അന്തരീക്ഷത്തിലെ ശോപവിത്രത്തിൽ ധരിക്കപ്പെടുന്നവയും ഭംഗിയിൽ വീഴുന്നവയും മാധുര്യമിയന്നവയും ഏറ്റവും ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവയുമായ ശോഭനസങ്ങളായി ദ്രോണകലശത്തിൽ മുറുവ് പ്രവേശിക്കുന്നു.

2 പ്രതേമദാസോമദിരാസ്ആശ
വോസൃക്ഷതരഥ്യാസോയഥാപൃഥക്
ധേനുൻവഥ്സംപയസാഭിവഭ്രിണ
മിന്ദ്രമിന്ദ്രവോമധുമന്തളൗഛയഃ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) തേ
മദിരാസഃ ആശവഃ മദാസഃ— തവമകേരാഃ, വ്യാപ്താദസാഃ
രഥ്യാസഃ യഥാ പൃഥക് — രഥ്യാഅശ്വാ യഥാ പൃഥക്
പ്രസൃജ്യന്തേതഥാ

അന്വയം:-

ഊർധ്വഃ, ഗന്ധർവ്വഃ
നാകേ

— ഉന്നതഃ, രശ്മീനാം ധാരകണ്ഠോമ
ആദിത്യേ

അസ്യ വിശ്വാ രൂപാ
പ്രതിപക്ഷാണഃ

— ആദിത്യസ്യ സർവ്വാണി
രൂപാണി പ്രതിപശ്യൻ

അധി അസ്ഥാൽ
ശുചിഃ ഭാനഃ

— അധിതിഷ്ഠതി
— ദീപ്ത ആദിത്യണ്ണോമാ
ധിഷ്ഠിതസ്സൻ

ശുക്രേണ ശോചിഷാ

വി അദ്യേതൽ

— ദീപ്തേന തേജസാ വിദ്യോതതേ

(നകേവലം സ്വയമേവ,

അപിതു) മാതാ രോദസി— നിഷ്ഠാത്രേയ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

പ്ര അത്രുതപൽ

— പ്രരോചയതി

അർത്ഥം-ഉന്നതം. രശ്മികളണിഞ്ഞവനായ സോമൻ ആദിത്യങ്കൽ, അവിടുത്തെ എല്ലാ രൂപങ്ങളെയും കണ്ടുകൊണ്ടു വർത്തിക്കുന്നു. പ്രകാശമാനനായ ആദിത്യൻ സോമനോടു കൂടി വർത്തിച്ചിട്ടാണ് ശോഭനമായ തേജസ്സാൽ വിളങ്ങുന്നത്. സ്വയം വിളങ്ങുക മാത്രമല്ല, എല്ലാം നിമ്മിക്കുന്ന ദ്യാവാപൃഥിവികളെ തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന

വശ്നം-12 മുതൽ 21 കൂടി അകൃഷ്ണാമാഷാഃ, സിക്താനിവാ വരീഃ, പുഷ്പയോദാഃ, അത്രയഃ, ഔരമോത്രിഃ, ഗൌനകോ ഗൃഥ്സ മദഃ, ഏതേ ഋഷയഃ, മഗതിച്ഛന്ദഃ

1 പ്രത¹ആശ്വ¹പഃപ¹വമാനധീ¹ഭവോ

മദാ¹അഷ്ണി¹രഘ്വ¹ജാ¹മു¹വരന്മാ

ദി¹വ്യാസ്ത¹പുസ്ത¹ാ¹ധ്യ¹മന്ത¹ഹന്ത¹വോ

മദി¹ന്തമാ¹സപ¹രികോ¹ശമാ¹സതേ

അ. 7 അ. 3 വ. 12

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, ആശവഃ	— വ്യാപ്താഃ
ധീ-ജവഃ മദാഃ	— മനോവേഗാഃ, മദകരാദസാഃ
രഘുജാഃ-ഇവ	— ശീഘ്രഗതാബദ്ധവാ ഇവ
തന്നാ പ്ര അഷ്ഠി	— സ്വയമേവ, അനായാസേന പ്രഗച്ഛന്തി
(നിഗൃതാഃ) തേ ദിവ്യാഃ	— ദിവീഭവാഃ അന്തരീക്ഷേ ഭഗാപവിത്രോധാര്യമാണാഃ
സു-പർണ്ണാഃ, മധു-മന്തഃ	— സുപതന്താഃ, മാധുര്യോപേതാഃ
മദിൻ-തമാസഃ	— അതിശയേന മാദയിതാരഃ
ഇന്ദവഃ കോശം പരി	
ആസതേ	— ദീപ്താരസാഃ ദ്രോണകലശം പര്യപവിശന്തി

അർത്ഥം:—അല്പയോഗശൂന്യമായ സോമ, എങ്ങും വ്യാപിച്ചുവെങ്കിലും മനസ്സിന്റെ വേഗമുററുപയും ഹഷ്കരങ്ങളുമായ അവിടുത്തെ രസങ്ങൾ, ശീഘ്രഗതികളായ പെൺകുതിരകൾപോലെ അനായാസമായി സ്വയം വരുന്നു. പുറത്തുവന്ന അവ അന്തരീക്ഷത്തിലെ ഭഗാപവിത്രത്തിൽ ധരിക്കപ്പെടുന്നവയും ഭംഗിയിൽ വീഴുന്നവയും മാധുര്യമിയന്നവയും ഏറ്റവും ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവയുമായ ശോഭനരസങ്ങളായി ദ്രോണകലശത്തിൽ മുററും പ്രവേശിക്കുന്നു.

2 പ്രതേമദാസോമദിരാസആശ
 പോസ്യക്ഷതരത്യാസോയമാപ്തമകി
 യേനൻവഥസംപയസാദിവഭൂിണ
 മിസ്രമിന്ദവോമധുമന്തളുമ്മയഃ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) തേ	
മദിരാസഃ ആശവഃ മദാസഃ	— തവമദകരാഃ, വ്യാപ്താരസാഃ
രഥ്യാസഃ യഥാ പൃഥക്	— രഥ്യാഅശ്വാ യഥാ പൃഥക് പ്രസൃജ്യന്തേതഥ-

പ്ര അസൃക്ഷത	— പ്രസൃച്യതേ
മധു-മന്നഃ. ഉഷ്മയഃ	— മധുര്യോപേതാഃ,
ഇന്ദ്രവഃ	പ്രവൃദ്ധാസാസ്തോമാഃ
ധേനുഃ ന പയസാ	
വഥ്സം.	— സ്വരസേനേവ
വക്രിണഃ ഇദ്രം അഭി	— ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഹിംസകരങ്ങളും വ്യാപ്തങ്ങളുമായ അവിടുത്തെ രസങ്ങൾ നേർകതിരകളൊന്നായിച്ചുവീടപ്പെടുന്ന പോലെ, വീടപ്പെടുന്ന മധുര്യുടേ രസവത്തുതാളായ സോമങ്ങൾ സ്വന്തം പാലോടുകൂടി തള്ളപ്പെട്ടു കട്ടിയെ എന്നപോലെ, വളരാമെന്നായ ഇന്ദ്രനെ അണയ്ക്കുന്ന

3 അന്ത്രോനഹീയാനോഅഭിവാദിഷ്ഠ
സ്വർവ്വിതീകോശ്നിവോഅഗ്നിമാതാ.
വൃഷാപവിത്രേതധിസാനോഅവ്യയേ
സോമഃപുനാനന്തൃത്രിയാമധായസേ

അന്വയം :-

(ഹേ സോമ) അത്യഃ ന	
ഹിയാനഃ	— അഗ്നാഹുവപ്രോക്താന്നഃ
വാജഃ	— സങ്ഗ്രാഹിവാ
(തഥാ) സ്വഃ-വിതീ	— സർവ്വവിതീ
ദിവഃ അഗ്നി-മാതാ.	
കോശഃ	— അഗ്നിഃ മോലഃ തേനതജന്ത്യ മുകേ. ലക്ഷ്യതേ ദൃഢോക്താർ തസ്യ നിഷാതാരം. ദ്രോണകലശം.
അഭി അഷ	— അഭിഗച്ഛ
(അഥപരോക്ഷ) വൃഷാ	
സോമഃ അവ്യയേ	— അവിച്യയേ
അധി സാനോ പവിത്രേ	— സമുച്ഛിതേ സ്ഥാനേ ദശാ പവിത്രേ

പുനാനഃ ധായസേ

ഇന്ദ്രിയായ

— പുരുമാനസ്സൻ ധാരകായേന്ദ്രായ,
അഭർത്ഥഭിഷുതഃ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, കതിര തെളിക്കപ്പെട്ട പോക്ക് ഉത്തെ എന്നപോലെ, എല്ലാമറിയുന്ന അവിടുന്ന് ദ്യോവിൽ നിന്ന് മേലമാകുന്ന അമ്മയോടുകൂടിയ, ജലമുണ്ടാക്കുന്ന ദ്രോണ കലശത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. (സോമയാഗംകൊണ്ടു മഴപെയ്യുമെന്നതിനാൽ ജലമുണ്ടാക്കുന്നതെന്നു ദ്രോണകലശത്തിന്നു വിശേഷണം. ഇനി പരോക്ഷം.) വർഷനായ സോമൻ ആട്ടിൻരോമമോ, ഉന്നതസ്ഥാനത്തുള്ള ദശാപവിത്രത്തിൽ ശുദ്ധീകരണമായി എല്ലാം ധരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

4 പ്രതശ്ചിനീഃപവമാനധീജുവോ

ദിവ്യാഅസൃഗ്രൻപയസാധരീമണി

പ്രാണരൂഷയസ്ഥാവിരീരസൃക്ഷത

യേതാമൃജന്ത്യഷിഷാണവേധസഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, തേ

ആശിനീഃ

— തവവ്യാപ്താഃ

ധീ-ജുവഃ, ദിവ്യാഃ

— മനോവേശാഃ, ദിവഃ പതന്ത്യോ
ധാരാഃ

പയസാ ധരീമണി പ്ര

അസൃഗ്രൻ

— പയസാശുക്താഃ ധാരകേ ദ്രോണ
കലശേ ഗച്ഛന്തി

ഹേ ഋഷി-സാന,

— ഋഷിഭിസ്സംഭേനീയ

യേ വേധസഃ ഋഷയഃ

— വിധാതാരന്യേ

ത്വാ മൃജന്തി

— ത്വാം അഭിഷുണ്വന്തി, തേ
ഋഷയഃ

സ്ഥാവിരീഃ അന്തഃ പ്ര

അസൃക്ഷത

— സ്ഥാവിരാധാരാഃ പാത്രസ്യാന്തഃ
പ്രസൃജന്തി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ശുദ്ധീകരണയ സോമ, വ്യാപ്തമു-
ന്നതിന്റെ വേഗമേതവയും മോചിതനിന്ന വീഴ്ന്നവയുമാ-
യ അവിടുത്തെ ധാരകൾ പാൽ ചേന്നവയായി അവിടുത്തെ
താണുന്ന ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന ജ്വലിതമാൽ പ്രാ-
പ്യനായ സോമ, വിധാതാക്കളായ മഹർഷിമാരവിടുത്തെ സം-
സ്കരിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അവർ പാത്രത്തിനുള്ളിൽ ഉറച്ചു നിൽക്കു-
ന്ന ധാരകളുണ്ടാകുന്നു

5 വിശ്വാധാമാനിവിശ്വപക്ഷുഃപ്രഭസ:

പ്രഭോസ്തേസതഃപരിയന്തികേതവ:

വ്യഗ്രശിപവസേസോഽയച്ഛി:

പതിർവ്വിശ്വസ്യഭ്വനസ്യരാജസി

വ. 12

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-പക്ഷ:

സോമ,

പ്ര-ഭോ: സത: തേ

ജ്വസ: കേതവ:

വിശ്വാ ധാമാനി പരി

യന്തി

— സർവ്വസ്യ ഭൃഷു: സോമ,

— പരിവൃഷസ്യ തവ

— മഹാന്തോ രത്യു:

— സർവ്വാണി തേജസ്ഥാനാണി
ദേവശരീരാണി പരിഗച്ഛന്തി,
പ്രകാശയന്തി

വി-ആനശി: ധർമ്മ-ഭി:

പവസേ

— വ്യാപനശീലസ്തവ, ധാരകൈ-
രസൈ: പുനസേ

വിശ്വസ്യ ഭ്വനസ്യ

പതി: രാജസി

— സ്വാമീത്വമീശ്വരോ വേസി

അർത്ഥം:- എല്ലാം കാണുന്ന സോമ, പ്രഭവായ അവിടുത്തെ
മോത്തുകളായ രശ്മികൾ തേജസ്ഥാനങ്ങളായ എല്ലാ ദേവശരീ-
രങ്ങളെയും പ്രാപിക്കുന്നു, തിളക്കുന്നു വ്യാപകനായ അവി-
ന്ദ് ഉൾക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടാകട്ടെയാണൊഴുകുന്നത്. എല്ലാ-
ത്തിന്നും സ്വാമീത്വം അവിടുന്ന് ഇംഗ്വരണമാകുന്നു.

6 ഉയേതഃപവമാനസ്യരശ്മയോ
 യുവസ്യസതഃപരിയന്തികേതവഃ
 യദീപവിത്രേഅധിതൃജ്യന്തേഹരി
 സ്സത്താനിയോനാകലശേഷസീദതി

അന്വയം:-

പവമാനസ്യ യുവസ്യ

സതഃ	— സ്വയമവിചലിതസ്യ വിദ്യമാ നസ്യ സോമസ്യ
കേതവഃ രശ്മയഃ	— പ്രജ്ഞാപകാരശ്മയഃ
ഉയേതഃ പരി യന്തി	— ഇതശ്ചാമൃതശ്ച പരിഗച്ഛന്തി
യദീ പവിത്രേ ഹരിഃ	
അധി തൃജ്യന്തേ	— യദാഹരിതവണ്ണോയമഭീഷ്ടയന്തേ
(തദാനീം) സത്താ നി	
യോനാ	— സദനശീലോയം സ്വീയേ യോനേന സ്ഥാനേ ഭവേഷു
കലശേഷ സീദതി	— നിഷീദതി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം ചലിക്കാത്തവനുമായ സോമന്റെ രശ്മികൾ ഇഹലോകത്തിലും പരലോകത്തിലും ചുറ്റുന്നു. ഭഗ്വാ പവിത്രത്തിൽ പച്ചനിറമിയന്ന അവിട്ടന്ന സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സ്വോം ഇരിപ്പിടത്തിൽ ഒതുങ്ങിയിരിക്ക ശീലമായ അവിട്ടന്നം, സ്വസ്ഥാനത്തുള്ള കലശങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നു.

7 യജ്ഞസ്യകേതുഃപവതേന്ധധര
 ഞ്ജാമോദേവാനാമുപയാതിനിഷ്കൃതം
 സഹസ്രധാരപരികോശമഞ്തി
 വ്യാപവിത്രമത്യന്തിരോതവൽ

അന്വയം: -

യജ്ഞസ്യ കേതു:	— പ്രശ്നാപക:
സു-അധ്വാന: സോമ:	
പപതേ	— ഗോമനയാഗ: പുനതേ, നാഭി
പുനതേ
(സ:) ദേവാനാം നിഷ്ക്രതം	
ഉപ യാതി	— സംസ്കൃതം സ്ഥാനം ഗച്ഛതി
സഹസ്ര-ധാര: കോശ:	
പരി അഷതി	— അസംഖ്യേയധാരായുക്തസ്സൻ
ദ്രോണകലശ: പാതി: ഗച്ഛതി
(തദന്തം) വൃഷാ രോരുവൻ	— സേകതാ ഗബ്ധന്
പവിത്രം അതി ഏതി	— അതിക്രന്ത്യ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-യജ്ഞമറിയിക്കുന്നവനും സ്വയം നല്ല യജ്ഞം അറിയുകയുണ്ടാവുന്നതായ സോമൻ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. അവിടുന്ന് ദേവന്മാരുടെ ഉത്തമമായ സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നു. കണക്കറ്റ ധാരകളൊത്തവനായി ദ്രോണകലശത്തെ മുറുന്ന് പ്രാപിക്കുന്നു. അതിന്നുവേണ്ടി രസവർഷിയാക്കി, ശബ്ദിക്കുന്നവനായി, ഗോപവിത്രത്തെത്തള്ളിക്കടക്കുന്നു.

8 രാജാസമുദ്രന്നദ്യോഽവിഗാഹ

തേപാമുചി.സപതേസിസ്യഷ്ടക്രിത:

അധ്യസ്ഥമാൻസാനപപ്ചാനോഅവ്യയ

ന്നാഭാപൃഥിവ്യാധതണോമഹോഭിവ:

അന്വയം:-

രാജാ (അയം) സമുദ്രം	
നദ്യ: രാജി ഗാഹതേ	— അന്തരീക്ഷം തത്രത്യാഅപശ്ച
പ്രാപ്നോതി
സിസ്യഷ്ട ക്രിത:	— ഉദകേഷുഗതസ്സൻ
അപാ. ഉചി. സപതേ	— ഉദകപും സ്രവതി
(പശ്ചാത്) അഥിഭിവ:	
ധരണ:	— ധരതോദ്യലോകസ്യധാരക:

അ. 7 അ. 3 വ. 13

പവമാനഃ പൃഥിവ്യാഃ

നാഭോ

അവ്യയം സാന അധി

അസ്ഥാൽ

— നാഭിസ്ഥാനീയേ യജ്ഞേ

— സമുച്ഛിതം ദശാപവിത്ര
മധിതിഷ്ഠതി

അർത്ഥം—രാജാവായ അവിടുന്ന് അന്തരീക്ഷത്തിലും അവിടെയുള്ള ജലങ്ങളിലുമിറങ്ങുന്നു. ജലങ്ങളിൽ മുഴുകിയിറങ്ങിയിട്ട്, ജലരാശിയെ ഒഴുക്കുന്നു. പിന്നീട് മഹത്തായ ദ്യോവിനെ ധരിക്കുന്ന സോമൻ ഭൂമിയുടെ പ്രധാന സ്ഥാനമായ യജ്ഞത്തിൽ, യജ്ഞത്തിലെ ഹവിഷാനത്തിൽ, ഉന്നതമായ ദശാപവിത്രത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

9 ദിവോനസാനസ്തനയന്നചിത്രേ

ദ്വൈതയസ്യപൃഥിവീചധർമ്മഭിഃ

ഇന്ദ്രസ്യസഖ്യംപവതേവിവേവിഭൽ

സോമഃപുനാനഃകലശേഷസീദതി

അന്വയം:—

ദിവഃ ന സാന സ്തനയൻ — ദ്വിലോകസ്യസമുച്ഛിതംസ്ഥാനം
ശബ്ദയന്നിവ

അചിത്രേൽ — സോമഃ ക്രന്ദതേ

യസ്യ ധർമ്മഭിഃ ദ്വൈതഃ

ച പൃഥിവീ ച — ഗൃതേസ്യാതാം

(പൃഷ്ഠപാദനഭാരാ ഓഷധ്യുൽപാദനേന ദേവാനാം ഹവിഷാ വേനോഭയധാരകത്വം)

(താദൃശഃ) സോമഃ പുനാനഃ— പുനമാനഃ

ഇന്ദ്രസ്യ സഖ്യം

വിവേവിഭൽ പവതേ — ജാനൻ പവിത്രേ പുനതേ

(സഃ) കലശേഷ സീദതി — നിവസതി

അർത്ഥം—ദ്വിലോകത്തിന്റെ ഉന്നതസ്ഥാനം ശബ്ദായമാനമാക്കിക്കൊണ്ടു്, സോമൻ ശബ്ദിക്കുന്നു. ആരുടെ താങ്ങലുകളാലാണോ, ദ്യോവും ഭൂവും നിലനിൽക്കുന്നത്, (മഴപൊഴിച്ചു സ

സ്വാദികളുൽപാദിപ്പിച്ച ഭൂവും, ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സിനാൽ ദ്രോവം) അപ്രകാരമുള്ള സോമൻ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ഇന്ദ്രന്റെ ചങ്ങാത്തമറിയുന്നവനായി, ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നു. അവിടുന്ന് കലശങ്ങളിൽ നിവസിക്കുന്നു

10 ജ്യോതിര്യജ്ഞസ്യപവതേച്ഛ്യപ്രിയം.

പിതാഭവാനാഞ്ജനീതാവിഭവസുഃ

ധ്യാതിരന്തംസ്വധയോരപീച്യം

മദിന്തമോമഥ്സരളിന്ദ്രിയോരസഃ

വ 13

അന്വയം:-

യജ്ഞസ്യ ജ്യോതിഃ	— പ്രകാശകണ്യോമഃ
ഭവാനാം പ്രിയം മധു	
പവതേ	— മധുരം രസം ക്ഷരതീ
പിതാ, (ഭവാനാം)	
ജനീതാ	— പാലയിതാ, തേഷാമുൽപാദകേഃ
വിഭവസുഃ	— പ്രഭൃതധനസ്സുഃ
സ്വധയോഃ അപീച്യം	— ദ്യാവാപൃഥിവീഭ്യോരന്തർഹിതം
രന്തം ധ്യാതി	— രമണീയം ധനം സ്തോത്രവ്യസ്ഥാപയതി
മദിന്തമഃ മഥ്സരഃ	— മാദയിതൃതമണ്യോമഃ
ഇന്ദ്രിയഃ രസഃ	— ഇന്ദ്രസ്യവൽകോരസോഭവതി

അർത്ഥം-യജ്ഞത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന സോമൻ ദേവന്മാർക്കു പ്രിയമായ മധുരരസം പൊഴിക്കുന്നു. ജഗത്തീന്ദ്രൻ രക്ഷിതാവും ദേവന്മാരുടെ ജനയിതാവും മഹാധനനുമായ അവിടുന്ന്, ദ്യാവാപൃഥിവീകൾക്കുള്ളിലുള്ള ഉത്തമധനം സ്തോതാക്കളിൽ സ്ഥാപിക്കുന്ന ഏറ്റവും ഹരിപ്പിക്കുന്ന സോമൻ ഇന്ദ്രനു വളച്ചുതണ്ടാക്കുന്ന രസമത്രേ.

11 അഭിക്രന്ദൻകലശംവാജ്യന്തി

പതിദ്വിവശ്രുതയാമോവിപക്ഷണഃ

ഹാവിചിത്രസ്യസന്ദേഹസീദതി

മന്യോജാനോവിഭിസ്സിന്ധുവിഷ്യാ

അനവയം:-

- ഭീവഃ പതിഃ, ശതധാരഃ — ഭൂലോകസ്വാമീ, ശതസംഖ്യാക
ധാരായുക്തഃ
- വിപക്ഷണഃ വാജീ — വിദ്രുഷ്ടാ, വേജനവാൻ സോമഃ
- അഭിക്രന്തൻ കലശം
- അഷ്തി — ശബ്ദംകുറവുന്നഭിഗച്ഛതി
- സിന്ധുഭിഃ അവിഭിഃ — സ്യന്തസാധനൈഃ ദശാപവിത്ര
ച്ഛിന്ദൈഃ
- മർദ്യജാനഃ, വൃഷാ, ഹരിഃ — ശോധ്യമാനഃ, വഷ്കഃ,
ഹരിതവണ്ണസ്സോമഃ
- മിത്രസ്യ സദനേഷു — ദേവാനാം മിത്രഭൂതസ്യ പാത്രേഷു
ധൃതസ്സൻ
- സീദതി -- സ്ഥാനേഷുനിഷീദതി

അർത്ഥം:-ഭൂലോകസ്വാമിയും കണക്കറ്റ ധാരകളൊത്തവ
നും എല്ലാം കാണുന്നവനും വേഗവാനുമായ സോമൻ ശബ്ദിച്ച
കൊണ്ടു് കലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു ഒഴുകാൻ പോന്ന ദശാപവി
ത്രത്തിന്റെ തുളകളിലൂടെ, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനും വഷ്കനും
പച്ചനിറമിയുന്നവനുമായ സോമൻ ദേവന്മാർക്കിഷ്ടനായിച്ചമ
ഞ്ഞ യജമാനന്റെ പാത്രങ്ങളിൽ ധരിക്കപ്പെട്ടു്, സ്ഥാനങ്ങളി
ലിരിക്കുന്നു.

12 അഗ്രേസിന്ധുനാംപവമാനോഅഷ്
ത്യഗ്രേവാപോഅഗ്രിയോഗോഷ്ഗച്ഛതി
അഗ്രേവാജസ്യഭേതേമഹാധനം
സ്വായുധസ്സോതൃഭിഃപുയതേവൃഷാ

അനവയം:-

- (യഃ) പവമാനഃ — സ്യന്തമാനാനാമുദകാനാം.
- സിന്ധുനാം — പുരത്തോഗച്ഛതി
- അഗ്രേ അഷ്തി
- (ത്ഥാ) അഗ്രിയഃ വാചഃ — അഗ്രാഹ്ൻ, ശ്രേഷ്ഠഃ മാധ്യമികായാ
- അഗ്രേ അഷ്തി,

- (തഥാ) ഗോഷ്യ ഗച്ഛതി — രശ്മിഷ്യ ഗച്ഛതി
 (തഥാ) വാജസ്യ മഹാ-
 യനം അഗ്രേ ജേതേ — അന്നസ്യ ലംഭായ സഞ്ഗ്രാമം
 പുരതഃ പ്രാപ്നോതി,
 (സഃ) സ-ആയുധഃ, വൃദ്ധാ — ശോഭനായുധഃ, വചകസ്സോഃ
 സോതൃ-ഭിഃ പുയതേ — അഭിഷേപകർത്തൃഭിഃ പവതേ

അർത്ഥം.-ഏതു സോമൻ ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ നടക്കുന്നവോ, ശ്രേഷ്ഠനായി മാധ്യമികവാക്കിന്റെ മുമ്പിൽ നടക്കുന്നവോ, രശ്മികളിലെത്തുന്നവോ, അന്നലാഭത്തിനായി യുദ്ധത്തെ മുന്നിൽ പ്രാപിക്കുന്നവോ, ആ ശോഭനായുധനും വചകനുമായ സോമൻ സംസ്കൃതനാക്കുവാൻ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

13 അയം മതവാൻമരകനോയഥാഹി
 തോവ്യേസസാരപവമാനഊർമ്മിണാ
 തവത്രപാരോദസി അന്തരാകവേ
 ശുചിർവിയാപവതേസോമഇന്ദ്രതേ

അന്വയം:-

- അയം മതവാൻ,
 പവമാനഃ — സ്തോത്രവാൻ, ശോധ്യമാനസ്സൻ
 ഹിതഃ ശക്തഃ യഥാ — പ്രേരിതഃ പക്ഷിയഥാ ശീഘ്രം
 ഗച്ഛതി, തഥാ
 അവ്യേ ഊർമ്മിണാ
 സസാര — പവിത്രേ രസേന ഗച്ഛതി
 ഹേ കവേ, ഇന്ദ്ര, തവ
 ക്രവാ, ധിയാ — കർമ്മണാ പ്രജ്ഞയാപ
 രോദസി അന്തരാ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോർമ്മധ്യേ
 ശുചിഃ സോമഃ പവതേ — പുയതേ

അർത്ഥം.-ഈ സോമൻ സ്തോത്രമൊത്തവനും ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനുമായി, അയക്കപ്പെട്ട പക്ഷി വേഗമെത്തുന്നവനാലെ, ആട്ടിൻകോമുൻ ദശാപവിത്രത്തിൻ രസത്തോടുകൂടി എത്തുന്ന കവിണാ, ഉന്നതമൊത്ത ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ കർമ്മ

ത്താലും ജ്ഞാനത്താലുമാണ് ഔവാചാസ്മിവികളുടെ മധ്യത്തിൽ പ്രകാശമാനനായ സോമൻ ഒഴുകുന്നത്.

14 ദ്രാപിംവസാനോയജ്ഞോദിവിസ്പൃശ്

മന്തരിക്ഷപ്രാഭവനേഷപിതഃ

സ്വജ്ജ്ഞാനോനഭസാഭ്യക്രമീൽ

പ്രത്നംസ്യപിതരമാപിവാസതി

അന്വയം:-

ദിവി-സ്പൃശം ദ്രാപിം	—	ദിവിസ്പ്രശാരം തേജോരൂപം കവചം
വസാനം, യജ്ഞഃ	—	ആച്ഛാദയൻ, യജുവ്യഃ
അന്തരിക്ഷ-പ്രാഃ	—	ഉദകേനാന്തരിക്ഷസ്യ പൂരകഃ
ഭവനേഷ അപ്പിതഃ	—	ഉദകേഷപിതഃ
സ്വഃ ജ്ഞാനഃ	—	സർവ്വംസ്വേന പായയി തവ്യന്ദേവസംഘജനയൻ സോമഃ
നഭോ അഭി അക്രമീൽ	—	ഉദകേനാഭിക്രമതി
അസ്യ പിതരം	—	ഉദകസ്യ പാലയിതാരം
പ്രത്നം ആ വിവാസതി	—	പുരാണമിദം പരിചരതി

അർത്ഥം.-ഔവാച മുട്ടുന്ന തന്റെ തേജസ്സാകുന്ന കവചമണി ഞ്ഞു യജുവ്യനും ജലംകൊണ്ടന്തരിക്ഷം നിറക്കുന്നവനും വസ തീവരി മുതലായ മന്ത്രപുരുഷങ്ങളിലുല്പിക്കപ്പെട്ടവനും, തന്റെ രസം ഏവകുട പാനയോഗ്യമാണോ, ആ ദേവസമൂഹത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നവനുമായ സോമൻ നീരോടുകൂടി നേരെ കതിക്കുന്നു. ജലപാലകനായ, പുരാതനനായ ഇന്ദ്രനെ പരിചരിക്കുന്നു.

15 സോഅസ്യവിശേമഹിശമ്നയച്ഛതി

യോഅസ്യധാമപ്രഥമംവ്യാനശേ

പദംയദസ്യപരമേവ്യാമ

ന്യതോറിശ്ചാഅഭിസംയാതിസംയതഃ

അന്വയം:-

- യഃ അസ്യ ധാമ — ഇന്ദ്രസ്യ തേജോയുക്തം ശരീരം
 പ്രഥമം വി-ആനശേ — ഇതരദേവപ്രാപ്തേ പൂർവ്വം
 പ്രാപ്തവാൻ
- യൽ അസ്യ പരമേ
 വി-ഓമനി പദം — യസ്യ സോമസ്യ വിശേഷേണ
 രക്ഷകേദൃലോകേ സ്ഥാനം
 ഭവതി
- അതഃ വിശ്വാഃ സം-യതഃ — യസ്മാൻ സോമാൻ തൃപ്തഃ ഇന്ദ്ര
 സ്സർവ്വാനി സംഗ്രാമാൻ
- അഭി സം യാതി — സമ്യഗഭിഗച്ഛതി
 സം അസ്യ വിശേ — സോഃ ഇന്ദ്രസ്യ പ്രവേശനായ
 മഹി ശർമ്മ യച്ഛതി — മഹർസുഖം പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഏവൻ ഇന്ദ്രന്റെ തേജസ്സാർ ശരീരത്തെ ആദ്യം, മറ്റു ദേവന്മാർക്കുപുറം, പ്രാപിച്ചുവോ, ഏതു സോമൻ പരമ രക്ഷകമായ ദൃലോകത്തിലാണോ സ്ഥാനമുള്ളത്, ഏതു സോമൻ തൃപ്തിപ്പെടാണോ, (സോമപാനംകൊണ്ടു ഏഷുന്നായിട്ടാണോ) യുദ്ധങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നത്, ആ ഇന്ദ്രൻ പ്രവേശിക്കുന്നവൻ (ഇന്ദ്രനെ ഉപാസിച്ചു വന്നുത്തന്നവൻ) സോമൻ മഹത്തായ സുഖം നൽകുന്നു.

16 പ്രോതയാസിമിന്ദ്രരിത്രസ്യനിഷ്കൃതം

സഖാസഖ്യൻപ്രമീനാതിസംഗീരം

മർത്യവരുവതിഭിസ്സമർത്ഥം

സോമഃകലശേശതയാസ്താപമാ

അന്വയം:-

- ഇന്ദ്രഃ ഇന്ദ്രസ്യ നിഷ്കൃതം — സ്ഥാനം, ഉദരം
 പ്രോ അയാസിമി — പ്രൈവഗച്ഛതി
 (ഗന്താച) സഖാ സഖ്യം — ഇന്ദ്രസ്യ
 സംഗീരം ന മൃതിനാതി — സമ്യഗ്ഗിണാധാരഭൂതമുദകന
 മിനസ്തി

അ. 7 അ. 3 വ. 15

(കിഞ്ച) മര്യഃ-ഇവ
യുവതി-ഭിഃ സം അഷ്തി — യഥാമന്തേന്ത്യായുവതിഭിസ്സഹ
സംഗച്ഛതേ

(ഏവം) സോമഃ
ശത-യാണാം — അനേകയാനസാധുച്ഛിദ്രോ
പേതേന

പഥാ കലശേ — ദ്രോണകലശേ വസതീവരിഭി
സ്സഹഗച്ഛതി .

അർത്ഥം.-സോമൻ ഇന്ദ്രന്റെ ഉദരത്തെ വേണ്ടപോലെ തന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു, അവിടെച്ചെന്നിട്ട്, പണ്ടാതിയായ അവിടുന്ന് പണ്ടാതിയായ ഇന്ദ്രന്റെ ഭക്ഷണാധാരമായ ഉദരത്തെ കേടു വരുത്തുന്നില്ല. പിന്നെ, മനുഷ്യൻ യുവതികളോടുകൂടി സംഗമിക്കുന്നതുപോലെ, സോമൻ പുറത്തുവരാൻ പല തുള്ളികളുള്ള മാഴ്ത്തിലൂടെ ദ്രോണകലശത്തിൽ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്ര പുരുഷജലങ്ങളോട് (അവരാകുന്ന യുവതികളോട്) ചേരുന്നു.

17 പ്രവോധിയോമന്ത്രയുവോവിപന്യവഃ

പനസ്യവസ്സംവസനേഷചക്രമഃ

സോമം മനീഷാ അന്യേഷതസ്സ

ഭോഭിധേനവഃ പയസേമശിശ്രയഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) വഃ ധിയഃ — യഷ്ടാകം ധ്യാതാരഃ
മന്ത്ര-യവഃ, പനസ്യവഃ — മദകരം ശബ്ദംകാമയമാനാഃ,
സ്തുതിമിച്ചന്തഃ

വിപന്യവഃ

സം-വസനേഷ — സ്തോതാരസ്സംവാസയോഗ്യേഷ
യാഗഗൃഹേഷ

പ്ര അക്രമഃ

സോമം മനീഷാഃ സ്തഭഃ — പ്രക്രമന്തേ
— മനസൗശ്വരാസ്തോതാരഃ

അഭി അന്യേഷത

— അഭിഷുവന്തി

ധേനവഃ പയസാ ഇം

— ഏനം സോമം

അഭി അശിശ്രയഃ

— അഭിശ്രീണന്തി

അതും അല്പയോ സോമ, അവിടുത്തെ ഉപാസകരും, ഹി
ഷകരമായ ശബ്ദവും സ്തുതിയുമിഷ്ടപ്പെടുന്നവരുമായ സ്തോതാ
ക്കൾ, നിവാസയോഗ്യങ്ങളായ യാഗശാലകളിൽ കടക്കുന്ന
മനസ്സിന്നിശരായ (ആ) സ്തോതാക്കൾ സോമനെ സ്തുതിക്കുന്നു
പശുക്കളും പാലിനാൽ ഈ സോമനോടു ചേരുന്നു

18 ആനസ്തോമസം യതം പിപ്യഷീമിഷ
മിന്ദോപവസ്വപവമാനോ അസ്രിയം
യാനോദോഹതേ ത്രിരഹന്നസശ്വഷി
ക്ഷമദോഽവന്ധുരത്സുവിദ്യം

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദോ സോമ,	— ദീപസോമ
യാ നഃ അഹൻ	— അസ്മാകമഹനി അഹ്നഃ
ത്രിഃ അസശ്വഷി ആ ദോഹതേ	— ത്രിഷുസ്വനേഷു പ്രതിബന്ധാക്ഷരതി
(യാ) ക്ഷ-മത്	— ശബ്ദോപേതം സർവ്വത്ര ശ്രുതമാണം.
വാജ-വൻ മധു-ഭൻ	— ബലവൻ മധുര്യോപേതം
സു-വിദ്യം	— ഗോമനവിദ്യം പുത്രംദോഹതേ ദോതി
പവമാനഃ നഃ	— പൃഥ്വമാനസ്സത്വമസ്മാകം
സം-യതം പിപ്യഷീം	
(താം) ഇഷം	— സത്ഗൃഹീതം പ്രവൃദ്ധമണം
അസ്രിയം പവസ്വ	— അക്ഷിണം ക്ഷൗ പ്രയച്ച

അതും അല്പയോ ദീപനായ സോമ യാതൊന്നു ഞങ്ങൾ
കുറുപ്പുകൾ എന്ന സഖനങ്ങളിലും തടവുവരുന്നവോ യാതൊ
ന്നും, എങ്ങും കേൾവിപ്പെട്ടവനും, ബലവാനും മധുശീലമുറാവ
നും നല്ല വിദ്യമുറുത്തവനായ പുത്രനെ പ്രദാനം ചെയ്യുമോ,
കയ്യേറിയ ആ പുഷ്പമായ അന്നം ഗൃഹീകനായ അവിടുന്ന്
അക്ഷിണമായിട്ട്, അതുകൊണ്ട് തന്നെ ഉള്ളിയാലും.

അ. 7 അ. 3 വ. 15

19 പ്ലഷാമതീനാംപവതേവിചക്ഷണ

സ്തോമോഅഹ്നഃപ്രതരീതോഷസോദിവഃ

ക്രാണാസിന്ധൂനാകലശാഅവിവശ

ദിത്രസ്യഹാദ്യവിശന്തനീഷിഭിഃ

അനവയഃ:-

മതീനാം പ്ലഷാ,
വിചക്ഷണഃ— സ്തോത്ര്യണാം കാമവഷ്ടഃ,
വിദുഷാഅഹ്നഃ, ഉഷസഃ, ദിവഃ
പ്രതരീതാ
സോമഃ പവതേ
(കിഞ്ച) സിന്ധൂനാം
ക്രാണാ— ദൃലോകസ്യ ച വദ്ധ്യതിതാ
— അഭിഷ്യയതേ— സ്യന്മാനാനാമുദകാനാം
കന്താസഃ

ഇത്രസ്യ ഹാദ്യ

ആവിശൻ

മനീഷിഭിഃ

കലശാൻ അവിവശൻ

— ഏദയം പ്രവിശൻ

— സ്തോത്രഭിസ്തതഃ

— പ്രവേഷ്യും കാമയതേ

അർത്ഥം-സ്തോതാക്കൾക്കഭീഷ്ടവഷ്ടകനും എല്ലാം കാണുന്നവനും ദിവസം, പ്രഭാതം, ദ്യോവ് എന്നിവയെ സ്വമഹിമകൊണ്ടു വളർത്തുന്നവനായ സോമൻ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. പിന്നെ, ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങൾക്കു കന്താവായ അവിട്ടൻ ഇത്രന്റെ ഏദയം പുകി, സ്തോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെട്ട്, കലശങ്ങളെ പ്രാപിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു.

20 മനീഷിഭിഃപവതേപൂർവ്വുകവി

ന്ദിഭിര്യതഃപരീകോശാഅചിക്രദൻ

ത്രിതസ്യനാമജനയന്മധുക്ഷര

ദിത്രസ്യവായോസ്സഖ്യായകന്തവേ

വ. 15

അനന്തം:-

പൂർവ്വതഃ കവിഃ	— പുരാണഃ മേധാവി സോമഃ
മനീഷി-ഭിഃ പപതേ	— മേധാവിഭിരധാര്യപാദിഭിഃ പുനതേ
സ-ഭിഃ യതഃ	— കർമ്മനേത്രഭിർനീയമിതസ്സൻ
കോശാൻ പരി	
അപി-കൃദൽ	— കലശാൻപ്രാപ്തം പരികൃന്ദതേ ശബ്ദകരോതി
ത്രിതസ്യ നാമ ജനയൻ	— ത്രിഷുസ്ഥാനേഷു വിസ്തൃതസ്യേന്ദ്രസ്യ നാമക മദകമല്ലാഭയൻ
ഇന്ദ്രസ്യ വായോഃ സഖ്യായ	
കർത്തവേ	— ഉഭയസ്യസഖ്യം കർത്തവ്യം
മധു ക്ഷരൻ	— മധുരം രസം ക്ഷരതി

അർത്ഥം.-പുരാണം മേധാവിയുമായ സോമൻ വിഭാഗമാ-
രായ അധാര്യ മുതലായവരായി ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന. കർമ്മനേ-
നാകളാൽ നിയന്ത്രിതനായി കലശങ്ങളെ പ്രാപിക്കാൻവേണ്ടി
ശബ്ദിക്കുന്നു. ഭൂമ്യന്താരിക്ഷദ്വയാവകളാകുന്ന മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളിൽ
നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രനെപ്പോലെ സഖ്യിച്ച ജലമുൽപാദിപ്പിച്ചു
കൊണ്ടു്, ഇന്ദ്രനായും വായുപായും സഖ്യമുണ്ടാക്കാനായി മധുരം
രസം പൊഴിക്കുന്നു.

21 അയംപുനാനുജ്ഞസോവിരോചയ

യേസിന്ധുജ്യോത്സാഭവദലോകകൃൻ

അയത്രിസ്സപ്താഹ്നാൻതഗിരഃ

സോമോഹൃദേപപതേചാരുമന്സരഃ

അനന്തം:-

ലോകകൃൻ അയം

പുനാനഃ

— ലോകാനാം കർത്താസോമഃ

പുനമാനഃ

ഉഷസഃ വി രോചയൻ

— വിവിധം രോചയതി

അയം സിന്ധു-ഭ്യഃ ഉ

അഭവൽ

— സമൃദ്ധശ്ചഭവതി

അയം സോമഃ ത്രിഃ സപ്ത

— ഏകവിംശതിംഗാ

ഋതപിങ്മുഖേന

ആ-ശിരം ദുഹാനഃ

— ദുഹാനഃ

ഏദേ മഥ്സരഃ, ചാരു

പവതേ

— ഏദയായ മദകരഃ രമണീയം

ക്ഷരതി

അർത്ഥം:-ലോകങ്ങൾക്കു് (ജലവും രേതസ്സും ധരിക്കുന്ന കൊണ്ടു്) കർത്താവായ ഈ സോമൻ ഉഷസ്സുകളെ പലമട്ടിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. ഇവിടുന്ന് ഔകുന്ന ജലങ്ങളെക്കൊണ്ടു് സമൃദ്ധനാകുന്നു. ഈ സോമൻ ഇരുപത്തൊന്നു പശുക്കളെ ഋതപിങ്മുഖകൾ വഴിക്കു കൂട്ടുചേർന്നായി കറന്നുകൊണ്ടു്, ഏദയത്തിന്നു ഹഷ്കരമായ രസം ഭംഗിയായിപ്പൊഴിക്കുന്നു. (12 മാസങ്ങൾ 5 പൂതുക്കൾ, പകൽ, രാത്രി, സൂര്യൻ, ചന്ദ്രൻ എന്നിവ 21 പശുക്കൾ.)

22 പവ്സവസോമദിവ്യേഷുധാമസു

സൃജാനഇന്ദോകലശേപവിത്രആ

സീദന്നിരൂസ്യജന്ദരേകനിക്രദ

ന്യദീര്യതസ്സ്യുര്യമാരോഹയോദിവി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

കലശേ

— ദ്രോണകലശേ

പവിത്രേ ആ സൃജാനഃ

— ദശാപവിത്രേ ച സൃജാനഃ

(ആ ഇതി ചാത്ഥേ)

ഇന്ദ്രസ്യ ജന്ദരേ സീദൻ,

കനിക്രദൻ

— ജന്ദരേഗച്ഛൻ ശബ്ദം

കർവ്വന്ഥ്സൻ

ദിവ്യേഷു ധാമ-സു

പവസവ

— ദേവാനാമുദരേഷുക്ഷര

നൃപി: യത:

— നേതൃഭി: ജ്ഞാപി: പാരി
ഗൃഹീത: ജ്ഞാപി:

ഭീവി സൂര്യം ആ

അനോഹയ:

— പ്രാദുർഭൂതകരോ

അനം. അല്ലയോ ഭീഷ്മനായ സോമ, കലശത്തിലും ശോപവിത്രത്തിലും വിടപ്പെടുന്നവനും ഇന്ദ്രന്റെ വയനത്തിൽ ഗമിച്ചു ഗണ്യഭജനാഭനവനായി ദേവസ്ഥാനങ്ങളിൽ (ദേവന്മാരുടെ ഉദരങ്ങളിൽ) ഒഴുകിച്ചെന്നാലും, കമ്മനേതാക്കളായ ജ്ഞാപികളാൽ ഹോമിക്കപ്പെട്ടിട്ടാണ് ആകാശത്തിലിരിക്കുന്നത് സൂര്യനെ പ്രത്യക്ഷനാക്കിയത്.

23 അട്ടിഭിസ്സുതപ്തപസേപിതൃത്വ

ഇന്ദ്രവിക്രസ്യജാതോപാധിശൻ

തപസ്വപക്ഷാത്ഭവോപിപക്ഷണ

സോമഗോത്രംഗിരോദ്യോദ്യനോപ

അനവതം. —

ഹേവി-പക്ഷണ ഇന്ദ്രോ

സോമ

— വിദ്രവ്യം, ഭീഷ്മ, സോമ,

അട്ടിഭി: സുത:

— ഗ്രാഹിതഭിഷ്വതസ്വ.

ഇന്ദ്രസ്യ ജാതേഷ്വന്ത-

വിശൻ

— ജാപ്രദേശേഷു പ്രവേശായ

പവിത്രേ ന്ത പസേ

— ശോപവിത്രേ സമനാഭിക്ഷരസി

(കിഞ്ച) തപം നൃപക്ഷാ:

അവേ:

— തൃണാം മനുഷ്യാണാം ഗൃഹേണ
ദ്രവ്യം ദേവസി

അങ്ഗിരഭ്യ: ഗോത്രം

— യോലം, ഉദകം

അപ അപ്യനോ:

— ഉത്പാദകിതവൻ

അനം. എല്ലാം കാണുന്നവനും ഭീഷ്മനായ സോമ, പിടിക്കപ്പെട്ടാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടന്ന്, ഇന്ദ്രന്റെ ഉദരപ്രദേശങ്ങളിൽ കടക്കാനായി ശോപവിത്രത്തിൽ നിറഞ്ഞൊഴുകുന്ന മനുഷ്യരെ അനുഗ്രഹത്തോടു കൂടി നോക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു

കൂടാതെ, അവിടുന്ന് അങ്ഗീരസ്സുകൾക്കു മേലും തുറന്നു കൊടുത്തു.

24 ത്വാംസോമപവമാനംസ്വാ
 ധ്യോനവിപ്രാസോഅമദനവസ്യവഃ
 ത്വാംസുപണ്ണആരേദ്രിവസ്വ
 രീനോവിശ്വാഭിർമതിഭിഃപരിഷ്കൃതം.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,
 പവമാനം ത്വാം — ദീപ്തസോമ, പുയമാനം ത്വാം
 സു-ആധ്യഃ വിപ്രാസഃ — സുമതയോ വിപ്രാഃ, മേധാവിന
 സ്തോതാരഃ
 അവസ്യവഃ അന അമദൻ — രക്ഷാകാമാ അനുഷ്ടവന്തി
 വിശ്വാഭിഃ മതിഭിഃ
 പരി-കൃതം — സർവ്വാഭിസ്തൃതിഭിരലങ്കൃതം
 ത്വാം ഭിവഃ പരി — ദൃലോകസ്ത്യാപരി,
 ദൃലോകാൽ
 സു-പണ്ണഃ ആ അഭരൽ — ശ്ലേഷ്യാ ആഹരൽ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുത്തെ, സൽബുദ്ധികളും വിദ്വാന്മാരുമായ സ്തോതാക്കളെ നുകൂമം സ്തുതിക്കുന്നു. എല്ലാ സ്തുതികളാലുമലങ്കൃതനായ അവിടുത്തെ, ദൃലോകത്തിൽ നിന്ന് പക്ഷിരൂപംപൂണ്ടു ഗായത്രിയാണു് കൊണ്ടുവന്നതു്.

25 അവ്യേപനാനംപരിവാർജ്ജ്ഞിണാ
 ഹരിന്നവന്തേഅഭിസപ്തധേനവഃ
 അപാമുപസ്ഥേഅധ്യായവഃകവി
 കൃതസ്യയോനാമഹിഷാഅഹേഷത

അന്വയം:-

അവ്യേ വാരോ	— അവിമയേവാലേ, ഗോപവിത്രേ
ഉർമ്മിണാ പാരി	
പുനാനം ഹരിഃ	— രസേന പാരിതഃ പമ്പരാനം ഹാരിതവർണ്ണം സോമം
സപ്ത ധേനുവഃ	— പ്രീണയിത്രോഗായത്രാദ്യാ സ്തപപ്തമാന്ദംസി
അഭി നവന്തേ	— അഭിഗച്ഛന്തി
(കിഞ്ച) കവിഃ (ത്വാം)	
അപാഃ ഉപസ്മേദ	— അന്താരിക്ഷസ്യ ഉത്സന്ധഗേ
ഋതസ്യ യോനാ	— യോനേ, ഉദകേ
മഹിഷാഃ ആയവാഃ	— മഹാത്തോ മനുഷ്യാഃ
അധി അഹേഷത	— അധികഃ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.-ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ഗോപവിത്രത്തിൽ രസത്തോടുകൂടി ഭുജിക്കുന്ന പശുനിരമുററ സോമനെ സന്തോഷഭാഗ്രികളായ ഗായത്രി മുതലായ മന്ത്രസ്തകളുദിഗമിക്കുന്നു. പിന്നെ, കവിഞ്ഞുകാണുന്ന അവിടുത്തെ അന്താരിക്ഷത്തിന്റെ മടിയിലുള്ള ഗോപവിത്രത്തിലും വസതിവരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷലത്തിലും മഹാത്താരായ മനുഷ്യർ ഏതാരിക്കുന്നു

26 ഇദ്ദേപുനാനോന്തരിഗാഹന്തേദ്വയോ

വിശ്വാനിക്വണ്ഡന്ഥംസുപമാനിയദ്വേ

ഗാർദ്വണ്ഡാനോനിണ്ണിമംഹര്യതഃകവി

രത്വേന്യന്ത്രീളൻപരിവാർമയ്തി

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദ്രഃ പുനാനഃ	— സോമഃ പുനമാനസ്സൻ
യദ്വേ	— യാഗകല്പേന യജമാനായ
വിശ്വാനി സുപമാനി	
ക്വണ്ഡൻ	— വൈദികാനിലോകികാനി ച സർവ്വാണി സുവർത്താനികർവ്വൻ

മുയ: അതി ഗാഹരേ	— ശത്രുനതിക്രമ്യഗച്ഛതി
(കിഞ്ച) നി:—നിജം ഗാ:	
കൃണാസ:	— ആത്മീയാനിരൂപാണിര
	സമയാൻ കർവ്വാണ:
ഹര്യത: കവി:	— കാന്ത: ക്രാന്തപ്രജ്ഞസ്ത:
അത്യ: ന ക്രീളൻ	— അശ്വതുവക്രീഡൻ
വാരം പരി അഷ്തി	— ദശാപവിത്രംപരിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, യാ
കർത്താവായ യജമാനൻ വൈദികങ്ങളും ലൌകികങ്ങളുമാ
എല്ലാ മാഗ്ഗങ്ങളും തെളിയിച്ചുകൊണ്ട്, ശത്രുക്കളെ അതിക്ര
മ്യനടക്കൊള്ളുന്നു. പിന്നെ, സ്വന്തം രൂപങ്ങളെ രസമയ
മാക്കിക്കൊണ്ട്, കാമ്യരും കവിഞ്ഞ പ്രജ്ഞയോത്തവനും
അവിടുന്ന് കതിരപോലെ പുളച്ചുകൊണ്ട്, ദശാപവിത്രത്തെ
മുറു പ്രാപിക്കുന്നു.

27 അസശ്ചതശ്ശതധാരാഅഭിശ്രിയോ
ഹരിന്നവന്തേവതാഉദന്യവഃ
ക്ഷിപോമുജന്തിപരിഗോഭിരാപ്ത
ന്ത്യതീയേപൃഷ്ഠേഅധിരോചനേഭിവഃ

അന്വയം:—

അസശ്ചത: — പരസ്പരമസംഗതാഃ
ശതധാരാഃ, അഭിശ്രിയഃ — അപരിമിതധാരാഃ,
അഭിതസ്സോമം ശ്രയന്ത്യഃ

ഉദന്യവഃ താഃ ഹരി.

അവ നവന്തേ

— ഉദകേച്ഛാവത്യഃ പ്രസിദ്ധാസ്സ്യ
ഭീപ്തയഃ ഹരിതവണ്ണം സോ
ഗച്ഛന്തി

ക്ഷിപഃ ഗോഭിഃ പരി

അവതഃ

— അങ്ഗലയോരശ്വിഭിഃ പരിത

ദിവഃ രോചനേ — ആദിത്യോദ്രോചമാനേ
 തൃതീയേ പൃഷ്ഠേ അധി — ക്ഷിത്യപേക്ഷയാതൃതീയഭൂതേ
 പൃഷ്ഠേദ്യലോകേ അധിവസന്തഃ
 സോമഃ മൃജന്തി

അർത്ഥം.-അന്യോന്യം വേർപെട്ടവയും കണക്കറ്റാ ധാരകളു
 രാവയും സോമനോട് അടുത്തുണ്ടായവയും ഇലേച്ചുക്കളമായ
 സൂര്യന്റെ പ്രസിദ്ധപ്രകാശങ്ങൾ പച്ചനിറമറ്റ സോമനെ പ്രാ
 പിടുന്ന രശ്മികളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട സോമനെ വിരലുകൾ ശു
 ഭരിക്കുകയും ആദിത്യൻ നിന്നു ശോഭയേറുന്നതും ഭൂമി
 യിൽ നിന്നു മൂന്നാമത്തേതായ ദ്യലോകത്തിലധിവസിക്കുന്നതു
 മായ സോമനെയാണ് (മനുഷ്യരുടെ വിരലുകൾ) ശുദ്ധീകരി
 ക്കുന്നത്

28 തവേമാഃപ്രജാദിവ്യസ്യരേതസു

സ്വപിശ്വസ്യഭവന്തസ്യരാജസി

അഥേവേവിശ്വപവമാനത്വേവശേ

ത്വമിന്ദോപ്രഥമോധാധാഅസി

അന്വയം. -

ഹേ പവമാന, ഇന്ദോ — പുരുമാന, ദീപ്ത, സോമ
 തവ ദിവ്യസ്യ രേതസഃ — ശുക്തസ്യ സകാശാൽ
 ഇമാഃ പ്ര-ജാഃ — പ്രാണിനമുൽപന്നാഃ
 തവ പിശ്വസ്യ ഭവന്തസ്യ — ഈശ്വരോഭവസി
 രാജസി —
 അഥ ഇദം വിശ്വം തേ — ത്വദധീനം വത്തതേ
 വശേ —
 പ്രഥമഃ തവ ധാമധാഃ — മുഖ്യസ്വപാധോധത്താ വേസി
 അസി -

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരണം ദീപ്തമായ സോമ അവിടുത്തെ
 ദിവ്യമായ ശുക്തത്തിൽ നിന്നാണ് ഇക്കണ്ട പ്രാണികളെല്ലാമുള
 വായത്ത് ("സോമോവൈരേതോധാഃ പ്രസോമനാഃ" രേ
 തസ്യ ധരിക്കുന്നത് എന്ന ശ്രുതി) അവിടുന്ന് എല്ലാ ഭൂതജാത

ത്തിന്നമീശ്വരനാകുന്നു. ഇക്കണ്ട ജഗത്തു് അവിടേയ്ക്കുധീനമായി വർത്തിക്കുന്നു. മുഖ്യനായ അവിടനു് എല്ലാ തേജസ്സുകളും ധരിക്കുന്നവനാകുന്നു.

29 തപംസമുദ്രോത്തസിവിശ്വവിൽകവേ

തവേമാപഞ്ചപ്രദേശോവിധർമ്മണി

തന്യാഞ്ചപൃഥിവീഞ്ചാതിജദ്രിഷേ

തവജ്യോതിഃഷിപവമാനസൂര്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, കവേ, തപം—	പുയമാന, ക്രാന്തപ്രജ്ഞ തപം
(യസ്മാത്തപം) സമുദ്രഃ	— അപാം വർഷസാധനഃ
(അതഃ) വിശ്വ-വിൽ	
അസി	— സർവ്വം ജ്ഞാതാവേസി
(കിഞ്ച) തവ	
വിധർമ്മണി	— വിധാരണേ
ഇമാഃ പഞ്ച പ്രദേശഃ	— പ്രകൃഷ്ടാദിശോഭവന്തി
തപം ഭ്യാം ച പൃഥിവീം	
ച അതി ജദ്രിഷേ	— ബിഭേഷി
സൂര്യഃ തവ ജ്യോതിഃഷി	— തേജാഃസ്യാപ്യായയതി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം കവിഞ്ഞ പ്രജ്ഞയൊത്തവനുമായ സോമ, അവിടന്നു ജലവർഷിയാകയാൽ എല്ലാമറിയുന്നവനാകുന്നു. അവിടത്തെ താങ്ങിലാണു് ഇക്കണ്ട അഞ്ചു ദിക്കുകളും ഭവിക്കുന്നതു്. (കിഴക്കു മുതൽ നാലും മുകളുംകൂടി അഞ്ചുദിക്കുകൾ) അവിടനു് ഭ്യാവിനെയും ഭൂവിനെയും ഭജിക്കുന്നു. സൂര്യൻ അവിടത്തെ തേജസ്സുകളെ വളർത്തുന്നു.

30 തപംപവിത്രോജ്ജ്വോവിധർമ്മണി

ദേവേഭ്യസ്സോമപവമാനപുയസേ

ത്വാമുശിജഃപ്രഥമാഅഗൃണത

തുഭ്യേമാവിശ്വാഭവാനനിയേമിരേ

അനന്തം:-

ഹേ പവനാന, സോമ,	
ത്വം മമസഃ	— ലോകസ്യ
വി-ധർമ്മിണി പവിത്രേ	— വിധാനകേ ഗോപവിത്രേ
ദേവേഭ്യഃ പുയസേ	— ദേവാനാമമിഷ്യസേ
ത്വാം ഉഗീതഃ പ്രഥമാഃ	
അഗ്രഹ്ണന്ത	— കാമയമാനാഃ പൃഥ്വീഭ്യോ
	ഗ്രഹ്ണന്തി
തുഭ്യ ഇമാ വിഗാ	
ഭവനാനി	— തുഭ്യഭിരാനി സർവ്വാനി
	ഭൂതമാനാനി
യേമിശ	— ആമാനം യജ്ഞാനി

അനന്തം-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അവിടുന്ന് ലോകത്തെ താങ്ങുന്ന ഗോപവിത്രത്തിൽ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. യാഗകാമന്മാരും ഭവ്യന്മാരുമായ പ്രതികൂകൾ അവിടുത്തെ പിടിക്കുന്നു. അവിടുള്ളായി ഇക്കാര്യം എല്ലാ ഭൂതമാനങ്ങളും ആശ്വാപ്തം ചെയ്യുന്നു.

31 പ്രോഹൃതൃത്യനിവാർത്ഥവ്യയം.

വൃഷാപനേഷ്വപക്രമേ:

സന്ധിതയോവാപഗാതാർത്ഥവ്യയം

ശിശുരീഹന്തിമതയാപനിപ്തം.

അനന്തം:-

വൃഷാ, ഹാരിഃ, ദോഃ	— സേകതാ, ഹാരിത്വസ്തഃ
	ശബ്ദയിതാ സോമഃ
വനേഷ്വപക്രമേ	— ഉദാകഷ്വപക്രമേ
അപ്യയം വാഃ പ്ര അതി	
ഏതി	— അവിമയം വാലം
	പ്രകഷേണാതിഗച്ഛതി
വാപഗാതാഃ ധീതയഃ	— യാഗം കാമയമാനാധ്യാതാഃ
	അപനിപ്തം

മതയഃ പനിപ്തം ശിശുഃ
രിഹന്തി

— സ്തതയശ്ശബ്ദയന്തം, ശിശുവൽ
സംസ്തന്തവ്യം സോമം ലിഹന്തി,
സ്വ്യശന്തി

അർത്ഥം:-നനവിയാറുന്നവനും പച്ചനിറമുറവനും ശബ്ദിക്കുന്നവനുമായ സോമൻ ജലങ്ങളിലൊച്ചയുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, ആട്ടിൻരോമമുറ ശോപവിത്രത്തെ വേണ്ടപോലെ അതിക്രമിച്ചുകടക്കുന്നു. യാഗേച്ഛുകളായ ധൃതാക്കര, ഉപാസകൻ, അവിടുത്തെ നന്നായി സ്തുതിക്കുന്നു. ശബ്ദിക്കുന്നവനും ഒരു കഞ്ഞിനെപ്പോലെ നോക്കി രക്ഷിയ്ക്കപ്പെടേണ്ടവനുമായ സോമനെ, സ്തുതിക്കും നക്കുന്നു. സ്വശിക്കുന്നു.

32 സസൃത്യസൃശ്ശിഭിഃപരിവൃത

തത്തുതനാനസ്രിവൃതം യഥാവിദേ

നയന്നുതസ്യപ്രശിഷോനവീയസീഃ

പതിജ്ജനീനാമപയാതിനിഷ്കൃതം

അന്വയം:-

സഃ യഥാ വിദേ	— യഥാ ജാനാതി, യേനപ്രകാരേണ
ത്രിവൃതം തത്തു തനാനഃ	— സവന്നൈസ്രിവൃതം യജ്ഞം വിസ്താരയൻ
ഋതസ്യ നവീയസീഃ	— സത്യഭൂതസ്യ യജമാനസ്യ നവതരാഃ
പ്ര-ശിഷഃ നയൻ	— പ്രശംസനാഃ അഭിമതാനി പ്രാപയൻ
സസൃത്യ സൃശ്ശിഭിഃ	
പരി വൃത	— ആരമാനം പരിവേഷയതി
(തസ്മാ ഏവ) ജനീനാം	
പതിഃ	— പാലകഃ
നിഃകൃതം ഉപ യാതി	— സംസ്കൃതം പാത്രമപഗച്ഛതി

അഥം-അറിയുന്നപോലെ കഥം പുണ്യമാകുംവണ്ണം മൂന്നു സവനങ്ങളാകുന്ന മൂന്നിഴകളുള്ള യജ്ഞമാകുന്ന വസുത്തെ നെയ്യ കൊണ്ടും, സത്യഭൂതനായ യജമാനന്റെ പുതിയ പുതിയ അഭിഷേകം നേടിക്കൊടുത്തുകൊണ്ടും അപിടന്ത് സൂര്യന്റെ രശ്മികളാൽ തന്നെത്താൻ ചുറ്റി (അതായത് ദിവസംതോറും മേൽപ്പറഞ്ഞതാവശ്ചിച്ച്) യജമാനനുതന്നെ ഉൽപത്തികളുടെ (അതായതു സന്തതികളുടെ) രക്ഷകനായി, ശുദ്ധീകൃതമായ പാത്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു

33 രാജാസിന്ധുനാംപവതേപതിട്ടിവ

ഋതസ്യയാതിപഥിഭിഃകനികൃദൻ

സഹസ്രധാരപരിഷിച്യതേഹരിഃ

പുനാനോവാചജനയനുപാവസുഃ

അന്വയം -

സിന്ധുനാം രാജാ	— നദീനാം, ഉദകാനാമീശ്വരഃ
ദിവഃ പതിഃ	— ദ്യുലോകസ്യ സ്വാമീ സോമഃ
ഋതസ്യ പഥിഭിഃ	
കനികൃദൻ യാതി	— യജ്ഞസ്യ മാഗ്നൈശ്ചൈവ കർച്ചൻ ഗപ്തമതി
സഹസ്ര-ധാരഃ, ഹരിഃ	
പവതേ	— ബഹുധാരാ യുക്തഃ, ഹരിതവണ്ണസ്സോമഃ ക്ഷരതേ
പുനാനഃ, വാചം ജനയൻ	— പുനരാനഃ, ശബ്ദമുൽപാദയൻ
ഉപ-വസുഃ പാഠി	
സിച്യതേ	— ഉപാഗച്ഛയന്തഃ ഋതപിഭിഃ പരിഷിച്യതേ

അഥം-നദികളുടെ ജലങ്ങളുടെ ഈശ്വരനും ദ്യുലോകത്തിന്നു സ്വാമിയുമായ സോമൻ യജ്ഞത്തിന്റെ മാഗ്നൈശ്ചൈവയുടെ ശബ്ദിച്ചും കൊണ്ടുവരുന്ന കണക്കറ്റാ ധാരകളാർവരം പച്ച നിറമാണവനുമായി ഒഴുകുന്ന ശുദ്ധീകൃതമായ പാത്രത്തെ

കണവനം സമീപസ്ഥധനനമായി, ഗുതപിക്കകളാൽ നന്നല്ല
പ്പെടുന്നു.

34 പവമാനമഹ്യണ്ണോവിയാവസി
സുരോനചിത്രോഅവ്യയാനിപവ്യയാ
ഗന്ധിപുതോനൂഭിരദ്രിഭിസ്സതോ
മഹേവാജായധന്യായധന്യസി

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, (ത്വം) മഹി
അണ്ണി വി ധാവസി — ബഹുഭക്തം, ബഹുരസം ഗമയസി
(കിഞ്ച) സുരഃ ന ചിത്രഃ — ചായനീയഃ പുഷ്പഃ
അവ്യയാനി പവ്യയാ — അവിമയാനി പാത്രാണി
ഗച്ഛസി
(കിഞ്ച) ഗന്ധി-പുതഃ — ബാഹുഭിരഭിശോധിതഃ
നൂ-ഭിഃ അദ്രി-ഭിഃ സുതഃ — ഗുതപിശിർഗ്രാവഭിരഭിഷുതഃ
ധന്യായ മഹേ വാജായ
ധന്യസി — ധനേഭ്യോഹിതായ മഹതേ
സബ്ദഗ്രാമായ ഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അവിടുന്നു ധാരാളം നീരു്
(രസം) പുറത്തു വരുത്തുന്നു. പിന്നെ സൂര്യനെന്നപോലെ പുഷ്പ
നായി ആട്ടിൻരോമമുറ്റ പാത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. കൂടാതെ,
കൈകളാൽ ശുദ്ധീഭവയ്യപ്പെട്ട്, ഗുതപിക്കകളാൽ പിടിക്കല്പകൾ
കൊണ്ടു സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി, ധനഹിതവും (ധനലാഭ
ത്തിന്നു പററിയതും) മഹത്തമായ യുദ്ധത്തിന്നുപോകുന്നു.

35 ഇഷമുജംപവമാനാഭ്യേഷി
ശ്വേനോനവംസുകലശേഷുസീദസി
ഇന്ദ്രായമഭോമഭ്യോമഭിസ്സതോ
ദിവോവിഷ്ണുഃപ്രമോവിചക്ഷണഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇഷം	
ഉജ്ജം അഭി അഷ്ടസി	— ത്വമന്നം ബലഞ്ചാഭിഗച്ഛസി
ശ്യേനഃ ന വംസു	
കലശേഷ	— ശ്യേനഃ കലായേഷ്ചിവകലശേഷ
സീഭസി	— നിഷ്ഠേന്ദ്രാ ഭവസി
(അഥപരോക്ഷകൃതഃ) ദിവഃ	
ഉപ-മഃ	— ദൃലോകസ്ത്യാപമീയമാനഃ
വിഷുഃഭഃ	— വിശേഷേണസ്തുംഭയിതാ, സ്ഥൂണാ യഥാഗൃഹം തഥാ
വി-പക്ഷണഃ	— വിദ്രഷ്ടാ
ഇന്ദ്രായ മദ്ധോ	— മകേരഃ
മദ്യഃ മദഃ സുതഃ	— മദഹേതുരസോഭിഷ്ഠതഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അന്നത്തെയും ബലത്തെയുമവിടുന്നു പ്രാപിക്കുന്നു പരസ്ത് കൂടകളിലെന്നപോലെ, കലശങ്ങളിലവിടുന്നിരിക്കുന്നു (ഇനി പരോക്ഷം) ദൃലോകത്തോടു തുല്യവും, ഇങ്ങ ഗൃഹത്തെയെന്നപോലെ താങ്ങി നിൽക്കുന്നതും ഏലാം കാണുന്നതും ഇത്രന്നു ഹഷ്കരവും (ഏവക്ഭം) ഹഷഹേതുവുമായ സോമരസം സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

36 സ്വപ്നസ്വസാരോജിമാന്തശ്ശിശു
 നവഞ്ജജ്ഞാനജേന്ത്യംവിപശ്ചിതം
 അപാങ്ഗന്ധർവ്വന്ദിവ്യന്യചക്ഷസം
 സോമംവിശ്വസ്യജ്വന്തസ്യരാജസേ

അന്വയം:-

സ്വപ്ന സ്വസാരഃ മാന്തഃ	— സ്വപ്നസംഖ്യാകാഗംഗാദ്യാനദ്യഃ
നവം ജ്ജ്ഞാനം ശിശുഃ	— ജായമാനം ശിശുസ്ഥാനീയം
ജേന്ത്യം വിപശ്ചിതം	— ജന്യശീലം, വിദ്വാംസം
അപാം ഗന്ധർവ്വം	— ജനകം, ഉദകസ്യ ധാതാരം
ദിവ്യം നൃ-ചക്ഷസം	— ദിവീഭവം, നൃണാമൃഷ്ടാ

സോമം വിശ്വസ്യ

ഭവനസ്യ

രാജസേ അഭി

— സർവ്വസ്യ ഭൂതജാതസ്യ

— ശോഭായൈ അഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-ഏഴു സഹോദരിമാരായ ഗംഗാദിനദികളായ അമ്മ മാർ പുതുതായി പിറന്ന കഞ്ഞിനെപ്പോലെയുള്ളവനും ജയശീലനും വിദ്വാനും ജലമുണ്ടാക്കുന്നവനും ജലത്തിന്റെ വിധാതാവും ദ്രോവിലുള്ളവായവനും മനുഷ്യരെ കാണുന്നവനുമായ സോമനെ എല്ലാ ഭൂതജാതത്തിന്റെയും ശോഭയ്ക്കായി പ്രാപിക്കുന്നു.

37 ഈശാനഇമാഭവനാനിവിധീസേ

യുജാനഇനോഹരിതസ്സുപണ്ണ്യഃ

താസ്മൈക്ഷരത്തുമധുരഃഘൃതംപയ

സ്തവപ്രതേസോമതിഷ്ണതൃഷ്ണയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

ഈശാനഃ

ഹരിതഃ സുപണ്ണ്യഃ

— സർവ്വസ്യസ്വാമീത്വം

— ഹരിതവണ്ണാ,

സുപതനാശ്വാശ്വാഃ, രഥേ

യുജാനഃ ഇമാ ഭവനാനി

വി ഈയസേ

താഃ തേ മധുരം

— ഇമാനി ഭൂതജാതാനി ഗച്ഛന്തി

— താഃ സുപണ്ണ്യഃ

തവമാധുര്യോപേതം

ഘൃതം പയഃ ക്ഷരത്ത

കൃഷ്ണയഃ തവ പ്രതേ

തിഷ്ണതൃഷ്ണ

— ദീപ്തമുദകം ക്ഷരത്ത

— മനുഷ്യാസ്സവകർമ്മണി തിഷ്ണതൃഷ്ണ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, എല്ലാവരിന്നുമീശനായ അവിടുന്ന് പച്ചനിറമുറ്റി പറക്കുന്ന കുതിരകളെ തേരിൽ പൂട്ടി ഇക്കണ്ട ചരാചരങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. ആ കുതിരകൾ പ്രകാശമുറ്റി ജലം തുടങ്ങി. മനുഷ്യർ അവിടുത്തെക്കുറിച്ച കമ്മത്തിൽ വർത്തിക്കട്ടേ.

38 ത്വന്നപക്ഷാഅസിസോമവിശ്വതഃ

പവമാനവൃഷതോവിയാവസി

സന്നപവസ്വസുചിരണ്യവ

ചയംസ്യാമുപനേഷജീവസേ

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷഭ, പവമാന,

സോമ, ത്വം വിശ്വതഃ

തപക്ഷാഃ അസി

(ത്വം) താ വി യാവസി

സഃ (ത്വം) വസുചഃ

(തഥാ) ഹിരണ്യ-വർ

നഃ പവസ്വ

വയം ഉപനേഷ

ജീവസേ സ്യാമ

— സർവ്വതഃ

— നൃണാം ദൃഷ്ടാ ഭവസി

— അപോഹിവിധം ഗച്ഛസി

— വാസകൈസ്ത്വാദിഭിര്യുക്തം

— ബഹുഭിർഹിരണ്യയുക്തം ധനം

— അസ്മാകം ക്ഷാ

— ലോകേഷു വസുഭിർഹിരണ്യ

യുക്താഃ

— ജീവിതം പ്രഭവേമ

അർത്ഥം:-അല്പയോ ജലവഷക, ശുചീകര, സോമ, അവി
ടുണെമ്പാടു, മനുഷ്യരെ കാണുന്നവനാകുന്ന അവിടുന്ന് വസ
തീവരി മുതലാത മനുഷ്യജലങ്ങളെ പലപാടു പുകുന്നു. അപ്ര
കാമുള്ള അവിടുന്ന് കഴിച്ചിലിന്ന് പശു മുതലായവയോടുകൂടി
യതും ധാരാളം സ്വർണ്ണമൊത്തതുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കൊഴുകി
ത്തന്നാലും. ലോകങ്ങളിൽ ഞങ്ങൾ ആ പശുധനഹിരണ്യ
ധനന്മാരായി ജീവിക്കാൻപോന്നവരാകാമു.

39 ഗോവിൻപവസ്വസുവിചിരണ്യവി

ദ്രേതോധാമുദോമനേഷപിതഃ

ത്വംസുവീരോഅസിസോമവിശ്വവി

ത്തന്വാവിപ്രാമുപഗീരോമന്തസതേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ, ഗോ-വിൽ
വസു-വിൽ,

ഹിരണ്യ-വിൽ	— ഗവാം ലംകേഃ വസുനഃ, ധനസ്യ ലംകേഃ, ഹിരണ്യസ്യ ലംകേഃ
രേതഃ-ധാഃ	— പ്രജനനസാമത്ഥ്യസ്യ ധാരയിതാ

ഭുവനേഷു അപ്സിതഃ

പവസ്വ	— ഉദകേഷ്വപ്സിതഃ ക്ഷര
-------	----------------------

ത്വം സു-വീരഃ അസി	— സുവീര്യോ ഭവസി
------------------	-----------------

വിശ്വ-വിൽ	— സർവ്വസ്യ വേത്താസി
-----------	---------------------

തം ത്വാ ഇമേ വിപ്രാഃ	— മേധാവിനഃ
---------------------	------------

ഗിരാ ഉപ ആസതേ	— സ്തുത്യാ ഉപാസതേ
--------------	-------------------

അർത്ഥം-അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, പശുക്കളെ നേടി
ത്തരുന്നവനും ധനം നേടിത്തരുന്നവനും സ്വപ്നം നേടിത്തരുന്ന
വനും സന്താനോൽപാദനസാമത്ഥ്യമേന്തുന്നവനും ജലങ്ങളിൽ
പ്രവേശിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനുമായ അവിടുന്ന് ഷുകിവന്നാലും, അ
വിടുന്ന നല്ലവീര്യമുറവനാകുന്നു, എല്ലാം അറിയുന്നവനാകുന്നു.
അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ ഈ മേധാവികൾ സ്തുതിയാലുപാ
സിക്കുന്നു.

40 ഉന്ധ്യഉമ്മതിർപുനനാഅതിഘപ

ഭപോവസാനോമഹിഷോവിഗാഹതേ

രാഘാപവിത്രരമോവാജമാതഹൽ

സഹസ്രദ്ഷ്ടഷ്ടിജജയതീശ്രവോബൃഹൽ

വ 19

അന്വയം:-

മധഃ ഉമ്കിഃ	— മധുരസ്യരസഃ
------------	--------------

വനനാഃ ഉൽ

അതിസ്ഥിപൽ	— വനനീയാവാച ഉത്മാപയതി
-----------	-----------------------

അപഃ വസാനഃ	— ഉദകാന്യാച്ഛാദയൻ
-----------	-------------------

മഹിഷം വി ഗാഹതേ	— മഹാൻ സോമഃ കലശം പ്രവിശതി
രാജാ, പവിത്രം	— ദശാപവിത്രമേവയസ്യരഥഃ, സസോമഃ
വാഭം ആ അരുഹത്	— സന്ദഗ്രാമമാരോഹതി
സഹസ്ര-ഭൃഷിഃ	— ബഹുഭൃഷഃ, അപരിമിതഗമനഃ
ബ്രഹ്മൻ ശ്രവഃ ജയതി	— മഹദന്നമസുഭന്ദം സാധയതി

അത്ഥം. യാഗധർമ്മം. കരണീയവാക്കുകളെ (സ്തുതികളെ) ഉയർത്തുന്നു. ജലങ്ങളെ മുക്കിക്കൊണ്ടു മഹാനായ സോമൻ കലശത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു രാജാവും ദശാപവിത്രമാകുന്ന നേരത്തെത്തന്നെയും സോമൻ പോർക്കളത്തിൽ കയറുന്ന കണക്കുവരിധം ഏകീവരുന്ന അവിടുന്ന് മഹത്തായ അന്നം നമുക്കു വേണ്ടി നേടുന്നു

41 സന്ദന്നാമുദീയത്തിപ്രജാപതി

പ്രിഗ്ദ്ധായപ്രിഗ്ദ്ധാസ്സഭാത്താമിദവി

ബ്രഹ്മപ്രജാവട്ടയിമശപന്ധ്യം

പിതൃബ്രഹ്മസൃഷ്ടയാചതാൻ

അന്വയം. -

സഃ വിശ്വ-ആയഃ	— സർവ്വസൃഗ്ഗതാ സോമഃ
പ്രജാ-വതിഃ	— പ്രജാഭൂപന്ഥലഭാതിഃ
സ-ഭരഃ	— സഹസ്രാധിഭരണാഃ
വിശ്വാഃ ഭന്താഃ	— സർവ്വാസ്തുതീഃ
അഥഃ-ദിവി	— അഹോരാത്രയോദ്ധ
ഉതി ഇയതി	— ഉതികൃഷ്ണം പ്രോയതി
(അഥപ്രത്യക്ഷകൃത്)	
ഘേ ഇന്ദോ	— ദീപതസോമഃ
പ്രജാ-വതി ബ്രഹ്മ	— പ്രജാഭിരൂപം പരിവൃദ്ധം കമ്മ
അശപന്ധ്യം യതി.	— വ്യാപതശ്ചഹം ധനുഞ്ച

(ഇന്ദ്രേണ) പീതഃ (ത്വം)

ഇന്ദ്രം

— തമേവ

അസൃദ്യം യാചതാൽ

— അസൃദത്വം യാചസ്യ

അർത്ഥം.—ഏല്പാവരെയും പ്രാപിക്കുന്ന സോമൻ സന്തതി രൂപമായ ഫലമേകുന്നവയും മനോഹാരിതയുററവയുമായ സ്തുതി കളെയെല്ലാം പകലും രാവും നന്നായി പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു, പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നു. (ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, ഇന്ദ്രനാൽ കടിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രനോടു ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി സന്തതിഫലത്തോടുകൂടിയ കർമ്മവും, ഗൃഹം മുഴുവൻ വ്യാപിച്ച ധനവും യാചിച്ചാലും.

42 സോഅഗ്രേഅഹ്നാംഹരിഹര്യതോമദഃ

പ്രചേതസാചേതയതേഅനുദ്യഭിഃ

ഓജനായാതയന്നന്തരീയതേ

നരാഗംസംസന്ദൈവ്യഞ്ചധർത്തരി

അനവയം:—

ഹരിഃ, ഹര്യതഃ, മദഃ

— ഹരിതവണ്ണഃ, കാന്തഃ, മദകരഃ

സഃ അഹ്നാം അഗ്രേ

— പ്രാതഃ കാലേ

(സ്നോതപ്രണാം) ചേതസാ

ദ്യഭിഃ

— പ്രജ്ഞാനേന സ്തുതിഭിഃ

അനു പ്ര ചേതയതേ

— അനുപ്രജ്ഞായതേ

(കിഞ്ച) ഓ ജനാ

യാതയൻ

— ഔജനേന, സ്നോതാരം യഷ്ഠാരഞ്ചസ്വവിഹിതേന കർമ്മണാ പ്രാപയൻ

നരാഗംസം ച

ദൈവ്യം ച

— നരൈശ്ശംസനീയം മാനുഷം ദിവീഭവം ച ഉജയവിധം ധനം

ധർത്തരി

— ധാരകേ യജമാനേ പ്രേരയൻ

അന്നഃ ഊയതേ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോർമ്മധ്യേ ഗച്ഛതി

അത്ഥം-പച്ചനിറമുറവനും കമനീയനും ഹിഷ്കരനുമായ ആ സോമൻ പ്രാതഃകാലത്തിൽ സ്നോതാക്കളുടെ അറിയിക്കൽ കൊണ്ടും സ്തുതികളാലും ക്രമത്തിൽ വെളിപ്പെടുന്ന പിന്നെ സ്നോതാവിനെയും യാഗകന്മാരായിനെയും തനിക്കു വിഹിതമായ കർമ്മത്തോടു ചേർക്കുന്നവനും മനുഷ്യരാൽ പ്രശംസനീയനുമായി മാനുഷവും ദിവ്യവും, രണ്ടുവിധവുമായ, ധനം ധരിക്കുന്ന യജമാനനെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനായി അവിടന്ന് ദ്യാവാപൃഥ്വികൾക്കു നടുവിൽ ഗമിക്കുന്നു.

43 അഞ്ചതേവ്യഞ്ചതേസമഞ്ചതേ

ക്രതുരീഹന്തിമധുനാഭ്യഞ്ചതേ

സിന്ധോരുച്ഛ്വാസേപതയന്മുക്ഷണം

ഹിരണ്യപാവാഃപശുമാസുഗൃഹ്ണതേ

അന്വയം:-

(ഭൂതപിങ്ങ്ഗ സോമം)

അഞ്ചതേ

— ഗോവികാരൈഃ അലങ്കൂർവ്വന്തി

(തഥാ) വി അഞ്ചതേ

— വിവിധം അഞ്ചന്തി

സം അഞ്ചതേ

— സമ്യഗഞ്ചന്തി, സ്തുത്യർത്ഥത്വം പുനരകന്തി:

(തഥാ) മധുനാ അഭി

അഞ്ചതേ

— ഗവേഷ്യന്മാഭ്യഞ്ചന്തി

(തഥാ ദേവാഃ) ക്രതു-

രീഹന്തി

— ലീഹന്തി, ആസ്വാദയന്തി

(തഥേവം സോമം)

സിന്ധോഃ

— ഉദാസ്യ, രസസ്യാധാരഭൂതേ

ഉത്-ശ്വാസേ പതയന്തം

— ഉച്ഛിതേ ദേശേ ഗച്ഛന്തം

ഉക്ഷണം പശു-

— സേകന്മാരും, ദ്രഷ്ടാരും

ഹിരണ്യപാവാഃ

— ഹിരണ്യേണ പുനന്ത ഭൂതപിങ്ങ്

ആസു ഗൃഹ്ണതേ

— വസതിവരീഷ്യ ഗൃഹ്ണന്തി

അത്ഥം-ഭൂതപിങ്ങ്ഗകൾ സോമനെ പശുവിൻപാൽ മുതലായവകൊണ്ടലങ്കരിക്കുന്നു, പലവിധമലങ്കരിക്കുന്ന, നന്നായലങ്കരിക്കുന്ന മാധുര്യമുള്ള ശവ്യദ്രവ്യംകൊണ്ടലങ്കരിക്കുന്നു. (സ്തുതി

യാകയാൽ ആവർത്തനം അനുചിതമല്ല.) പിന്നെ, ദേവന്മാർ യജ്ഞത്തെ നക്ഷത്രം ആസ്വദിക്കുന്നു. ജലരസത്തിന്നാധാരഭൂതമായ ഉന്നത പ്രദേശത്തെത്തുന്നവനായ വഷ്കനും എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ അതേ സോമനെ ഗൃതപിക്കുകയും സ്വർണ്ണത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവരായി, വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ പിടിച്ചുനില്ക്കുന്നു.

44 വിപശ്ചിതേപവമാനായഗായത
മഹീനധാരാത്യന്യോഅഷ്തി
അഹിന്നജ്ഞാമതിസപ്പതിത്വച
മത്യോനക്രിളന്നസരദ്യഷാഹരിഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഗൃതപിജഃ)

വിപശ്ചിതേ

— മേധാവിനേ

പവമാനായ ഗായത

— സോമായ സ്തുതിഃ കരുത

(സ്വച) മഹീ ന ധാരാ

— മഹതീവഷ്യാരേവ

അന്ധഃ അതി അഷ്തി

— രസാത്മകമന്നമത്യധികം ക്ഷരതി

അഹിഃ ന ജ്ഞാം ത്വചഃ

— സപ്പ ഇവ ജിജ്ഞാം ത്വചഃ

അതി സപ്പതി

— അതിമുഞ്ചതി, അഭിഷവകാലേ ത്വചഃ മുഞ്ചതി

വൃഷാ, ഹരിഃ

— കാമവഷ്കഃ, ഹരിതവജ്ഞോ രസഃ

അത്യഃ ന ക്രിളൻ അസരൻ— അശ്വഇവക്രിഡൻ, ദ്രോണ കലശം ഗച്ഛമതി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഗൃതപിക്കളേ, വിദ്വാനായ സോമനു സ്തുതിപൊല്പുക. അവിട്ടുന്ന പെരിന്ദു വഷ്യാരപോലെ രസരൂപമായ അന്നം ധാരാളമൊഴുകുന്നു. പാണ്ഡ്യ പഴയ തൊലി ഉറപ്പിക്കളയുന്നപോലെ പഴുകിയ തൊലിവിട്ടുകളയുന്ന. (സംസ്കാരിക്കുമ്പോൾ തൊലി നീങ്ങുന്നു) കാമവഷ്കവും പച്ചനിറ മുറുക്കുമായ രസം കതിരപോലെ പളുക്കുകൊണ്ട് ദ്രോണകലശം പ്രാപിക്കുന്നു.

45 അഗ്രഗോരാജാപ്യസ്തുവിഷ്യതേ
 വിമാനോത്തമാംഭവനേഷ്ഠിതഃ
 ഹരിഃഘൃതസ്തൃഗൃഹീകോത്തണ്ണവോ
 ജ്യോതിരഥഃപവതോയദാക്യഃ

വ. 20

അന്വയം:-

(യഃ) അഹ്നാം വി-മാനഃ — ദിനാനാം നിർമ്മാതാ (പര്യവേശി
 പ്രാസുധ്യധീനത്വാത്)
 ഭവനേഷ്ഠിതഃ — ഉദകേഷു, വസതിവാസിഷ്ഠ
 പ്രവേശിതഃ
 അഗ്രഗഃ രാജാ — അഗ്രഗന്താ, രാജമാനഃ
 അപ്യഃ തവിഷ്യതേ — അപ്സു സംസ്കൃതഃ സന്ധോമ
 സ്യതേ
 (കിഞ്ച) ഹരിഃഘൃതസ്തൃഗൃഹീകഃ — ഹരിതവണ്ണഃ, പ്രസൂതോദകഃ
 തൃഗൃഹീകഃ അർണ്ണവഃ — ഗോതന്ദ്രഗന്തഃ ഉദകവാൻ
 ജ്യോതിഃ-രഥഃ — ജ്യോതിർജയ രഥഃ
 ഓക്യഃ, റായേ പവതേ — ഗൃഹഹിതഃ ധനസ്യ പ്രാപയിതാ
 സൻ ക്ഷാതി

അർത്ഥം:-ആർ ദിവസങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുന്നവനും (പര്യവേശി
 യുടെ പ്രാസുധ്യധി കാണത്താൻ) ജലങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കപ്പെട്ടവനും
 ഭവനങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നവനും ഉദകങ്ങളിൽ സംസ്കൃതി
 ക്കപ്പെട്ടവനാണോ, ആ സോമൻ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു. പിന്നെ,
 രാജാവിന് പച്ചനിറമോവനും ഇളക്കപ്പെട്ട ജലമോത്തവനും
 ഗോതന്ദ്രഗന്തനും ജലധാരനും തേജസ്സാകുന്ന തോരോടു കൂടിയ
 വനം ഗൃഹത്തിന് ഹിതകാരിയും ധനമെത്തിക്കുന്നവനായൊ
 ള്കുന്നു. (ഇവിടെ സോമനെ പര്യവേശിയും ലതാരൂപനായും ഇട
 കലർത്തി പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു)

46 അസ്മിന്നിഹിതംഭാഷാഭാഷ്യം

പാർത്ഥിയാതുഭവനാന്യർത്ഥി

അംഗുരീഹിതമതഃപനിപുത

അഗ്നിരാജിനിസ്തൃഗൃഹീകോത്തണ്ണവഃ

അന്വയം:-

ദിവ: സ്തംഭ: ഉൽ-യത: മദ:—	ദൃലോകസ്യസ്തംഭേയിതാ, ധാരക: ഉൽഗതസ്തോമ:
പരി അസജ്ജി	— സൃജ്യതേ, അഭിപുയതേ
ത്രി-ധാതു:	— ദ്രോണകലശാധവനീയപുത ഭദ്രാഖ്യാസ്രയോധാതവ: യസ്യ, സ:
ഭവനാനി അഷ്തി	— ഉദകാനിഗച്ഛന്തി
പനിപ്തം അംശം	— ശബ്ദായമാനം സോമം
മതയ: രിഹന്തി	— പുജകാലിഹന്തി, ആസ്വാദയന്തി
യദി നി:നിജം	— യദാ രൂപവന്തം, തദാ
ഋഗ്വിഷ: ഗിരാ യയ:	— സ്തോതാരന്തം സ്തുത്യാഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-ദ്രോവിനെ സ്തംഭിപ്പിക്കുന്ന, താങ്ങുന്ന, മുകളിൽ പോയ സോമൻ (ഇവിടെ) സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. ദ്രോണകലശം, ആധവനീയം, പുതട്ടത്തു് എന്നിവയാകുന്ന മൂന്നു ധാതുക്കളോടുകൂടിയ അവിടുന്നു ജലങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. ശബ്ദിക്കുന്ന സോമനെ ആരാധകന്മാരാസ്വദിക്കുന്നു. രൂപംപൂണ്ടുപോയ സ്തോതാക്കൾ സ്തോത്രത്തോടുകൂടി അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

47 പ്രതേധാരാഅത്യണ്ബാനിമേഷ്യ:

പുനാനസ്യസംയതോയന്തിരംഹയ:

യദഗോഭിരിന്ദോചചോസ്സമജ്യസ

ആസ്പദാനസ്തോമകലശേഷസീദസി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,	
പുനാനസ്യ സം-യത: തേ—	പുനരായനസ്യ തവ സന്ദഗൃഹ്യമാണാ:
രംഹയ: ധാരാ:	— രംഹണസ്വഭാവോ ധാരാ:
മേഷ്യ: അണ്ബാനി	— മേഷസ്യാണി, ലോമാനി
അതി പ്ര യന്തി	— അതിക്രമ്യപ്രഗച്ഛന്തി
യദഗോഭി:	— യദോഭൈ:

ചമോഃ സം-അജ്യസേ — അധിഷ്ഠവണഫലകയോര
പര്യഭിഷ്ടയസേ

(തദാനിം) സുവാന്തഃ
കലശേഷ ആ സീദസി — സുയമാനസ്വം നിഷീദസി

അർത്ഥം:-ദീപ്തനായ ശുദ്ധീകൃതനായ സോമ, അവിടുത്തെ പിടിച്ചുവെക്കുന്നവയും ഗതിപ്രദനാവയമായ ധാരകൾ ആതിന്ദിന്റെ റോമങ്ങളെ അതിക്രമിച്ചുപോകുന്ന ജലങ്ങളാൽ സംസ്കരണ ചർമ്മങ്ങൾക്കു മുകളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ, സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് കലശങ്ങളിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു.

48 പവസസോമക്രതുവിൻതു

ഓമ്യോവ്യാവാഹേപരിധാവധ്യപ്രിയം

ജഹിവിശ്വാന്നക്ഷസന്തന്ദോഅത്രിണോ

ബൃഹദ്വദേവിദേവസുവിരാഃ

വ 21

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ, ന:

ഉക്തം: — അസ്താകം സ്തത്യ:

ക്രതുവിൻ പവസ — കമ്മജ്ഞസ്വം ക്ഷൗ

അവ്യ: വാഹേ പ്രിയം മധ്യ

പരി ധാവ — അവേർച്ചാലേ പ്രിയഭൃതം രസം പാരിക്കൗ

അത്രിണ: വിശ്വാൻ

രക്ഷസ: ജഹി — ക്ഷേകാൻ സർവ്വാൻ മാരയ

സു-വിരാ: വിദമേ — സുപുത്രാവയം യജ്ഞേ

ബൃഹദ് വദേവ — പ്രഭൃതം സ്തോത്രമുച്ചാരയേത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, ഞങ്ങളുടെവേണ്ടി സ്തത്യൻ കമ്മജ്ഞമായ അവിടുത്തൊഴുകിയാലും ആതിന്ദിന്റെ റോമറ്റാ ഗോപവിക്രന്തിലൂടെ മധ്യരരസം മറ്റും തുടിച്ചുവെച്ചും എന്തും ക്ഷേപിക്കുന്ന എല്ലാ രാക്ഷസന്മാരെയും കൊന്നാലും. സർവ്വത്രന്ദാരോടുമുടിയ ഞങ്ങൾ യാഗത്തിൽ മികച്ച സ്തോത്രമുച്ചരിക്കാറു.

വഗ്ഗം-22-23 കാവ്യഃ ഉശനാ ഗൃഹിഃ ത്രിഷ്ടുപ്തന്ദഃ

1 പ്രതുഭവപരികോശന്നിഷീദ
 തൃഭിഃപുനാനോഅഭിവാജമഷ്
 അശ്വന്നത്വാവാജിനംമജ്ജയ
 ന്തോച്ഛാബഹീരശനാഭീന്യന്തി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തു പ്ര ഭുവ	— ക്ഷിപ്രം പ്രഗച്ഛ
(ഗത്വാ) കോശം പരി	
നി സീദ	— ദ്രോണകലശേ നിഷണ്ണഃ വേ
തൃഭിഃ പുനാനഃ	— കർമ്മനേതൃഭിഃ പുനഃ
വാജം അഭി അഷ്	— യജമാനാർത്ഥമന്നമഭിക്ഷര
വാജിനം അശ്വം ന ത്വാ	
മജ്ജയന്തഃ	— ബലവന്തമശ്വമിവത്വാഃ
	ശോധയന്തഃ
ബഹിഃ അച്ഛ രശനാഭിഃ	
നയന്തി	— യജ്ഞം പ്രതി രശനാവദായ
	താഭിരബ്ധഗൃഹീഭിരധാര്യഭയഃ
	നയന്തി

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, വേഗത്തിൽ വന്നാലും. വന്നിട്ടു ദ്രോണകലശത്തിൽ ഇരുന്നാലും. കർമ്മനേതാക്കളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടവനായനം തുകിയാലും. കരുത്തുറ്റ കതിരയെ എന്നപോലെ അവിടുത്തെ കഴുകിവെട്ടപ്പാക്കുന്ന അധാര്യ മുതലായവർ കയർ പോലെ നീണ്ട വിരലുകളാൽ യജ്ഞത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചുവിടുത്തെ നയിക്കുന്നു.

2 സ്വായുധഃപവത്രേദേവേന്ദ്ര
 രശസ്സിഹാവൃജനംരക്ഷമാണഃ
 പിതാദേവാനാംജനിതാസുദക്ഷോ
 വിഷുഷോദിവോധന്തഃപൃഥിവ്യാഃ

അന്വയം:-

ഏതേ സോമാ: ഗവ്യോ — ഗവ്യാനി
 സഹസ്രാശ്രവാ:സി — സഹസ്രാസ്യാശിരലക്ഷണാന്യ
 നാനി ലക്ഷിതൃത്യ
 പവിത്രേഭി: പവമാനാ: — പവിത്രച്ചിരൈ: ക്ഷരമാണാ:
 മഹേ വാഭായ, അത്യായ — മഹത്തേനായ, അത്യുതായ ച
 ശ്രവസ്യവ: പുനാഭ: — അന്നേച്ഛവ:, സേനാഭേതാര:
 അത്യാ: ന അഭി അസ്സഗ്രന്ദ — അശ്വാഇവസ്യഭ്യനേ

അർത്ഥം:- ഈ സോമങ്ങൾ പാദീ മുതലായവയെയും കൂട്ടിച്ചേർന്നു ഹവീരനങ്ങളെയും മുൻനിർത്തി, ശോപവിത്രത്തിന്റെ ദ്വാരങ്ങളിലൂടെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടു്, മഹത്തായ അന്നത്തിന്നും അത്യുതത്തിന്നും വേണ്ടി അന്നമിപ്പിക്കുന്നവയും ശത്രുസേനകളെ ജയിക്കുന്നവയുമായ കതിരകൾപോലെ, വിടപ്പെടുന്നു

6 പരിഹിഷ്ഠാപതസ്തതോജനാനാം
 വിശ്വാസോഭോജനാപുചമാനഃ
 അഥാഭരശ്യേനദൃതപ്രയാസി
 രയിന്തുഞ്ജാനോഅഭിവാജമഹ്

അന്വയം:-

പത-ഹൃതഃ, പുചമാനഃ — ബഹുഭിരാഹൃതഃ,
 - ശോധ്യമാനസ്സോമഃ
 ജനാനാം വിശ്വാഭോജനാ — യജമാനാനാമർത്ഥമായ
 സർവ്വാസ്യാനാനി
 പരി അസരൽ ഹി സു — പരിസരതി ച
 (അഥപ്രത്യക്ഷകൃതഃ) അഥ
 ഹേ ശ്യേന-ദൃത, — ശ്യേനേനാഹൃതസോമ, തപഃ
 പ്രയാസി ആ ഭു — അന്നാന്യോഹര
 രയി- തുഞ്ജാനഃ — ധനം ദമനഃ
 - രസമഭി ൭

അർത്ഥം.-പലരാലും വിളിക്കപ്പെടുന്നവനും ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ സോമൻ യജമാനന്മാർക്കുവേണ്ടി എല്ലാ അന്നങ്ങളെയും മുറും പ്രാപിക്കുന്നു അവയിലെമ്പാടും പ്രസരിക്കുന്നു. (ഇനി നേരിട്ട്) പരത്തിനാൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട സോമ, അവിടുന്ന് അന്നങ്ങൾ കൊണ്ടുതന്നാലും. ധനദാതാവായി അന്നം, രസം നേരെ പൊഴിച്ചാലും.

7 ഏഷസ്വവാൻപരിസോമഃപവിത്രേ
സഗ്ഗോനസ്യഷോഅഭയാവദർവ്വാ
തിശേശിശാനോമഹിഷോനശൃങ്ഗേ
ഗാഗവ്യന്നഭിശുരോനസത്വാ

അന്വയം:-

സ്വവാൻ അർവ്വാ	— സുയമാൻ, അരണകശലഃ
ഏഷഃ സോമഃ സഗ്ഗ്ഃ ന	
സ്യഷുഃ	— വിസൃഷ്ടോശ്വഇവ
പവിത്രേ പരി	
അഭയാവൽ	— പരിധാവതി
(കിഞ്ച) തിശേ ശൃങ്ഗേ	
ശിശാനഃ	— തീക്ഷ്ണേവിഷാണേ തീക്ഷ്ണീകർവ്വൻ
മഹിഷഃ ന	— മഹിഷാഖ്യോതൃഗഇവ
ഗാഃ ഗവ്യൻ ശുരഃ ന	— പ്രഭൃതാഗാഇച്ഛൻ ശുരഇവ ച
സത്വാ അഭി	— സദനശീലോയം ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും സഞ്ചരണകശലനമായ ഈ സോമൻ അഴിച്ചുവിടപ്പെട്ട കതിരപോലെ, ദശാപവിത്രത്തിലോടിയെത്തുന്നു. പിന്നെ, ഇതുകൊമ്പുകൾ എടുത്തു പിടിച്ചു പോതുപോലെയും പശുക്കളെ കിട്ടാനിച്ഛിച്ച് ആക്രമിക്കുന്ന ശുരനെ പോലെയും സ്ഥാനത്തിരിക്കുന്ന ശീലമുററ അവിടുന്ന് ദ്രോണകലശത്തിലേക്കു നടക്കോളുന്നു.

അന്വയം -

സു-ആയുധം. ഇന്ദ്രം പപതേ— ശോഭനായുധസ്സോമഃ ക്ഷരതി
(സ) ദേവഃ അഗസ്തിഹാ— രക്ഷോഘാ
വൃജനം രക്ഷമാണഃ— ഉപദ്രവം, ഉപദ്രവാദക്ഷിതാ
ദേവാനാം ജനിതാ,
പിതാ— ഉൽപാദകം പാലകഃ
സു-ദക്ഷഃ, ദിവഃ വിഷ്ണുഃ— സുബലഃ ഭൂലോകസ്യ വിശേഷേണ സ്തംഭയിതാ
പൃഥിവ്യുഃ ധന്വന്തഃ— ധാരകഃ

അർത്ഥം.—ശോഭനായുധമായ സോമനൊഴുകുന്ന ആ ദേവൻ രക്ഷസ്സുകളുടെ ഹന്താവാകുന്ന ദ്രോഹത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നവനാകുന്ന ദേവന്മാക്കുള്ളതും രക്ഷിതാവുമാകുന്ന നല്ല ബലമൊത്തവനും ഭൂലോകത്തെ സ്തംഭിപ്പിച്ചു നില്ക്കുന്നവനും ഭൂമിയെ താങ്ങുന്നവനുമാകുന്നു

3 പ്രചീപ്തിപ്രപരഹതാജനാനാ

ഉദൂഷീർഉഗ്ഗാനാകാപ്യേന

സമീദിവേദനിഹിതയദാസാ

പ്രീപ്യന്ഗുഹ്യന്നാഗഗോനാം

അന്വയം -

പ്രചീപ്തി, വിപ്രം

പരഹതാ

— അതിദ്രിഢദൃഷ്ടാ, മേധാവി,
പരതോഗതാ

ജനാനാം പ്രഭുഃ

— മനുഷ്യാണാം മധ്യേ ഉജ്ജ്വാലമാനഃ

ധീരഃ ഉഗ്ഗാനാ

— ധീമാൻ ഏതന്നാമകോയഃ

സ ചിൽ കാപ്യേന

— സമുദ്ര ബോധേണ

യൽ ആസാം ഗോനാം

അപീപ്യം നിഹിതം

— ഗന്ധാമനഹിതം പ്രഹിതം

ഗുഹ്യം നാമ വിവേദ

— ഗോപനീയം നാമകുദൃകം,
പയോലക്ഷണം ലഭേത

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കപ്പുറം കാണുന്നവനും പണ്ഡിതനും ഏവർക്കും മുമ്പിൽ നടക്കുന്നവനും മനുഷ്യർക്കിടയിലേററവും പ്രകാശിക്കുന്നവനും ബുദ്ധിമാനമായ ഉഗ്രനെന്നു ജ്ഞിതനെ, പശുക്കളുടെ ഉള്ളിൽ ഉറഗിമറഞ്ഞ പാലാകുന്ന ജലത്തെ സ്നോത്രത്താൽ നേടുന്നു (മന്ത്രത്താൽ കറക്കാതെ പുറത്തുവരുത്തുന്നു.)

4 ഏഷസ്യതേമധുമാന്ദുസോമോ

വൃഷാഽവൃഷ്ണേപരിപവിത്രേഅക്ഷാഃ

സഹസ്രസാഗ്നതസാഭൂരിഭാവാ

ശശ്വത്തമംബഹിരാവാജ്യസ്ഥാൽ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, വൃഷ്ണേ തേ	— വർഷകായതുഭ്യം
ഏഷഃ സ്യഃ മധുമാൻ,	
വൃഷാ സോമഃ	— മാധുര്യോപേതഃ, വഷ്കസ്സോമഃ
പവിത്രേ പരി അക്ഷാഃ	— പരിക്ഷരതി
(സ ഏവ) സഹസ്ര-സാഃ,	
ശത-സാഃ	— സഹസ്രസംഖ്യാകസ്യ, ശത സംഖ്യാകസ്യ
ഭൂരി-ഭാവാ, വാജീ	— ഭൂരേദ്ധ്വനസ്യഭാതാ, ബലവാൻ
ശശ്വൽ-തമം ബഹിഃ ആ	
അസ്ഥാൽ	— നിത്യം യജ്ഞമാതിഷ്ഠതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കാമവർഷകനായ അവിഭക്തോ യി ഈ മാധുര്യമുററ, വർഷകനായ സോമൻ ദശാപവിത്രത്തിൽ മുററുമൊഴുകുന്നു. അവിടുന്നുതന്നെ ആയിരവും നൂറും കണക്കിൽ ധാരാളം ധനം തരുന്നവനും ബലവാനുമായി, നിത്യമായ യജ്ഞത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നു.

5 ഏതേസോമാഅഭിഗവ്യാസഹസ്രാ

മഹേവാജായാമൃതായശ്രവാംസി

പവിത്രേഭിഃപവമാനാഅസൃഗ്ര

ബ്രഹ്മവസ്യവോനപുത്രനാജോഅത്യാഃ

8 ഏഷായയൗപരമാദനന്ദേഃ
 കൂപിതസതീശ്വേഗാർഹിവേദ
 ദിവോനപിദ്യൽസ്തനയന്ത്യദൈ
 ണ്ണോഽസ്യതേപവതന്ത്രധാരാ

അനന്ദം:-

ഏഷാ പരമാദി ആ
 യയൗ

— ഏഷാ സോമധാരാ ഉല്പിതാദി
 സ്ഥാനാദി പാത്രങ്ങളാമ

(കിഞ്ച) അദേഃ അനന്ദം

— പണിതാനിവാസസ്ഥാനസ്യ
 പർവ്വതസ്യ മധ്യേ

കൂപിത ഉർവ്വേ സതീഃ

— കൂപിത, കൂപിത ഗുരുദേശേ
 വർത്തമാനാഃ

ഗാഃ വിവേദ

— ലബ്ധപത്നീ

(അഥ പ്രത്യക്ഷമുത)

ഹേ ഇത്ര, അദൈഃ

ദിവഃ ന

— ദിവസ്സകാശാന്തേണൈവ
 പ്രേരിതാ

വിദ്യൽ സ്തനയന്തി

— വിദ്യദിവഗണ്യയന്തി

സോമസ്യ ധാരാ തേ

പവതേ

— തപോമം ചരതി

അർത്ഥം.-ഈ സോമധാരാ ഉന്നതസ്ഥാനത്തുനിന്നാണ് പാത്രത്തിലേക്കുവന്നു വരുന്നത്. പിന്നെ, ഈ സോമധാര, പണികളുടെ ഉപയോഗമായ മലയുടെയുള്ളിൽ ഏതോ നിഗൂഢ പ്രദേശത്തു കടന്നു കളഞ്ഞു നേടിയവളാണ്. (സോമത്താലിത്രം ഉപയോഗിച്ച്, ഏതോ പണികളുപയോഗിച്ച പശുക്കളെ കണ്ടു കിട്ടിയതിന്റെ ഭാഗമായിത്തന്നെ കർത്തവ്യം. സോമത്തിന്നു കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. അല്ലയോ ഇത്ര, ദ്യോവിൽനിന്നു

ന്നു മേലങ്ങളാൽ പ്രേരിതങ്ങളായ ഇടിമിന്നൽപോലെ ശബ്ദി
ക്കുന്ന ഈ സോമധാര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടിയാണൊഴുകുന്നത്.

9 ഉതസ്സരാശിപരിയാസിഗോനാ

മിത്രേണസോമസരഥംപുനാനഃ

പൂർവ്വിരിഷോബൃഹതീജ്ജീരദാനോ

ശിക്ഷാശചീവസ്സവതാഉപഷ്ടുൽ

വ. 23

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ഉത സ്ത

പുനാനഃ

— അപി ച പുയമാനസ്ത്വം

ഗോനാം രാശിം

— പണിഭിരപഹൃതം ഗവാം
സമൃദ്ധം

ഇത്രേണ സ-രഥം

പരി യാസി

— ഏകമേവരഥമാസ്ഥായ പരി
ഗച്ഛസി

ഹേ ജീരദാനോ

— ക്ഷിപ്രപ്രഭാത, സോമ,

ഉപ-സ്തൽ

— ഉപസ്തയമാനസ്ത്വം

പൂർവ്വിഃ ബൃഹതീഃ ഇഷഃ

ശിക്ഷ

— ബഹുനീ, മഹാന്യുന്നാനി
ദേവി

ഹേ ശചീ-വഃ, താഃ തവ — അന്നവൻ, താന്നുന്നാനി തവ
സ്വഭൂതാനി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന അവിട്ട്
ന്ന് പണികളാലപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെത്തേ ഇത്രനോടൊപ്പ
മൊരേതേരിലേറി പ്രാപിക്കുന്നു. അല്ലയോ വേഗത്തിൽ ദാന
മേകുന്ന സോമ, അണഞ്ഞുസ്സുതിക്കപ്പെടുന്ന അവിട്ടന്ന് ധാരാളം
മേന്മയുള്ളവരായ തന്നാലും. അല്ലയോ അന്നവൻ, ആ അന്ന
ങ്ങളവിടേയ്ക്കു സ്വന്തപ്പെട്ടവയത്രേ.

വക്ത്രം:-24

1 അയംസോമഇന്ദ്രതുഭ്യംസുന്ദോ
തുഭ്യംപവതേത്വംസ്യപാഹി
ത്വംഹയഞ്ചതുഷേത്വംവപ്രഞ്ച
ഇന്ദ്രംമദായയുജ്യായസോമം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, അയം സോമഃ

തുഭ്യം സുന്ദോ

— ത്വദർത്ഥം സുയതേ

തുഭ്യം പവതേ

— ത്വദർത്ഥം പൂയതേ

ത്വം ഹയം ഇന്ദ്രം

സോമം ചതുഷേ

— കരോഷി

ത്വം മദായ, യുജ്യായ

— ഹർഷായ, സാഹായ്യായ ച

വപ്രഞ്ച

— വൃതപാനസി

ത്വം അസ്യ പാഹി

— അഭം പിബ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഈ സോമൻ അവിഭക്തവേണ്ടി യാണു് സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നത്, അവിഭക്തവേണ്ടിയാണൊഴു കുന്നത് അവിടന്നതന്നെ പ്രകാശമാനനായ യാതൊരു സോമ നെ ഉണ്ടാക്കുന്നുവോ, ഹർഷത്തിനും സഹായത്തിനുംവേണ്ടി കൈക്കൊണ്ടുവന്നാണോ, ആ സോമം കടിച്ചാലും

2 സന്തുരഥോനളഭിഷാളയോജി

മഹഃപുത്രണിസാതയേവസൂനി

ആദിംവിശ്വാന്നഹുഷ്യാണിജാതാ

സ്വഷാതാവന്തുർധ്വാനവന്ത

അന്വയം:-

മഹാ സ ഇതഃ

— മഹാൻ സോയം സോമഃ

പുത്രണി വസൂനി

സാതയേ

— ബഹുനി ധനാനൃസൃഭ്യം ഓതുഃ

രഥഃ ന ഭൂരിഷാട്

അയോജി

— രഥ ഇവ പ്രഭൃതസ്യ ഭാരസ്യ
വോഡായുജ്യതേ

ആൽ ഈ വിശ്വാ

നഹുഷ്യാണി ജാതാ

— യോഗാനന്തരം സർവ്വാണി, മനു-
ഷ്യാണാം സംബന്ധീനി
ജാതാനി, അസുഭിരോധീനി

ഉൽഭവാ വനേ

— ഉന്മുഖാനി വനനീയേ

സ്വഃ-സാതാ നവന്ത

— സ്വഷാതേ; സ്വഗ്ഗ്വ്യാഭയേക്കേ
സംഗ്രാമേ ഗച്ഛന്ത

അർത്ഥം-മഹാനായ ഈ സോമൻ ധാരാളം ധനം നമുക്കു
തരാനായി തേരെന്നപോലെ അധികഭാരം വഹിക്കുന്നവനായി
യോജിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. (അധികം ധനഭാരമേന്തി നിൽക്കുന്നു.)
അപ്രകാരം ഭാരത്തോടു ചേർന്നശേഷം നമ്മുടെ വിരോധികളാ-
യി തലപൊക്കുന്ന, എല്ലാ മനുഷ്യരെയും സംബന്ധിച്ചവർ
വീരസ്വഗ്ഗ്വ്യാഭേരമായ യുദ്ധത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ. (ശത്രുക്കൾ
യുദ്ധത്തിൽ വീരസ്വഗ്ഗ്വ്യാഭേരം പ്രാപിക്കട്ടെ.)

3 വായുനായോനിയുത്പാഇഷ്ടയാമാ

നാസത്യേവഹവആശംഭവിഷഃ

വിശ്വപാരോദ്രവിണോദാഇവത്ഥൻ

പുഷ്പവധീജവനോസിസോമ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, യഃ

നിയുത്പാൻ

— നിയുന്നാമകാശവാൻ

(സഃ) വായുഃ ന ഇഷ്ട-

യാമാ

— വായുരിവേഷുഗമനഃ

നാസത്യ-ഇവ ഹവേ ആ

ശംഭവിഷഃ

— അശ്വിനാവിവാഹ്യാന
മാകണ്ഠ്യ സർവ്വതസ്സവസ്യ
ഭാവയിതുതഃ

ഭൂവിണോഭാഃ-ഇവ ഞൻ
വിശ്വ-വാൻ

— ധനഭാതാഗ്നിരിവാന്മനി
വിശ്വൈർവൃരണീയഃ

പുഷാ-ഇവ ധി-ജവനഃ
അസി

— മനോവേഗോസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, നിയന്ത്രിക്കുന്ന കതിരുകളോടു കൂടിയ വായുപോലെ, അവിടന്നു സ്വേച്ഛാചരനാകുന്നു. അഗ്നി കളുന്നപോലെ വിളികേട്ടു സുഖമണക്കുന്നവനാകുന്നു. ധനഭാതാവായ അഗ്നിപോലെ ഏവർക്കും സ്വാത്മാവിങ്കൽ വരണീയനാകുന്നു. പുഷാവുപോലെ മനോവേഗമുറവനാകുന്നു.

4 ഇത്രോനയോമഹാകർമ്മാണി ച¹പ്രി
ഹ്²ന്നാപൃ³ത -⁴ന്നാജസിസോമപൃ⁵ഭി⁶ൽ
പൈ⁷ഭോനനിത⁸ -⁹നിനാ¹⁰ക്ലാഃ
ഹ¹¹ന്താവിശ്വസ്യദസ്യോമദസ്യോഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, യഃ (ത്വം)

ഇത്രഃ ന

— ഇത്ര ഇവ

മഹാ കർമ്മാണി ചപ്രിഃ

— മഹാന്നി കർമ്മാണി

താച്ഛീലേന്യന കരോഷി

(സഃ) ത്വം വൃത്രാണാം

ഹന്താ അസി

— ശത്രുണാംഹന്താ ചേസി

(തഥാ) പു¹ഭി²ൻ

— ശത്രുപുരാണാംഭേദതാസി

(കിഞ്ച) പൈ³ഭഃ ന

അഹി-നാക്ലാം ഹന്താഹി

— അഗ്നൈവാഹിഹന്താ ചേസി

(ആഗത്യഹന്തീത്യഹി)

വിശ്വസ്യദസ്യോഃ അസി

— സർവ്വസ്യപൃപക്ഷയിതു

ഹ്⁴ന്താസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, യാതൊരവിടുന്ന് ഇന്ദ്രനെന്ന പോലെ മഹത്തുക്കളായ കർമ്മങ്ങൾ അവിടേക്കിഷ്ടമായവിധം ചെയ്യുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് ശത്രുഹന്താവാനാകുന്നു. അതുപോലെ ശത്രുപുരങ്ങൾ പിളർക്കുന്നവനാകുന്നു. കുതിരപോലെ ഇങ്ങോട്ടുവന്നാക്രമിക്കുന്ന ശത്രുവിന്റെ ഹന്താവാണ്ല്ലോ. മാത്രമല്ല, എല്ലാ ദ്രോഹികളുടെയും നാശകനാകുന്നു.

5 അഗ്നിൻയോവനആസൃജ്യമാനോ
 വൃഥാപാജാംസിക്രൂണതേനദീഷു
 ജനോനയുധാമഹതഉപബൃി
 രിയത്തിസോമഃപവമാനഊർമ്മി.

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ ന വനേ	— അരണ്യേ
ആ സൃജ്യമാനഃ	— യഥാജാലാവികരുതേ
(ഏവം) യഃ വൃഥാ നദീഷു	
പാജാംസി ക്രൂണതേ	— അനായാസേനാന്തരീക്ഷാണി ബലാനി കരുതേ
(കിഞ്ച) യുധാ ജനഃ ന	— യോദ്ധാ ശൂരഃ
മഹതഃ ഉപബൃിഃ	— ശത്രുഃ പ്രതി ശബ്ധയിതാ
(സഃ) പവമാനഃ സോമഃ	
ഊർമ്മിഃ ഇയത്തി	— രസം പ്രേരയതി

അർത്ഥം.-അഗ്നി, കാട്ടിൽ ജാലകളുണ്ടാക്കുന്നപോലെ, ഏവൻ അനായാസമായി അന്തരീക്ഷസംബന്ധികളായ ബലങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നുവോ, പടയാളിയായ ശൂരനെന്നപോലെ ശത്രുവിന്റെ നേരെ അലുന്നുവോ, ആ ശൂദ്ധീകരനായ സോമൻ രസത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു, പുറത്തുവിടുന്നു.

6 ഏതേസോമാ¹അതിവാ²രാണ്യ³വ്യാ
 ദിവ്യാ⁴നകോ⁵ശാസോ⁶ആദൃ⁷വ്ഷാഃ
 വൃ⁸ഥാ⁹സമു¹⁰ദ്രം¹¹സിന്ധ¹²വോ¹³നനി¹⁴ചി
 സ്സ¹⁵താ¹⁶സോ¹⁷അഭി¹⁸കല¹⁹ശാ²⁰അസൃ²¹ഗ്രൻ

അന്വയം:-

ഏതേ സോമാഃ അദൃ-

വ്ഷാഃ

— അദ്രൈർവൃഷ്യമാണാം

ദിവ്യാഃ ന കോശാസഃ

— ദിവീഭവാ ആപ ഇവ

അവ്യാ വാരാണി അതി

— അവിമയാനി വാലാനി

ഭഗോപചിത്രാണ്യതി ഗച്ഛന്തി

(കിഞ്ച) വൃഥാ സമുദ്രം

സിന്ധവഃ ന നിചിഃ

— നദ്യ ഇവ നിചിനാഗ്രാഃ

സുതാസഃ കലശാൻ അഭി

അസൃഗ്രൻ

— അഭിഷുതാഃ കലശാനമഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:- ഈ സോമങ്ങൾ മേഘങ്ങളാൽ വർഷിക്കപ്പെടുന്ന ആകാശഗതങ്ങളായ ജലങ്ങൾ പോലെ, ആട്ടിൻനോമുറ്റി ഭഗോപചിത്രങ്ങളെ തളിക്കുകയും പിന്നെ, അനായാസമായി നദികൾ കീഴോട്ട് തലപ്പോടുകൂടി സമുദ്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമങ്ങൾ കലശത്തിലേറുന്നത്.

7 ശുഷീ¹ശമോ²നമാ³തതം⁴പവ⁵

സ്വാ⁶നഭി⁷ശസ്താ⁸ദിവ്യാ⁹യഥാ¹⁰വി¹¹ദ്

ആ¹²പോ¹³നമ¹⁴ക്ഷു¹⁵സ്മ¹⁶തി¹⁷പാ¹⁸ന

സ്സ¹⁹ഹ²⁰സ്രാ²¹ഹ²²സാഃ²³പു²⁴തനാ²⁵ഷാ²⁶ണീ²⁷നയ²⁸ജ²⁹ഞഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ.) ശുഷീ

— ബലവാംസ്ത്വം

മാതതം ശമഃ ന

— മരുതാം ബലമിവ

യഥാ ദിവ്യാ വിദ്യ

- അനഭി-ശസ്താ — ദിവ്യാപ്രജാ അനിന്ദിതാ
പവതേ തഥാ (അഭിശാസോ
നിന്ദാ)
- പവസ്വ — ക്ഷര ('മതതോ വൈദേവാനാം
വിശഃ ഇതി ശ്രുതിഃ)
- (കിഞ്ച) ആപഃ ന മക്ഷ്യ — ഉദകാനീവക്ഷിപ്രം
- (ത്വം) നഃ സു-മതിഃ വേ — അസ്താകമനഗ്രഹബദ്ധിർവ
- (കിഞ്ച) സഹസ്ര-
- അഹസാഃ — ബഹുരൂപസ്തപം
- പുതനാഷാട് ന യജ്ഞഃ — പുതനാനാമഭിഭവിതേന്ദ്രതുവ
യഷ്ടവ്യഃ വേസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ബലവാനായ അവിദ്യന് മത
ത്തുകളുടെ ബലമെന്നപോലെ, ദേവന്മാരുടെ പ്രജയായ മതൽ
സമൂഹം അനിന്ദിതമായി പ്രസരിക്കുന്നപോലെ, ഒഴുകിയാലും.
(മതത്തുകൾ ദേവന്മാരുടെ പ്രജകളെന്ന ശ്രുതി.) പിന്നെ, ജല
ങ്ങളെന്നപോലെ വേഗത്തിൽ ഞങ്ങളിൽ അനഗ്രഹമനസ്സായാ
ലും. വിവിധരൂപനായ അവിദ്യന് യജ്ഞേതാവായ ഇന്ദ്ര
നെന്നപോലെ യജിക്കപ്പെടേണ്ടവനാകുന്നു.

8 രാജേന്ദ്രാനുതേവത്ത്സ്യപ്രതാൻ

ബ്രഹ്മാദഗ്ഭീരന്തവ്സോമധാമ

ശുചിഷ്വമസിപ്രിയോനമിത്രോ

ക്ഷോയോഽനുഗൃമേവാസിസോമ

വ. 24

അന്വയം:-

(1-6-19 ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.)

വക്ത്രം-25

- 1 പ്രോസ്യവാനിഃപഥ്യാദിരസ്യാ
 നിവോനൃഷിഃപവമാനോഅക്ഷാഃ
 സഹസ്രധാരോഅസന്ത്യന്ത്യേ
 മാതുരുപസ്ഥവനആചസോമഃ

അന്വയം:-

സ്യ വാനിഃ പഥ്യാദിഃ	— സവോധാ യജ്ഞമാഗ്നിഃ
പ്രോ അസ്യാന്തഃ	— പ്രസ്യന്തേ
(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ,
ഹേ സോമ,) ടിവ	— ടിവസ്സുകാശാദ്വഷിരിവ
വൃഷിഃ	— പുയമാനസ്സൻ വ്യാപ്നോഷി
പവമാനഃ അക്ഷാഃ	— ബഹുധാരസ്സൻ
(പുനഃ പരോക്ഷഃ,
സോമഃ) സോമഃ	— അസ്മാസു നിഷീദതി
സഹസ്രധാരഃ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോരുത്സംഗേ
അസ്യേ നി അസന്ത്യന്ത്യേ	— ജലേ ച ആസീദതി
മാതുഃ ഉപ-സ്ഥവന	
ച ആ	

അർത്ഥം:-ധനാദിജന്മം വഹിക്കുന്ന ആ സോമൻ യജ്ഞമാഗ്നി
 ഞ്ചിലൂടെ ഷേകിവരുന്ന (ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ,
 ഗുഹികരിക്കപ്പെടുന്നവനായി അവിടുന്ന് ദ്യാവിഷ്ഠിനിന്നു മഴ
 പോലെ വ്യാപിക്കുന്നു (വ്യാപിണ്ടം പരോക്ഷം) ഈ സോമൻ
 കണക്കറ്റ ധാരകളോടുകൂടി നമ്മളിലിരിക്കുന്നു ദ്യാവാപൃഥി
 വികളുടെ ഭടിയായി ജലത്തിലും

2 രാജാസിന്ധുനാമവസിഷ്ഠവാസ
ഋതസ്യനാവമാരുഹദ്രജീഷ്ഠാം
അപ്സുദ്രുഹ്സോവാവൃധേശ്യേനജ്ഞോ
ഓഹുഃപിതാഓഹുഃപിതൃജാഃ

അനവയം:-

- രാജാ സിന്ധുനാം
വാസഃ അവസിഷ്ഠ
- അയം സോമ ഉദകാനാം
— വസനസ്ഥാനീയം ക്ഷീരാഖ്യം
ശ്രുയണദ്രവ്യമാച്ഛാദയതി
- (തഥാ കൃതാ) ഋതസ്യ
രജീഷ്ഠാം നാവം
ആ അരുഹൽ
- യജ്ഞസ്യ ഋജുതരാം നാവം
— ആരോഹതി
- (സഃ) ശ്യേന-ജ്ഞതഃ
ദ്രുഹ്സഃ
- ശ്യേനേനാഹുതഃ, രസഃ
— വസതീവരീഷ്യ വദ്ധന്തേ
- അപ്സു വവൃധേ
ഈം പിതൃഃ ജാഃ
- പിതൃസ്ഥാനീയാദ്യലോകാ
ജ്ജാതം സോമം
- പിതാ ഓഹേ
- പാലകോലോകോദോഗ്ധി
(തസ്യരസം)
- (തഥാധാര്യരപി) ഈം
ഓഹേ
- ദോഗ്ധി

അർത്ഥം:-രാജാവായ ഈ സോമൻ ജലങ്ങൾക്കു വസ്ത്രത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ള പാലാകുന്ന കൂട്ടദ്രവ്യത്തെ മുട്ടുന്നു. (പാലിന്റെ മീതെ വീണ്, അതിനെ മുട്ടുന്നു.) അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട് യജ്ഞത്തിന്റെ നേതാവ് തോണിയിൽ കയറുന്നു. പരന്നു കൊണ്ടുവന്ന ആ രസം വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷജാലങ്ങളിൽ പെരുകുന്നു. അപ്പന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ള ദ്യലോകത്തിൽനിന്നുളവായ സോമനെ രക്ഷകമായ ലോകം കറക്കുന്നു. അവിടുത്തെ അധാര്യവും കറക്കുന്നു.

3 സിംഹന്നസന്തമധോഅയാസം
 ഹരിതശ്ചന്ദ്രിവോഅസ്യപതിം
 ശൂരോയസ്യപ്രഥമഃപുച്ഛതേഗാ
 അസ്യചക്ഷസാപരിപാത്യക്ഷാ

അന്വയം:-

സിംഹം	— സിംഹസദൃശം, ശത്രുണാം ഹിംസകം
മധഃ അയാസം	— ഉദകസ്യ പ്രേരകം
ഹരിഃ, അശ്ചം, അസ്യ ദിവഃ പതിം	— ഹരിതവർണ്ണം, ദീപ്തം, ദൃഢോ കസ്യ പാലകം സോമം
നസന്ത	— യജമാനാഃ പ്രാപ്തവന്തി
യദി-സ ശൂരഃ പ്രഥമഃ	— സബ്ദഗ്രാമേഷു ശൂരഃ, ദേവാനാം മുഖ്യസ്തഃ
ഗാഃ പുച്ഛതേ	— പണിഭിരപഹൃതാനാം ഗവാഃ മാഗ്നാൻ പുച്ഛതി
(കിഞ്ച) അസ്യ ചക്ഷസാ	— സാമത്ഥ്യേന
ഉക്ഷാ പരി പാതി	— സേക്കേന്ദ്രോ വിശ്വം പരി രക്ഷതി

അർത്ഥം.-സിംഹമുല്യമായി ശത്രുക്കളെ ഹിംസിക്കുന്നവനും
 ഉലപ്രേരകനും പച്ചനിറമുറാവനും ഈ ദേവവിന്റെ പാലകനും
 മായ, സോമനെ യജമാനന്മാർ പ്രാപിക്കുന്നു. യുദ്ധങ്ങളിൽ
 ശൂരനും ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനുമായ അവിടുന്ന് പണികളാലപ
 ഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളുടെ മാഗ്നങ്ങളെ ചോദിച്ചുനേപിക്കുന്നു.
 പിന്നെ, അവിടുത്തെ സാമത്ഥ്യംകൊണ്ടാണ് വഹ്നനായ
 ഇത്രൻ മഗ്നനു രക്ഷിക്കുന്നത്.

4 മധുപുഷ്പംഘോരമായാസമശ്വം

രഥേയുഞ്ജന്ത്യരുചക്രദൃഷ്ടം

സ്വസാരഈജാമയോമജ്ജയന്തി

സനാഭയോവാജിനമുജ്ജയന്തി

അന്വയം:-

മധുപുഷ്പം, ഘോരം — മധുരപുഷ്പഭാഗം, യോനകം
അയാസം, ദൃഷ്ടം, അശ്വം — ഗന്താരം, ദർശനീയം, വ്യാപ്തം
സോമം.

ഉരുചക്രേ രഥേ യുഞ്ജന്തി — പ്രഭൃതപരണേ യജ്ഞാഖ്യേ
രഥേ അധാര്യപാദയോ
യോജയന്തി

(കിഞ്ച) ഈം സ്വസാരഃ,
ജാമയഃ മജ്ജയന്തി — സ്വസ്വഭൃതാഃ, ബസ്വഭൃതാ
അങ്ഗുലയശ്ശോധയന്തി

സ-നാഭയഃ — സമാനബന്ധനാസ്താഃ
വാജിനം ഉജ്ജയന്തി — ബലിനം സോമം
പുനർബലിനം കർവ്വന്തി

അർത്ഥം.-മധുരമായ മുതുകോട കൂടിയവനും യേകരനും ഗമന
ശീലനും ദർശനീയനും വ്യാപിച്ചവനുമായ സോമനെ, പെരു
ചക്രമുറ തേരിൽ കതിരയെപ്പുട്ടുന്നപോലെ, യജ്ഞമാകുന്ന
തേരിലധാര്യ മുതലായവർ പൂട്ടുന്നു. പിന്നെ, സഹോദരീഭൃതക
ളായ, ബസ്വഭൃതകളായ, വിരലുകളവിടുത്തെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു.
തുല്യബന്ധമുറ (ഒരാളുടെ തന്നെ ഇരകൈപ്പുട്ടങ്ങളോടുകൂടി)
അവ സ്വതവേ ബലവാനായ സോമനെ വീണ്ടും ബലവാനാ
ക്കുന്നു.

5 ചതസ്രഈഘൃതമഹിസ്സുചന്തേ

സമാനേഅന്തർഭരണേനിഷ്ഠതാഃ

താഹുമധ്വന്തിനമസാപുനാനാ

സ്താഹുംവിശ്വതഃപരിഷന്തിപുർവ്വീഃ

അന്വയം:-

സമാനേ ധരണേ അന്തഃ

നി-സന്താഃ	— സർവ്വേഷാം ധാരകേ, ഏകസ്തിന്നന്തരീക്ഷേ മധ്യേ നിഷണ്ണാഃ
ചതസ്ത്രഃ ഘൃതഭവഃ	— ഘൃതഭോഗ്ദ്വയാഗാവാഃ
ഈം സചന്തേ	— ഏനം സോമം സേവന്തേ
താഃ നമസാ പുനാനാഃ	— അന്നേന പുയമാനാസ്സത്യഃ
ഈം അഷ്ഠി	— ഏനം പ്രാപ്തവന്തി
താഃ ഈം പൂർവ്വീഃ	
വിശ്വതഃ പരി സന്തി	— ബഹുപ്രകൃതാഗാവഹന്തഃ സർവ്വതഃ പരിഭവന്തി

അർത്ഥം:-ഏല്പാം ധരിക്കുന്ന ഒരു അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ നടുവിലിരിക്കുന്നവയും ജലം ചുരുങ്ങുന്നവയുമായ നാലു പശുക്കൾ (വസന്തിവരികൾ തേലായി നാലു മനുപുരുഷന്മാരും) ഈ സോമനെ സേവിക്കുന്നു. അവ അന്നത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവയായി ഈ സോമനെ പ്രാപിക്കുന്ന മറ്റു വളരെപ്പശുക്കളും അവിടുത്തെ ചുറ്റി നിൽക്കുന്നു

6 വിഷുഭോദിവോധൗപ്യുമിവ്യാ
വിശ്വാളതക്ഷിതയോഹസ്തേഅസ്യ
അസന്തമിംസോഗൃണതേനിയത്വാ
നധോഅംശുപവതഇന്ദ്രിയായ്

അന്വയം:-

(അയം സോമഃ) ദിവഃ

വിഷുഭഃ

(തഥാ) പൃഥിവ്യഃ

— സ്തംഭഭൂതഃ

— ധാരകഃ

ഉത വിശ്വാഃ ക്ഷിതയഃ

അസ്യ ഹസ്തേ — സർവ്വാഃ പ്രജാഃ സോമസ്യഹസ്തേ
ഭവന്തി

(ഹേ സ്തോതഃ) ഉമസഃ — ഉത്സരന്ത്യസ്താൻ കാമാ ഇതി
സോമഃ

ഗുണതേ തേ നിയുതപാൻ

അസൽ — സ്തുവതേ തുഭ്യമശ്വവാൻ വേതു

(സഃ) മധഃ അംശ്രഃ — മധുരരസസ്തോമഃ

ഇന്ദ്രിയായ പവതേ — ഇന്ദ്രസ്യപാനായാഭിഷ്ടയതേ

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ ഭ്യോവിന്ത് തുണാകുന്നു. ഭൂവിന്നു താ
ങ്ങാകുന്നു. കൂടാതെ, എല്ലാ പ്രജകളും അവിടുത്തെ കയ്യിലാകുന്നു.
അല്ലയോ സ്തോതാവേ, കാമോൽപാദകനായ സോമൻ സ്തുതിക്കു
ന്ന അങ്ങക്കു കതിരയെത്തരുണവനായി വേിക്കട്ടേ. ആ മധുര
രസനായ സോമൻ ഇന്ദ്രനു കടിക്കാനായി സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു.

7 വന്ധന്നവാതോഅഭിവേവിതി

മിശ്രായസോമവൃത്രഹാപവസ്വ

ശഗ്ധിമഹഃപുരുഷചന്ദ്രസ്യരായ

സ്തുവീര്യസ്യപതയസ്യോമ

വ. 25

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, വന്ധൻ

അവാതഃ — ശത്രുഭിരനഭിഭൂതസ്തപഃ

ഭേവ-വിതിം അഭി — യജ്ഞമഭിഗച്ഛ

വൃത്ര-ഹാ (ത്വം) ഇന്ദ്രായ

പവസ്വ — ക്ഷര

മഹഃ പുരുഷചന്ദ്രസ്യ രായഃ

ശഗ്ധി — മഹൽ, ബഹുവാഘ്യാദകം ധനം
ഭേഹി (കർമ്മണിഷപ്പി)

(വയം) സ-വിര്യസ്യ
പതയഃ സ്യോമ

— ശോഭനവിര്യസ്യ സ്വാമിനോ
ഭവേ

അർത്ഥം.—അല്പയോ സോമ, ഒരിക്കലും തോറ്റിപ്പോകാത്ത
അവിടുന്ന് യജ്ഞത്തെ അഭിഗമിച്ചാലും, ശത്രുഹന്താവായ അ
വിടുന്ന് ഇത്രനായൊഴുകിയാലും, മഹത്തം വളരെ നശുമാക്കുവ
മായ ധനം തന്നാലും, അങ്ങനെയൊക്കെ ശോഭനവിര്യത്തിന്നിശ്ശതാവാ
കാവു

വസ്തു-26 മൈത്രാവതണിർവ്വസിന്ദുഃ പ്രപി:

- 1 പ്രഹിന്യാനോമനിതാരോദസ്യോ
- രഥോമ്പാദംസനിഷ്യന്നമാസിൻ
- ഇത്രംഗച്ഛന്നായാസംഗിശാനോ
- വിശ്വാവസുഹസ്തയോദധാനഃ

അനവയം -

ഹിന്യാനഃ	— അധ്വര്യോദിഭിഃ പ്രേര്യമാണഃ
രോദസ്യോഃ മനിതാ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോരൽപാദയിതാ സോമഃ
രഥം സനിഷ്യൻ	— അന്നം ഭാസ്യൻ
രഥം ന പ്ര അമാസിൻ	— രഥ ഇവ പ്ര ഗച്ഛതി
ഇത്രം ഗച്ഛൻ	— പ്രാപ്തവൻ
ആയയാസംഗിശാനഃ	— ആയയാനി തീക്ഷ്ണീകർച്ചൻ സൻ
വിശ്വാ വസു ഹസ്തയോഃ	— അസുഭ്യം ഭാനായ സർച്ചാണി
ആഭധാനഃ	— വസുനി ധാരയൻ പ്രായാസിൻ

അർത്ഥം.—അധര്യ മുതലായവരാൽ പ്രേരിതനായി, ദ്യാവാ പൃഥ്വികളുടെ ജനയിതാവായ സോമൻ അന്നം നൽകിക്കൊണ്ടു തേരെന്നപോലെ, വന്നുചേരുന്നു. ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കുന്നവനായി ആയുധങ്ങൾ മുച്ഛിതമാക്കിത്തന്നു, നമുക്കു തരാനുള്ള എല്ലാ ധനങ്ങളും കൈകളിലേന്തിക്കൊണ്ടുവിടുന്ന വരുന്നു.

2 അഭി¹ത്രി²പുഷ്പം³വൃഷണം⁴വയോ⁵ധാ
മാ⁶ങ്ഗു⁷ഷാ⁸ണാ⁹മവാ¹⁰വശ¹¹ന്തവാ¹²ണീഃ
വ¹³നാ¹⁴വ¹⁵സാ¹⁶നോ¹⁷വ¹⁸ത¹⁹ണോ²⁰ന²¹സി²²ന്ധു²³ൻ
വി²⁴ര²⁵താ²⁶ധാ²⁷യ²⁸തേ²⁹വാ³⁰ര്യാ³¹ണി

അനവയം:—

ത്രി-പുഷ്പം	—	ത്രിണിസവനാനിയസ്യ തം
വൃഷണം വയഃ-ധാ	—	വഷ്കം, അന്നസ്യഭാതാരം സോമം
ആങ്ഗുഷാണാം വാണീഃ	—	ആഘോഷവതാം സ്തോത്രപുണാം വാചഃ
അഭി അവാവശന്ത	—	ശബ്ദയന്തേ
വതന്തഃ ന സിന്ധുൻ	—	സസിന്ധുൻ യഥാച്ഛാദയതി തഥാ
വനാ വസാന്തഃ	—	വനാനി, ഉദകാന്യാച്ഛാദയൻ
രത-ധാഃ വാര്യാണി	—	രതസ്യഭാതാസസ്തോത്രഃ
വി ദയതേ	—	ധനാനി പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.—മൂന്നു സവനങ്ങളാത്തവനും വഷ്കനും അന്നഭാതാ വുമായ സോമനെ ഘോഷം മുഴക്കുന്ന സ്തോതാക്കളുടെ സ്തുതിവചനങ്ങൾ ശബ്ദിപ്പിക്കുന്നു. വതന്തൻ നദികളെ മുട്ടുന്നപോലെ,

അവിടുന്ന് ജലങ്ങളെ മുട്ടുന്നവനായി, ഉത്തമധനദാതാവായി സ്തോതാക്കൾക്കു ശ്രേഷ്ഠധനങ്ങളേകുന്നു.

3 ശുരഗ്രാമസ്സർവ്വവീരസ്സഹാവാ
ജേതാപവസ്വസന്നിതായനാനി
തിശായുധഃക്ഷിപ്രധന്വാസമൽ
സ്വഷാളഹസ്താഹ്വാനപുതനാസുശത്രുൻ

അന്വയം:-

- (ഹേ സോമ,) ശുര-ഗ്രാമഃ — ശുരാനാങ്ഗ്രാമഃ, സംഘഃ
യസ്യ, സഃ
സർവ്വ-വീരഃ — സർവ്വവീരാഃ യസ്യ സഃ
സഹാവാൻ, ജേതാ — സഹനവാൻ, ജയശീലഃ
ധനാനി സന്നിതാ — സംഭരതാ
തിശ-ആയുധഃ, — തിക്ഷ്ണപ്രഹരണസാധനഃ,
ക്ഷിപ്ര-ധന്വാ — ക്ഷിപ്രസഹനശീലധന്വാ
സമൽ-സു അഷാളഹഃ — സങ്ഗ്രാമേഷ്വസോദ്ധാ
പുതനാസു ശത്രുൻ
സ്വഹ്വാന — ശത്രുസേനാസുശത്രുനഭിവേൻ
പവസ്വ — ക്ഷന്ത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ശുരന്മാരുടെ സംഘമൊത്തവനും വീരന്മാരോടെല്ലാം ചേർന്നവനും സഹനശീലനും ജയശീലനും (ശത്രുക്കളെ ജയിച്ചു) ധനങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നവനും മുച്ഛയുള്ള പ്രഹരണായുധങ്ങളുറവനും വേഗത്തിൽ വളയുന്ന വില്ലോടുകൂടിയവനും യുദ്ധങ്ങളിൽ പൊറുക്കാൻ പാറാത്തവനും എതിർസേനകളിൽ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനായൊഴുകിയാലും.

4 ഉരുഗവ്യതിരയോനിക്രബ
 നമ്സമീചീനേആപവസ്വാപുരന്ധി
 അപസ്സിഷാസന്നഷസസ്വഗ്ഗ്വാ
 സ്സഞ്ചിക്രദോമഹോഅസ്മദ്യംവാജാൻ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ഉരു-

ഗവ്യതി:

അയോനി ക്രബൻ

— വിന്ധീണ്ണമാഗ്നസ്വം

— സ്തോതൃദ്യേസ്സരക്ഷണാനി
കർവ്വൻ

പുരംധി സം-ഇചീനേ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ സങ്ഗതേ
കർവ്വൻ

ആ പവസ്വ

— ആക്ഷര

മഹഃ വാജാൻ അസ്മദ്യം

— മഹാന്ത്യന്നാന്യസ്മദ്യം ദാതും

അപഃ, ഉഷസഃ, സ്വഃ ഗാഃ

— ജലാനി, ഉഷസഃ ആഭിത്യം
രശ്മീംശ്ച

സിസാസൻ സം ചിക്രദഃ

— വൃഷ്ട്യർത്ഥം സംഭക്ത്യമിച്ഛൻ
സക്രന്ദസേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് സ്തോതാക്കൾക്കഭയമേകിക്കൊണ്ടും ദ്യാവാപൃഥിവിക്കളെ കൂട്ടിച്ചേർത്തുകൊണ്ടും മുറുമൊഴുകിയാലും മഹത്തുക്കളായ അന്നങ്ങൾ ഞങ്ങൾ തരാനായി ജലങ്ങളെയും ഉഷസ്സുകളെയും ആഭിത്യനെയും രശ്മികളെയും മഴക്കുവേണ്ടിത്തേടിക്കൊണ്ടുവിടുന്നു ശബ്ദിക്കുന്നു. (അന്നമുണ്ടാവാൻ ജലങ്ങളും ഉഷസ്സുകളും (പകലുകൾ) ആഭിത്യനും വേണമല്ലോ.)

5 മമ്സിസോമവർത്തംമമ്സിമിത്രം

മമ്സിസ്രമിന്ദോപവമാനവിഷ്വം

മമ്സിശചോമാന്തംമമ്സിദേവാ

നമ്സിമഹാമിസ്രമിന്ദോമദായ

അനുകൂലം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദ്രോ,
സോമ — പുയമാന, ദീപ്തസോമ,
വരണഃ മഥ്സി, മിത്രഃ
മഥ്സി, ഇന്ദ്രഃ മഥ്സി,
വിഷ്ഠഃ (മഥ്സി) — തപ്തയ
ഹേ ഇന്ദ്രോ, മാരുതം ശമഭഃ
മഥ്സി, ദേവാനാമഥ്സി — തപ്തയ
ഹേ ഇന്ദ്രോ മഹാഃ ഇന്ദ്രഃ
മദായ മഥ്സി — മഹാനമിത്രം ഹവ്യായ തപ്തയ

അനന്തം-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരണം ദീപ്തമായ സോമ, വരണനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. മിത്രനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. ഇന്ദ്രനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. വിഷ്ണുവിനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. അല്ലയോ ഇന്ദോ, മരുതുക്കളുടെ ബലത്തെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. ദേവന്മാരെ ഏല്പാം-തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. സോമ, മഹാനായ ഇന്ദ്രനെ ഹാർത്തിനായി (വീണ്ടും) തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും.

6 ഏവാറാഭേവത്രമാതാഭേന
വിശ്വാലനിഘൃട്ടുതിതാപ്വസ്യ
ഇന്ദോസുകനായവപ്സേവയോധാ
യ്യാപാതസ്യസ്തിഭിസ്തദാനഃ

u 26

சுருந்தியம்:

(അനയാ സ്തുതിമുപസംഹരൻ ഫലമാശാസ്മേ)
ഹേ ഇന്ദോ, ഐവ (സ്തുതഃ)
കൃതമാൻ — ഐവം സ്തുതഃ പ്രാജ്ഞസ്യാം
രാജാ-ഇവ അമേന — ബലേന
വിശ്വാ ദഃ-ഇതാ — സർവ്വാനി ഭൂതിതാനി

ഘനിഷ്ഠൽ പവസ്വ	— വിനാശയൻ ക്ഷര
സു-ഉക്തായ വചസേ	— ശോഭനമുദിതായ സ്തോത്രായ
	തദ്യചഃ വിമുഷ്ടാത്മവദവഗത്യ
വയഃ ധാഃ	— അന്നം ധേഹി, ദേഹി
യുയം നഃ സദാ	
സ്വസ്തി-ഭിഃ പാത	— ത്വം പരിവാരാശ്ച
	സർവ്വദാസ്താൻ ക്ഷേമൈഃ
	പാലയത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, ഇപ്രകാരം സ്തുതിക്കപ്പെട്ട പ്രാജ്ഞനായ അവിടുന്ന് രാജാവുപോലെ ബലത്തോടുകൂടി എല്ലാ ദുരിതങ്ങളെയും നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടൊഴുകിയാലും. നന്നായച്ചരിക്കപ്പെട്ട സ്തോത്രത്തിനായി, ആ സ്തോത്രത്തിന്റെ അർത്ഥം ബോധിച്ച് അന്നം തന്നരുളിയാലും. അവിടുന്നു പരിവാരങ്ങളും ഞങ്ങളെ എപ്പോഴും ക്ഷേമങ്ങളോടുകൂടിപ്പാലിച്ചാലും.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

അഭ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അഭ്യായം-4

രണ്ടാം പ്രകൃതി സപ്താങ്കം ഇന്നവരേന്ന് ശ്രീ സായ
 ന്നൻ പറയുന്നു. 4-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 4-ാം പ്രകൃതി ശ്രീകുമാരേണി
 ജപിക്കപ്പെടുന്നു. 6-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 5-ഉം, 6-ഉം പ്രകൃതി
 സോമൻ സർവ്വാധികമായ ശക്തി, പരബ്രഹ്മത്വംകൂടി കല്പി
 കുന്നു.

വർഗ്ഗം-1 മാതൃക: കശ്യപ: പ്രാണി: ശ്രീഷ്ടപ്രാണി: സോമ:
 പവമാനോ ഭേദന്താ.

- 1 അസർജ്ജിതകാരമ്യേയമാജ്ഞ
 യിയാമനോതാപ്രഥമോമനീഷി
 . ഭഗസ്വസാരോഅധിസാനോഅ
 വ്യേജ്ഞിവാഹി.സദനാത്യച്ഛ

അന്വയം:-

വകാ	— ഗണ്ഡായമാന:
മനോതാ	— യസ്മിൻ ഭേദാനാം മനാം സ്യോതാനി പ്രോതാനി, സ:
പ്രഥമ:, മനീഷി	— ഭേദാനാം മുഖ്യ:, മനീഷാ സ്തതി:, തദാൻ
(പവമാന:) ആജ്ഞ	
ധിയാ	— യജ്ഞേ സ്തോത്രേണസാകം
രമ്യേ യഥാ	— രഥാഹേ, ആജ്ഞ, സഞ്ജാതേ ധിയാ അഞ്ജുലയാ, അശ്വ: യഥാ
അസർജ്ജി	— പാത്രേണ സൃജ്യതേ
ഭഗ സ്വസാര: സദനാനി	
അച്ഛ	— ഭഗാഞ്ജുലയോ യജ്ഞഗൃഹാണുഭിരഭിഭൂത്യ

വഹിം അധി സാനെ — വോഡാരം സോമം സമുച്ചിതേ
സ്ഥാനേ
അവ്യേ അജന്തി — അവിവാലേനകൃതേ പവിത്രേ
പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.—ഒച്ചയുണ്ടാക്കുന്നവനും, ദേവന്മാരുടെ മനസ്സുകൾ ഉൾക്കൊള്ളാൻ പാപമായി തന്നിട്ടുള്ളവനും ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനും സ്തുതിയോടു ചേർന്നവനുമായ സോമൻ യജ്ഞത്തിൽ സ്കോത്രത്തോടു കൂടി, തേരുറ യുദ്ധത്തിൽ വിരലാൽ തെളിക്കപ്പെടുന്ന കുതിര പോലെ, പാത്രങ്ങളിൽ വിടപ്പെടുന്നു, നയിക്കപ്പെടുന്നു. പത്തു വിരലുകൾ യജ്ഞഗൃഹങ്ങൾക്കുനേരെ ചെന്നു കർമ്മവാഹകനായ സോമനെ ഉന്നതസ്ഥാനത്തു്, ആട്ടിൻരോമം കൊണ്ടുള്ള ദശാ പവിത്രത്തിലെത്തിക്കുന്നു.

2 വീതിജനസ്യഭിവൃദ്ധ്യഭവൈ
രധിസുവാനോനഹുഷ്യഭിരിന്ദഃ
പ്രയോനഭിരമൃതോമന്ത്യഭി
മ്നമ്നജാനോവിഭിഗ്വാഭിരഭീഭിഃ

അനവയം:-

കവൈഃ നഹുഷ്യഭിഃ	— സാധുഭിസ്കോത്രഭിർമ്മനുഷ്യൈഃ
സുവാനഃ ഇന്ദഃ	— അഭിഷുയമാണസ്സോമഃ
ഭിവൃദ്ധ്യ ജനസ്യ	
വീതി അധി	— ദേവസമൂഹസ്യ സോമ ക്ഷണാർത്ഥമധിഗച്ഛതി
(കിഞ്ച) അമൃതഃ യഃ	— മരണധർമ്മരഹിതസ്സോമഃ
ന-ഭിഃ മന്ത്യഭിഃ	— കർമ്മനേത്രഭിർമ്മന്ത്യൈഃ
അവി-ഭിഃ, ഗോഭിഃ	— അവിമയൈഃ പവിത്രൈഃ, ഗോവികാഭിഃ ക്ഷീരാഭിഃ
അർ-ഭിഃ പ്ര മ്നമ്നജാനഃ	— വസന്തീവര്യാഭിഭിരഭകൈശ്ച ദശം ശോധ്യമാനസ്സൻ യജ്ഞം പ്രതിഗച്ഛതി

അതും-നല്ല സ്തോതാക്കളായ മനുഷ്യരാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ ദേവസമൂഹത്തിന്നു (സോമ) ഭക്ഷണത്തിന്നവേണ്ടി പോകുന്നു. പിന്നെ, അമരനായ സോമൻ കർമ്മനേതാക്കളായ മനുഷ്യരായും ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രങ്ങളായും പശുവിൻ പാൽ മുതലായവയായും വസതിവരിക്കാ മുതലായ മന്ത്രപുരുഷ ലങ്ങളായും ഏറ്റവും ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

3 വൃഷാ വൃഷ്ണേ രോതവദം ശുരൈസ്സു
പവമാനോ രശാദീരേന്ദ്രപയോഗോഃ
സഹസ്രാദ്യകാപമിഭീർവൃദ്ധോവി
ഭധസുഭിസ്സുരോ അണ്ഡം വിയാതി

അന്വയം:-

വൃഷാ രോതവദ്	— കാമാനാം വഷ്ടകഃ, ഭൃഗം ഗബ്ധായമാനഃ
അംശുഃ പവമാനഃ	— സോമഃ പുരുമാനസ്സൻ
അസൈ വൃഷ്ണേ	— വഷ്ടകായേന്ദ്രായ, തദതം.
രശാദീ ഗോഃ പയഃ	
ഇമരേന്ദ്ര	— ആരോചമാനം, ശ്വേതം ശ്രുയണദ്രവ്യം ക്ഷീരം ഗച്ഛതി
(കിഞ്ച) ഋകാ വചപവിൽ	— സ്തോത്രവാൻ, അത ഏവ സ്മരീനാം ജ്ഞാതാ
സുരഃ	— സർവ്വേഷാമഗ്നിഷ്ടോമാദി കർമ്മണഃ പ്രേരകസ്തോമഃ
അധസുഭിഃ	— യഥംസന്തഃപിതൈഃ ഹിംസാപരജിതൈഃ
സഹസ്രം പമിഭിഃ	— ബഹുഭിജ്ഞാസ്തൈഃ
അണ്ഡം വിയാതി	— സൂക്ഷ്മിഭിഃ പവിത്രജ്ഞിത്യ ദ്രോണകലശം ഗച്ഛതി

അതും-കാമവഷ്ടകനും ഏറ്റവും ശബ്ദിക്കുന്നവനുമായ സോമൻ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു്, വഷ്ടകനായ ഇന്ദ്രനവേ

ണ്ടി നല്ല കൂട്ടുവ്യമായ വെളുത്ത പശുവിൻപാലിനെ പ്രാപി
ക്കുന്നു. സ്തോത്രമൊത്തവനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ സ്തോത്രജ്ഞനും
അഗ്നിഷോമാദികളായ കർമ്മത്തിന്നെല്ലാം പ്രേരകനുമായ സോ
മൻ ഹിംസാരഹിതങ്ങളായ പലപല വഴികളിലൂടെ ചെറുതുള
കളുള്ള ശോപവിത്രത്തെ കടന്നു, ദ്രോണകലശത്തിലേയ്ക്കൊഴുക്ക
ുന്നു.

4 രാജാദൃഢാചിദ്രക്ഷസസ്സദാംസി
പുനാനുനമുണ്ണഹിവിവാജാൻ
വൃശ്ചോപരിഷ്യാതുജതാവധേന
യേ അന്തിദൂരാദിപനായമേഷാം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ദൃഢാ ചിൽ—	ദൃഢാന്യപി
രക്ഷസഃ സദാംസി രജ —	രാക്ഷസസ്യസ്ഥാനാനി
	വിനാശയ
(കിഞ്ച) പുനാനു:	— പുനരാനന്ധം
വാജാൻ വി ഉമുണ്ണഹി	— തസ്യാനാനന്ദാച്ഛാഭയ, ആഹാര
യേ ഉപരിഷ്യാൻ	— യേ രാക്ഷസാഃ ഉര്യഭദേശാഭാ
	ഗച്ഛന്തി
(യേവാ) അന്തി	— അന്തികാഭാഗച്ഛന്തി
(യേ ച) ദൂരാൽ	— ദൂരഭദേശാഭാഗച്ഛന്തി, സർവ്വേഷാം
ഏഷാം ഉപ-നായം	— ഉപനേതാരം, സ്വാമിനം
തുജതാ വധേന വൃശ്ച	— ഹിംസകേന
	ഹനനായുധേന ചിന്ധി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, രാക്ഷസന്റെ സ്ഥാനങ്ങൾ ഉറപ്പാക്കിയെങ്കിലും നശിപ്പിച്ചാലും. കൂടാതെ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് അവന്റെ അന്നങ്ങളെ, ബലങ്ങളെ മറച്ചാലും, ആഹരിച്ചാലും. രാക്ഷസന്മാരെവർ മുകളിൽനിന്നോ, അരികത്തുനിന്നോ, അകലെയ്ക്കുനിന്നോ വരുന്നവോ, അവരുടെയെല്ലാം ഉപനേതാവിനെ, സ്വാമിയെ ഹിംസകമായ വധായുധത്താൽ പിളർന്നാലും.

5 സപ്രതാപനവ്യസേവിശ്വവാര
 സുകതായപഥഃകൃണാമിപ്രാചഃ
 യേദൃഷ്ഠ്വഹാസോപനാബ്രഹ്മത
 സ്താസ്തേഅശ്യാമപുരുതൃതപുരുക്ഷോ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വാര,

പുരു-കൃത, പുരു-ക്ഷോ — വിശ്വൈഃ, സർവ്വൈർവ്വരണീയ,
 ബഹുകർമ്മൻ, ബഹുവിധം
 ശബ്ദായമാന, സോമ,

സഃ പ്രതാപതീ — പുരാണൈവസ്ഥിതസ്സത്വം
 നവ്യസേ സു-ഉക്തായ — നവതരായ, ഗോദാനന്തതികായ
 മഹ്യം

പഥഃ പ്രാചഃ കൃണാമി — മാർഗ്ഗാൻ പ്രാപിനാൻ കരു
 ടേ-സഹാസഃ — രക്ഷോഭീണ്ഡോദ്ധ്യമശക്യാഃ
 (അതഃ ഏവ) വനാഷാ — ഹിംസയാതുകന്താഃ
 ബ്രഹ്മതഃ യേ — മഹാതന്ത്വഭീയാ അംശാസ്സന്തീ
 തേ താൻ അശ്യാമ — തവ താനംശാൻവയം യജ്ഞേഷ്യ
 പ്രാപ്തയാമ

അർത്ഥം:-സർവ്വകൃഷ്ണവരണീയനും വളരെ കർമ്മങ്ങളാൽത്തവ
 നും പലമട്ടിൽ ശബ്ദിക്കുന്നവനുമായ സോമ, പുരാണനൈനപോ
 ലെ സ്ഥിതിനായ ആ അവിടുന്ന് പൂർവ്വമായ മണ്ഡോകുകാരനായ എ
 ന്നീക്ഷ് വഴികൾ പഴയവയാക്കിയാലും. (എന്നെ പഴയ വഴിക
 ളിലൂടെ നടത്തിയാലും.) രക്ഷസ്സുകൾക്കുസഹ്യങ്ങളും ഹിംസക
 ളും മഹത്തുക്കളുമായ അവിടുത്തെ അംശങ്ങളെല്ലാം, അവി
 ടക്കു ചേർന്ന് ആ അംശങ്ങളെ യജ്ഞത്തിൽ ഞങ്ങൾ പ്രാപി
 ക്കാവൂ.

6 ഏവാപുനാനോഅപസ്വദ്വാ
 അസുഭ്യേനോകാതനയാനിഭൂരി
 ശന്നഃക്ഷേത്രമുരുജ്യോതിഃഷിസോമ
 ജ്യോഽനസ്സുര്യന്ദൃശയേരിരീഹി

വ. 1

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ഏവ

പുനാനഃ

— ഏവം പുയമാനസ്വപം

അപഃ സ്വഃ ഗാഃ

— അന്തരിക്ഷം, സ്വപ്നം,
 പൃഥിവീശ്വ

ഭൂരി തോകാ തനയാനി

— ബഹുന പുത്രാൻ പൌത്രാംശ്വ

അസുഭ്യേ രിരീഹി

— പ്രാപയ, പ്രയച്ഛ

(തഥാ) നഃ ക്ഷേത്രം ശം

— സുഖകരം കര

ജ്യോതിഃഷി ഉരു

— നക്ഷത്രാണ്യഭൂണി, അന്തരിക്ഷേ
 വിസ്തീർണ്ണാനികര

(തഥാ) നഃ സൂര്യം ജ്യോഃ

ദൃശയേ

— അസുഭ്യമാദിത്യം

ചിരകാലഭ്രഷ്ടം കര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന അവിട്ട
 ന്ന അന്തരിക്ഷത്തെയും സ്വപ്നത്തെയും ഭൂമികളെയും (പകലിര
 വുകളെ അപേക്ഷിച്ച ഭൂമിയുടെ വിവിധ ഭാഗങ്ങളെയും) ധാരാ
 ളം പുത്രന്മാരെയും പൌത്രന്മാരെയും ഞങ്ങൾക്കു തന്നരുളിയാ
 ലും. പിന്നെ, ഞങ്ങളുടെ വയൽ സുഖകരമാക്കിയാലും. അന്ത
 രിക്ഷത്തിൽ പെരുന്ന നക്ഷത്രങ്ങളെ പരത്തിയാലും. (അന്തരി
 ക്ഷാദികൾ തന്നരുളണമെന്നതിന്റെ അർത്ഥം അവയെ സുസ്ഥി
 തിയിൽ നിലനിർത്തണമെന്നു ഉള്ള. പ്രകൃതി പൂർണ്ണതയോട
 കൂടി ഇരുന്നാലേ മനുഷ്യനു പൂർണ്ണസുഖം കിട്ടൂ.) സൂര്യനെ ചിര
 കാലം ഞങ്ങൾക്കു കാണുമാറാക്കിയാലും. (ഘോരവൃഷ്ടനാക്കി
 യാലും.)

വർഗ്ഗം-2

1 പാരിസുവാ¹നോഹരി²ഋഗ്വേ³പവിത്രേ⁴
 ഹിമോ⁵നസ⁶മന്ദി⁷സനയേ⁸ഹിയാനഃ⁹
 ആപഹാ¹⁰ളോക്തി¹¹ത്രിയം¹²പുഷമാനഃ¹³
 പ്രതിഭേ¹⁴വർഷാ¹⁵ജ്ഞാ¹⁶പ്രയോ¹⁷ഭിഃ

അന്വയം:-

സുവാ ¹ നഃ, ഹിയാ ² നഃ	— അഭിഷ്ഠമാനഃ, ഋഗ്വേദം
	പ്രേര്യമാനഃ
ഹരിഃ അ ³ ഋഗ്വേ	— ഹരിതവർണ്ണസ്തോമഃ
ഹിമഃ ന	— ഇമാമുഷേ ശത്രുവധാതം. ഹിമഃ
	സുദ്ധ്യതേ തദാ
സനയേ പവിത്രേ പാരി	
സമന്ദി	— ധനലാഭായ ദശാപവിത്രേ
	പാരിസുദ്ധ്യതേ
(കിഞ്ച) പുഷമാനഃ	
ഇത്രിയം	— ശോധ്യമാനഃ ഇത്രസ്യ പശ്യാപ്തം
ഋഗ്വേദം ആപഹാ	— സ്തോത്രമാപ്നോതി
(തഥാ) പ്രയോഭിഃ ദേവൻ	
പ്രതി അജ്ഞാത	— പ്രീണയിതൃഭിർഹവിർഭിസ്താൻ
	പ്രതിസേവതേ

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും ഋഗ്വേദകളാലായക്ക
 പ്പെടുന്നവനും പവിത്രീഭൂതവനുമായ സോമൻ, ശത്രുജയത്തിന്നാ
 യി യുദ്ധത്തിൽ വിടപ്പെടുന്നപോലെ, ധനലാഭത്തിന്നാ
 യി യുദ്ധം വിടപ്പെടുന്ന പിന്നെ, അവിടുന്ന്
 ഇത്രസ്യ പശ്യാപ്തമായ സ്തോത്രത്തെ
 പ്രീണയിതൃഭിർഹവിർഭിസ്താൻ പ്രതിസേവതേ

2 അച്ഛാസ്തപക്ഷാഅസരൽപവിത്രേ

നാമധാനഃകവിർസ്യയോനൌ

സിദന്ഹോതേവസദനേചമു

ഷുപേമഗ്നഷ്ടയസ്സപവിപ്രാഃ

അനവയം:-

- സ്തപക്ഷാഃ, കവിഃ — നൃണാംദൃഷ്ടാ, ക്രാന്തപ്രജ്ഞ
സ്തോമഃ
- നാമ ധാനഃ — വസതീവരയാഖ്യമുദകം ധാരയൻ
- അസ്യ യോനൌ പവിത്രേ — ആത്മനസ്ഥാനേ ദശാപവിത്രേ
- അച്ഛ അസരൽ — അഭിതസ്സരതി
- (തതഃ) സദനേ ഹോതാ —
- ഇവ സീദൻ — യജ്ഞസദനേ യഥാഹോതാ
ദേവാൻ സ്തോതുരപവിശതി,
തലാൽ
- (ദേവാനാഗതതുരപവിശൻ
സ്തോമഃ) ചമുഷ്യ — ഗൃഹാഭിഷ്ഠഭിസരതി
- (അനന്തരം) സപ്ത വിപ്രാഃ — മേധാവിനഃ, ഭരദാജഃ, കശ്യപഃ
ഗോതമഃ, അത്രിഃ, വിശ്വಾಮിത്രഃ,
ജമദഗ്നിഃ, വസിഷ്ഠഃ
- (ഇത്യേതേ) ലുഷയഃ ഈം —
- ഉപ അഗ്മൻ — ഏനം സ്തോത്രൈരപഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-മനുഷ്യരെ കാണുന്നവനും കവിഞ്ഞ അറിവൊത്ത
വനുമായ സോമൻ വസതീവരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷലം ധരിക്കുന്ന
വനായി തന്റെ സ്ഥാനമായ ദശാപവിത്രത്തിലേയ്ക്കു നേരെ നട
കൊള്ളുന്നു. പിന്നെ, യാഗശാലയിൽ ഹോതാവു് ദേവന്മാരെ
സ്തുതിക്കാനിരിക്കുന്നപോലെ, ദേവന്മാർ വരുവാൻ കാത്തിരി

കുന്ന സോമൻ, കണ്ടന്തരികകളിലേയ്ക്കു പകർന്നുപോകുന്നു. പിന്നെ മേധാവികളായ സപ്തർഷികൾ (ഭരദവാജൻ, കശ്യപൻ, ഗോതമൻ, അത്രി, വിശ്വാമിത്രൻ, ജമദഗ്നി, വസിഷ്ഠൻ) സ്തോത്രങ്ങളാലവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു

3 പ്രസു¹മേധാ²ഗാതു³വിഭി⁴ശ്വദേവ⁵

സ്തോമഃ⁶പുനാനസ്സാ⁷ഏതി⁸നിത്യം

ഉവദി⁹ശ്വേഷ¹⁰കാവ്യേഷു¹¹

നാനജനാ¹²ന്യതതേ¹³പഞ്ചധീ¹⁴രഃ

അന്വയം:-

സു-മേധാഃ, ഗാതു-വിൽ — ശോഭനപ്രജ്ഞഃ, മാഗ്ഗസ്യവേഷതാ

വിശ്വ-ദേവഃ സോമഃ — സർവ്വദേവോപഗതസ്സുഃ

പുനാനഃ നിത്യം സഭഃ പ്ര

ഏതി

— പുയമാനഃ അവിനശ്വരം

സ്ഥാനം, ദ്രോണകലശഃ പ്ര

ഗച്ഛതി

(തതഃ) വിശ്വേഷ

കാവ്യേഷു രതാ ഉവൽ

— സർവ്വേഷു സ്തോത്രേഷു

രമണശീലോ ഭവതി

ധീരഃ പഞ്ച ജനാൻ

— പ്രാജ്ഞഃ നിഷാദപഞ്ചമാൻ

ചതുരഃ വർണ്ണാൻ

അന യതതേ

— അനഗതും പ്രയതഃ കരോതി,

അനഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-നല്ല പ്രജ്ഞയൊത്തവനും മാഗ്ഗജ്ഞനും എല്ലാ ദേവന്മാരാരും പ്രാപിക്കപ്പെട്ടവനുമായ സോമൻ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു്, അനുഗ്രഹസ്ഥാനമായ ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു പിന്നെ, എല്ലാ സ്തോത്രങ്ങളിലും രമിക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്ന ധീമാനായ അവിടുന്ന് നിഷാദന്മാരടക്കമുള്ള അഞ്ചു വർണ്ണങ്ങളെ അനുഗമിക്കുന്നു (വൈദികകാലത്തു് എല്ലാ വർണ്ണങ്ങൾക്കും സോമാഹത ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു ദ്രഷ്യവ്യം).

4 തവത്യേസോമപവമാനനിണ്യേ
 വിശ്വേദേവാസ്രയഃ ഏകാദശാസഃ
 ദശസ്വധാഭിരധിസാനോഅവ്യേ
 മുജന്തിത്വാനദ്യസ്പഷ്ടയഹവീഃ

അന്വയം -

ഹേ പവമാന, സോമ,

തവ ത്യേ

— സ്വഭൂതാഃ പ്രസിദ്ധാഃ

ത്രയഃ ഏകാദശാസഃ

— ത്രയസ്രിംശൽ സംഖ്യാകാഃ

വിശ്വേ ദേവാഃ നിണ്യേ

— അന്തഹിതേ സ്ഥാനേവത്തന്തേ

(താദൃശം ത്വാം) അധി

സാനെഽ അവ്യേ

— സമുച്ഛിതേവിമയേ പവിത്രേ

ദശ സ്വധാഭിഃ മുജന്തി

— ദശാങ്ഗുലയഃ ഉദൈകേ
 ശ്ലോധയന്തി

(കിഞ്ച) യഹവീഃ സപ്ത

നദ്യഃ ത്വാ

— യഹവ്യഃ, മഹത്യഃ ഗങ്ഗാദ്യാ
 നദ്യഃ ത്വാം മുജന്തി, വസതീ
 വര്യേകധനാത്മകൈരദ
 കൈര്മാജ്ജയന്തി

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന സോമ, അവിടുത്തെ സ്വന്തം കാരായ സംഖ്യയിൽ മുപ്പത്തിമൂന്നു വരുന്ന, എല്ലാ ദേവന്മാരും മറവിലാണു് വത്തിക്കുന്നത് അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ ഉയർന്ന സ്ഥാനത്തുള്ള ദശാപവിത്രത്തിൽ പത്തുവിരലുകൾ ജലങ്ങളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു പിന്നെ, മഹതികളായ ഗങ്ഗ മുതലായ ഏഴു നദികൾ വസതീവരി, ഏകധന എന്നീ ജലങ്ങളുടെ രൂപത്തിൽ അവിടുത്തെ കഴുകി ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു (അവിടുന്ന് സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ അവിടുത്തെ കാമിക്കുന്ന ദേവന്മാർ മറവിൽ നിന്നും പെളിവിൽപടും)

5 തന്നസത്യപവചനസ്യാത്മ
 യത്രവിശ്വമാപ്സ്യന്നസത
 മ്യോതിര്യഭവേനതത്ത്വേനോദ്യോകം
 പ്രാവരണസ്യവേകാഭിം.

അന്വയം -

യത്ര വിശ്വമാപ്സ്യന്നസത - യസ്മിൻ സ്ഥാനേസർവ്വേ
 സ്തോതാഃ
 സം-നസത - സ്തോത്രം സങ്ഗച്ഛന്തേ
 പവചനസ്യ സത്യം തത്ത്വം
 ന അസ്യ - സത്യഭൂതം സ്ഥാനമസ്താകമസ്യ
 (സോമസ്യ) യത്ത്വം മ്യോതിഃ
 അഭവേ - ദിവസായ
 യോകം അതത്ത്വേനോദ്യോകം - ന്യായോകം പ്രകാശം കരോതി
 (തത്ത്വമ്യോതിഃ) മനഃ പ്ര
 ആവർ - തന്നാമാനം രാജധിഃ പ്രാരക്ഷാ
 (തഥാസോഽസ്സപീയം
 തേജഃ) സ്യവേ - സർവ്വസ്യോപക്ഷയിത്രേസ്യരായ
 അഭികം കഃ - അഭിഗമനശീലമകാചീത്

അർത്ഥം-എത്ര സ്ഥാനത്തു് എല്ലാ സ്തോതാക്കളും സ്തുതി
 കാൻ കൂടിച്ചേരുന്നവോ സോമന്റെ സത്യഭൂതമായ ആ
 സ്ഥാനം നമ്മുടെതാകട്ടെ സോമന്റെ യാതൊരു തേജസ്സു് പക
 ലിന്ന പ്രകാശമേകുന്നവോ ആ തേജസ്സാണ് മന എന്ന
 രാജധിയെ നന്നായി രക്ഷിച്ചതു് പിന്നെ ദ്രോഹിക്കുന്ന
 എല്ലാ അസുന്മാരുടെയും നേരെ സോമൻ സ്വന്തം തേജസ്സിനെ
 അയച്ചു

6 പരിസദ്മേവപശുമാന്തിഹോതാ
രാജാനസത്യസ്സമിതീരിയാനഃ
സോമഃപുനാനഃകലശാണയാസിൻ
സീദന്ത്യഗോനമഹിഷോവനേഷു

വ. 2

അന്വയം:-

ഹോതാ	—	ദേവാനാമാഹ്വതത്പിക്
പശു-മാന്തി സദ്മ-ഇവ	—	പശുമാന്തോ യജ്ഞഗൃഹാൻ യഥോപഗച്ഛതി
(കിഞ്ച) രാജാ ന സത്യഃ സം-ഇതി: ഇയാനഃ	—	രാജാ യഥാ സത്യകർമ്മാസൻ സങ്ഗ്രാമാൻ ഗച്ഛൻ തഥാ
പുനാനഃ സോമഃ വനേഷു സീദൻ	—	വസതിവര്യാഖ്യേഷുദേവേഷു- പവിശൻ
(വനേഷു) മൃഗഃ ന മഹിഷഃ	—	മഹിഷാഖ്യോ മൃഗഇവോദേവേഷു തിഷ്ഠൻ
കലശാൻ പരി അയാസിൻ	—	പരിയാതി

അർത്ഥം:-ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന ഹോതാവെന്ന ജ്ഞാപിച്ച് യാഗപശുക്കളോടുകൂടിയ യജ്ഞഗൃഹങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെയും, രാജാവു സത്യകർമ്മവായി യജ്ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നതുപോലെയും, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ വസതിവരികളെന്ന മൃഗപുരുഷങ്ങളിൽ കാട്ടുപോതു് കാട്ടുതവികളിലെന്ന പോലെ കളിച്ച് ദ്രോണകലശങ്ങളിലെത്തുന്ന.

വക്ത്രം -3 ഗൌതമോനോധാഃ ജൃഷിഃ

- 1 സാകമുക്ഷോമജജയന്തസ്വസാരോ
 ദശധീരസ്യധീതയോധനത്രീഃ
 ഹരിഃപര്യദ്രവജാസ്സുര്യസ്യ
 ദ്രോണന്നനക്ഷേതര്യോനവാദീ

അന്വയം -

സാകഃ-ഉക്ഷഃ	— സഹ, യുഗപത് സിഞ്ചന്ത്യഃ
സ്വസാരഃ മജജയന്ത	— അങ്ഗുലയസ്സോമം ശോധയന്തി
ദശ ധീതയഃ ധീരസ്യ	— ദശാങ്ഗുലയഃ പ്രാജ്ഞസ്യ
ധനത്രീഃ	— സോമസ്യ പ്രേരയിത്രോ വേന്തി
(തതഃ) ഹരിഃ, സുര്യസ്യ	
ജാഃ	— ഹരിതപണ്ണസ്സോമഃ സുര്യസ്യ
	ഞായഃ ദിശഃ
പരി അദ്രവത്	— പരിതോഗച്ചന്തി
അത്യഃ വാദീ ന ദ്രോണം	
നനക്ഷേ	— അതനശീവോശ്വരൂപ
	സ്ഥിതസ്സഃ കലശം വ്യാപ്നോതി

അർത്ഥം.-ഒപ്പം നന്നെന്ന വിരലുകൾ സോമനെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന പത്തുവിരലുകൾ പ്രാജ്ഞനായ സോമൻ പ്രേരയിത്രികളാകുന്നു പച്ചനിറമിയന്ന സോമൻ സുര്യന്റെ ഭാര്യമായ ദിക്കുകളെ മുറും പ്രാപിക്കുന്ന ഗമനശീലനായ കതിരപോലെയുള്ള അവിടൻ ദ്രോണകലശത്തെ വ്യാപിക്കുന്നു

- 2 സംമാത്രേന്ശിശ്ശിർവാവശാനോ
 വൃഷാഭേനേപുതവാറോഅഃഭിഃ
 മര്യോനയോഷാമേനിഷ്കൃതയ
 സ്ഥസങ്ഗച്ഛതേകലശമസ്രിയാഭിഃ

അനന്തം:-

വാവശാനഃ വൃഷാ	— ദേവാനാൻ കാമയമാനഃ, കാമാനാം വഷ്ടകഃ
പുരു-വാരുഃ	— പുരുഷിഃ, ബഹുഭിർവുരണീയസ്സോമഃ
മാതു-ഭിഃ അന്ത-ഭിഃ	— മാതൃഭൂതാഭിർവൃസതീവരിഭിഃ
ശിശുഃ ന സം ഭധന്വേ	— കാമയമാനഃ പുത്രഃ യഥാ മാതൃഭിഃ പയഃ പ്രദാനേന തഥാ സന്ധാര്യതേ
മര്യഃ ന യോഷാം	— മനുഷ്യോ യഥാ യുവതീമഭി ഗച്ഛതി തഭാൽ
നിഃ-കൃതം അഭി യൻ	— സംസ്കൃതം സ്വസ്ഥമാനമഭി ഗച്ഛൻ
ഉന്ധിയാഭിഃ കലശേ സം ഗച്ഛതേ	— ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭിഭിസ്സമവൈതി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരെ കാമിക്കുന്നവനും അഭീഷ്ടവർഷകനും പലരാലും വരണീയനുമായ സോമൻ അമ്മമാരായ വസതീവരികളെന്ന ജലങ്ങളോടുകൂടി, അമ്മമാരോടുകൂടി കട്ടിയെന്ന പോലെ (അമ്മമാർ കട്ടിയെ മുലകൊടുത്തു ധരിക്കുന്നപോലെ) ധരിക്കപ്പെടുന്നു പുരുഷൻ യുവതിയെ സമീപിക്കുന്നപോലെ സംസ്കൃതമായ സ്വസ്ഥമാനം പുകിക്കൊണ്ടുവിടുന്നു പശുവിൻ പാൽ മുതലായവയോടു ചേരുന്നു

3 ഉതപ്രപിപ്യഉയരൂല്ല്യായാ

ഇന്ദുദ്ധാരാഭിസ്സചതേസുമേധാഃ

മുദ്ധാനന്ദഗാവഃപയസാചമു

ഷചിശ്രീണന്തിവസുഭിന്നിനിക്കൈഃ

അന്വയം:-

- ഉത അപ്സായാഃ ഉധഃ — അഹതവ്യായാഗോഃ
പരസ്ഥാനം സോമഃ
പ്ര പിപ്യേ — ഓഷധ്യാദിഷു പ്രവിശ്യ
പ്രകഞ്ജന്നാപ്യായയതി
സ-മേധാഃ ഇന്ദ്രഃ — ശോഭനപ്രജ്ഞസ്സോമഃ
ധാരാഭിഃ സചതേ — സഞ്ഗമചതേ
(തതഃ) ഗാവഃ പശുഷു
മുഖാനം — ഗവ്യാനി ഗൃഹാദിഷുസ്ഥിതഃ
സമുച്ഛിതമിമം സോമം
നിമൈതഃ വസുഭിഃ ന — പ്രജാമുനൈർവൃശ്വൈരിവ
പയസാ അഭി ശ്രീണന്തി — അഭിതന്തച്ഛായന്തി

അർത്ഥം:-ഉടാതെ, ഹനിക്കപ്പെടത്താത്ത പശുക്കളുടെ പാലിന്നിരിപ്പിടമായ അകിട് സോമൻ സസ്യാദികളിൽ പ്രവേശിച്ചു വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന (പശു, ധാന്യങ്ങളും മറ്റും ഭക്ഷിച്ചിട്ടാണല്ലോ അകിട്ടിൽ പാൽ വർദ്ധിക്കുന്നത്) ശോഭനപ്രജ്ഞനായ സോമൻ ധാരകളോടുകൂടി അണയുന്ന പിന്നെ, കഞ്ചരികകളിലും മറ്റും വരുകയും ഉണക്കനായ സോമനെ പശുക്കളുടെ പാലുകൾ, മലമ്പിത്തളിയുന്ന വസുക്കളാലെന്നപോലെ, നേരെ പുറപ്പെടുന്ന, ഭൂതം

4 സനോദേവേഭിഃപവമാനാ
ദേവോരയിമഗ്വിനംവാവശാനഃ
രഥിരായതാമുശതിപുന്ധി
രസ്യദൃഗ്ഗഗാദാവനേവസുതാം

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദ്രോ, സഃ— താമുശസ്തപം
നഃ വാവശാനഃ ദേവേഭിഃ — അസ്മാൻ കാമയമാനഃ
ദേവൈസ്സഹ

അശ്വിനം രയിം രഭ	— അശ്വവന്തം ധനമസ്തഭ്യം പ്രയച്ച
(കിഞ്ച) രമിരായതാം	— രമിരാഇവാപരതഃ പുരുഷാൻ
ഉശതീ പുരം-ധിഃ	— കാരയമാനാ ത്വദീയാ ബഹുവിധാധിഃ
വസുനാം ദാവനേ	— ധനാനാം ദാനായ
അസ്യദ്രുക് ആ	— അസ്യദഭിമുഖമാഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഒഴുകുന്ന സോമ, അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനായി, ദേവന്മാരൊത്തു കതിരയോടുകൂടിയ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും. പിന്നെ, തേരുമകളായിച്ചമഞ്ഞ ആളുകളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുത്തെ നാനാവിധമായ ബുദ്ധി, ധനദാനത്തിനായി ഞങ്ങൾക്കഭിമുഖമായി വരട്ടേ. (തേരുള്ളവർക്കൊന്നല്ലോ കതിര ആവശ്യം. ഞങ്ങൾക്കു തേരുണ്ടു.)

5 നൂനോരയിമുപമാസ്വസ്തുവന്തം

പുനാനോവാതാപ്യംവിശ്വചന്ദ്രം

പ്രവന്ദിതൂരിനോതാര്യായഃ

പ്രാതർമക്ഷുധിയാവസുജഗമ്യാൽ

വ. 3

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, പുനാനഃ	— പൂയമാനസ്ത്വം
നഃ ന നൃ-വന്തം രയിം	
ഉപ മാസ്വ	— അസ്മഭ്യം ക്ഷിപ്രം സന്താനയുക്തം ധനമുപനിർമ്മീഷ്യ, ഉപകരു
(കിഞ്ച) വിശ്വ-ചന്ദ്രം	
വാതാപ്യം	— സർവ്വേഷാമാഹ്ണാദകമുദകഞ്ചേ കരു
വന്ദിതൂഃ ആയഃ പ്ര താരി	— തവ സ്തോതുജീവനം ത്വയാ വർദ്ധിതമസ്തു
(സഃ) ധിയാ-വസുഃ	— കമ്മണാ പ്രാപ്തധനഃ
പ്രാതഃ മക്ഷു ജഗമ്യാൽ	— പ്രാതഃകാലേ ശീഘ്രം യജ്ഞം പ്രത്യാഗച്ഛേൽ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടു
ന്നു ഞങ്ങൾക്കു വേഗത്തിൽ സന്താനയുക്തമായ ധനമുണ്ടാക്കിയാ
ലും. പിന്നെ, ഏവർക്കുമാറ്റാദമേകുന്ന ജലമുണ്ടാക്കിയാലും. അ
വിടുത്തെ സ്തോതാവിന്റെ ആയുസ്സ് അവിടുത്തെക്കൊണ്ടു വർദ്ധി
ക്കട്ടേ. കർമ്മംകൊണ്ടു സിദ്ധിച്ച ധനമൊത്ത അവിടുന്ന് പ്രഭാത
ത്തിൽ വേഗം ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിന്ന് വരുമാറാകണം.

വക്ത്രം-4 ആങ്ഗിരസഃ കണ്ഠഃ ഋഷിഃ

1 അധിയദ്വീൻവാജിനിവശുഭേ
സ്തർദ്ധ്വനേധിയസ്സ്യുര്യേനവിശഃ
അപോപ്തണാനഃപവതേകവീയ
ന്പ്രജനപശുവർദ്ധനായമൻ

അനവയം:-

യൻ അസ്മിൻ (സോമേ)

വാജിനി-ഇവ

— യദാശ്വേ യഥാ

ശുഭഃ

— വസ്യപ്രഭൃത്യലങ്കാരാ ഭവന്തി

(യദാവാസ്മിൻ) സുര്യേ

ന വിശഃ

— രശ്മയ ഉദിതാ ഭവന്തി

(തദാ) ധിയഃ അധി

സ്തർദ്ധ്വനേ

— അങ്ഗുലയഃ അഹമഹമികയാ
ഉപതിഷ്ഠന്തി

(തതഃ) കവി-യൻ അപഃ

വൃണാനഃ

— കവിൻ, സ്തോത്രപ്രണിച്ഛൻ വസ
തിവശിരാച്ഛാഭയൻ

പ്രജം ന മൻ

— മനന്തീയം രക്ഷിതവ്യം ഗോഷ്ഠം

പശുവർദ്ധനായ

— പശുനാം വൃദ്ധ്യേ ഗോപാലോ
യഥാപരിഗച്ഛന്തി, തഥാ

ദേവാനാം പ്രീണനായ

പാത്രാണി പ്രതി

പവതേ

— ക്ഷരതേ

അർത്ഥം-എപ്പോൾ സോമങ്കൽ, കന്തിരയിങ്കലെന്നപോലെ, വസ്രം മുതലായ അലങ്കാരങ്ങൾ വേദിക്കുന്നവോ, അല്ലെങ്കിൽ എപ്പോൾ സോമങ്കൽ സൂര്യങ്കലെന്നപോലെ രശ്മികളടിക്കുന്നവോ, അപ്പോൾ വിരലുകൾ ഞാൻമുമ്പ് ഞാൻമുമ്പെന്ന് തിരക്കിയെന്നു. പിന്നെ, സോമൻ സ്നോതാക്കളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനായി, വസന്തീവരികളെ മുടുന്നവനായി, രക്ഷിതയ്ക്കുണ്ടും തൊഴുത്തിനെ മേപ്പുകാരൻ പശുക്കളുടെവൃദ്ധിക്കായി മുറും പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, ദേവന്മാരുടെ പ്രീതിയ്ക്കായി പാത്രങ്ങളിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു.

2 ചിതാവ്യർണ്ണനമൃതസ്യധാമ
സ്വർവ്വിഭേദവനാനിപ്രഥമ
ധിയഃപിന്യാനാസ്സസരേനഗാവ
ഋതായന്തീരഭിവാവശ്രുതം

അന്വയം:-

അമൃതസ്യ ധാമ	— ഉദകസ്യ ധാരകം സ്ഥാനമന്തരിക്ഷം സോമഃ
ചിതാ വി-ഊർണ്ണൻ	— ഉഭയേതസ്സാ തേജസാച്ഛാദയന്തധ്യേന ഗച്ഛതി
(തതഃ) സ്വഃ-വിഭേ	— സർവ്വജ്ഞായ സോമായ
ഭവനാനി പ്രഥമ	— വിസ്തീർണ്ണാനി ഭവന്തി
(അഥ) പിന്യാനാഃ ധിയഃ	— പ്രീണയിത്ര്യ സ്തുതിരൂപവാചഃ
ഋത-യന്തീഃ ഇന്ദ്രം	— യജ്ഞമിച്ഛന്ത്യസ്സത്യസ്സോമം യാഗാഹനി
സ്വസരേ ഗാവഃ ന	
(പവിത്രേ)	— യഥാപിന്യാനാഃ പയഃ ക്ഷരന്ത്യോഗാവഃ സ്വസരേ, ഗോഷ്ടേ ഇവ
അഭി വാവശ്രു	— ശബ്ദായന്തേ

അർത്ഥം-ജലധാരകസ്ഥാനമായ അന്തരീക്ഷത്തെ സോമൻ ഇരുപാടും സ്വതേജസ്സാൽ മുട്ടി, നടുവിലൂടെപ്പോകുന്നു. പിന്നെ,

സർവ്വജ്ഞനായ സോമനായി (അവിടുത്തെ രശ്മികൾ പടരാനായി) ഉപനാമം വിസ്തൃതമായി ഭവിക്കുന്നു. പ്രീതികരമായ സ്തുതിവചനങ്ങൾ യജ്ഞമിച്ഛിക്കുന്നവയായി, യാഗദിനത്തിൽ സോമനെ ഉദ്ദേശിച്ചു, പാൽ ചുരുത്തുന്ന പശുക്കൾ തൊഴുത്തിലെമ്പോലെ, നോട്ടു ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു.

3 പരിയൽകവി:കാവ്യാഭരതേ
ശുരാനരമോളപനാനിവിശ്വാ
ദേവേഷ്യയശോമനായഭൃഷ
ദക്ഷായരായ:പുരുഷന്വപ്യ:

അന്വയം:-

കവി: കാവ്യാ യാ	—	ക്രാനപ്രജ്ഞസ്തോമ: കാവ്യാനി
		സ്തോത്രാനി യദാ
ശുര: ന രഥ:	—	ശത്രുണാം ബാധകസ്തദീയോ
		രഥ:
വിശ്വാ ഉപനാനി	—	സാങ്ഗ്രമികാണി ഭൂതാനി
		പാതിയാതി തദാ
പരി ഭരതേ	—	ബിഭേതി, പരിഗച്ഛതി
(തദാനിം) ദേവേഷ്യ യശ:	—	തേഷ്യസ്ഥിതം വ്യാപകം ധനം
മന്തായ ഭൃഷൻ	—	മനഷ്യായ, സ്തോത്രേ
		ഭാവയിതുമിച്ഛൻ
രായ: ദക്ഷായ	—	ആത്മനാ മനസ്യ ധനസ്യ
		വ്യയത്ഥം
പുരുഷന്വപ്യ:	—	ബഹുഷ യജ്ഞഗൃഹേഷു
		സ്തോതവ്യോ ഭവതി

അർത്ഥം:-കവിഞ്ഞ അറിവുള്ള സോമൻ ശത്രുഹന്താവായ ശുരനായി, തന്റെ ശേർ യജ്ഞത്തിലെ ഭൂതജാതങ്ങളെ പ്രാപിജ്ഞപോലെ (അത്ര ആവേശത്തോടോവേശത്തോടും കൂടി) സ്തോത്രങ്ങളെ എപ്പോൾ പ്രാപിജ്ഞപോ, അപ്പോൾ ദേവന്മാരിലുള്ള പരപ്പേറിയ ധനത്തെ മനഷ്യനായ സ്തോതാവിന്നു നൽകാനിച്ഛിക്കുകയും, തന്നാൽ നൽകപ്പെട്ട ധനത്തിന്റെ പഷ്ടിജ്ഞായി

വളരെ യാഗശാലകളിൽ സ്തൂത്യനായി ഭവിക്കുന്നു. (സ്തൂതിയോ
ടൊപ്പം ഫലപ്രദാനം, ഫലപ്രദാനത്തോടൊപ്പം സ്തൂതി.)

4 ശ്രീയേ ജാതശ്രീയ ആനിരിയായ
ശ്രീയം വയോജരിതഭ്യോദധാതി
ശ്രീയം വസാനാ അമൃതത്വമായൻ
ഭവന്തി സത്യാസ്ഥിമാമിതദ്യൗ

അന്വയം:-

(സ സോമം) ശ്രീയേ ജാതഃ— സമ്പദത്ത്. പ്രാദർഭുതഃ
ശ്രീയേ ആ നിഃ ഇയായ — സമ്പദത്ത് മേവാംശുഭ്യ
ആഭിമുഖ്യേന നിർദ്ദിഷ്ഠി

(നിർദ്ദിഷ്ഠ) ജരിതഭ്യഃ
ശ്രീയം വയഃ ദധാതി — സമ്പൽജീവനഞ്ച വിദധാതി,
പ്രയച്ഛതി

(തേന ദത്താം) ശ്രീയം
വസാനാഃ — ആച്ഛാദയന്തസ്സോതാരഃ

അമൃതത്വം ആയൻ — ദേവത്വം പ്രാപ്തവൻ

(തസ്മിൻ) മിതദ്യൗ

സം-ഇമാ — മിതഗമനേ സോമേ യുദ്ധാനി

സത്യാ ഭവന്തി — സത്യാനി, യഥാർത്ഥാനി, ന
ഇ വിതമാനി ഭവന്തി

അർത്ഥം-ആ സോമൻ ശ്രീയ്ക്കുവേണ്ടി ജനിച്ചവനാകുന്നു.
ശ്രീകുവേണ്ടിത്തന്നെയാണു് ലതാദ്രുപങ്ങളിൽനിന്നു രസരൂപ
മായി പുറത്തുവരുന്നത്. പുറത്തുവന്നിട്ടു സ്നോതാക്കൾക്കു് ശ്രീ
യും ജീവനവും (ആയുസ്സും) കൊടുക്കുന്നു. അവിടുന്നേകിയ
ശ്രീയെ (വസ്യമായി) ഉടുത്തുകൊണ്ടു സ്നോതാക്കൾ ദേവത്വം
നേടി, നേടുന്നു. മെല്ലെ നടക്കുന്ന സോമകൾ യുദ്ധങ്ങൾ, സത്യ
ങ്ങളായി, സഫലങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു. (ശത്രുക്കൾ സോമനാൽ
പരാജിതരാകുന്നു. ഇവിടെ യുദ്ധം ജീവിതയുദ്ധമെന്നു കണ
ക്കാക്കാം. ശത്രുക്കളും ആത്മനാശം വരുത്തുന്ന പാപവാസനകളും
ദൂരിതങ്ങളും. ഈ മന്ത്രം ശ്രീകുവേണ്ടി ജപിക്കപ്പെടുന്നു.)

5 ഇഷമുജമദ്യേന്ധാശ്വന്ഗാ
 മതജ്യോതിഃകൃണാഹിമംസിദേവാൻ
 വിശ്വാനിഹിസൃഷഹാതാനിതുഭ്യം
 പപമാനബായസേസോമശത്രുൻ

വ. 4

അന്വയം:-

ഹേ പപമാന, സോമ, — പുയമാന, സോമ,
 ഇഷം, ഉജ്ജം അഭി അഹ്— അന്നം, അന്നരസഞ്ചാസ്യഭ്യ
 മഭിഗമയ
 അശ്വം, ഗാം - " - — വാഹനമശ്വം, യജ്ഞസ്യസാധന
 ഭൃതാംഗാഞ്ചാസ്യഭ്യമഭിഗമയ

(തഥാ) ഉജ്ജോതിഃ

കൃണാഹി — ജഗദാലോകനാത്മം മഹൽ
 സൃദ്യാഖ്യന്തേജഃ കരു

(കിഞ്ച) ദേവാൻ മംസി— ഇദ്രാദിൻ തപരസേന തപ്തയ

(അപി ച) തുഭ്യം

വിശ്വാനി അനി

സൃ-സൃഹാ ഹി — സർവ്വാണി രക്ഷാംസ്യനായാ
 സേനൈ ഏവാഭിപേതു.
 ശക്യാനി വേതി വലു

(തത്ത്വം) ശത്രുൻ ബായസേ— സർവ്വാൻ ശത്രുൻ ജഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഔകന്ന സോമ, ഞ്ഞെക്കുന്നവുമന്നരസ
 വുമെത്തിച്ചാലും. വാഹനമായ കരിനെയും. യജ്ഞസാധനമായ
 പശുവിനെയുമെത്തിച്ചാലും പിന്നെ, ജഗത്തിന്റെ മഹത്തീ
 നവേണ്ടി സൃദ്യാതേജസ്സുണ്ടാക്കിയാലും കൂടാതെ, ഇദ്രാദിദേവ
 ന്മാരെ അവിടുത്തെ രസംകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാലും. ഏല്ലാ
 രക്ഷസ്സുകളുമവിടേക്ക് എളുപ്പം കീഴടക്കാൻ പാനിയവരാണ
 ഞ്ഞാ. അതുകൊണ്ടു ശത്രുക്കളെ തോതിയാലും.

വക്രം-5 കാണാ: പ്രസ്താപ ഗൃഹി:

- 1 കനിക്രന്തിഹരിരാസ്യജ്യമാന
സ്തീഭൻവനസ്യജാരേപുനാനഃ
നൃഭീര്യതഃകൃണതേനിണ്ണിജങ്ഗാ
അതോമതീജ്ജനയതസ്വധാഭി:

അന്വയം:-

ആ സ്യജ്യമാനഃ	— സമന്താദഭീഷ്യയമാണഃ
ഹരിഃ കനിക്രന്തി	— ഹരിതവണ്ണസ്തോമഃ ക്രന്ദതേ
(തഥാ) പുനാനഃ വനസ്യ	
ജാരേ സീഭൻ	— വനനീയസ്യ ദ്രോണകലശ
	സ്യാന്തരുപവിശൻ ശബ്ദായതേ
(കിഞ്ച) നൃ-ഭിഃ യതഃ	— കർമ്മേനേതൃസ്തോമഃ
ഗാഃ നിഃ-നിജം കൃണതേ	— ക്ഷീരാഭീന്യാച്ഛായന്നാത്മനഃ
	രൂപം കരോതി

അതഃ മതീഃ സ്വധാഭിഃ

ജനയത	— അസ്മൈസ്തുതീഹ്വിച്ഛിസ്സഹ
	സ്തോതാരോ ജനയൻ, ജനയന്ത

അർത്ഥം:-സസ്യണ്ണമായീ സംസ്തരിക്കപ്പെടുന്ന പച്ചനിറമുററ സോമൻ ശബ്ദിക്കുന്നു. സമ്പ്രാപ്യമായ ദ്രോണകലശത്തിന്നു ഉളിലിരുന്നുകൊണ്ടു് ചെയ്യുണ്ടാക്കുന്നു. കർമ്മേതാക്കളായ ഗൃത്ഥികളാൽ ഇതുകിനിർത്തിപ്പെട്ടു്, പാൽ മുതലായവയെ മൂടി സ്വന്തം രൂപമാവിഷ്കരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ സ്തുതികൾ ഹവിസ്സു കളോടു കൂടി സ്തോതാക്കൾ നിർമ്മിക്കുന്നു, നിർമ്മിച്ചു ചൊല്ലട്ടേ.

- 2 ഹരിസ്സ്യജാനഃപഥ്യാമൃത
സ്യേയത്തിവാചമരിതേപനാവം
ദേവോദേവാനാങ്ഗൃഹ്യാനിനാ
മാവിഷ്ക്രണോതിബഹ്വിഷിപ്രവാചേ

അന്വയം -

- സൃജാനഃ ഹരിഃ — സൃജമാനഃ, ഹരിതവർണ്ണസ്തോമഃ
 അരിതാ-ഇവ നാപം — ജനാസ്തീരം പ്രാപയൻ നാവി
 കോനാപം യഥാ പ്രേയതി,
 തദാശ്
- ഋതസ്യ പഥ്യാം വാചം
 ഇയതി — സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ പഥി
 ഭവാം ദൈവിം വാചം പ്രേ
 യതി
- (തതഃ) ദേവഃ ദേവാനാം — സോമഇന്ദ്രാദീനാം,
 ഗൃഹ്യാനി നാമ — അന്തമിതാനി ശരീരാണി
 പ്രവാചേ — പ്രകഷേണ വാചയിത്രേ,
 സ്തോത്രേ
- ബഹിഷി ആവിഃ
 കൃണോതി — യജ്ഞേ സ്തോത്രം പ്രകടി
 കരോതി

അർത്ഥം.—സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന പച്ചനിറമുറ സോമൻ, ജനങ്ങളെ അക്കരയ്ക്കു കടത്തുന്ന തോണിക്കാരൻ, തോണിയെ ഈക്കുന്നപോലെ, സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തിന്റെ മാറ്റത്തിലുള്ള ദേവ സംബന്ധിയായ സ്തോത്രത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന, ഇറക്കി വിടുന്ന പിന്നെ ദേവനായ സോമൻ ഇന്ദ്രാദീദേവന്മാരുടെ അടുത്തുണ്ടായ, നിഗൂഢങ്ങളായ, ശരീരങ്ങളെ നന്നായി സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന രസ്തോതാവിന്നു കണ്ടു സ്തുതിക്കാനായി യജ്ഞത്തിൽ പ്രവേശിക്കും പ്രത്യക്ഷങ്ങളാകുന്ന

3 അപാമി¹വേദമ¹യസ്ത¹തരാണാഃ

പ്രമ¹നീഷാ¹തോരതേസോമമച്ഛ¹

നമ¹സ്യന്തി¹അപച¹യന്തി

സന്മാ¹പവിശന്ധ്യശതിതശാന്തം

അന്വയം:-

അപാം-ഇവ ഉമ്നയഃ

ഇൽ	— ഉദകാനാം തരങ്ഗാ ഏവേവ
തത്തുരാണാഃ മനീഷാഃ	— കമ്മണി ദേവാൻ സ്തോതുന്തപര
മാണാ ഗൃത്വിജസ്തുതീഃ
സോമം അച്ഛ പ്ര ഈരതേ	— സോമം പ്രതി പ്രേരയന്തി
നമസ്യന്തീഃ	— നമസ്യന്ത്യഃ, പുജയന്ത്യസ്സത്യഃ
(തം) ഉപ യന്തി ച	
സം ച	— ഉപഗച്ഛന്തി, സങ്ഗച്ഛന്തി ച
(തതഃ) ഉശതീഃ	— കായമാനാസ്തുതയഃ
ഉശന്തം ആ വിശന്തി ച	— കായമാനംസോമം പ്രവി
ശന്തി ച

അർത്ഥം.-ജലങ്ങളുടെ ഓളങ്ങൾപോലെത്തന്നെ കമ്മത്തിൽ ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കാൻ തിടക്കപ്പെടുന്ന ഗൃത്വികകൾ, സ്തുതികളെ സോമനന്ദനേരെ അയക്കുന്നു. നമസ്കരിക്കുന്നവയായി അവ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു, അവിടുത്തോടു ചേരുന്നു. അപ്പോൾ സോമനെക്കാമിക്കുന്ന സ്തുതികൾ, സ്തുതികളെ കാമിക്കുന്നു. സോമങ്കലമെത്തുന്നു.

4 തംമച്ഛജാനംമഹീഷന്നസാനാ

വംശുന്ദഹന്ത്യക്ഷണ്ണിഗിരിഷ്യാം

തംവാവശാനംമതയസ്സചന്തേ

ത്രിതോബിരേന്തിവർത്തംസമുദ്രേ

അന്വയം:-

മച്ഛജാനം	— യഷ്ടഭിഃ പരിചര്യമാണം
മഹീഷം ന സാനൌ	— മഹീഷാഖ്യം തൃഗമിവ
സമുദ്രിതേ ദേശേ വർത്തമാനം
ഉക്ഷണ്ണം ഗിരി-സ്ഥാം	— കാമാനാം സേവന്മാരം,
അഭിഷദ്ധാർത്ഥം ഗ്രാമസുതിഷ്യാതം
താ അംശും ഹന്തി	— പ്രസിദ്ധം സോമമുത്പിദഃ
ഹന്തി

തം വാവശാനം മേയഃ

സചന്തേ — കാമയമാനം സോഃ സുതയ
സ്സേവതേ

(തതഃ) ത്രിതഃ — ത്രിഷു സ്ഥാനേഷു വാതമാന
ഇത്യഃ

വരണം സമുദ്രേ ബിഭേതി — ശത്രുണാന്നിവാകം സോമ
മന്നരിക്കേ ശത്രുവധാതം
ധാരയതി

അതഃ യശ്ചാക്കുളാൽ പരിവരിക്കപ്പെടുന്നവനും കാട്ടുപോ
തുളപോലെ ഉന്നതസ്ഥാനത്തു വാതിക്കുന്നവനും കാമവധകനും
സംസ്കരിക്കപ്പെടാനായി പിടിക്കല്ലിന്മേലിരിക്കുന്നവനുമായ
ആ സോമനെ പ്രതിപദകൾ കാരണ സ്മതികാമനായ അവിദ്
നെ സ്മതികൾ സേവിക്കുന്ന പിന്നെ, ദുഃഖോക്താരികൾ
ദുഃഖോക്താരികൾ വാതിക്കുന്ന ഇത്രൻ ശത്രുനിവാകനായ സോമ
നെ ശത്രുവധത്തിന്നുവേണ്ടി അന്തരിക്കത്തരിൽ ധരിക്കുന്ന

5 ഇഷ്യൻവാചപവദേവഹോതുഃ

പുനാനുനോവിഷ്ടാഃ

ഇത്യശ്ചന്തേക്ഷയമസ്സോഃഗായ

സുവിര്യസ്യപതയസ്സയാ

വ 5

അന്വയം -

ഹേ ഇനോ, വാചം

ഇഷ്യൻ — സ്മതിം പ്രേരയൻ
ഹോതുഃ ഉപവക്താ-ഇവ — യഥാധാര്യഃ പ്രതിഗരം കർപ്പൻ
പ്രോത്സാഹയതി, തദാൽ
സ്തോത്ര്യണാം ശംസനം
പ്രോത്സാഹം കർപ്പൻ

പുനാനുനോവിഷ്ടാഃ വിസ്യ — പുനരാനുസ്മയം ബുദ്ധിം വിമുഞ്ച
കിന്തു ബുദ്ധിം ധനപ്രദാനാഭി
മുഖീകര

കിന്ത്യ) യാ ഇത്യഃ ച — യദാത്വഞ്ചസഹയഭേത

ക്ഷയം:	— നിവസനം, തദാ സ്നോതാരോപയം
സൗഭാഗ്യം	— സൗഭാഗ്യായ സ്വയം
സു-വീര്യസ്യ പതയഃ സ്വയം	— ശോഭനവീര്യോപേതസ്യ ധനസ്യ സ്വാമിനഃ ഭവേമ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, സ്തുതിയെ പ്രേരിപ്പിച്ച് ഹോതാവിന്റെ സ്തുതിയെ അധാര്യ ഏറ്റുചൊല്ലി സ്നോതാക്കളുടെ സ്നോത്രത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നപോലെ, ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്ന അവിടന്ന് ബുദ്ധിയെ അയച്ചുവിട്ടാലും, ആ ബുദ്ധിയെ ഞങ്ങൾക്കു ധനദാനത്തിന്നനുകൂലമായിത്തീരിച്ചാലും പിന്നെ, ഇന്ദ്രനമവിടന്നുംകൂടി യജ്ഞത്തിൽ നിവസിക്കുമ്പോൾ, സ്നോതാക്കളായ ഞങ്ങൾ സൗഭാഗ്യത്തിന്നു പാത്രഭൂതരാകാവൂ ശോഭനവീര്യമുററ ധനത്തിന്നധീശരാകാവൂ

വഗ്ഗം-6 മുതൽ 10 കൂടി ദൈവോദാസിഃ പ്രതട്ടനഃ ഋഷിഃ

- 1 പ്രസേനാനിശ്ശരോഅഗ്രേരഥാനാ
ഓഗവ്യന്നേതിഹഷതേഅസ്യസേനാ
ഭദ്രാൻകൃണന്നിന്ദ്രഹവാനഥസഖിഭ്യ
ആസോമോപസ്മാരസോനിഭത്തേ

അന്വയം -

സേനാനിഃ ശുരഃ സോമഃ	— സേനാനാമഗ്രേ ഉപനേതാ, ശത്രുണാം ബാധകസ്തഃ
ഗവ്യൻ	— യജമാനാനാം പശ്വാദികമിച്ചൻ
രഥാനാം അഗ്രേ പ്ര ഏതി	— പുരതസ്തഃഓഗ്രാമേ ഗച്ഛതി
അസ്യ സേനാ ഹഷതേ	— ഹൃഷ്യതി
(കിഞ്ച) സഖി-ഭ്യഃ	— സമാനഖ്യാനേഭ്യോ യജമാനേഭ്യഃ
ഇന്ദ്ര-ഹവൻ ഭദ്രാൻ	
കൃണൻ	— കൃതാനിന്ദ്രസ്യ ഹവനാനി കല്പ്യാണാനി കർവ്വൻ

രസാനി	— ഇന്ദ്രസ്യ ഗീവ്രഗമനേ നിമിത്താനി
വസ്ത്രാ ആ ദത്തേ	— ആച്ഛാകോനി പയ: പ്രദാനിന്യാ ഗൃഹ്ണന്തി

അർത്ഥം.—സേനകൾക്കു മുന്നണി നേതാവു. ഗതൃഹന്താവു
മായ സോമൻ യജമാനന്മാക്കു പറ്റു മുതലായവയെ (കൊടു
ക്കാൻ) ഇച്ഛിക്കുന്നവനായി (അല്ലെങ്കിലവരുടെ യാഗപശുക്കു
ളെ ആഗ്രഹിക്കുന്നവനായി) തേരുകൾക്കു മുമ്പിൽ പോർക്കളം
പ്രാപിക്കുന്ന അവിടുത്തെ സേന സന്തോഷമേറുന്ന പിന്നെ
ചങ്ങാതികളായ യജമാനന്മാക്കു ഇത്രണെങ്കരിച്ച വിളികൾ
ലഭ്യമാക്കിക്കൊണ്ടു (സ്ഥലങ്ങളാക്കിക്കൊണ്ടു) ഇത്രന്റെ
പെട്ടെന്നുള്ള വാചിന്നുവേണ്ടി, തന്നെ മുട്ടുന്ന പാൽ മുതലായവ
കയ്യേറുന്നു (സോമം പാൽ മുതലായവയോടു ചേരുമ്പോൾ
അതുവെക്കൊള്ളാനിന്ദ്രൻ വേഗമെത്തുന്നു)

2 സുസ്യഹാരിഹാർയോമുജ

ന്യഗ്രഹയൈനീശിതനാമോദി:

ആതിഷ്ഠിതിരഥമിന്ദ്രസ്യസഖാ

വിദ്വാദ്യുതാസുരതിയാസ്യച്ഛ

അന്വയം. —

ഹാർയഃ — അഭിഷുണ്വാനാ ഭൃതപിഭഃ
ഹാരി: അസ്യ സം ഭൂജന്തി — ഹാരിത്വണ്ണം സോമസ്യ
കാരണമംശു.
സമ്യഗഭിഷുണ്വന്തി

(അസ്സോമം) നമഃ-ഭി:

അഗ്നിഹാർയഃ

— നമയന്തേദിർവ്യാപ്താശ്ചൈവ
രപി

അഗ്നിഹിതം രഥം.

— അയുതേ., രജന്നസാധനമാ
ത്വീയം ദഗാപിത്രം.

ആ തിഷ്ഠതി	— ആസീദതി
(അനന്തരം) ഇന്ദ്രസ്യ സഖാ	
വിഭാൻ	— സഖീഭൂതഃ, പ്രാജ്ഞസ്തോമഃ
ഏന സു-മതിഃ	— ഏതേന രഥഭൂതേന പവിത്രേണ സുസ്തുതിഃ.
അച്ഛ യാതി	— അഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-സംസ്കൃതാക്കളായ ഗൃതപിക്കുകൾ സോമരസകാരണമായ പച്ചനിറമുറ്റ ലതയെ വേണ്ടപോലെ സംസ്കരിക്കുന്നു. പിന്നെ, സോമൻ, കതിരുകൾ പൂട്ടപ്പെടാത്ത തേരായ സ്വന്തം ദശാപവിത്രത്തിലിരിക്കുന്നു. അതിനുശേഷം ഇന്ദ്രന്റെ ചങ്ങാതിയും വിജ്ഞാനമായ സോമൻ ആ പവിത്രമാകുന്ന തേരോടു കൂടി ശോഭനസ്തുതിയെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. (ദശാപവിത്രത്തിൽ സോമം അരിക്കുന്ന സമയത്തു സ്തുതികൾ മുഴങ്ങുന്നു.)

3 സനോദേവദേവതാതേപവസ്വ

മഹേസോമഹംസരസഇന്ദ്രപാനഃ

കൃണന്നപോവഷ്യാന്യാമുതേമാ

മുരോരാണോവരിവസ്യാപുനാനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, സോമ, സ:

ഇന്ദ്ര-പാനഃ — ഇന്ദ്രേണ പാതവ്യസ്സുതാം

നഃ ദേവ-താതേ — ദേവൈസ്തേ, വിതതേ യജ്ഞേ

മഹേ ഹംസരസേ പവസ്വ — മഹതേ, ഇന്ദ്രസ്യ പാനായ ഗ്രഹാദിഷ്ടകാര

(കിഞ്ച) അപഃ കൃണൻ — ഉദകാനി കർവ്വൻ

ഉൗ ദ്യാം ഇമാം വഷ്യാൻ — ദ്യാം ഭൂമിഞ്ച, ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ തപ്തയസി

ഉരോ: ആ — വിസ്തീർണ്ണാദന്തരിക്ഷാദാഗച്ഛം സ്തപം
 പുനാനു ന: വരിവസ്യ — പുനമാനസ്സന്നസ്താൻ ധനാദി
 ദാനേന പരിഹര

അർത്ഥം—അല്പയോ ദേവനായ സോമ ഇന്ദ്രന്റെ പാനമായ ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ ഇന്ദ്രനെ മഹത്തായ പാനത്തിന്നുവേണ്ടി കണ്ടന്മരിക മുതലായവയിലൊഴുകിയാലും പിന്നെ ജലങ്ങളുണ്ടാക്കി ദ്യോവിനെയും ഭൂവിനെയും, ദ്യോവാ പൃഥ്വിവികളെ, അവിടുന്ന് പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്ന പരന്ന അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്നു വരുന്ന അവിടുന്ന് ശ്രദ്ധി പുകുന്നവനായി ഞങ്ങളെ ധനാദിദാനത്താൽ കൊണ്ടോടിയാലും.

4 അജീതയേഹതയേപവസ്യ

സ്വസ്തയേസർവ്വതാതയേബൃഹതേ

തദഗതിവിശ്വമേസഖായ

സ്തേഹം വശിപവമാനസോഽ

അന്വയം: —

ഹേ പവമാന, സോമ,	— പുനമാന സോമ,
അജീതയേ	— യഥാവയം ശത്രുഭിരജിതാഭവേമ,
	തഥാ തേഷാമജയായ
അഹതയേ	— യഥാതൈരഹതാസ്സ്യോമ,
	തസ്യൈ ച
(അതഃക്രൂപ) സ്വസ്തയേ	— അവിനാശായ
ബൃഹതേ സർവ്വതാതയേ	
പവസ്യ	— സർവ്വൈദ്യേവൈസ്സായമാനായ
	യജ്ഞായാസുഭദിമുഖമാഗച്ഛ
വിശ്വേ ഇമേ സഖായ:	— മദിയാസ്സുർവ്വേ സ്തോതാര:
തൽ ഉഗതി	— ത്വദീയം രക്ഷണം കാമയന്തേ
തൽ അഹം വശി	— അഹമപികാമയേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളിൽനിന്നും അജേയതയ്ക്കായും അഹിംസ്യതയ്ക്കായും അതുകൊണ്ടുതന്നെ അവിനാശമംഗളത്തിനായും, എല്ലാ ദേവന്മാരുമെത്തുന്ന യജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി, ഞങ്ങളെക്കളിമുഖമായി വന്നാലും. എന്നിങ്ങ ചേർന്ന സഖാക്കളായ എല്ലാ സ്നേഹാക്കളും അർപ്പിപ്പാൻ രക്ഷണമിച്ഛിക്കുന്നു. ആ രക്ഷണം ഞാനും കാംക്ഷിക്കുന്നു.

5 സോമഃപവതേജനിതാമതീനാ
ജനിതാദിവോജനിതാപൃഥിവ്യഃ
ജനിതാഗ്നേജനിതാസൂര്യസ്യ
ജനിതേന്ദ്രസ്യജനിതോതവിഷ്ണോഃ

വ. 6

അന്വയം:—

മതീനാം ജനിതാ	— ബുദ്ധിനാജനയിതാ
ദിവഃ ജനിതാ	— ദൃഢോക്സ്യ പ്രാദർഭാവയിതാ
പൃഥിവ്യഃ ജനിതാ	— ഭൂമേജനയിതാ
അഗ്നേഃ ജനിതാ	— പ്രകാശയിതാ
സൂര്യസ്യ ജനിതാ	— സർവ്വസ്യ പ്രേരകസ്യാദിത്യസ്യ ജനയിതാ
ഇന്ദ്രസ്യ ജനിതാ	— പാനേന മദസ്യ ജനയിതാ
ഉത വിഷ്ണോഃ ജനിതാ	— വ്യാപകസ്യ ദേവസ്യ ജനയിതാ
സോമഃ പവതേ	— അഭിഷുയമാണഃ ക്ഷരതി

അർത്ഥം—ബുദ്ധികളുടെ ജനയിതാവും (സോമം ബുദ്ധിവൽനമാണെന്നായുർവ്വേദം.) ദ്യോവിന്റെ പ്രാദർഭാവയിതാവും (സോമയാഗം കൊണ്ട് സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തി പ്രസിദ്ധം). ഭൂമിയുടെ ഉല്പാദകനും (സോമയാഗംകൊണ്ട് മഴപെയ്ത് സസ്യാഭിപ്പ്രദി യും പ്രജാക്ഷേമവുമുദിപ്പും.) അഗ്നിയുടെ പ്രകാശയിതാവും (സോമഹോമത്താൽ അഗ്നി ജ്വലിക്കുന്നു.) സർവ്വപ്രേരകനായ

സൂര്യന്റെ സ്രഷ്ടാവും (സൂര്യന്റെ ജന്മകാലസൃഷ്ടി യാഗാദികൾ
ങ്ങളുടെ ഗതിവിഗതികളെ ആശ്രയിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു.) ഇത്രന്നു പാ
നത്താൽ ഹിഷ്ഠുണ്ടാക്കുന്നവനും (ഇത്രന്നെ വീരകർമ്മങ്ങൾക്കു പ്ര
ചോദിപ്പിക്കുന്നതു സോമപാനമാണല്ലോ.) സർവ്വപ്രാപിയായ
വിഷ്ണുവിന്നു കാരണഭൂതനുമായ (സോമം ബ്രഹ്മമത്രേ. അതാണ
ല്ലോ ദേവധീദേവനായ വിഷ്ണുവിന്നും മൂലം.) സോമൻ സംസ്ത
രിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടൊഴുകുന്നു.

6 ബ്രഹ്മാദേവാനാം പദവിഃ കവീനാ

ഋഷിർവിപ്രാണാം മഹിഷോഽഗ്നാണാം.

ശ്വേതനോഗൃഗ്യാണാം സ്വധിതിർവൃതാനാം.

സോമഃ പവിത്രമത്യേതിരേന്ദ്ര

അന്വയം:-

ദേവാനാം ബ്രഹ്മാ	— ഇത്രാദിനാം മധ്യേരാജാ
കവീനാം പദവിഃ	— സ്ഖലന്തി പദാനി യോ യോജയതി, സഃ
വിപ്രാണാം ഋഷിഃ	— ദേവാപിനാമതീന്ദ്രിയദൃഷ്ടാ
ഋഗ്നാണാം മഹിഷഃ	— മഹിഷാഖ്യഃ, മഹാൻ വാ
ഗൃഗ്യാണാം ശ്വേതഃ	— പക്ഷിവിശേഷാണാം ശ്വേതഃ ഗംസനീയഃ വാ
വൃതാനാം സ്വധിതിഃ	— ഹിംസകാനാമേതന്നാമക ശ്ചേദമേദകഃ
സോമഃ രേന്ദ്ര പവിത്രം	
അതി ഏതി	— ശബ്ദേൻ ദശാപവിത്രമധി ഗച്ഛതി

അതാദി സഖ... ദേവന്മാർക്കിടയിൽ രാജാവും (പ്രബ്രഹ്മ
വു) സർവ്വവശി... ഇത്ര വാക്കുകൾ തിരുത്തുന്നവനും (മഹാ
വർണ്ണം) സർവ്വവശി... റിതിവെച്ചു ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കുപുറം കാണ
... ഉഗ്തങ്ങളിൽനിന്നു പോന്നു (ജീവി

കളിൽവെച്ചു മഹാനം) പരത്തുകളിൽവെച്ചു ഗന്ധനം (ഏറ്റവും ഉന്നതനും പ്രശംസനീയനും) ഹിംസകാര്യങ്ങളിൽവെച്ചു വെണ്ണഴുവും (ശിഷ്ടരക്ഷകമായ മഴുവും) ആയ സോമൻ ശബ്ദിച്ചു കൊണ്ടു ദശാപവിത്രത്തെ അതിക്രമിച്ചു വരുന്നു.

7 പ്രാവിവിപലാചളുർമ്മിനസിന്ധു

ഗ്നിരസ്സോമഃപവമാനോമനീഷാഃ

അന്തഃപശ്യന്നപൃജനോമാവരാ

ണ്യാതിഷ്ഠതിവൃഷഭോഗോഷ്ഠജാനൻ

അന്വയം:—

പവമാനഃ സോമഃ

മനീഷാഃ ഗിരഃ

— മനസ ഇഹംസിതാഃ,
ഏഭയങ്ഗമാസ്തുതീഃ

സിന്ധുഃ വാചഃ ഉർമ്മിം ന—

നദീവ ശബ്ദസ്യ സംഘം യഥാ
പ്രേരയതി, തഥാ

പ്ര അവിവിപൽ

— പ്രകണ്ഠേണവേപയതി,
പ്രേരയതി

(കിഞ്ച) വൃഷഭഃ അന്തഃ

പശ്യൻ

— കാമാനാം വഷ്കഃ അന്തർഹിതം
വസ്തുജാതം പശ്യൻ

അവരാണി

— ദുർബ്ബലൈർവ്യാരയിതുമശക്യാനി

ഇഥാ വൃജനാ ആ തിഷ്ഠതി

— ഇഥാനി ബലാന്യാസീദതി

ഗോഷ്ഠ ജാനൻ

— ജാനാനസ്സൻ പരബലാനി
പ്രവിശതി

അർത്ഥം—ശുദ്ധീകരനായ സോമൻ മനസ്സിന്നിണങ്ങിയ ഏഭയങ്ഗമങ്ങളായ സ്തതികളെ, നദീശബ്ദ സമൂഹങ്ങളെ പുറപ്പെടുവിക്കുന്നപോലെ, നന്നായുഷിപാദിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, അഭിഷുവഷ്കനായ അവിടന്ന് ഉള്ളിലുള്ള (ശത്രുക്കേന്ദ്രങ്ങളുടെ ഉള്ളിലുള്ള) വസ്തുജാതങ്ങളെ കണ്ടുകൊണ്ട്, ദുർബ്ബലന്മാർക്ക് തടുക്കാനാവാത്ത ബലങ്ങളിലിരിക്കുന്നു. ശത്രുക്കളുടെ പശുക്കളെ അറിഞ്ഞാണ് അവരുടെ ബലങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നത്.

8 സമംസരഃപൃത്യവന്വന്വത
 സഹസ്രരേതാഅഭിവാജമഷ്
 ഇത്രായേനോപവമാനോമനീ
 ഷ്യംശശോത്രമിമീരയഗാഇഷണ്യൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, മമസരഃ,
 പൃത്-സ്യ വന്വൻ

(അത ഏവ) അവാതഃ
 സഹസ്ര-രേതാഃ

സഃ (ത്വം) വാജം അഭി
 അഷ്

പവമാനഃ മനീഷീ

ഗാഃ ഇഷണ്യൻ

ഇത്രായ അംശോഃ ഉമചി.

ഈരയ

— സോമ, മദേരഃ, സഞ്ഗ്രാമേഷ്
 ഹിംസൻ

— അന്യൈശ്ശതമശക്യഃ

— സഹസ്രോദകധാരോപേതഃ

— ശത്രുണാം ബലമഭിഗച്ഛ

— പൃയമാനഃ, പ്രാജ്ഞസ്ത്വം

— ശബ്ദാൻ, സ്തുതിഃ പ്രേരയൻ

— അഭിഷ്ഠയമാണസ്യ സോമസ്യ
 സംഘഃ പ്രേരയ

അത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ഹിംസകരനും യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ ഹിംസിക്കുന്നവനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ അന്യക്കടകാൻ കഴിയാത്തവനും, കണക്കറ്റാ ധാരകളോടു കൂടിയവനുമായ അവിടുന്ന് ശത്രുബലത്തെ നേരിട്ടാലും ശ്രദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന പ്രാജ്ഞയായ അവിടുന്ന് സ്തുതിക്കപ്പെട്ട പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നതായി സംസ്ഥരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ പ്രേരിപ്പിച്ചാലും പാതുവിട്ടാലും.

9 പരീപ്രിയഃകലശേ വന്വത പവിത്രമധി

പാരണ്യോമദായ

മൃതപാലേന

വിസ്തർണാഭിഗാതി

രാജാവും (പരമ മഹത്തമനവനും (മേൽക്കൽപ്പറയും കർമ്മപോത്തും (ജ

അന്വയം:-

പ്രിയഃ, ദേവ-വാതഃ	— പ്രീണയിതാ, ദേവൈരഭിഗതഃ
രണ്യഃ സോമഃ ഇന്ദ്രായ	— രമണീയസ്സ ഇന്ദ്രസ്യ
മദായ സഹസ്ര-ധാരഃ	
ശത-വാജഃ	— ഹർഷായ, അപരിമിത ധാരാ യുക്തഃ, ബഹുബലഃ
ഇന്ദുഃ വാജീ ന സപ്തഃ	— പാത്രേഷു ക്ഷരൻ ബലവാനശ്വഃ
സമനാ	— സങ്ഗ്രാമേ ഇവ
കലശേ പരി ജിഗാതി	— ദ്രോണകലശേ പരിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-പ്രീതികരനും ദേവന്മാരാൽ നേരേ പ്രാപിക്കപ്പെട്ടവനും രമണീയനുമായ സോമൻ ഇന്ദ്രനു ഹർഷത്തിനായി കണക്കറ്റ ധാരകളോടുകൂടി ബഹുബലനായി പാത്രങ്ങളിൽ പതിച്ചുകൊണ്ടു്, കരുത്തറ്റ കതിര യുദ്ധത്തിലെമ്പോലെ, ദ്രോണകലശത്തിലെത്തുന്നു.

10 സപുർവ്വോപസുവിജായമാനോ

ഊജാനോഅപ്സുദ്ദഹാനോഅന്ദ്രൗ

അഭിശസ്തിപാഭവനസ്യരാജാ

വിദഗ്ദ്ധാതംബ്രഹ്മണേപുയമാനഃ

വ. 7

അന്വയം:-

പുർവ്വഃ വസു-വിൽ	— പുരാണഃ വസുനഃ ധനസ്യ ലംഭയിതാ
ജായമാനഃ അപ്-സു	
ഊജാനഃ	— പ്രാദുർഭൂതഃ വസതിവരീഷു ശോധ്യമാനഃ
അന്ദ്രൗ ദഹാനഃ	— ഗ്രാവണി ദഹ്യമാനഃ
അഭിശസ്തിപാഃ	— അഭിശസ്തിഭ്യഃ, ശത്രുഭ്യഃ പരി രക്ഷകഃ
ഭവനസ്യ രാജാ സഃ	— ഭൂതജാതസ്യ സ്വാമീ സോമഃ
ബ്രഹ്മണേ പുയമാനഃ	— കർമ്മാർത്ഥം പുനാനസ്സൻ
ഗാതം വിദൽ	— യജമാനേഷ്വസ്സമീപിനം മാഗ്ധം പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.—പുരാണനും ധനം നേടിത്തരുന്നവനും പിറന്ന ഉടനെ വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനും പിടിക്കല്ലിൽ നിർമ്മിച്ചുവന്നവനും ശത്രുക്കളിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നവനും സകല പരാപരങ്ങൾക്കുമീശനായ സോമൻ കർമ്മത്തിനുവേണ്ടി ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനായി യജമാനന്മാർക്കു സന്മാഗ്ധം കൊടുക്കുന്നു, അവരെ സന്മാഗ്ധത്തിലൂടെ നടത്തുന്നു.

11 ത്വയാഹിനഃപിതർണ്യോഽപൂർവ്വേ

കർമ്മാണിപശ്യപവമാനധീരാഃ

വന്വന്നവാതഃപരിധീരപോർണ്ണ

വീരോഭിരശ്ശൈശ്വലവാഽവാനഃ

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, സോമ

ധീരാഃ

— കർമ്മാണി കശലാഃ

നഃ പൂർവ്വേ പിതരഃ

— പുരാതനാ അങ്ഗിരസഃ

ത്വയാ ഹി കർമ്മാണി

പശ്യഃ

— ത്വയാ സഹായേനൈവാഗ്നിഷ്ഠോ
മാദീനി കൃതവനഃ

(കിഞ്ച) വന്വൻ അവാതഃ— ശത്രുൻ ഹിംസൻ, തൈരനഃ
ഗതസ്ത്വം.

പരിധീൻ അപ ഊർണ്ണ — പരിധയഃ രാക്ഷസാഃ, താൻ
അപോർണ്ണഹി, അപച്ഛാദയ,
ജഹി

വീരോഭിഃ അശ്ശൈഃ

— വീരൈഃ പുത്രൈശ്ശൈശ്വല
സ്തവ

നഃ ശ്വലവാ വേ

— അസ്മാകം ധനവാൻ, ധനദാതാ
വേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, കർമ്മകശലന്മാരായ ഞങ്ങളുടെ പൂർവ്വപിതാക്കൾ, അങ്ഗിരസ്സുകൾ, അവിടുനാകുന്ന സഹായനോടുകൂടി മാത്രമാണ് അഗ്നിഷ്ഠോമാദി കർമ്മ

ങ്ങൾ ചെയ്തു. പിന്നെ, ശത്രുക്കളെ ഹിംസിക്കുന്നവനും അവരായി അടുക്കപ്പെടാത്തവനുമായ അവിടുന്ന് രാക്ഷസന്മാരെ മുടിയാലും, മുടിച്ചാലും. പുത്രന്മാരോടും കുതിരകളോടുംകൂടി ഞങ്ങൾക്കവിടുന്ന് പ്രഭുവായാലും, ധനഭാതാവായാലും.

12 യഥാപവഥാമനവേവയോധാ

അമിത്രഹാവരിവോവിദ്ധവിഷ്ണുൻ

ഏവാപവസ്വദ്രവിണന്ധാന

ഇന്ദ്രേസന്തിഷ്ഠജനയായുധാനി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) യഥാ

മനവേ

— പുരാ തന്നാമകായ രാജേണ

വയഃ-ധാഃ

— അന്നസ്യധാതാ, തഥാ

അമിത്രഹാ,

വരിവഃ-വിൻ

— ശത്രുഹന്താ, ധനസ്യ ലംഭേയിതാ

ഹവിഷ്ണുൻ

— പുരോധാശാഭിയുക്തസ്സൻ

അപവഥാഃ

— തന്നൈ ധനാദികം പ്രഭാതം
യഥാ ഗച്ഛഃ

ഏവ (ഏവമസൃജ്യമപി)

ദ്രവിണം ഭധാനഃ പവസ്വ— ധനം പ്രയച്ഛന്നസുഭീമുഖമാഗച്ഛ
(കിഞ്ചാസാഭിർത്രിയമാനസ്തപം)

ഇന്ദ്രേ സം തിഷ്ഠ

— സമൃദ്ധി തിഷ്ഠ

ആയുധാനി ജനയ

— തപദീയാനി തന്നൈ പ്രകാശയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, പണ്ടു മനുവിന്ന് അന്നഭാതാവായും ശത്രുഹന്താവായും ധനം നേടിക്കൊടുക്കുന്നവനായും പുരോധാശാഭി ഹവിസ്സേന്തി ധനം കൊടുക്കാൻ പോയതുപോലെ, ഞങ്ങൾക്കും ധനമേകിക്കൊണ്ടു നേരേ വന്നാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങളാൽ ഹവിസ്സേകപ്പെടേണ്ടമവിടുന്ന്, ഇന്ദ്രൻ വേണ്ടപോലെ വർത്തിച്ചാലും. അവിടുത്തെ ആയുധങ്ങളിന്നു പ്രകാശിപ്പിച്ചാലും.

13 പവസ്വസോമധുമാഗ്ജതാ

വാപോവസാനോഅധിസാനോഅവ്യേ

അവദ്രോണാനിഘൃതപാനിസീദ

മദിന്മോമമസുരളഗ്രപാനഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, മധുമാൻ,

ഗൃതവാ

— മധുരസോപേതഃ

യജ്ഞവാംസ്തപഃ

അപഃ വസാനഃ

— വസതിവരീരേക

ധനാശ്ചാച്ഛാദേൻ

അധി സാനേ

— അധികം സമൃദ്ധിതേ

അവ്യേ പവസ്വ

— അവിഭവേപവിത്രേ ക്ഷൗ

(തതഃ) ഇഗ്രപാനഃ

— ഇന്ദ്രേണ പാതവ്യഃ

മമസുരഃ മദിന്മമഃ

— മദേരഃ മാദയിത്രതമസ്തപഃ

ഘൃത-വതി ദ്രോണാനി

— ഉദേവതോ ദ്രോണകലശാൻ

അവ സീദ

— അവതിഷ്ഠസ്വ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, മധുരസയുക്തനും യജ്ഞവാൻ മായ അവിടുന്ന് വസതിവര്യേകധനകളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലഭങ്ങളെ മറച്ചുകൊണ്ട്, ഉന്നതസ്ഥാനത്തു് ആട്ടിൻരോമമറ്റ ദശാപ വിത്രത്തിലൊഴുകിയാലും. പിന്നെ, ഇത്രന്നു കടിക്കേണ്ടുന്നവനും തൃഷ്ടികരനും ഏറ്റവും ഹിംകരനുമായ അവിടുന്ന് ജലവത്തു കളായ ദ്രോണകലശങ്ങളിലിരുന്നാലും.

14 പൃഷ്ഠിന്ദിവശ്ശതധാരപവസ്വ

സഹസ്രസാവാജയദ്ദേവവീരതേ

സംസിന്ധുഭിഃകലശേവാവശാന

സ്സമുത്രിയാഭിപ്രതിരന്നന്തേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ,) ശത-ധാരഃ	— ബഹുധാരോപേതസ്തപം
ദിവഃ വൃഷ്ടിം പവസ്വ	— അന്തരീക്ഷാദപഷം കരുത
ഭവ-വീതൈ	
സഹസ്ര-സാഃ	— യജ്ഞേ സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം ദാതാ
പാജ-യഃ	— തേഷാം ഹവിരന്നം കാമയമാനസ്തപം
സിന്ധു-ഭിഃ	— സ്യന്ദമാനാഭീർവസതീവരീഭിഃ
കലശേ വാവശാനഃ സം	— ദ്രോണകലശേ കാമയമാന സ്സങ്ഗച്ഛസ്വ
(തഥാ തപം) നഃ ആയഃ	
പ്ര-തിരൻ	— ജീവനം പ്രവദ്ധയൻ
ഉസിയാഭിഃ സം	— ഗോവികാരൈഃ ക്ഷിരാഭിഃ കലശേ സംഗച്ഛസ്വ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ബഹുധാരകളോടെ അവിടുന്ന് അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്ന് മഴ പെയ്യിച്ചാലും. യജ്ഞത്തിലായിരക്കണക്കിൽ ധനമേകുന്നവനും യജ്ഞകർത്താക്കളുടെ ഹവിസ്സിച്ഛിക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഒഴുകുന്ന വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുത ജലങ്ങളിലൂടെ ദ്രോണകലശത്തിൽ ഇച്ഛപൂണ് എത്തിച്ചേന്നാലും. അതുപോലെ ഞങ്ങൾക്കായുസ്സു വദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ദ്രോണകലശത്തിൽ പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടു കൂടി ചേർന്നാലും.

15 ഏഷസ്യസോമോമതിഭിഃപുനാ

നോത്ത്യാനവാജീതരതിദരാതിഃ

പയോനദഗ്ധമഭീന്തേരിഷിര

മുർച്ഛിവഗാതസ്സയമോനവോച്ഛാ

വ. 8

അന്വയം:-

അത്യഃ ന വാജീ	— അതനശീലോശ്ച ഇവ
അരാതിഃ തരതി ഇൽ	— സങ്ഗ്രാമേ ശത്രുൻ തരത്യേവ, ഹിനന്ത്യേവ

ഏഷ: സ്യ: സോമ:

മതി-ഭി:

പുനാ:

(കിഞ്ച) അഭിതേ:

ഇഷിരം ദൃഗ്ധം പയ: ന — ഗോരന്വേഷണീയം ക്ഷിരം യഥാപുതം ഭവതി തഥാ സോമ: പരിശുദ്ധ:

(അപിപ) ഉത-ഇവ

ഗാതു:

— വിസ്തീർണ്ണാ മാഗ്ധ് ഇവ സർവ്വൈസ്സമാശ്രയണീയ:

(തഥാ) വോള്ഹാ ന

സ്യ-യമ:

— വോഡാഗാ: സൃഷ്ടനിയതം ഗക്യോ യഥാ ഭവതി തഥാ സോമസ്തോതൃഭിന്നീയന്തവ്യ: ഭവതി

അർത്ഥം-ഓട്ടക്കാരനായ കതിര യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെ തുരത്തുകതന്നെ ചെയ്യുന്നപോലെ, ഈ സോമൻ സ്തോത്രങ്ങളാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു. പിന്നെ, പശുവിന്റെ രേടീനേടേണ്ടും പാൽപോലെ സോമൻ പരിശുദ്ധനാകുന്നു. വിസ്തീർണ്ണമായ മാഗ്ധ് ഏവരാലുമാശ്രയിയ്ക്കപ്പെടുന്നത് കടന്നെത്താൻ, ഏറ്റു കതിര നിയന്ത്രിക്കപ്പെടാൻ പറന്നപോലെ, സോമൻ സ്തോതാക്കൾക്കു നിയന്ത്രണാധീനനായി ഭവിക്കുന്നു.

16 സ്വായുധസ്തോതൃഭി:പുയമാ

നോഭ്യച്ഛുഹ്യഞ്ചോതനാമ

അഭിവാജംസപ്തിമിവശ്രവ

സ്യാഭിവാജമഭിഗാഭേവസോമ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, സോമ, സ്വ-

ആയുധ:

സ്തോതൃ-ഭി: പുയമാ:

— ഗോഭനായുധ:

— അഭിഷ്ഠാപഭി: പുയമാനസ്ത്വം

ഗുഹ്യം, ചാരു നാമ	— ഗുഹാഹിതം, കമനീയം തപദീയം രസാത്മകം ശരീരം
(സ്തുതിഭിസ്സഹ) അഭി അർഷ	— കലശാഭീന്യഭിഗമയ
(കിഞ്ച) സപ്തിഃ-ഇവ ശ്രവസ്യ	— അശ്വഇവ വർത്തമാനസ്തപം അസ്തു ഭീയായാമന്നേച്ഛായാം
വാജം അഭി	— അന്നമദ്യർഷ
വായും അഭി	— പ്രാണമഭിഗമയ
ഗാഃ അഭി	— പശുനഭിഗമയ

അതഥം-അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, ശോഭനായുധനും സംസ്കൃതാക്കളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ അവിടുന്ന്, മരണരുകിടക്കുന്നതും മനോഹരവുമായ അവിടുത്തെ രസരൂപമായ ശരീരത്തെ സ്തുതികളോടുകൂടി കലശങ്ങളിലേയ്ക്കുത്തിച്ചാലും. പിന്നെ, കതിരപോലെയുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കന്നേച്ഛയുണ്ടാകുമ്പോൾ അന്നമെത്തിച്ചാലും. പ്രാണനെ എത്തിച്ചാലും പശുക്കളെ എത്തിച്ചാലും.

17 ശിശുജജ്ഞാനംഹര്യതംമൃജന്തി
ശൂംഭേതിവഹ്നിംമരുതോഗണേന
കവിശ്വീഭിഃകാവ്യേനാകവിസ്സ
നമസോമഃപവിത്രമത്യേതിരേഭൻ

അന്വയം:-

ശിശും ജജ്ഞാനം	— ശിശുവൽ പ്രാദുർഭൂതം
ഹര്യതം	— കാമ്യമാനം സോമം
മരുതഃ മൃജന്തി	— ശോധയന്തി
(കിഞ്ച) വഹ്നിം ഗണേന	— വോഡ്വാരം സോമമാരചീയേന സപ്തസംഖ്യാകേന ഗണേനാല ജർവന്തി
ശൂംഭേതി	

(തതഃ) കവിഃ സോമഃ

കാവ്യേന

— ക്രാന്തപ്രജ്ഞഃ കവികർമ്മണാ

കവിഃ സ്വൻ രേഭൻ

— ശബ്ദോപേതസ്സൻ ശബ്ദായമാനഃ

ഗീഃഭീഃ പവിത്രം അതി

ഏതി

— സ്മൃതിഭിസ്സഹാതിത്യഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—കട്ടിയെപ്പോലെ പിറന്ന കമനീയനായ സോമനെ മത്തത്തക്കാരാ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. യജ്ഞാദികൾ വഹിക്കുന്ന അവിടുത്തെ, തങ്ങളുടെ ഏഴു ഗണങ്ങളെമാത്രച്ച് മത്തത്തക്കളെലയ്ക്കരിക്കുന്നു. പിന്നെ, കവിഞ്ഞ പ്രജ്ഞാനമൊത്ത സോമൻ കവികർമ്മമായ സ്തോത്രങ്ങൾ വാക്കുചുരിക്കുന്നവനായി, ശബ്ദിക്കുന്നവനായി പവിത്രത്തെ കടന്നെത്തുന്നു.

18 ഋഷിമനായഋഷികൃൽസ്വർഷാ

സ്സഹസ്രണീമഃപദവിഃകവിനാം

തൃതീയസ്യാർദ്ധമഹിഷസ്സിഷാസ

നമസോമോവിരാജമൻരാജതിഷ്ഠപ

അന്വയം:—

ഋഷി-മനാഃ

— സർവ്വദർശനശീലമനസ്സഃ

(അത ഏവ) ഋഷി-കൃൽ

— സർവ്വസ്യ ദർശനകർത്താ

സ്വപ-സാഃ,

സ്വഹസ്ര-നീമാ

— സർവ്വസ്യ സംഭക്താ, ബഹുവിധ സ്മൃതികഃ (നീമാ സ്മൃതിഃ)

കവിനാം പദ-വിഃ

— സ്വ്വലിതാനാം പദാനാം സാധുരേണ യോജയിതാ

ഏ (വ്രിദ്യന്തേ, സ്വ)

മഹിഷഃ സോമഃ

— മഹാൻ സോമഃ

തൃതീയം ധാമ സിസാസൻ

— ദൃലോകം സംഭക്തുമിച്ഛൻ

സ്തപ വി-രാജം

— സ്തുതമാനസ്സൻ വിശേഷണ രാജന്തമിസ്രം

അന്ത രാജതി

— പ്രകാശയതി

അർത്ഥം.—എല്ലാം കാണുന്ന ശീലമുറാ മനസ്സാറവനും അതു കൊണ്ടുതന്നെ എല്ലാവർക്കും ദർശനകർത്താവും എല്ലാറ്റിനെയും പ്രാപ്തമാക്കുന്നവനും ആയിരിക്കണമെങ്കിൽ സ്മൃതികളൊത്തവനും കവി

കൾക്കു പിഴച്ചു പദം തിരുത്തുന്നവനുമായി ആരുണ്ടോ ആ മഹാ നായ സോമൻ ദൃലോകം പുകാനിച്ഛിക്കുന്നവനും സ്തുതിക്കപ്പെട്ട നവനുമായി ശോഭമാനനായ ഇന്ദ്രനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

19 ചമുഷച്ഛേന്ദ്രശ്ശകനോവിട്ടുതാ

ഗോവിന്ദദ്രുമസആയുധാനിബിഭ്രൂ

അപാമുർമ്മി.സചമാനസ്സമുദ്ര

തുരീയസാമമഹിഷോവിവക്തി

അന്വയം:-

ചമു-സൽ, വി-ഭൂതാ	— ചമസേഷുസീദൻ, വിഹരണശീലഃ
ശേന്ദ്രഃ ശകനഃ	— ശംസനീയഃ ശക്തഃ
ഗോ-വിന്ദഃ ദ്രുമസഃ	— ഗവാം ലംകേഃ ദ്രവണശീലഃ
ആയുധാനി ബിഭ്രൂ	— ധാരയൻ
അപാം ഉർമ്മി. സമുദ്രം	
സചമാനഃ	— ഉദകാനാം പ്രേരകമന്തരീക്ഷം സേവമാനഃ
മഹിഷഃ തുരീയം ധാമ	
വിവക്തി	— സോമഃ ചതുർത്ഥം ചാബ്രമ സംസ്ഥാനം സേവതേ

അർത്ഥം:-വാലന്തരികയിലിരിക്കുന്നവനും വിനോദശീലനും പ്രശംസനീയനും ശക്തനും പശുക്കളെ നേടിത്തരുന്നവനും ഒഴുകുന്നവനും ആയുധങ്ങളേന്തിയവനും ജലംവിട്ടുന അന്തരീക്ഷത്തെ ആശ്രയിച്ചവനും മഹാനുമായ സോമൻ നാലാമത്തെ, ചന്ദ്രസം ബന്ധിയായ സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നു. (ദ്രോവം ദ്രവമന്തരീക്ഷ വം കഴിച്ച് ചാബ്രമണ്ഡലം നാലാമത്തേതു്).

20 മര്യോനശ്ശുന്ദ്രസ്തപംമുജാ

നോത്യോനസ്തപാസനയേധനാനാം

വൃഷേവയുമാപരികോശമഷൻ

കനിക്രമച്ചേന്ദ്രാശ്ശരാവിവേശ

അന്വയം:-

ശുഭ്രം മര്യം ന	— അലങ്കൃതോ മനഷ്യ ഇവ
തന്വം ഭൃജാനഃ	— വസന്തീവരീഭിശ്ശോധയൻ
ധനാനാം സനയേ	— ലാഭായ
അത്യുഃ ന സൃതാ	— അതനശീലോഗ്യാ ഇവസരണശീലഃ
വൃഷാ-ഇവ യുഥാ	— യഥാ യുഥാനി പ്രതിഗച്ഛൻ ഗബ്ധകരോതി തഥാ
കോശം പരി അയ്ൻ	— ചർമ്മണാകൃതം പാത്രം പരിഗച്ഛൻ
കനിക്രദൻ	— പുനഃ പുനശ്ശബ്ദം കർവ്വൻ
ചയോഃ ആ വിവേശ	— അധിഷ്ഠവണ ഫലകയോരാ വിശതി

അർത്ഥം.-അലങ്കാരപുണ്യ മനഷ്യനെന്നപോലെ സ്വശരീരം വസന്തീവരീകളെന്ന മനുഷ്യതലങ്ങളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനും, ധനം നേടാനായി ഓട്ടക്കാരനായ കതിരപോലെ തന്തുവനും, പശുക്കളുടേതും, ഗബ്ധിച്ചുകൊണ്ടു് കാള പ്രാപിക്കുന്ന പോലെ, തോൽസഞ്ചിയെ പ്രാപിക്കുന്നവനായ സോമൻ വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ധിച്ചുകൊണ്ടു് സംസ്ഥാനപ്പലകകളിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന

21. പവസോന്യോപവമാനോമഹോഭിഃ

കനിക്രദൻപരിവാർണ്ണാൽ

ക്രിളഞ്ചയോഽഗ്രരാവിശപ്യമാന

ഇന്ദ്രം സാമഭിശാമമന്തു

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രോ, മഹാഭിഃ	— പുളകൈര്യുഗ്മൈ
പവമാനഃ പവസ്വ	— പുനതാനഃ കപിശിഃ
(തന്വം) കനിക്രദൻ	— ഭൃഗം ഗബ്ധജന
വാദാനി പരി അയ്ൻ	— അപേർവ്വാർവ്വൻ പരിഗച്ഛ കനി പവിത്രാണി

ചമോഃ ക്രീളൻ പുയമാനഃ

ആ വിശ

— അധിഷ്ഠവണ ഫലകയോ
സ്വീകീഡമാനസ്സൻ ക്ഷരൻ
പാത്രാണി പ്രവിശ

(അനന്തരം) മദിരഃ

തേ രസഃ

— മദകരസ്തപദീയോരസഃ

ഇദ്രം മമത്തു

— മാദയതു

അർത്ഥം.—അല്പയോ സോമ, ഉപാസകരായ ഋതപിക്കുകളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായൊഴുകിയാലും. പിന്നെ, ഉറക്കേ ശ്ലബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു് ആട്ടിൻരോമമുററ ദശാപവിത്രം മുററും പ്രാപിച്ചാലും. സംസ്കരണപ്പലകകളിൽ കളിച്ചുകൊണ്ടു് ഷഴകിപ്പാത്രങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചാലും. അതിന്നുശേഷം അവിടുത്തെ ഹർഷകരമായ രസം ഇന്ദ്രനെ സന്തോഷിപ്പിക്കട്ടെ.

22 പ്രാസ്യധാരാബ്രഹതീർസുഗ്ര

നകേതാഗോഭീഃകലശാആവിവേശ

സാമകൃണാഥസാമന്യോവിപശ്ചിൻ

ക്രന്തേത്യഭിസഖ്യൻജാമി.

അന്വയം:—

അസ്യ ബ്രഹതീഃ ധാരാഃ — ബ്രഹത്യഃ, മഹത്യഃ ധാരാഃ

പ്ര അസുഗ്രൻ — പ്രസുജ്യന്തേ

(തത്സ്യഃ) ഗോഭീഃ അക്തഃ — ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭിഭി
സ്സീകതസ്സൻ

കലശാൻ ആ വിവേശ — ആവിശതി

സാമ കൃണാൻ സാമന്യഃ — സാമാനി കർപ്പൻ സാമഗാന
കശലഃ

വിപശ്ചിൻ ക്രന്തൻ — സർവ്വജ്ഞാനസ്സോമോ
ദേവാനാഹവന്

സഖ്യഃ ന ജാമി. — ജായാം യഥേതരോല്പന്ദോ
വേഗേനാഭി ഗച്ഛതി തദാ

അഭി ഏതി — ഗ്രഹാഭിനി ത്വരയാഭി ഗച്ഛതി

അതും ആ സോമന്റെ പെരിയ ധാരകൾ വിടപ്പെടുന്നു. അവിടുന്നു പശുവിൻപാൽ മുതലായവയാൽ നന്നയുണ്ടാക്കി കലശങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു. സാമങ്ങൾ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടു് സാമഗാനവിദഗ്ദ്ധനും സർവ്വജ്ഞനുമായ സോമൻ ദേവന്മാരെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു്, ചങ്ങാതിയുടെ ഭാര്യയെ വിഷയലബ്ധനായൊരാൾ വേഗത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, കണ്ടന്തരികമുതലായ പാത്രങ്ങളിൽ വേഗതയോടെ എത്തുന്നു.

23 അപ്ലന്യേഷിപവമാനശത്രുൻ

പ്രിയാന്നജാരോഅഭിഗീതഇന്ദുഃ

സീദൻവന്യേഷുകനോനപത്യാ

സോമഃപുനാനുകലശേഷസന്താ

അന്വയഃ:-

ഹേ പവമാന,

അഭിഗീതഃ — സ്തോത്രഭിരഭിഷ്ടതഃ

ഇന്ദുഃ ശത്രുൻ അപ്ലന്യേഷി

ഏഷി — അപഹിംസൻ ആഗച്ഛാമസി

ജാരഃ പ്രിയാം ന — പ്രിയതമാമസതിം. സ്ത്രീം യഥാ

ഭിഗച്ഛാമതി തഥാ

പത്യാ ശുകനഃ ന — പത്നശീലഃ പക്ഷി

വന്യേഷു സീദൻ — വൃക്ഷേഷു സീദൻ, തഥാ

പുനാനഃ സോമഃ

കലശേഷ സന്താ — സദനശീലഃ നിഷണ്ണഃ വേതി

അതും അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, സ്തോതാകളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്ന സോമനായ അവിടുന്നു ശത്രുക്കളെ അമർത്തി എത്തുന്നു. പ്രിയതമയും പാതിപ്രത്യഭിജ്ഞാത്തവളുമായ സ്ത്രീയെ ജാരൻ നിഗൂഢമായി പ്രാപിക്കുന്നപോലെയും, പക്ഷി പക്ഷി രൂപെടുത്തുകളിലിരിക്കുന്നപോലെയും ശുദ്ധീകരനായ സോമൻ കലശലായ

24 ആതേരുചഃപവമാനസ്യസോമ
 യോഷേവയന്തിസുഭാലാസ്സധാരാഃ
 ഹരിരാനീതഃപുത്രവാരോഽത
 പ്സാചിക്രദന്തകലശേഭേവയുനാം

വ. 10

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, പവമാനസ്യ

തേ രുചഃ : — പുയമാനസ്യ തവ ദീപ്തയഃ
 (സ്വഭൂതാഃ)

യോഷാ-ഇവ

— സ്രീ യഥാ പുത്രാണാം പയോ
 ദോഗ്ധി, തദ്വദ്യജമാനസ്യ
 ധനാദികം

സു-ഭാലാഃ, സു-ധാരാഃ

— സുഷുഭോഗ്ധ്യഃ ശോഭേ
 ധാരോപേതാഃ

ആ യന്തി

— പാത്രാദീനാ ഗച്ഛന്തി

(കിഞ്ച) ഹരിഃ,

ആ-നീതഃ

— ഹരിതവർണ്ണഃ, ഋതപിശിരാ
 നീതഃ

പുത്ര-വാരഃ

— ബഹുധാ വരണീയസ്സോമഃ

അപ്-സ്യ

— വസന്തീവരീഷ്യ പുയമാനഃ

ഭേവ-യുനാം

— ദേവാനാമിച്ഛന്താം യജ
 മാനാനാം

കലശേ അചിക്രദന്ത

— പുനഃപുനഃ ക്രദന്തേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുത്തെ സ്വന്തം ദീപ്തികൾ, സ്രീ കട്ടികൾക്കു മേലുചരത്തുന്നപോലെ, യജമാനന്മാർക്കെല്ലാവരുടെയും നന്നായിച്ചരത്തുന്നവയായി, നല്ല ധാരകളൊത്തവയായി പാത്രാദികളിലെത്തുന്നു. പിന്നെ, പച്ചനിറമുറവനും ഋതപിക്കുകളാൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടവനും പലപാട് വരണീയനുമായ സോമൻ വസന്തീവരീകളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ ശുദ്ധീപുകി, ദേവന്മാരെ കാമിക്കുന്ന യജമാനന്മാരുടെ കലശത്തിൽ വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ദിക്കുന്നു.

വഗ്നം-11 മുതൽ 22 കൂടി മൈത്രാവതണിർവ്വസിഷ്ടഃ, വാസിഷ്ഠഃ ഇരുപ്രമതിഃ, വാസിഷ്ഠോപ്യുഷഗണഃ, വാസിഷ്ഠോമന്യഃ, വാസിഷ്ഠ ഉപമന്യഃ വാസിഷ്ഠോവ്യാഘ്രപാൽ, വാസിഷ്ഠശ്ശക്തിഃ വാസിഷ്ഠഃ കണ്ണശ്ശക്തിഃ, വാസിഷ്ഠോമുഖികഃ, വാസിഷ്ഠോവസ്യക്തിഃ, ശാക്തഃ പരാശരഃ, ആങ്ഗിരസഃ, കപ്തഃ ജഗദ്യഃ

- 1 അസ്യപ്രേഷാഹേമനാപ്യയമാനോ
ദേവോദേവേഭിസ്സുപകൃതരസം
സുതഃപവിത്രംപര്യേതിരേന്ദ്ര
മിതേവസദ്മപശുമാന്തിഹോതാ

അന്വയം -

അസ്യ പ്രേഷാ ഹേമനാ	— സോമസ്യ പ്രേരകേണ ഹിരണ്യേന
പ്യയമാനഃ ദേവഃ	— ദീപ്യമാനാംശുഃ
ദേവേഭിഃ രസം സം	
അപകൃത	— ദേവൈസ്സഹസമ്പച്യയതി, സംയോജയതി
(തതഃ) സുതഃ രേന്ദ്ര	— അഭീഷ്ടതഃ, ശബ്ദയന്സൻ
ഹോതാ മിതാ-ഇവ	— നിമ്മിതാൻ
പശു-മന്തി സദ്മ	— ബലപശുൻ യജ്ഞഗൃഹാൻ യഥാ പര്യേതി തഥാ
പവിത്രം പരി ഏതി	— പരിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-തനികഴ് (രസം പുറത്തുവിടാൻ) പ്രേരകമായ സ്വ
പ്നംകൊണ്ട് (മോതിരമിട്ട കൈകൊണ്ട്) പ്രകാശമാനനായ,
ലതാരൂപനായ സോമൻ ദേവന്മാരോട് കൂടിച്ചേരുന്ന പിന്നെ,
സംസ്കാരിക്കപ്പെട്ട ശബ്ദിജ്ഞാപനമായി, ഹോതാവ്, കെട്ടിയിട്ട
പശുവോടുകൂടിയ യാഗശാലയെ പ്രവേശിക്കുന്നപോലെ, ഭഗാവ
വിത്രത്തിലെത്തുന്ന

2 ഭ്രാവസ്രാസമന്യാശ്വസാനോ
 മഹാൻകവിൻനിവചനാനിശംസൻ
 ആപ്യസ്വപചമോഃപുയമാനോ
 വിചക്ഷണോജാഗ്രവിദ്യേവവീതൈ

അനവയം:-

(ഹേ സോമ,) ഭ്രാവ
 സമന്യാ

— കല്യാണാനി,
 സംഗ്രാമയോഗ്യാനി

വസ്രാ വസാനഃ

— വസ്രാണി, ആച്ഛാദകാനി
 തേജാംസ്യച്ഛാദയൻ

മഹാൻ കവിഃ

— ക്രാന്തദർശീ

നി-വചനാനി ശംസൻ

— നിതരാം വക്തവ്യാനി
 സ്തോത്രാണി സ്തുവൻ

വി-ചക്ഷണഃ ജാഗ്രവിഃ

— സർവ്വസ്യഭുഷാ, ജാഗരണ
 ശീലസ്വപം

പുയമാനഃ ദേവ-വീതൈ

ചമ്യോഃ

— യജ്ഞൈ അധിഷ്ഠവണഫല
 കയോഃ

ആ വപ്യസ്വ

— പാത്രാന്യാവിശ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, മംഗളങ്ങളും യുദ്ധയോഗ്യങ്ങളു
 മായ വസ്രങ്ങളും, മുട്ടുന്ന തേജസ്സുകൾ, പുതച്ചവനും മഹാനും
 കവിഞ്ഞു കാണുന്നവനും ചൊല്ലപ്പെടേണ്ടും സ്തോത്രങ്ങളെ പ്ര
 ശംസിക്കുന്നവനും എല്ലാം നന്നായിക്കൊണ്ടുവന്നും ഉണർപ്പുറ്റു
 വനും ശുദ്ധീകരണവനുമായ അവിടുന്ന് സംസ്കരണ പലകക
 ഉഭയുടെ പാത്രങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും.

3 സമപ്രിയോമൃദ്യന്തേസാനോഅവ്യേ
 യഗസ്തരോയഗസാംക്ഷേതോഅസ്മേ
 അഭിസ്വരധന്വാപുയമാനോ
 യുയന്വാതസ്വസ്തിഭിസ്സദാനഃ

അന്വയം:—

യഗസാം യഗഃ-തരഃ	— യഗസ്വിനാം മധ്യേതിഗയേന യഗസ്വീ
ക്ഷേതം, പ്രിയഃ	— ക്ഷിതൌവേഃ പ്രീണയിതാ സോമഃ
സാനോ, അവ്യേ	— സമപ്രിയേ, അവിഭവേ പവിത്രേ
അസ്മേ സം മൃദ്യന്തേ ഉ	— അസ്മദന്മൃത്വീഗ്ഭിഃ പരിപുരുത ഏവ

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ

ഹേ സോമ) പുയമാനഃ

ധന്വ അഭി സ്വര

— ത്വാനന്വിക്ഷേ ഗബ്ധയ

യുയം നഃ സദാ

സ്വസ്തി-ഭിഃ പാത

— ത്വം പരിവാരാശ്ചാസ്യാൻ
സർവ്വദാക്ഷേഭൈഃ പാലയത

അർത്ഥം.—യഗസ്വികളിൽവെച്ചുതന്നും യഗസ്വിയും ഭൂമിയിലുണ്ടായവനും പ്രീതികരനായ സോമൻ ആട്ടിൻരോമരോടുകൂടിയ ഉന്നതമായ ശോപവിത്രത്തിൽ നമുക്കുവേണ്ടി ഋത്വികകളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു. (ഇതി നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന അവിടന്ന് അന്വദിക്കുന്നതിൽ ഗബ്ധിച്ചാലും അവിടന്നു പരിവാരങ്ങളും ഞങ്ങളെ എന്നും ക്ഷേമങ്ങളോടു കൂടി പാലിച്ചാലും.

4 പ്രഗായതാഭ്യച്ഛാമദേവാ

നമസോമംഹിനോതമഹതേധനായ

സ്വാദുഃപവാതേഅതിവാരമവ്യ

മാസീദാതികലശന്ദേവയുനഃ

അന്വയം:-

(ഹേ'സ്തോതാരഃ) പ്ര
ഗായതാ

— സോമം പ്രകഷേണാഭിഷ്വത

ദേവാൻ അഭി അച്ഛാമ

— വയന്ദേവാനഭിഷ്വതഃ

(കിഞ്ച) മഹതേ ധനായ

സോമം ഹിനോത

— പ്രഭൃതായ ധനായ സോമമഭി
ഷവാത്ഥം പ്രേരയ

(തതഃ) സ്വാദുഃ അസ്മം

വാറം അതി പവാതേ

— സ്വാദുകരോരസഃ അവിമയം
പവിത്ര മതീത്യപവതേ

ദേവ-യുഃ

— ദേവാൻ കാമയമാനസ്തോമഃ

നഃ കലശം ആ സീദാതി

— അസ്മഭീയം പാത്രമാസീദതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, നിങ്ങൾ സോമനെ നന്നായി സ്തുതിക്കുക. ദേവന്മാരെ നാം നേരെ പൂജിക്കുന്നു. ധാരാളമായ ധനത്തിനുവേണ്ടി സോമനെ സംസ്കരണത്തിനു പ്രേരിപ്പിക്കുക, പിന്നെ സ്വാദുര രസം ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നു. മാത്രമല്ല ദേവന്മാരെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന സോമൻ നമ്മുടെ ദ്രോണകലശത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്നു.

5 ഇന്ദ്രേവാണാമപസഖ്യമായ

നമസഹസ്രധാരഃപവതേമദായ

തൃഭിസ്സുവാനോഅനധാമപൂർവ്വ

മഗന്നിദ്രംമഹതേസൗഭഗായ

അന്വയം -

ദേവാനാം സഖ്യം

ഉപ ആയൻ

സഹസ്രധാര ഇന്ദ്രഃ

മദായ പവന്തേ

നൃഭിഃ സ്തവാനഃ

പുർവ്വം ധാമ അന

മഹന്തേ സൌഭഗായ

ഇന്ദ്രം അഗൻ

— സഖീഭാവമുപഗച്ഛൻ

— ബഹുധാരോപേതസ്സോമഃ

— ദേവാനാം മദായ ക്ഷരതി

— കമ്മന്തേനൃഭി സ്തവമാനഃ

— പുരാതനം സ്ഥാനം ദൃലോകമന
ഗച്ഛതി

— പ്രഭുതായ സൌഭഗായ

— ഗച്ഛതി (സോമ ഇന്ദ്രേണ

പീതേ മഹൻ സൌഭഗ്യം യജ
മാനാനാം ഭവതി)

അർത്ഥം—ദേവന്മാരുടെ ചങ്ങാതം. പുകുന്നവനും കണക്കറ്റ
ധാരകളോടു കൂടിയവനുമായ സോമൻ ദേവന്മാർക്കു ഹിഷത്തിന്നാ
യൊഴുകുന്ന കർമ്മനേതാകളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി
പുർവ്വസ്ഥാനമായ ദൃലോകത്തിലേയ്ക്കു പതുകേന്ദ്രംപോകുന്നു യജ
മാനന്മാർക്ക് മഹത്തായ സൌഭഗ്യത്തിന്നുപേണ്ടി ഇന്ദ്രനെ പ്രാ
പിക്കുന്ന

6 സ്തോത്രോന്മേഹിരിന്ധാപുനാന

ഇന്ദ്രം മദോഗച്ഛതേഭായ

ദേവൈര്യഹിസരഥം രായോ അച്ഛാ

യുയന്വാതസ്വസ്തിഭിസ്സഭാനം

അന്വയം -

(ഹേ സോമ) ഹിരിഃ

പുനാനഃ

സ്തോത്രേ രായേ അയ

തേ മദഃ ഭരായ ഇന്ദ്രം

ഗച്ഛതി

— ഹിരിതവർണ്ണഃ പുയമാനസ്ത്വം

— അസ്താഭിഃ ക്രിയമാണേ സ്തോത്രേ
സ്വതി ധനാത്ഥമാഗച്ഛതി

— ഹർഷസ്സഭാഗ്രായേന്ദ്രം
പ്രാച്ഛാതു

(കിഞ്ച) സ-രഥം.

ദേവൈഃ

— സമാനം രഥമാസ്മായതൈസ്സഹ

രാധഃ അച്ഛ യാഹി

— അസ്താകം ധനാത്ഥമാഗച്ഛ

യുധം നഃ സ്വസ്തി-ഭിഃ

സദാ പാത

— തപഃ പരിവാരാശ്ചാസ്താൻ

സർവ്വദാ ക്ഷേമൈഃ പാലയത

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, പച്ചനിറമുറുവനും ശുദ്ധീകരി
ക്കപ്പെട്ടവനുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രം നടക്കവേ,
ഐശ്വര്യത്തിനായി വന്നാലും. അവിടുത്തെ ഹർഷം യുദ്ധ
ത്തിനുവേണ്ടി ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കട്ടേ. ദേവന്മാരോടുകൂടി ഒര
ത്തേരിൽ ഞങ്ങൾക്കു ധനത്തിനുവേണ്ടി വന്നാലും. അവിടു
ന്നും പരിവാരങ്ങളും ഞങ്ങളെ എന്നും ക്ഷേമങ്ങളോടുകൂടി പാലി
ച്ചാലും.

7 പ്രകാ¹വ്യ²മുശ³നേ⁴വ⁵ബ്രു⁶വാ⁷ണോ

ദേ¹വോ²ദേ³വാ⁴നാ⁵ഞ്ജ⁶നി⁷മാ⁸വി⁹വ¹⁰ക്ത¹¹ി

മ¹ഹി²വ്ര³ത⁴ശ്ശു⁵ചി⁶ബ⁷ന്ധഃ⁸പാ⁹വ¹⁰കഃ

പ¹ദാ²വ³രാ⁴ഹോ⁵അ⁶ഭ്യേ⁷തി⁸രേ⁹ഭേ¹⁰

അന്വയം:-

ഉശനാ-ഇവ

— ഏതന്നാമക ഋഷിരിവ

കാവ്യം ബ്രുവാണഃ

— സ്തോത്രമുച്ചാരയൻ

ദേവഃ

— അയം സ്തോതാ, ഋഷിർവൃഷ
ഗണഃ

ദേവാനാം ജനിമ പ്ര

വിവക്ത¹ി

— ജന്മാനി പ്രകാശ്ണ

പ്രബ്രവിതി

മഹി-വ്രതഃ

ശുചി-ബന്ധഃ

— പ്രഭൃതകർമ്മാ, ദീപ്തജന്മഃ

(ബധ്നന്തി ശത്രുനിതി

ബന്ധുനിതേജാ-സി)

പാവകഃ, വരാഹഃ — പാപാനാം ശോധകഃ, വരഞ്ച ത
ദേവത്വവരാഹഃ, തസ്മിന്നഹ
ന്യഭിഷ്ഠമാണത്വേന

(സോമഃ) രേഭേ പദാ
അഭി ഏതി — ശബ്ദം കർച്ചൻ, സ്ഥാനാനി,
പാത്രാണ്യഭിഗച്ഛതി

അത്ഥം.—ഉഗ്രനസ്സേന ജ്വലിപോലെ കാവ്യം (സ്തോത്രം)
ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ട് ഈ സ്തോത്രാവായ ജ്വലി, മന്ത്രദ്രഷ്ടാവായ
വൃഷഗണൻ, ദേവന്മാരുടെ ഉൽപത്തികളെ നന്നായിപ്പറയുന്ന
മഹാ കമ്മിയും ശത്രുക്കളെ ബന്ധിക്കുന്ന തേജസ്സാവനം പാപ
ങ്ങൾ കഴുകിക്കളയുന്നവനും (ആ ദിവസം സംസ്കരണമുണ്ടെന്നു
ജ്ഞാതുകൊണ്ട്) സദീനത്തോടുകൂടിയവനുമായ സോമൻ ശബ്ദിച്ച
കൊണ്ട് സ്വസ്ഥാനങ്ങളായ പാത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു

8 പ്രഹംസാസസുപലംമന്യമ

ചാമാസ്തംവൃഷഗണാത്യാസഃ

ആങ്ഗുഷ്ഠംപവമാനംസഖായോ

ദമ്മഷംസാകംപ്രവദന്തിവാണം.

അന്വയം. —

ഹംസാസഃ വൃഷ-ഗണാഃ — ഹംസാഇവചരന്തഃ ഏതന്നാമകാ
ജ്വലയഃ

അമാൽ — ശത്രുണാം ബലാത്ത്വാ
സിതാസ്തന്തഃ

ഉപലം മന്യം — ക്ഷിപ്രപ്രഹാരിണം ശത്രുൻ
അഭിമന്യമാനം സോമം.

അച്ഛ അസ്തം പ്ര അത്യാസഃ — അഭിലക്ഷ്യയജ്ഞഗ്രഹം,
പ്രായാസിഷഃ, പ്രഗച്ഛതി

(തത്ത്വം) സഖായഃ — സ്തോത്രാരോ വൃഷഗണാഃ

ആങ്ഗുഷ്ഠം ദമ്മഷം — സ്തോത്രാഹം, ദർധരം, ദണ്ഡഹം

പവമാനം — സോമമുദ്രിശ്യ

വാണം സാകം പ്ര വദന്തി — വാദ്യവിശേഷം സഹൈവ
പ്രവാദേന്തി

അർത്ഥം.-അരയന്ന നടയൊത്ത വൃഷഗണന്മാരെന്ന് പ്രഷി കൾ ശത്രുക്കളുടെ ബലത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിതരായി, ആയുധ പ്രയോഗവേഗമുറവനും ശത്രുക്കളെ കൂസാത്തവനുമായ സോമ നെ ലക്ഷ്യമാക്കി, യാഗശാലയെപ്പകുന്നു. പിന്നെ, ചങ്ങാത മുററ സ്തോതാക്കളായ വൃഷഗണന്മാർ സ്തോത്രാഹ്നം ശത്രുക്കൾക്കു ദുസ്സഹനമായ സോമനേക്കരിച്ച് സ്തോത്രങ്ങളോടൊപ്പം വാദ്യ വും മുഴക്കുന്നു.

9 സരംഹതഉതഗായസ്യജുതിം.

 വൃമാക്രിളന്തംമിമതേനഗാവഃ

 പരീണസക്യുണതേതിശശ്രുങ്ഗോ

 ദിവാഹരിദ്ദൃശേനകതളഭൂഃ

അന്വയം:-

സഃ ഉത-ഗായസ്യ ജുതിം	— സോമഃ ബഹുഭിസ്തൂതസ്യാത്മനോ ഗതിമനുസരൻ
രംഹതേ	— അതിശീഘ്രം ഗച്ഛമതി
വൃമാ ക്രീളന്തം	— അനായാസേന വിഹരന്തന്തം
ഗാവഃ ന മിമതേ	— അന്യേഗന്താരോന പരിച്ഛിന്ദന്തി, അനുഗന്തും ന ശക്തവന്തി
(കിഞ്ച) തിശ-ശ്രുങ്ഗഃ	— ശൃണന്തി, ഹിംസന്തി തമാംസീതി ശ്രുങ്ഗാണി തേജാംസി, തീക്ഷ്ണതേജാഃ
പരീണസം കൃണതേ	— ബഹുവിധം തേജഃ കരോതി
(അന്തരീക്ഷേ വർത്തമാനസ്തോമഃ) ദിവാ	— അഹനി
ഹരിഃ ദദൃശേ	— ഹരിതവർണ്ണോ ദൃശ്യതേ, ന പ്രകാശതേ
നകതം പ്രഭൂഃ	— രാത്രൌ പ്രജഗാമീ, വിസ്തൃഷ്ടഃ പ്രകാശയ്തേനോ ദൃശ്യതേ

അർത്ഥം.-ആ സോമൻ വളരെപ്പേരാൽ നൂത്യനായ തന്റെ ഗതിയെ അനുസരിച്ച്, അതിവേഗത്തിൽ പോകുന്നു. അനാ

യാസമായി വിഹരിക്കുന്ന അവിടുത്തെ അനുഗമിജ്ഞാൻ മറ്റു നടത്തക്കാർ ശക്തരാകുന്നില്ല. പിന്നെ, അവിടുന്ന് തീക്ഷ്ണ പ്രകാശനായി ബഹുവിധ തേജസ്സുകളുണ്ടാകുന്നു. അന്തരീക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന സോമൻ പകൽ പച്ചനിറമായി, പ്രകാശിജ്ഞാതെ കാണപ്പെടുന്ന രാത്രി പ്രസൂയനായും പ്രകാശയുക്തനായും കാണപ്പെടുന്നു. (ഇവിടെ സോമശബ്ദംകൊണ്ടു ചന്ദ്രനെ അണയ്ക്കുന്നു വിവക്ഷിക്കുന്നത്.)

10 ഇന്ദുർവാജിപവതേഗോന്യോലാ

ഇന്ദ്രസോമസ്സഹഇന്ദ്രാൻവായ

ഹന്തിരക്ഷോബധതേപര്യരാത്രി

വൃരിവഃകൃണന്നധ്വജനസ്യരാജാ

വ. 12

അന്വയം:-

ഇന്ദുഃ വാജി	— ക്ഷരണശീലഃ, ബലവാൻ
ഗോ-ന്യോലാഃ	— ഗമനശീലനീചിനാഗ്രസംഘാതഃ
ഇന്ദ്ര സഹഃ ഇന്ദ്രൻ	— ബലകരരസം പ്രേരയൻ
സോമഃ മദായ പവതേ	— തസ്യ മദോത്ഥം ക്ഷരതി
(കിഞ്ച) രക്ഷഃ ഹന്തി	— രക്ഷഃകലം ഹിനന്തി
(കിഞ്ച) വൃജനസ്യ രാജാ	— ബലസ്യേശിരാ
വരിവഃ കൃണൻ	— സ്തോത്രം വരണീയം ധനം കർപ്പൻ
അരാതീഃ പരി ബധതേ	— ശത്രുൻ പരിതസ്സഹരതി

അർത്ഥം.-ഒഴുകുന്നവനും ബലവാനും ഏറ്റോഴും ചലിക്കുന്നതാഴെ അറ്റത്തു രസരാശിയെന്നിവനും ഇന്ദ്രകൻ ബലമിതുന്ന രസം പകരുന്നവനുമായി സോമൻ അവിടുത്തെ (ഇന്ദ്രൻ) ഹർഷത്തിനായൊഴുകുന്നു. അവിടുന്ന് രക്ഷസ്സുകളുടെ കലരത്തെ ഹനിക്കുന്നു. ബലത്തിന്നിശനായി, സ്തോതാക്കൾക്കു ധനമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു ശത്രുക്കളെ പാടെ സംഹരിക്കുന്നു.

11 അധയാ¹ർയാ²മധാ³പാ⁴പാ⁵ന
 സ്തിരോ⁶രോ⁷മപ⁸വതേ⁹അ¹⁰ദ്രീ¹¹ഭഗ¹²ധഃ
 ഇന്ദ്ര¹³നി¹⁴ന്ദ്ര¹⁵സ്യ¹⁶സ¹⁷ഖ്യ¹⁸ജ്ഞാ¹⁹ണോ
 ദേവോ²⁰ദേവ²¹സ്യ²²മഥ²³സ²⁴രോ²⁵മദായ

അന്വയം:—

അധ അദ്രീ-ഭഗ ¹² ധഃ	—	അഥഗ്രാവഭീരഭീഷതസ്സോമഃ
മധാ ധാരയാ പാപാനഃ	—	മദകാരിണ്യാ ധാരയാ ദേവാൻ സമ്പദ്യൻ, സംയോജയൻ
രോമ തിരഃ	—	അവിരോമഭിഃ കൃതം.
പവതേ	—	പവിത്രത്തിരസ ¹⁷ കൃത്യ
(കിഞ്ച) ഇന്ദ്രസ്യ സഖ്യം	—	കലശേഷ ക്ഷരതി
ജ്ഞാണഃ	—	സേവമാനഃ
ദേവഃ മഥ ²³ സരഃ ഇന്ദ്രഃ	—	ദ്യോതമാനഃ മദകരസ്സോമഃ
ദേവസ്യ മദായ	—	ഇന്ദ്രസ്യ ഹഷായ പവതേ

അർത്ഥം.—അന്നന്തരം പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട സോമൻ ഹഷ്കരമായ പ്രവാഹത്തോടുകൂടി ദേവന്മാരുമായി സമ്പർക്കം പുകി, ആട്ടിൻരോമമുറ്റ പവിത്രത്തെ തള്ളിക്കടന്നൊഴുകുന്നു. പിന്നെ ഇന്ദ്രന്റെ ചങ്ങാതം കൈക്കൊള്ളുന്നവനും പ്രകാശമാനനും ഹഷ്കരനുമായ സോമൻ ഇന്ദ്രന്റെ സന്തുഷ്ടിക്കായൊഴുകുന്നു.

12 അഭിപ്രിയാ¹ണി²പവതേ³പനാ⁴നോ
 ദേവോ⁵ദേവാ⁶ന്മ⁷സേ⁸നര⁹സേ¹⁰ന¹¹പഞ്ചൻ
 ഇന്ദ്ര¹²ഭർമ്മാ¹³ണ്യ¹⁴ശ്ശ¹⁵മാ¹⁶വ¹⁷സാ¹⁸നോ
 ദശ¹⁹ക്ഷി²⁰പോ²¹അ²²വൃ²³ത²⁴സാ²⁵നോ²⁶അ²⁷വ്യ

അന്വയം:-

ദേവ:	— സപ്രീഡനഗീല:
പ്രിയാണി ധമ്മാണി	
ഋത-മാ വസാന:	— പ്രീണയിതൃണി ധാരകാണി തേജാസി വസന്താഭ്യതാ വാച്യാഭയൻ
ഇന്ദ്ര: സ്വേന രസേന	
ദേവാൻ പൃഞ്ചൻ	— ഇന്ദ്രാദീൻ സമ്പച്ഛയൻ
പുനാന: അഭി പവതേ	— പുനമാനസ്സൻ കലശാന്യഭി ലക്ഷ്യ ക്ഷരതി
(തം) ദശ ക്ഷിപ:	— ദശാങ്ഗുലയ:
സാന്നേ അവേദ അവ്യത	— സമുച്ഛിതേ അവിഭവേ പവിത്രേ ഗമയന്തി

അർത്ഥം.-വിഹാരശീലനം, പ്രിയകരങ്ങളായി സ്വയം ധരിച്ച തേജസ്സുകൾ വസന്തം മുതലായ ഋതങ്ങളിൽ ഉടഞ്ഞവനുമായ സോമൻ സ്വന്തം രസത്തോടു ദേവന്മാരെ യോജിപ്പിച്ചു. ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി കലശങ്ങൾക്കുനേരെ ഒഴുകുന്നു. പത്തു വിരലുകൾ അവിടത്തെ ആട്ടിൻരോമമുറ്റം പവിത്രത്തിലെത്തിക്കുന്നു.

13 വൃഷാശോണോഅഭികന്നിക്രമേഗാ

നദയന്നേതിപൃഥിവീമുതദ്യാം

ഇക്രസ്യേവവഗ്നരാംശ്രബ്ധആജൌ

പ്രചേതയന്നഷ്തിവാചമേമാം

അന്വയം:-

ശോണ: വൃഷാ	— ശോണവണ്ണ: കശ്ചിദ്വൃഷഭ:
ഗാ: അഭി-കന്നിക്രമേ	— അഭിലക്ഷ്യ ശബ്ദംകരോതി, തഥൽ
(സോമ:) നദയൻ	— ശബ്ദമുല്പാദയൻ
പൃഥിവീം ഉത ദ്യാം ഏതി	— ഏതൗ ലോകൗ ഗച്ഛതി

(കിഞ്ച) വഗ്നഃ ആജു — തസ്യവാക്, ശബ്ദോയുദ്ധേ
ഇന്ദ്രസ്യ-ഇവ ആ ശൃണോ — ഇന്ദ്രസ്യ ശബ്ദഇവ സർവ്വൈ
ശ്രൂയതേ
(തതഃ) പ്ര-ചേതയൻ — ആത്മാനം സർവ്വേഷാം
പ്രജ്ഞാപയൻ
ഇമാം വാചം ആ അഷതി- സമന്താൽ ഗമയതി

അർത്ഥം-ഒരു ചുക്കുന്ന കാള പശുക്കളുടെ നേരെ ശബ്ദമുണ്ടാ
ക്കുന്നപോലെ, സോമൻ ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു ഭൂവിനെയും
ദ്യോവിനെയും പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. അവിടുത്തെ വാക്സ്, ശബ്ദം,
യുദ്ധത്തിലിന്ദ്രന്റേറതുപോലെ ഏവരാലും കേൾക്കപ്പെടുന്നു.
പിന്നെ, തന്നെ ഏവർക്കുമറിയിച്ചുകൊണ്ടു, ഈ വാക്കിനെ,
ശബ്ദത്തെ തികച്ചും പുറത്തുവിടുന്നു.

14 രസായുഃപയസാപിനചമാന
ഈരയന്നേഷിമധുമന്തമശൂഃ
പവമാനസ്സന്തനിമേഷിതൃണ
നിന്ദ്രായസോമപരിഷ്യാപ്യമാനഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, രസായുഃ — ആസ്വാദ്യഃ
പയസാ പിനചമാനഃ
ഈരയൻ — പയസായുക്തസ്തപം ശബ്ദം
മധു-മന്തം അശൂഃ ഏഷി — മാധുര്യോപേതം രസമാപ്പോഷി
(കിഞ്ച) പരി- — അതഃ പരിഷ്യാക്തസ്തപം
സിപ്യമാനഃ
പവമാനഃ സം-തനിം
കൃണൻ — പുയമാനസ്സന്തതാം ധാരാം
കർവ്വൻ
ഇന്ദ്രായ ഏഷി — ഇന്ദ്രാർത്ഥം ഗച്ഛസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ആസ്വാദ്യനും പാഠാചേന്നവന
മായ അവിടുന്നു ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു, മാധുര്യമുററ രസത്തെ പ്രാപി

ജനം പിന്നെ, വസന്തിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതലങ്ങളാൽ നന്നു
ജ്ഞപ്പെട്ടുകൊണ്ടും ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടും അവിടുന്ന് ഇട
വിടാത്ത ധാരയുണ്ടാക്കി ഇത്രന്നു വേണ്ടിവന്നു.

15 ഏവാപവസ്വമദീരോമദാ

യോദഗ്രാസ്യേനമയൻവധന്യൈഃ

പരിവണ്ണംമരമാണോതഗന്ത

ഓഗവ്യന്തോഅഷ്പരിസോമസിക്തഃ

വ. 13

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, മദീരഃ	— മദകരസ്ത്വം
ഉദഗ്രാസ്യേ	— ഉദകഗ്രാഹിണം മോലം
വധ-ന്യൈഃ നമയൻ	— ഹനനസാധനൈഃ പ്രഹാർകർവ്വൻ
മദായ ഏവ പവസ്വ	— മദോത്ഥമേവ പാത്രേയ ചക്ഷര
(കീഞ്ച) തഗന്തം വണ്ണം	— ആരോചമാനം ശോഭനം വണ്ണം
പരി മരമാണഃ	— പരിതോബിഭ്രൽ
സിക്തഃ ഗവ്യഃ നഃ പരി	
അഷ്പ	— പവിത്രേ സിദ്ധ്യമാനസ്വ മസാകം ഗാ ഇച്ഛൻ പരിഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ഹിഷ്കരനായ അവിടുന്ന് ജല
മേന്മയുള്ള മോലത്തെ വധായുധങ്ങളാൽ കന്നിപ്പിച്ചു (കീഴടക്കി)
ഹിഷ്കത്തിനായി പാത്രങ്ങളിലൊഴുകിയാലും. പിന്നെ, ശോ
മാനനായി, വെൺനിറമുറവനായി, പവിത്രത്തിൽ നന്നജ്ഞ
യായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു പശുക്കളെ (നന്ദവാൻ) ഇച്ഛിച്ചുകൊ
ണ്ടു വന്നാലും.

16 ജഷ്വധിനന്തമോസ്പഥാസ്പഗാ

ന്യൗപവസ്വവരിവാസിക്തണ്ഡൻ

ഘനേവപിഷ്ഠഗുരീതാനിവിഘ്ന

നന്ത്യ-കാധന്യസാനോഅവ്യേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ജുഷ്വീ	— സ്തുതിഭിഃ പ്രീതോഭൂതാ
നഃ സു-പഥാ	— അസ്മാകം സുപഥാനി, വൈദികമാഗ്നാൻ
(തഥാ) വരിവാംസി	— വരണീയാനി ധനാനി
സു-ഗാനി കൃണൻ	— സുഗമാനി കർവ്വൻ
ഉരൗ പവസ്വ	— വിസ്തീർണ്ണേ ദ്രോണകലശേ ക്ഷര
(കിഞ്ച) ഘനാ-ഇവ	— ഘനീഭൂതേന ലോഹമയായുധേനേവ

വിഷ്വക് ദഃ-ഇതാനി	
വി-ഘ്നൻ	— സർവ്വതോദ്ദേഷപ്രാപ്തവ്യാനി രക്ഷാംസി ഹിംസൻ
സാനൗ അവേ	— സമുച്ഛിതേ അവിഭവേ പവിത്രേ
സ്സുനാ അധി ധന്വ	— സ്രവതാധാരാസങ്ഘത്തേനാ ഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, സ്തുതികളെക്കൊണ്ട് പ്രീതനായി ഞങ്ങൾക്ക് വൈദികങ്ങളായ സന്മാർഗ്ഗങ്ങളും, അതുപോലെ ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ ധനങ്ങളും സുഗമങ്ങളാക്കിക്കൊണ്ട്, വിസ്തീർണ്ണമായ ദ്രോണകലശത്തിലൊഴുകിയാലും. കട്ടിയായ ലോഹായുധത്താലെമ്പോലെ, അടുക്കാൻ കഴിയാത്ത രക്ഷസ്സുകളെ ഹിംസിക്കുന്നവനായി, ഉയന്ന്, ആട്ടിൻരോമമറ്റ ദശാപവിത്രത്തിൽ തുടച്ചയാഴൊഴുകുന്ന ധാരകളോടുമുടി വന്നുചേർന്നാലും.

17 വൃഷ്ടീനോഅഷ്വിവ്യാഞ്ചിഗന്തു
മിദ്രാവതീംശങ്ഗയിഞ്ചിരദാനം
സ്തുകേവവീതാധന്വാവിചിന്വൻ
ബന്ധുർവിമാത്സവരാഇന്ദോവായുൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ദിവ്യാം,	
നിഗന്തു.	— ദിവീഭവാം, ഗമനശീലാം.
ഇദാ-വതീഃ, ശം-ഗയിം.	— അന്നവതീം, സുഖസ്യ നിവാസ ഭൂതാം.

സഹസ്ര-ധാര, സരഭി: — ബഹുധാരോപേതഃ,
സുഗന്ധിസ്ത്വം.
അബദ്ധ: — നദൈശ്ചിദ്ധി.സിതസ്സൻ
വാജ-സാരത, ന-
സഹ്യ പരി സ്രവ — അന്നലാഭാനിമിത്തേ,
നൃഭിസ്സോഽഭവേ യദേവ
പരിസ്രവ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ഹവ്യാന്തിനാ" മതിയായ അവി
ടുന്ന്, യജ്ഞത്തിൽ, ഉയന്ന, ആട്ടിൻരോമമുറ, ദശാപവിത്ര
ത്തിൽ, ഒഴുകുന്ന ധാകളോടു കൂടി ഏമ്പാടും വന്നാലും. കണക്കറ്റ
ധാകളൊത്തവരും. സുഗന്ധിയായ അവിടുന്ന് ആരാലും
ഹിംസിക്കപ്പെടാത്തവനായി, അന്നലാഭാനിനപേണ്ടി മനുഷ്യ-
രാൽ സഹിക്കേണ്ടും യുദ്ധത്തിൽ മുറും വന്നാലും. (ഇവിടെ യുദ്ധ
മെന്നതു് ദിവിതായോധനം തന്നെ)

20 അരഗ്നോയേരമാഅയുക്താ
അത്യാസോനസസ്യജാനാസ ആജേ
ഏതേശുക്രാസോധന്വതിസോമാ
ദോസസ്സാർഹപയാതാപിസ്തൈവ

വ 14

അനന്യം -

അരഗ്നാനഃ

അരമാഃ, അയുക്താഃ

— രഗ്നിവജ്ജിതാഃ, രജ്ജുരഹിതാഃ

— രഥവജ്ജിതാഃ, കത്രാപിന്നി
യുക്താഃ, അബദ്ധാഃ

യേ അത്യാസഃ ന

ആജേ സസ്യജാനാസഃ

— യേ അഗ്നായമാ യദേവ ത്വായാ
ലക്ഷ്യദഗ്ധപാണി

(ഏവം ദീപ്യമാനാഃ)

ഏതേ ശുക്രാസഃ സോമാഃ
ധന്വതി

— ദീപ്യമാനാസ്സോമാഃ കലഗമി
ഗധപാണി

(അഥ പ്രത്യക്ഷഃ) ഹേ,

ദേവാസഃ, താൻ — ദേവാഃ, ആഗച്ഛത
സ്തോമാൻ

പിബദ്ധ്യ ഉപ യാത — പാനായോപഗച്ഛത

അർത്ഥം.-കടിഞ്ഞാണിപ്പാത്തവയും തേർ വിട്ടവയും പൂട്ട
പ്പെടാത്തവയുമായ കുതിരകളേവ യുദ്ധത്തിൽ ഉന്നത്തിലേക്കു
കുതിക്കുന്നുവോ, അതുപോലെ, പ്രകാശമാനങ്ങളായ ഈ സോമ
ങ്ങൾ കലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. (എനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ
ദേവന്മാരേ, ആ വരുന്ന സോമങ്ങളെ കടിക്കാനായണഞ്ഞാലും.

21 ഏവാൻഇനോഅഭിവേവിതി.

പരിസ്രവനഭോഅണ്ണശ്ചമുഷ്

സോമോഅസൃഭ്യങ്ക്വാമ്യംബൃഹന്തം.

രയിന്ദോതുവീരവന്തമഗ്രം.

അന്വയം:-

ഹേ ഇനോ, നഃ ഏവ

ദേവ-വിതി. അഭി — അസൃഭ്യയമേവ യജ്ഞമഭിലക്ഷ്യ

നഭഃ അണ്ണശ്ച — നഭഃ, ദൃഢോക്താദേഹം,
സോമരസം.

ചമുഷ് പരി സ്രവ — ചമസേഷ് പരിതഃ ക്ഷര

(തതഃ പരോക്ഷഃ) സോമഃ — കാമ്യമാനം, പ്രവൃദ്ധം.

ക്വാമ്യം, ബൃഹന്തം — പുത്രവന്തം, ഉൾഗുണ്ണബലം.

വീര-വന്തം, മഗ്രം — പുത്രവന്തം, ഉൾഗുണ്ണബലം.

രയി. അസൃഭ്യം ദോതു — പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ തന്നെ യാഗത്തെ
ലക്ഷ്യമാക്കി ദൃഢോക്തയിൽനിന്നു് സോമരസം വാലന്മാരിക
കളിൽ മുറുമൊഴുക്കിയാലും. (എനിപരോക്ഷം) കമനീയവും
മഹത്തും പുത്രന്മാരോടു ചേർന്നതും ഉറച്ച ബലമുറച്ചതുമായ ധനം
സോമൻ നമുക്കു് തന്നതുള്ളത്.

ജിര-ഭാരം	— ക്ഷിപ്രദാനോപേതം
വൃഷിം നീ അർഷ	— അസ്മിൻകാലേ അസ്മാകന്ദംഗീഭ്യഃ
(ത്വം) സ്തുകാ-ഇവ വീതാ	— അപശ്യാനി യഥാ വിചി നോഷി തദേവ്
ബന്ധുൻ	— സ്തുത്യസ്തോൗത്വേന ബന്ധുഭ്യഃ
അവരാൻ	— അവരദേശാശ്ചിതാൻ
വായുൻ ഇമാൻ	— ത്വാമഭിഗച്ഛതോസ്മാൻ
വി-ചിമ്പൻ ധന്വ	— ധനാദിപ്രദാനേ ഗവേഷമാണ സ്തൻ, ഗച്ഛമാ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ദ്രോവിലുണ്ടായതും സമ്പന്നി
കുന്നതും അന്നത്തോടു കൂടിയതും (അന്നമുൽപാദിപ്പിക്കുന്നതും)
സുഖമേകുന്നതും വേഗത്തിൽ (ഫലം) ദാനംചെയ്യുന്നതുമായ ഔ
ഇപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കൊരുത്തിച്ചാലും അവിടുന്ന്, സ്വന്തം കിടാ
ങ്ങളെ മാതാപിതാക്കളുമ്പോഴിരിക്കുന്നപോലെ, സ്തുത്യനും സ്തോ
താവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധംകൊണ്ടു ബന്ധുഭ്യന്തരം താഴേ ഭൂമി
യിൽ വത്തിക്കുന്നവരും അവിടുത്തെ സമീപിക്കുന്നവരായ
ഞങ്ങളെ, ഞങ്ങൾക്കു തരാനുള്ള ധനത്തോടുകൂടി തിരഞ്ഞുവ
ന്നാലും.

18 ഗ്രന്ഥിനവിഷ്യഗ്രഥിതഃപുനാന

ഋജുഞ്ചഗാതംപൃജിനഞ്ചസോമ

അത്യോനക്രിദോഹരിരാസ്മിന്നാനോ

മന്യോദേവധന്വപസ്ത്യാവാൻ

അന്വയം -

ഹേ ദേവ, സോമ,
പുനാനഃ ഗ്രഥിതം -

ഗ്രന്ഥിം ന വി സ്യ

— പുനമാനസ്സം പാപൈർബുദ്ധം
മാം

— കശ്മിൽ ഗ്രന്ഥിം വിശ്ലേഷയതി
തദേവദിമഞ്ച

(കിഞ്ച) ഋജം ഗാത്രം ച
വൃജിനം ച

— അവക്രം മാഗ്ഗം ബലം ച
മഹ്യം ദേഹി

ഹരിഃ, ആ സൃജാനഃ

— ഹരിതവണ്ണഃ, പാത്രേഷ്വാസൃജ്യ
മാനസ്സൻ

അത്യഃ ന ക്രമഃ

— അതനശീലോശ്ച ഇവ ക്രമസി

(കിഞ്ച) മര്യഃ,

പസ്സ്യ-വാൻ ധന്വ

— മനുഷ്യഹിതഃ, ഗൃഹവാം സ്വപം
കലശാനഭിഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന്, പാപത്താൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ട എനെയും, ഒരാൾക്കെടുപ്പിക്കുന്നപോലെ, മോചിപ്പിച്ചാലും. പിന്നെ നേരായ വഴിയും മനോബലവും എന്നിങ്ങനെ തന്നെയായിരുന്നാലും. പച്ചനിറമുറങ്ങുന്ന അവിടുന്ന് പാത്രങ്ങളിൽ വിടപ്പെടുന്നവനായി, ഓട്ടക്കുതിരപോലെ, ശബ്ദിക്കുന്നു. കൂടാതെ, മനുഷ്യഹിതം യജ്ഞഗൃഹത്തോടുകൂടിയവനുമായ അവിടുന്ന് കലശങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു.

19 ജ്യേഷ്ഠാമദായദേവതാതഇന്ദോ

പരിഷ്ണാധന്വസാനോഅവ്യേ

സഹസ്രധാരസ്സരഭിരഭംധഃ

പരിസ്രവവാജസാന്തൗനൃഷഹേ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, മദായ ജ്യേഷ്ഠഃ — പര്യുഷസ്വപം

ദേവതാതേ സാന്തൗ

അവ്യേ

— യജ്ഞേ സമുച്ഛിതേ അവിഭവേ
പവിത്രേ

സ്തൂനാ പരി ധന്വ

— സ്രവണശീലേന

ധാരാസഞ്ചലന പരിഗച്ഛ

22 തക്ഷദ്യഭീമൻസോവേൻതോവാ
ഗ്ജ്യേഷ്ഠസ്യവാധമ്മണികേഷാരനീകേ
ആദിമാധൻവരമാവാവശാനാ
ഭൂഷംപതിങ്ക്ലേശേഗാവഇന്ദ്രം

അന്വയം -

പേനതഃ മനസഃ വാക്	—	കാമയമാനസ്യ സ്തോതുർവ്വാക്
യദി തക്ഷൽ	—	യദ്യേനം സംസ്കരോതി
ധമ്മണി	—	ധാരകം, യോഗക്ഷേമ
വിഷയമുദിശ്യ
ക്ഷോഃ അനീകേ	—	ശബ്ദായമാനസ്യമുഖേ,
തത്രസ്ഥിതസ്യ ജാനപദികസ്യ
വാക്
ജ്യേഷ്ഠസ്യ വാ	—	(ദ്രിതീയാത്ഥേ ഷഷ്ഠീ, വാശബ്ദ
ഉപമാത്ഥേ) പ്രശസ്തതമം
രാജാനം യഥാ സ്തോതി
തഥാ സോമം സ്തോതി
ആൽ വരം, ഭൂഷം	—	അന്നന്തരമേവവരണീയം,
ദേവാനാം മദായപര്യുഷം
പതിം കലശേ ഇം ഇന്ദ്രം	—	പാലകം കശലേസ്ഥിതമേനം
സോമം
വാവശാനാഃ ഗാവഃ ആ
ആമൻ	—	സ്വീയേനപയസാ മിശ്രയിതു
മാഗച്ഛന്തി

23 പ്രാ¹നു²ദോ³ദിവ്യോ⁴ദാന⁵പി⁶ന്ദ

ഋ¹ത²തായ³പ⁴വ⁵തേ⁶സ⁷മേ⁸ധാഃ

ധ¹ർമാ²ഭ³വ⁴ദ്യ⁵ജ⁶ന്യ⁷സ്യ⁸രാ⁹ജാ

പ്ര¹ര²ശ്മി³ഭീ⁴ദ്ദ⁵ശ⁶ഭീ⁷ഭാ⁸രി⁹ഭൂ¹⁰മ്

അന്വയം:-

ദിവ്യഃ, ദാന-ദഃ	— ദിവീവേഃ, ദാതൃഭ്യോ ധനാദീനാനാതാ
ദാന-പിന്ദഃ	— ദാതൃഭ്യഃ കാമാനാം ക്ഷാരയിതാ
സ-മേധാഃ	— ശോഭനപ്രജ്ഞസ്തോമഃ
ഋതായ ഋതം പ്ര പവതേ	— സത്യഭൂതായേന്ദ്രായ, സത്യഭൂത മാര്മിയം രസം പ്രകർഷണ ക്ഷരതി
രാജാ വൃജന്യസ്യ	— രാജമാനഃ, ദീപ്യമാനസ്സസാധു ബലസ്യ
ധർമാ ഭവൽ (കിഞ്ച) ദശ-ഭിഃ	— ധാരയിതാ വേതി
രശ്മി-ഭിഃ	— കർമ്മകരണാർത്ഥമശ്നുവാനാഭി രങ്ഗ്വലീഭിഃ
ഭൂമ പ്ര ഭാരി	— പ്രഭൂതം പ്രധാര്യതേ

അർത്ഥം:-ദ്രോവില്യുണായവനം. ദാനശീലന്മാർക്ക് ധനം നൽകുന്നവനും, അവർക്കുവേണ്ടി ഷുഭങ്ങളൊഴുകിക്കൊടുക്കുന്നവനും ശോഭനപ്രജ്ഞനുമായ സോമൻ സത്യഭൂതനായ ഇന്ദ്രനായി യജ്ഞ (സത്യഭൂതമായ തന്റെ രസം നന്നായൊഴുകുന്നു. പ്രകാശമാനനായ അവിടുന്ന് നന്മയറ്റ ബലം ധരിക്കുന്നു. പിന്നെ, കർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിന്നെന്നത്തന്നെ പത്തുവിരലുകളാൽ ധന്യമായി ധരിക്കപ്പെടുന്നു.

24 പ¹വി²ത്രേ³ഭീ⁴പ⁵വ⁶മാ⁷നോ⁸നാ⁹ച¹⁰ക്ഷാ

രാ¹ജാ²ദേ³വാ⁴നാ⁵മു⁶ത⁷മർ⁸ത്യാ⁹നാം

ദി¹താ²ഭ³വ⁴ദ്യ⁵പ⁶തി⁷ര⁸യി⁹ണാ

മൃ¹തം²രേ³സ്യ⁴മൃ⁵തം⁶ചാ⁷ർ⁸വ്വി⁹ന്ദഃ

അന്വയം -

പവിത്രേഭിഃ പവമാനഃ	— പവിത്രൈഃ പൂയമാനഃ
തൃപക്ഷാഃ	— തൃണാം ഫലാഫലയോർദ്വയാ
ദേവാനാം ഉത മർത്യാനാം	
രാജാ	— സ്വാമീ
രയീണാം രയിപതിഃ	— ബഹുനാം ധനാനാമീശഃ, വൃത്യ വൃത്തിഭ്യോ സ്വാമീ സോമഃ
ദിതാ ഭുവൽ	— ദേവേഷ്വപി മനുഷ്യഷു ച ഭവതി
(സ) ഇന്ദ്രഃ സുഭൃതഃ	— സുഷുസുഭൃതഃ
ചാത ഗൃതം ഭരൽ	— കല്യാണമുകേം ബിഭേന്തി

അർത്ഥം:-പവിത്രങ്ങളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനും ദേവന്മാർക്കും മനുഷ്യർക്കും സ്വാമിയും ബഹുവിധധനങ്ങൾക്കീശനും (സമൃദ്ധിദാരിദ്രങ്ങൾക്കു് സ്വാമിയും) ആയ സോമൻ ദേവന്മാരിലും മനുഷ്യരിലും, രണ്ടിടങ്ങളിലും, ഭവിക്കുന്നു ആ സോമൻ നന്നായി സംഭരിച്ചു നല്ലജലം ഭവിക്കുന്നു.

25 അർവ്വാതുവശ്രുപസേസാതിമദ്യേ

സുസൃവായോരഭിവിതിക്ഷ്

സസ്സഹസ്രാബ്ധഹതിരിഷോഭാ

ഭോസോമദ്രവിണോവിത്പനാനഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ,

അർവ്വാൻ-ഇവ

— അന്നാത്മം യുദ്ധേശ്വരായഥാ
ഗച്ഛതി തദ്രത്വം.

ശ്രവസേ സാതി. അദ്യ

— അസ്താകമന്നാത്മം തഥാ ധന
ലഭഃ പ്രതി

ഇസൃവായോ വിതി.

അഭി അർഷ

— തയോ പാനായാഭിഗച്ഛ

(ഐരവായവഗ്രഹേഹീരവായുസഹസോമം പിബതഃ)

സഃ (ത്വം) സഹസ്രാ,

ബൃഹതീഃ — ബഹുവിധാനി, ബൃഹിതാനി

ഇഷഃ നഃ ദാഃ — അന്നാന്യസൃഭ്യം പ്രയച്ഛത

പുനാനഃ (നഃ) — പുനഃപുനഃസൃഭ്യം

ഭൂവിനഃ-വിൽ ഭവ — ധനസ്യ ലഭ്യേതാ ഭവ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അന്നത്തിനുവേണ്ടി യുദ്ധത്തിൽ കതിര പോകുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾക്കെന്നത്തിനായും ധനലാഭത്തിനായും ഇന്ദ്രനും വായുവിനും കടിക്കുന്നതായി വന്നാലും. (ഐരവായവമായ കണ്ടൻമരികയിൽനിന്ന് ഇന്ദ്രവായുക്കളൊപ്പം സോമം കടിക്കുന്നു.) ആ അവിടുന്ന് ബഹുവിധങ്ങളും മഹത്തുക്കളുമായ അന്നങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു നൽകിയാലും. ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ധനം നേടിത്തരുന്നവനായാലും.

26 ദേവാവ്യോനഃപരിഷിച്ഛമാനാഃ

ക്ഷയംസുവീരംധന്വന്തസോമാഃ

ആയജ്യവസ്സമതിംവിശ്വവാരാ

ഹോതാരോനദീവിയജോമന്ത്രതമാഃ

അന്വയം:-

ദേവ-അവ്യഃ — ദേവാനാം തപ്തയിതാരഃ

പരി-സിച്ഛമാനാഃ — പരിതഃ പാത്രേഷു സിച്ഛമാനാഃ

സോമാഃ നഃ സു-വീരം — അസ്മാകം ശോഭനപത്രോപേതം

ക്ഷയം ധന്വന്ത — ഗൃഹം പ്രേരയന്ത

(ത്വം) ആ-യജ്യവഃ — ആഭിമുഖ്യേന യജുവ്യഃ

വിശ്വ-വാരാഃ

ഹോതാരഃ ന — സർവ്വേർവ്വരണീയാ ഹോതാശോ യഥാ ദേവാൻ സ്പവന്തി

മന്ത്ര-തമാഃ — മാദയിതൃതമാഃ

(ഏവം) ദിവി-യഃ — ദൃലോകസ്ഥിതാൻ ഇന്ദ്രാദീൻ യജനഃ, അസ്മാസു

സു-മതിം — അനഗ്രഹബുദ്ധിം പ്രേരയന്ത

അർത്ഥം:-ദേവന്മാരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നവയും പാത്രങ്ങളിൽ മുററും വീഴ്ത്തപ്പെടുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ സൽപത്രരൊത്ത ഗൃഹം നമുക്ക് തന്നതുള്ളൂ. അതുപോലെ നേരെ യജിക്കപ്പെടേണ്ടവയും ഏവരാലും ആദരണീയങ്ങളും ഏറാവും ഹിംസിക്കുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ, ഹോതാക്കൾ ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നപോലെ, ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരെ യജിക്കുന്നവയായി നമ്മളിൽ അനഗ്രഹബുദ്ധി അയയ്ക്കട്ടെ, ഭൂകട്ടെ

27 ഏവാദേവദേവതാതേപവസ്വ

മഹേസോമഹംസരസേദേവപാനഃ

മഹശ്ചിദ്ധിഷ്ടസിഹിതാസ്സമര്യേ

കൃധിസുഷ്ണാനേരോദസിപുനാനഃ

അന്വയം:-

മഹ ദേവ, സോമ, ,

ദേവ-പാനഃ

— ദേവൈഃ പാതവ്യസ്ത്വം

ദേവ-താതേ, മഹേ

ഹംസരസേ

— യജേന്ത, മഹതേ ക്ഷേണായ,
ദേവാനാം പാനായ

ഏവ പവസ്വ

— ഏവം ക്ഷൗ

(തതോ വയം) ഹിതാഃ

— സ്വയാ പ്രേരിതാസ്സന്തഃ

സ-മര്യേ

— മരണധർമ്മസഹിതേ
സങ്ഗ്രാമേ

മഹഃ ചിതീ സുസി ഹി

— ബലാധികാനപി ശത്രുനഭി
ഭവേമഖല

(കിഞ്ച) പുനാനഃ

രോദസീ സ-സ്ഥാനേ

കൃധി

— അസ്മാകം ശോഭനാവാനസ
സ്ഥാനേ സത്യേ കൃത

അർത്ഥം:-അല്പമേവ ദേവനായ സോമ, ദേവന്മാർ കടിയ്ക്കാൻ ഉള്ളതായ അവിടുത്തെ യജ്ഞത്തിലവർക്ക് പാനത്തിനായി പ്രകാശമാകട്ടെ അപ്പോൾ ഞങ്ങൾ അവിടുനാൽ

പ്രേരിതരായി മാറണമായ യുദ്ധത്തിൽ അധികബലമുള്ള ശത്രുക്കളെയും ജയിക്കുന്നുവല്ലോ. പിന്നെ, ശുദ്ധീകരണയ അവിടന്ന് ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ, ഞങ്ങൾക്ക് സുഖനിവാസസ്ഥാനങ്ങളാക്കിയാലും.

28 അശ്വാനക്രദോവൃഷഭീര്യജാന

സ്തിംഹാനഭീമോമനസോജവീയാൻ

അർവ്വാചീനൈഃപഥിഭീര്യരജീഷാ

ആപവസ്വസൗമനസനഇന്ദോ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സ്തിംഹഃ

ന ഭീമഃ

— ശത്രുണാം യേങ്ക്രഃ

(തഥാ) മനസഃ ജവീയാൻ— മനസഃ അപിവേശവാൻ

വൃഷഭിഃ യുജാനഃ

— അഭീഷ്ണാഭീര്യത്വിഭീര്യോജ്യമാനസ്തപഃ

അശ്വഃ ന ക്രദഃ

— അശ്വ ഇവ ക്രന്ദസി, ശബ്ദായസേ

അർവ്വാചീനൈഃ

പഥി-ഭിഃ

— അഭീമുഖൈർമാർദ്ദൈഃ

യേ രജീഷാഃ

— അത്യന്തമുജവോഭവന്തി

(തൈർമാർദ്ദൈഃ) നഃ

സൗമനസം ആ പവസ്വ — ആപ്രാപയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമഃ സ്തിംഹമെന്നപോലെ ശത്രുക്കൾക്കു ഭീകരനും, മനസ്സിനേക്കാൾ വേശവാൻ, സംസ്തുതനായ ഊതാധികാരിയായ യോദ്ധിയുടെ വരമായ അവിടന്ന് കതിരപോലെ ശബ്ദിക്കുന്നു. അഭീമുഖങ്ങളായ മാർദ്ദങ്ങളിലൂടെ,

ഏകദേശം നേരെയുള്ള വഴികളേവയോ അവയിലൂടെ, ഞങ്ങൾ
 ക്കു് മനസ്സിന്നു് നന്മയുണ്ടാക്കിയാലും. (രാഗഭോഷാദികളെ
 നശിപ്പിച്ചാലും.)

29 ശതന്ധാരാഭവോജാതാത്മസ്യ

നമസ്സഹസ്രമേനാകവചോമുജനി

ഇന്ദോസനിത്രനിവത്വപവസാ

പുരഏതാസിമഹതോധനസ്യ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ഭവോജാതാ: — ഭവോത്ഥം പ്രാദുർഭൂതാ:

ശതം ധാരാ: അസൃഗുൻ — സൃജ്യന്തേ

(തത:) കവയ: — ക്രാന്തദർശിനപ്രതിഭ:

സഹസ്രം ഏനാ: മുജനി — ബഹുവിധാസ്സഭീയാധാരാ:
 അലബ്ധകർവ്വന്തി

സനിത്രം ദിവ: ആ

പവസാ — ജനസാധനം ധനം ദൃഢോക്കാദാ
 പ്രാപയ

മഹത: ധനസ്യ

പുരഃപുതാ അസി — തപം പ്രഭൃതസ്യ ധനസ്യ പുരതോ
 ഗുണമന്വി...

ഭവേമ വലു

അത്ഥം-അല്ലെങ്കിൽ... കർമ്മവേണ്ടിയുണ്ടായ
 അവിടുത്തെ നഷ്ടം... പ്പെടുന്ന, പിന്നെ,
 കവിഞ്ഞുകൊണ്ടു് സോമ, ഭവന്തേ എന്ന ആയിരം ധാര
 കളെ അന്നു് ധാരകൾ പുറത്തുവരുത്തുകയുണ്ടായ യാഗാദി
 അലങ്കരിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ ശതായ ധനത്തിന്നുപിടുന്ന
 കർമ്മവേദം വഴി പ്രാപിക്കുന്നതല്ല, ഉഷ്ണത പിന്നാലെ ധനംവരുന്ന.)
 അതിൽ നിന്നെത്തിച്ചാലും.

30 ദിവോനസ്താഅസസ്യഗ്രഹഹം

രാജാനമിത്രംപ്രമിനാതിധീരഃ

പിതൃന്പുത്രഃകൃതീര്യതാന

ആപവസ്വവിശേഷാഅസ്യാഅജീതിം

വ. 16

അനവയം:-

ദിവഃ ന അഹനാം സ്താഃ — ദ്യോതമാനസ്യാദിത്യസ്യ ദിന സംബന്ധിനോരശ്വയഃ

അസസ്യഗ്രഹം — വിസൃജ്യന്തേ, തദ്വൽ സോമസ്യ സ്താസ്സൃജന്തേ (സ്താധാരാഃ)

ധീരഃ രാജാ — പ്രാജ്ഞായം സോമഃ

മിത്രം ന പ്ര മിനാതി — സഖായം ന ഹിനസ്തി

കൃതീഭിഃ യതാനഃ — കർമ്മഭീര്യതമാനഃ

പുത്രഃ പിതൃഃ ന — പിതൃര്യഥാനപരാവേങ്ക് രോതി, തദ്വത്വം

അസ്യ വിശേഷം

അജീതിം — പ്രജായൈ അപരാഭവം

ആ പവസ്വ — ആപ്രാപയ

അർത്ഥം:-പ്രകാശമാനനായ സൂര്യന്റെ പകൽക്കുതിരകൾ ചിതറപ്പെടുന്നപോലെ, സോമന്റെ ധാരകളാകുന്ന രശ്മികൾ പരക്കുന്നു. പ്രാജ്ഞനായ ഈ സോമൻ ചങ്ങാതിയെ ഹനിക്കുന്നില്ല, കൃതീകളെക്കൊണ്ട് യത്നിക്കുന്ന മകൻ അച്ഛനെ തോല്പു വരുത്താത്തതുപോലെ, (കർമ്മങ്ങളാൽ യത്നിക്കുന്ന) അവിടുന്ന് ഈ പ്രജയ്ക്ക് (എന്നിച്ച്) അപരാജയം, വിജയമെത്തിച്ചാലും.

31 പ്രതേയാരാമധൃമതീരസൃഗ്രൻ

വാരാന്യന്തിപുതോഅത്യേഷ്യവ്യാൻ

പവമാനപവസേധാമഗോനാം

ജജ്ഞാനസ്സൂര്യമപിനോഅഭൈഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, തേ

മധു-മതീഃ ധാരാഃ — സോമ, തവസ്വദൃതാ മധുമതേയാ
ധാരാഃ

യൽ പുതഃ — യദാവസതിവരീഭിശ്ശുദ്ധസ്താം

അവ്യുൻ വാരാൻ — അവിഭവാൻ വാലാൻ,
പവിത്രാണി

അതി ഏഷി — അതീത്യഗച്ഛസി, തദാ

പ്ര അസൃഗ്രൻ — പ്രസൃജ്യന്തേ

ധാമ ഗോനാം (പയസേ)

പവസേ — ധാരകൺഗവാഃ പയോലക്ഷീ
കൃത്യ ക്ഷരസി

(തതഃ) ജജ്ഞാനഃ

അഭൈഃ — ജായമാനസ്താം സ്വതേജോഭിഃ

സൂര്യം അപിമ്പഃ — ആദിത്യം പുരയസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അവിഭവൻ വസതിവാരിക്കളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളാൽ ശുദ്ധനായി, ആതിൻ ശോമമുററ ഗോപവിത്രങ്ങളെ കടന്നുപോകുമ്പോൾ, അവിടേയ്ക്കു ചേർന്ന മാധുര്യമുററ ധാരകൾ പുറത്തു വരുന്നതല്ലെന്നു. തന്നിട്ടു ധാരകളായ (തന്നിൽ ചേരേണ്ടും) പശുക്കളുടെ പാലിനെ ഉന്നം വെച്ച് അപ്പോഴവിടണൊഴുകുന്നു. മാത്രമല്ല, പിറന്ന ഉടനെത്തന്നെയാണ് സ്വതേജസ്സുകളാൽ സൂര്യനെ പൂർണ്ണനാക്കുന്നത്.

32 കനികൃദേപനമാതുതസ്യ
ശുക്രോവിഭാസ്യതുതസ്യയാമ
 സഇദ്രായപവസേമമസരവാൻ
 നഹിന്യാനോവാചമതിഭികവിനാം

അന്വയം:-

(സോമഃ) ഋതസ്യ പനമാം

അന — സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യമാഗ്നം പ്രതി

കനികൃദേ — പുനഃപുനശ്ചബ്ധായതേ

(അഥപ്രത്യക്ഷഃ)

അതുതസ്യ യാമ — അമരണധർമ്മസ്യ സ്ഥാനഭൂതഃ, അമരണഃ

ശുക്രഃ വി ഭാസി — ശുക്രവർണ്ണസ്വപം വിശേഷേണ രാജസി

മമസരവാൻ സഃ — മദകരരസവാൻ സഃ തപം

കവിനാം മതിഭിഃ — സ്തോതൃണാം സ്തുതിഭിസ്സഹ

വാചം ഹിന്യാനഃ — ശബ്ദം പ്രേരയൻ

ഇദ്രായ പവസേ — ഇദ്രാതം ക്ഷരസി

അർത്ഥം.-സോമൻ സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തിന്റെ മാഗ്നമനുസരിച്ച് വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ദിക്കുന്നു. (എനി നേരിട്ട്) ശാശ്വതത്വത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടമായവനും വെൺനിറമൊത്തവനുമായ അവിടുന്ന് നന്നായി ശ്ലോഭിക്കുന്നു. ഹഷ്കരമായ രസമുറവനായി, സ്തോതാക്കളുടെ സ്തുതികളോടൊപ്പം ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടിയൊഴുകുന്നു.

33 ദിവ്യസ്തപ്തോവചക്ഷിസോമ
പിന്യാന്ധാരാകഞ്ണാഭേവവീതേ
 ഏന്ദോവിശകലശംസോമയാനം
 ക്രന്നിഹിസൃത്യസോപരശ്വീം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,	
ദിവ്യ, സു-പണ്ണഃ	— ദിവിലോ, സുപതനസ്ത്വം
ദേവ-വീന്തോ കർമ്മണാ	— യജ്ഞേണ കർമ്മണാ
ധാരാ: പിമ്പൻ അവ	
പക്ഷി	— ധാരാ: ക്ഷൗണവസ്താൽ പശ്യ
(കിഞ്ച) സോമ-ധാനം	
കലശം ആ വിശ	— പ്രവിശ
ക്രന്തൻ സൂര്യസ്യ രശ്മി:	— ഗബ്ധന്തൻ, പ്രോകസ്യാദിത്യസ്യ
	ക്രാന്തിം
ഉപ ഇഹി	— ഉപഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്പയോ ഒഴുകുന്ന സോമ, ദ്യോവില്പുണ്ഡായവനും നന്നായി പറഞ്ഞത്തുണവനുമായ അവിടുന്ന് യജ്ഞത്തിൽ കർമ്മംകൊണ്ടു പ്രവഹിക്കുന്നവനായി, താഴോട്ടു നോക്കിയാലും പിന്നെ, സോമസ്ഥാനമായ കലശത്തെ പ്രവേശിച്ചാലും ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു സൂര്യന്റെ തേജസ്സിനെ പ്രാപിച്ചാലും.

34 തിസ്രോവാപ്തോരയതിപ്രവഹി
 ര്യതസ്യധീതിബ്രഹ്മണോഹനീഷാം
 ഗാവോയന്തിഗോപതിപൃച്ഛമാനാ
 സ്തോമംയന്തിമതയോവാവശാനാ:

അന്വയം:-

വഹി:	— ചോവോ, യജമാന:
തിസ്ര വാച പ്ര	
ഇരയതി	— ദൃശ്യഭുക്താമാത്മികാസ്തതി:
	പ്രേരയതി

ഋതസ്യ ധീതിഃ	— യജ്ഞസ്യ ധാരയിത്രിഃ
ബ്രഹ്മണഃ മനീഷാം	— പരിവൃദ്ധസ്യ സോമസ്യ മനസ ഈശിത്രിഃ വാചഃ പ്രേരയതി
(കിഞ്ച) ഗോ-പതിഃ	— വൃഷഭഃ യഥാ ഗാവോഭി ഗച്ഛന്തി, തദാർ
(സോമം) ഗാവഃ	
പുച്ഛമാനാഃ	— പുച്ഛന്ത്യസ്സത്യഃ
യന്തി	— സ്വപയസാ മിശ്രയിതു മഭിഗച്ഛന്തി
(തഥാ) വാവശാനാഃ	
മതയഃ	— കാമയമാനാസ്തോതാരഃ
സോമം യന്തി	— സ്തോതുമഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-യജ്ഞവാഹകനായ യജമാനൻ ഋഗ്യജുസ്സാമന്തകങ്ങളായ മൂന്നു സ്തൂതികളേപ്പറ്റത്തുന്നു. അദ്ദേഹം യജ്ഞത്തെ ധരിക്കുന്നതും സോമന്ന് ഉള്ളിണങ്ങിയതുമായ സ്തൂതിയെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, കാളയെ പശുക്കൾ സമീപിക്കുന്നപോലെ, സോമനെ പശുക്കൾ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ട് സ്വന്തം പാൽ തന്നോടു ചേർന്നായി നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതുപോലെ അവിടുത്തെ കാമിക്കുന്ന സ്തോതാക്കൾ സ്തൂതിയ്ക്കായി നേരെ വരുന്നു.

35 സോമങ്ഗാവോധേനവോവാവശാനാ

സ്തോമംവിപ്രാമതിഭിഃപുച്ഛമാനാഃ

സോമസ്സത്യപ്യയതേഅജ്യമാന

സ്തോമേഅക്വാസ്മിഷ്ടസ്തേവനേ

വ. 17

അന്വയം:-

ധേനുവഃ ഗാവഃ	— പ്രീണയിത്രിയസ്താഃ
സോമം വാവശാനാഃ	— കാമയമാനാ വേന്തി

വിപ്രാ: മതി-ഭി: സോമം

പൃച്ഛമാനാ: — മേധാവിനസ്തോതാര: പുച്ഛന്തോ
ഭവന്തി

സോമ: അജ്യമാന: സുത: — സിദ്ധ്യമാന: അഭിഷുത:

പുയതേ — ഭൃതപിശി: പരിപുയതേ

(ശ്രഥാ) ത്രി-സ്തഭ: അർക്കാ: — ത്രിഷ്ഠസ്തൃപാ: അസ്മാഭി:
ക്രിയമാണാ മന്ത്രാ:

സോമേ സ: നവന്തേ — സൗഗച്ഛന്തേ

അർക്കം-സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന പശുക്കൾ സോമനെ കാമിക്കുന്നവയാകുന്നു. മേധാവികളായ സ്തോതാക്കൾ സ്തുതികളാൽ സോമനെക്കുറിച്ച് ഗംഗിക്കുന്നവരാകുന്നു. നന്നല്ലപ്പെട്ട്, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ ഭൃതപിശകളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു. അനന്തരം ത്രിഷ്ഠപ്ഫന്ദസ്സായി. ഞങ്ങളാൽ ദപിക്കപ്പെടുന്ന മന്ത്രങ്ങൾ സോമജൽ ചേരുന്നു.

36 ഏവാൻസ്തോമപരിഷിദ്ധ്യമാന

ആപവസ്വപുയമാനസ്വസ്തി

ഇന്ദ്രമാപിശബ്ദഹതാരവേണ

വച്ഛാവാപണ്ണനയാപുർവ്വസി.

അന്വയം:-

ഐ സോമ,

പരി-സിദ്ധ്യമാന:

പുയമാന: ന: ഏവ

സ്വസ്തി ആ പവസ്വ

(കിഞ്ച) ബൃഹതാ രവേണ

ഇന്ദ്രം ആ വിശ

— പരിത: പാരോഷ സിദ്ധ്യമാന:

— ത്വമസ്മാകമേവ

— അപിനാശമാപ്രാപയ

— മഹതാ ശബ്ദേന സ്വഹതം

പ്രവിശ

അർത്ഥം.—അന്യോന്യം ചേർന്നുപോകുന്ന സോമനെ കാമിക്കുന്നവനും യാഗമാകുന്ന തേർ നയിക്കുന്നവനും നൽകയ്ക്കാത്തവനുമായ അധ്വര്യക്കാരും ഭഗാപവിത്രത്തിൽ യാതൊരു സോമനെ സ്വീകിക്കുന്നവോ, ഉണർവ്വുറ്റവനും സത്യങ്ങളായ സ്തുതികളെ അറിയുന്നവനുമായ ആ അവിടുന്ന്, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി വാലൻമരിക്കുകയിരിക്കുന്നു.

38 സപ്താനുപസ്മരേനയാതോ
 ഭേദപ്രാദോദസിവിഷ്ണുവഃ
 പ്രിയചിദ്യസ്യപ്രിയസാഗ്ളാതി
 സതുധനങ്ക്രാരിണേനപ്രയംസാ

അന്വയം:—

പുനാനഃ സഃ സ്മരേ ന

ധാതാ ഉപ

— പുരുഷാനന്യോഃ
 സ്മരേസംവത്സാ ഇവ
 ഇദ്രുപേഗമച്ചതി

(കീഞ്ഞ്) ഉഭേ രോദസി ആ

അപ്രാഃ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ സ്വചഹിക്ഷാ
 ആപുരയന്തി

(തഥാ) സഃ വി ആവഃ

— സ്വതേജസാ തഥാസി
 വിവൃണോതി

പ്രിയാ യസ്യ

— പ്രിയാണിപ്രയച്ചതോയസ്യ
 സോമസ്യ

പ്രിയസാസഃ ചിരി
 ഉതി

— അത്യന്തം പ്രിയതമാ ധാരാശ്ച
 — ഉത്തൈത്യേ, രക്ഷണായ ഭവന്തി

സഃ ഇ ക്രാരിണേ ന

— ദൃതകായ, ദൃതി.യഥാ പ്രയച്ചന്തി
 തഥാ

ധനം പ്ര യംസാ

— ക്ഷിപ്രമസ്മദ്യേ ധനം പ്രയച്ചതു

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ സൂര്യങ്കൽ സംവത്സരമെന്നപോലെ ഇന്ദ്രകലത്തുന്നു. ദ്യാവാപൃഥ്വികളിൽ വരെയും സ്വമഹിമകൊണ്ടു നിറയുന്നു. സ്വന്തം തേജസ്സുകൊണ്ടു ഇരുട്ടുകറുന്നു. അഭീഷ്ടങ്ങളേകുന്ന സോമന്റെ ഏറ്റവും പ്രിയങ്ങളായ പ്രവാഹങ്ങളും (ലോകത്തിന്റെ) രക്ഷയ്ക്കായി ഭവിയ്ക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ഭൃത്യന് ശമ്പളം കൊടുക്കുന്നപോലെ നമ്മൾക്കു ധനം തന്നരുളട്ടെ.

39 സപ്താഭിതാവർദ്ധനഃപുയമാന

സ്സോമോമീഡ്യാഅഭിനോജ്യോതിഷാവീൽ

യേനാനഃപൂർവ്വേപിതരഃപദജ്ഞാ

സ്സാർവ്വഭീദോഅഭിഗാഅഭിമുഷ്ണൻ

അന്വയം:-

വർദ്ധിതാ — ദേവാനാം സ്വകലാപ്രദാനേന വർദ്ധിതാ

വർദ്ധനഃ — സ്വയംവർദ്ധനഃ

(പവിത്രേ) പുയമാനഃ, മീഡ്യാൻ — ഭോദ്ധ്യമാനഃ, സേക്താ

സഃ സോമഃ നഃ — അസ്താൻ തേജസാ
ജ്യോതിഷാ — അഭിരക്ഷതു
അഭി ആവീൽ — പണ്ണിഭീരപഹൃതാനാങ്ഗവാം
യേന പദജ്ഞാ — പദാനി ജാനന്തഃ

സ്വഃവിദഃ നഃ പൂർവ്വേ — സർവ്വജ്ഞാഃ അസ്താകം
പിതരഃ — പുരാതനാഃ പിതരഃ,
അങ്ഗിരസാഃ

ഗാഃ അഭി അഭിം ഉഷ്ണൻ — പശുനഭിലക്ഷ്യ ശിലോച്യയ മുഷ്ണൻ, സോമതേജസാസ്വകാരാ വൃതം ശിലോച്യയങ്ഗത്വാ പശുനാഹരൻ

അത്ഥം-തന്റെ കലകളേകി ദേവന്മാരെ വളർത്തുന്നവനും (ചന്ദ്രന്റെ കലകൾ ദേവന്മാർക്ക് ഭക്ഷ്യങ്ങളെന്ന് പ്രസിദ്ധം) സ്വയം വളരുന്നവനും ശോപവിത്രത്തിൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്നവനും വർഷകനായ ആ സോമൻ നമ്മളെ സ്വതേജസ്സുകൊണ്ട് നേരെ രക്ഷിക്കട്ടെ. പണികളാൽ അപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളുടെ കാലടികൾ കണ്ടറിഞ്ഞാവതും സർവ്വജ്ഞന്മാരുമായ നമ്മുടെ പൂർവ്വപിതാക്കൾ, അംഗിരസ്സുകൾ, ആ സോമനെക്കൊണ്ടാണല്ലോ പശുക്കളെ ലക്ഷ്യമാക്കി പാറകളുത്തെ പ്രാപിച്ചു, അവയെ കൊണ്ടുപോന്നതു് (നിലാവിലാണല്ലോ അവർ കാലടികൾ കണ്ടെത്തിയതു്.)

40 അത്രാന്നം സമുദ്രപ്രഥമേവീധമ്

ജനയൻ പ്രജാഭവനസ്യരാജാ

വൃഷാപവിത്രേ അധിസാനോ അവ്യേ

ബൃഹത്സോമോവാവൃധേ സുവാനന്തന്ദുഃ

വ. 18

അർത്ഥം:-

സമുദ്രഃ

— യസ്മാദാപസ്സമുദ്രവന്തി, അപാം വർഷഃ

രാജാ പ്രഥമേ

— സോമോവിസ്മൃതേ

ഭവനസ്യ വി-ധമൻ

— ഉദകസ്യ വിധാരകേന്ദ്രാദിക്ഷേ

പ്ര-ജാ ജനയൻ അത്രാൻ

— ഉല്ലാഭേൻ സർവ്വജ്ഞിത്വാമതി

വൃഷാ, സുവാനഃ

— കാമാനാം വർഷഃ,

അഭിഷ്ഠമാണഃ

ഇന്ദുഃ സോമഃ അധി

സാനേ

— ദീപ്തസ്തോമോധികം സമുദ്രമിതേ

അവ്യേ പവിത്രേ ബൃഹത്

വവൃധേ

— അവിഭവേ പവിത്രേ പ്രഭൃതം

വർദ്ധതേ

അത്ഥം-ജലവർഷകനായ സോമൻ വിസ്മൃതിയുററതും ജലത്തിനിവിച്ഛിദ്രമായ അന്തരീക്ഷത്തിൽ പ്രദക്ഷള (രശ്മികളെ) ഉല്ലാഭിച്ഛിക്കുന്നവനായി, ഏല്ലാദിനെജ്ഞിതമാകിച്ച്, നില

കൊള്ളുന്നു. കാമവഷ്കനും സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും ദീപ്തനായ സോമൻ അധികമുയരത്തിലുള്ള ആട്ടിൻരോമമുറ ദശാപവിത്രത്തിൽ ഏറ്റവും വളരുന്നു.

41 മഹത്തൽസോമോമഹിഷശ്ചകാരാ

പാംയദ്ഗഭോവ്വണീതദേവാൻ

അഭയാദിന്ദ്രോപവമാനഓജോ

ജനയൽസുര്യേജ്യോതിരിന്ദുഃ

അന്വയം:-

അപാം ഗർഭഃ — ഉദകാനാദ്ഗർഭഭൂതസ്സോമഃ

ദേവാൻ അവൃണീത യൽ — സമജേത ഇതിയൽ

മഹിഷഃ സോമഃ തൽ

ചകാര — മഹാൻ സകർമ്മാകരോൽ

(ക്രിഞ്ച) പവമാനഃ ഓജഃ — സോമപാനേ ജന്യം ബലം

ഇന്ദ്രേ അഭയാൽ — വ്യഭയാൽ

(ത്വഥാ) ഇന്ദുഃ സുര്യേ മഹൽ

ജ്യോതിഃ അജനയൽ — തേജോഗമയൽ

അർത്ഥം-ജനകജന്യത്വംകൊണ്ടു് ജലങ്ങൾക്കു് ഗർഭഭൂതനായ സോമൻ ദേവന്മാരെ പ്രാപിച്ചു എന്നതു് യാതൊന്നോ, മഹാനായ സോമൻ ആ കർമ്മമാണു് ചെയ്തതു് (ജലജനായ സോമൻ ദേവന്മാരെ പ്രാപിച്ചു)- പിന്നെ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടുന്ന് തന്നെ കടിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ബലം ഇന്ദ്രകൾ നിക്ഷേപിച്ചു. ദീപ്തനായ അവിടുന്ന് സൂര്യകൾ മഹത്തായ തേജസ്സെത്തിച്ചു.

42 മഥ്സിവാഋമിഷുയേരാധസേച

മഥ്സിമിത്രാവരണാപുയമാനഃ

മഥ്സിശച്ഛോമാൽതംമഥ്സിദേവാൻ

മഥ്സിദ്യാവാപൃഥിവീദേവസോമ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, സോമ ഇഷ്ടയേ
രാധസേ ച — ഏഷണീയാനായ ധനായ ച
വായം മത്സീ — മാദയസി
(തഥാ) പുയമാനഃ
മിത്രാവരണാ മത്സീ — തൌ തപ്തയസി
മരുതാം ശലഃ മത്സീ — സ്വഭൂതം ബലം മാദയസി
(തഥാ) ദേവാൻ മത്സീ — ഇദ്രാദീൻ ഹിഷ്ഠയസി
ദ്യാവാപൃഥിവീ മത്സീ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ മാദയസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, ഞങ്ങളുടെ അന്ന സിദ്ധിക്കായും ധനത്തിനായും വായുവിനെ അവിടുന്ന് സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന ശുദ്ധീകരനായി മിത്രാവരണന്മാരെ മോദിപ്പിക്കുന്ന മരുതന്മാരുടെ തനതായ ബലത്തെ ഹിഷ്ഠിപ്പിക്കുന്നു. ഇദ്രാദീദേവന്മാരെ ഊഷിപ്പെടുത്തുന്നു. ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ പ്രീണിപ്പിക്കുന്നു

43 ഋജുഃപവസ്വവുജിനസ്യഹന്താ
പാഥീവാംബധമാനോദ്യശ്ച
അഭിശ്രീണൻപയഃപൽസാഭിഗോനാ
മിദ്രസ്യത്വന്തവ്വയംസഖായഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) വുജിനസ്യ
ഹന്താ — ഉപദ്രവസ്യ നിവാരകഃ
അഥീവാം അപ
ബധമാനഃ — മോഹരൂപം രാക്ഷസം
വിനാശതാത്വം
ഋജുഃ പവസ്വ — ഋജുഗമനസ്സൻക്ഷര
(തഥാസുഭീയാൻ) ധൃയഃ ച — ഹിംസകാംശ്ച ബധമാനഃ
ക്ഷര

(തതഃ) പയഃ ഗോനാം

പയസാ

— ആത്മീയം രസം ഗവാം
ക്ഷീരേണ

അഭി-ശ്രീണൻ അഭി

— അഭിസംയോജയൻ
പാത്രാണ്യഭിഗച്ഛസി

(അപിച) തപം ഇന്ദ്രസ്യ

— സഖാസി

വയം തവ സഖായഃ

— സഖീഭൂതാസുഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഉപദ്രവങ്ങളുകൊറ്റുന്നവനും രോഗ
രക്ഷസ്സിനെ നശിപ്പിക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് നേരെ ഒഴുകി
യാലും. അതുപോലെ ഞങ്ങളെ ഹിംസിക്കുന്നവരെയും നശി
പ്പിക്കുന്നവനായൊഴുകിയാലും പിന്നെ, സ്വന്തം രസം പശു
വിൻപാലിനോടു ചേർത്ത അവിടുന്ന് പാത്രങ്ങളെ പ്രാപി
ക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രന് ചങ്ങാതിയാകുന്നു ഞങ്ങളവിടു
ത്തെ ചങ്ങാതികളുമാണല്ലോ

44 മധ്യസ്തൂഭംപവസ്വപവസ്വഉത്സം.

വീരഞ്ചനആപവസ്വാഭേഞ്ച

സ്വദസ്പോത്രായപവമാനഇന്ദോ

രയിഞ്ചനആപവസ്വാസമുദ്രാൽ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, മധ്യഃ സ്തൂഭം — മാധുര്യസ്യ ക്ഷാരയിതാരം.

വസ്വഃ ഉത്സം പവസ്വ — ധനസ്പോത്സ്യദകം രസം ക്ഷര
(കിഞ്ച) നഃ വീരം ആ

പവസ്വ ച

— പുത്രമാപ്രാപയ ച

ഭഗം ച

— ഭജനീയം ധനഞ്ച ദേഹി

പവമാനഃ ഇന്ദ്രായ

സ്വദസ്യ

— പുയമാനസ്തസ്മൈരുചിതോ ഭവ

(തതസ്തപം) നഃ സമുദ്രാൽ

രയിഃ ആ പവസ്വ ച

— അന്നരീക്ഷാധാനം ക്ഷര ച

അത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, മാധുര്യം പൊഴിക്കുന്ന ധനത്തിന്റെ ഉറവിടമായ രസം ഒഴുകിയാലും. പുത്രനെ പ്രാപിപ്പിച്ചാലും. ഭജനീയമായ ധനം തന്നെത്തീർന്നാലും. ശുദ്ധീകരണമായി ഇത്ര നാൽ അധികപ്പെട്ടവനായാലും. പിന്നെ, അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു സമ്പത്തൊഴുകിയാലും. (സമ്പതുകാരണമായ മഴ).

45 സോമസ്സതോധാരയാത്യാനഹിത്വാ

സിന്ധുനനിക്ലമഭിവാദ്യക്ഷാഃ

ആയോനിം വന്യമസഭേപുനാന

സ്സമിഹ്യശ്ലോഭിരസരൽസമദ്ഭിഃ

വ. 19

അന്വയം:-

സുതഃ സോമഃ ധാരയാ	— സ്വീയേന പ്രവാഹേണ
അത്യുഃ ന ഹിത്വാ	— അശ്വ ഇവ ഗത്വാ
(കിഞ്ച) വാജീ	— ബലവാൻ സൻ,
സിന്ധുഃ ന നിക്ലമഭി	
അക്ഷാഃ	— സ്യന്മാനാനഭി നിക്ലപ്രദേശമഭിഗച്ഛതി തലൽ നിക്ലം, അധരഭാവിതം കലശമഭി ക്ഷരതി
(തതഃ) പുനാനഃ വന്യം	
യോനിം ആ അസഭേ	— വൃക്ഷഭവം സ്ഥാനം. കലശമാസീദതി
(സോയം) ഇന്ദ്രഃ ഗോഭിഃ	
സം അസരൽ	— ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭിഭി സ്സംസരതി
അത്ഭിഃ സം	— വന്യതീവരീഭിസ്സുബ്ധചേതേ

അത്ഥം-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ പ്രവാഹത്തോടു കൂടി കതിരപോലെ കുതിച്ച് ബലവാനായി ഒഴുകുന്ന പൂഴ് താഴ്ന്നിടങ്ങളിലേക്ക് പോകുന്നപോലെ, താഴേയുള്ള കലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. പിന്നെ, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, മരംകൊണ്ടു

ലഗത്തിലിരിക്കുന്നു. ഈ സോമൻ പാൽ മുതലായവയോ
ന്നു, വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളോടു ചേരുന്നു.

46 ഏഷസ്യതേപവതഇന്ദ്രസോമ
ശ്വമുഷ്യധീർഉഗതേതവസ്വാൻ
സ്വച്ഛ്വാദമിരസ്സത്യശ്വഃ
കാമോനയോദേവയതാമസജി

വായം:-

ഇന്ദ്ര, സ്വഃ-ചക്ഷാഃ,

ധീരഃ — സർവ്വഭുങ്ങ്: രഥവാൻ

ത്യ-ശ്വഃ യഃ

— യഥാർത്ഥബലോയസ്സോമഃ

വ-യതാം

— ദേവാനിച്ഛതാം യജമാനാനാം

യഃ ന അസജി

— കാമഇവാസൃജ്യത

ധീരഃ, തവസ്വാൻ

— പ്രാജ്ഞഃ, വേഗവാൻ

സ്വഃ സ്യഃ സോമഃ

— സസോമഃ

രതേ തേ ചമുഷ്യ പവതേ—

കാമയമാനായതുഭ്യം ത്വദർത്ഥം
ചമസേഷ്വക്ഷരതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, എല്ലാം കാണുന്നവനും യജ്ഞമാ
കുന്ന തേരൊത്തവനും യഥാർത്ഥ ബലമുറവനുമായ ഏവൻ ദേവ
ന്മാരെ (അവരുടെ അനുഗ്രഹം) ഇച്ഛിയുന്ന യജമാനന്മാരുടെ
മുഷുംപോലെയൊഴുകുന്നുവോ, പ്രാജ്ഞനും വേഗവാനുമായ ആ
സോമൻ, സോമകാമനായ അവിടേജ്ഞുവേണ്ടിയാണ് വാലൻ
മരികുകളിലൊഴുകി വരുന്നത്.

47 ഏഷപ്രതേനവയസാപനാന
സ്തിരോവപ്തംസിദഹിതുദ്യാനഃ
വസാനശ്ശൃംഗത്രിവക്രഥമഹ്വ
ഹോതേവയാതിസമനേഷുരേണി

അന്വയം:-

പ്രത്തേന വയസാ പുനാനഃ-	പൂർവ്വകാലീനേനാനേന,
	അന്നാത്മികയാ ധാരയാക്ഷരൻ
ഭൂമിതഃ വപ്സാംസി	- സർവ്വസ്യ ദോഗ്ധ്രാഃ
	പൃഥിവ്യാരൂപാണി
തിരഃ ദധാനഃ	- തിരസ്കർവ്വൻ, ആച്ഛാദയൻ
ത്രി-വക്രമം ശമ്മ	
വസാനഃ	- ത്രിഭൂമികോപേതം യജ്ഞഗൃഹ
	മാച്ഛാദയൻ
അപ്-സു ഏഷഃ	- വസതീവരീഷു സ്ഥിതസ്ത്വോമഃ
ഹോതാ-ഇവ രേഭൻ	- യഥാ സ്തുതിധ്വനിങ്ക്രവൻ
	യാതി തദാൽ
സമനേഷു യാതി	- യജ്ഞേഷു ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-പണ്ടുപണ്ടുള്ള അന്നരൂപമായ ധാരയോടുകൂടി ഒഴുകിക്കൊണ്ടു്, എല്ലാം ചുരത്തുന്ന ഭൂമിയുടെ രൂപങ്ങളെ തള്ളിനീക്കിക്കൊണ്ടു്, മുടിക്കൊണ്ടു്, മൂന്നു ശാലകളുള്ള യജ്ഞ ഗൃഹത്തെ സ്വതേജസ്സാൽ പുതപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്, വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളിൽ സ്ഥിതനായ ഈ സോമൻ, ഹോതാവു് സ്തുതിധ്വനി പുറപ്പെടുവിച്ചു് യാഗശാലയിൽ നടക്കുന്ന പോലെ, ശബ്ദമുണ്ടാക്കി യജ്ഞങ്ങളിൽ പോകുന്ന

48 നൃനസ്തപർഥിരോദേവസോമ

പരിസ്രവചമോപുയമാനഃ

അപ്സുസ്വാദീഷ്ണോമധ്വമാജ്ഞതാവാ

ദേവോനയസ്സവിതാസത്യമനാ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, സോമ,

പുയമാനഃ

- ശോദ്ധ്യമാനസ്സൻ

അപ്-സു ന പരി സ്രവ

- വസതീവരീഷു ക്ഷിപ്രം

പരിതഃ ക്ഷര

അ. 7 അ. 4 വ. 20

സ്വാഭിഷ്ടഃ, മധു-മാൻ
 ജ്ഞ-വാ, സവിതാ
 യഃ (ത്വം) ദേവഃ ന
 സത്യ-മന്താ
 (സഃ) രഥിരഃ ത്വം നഃ
 ചമോഃ

— സ്വാഭുതമഃ മാധുര്യയുക്തഃ
 — യജ്ഞവാൻ, സർവ്വസ്യപ്രേരകഃ
 — ദേവ ഇവ
 — സത്യസ്തുതികോഭവസി
 — അസ്സാകം യജ്ഞേ അഭിഷവണ
 ഫലകയോഃ പുയമാനോഭവ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട
 നവനായി വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ വേഗത്തി
 ലൊഴുകിയാലും. ഏറ്റവും സ്വാഭുതവനും മാധുര്യയുക്തനും
 യജ്ഞമൊത്തവനും ഏവരെയും ഉള്ളിലിരുന്ന് പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന
 വനമായ യാതൊരവിടത്തോളം ദേവനെന്നപോലെ സത്യമാ
 യ സ്തുതിക്ക് വിഷയിഭൂതനാവുന്നത്, തേരോടു കൂടിയ ആ അ
 വിടത്ത് യജ്ഞത്തിൽ സംസ്കരണപ്പലകകളിൽ ശുദ്ധീകരി
 ക്കപ്പെടുന്നവനായാലും.

49 അഭിവാ യം വീത്യ ഷാഗുണാനോ १ १

ഭിമിത്രാവതണാപുയമാനഃ

അഭിനരന്ധീജവനംരഥേഷാ

മഭീന്ദ്രംവൃഷ്ണംപഭൂബാഹുഃ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) ഗുണാനഃ — സ്തുയമാനസ്ത്വം
 വീതി വായം അഭി അഷ്ട — വീത്യൈ, ക്ഷണായ വായ്മഭി
 ഗച്ഛ

പുയമാനഃ മിത്രാവതണാ

അഭി

— അഭിഗച്ഛ

(കിഞ്ച) നരം, ധീ-ജവനം — നേതാരം, ബദ്ധ്യാസമം
 വേഗത് ചർച്ചാണം

- രഥം-സ്ഥം അഭി — രഥത്തിപ്പുറം (അന്നേനാശിനാ
വടിയിൽത്തേ ഏകവചനം
സമുദായവിവക്ഷയാ)
അശ്വിനോ ചാഭിഗച്ഛ
- (തഥാ) വൃഷണം വദ്ര-
ബാഹു ഇദം അഭി — കാമാനാം വഷ്കം വദ്രായുധമഭി
ഗച്ഛ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, സ്മൃതിക്കുപ്പെട്ട അവിടുന്ന് വായുവിനെ ഭക്ഷണത്തിനായി പ്രാപിച്ചാലും. (വായുവിന്റെ ഭക്ഷണത്തിനായി) ശുദ്ധീകരണമായി മിത്രവന്ദനന്മാരെ പ്രാപിച്ചാലും. പിന്നെ, നേതാക്കളും ബുദ്ധിക്കൊത്ത വേഗമൊത്തവരും തേരിലിരിക്കുന്നവരുമായ അശ്വികളെ പ്രാപിച്ചാലും. (മൂലത്തിൽ ഏകവചനപ്രയോഗം സമുഹാർത്ഥത്തിൽ) അതുപോലെ കാമവഷിതാവും വദ്രായുധമായ ഇദമെ പ്രാപിച്ചാലും.

50 അഭിവസ്രാസുവസനാന്ത്യം
ഭിധേനുസ്സുഘോഷപുയമാനഃ
അഭിപത്രാജ്ഞവേനോഹിർണ്യോ
ഭൃഗ്വാന്നമിനോഭേവസോമ

വ. 20

അന്വയം:-

- ഹേ ദേവ, സോമ,
സു-വസനാനി — സുപരിധാനാനി
വസ്രാ അഭി അഷ് — വസ്രാണുസ്സാകമഭിഗമയ
(കിഞ്ച) പുയമാനഃ
സു-ഘോഷഃ അഭി — സുഷ്പവതസോഭോഗ്ധീഃ
നവപ്രസൃതികാശാഅഭിപ്രാപയ
(അപി ച) ഭേന്തവേ നഃ — ഭരണായ, പോഷണായാസ്സാകം
ചത്രാ ഹിരണ്യോ അഭി — ചത്രാണി, ആഹ്വാദകാനി
ഹിരണ്യാന്യഭിഗമയ
(തഥാ) രഥിനഃ അശ്വാൻ
അഭി — രഥവതോശ്വാന്യസാകമഭിഗമയ

അ. 7 അ. 4 വ. 21

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, നല്ല ഉടവസ്രങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും. ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനായി നല്ല പാൽ കൊടുക്കുന്ന, പുതുതായിപ്പറ്റ പശുക്കളെ എത്തിച്ചാലും ഞങ്ങൾക്ക് പുഷ്പിയായി ആഘാദകങ്ങളായ സ്വസ്തികളെത്തിച്ചാലും. അതുപോലെ തേരോടുമുടിയ കതിരുകളെ എത്തിച്ചാലും.

51 അഭീനോഅഷ്ടിവ്യാവസു
 ന്യഭീവിശ്വാപാത്മിവാപ്യയമാനഃ
 അഭീയേനദ്രവിണമശ്നുവാമാ
 ഭ്യോഷേയം ജമദഗ്നിവന്:

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) പുയമാനഃ	— പവിത്രേണ് ശോദ്ധ്യമാനസ്യാം
ഭീവ്യാ വസുനി	— ഭീവിഭവാനി ധനാനി
നഃ അഭീ അഷ്ട	— അസ്താകമഭീഗമയ
(തഥാ) പാത്മിവാ	
വിശ്വാ അഭീ	— പൃഥിവ്യാം ഭവാനി സർവ്വാണി
ധനാന്യഭീഗമയ
യേന ദ്രവിണം അഭീ	
അശ്നുവാമ	— വയം ധനം പ്രാപ്തായാമ, തൽ
സാമർത്ഥ്യമഭീഗമയ
(കീഞ്ച) ആഷേയം	— ആഷാണാം, ഋഷിപുത്രാണാം
യോഗ്യം ധനം
ജമദഗ്നി-വൽ നഃ അഭീ	— ജമദഗ്നേര്യമാത്ഥം പ്രാപയ
സ്തഥാസ്താകമഭീഗമയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ദശാപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരി
 ജ്ഞപ്പെടുന്ന അവിടന്ത് ദ്യോവിലുള്ള ധനങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കെത്തി
 ച്ചാലും. അതുപോലെ ഭൂവിലുള്ള എല്ലാ ധനങ്ങളുമെത്തിച്ചാലും.
 യാതൊന്നുകൊണ്ടാണോ ധനം പ്രാപിക്കുന്നത്, ആ കഴിവു,
 മിടുക്ക് തന്നെതളിയാലും. പിന്നെ, ഋഷിപുത്രന്മാർക്ക് യോഗ്യ
 മായ ധനം (ഗമമേയമാദികൾ) ജമദഗ്നിയ്ക്കുവിടുന്നതിച്ചപോ
 ലെ, ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും.

52 അയാപവാപവസ്വനാവസൂനി
 മഷ്ടത്വമുന്ദോസർസിപ്രധന
 ബ്രധ്നശ്ചിത്രോവാതോനജ്ഞതഃ
 പുരുഷേശ്ചിത്തകവേനന്മാൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, അയാ പവാ — അനയാ പവമാനയാ ധാരയാ
 ഏനാ വസൂനി പവസ്വ — ഏതാനി ധനാനി ക്ഷര
 (യഥാ താം) മഷ്ടത്വേ — മന്യമാനാനാം ചാതകേ
 സരസി പ്രധന — വസതിവദ്യാഖ്യേ ഉദകേ
 പ്രഗച്ഛ
 അത്ര ബ്രധ്നഃ ചിത് — അസ്മിൻ സോമേ പുയമാനേ
 സതി സർവ്വേഷാം പ്രജ്ഞാപക
 ആദിത്യോപി
 വാതഃ ന ജ്ഞതഃ — വായുരിവ വേദിതസ്ത്വൻ
 പുരുഷേഃ ചിത് — ബഹുവിധയജ്ഞമുദ്രോപി
 തക്ഷേ — സ്തുതിഭിസ്സോമമഭിഗച്ഛതേമഹ്യം
 നരം ദാൻ — കമ്മനേതാരം പുത്രം പ്രയച്ഛതു
 (സോമേന തപ്തിതൗ സഞ്ജൗ ഇദ്രാദിത്യൗ മഹ്യം പുത്രം
 പ്രയച്ഛതാം)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഈ രസധാരയോടുകൂടി ആ ധന
 ഞ്ജമൊഴുകിയാലും. ഗർവ്വിഷ്ടന്മാരെ ക്ലേശിപ്പിക്കുന്ന വസതി
 വരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷലക്ഷണത്തിലൊത്തയാലും. ഈ സോമൻ ശു
 ഭാകരിയ്ക്കപ്പെടവേ എല്ലാമറിയിക്കുന്ന ആദിത്യനും, വായുപോ
 ലെ വേഗവാനും ബഹുവിധ യജ്ഞങ്ങളൊരുവനുമായ ഇന്ദ്രനും
 സ്തുതികളാൽ സോമനെ ഭജിക്കുന്ന എനിക്ക് കമ്മനേതാവായ
 മകനെ തന്നതുള്ളത് (സോമത്താൽ പ്രീതരായി ഇദ്രാദിത്യന്മാർ
 എന്നീ പുത്രനെ തന്നതുള്ളത്).

53 ഉതന്തൊപ്പവയാപവസ്വാ

ധിശ്രുതേശ്രുവായുസ്യതീതേ

ഷഷ്ടിംസഹസ്രാഗ്നൈഗുതോവസുനി

വൃക്ഷണപക്ഷംധൂനവദ്രണായ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) ഉത
ശ്രുവായുസ്യ

ശ്രുതേ തീതേ
നഃ ഏനാ പവയാ

അധി പവസ്വ
ഗ്നൈഗുതഃ

വൃക്ഷണ പക്ഷം

ഷഷ്ടിം സഹസ്രാ വസുനി— ഷഷ്ടിസംഖ്യാകാനി
സഹസ്രാണി ധനാനി

രണായ ധൂനവൽ

— ശത്രുണാഞ്ജയാത്മമകമ്പയൽ,
പ്രായച്ഛൽ

— സർവ്വൈശ്രവണീയസ്യ
സോമസ്യ തവ

— പ്രസിദ്ധേ സ്ഥാനേ വർത്തമാനഃ
— അസ്താകമനയാ പുരുമാനയാ
ധാരയാ

— അധികം ക്ഷൗ

— നിഗുതഃ ശത്രുവഃ, തേഷാം
ഹന്തൃത്വേന സംബന്ധീസോമഃ

— യഥാവൃക്ഷം പക്ഷം ഫലം
കമ്പയതി തവൽ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കൂടാതെ, ഏവരാലും കേൾവി
കൊണ്ട അവിടുത്തെ ദിഗ്വിജയമായ സ്ഥാനത്തു വർത്തിച്ച് ഞ
ങ്ങൾക്ക് ഈ രസധാരയോടു കൂടി കൂടെയൊഴുകിയാലും. ശത്രു
ഹന്താവായ സോമൻ, കരം നൽകാതെ കായ കലുഷവിമുക്തനാ
പോലെ, അറുപതിനായിരം വാസനകൾ ശത്രുജന്മത്തിനായി
ഞങ്ങൾക്ക് വിശ്വത്തിങ്ങുമെല്ലാം.

54 മഹീമേഅസ്യവൃഷ്ണനാമശുദ്ധേ
 മാശ്വതേവാപൃശ്നേവാവധത്രേ
 അസ്വാപയന്നിഗൃതത്രേഹയച്ചാ
 പാമിത്രാഅപാചിതോഅച്ഛേതഃ

അന്വയം:-

- (യേ കർമ്മണീ) മാശ്വതേ — അഗ്നനാമൈതൽ,
 മക്ഷുപരതീത്യശൈഃ
 ക്രിയമാണേ യുദ്ധേ
- വാ പൃശ്നേ — സ്വർഗസാദ്ധ്യേ ബാഹുയുദ്ധേ
 വാ വധത്രേ — ഹിംസനശീലേ വേതഃ
 അസ്യ മഹി വൃഷ്ണനാമ — മഹതിവൃഷ്ണനാമനീ, വഷ്ണ
 നമനേ (ശരാണാം വഷ്ണം
 ശത്രുണാം നമനം)
- ഇമേ (അസ്യ സോമസ്യ)
 ശുദ്ധേ — ഏതേദേകർമ്മണീസോമസ്യ
 സുഖകരേ ചവതഃ
- (സോമം) നിഗൃതഃ
 അസ്വാപയൻ — അസുഷപൻ അവധീൻ,
 (കിഞ്ച) ശ്വേഹയൻ — സഞ്ഗ്രാമാച്ചക്രൻ പ്രഭാവയൻ
 (അഥ പ്രത്യക്ഷതതഃ, ഹേ
 സോമ, സഃ തപഃ)
 അമിത്രാൻ അപ അപ — ശത്രുനപഗമയ ച
 (തഥാ) അചിതഃ — അഗ്നിപരനമകർവൃതഃ,
 നാസ്തികാംശ്ച
 ഇതഃ അപ ച — അസുൽ സകാശാദപഗമയ

അർത്ഥം:- ഇതുകർമ്മങ്ങളേവ കതിരപ്പടയിലോ, മൽപിടുത്തത്തിലോ, കൊലപ്പോരിലോ ഭവിജ്ഞാനവോ, ശരവഷവും ശത്രുക്കളെ കനിപ്പിയിലുമായ ഈ രണ്ടു കർമ്മങ്ങളും ഈ സോമൻ സുഖകരങ്ങളാകുന്നു. ഈ സോമൻ ശത്രുക്കളെ ഉറക്കിക്കൊന്നിട്ടുണ്ട്. പോർക്കുത്തതിൽനിന്നു ശത്രുക്കളെ ഓടിച്ചിട്ടുണ്ട്. (ഏനി

അ. 7 അ. 4 വ. 21

നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ അകറ്റിയാലും. അതുപോലെ അഗ്നിപയനം (മന്ത്രപൂർവ്വം ഹോമത്തിനുള്ള അഗ്നിസംസ്കാരം) അനുഷ്ഠിക്കാത്ത നാസ്തികന്മാരെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നകറ്റിയാലും.

55 സത്രിപവിത്രാവിതാനേഷ്യ

നേകന്ധാവസിപുയമാനഃ

അസിഭഗോഅസിഭാത്രസ്യഭാതാ

സിമലവാമലവദ്ഭൃഇനോ

വ 21

അന്വയം:-

ഹേ ഇനോ, വി-താനി — വിസ്തുതാനി
ത്രി പവിത്രാ സം ഏഷി — ത്രീണി പവിത്രാണി, അഗ്നി
വായുസൂര്യാത്മകാനി സമ്യക്
പ്രാപ്താഷി

(കിഞ്ച) പുയമാനഃ (ത്വം)

ഏകം അനു ധാവസി — പവിത്രമനുഗച്ഛസി

(കിഞ്ചത്വം) ഭഗഃ അസി — ജേനീയോഭവസി

(ത്വമാ) ഭാത്രസ്യ ഭാതാ

അസി — ദേവസ്യ ധനസ്യ പ്രഭാതാഭവസി

(ത്വം) മലവൽ-ഭൃഃ — അന്യേഷോധനവദ്ഭൃഗോപി

മല-വാ അസി — ധനവാണസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് അഗ്നിയും വായുവിനും സൂര്യനും ഉദ്ദേശിച്ചവയായി വിസ്തുതങ്ങളായ മൂന്ന് ദശാപവിത്രങ്ങളെയാണ് പ്രാപിക്കുന്നത്. ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുനൊരു പവിത്രത്തെ അനുഗമിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ജേനീയനാകുന്നു കൊടുക്കേണ്ടും ധനം കൊടുക്കുന്നവനാകുന്നു. മറ്റു സമ്പന്നന്മാരേക്കാളധികം സമ്പന്നനാകുന്നു.

56 ഏഷവിശ്വവിൽപവതേമനീഷി
 സോമോവിശ്വസ്യഭവനസ്യരാജാ
 ഭ്രഹ്മസാഹുരയൻവിദമേഷപിന്ദു
 വിവാരുവ്യംസമയാതിയാതി

അന്വയം:-

വിശ്വവിൽ, മനീഷി — സർവ്വസ്യവേത്താ, മേധാവി
 വിശ്വസ്യ ഭവനസ്യ രാജാ — സർവ്വസ്യ ലോകസ്യ സ്വാമി
 ഏഷഃ സോമഃ പവതേ — ക്ഷരതി
 വിദമേഷു ഭ്രഹ്മസാൻ
 ഹുരയൻ — യജ്ഞേഷു രസകണാൻ പ്രേരയൻ
 ഇന്ദുഃ അവ്യം വാരം — അവിഭവം വാലം, പവിത്രം
 സമയാ വി അതി യാതി — ഉഭയതോവ്യതിത്യഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഏല്പാമറിയുന്ന വിദ്വാൻ. ലോകത്തിന്നു മുഴുവൻ
 ഈശ്വരനായ ഈ സോമൻ ഒഴുകിവരുന്നു. യജ്ഞങ്ങളിൽ രസ
 തുള്ളികൾ ചിതറിച്ചുകൊണ്ട് സോമൻ ആട്ടിൻരോമമറ്റു ദശാ
 പവിത്രത്തെ ഇതപുറവും കവിഞ്ഞൊഴുകുന്നു

57 ഇന്ദുരീഹന്തിമഹിഷാഅദബ്ധാഃ
 പദേരേന്തികവയോനഗൃഗ്വാഃ
 ഹിന്വന്തിധിരാദശഭിഃക്ഷിപാഭി
 സ്സുപ്തേത്രപമപാംരസേന

അന്വയം:-

മഹിഷാഃ, അദബ്ധാഃ — മഹാന്തഃ, കൈശ്ചിദഹിംസിതാ
 ദേവാഃ
 ഇന്ദുരീഹന്തി — സോമം ലിഹന്തി,
 ആസ്വാദയന്തി

(കിഞ്ചതേ സോമമുശന്തസ്സന്തഃ)

പദേ	— സോമസ്യധാരാസ്ഥാനേ
കവയഃ ന ഗൃധ്രാഃ	— ധനമഭികാംക്ഷമാണാ സ്തോതാരോയമാസ്തുവന്തി, തദ്വൽ
രേണി	— ശബ്ദായന്തേ
ധീരാഃ ദശഭിഃ ക്ഷിപാഭിഃ	— കർമ്മകശലാഘൃതപിജോ ദശാബ്ദഗുലീഭിഃ
ഹിമ്പന്തി	— സോമമഭിഷവാത്ഥം പ്രേരയന്തി
(അപി ച) രൂപം അപാം രസേന	— സോമസ്യരൂപം വസതീവരീണാം രസേന
സം അഞ്ജതേ	— സമ്യക്സേവയന്തി

അർത്ഥം.—മഹാമാതം ആരാധം കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്തവരുമായ ദേവന്മാർ സോമനെ നമിക്കുന്നു, അകരുന്നു. അവർ സോമകാമന്മാരായി സോമന്റെ ധാരാസ്ഥാനത്തു്, ധനേച്ഛക്കളായ സ്തോതാക്കൾ സ്തുതിക്കുന്നതുപോലെ, ശബ്ദിക്കുന്നു. കർമ്മകശലന്മാരായ ഘൃതപിക്ഷകൾ പതുവിരലുകളാൽ സോമനെ സംസ്കരണത്തിന്നു പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, സോമന്റെ രൂപത്തെ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളുടെ രസംകൊണ്ടു് വേണ്ട പോലെ സേവിക്കുന്നു.

58 ത്വയാവയംപവമാനേനസോമ
ദേരേകൃതംവിചിന്തയാമശശ്വൽ
തന്നോമിത്രോവതന്നോമാമഹന്താ
മദിതിസ്സിന്ധുഃപൃഥിവീഉതദ്യൈഃ

വ. 22

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, പവമാനേന

ത്വയാ

— പുയമാനേന ത്വയാ സഹായേന

ദേരേ ശശ്വൽ കൃതം

— സങ്ഗ്രാമേ ബഹുകർത്തവ്യം

വയം വി ചിന്തയാമ — വിശേഷണ കർത്ഥ
 തൽ നഃ മിത്രം വരണഃ
 അഭിതിഃ സിന്ധുഃ പൃഥിവീ
 ഉത ദ്യേതഃ — തസ്മാദസ്മാനേതേ സർവ്വേദേവഃ
 മഹനതാം — ധനാഭിഭാനേന പുജയന്തു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ശോപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ള അവിട്ടന്നാകുന്ന സഹായനാൽ യുദ്ധത്തിൽ കർത്തവ്യം പലതും ഞങ്ങൾ നന്നായി ചെയ്യാവൂ. അതിനാൽ ഞങ്ങളെ മിത്രം വരണം അഭിതിയും സിന്ധുവും ഭൂവും ദ്യോവും ധനാഭി ഭാനംകൊണ്ടു് കൊണ്ടാടട്ടെ.

വക്ത്രം-23-24-വൃഷാഗിരഃപുത്രോംബരീഷഃ, രേവോജപത്രഃ പ്രജീശോഃഽതേ സഹിതാവൃഷി, അനഷ്ടുബ്ബൃഹത്യൈതേച്ചന്ദസി.

1 അഭിനോവാജസാതമം
 രയിർഷപുരുസ്സപൃഹം
 ഇന്ദോസഹസ്രണ്ണസം
 ഇവിദ്യുക്വിചാസഹം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, പുത്ര-

സ്സപൃഹം

— ബഹുഭീസ്സപൃഹണീയം

സഹസ്ര-ണ്ണസം

— ബഹുവിധ പോഷണയുക്തം

തുവി-ദ്യുക്വിചാസഹം

— ബഹുയശോയുക്തം, മഹത്തോഭിഭവിതാരം

വാജ-സാതമം രയി.

— അത്യന്തം ബലപ്രദം ധനം

നഃ അഭി അഷ്

— അസുഭൃമഭിഗമയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, വളരെ പേരാൽ ആശിക്കത്തക്കതും പലമട്ടിൽ പോഷണമിയറുന്നതും ഏറ്റവും യശസ്സോടുകൂടിയതും പെരിയവരെച്ചി കീഴടക്കുന്നതും അത്യന്തം ബലപ്രദമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും.

2 പരിഷ്യസുവാ¹നോ¹അവ്യയം

രഥേന¹വഞ്ചാ¹വ്യത

ഇന്ദ്രഭീ¹ഭൂണാ¹ഹിതോ

ഹിയാ¹നോ¹ധാരാ¹ഭിരക്ഷാഃ

അനവയം:-

സുവാ ¹ നഃ സ്യഃ	— സുയമാനസ്സസോമഃ
രഥേ ന വഞ്ചാ ¹ വ്യത	— യഥാരഥേ സ്ഥിതിഃ പുരുഷഃ കവചം പരിവൃതതി തദാൽ
അവ്യയം പരി	— അവിഭവം പവിത്രം പരിഭവതേ
അഭി ഹിതഃ ഇന്ദ്രഃ	— സ്തോത്രഭിരഭിഷ്ടുതസ്സോമഃ
ഭൂണാ ഹിയാനഃ	— ഭൂമമയേന ഭ്രോണകശലേന പുര്യമാണസ്സൻ
ധാരാഭിഃ അക്ഷാഃ	— ക്ഷരതി

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ, തേരിലിരിക്കുന്ന ആൾ കവചമുതന്നതുപോലെ ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രത്തിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു. സ്തോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെട്ട സോമൻ മരംകൊണ്ടുള്ള ഭ്രോണകശത്തിൽ നിറഞ്ഞു ധാരകളായൊഴുകുന്നു.

3 പരിഷ്യസുവാ¹നോ¹അക്ഷാ

ഇന്ദ്രവ്യേ¹മധ്യതഃ

ധാരായ¹ഉർധ്വോ¹അധാരേ

ഭ്രാജാ¹നൈതി¹ഗവ്യയഃ

അനവയം:-

അധാരേ ഉർധ്വഃ	— സമുച്ഛിതഃ, സർവ്വേഷാം മുഖ്യഃ
യഃ ഗവ്യ-യഃ	— ഗോവികാരാത്മകം ക്ഷീരാദികം കാമയമാനസ്സൻ.

ഭ്രാജാ ന	— ദീപ്യാ യഥാന്തരീക്ഷങ്ഗച്ഛതി തദ്രാത്
ധാരാ ഏതി	— ധാരയാ സഹ ഗച്ഛതി
സുവാനഃ സ്യഃ ഇന്ദഃ	— സുയമാനസ്സസോമഃ
മദപൃതഃ	— മദാത്ഥം ദേവൈഃ പ്രേരിതസ്സൻ
അവ്യേ പരി അക്ഷാഃ	— അവിഭവേ പവിത്രേ പരീക്ഷരതി

അത്ഥം-ധാഗത്തിൽ ഉന്നതനായ, മുഖ്യനായ, ഏവൻ പശുവിൻപാൽ മുതലായവയെ ഇഷ്ടപ്പെട്ട ധാരയോടുകൂടി, വരുന്നുവോ, സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന ആ സോമൻ ഹവ്യാത്തിനുവേണ്ടി ദേവന്മാരാൽ പ്രേരിതനായി ആട്ടിൻറോമുററ ശോപവിശ്രത്തിൽ മുറുമുറച്ചുകിവരുന്നു.

4 സഹിത്വന്ദേവശ്ശപതേ
വസുമത്തായദാശൂഷേ
ഇന്ദോസഹസ്രിണ്രയി.
ശതാത്മാനവിവാസസി

അനവയം:-

ഹേ ദേവ, ഇന്ദോ, സഃ

തപം ശശ്വതേ

മത്തായ ദാശൂഷേ

സഹസ്രിണ്രയി.

ശതാത്മാനം വസു

വിവാസസി ഹി

— പുത്രാദിമത്സേന ബഹവേ

— മനുഷ്യായ, ഹവിർത്തവതേ
യജമാനായ മഹ്യം

— സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം ശത
സംഖ്യാകം ഗവാദിധനം ച

— പ്രേരയസി ഖലു

അത്ഥം-അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, ആ അവിട്ടന് പത്രാദികളോടുകൂടി ബഹുത്വമുള്ള മനുഷ്യന് ഹവിർത്തവതേ യജമാനന്. (എനിക്ക്) ആയിരക്കണക്കിന് ധനവും നൂറുകണക്കിന് പശുസമ്പത്തുമെന്തിക്കണവല്ലോ.

5 വയന്തേഅസ്യവൃത്രഹൻ
 വസോവസപഃപുരുസ്സപഹഃ
 നിനേദീഷതമാഇഷ
 സ്യാമസ്തസ്മാധിഗോ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, വസോ,
 അധി-ഗോ,

— ശത്രുണാം ഹന്തഃ, വാസയിതഃ,
 അധ്യതഗമനസോമ,

വയം അസ്യ തേ
 (തതഃ) പുരു-സ്സപഹഃ
 വസപഃ

— വയമേതാദൃശസ്യ തവസ്വഭൂതാഃ

— ബഹുദീസ്സപഹണീയസ്യ
 ത്വയാദീയമാനസ്യ ധനസ്യ

നി നേദീഷ-തമാഃ
 (തഥാ) ഇഷഃ സുതസ്യ
 സ്യാമ

— നിതരാമന്തികതമാസ്യാമ

— അന്നസ്യ സുഖസ്യ ച
 നേദീഷതമാഭവേമ

അർത്ഥം:-ശത്രുക്കളുടെ ഹന്താവും ഏവരെയും അന്താതിടത്തു നിവസിപ്പിക്കുന്നവനും സ്വതന്ത്രസഞ്ചാരിയുമായ സോമ, ഞങ്ങളുവിയ്ക്കേ സ്വന്തപ്പെട്ടവരത്രെ. അതുകൊണ്ട് ഏവരാലുമാശിക്കത്തക്ക ധനത്തിന്നു ഞങ്ങളേറ്റുവെടുത്തവരാകാവി. അതുപോലെ അന്നത്തിന്നും സുഖത്തിന്നുമേറ്റുവെടുത്തവരാകാവി.

6 ദ്വിര്യംപഞ്ചസ്വയശസം

സ്വസാരോഅഗ്നിസഹേതം

പ്രിയമിന്ദ്രസ്യകാമ്യം

പ്രസ്താപയന്ത്യമിഹം

അന്വയം:-

ദി: പഞ്ച സ്വസാര:	— ദശാബ്ദഗുലയ:
സ്വയശസം,	
അഭി-സംഹതം	— സ്വഭൂതയഗസ്തം ഗ്രാവാഭി രഭിഷ്വതം
ഇന്ദ്രസ്യ പ്രിയം, കാമ്യം	— സർവ്വൈ: കാമ്യമാനം
ഊർമ്മിണം യം	— ധാരാഭിര്യക്തം യം സോമം
പ്ര-സ്താപയന്തി	— വസതീവരീഭി: പ്രകർഷണ യജമാനാസ്സേവന്തി

അർത്ഥം:-സ്വന്തം യശസ്സോത്തവനം ഈരഞ്ചു വിരലുകളാ
കുന്ന സഹോദരിമാരോടുകൂടിയവനും പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്തം
രിക്കപ്പെട്ടവനും, ഇന്ദ്രന് പ്രീതികരനും എല്ലാവരാലും കാമി
ക്കപ്പെടുന്നവനും ധാരായുക്തനായ യാതൊരു സോമനെ വസ
തീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളാൽ യജമാനന്മാർ നന്നായി
കളിപ്പിക്കുന്നുവോ,

7 പരിത്യംഹര്യതംഹരി.

ബഭ്രൂപുനന്തിവാദേണ

യോദേവാൻവിശ്വാൻഇൽപരി

മദേനസഹഗച്ഛതി

അന്വയം:-

യ: വിശ്വാൻ ദേവാൻ

ഇൽ

മദേന സഹ പരി ഗച്ഛതി

ഹര്യതം. ഹരി.

ബഭ്രൂ. ത്യം

വാദേണ പരി പുനന്തി

— ഇന്ദ്രാദീൻ സർവ്വാദേവാനേവ

— മദേന സഹ പര്യോച്ഛാതി

— സർവ്വൈസ്പൃഹണീയം,

ഹരിതവണ്ണം

— ബഭ്രൂവണ്ണം തം സോമം

— പവിത്രേണ പരിശോധയന്തി

അർത്ഥം-ആർ ഇന്ദ്രാദികളായ എല്ലാ ദേവന്മാരെയുംതന്നെ രസത്തോടുകൂടി പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ഏവരാലും ആശിഷ്ണുത്തക്ക വനം പച്ചനിറമുറവനം (ഇടത്തു) തവിട്ടനിറമൊത്തവനമായ ആ സോമനെ ഗൃതപിക്കുകൾ ദശാപവിത്രംകൊണ്ടു ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. (യുഗ്മകം)

8 അസ്യവോഹ്യവസാ
പാന്തോദക്ഷസാധനം
യസ്സുരിഷശ്രവോബൃഹ
ദ്രധേസ്വപ്തസ്തഹര്യതഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സഖായേ,) വ:

അസ്യ അവസാ ഹി

ദക്ഷ-സാധനം പാന്തഃ

— യുതം സോമസ്യ രക്ഷണേനൈവ

— ബലസ്യ സാധനം രസം
പിബന്തോ വേഥ

യഃ സുരിഷ ബൃഹൽ

ശ്രവഃ ദധേ

— സ്തോത്രേഷു മഹദന്നം വിദധേ,
സ്ഥാപയതി

(സഃ) സ്വഃ ന ഹര്യതഃ

— ആദിത്യ ഇവ സർവ്വൈഃ
കാമ്യമാനഃ

അർത്ഥം-ചങ്ങാതികളേ, നിങ്ങൾ സോമന്റെ രക്ഷകൊണ്ടു ബലപ്രദമായ രസം കുടിയ്ക്കുന്നവരാകുന്നു ആർ സ്തോതാക്കളിൽ മഹത്തായ അന്നം പുകിയ്ക്കുന്നുവോ, ആ സോമൻ ആദിത്യനെന്ന്പോലെ എല്ലാവരാലും കാമിക്കത്തക്കവനാകുന്നു.

9 സവാംയജേണയുമാനവി
ഇന്ദ്രജനിഷുരോദസി
ദേവോദേവീഗിരിഷാ
അസ്രേധന്തതുവിഷപണി

അന്വയം:-

ഹേ മാനവി, ദേവീ, രോദസി,	— മാനവേയം, മനോസ്വപ്തതേ, ദേവേയം ദ്യാവാപൃഥിവ്യേയം,
വാം യജ്ഞേഷു ദേവേ ഗിരി-സ്ഥാഃ	— യുവയോര്യജ്ഞേഷു — സ്വയേജസാ സർവ്വം പ്രകാശനം, ഗ്രാമസുതിപ്പനം
സഃ ഇന്ദഃ ജനിഷു തം തുവി-സ്വനി	— അന്തരീക്ഷേ അജനി — തജ്ജാതം സോമം ബഹുസ്വനേ ഉപരേ
അന്വേധൻ	— ഋഗ്വിജോല്ലൻ, അഭിഷുബൻ

അർത്ഥം-അല്ലയോ മനുവിന്നു സ്വന്തപ്പെട്ടവനും ദേവികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികളേ, നിങ്ങളുടെ യജ്ഞങ്ങളിൽ സ്വതേ ജന്മകൊണ്ടല്ലാം പ്രകാശിപ്പിജ്ഞനവനും പിടിക്കപ്പെട്ടുകളിലിരിക്കുന്നവനുമായി, ആ സോമൻ അന്തരീക്ഷത്തിലാണ് ജനിച്ചത്. അപ്രകാരം ജനിച്ച സോമനെ ബഹുശബ്ദമൊത്ത പിടിക്കലിൽ ഋഗ്വിജകൾ സംസ്തരിച്ചു.

10 ഇന്ദ്രായസോമപാതവേ

വൃത്രഹ്ലപരിഷിധ്യസേ

നരേപഭക്ഷിണാവതേ

ദേവായസദനാസദേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, വൃത്ര-ഹ്ല,	
ഇന്ദ്രായ	— വൃത്രസ്യഹന്ത്രേ ഇന്ദ്രായ, ഇന്ദ്രസ്യ
പാതവേ പരി സിധ്യസേ	— പരിതഃ പാനാർത്ഥം സിധ്യസേ
(കിഞ്ച) ഭക്ഷിണാവതേ	— ഭക്ഷിണാദാനം, തദവതേ
ദേവായ സദന-സദേ	— ഹവിഃഷി ദാനം യജ്ഞഗൃഹേ സിദതേ

നരേ

— മനുഷ്യയായ, യജമാനായ
ഫലപ്രദാനാത്മം
പരിഷിച്യസേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്രനു കടി
ക്കാൻ അവിടന്ന് പാത്രങ്ങളിൽ പകരപ്പെടുന്നു. പീണെ, ദാന
വാനും, ദേവന്മാർ ഹവിസ്സുകാൻ യാഗശാലയിലിരിക്കുന്നവനു
മായ മനുഷ്യന്, യജമാനന്, ഫലപ്രാപ്തിക്കായും പകരപ്പെ
ടുന്നു.

11 തേപ്രതാസോവ്യച്ഛിഷ്യ

സോമാഃപവിത്രേഷക്ഷരൻ

അപപ്രോഥസ്തസ്മൈതർഹ്യശ്ചിതഃ

പ്രാതസ്താപ്രചേതസഃ

അന്വയം:—

വി-ഉച്ഛിഷ്യ

— ഉപസാംവ്യച്ഛന്വേഷ്യ

പ്രതാസഃ തേ സോമാഃ

— പുരാണാസ്സോമാഃ

പവിത്രേഷ് അക്ഷരൻ

— ക്ഷരന്തി

(തേ) സന്തഃ,

അപ്ര-ചേതസഃ

— അനാഹിതാൻ, അപ്രജ്ഞാൻ

താൻ ശുരഃ-ചിതഃ

— യാതാവിനസ്തേനാൻ

പ്രാതഃ അപ-പ്രോഥന്തഃ

— അപപ്രേരന്തഃ, നിരാകുപ്തന്തഃ
ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം.—ഉപസ്തകളിലിരുട്ടുകൾവേ, പുറത്തുവരുന്ന സോമ
ങ്ങൾ ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നു. മനുഷ്യന്റെ, അവിവിദ്യാനു
യാതാവികളായ കള്ളന്മാരോ പ്രാതഃകാലത്തിൽ അവരുടെ ദുഷ്ട
ത്തിയിൽ നിന്ന് പിൻമാറിപ്പോകാത്തതാണ് ആ സോമങ്ങൾക്കു
കുന്നത്.

12 തം¹സഖായഃ²പുരോ³രുചഃ⁴

യു⁵യം⁶വയഞ്ച⁷സുരയഃ⁸

അശ്യാ⁹മവാ¹⁰ജഗന്ധ്യം¹¹

സനേ¹²മവാ¹³ജപന്ത്യം¹⁴

വ. 24

അന്വയഃ:-

ഹേ സഖായഃ, സുരയഃ

യുയം — സ്തോതാരഃ, പ്രാജ്ഞായുയം

വയം ച പുരഃ-രുചഃ — യജമാനാവയഞ്ചപുരതോ
രോചമാനം

വാജഗന്ധ്യം തം അശ്യാമ — ബലകരഗന്ധോപേതം
സോമമഗ്നീയാമ, പിബേമ

(കിഞ്ച) വാജപന്ത്യം — അന്നയുക്തഗൃഹസഹിതം

(സോമം) സനേമ — സംഭജേമഹി

അർത്ഥം.-അല്പയോ സഖാക്കളായ സ്തോതാക്കളേ, പ്രാജ്ഞ
ന്മാരായ നിങ്ങളും യജമാനനായ ഞാൻ, മുഖിൽ പ്രകാശിക്കു
ന്നതും ബലകരമായ ഗന്ധമുറുതുമായ സോമത്തെ കുടിക്കുവാവു.
പിന്നെ അന്നയുക്തമായ ഗൃഹത്തോടൊത്തു് സോമനെ പ്രാപി
ക്കാവു.

വക്ത്രം-25-26 കാശ്യപഗോത്രോരേന്യേനൃഗ്ദിഷീ, ബൃഹതീ
ത്രിഷ്ടുഭൈമ്മന്ദസീ

1 ആഹൃ¹തായഗൃ²ജ്ജവേ³

ധന്⁴സ്സനന്തി⁵പൈംസ്യം⁶

ശു⁷ക്രാവ്⁸യന്ത്യസു⁹രായനി¹⁰ണ്ണി¹¹ജം¹²

വി¹³പാമഗ്രേ¹⁴മഹീ¹⁵ത്വപഃ¹⁶

അന്വയം:-

ഹര്യതായ, ധൃഷ്ടവേ	— സർവ്വൈസ്പൃഹണീയായ ശത്രുണാം ധർമ്മശീലായ സോമായ
പൌന്ദ്രം ധനം ആ തന്വന്തി	— പുണ്യസ്യാഭിവൃദ്ധ്യേകേ ധനശി ജ്യാങ്ക്രമവന്തി
(സോമസ്യധാരാവിസർഗ്ഗാത്ഥം വിതായമാനം പവിത്രമഭി ധീയതേ)	
മഹീയവഃ	— പുജാകാമാ ഗൃതപിജഃ
വിപാം അഗ്രേ	— മേധാവിനാനേവാനാം പുരസ്കാൽ
ശുക്രാം, നിഃനിജം	— ശുക്രവണ്ണാം, യഥാസോമോ നിണ്ണിജ്യതേതാം
അസുരായ, വന്തി	— ബലവതേ സോമായ വിതന്വന്തി

അർത്ഥം-ഏവരാലും ആശിക്കത്തക്കവെനും ശത്രുക്കളെ തള്ളി
മാറ്റുന്നവനുമായ സോമനായി പൌന്ദ്രസ്വപകമായ വില്ലിൽ
(ഗൃതപിജകം) ഞാണേററുന്നു. (സോമധാരക്കുവേണ്ടി സ്ഥാപി
ക്കുന്ന ദശാപവിത്രത്തൊന്നിവിടെ വില്ലായി സങ്കല്പിക്കുന്ന
തു്.) പുജാകാമന്മാരായ ഗൃതപിജകം മേധാവികളായ ദേവന്മാ
ർക്കു മുമ്പിൽ വെൺനിറമുററു്, കഴുകി വെട്ടുപ്പാക്കിയ ആ വില്ലി
നെ (പവിത്രത്തെ) ബലവാനായ സോമനു് വേണ്ടി പിടിപ്പി
ക്കുന്നു.

2 അധ്വക്ഷപാപരിഷ്കൃതോ
വാജാജിപ്രഗാഹതേ
യദിവിവസ്വതോധിയോ
ഹരിഹിന്വന്തിയാത്വേ

അന്വയം:-

ക്ഷപാ അധ	— ക്ഷപായാഃ, രാത്രേരനന്തരം പ്രാതുകാലേ
പരി-കൃതഃ	— അഭിരലഞ്ചിതസ്തോമഃ
വാജാൻ അഭി പ്ര	
ഗാഹതേ	— ബലാനുഭിലക്ഷ്യ പ്രഗച്ഛതി
വിവസ്വതഃ ധിയഃ	— പരിപരതോ യജമാനസ്യാഞ്ച ഗുലയഃ
ഹരിഃ യാതവേ	— ഹരിതവണ്ണമംശൂഃ പാത്രാണുഭി ഗമനായ
യദി ഹിമ്പന്തി	— പ്രേരയന്തി, തപ്തി സമ്പന്നി ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-രാത്രിയുശേഷം പ്രഭാതത്തിൽ ജലങ്ങളാലലങ്കരി
യ്ക്കപ്പെട്ട സോമൻ ബലങ്ങളെ ലക്ഷ്യംവെച്ചു വരുന്നു. പരിപരി
യ്ക്കുന്ന യജമാനന്റെ വിരലുകൾ പച്ചനിറമുള്ള സോമലതയെ
പാത്രങ്ങളിലെത്താൻ പ്രേരിപ്പിക്കുമ്പോൾ, അവിടുന്ന് സമ്പ
ന്നൻ പ്രാപിക്കുന്നു.

3 തമസ്യമജ്ജയാമസി

മദോയഹ്നുരപാതമഃ

യസോഗാവന്തുസഭീദധുഃ

പുരാഹ്നുനഞ്ചസുരയഃ

അന്വയം:-

യഃ മദഃ ഇഹ-പാതമഃ	— മദക്രോധസമുദ്രേണാത്യന്തഃ പാതവ്യോപേതി
പുരാഹ്നുനം യഃ	— പുരാചേദാനീഞ്ചയം രസം
ഗാവഃ സുരയഃ	— ഗന്ധാരസ്തോതാരഃ
ആസ-ഭിഃ ദധുഃ	— ആസൈശ്ചാരയന്തി, പിബന്തി
അസ്യ തം മജ്ജയാമസി	— സോമസ്യ, രസം മജ്ജയാമഃ ഗോധയാമഃ

അർത്ഥം—ഏതു ഹഷ്ടകരമായ രസം ഇത്രനാൽ ഏറ്റവും കടി
ക്കത്തക്കതാണോ, സഞ്ചാരശീലമായ സ്തോതാക്കൾ പണ്ടുമിന്നും
ഏതു രസത്തെ മുഖങ്ങളാൽ ധരിക്കുന്നുവോ, കുടിക്കുന്നുവോ,
സോമന്റെ ആ രസത്തെ നാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു.

4 തത്സംഗാഥയാപുരാണാ
പുനാനമഭ്യന്തുഷത
ഉതോക്തപന്തധീതയോ
ദേവാനാന്നാമബിഭ്രതീഃ

അന്വയം:—

പുനാനം.തം	—	പുനരാനം സോമം
പുരാണാ ഗാഥയാ അഭി		
അന്തുഷത	—	പുരാകൃതയാ സ്തുത്യാസ്തോതാരോ ഭിഷ്യുവന്തി
ഉതോ നാമ ബിഭ്രതീഃ		
ധീതയഃ	—	കർമ്മാർത്ഥന്നമനംബിഭ്രാണാ അങ്ഗുലയഃ
ദേവാനാം കൃപന്ത	—	തേഷാം ഹവിഷപ്രദാനായ കല്പയന്തി, സമർത്ഥാഭവന്തി

അർത്ഥം—ശുദ്ധീകരനായ സോമനെ സ്തോതാക്കൾ പഴയ
സ്തോത്രങ്ങളാൽ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു. കൂടാതെ കർമ്മത്തിന്നുവേ
ണ്ടി കനിഞ്ഞ വിരലുകൾ ദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സുകാൻ പോന്ന
വയായി ഭവിക്കുന്നു.

5 തമക്ഷമാണമവ്യയേ
വാദേപുനന്തിധണ്ണസിം
ഭൂതന്നപൂർവ്വപിത്തയ
ആശാസതേമനീഷിണഃ

അന്വയം:-

- ഉക്ഷമാണം. — അജിസ്സിപ്യമാനം.
 ധണ്യസി. തം. — സർവ്വസ്യ ധാരകം സോമം.
 അവ്യയേ വാരേ പുനന്തി — അവിഭവേവാലേ പവിത്രേ
 ഗോധന്യന്തി
 (തന്തി) മനീഷിണഃ — മേധാവിനോ യജമാനാസു.
 സോമം.
 ദൃതം ന പൂർവ്വചിത്തയേ — ദൃതമിവ ദേവാനാം പൂർവ്വമേവ
 പ്രജ്ഞാനായ
 ആ ശാസതേ — പ്രാർത്ഥയന്തേ

അർത്ഥം.-ജലങ്ങളാൽ നന്നു്ളപ്പെട്ട, എല്ലാം ധരിക്കുന്ന സോമനെ ആട്ടിൻകോളാമുറ ഗോപവിത്രത്തിൽ ദൃഢീകരിക്കുക ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന. പിന്നെ, മേധാവികളായ യജമാനന്മാർ, സോമനോട്, ദൃതനോടെന്നപോലെ, ദേവന്മാർക്കു് മുന്നറിയിപ്പേകുന്നായി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

6 സപ്തനാനോമദിൻമ

സ്തോമശ്ചമൃഷ്ടസീദതി

പശൗനരേതഃആദധൻ

പതിർവൃച്ഛസ്യതേധിയഃ

അന്വയം:-

- മദിൻമതഃ സഃ സോമഃ — അത്യന്തം മാദയിതാ
 പുനാനഃ ചമൃഷ്ട സീദതി — പുനമാനസ്സൻ ചമസ്തേഷു
 സീദതി
 (തന്തി) പശൗ ന — യഥാപശൗ കശ്ചിദ്വൃഷ്ടഃ തേത
 ആദധാതിതദ്വച്ഛസാദിഷ്ഠ
 രേതഃ ആദധൻ — സ്വീയംരസമാദധാനഃ
 ധിയഃ പതിഃ വചസ്യതേ — കർമ്മണഃ പാലായിതായം സോമഃ
 അഭിഷ്ടുതേ

അത്ഥം.-ഹൃദയം ഹൃദയമെന്ന ആ സോമൻ ശുദ്ധിപുക
നവനായി, വാലൻമരിക്കുകിലിരിക്കുന്നു പിന്നെ, പശുവി
കൾ ഒരു കാള ശുക്ലം സ്രവിക്കുന്നതുപോലെ, മരിക മുതലായ
പാത്രങ്ങളിൽ തന്റെ രസം ചേർക്കുന്നവനായി കർമ്മപാലകനാ
യ സോമൻ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

7 സമൃദ്ധ്യതേസുകർമ്മി

ദേവോദേവേഭ്യസ്തതഃ

വിദേയദാസ്യസംഭഭി

മഹീരപോവിഗാഹതേ

അന്വയം:-

ദേവേഭ്യഃ സ്തതഃ	— ദേവാത്ഥമഭിഷ്വതഃ
ദേവഃ സഃ	— ദ്യോതമാനസ്സോമഃ
സുകർമ്മ-ഭിഃ ശുദ്ധ്യതേ	— ഗൃതപിഗ്ഭിഃ പരിപൂയതേ
യൽ ആസ്യ സം-ഭഭിഃ	
വിദേ	— യദാസോമഃ പ്രജാസ്യ സമൃദ്ധി ധനദാനശീല ഇതിജ്ഞായതേ തദാനീം.
മഹീഃ അപഃ വി ഗാഹതേ	— മഹതീർവസതീവരീർവ്വിശേഷേ ണാഭിഗച്ഛതി

അത്ഥം.-ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട പ്രകാശമാ
നനായ ആ സോമൻ സൽകർമ്മങ്ങളായ ഗൃതപിക്ഷകളാൽ ശുദ്ധി
കരിക്കപ്പെടുന്നു. സോമൻ പ്രജകളിൽ നല്ലപോലെ ദാനശീല
നെന്നറിയപ്പെടുമ്പോൾ മഹത്വമുള്ള വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപു
രുഷന്മാരുടെ വേണ്ടപോലെ പ്രാപിക്കുന്നു

8 സുതന്ത്രോപവിത്രആ

നൃഭിര്യതോവിനീയസേ

ഇന്ദ്രായമത്ഥംസരിന്തമ

ശുദ്ധിയാനിഷിസേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സുതഃ
ആ യതഃ

— അഭിഷുതഃ, ആയതഃ
സർവ്വതോവിസ്മൃതസ്വപം

എഭിഃ പവിത്രേ വി
നിയസേ

— കർമ്മനേത്രഭിര്യത്വിഗ്ഭിർവ്വിശേ
ഷണനീയമാനോഭവസി

(തതഃ) മഥ്സരിൻ-തമഃ
ഇത്രായ ചരൂഷ ആ നി
സീദസി

— അതിശയേന മാദയിതാത്വം
— ഇത്രാത്മബ്രഹ്മസേഷ
സമന്താഭ്യത്തസേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട്, ഏമ്പാടും പരന്ന അവിടന്ന്, കർമ്മനേത്രാകളായ ജ്വലിക്കുകകളാൽ വേണ്ട പോലെ നയിക്കപ്പെടുന്ന പിന്നെ, ഏറ്റവും ഹർഷകരനായ അവിടന്ന് ഇത്രന്നവേണ്ടി വാലൻമാരികളിലിരിക്കുന്നു.

വശ്വം-27-28 അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ

1 അഭീനവന്തേഅഭ്രഹഃ
പ്രിയമിന്ദ്രസ്യകാമ്യം
വഥ്സന്നപൂർവ്വആയനി
ജാതംരിഹന്തിമാതരഃ

അന്വയം:-

(ഇഥാ) മാതരഃ	— ഗാവഃ
പൂർവ്വേ ആയനി ജാതം	— പ്രഥമേവയസ്യതീപന്നം
വഥ്സം ന റിഹന്തി	— ലിഹന്തി, തഥാ
അഭ്രഹഃ	— അഭ്രോഹാവസതീവര്യാഖ്യാ ആപഃ
ഇന്ദ്രസ്യ പ്രിയം, കാമ്യം	— സർവ്വൈഃ കാമയമാനം സോമം
അഭി നവന്തേ	— അഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-തള്ളപ്പെട്ട അപ്പോൾ പൊറ കട്ടിയെ നക്കുന്നതു പോലെ, ദ്രോഹിക്കാത്ത വസന്തിവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷ

അം ഇത്രന്നു പ്രിയവും ഏവരാലും കാമിക്കപ്പെടുന്നതുമായ
സോമനെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

2 പുനാനുന്ദവാഭര
സോമദിബഹുസംരയിം
തപംവസുനിപുഷ്യസി
വിശ്വാനിദാശുഷോഗൃഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

പുനാനു: — ദീപ്യമാന സോമ, പൃഥ്വീമാനസ്ത്വം.

ദി-ബഹുസം — ദിയോസ്ഥാനയോഃ പരി
ബൃഹണശീലം.

രയിം ആ ഭര — ധനമാഹര, ദേഹി

തപം (ഹി) ദാശുഷഃ ഗൃഹേ — ഹവിർദ്വൈതോ യജമാനസ്യ
ഗൃഹേ സ്ഥിത്വാ,

വിശ്വാനി വസുനി

പുഷ്യസി — സർവ്വാനി ധനാനി പോഷ
യസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്യനായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അ
വിട്ടന്നു ഇഹത്തിലും പരത്തിലും വർദ്ധിക്കുന്ന ധനം (പുണ്യം)
തന്നെത്തിയാലും. അവിട്ടന്നാണല്ലോ ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാ
നന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വത്തിച്ചു, എല്ലാ ഐശ്വര്യങ്ങളും പോഷി
പ്പിക്കുന്നതു്.

3 തപന്ധിയജനോയുജം
സുജാപുഷ്പിണക്വതുഃ
തപംവസുനിപാത്മിവാ
ദിവ്യാപസോമപുഷ്യസി

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ത്വം	
മനഃശുഭം ധീയം	— മനോവേഗം ധ്യാതവ്യം ധാരാ
വൃഷ്ടിം ന തന്യതുഃ സൃജ	— തന്യതുഷ്ഠോഽഃ, യഥാമേഘോ വൃഷ്ടിമിവ തഥാ പാത്രേഷു വിസൃജ
(തത്ത്വം) ത്വം പാതമിവ ദിവ്യാ, ച വസുനി	— പൃഥിവ്യാം ദിവീ ച ഭവാനി ധനാനി
പുഷ്യസി	— പോഷയസി, പ്രയച്ഛസി

അർത്ഥം-അല്പയോ സോമ, അവിടുന്ന് മനോവേഗമുറ ആരാധ്യധാരയെ, മേഘം മഴയെന്നപോലെ, പാത്രങ്ങളിൽ വിട്ടൊഴുക്കിയാലും. അവിടുന്ന് ഭൂവിദ്യം ദ്യോവിലുള്ള ധനങ്ങൾ പോഷിപ്പിക്കുന്നു, തന്നെത്തന്നെ.

4 പരിതേജിഗൃഷ്ണായഥാ
ധാരാസുതസ്യധാവതി
രഹമാണാവ്യവൃതം
വാർവാജീവസാനസി:

അന്വയം:-

സുതസ്യ തേ സാനസി:	— അഭിഷുതസ്യ തവ, സംജേനീയാ
രഹമാണാ ധാരാ	— വേഗങ് കർവ്വാണാധാരാ
ജിഗൃഷ്വ വാജീ-തുവ ധാവതി	— ശത്രുഞ്ജേതൂർവ്വീരസ്യാശോ യഥാ യുദ്ധം പരിതോധാവതി, തദപരം
അവൃതം വാരം യഥാ വി പരി	— അവിഭവം വാലം, പവിത്രം യഥാതഥം പരിതോഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടേയ്ക്കു ചേർന്ന നമ്മളാൽ പ്രാപിക്കപ്പെടേണ്ടുന്ന, വേഗമുറ ധാര, ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്ന കതിര പടക്കളത്തിലേയ്ക്കു് പായുന്നതുപോലെ, ആട്ടിൻരോമ മുറ ദശാപവിത്രത്തിലേയ്ക്കു് എമ്പാടും വേണ്ടപോലെ, വരുന്നു.

5 ക്രത്യേദക്ഷായനഃകവേ
പവസ്വസോമധാരയാ
ഇന്ദ്രായപാതവേസുതോ
മിത്രായവതന്നായച

വ. 27

അന്വയം:-

ഹേ കവേ, സോമ,	—	ക്രാന്തദർശിൻ, സോമ,
നഃ ക്രത്യേ ദക്ഷായ	—	അസ്താകം പ്രജ്ഞാനായ
		ബലായ ച ത്വം

ഇന്ദ്രായ മിത്രായ

വരണായ ച പാതവേ	—	പാനാർത്ഥം
സുതഃ ധാരയാ പവസ്വ	—	അഭിഷുതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്പയോ കവിഞ്ഞു കാണുന്ന സോമ, ഞങ്ങൾക്കു് ജ്ഞാനത്തിന്നും ബലത്തിന്നുമായി ഇന്ദ്രനും മിത്രനും വരണനും കടിയ്ക്കാൻവേണ്ടി, സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ധാരയോടുകൂടി വന്നാലും.

6 പവസ്വവാജസാതമഃ
പവിത്രോധാരയാസുതഃ
ഇന്ദ്രായസോമവിഷ്ണവേ
ദേവേഭ്യോമധുർമ്മതമഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, വാജ-

സാതമഃ — അതിശയേനാനസ്യഭാതാ

സുതഃ പവിത്രേ ധാരയാ

പവസ്വ — അഭിഷുതസ്ത്വം ധാരയാ സഹ,
ക്ഷര

(തതഃ) ഇന്ദ്രായ, വിഷ്ണവേ,

ദേവേഭ്യഃ — അന്യേഭ്യോ മിത്രാഭിഭൃശ്വ

മധുരൻ-തമഃ — അതിശയേന മാധുര്യോപേതോ
ഭവ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഏറ്റവുംമുന്നഭാതാവായി, സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ശോപവിത്രത്തിൽ ധാരയോടുകൂടി ഷേകിയാലും. ഇന്ദ്രനും വിഷ്ണുവിനും മിത്രാഭികളായ മറ്റു ദേവന്മാർക്കുംവേണ്ടി ഏറ്റവും മാധുര്യമുറവനായാലും.

7 ത്വാം രിഹന്തി മാതരോ

ഹരിഃ പവിത്രേ അദ്രുഹഃ

വഥ് സഞ്ചാതന്ന ധേനവഃ

പവമാന വിധർമ്മണി

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന,

വി-ധർമ്മണി — വിവിധം ഹവിഷാസ്യാരഭേ
യജേണ

അദ്രുഹഃ മാതരഃ

— ദ്രോഹവർജ്ജിതാ മാതൃഭൂതാ
വസതിവര്യഃ

ധേനവഃ വഥ്സം

ജാതം ന

— യഥാ നവ പ്രസൂതികാഗാഭോ
വത്സമിവ

ഹരിഃ പവിത്രേ

(സ്ഥിതിം) ത്വാം രിഹന്തി — ഹരിതവർണ്ണത്വം ലിഹന്തി,
ആസ്വാദയന്തി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, വിവിധ ഹവിസ്സേന്ത്യുന്ന യജ്ഞത്തിൽ ദ്രോഹരഹിതകളും അമ്മമാരുമായ വസതീവരികളെന്ന മനുപുത്രജലങ്ങൾ, പുതുതായി പെറ്റ പശുക്കൾ കട്ടിയെ എന്നപോലെ, പച്ചനിറമുറുപ്പ്, ദശാപവിത്രത്തിൽ നില്ക്കുന്ന അവിടുത്തെ നക്ഷത്രം, ആസ്വദിക്കുന്നു.

8 പവമാനമഹിശ്രവ
 ചിത്രേഭിര്യാസിരശ്വിഭിഃ
 ശമന്തമാംസിജിഹ്വസേ
 വിശ്വാനിദാശുഷോഗൃഹേ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, മഹി,

ശ്രവഃ

— മഹൽ, ശ്രവണീയമന്തരിഷം

ചിത്രേഭിഃ രശ്വി-ഭിഃ

യാസി

— ചിത്രൈഃ നാനാവിധൈഃ
 കിരണൈഃ പരിഗച്ഛസി

(തഥാ) ശമന്തം ദാശുഷഃ

ഗൃഹേ

— വേഗദ്കർവ്വംസ്തപം ഹവിർത്ത
 വതോ യജമാനസ്യ ഗൃഹേ

വിശ്വാനി തമാംസി

ജിഹ്വസേ

— സർവ്വാണി തമോരൂപാണി
 രക്ഷാംസി ഹംസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, മഹത്തായി കേരവികേട്ട അന്തരിക്ഷത്തെ വിവിധങ്ങളായ രശ്മികളോടു കൂടി അവിടുന്ന് മുറുപ്പ് പ്രാപിക്കുന്നു അതുപോലെ വേഗവാനായ അവിടുന്ന് ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിൽ തമോരൂപങ്ങളായ ഏറ്റവും രക്ഷസ്സുകളെയും നശിപ്പിക്കുന്നു (അജ്ഞാനം പാശ്ചാത്യർക്ക് അറിയാതെ ഉണ്ടെന്നു.)

9 തന്ത്യാഞ്ചതഹിവൃത

പൃഥിവീഞ്ചാതിദദ്വിഷേ

പ്രതിദ്രാപിമമഞ്ചമാ

പപമാനമഹിത്വനാ

വ. 28

അന്വയം:-

ഹേ മഹി-വൃത,

പവമാന,

— മഹാകർമ്മൻ, സോമ,

ത്വം ദ്യാം ച പൃഥിവീ.

ച അതി ദദ്വിഷേ

— അത്യന്തം ബിഭഷി

(അന്തരീക്ഷേ സോമാത്മനാ, പൃഥിവ്യാം ലതാഭ്രൂപേണ ച ലോകലയവർത്തിത്വം.)

(ത്വം) മഹി-ത്വനാ

— മഹത്വേന യുക്തസ്സ്യൻ

ദ്രാപിഃ പ്രതി അമഞ്ചമാഃ— കവചം പ്രതിമഞ്ചസി സംവൃ
ണോഷി

അർത്ഥം:-മഹിതകർമ്മാവായ സോമ, അവിടുന്ന് ദ്രവിണേ
യം ദ്യോവിണേയം ഏറ്റവും ധരിക്കുന്നു, രണ്ടിടങ്ങളിലും വ
ർത്തിക്കുന്നു. (ചക്രനായി ദ്യോവിലും ലതാഭ്രൂപനായി ദ്രവി
ലും) അവിടുന്ന് മഹത്വമുദരവനായി കവചമണിയുന്നു.

നാലാക്ഷ്യായം സമാപ്തം.

അഭ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അഭ്യായം- 5

1-ാം, 2-ാം, 3-ാം വർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയ സൂക്തത്തിൽ 1-ാം ഗുഹിലും 13-ാം ഗുഹിലും സോമത്തെ നായ അശുദ്ധമാക്കാതെ കാക്കണമെന്നു പറയുന്നു. വൈദികകാലത്തുതന്നെ ജന്തുക്കളിൽ നായയ്ക്കു ശുദ്ധി കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. 25 മുതൽ 28 കൂടിയ 4 വർഗ്ഗങ്ങൾ ചെവിലോത്തു എന്ന് മലയാളത്തിലറിയപ്പെടുന്നു. മരിക്കാറാകുമ്പോൾ സാധിച്ചാലവനവൻതന്നെയോ, അല്ലെങ്കിൽ കേൾക്കത്തക്കവിധം ഉറക്കെ മറുളളവനോ ഈ മന്ത്രങ്ങൾ ചൊല്ലുന്നു. പ്രത്യേകിച്ചും 26—27 വർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയ സൂക്തത്തിൽ 6 മുതൽ 11 കൂടിയ മന്ത്രങ്ങൾ ഉത്തമഗതി പ്രാപ്തകങ്ങളാണ്. ഈ മന്ത്രങ്ങൾ നിത്യമായി ജപിക്കുന്നവരുമുണ്ട്. ഇതോടുകൂടി സോമദേവതാകമായ 9-ാം മണ്ഡലം കഴിഞ്ഞു. 29-30-31-32 വർഗ്ഗങ്ങൾ അഗ്നി ദേവത. 32 ൽ 4-ാം ഗുഹിൽ അഗ്നിക്ക് പുണ്ണേശ്വരത്വം കല്പിക്കുന്നു. അഗ്നിയുടെ മഹത്വം അഗ്നി മാത്രമേ അറിയൂ എന്ന് പറയുന്നു. 33 ൽ 6-ാം, 7-ാം, ഗുഹകൾ തത്വപ്രതിപാദകങ്ങളാണ്. കടക്കരുതാത്ത 7 അതിർവരമ്പുകൾ (മര്യാദകൾ) 6 ൽ കാണിക്കുന്നു. ആദ്യം സ്രീപുരുഷരൂപം ഒന്നായുണ്ടായത് അഗ്നിയായെന്നത് 7 ൽ പറയുന്നു. പഞ്ചഭൂതങ്ങളിൽ ജലമോ തേജസ്സോ മുന്പുണ്ടായതെന്ന് പക്ഷഭേദമുണ്ട്. ഇവിടെ തേജസ്സാണെന്ന് പറയുന്നു.

അഷ്ടകം 7 അഭ്യായം 5 വർഗ്ഗം 1-2-3.

ശ്യാവാശ്വിഃ അന്ധീഗുഃ, നാഹുഷഃ യയാതിഃ, മാനവഃ നഹുഷഃ, സാംവരണഃ മനുഃ, വാപ്യഃ, വൈശ്വാമിത്രോവാ പ്രജാപതിഃ—
ഗുഹായഃ അനുഷ്ടുബ്ഗായത്രൈ ഛന്ദസി സോമഃ പവമാനോ ദേവതാ.

1 പുരോജിതിവോഅന്ധസ

സ്സതായമാദയിതവേ

അപശ്യാനംശ്ശമിഷുന

സഖായോദീപ്തജിഹ്വം

അന്വയം:-

ഹേ സഖായഃ, വഃ	— സ്നോതാരഃ, യുയം
പുരഃ-ജിതി അന്ധസഃ	— പുരസ്ഥിതജയസ്യ സോമസ്യ സ്വഭൂതായ
സുതായ, മാദധിതവേ	— അഭിഷുതായ, അത്യന്തമദ കരായ രസാര
ദിംഛ-ജിഹ്വം ശ്യാനം	— ദിംഛാജിഹ്വായസ്യതം ശ്യാനം
അപ ശ്ലഥിഷ്യന്	— അപശ്ലഥയത, അപബാധധ്വം (യഥാ ശ്യാ സുതം സോമം നലിഹന്തി തഥാ കരു).

അർത്ഥം.-അല്പയോ സഖാക്കളായ സ്നോതാക്കളേ, മുമ്പിൽ ജയത്തോടുകൂടിയ സോമന്നു സ്വന്തമായി, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അതീവ ഹൃഷ്കരമായ രസത്തെ, നാവുനീണ്ട നായ നക്കാത്തവിധം അതിനെ അകറ്റുക.

2 യോധാ¹ർയാപാവകയാ

പരിപ്രസ്യന്തേ¹സുതഃ

ഇന്ദ്രശ്ശോ¹നകൃത്യഃ

അന്വയം:-

സുതഃ, കൃത്യഃ	— അഭിഷുതഃ, കർമ്മണി സാധുഃ
യഃ ഇന്ദ്രഃ പാവകയാ	
ധാരയാ	— ശോധയിത്രയാ ധാരയാ
അശ്വഃ ന	
പരി-പ്രസ്യന്തേ	— അശ്വോയഥാ വേഗേന പ്രഗച്ഛന്തി, തപേൽ പ്രക്ഷരന്തി

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട, കമ്മത്തിൽ നന്നയറ്റ യാതൊരു സോമൻ ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന ധാരയോടുകൂടി, കതിര വേഗത്തിൽ വേഗമെന്നപോലെ പ്രഗച്ഛന്തി, കൃഷ്ണവർണ്ണവോ,

3 തന്മുരോഷമഭീനര
സ്സോമംവിശ്വാച്യാധിയാ
യജ്ഞംഹിനന്ത്യഭിഭിഃ

അന്വയം -

നരഃ മുരോഷം തം	— കർമ്മനേതാര ഗുതപിജഃ, മുദ്രഹം, മുദ്രവ്യധം തം
യജ്ഞം സോമം	— യജുവ്യം സോമം
വിശ്വാച്യാധിയാ	— സർവ്വാൻ കാമാനഞ്ചിത്രയാ ബദ്ധയാ
അഭിഭിഃ അഭി ഹിനന്തി	— ഗ്രാമഭിരഭിപ്രേരയന്തി, അഭിഷുണ്വന്തി

അർത്ഥം:-കർമ്മനേതാക്കളായ ഗുതപിജകൾ ഭഹിഷ്ഠിപ്പെടാൻ, വധിപ്പെടാൻ പറഞ്ഞ യജനീയനായ ആ സോമനെ, എല്ലാ അഭിഷുങ്ങളോടുംകൂടിയ ബദ്ധിയോടുകൂടി പിടിക്കല്ലുകൾ കൊണ്ട് സംസ്കരിക്കുന്നു. (യുഗ്മകം)

4 സുതാസോമധൃമത്തമാ
സ്സോമാഇന്ദ്രായമന്ദിനഃ
പവിത്രവന്തോഅക്ഷര
ന്ദേവാൻഗച്ഛന്തുവോമഭാഃ

അന്വയം:-

മധൃമത്-തമാഃ	— അതിശയേന മാധുര്യോപേതാഃ
മന്ദിനഃ, സുതാസഃ	
സോമാഃ	— മദകരാഃ, അഭിഷുതാസ്യേ
പവിത്ര-വന്തഃ	— പവിത്രേ വത്തമാനാസ്സന്തഃ
ഇന്ദ്രായ അക്ഷരൻ	— ഇന്ദ്രായ അക്ഷരൻ

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതം,
ഹേ സോമാ) വാ 231: — ദേഹേതവോരസാ
വോൻ ഗച്ഛത — ഇത്രാദീൻ ഗച്ഛത

അഥം.ഹൃദരവം മാധുര്യമേവ, ഹൃഷ്ടിയാരുന്ന, സംസ്കരി
ഭൂഷ്യ സോമങ്ങൾ ഗോപവിത്രത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവയായി
ഇത്രനുവേഷി പാത്രങ്ങളിലൊഴുകിവരുന്നു. (ഏനി നോട്ട്)
അദ്യമോ സോമങ്ങളേ, നിങ്ങളുടെ ഹൃഷ്ടിയാരുന്നതായ രസങ്ങൾ
ഇത്രാദികളായ ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

5 ഇത്രാദീത്രായപവത

ഇതിപോവാസോതന്ത്യുവൻ

വാചസ്പതിർവസ്യതേ

വിശ്വസ്യശ്വാനമാർസാ

വ. 1

6 സഹസ്രധാരഃപവതേ
 സമുദ്രോവാചമീഽഖയഃ
 സോമഃപതീരയീണാം
 സഖേന്ദ്രസ്യഭിവേദിവേ

അന്വയം:-

സമുദ്രഃ	— യസ്താൽ സമുദ്രവന്തിരസാഃ, രസസ്ഥാനീയഃ
വാച-ഈഽഖയഃ	— സ്തൂതിനാം പ്രേരയിതാ
രയീണാം പതിഃ	— ധനാനാം പ്രഭുഃ
സഹസ്ര-ധാരഃ	— ബഹുധാരോപേതഃ
ഇന്ദ്രസ്യ സഖാ സോമഃ	— മിത്രഭൃതസ്തഃ
ഭിവേ-ഭിവേ പവതേ	— പ്രത്യഹഽക്ഷരതി

അർത്ഥം:-രസത്തിന്നിരിപ്പിടമായവനും സ്തൂതികളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനും ധനങ്ങൾക്കു നാഥനും കണക്കറെ ധാരകളോടു കൂടിയവനും ഇന്ദ്രന്റെ ചങ്ങാതിയുമായ സോമൻ ഭിവസനോറു മൊഴുകുന്നു.

7 അയംപുഷാരയിച്ഛ
 സ്സോമഃപുനാനോഅയ്തി
 പതിർവ്വിശ്വസ്യഭൂമനോ
 വ്യഖ്യഭ്രോദസീളഭേ

അന്വയം:-

പുഷാ, ഗോഃ	— സർവ്വേഷാം പോഷകഃ, ഭജനീയഃ
രയിഃ അയം സോമഃ	— ധനഹേതുസ്സോമഃ
പുനാനഃ അയ്തി	— പുനഃമാനസ്സൻ ക്ഷരതി

(തഥാ) വിശ്വസ്യ ഭൂമനഃ
പതിഃ

— സർവ്വസ്യഭൂതജാതസ്യ
പാലയിതാ സഃ

ഉദേ രോദസീ വി അഖ്യൽ— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ പ്രകാശയതി
(അത്രാപിലോകദയവത്തിത്വംസൂചിതം)

അർത്ഥം—എവരെയും പോഷിപ്പിക്കുന്നവനും ജനനീയനും
ധനസ്വരൂപനും (ധനത്തിന്റെ ഹേതുഭൂതനും) ആയ സോമൻ
ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടൊഴുകുന്നു. അതുപോലെ എല്ലാ ഭൂതജാ
തങ്ങൾക്കും ഈശനായ അവിടുന്ന് ദ്യാവാപൃഥിവീകളിൽവരെ
യും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. (ദ്യോവിൽ ചന്ദ്രനായും ഭൂവിൽ ലതാരൂ
പനായും).

8 സർവ്വപ്രിയാഅനൃഷത

ഗാവോമദായഘൃഷ്ടായഃ

സോമാസഃകൃണാതേപഥഃ

പഥമാനാസഇന്ദവഃ

അന്വയഃ—

പ്രിയാഃ, ഘൃഷ്ടായഃ

ഗാവഃ മദായ സഃ

അനൃഷത ഉ

— പ്രിയതമാഃ, ദീപ്തതമാഃ

— സ്തുതിവാചഃ സോമസ്യമദാർത്ഥം
സംസ്തുവന്തി ഖലു

(തതഃ) പഥമാനാസഃ

ഇന്ദവഃ സോമാസഃ

പഥഃ കൃണാതേ

— പുയമാനാദീപ്താസ്തേ.

— ക്ഷരണാർത്ഥം മാഗ്ധാൻ കർവ്വന്തി

അർത്ഥം—പ്രിയകരങ്ങളും പ്രദീപ്തങ്ങളുമായ സ്തുതിവചനങ്ങൾ
സോമന്റെ ഹൃദയകരമായ രസത്തിന്നവേണ്ടി സ്തോനാക്കൾ
ചൊല്ലുന്നുവല്ലോ. അപ്പോൾ ശുദ്ധീകരങ്ങളും പ്രകാശമാനങ്ങ
ളുമായ സോമങ്ങൾ ഒഴുകാനുള്ള മാഗ്ധങ്ങൾ തേടിപ്പോകുന്നു.

9 യൊജിഷ്ടസ്ഥമാഭര

പവമാനശ്രവായും

യഃ പഞ്ചപഷ്ണീരഭി

രയിര്യേനവനാമഹൈ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, യൊജിഷ്ടഃ — യൊജസ്വിതമഃ

യഃ തം ശ്രവായും — യസ്ത്വദീയോരസോസ്തി, തം ശ്രവണീയം രസം

ആ ഭര — അസൃദ്യമാഹര

(കിഞ്ച) യഃ പഞ്ച

പഷ്ണീഃ അഭി — യോരസോനിഷാദപഞ്ചമാശ്ച തുരോവണ്ണാൻ അഭി തിഷ്ഠതി

യേന രയിര്യേനവനാമഹൈ — യേനരസേനവയം ധനം സംജോ മഹേ, തമാഭര

അർത്ഥം.-അല്പയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അത്യന്തമോജസ്സഹ അവിടുത്തെ രസമേതുണ്ടോ, ആ കേരവിപുണ്ട രസം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും. യാതൊരു രസം നിഷാദന്മാർക്കു മുളുള അഞ്ചുവണ്ണങ്ങളിലിരിക്കുന്നുവോ, യാതൊരു രസത്താൽ ഞങ്ങൾ ധനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അതുകൊണ്ടുതന്നാലും. (സോമരസം എല്ലാ വണ്ണക്കാൽ വൈദികകാലത്തുപയോഗിച്ചിരുന്നു എന്നു കാണുക).

10 സോമാപവന്തഇന്ദ്രവോ

സുദ്യൗഗാതുവിന്തമാഃ

മിത്രാസ്സുവാനാഅരേപസ്

സ്സാധ്യസ്സർവ്വീഭഃ

അന്വയം:-

ഗാതുവിൽ-തമാ:	— അതിശയേന മാർഗ്ഗസ്യ ലംഭകാ:
മിത്രാഃ, സുവാനാ:	— ദേവാനാം സഖീഭൂതാഃ, അഭീഷ്ടയമാണാം:
അരേപസ: സു-ആധ്യ:	— പാപരഹിതാഃ, ശോഭനമ്യൂനാ:
സ്വ-വിദ: ഇന്ദവ:	
സോമാ:	— സ്വർഗ്ഗപ്രാപകാ ദീപ്താസ്സോമാ:
അസൃഭ്യം പവന്തേ	— അസൃഭേനം ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-ഏകദിവ്യം നല്ല വഴിതേടിത്തരുന്നവയും, ദേവന്മാർക്ക് ചങ്ങാത്തമുററവയും സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നവയും പാപമുററവയും ശോഭന ധ്യാനങ്ങളും (ധ്യാനങ്ങൾക്കു് പാത്രീഭവിച്ചവയും) സ്വർഗ്ഗത്തിലെത്തിയുന്നവയും പ്രകാശിയ്ക്കുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ നമുക്കുവേണ്ടി ഔകീവര്യം.

11 സുഷാണാസോവ്യഭിഭി

ശ്ചിതാനാഗോരധിത്വചി

ഇഷമസൃഭ്യമഭിത

സ്സമസ്വരൻവസുവിദഃ

അന്വയം:-

ഗോ: അധി ത്വചി	— അനസൃഹ: അഭീഷവണ പർമ്മണി
വി ചിതാനാ:	— വിശേഷേണ ജ്ഞായമാനാ:
അഭിഭി: സുസാണാസ:	— ഗ്രാമഭിരഭീഷ്ടയമാണാം:
വസു-വിദ:	— വസുന്തഃ, ധനസ്യ ലംഭകാ ഏതേസോമാ:
അസൃഭ്യം ഇഷം	— അന്നം.
അഭിതഃ സ. അസ്വരൻ	— സമ്യക് ശബ്ധയന്തി, പ്രയച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-സംസ്കരണത്തിനുള്ള കാളത്തോലിൽ കാണപ്പെടുന്നവയും പിടിക്കപ്പെടുകയാൽ സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നവയും ധനം നേടിത്തരുന്നവയുമായ ഈ സോമങ്ങൾ നമുക്കെന്നമാൺ് അരികിൽ വിളിച്ചു പറയുന്നതു്, തരുന്നതു്.

12 ഏതേപുതാവിപചിത

സ്സോമാസോഭധ്യാശിരഃ

സൂര്യോസോനഭർതാസോ

ജിഗത്ഥവോധൃവാഘൃതേ

അന്വയം:-

പുതാഃ വിപഃ-ചിതഃ	— പവിത്രേണ പരിപുതാ മേധാവിനഃ
ഭധി-ആശിരഃ	— ഭധ്യാമിത്രണാഃ
ഘൃതേ ജിഗത്ഥവഃ	— വസതീവര്യായേ ഉദകേ ഗമനശീലാഃ
ധൃവാഃ ഏതേ സോമാസഃ	— തത്ര സ്തൈര്യേണസ്ഥിതാ സ്സോമാഃ
സൂര്യോസഃ ന ഭർതാസഃ	— സൂര്യോ ഇവ പാത്രേഷു ഭർതീയാ ഭവന്തി

അർത്ഥം.-പവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടവയും വിദ്യാ
ത്തമന്മാരായും തൈർ ചേർന്നവയും വസതീവരികളെന്ന മന്ത്ര
പുത ജലത്തിൽ ചെല്ലുന്നവയും അവിടെ ഉറച്ചു നില്ക്കുന്നവയു
മായ സോമങ്ങൾ, സൂര്യന്മാർ ഓരോ ജലപാത്രത്തിലും വെ
വ്വേറെ കാണപ്പെടുന്നപോലെ, പാത്രങ്ങളിൽ ഭർതൃയങ്ങളായി
ഭവിക്കുന്നു.

13 പ്രസ്തപാനസ്യോന്ധസോ

മന്തേന്താനപൃതതപചഃ

അപശ്ചാനമരാധസം

ഹതാമഖന്നദൃഗവഃ

അന്വയം:-

സുപാനസ്യ, അന്ധസഃ	— അഭിഷ്ഠയമാണസ്യ, അഭനീയസ്യ സോമസ്യ
തൽ വചഃ	— വചനം, വാചം

മന്തഃ ന പ്രവൃത — മാതൃകഃ, കമ്മവിഘ്നകാരിശ്വാ ന
ജേതാം, ന ശൃണോതു

(തഥാ ഹേ സ്തോതാരഃ)

അരാധസഃ ശ്വാനഃ — സംസാധകകമ്മരഹിതം തം
ശ്വാനം.

മഖഃ ന — യഥാ പുരാപരാധം മഖഃ,
ഏതന്നാമകം

ഭൃഗവഃ (അപഹതവന്തഃ) — തഥാ

അപ ഹത — ദുരീകൃത

അർത്ഥം.—സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന, ക്ഷേണാഹ്നനായ സോമന്റെ
ആ വാക്യം, ഹോഷം, കമ്മവിഘ്നകാരിയായ നായ കേരക്കുരു
തു്, അടുത്തു് വരരുതു്. പിന്നെ, സ്തോതാക്കളേ, സ്വർഗ്ഗസാധക
മായ കമ്മമൊന്നുമില്ലാത്ത നായയെ, ഭൃഗുക്കൾ പണ്ടു് മഖനെന്ന
അപരാധിയെ ഹനിച്ഛോടിച്ചപോലെ, നിങ്ങളുകറുക.

14 ആജാമിരതീകേഅവൃത

ഉജേനപുത്രഓണോഃ

സർജ്ജാരോനയോഷണാം.

വരോനയോനിമാസദ്.

അന്വയം:—

ജാമിഃ അതീകേ — ദേവാനാം ബന്ധുഭൂതസ്തോമ
ആച്ഛാദകേ പവിത്രേ

ഓണോഃ പുത്രഃ ഉജേ ന — രക്ഷകയോർമാതാ പിത്രോഃ
പുത്രഃ ഉജേ ഇവ

ആ അവൃത — ആവൃണോതി, സംബദ്ധോ
ഭവതി

(അതസ്തോയം സോമഃ)

ജാരഃ ന യോഷണാം. — യഥാ ജാരഃ അസതി. സ്രീയം
പ്രാപ്തം സരതി തഥാ

(യഥാവാ) വരഃ ന — യഥാസഃ കന്യാം പ്രാപ്തം
 സരതി തഥാ
 യോനിം ആ-സഭഃ സരൽ — സ്വസ്ഥാനഭൂതം കലശമാസത്തം
 സരതി

അർത്ഥം.-ദേവബന്ധുവായ സോമൻ മറവിയററുന്ന ദശാപ
 വിത്രത്തിൽ, രക്ഷകരായ മാതാപിതാക്കളുടെ കയ്യിൽ പുത്രനെ
 നമ്പോലെ, പിടിയ്ക്കപ്പെട്ടവനായി ഭവിക്കുന്നു. പിന്നെ, ഈ
 സോമൻ, ജാരൻ പാതിവ്രത്യമില്ലാത്ത സ്ത്രീയെ പ്രാപിക്കാൻ
 നടന്നെത്തുന്നപോലെയോ, വരൻ കന്യകയെ പ്രാപിക്കാനെത്തു
 നമ്പോലയോ, സ്വസ്ഥാനമായ കലശത്തിലിരിക്കാൻ നടക്കൊ
 ഉള്ളുന്നു.

15 സവിരോക്ഷസാധനോ
 വിയസ്തസ്തംഭരോദസി
 ഹരിഃപവിത്രേഅവ്യത
 വേധാനയോനിമാസഭഃ

അന്വയം:-

യഃ രോദസീ വി തസ്തംഭ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ സ്വതേജസാ
 വ്യസ്തംഭനാൽ, ആച്ഛാദയതി
 ഭക്ഷ-സാധനഃ സഃ വീരഃ — ബലസാധനസ്സസോമസ്സമത്വോ
 വേതി
 (കിഞ്ച) ഹരിഃ വേധാഃ ന — ഹരിതവണ്ണസ്സോമോ
 വിധാതായജമാനോ യഥാ
 ഗൃഹമാസീദതി, തദാൽ
 യോനിം ആ-സഭഃ — സ്വസ്ഥാനം കലശമാസത്തം
 പവിത്രേ അവ്യത — ആവൃണോതി, സംബദ്ധോ
 വേതി

അർത്ഥം.-ഏവൻ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ സ്വതേജസ്സുകൊണ്ടു്
 സ്തംഭിപ്പിച്ചുവോ, മറച്ചുവോ, ബലമാകുന്ന സാധന (ഉപകരണ)

അതാടുമുടിയ ആ സോമൻ പോന്നവനാകുന്നു. കൂടാതെ, പച്ച നിറമുള്ള സോമൻ, യജമാനൻ സ്വഗൃഹത്തിലിരിക്കുന്നപോലെ, സ്വസ്ഥനായ കലശത്തിലിരിക്കുവാൻ ഭഗാപവിത്രത്തിൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവനായി ഭവിക്കുന്നു.

16 അവ്യോവാർഭിഃപവതേ

സോമോഗവ്യേ അധിത്വചി

കനിക്രദഭ്യഷാഹരി

രിസ്രസ്യോഭ്യേതിനിഷ്കൃതം

വ. 3

അന്വയം:-

(അയം) സോമഃ അവ്യഃ

വാർഭിഃ പവതേ

— അവേർവ്വാരലൈ, പവിത്രൈ
കലശം പ്രതി ക്ഷരതി

വൃഷാ, ഹരിഃ

— കാമാനാം വഷിതാ,
ഹരിതവണ്ണസ്യഃ

ഗവ്യേ അധി ത്വചി

കനിക്രദേ

— ആനഡഹേചമണ്ണി
ശബ്ദായമാനഃ

ഇസ്രസ്യ നിഷ്കൃതം

— സ്വദൃതം സ്ഥാനം

അഭി ഏതി

— അഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഈ സോമൻ ആട്ടിൻരോമമുള്ള പവിത്രത്തിലൂടെ കലശത്തിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു. കാമവഷിതാവും പച്ചനിറമുള്ളവനായ അവിടന്ന് കാളത്തോലിലിരുന്ന് ശബ്ദിക്കുന്നവനായി, ഇസ്രന്റെ സ്വന്തം സ്ഥാനത്തിലേക്ക് പോകുന്നു.

വർഗ്ഗം.-15 ആപ്തഃ ത്രിതഃ ദ്രവിഃ, ഉഷ്ണിഷ്ടമനഃ

1 ക്രാണാഗിക്രമഹിനം.

ഹിസ്വസ്വരസ്വരീധിനി.

വിഗാപാപിപ്രിയാഭാഷാധിതാ

അന്വയം:-

ക്രാണാ	— യജ്ഞം കർവ്വാനഃ
മഹീനാം ശിശുഃ	— മഹതീനാമപാം ശിശുസ്ഥാനീയ സ്സോമഃ
ഋതസ്യ ദീധിതിഃ ഹിന്വൻ	— യജ്ഞസ്യധാരകം, പ്രകാശകം സ്വീയം രസം പ്രേരയൻ
വിശ്വാ പ്രിയാ	— സർവ്വാണി പ്രിയാണി ഹവിഃഷി
പരി ഭവൽ	— പരിഭവേതി, വ്യാപ്നോതി
അധ ദിതാ	— ദിയാഭവേതി, ദിവി ച പൃഥിവ്യാഞ്ചവർത്തതേ

അർത്ഥം.-യജ്ഞകർത്താവും മഹത്വമുററ വസതീവരി മുതലായ ജലങ്ങൾക്കു കട്ടിയുടെ സ്ഥാനത്തുള്ളവനുമായ സോമൻ, യജ്ഞത്തെത്താങ്ങുന്നതും തിളക്കുന്നതുമായ സ്വന്തം രസത്തെ പുറത്തുവിടുന്നവനായി, പ്രിയങ്ങളായ എല്ലാ ഹവിസ്സുകളെയും വ്യാപിക്കുന്നു. പിന്നെ, ദ്യോവിലും ഭൂവിലും വർത്തിക്കുന്നു.

2 ഉപത്രിതസ്യ പാഷ്യോഽഗ്

രഭക്തയദഗ്ഹാപദം

യജ്ഞസ്യ സപ്തധാമഭിരധപ്രിയം

അന്വയം:-

ത്രിതസ്യ ഗുഹാ	— ഏതന്നാമകസ്യമമ ഗുഹായാം, ഹവിഷാനേ വർത്തമാനയോഃ
പാഷ്യോഃ പദം	— പാഷാണവദ്യുഃസയോഃ, അധിഷ്ഠവണ ഫലകയോ സ്ഥാനം
(സോമഃ) യൽ ഉപ അഭക്ത	— യദാ സമജേത,
അധ യജ്ഞസ്യ ധാമഭിഃ	— തദാ യജ്ഞസ്യ ധാരകൈഃ
സപ്ത പ്രിയം	— സപ്തഭിശ്ചമരോഭിഃ, ഗായത്രയാ ദിഭിഃ പ്രീണയിതാരം സോമം ഋതപിജോഭിഷ്ഠവന്തി

അർത്ഥം:- ത്രിതന്നെ ഏന്റെ നിഗൂഢമായ ഹവിഷ്യാനത്തിലുള്ള, കല്പപോലുള്ള സംസ്കരണപ്പലകകളിൽ, സോമൻ സ്ഥാനത്തെത്തുമ്പോൾ യജ്ഞത്തെ താങ്ങുന്ന ഗായത്രി മുതൽ ഏഴു മന്ത്രസ്തകമോടുകൂടി ഏവരെയും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന സോമനെ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു.

3 ത്രിണിത്രിതസ്യധാരായാ

പൃഷ്ഠേഷ്ഠേധാരായാ

മിമിതേഅസ്യയോജനാവിസൃതതു

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ത്രിതസ്യ

ത്രിണി

ധാരായാ

(കീഞ്ച) പൃഷ്ഠേഷ്ഠേ റയി.

ആ ഇരയ

— മമ ത്രിണി സവനാനി

— ആത്മീയയാ ധാരയാ വിധാരയ

— സാമസ്യ റയിന്ദാതാര
മിത്രമാഗമയ

സ-ക്രതുഃ അസ്യ യോജനാ— സപ്രജ്ഞസ്തോതേത്രസ്യയോ
ജനകാരീണി സ്തോത്രാണി

വി മിമിതേ

— കരോതി

അർത്ഥം:- അല്പയോ സോമ, ത്രിതനായ ഏന്റെ മൂന്നു സ്വനങ്ങളെയും സ്വന്തം ധാരയോടുകൂടി ധരിച്ചാലും, പോഷിപ്പിച്ചാലും. പിന്നെ, സാമങ്ങളിൽ ധനഭാഗാവായ ഇന്ദ്രനെ വന്ദിക്കുകയും. നല്ല പ്രാജ്ഞനായ സ്തോതാവു് ഇന്ദ്രനു് യോജിക്കുന്ന സ്തോത്രങ്ങളാണു് ചൊല്ലുന്നതു്.

4 ജജ്ഞാനംസപുമാതരോ

വേധാമശാസതക്രിന്വേ

അയസ്ത്രധുവോരയിണാഞ്ചികേതയൻ

അമ്പലം:-

സപ്ത മാതര:	— സപ്തസംഖ്യാകാ
ഗായത്രാദിച്ഛന്ദാംസി
ജജ്ഞാനം, വേദാം.	— പ്രാദുർഭൂതം, കർമ്മാണാം
വിധാതാരം സോമം.
ശ്രിയേ അശാസത	— യജമാനാനാമൈശ്വര്യാർത്ഥ
മനുശാസതി
യൽ ധ്രുവഃ അയം	— യസ്സാൽ ധ്രുവസ്തോമഃ
രയിണാം ചികേത	— ജാനാതി, തസ്സാദസ്യാന
ശാസനേകൃതേ യജമാനാനാം
ധനാദിസമൃദ്ധിർവതി

അർത്ഥം.-ഗായത്രാദി ചരണസ്തുകളായ ഏഴുമാർ ഉല്പന്നനായ, കർമ്മവിധാതാവായ സോമനെ യജമാനന്മാരുടെ ഐശ്വര്യത്തിനുവേണ്ടി അനുശാസിക്കുന്നു. സൈമര്യമുററ സോമൻ ധനങ്ങളുടെ എല്ലാ ഗതികളുമറിയുന്നവനാകയാൽ, ആ അനുശാസനമുണ്ടായപ്പോൾ യജമാനന്മാർക്ക് ധനാദി സമൃദ്ധിയുണ്ടാവുന്നു.

5 അസ്യവൃതേസജോഷസോ

വിശ്വേദേവാസോഅഭൂഹഃ

സ്വാഹ്വാഭവന്തിരന്തയോജുഷന്തയൽ

വ. 4

അമ്പലം:-

അഭൂഹഃ വിശ്വേ ദേവാസഃ	— ദ്രോഹവർജിതാസ്സർവ്വേ ദേവാഃ
അസ്യ വൃതേ	
സ-ജോഷസഃ	— സോമസ്യ കർമ്മണി സങ്ഗതാ
സ്സന്തഃ
സ്വാഹ്വാഭവന്തി	— സ്തപ്തഹണീയാഭവന്തി.
രന്തവഃ യൽ ജുഷന്ത	— രമണശീലാദേവാഃ യദിസൃതം
സോമം സേവന്തേ, തപ്തിസ്തപ്ത
ഹണീയാഃ

അർത്ഥം.-ദ്രോഹശീലമറ്റ ദേവന്മാരെല്ലാവരും സോമന്റെ കർമ്മത്തിൽ ചേർന്നവരായിട്ടാണ് ഏവർക്കും കാമ്യന്മാരാവുന്നത്.

ഇണക്കമറ്റ ദേവന്മാർ സംസ്കരിച്ച സോമം സ്വീകരിക്കുന്ന ഐകിലാണം കാമ്യന്മാരാകുന്നത്.

6 യചീഗച്ഛതാപൃഥോ

ദൃശേപാത്മാജീജനൻ

കവിജംഹിഷമധരപുരുസ്സഹം

അന്വയം:-

ഋതപൃഥഃ

— യജ്ഞസ്യ വചയിത്രോ
വസതീവര്യഃ

പാത്മാജം, മംഹിഷം കവിം — കല്യാണരൂപം, പുജ്യതം
ക്രാനദർശനം

പുരുസ്സഹം — ബഹുഭിസ്സഹണീയം

ഈ യം ഗച്ഛ — ഏനം യം സോമദംഗച്ഛ
സ്ഥാനീയം

അധരേ ദൃശേ അജീജനൻ — യജ്ഞേ ദർശനായോദപാദയൻ,
തം സോമം ദേവാസ്സേവന്തേ

അർത്ഥം:- യജ്ഞം വചിപ്പിജ്ഞ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുജലങ്ങൾ സൂര്യപനം ഏറ്റവും പുജ്യനും കവിഞ്ഞുകാണുന്നവനും ഏവരാലും കാമിജ്ഞതക്കവനമായ ഈ യാതൊരു സോമനെ ഗച്ഛമാനത്തു വഹിച്ചു യജ്ഞത്തിൽ ദർശനത്തിനായാൽ പാദിപ്പിച്ചുവോ, ആ സോമനെ ദേവന്മാർ കൈക്കൊള്ളുന്ന.

7 സമീചീനേജിത്ത്വാ

യഹിഗൃതസ്യമാതരാ

തപാനായജ്ഞമാനുചഗൃദഞ്ജതേ

അന്വയം:-

യൽ യജ്ഞം തപാനാഃ — യദാധര്യവഃ

ആനുഷകി ഭഞ്ജതേ — വസതീവരിഭിസ്സോമം മിശ്ര
യന്തി

(സസോമഃ)

- സം-ഇചീനേ — പരസ്വരം സങ്ഗതേ
- യഹപീ, ഗുതസ്യ മാതരാ — മഹത്യേ, യജ്ഞസ്യ നിമ്മാ
ത്ര്യേ, ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ
- തമനാ അഭി — സ്വയമേവാഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-യജ്ഞം ചെയ്യുന്ന അധ്വര്യക്കൾ വസതിവരികളോടു് സോമനെ, ചേരുന്നപടി ചേർക്കുമ്പോൾ, ആ സോമൻ, അന്യോന്യമിണങ്ങിച്ചേർന്നുവരും മഹതികളും യജ്ഞമുണ്ടാക്കുന്നവരുമായ ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ തന്നെത്താൻ പ്രാപിക്കുന്നു.

8 കൃതാശുക്രേഭീരക്ഷഭി
ര്യണോരപപ്രജന്ദിവഃ
ഹിനന്യതസ്യദീധിതിപ്രാധാരേ

വ. 5

അന്വയം:-

- (ഹേ സോമ,) അധാരേ — ഹിംസാരഹിതേ യജ്ഞേ
- ഗുതസ്യ ദീധിതിപ്രാ —
- ഹിനന്ദി — യജ്ഞസ്യധാരകം സ്വീയം രസം പ്രേരയൻ
- കൃതാ ശുക്രേഭിഃ
- അക്ഷഭിഃ — കർമ്മണാശുക്രൈഃ, ദീപ്തൈഃ, ദീപ്തൈഃ, ഇന്ദ്രിയൈരിവാശ്നുവാണൈരന്യോജോഭിഃ
- ദിവഃ പ്രജം — അന്തരീക്ഷാദന്യകാരസമൂഹം
- അപ ഗുണോഃ — അപഗമയ, വിനാശയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഹിംസാരഹിതമായ യജ്ഞത്തിൽ, യജ്ഞത്തെ താങ്ങുന്ന സ്വന്തം രസമെത്തിച്ചുകൊണ്ടു്, കർമ്മങ്ങളാൽ ദീപ്തങ്ങളായി ഇന്ദ്രിയഗോചരങ്ങളായ തേജസ്സുകൾകൊണ്ടു്, അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു് ഇരുളിൻകൂട്ടത്തെ അകറ്റിയാലും, നശിപ്പിച്ചാലും. (എങ്ങും വ്യാപിച്ച അജ്ഞാനത്തെ നിഷിയാലും.)

വക്രം-6 ആപ്തം ചിതഃ ഭൂമിഃ

- 1 പ്രപ്താനായവേധസേ
സോമായവചമുദ്യതം
ഭൂതിന്നഭാമതിഭീജമുദ്യോജനേ

അന്വയം:-

(ഭൂമിഃ സ്വാത്മാനം പ്രത്യാഹ)

പുനാനായ, വേധസേ — പുനാനായ, വിധാത്രേ
മതി-ഭിഃ ഭൂമോഷതേ — സൂതിഭിഃ പ്രിയമാണായ
സോമായ ഉത്-യതം വചഃ — ഉദ്യതം വചനം
ഭൂതിം ന പ്ര ഭര — യഥാ ഭൂതകാ ഭൂതിം സമ്പാദയേന്തി
തദപ്രകാശേണ സമ്പാദയ

അർത്ഥം:- (ഭൂമി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു-) പവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന, സർവ്വവിധാതാവും സൂതികളാൽ സന്തോഷിക്കുന്നവനുമായ സോമനായി ഉയരുന്ന വാക്മഃ, സൂതി, വേലക്കാരൻ കൂലിനേടുന്നപോലെ നേടിയൊരുക്കുക. (സ്വാഭാവികമായ, അഹ്വായ അവകാശംപോലെ നേടുക.)

- 2 പരിവാരാണുവ്യയോ
ഗോഭിരഞ്ജാനോഅഷ്തി
ത്രിഷധസ്ഥാപുനാനഃകൃണതേഹരിഃ

അന്വയം:-

ഗോഭിഃ അഞ്ജാനഃ — ഗോവികാരൈഃ ക്ഷിരാഭിഭീരജ്ഞാനസ്സോമാഃ

അവ്യയോ വാരാണി പരി
അഷ്തി — അവിമയാനി വാലാനി,
പവിത്രാണി പരിഗച്ഛതി
(അപിച) ഹരിഃ പുനാനഃ — ഹരിതവസ്തസ്സോമാഃ
പുനമാ

ത്രീ സധ-സ്ഥാ — ദ്രോണകലാധവനീയ
പുതട്ടഭാതമകാനി ത്രീണി
സ്ഥാനാനി

കൃണതേ — കരോതി

അർത്ഥം.-പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടു ചേർന്ന സോമൻ ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ശോപവിത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. പട്ടനിറമുറ അവിടന്ന് ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ദ്രോണകലശം, ആധവനീയം, പുതട്ടത്തു എന്നീ മൂന്ന് സ്ഥാനങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു.

3 പരികോശമധുശൃത

മവ്യയേവാഭേഷ്തി

അഭിവാണീരൂഷീണാംസപ്തന്ദഷത

അന്വയം:-

(സസോമം) അവ്യയേ

വാഭേ

— അവിമയേ വാഭേ, പവിത്രേ

മധു-ശൃതം കോശം പരി

അഷ്തി

— മധുരസസ്യ ക്ഷാരയിതാരം
ദ്രോണകലശം പ്രത്യുത്തമീയം
രസം ഗമയതി

(തമിമം സോമം)

ഋഷീണാം സപ്ത വാണീഃ — ഹന്ദാംസി

അഭി ന്ദഷത

— അഭിഷ്യാവന്തി

അർത്ഥം.-ആ സോമൻ ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ശോപവിത്രത്തിൽ വർത്തിച്ച് മധുരരസം പ്രദാനം ചെയ്യുന്ന ദ്രോണകലശത്തിലേയ്ക്ക് സ്വന്തം ചാരമെത്തിക്കുന്നു. ആ സോമനെ ഋഷിമാരുടെ ഗായത്രാദികളായ ഏഴ് ഹന്ദസ്സുകൾ സ്തുതിക്കുന്നു.

4 പരിണേതാമതീനാം

വിശ്വദേവോഽഭാഭ്യഃ

സോമപുനാൻവചോവിശ്വരൂഃ

അന്വയം:-

മതിനാം നേതാ	— സ്തുതിനാമീശ:
വിശ്വ-ദേവ:, അഭാഭ്യ:	— സർവ്വദേവോപേത:, കൈശ്ചിദഹി:സിത:
ഹരി: സോമ: പുനാന:	— ഹരിതവസ്തസ്സോമ: പുയമാനസ്സൻ
ചമോ: പരി വിശൽ	— അധിഷ്ഠവണഫലകയോ: പരിവിശതി

അർത്ഥം:-സ്തുതികൾക്കിടയ്ക്കും എല്ലാ ദേവന്മാരോടും കൂടിയ
വനം ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്തവനും പച്ചനിറമിയുന്നവനും
മായ സോമൻ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, സംസ്കരണത്തി-
നുള്ള പലകകളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു.

5 പരിവൈരീരൻസ്വധാ

ഇന്ദ്രേണയാഹിസരഥം.

പുനാനോവാഘഭാഘഭ്ഠിരമർത്യ:

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) വാഘൽ-

ഭി: പുനാന: — ഗൃതപിശി: പുയമാന:

(ഹവിഷാം പ്രേരകൈ

ര്യഗൃതപിശി:) വാഘൽ — ഉഘൃതമാന:

അമർത്യ: — മരണധർമ്മരഹിതസ്വപം

ഇന്ദ്രേണ സരഥം. — സമാനം രഥമാഭര്യ

വൈരീ: സ്വധാ: — ദേവസംബന്ധീനി ബലാനി,
ദേവസേനാ:

അന്വ പരി യാഹി — പരിഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഗൃതപിശകളാൽ ശുദ്ധീകരിക്ക-
പ്പെടുന്നവനും ഹവിസ്സെത്തിക്കുന്ന അവരാൽ വഹിക്കപ്പെടുന്ന
വനും അമാനമായ അവിട്ടുന്ന് ഇന്ദ്രനോടുകൂടി ഒരേ തേരിൽ
കയറി ദേവസംബന്ധികളായ ബലങ്ങളെ (ദേവസേനയെ)
പിൻതുടന്നു പ്രാപിച്ചാലും.

6 പരിസപ്തിൻവാജയ

ദേവോദേവേഭ്യസ്തഃ

വ്യാനശിഃപവമാനോവിധാവതി

വ. 6

അന്വയം:-

സപ്തിഃ ന വാജ-യഃ — അശ്വഇവ യുദ്ധമിച്ഛൻ
 ദേവഃ, ദേവേഭ്യഃ സുതഃ — ദ്യോതമാനഃ, ദേവാത്ഥമഭിഷ്ഠതഃ
 വി-ആനശിഃ, പവമാനഃ — വ്യാപീ, പവിത്രേണ പുയമാന
 സ്സോമഃ
 പരി വി ധാവതി — പരിതഃ പാത്രയാണുഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-കുതിരപോലെ യുദ്ധേച്ഛാപു. പ്രകാശമാനനും
 ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സംസ്കരിച്ചുപ്പെട്ടവനും വ്യാപിക്കുന്നവനും
 ശോപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിച്ചുപ്പെടുന്നവനുമായ സോമൻ പാ
 ത്രങ്ങളെ മുറുപ്പു പ്രാപിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-7-കാണോ പർവ്വതനാരദാവൃഷി

1 സഖായത്നനിഷീദതേ

പുനാനായപ്രഗായത

ശിശൂന്നായജൈഞ്ഞഃപരിഭ്രഷതശ്രിയേ

അന്വയം:-

ഹേ സഖായ, ആ
 നി സീദത — സ്നോതാരഃ, ഭൃതപിജഃ, സ്നോതു
 മുപവിശത
 (അഥ) പുനാനായ പ്ര
 ഗായത — പുയമാനായ സോമായ
 പ്രകഷ്ണ ഗായത
 (തതസ്തം) ശിശൂം ന — യഥാശിശൂം പുത്രം പിതരേ ആ
 ഭരണൈരിവ

യജ്ഞൈഃ — യജനീയൈർഹവിഭിഃ മിശ്ര
 ണൈശ്ച
 ശ്രീയേ പരി ദൃഷത — ശോഭാത്ഥം പരിതോലങ്ക്രത

അർത്ഥം.—അല്പയോ ചങ്ങാതികളായ സ്നോതാക്കളേ, ഋഗ്വേദം
 കൈകളേ, സ്മരിക്കാനായിരിക്കുക; എന്നിട്ട് ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെ
 ടുന്ന സോമന്നവേണമി നന്നായി പാടുക. (സാമഗാനം ചൊ
 ലുക.) പിന്നെ, അവിടുത്തെ, കിടാവായ മകനെ അച്ഛനായ
 മാർ ആരേണങ്ങളേക്കൊണ്ടെന്നപോലെ, യജനീയങ്ങളായ ഹ
 വിസ്സുകളാലും കൂട്ടുഭവ്യങ്ങളാലും ശോഷ്ണായി മുറുമുലയ്ക്കുക.

2 സമീവഥ്സന്നമാതൃഭി

സ്സ്യജതാഗയസാധനം.

ദേവാവ്യം മമമഭിപീശവസ.

അനവധം:

(ഹേ ഋഗ്വേദം)

ദേവ-അവ്യം

— ദേവാനാം രക്ഷകം

മദം, മപി-ശവസം

— മനേഹേതും, ലിഗുണവേഗം,
 അതിശയിത ബലം

ഗയ-സാധനം ഇതം

— ഗൃഹസ്യ സാധനമേനം സോമം

വഥ്സം ന മാതൃഭിഃ

— യഥാവത്സംഗോഭിസ്സംയോജയ
 തി തദാൽ

(മാതൃഭൂതാഭിർവസതീവ

രീഭിഃ) അഭി സംസൃജത — ആഭിമുഖ്യേന സംമിശ്രയ

അർത്ഥം.—അല്പയോ ഋഗ്വേദക്കളേ, ദേവന്മാർക്ക് രക്ഷകവും
 ഹവ്ധേതവ്യം. ഇരട്ടിച്ച വേഗം (എന്തിനെയുമതിശയിക്കുന്ന
 ബലം) ഉള്ളവനും ഗൃഹം നേടിത്തന്നവനുമായ ഈ സോമനെ,
 പൈക്കട്ടിയെ തള്ളപ്പെടേണ്ടോട ചേർക്കുന്നപോലെ, അമ്മമാ
 രായ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളോട് നേരെ ചേ
 രുക.

3 പുനാതാദക്ഷസാധനം

യഥാശദ്ധായവീതയേ

യഥാമിത്രായവരണായശന്തമഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഗുരുപിജഃ) ദക്ഷ-

സാധനം — ബലസ്യസാധനം, സാധകം
സോമം.

ശദ്ധായ വീതയേ യഥാ — ദേവാനാം വേഗായ പാനായ
യഥാ വേതി

യഥാ മിത്രായ വരണായ
ശം-തമഃ — അതിശയേന സുഖകരോഭവതി

(തഥാ) പുനാത — പവിത്രേണ പുനീത

അർത്ഥം.—ബലം നേടിത്തരുന്ന സോമനെ, വേഗത്തിനുവേണ്ടി ദേവന്മാർക്കു കടിക്കാൻ എപ്രകാരമായാൽ ശരിയാകുമോ, മിത്രനും വരണന്നമെപ്രകാരമായാൽ ഏറ്റവും സുഖകരനാകുമോ, അപ്രകാരം ശോപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കുക.

4 അസൃഷ്ടത്വാവസുവിദ

മളിവാണീരന്തുഷത

ഗോഭീഷ്ടവണ്ണമളിവാസയാമസി

അന്വയം:—

(ഹേ സോമം)

വസുവിദം ത്വാ — ധനസ്യഭാത്താരം ത്വാം

അസൃഷ്ടം — ധനാഭിപ്രദാനാത്ഥം

വാണീഃ അഭി അന്തുഷത — അസൃഷ്ടീയാവാചോഭീഷ്ടവന്തി

(വയം) തേ വണ്ണം — ആവരകം രസം

ഗോഭീഃ അഭി
വാസയാമസി — ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാമിഭിരഭി
വാസയാമഃ, ആച്ഛാദയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ധനപ്രദനായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾക്കു ധനാദിദാനത്തിനവേണ്ടി ഞങ്ങളുടെ വാക്കുകൾ പകഴ്ത്തുന്നു. ഞങ്ങളുവിടുത്തെ മറവിയരുന്ന രസത്തെ പാൽ മുതലായവയാൽ മൂടുന്നു.

5 സനോമദാനാംപത
ഇന്ദോദേവഹ്സരാഅസി
സഖേവസഖ്യേഗാതുവിൽതമോവേ

അന്വയം:-

നഃ മദാനാം പതേ,

ഇന്ദോ,

— അസ്മദീയാനാം മകേരാണാം
രസാനാം സ്വാമിൻ, സോമ,

സഃ (ത്വം) ദേവ-ഹ്സരാഃ

അസി

— ദീപ്തരൂപോഭവസി

(സത്വം) സഖാ-ഇവ

സഖ്യേ

— സുഹൃൽ മിത്രായ സത്യം മാഗ്ധം
ജ്ഞാപയതി തദ്വൽ

ഗാതുവിൽ-തമഃ വേ

— അസ്മാകമത്യന്തം മാഗ്ധസ്യ
ലംഭകോഭവ, ജ്ഞാപകോഭവ

അർത്ഥം.-ഞങ്ങളുടെ ഹിഷ്കരങ്ങളായ രസങ്ങൾക്കു് നാമനായ സോമ, അവിടുന്ന് ശോഭനരൂപനാകുന്നു. ആ അവിടുന്ന് സുഹൃത്തു്, തന്റെ ചങ്ങാതിക്കു് ഗരിയായ മാഗ്ധമറിയിക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾക്കേറെവും വഴിയറിയിക്കുന്നവനായി വേദിച്ചു ലം. (ഞങ്ങളെ നല്ലവഴിക്കു നടത്തിയാലും.)

6 സനേമിത്യ്യസുദാ

രക്ഷസങ്ക്വേദിത്രിൺ.

അപാദേവന്വയമഹോയയോധിനഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) അസ്തൽ

സനേമി കൃധി

— അസ്താസു പുരാണം സഖ്യങ്ക്രത

ആ കം ചിൻ അദേവം

— അപിചാദേവനശീലം

അത്രിണം, ദ്വയം

— അദനശീലം, ദ്വയവന്തം,
ബാഹ്യാന്തരമായായുക്തം

രക്ഷസം അപ

— അപ യുദ്ധ്യസ്വ

(കിഞ്ച) നഃ അംഹഃ

യ്യോധി

— പാപം സംപ്രഹര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളിൽ പണ്ടുപണ്ടെയുള്ള ചങ്ങാതമാചരിച്ചാലും. പിന്നെ പ്രകാശമില്ലാത്ത (തമോരൂപനായ) വനം എന്തും ഭക്ഷിക്കുന്നവനും ഉള്ളിലും പുറത്തും രണ്ടു ഭാവങ്ങളുള്ളവനുമായ രക്ഷസ്സിനെ അകറ്റിയാലും. കൂടാതെ, ഞങ്ങളുടെ പാപങ്ങളെ ഒടുക്കിയാലും.

വഴ്ഗ്-8

1 തംവ്സ്സഖായോമദായ

പുനാനമഭീഗായത

ശിശൂന്നയച്ചൈഞ്ഞസ്വദയന്തഗൃത്തിഭിഃ

അന്വയം:-

ഹേ സഖായേ, വഃ മദായ — ഗൃതപിങ്ക്ര, യുയം, ദേവാനാം മദാർത്ഥം

പുനാനം തം അഭീ ഗായത — പുയമാനം സോമമഭീഷ്യത

(തം) ശിശൂം ന — ശിശൂമലങ്ക്രാന്റെ രിവ

യച്ചൈഞ്ഞഃ ഗൃത്തി-ഭിഃ

സ്വദയന്ത — ഹവിഷിമ്മിശ്രണൈസ്തൃതിഭിശ്ച
യഷ്ടാദശാസ്വാദുകർവ്വന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ചങ്ങാതികളായ ഗൃതപിങ്ക്രകളേ, നിങ്ങൾ ദേവന്മാർക്ക് ഹവ്യത്തിനായി ശുദ്ധീകരനായ സോമനെ ന്യൂതിക്കുക. ശിശൂവിനെ ആരേണങ്ങളാലെന്നപോലെ,

അർത്ഥം—ഈ സോമൻ ബലത്തിന് സാധകൻ, ബലം നേടിക്കൊടുക്കുന്നവനാകുന്നു അതുപോലെ വേഗത്തിന്നും വേഗതയുടെ ഭക്ഷണത്തിന്നും യോഗ്യമാകുന്നു. സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട ഈ സോമൻ ഇന്ദ്രാദികളായ ദേവന്മാർക്കേറ്റവും മാധുര്യമുറവനാകുന്നു.

4 ഗോമന്നഇന്ദോഅശ്വവൽ

സുതസ്സഭക്ഷധന്വ

ശുചിന്തേവണ്ണമധിഗോഷ്ടദീധരം

അന്വയം:—

ഹേ സു—ഭക്ഷ, ഇന്ദോ,	— സുബല, സോമ,
സുതഃ നഃ	— അഭീഷ്വതസ്സഭക്ഷാകം
ഗോമൻ, അശ്വ—വൽ	
ധന്വ	— യജ്ഞസാധനഗോയുക്തം, അശ്വയുക്തഞ്ച ധനങ്ഗമയ
(തതോഹം) ശുചിം തേ	
വണ്ണം	— പുതന്തവരസം
ഗോഷ്ട അധി ദീധരം	— ഗോവികാരേഷ്വക്ഷീരാദീഷു മിശ്രയാമി

അർത്ഥം—അല്പയോ നല്ല ബലമുറ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് യജ്ഞസാധനങ്ങളായ പശുക്കളോടും വാഹനസാധനങ്ങളായ കുതിരകളോടും കൂടിയ ധനമെത്തിച്ചാലും. അപ്പോൾ ശുദ്ധമായ അവിടുത്തെ രസത്തെ പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടു ഞാൻ ചേക്കും.

5 സനോഹരീണാംപത

ഇന്ദോദേവഹ്സരസ്തമഃ

സഖേവസഖ്യേനര്യോന്യചേവേ

അന്വയം:-

ഹേ ന: ഹരീണാം	
പതേ, ഇന്ദോ,	— അസുഭീയാനാം ഹരിതവണ്ണാ
	നാം പശുനാം സ്വാമിൻ, സോമ,
ദേവഹ്സരഃ-തമ:	— അതിശയേന ദീപ്യരൂപോപേത:
സ: (ത്വം) നര്യ:	— കർമ്മേതൃദ്യോഹിത:
സഖാ-ഇവ സഖ്യേ	— സഖാമിത്രായേവ
രചേ വേ	— ദീപ്തികരോഭവ

അർത്ഥം.-ഞങ്ങളുടെ പച്ചനിറമുറ്റ വളയ്ക്കുതൂണുകൾക്ക് സ്വാമിയായ സോമ, ഏറ്റവും ദീപ്യരൂപനായ ആ അവിടുന്ന് കർമ്മത്തോക്കൾക്ക് ഹിതകാരിയായി, ചങ്ങാതി ചങ്ങാതിയെന്ന പോലെ, ഞങ്ങൾക്ക് പ്രകാശകരനായാലും.

6 സനേമിത്വസുഭാ

അദേവദാകഞ്ചിദത്രീണ്.

സാഹാർഇന്ദോപരിബാധോഅപദ്വയം

വ. 8

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ത്വം	
സനേമി അസുൽ	— പുരാണം സഖ്യമസ്മാസു കത
ആ അദേവം കം ചിർ	— അപിചാദേവനശീലം കം
	ചിർ
അത്രീണം അപ	— അദനശീല്യ ¹ രാക്ഷസമസ്മത്തോ
	പഗ്നമയ
(കിഞ്ച) സഹാൻ	— ശത്രുനദീവേൻ
ബാധ: പരി	— ബാധമാനാൻ പരിജഹി
ദ്വയം	— ബാഹ്യാഭ്യന്തരമായാദേയോ
	പേതം പരിജഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളിൽ പണ്ടുപണ്ടേയുള്ള ചങ്ങാതമാപരിചാലും. പിന്നെ പ്രകാശിക്കാത്ത (തമോരൂപനായ)വനും എന്തും ക്ഷയിക്കുന്നവനുമായ രാക്ഷസനെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നുകൊണ്ടുപോയും. ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനായി ബാധക

നാരെ കൊന്നാലും. ഉള്ളിലൊന്നും പുറത്തു മറെറൊന്നുമായവ
നെയും കൊന്നാലും.

വക്രം—9—10—11. പാക്ഷുഷോഗ്നിർമാനവശ്രക്ഷുരാഹ്സ
വോ മനുശ്രഷ്ടയഃ

1 ഇന്ദ്രമച്ഛസുതാഇമേ

വൃഷണംയന്തുഹരയഃ

ശ്രഷ്ടീജാതാസഇന്ദവസ്വർവിദഃ

അന്വയം:—

ശ്രഷ്ടീ ജാതാസ,
ഇന്ദവഃ

— ക്ഷിപ്രജാതാഃ, പാത്രേഷു
ക്ഷരതഃ

സ്വഃവിദഃ, ഹരയഃ
സുതാഃ ഇമേ

— സർവ്വജ്ഞാഃ, ഹരിതവണ്ണാഃ
— അഭിഷുതാസ്സോമാഃ

വൃഷണം ഇന്ദ്രം അച്ഛ യന്തു

— കാമാനാം സേകതാരമിന്ദ്രമഭി
ഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം—പെട്ടെന്നുളവായി പാത്രങ്ങളിലൊഴുകുന്നവയും
ഏല്പാമറിയുന്നവയും പച്ചനിറമുററവയും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയു
മായ ഈ സോമങ്ങൾ കാമവഷ്കനായ ഇന്ദ്രനു നേരെ എത്തട്ടേ.

2 അയംഭോയസാനസി

രിന്ദ്രായപവതേസുതഃ

സോമോജൈത്രസ്യചേതതിയഥാവിദഃ

അന്വയം:—

ഭോയ സാനസിഃ

— സങ്ഗ്രാമാർത്ഥം ജേനീയഃ

സുതഃ അയം സോമഃ

— അഭിഷുതസ്സഃ

ഇന്ദ്രായപവതേ

— ഇന്ദ്രാർത്ഥം ക്ഷരതി

(തത്സ്യഃ) ജൈത്രസ്യ

— (കർമ്മണിഷഘ്നീ) ജയശീല
മിത്രം.

യഥാ വിദഃ ചേതതി

— ലോകൈര്യഥാജ്ഞായതേ തഥാ
ജാനാതി

അർത്ഥം.-യുദ്ധത്തിനുവേണ്ടി ജനനിയനും സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട വനമായ ഈ സോമൻ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി ഷോകനും. അങ്ങനെ പ്രാപിക്കുമ്പോഴാണ് വിട്ടുപോയ ജയശീലനായ ഇന്ദ്രനെ ലോകരീതി നുതുപോലെ അറിയുന്നത്. (ഇന്ദ്രന്റെ മഹത്വം മനസ്സിലാക്കുന്നത്.)

3 അസ്യഭിദ്രോമദേഷ്വാ

ഗ്രാമേ'ഗൃഹ്ണീതസാനസി.

വദ്യഞ്ചവൃഷ്ണംഭരതീസമഹ്സുജിത

അന്വയം:-

ആ ഇന്ദ്ര, അസ്യ ഇതി	— അനന്തരമിന്ദ്ര, അസ്യ സോമ
	സൈവ
മദേഷ്വാ	— സഞ്ജാതേഷ്വാ ഹഷ്ടഷ്വാ
സാനസി, ഗ്രാമേ	
ഗൃഹ്ണീത	— ജനനിയം, ഗൃഹീതവ്യം
	ധനർഗൃഹ്ണാതി
(കീഞ്ച) അഹ്സു-ജിത	— ഉകോതം വ്യഗ്രസ്യ ജേതേരുഃ
വൃഷ്ണം വദ്യം ച സ.	
ഭരതീ	— വഷിതാരം വദ്യം സംബിജ്ഞ

അർത്ഥം.-അനന്തരമിന്ദ്രൻ ഈ സോമനാൽ തന്നെ മുളവായ ഹഷ്ടങ്ങളിലാണു, പ്രാപിക്കേണ്ടതും ഏതേണ്ടതുമായ വില്ലെടുക്കുന്നത്. പിന്നെ, യുദ്ധത്തിനുവേണ്ടി വ്യഗ്രനെ ജയിച്ച ഇന്ദ്രൻ അഭിഷേചനമായ വദ്യവും ധരിക്കുന്തു.

4 പ്രധ്വന്വാസോമജ

വിക്രാമേ'ഗൃഹ്ണീത

വ്യഗ്രസ്യ'അപരിശുദ്ധ

ഉഷ്വാമാഭാസ്വർവ്വിദ്.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,	
ജാഗ്രവി: പ്ര ധന്വ	— ജാഗരണശീലസ്ത്വം പ്രക്ഷര
ഇന്ദ്രായ പരി സ്രവ	— പരിത: ക്ഷര
(കിഞ്ച) ഭ്യ-മന്തം, സ്വ:	
വിഭം	— ദീപ്തിയുക്തം, സർവ്വസ്യലംഭകം
ശുഷ്കം ആ ഭേ	— ശത്രുശോഷകം ബലമാഹര

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ഉണർവ്വറ്ററ അവിടുന്ന് നന്നായൊഴുകിയാലും. ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി എമ്പാടുമൊഴുകിയാലും. പിന്നെ, പ്രകാശയുക്തവും എല്ലാം നേടുന്നതും ശത്രുക്കളെ മെലിയിക്കുന്നതുമായ ബലവും ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും.

5 ഇന്ദ്രായവൃഷ്ണമദം

പവസവിശ്വദൗത:

സഹസ്രയാമാപമിക്രൂപിചക്ഷണ:

വ. 9

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) വിശ്വ-

ദൗത:	— സർവ്വൈദ്യൗനീയ:
സഹസ്ര-യാമാ	— ബഹുമാന്യ:
പമി-ക്രൂ	— യജമാനാനാം സന്മാഗ്ന കരണശീല:
വി-ചക്ഷണ:	— സർവ്വസ്യ ഭൂഷാത്മ:
ഇന്ദ്രായ വൃഷ്ണം മദം	
പവസ	— വഷിതാരം മദഹേതും രസം ക്ഷര

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ഏവരാലും ദൗനീയനും പല പല മാന്യങ്ങളിലൂടെ വരുന്നവനും യജമാനന്മാർക്ക് സന്മാഗ്നമുള്ള വാക്കുന്നവനും എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് വഷിപ്പിക്കുന്നതും ഹിഷ്കേതുവുമായ രസം പൊഴിച്ചാലും;

6 അസ്മദ്യുങ്ഗാതുവിത്തമോ

ദേവേഭ്യോമധുതത്തമഃ

സഹസ്രം യാഹിപഥിഭിഃ കനിക്രതേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) അസ്മദ്യു.

ഗാതുവിൽ-തമഃ

— അത്യന്തം മാർഗ്ഗസ്യ ലംകേ

ദേവേഭ്യഃ മധുതൽ-തമഃ

— അത്യന്തം സ്വാദുകാരിത്വം

കനിക്രതേ

— ശബ്ദം കർവ്വൻ

സഹസ്രം പഥി-ഭിഃ

യാഹി

— ബഹുഭിർയാഗ്നിഃ കലശമാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്കേറ്റവും നല്ല മാർഗ്ഗം നേടിത്തരുന്നവനും, ദേവന്മാർക്ക് എത്രയും സ്വാദുകാരിയുമായ അവിടുന്ന് ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ട് ആയിരം വഴികളിലൂടെ ദ്രോണ കലശം പ്രാപിച്ചാലും.

7 പവസ്വദേവവീതയ

ഇന്ദോധാരാഭിരോജസാ

ആകലശം മധുമാനമസോമനസ്സഭഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

ദേവ-വീതയേ

— ദേവാനാം ഭക്ഷണായ

ഭാജസാധാരാഭിഃ പവസ്വ

ബലേന ക്ഷര

മധു-മാൻ നഃ കലശം

ആ സഭഃ

— മദേകരസവാംസ്തപമസുഭീയഃ

ദ്രോണകലശമാസീദ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്തനായ സോമ, ദേവന്മാർക്ക് ഭക്ഷണത്തിനായി ധാരകളോടുകൂടി ബലസമേതമായിരിക്കട്ടെ.

ഹഷ്കരസമുദാ അവിടന്ന് ഞങ്ങളുടെ ദ്രോണകലശത്തിലിരു
ന്നാലും.

8 തവദ്രുഹ്സാഉപ്രുത

ഇന്ദ്രമദായവാവ്യധുഃ

താദേവസോഅമൃതായകംപപുഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ഉദ-പ്രുതഃ	—	വസതീവരയാഖ്യമദകം പ്രതി
ഗച്ഛന്തഃ
തവ ദ്രുഹ്സാഃ	—	സ്വഭൂതാഃ, ദ്രുതഗാമിനോരസാഃ
മദായ ഇന്ദ്രം വവ്യധുഃ	—	മദാത്ഥന്തം വദ്ധ്യന്തി
(തതഃ) ദേവാസഃ കം താ	—	ദേവാസ്സഖകരന്താം
അമൃതായ പപുഃ	—	അമരണാത്ഥം പിബന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, വസതീവരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷ
ലത്തിന്നുനേരെ പായുന്ന അവിടുത്തെ ഗതിവേഗമുററ രസങ്ങൾ
ഹഷ്കത്തിനുവേണ്ടി ഇന്ദ്രനെ വളത്തുന്നു പിന്നെ, ദേവന്മാർ സു
ഖകരനായ അവിടുത്തെ അമരത്വത്തിനായി കുടിക്കുന്നു

9 ആനസ്സതാസഇന്ദവഃ

പുനാനാധാവതാരയി.

വൃഷിദ്യാവേരരിത്യപസ്വർവ്വിഭഃ

അന്വയം:-

ഹേ സുതാസഃ ഇന്ദവഃ,	
രീതി-ആപഃ	— യൈഃ പൃഥിവീപ്രതി സ്രവണ
ശീലാ ആപഃ കൃതാഃ, ഹേ തേ
സോമാഃ
വൃഷി-ദ്യാവഃ	— വൃഷ്യഭീമഖദ്യലോകവന്തഃ
സ്വപവിഭഃ	— സർവ്വസ്യലംഭകാഃ
പുനാനഃ നഃ	— പുനരാനായുര്യമസ്മഭ്യം
രയിം ആ ധാവത	— ധനമാഗമയത

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയും ദീപ്തിയുററവയും ഭൂമിക്കുവേണ്ടി ഔകന്ന ജലങ്ങളല്ലാദീപ്തിച്ചവയുമായ സോമങ്ങളേ, മഴയടനേരെയുള്ള ദൃലോകത്തിലേക്കു നോക്കുന്നവരും എല്ലാം നേടിത്തരുന്നവരും ഭഗോപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവരുമായ നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്ക് ധനമെത്തിച്ചാലും.

10 സോമപുനാനളാമിണാ

വ്യോവാഃവിധാവതി

അഗ്രോവാചഃപവമാനഃകനിക്രതേ

വ. 10

അന്വയം.-

പുനാനഃ സോമഃ

ഊമിണാ പവമാനഃ — ധാരയാപൃതഃ

വാചഃ അഗ്രേ കനിക്രതേ — സ്നോത്രസ്യാഗ്രേ പുനഃപുന
ശൃംഗുഃകർവ്വൻ

അവ്യഃ വാഃ വി ധാവതി — അവേർവ്വാലം, പവിത്രം
വിവിധങ്ഗമൃതി

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ ധാരയോടുകൂടി, ശുദ്ധനായി, സ്നോത്രത്തിന്നു മുമ്പിൽ വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു്, ആട്ടിൻരോമമുററ ഭഗോപവിത്രത്തെ പലപാടു പ്രാപിക്കുന്നു.

11 ധീഭിഹിന്വന്തിവാജിനം

വനേക്രീളന്തമത്യവി.

അഭിക്രിപ്ഷുഷ്ണതയസ്സുസ്വരൻ

അന്വയം:-

വാജിനം, വനേ ക്രീളന്തം — ബലവന്തം, വസതീവദ്യാഖ്യ

അതി-അവി.

ഉദകേ ക്രീഡമാനം
— അതിക്രാന്തപവിത്രം
സോമമൃതി

ധീഭിഃ ഹിനന്തി — സ്തുതിഭീർവൃദ്ധയന്തി
(കിഞ്ച) ത്രി-പുഷ്പം — ത്രിണിസവനാനിസ്തൃശന്തം
സോമം.

മതയഃ അഭി സം
അസ്വരൻ — സ്തോതാരസ്തംസ്തുവന്തി

അർത്ഥം:-ബലവാനും വസതീവരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷലർത്തിൽ കളിക്കുന്നവനും ദശാപവിത്രത്തെ അതിക്രമിച്ചവനുമായ സോമനെ ഗൃത്ഥിക്കുകയും സ്തോത്രങ്ങളാൽ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ മൂന്നു സവനങ്ങളും സ്തംഭിക്കുന്ന അവിടുത്തെ സ്തോതാക്കൾ നേരെ നന്നായിപ്പുകഴ്ത്തുന്നു.

12 അസജികലശാഅഭി

മീളാഹേസപ്തിൻവാജയഃ

പുനാനോവാചഞ്ജനയന്നസിന്ധ്യഭേ

അന്വയം:-

വാജയഃ — യജമാനാനാമന്നമിച്ചൻ സോമഃ
സപ്തിഃ ന മീളാഹേ — അശ്വസ്സങ്ഗ്രാമേ ഇവ
കലശാൻ അഭി അസജി — ആഭിമുഖ്യേന സൃജ്യതേ
(തതഃ) പുനാനഃ വാചം
ജനയൻ — ശബ്ദയൻ
അസിന്ധ്യഭേ — പാത്രേഷുസ്യന്തേ

അർത്ഥം:-യജമാനന്മാർക്കന്നമിച്ചിക്കുന്ന സോമൻ, കുതിര പടക്കളത്തിലേക്കെന്നപോലെ, കലശങ്ങളിൽ നേരെ എത്തിയ്ക്കപ്പെടുന്നു. പിന്നെ, ശുദ്ധനായി ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ട് പാത്രങ്ങളിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു.

13 പവതേഹര്യതോഹരി

രതിഹപരാസിരഹ്മയാ

അഭ്യഷന്മസ്തോത്രച്ഛോവീരവദ്യശഃ

അന്വയം:-

ഹര്യതഃ, ഹരിഃ,	— സ്വ്യാഹണീയഃ, ഹരിതവണ്ണ സ്തോമഃ,
രംഹയാ ഹാരാംസി	— സാധുവേഗേന കടിലാനി പവിത്രാണി
സ്തോത്ര-ഭ്യഃ വീര-വൽ യഗഃ	— പുത്രയുക്തങ്ക്രീർത്തിം
അഭി-അഹ്ൻ അതി പവതേ	— അഭിഗമയന്നതീത്യ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഏവമേകം കാമ്യനം പച്ചനിരമുറവനമായ സോമൻ നല്ല വേഗത്തോടുകൂടി, സ്തോതാക്കൾക്ക് പുത്രയുക്തമായ യഗസ്സുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, വളഞ്ഞുപിരിഞ്ഞ പവിത്രങ്ങളെ അതിക്രമിച്ചു കടന്നൊഴുകുന്നു.

14 അയാപവസവേവയു

ഏധോഽഹാരാഅസൃക്ഷത

രേഭൻപവിത്രംപര്യേഷിവിശ്വതഃ

വ. 11

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ദേവ-യുഃ	— ദേവാൻ കാമയമാനസ്കം
അയാ പവസവ	— അനയാ ധാരയാ ക്ഷര
(തതഃ) മധോഃ ധാരാഃ അസൃക്ഷത	— മദകരസ്യതവാത്മീയാ ധാരാ സ്സൃജ്യന്തേ
(അനന്തരം) രേഭൻ പവിത്രം വിശ്വതഃ	— ശബ്ദയൻ
പരി ഏഷി	— സർവ്വതഃ, പരിഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ദേവകാമനായ അവിടുന്ന് ഈ ധാരയോടുകൂടി ഔകീയാലും. അപ്പോഴാണ് ഹിംകരനായ അവിടുത്തെ സ്വന്തം ധാരകൾ പുറത്തുവിടപ്പെടുന്നത്. പിന്നെ, ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു് ശോപവിത്രത്തെ അവിടുത്തെമ്പാടും പ്രാപിക്കുന്നു.

വസ്ത്രം-12-മുതൽ 16 കൂടി-സപ്തഷ്ഠയഃ (ബ്രാഹ്മസ്യത്യോഭരഭാജഃ, മാരിചഃ കശ്യപഃ, രാഹുഗണോഗോതമഃ, ഭരമോത്രിഃ, ഗാമിനോവിശ്വാമിത്രഃ, ഭാഗ്വവോജമഗ്നിഃ, മൈത്രാവതണിർവ്വസിഃ) ബൃഹതിസതോബൃഹതിഭിപദാവിരാജശ്ചന്ദ്രാസി

1 പരിതോഷിഞ്ചതാസുതം

സോമോയജ്ഞതമഹവിഃ

ഭയമ്പായോനര്യോഅപ്പാഗ്നരാ

സുഷാവസോമമഗ്നിഭിഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഗൃതപിജഃ) യഃ സോമഃ

ഉൽ-തമം ഹവിഃ — ദേവാനാം പ്രശസ്യം ഹവിർവതി

യഃ ആ നര്യഃ അപ്-സു

അന്തഃ ഭയമ്പാൻ — അപിച നരേഭ്യോഹിതഃ വസതിവരിഷ്ഠ ഗച്ഛൻ വേതി

(തം) സോമം അഗ്നി-ഭിഃ

സുസാവ — അധാര്യഭിഷ്ഠതഞ്ചകാര

(തം) സുതം ഇതഃ പരി

സിഞ്ചത — അസ്മാൻ പ്രദേശാദുർധം വസതിവരിഭിഃ പരിസിഞ്ചത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഗൃതപിജകേളേ, യാതൊരു സോമൻ ദേവന്മാർക്കുത്തമമായ ഹവിസ്സാണോ, യാതൊരു സോമൻ മനുഷ്യഹിതകാരിയായി വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ ഗമിക്കുന്നവനാണോ, ആ സോമനെ പടിക്കല്ലുകളാൽ അധാര്യ സംസ്തരിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു. സംസ്തരിച്ച ആ സോമനെ ഇവിടെനിന്ന് മേൽപോട്ട് വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളാൽ നന്നയ്ക്കുക, കളിപ്പിക്കുക.

2 ആനം പുനാനോവിഭിഃ പരിസ്രവാ
 ബ്രഹ്മസ്മരഭിന്തരഃ
 സുതേചിത്വാപസ്മദാമോഅന്ധസാ
 ശ്രീണന്തോഗോഭിതന്തരം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) അബ്രഹ്മഃ — കൈശ്ചിദഹിംസിതഃ
 സ്മരഭിന്തരഃ — അത്യന്തം സുഗന്ധിസ്തപം
 ആനം പുനാനഃ — ഇദാനിം പുയമാനസ്സൻ
 അവിഭിഃ പരിസ്രവാ — അവിവാലകൃതൈഃ പവിത്രൈഃ
 പരിതഃക്ഷര
 സുതേ ചിത് അന്ധസാ — അഭിഷുതേസതി, സകുതുലക്ഷ
 ണേനാനേന
 ഗോഭിഃ ശ്രീണന്തഃ — ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭിഭിമ്മി
 ശ്രവന്തോവയം.
 ഉൽത്തരം, അപസ്മ ത്വാ
 മദാമഃ — ഉൽഗതതരം വസതിവരീഷ
 സ്ഥിതം ത്വാം മദാമഹേ,
 സ്തമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്ത
 വനം ഏറ്റവും സുഗന്ധമുറുവനമായ അവിട്ടന്ത് ഇപ്പോൾ ശു
 ഭ്രീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി ആട്ടിൻരോമംകൊണ്ടുള്ള ഭഗാപവി
 ശ്രങ്ങളിലൂടെ എമ്പാടുംമൊഴുകിയാലും. സംസ്കരിക്കവേ, വറുത്ത
 അരിയോടുകൂടി പശുവിൻപാൽ മുതലായവ ചേർന്നു ഞങ്ങൾ
 പൊങ്ങിവരുന്നവനും വസതിവരീഷന്റെ മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളിൽ
 വാഴിക്കുന്നവനുമായ അവിട്ടത്തെ ഹർഷിപ്പിക്കുന്നു, സ്തുതിക്കുന്നു.

3 പരിസ്രവാനശ്വക്ഷസേദേവമാദനഃ

കുതുരിന്ദർവ്വിപക്ഷണഃ

അന്വയം:-

സുവാനം, ദേവമാദനം	— അഭിഷ്ഠയ്മാണം, ദേവാനാന്തസ്ത്വയിതാ
കൃതുഃ, വിപക്ഷണഃ	— കർത്താ, സർവ്വസ്യ ഭൂഷാ
ഇന്ദ്രഃ ചക്ഷസേ പരി	— സോമസ്തർവ്വേഷാദന്ദ്രനായ പരിസ്രവതി

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും ദേവന്മാർക്ക് പ്രീതികരനും കർത്താവും എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ സോമൻ ഏവർക്കും കാണാനായൊഴുകുന്നു.

4 പുനാനസ്തോമധാർയാ
പോവസാനോഅഷ്സി
ആർത്തായോനിതൃതസ്യസിദ
സ്യഥ്സോദേവഹിരണ്യയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, സോമ,

പുനാനഃ	— പുനമാനസ്ത്വം
അപഃ വസാനഃ	— വസതീവര്യോഖ്യോന്നദ്യകാന്യാച്ഛാദയൻ
ധാർയാ അഷ്സി	— പവിത്രങ്ഗച്ഛസി
(തതഃ) രത-ധാഃ	— രത്നാനാം ദാതാത്വം
ഋതസ്യ യോനിഃ ആ	
സിദസി	— സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനം നിഷീദസി
ഉഥ്സഃ ഹിരണ്യയഃ	— പ്രസ്യദനശീലസ്ത്വം ഹിരണ്മയോവേസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവനായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിടന്ന് വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷന്മാരുടെ മറച്ചു മൂടി കൊണ്ട്, ദശാപവിത്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. രത്നം തന്നെത്തന്നെ അവിടന്ന് സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിരിയ്ക്കുന്നു. മഴകുന്ന അവിടന്ന് സ്വർണ്ണമയനാകുന്നു.

5 ഹാനഃഉയദ്വിവ്യയുപ്രിയഃ

പ്രതഃസധസ്ഥമാസദതീ

ആപൃച്ഛസ്വരണഃവാജീഽഹ്ന്തി

തൃഭിമ്യതോവിപക്ഷണഃ

വ. 12

അന്വയം:-

മധു, പ്രിയം, ദിവ്യം — മദകരം, പ്രീണനകാരി,
ദിവിലേവം.

(സോമവല്ലി ലക്ഷണം)

ഉയഃ ഹാനഃ — സോമഃ

പ്രതഃ സധ-സ്ഥഃ ആ
അസദതീ

— പുരാതനം സ്ഥാനം, അന്തരീക്ഷ
മാസീദതി

(തതഃ) തൃ-ഭിഃ യുതഃ

— കർമ്മേണൈര്യുതപിഭിഃ
പരിശോധിതഃ

വി-പക്ഷണഃ

— സർവ്വസ്യദ്രവ്യാസോമഃ

ആ-പൃച്ഛഃ, ധരണഃ

— കർമ്മണാപ്രപ്തവ്യം, കർമ്മണോ
ധാരയിതാരം യജമാനം

വാജീ അഹ്ന്തി

— അന്നവാന്മസൻ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഹാഷ്കരവ്യം പ്രീതികരവ്യം ദ്യോവിലുണ്ടായതുമായ സോമവള്ളിയാകുന്ന അകിടീനെ കരക്കുന്ന സോമൻ പുരാതനസ്ഥാനമായ അന്തരീക്ഷത്തിലിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, കർമ്മേണാക്കളായ യുതപിക്കുകളാൽ ശുദ്ധീകരിച്ചുപ്പെട്ടവനായി, ഏറ്റവും കാണുന്ന സോമൻ കർമ്മത്തിൽ സംഗതനിവാരകനും കർമ്മം താങ്ങുന്നവനുമായ യജമാനനെ അന്നവാനായി പ്രാപിക്കുന്നു.

6 പുനാനസ്തോമജാഗ്രവി

രവ്യോവരേപരിപ്രിയഃ

ത്വപഃവിപ്രോത്ഥവോഽഗീരസുതോ

ധ്യായതവതീമിക്ഷണഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ജാഗ്രവിഃ,

പ്രിയഃ — ജാഗരണശീലഃ,
പ്രീണയിതാത്വം

പുനാനഃ അവ്യഃ വാരേ

പരി — പൃഥ്വാനസ്തന്നവേർച്ചാലേ,
പവിത്രേ പരിക്ഷരസി

(കിഞ്ച) വിപ്രഃ തം

അങ്ഗിരഃ-തമഃ അഭവഃ — മേധാവിത്വമങ്ഗിരസാം
വരിഷഃ, പിതൃണാനേതാ
വേസി

(സഃ തം) നഃ യജ്ഞം

മധ്വാ മിമിക്ഷ — അസൃദീയം യജ്ഞമാത്ഥീയേന
രസേന സിഞ്ച

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഉണർവ്വറ്ററ, പ്രീതികരനായ അവിടുന്ന് ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ആട്ടിൻരോമമറ്ററ ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നു. പിന്നെ, മേധാവിയായ അവിടുന്ന് അംഗിരസ്സുകൾക്കു ശ്രേഷ്ഠനായി, പിതൃക്കൾക്കു നേതാവായി ഭവിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ സ്വന്തം മധുരരസത്താൽ നനച്ചാലും.

7 സോമോമീഡ്യാൻപവതേഗാതുവിതമ

ഋഷിർവിപ്രോവിചക്ഷണഃ

താങ്ക്വിർഭവോഭേവവീതമ

ആസൃദ്യംരോഹയോദീവി

അന്വയം:-

മീഡ്യാൻ,

ഗാതുവിൽ-തമഃ, — സേകതാ, അത്യന്തം മാഗ്ദ്വ്യ
ലംഭകഃ

ഋഷിഃ, വിപ്രഃ,

വി-ചക്ഷണഃ — അതീന്ദ്രിയദ്രഷ്ടാ, മേധാവി,
വിദ്രഷ്ടാ

5 ഹോനമുധർത്രിവൃദ്ധധ്വപ്രിയം

പ്രതംസധസ്ഥമാസഭേ

ആപൃച്യസ്യതംവാജ്യം

തൃഭിമുതോവിപക്ഷണഃ

വ. 12

അന്വയം:-

മധു, പ്രിയം, ദിവ്യം — മദകരം, പ്രീണനകാരി,
ദിവീഭവം.

(സോമവല്ലഭി ലക്ഷണം)

ഉധഃ ഹോനഃ — സോമഃ

പ്രതം സധസ്ഥം ആ
അസഭേ

— പുരാതനം സ്ഥാനം, അന്തരിക്ഷ
മാസീഭതി

(തതഃ) തൃഭിഃ ധൃതഃ

— കർമ്മനേതുഭിര്യത്പിഭിഃ
പരിശോധിതഃ

വിപക്ഷണഃ

— സർവ്വസ്യദൃഷ്ടാസോമഃ

ആപൃച്യം ധൃതം

— കർമ്മണാപ്രപ്തവ്യം, കർമ്മണോ
ധാരയിതാരം യജമാനം

വാജീ അഹ്തി

— അന്നവാന്മസൻ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഹയ്കരവു. പ്രീതികരവു. ദ്യോവിലുണ്ടായതു
മായ സോമവള്ളിയാകുന്ന അകിടിനെ കറക്കുന്ന സോമൻ പുരാ
തനസ്ഥാനമായ അന്തരിക്ഷത്തിലിരിക്കുന്ന പിന്നെ, കർമ്മ
നേതാക്കളായ ഋത്വിജകളാൽ ശുദ്ധീകരിച്ചുപ്പെട്ടവനായി,
ഏറ്റവും കാണുന്ന സോമൻ കർമ്മത്തിൽ സംശയനിവാരകനും
കർമ്മം താങ്ങുന്നവനുമായ യജമാനനെ അന്നവാനായി പ്രാപി
ക്കുന്നു.

6 പുനാനസ്തോമജാഗ്രവി

രവ്യോവരേപരിപ്രിയഃ

ത്വംവിപ്രാഅഭവോഽഗ്നിരന്യമോ

ധോമജഞ്ചിമിക്ഷണഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ജാഗ്രവിഃ,

പ്രിയഃ

— ജാഗരണശീലഃ,
പ്രീണയിതാത്വം

പുനാനഃ അവ്യഃ വാരേ
പരി

— പുയമാനസ്സുനവേർവാല്യേ,
പവിത്രേ പരിക്ഷരസി

(ക്രിഞ്ച) വിപ്രഃ തം

അങ്ഗിരഃ-തമഃ അഭവഃ

— മേധാവിത്വമങ്ഗിരസാം,
വരിഷഃ, പിതൃണാനേതാ
വേസി

(സഃ തം) നഃ യജ്ഞം

മധാ മിമിക്ഷ

— അസൃദീയം യജ്ഞമാത്മീയേന
രസേന സിഞ്ച

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഉണർവ്വുറ്റ, പ്രീതികരനായ അവിടുന്ന് ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നു. പിന്നെ, മേധാവിയായ അവിടുന്ന് അംഗിരസ്സുകൾക്കു ശ്രേഷ്ഠനായി, പിതൃക്കൾക്കു നേതാവായി ഭവിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ സ്വന്തം മധുരരസത്താൽ നനച്ചാലും.

7 സോമോമീഡ്യാൻപവതേഗാതുവിത്ഥ

ഋഷിർവ്വിപ്രോവിചക്ഷണഃ

താങ്ക്വിർഭവോഭേവവിത്ഥ

ആസുര്യംരോഹയോഭിവി

അന്വയം:-

മീഡ്യാൻ,

ഗാതുവിൽ-തമഃ

— സേക്താ, അത്യന്തം മാത്സ്യ
ലംകേഃ

ഋഷിഃ, വിപ്രഃ,

വിചക്ഷണഃ

— അഹ

സോമഃ പവതേ — ക്ഷരതി (തതഃ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)
 (ഹേ സോമ,) കവിഃ തപഃ — ക്രാന്തശീതചത്യന്തം ദേവ
 ദേവ-വിതമഃ അഭവഃ — കാമോഭവസി
 (അപിച) ദിവീ സൂര്യം — പ്രാദഭാവയസി
 ആ രോഹയഃ

അതം-വഷിക്കുന്നവനും നല്ല മാർഗ്ഗമേറവും നേടിത്തന്ന
 നവനം ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കുപുറം കാണുന്നവനും മേധാവിയും എ
 ല്ലാം കാണുന്നവനുമായ സോമനൊഴുകുന്ന (എനി നേരിട്ട്)
 അല്ലയോ സോമ, കവിഞ്ഞുകാണുന്ന അവിട്ടന്നു ഏറവും ദേ
 വകാമനാകുന്നു പിന്നെ, അവിട്ടന്നാണു ദ്യോവിൽ സൂര്യനെ
 ഉയർത്തുന്നത്

8 സോമഉഷ്വാണസ്സോതളി

രധിഷ്ഠിരപിനാം

അശ്വായേവഹരിതായാതിയാർയാ

മന്ത്രായാതിയാർയാ

അന്വയം -

സോതളിഃ സുവാനഃ — അഭിഷുണ്വതഭിരൂത്പിശിരഭി
 ഷുയമാണഃ

സോമഃ അവിനാം

സ്തൂ-ഭിഃ — സമുച്ഛിന്തൈർവ്വാലൈഃ
 പവിത്രൈഃ

അധി ഉ

— അധികജ്ഗച്ഛതി വലു

അശ്വായ-ഇവ ഹരിതാ

— ബന്ധവയേവ, ഹരിതവസ്തായാ

യാരയാ യാതി

— ഗച്ഛതി

മന്ത്രയാ യാരയാ യാതി

— മദകാരിണ്യാ യാരയാ ദ്രോണ
 കലശമഭിഗച്ഛതി

അതം-സംസ്തതാക്കളായ ഋത്പിക്കകളാൽ സംസ്തരിയ്ക്ക
 പ്രകൃത സോമൻ ആട്ടിൻ രോമമുറ ഉയന്ന ദശാപവിത്രങ്ങളി
 16 ാരാജമായൊഴുകുന്നവല്ലൊ പെൺകുതിരയാലെന്ന

പോലെ പച്ചനിറമുററ ധാരയാലൊഴുകുന്നു. ഹിഷ്മിയറുന്ന പ്രവാഹത്താൽ ദ്രോണകലശം പ്രാപിക്കുന്നു.

9 അനുപേഗോമാൻഗോഭീരക്ഷാ
 സ്സോമോദഗ്ധാഭീരക്ഷാഃ
 സമുദ്രന്നസംവർണാനൃഗ
 നന്ദീമദായതോശതേ

അനവയം:-

ഗോ-മാൻ അനുപേ	— ഗോയുക്തസ്സോമോനിപ്ലഭേശേ
കലശേ
ഗോഭീഃ അക്ഷാഃ	— ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭീഭി
സ്സഹ ക്ഷരതി
(സഃ) സോമഃ ദഗ്ധാഭീഃ
അക്ഷാഃ	— ഗോഭീസ്സഹ ക്ഷരതി
(കീഞ്ച) സമുദ്രം ന	— ഉദകാനി സമുദ്രമിവ
സം-വർണാനി അശ്വൻ	— സംജേനീയാനി
രസരൂപാണുനാനി
'ദ്രോണകലശജ്ഗച്ഛതി
(കീഞ്ച) മന്ദീ മദായ
തോശതേ	— മദകരസ്സോമോമദാത്ഥം
ഹന്യതേ, അഭീഷ്ടയതേ

അർത്ഥം.-പശുക്കളോടുട്ടിയ സോമൻ താഴ്ന്നിടത്തുള്ള ദ്രോണകലശത്തിൽ പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടുട്ടി ഒഴുകുന്നു. ആ സോമൻ പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടുട്ടിയൊഴുകുന്ന (ആവാഹനമാദരത്തിന്നവേണ്ടി) പിന്നെ, ജലങ്ങൾ സമുദ്രത്തെക്കൊണ്ടുപോലെ ജനീയങ്ങളായ രസാനങ്ങൾ ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഹിഷ്മിയറുന്ന അവിടന്നു ചതച്ച സംസ്കരിച്ചുപ്പെടുന്നു.

10 ആസോമസുവാനോഅഗ്രീഭീ

സ്വീരോവാരാണ്യവൃയാ

ജനോനപുരിചചോർവിശദ്ധരി

സ്സദോവനേഷുധോധിഷ്ഠ

വ. 13

അനവയം:-

ഹേ സോമ, അഗ്രീഭീ:

സുവാന:

അവൃയാ വാരാണി

തിര: ആ

ഹരി: ചചോ:

ജന: ന പുരി വിശൽ

(സത്വം) വനേഷു സദ:
ധോധിഷ്ഠ

— ഗ്രാവഭീരഭീഷുയമാണസ്വം

— അവിമയാനി വാലാനി,
പവിത്രാണി

— തിരസ്കർവ്വണസ്തന്നാ
പവസാ

— ഹരിതവണ്ണ: അധിഷ്ഠവണ
ഫലകയോരുപരിസ്ഥിതേ
കലശേ

— യഥാ ജന: പുരേ പ്രവിശതി
തദാശി

— കാഷ്ഠനിർമ്മിതേഷു പാത്രേഷു
സ്ഥാനം കരോഷി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിച്ചു പെട്ട അവിടന്ന് ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രങ്ങളെ തള്ളി നീക്കി നേരെ ഓഴുകിയാലും പച്ചനിറമുറ്റവനായി സംസ്കരണ സ്തലകളുടെ മുകളിൽ, ദ്രോണകലശത്തിൽ, ജനം നഗരത്തിലെമ്പോലെ പ്രവേശിക്കുന്ന ആ അവിടന്ന് മരംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പാത്രങ്ങളിലിരിപ്പിടമുണ്ടാക്കുന്നു.

11 സമാമൃജേതിരോഅണ്യാനിമേഷ്യോ

മീളഹേസപ്സിന്പാജയ:

അനമാദ്യപവമാനോമനീഷിഭീ

സ്സോമോവിപ്രഭീരക്വചഭീ:

അന്വയം:-

അനു-മാദ്യഃ — സർവ്വൈരനുമാദനീയ
 മനീഷി-ഭിഃ പവമാനഃ — ഗൃതപിഭിഃ പൂയമാനഃ
 വിപ്രഭിഃ ഗൃക്വ-ഭിഃ — മേധാവിഭിസ്തതിമന്ദിരഭിഷ്ടുതഃ
 വാജ-യഃ സഃ സോമഃ — അന്നകാമസ്തഃ
 അണാനി മേഷ്യഃ തിരഃ — അണുനി, സുകുഷാണി മേഷ്യഃ
 അവേരോമാണി പവി
 ത്രാണി തിരസ്കർവ്വന്
 സപ്തിഃ ന മീള്ഹേ മമുജേ — ജയകാമൈരശ്വസ്സുങ്ഗ്രാമേല
 ങ്ക്രിയതേ, തദ്വദലങ്ക്രി
 യതേ, ശോധ്യതേ

അർത്ഥം:-ഏവരാലും അനുമാദിയില്ലപ്പെടേണ്ടവനും, ഗൃതപിക്കു കളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും മേധാവികളായ സ്തോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നവനും അന്നകാമനുമായ ആ സോമൻ സുകുഷുണ്ടായ ആട്ടിൻരോമമുറ്റ ദശാപവിത്രങ്ങളെ വകവെക്കാതെ ഒഴുകി, ജയേച്ഛമൃക്കളാൽ യുദ്ധത്തിൽ കതിര അലങ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നപോലെ, ഗൃതപിക്കുകളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നു, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

12 പ്രസോമദേവവീതയേ

സിന്ധുന്പിപ്യേഅണ്ണസാ

അംശോഃപയസാമദിരോനജാഗൃവി

രച്ഛാകോശ്ചധൃത്യുതം

അന്വയം:-

ഹേ സോമ,
 ദേവ-വീതയേ — ദേവാനാം പാനായ
 അണ്ണസാ സിന്ധുഃ ന പ്ര
 പിപ്യേ — ഉദകേന നദീവ പ്രപ്യായസേ
 (സത്വം) ന മദിരഃ,
 ജാഗൃവിഃ — ഇദാനിമ്മദകരഃ, ജാഗരണശീലഃ
 (ന സമ്പ്രത്യന്തേ)

നംഗോഃ പയസാ — ലതാവണ്യസ്യ രസേന
 ധൃഷ്ട്യം കോശം അച്ഛ — മധുരരസസ്യ ക്ഷാരതയിതാനം
 ദ്രോണകലശത്തിനേനൈ ചെല്ലുന്നു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ദേവന്മാർ കടിക്കാനായി, ജലത്താൽ നദിയെന്നപോലെ, രസത്താലവിടന്ന് വലിക്കുന്നു. ആ അവിടന്ന് ഇപ്പോൾ ഹിംകരണം ഉണ്ടർപ്പുറവനായി, ലതാവണ്യത്തിന്റെ രസത്തോടുകൂടി, മധുരരസം തരുന്ന ദ്രോണകലശത്തിന്നുനേരെ ചെല്ലുന്നു.

13 ആഹര്യതോഅർജുനേഅൽകേഅവ്യത

പ്രിയസ്സുനൻമർജ്യഃ

തമിംഹിനന്ത്യപസോയഥാരഥം

നദീഷ്വാഗേന്യോഃ

അന്വയം:—

ഹര്യതഃ സുനഃ ന പ്രിയഃ — സ്വപ്നനീയഃ പത്രജവ
 പ്രീണയിതാ
 മർജ്യഃ — മർജനീയഃ, ശോധനീയസ്സോമഃ
 അർജുനേ അൽകേ ആ
 അവ്യത — അർജുനവണ്ണരൂപേ പവിത്രേ
 ആവൃണോതി
 തം ഈം നദീഷ്വ — ഏനം സോമം വസതീവരീഷ്വ
 ദ്വീഗുലയഃ
 അപസഃ യഥാ രഥം — വേഗവത്തോജനാസ്സദ്ഗ്രാമേഷ്വ
 യഥാ രഥം പ്രേരയന്തി തദത്
 ഗേന്യോഃ ആ ഹിനന്തി — ബാഹ്വോഃ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.—ഏവർക്കും കാര്യവും പത്രമെന്നപോലെ പ്രീതികരവും ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടേണ്ടവനുമായ സോമൻ വെൺനിറമുറ ശോപവിത്രത്തെ മുട്ടുന്നു. ഈ സോമനെ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങളിൽ കർമ്മനേതാക്കളുടെ വിരലുകൾ, വേഗവത്തായ യോദ്ധാക്കൾ യുദ്ധങ്ങളിൽ തേർതെളിക്കുന്നപോലെ, കൈകളിൽവെച്ചു സംസ്കരിക്കുന്നു.

14 അഭിസോമാസആയവഃ
 പവന്തേമദ്യമദം
 സമുദ്രസ്യായീവിഷുപിമനീഷിണോ
 മഥ്സരാസസ്വർവിഭഃ

അന്വയം:-

മനീഷിണഃ, മഥ്സരാസഃ— മനസഹുശിതാരഃ, മദകരാഃ
 സ്വഃ-വിഭഃ ആയവഃ

സോമാസഃ — സർവ്വസ്യ ലംഭകാഃ, ഗമനശീലാ
 സ്സോമാഃ

സമുദ്രസ്യ അധി വിഷുപി— അന്തരീക്ഷസ്യാധികം
 സമുച്ഛിതേ സ്ഥാനേ, പവിത്രേ

മദ്യം മദം അഭി പവന്തേ — മദകരം രസമഭിതോ
 നിർഗ്ഗമയന്തി

അർത്ഥം:-മനസ്സിന്നീശത്വമുറവയും, ഹിഷ്കരങ്ങളും എല്ലാ
 നേടിത്തരുന്നവയും ഗമനശീലങ്ങളുമായ സോമങ്ങൾ അന്തരി
 ക്ഷത്തിന്റെ ഉന്നതസ്ഥാനത്തിലുള്ള ദശാപവിത്രത്തിലൂടെ
 ഹിഷ്കരമായ രസം പുറത്തുവിടുന്നു.

15 തർൽസമുദ്രപവമാനഉമ്ചിണാ
 രാജാദേവഗുതംബൃഹൽ
 അഷ്വിനിത്രസ്യവർണസ്യധർമ്മണാ
 പ്രഹിന്യാനഗുതംബൃഹൽ

വ. 14

അന്വയം:-

പവമാനഃ, ദേവഃ — പൂയമാനഃ, ദേവതമാനഃ

ബൃഹൽ ഗുതം രാജാ — അത്യന്തം സത്യഭൂതസ്സോമാഃ

സമുദ്രം ഉമ്ചിണാ തർൽ — കലശം ധാരയാ തരന്തി

ഹിന്യാനഃ ബൃഹൽ ഗുതം — പ്രേര്യമാണോത്യന്തം
 സത്യഭൂതസ്സഃ

പരണസ്യ

— മിത്രാവരണയോദ്ധാരണാത്ഥം

ദി

— പ്രഗച്ഛതി

മം.-ശുദ്ധീകരണം പ്രകാശമാനം അത്യന്തം സത്യം
 സോമൻ ദ്രോണകലശത്തെ ധാരയോടുമടി കടന്നെ
 പ്രരിപ്പിജ്ഞപ്പെടുന്ന, അത്യന്തം സത്യഭൂതനായ അവിടു
 ത്വവരണമാർദ്ദ്യം കൈക്കൊള്ളാനായി നന്നായൊഴുകുന്നു.

തൃണീര്യോമാനോഹര്യതോവിചക്ഷണോ

രാജാഭേവസ്സമുദ്രിയഃ

ഃ:-

യോമാനഃ — കർമ്മണേന്ദുഭിന്നീയമൃമാനഃ

, വി-ചക്ഷണഃ — സ്തപ്തഹണീയഃ, വിദുഷാ

യഃ, ഭേവഃ രാജാ — അന്തരീക്ഷേഭവഃ,

ദ്യോതമാനസ്സോമാഃ

കർമ്മം.-കർമ്മണാക്കളാൽ നിയന്ത്രിജ്ഞപ്പെടുന്നവനും ഏവ
 മൃനം ഏലാം കാണുന്നവനും അന്തരീക്ഷത്തിലുള്ളവായവ
 ഹാശമാനനുമായ സോമൻ

1 ഇന്ദ്രായപവതേമദേ

സ്സോമോമതത്പതേസുതഃ

സ്തഹസ്രധാരോഅത്യവ്യമഹ്തി

തമീമുജന്ത്യായവഃ

മം:-

സുതഃ സോമഃ — മാദകഃ അഭീഷുതസ്സുതഃ

തേ ഇന്ദ്രായ

— മതത്തിര്യക്തായേന്ദ്രായ ക്ഷരതി

ത

സു-ധാരഃ

— ബഹധാരോരേന്ദ്രാ

അവ്യം അതി അഷ്തി — അവിമയം പവിത്രമത
 - ഗച്ഛതി
 തം ഇം ആയവഃ തുജന്തി — തമേവസോമം മനുഷ്യാ
 യന്തി

അർത്ഥം-ഹഃകനായി, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനുള്ളതല്ലാത്ത ചേൻ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി ഒഴുകുന്ന കണക്കുള്ളതല്ലാത്ത അവിടന്ന് ആതിർഭോമമറ്റ ദശാപര അതിക്രമിച്ചു പോകുന്നു. അവിടത്തെത്തന്നെ മനുഷ്യകരിക്കുന്നു. (യുഗകം)

18 പുനാനശ്ചമുജനയന്തതിങ്ക്വി
 സ്തോമോദേവേഷുരണ്യതി
 അപോവസാനഃപരിഗോഭിരുന്തര
 സ്സീദൻവനേഷവത്യത

അന്വയം -

ചമു പുനാനഃ — ചമോഃ, അധിഷ്ഠവണര
 യോരഭിഷുയമാണഃ
 മതിം ജനയൻ, കവിഃ — സ്തുതിമുൽപാദയൻ, ക്രാ
 പ്രജ്ഞഃ
 ഉൽ-തരഃ സോമഃ
 ദേവേഷു രണ്യതി — ഉൽഗതതരസ്സുഇന്ദ്രാഭിഷു
 (കിഞ്ച) അപഃ വസാനഃ — വസതിവരിരാച്ഛാദയൻ
 വനേഷു സീദൻ — കാഷ്ഠേഷു, പാത്രേഷു പ്ര
 ഗോഭിഃ പരി അവത്യത — ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭ
 ഛാദ്യതേ

അർത്ഥം-സംസ്കരണപ്പലകകളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കുകയും സ്തോത്രമുൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്നവനും കവിഞ്ഞ ജ്ഞാനവനും ഉയർന്നവരുന്നവനുമായ സോമൻ ഇന്ദ്രാഭിദേവന്മാർക്കു സീദുന്നു. പിന്നെ, വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജ്യമുടിക്കൊണ്ടു്, മരംകൊണ്ടുള്ള പാത്രങ്ങളിലിരുന്ന്, പപാൽ മുതലായവയാൽ മുക്കപ്പെടുന്ന

19 തവാഹംസോമരാണ
 സഖ്യേന്ദ്രോദിവേദീവേ
 പുത്രണിബദ്യോനിചരണിമാമവ
 പരിധിരതിതാമ്ഹി

അന്വയം:-

ഹേ ബദ്യോ, ഇന്ദ്രോ,	— ബദ്യവണ്ണ, ദീപ്, സോമ,
സോമ,	
തവ സഖ്യേ അഹം	— അന്വഹം രഥേ
ദിവേ-ദീവേ രരണ	— ബഹുനി രക്ഷാംസി മാം
പുത്രണി മാം	— നിചീനം ചരണി, ബാധന്തേ
നി അവ ചരണി	
താൻ പരി-ധീൻ അതി	— രാക്ഷസാന്തരീത്യ ഗച്ഛ, ദഹി
ഇഹി	

അർത്ഥം:-അല്ലയോ തവിട്ടുനിറമുള്ള, പ്രകാശമാനനായ സോമ, അപിടുത്ത ചങ്ങാത്തത്തിലാണ് ഞാൻ ദിവസം പ്രതി രമിക്കുന്നത്. വളരെ രക്ഷസ്സുകൾ എന്റെ ചുവട്ടിൽ ചരിക്കുന്നു, എന്നെ ബാധിക്കുന്നു. ആ രാക്ഷസന്മാരെ കൊന്നാലും.

20 ഉതാഹന്നക്തമുതസോമതേദീവാ
 സഖ്യായബദ്യേന്ദ്രോ
 ഘ്യാണാതപന്തമിസൃത്യപര
 ശ്ലക്നാജ്വപപ്സവി

വ. 15

അന്വയം:-

ഹേ ബദ്യോ, സോമ, ഉത	— ബദ്യവണ്ണസോമ, അപിച
നക്തം ഉത ദീവാ	— അഹോരാത്രയോഃ
സഖ്യായ തേ ഉന്ദ്രോ	
അഹം	— തവസമീപേരഥേ

ഘൃണാ തപന്തം	— ദീപ്താ ജലന്തം
പരഃ സൂര്യം	— പരസ്ഥാനസ്ഥം സൂര്യാത്മകം ത്വം
ശകനാഃ-ഇവ	— യഥാപക്ഷിണസ്സൂര്യ മധിഗച്ഛന്തി തദൽ
അതി പപ്ലിമ	— ത്വം പ്രാപ്തം അധിഗച്ഛേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ തവിട്ടനിറമുള്ള സോമ, മാത്രമല്ല രാവുപകലും അവിടുത്തെ ചങ്ങാത്തത്തിനായി ഞാൻ സമീപത്തിൽ രമിക്കുന്നു. പ്രകാശംകൊണ്ടു ജലിക്കുന്ന, ഉൽകൃഷ്ടസ്ഥാനത്തുള്ള സൂര്യാത്മാവായ അവിടുത്തെ, പക്ഷികൾ സൂര്യനെ കടന്നുപോകുന്നപോലെ (കടന്നുപോകുന്നതായി തോന്നുന്നപോലെ) അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കാൻ കടന്നുവരാവൂ.

21 ഉജ്യമാനസ്സഹസ്ത്യ

സമുദ്രോവാചമിന്ദ്രസി

രയിം പിശങ്ഗം ബഹുലം പുരുസ് പൃഹം

പവമാനാഭ്യഞ്സി

അന്വയം:-

ഹേ സഹസ്ത്യ, പവമാന	— ശോഭനോണ്മുലിക, പൃഥ്വമാന സോമ, (ഹസ്ത്യാഃ അണ്മുലയഃ)
(ത്വം) ഉജ്യമാനഃ	— ശോധ്യമാനഃ
സമുദ്രോവാചം ഇന്ദ്രസി	— കലശേ ശബ്ദം പ്രേരയസി
(കിഞ്ച) പിശംഗം	— ഹിരണ്യൈഃ പിശങ്ഗവണ്ണം
പുരുസ് പൃഹം	— ബഹുഭിസ് പൃഹണീയം
ബഹുലം രയിം അഭി അഞ്സി	— പ്രഭൃതം ധനം ന്യാതൃണാമഭി ക്ഷരസി

അർത്ഥം.-നൽവിരലുകളോടുകൂടിയ (വിരലുകളാൽ പരിചരിക്കപ്പെടുന്ന) ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അവിടുന്നു ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി ദ്രോണകലശത്തിൽ ശബ്ദം പുറപ്പെടുവി

യ്ക്കുന്നു. പിന്നെ, സ്വസ്തികളാൽ മഞ്ഞനിറം പുണ്ടതും ഏതൊരു
 ലും ആശിക്കത്തക്കതായ ധാരാളം ധനം സമ്പാദിക്കുക
 ന്നൊരൊ പൊരിയെന്നു.

22 ഉജാനോവാദോപവമാനോഅവ്യയേ
 വൃഷാപചത്രദോവനേ
 ദോവാനാംസോമപവമാനനിഷ്കൃത
 ഓഗോഭിരഞ്ജാനോഅഷ്ടസി

അനവയം:-

ഹേ പവമാന, സോമ,	— പുയമാന സോമ,
വൃഷാ ഉജാന:	— വഷിതാത്വം വസതിവരീഭി
ങ്ക്യജ്യമാന, അലംക്രിയമാണ:
അവ്യയേ വാദോ	
പവമാന:	— അവിമയേവാലേ, ദോപവിത്രേ
പുയമാനസ്സൻ
വനേ അവ ചത്രദ:	— കാഷ്ഠേ കലശേവചത്രദസി,
ശബ്ദായസേ
(തതഃ) ഗോഭി:	
അഞ്ജാന:	— ഗോവികാരൈഃ ക്ഷീരാഭിഭിരജ്യ
മാനസ്സൻ
ദോവാനാം നിഷ്കൃതം	
അഷ്ടസി	— സ്ഥാനം ഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ. വഷ്കനായ
 അവിടന്ന് വസതിവരിക്കളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളാൽ അലങ്ക
 രിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ആട്ടിൻറോമുററ ദോപവിത്രത്തിൽ
 ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി, മരംകൊണ്ടുള്ള ദ്രോണകലശ
 ത്തിൽ ശബ്ദിക്കുന്നു. പിന്നെ പശുവിൻപാൽ മുതലായവ ചേ
 ര്പ്പെടുന്നവനായി ദേവന്മാരുടെ സ്ഥാനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

23 പവസ്വവാജസാത

യേഭീവിശ്വാതികാവ്യാ

ത്വംസമുദ്രംപ്രഥമോവിധാരയോ

ദേവേഭ്യേസ്തോമമംസരഃ

ന്വയം:-

ഓ സോമ, വിശ്വാതി

വ്യാ അഭി — സർവ്വാണി സ്തോത്രാണ്യഭി
ലക്ഷ്യ

വാജ-സാതയേ പവസ്വ — അന്നലായ ക്ഷര

വേഭ്യഃ മമംസരഃ — ദേവാനാം മദകരഃ

പ്രഥമഃ ത്വം — സർവ്വേഷാം ദേവാനാം മുഖ്യസ്ഥം

മുദ്രം വി ധാരയഃ — കലശം വിശേഷേണ ധാരയസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, എല്ലാ സ്തോത്രങ്ങളെയും മുൻ
നിർത്തി ഞങ്ങൾക്കന്നലാത്തേനിയായി ഒഴുകിവന്നാലും, ദേവ
രാക്ഷ് ഹഷ്കരനും അവർക്കു മുഖ്യനുമായ അവിടുന്ന് ദ്രോണക
ശത്തെ നന്നായി ധരിക്കുന്നു. (കലശത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

24 സതുപവസ്വപരിപാത്മിവരജോ

ഭിവാപസോമധർമ്മഭിഃ

ത്വംവിപ്രാസോമതിഭിർവ്വിചക്ഷണ

ശുഭ്രംഹിനന്തിധിതിഭിഃ

ന്വയം:-

ഓ വി-ചക്ഷണ,

സോമ, — വിദൂഷ്യഃ, സോമ,

വഃ (ത്വം) പാത്മിവം

ജഃ — ഞേമം ലോകം പ്രതി

ച ദിവ്യാ (രജാംസി)

ധർമ്മഭി:

— ദിവ്യാൻ ലോകാംശാ ധാരകൈ
തദൈകണ്യഹ

തു പരി പവസ്വ

വിപ്രാസഃ മതിഭി:

ധീതിഭി:

— ക്ഷിപ്രം പരിതഃ ക്ഷര

— മേധാവിനസ്തുതിഭിഃ, അങ്ഗുലീ
ഭിശ്ച

ശുഭം ത്വാം ഹിനന്തി

— ശ്വേതവർണ്ണം ത്വാം പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം—പുല്ലാം കാണുന്ന സോമ, ആ അവിടുന്ന് ഭൂലോകത്തെയും ദിവ്യലോകങ്ങളെയും സ്വയം ധരിക്കുന്ന ജലങ്ങളോട്, രസങ്ങളോടുകൂടി ഉടനെ ഷുകിയാലും. മേധാവികൾ സ്തുതികൾകൊണ്ടും വിരലുകൾ കൊണ്ടും വെൺനിറമുള്ള അവിടുത്തെ (പുറത്തുവൊൻ) പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു.

25 പവമാനാഅസൃക്ഷത

പവിത്രമതിധാരയാ

മന്ത്രപനോമത്സരാഇന്ദ്രിയാഹയാ

മേധാഭിപ്രയാംസിച

അന്വയം:-

മന്ത്രപനഃ, മത്സരാഃ

ഇന്ദ്രിയാഃ

മേധാം പ്രയാംസി ച

അഭി ഹയാഃ

— മന്ത്രജിര്യകരാഃ, മദകരാഃ

— ഇന്ദ്രജിഹ്വാഃ

— സ്തുതിം ഹവിരന്നാനിചാഭി
ലക്ഷ്യ ഗന്താരഃ

പവമാനാഃ ധാരയാ

— പവമാനാസ്സോമാആത്മീയയാ
ധാരയാ

പവിത്രം അതി

അസൃക്ഷത

— അതീത്യസൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം—പുല്ലുകളോടുകൂടിയവയും ഹവ്ചിയാറുന്നവയും ഇത്രനാൽ നന്നു. പ്പെട്ടവയും സ്തുതിയെയും ഹവിരന്നതെയും കഠിനമായി ദേവന്മാനവയുമായ, ശുദ്ധീകരങ്ങളായ സോ

മങ്ങര സ്വന്തം ധാരകളോടുകൂടി ശോപവിത്രത്തെ അതിക്രമിച്ച് വരുത്തപ്പെടുന്നു.

26 അപോവസാനഃപരികോശമഞ്ച

തീന്ദ്രഹിയാനസ്സോതുഭിഃ

ജനയഞ്ജയാതിമന്ദനാഅവിവശ

ഓഗാഃകൃണ്യാനോനനിണ്ണിജഃ

വ. 16

അന്വയം:-

അപഃ വസാനഃ	—	വസതീവരിരാച്ഛാദയൻ
സോതുഭിഃ ഹിയാനഃ	—	അഭീഷുണ്ഡാൽഭിഃ പ്രേര്യമാണഃ
ഇന്ദുഃ കോശം പരി		
അഷ്തി	—	സോമഃ കലശം പ്രതിഗച്ഛതി
(കിഞ്ച) ജ്യോതിഃ ജനയൻ	—	ദീപ്തിമൽപാദയൻ
ഗാഃ നിഃ-നിജഃ കൃണ്യാനഃ	—	ഗവ്യാനി, ക്ഷീരാദീന്യാത്മനോ
		രൂപങ്കർപ്പൻ, മിശ്രയൻ
		സസോമഃ
ന മന്ദനാഃ അവിവശാൽ	—	ഇദാനിം സ്തതഃ കാമയതേ
		(ന സമ്പ്രത്യത്ഥേ)

അർത്ഥം:-വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളെ മുട്ടുന്നവനും സംസ്കൃതാക്കളാൽ പുറത്തുവരുത്തപ്പെടുന്നവനുമായ സോമൻ ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. പിന്നെ, പ്രകാശമുണ്ടാക്കുന്നവനും പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോട് തന്റെ രൂപം ചേർക്കുന്നവനുമായ ആ സോമൻ ഇപ്പോൾ സ്തതികളെ കാമിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-17-18-19 ശാകത്യഃ, ഗൌരിവീതിഃ, വാസിഷ്ഠാക്ഷതിഃ, ആങ്ഗിരസഃ ഉത്തഃ, ഭാരവാജഃ, ഗൃജീശ്വാ, ആങ്ഗിരസഉത്തര്യസഭാ, ആങ്ഗിരസഃ കൃതയശാഃ, രാജഷിര്യണഞ്ചയശ്ച, ഗൃജയഃ, കകപസന്തോബുഹതീയവമധ്യാഗായത്ര്യശാമനാംസി

1 പപ്സവധൃമത്തമ

ഇന്ദ്രായസോമക്രതുവിത്തമോമഭഃ

മഹിദ്യക്ഷതമോമഭഃ

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, മധുരത്വം — അതിശയേന മാധുര്യോപേതഃ
- ക്രതുവിൽ-തമഃ — അത്യന്തം കർമ്മണം ലംഭകഃ
- മഹി ദൃക്ഷ-തമഃ മദഃ — മഹാൻ, അത്യന്തനീപ്ലവഃ, മദഹേതുസ്ത്വം
- ഇത്രായ മദഃ പവസ്വ — മദകരസ്സൻ ക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഏറ്റവും മാധുര്യമുറവനും ഏറ്റവും കർമ്മം നേടിത്തരുന്നവനും 'മഹാനും എത്രയും പ്രകാശവാനും ഹർഷഹേതുവുമായ അവിടുന്ന് ഇത്രന്നു ഹർഷകരനായി ഒഴുകിയാലും.

2 യസ്യതേപീത്വാവൃഷഭോവൃഷായ
തേസ്യപീതാസ്സർവ്വിദഃ
സസുപ്രകേതോഅഭ്യക്രമീദി
ഷോച്ഛാവാജനൈതശഃ

അന്വയം:-

- (ഹേ സോമ,) വൃഷഭഃ — കാമാനാം വഷ്കഇത്യഃ
- യസ്യ തേ പീത്വാ
- വൃഷ-യതേ — യംത്വാം പീത്വാ വൃഷഭേവാപരതി

- (കീഞ്ച) സ്വഃ-വിദഃ അസ്യ പീതാ — സർവ്വസ്യ ലംഭകസ്യ തവ പാനേന സതി
- സുപ്രകേതഃ സഃ ഇഷഃ — സുപ്രജ്ഞസ്സുഇത്രസ്തൃണാ മന്നാനി
- അച്ഛ വാജം ന ഏതശഃ — യഥാശസ്സഭ്ഗ്രാമമിവ അഭി അക്രമീൻ — അഭിക്രാമതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, കാമവർഷകനായ ഇത്രൻ യാതൊരവിടുത്തെ കടിച്ച് കൂറ്റൻ മുരിപോലെ ചമയുന്നവോ, എല്ലാം നേടിത്തരുന്ന അവിടുന്ന് ഇത്രന്നു പാനത്തിൽ നല്ല പ്രജയോടു

കൂടിയ ആ ഇന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളുടെ, അന്നങ്ങളെ, കതിര യുദ്ധത്തെ എന്നപോലെ, കടന്നേറുന്നു.

3 തപഃഹ്യദ്യുഃഃഗഭൈവ്യാ

പവമാനജനിമാനിദ്യമത്തമഃ

അമൃതത്വായഘോഷയഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ദ്യമൽ-

തമഃ തപഃ ഹി

— അതിശയേന ദീപ്തിമാംസ്തപമേവ

ഭൈവ്യാ ജനിമാനി

— ദേവസംബന്ധീനി ജനാനി,
ദേവാനഭിലക്ഷ്യ

അമൃത-ത്വായ അഘോഷ

ഘോഷയഃ

— തേഷാമമരണായ ക്ഷിപ്രം
ശബ്ദായസേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, ഏറ്റവും പ്രകാശവാനായ അഹിമൃതനെന്നയാണു് ദേവന്മാരെ ലക്ഷ്യമാക്കി അവർക്കു് അമരത്വത്തിന്നുവേണ്ടി ശബ്ദമയത്തു്നന്നതു്.

4 യേനാനവഗോഭ്യദൃഢപോർണ്ണതേ

യേനവിപ്രാസആപിരേ

ദേവാനാംസുന്ദ്രേഅമൃതസ്യപാർത്തോ

യേനശ്രവാംസ്യാനശ്രഃ

അന്വയം:-

നവ-ഗഃ ദ്യദൃഢ

— നവഭിർമ്മാസൈസ്സത്യത്രമനുഷാതാ,
ഏതന്നാമകോഢുഗിരാഃ

യേന

— സോമേന പണിഭിരപഹൃതാനാം
ഗവാം ചാരം

അപ-ഉർണ്ണതേ

— അപാച്ഛാദയതി, വിദ്വത
മകാഷീതി

ചിപ്രാസ:	— തന്മുഖാമേധാവിനഃ സർവ്വാത്ഗീരസഃ
യന ആപിരേ	— യേന ച സോമേനാപഹൃതാഗാ ആപ്സുവൻ
(കിഞ്ച) ദേവാനാം സുതേ	— സുഖേ യജ്ഞേ സഞ്ചാതേസതി
ചാരണഃ അമൃതസ്യ	— കല്യാണസ്യോദകസ്യ സംബന്ധീനി
ശ്രവാംസി യേന ആനശ്രുഃ	— അന്നാനി യജമാനാആപ്സുവൻ, അലന്തേ

അത്ഥം.-കമ്പതമാസം നീണ്ട സത്രമനുഷ്ഠിച്ച ധ്യേയ്ക്ക് എന്ന അത്ഗീരസ്സു യാതൊരു സോമംകൊണ്ടാണോ പണികളെന്ന അസുരന്മാരാലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളുടെ ബന്ധനഭാരം തുറന്നത്, ധ്യേയ്ക്ക് പ്രമുഖന്മാരായ മേധാവികളായ അത്ഗീരസ്സുകളെല്ലാം യാതൊരു സോമംകൊണ്ടാണോ ആ പശുക്കളെ പ്രാപിച്ചത്, ഇത്രാദി ദേവന്മാർക്കു സുഖകരമായ യജ്ഞം തുടങ്ങിയപ്പോൾ മംഗളകരമായ ജലത്തെസ്സംബന്ധിച്ച അന്നങ്ങൾ യാതൊന്നിനാൽ യജമാനന്മാർ പ്രാപിച്ചവോ, നേടിയോ,

5 ഏഷസ്യധാരായാസ

തോവ്യോവാദേഭിഃപവതേമദിനമഃ

ക്രിതന്തർമ്മിരപാമിവ

വ. 17

അന്വയം:-

സ്യഃ ഏഷഃ സുതഃ	— സഃ അഭീഷ്വതസ്സോമഃ
മദിൻ-തമഃ	— മാദേയിതൃതമഃ
അപാം-ഇവ ഉർമ്മിഃ	— ഉകോനാം സത്സംഘാത ഇവ
ക്രിതൻ	— ഇതസ്തൃതസ്സുക്രിഡമാനസ്സോമഃ
അവ്യഃ വാരേഭിഃ	— അവേർവ്വാലൈഃ പവിത്രൈഃ
ധാരയാ പവതേ	— കലശമഭിലക്ഷ്യ ക്ഷരതി

അത്ഥം.-ആ സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ ഏറെയും ഹവിഷ്ഠി കുന്നവനും ജലസമൂഹംപോലെ അഞ്ചുമിഞ്ഞുകിഞ്ഞുകളിക്കുന്ന

വന്നുമായി ആട്ടിൻരോമത്തിന്റെ പവിത്രങ്ങളിലൂടെ ധാരയോടു കൂടി ദ്രോണകലശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഷൂകനു (യുഗ്മകം)

6 യഉസ്രിയാഅപ്യാഅന്തരശ്ചനോ
 നിഗ്രാഅകൃന്തഭോജസാ
 അഭിപ്രജന്തനിഷേഗവ്യമശ്ചപ്യം
 വഞ്ചിവ്യാജ്ഞവാന്ദജ

അനവയം:-

ഹേ ധൃഷ്ടേ,	— ശത്രുധർമ്മശീല, സോമ,
യഃ ഉസ്രിയാഃ അപ്യാഃ ഗാഃ—	യസ്സോമഉത്സരണശീലാഃ
	അന്തരിക്ഷേ വോഅപഃ
അശ്വനഃ അന്തഃ ഓജസാ	— മോലാൻ ബലേന
നിഃ അകൃന്തൽ	— നിരച്ഛിന്തൽ, നിരഗമയൽ
	(അന്തരിക്ഷാഭ്യഷ്ടിമകാഷീൽ)
(സത്വം) ഗവ്യം അശ്വ്യം	
പ്രജം	— അസുരൈരപഹൃതം ഗോസമൃഹം,
	അശ്വസമൃഹം
അഭി തന്തിഷേ	— അഭിതോവ്യാപ്തോഷി
(കിഞ്ച ത്വം) വഞ്ചി-ഇവ	
ആ രജ	— കവചീവാസുരാനാജഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശത്രുകുശനനായ സോമ, ആരാനോ തള്ളി ഷൂകനു വാനിലുള്ള ഇലങ്ങളെ, മോലംപിളൻ ബലത്താൽ പുറത്തുകൊണ്ടുവന്നത്, ആ അവിടുന്ന് അസുരന്മാരപഹരിച്ച പശുക്കളുടേതെയും കന്തിരക്കുട്ടുതെയുമരികിലെത്തിക്കുന്നു. അതിനപ്പുറമെ, അവിടുന്ന് കവചമണിഞ്ഞ പടയാളിപോലെ, അസുരന്മാരെ ഒട്ടക്കിയാലും

7 ആസോതാപരിഷിഞ്ചതാഗ്നന്നശ്ശോമമപ്യുരംരജസ്വരം
വനക്രക്ഷമുദപ്ര്യുതം

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിഭ്യ:) അഗ്നം ന — അഗ്നമിവവേഗിനം.
 ശ്ശോമം അപ്-തുരം — ശ്ശോതവ്യം, അപം പ്രേരകം.
 രജ-തുരം വനക്രക്ഷം — തേജസാം പ്രേരകം, ഉദകാനാം
 കഷികം.
 ഉദ-പ്ര്യുതം — ഉദകേ ഗച്ഛന്തം പ്ലവമാനം സോമം.
 ആ സോത — അഭീഷുണത
 പരി സിഞ്ചത — വസതീവരീഭി: പരിതസ്സിഞ്ചത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രതാപികളേ, കതിരപോലെ വേഗവാ
 നം സത്യനും ജലം (രസം) പുറത്തുവിടുന്നവനും തേജസ്സ് പാ
 തുന്നവനും ജലങ്ങളെ പിടിച്ചുവലിക്കുന്നവനും ജലത്തിൽ നി
 ്ത്തുന്നവനുമായ സോമനെ സംസ്കരിക്കുക. വസതീവരികളെന്ന
 മന്ത്രപുരുഷങ്ങളാൽ മുറും നനക്കുക.

8 സഹസ്രധാരംവൃഷഭംപയോവൃധംപ്രിയന്ദേവായജന്തനേ
 പ്രതേനജഗതോവിവാവൃധേ
 രാജാഭേവപ്രതംസ്വഹാ

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിഭ്യ:) സഹസ്ര-
 ധാരം — ബഹുധാരോപേതം.
 വൃഷഭം, പയഃ-വൃധം,
 പ്രിയം — കാമാനാം വഷികം, ഉദകാനാം
 വഷികം പ്രീണയിതാം.
 ദേവായ ജന്തനേ — ദേവേഭ്യ: തത്ത്വമഭീഷുണത
 ദേവ: പ്രതം സ്വഹാതി — ദ്യോതമാനം, സത്യഭൂതസ്സൽ
 മഹാൻ.
 പ്രത-ജാത: യ: രാജാ
 പ്രതേന വി-വവൃധേ — ഉദകജാത: വസതീ
 വാഗ്യാഖ്യേനോദകേന വചന്തേ,
 തമഭീസുന്തത

അർത്ഥം.-പ്രതാപികളേ, കണക്കാക്ക ധാരകളോടുകൂടിയവ
 നും കാമവഷിതാവു, ജലം വളയ്ക്കുന്നവനും പ്രീതികരനുമായ

സോമനെ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കുക. പ്രകാശമാനനും സത്യഭൂതനും മഹാനുമായ യാതൊരു ജലോൽപന്നനായ സോമൻ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളെക്കൊണ്ടു വദ്ധിക്കുന്നുവോ, അവിടുത്തെ സംസ്കരിക്കുക.

9 അഭിദ്യുതംബൃഹദ്യശ

ഇഷസ്തതേദിദീഹിദേവദേവയഃ

വികോശം മധ്യമം യൗവ

അന്വയം:—

ഇഷഃ പതേ, ദേവ,	— അന്നപതേ, സ്നോതവ്യസോമ,
ദേവ-യഃ	— ദേവകാമസ്ത്വം
ദ്യുതം ബൃഹൽ യശഃ	— ദ്യോതമാനം പ്രഭൃതമന്നമസൃദ്യം
അഭി ദിദീഹി	— ആഭിമുഖ്യേന പ്രകാശയ, പ്രയച്ഛ
(തദർത്ഥം) മധ്യമം കോശം	
വി യൗവ	— അന്തരീക്ഷസ്ഥിതം മേഘം
	വിഗമയ, വിശ്ലേഷയ

അർത്ഥം—അന്നപതിയും സ്തൂത്യനുമായ സോമ, ദേവകാമനായ അവിടുന്ന് തിളങ്ങുന്ന അന്നം ധാരാളം ഞങ്ങൾക്കു നേരതെളിയിച്ചാലും, തന്നാലും. അതിന്നുവേണ്ടി ആകാശമധ്യത്തിലുള്ള മേഘത്തെ വിട്ടയച്ചാലും.

10 ആവപ്യസ്വസദക്ഷചമേഘാസ്സതോ

വിശാം വഹ്നിൻ വിശപതിഃ

വൃഷ്ടിന്ദിവഃ പവസ്വരീതിമപാ

ജിന്വാഗവിഷുയേധിയഃ

വ. 18

അന്വയം:—

ഹേ സു-ക്ഷേ,	— സുബല, സോമ,
ചമോഃ സുതഃ	— അധിഷ്ഠവന്നഫലകയോ
	രക്ഷിപ്പുതഃ

ചിശാം വഹ്നിഃ ന
ചിശ്പതിഃ

— സർവ്വാസാം പ്രജാനാം രാജേവ
പ്രോശ്യാത്.

ആ വച്യസ്വ
(കിഞ്ച തപം) വൃഷ്ടിം
അപാം രീതിഃ

— ആഗച്ഛ
— വൃഷ്ടിമാണാമദകാനാംഗതിഃ

ദിവഃ പവസ്വ
(തതഃ) ഗോ-ഇഷ്ടയേ
ധിതഃ ജിന്വ

— ദൃലോകാൽ കരു
— ഗവാത്മനഇച്ഛതേ യജമാനായ
കർമ്മാണ്യോപുരയ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ നല്ല ബലമൊത്ത സോമ, പലകകളിൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും പ്രജകൾക്കു രാജാവെന്നപോലെ എല്ലാ വരെയും വഹിയ്ക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് വന്നാലും, പിന്നെ പെയ്യുന്ന ജലങ്ങൾക്കു ദൃലോകത്തിൽനിന്നു വഴിയുണ്ടാക്കിയാലും, പശുക്കളെ ഇച്ഛിക്കുന്ന യജമാനന് കർമ്മങ്ങൾ നിറവേററിയാലും.

11 ഏതമൃത്യം മേച്യതം.
സഹസ്രധാരഃ വൃഷന്ദിവാഹോഃ
വിശ്വാവസുനിബിഭ്രതം

അന്വയം:-

മേച്യതം സഹസ്രധാരം.— മേസ്യപ്രേരകം, ബഹുധാരം വൃഷഭം, വിശ്വാ വസുനി ബിഭ്രതം

— കാമാനാം വഷ്കം, സർവ്വാണി ധനാനി ധാരയന്തം.

ഏതം ഉ ന്യം
ദിവഃ ദോഹഃ

— തമിമേവസോമം
— ദേവാൻ കാമയമാനാ ജൃത്വിജാ ദോഹി, ഹേന്തി

അർത്ഥം:- ഹിഷ്ടമാണാകുന്നവനും വളരെ ധാരകളൊത്തവനും കാമവഷ്കനും എല്ലാ ധനങ്ങളുമേന്തുന്നവനുമായ ഈ സോമനെ നേരുന്നയാന് ദേവകാമന്മാരായ ജൃത്വിജർക്കു കറക്കുന്നത്.

12 വൃഷാവിജ്ജേണജനയന്നമത്തുഃ
 പ്രതപജ്ജോതിഷാതമഃ
 സസുഷ്ടതഃകവിഭിന്നിണ്ണിജന്ധേ
 ത്രിധാത്വസ്യദംസസാ

അന്വയം:-

വൃഷാ, അമത്തുഃ	— കാമാനാം വഷ്ട്കഃ, മനഷ്യധർമ്മ
ജനയൻ	— രഹിതസ്സോമഃ
ജ്ജോതിഷാ തമഃ	— ശബ്ദമുല്പാദയൻ
പ്ര-തപൻ	— ജ്വാലയാ തമോവിനാശയൻ
വി ജ്ജേണ	— വിജ്ഞായതേ
(തതഃ) കവി-ഭിഃ	
സ-സ്തുതഃ സഃ	— സോമഃ
നിഃ-നിജം ദധേ	— നിഷ്ണേജനഹേതുഃ മിശ്രണം
	ഗവ്യം ധാരയതി
(അഥ) ത്രി-ധാതു	— ത്രിഷുസവനേഷു ദേവാനാം
	പോഷണം.
അസ്യ ദംസസാ	— സോമസ്യകർമ്മണാധ്രിയതേ ഖല

അർത്ഥം:-കാമവഷ്ട്കനും മരണമില്ലാത്തവനുമായ സോമൻ ശബ്ദമുല്പാദിപ്പിക്കുന്നവനും സ്വതഃജസ്സുകൊണ്ടു് ഇരുട്ടൊതുക്കുന്നവനുമായിട്ടുണ്ടു്. അക്കാരണത്താൽ മേധാവികളായ സ്സോതാക്കളാൽ നല്ലപോലെ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ആ സോമൻ ആത്മരൂപത്തിനൊത്ത പാൽ മുതലായവയുടെ കൂടിചേർച്ചയേറുന്നു. പിന്നെ, മൂന്നു സവനങ്ങളിലും ദേവന്മാർക്കു് പോഷണം ഈ സോമന്റെ കർമ്മത്താലാണു് സിദ്ധിക്കപ്പെടുന്നതു്.

13 സസുന്വേയോവസുനാം
 യോരായാമാനേതായഇളാനാം
 സോമോയസ്സക്ഷിതിനാം

അന്വയം:-

യഃ വസുനാം ആനേതാ — ധനാനാമാനയനഃ
 യഃ രായാ. — ഗവാമാനേതാ (രായഃ ഗാവഃ)
 യഃ ഇളാനാം. — അന്നാനാഞ്ചാനേതാ
 യഃ സുക്ഷിതീനാം. — ശോഭനമനുഷ്യയുക്താനാം
 ഗൃഹാണാഞ്ചാനേതാ വിദ്യതേ
 സഃ സോമഃ സന്വേ. — ജൃതപിശിരഭീഷുയതേ

അർത്ഥം:-ഏവൻ ധനമാനയിക്കുന്നവനോ, ഏവൻ പശുക്കളെ അണയ്ക്കുന്നവനോ, ഏവൻ അന്നങ്ങളെത്തിക്കുന്നവനോ, ഏവൻ നല്ല മനുഷ്യരെത്ത ഗൃഹങ്ങളുണ്ടാക്കിത്തരുന്നവനോ, ആ സോമൻ ജൃതപിശകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു.

14 യസ്യനഇദ്രുഃപിബാദ്യസ്യമരുതോ

യസ്യവാദ്യമണാഭഃ

ആയേനമിത്രാവരുണാകരാമഹ

ഏദ്രുമവസേമഹേ

അന്വയം:-

നഃ യസ്യ ഇദ്രുഃ പിബാൽ — അസ്മദീയം യം സോമമിദ്രുഃ
 പിബതി
 യസ്യ മരുതഃ — യം പിബന്തി
 യസ്യ വാ അദ്യമണാ
 ഭഃ — അപിച യം തേന സ്ഥ ഭഗഃ
 പിബതി
 യേന മിത്രാവരുണാ ആ
 കരാമഹേ — മിത്രാവരുണൌ വയം
 അഭിമുഖീകർത്തഹേ
 (തഥാ) മഹേ അവസേ
 ഇദ്രുഃ ആ — മഹതേ രക്ഷണായേദ്രമാക
 രാമഹേ, സസോമമഭീഷുയതേ

അർത്ഥം:-നമ്മുടെ യാതൊരു സോമനെ ഇദ്രൻ കുടിയ്ക്കുന്നുവോ, മരുതക്കൾ കുടിയ്ക്കുന്നുവോ, അദ്യമാവിനോടൊപ്പം ഭഗൻ

കടിക്കുന്നവോ യാതൊരു സോമനോടുമിടി നാം മിത്രവരണ
നാരെ നേരിടുന്നുവോ, അതുപോലെ മഹത്തായ രക്ഷകളവേണ്ടി
ഇത്രനെ അഭിമുഖനാക്കുന്നുവോ, ആ സോമൻ പ്രതാപിക്കുകയാൽ
സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നു.

15 ഇന്ദ്രായസോമപാതവേ
നൃഭീര്യതസ്സുപായുധോമദിന്തമഃ
പവസ്വമധുരതമഃ

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, നൃഭീഃ യതഃ — കർമ്മനേതൃഭീഃ പ്രതാപിഷ്ഠായതഃ
സു-ആയുഃ — ശോഭനസാധ്യകപാലാദ്യോ
യുധോപേതഃ
മദിൻ-തമഃ — മാദയിതൃതമഃ
മധുരത-തമഃ — അതിശയേന
മാധുര്യോപേതസ്തപഃ
ഇന്ദ്രായ പാതവേ പവസ്വ — പാനാത്മം കലശം ക്ഷര

അത്മം.—അല്ലയോ സോമ, കർമ്മനേതാക്കളായ പ്രതാപിക
കളാൽ നിയന്തരം നല്ല ചമത, കപാലം മുതലായ ആയുധങ്ങ
ളൊത്തവനും ഏറ്റവും ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനും അത്യന്തം മാധുര്യ
മുറാവനമായ അവിടുന്നു ഇത്രന്നു കടിയ്ക്കാനായൊഴുകിയാലും.
(ചമതയും കപാലവും അഗ്നിക്കും ആയുധങ്ങളാണു്.)

16 ഇന്ദ്രസ്യഹാദീസോമധാനമാവിശ
സമുദ്രമിവസിസ്വഃ
ജുഷോമിത്രായവരണായവായവേ
ദിവോവിഷുജേത്തമഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) മിത്രായ

വരണായ വായവേ ജഷ്ടഃ — തേഭ്യഃ പര്യാപ്തഃ

ദിവഃ വിഷ്വംഭഃ — ദൃലോകസ്യ വിഷ്വംഭേതിതാ
സ്ഥാപയിതാ

ഉൽ-തമഃ — സർവ്വേഷാമുൽകൃഷ്ടതമസ്ത്വം

ഇന്ദ്രസ്യ ഹാദ്രീ സോമ-

ധാനം — ഏതേഭ്യോരേവേഭ്യഃ

സമുദ്രം-ഇവ സിന്ധവഃ

ആ വിശ — യഥാനദ്യസ്സമുദ്രം തഥാ പ്രവിശ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, മിത്രനും വരണനും വായുവിനും തൃപ്തിക്കു മതിയായവനും ദൃലോകം സ്ഥാപിച്ചു നിർത്തിയവനും എല്ലാവരേക്കാളുമുൽകൃഷ്ടനായ അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രന്റെ ഏതേയായ സോമത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടമായ, ദ്രോണകലശത്തെ നടികൾ സമുദ്രത്തെ എന്നപോലെ പ്രവേശിച്ചാലും.

വർഗ്ഗം-20-21 ഐശ്വര്യം ധിഷ്ഠിയാ അഗ്നയ ജ്വരയഃ, ദ്വിപദാ വിരാട്കന്ദഃ

1 പരിപ്രധന്വേന്ദ്രായസോമ

സ്വാദമ്വിത്രായപുഷ്പേഭഗായ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ഇന്ദ്രായ,

മിത്രായ, പുഷ്പേ ഭഗായ — ഏതേഭ്യോരേവേഭ്യഃ

സ്വാദഃ പരി പ്ര ധന്വ — സ്വാദരസസ്ത്വം പരിതഃ പാരത്രേഷു
പ്രക്ഷര

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, ഇന്ദ്രനും മിത്രനും പുഷാവിനും ഭഗാനുംവേണ്ടി സ്വാദരസത്തോടുമുടിയ അവിടുന്ന് എമ്പാടും ഴകിയാലും.

2 ഇന്ദ്രസ്മേസോമസുതസ്യപേയാഃ

ക്രത്യേദക്ഷായവിശ്വേപഭേവാഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, സുതസ്യ തേ — അഭീഷ്വതസ്യ തവസ്വംഭോഗം
 ഇന്ദ്രഃ ക്രത്യേ, ദക്ഷായ — പ്രജ്ഞാനായ ബലായ ച
 പേയാഃ — പേയാൽ പിബതു
 (അമീ) വിശ്വേ ദേവാഃ ച — സർവ്വേ ദേവാശ്ച പിബതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ അംശം പ്രജ്ഞാനത്തിനും പ്രാബല്യത്തിനും വേണ്ടി ഇന്ദ്രൻ കടിയുട്ടേ. ഈ ഏറ്റവും ദേവന്മാരും കുടിക്കട്ടേ.

3 ഏവാമൃതായമഹേക്ഷയായ
 സതുക്രോഅഷ്ടിവ്യുപീയുഷഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ശുക്രിഃ,
 ദിവ്യഃ, പീയുഷഃ — ദീപ്തഃ, ദീവിഭ്യഃ, പാതവ്യഃ
 സഃ (ത്വം) അമൃതായ — അമരണായ
 മഹേ ക്ഷയായ — മഹതേ നിവാസായ ച
 ഏവ അഷ്ടിവ്യുപീയുഷഃ — ഏവം പവസ്വ, ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ദീപ്തനും ദ്യോവിലുണ്ടായവനും കടിയുത്തക്കവനുമായ അവിടുന്ന് അമരത്വത്തിനും മഹത്തായ ഗൃഹത്തിനുംവേണ്ടി (പരലോകസുഖത്തിനുമിഹലോകസുഖത്തിനുംവേണ്ടി) ഇപ്രകാരമൊഴുകിയാലും.

4 പവസ്വസോമമഹാന്നംസമുദ്രഃ
 പിതാദേവാനാംവിശ്വാഭിധാമ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, മഹാൻ — ദേവേഭ്യോദീയമാനത്വേന
 മഹത്വശ്ചക്രഃ
 സമുദ്രഃ — രസം സമുദ്രവന്തീതി സമുദ്രഃ
 ദേവാനാം പിതാ — സർവ്വേഷാം ദേവാനാം
 പാലയീതാത്വം

വിശ്വാ ധാമ
അഭി പവസ്വ

— സർവ്വാണി ധാമാനി,
ശരീരാണ്യഭിലക്ഷ്യ ക്ഷര

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ദേവന്മാർക്കു കൊടുക്കപ്പെടുന്നതു കൊണ്ടു് മഹത്വമിയന്നവനും മേല്പോട്ടു പൊങ്ങിവരുന്നവനും എല്ലാ ദേവന്മാരെയും രക്ഷിജ്ഞവനുമായ അവിടുന്ന് എല്ലാ ശരീരങ്ങളെയും ലക്ഷ്യമാക്കി ഒഴുകിയാലും.

5 ശുക്രഃപവസ്വദേവേഭ്യസ്തോമ
ദിവേപൃഥിവൈശ്വൺപ്രജായൈ

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, ശുക്രഃ
ദേവേഭ്യഃ പവസ്വ — ദീപ്തസ്താം ദേവാർത്ഥം ക്ഷര
(കിഞ്ച) ദിവേ — ദ്യാവാപൃഥിവീഭ്യോഞ്ച
പൃഥിവൈ — പ്രജായൈ ച ശം — പ്രജാഭ്യഞ്ച സുഖം കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, പ്രകാശമാനനായ അവിടുന്ന് ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി ഒഴുകിയാലും, ദ്യാവാപൃഥിവീകൾക്കും പ്രജകൾക്കും സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും.

6 ദിവോധത്താസിശുക്രഃപീയൂഷ്
സ്തത്യേവിധർമ്മൻവാജീപവസ്വ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) ശുക്രഃ
പീയൂഷഃ — ദീപ്തഃ പാതവ്യസ്താം
ദിവഃ ധത്താ അസി — ദൃലോകസ്യധാരകോഭേസി
വാജീ സത്യേ വിധർമ്മൻ — ബലവാംസ്താം സത്യഭുതേ
പവസ്വ — വിവിധകർമ്മയുക്തേ യജ്ഞേ
— ക്ഷര

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ദീപ്തനും കടിഞ്ഞുത്തക്കവനുമായ അവിടുന്ന് ദൃലോകം ധരിക്കുന്നവനാകുന്നു. ബലവാനായ അവിടുന്ന് വിവിധകർമ്മയുക്തമായ യജ്ഞത്തിലൊഴുകിയാലും.

7 പവസ്വസോമദ്യുക്തിസ്യാരോ
മഹാമവിനാമൻപൂർവ്വ്യഃ

അന്വയം:-

- ഹേ സോമ, ദ്യുക്തി,
- സ്യാരഃ — യശസ്വീ, ശോഭനധാരഃ
- പൂർവ്വ്യഃ — പുരാതനസ്വപ്നം
- മഹാം അവിനാം അന
- പവസ്വ — മഹതാം രോമണാം സകാശാൽ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, യശസ്വിയും നല്ല ധാരയോടു കൂടിയവനും പുരാതനനുമായ അവിടുന്ന് മഹത്തായ ആട്ടിൻ രോമത്തിനെ അനുസരിച്ചൊഴുകിയാലും.

8 നൃഭീര്യേമാനോജ്ജ്ഞാനഃപുതഃ
ക്ഷരഭിശ്ചാനിമന്ത്രസ്വർവ്വിൽ

അന്വയം:-

- നൃഭീഃ യേമാനഃ — കർമ്മനേന്ദ്രഭിര്യത്പിഗ്ഭിന്നീയ മൃതാനഃ
- ജ്ജ്ഞാനഃ, പുതഃ — ജായമാനഃ, ശോധിതഃ
- മന്ത്രഃ, സ്വഃ-വിൽ — മോദമാനഃ, സർവ്വജ്ഞസ്തോമഃ
- വിശ്ചാനി ക്ഷരൽ — സർവ്വാണി ധനാനൃസൃഭ്യഃ ക്ഷരതഃ, ദോത

അർത്ഥം:-കർമ്മനേതാക്കളായ ഋത്വികക്കളാൽ നിയന്ത്രിതനായ ഉളവായവനും ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടവനും സന്തോഷിക്കുന്നവനും സർവ്വജ്ഞനുമായ സോമൻ ഏല്ലാ ധനങ്ങളും നമ്മൾക്കൊഴുകട്ടേ, തന്നരുളട്ടേ.

9 ഇന്ദ്രപുനാനപ്രജാമുരാനഃ
കരഭിശ്ചാനിദ്രവിണാനിനഃ

അന്വയം: -

പുനാനി, ഉാണ: — പുനമാന: ഉതകർവ്വാണ്:
 ഇന്ദ: ന: പ്ര-ജാ. — അസ്മാകമപത്യം
 വിശ്വാനി ദ്രവിണാനി
 കരന്തി — വ്യാപ്താനി ധനാനി ച കരോതു

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനും മഹൽകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവനുമായ സോമൻ നമുക്കു സന്തതിയും പരപ്പുപുണ്ടു ധനങ്ങളും ഉണ്ടാക്കട്ടേ.

10 പവസ്വസോമക്രത്വേദക്ഷാ

യാഗ്യാനന്തികോവാജീധനായ

വ. 20

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, അഗ്നി: ന
 നിക്ഷ: — വസതിവരിഭിരഭിന്നിക്ഷ:
 വാജീ — വേഗവാംസ്ത്വം
 ക്രത്വേ ദക്ഷായ ധനായ
 പവസ്വ — പ്രജ്ഞാനായ ബലായ ധനായ
 ച ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കത്തിര കഴുകപ്പെടുന്നപോലെ, വസതിവരികളെന്ന ഭൂപുരുഷലങ്ങളാൽ വൃത്തിയാക്കപ്പെട്ടവനും വേഗവാനുമായ അവിടുന്ന് പ്രജ്ഞാനത്തിനും ബലത്തിനും ധനത്തിനുമായൊഴുകിയാലും.

11 തന്തേസോതാരോരസംമദായ

പുനന്തിസോമംമഹേദ്യക്തായ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ) സോതാര: — അഭിഷോതാരജുതീജ:
 തേ തം രസം മദായ
 പുനന്തി — മദാർത്ഥം ശോധയന്തി
 മഹേ ദ്യക്തായ സോമം — മഹതേ യശസേ പുനന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കർത്താക്കളായ ഗൃതപിക്കകൾ അവിടുത്തെ ആ രസത്തെ ഹർഷത്തിനുവേണ്ടി ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. മഹത്തായ യശസ്സിനുവേണ്ടി സോമത്തെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു.

12 ശിശുജ്ഞാനംഹരിംമുജന്തി

പവിത്രസോമദേവേഭ്യുന്ദും

അന്വയം:-

ശിശും ജ്ഞാനം	— അപാം പുത്രഭൂതം ജായമാനം
ഹരിം ഇന്ദ്രം സോമം	— ഹരിതവണ്ണം ദീപ്തം സോമം
ദേവേഭ്യഃ പവിത്രം	
മുജന്തി	— ദേവാത്ഥമൃതപിജോമാർജയന്തി

അർത്ഥം.-ജലങ്ങളുടെ പുത്രനായി ജനിച്ചവനും പച്ചനിറമുറവനും ദീപ്തമായ സോമനെ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി ഭഗാപവിത്രത്തിൽ ഗൃതപിക്കകൾ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു

13 ഇന്ദ്രഃപവിഷ്ഠപാരുമർഭാ

യാപാമുപസ്ഥേകവിർഗായ

അന്വയം:-

ചാരുഃ കവിഃ ഇന്ദ്രഃ	— കല്യാണരൂപഃ ക്രാന്തപ്രജ്ഞസ്തോമാഃ
അപാം ഉപ-സ്ഥേ	— ഉദകാനാമുപസ്ഥമാനേ,
	അന്തരീക്ഷേ, പവിത്രേ
മദായ ഭഗായ പവിഷ്ഠ	— മദാർത്ഥം ഭജനീയധനാർത്ഥഞ്ച, പവതേ

അർത്ഥം.-മംഗളരൂപനും കവിഞ്ഞ ജ്ഞാനമൊത്തവനുമായ സോമൻ ഉപസ്ഥമാനമായ അന്തരീക്ഷത്തിൽ, ഭഗാപവിത്രത്തിൽ, ദേവന്മാർക്കു ഹർഷത്തിനും യജമാനനു ഭാഗ്യത്തിനും വേണ്ടി ഒഴുകുന്നു.

14 ബിഭേന്തിചാർവ്വീര്യസ്യനാമ
യേനവിശ്വാനിവൃത്രാജഘാന

അന്വയം:-

(സസോമം) യേന
വിശ്വാനി വൃത്രാ ജഘാന — സർവ്വാനി വൃത്രാണി
പാപരൂപാണി രക്ഷാംസി
ഹതവാൻ

ചാരു ഇര്യസ്യ നാമ

ബിഭേന്തി — ശരീരം ധാരയതി, പോഷയതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, യാതൊന്നുകൊണ്ടാണോ ഏല്പാ ശത്രുക്കളെയും പാപരൂപങ്ങളായ രക്ഷസ്സുകളെയും ഹനിച്ചത്, ഇത്രയേറെ ആ മംഗളരൂപമായ ശരീരം ആ സോമനാണ് ധരിക്കുന്നത്, പോഷിപ്പിക്കുന്നത്.

15 പിബന്ത്യസ്യവിശ്വേദേവാസോ
ശ്രോതൃശ്രീതസ്യ നൃചീസ്യതസ്യ

അന്വയം:-

വിശ്വേ ദേവാസഃ ശോഭിഃ — സർവ്വേദേവാ ഗോവികാരൈഃ
ക്ഷിരാഭിഭിഃ

ശ്രീതസ്യ നൃചീഃ സ്യതസ്യ — മിശ്രിതം ഗൃതപിശിരഭിഷ്യതം
അസ്യ പിബന്തി — അമം സോമം പിബന്തി
(ദ്രിതീയാത്ഥേഷ്ടി)

അർത്ഥം.-ഏല്പാ ദേവന്മാരും, പശുവിൻപാൽ മുതലായവ ചേർക്കപ്പെട്ടവനും കർമ്മനേതാക്കളായ ഗൃതപിശകളാൽ സംസ്കരിച്ചുപെട്ടവനുമായ ഈ സോമത്തെയാണ് കടിക്കുന്നത്

16 പ്രസുവാനോഽക്ഷാസ്സഹസ്രധാര
സ്വിരപവിത്രംവിവാമധ്യം

അന്വയം:-

- സുവാന്തഃ സഹസ്ര-ധാരഃ — അഭിഷുയമാണഃ, ബഹുധാരാ
 ഭക്തസ്തോമഃ
 അവ്യം വാരം പവിത്രം — അവിഭവം വാലഃ ശാപവിത്രം
 തിരഃ പ്ര വി അക്ഷാഃ — തിരസ്കർപ്പൻ വിവിധം
 പ്രക്ഷരതി

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും കണക്കാക്കുന്ന ധാരകളോ
 അനവനമായ സോമൻ ആട്ടിൻറോമുററ പവിത്രത്തോടുകൂടിനി
 ക്കി ശക്തിയിലൊഴുകുന്നു.

17 സവാന്ത്യക്ഷാസ്സഹസ്രതോ

അഭിഷിച്ഛന്താനോഗോഭിപ്രിണാനഃ

അന്വയം:-

- സഹസ്ര-തോഃ — സഹസ്രതോസ്തഃ ബഹുതോഃ
 അഭിഷിഃ തുജാനഃ — വസന്തിവരീഭിദ്യോധ്യമാനഃ
 ഗോഭിഃ പ്രിണാനഃ — ഗോപികാമനഃ
 ക്ഷിവാദിഭിപ്രിന്തമാനഃ
 വാസി സ അക്ഷാഃ — ബലവൻ സോമഃ ചക്രതി

അർത്ഥം:-ധാരാളം ജലത്തോടുകൂടി വേണം, വസന്തിവരീക
 മൂലമുള്ള ചക്രവർത്തിയോടുകൂടി പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെടുന്നവനും, പട്ട
 വിൽപ്പാൽ മുതലായവയോടുകൂടി കൃഷ്ണമുഖസ്തോമനും, ഗോപിക
 മായ സോമനോഴുകുന്നു.

18 പ്രസോമനാഗീത്രസ്യക്ഷാ

വൃണിച്ഛന്താനോപിരിച്ഛന്തഃ

അന്വയം:-

- വേദം, തു-ഭിഃ
 വേദം — ക്ഷിപ്തം, തു-ഭിഃ, തു-ഭിഃ
 വേദം, തു-ഭിഃ — ക്ഷിപ്തം, തു-ഭിഃ, തു-ഭിഃ
 വേദം, തു-ഭിഃ — ക്ഷിപ്തം, തു-ഭിഃ, തു-ഭിഃ
 വേദം, തു-ഭിഃ — ക്ഷിപ്തം, തു-ഭിഃ, തു-ഭിഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, കർമ്മനേതാക്കളായ ഋത്വികകളാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നവനും പിടികളുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ അവിടന്നു ഇന്ദ്രന്റെ വയറായ ദ്രോണകലശത്തിൽ നന്നായി വന്നുചേർന്നാലും.

19 അസജ്ജിവാജിതിരപവിത്രം

മിത്രായസോമസ്സഹസ്രധാരഃ

അന്വയം:-

വാജി പവിത്രം തിരഃ	— ബലവാൻ പവിത്രം
	തിരസ്കർപ്പൻ
സഹസ്രധാരഃ സോമഃ	— ബഹുധാരസ്സുഃ
ഇത്രായ അസജ്ജി	— സുജ്യതേ

അർത്ഥം.-ബലവാൻ പവിത്രത്തെത്തള്ളിവരുന്നവനും കണക്കറ്റ ധാരകളൊത്തവനുമായ സോമൻ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പുറത്തു വരത്തക്കപ്പെടുന്നു.

20 അഞ്ജന്ത്യനമധോരസേ

നേത്രായവൃഷ്ണഇന്ദുമദ്ധായ

അന്വയം:-

വൃഷ്ണ ഇത്രായ	— കാമാനാം വഷ്ടിത്രേ തസ്മൈ
മധഃ രസേന	— മധുനോഗവ്യേന
ഏനം ഇന്ദും മദ്ധായ	
അഞ്ജന്തി	— സോമമൃത്വിജഃ ഹിഷായ
	യോജയന്തി

അർത്ഥം.-കാമവഷ്ടകനായ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി മധുരരസമുറുപാൽ മുതലായവ ഋത്വികകൾ ഹിഷത്തിനുവേണ്ടി ഈ സോമനോടു ചേർന്നു.

21 ദേവേഭ്യസ്താപുമാപാജ
സേപോവസാനംഹരിഃമുജന്തി

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) അപഃ	
വസാനം	— ഉദകാന്യാച്ഛാദയന്തം
ഹരിഃ ത്വാ പുമാ	— ഹരിതവണ്ണം ത്വാമനായാസേന
ദേവേഭ്യഃ പാജസേ	— ദേവാനാം ബലാത്ഥം പാനായ
(ഋതപിഭഃ) മുജന്തി	— ശോധയന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, ജലങ്ങളെ മുക്കുന്നവനും പച്ചനിറമുറവനുമായ അവിടുത്തെ ദേവന്മാരെ ബലത്തിനുവേണ്ടി കടിയ്ക്കാനായി നിഷ്പ്രയാസമായിട്ടാണ് ഋതപിഭകൾ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കുന്നത്

22 ഇന്ദുരിത്രായതോശതേനിതോശതേ

ശ്രീണന്നഗ്രോരിണന്നപഃ

വ 21

അന്വയം:—

(ക്ഷീരാഭിഭിഃ) ശ്രീണൻ	— ശ്രീയമാണഃ
ഉഗ്രഃ അപഃ റിണൻ	— ഉൽഗുഹ്വബലഃ അപഃ പ്രേരയൻ
ഇന്ദുഃ ഇത്രായ തോശതേ	— ഇത്രാത്ഥം ഹന്യതേ,
	അഭീഷ്ടയതേ
നി തോശതേ	— നിതരാമഭീഷ്ടയതേ

അർത്ഥം—പാൽ മുതലായവ കൂട്ടിച്ചേക്കപ്പെടുന്നവനും ഊക്കുറവനും ജലപ്രേരകനുമായ സോമൻ ഇത്രനുവേണ്ടി പതയ്ക്കപ്പെടുന്നു, സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നു, നന്നായി സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടുന്നു.

വക്ത്രം-22-23 ത്രൈവൃഷ്ടസ്യുതന്നഃ, പൈതൃകമസ്യഃ ത്രസദസ്യഃ
 ച ഭൃഷീ, പിപീലികാ മധ്യാനഷ്ടുബുർധാബ്ധഹതി വിരാജ
 ശ്ഛന്ദഃസി.

- 1 പര്യുഷപ്രധന്വവാജസാതയേ
 പരിവൃത്രാണിസക്ഷണിഃ
 ഭിഷസ്തരധ്യാഭൃണയാനന്തുയസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) സു വാജ-

സാതയേ ഉ — സുഷുപസ്യഭ്യമന്നദാനായൈവ

പരി പ്രധന്വ — പരിതഃ പ്രഗച്ഛ

(കീഞ്ച) സക്ഷണിഃ

വൃത്രാണി പരി — സ്ഥാനശീലസ്ത്വം ശത്രുൻ
 പരിഗച്ഛ

നഃ ഭൃണ-യാഃ — ഭൃണാനാം യാപയിതാ,
 നാശയിതാ ത്വം

ഭിഷഃ തരകൈധ്യ

തുയസേ — ശത്രുൻ ഹന്തും പരിഗച്ഛ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, നന്നായി ഞങ്ങൾക്കുന്നദാനത്തി
 നായെമ്പാടും വന്നാലും. സ്ഥാനശീലനായ അവിട്ടന്ന ശത്രുക്ക
 ളെ നേരിട്ടാലും. ഞങ്ങളുടെ കടങ്ങൾ തീർന്ന അവിട്ടന്ന ശത്രു
 കളെ നേരിടാൻ വന്നാലും. (സോമയാഗംകൊണ്ട് ദേവന്മാർക്കും
 ഭൃഷികൾക്കും പിതൃക്കൾക്കുമുള്ള കടങ്ങൾ തീരുന്നു.)

- 2 അനുഹിതാസ്യതംസോമമദാമസി

മഹേന്ദ്രമര്യഭാഭ്യേ

വാജാഭിപ്രവമാനപ്രഗാഹസേ

അനവയം:-

ഹേ പവമാന, സോമ,	
സുതം ത്വാ	— അഭീഷുതം ത്വാം വയം
അനു മദാമസി ഹി	— അനു മദാമഃ അനുക്രമേണാ ഭീഷ്യമഃ വലു
(സത്വം) മഹേ സമര്യ- രാജ്യേ	— മഹൽ സമനുഷ്യം രാജ്യം പാലയിതും
വാജാൻ അഭി പ്ര	
ഗാഹസേ	— അന്നാന്യഭിഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ ക്രമത്തിൽ സ്തുതിക്കുന്നുവല്ലോ. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് മഹത്തും മനുഷ്യയുക്തവുമായ രാജ്യത്തെ പാലിക്കാനായി അന്നങ്ങളെ അഭിഗമിക്കുന്നു.

3 അജീജനോഹിപവമാനസൂര്യം

വിധാരേശക്മനാപയഃ

ഗോജീരയാരംഹമാണഃപുരന്ധ്രാ

അനവയം:-

ഹേ പവമാന, പയഃ	
വിധാരേ	— പയസഃ ഉദകസ്യ വിധാരകേ, അന്തരിക്ഷേ
ഗോജീരയാ പുരംധ്രാ	— സ്തോത്രഭോഗവാം പ്രേരകേണ, ബഹുവിധപ്രജ്ഞാനേന യുക്തഃ
രംഹമാണഃ	— വേഗം കർപ്പാണഃ
(ത്വം) ശക്മനാ സൂര്യം	
അജീജനഃ ഹി	— സമർത്ഥന ബലേന സൂര്യമല്ലാ ദിതവാൻ വേസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, ജലധാരകമായ അന്തരിക്ഷത്തിൽ, സ്തോതാക്കൾക്കു പശുക്കളെ ഏൽക്കുന്ന വി

വിധ പ്രജ്ഞയുറപ്പനം വേഗവാതമായ അവിടുന്ന് ആണല്ലോ സമർത്ഥമായ ബലത്താൽ സൂര്യനെ മന്ത്രിപ്പിച്ചത്.

4 അജീജനോഅത്യുതാഭേത്യഷ്വം

ഋതസ്യധർമ്മന്ത്യത്സ്യപാതനഃ

സദാസരോവാജമച്ഛാസനിഷ്യദാ

അന്വയം:-

ഹേ അത്യുത,

— മരണധർമ്മനിത, തപഃ

ഋതസ്യ, പാതനഃ

അത്യുതസ്യ

— സത്യഭുതസ്യ കല്യാണസ്യോദ
കസ്യ

ധർമ്മൻ

— ധാരകേന്ദരിഭേഷ സൂര്യം

മരേത്യഷ ആ

— മരേത്യഷഭിഭുഖീവേനായ

അജീജനഃ

— ഉത്പാദിതപാൻ

(കിഞ്ച) സനിഷ്യദാ

— സംഭവൻ സത്വം

വാജം അച്ഛ

— സന്ഗ്രാഹഭിലഷ്യ

സദാ അസരഃ

— സർവ്വദാ സരസി, ഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അമരനായ സോമ, അവിടുന്ന് സത്യഭുതവും മംഗളകരവുമായ ജലസ്ഥാനത്തിൽ, അന്താരിക്ഷത്തിൽ, മനുഷ്യർക്കഭിഭുഖനാകുന്നകാശിധം സൂര്യനെ ഉജ്ജ്വാലി പിടത്ത, മനുഷ്യരുടെ യാഗാദികർമ്മങ്ങളെപ്പുകുന്ന ആ അവിടുന്ന് യുദ്ധത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി എപ്പോഴും പോകുന്നു.

5 അഭ്യഭിഹിശ്രവസാത്തദ്വിഥോ

ഥ്സന്നകഞ്ചിജനപാനമക്ഷിതഃ

ശാസ്ത്രാഭിന്നദർശണോഗ്ദ്ധേന്ധ്രാഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, തപം)

ശ്രവസാ

അന്നേന ഹേതുനാ

കം ചിൽ അക്ഷിതം

ജന-പാനം ഉത്സം ന — യഥാ കേചന ജനാഅക്ഷീണ
ഭൂഭം പിബന്തി തത്ര

അഭി-അഭി തതദ്വിഥ ഹി — പവിത്രമഭിതുണ്ണവാനസി,
ചിന്നവാനസി

(കശ്ചിൽ) ഗഭസ്ത്യോഃ

ശര്യാഭിഃ

— ബാഹോരംഗുലീഭിഃ

ഭരമാണഃ ന

— ഉഭം സംജേൻ അഭിതുണന്തി
തദാൽ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് അന്നത്തിനുവേണ്ടി ജനങ്ങൾ കടിക്കുന്ന വററാത്ത ഒരു നീരുറവുപോലെ, അവിടെ ഒരാരം കൈവിരലുകളാൽ വെള്ളം കോരി എടുത്തു കടിക്കുന്ന പോലെ, പവിത്രത്തെക്കടന്നു ജലം ചിത്തുന്നു

6 ആദിക്ഷേചിൽപശ്യമാനാസആപ്യം

വസുതപോദിവ്യാഅഭ്യന്തര

വാർന്നഭേവസ്സവിതാവ്യർണ്ണതേ

വ 22

അന്വയം:-

ആൽ പശ്യമാനാസഃ

— അനന്തരമേനം പശ്യന്തഃ

ദിവ്യാഃ വസു-തപഃ

കേ ചിൽ

— നാമകേചിൽ

(യദാ) ദേവഃ സവിതാ

— ദ്യോതമാനസ്സർവ്വപ്രേരകസ്സൂര്യഃ

വാരം ന വി ഊർണ്ണതേ

— നാപഗമയതി, തദാനീം

ആപ്യം ഇതം അഭി

അന്തര

— ബസുതേനം സോമമഭ്യസ്തവൻ

(സുര്യോദയാൽ പ്രാഗേവഹി സോമം സ്തവന്തി)

അർത്ഥം:-അനന്തരം ഈ സോമനെക്കാണുന്ന വസുതകളെ നവർ, മറയ്ക്കുന്ന ഇരുട്ടിനെ പ്രകാശമാനനായ സവിതാവ് അക

റുന്നതിനുമുമ്പ്, ബന്ധുവായ ഈ സോമനെ നേരെ സ്തുതിച്ചു.
(സുര്യോദയത്തിനു മുമ്പാണ് സോമസ്തുതി)

7 ത്വേസോമപ്രഥമാവൃതബഹിഷോ

മഹേവാജായശ്രവസേധിയന്ധുഃ

സത്വന്നോവീരവീര്യായചോദയ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, പ്രഥമാഃ	— പുരാതനാഃ
വൃതബഹിഷഃ	— വൃതം, ഛിന്നം ബഹിര്യൈസ്തേ, യജമാനാഃ
മഹേ വാജായ, ശ്രവസേ	— മഹതേ ബലായാന്നായ ച
ധിയം ത്വേ ദധുഃ	— ബുദ്ധിസ്തയിനിഹിതവന്തഃ
(അസ്മാൽ) ഹേ വീര,	— വിക്രാന്ത, സോമ,
സഃ ത്വം നഃ	— അസ്മാനപി
വീര്യായ ചോദയ	— സങ്ഗ്രാമേഷു സാമത്വ്യായ പ്രേരയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, പുരാതനന്മാരും യാഗശാലയിൽ
ഭക്തിപൂർവ്വമായ യജമാനന്മാർ മഹത്തായ ബലത്തിനാമന്ന
ത്തിന്നുംവേണ്ടി, ബുദ്ധിയെ അവിടുന്നിൽ നിത്തി അപ്പിച്ചു
അല്ലയോ വിക്രമിയായ സോമ, അതുകൊണ്ട് ആ അവിടുന്ന്
ഞങ്ങളെയും പോരിൽ കരുത്തിന്ന് പ്രേരിപ്പിച്ചാലും.

8 മഹോഗാഹാദിവത്തനിരധക്ഷത

ഇദ്രമഭിജായമാനംസമസ്വരൻ

അന്വയം -

മിവഃ	— ദൃഢോക്താ നശ്വരൈസ്തേവൈ
------	----------------------------

പീഠപുഷ്പം പൂർവ്വം യൽ	— പാതവ്യം പ്രതം യൽസോമ രൂപമന്നം
ഉക്തം	— പ്രശസ്തമസ്തി, തം സോമം
മഹഃ ഗാഹാൽ ദിവഃ	— മഹത്തോഗഹനാദ്യലോകാൽ
ആ നിഃ അധക്ഷത	— ധാരയാഭിമുഖ്യേന നിർദ്വഹന്തി
(തതഃ) ഇന്ദ്രം അഭി	
ജായമാനം	— തം സോമം
സം അസ്വരൻ	— സ്തോതാരസ്തവന്തി

അർത്ഥം.—ദ്യുലോകത്തിലുള്ള ദേവന്മാരാൽ കടിയുള്പ്പെടുന്ന യാതൊരു സോമാനും പ്രശസ്തമാണോ, അതിനെ അവർ മഹത്തും, പ്രാപിഷ്ഠാൻ പ്രയാസമായതുമായ ദ്യുലോകത്തിൽനിന്നും, ധാരയായി ചുരുത്തുന്നു. അപ്പോൾ ഇന്ദ്രനെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഉളവാ യ സോമനെ സ്തോതാക്കൾ സ്തുതിക്കുന്നു.

9 അധയദിമേപവമാനരോദസി

ഇമാപവിശ്വാഭവനാഭിമജ്ജനാ

യുമേനനിഷ്ഠാപൃഷ്ടഭോവിതിഷ്ഠസേ

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, അധ യൽ	— അനന്തരം യഥാ ത്വം
ഇമേ രോദസി	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ഇമാ വിശ്വാ ഭവനാ ച	— ഇമാനി സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി ച
മജ്ജനാ അഭി	— ബലേനാധിതിഷ്ഠസി, തഥാ കർവ്വൻ ഭവന്തേ
യുമേ ന പൃഷ്ടഃ	
നിഃസ്ഥാഃ	— ഗവാഃ വൃന്ദേ വൃഷഭോയഥാ വത്തന്തേ തദൽ
വി തിഷ്ഠസേ	— വത്തന്തേ

അർത്ഥം.—അല്പയോഗശൂന്യമായ സോമം, പിന്നെ, എപ്രകാരമായാലവിടുന്നു ഈ ദ്യാവാപൃഥിവികളെയും ഇക്കണ്ട ഏല്പാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും സ്വബലത്താൽ അധിഷ്ഠാനം ചെയ്യു

മോ, അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട് ഉവനങ്ങുറ്റിൻ, പ'കുളുട്ടത്തിൻ കാട്ടു
നില്ക്കുന്നപോലെ, നിലക്കൊള്ളുന്നു.

10 സോമഃപുനാനോഅവ്യയേ വാരേ

ശിശുസക്രിളിപവചാഃനാ അക്ഷാഃ

സഹസ്രധാര്യതമാജുനഃ

അന്വയം:-

പുനാന, പവചാന, — പുനചാന, പുതഃ
ഇന്ദ്രഃ സോമഃ അവ്യയേ
വാരേ — അവിമയേ വാരേ,
ഗോപവിത്രേ

സഹസ്ര-ധാരഃ, ശത-

വാജഃ — ബഹുധാരഃ, ബഹുബലഃ
ശിശുഃ ന ക്രീളൻ അക്ഷാഃ — സങ്ക്രീഡമാനഃ ക്ഷാതി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരിച്ചുപ്പെടുന്നവനും ശുദ്ധനും ദീപ്തനുമായ
സോമൻ ആട്ടിൻരോമുറ്റം ഗോപവിത്രത്തിൽ കണക്കറ്റാ ധാരാ
കളോടുകൂടിയവനും അതുവരെ ബലമുററവനുമായി, ഒരു കട്ടി
കളിഞ്ഞുനപോലെ, ഒഴുകുന്നു.

11 ഏഷപുനാനോമധുമാജുതാവേ

സ്രായേന്ദ്രഃപവതേസ്വാദുരൂർമ്മിഃ

വാജസനിർവുരിവോവിപ്രയോധാഃ

അന്വയം:-

പുനാന, മധുമാൻ — പുനചാന, മാധുര്യോപേതഃ
ഋത-വാ ഏഷഃ ഇന്ദ്രഃ — യജ്ഞവാൻ, ക്ഷാരണശീലഃ
വാജ-സനിഃ — അന്നസ്യഭോതാ
വരിവചവിദ്,
വയഃ-ധാഃ — ധനസ്യ ലംഭകഃ,
ആയുഷോദാനാ

സ്വാദു: ഉമി: — സ്വാദുകരോരസധാരാസംഘഃ
ഇന്ദ്രായ പവതേ — ഇന്ദ്രാത്ഥം ക്ഷരതി

അർത്ഥം.—ഗ്രാമികരവം മാധുര്യമുററതും യജ്ഞത്തോടു ചേർന്നതും ഒഴുകുന്നതും അന്നമേകുന്നതും ധനംനേടിത്തരുന്നതും ആയുസ്സു വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതും സ്വാദുററതായ സോമരസരാശി ഇന്ദ്രനു വേണ്ടിയൊഴുകുന്നു

12 സപ്തവത്സസഹമാനഃപുത്രന്യ
സ്ഥസേധന്നക്ഷാംസ്യപുത്രമാണി
സ്വാധ്യയസ്സാസഹാസ്ഥസോമശത്രുൻ

വ. 23

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, സ: (ത്വം)

പുത്രന്യൻ — സദുഗ്രാമകാമാഞ്ജരത്രുൻ
സഹമാനഃ — അഭിവേൻ
ദുഃഗഹാണി രക്ഷാംസി — ദുഗ്ഗമാണി താനി
അപ സേധൻ പവത്സ — അപഗമന് ക്ഷര
(കിഞ്ച) സ-ആയ ധ: — ശോഭനായുധസ്സൻ
ശത്രുൻ സസഹാൻ — അഭിവേൻ, അഭിപന് പവത്സ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് യുദ്ധകാമനാരായ ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കിക്കൊണ്ടും അടുക്കൻ വളാത്ത രക്ഷസ്സുകളെ അകറ്റിക്കൊണ്ടുമൊഴുകിയാലും. നല്ല ആയുധമുററവനായി ശത്രുക്കളെ മയിച്ചുകൊണ്ട്, വീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടൊഴുകിയാലും.

വക്ത്രം.—24. പരമേഷ്വരപുത്രഃ അന്നാനതഃ ലക്ഷിഃ അത്യുഷി ശ്മരഃ

1 അയാത്രചാഹ്നിന്യാപുനാനോ
വിശ്വാദേ വചാംസിതരതിസ്വയുഗ്വാചി
സ്സുലോനസ്വയുഗ്വാചിഃ

ധാരാസുതസ്യരോചതേ

പുനാനോഅത്ഭേഷാഹരിഃ

വിശ്വായഭൂപാപരിയാത്യക്ഷഭി

സ്സപ്താസ്യഭിര്യക്ഷഭിഃ

അന്വയം:-

പുനാനം, ഹരിണിയാ,
അയാ രചാ

— പുയമാനസ്സോമഃ, ഹരിതവർണ്ണ
യാനയാരോചമാനയാ ധാരയാ

വിശ്വാ ദേഷാംസി

— സർവ്വാണി ദേഷ്ഠ്യണി,
രക്ഷാംസി

സുരഃ ന സ്വയഗ്രഭിഃ

— സ്വയം യുക്തൈരശ്വിഭിസ്സമാംസി
യഥാഹിനസ്തി തപേൽ

സ്വയഗ്രഭിഃ തരതി

— സ്വരശ്വിഭിർവ്വിനാശയതി

സുതസ്യ ധാരാ രോചതേ

— അഭിഷുതസ്യ തസ്യ ധാരാ
ഭീപ്യതേ

പുനാനം, ഹരിഃ, അത്ഭഷഃ

— പുയമാനഃ, ഹരിതവർണ്ണഃ,
ആരോചമാനോഭവതി

യൽ സപ്ത-ആസ്യഭിഃ

— യഃ രസഹരണശീലാസൈഃ .

ഗ്രകഭിഃ ഗ്രകഭിഃ

— സ്തുതിമത്തഭിസ്സേജാഭിഃ

വിശ്വാ ഭൂപാ

— വ്യൂപ്താനി ഭൂപാണി,
നക്ഷത്രാണി

പരിയാതി

— പരിതോഗച്ഛതി, വ്യൂപ്താനി

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരനായ സോമൻ പച്ചനിറമുറു് തിളങ്ങുന്ന ധാരയാൽ ദേഷാക്കളായ എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും (രക്ഷസ്സുകളെയും) സൂര്യൻ തന്റെ രശ്മികളാൽ ഇരുട്ടിനെ നീക്കുന്നപോലെ, സ്വരശ്മികളാൽ നശിപ്പിക്കുന്നു. സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ ധാര പ്രകാശിക്കുന്നു. ശുദ്ധീകരണം പച്ചനിറമുററവനുമായ അവിടുന്ന് ശോഭമാനനാകുന്നു. അവിടുന്ന് രസഹരണശീലമായ എഴു മുഖങ്ങളാൽ, സ്തുതിമത്തുകളായ തേജസ്സുകളാൽ,

എങ്ങും പരന്നു രൂപംപൂണ്ടു നക്ഷത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു (സ്തുതി മന്തുക്കളായ തേജസ്സുകൾ സ്തുതിയേൽക്കുന്ന തേജസ്സുകൾ, ചന്ദ്ര തേജസ്സ് നക്ഷത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു)

2 തപംത്യൽപണീനാംവിഭോവസു
 സമ്മാത്രഭിമ്മജ്ജയസിസ്വആദമ്
 ഋതസ്യധീതിഭിദ്രമേ
 പരാവതോനസാമത
 ദ്യത്രാരണന്തിധീതയഃ
 ത്രിധാതുഭിരന്ധീഭിർവൃയോദധേ
 രോചമാനോവയോദധേ

അന്വയം -

(ഹേ സോമ,) തപം ത്യൽ	
പണീനാം വസു വിഭഃ	— പണിഭിരപഹൃതങ്ഗവാത്മക സ്വനമലതേ
ആ ഋതസ്യ ധീതി-ഭിഃ	— അപിച യജ്ഞസ്യ ധാത്രീഭിഃ
മാതു-ഭിഃ സ്വേ ദമേ	— വസതിവരീഭിരാത്മീയേ ഗൃഹഭൃതേ
ദമേ സം മജ്ജയസി	— യജ്ഞേ സമൃക്ശുദ്ധോഭവസി
പരാ-വതഃ ന സാമ	— ഭൂരസ്ഥമാദ്യേശാൽ സാമദ്ധാനി ശ്രൂയതേ തഥാ
തൽ	— തവധാനിഃ സർവ്വൈശ്രൂയതേ
യത്ര ധീതയഃ രണന്തി	— യസ്മിന്നഭിഷവശബ്ദേ കമ്മണോ ധത്താരോയജമാനാരമന്തേ
രോചമാനഃ ത്രിധാതു-ഭിഃ	— സോമഃ ത്രയാണാം ലോകാനാ ന്ധാരയിത്രിഭിർവൃസതിവരീഭിഃ
അന്ധധീഭിഃ	— ആരോചമാനാഭിദ്വീപിഭിഃ
വയഃ ദധേ	— സ്തോത്രാദ്യഃ അന്നഃ പ്രയച്ഛതി
വയഃ ദധേ	— തേജ്യആയുഃ പ്രയച്ഛതി

അനം-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് പണികളാലപഹരിക്കപ്പെട്ട ആ പശുധനം നേടി. കൂടാതെ, യജ്ഞധാത്രികളും അമ്മമാനമായ വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളാൽ സ്വഗൃഹമായ യജ്ഞശാലയിൽ സ്വയം ശുദ്ധനായി ഭവിക്കുന്ന ഭൂതത്തിൽനിന്ന് സാധധാനി കേരക്കുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ ധാനി, ശബ്ദം, ഏല്പാവാലും കേരക്കാപ്പുന്ന എലിടെ സംസ്താണശബ്ദത്തിൽ കഥധാരികളായ യജ്ഞാനന്ദർ സന്തോഷിക്കുന്നവോ, അവിടെ സോമൻ മൂന്നുലോകങ്ങളുമുൾക്കൊള്ളുന്ന വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളാൽ ശോഭാനപ്രകാശങ്ങളോടു കൂടി സ്തോതാക്കൾക്കുന്നമേകുന്നു, ആയുസ്സേകുന്നു.

3 പൂർവ്വാമനുപ്രദിഗം യാതിചേകിതൽ

സംശ്വിതീര്യതതേദേതോരഥോ

ദൈവ്യോദേതോരഥഃ

അഗ്നനക്മാനിപൊംസ്യേ

ബ്രഹ്മൈത്രായഹവയന

വദ്വൃശ്വരഭവേഥോഅനപച്യതാ

സമദിസ്വനപച്യതാ

വ. 24

അന്വയഃ-

ചേകിതൽ

പൂർവ്വാ. പ്ര-ദിഗം അന
യാതി

(ഏഹ സോമ.) ദേതേ,
ദൈവ്യം രഥഃ

ശ്വി-ഭിഃ സം. യ. തതേ
(വൃന്ത) ദേതേ രഥഃ

— ജാനാനസ്തോമഃ

— പ്രാചീ., പ്രകൃഷ്ഠാനിഗമന
ഗച്ഛതി

— സർവ്വൈശ്വാനിയഃ, ദേവേവ്യ
ഹസ്തവരഥഃ

— സൂര്യകിരാനസ്തേനഗച്ഛതേ
— സം. യ. തതേ

(തരു) പൌസ്യാ	— പംസ്യാപഗമാനി
ഉക്മാനി അഗൻ	— സ്തോത്രാണീന്ദ്രാഗ്നീ
(തഥാ) ജൈത്രായ ഇന്ദ്രം	— ജയായ തം ഹവ്യന്തി
ഹവ്യൻ	— തമിന്ദ്രാഗ്നീ
(തഥാ) വജ്രം ച	— യദാ സങ്ഗ്രാമേഷു
യൽ സമൽ-സു	— അനപച്യതേ, ശത്രുഭിര
അനപച്യതാ	പരാജിതൈ സോമഇന്ദ്രശ്ച
	ഔവാം.
(സഹ) വേദം	— തദാ സ്തോത്രാദിന്ദ്രാഗ്നീ
(പുനഃ) അനപച്യതാ	— ശത്രുഭിരപരാജിതൈ സോമ
	ഇന്ദ്രശ്ച ഔവാം. സ്തോത്രാദിന്ദ്രാഗ്നീ
	ഗച്ഛഥഃ (ആവർത്തനമാഭവാത്).

അർത്ഥം-അറിവുറ്റ സോമൻ കിഴക്കൻ ദിക്കിനെ അനുഗമിക്കുന്നു. അല്ലയോ സോമ, ഏവരാലും ദർശിയവും ദേവന്മാരിൽ വർത്തിച്ചതുമായ അവിടുത്തെ തേർ സൂര്യരശ്മികളോടു സംഗമിക്കുന്നു; ദർശനീയമായ തേർ സൂര്യരശ്മികളോടു സംഗമിക്കുന്നു. പിന്നെ, പൌസ്യാ ജനകങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങൾ ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കുന്നു. ജയത്തിനായി ആ സ്തോത്രങ്ങൾ ഇന്ദ്രനെ ഹവ്വിപ്പിക്കുന്നു. അതുപോലെ വജ്രധര്യം അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളാൽ തോല്പിക്കപ്പെടാത്ത സോമനും ഇന്ദ്രനുമായ നിങ്ങളോരുമില്ലെന്നോടുകൂടി സ്തോത്രങ്ങളും മറ്റും പ്രാപിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ തോല്പിക്കപ്പെടാതിരിക്കില്ലെന്നോടുകൂടി പ്രാപിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-25-ആങ്ഗിരസഃ ശിശ്രുഃ ദൃഷ്ടിഃ പത്നീശ്ചമനഃ

- 1 നാനാനംവാളനോധിയോ
വിപ്രതാനിജനാനാം
തക്ഷാരിഷ്ടംതതംഭീഷ
ഗംബ്രഹ്മാസുനപന്തിപുതീ
ത്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

(ഘോരസോമം) നഃ ധീയഃ	— അസ്മാകം വിപാരാണി
നാനാനം വൈ	— നാനാജാതീയകാനി,
	ബഹുന്യേവ ഭവന്തി
ജനാനാം വ്രതാനി ഉ വീ	— കർമ്മാണി ച വിവിധാനി
	ഭവന്തി
തക്ഷാ രിഷ്ടം ഇച്ഛതി	— തപ്താദാതതക്ഷണമിച്ചതി
(തഥാ) ഭിഷഗി തതഃ	— വൈദ്യഃ, ചികിത്സകോ
	രോഗമിച്ചതി
ബ്രഹ്മാ സമ്പന്നഃ	— ബ്രാഹ്മണഃ സോമാഭിഷവദ്
	കർവ്വന്തം യജമാനമിച്ചതി
(തഥാഹം ത്വൽ പരിസ്രവണമിച്ചാമി, തസ്മാൽ)	
ഘോ ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ	
പരി സ്രവ	— സോമ, ഇന്ദ്രാതം പരിതഃ ക്ഷൗ

അർത്ഥം:- അദ്വയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ (മനുഷ്യരുടെ) വിപാരങ്ങൾ നാനാജാതീയങ്ങളായി, ബഹുവിധങ്ങളായിത്തന്നെ ഭവിയ്ക്കുന്നു. ജനങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളും വിവിധങ്ങളായി ഭവിയ്ക്കുന്നു. തപ്തൻ മരംമുറി ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. വൈദ്യൻ രോഗത്തെ കാക്ഷിയ്ക്കുന്നു. ബ്രാഹ്മണൻ സോമം സംസ്കരിയ്ക്കുന്ന യജമാനനെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. ഞാൻ സോമത്തിന്റെ ഔക്തിവരലാണിഷ്ടപ്പെടുന്നത്. അതിനാൽ സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

2 ജർതീഭിരോഷധീഭിഃ

പഷ്ണേഭിശ്ചകനാനാം

കാർമ്മാരോഷഗ്ഭിർഭൃഭി

ഹിർണ്യവന്തമിച്ചതി

പ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അന്വയം:—

ജരതീഭിഃ ഓഷധീഭിഃ — ജീർണ്ണാഭിർവൃക്ഷ
ലതാഭിഭിരിഷവഃ ക്രിയന്തേ
ശകനാനാം പണ്ണഭിഃ — ഇഷുണാം പക്ഷഭൂതാഃ പണ്ണാഃ
ക്രിയന്തേ
(തഥാ) ദൃ-ഭിഃ അശു-ഭിഃ — ദീപ്താഭിശ്ശിലാഭിരിഷുണാന്തേ
ജനകമ്മാണി ക്രിയന്തേ
(ഏതൈഃ) കാർമ്മാരഃ, — അയസ്കാരഃ
ഹിരണ്യ-വന്തം ഇച്ഛതി — ആവൃം പുരുഷമിച്ഛതി
(തഥാഹം ത്വൽ പരിശ്രവണമിച്ഛാമി, തസ്മാൽ)
ഹേ ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ
പരി ശ്രവ — ഇന്ദ്രാത്ഥം പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.—ജീർണ്ണിച്ച വൃക്ഷലതാശകലങ്ങളാൽ അമ്പുകളുണ്ടാ
ക്കപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ പക്ഷികളുടെ ചിറകുകളാൽ അമ്പകൾ
ക്കുള്ള തുവ്വലുകളുണ്ടാക്കപ്പെടുന്നു. തിളങ്ങുന്ന കൽച്ചാണകളാൽ
അമ്പകൾക്ക് മുച്ഛകൃത് നടുത്തപ്പെടുന്നു. ഇവകൊണ്ട് പ്രവർത്തി
ക്കുന്ന കരുവാൻ ധനവാനെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ ഞാൻ
സോമത്തിന്റെ ഒഴുകിവരലാണിഷ്ടപ്പെടുന്നത്. അതുകൊണ്ട്
സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

3 കാതരഹന്തതോഭിഷ

ഉപലപ്രക്ഷിണീനതാ

നാനാധിയോവസുയവോ

നഗാഇവതസ്ഥിമേ

സ്രായേന്ദോപരിശ്രവ

അന്വയം:—

അഹം കാതര — സ്തോമാനാം കർത്താസ്മി
തതഃ ഭിഷക് — പുത്രഃ യജ്ഞസ്യ ബ്രഹ്മാസ്മി
നതാ ഉപലപ്രക്ഷിണീ — ദൃഷ്ടാഭിഷുപലേഷയ
വാഞ്ചുണ്ണയതി

(ഏവം) നാനാധിയഃ

വസു-യവഃ — നാനാകർമ്മാണോധനകാമാഃ

ഗാഃ-ഇവ അന തസ്ഥിമ — ഗാവോഽയഥാഗോഽന്യമനുതിഷ്ഠന്തി
തഥാ വയം ലോകമന്യാസ്ഥിതാഃ

(ഏതജ്ഞാത്വാ) ഹേ ഇന്ദോ,

ഇദ്രായ പരി സ്രവ — പരിതഃ ക്ഷര

അതിഥം-അൻ യാഗത്തിൽ സ്തോത്രഗായകനാണ്. മകൻ യാഗത്തിന്റെ ബ്രഹ്മനാണ്. അമ്മ കല്ലുരലിൽ ധാന്യങ്ങൾ പൊടിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം വിവിധ വൃത്തികളിലേപ്പുട്ട് ധനകാർമ്മാരായ നമ്മൾ, പശുക്കൾ ക്ഷീരദാനം ചെയ്തു രക്ഷക്കേടി, തൊഴുത്തിൽ നിലുന്നതുപോലെ, ഈ ലോകത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നു. ഇതിനിത്തുകൊണ്ട് ഞാൻ പറയുന്നു, സോമ, ഇത്രണവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും. (എന്നിങ്ങവേണ്ടി എന്നൊരിക്കലും പറയുന്നില്ല. ഇദ്രായ ഇദം നമമ ഏന്നത്.)

4 അഗ്നോവോത്ഘാസുഖംരഥം

ഹസന്താപചക്രിണഃ

ശേപോരോമണ്ഡനൊദേദോ

വാരിന്ധ്യധൃക്തച്ഛതി

ത്രായേനോപരിസ്രവ

വ. 25

അന്വയം:-

വോത്ഘാ

അഗ്നി സു-ഖം രഥം

ഇച്ഛതി

ഉപചക്രിണഃ ഹസന്താഃ

(തഥാ) ശേപഃ

രോമണ്ഡ-വണ്ണാ ദേദോ

ധ്യധൃക് വാഃ ഇൻ

ഇന്ദോ, ഇദ്രായ

1 സ്രവ

— ലക്ഷ്യശേഖം പ്രാപയൻ

— സുഖേനഗമ്യം രഥമിച്ഛതി

— നമ്മസ്ഥിവാ ഉപഹസന്താഃ

വാചമിച്ഛതി

— പുംസ്രജനനം ലിങ്ഗം രോമ

വണ്ണാ യോനിദോവിച്ഛതി

— ഉദകമേവേച്ഛതി

— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.—ലക്ഷ്യസ്ഥാനമെത്തിക്കുന്ന കതിര നല്ല തേരിച്ചു
പ്പെടുന്നു. നമ്മുചിവിന്ദാർ (പഞ്ചാതികം) ചിരിപ്പിക്കുന്ന
വാക്കിപ്പുപ്പെടുന്നു. പുരുഷലിംഗം രോമശങ്ങളായ യോനിപ്പൊ
ളികളെ കാമികളെന്നു. തവള വെള്ളത്തെത്തന്നെ ഇച്ഛിക്കുന്നു.
(ഞാൻ സോമപരിസ്രവണമാണിപ്പുപ്പെടുന്നതു്.) സോമ, ഇന്ദ്ര
നായി പരന്നൊഴുകിയാലും. (പുരുഷലിംഗം രോമശങ്ങളായ
യോനിപ്പൊളികളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു എന്നതുകൊണ്ടു് വിഷയാഭി
ലാഷമെപ്പോഴും മാലിന്യങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു എന്ന് സൂചന)

വർഗ്ഗം.—26—27 മാരിപഃ കശ്യപഃ ഭൃഷിഃ

1 ശര്യണാവതിസോമ

മിത്രഃപിബതുവൃത്രഹാ

ബലന്ധാനആത്മനി

കരിഷ്യൻവീര്യമ്മഹ

ദിന്ദ്രായേനോപരിസ്രവ

അനവയം:—

ശര്യണാവതി	—	ശര്യണാവന്നാമ കരുക്ഷേത്രസ്യ ജലനാഭേസരഃ, തത്ര സ്ഥിതിം.
സോമം വൃത്രഹാ ഇന്ദ്രഃ	—	വൃത്രഹന്താസഃ
ആത്മനി ബലം ധോനഃ	—	ബലംനിധോനഃ
(അതഃപര) മഹൽ വീര്യം		
കരിഷ്യൻ പിബതു	—	ബൃഹദീര്യഭക്തർവ്വൻ പാന ഃകരോതു
(തസ്മാൽ) ഇന്ദ്രോ,		
ഇന്ദ്രായ പരി സ്രവ	—	പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.—കരുക്ഷേത്രത്തിന്റെ താഴ്ന്ന പകുതിയിലുള്ള
ശര്യണാവത്തെ സരസ്സിൽ സ്ഥിതിപെടുന്ന സോമത്തെ
വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്രൻ ആത്മാവിന്നു് ബലംകൊടുത്തുകൊണ്ടും
അതുകൊണ്ടുതന്നെ പെരുതായ വീര്യമുളവാക്കിക്കൊണ്ടും കടി
യ്ക്കട്ടെ. അതിനാൽ സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

2 ആപവസ്വദിശാംപത

ആജികാതിസോമമീഡഃ

ഋതവാകേനസത്യേന

ശ്രദ്ധയാതപസാസുത

ഇന്ദ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

ഹേ ദിശാം പതേ,	— പ്രാച്യാദിനാനിശാം പ്രകാശ കത്വേന സ്വാമിൻ
ഹേ മീഡഃ, സോമ,	— കാമാനാം സേകതസ്സോമ,
ആജികാതി	— തന്നാമകാജനപദാൽ
ഋത-വാകേന	— ഋതസ്യ, യജ്ഞസ്യ വചനേന
സത്യേന, ശ്രദ്ധയാ	
തപസാ സുതഃ	— അഭിഷുതസ്ത്വം
ആ പവസ്വ	— ആസമന്നാൽ ക്ഷര
ഹേ ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ	
പരിസ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:-കിഴക്കു മുതലായ ദിശകളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന വനം കാമവർഷകരമായ സോമ, കർമ്മവിധിപ്രകാരമുള്ള വചനത്തോടും (മന്ത്രത്തോടും) സത്യത്തോടും ശ്രദ്ധയോടും തപസ്സോടുംകൂടി സംസ്കരിച്ചുവെച്ച അവിടുന്ന് ആജികളെന്ന ജനപദത്തിൽനിന്ന് (ഈ യജ്ഞസ്ഥാനത്തേയ്ക്കു) ആഗമിച്ചാലും. അല്ലയോ സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരഞ്ഞൊഴുകിയാലും.

3 പജ്ജന്യസ്യദ്ധമ്മിഷ

നംസൂര്യസ്യദഹിതാർക്കം

തത്സംഗമർത്വംപ്രത്യഗ്രാഹ

നംസോമോസമാർദ്ധ്യ

വിന്ദ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അനന്തം:-

സൂര്യസ്വ ഭൂമിതാ	— ശ്രദ്ധാനാമപുത്രീ
പജ്ജന്യ-വൃദ്ധം	— പജ്ജന്യേന, തൽകാര്യത്വേനോ ഭേത്വേന പ്രവൃദ്ധം
മഹിഷം തം	— മഹാത്തം തം സോമം
ആ അരേൽ	— ആഹരൽ, ദൃലോകാദ്ധ്യതവതീ
തം ഗന്ധർവ്വാഃ	— ആഹ്രിയമാണം സോമം വിശ്വാവസുപ്രഭൃതയഃ
പ്രതി അഗ്രഹ്ണൻ	— പ്രത്യഗ്രഹ്ണൻ, പ്രതിഗ്രഹീതവന്തഃ
(തതോ ഗന്ധർവ്വാഃ പ്രതിഗ്രഹീതം) തം രസം	
സോമേ	— പ്രത്യക്ഷം
ആ അഭ്യഃ	— നിഭ്യഃ
(തസ്മാൽ) ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ	
പരി സ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:-സൂര്യപുത്രിയായ ശ്രദ്ധ പജ്ജന്യവേമായ ജല
ത്താൽ പ്രവൃദ്ധവും പൂജ്യവുമായ ആ രസത്തെ ദൃലോകത്തിൽ
നിന്നാഹരിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു ആഹൃതമായ ആ രസത്തെ വിശ്വാ
വസു മുതലായ ഗന്ധർവ്വന്മാർ ഏറ്റുവാങ്ങി. ഏറ്റുവാങ്ങിയ
ആ രസത്തെ അവർ സോമത്തിൽ പ്രത്യക്ഷമായി ചേർത്തു.
(ഇവിടെ ശ്രദ്ധ ദൃലോകത്തിൽനിന്ന് രസത്തെ കൊണ്ടുവന്നു
എന്നതുകൊണ്ട് ശ്രദ്ധകൊണ്ടാണു് ഔൽകൃഷ്ടമെന്നും നേടുന്ന
തെന്നു സൂചന. സൂര്യന്റെ അന്തഃശ്ചോദനകൊണ്ടാണു് സർവ്വ
ഭാവങ്ങളുമുളവാകുന്നതു്. അതുകൊണ്ടാണു് ശ്രദ്ധയെ സൂര്യപുത്രി
യായി കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്.) സോമ, ഇന്ദ്രന്നായി പരന്നൊഴുകി
യാലും.

- 4 ഗുതംവദന്യതദ്യുക്തം
സത്യംവദന്മസത്യകർമ്മൻ
ശ്രദ്ധാംവദന്മസോമരാജ
സ്യാത്രാസോമപരിഷ്കൃത
ഇന്ദ്രായേന്ദ്രോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

- ഹേ ഋത-ഭ്യേ, സത്യ-കർമ്മൻ, സോമ, — ഋതേന ദ്യോതമാന, യഥാർത്ഥ കർമ്മൻ, സോമ,
- ഹേ രാജൻ. സോമ, — സർവ്വേഷാം യജ്ഞ നിഷ്ഠാദകത്വേന സ്വാമിൻ
- (ത്വം) ഋതം വദൻ സത്യം വദൻ ശ്രദ്ധാം വദൻ — യജ്ഞം, സത്യം യജമാനാനാമാന്തമനോപേക്ഷിതാം ശ്രദ്ധാഞ്ചോച്ഛാരയൻ
- ധാത്രാ പരി-കൃതഃ — കർമ്മണാം ധാരകേണ യജമാനേനാലഭ്യാകൃതഃ
- ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ പരി സ്രവ — പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:-സത്യ (യജ്ഞ) പ്രകാശനം സത്യവൃത്തിയുമായ സോമ, യജ്ഞത്തെയും സത്യത്തെയും ശ്രദ്ധയെയും ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ട് (യജ്ഞമന്ത്രത്തെയും സത്യവചനത്തെയും യജമാനന്മാരുടെ ആത്മാവിന്ന് ഒഴിച്ചുകൂടാത്ത ശ്രദ്ധയെയും ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട്) കർമ്മധാരിയായ യജമാനനാൽ അവിടുന്ന് ലംകൃതനാകുന്നു. സോമ, ഇന്ദ്രനായി പറഞ്ഞാഴുകിയാലും.

5 സത്യകൃഗ്രസ്യബ്രഹ്മത

സ്സംസ്രവന്തിസംസ്രവാഃ

സംയന്തിരസിനോദസാഃ

പുനാനോബ്രഹ്മണാഹര

ഇന്ദ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

വ. 26

അന്വയം:-

- സത്യം-ഉഗ്രസ്യ — സങ്ഗ്രാമേ സത്യേന ശത്രുണാമഭിഗ്രഹയിതഃ
- ബ്രഹ്മതഃ സം-സ്രവാഃ — ഹേതുമണ്ണാമസ്യ തവ സമ്യക് സ്രവണശീലാധാരാഃ

സം. സ്രവന്തി	— സങ്ഗച്ഛന്തി
(കിഞ്ച) രസിനഃ രസാഃ	
സം. യന്തി	— രസവതസ്സുപ്സപഭൂതാരസാ
	സ്സങ്ഗച്ഛന്തി
(തസ്സാൽ) ഹേ ഹരേ,	
ഇന്ദോ, ബ്രഹ്മണാ പുനാനഃ—	ഹരിതവണ്ണ സോമ, മന്ത്രേണ
	പൃഥ്വമാനസ്ത്വം
ഇന്ദ്രായ പരി സ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.—യുദ്ധത്തിൽ സത്യംകൊണ്ട് ശത്രുക്കളെ ഉന്മൂലന ചെയ്യുന്നവനും മഹാനുമായ (സോമനായ) അവിടുത്തെ ഒഴുകുന്ന ധാരകൾ വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. രസവാനായ അവിടുത്തെ രസങ്ങൾ എത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പച്ചനിറമുറ്റ സോമ, മന്ത്രങ്ങളാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നെഴുകിയാലും.

6 യത്രബ്രഹ്മാപവമാന
 ഛന്ദസ്യാംശ്ശവാചവദൻ
 ഗ്രാവ്ണാസോമേമഹീയതേ
 സോമേനാനന്ദജനയ
 നനിന്ദ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അന്വയം:—

ഹേ പവമാന, ഛന്ദസ്യാം

വാചം

— ത്വഭ്യം സപ്തച്ഛന്ദസ്യോം
 സ്തതി.

വദൻ സോമേ

— ഉച്ചാരയൻ സോമാഭിഷവാർത്ഥം.

ഗ്രാവ്ണാ

— അഭിഷവങ്ക്രവ്വതായുക്തഃ,
 തേനാഭിഷുതേന

സോമേന ആനന്ദം

ജനയൻ

— ദേവാനാം ഹിഷ്ഠിപാദയൻ

ബ്രഹ്മാ യത്ര മഹീയതേ — ബ്രാഹ്മണോയസ്മിന്ദേശേ ദേ
വൈഃ പുജ്യതേ

(തത്ര) ഹേ ഇന്ദ്രോ,
ഇന്ദ്രായ പരി ബ്രവ — പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി ഗായത്രി, ഉഷ്ണിക, അനുഷ്ടുപ്, ബൃഹതി, പഞ്ചതി, ത്രിഷ്ടുപ്, ജഗതി എന്നീ ഏഴു മന്ത്രസ്തുകളിലുള്ള സ്തുതിയെ ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ട്, സംസ്കരിക്കാനായി പിടിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ചതച്ച സോമമേന്തിക്കൊണ്ട്, ദേവന്മാർക്കാനന്ദമണയ്ക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ ഏവിടെ ദേവന്മാരോട് കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നുവോ, അവിടെ സോമ, ഇത്രനായി പരഞ്ഞാഴുകിയാലും.

7 യത്രജ്യോതിരജസ്രം
യസ്മിൻലോകേസ്ഥിതം
തസ്മിന്നാസ്ഥിപവമാനാ
മൃതേലോകേ അക്ഷിത
ഇന്ദ്രായേന്ദ്രോപരിബ്രവ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, യത്ര — യസ്മിൻലോകേ
ജ്യോതിഃ അജസ്രം — സർവ്വം തേജസ്സർവ്വഭാവിനശ്ചരം
വർത്തതേ

യസ്മിൻ ലോകേ സ്ഥി
പിതം — യത്രാദിത്യാഖ്യജേയാതിന്നിഹി
തമസ്മി

തസ്മിൻ അമൃതേ,
അക്ഷിതേ ലോകേ — മരണധമരഹിതേ, അക്ഷിണേ
ലോകേ

മാം ധേഹി

— സോമാഭിഷവങ്ക്രവന്തം മാം
നിയേഹി

(മാം ഉത്തമലോകം പ്രാപിയിതും)

ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ പരി

സ്രവ

— പരിതഃ ക്ഷര

അതും അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, എവിടെ എല്ലാ
തേജസ്സുകളും ഒരിക്കലും കെടാതെ നില്ക്കുന്നുവോ, എവിടെ ആദി
ത്യതേജസ്സ് പ്രതിഷ്ഠിതമാണോ, മരണധർമ്മരഹിതവും അതു
കൊണ്ടുതന്നെ അക്ഷീണവുമായ ആ ലോകത്തിൽ എന്നെ എ
ത്തിച്ചാലും. എന്റെ ഉത്തമലോകപ്രാപ്തിയ്ക്കായി സോമ, ഇന്ദ്ര
നുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

8 യത്രാ¹രാജാ¹വൈവസ്വതോ

യത്രാവരോധ¹നന്ദിവഃ

യത്രാമൃ¹ഗൃഹ¹തീരാപ

സ്തത്രാ¹മാമൃതം¹കൃധീ

ത്രായേന്ദോ¹പരിസ്രവ

അന്വയം:—

യത്ര വൈവസ്വതഃ രാജാ — വിവസ്വൽപുത്രോ ഭവതി

യത്ര ദിവഃ അപ-രോധനം. — ആദിത്യസ്യ ഭൂതാനാം
പ്രവേശനം.

യത്ര യഹതീഃ അമൃ:

ആപഃ — മഹത്യഃ ഇമാഗങ്ഗാദ്യാഃ
തിഷ്ഠന്തി

തത്ര മാം അമൃതം കൃധീ — താദൃശേ ലോകേ മരണധർമ്മ
രഹിതങ്ക്ര (മമ ദേവത്വം
പ്രാപയ)

(തസ്മാൽ) ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ

പരിസ്രവ

— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:-എവിടെ വിവസ്വാന്റെ പുത്രൻ രാജാവായെന്നോ, എവിടെ ആദിത്യൻ ഭൂതങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നവോ, എവിടെ ഹതികളായ ഈ ഗംഗാദി നദികളുണ്ടോ, അവിടെ, അപ്രകാരമുള്ള ലോകത്തിൽ എന്നെ അധനമാക്കിയാലും, എന്നെ ദേവത്വം പ്രാപിപ്പിച്ചാലും. അതിന്നുവേണ്ടി, സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

9 യത്രാനുകാമഞ്ചരണ

ത്രിനാകേത്രിദിവേദിവ:

ലോകായത്രജ്യോതിഷ്വന

സുതമാമൃതം കൃധി

ശ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

യത്ര ത്രി-ദിവേ	— തൃതീയസ്യാന്ദിവി, ദൃലോകേ
ത്രി-നാകേ	— അധരമദ്ധ്യമോത്തമോവേന
	ത്രിണി സ്ഥാനാനി സന്തി,
	തത്ര തൃതീയേ നാകേ, ഉത്തമേ
	സ്ഥാനേ
ദിവ: അനു-കാമം പരണം-	സുര്യസ്യ കാമാനുഗുണഞ്ചരണ
	മസ്തി
(കിഞ്ച) യത്ര ലോകാ:	
ജ്യോതിഷ്വന:	— ജ്യോതിര്യുക്താസ്തിഷ്വന്തി
തത്ര മാം അമൃതം കൃധി	— താദൃശേ ലോകേ മരണരഹിത
	ഓക്ത
(യഥാമോത്തമലോകോ	
പതി തഥാ തപം) ഇന്ദ്രോ,	
ഉദായ പരി സ്രവ	— പരിത: ക്ഷര

അർത്ഥം:-യാതൊരു ദൃലോകത്തിലെ അധരമദ്ധ്യമോത്തമ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ഉത്തമസ്ഥാനമായ മൂന്നാം നാകത്തിൽ ആദിത്യൻ ഇച്ഛാനുസാരമായ ഗതി ഭവിക്കുന്നവോ, എവിടെ ലോക

ങ്ങൾ ദീപ്തിയുക്തങ്ങളായി നില്ക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള ലോകത്തിലെനെ അമരനാക്കിയാലും. എന്നിങ്ങത്തമലോകപ്രാപ്തിയുക്തകത്തക്കവിധം, സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

10 യത്രകാമാനികാമാശ്ച
 യത്രബ്രധ്നസ്യവിഷ്വപം
 സ്വധാചയത്രതുപിശ്ച
 തത്രമാമൃതങ്ക്രധി
 ദ്രായേനോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

യത്ര കാമാ:	— കാമ്യമാനാദേവാഃ, ഇന്ദ്രാദയഃ
നി-കാമാ: ച	— നിതരാം പ്രാർത്ഥ്യമാനാശ്ച വിദ്യന്തേ
(അഥവാ) കാമാ: നി-കാമാ:	— അഭിലാഷാഃ സാധിതാ വിദ്യന്തേ
യത്ര ബ്രധ്നസ്യ	— സർവ്വേഷാങ്ക്രമണാംമുല ഭൂതസ്യാഭിത്യസ്യ
വിഷ്വപം	— സഹസ്ഥാനം വിദ്യന്തേ
യത്ര സ്വധാ ച, തുപി: ച	— സ്വധാകാരണാനം, തപ്തം, ഹഷ്ണഞ്ച വിദ്യന്തേ
തത്ര മാം അമൃതം ക്രധി	— അമരണങ്ക്ര
ഇനോ, ഇന്ദ്രായ	
പരി സ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:-എവിടെ ഇന്ദ്രാദീദേവന്മാർ ഏറ്റവും പ്രാർത്ഥിക്കുവാനുവോ (അല്ലെങ്കിൽ എവിടെ അഭിലാഷങ്ങളേറ്റവും സാധിതങ്ങളായിത്തീർന്നുവോ), എവിടം എല്ലാ കർമ്മങ്ങളും മുലഭൂതനായ ആഭിത്യന്റെ ഇരിപ്പിടമെന്നറിയപ്പെടുന്നുവോ, എവിടെ സ്വധാപ്രപഞ്ചത്തിലെന്നും മനോഹഷ്വരന്മാരും,

അവിടെ എന്തെ അമരനാക്കിയാലും. അതിന്നുവേണ്ടി സോമ, ഇന്ദ്രനാമേണ്ടി പറഞ്ഞാഴുകിയാലും.

11 യത്രാനന്ദാശ്ചമോദാശ്ച
മദഃപ്രമദആസതേ
കാമസ്യയത്രാപ്താകാമാ
സ്തത്രമാമൃതംകൃധി
സ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

വ. 27

അന്വയം:-

യത്ര ആ-നന്ദാഃ മോദാഃ	
മദഃ ച പ്ര-മദഃ ച	
ആസതേ	— വേന്തി
ദേവസ്യ യത്ര കാമസ്യ	
കാമാഃ ആപ്താഃ	— കാമ്യമാനസ്യ ദേവസ്യ
	സർവ്വേഭിലാഷാഃ പ്രാപ്താവേന്തി
തത്ര മാം അമൃതം കൃധി	— അമരണങ്ക്ര
ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ	
പരി സ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.-ഏവിടെ ആത്മാവിനെ അലിയിക്കുന്ന ആനന്ദങ്ങളും മനസ്സിനുത്സാഹമുണ്ടാക്കുന്ന മോദങ്ങളും സുഖങ്ങളും പ്രകൃഷ്ടസന്തോഷങ്ങളുമുണ്ടോ, ഏവിടെ പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെടുന്ന ദേവന്റെ എല്ലാ ഇഷ്ടങ്ങളും പ്രാപ്തങ്ങളാണോ, (അതായത് ദേവന്മാരിലിരിക്കുന്ന എല്ലാ ഹവിസ്സുകളും സ്തുതികളുമർപ്പിക്കപ്പെടുന്നുവോ,) അവിടെ എന്തെ അമരനാക്കിയാലും. സോമ, ഇന്ദ്രനായി പറഞ്ഞാഴുകിയാലും.

വക്ത്രം-28

1 യഇന്ദോപവമാനസ്യ
സധാമാന്യക്രമീൽ

തമാഹസ്സപ്രജാഇതി

യസ്സേസോമാവിധനന

ഇന്ദ്രായേനോപരിസ്രവ

അന്വയം:—

പവമാനസ്യ ഇന്ദോ:	— പൃഥ്വമാനസ്യ സോമസ്യ
ധാമാനി യഃ അന	
അക്രമീൽ	— ദ്രോണകലശാഭിനിസ്ഥാനാനി
	യോനക്രോമതി, അനഗച്ഛതി
തം സപ്രജാഃ ഇതി	
ആഹുഃ	— കല്യാണപുത്രാഭി പ്രജായുക്തഃ
	ഇതി വദന്തി
ഹേ സോമ, യഃ തേ മനഃ	
അവിധൽ	— ത്വത്ഥം മനഃ കരോതി,
	പരിപരതി, തമപിസപ്രജാ
	ഇത്യാഹുഃ
ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ പരി	
സ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.—ശുദ്ധീകരനായ സോമന്റെ ദ്രോണകലശാഭിനിസ്ഥാനങ്ങളെ യാതൊരുവൻ അനഗമിക്കുന്നുവോ, അവനെ സൽസന്താനയുക്തൻ എന്നു പറയുന്നു. പിന്നെ, അല്ലയോ സോമ, യാതൊരുവൻ അവിടേയ്ക്ക് മനസ്സുപിടിക്കുന്നുവോ (അവിടുത്തെ പരിചരിക്കുന്നുവോ), അവനെയും സൽപ്രജായുക്തനെന്ന് പറയുന്നു. (അത്ര മഹാനായ) സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

2 ഋഷേമന്ത്രകൃതാംസ്തോമൈഃ

കശ്യപോദ്ധവേന്ദിഗിരഃ

സോമന്നമസ്യരാജാനം

യോജ്ഞേവീര്യധാംപതി

രിന്ദ്രായേനോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

ഹേ പ്രച്ഛേ, കശ്യപ,	— സൂക്തദ്രഷ്ടാർത്തൻ, തപഃ
മന്ത്രക്രതാം സ്തോതൈഃ	— പ്രച്ഛീണാം സ്തോതൈഃ
ഗിരഃ ഉൽ-വദ്ധയൻ	— സ്തുതിരൂപാവധഃ ഉപര്യപരി വദ്ധയൻ
രാജാനം സോമം നമസ്യ	— പുജയ
യഃ വീര്യധാപതിഃ	
ജജേഞ	— വനസ്സതീതാം പാലകോജാതഃ തം സോമം നമസ്യ
ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ പരി	
സ്രവ	— പരിതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:- (ഇവിടെ സൂക്തദ്രഷ്ടാവായ പ്രച്ഛി തന്നോടു തന്നെ പറയുന്നു). അല്ലയോ പ്രച്ഛേ, കശ്യപ, അങ്ങനെയുള്ള പ്രച്ഛികളുടെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ സ്തുതിരൂപങ്ങളായ വാക്കുകളെ മേൽക്കുമേൽ വദ്ധിച്ചുകൊണ്ടു്, എല്ലാവർക്കുമധീശനായ ആ സോമനെ പുജിക്കുക. യാതൊരാൾ വനസ്സതികളുടെ നാഥനാണോ, ആ സോമനെ പുജിക്കുക. സോമ, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

3 സ്വപ്നഭിഗോനാനാസൂര്യാ

സ്വപ്നഹോതാരപ്രതിഭഃ

ദേവാന്തഭിത്യായേസപ്

തേഭീസ്സോമാഭീർക്ഷന

ഇന്ദ്രായേന്ദോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

സ്വപ്നഭിഗഃ	— ഉഭീപീവൃതിരികാസ്സപ്നഭിഗഃ
നാനാസൂര്യാഃ	— നാനാഭിഗുതുവോ സ്സൂര്യാഃ
ഹോതാരഃ	— വഷട്കാന്താരഃ, ഹോത്രാദയഃ
സ്വപ്രതിഭഃ	— ഹോതാ, മൈത്രാവരണഃ ബ്രാഹ്മ ണാല്യംസീ, പോതാ, നേഷാ, അച്ഛാവകഃ, അഗ്നിദ്ധവഃ ഇത്യേതേ

ആദിത്യോ:	— മാതാഞ്ചയവജ്ജിതാ: അദിതി
യേ സപ്ത ദേവാ:	പുത്രാ: യാത്രാദയ:
ഹേ സോമ, തേഭി: ന:	— ദേവാസ്സന്തി
അഭി രക്ഷ	— അസ്സാൻ തൈത്രിഗാദിഭി:
	പാലയ
ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ പരി	
സ്രവ	— പരിത: ക്ഷര

അർത്ഥം.-സോമസ്ഥാനമായ വടക്കൊഴിച്ചുള്ള ഏഴു ദിക്കുകളും, ഋതുക്കളിലും ദിക്കുകളിലും മാറിമാറിയുദിക്കുന്ന സൂര്യന്മാരും, ഹോതാവ്, മൈത്രാവരണൻ, ബ്രാഹ്മണാജ്ഞസി, പോതൻ, നേപ്പൻ, അച്ഛാവകൻ, അഗ്നിദ്ധ്രൻ എന്നീ ഏഴു വജ്രം കഴന്താക്കളായ ഋതപിക്കുകളും മാതാഞ്ചയവജ്ജിതാകളായ ഏഴു അദിതിപുത്രന്മാരുമായ ദേവന്മാർ യാവരോ, അവരെക്കൊണ്ടു അവിടുത്തെന്ന അഭിരക്ഷിച്ചാലും സോമ, ഇന്ദ്രനായി പരന്നൊഴുകിയാലും.

4 യത്തേരാജഞ്ചയതംഹവി
 സ്തേനസോമാഭിരക്ഷന:
 അരാതീവാമാനസ്സാരീ
 നോപന:കിഞ്ചനാപമ
 മിന്ദ്രായേനോപരിസ്രവ

വ 28

അന്വയം -

ഹേ രാജൻ, സോമ,	— സർവ്വേഷാങ്ക്രമസാധക
	ത്വേന സ്വാമിൻ, സോമ,
തേ ശ്രുതം യൽ ഹവി:	— ത്വഭീയം പകം യദ്ധവീരസ്സി
തേന ന: അഭി രക്ഷ	— തേന ഹവിഷാസ്സാൻ രക്ഷ
(ത്വദഭിരക്ഷിതാൻ) ന:	
അരാതീ-വാ	— അരാതീത്വവാൻ ശത്രു:
മാ താരീൽ	— മാവധീൽ
(കിഞ്ച) ന: കിം ചന	— അസ്സാകങ്ക്കിഞ്ചിദ
	പിധനാദികം ശത്രു:
മോ ആമമൽ ച	— മാഹിംസിൽ
ഇന്ദോ, ഇന്ദ്രായ പരി സ്രവ	— പരിത: ക്ഷര

അർത്ഥം.-കർമ്മസാധനത്വംകൊണ്ട് എല്ലാവർക്കുമധീശനായ സോമ, അവിഭക്തരൂപേണ പകുതായ യാതൊരു ഹവിസ്സുണ്ടോ, അതിനാൽ എന്തെങ്കിലും അഭിരക്ഷിച്ചാലും. അങ്ങിനെ അവിഭക്തരക്ഷയോടുകൂടിയ എന്തെങ്കിലും ശത്രു ദ്രോഹിയ്ക്കരുത്. എന്റെ കയ്യിലുള്ള ധനത്തെ ശത്രു പിടിച്ചുപറുകയുമരുത്. സോമ, ഇത്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

ഋഗ്വേദാന്തർഗ്ഗതമെങ്കിലും സംഹിതാഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണാത്തതും സാധാരണമായി ഓതിയ്ക്കാറില്ലാത്തതുമായ ഒരു പ്രകൃതി ഇതിലുണ്ട് അതു പരിശീഷ്ടത്തിൽ കാണാം.

5 യത്രതൽപരമപദം

വിഷ്ണോർലോകേമഹീയതേ

ദേവൈസ്സകൃതകർമ്മഭി

സ്വത്രമാമൃതംതൃധി

ദ്രോണോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

യത്ര തൽ പരമ പദം	— പരമോൽകൃഷ്ടം സ്ഥാനം
സകൃതകർമ്മഭി:	— സകൃതിഭി:
ദേവൈ: മഹീയതേ	— പുഷ്പതേ
തത്ര വിഷ്ണോ: ലോകേ	— സ്ഥാനേ
മാം അമൃതം തൃധി	— അമരണഭക്ത
ഇന്ദ്രോ, ഇസ്രായ പരിസ്രവ	— പരിത: ക്ഷര

അർത്ഥം.-ഏവിടെ ആ പരമസ്ഥാനം പുണ്യകർമ്മാക്കളായ ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരാൽ പുജിക്കപ്പെടുന്നുവോ, അവിടെ ആ വിഷ്ണു ലോകത്തിൽ, എന്തെങ്കിലും അമരണാക്കിയാലും. സോമ, ഇത്രനുവേണ്ടി പരന്നൊഴുകിയാലും.

പത്താം മണ്ഡലം

വക്രം-29-ആപ്തം: ത്രിതഃ ദൃഷ്ടിഃ ത്രിഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ അഗ്നിദേവതാ

1 അഗ്രേ¹ബ്രഹ്മ²ഹനു³ഷസാ⁴മുർധോ⁵പാ⁶ത്സ⁷ഥാ⁸
 നിജഗന്ധാ⁹ന്തമസോ¹⁰ജ്യോതി¹¹ഷാ¹²ഗാ¹³ൽ
 അഗ്നി¹⁴ഭാ¹⁵നനാ¹⁶ത്ശതാ¹⁷സ്വ¹⁸ഓ¹⁹ഗ²⁰
 ആ²¹ജാ²²തോ²³വിശ്വാ²⁴സഓ²⁵മാ²⁶ന്യ²⁷പ്രാഃ²⁸

അന്വയം:-

ബ്രഹ്മൻ ഉഷസാം അഗ്രേ	— മഹാനേഷോഗ്നിത്വസാമുപരി,
	ഉഷഃ കാലേ
ഉർധ്വഃ അസ്ഥാൽ	— പ്രജലിതസ്സംസ്തിഷ്ഠതി
(തതഃ) തമസഃ	
നി-ജഗന്ധാൻ	— രാത്രേന്റിഷ്ട്രാന്തവാൻ സഃ
ജ്യോതിഷാ ആ അഗാൽ	— ഗാഹപത്യോദ്ധിയമാണഃ
	ആഹവനീയം പ്രത്യാഗച്ഛതി
(അനന്തരം) സ-അഓഗഃ	— ശോഭനജാലാവയവഃ
ജാതഃ അഗ്നിഃ	— കമ്മതമുൽപന്നസ്സ
ത്ശതാ ഭാനനാ	— ആരോചമാനേന, തമാംസി
	ഹിംസകേന തേജസാ
വിശ്വാ സഓമാനി ആ	
അപ്രാഃ	— സർവ്വാണിയജ്ഞഗൃഹാണാം
	പുരയതി

അർത്ഥം:-മഹാനായ ഈ അഗ്നി ഉഷഃകാലത്തിൽ പ്രജലിതനായി നിലക്കൊള്ളുന്നു ഇതളഞ്ഞ രാത്രിയെ പുറത്താക്കുന്നവനായി, സ്വന്തം തേജസ്സോടുകൂടി ഗാഹപത്യത്തിൽനിന്ന് ആഹവനീയത്തിലേയ്ക്കെത്തുന്നു പിന്നെ, ശോഭനജാലകളാകുന്ന അവയവങ്ങളൊത്തവനായി, കമ്മത്തിനുവേണ്ടി പിറന്നവനായി, ഭാസമാനമായ, ഇത്യാകരുന്ന തേജസ്സുകൊണ്ട്, എല്ലായെ ജ്ഞഗൃഹങ്ങളെയും പുരിപ്പിക്കുന്നു, നിറഞ്ഞുവാഴുന്നു

ശ്രീമദ്വേദം

2 സജാതോഗഭോഃ അസിരാമസ്യോ
 രഗേപാരുർവ്വിട്ടമാഷധീഷു
 ചിത്രശ്ശിതുപരിതമാംസ്യതൃത
 പ്രമാതൃഭ്യോ അധികനിക്രദാഗാ:

അന്വയം:—

ഘേ അഗ്നേ, ചാന്തഃ ജാതഃ — കല്യാണരൂപഃ, ഉൽപന്നഃ
 ഓഷധീഷു വിട്ടതഃ — ഓഷധിവികാരേഷ്വരണീഷു
 വിശേഷണമിതഃ

സഃ (സ്വപ്) രോദസ്യോഃ
 ഗർഭഃ അസി

— ഔവാപൃഥിവ്യോക്തോഽഖസി
 (അഗ്നിരൂപസ്സുരൂപശ്ച)

(കിഞ്ച) ചിത്രഃ ശിതുഃ — ചിത്രവർണ്ണഃ, നാനാരൂപഃ ശിതു
 സദൃശഃ

തമാംസി അതൃതൻ പരി — രാത്രിവർഗ്ഗജ്ഞാതൃതൻ പരി
 ഭവസി

(സ്വത്വം) മാതൃ-ഭ്യഃ അധി — മാതൃഭ്യോഽധിഃ
 (അധിപത്യമ്യഭാമ)

കനിക്രദൻ പ്ര ഗാഃ — പുനഃപുനശ്ചൈകർപ്പൻ
 പ്രഗച്ഛസി, പ്രജായസേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, മംഗളരൂപനായുള്ളനന്ദം വൃക്ഷ
 വിശേഷങ്ങളായ അരണികളിൽ കടന്നുപെട്ടവനായ ആ അവി
 ട്നാണ് ഔവാപൃഥിവീകാഷ്ഠം ഗർഭസ്ഥനാകുന്നു. (ഭൂമിയിൽ
 അഗ്നിനായും ഔവിലാഭിത്യനായും.) പിന്നെ, നാനാരൂപനും
 ശിതുരല്ലവനുമായി രാത്രിപോലെ കുറുത്ത ശത്രുക്കളെ (പാപങ്ങ
 ളെ) കീഴടക്കുന്നു. ആ അവിടനാണ് അമ്മയായ വൃക്ഷാദികളിൽ
 നിന്ന് (ഘോരവിരുക്കളിൽ നിന്ന്) വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ദി
 ച്ചുകൊണ്ട് നടക്കുള്ളതും, പിറന്നുയരുന്നതും.

3 വിഷ്ണു¹രി²ത്ഥാ³പ⁴ര⁵മ⁶സ്യ⁷വി⁸ദ്വാ

ജാ¹തോ²ബ്രഹ്മ³ഹ⁴ന്നഭി⁵പാ⁶തി⁷തൃ⁸തീ⁹യം

ആ¹സായ²ഭ³സ്യ⁴പ⁵യോ⁶അ⁷ക്ര⁸ത⁹സ്വ¹⁰ം

സ¹ചേ²ത³സോ⁴അ⁵ഭ്യ⁶ച്ഛ⁷ന്ത്യ⁸ത്ര

അന്വയം:-

വിദ്വാൻ ജാതഃ ബ്രഹ്മൻ	— സർവ്വജ്ഞാനം, ജാതോമഹാൻ
വിഷ്ണുഃ	— വ്യാപനശീലഃ, ജ്ഞാനാദി ഗുണയുക്തോഗ്നിഃ
ഇത്ഥാ അസ്യ തൃതീയം	— ഏവം ഇമം ത്രയാണാം പൂരകം (ഏകതഃ, ദ്വിതഃ, തതസ്ത്രിതഃ, തേഷു തൃതീയം) മാം
അഭി പാതി (കിഞ്ച) അസ്യ സ്വം	— അഭി രക്ഷതു
പരമം പയഃ	— അഗ്നോരാത്മീയമുൽകൃഷ്ടമുദകം
ആസാ യൽ അക്രത	— ആസ്യേനയദാ കർവ്വന്തി, യജമാനായാചന്തേ
(തദാനീം) അത്ര സ- ചേതസഃ	— അസ്തിനീലോകേ സ്തോതാരഃ, സമാനമനസ്സാഭൂത്വൈനം
അഭി അച്ഛന്തി	— അഭിഷ്ഠവന്തി

അർത്ഥം.-ഏല്ലാമറിയുന്നവനായി പിറന്നവനും മഹാനും, വ്യാപനശീലനായി ജ്ഞാനം മുതലായ ഗുണങ്ങളൊത്തവനുമായ അഗ്നി, ഏകതൻ, ദ്വിതൻ എന്നിവർക്കുശേഷം മൂന്നാമനായ ത്രിതനെന്ന ഏനെ ഇപ്രകാരം രക്ഷിക്കട്ടെ. അവിടുത്തെ സ്വന്ത മുൽകൃഷ്ടജലം യജമാനന്മാർ മുഖത്തുനിന്ന പുറപ്പെടുന്ന വാക്കുകളാൽ യാചിക്കുമ്പോൾ, ഈ ലോകത്തിൽ അവർ ഏകമനസ്സാവാണവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നത്.

4 അതതുപാപിതുതോജനിതീ
 അന്നവ്യധംപ്രതിപരന്ത്യന്നൈ
 താതുപ്രത്യേയിപുനരന്ത്യരൂപാ
 അസിതപവിക്ഷമാനഷീഷഹോതാ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) അതഃ ഉ	— അസ്മാദേവകാരണാൽ
പിതു-ഭൂതഃ	— അന്നേന സർവ്വതോജഗതോ ധാരയിത്ര്യഃ
ജനിതീ	— ജനയിത്ര്യഃ ഓഷധയഃ
അന്നവ്യധം ത്വാ	— അന്നസ്യ വചകത്വാം
അന്നൈ പ്രതി പരന്തി	— ഹേതുഭിഃ പരിപരന്തി, അഭിഗച്ഛന്തി
പുനഃ ഈ താഃ പ്രതി	
ഏഷി	— തതഃ ഏതാഓഷധിഃ പ്രതിഗച്ഛസി
അന്ത്യരൂപാഃ	— ജിണ്ണാഓഷധീർഭാവ രൂപസ്വരൂപഗച്ഛസി
(കിഞ്ച) മാനഷീഷ	
വിക്ഷ	— മനുഷ്യജാതിഷു പ്രജാസു
ത്വം ഹോതാ അസി	— ദേവാനാമാഹ്വതാ വേസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അതേ കാരണത്താൽ അന്നം കൊണ്ട് ഇഗ്നതു മുഴുവൻ ധരിക്കുന്ന, താങ്ങുന്ന അമ്മമായ സസ്യാദികൾ അന്നവചകനായ അവിടുത്തെ ഹേതുഭൂതങ്ങളായ അന്നങ്ങളാൽ (ഹവിസ്സുകളെക്കൊണ്ട്) പരിപരിക്കുന്നു. അപ്പോഴവിടുന്ന് ഈ സസ്യാദികളെ പ്രാപിക്കുന്നു. ജിണ്ണിച്ച വൃക്ഷങ്ങളിൽ കാട്ടുതിയ്ക്കായെത്തുന്നു. പിന്നെ, മനുഷ്യപ്രജകളിൽ, യാഗാഋഷാതാക്കളിൽ അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനാകുന്നു.

5 ഹോതാ¹രഞ്ചി²ത്രര³ഥ⁴ധര⁵സ്യ
 യജ്ഞ⁶സ്യ⁷യജ്ഞ⁸സ്യ⁹കേ¹⁰തു¹¹ം¹²ര¹³ശ¹⁴ന്തം¹⁵
 പ്ര¹⁶ത്യ¹⁷ദ്ധി¹⁸ന്ദേ¹⁹വ²⁰സ്യ²¹ഭേ²²വ²³സ്യ²⁴മ²⁵ഹ²⁶നാ
 ശ്രീ²⁷യാ²⁸ത്പ²⁹ശ്നി³⁰മ³¹തി³²മി³³ഞ്ജ³⁴നാ³⁵നാം³⁶

അന്വയം:-

അധരസ്യ ഹോതാരം

ചിത്ര-രഥം — യജ്ഞസ്യഭേവാ¹നാ²മാ³ഹ⁴പാ⁵താരം⁶
 നാനാ⁷രൂ⁸പ⁹രഥം¹⁰

യജ്ഞസ്യ-യജ്ഞസ്യ
 കേതും

— സർവ്വസ്യ യജ്ഞസ്യ
 പ്രജ്ഞാ¹പകം², പതാ³കാ⁴
 സ്ഥാ⁵നീയം⁶

രശന്തം

— ശ്വേത¹വ²ണ്ണ്യം³

മഹാ ഭേവസ്യ-ഭേവസ്യ

— മഹ¹ത്വേ²ന³ സർ⁴വ്വേഷാ⁵ന്ദേ⁶വാ⁷നാം⁸

പ്രതി-അദ്ധിം

— അ¹ദ്ധിം², ഇ³ത്രം⁴ പ്ര⁵തി⁶ഭേ⁷ന്തം⁸

ജനാനാം അതിമി

— യജ¹മാ²നാ³നാ⁴മ⁵തി⁶മി⁷വ⁸ൽ⁹പു¹⁰ജ്യം¹¹

അഗ്നിം തു ശ്രീയാ

— തം¹ ക്ഷി²പ്രം³ ശ്രീ⁴യോ⁵ത്ഥം⁶ വയം⁷
 സ്തമഃ⁸

അർത്ഥം:-യജ്ഞത്തിന്ന് ഭേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും എല്ലാ യജ്ഞങ്ങൾക്കും കൊടിയടയാളമായവനും വെണ്ണിനിറമുറവനും എല്ലാ ഭേവന്മാർക്കും ശ്രേഷ്ഠനായ ഇത്രനോടു തുല്യനും, യജമാനന്മാർക്ക് അതിമിപോലെ പുജ്യനായ അഗ്നിയെ ശ്രീക്കവേണ്ടി നാം സ്തുതിക്കുന്നു.

6 സഹ¹വ²ത്സ്രാ³ണ്യ⁴ധ⁵പേ⁶ശ്നാ⁷നി⁸

വ⁹സാ¹⁰നോ¹¹അ¹²ഗ്നി¹³ന്ദാ¹⁴പു¹⁵മി¹⁶വ്യാഃ¹⁷

അ¹⁸വ¹⁹പോ²⁰ദ്യ²¹ന്ദാ²²പാ²³തു²⁴ന്ദാ²⁵യാഃ²⁶

പു²⁷ഹോ²⁸ഹി²⁹നോ³⁰ദാ³¹ന്ദാ³²പു³³മി³⁴വ്യാ³⁵ഹോ³⁶വ്യാ³⁷

അന്വയം:-

ഹേ രാജൻ, വസുദാനി — ദീപ്യമാനാഗ്നേ, ആച്ഛാദകാനി
തേജാംസി

അഥ പേശനാനി വസാനം:- ഹിരണ്യസദൃശാനി, ഭാസ്വരാ
ണ്യാച്ഛാദയൻ

പൃഥിവ്യോ നാഭോ — നാഭോ, നാഭീസ്ഥാനീയേ

ഇളായാഃ പദേ ജാതഃ — ഉത്തരവേദ്യോഃ സമുൽപന്നഃ

അത്യന്തഃ സഃ അഗ്നിഃ — ആരോപമാനോയോഗിസ്സത്വം

പുരഃഹിതഃ — പുരതോനിഹിതഃ, പൂർവ്വസ്യാന്ദി
ശ്യാഹവനീയായതന്നേ
സ്ഥാപിതസ്സൻ

ഇഹ തു ദേവാൻ യക്ഷി — അസ്മിൻ യജ്ഞേ ക്ഷിപ്രമിത്രാ
ദീൻ യജ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്യമാനനായ അഗ്നേ, സ്വർണ്ണതുല്യങ്ങളായ തേജസ്സുകളാകുന്ന വസുങ്ങളെ പുകച്ചു്, ഭൂമിയുടെ ഭവ്യസ്ഥാനമായ ഉത്തരവേദിയിലുൽപന്നനായി, ശോഭമാനനായ യാതൊരുഗ്നിയുണ്ടോ, ആ അഗ്നിയായ അവിടുന്ന് കീഴക്കുദിക്കിൽ ആഹവനീയസ്ഥാനത്തു് സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടവനായി, ഈ യജ്ഞത്തിൽ ദേവന്മാരെ വേശ്വരത്തിൽ യജിച്ചാലും.

7 ആഹിദ്യാവാപൃഥിവീർഗ്ഗൗളേ

സദാപുത്രോനമാതരാതതൻ

പ്രയാഹ്യച്ഛോശതോഽവിഷ്ഠാ

മാവഹസഹസ്യേഹദേവാൻ

വ. 29

അന്വയം:-

ഹ യവിഷ്ഠ, സഹസ്യ.

ദഗ്നേ,

— യുവതമ, നാഹസഃ; ബലസ്യ
പുത്രാഗ്നേ

പുത്രഃ ന ഉദേ മാതരാ

— ക്ഷിണൗ മാതാപിതൌ യഥാ
ധനൈസ്തന്നോതി തഥാ

സദാ ദ്യാവാപൃഥ്വി ആ
തതന്ന ഹി

— സർവ്വദാ ദ്യാവാപൃഥ്വിവൃ
തതേനീഥ, സ്വതേജോഭിർവൃ
ന്ധാരയസി വലു

ഉശതഃ അച്ഛ പ്ര യാഹി

— കായമാനാനഭിലക്ഷ്യ
പ്രകഷേണ ഗച്ഛ

അഥ ഇഹ ദേവാൻ ആ
വഹ

— അനന്തരം അസ്മിൻ യജ്ഞേ
ഇന്ദ്രാദീൻ പ്രാപയ

അത്ഥം—ഏകദൃഷ്ടം യുവാവു. ബലപുത്രനായ അഗ്നേ,
പുത്രൻ, തളൻ അച്ഛനമ്മമാരിരുവരെ ധനങ്ങൾകൊണ്ടു പരി
ചരിക്കുന്ന പോലെ അവിടുന്ന് ദ്യാവാപൃഥ്വികളായ അച്ഛന
മ്മമാരെ സ്വതേജസ്സുകളാൽ പരന്നു പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ
(അനുഗ്രഹം) ഇച്ഛിക്കുന്നവരെ ലക്ഷ്യമാക്കി വേണ്ടപോലെ
വന്നാലും. പിന്നെ, ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഇന്ദ്രാദീദേവന്മാരെ
ആനയിച്ചാലും.

വക്തം.—30.

1 പിപ്രീഹിദേവ്യാളശതോവിഷു

വിദ്വാദ്യജുർവൃതപതേയജേഹ

യേദൈവ്യാഗ്നിതപിജസ്തേഭിരഗ്നേ

തപംഹോതൃണാമസ്യായജിഷുഃ

അന്വയം:—

ഹേ യവിഷു, ജുതുപതേ,

അഗ്നേ,

— യുവതമ, ദേവയാഗകാലാനാം
സ്വാമിന്നഗ്നേ,

ഉശതഃ ദേവാൻ പിപ്രീഹി—

സ്മൃതിഃ കായമാനാനദേവാൻ
ഹവിഷിഃ പ്രീണയ

ജുതൻ വിദ്വാൻ

— യാഗകാലാഞ്ജാനാനസ്തപം

ഇഹ യജ

— അസ്മിൻ യജ്ഞേ താൻ യജ

(കിഞ്ച) ദൈവ്യഃ യേ

ഋതപിജഃ

തേജിഃ

ത്വം ഹോതൃണാം

ആ-യജിഷുഃ അസി

— ദേവേഷു പോയേ ഋതപിജസ്സന്തീ

— തൈസ്സഹയജ

— തേയാമ്മദ്ധ്യേ ആദിമുഖ്യേന
ദേവാനാം യഷ്ട്യതമോസി

അർത്ഥം.-ഏതരവും യുവാവും യാഗകാലത്തുതന്നെ സ്വാമിയായ അഗ്നേ, സ്മൃതികാലത്തായ ദേവന്മാരെ ഹവിസ്സുകൾ പ്രീതരാക്കിയാലും. യാഗകാലങ്ങളിന്നു അവിടുന്ന് ഈ യജ്ഞത്തിൽ അവരെ യജിച്ചാലും. പിന്നെ, ദേവന്മാരിൽ പെട്ട ഋതപിക്കുകളെല്ലാം, അവരോടുകൂടി, യജിച്ചാലും. (ദേവർത്ഥപിക്കുകളിൽ ചന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മണം, ആദിത്യൻ അധ്വര്യവും പരജന്യൻ ഉൽഗാതാവുമാത്രം.) അവിടുന്ന് ഹോതാക്കളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ ഏതരവും ദേവന്മാരെ യജിക്കണമെന്നാണല്ലോ.

2 വേഷിഹോത്രമുതപോത്രങ്ങളനാനാ

മന്ധാതാസിദ്രവിണോദാജ്ഞാവാ

സ്വാഹാവയങ്ക്തണവാമാഹവിഷി

ദേവോദേവാൻയജത്വഗ്നിരഹൻ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) ജനാനാം

ഹോത്രം വേഷി

— യജമാനാനാം, ഹോത്രം
ക്രിയമാണം സ്തോത്രം ത്വം
കാമയസേ

ഉത പോത്രം

— പോത്രം ക്രിയമാണം സ്തോത്രഞ്ച
കാമയസേ

(കിഞ്ച) മന്ധാതാ,

ഋത-വാ

ദ്രവിണഃ-ദാഃ അസി

(അഥ പരോക്ഷകൃതഃ)

വയം ഹവിഷി

— മേധാവി, സത്യവാംസ്ത്വം

— ധനസ്യ പ്രാതാ അസി

— ദേവേദ്യോഹവിഷി

സ്വാഹാ കൃണവാമ	— സ്വാഹാകരവാമ, പ്രയച്ഛാമ
(തതഃ) ദേവഃ, അഹൻ	— ദീപ്യമാനഃ, നമസ്യഃ
അഗ്നിഃ ദേവാൻ യജതു	— ഹവിഷിഃ പൂജയതു

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, യജമാനന്മാർക്കുചേർന്നു ഹോതാവിനാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തോത്രം അവിടുന്നിപ്പുറപ്പെടുന്നു. അതു പോലെ പോതാവിനാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തോത്രവും ഇപ്പുറപ്പെടുന്നു. മാത്രമല്ല, മേധാവിഷം സത്യവാനുമായ അവിടുന്ന് ധനഭാഗാവായി ഭവിക്കുന്നു. (എന്നി പരോക്ഷം) നമ്മൾ ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സ് സ്വാഹാകരിക്കുവാൻ, ഹോമിക്കാൻ. അതിന്നുശേഷം പ്രകാശമാനനും വന്ദ്യനുമായ അഗ്നി, ദേവന്മാരെ (ആ ഹവിസ്സ് കൾകൊണ്ടു്) പൂജിക്കട്ടെ.

3 ആദേവാനാമപിപന്ഥാമഗത

യച്ഛക്നവാമതദനുപ്രവോളുഃ

അഗ്നിർവ്വിദ്വാന്മസയജാൽസേദുഹോതാ

സോഅധ്വാനാമസല്ലതൻകല്പയാതി

അന്വയം:—

ദേവാനാം പന്ഥാം അപി

ആ അഗത — ദേവലോകഗമനസാധനം
പന്ഥാനം വയമാഗത
വന്തോഭവേമ

(തഥാ) യൽ ശക്നവാമ — വയം യൽ കർമ്മാനുഷ്ഠാതം
സമർത്ഥാവോമഃ

തൽ അനു പ്രവോളുഃ — പ്രകഷ്ണോനുവോദ്ധ്യം,
സമാപ്തിം പ്രാപയിതും സമർത്ഥം
ഭവേമ

(അനന്തരം) വിദ്വാൻ — തം പന്ഥാനജ്ഞാനം

സഃ അഗ്നിഃ യജാൽ — ദേവാൻ യജതു

സഃ ഇത് ഉ ഹോതാ — സഹോവാഗ്നിഹോമനിഷ്ഠാഭകഃ
ഭവതു

(തതഃ) സഃ അധ്വരാനി — സഹ്യവയജ്ഞാനി
 സഃ ഋതൂൻ കല്പയാതി — കാലാനി കല്പയതു, കരോതു

അർത്ഥം:-ദേവലോകഗമനത്തിനുള്ള, ദേവന്മാരെ പ്രാപി
 ക്കാനുള്ള, മാർഗ്ഗം നാമെന്താവൂ. അതുപോലെ ഏതു കർമ്മമനുഷ്ഠി
 പ്പാൻ നാം ഗമനാണോ അതു നിറവേറാൻ, മുഴുവിക്കാൻ സമ
 ത്വരാകാവൂ. പിന്നെ, ആ ദേവമാർഗ്ഗമായിരുന്ന അഗ്നി, ദേവന്മാ
 രെ യജിക്കട്ടെ. 'അതേ അഗ്നി ഹോമനിർവ്വാഹകനാവട്ടെ.
 അവിടുത്തെന്തെന്നയാണു് യജ്ഞങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നതു്. അവിടുന്നാ
 ണു് കാലങ്ങളെ കല്പിക്കുന്നതു്.

4 യദോവയഃപ്രമിനാമവ്രതാനി
 വിദിഷാദേവാഅവിദിഷുരാസഃ
 അഗ്നിഷുദിഗ്ഗമാപ്യാണാതിവിദ്വാൻ
 യേഭിദ്യേവാഽഋതൂഭിഃകല്പയാതി

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാ, അവിദഃ-

അരാസഃ	— അവിദന്തരാഃ, അത്യന്തമജാനന്തഃ
വയഃ വഃ യൽ വ്രതാനി	— യഷ്ടാകം യാനികാനി ചിൽ കർമാണി
വിദിഷാം പ്രമിനാമ	— ഭവതാഞ്ജാനതാമേവ പ്രഹിംസിതവന്തഃ
(ഭവന്ത്യു ജാനന്ത്യനിത്യന്തൈമിഷ്ഠികകർമാണി വിദ്യോപിത വന്തഃ)	
വിദ്വാൻ അഗ്നിഃ	— ഏതൽസർവ്വജ്ഞാനാനോഗ്നിഃ, സ്വീഷ്ടകൃൽ
യേഭിഃ ഋതൂ-ഭിഃ	— യാഗയോഗൈശ്ച കാലൈഃ
തൽ വിശ്വം ആ പൃണാതി	— സർവ്വജ്ഞാജാതമാപുരയതു, ഹലാഹിതജ്ഞാകരോതു
ദേവാൻ കല്പയാതി	— കർമാണു്ഗമാവേന കല്പയതി, സമപ്സ്യയതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവന്മാരെ, ഒന്നമറിയാത്ത ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ച കർമ്മങ്ങളേവയൊക്കെയോ, അറിവുറ്റ നിങ്ങളെ ഹിംസിക്കുന്ന മട്ടിൽ ചെയ്തവോ (അറിവുറ്റ നിങ്ങളിൽ നിത്യനൈമിത്തികങ്ങളായ കർമ്മങ്ങൾ ലോപിച്ചു ലോപിച്ചു ചെയ്തവോ) അതെല്ലാമറിയുന്ന സ്വീഷ്ടകൃത്തായ അഗ്നി, യാഗയോഗ്യങ്ങളായ കാലങ്ങളിൽ സാംഗഭാവത്തോടുകൂടി, ദേവന്മാർക്കു സമർപ്പിക്കുന്ന ക്രിയകളെക്കൊണ്ടു്, ഞങ്ങളുടെ ആ കർമ്മസമൂഹത്തെ മുഴുവൻ പൂർണ്ണമാക്കട്ടെ, ഫലവത്താക്കട്ടെ.

5 യൽപാകത്രാമനസാദീനക്ഷാ

നയജ്ഞസ്യമന്വതേമർത്യാസഃ

അഗ്നിഷ്ടദ്ധോതാക്രതുവിദിജാനൻ

യജിഷ്ടാദേവാഃ പ്രതുശോയജാതി

അന്വയം:-

ദീന-ക്ഷാഃ മർത്യാസഃ	— സതതയാജനേന ദീനബലാ മനുഷ്യാഃ, ഗൃതപിജഃ
പാക-ത്രാ മനസാ	— പാകേന, പക്തവ്യേന മനസാ യുക്തസ്സന്തഃ
യജ്ഞസ്യ യൽ ന മന്വതേ	— യൽകർമ്മ ന ജാനന്തി
തൽ വി-ജാനൻ	— തൽകർമ്മജാനാനഃ
ഹോതാ, ക്രതു-വിൽ	— ദേവാനാമാഹ്വതാ, കർമ്മവിൽ
യജിഷ്ടഃ അഗ്നിഃ	— അതിശയേന ദേവാനാം യജാ, സ്വീഷ്ടകൃൽ
പ്രതു-ശഃ ദേവാൻ യജാതി	— സ്വേസ്വേ യോഗ്യകാലേ യജതു

അർത്ഥം.-തുടച്ചുയായി യാഗം കഴിപ്പിക്കൽകൊണ്ടു് ക്ഷീണിച്ച മനുഷ്യരായ ഗൃതപിക്ഷകൾ, പാകംകെട്ട മനസ്സൊത്തവരായി യജ്ഞത്തെസ്സംബന്ധിച്ച ഏതു കർമ്മമറിയുന്നില്ലയോ, അതറിയുന്നവനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും കർമ്മജ്ഞനും ഏറ്റവും ദേവന്മാരെ യജിക്കുന്നവനും സ്വീഷ്ടകൃത്തുമായ ആ അഗ്നി, അതാതു ദേവന്മാരെ വേണ്ടവേണ്ട കാലത്തു് യജിക്കട്ടെ. (ക്ഷീണം കൊണ്ടും മറ്റും ഓർമ്മക്കേടുവന്നു് ന്യൂനതകളേറ്റ കർമ്മങ്ങൾ സർവ്വ

അന്നം സർവ്വദാ ജാഗരൂകനമായ അഗ്നി നികത്തി നേരെയൊ
 മെട്ടെ.)

6 വിശ്വേഷാംഹ്യധാരാണാമനീകം
 ചിത്രഞ്ചേതുജനിതാത്മാജ്ഞാൻ
 സത്യയജസ്വസ്തവതീരനക്ഷാ
 സ്താഹ്വായഃ ക്ഷമതീർത്വിശ്വജന്യഃ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) വിശ്വേഷാം

ഹി അധാരാണാം

അനീകം, ചിത്രം,

ചേതുഃ, ത്വാ

— സർവ്വേഷാം ഏവ യജ്ഞാനാം

— മുഖം, നാനാരൂപം, പ്രജ്ഞാപ
 കന്യാം

ജനിതാ ജ്ഞാൻ

സഃ (ത്വം) നൃ-വതീഃ

ക്ഷാഃ അന

സ്താഹ്വായഃ ക്ഷമതീഃ

— പ്രജാപതിജ്ഞനയാമാസ

— നൃദിര്യക്താഃ പൃഥിവീരന്ത്രമേണ

— സ്തപ്താഹ്വാനീയാനി, സ്തുതിമന്ത്ര
 ലക്ഷണശബ്ദവന്തി

വിശ്വജന്യഃ ഇ-യഃ ആ

യജസ്വ

— സർവ്വജനഹിതാനി ഹവിര
 നാനി യജസ്വ, പ്രയച്ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, എല്ലാ യജ്ഞങ്ങൾക്കും പ്രമുഖനും നാനാ രൂപനും കൊടിയടയാളവുമായി അവിടുത്തെ ബ്രഹ്മാവാണ് ജനിപ്പിച്ചത്. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് മനുഷ്യരോടുകൂടിയ ഭൂപ്രദേശങ്ങളെ സ്തപ്താഹ്വാനീയങ്ങളും മന്ത്രശബ്ദങ്ങളോടൊത്തവയും സർവ്വജനഹിതങ്ങളുമായ ഹവിരന്നങ്ങളെക്കൊണ്ടു യജിച്ചാലും, ഹവിരന്നങ്ങൾ നല്കിയാലും.

7 യന്ത്വാദ്യാവാപൃഥിവീയന്ത്വാപ

സ്തപ്തായന്ത്വാസുജനിതാജ്ഞാൻ

പന്നമാമൻ പ്രവിചാൻ പിതൃയാണി

സ്തപ്താഹ്വാനീയാനോവിചാഹി

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, യം ത്വാ

ദ്യാവാപൃഥിവീ

— ത്വാം അഗ്ന്യാത്മനാ
ജനിതവത്യേ

(തഥാ) യം ത്വാ ആപഃ

— മേഘേ വിദ്യദാത്മനാസ്ഥിത
ജനിതവത്യഃ

(കിഞ്ച) സു-ജനിമാ

ത്വഷ്ടാ

— ശോഭേജനനഃ പ്രജാപതിഃ

യം ത്വാ ജ്ജാന

— ജനയാമാസ

പിതൃ-യാനം പന്ഥാം

— പിതരോയേന മാഗ്നേണ
ഗച്ഛന്തി, തം ഹവിർവൃഹനമാഗ്നം

അനു പ്ര-വിദ്വാൻ

— പ്രജാനംസ്സപഃ

സം-ഇധാനഃ

— സമിദ്ധ്യമാനസ്സന്

ദ്യ-മൽ വി ഭാഹി

— ദീപ്തിയുക്തം യഥാ തഥാ
ദീപ്യസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരുവിടുത്തെ അഗ്നിത്ര പനായി ദ്യാവാപൃഥിവികളുളവാക്കിയോ, അതുപോലെ മേഘ ത്തിലിടിമിന്നലായി യാതൊരുവിടുത്തെ ജലങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി യോ, പിന്നെ ശോഭേജനനായ പ്രജാപതി ജനിപ്പിച്ചുവോ, പിതാക്കൾ പോകുന്ന, ഹവിസ്സേതുന്ന മാഗ്നം നന്നായറിയുന്ന ആ അവിടന്ന്, ആളിക്കത്തി പ്രകാശയുക്തമാവണ്ണം തിളങ്ങി യാലും.

വക്ത്രം.—31.

1 ഇനോരാജന്നരതിസ്സമീദ്ധോ

രൈദ്രോദക്ഷായസുഷുമാഅഭഗ്നി

ചികിദ്വിഭാതിഭാസാബ്ധഹതാ

സിക്നീമേതിശ്ശതിമപാജൻ

അന്വയം:-

ഹേ രാജൻ, ഇനഃ

— ദീപ്യമാനാഗ്നേ, ത്വാം സർവ്വ
സ്യേശ്വരോ വേസി

(അഥ പരോക്ഷഃ)
അരതിഃ

— ഹവിരാഭായ ദേവാൻ
പ്രതിഗന്താ

സം-ഇദ്ധഃ, രതേദ്രഃ
സുസു-മാൻ

— സന്ദീപ്തഃ, ശത്രുണാം ഭയങ്കരഃ
— സുഷുസുയതേ ഇതിസുഷുഃ,
സോമഃ, തദ്യാനഗ്നിഃ

ഭക്ഷായ അദുർശി

— യജമാനാനാം ധനാഭിവൃദ്ധ്യർത്ഥം
സർവ്വൈർഭൃശ്യതേ

(കിഞ്ച) ചികിൽ വി
ഭാതി

— സർവ്വജ്ഞാനാനോഗീർവി
ശേഷേണ ഭിപ്യതേ

(ത്ഥാ) ബൃഹതാ ഭാസാ

— മഹതാ, ജാലാലക്ഷണേന
തേജസാ

തശതിം അപ-അജൻ
അസിക്നീം ഏതി

— ശ്വേതവസ്ത്വാന്ദീപ്തിമപഗമയൻ,
— സായംഹോമസിദ്ധ്യർത്ഥം
രാത്രിങ്ഗച്യതി

(തതോരാത്രിം പരിത്യജൻ പ്രാതഹോമസിദ്ധ്യർത്ഥമുഷസങ്
ഗച്യതി)

അർത്ഥം.-ഭിപ്യമാനനായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് എല്ലാറ്റിന്നു മീശ്വരനാകുന്നു. (എന്നി പരോക്ഷം) ഹവിസ്സേന്തി ദേവന്മാരെ പ്രാപിയ്ക്കുന്നവനും, ആളിക്കത്തുന്നവനും ശത്രുക്കൾക്കു് ഭയങ്കരനും സോമത്തോടുകൂടിയവനുമായ അഗ്നി യജമാനന്മാർക്കു് ധനാഭികൃഷ്ട അഭിവൃദ്ധിക്കായെല്ലാവരാലും കാണപ്പെടുന്നു. എല്ലാമറിയുന്നവനായി പ്രഭാസിയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ, മഹത്തായ, ജാലാശ്രൂപമായ തേജസ്സോടുകൂടി വെൺനിറമുള്ള പ്രകാശത്തെ പുറത്തുവിട്ടു്, സായം-സന്ധ്യയുള്ള ഹോമത്തിനായി രാത്രിയെ പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. പിന്നീടു് രാത്രിയെ വിട്ടു്, പ്രാതഃകാലത്തെ ഹോമത്തിനായി ഉഷസ്സിനെ അണയ്ക്കുന്നു. (സൂര്യനിൽ നിന്നു് ഭിന്നമായി അഗ്നിക്ക് രാവം-പകലുമൊരുപോലെ)

2 കൃഷ്ണായദേനീമഭിവപ്തസാഭൃ

ജനയൻയോഷാബൃഹതപിതൃജാ

ഉഷധംഭാനസൂര്യസ്യഭായ

നിവോവസുഭിരതിർവിഭാതി

അന്വയം:—

(സോഗിനി:) യൽ കൃഷ്ണം	— യദാ കൃഷ്ണവണ്ണാങ്ഗച്ഛന്തി.
ഏനീം	— രാത്രിം
ബൃഹതഃ പിതൃഃ	— മഹതഃ സർവ്വസ്യ പാലയിതൃഃ പിതൃഭൂതാദാദിത്യാൽ
ജാം യോഷാം ജനയൻ	— ജായമാനാമുഷസമഭിവൃഞ്ജയൻ
വപ്സസാ അഭി ഭൂൽ	— ആത്മീയയാ ജാലയാഭിവേതി
(തദാനീം) അരതിഃ	— ഗമനശീലോഗിഃ
ദിവഃ വസു-ഭിഃ	— ദൃലോകസ്യ വാസയിതൃഭിഃ, ആച്ഛാദകൈരാത്മീയൈ സ്തേജോഭിഃ

സൂര്യസ്യ ഭാനം ഊർധ്വം

സ്തഭായൻ	— ദീപ്തിമുപരിഷ്ഠാൽ സ്തംഭേൻ
വി ഭാതി	— വിശേഷേണ ദീപ്യതേ

അർത്ഥം.—ആ അഗ്നി കറുത്തുപോകുന്ന രാത്രിയെ, മഹാനായ, ലോകപാലനായ, അച്ഛനായ ആദിത്യങ്കൽനിന്നുളവായ ഉഷസ്സിനെ ഉല്ലാഭിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്, സ്വന്തം ജാലാരൂപമായ തേജസ്സാൽ കീഴടക്കുമ്പോൾ, ഗമനശീലനായ അവിടുന്ന് ദൃലോകത്തെ മുടുന്ന തന്റെ തേജസ്സുകൾകൊണ്ട്, സൂര്യനെ മുകളിൽ സ്തംഭിപ്പിച്ചു നിർത്തി, നന്നായി പ്രകാശിക്കുന്നു (ഉഷസ്സിൽ പൂർണ്ണമായ സൂര്യോദയത്തിനുമുമ്പാകെ ഹോമകണ്ഡങ്ങളിൽ പ്രകാശിച്ചിരുന്നു)

3 ഭദ്രോഭദ്രയാസ്ഥമാനആഗാൽ
സ്വസാരഞ്ചാരോഅഭ്യേതിപശ്ചാൽ
സുപ്രകേതൈർദ്വീരഗ്നിർവൃതിഷ്ഠ
ന്ദ്രഗുൾഭീർവുണ്ണൈരഭിരാമമസ്ഥാൽ

അന്വയം:—

ഭദ്രഃ ഭദ്രയാ സ്ഥമാനഃ	— കല്യാണോഗിഃ കല്യാണയാ ദീപ്യാസങ്ഗച്ഛമാനഃ
----------------------	--

ആ അഗാരി	— ആജഗാമ, ഗാർഹപത്യം ഭാഹവനീയമാഗച്ഛതി
പശ്ചാൽ ജാരഃ	— ശത്രുണാഞ്ജരയിതാഗ്നിഃ
സ്വസാരം അഭി ഏതി	— സ്വയംസാരിണീഭിഷസമഭി ഗച്ഛതി
(തഥാ) സ-പ്രകേതൈഃ	
ഭൃ-ഭിഃ	— സുപ്രജ്ഞാനൈസ്സേജോഭിസ്സഹ
വി-തിഷ്ഠൻ അഗ്നിഃ	— സർവ്വതോവർത്തമാനസ്സന്നഗ്നിഃ
അഗ്നി-ഭിഃ വര്യൈഃ	— ശ്വേതൈർവ്യാരകൈരാത്മീയൈ സ്സേജോഭിഃ
രാമം അഭി അസ്ഥാൽ	— കൃഷ്ണം, ശാർവ്വരനമസ്സായം ഹോമകാലേ അഭിദ്രുയ തിഷ്ഠതി

അർത്ഥം.-മുഗളകരനായ അഗ്നി ശുഭകരമായ പ്രകാശത്തോടു ചേർന്നവനായി ഗാർഹപത്യത്തിൽ നിന്നു ആഹവനീയത്തിലേക്കു പോകുന്നു. പിന്നെ, ശത്രുക്കളെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്ന അവിടുന്ന്, സ്വയം വന്നുചേരുന്ന ഉഷസ്സിനെ പ്രാപിക്കുന്നു. നല്ല പ്രജ്ഞാനമുള്ള തേജസ്സുകളോടുകൂടി ഏവാടും പടർന്നുവർത്തിക്കുന്നവനായി, അഗ്നി വെളുത്ത, ഇരുട്ടകാറ്റുന്ന സ്വന്തം ജ്യോതിസ്സുകൾ കൊണ്ടു, സായം-സന്ധ്യാഹോമകാലത്തിൽ രാവിരുട്ടിനെ കീഴടക്കി നിലക്കൊള്ളുന്നു.

4 അസ്യയാചാസോബൃഹതോനഗ്ന
നിസ്യാനാഅഗ്നേസ്സഖ്യുദ്വിവസ്യ
ഇര്യസ്യപ്രഹോബൃഹതസ്സാസോ
ഭാമാസോയാചന്നകരവശ്ചികിത്രേ

അന്വയം:-

ബൃഹതഃ അസ്യ, അഗ്നേഃ
ഇന്ധാനാഃ — ഹേതസ്തസ്യ ഭീഷ്യമാനാഃ
യാചാസഃ വഗ്നേൻ ന — രഗ്നയസ്തതികാരിണോജനാൻ
ന ബാധന്തേ

(കിഞ്ച) സഖ്യഃ ശിവസ്യ — സഖിഭൂതസ്യ കല്യാണസ്യ

ഇന്ദ്രധനുസ്വ, പൂഷ്ണഃ,

ബൃഹതഃ — സ്തോതവ്യസ്യ, കാമാനാം
വഷിതൂഃ, മഹതഃ

സു-ആസഃ — ശോഭനോസ്യസ്യ, അസ്യോഗ്രേ
സംഭ്രതാഃ

അകതവഃ — തമാംസ്യപഗമയന്തഃ

ഭാമാസഃ യാമൻ

ചികിത്രേ — അപ്രസഹ്യാരശ്മയഃ യജേന്തേ
സർവ്വതോജജ്ഞിരേ, പ്രഥിതാ
അഭ്രവൻ

അർത്ഥം.-മഹാനായ ആ അഗ്നിയുടെ പ്രകാശമാനങ്ങളായ രശ്മികൾ സ്തോതാക്കളെ ഉപദ്രവിക്കുന്നില്ല. നൂത്യനും സ്തോതാവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധംകൊണ്ടു സഖീഭൂതനും മംഗളകരനും പൂജ്യനും കാമവർഷ്കനും മഹാനുമായ ആ ശോഭനമുഖന്റെ മുമ്പിലെത്തുന്ന, ഇരട്ടകളകറ്റുന്നവയും പൊറുക്കാൻ വയ്യാത്തവയുമായ രശ്മികൾ യജ്ഞത്തിലെമ്പാടുമുളവായി

5 സ്വനാനയസ്യഭാമാസഃപവന്തേ

രോചമാനസ്യബൃഹതസ്സഭീവഃ

ജ്യേഷ്ഠേഭീര്യസ്തേജീശ്വൈഃക്രിളമദഭീ

വ്യാപിഷ്ഠേഭീഭാനഭീനക്ഷതിദ്യാം

അന്വയം:-

രോചമാനസ്യ, ബൃഹതഃ,

സു-ഭീവഃ — ഭീപ്യമാനസ്യ, മഹതഃ,
ശോഭനഭീഷ്ഠഃ

യസ്യ ഭാമാസഃ — യസ്യോഗ്രേദ്വീപ്സാരശ്മയഃ

സ്വനാഃ ന പവന്തേ — മത്സതഇവ ശബ്ദബാഹുവൃന്തോ
ഗച്ഛന്തി

(കിഞ്ച) യഃ ജ്യേഷ്ഠേഭീഃ — അത്യന്തം പ്രശസ്തൈഃ

തേജീശ്വൈഃ,

ക്രിളമദഭീഃ — തേജസ്വിതമൈഃ, ക്രീഡനവദഭീഃ

വഷിഷ്ഠി: ഭാഷാഭാഷ്യം — പ്രസ്താവനമെന്നോർമ്മാടി:
 ഭാഷാഭാഷ്യം — ഭാഷാഭാഷ്യം വ്യാഖ്യാനം

അർത്ഥം:—പ്രകാശമാനം മഹാനം ശോഭനമാസ്സമായ ആ
 ടെ തിളങ്ങുന്ന രശ്മികൾ മെത്തുക്കുമെന്നപോലെ ശബ്ദിച്ചുകൊ
 ണ്ടു പരിക്കുന്നവോ, ആർ അത്യന്തം പ്രശസ്തന്റെ ഏറ്റവും തേജ
 സ്സരവയും കളിച്ചുപുളക്കുന്നവയും അധികം വർദ്ധിച്ചുപയ്യമായ
 തേജസ്സുകളോടുകൂടി ഭാഷാഭാഷ്യം വ്യാഖ്യാനം വ്യാപിക്കുന്നുവോ,

6 അസ്യ ശുഷ്യാസോഭ്യഗാനപഞ്ച
 ഭേദമാനസ്യസ്വനയന്നിഷ്ടാഭി:
 പ്രണേദിര്യോത്സാഹിദ്വേപ്തോ
 വിരോധോഭിരതിഭാതിവിഭാ

അന്വയം:—

ഭേദമാനം, അതി:	— ഭേദമാനം ഭവ്യം, ഗന്തം
വിഭാ യ:	— വിഭവനശീലം, മഹാൻ യോഗി:
പ്രണേദി, രശ്മി-ഭി:	— പുരാണൈ, ശോഭനങ്ങളെ:
ഭേദാഭി:	— ശബ്ദാചാരണമെന്നോർമ്മാടി:
വി ഭാതി	— വിവിധതീപ്യതേ
ഭേദഗാനപഞ്ച:	— ഭവനീയമാലസ്യ
ഭേദമാനസ്യ	— ഹവിരാദായ ഭേദാൻ
	പ്രതിഗച്ഛത:
അസ്യ ശുഷ്യാസ:	— അസ്യഗോശ്യാഷകാ:
നിയുക്ത-ഭി:	— (നിയുക്ത: വായോരശ്യാ) തദ്യൈ, വായുഭിസ്സംയുക്താ രശ്മയ:
സ്വനയൻ	— ശബ്ദാചാരണ

അർത്ഥം:—ഭേദമാനാരിൽ ഭവ്യനും ഗന്തശീലനും മഹാനമായ
 യാതൊരഗ്നി പുരാണങ്ങളും വെൺനിറമാറവയും ശബ്ദിക്കുന്നവ
 യുമായ തേജസ്സുകളോടുകൂടി പലപാട്ടു പ്രകാശിക്കുന്നുവോ, ഭവ
 നീയമാലകളെന്നും ഹവിസ്സേന്തി ഭേദമാനം പ്രാപി

ക്കുന്നവനുമായ ആ അഗ്നിയുടെ മെയ് മെലിയിക്കുന്ന തേജസ്സുകൾ നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്ന കതിരുകളാൽ വായുക്കളോടു ചേർന്നു ശബ്ദിക്കുന്നു. (യുഗം)

7 സത്യാവക്ഷിമഹിനത്യാപസമ്സി
 ദിവസ്പ്മിവ്യോർരതിര്യവത്യോഃ
 അഗ്നിസ്സതുകസ്സതുകേഭിരശ്ശൈ
 രഭസ്പാദഭിരഭസ്പാദാഹഗദ്യഃ

വ. 31

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) സ:

(ത്വം) ന:

മഹി ആ വക്ഷി

(കിഞ്ച) യവത്യോഃ

ദിവ:പ്മിവ്യോ:

അരതി: ആ സമ്സി ച

(ത്ഥാ) സ-തുക:

രഭസ്പാദ അഗ്നി:

സ-തുകേഭി: രഭസ്പാദ-ഭി:-

അശ്ശൈ: ഇഹ ആ ഗദ്യഃ- രോഹിണാമകാശൈരസ്മദീയേ യജ്ഞേ ആഗദ്യ

— അസ്മദീയേ യജ്ഞേ

— മഹതോദേവാനാവഹ

— പരസ്സരമ്മിശ്രിതയോർദ്യാവാ
 പ്മിവ്യോർദ്ധ്യേ

— സൂര്യാത്മനാഗന്താത്ഥമസ്മാകം
 യജ്ഞമാസീദ ച

— സഗമഃ, സ്തോത്രഭിസ്സഖേന
 പ്രാപ്സവ്യഃ

— വേഗവാനഗ്നിസ്ത്വം

— സഗമൈർവ്വേഗവതഭി:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അപ്രകാരമുള്ള അവിടന്ന് ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിൽ മഹാത്മാരായ ദേവന്മാരെ ആനയിച്ചാലും. അന്യോന്യം ചേർന്നു ദ്യാവാപൃഥിവീകളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ സൂര്യരൂപത്തിൽ ചരിക്കുന്ന അവിടന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ വന്നിരുന്നാലും. അതുപോലെ സ്തോത്രാലക്ഷ്യം എടുപ്പും പ്രാപിക്കാവുന്നവരും വേഗവാനമായ അഗ്നിയായ അവി

ടന്നു. സുഗമങ്ങളും വേഗവത്തുകളുമായ രോഹിതുകളെന്ന
കുതിരകളോടു കൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ വന്നാലും!

വസ്തു.—32.

1 പ്രതേയക്ഷിപ്രതീഇയച്ഛിമന്ത
ഭുവോയഥാവന്ദ്യാനോഹവേഷ
ധന്വന്നിവപ്രപാഅസിത്വച്ഛ
ഇയക്ഷവേപുരവേപ്രതാരാജൻ

അന്വയം:—

ഹേ പ്രത, രാജൻ, അഗ്നേ,—	പുരാണ, ജഗതസ്വാമിനഗ്നേ,
തേ പ്ര യക്ഷി	— തുഭ്യം ഹവിഃ പ്രയച്ഛാമി
മന്ത തേ പ്ര ഇയച്ഛി	— സ്മൃതി. ത്വഭ്യം പ്രേരയാമി, ഉച്ഛാരയാമി
വന്ദ്യഃ നഃ ഹവേഷ	— സർവ്വൈർവൃന്ദനീയസ്ത്വമസു ദീയേഷ്യദേവാഹ്വാനേഷു
യഥാ ഭുവഃ	— യഥാ സന്നിഹിതോ ഭവസി
(തഥാ) ത്വം ഇയക്ഷവേ, പുരവേ	— യഞ്ഢമിച്ഛതേ, ഹവിഃപ്രേവാൻ പുരയിത്രേ യജമാനായ
ധന്വൻ ഇവ പ്ര-പാ	
അസി	— മന്തേ, നിതദേഹപ്രദേശേ ജലാ ശയമിവ ഭവസി

അർത്ഥം.—പുരാണനും ജഗത്തിന്നു സ്വാമിയുമായ അഗ്നേ, അവിടേയ്ക്കായി ഞാൻ ഹവിസ്സുകളെ അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു സ്മൃതിചൊല്ലുന്നു. ഏവരായും വന്ദ്യനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾ കവേളി ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ച വിളികളിൽ എപ്രകാരമേപ്പെടുന്നുവോ, അപ്രകാരമവിടുന്ന് യജ്ഞച്ഛ്യവം ഹവിസ്സുകളാൽ ദേവന്മാരെ ഭൂതസ്വന്തമായ യജമാനന്മാർ മരുഭൂമിയിലെ ജലാശയമെന്നപോലെയാകുന്നു.

2 യന്ത്രപാജനാസോഅഭിസഞ്ചരന്തി

ഗാവുജ്ജിമിവപ്രജംയവിഷ്വ

ദൂതോദേവാനാമസിമർത്യാനാ

മന്തർഹാശ്ചരസിരോചനേന

അന്വയം:-

ഹേ യവിഷ്വ, യം ത്വാ

ജനാസ:

— യുവതമ, യം ത്വാം ഫല
പ്രാപ്തൃത്വം യജമാനാ:

ഗാവ: ഉജ്ജി-ഇവ പ്രജം

— ശീതാന്താ ഉജ്ജിങ്ഗോഷമഭി
ഗച്ഛന്തി തദൽ

അഭി സംചരന്തി
(സത്വം) ദേവാനാം

— അഭിത: പരിചരന്തി

മർത്യാനാം

— ഇന്ദ്രാഭിനാം മനുഷ്യാണാഞ്ച

ദുത: അസി

— ഹവിഷപ്രാപണഭാരാ

(തത:) മഹാൻ അന്ത:

— മഹാംസ്തപം ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ
മ്ബദ്ധ്യ ഹവിഷ്യാഭായ

രോചനേന ചരസി

— അന്തരീക്ഷേണ ഗച്ഛസി
(തത്ത്വം സ്തമ:)

അർത്ഥം-അല്ലയോ യുവതമനായ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ യജമാനന്മാർ ഫലസിദ്ധിയ്ക്കായി, പശുക്കൾ തണുപ്പുകററാൻ ചൂറ്ററ തൊഴുത്തിൽ പോകുന്നപോലെ, അടുത്തിരുന്ന് പരിസ്തന്നുവോ ആ അവിടന്ന് ഇന്ദ്രാഭിദേവന്മാർക്കും മനുഷ്യർക്കും ഹവിസ്സേന്ദ്രുന്ന വഴിയ്ക്ക് ദൂതനാകുന്നു. അതിനാൽ മഹാനായ അവിടന്ന് ദ്യാവാപൃഥിവീകളുടെ ഇടയിൽ ഹവിസ്സേന്തിക്കൊണ്ട്, അന്തരീക്ഷത്തിലൂടെ ചരിയ്ക്കുന്നു ആ അവിടുത്തെ സ്തുതിയ്ക്കുന്നു.

3 ശിശുനന്തപാജേന്ത്യംവദ്ധ്യന്തി

മാതാബിഭേന്തിസചനസ്യമാനാ

ധനോരധിപ്രവതായാസിഹര്യ

ജിഗീഷസേപശുരിവാപസൃഷ്ട:

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ.) ജേന്യം

ത്വാ

— ജയശീലത്വം

ശിശുഃ ന വദ്ധ്യന്തി

മാതാ

— പുത്രമിവ പാലയന്തി പുഥിവീ

സചനസ്യമാനാ

ബിഭേന്തി

— സമ്പക്മിച്ചന്തി
സതീ ധാരയതി

(സത്വം) ഹര്യൻ ധനോഃ

അധി

— കാമയമാനഃ അന്തരിക്ഷാൻ

പ്ര-വതാ യാസി

— പ്രവണേന മാഗ്നേണ യജ്ഞം
പ്രതിഗച്ഛസി

(കിഞ്ചത്വം) അവ-സൃഷ്ടഃ

പശുഃ-ഇവ

— യഷ്ടഭിർവിരാഭായ
— യഥാ വിഭക്തഃ പശുക്തോഷം
പ്രത്യാഗച്ഛതി തദാൻ

മിഗീഷസേ

— ദേവാൻ പ്രതിഗന്തുങ്ഗച്ഛസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ജയശീലനായ അവിടുത്തെ, മകനെപ്പോലെ പോറ്റുന്ന അമ്മയായ ഭൂമി നിത്യസമ്പക്മിച്ചിച്ച് ധരിയ്ക്കുന്നു, കൈക്കൊള്ളുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് യജ്ഞച്ഛുവായി അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്ന് താഴെ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിയ്ക്കുന്ന പിന്നെ, യഷ്ടാക്കളാൽ വിടപ്പെട്ട്, ഹവിസ്സേന്തിയ അവിടുന്ന്, വിട്ട പശു തൊഴുത്തിലേയ്ക്ക് മടങ്ങിപ്പോകുന്നപോലെ, ദേവന്മാരെ പ്രാപിയ്ക്കാൻ പോകുന്നു.

4 ഭൂരാഅമൃതനവയഞ്ചികിത്വോ

മഹിത്വർഗ്ഗേത്വമങ്ഗപിഥ്സേ

ശയേ ^{കൃ} ശ്ചിശ്വർതിജിഹ്വയാദ

വേദ ^{വേദ} ലയാകു തയവതിവിഗ്ഗപതിസ്സൻ

അന്വയം:—

ഹേ അമൃത, ചികിത്സ:

അഗ്നേ,

— അമൃത, അതപ്തവ
ചേതനവന്നഗ്നേ,

മുരാഃ വയം ന

— മൃഡാവയന്തവ മാഹാത്മ്യന്ന
ജാനീമഃ

(കിന്തു) തപഃ അങ്ഗ,

മഹി-തപഃ വിമസേ

— തപമേവ തവ മഹത്വജാനാസി

(അഥപരോക്ഷഃ, കിഞ്ച)

വപ്രിഃ ശയേ

— ജീണ്ണഃ ഓഷധീസങ്ഗശ്ശേതേ

(തഥാ) ജിഹ്വയാ അദൻ

ചരതി

— ജ്വാലയാ ഹവിഷി
ക്ഷേയംശ്ചരതി

(കിഞ്ച) വിശ്വപതിഃ

സൻ

— വിശാം സ്വാമീ സൻ

യവതിം ദേരിഹ്യതേ

— ദീപ്തപ്രസൃതയാ ജിഹ്വ
യാത്മനോമിശ്രയിത്രീമാഹുതിം
ലേഡി ആസ്വാദേയതി

അർത്ഥം—അമൃതനും അതപ്തനും ചേതനനാവാൻമായ അഗ്നേ, മൃഡന്മാരായ ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ മാഹാത്മ്യമറിയുന്നില്ല. അവിടുന്നു മാത്രമേ അവിടുത്തെ മഹത്വമറിയുന്നുള്ളൂ. (എന്നി പരോക്ഷം) അഗ്നി ജീണ്ണനായി മങ്ങി മരമുട്ടികൾ തൊട്ടുകിടക്കുന്നു. പിന്നെ ജ്വാലയാകുന്ന നാവിനാൽ ഹവിസ്സുകൾ ക്ഷയിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുന്നു. പ്രജകൾക്ക് സ്വാമിയായി തന്നിട്ടു ചേൻ ആഹുതിയെ നീണ്ടു നാവുകൊണ്ടു നടക്കുന്നു, നുകരുന്നു.

5 കൃച്ഛിജായതേസന്യാസനവ്യോ

വനേതസ്വേതപലിതോധുമകേതുഃ

അസ്താതാപോഽപ്യഷഭോനപ്രവേതി

സചേതസോയംപ്രണയന്തമത്താഃ

അന്വയം:-

നവ്യ: സനയാസു	— സുതൃഗ്യാഗ്നി: പുരാണീഷു ജിണ്ണാസ്സോപാഷധീഷു, അരണീഷു
കു-പിതി ജായതേ	— കപചിജായതേ
(തഥാ) പലിത:	
ധൃമ-കേതു:	— പാലയിതാ, ശ്വേതവണ്ണോ യുദ്ധ പ്രജ്ഞാന:
വനേ തത്സമൗ	— സർവ്വസ്മിന്നാരണ്യേ തിഷ്ഠതി
അസ്സാതാ	— അനപേക്ഷിതസ്സാന:, സർവ്വഭാ ശുദ്ധോഗ്നി:
വൃഷഭ: ന	— യഥാ വൃഷഭ: തൃഷ്ണോപശമനാത്ഥം ഉദകാനി ഗച്ഛതി തദാത്
ആപ: പ്രവേതി	— ശാന്ത്യത്ഥമപ: പ്രഗച്ഛതി
മന്താ: സ-ചേതസ:	— മനുഷ്യാ:, ഋഗ്വിജസ്സമാന മനസ്സാസ്സന:
യ: പ്ര-നയന്ത	— ഹവിഭി: പ്രീണയന്തി

അർത്ഥം:-സുതൃനായ അഗ്നി പഴയ മരച്ചട്ടികളിൽ, അരണി കളിലെവിടേയോ ജനിയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ പാലയിതാവായി (വെൺനിറമുറവനായി) പുകയാകുന്ന കൊടിയോടു കൂടിയ അവിടുന്ന് കാട്ടിലെല്ലാം വർത്തിക്കുന്നു. കളിയ്ക്കാതെ ശുദ്ധനായ അവിടുന്ന്, കാള ദാഹിച്ച് വെള്ളത്തോടിപ്പോകുന്നപോലെ, ശാന്തിക്കുവേണ്ടി ജലങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. മനുഷ്യരായ ഋഗ്വിജസ്സകൾ ഏകമനസ്സോത്തവരായി അവിടുത്തെ ഹവിസ്സുകളാൽ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നു.

- 6 തന്ത്രത്യജേവതസ്തരാവനക്തൃ
രശനാഭിദ്ദശഭിരഭ്യധീതാം
ഇയന്തേഅഗ്നേനവ്യസിമനീഷാ
യക്ഷധാരഥന്നശ്വപയദ്ഭിരഭ്ഭൈ:

രമ്പയം:-

- ഹ അഗ്നേ, വനഗ്നേ — വനഗാമിനേ
 തന്ത്രജാ-ഇവ തസ്സരാ — തന്ത്രജേ, ചൈര്യങ്ക്തേ
 ഓക്തനിശ്വയേ തസ്സരേ
 യഥാപഥികം മോഷണാത്ഥം
 അനാഭി: അഭി അധീതാം — രജ്ജഭിർബദ്ധാകൃഷ്ട
 ചക്രപിൻ പ്രദേശേ സ്ഥാപയതഃ
 തദൽ
 — അങ്ഗുലീഭിസ്സഹിതം
 ദശ-ഭി:
 തേ നവ്യസീ ഇയം — ത്വദത്ഥം മയാ ക്രിയമാണാ
 മനീഷാ നവതരാ സ്തതി: ത്വാം ബദ്ധാ
 സ്തിൻ യജ്ഞേ സ്ഥാപയാമി
 (ഏതജ്ഞാത്വാ)
 ശുചയൽ-ഭി: അങ്ഗുലൈ: — പ്രകാശയതഭിരാത്മീയൈ
 സ്തേജോഭി:
 രഥം ന യക്ഷച — രഥമശ്വൈരിവാത്മാനം മദീയം
 യജ്ഞം പ്രതിയോജയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, വനചരന്മാരും കക്കാൻവേണ്ടി കച്ചകെട്ടിയിറങ്ങിയവരും (അതിനുവേണ്ടി ചാവാനുമാരുങ്ങിയവരും) ആയ രണ്ടു കള്ളന്മാർ വഴിപോക്കനെ കയറുകയാൽ കെട്ടി ഏതെങ്കിലുമൊരിടത്തു നില്ക്കുന്നപോലെ, പത്തുവിരലുകളോടുകൂടി (സോമം സംസ്കരിച്ചുകൊണ്ടു്) എന്നാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന ഈ പുതിയ സ്തതി അവിടുത്തെ ബന്ധിച്ചു്, ഈ യജ്ഞത്തിൽ നില്ക്കുന്നു. അതറിഞ്ഞ് പ്രകാശകളായ അവിടുത്തെ തേജസ്സുകളോട്, തേരിനെ കതിരുകളോടെന്നപോലെ, എന്റെ യജ്ഞത്തെ യോജിപ്പിച്ചാലും.

7 ബ്രഹ്മചരേജാതവേദോനമശ്വേ
 യഞ്ചഗീസ്സമേവമ്നിദ്രാ
 രക്ഷാണോഅഗ്നേതന്യാനിതോകാ
 രക്ഷാതന്സ്തന്വോദ്യതപ്രയച്ചൻ

അന്വയം:-

ഹേ ജാത-വേഷ, അഗ്നേ, — ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,

തേ ബ്രഹ്മ ച (വചനം)

ഭൂമി

— பரமசிவஸ்தாபித்ரீயமான.

ഹവീരൂപമനം വർണ്ണം ഭവതു

(അഥാ) നമഃ ച

— നമ്മുടെ സംസ്ഥാനത്തിന്റെ നിലനിൽപ്പിനും

(കിഞ്ച) ഇയം ഗീ: ച

സഭ: ഇൻ വേർണ്ണി

— ഇദാനിങ്ക്രിയമാണാസുതിശ്ച

സർവ്വദാ വർദ്ധിതീ ഭവതു

(തസ്യാൽ) നഃ തനയാനി,

ആകാശ രക്ഷ

— പുത്രൻ പൊതുവേ പാലയ

ഉരു അപ്ര-യുചൻ

— അപ്രമാദംസ്തം

ന: തമ്പ: രക്ഷ

— അസ്സാകരങ്ഗാനി രചയ

അത്ഥം:- അല്ലയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, അവിടേക്കുവേണ്ടി ഞങ്ങളാൽ നല്ലപ്പെടുന്ന ഹവീരണം ഞങ്ങൾക്കു വർദ്ധനമായി ഭവിക്കട്ടെ. (അഭിപ്രചിക്കുകമാറാകട്ടെ.) അതുപോലെ നമസ്സാരവും വർദ്ധനമാവട്ടെ. ചൊല്ലപ്പെടുന്ന ഈ സ്തുതിയും വർദ്ധിനീയാവട്ടെ. അതിനാൽ ഞങ്ങളുടെ പുത്രന്മാരെയും പൌത്രന്മാരെയും രക്ഷിച്ചാലും. കൂടാതെ, ദൈവങ്ങളും പിഴപററാത്ത അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ അംഗങ്ങളെയും രക്ഷിച്ചാലും.

വസ്തു-33

1 ഏകസ്ഥാനദ്രോധരുണോരയിണാ

മസ്തബുദോക്രിജ്ഞാപിപ്പന്യ

സിഷ്യന്മാർക്കിഷ്ടപത്രം

ഉമ്സ്സുക്ചേയുനിഹിതംപദംവേ:

അനുകൂലം:-

സമുദ്രം:

— ഉടകാനി സമുദ്രവന്ദീതി താളശ:

രയീണ: ധരണ:

→ ധനാനുസാഹകം

അ. 7 അ. 5 വ. 33

- ഏകഃ, ഭൂരി-ജനം — അസഹായഃ, നാനായജ്ഞേഷു
പ്രാദുർഭാവേന ബഹുവിധജനനഃ
അഗ്നിഃ
- അസ്മൽ ഏദഃ വി ചഷ്ടേ — അസ്മാകഃ ഏയോനി,
അഭിലാഷാണി, വിപശ്യതി,
ജാനാതി
- (കിഞ്ച) നിണ്യോഃ
ഉപ-സ്ഥേ — അന്തർഹിതസ്യാന്തരീക്ഷസ്യ
സമീപേ വർത്തമാനം
- ഊയഃ സിസക്തി
(അഥ പ്രത്യക്ഷഃ,
ഹേ അഗ്നേ,) ഉഥ്സസ്യ — മോലം സേവതേ
- മദ്ധ്യേ നി-ഹിതം — ഉദകധാരകസ്യ മോലസ്യ
- പദം വേഃ — വിദ്യദാഖ്യം തൽസ്വാത്മതയാ
ഗച്ഛ

അർത്ഥം-ജലങ്ങൾ തള്ളി ഉയർത്തിവിടുന്നതുകൊണ്ട് സമുദ്ര
തൃല്യനം ധനങ്ങൾ ധരിക്കുന്നവനും, അസഹായനായി പല
യജ്ഞങ്ങളിലുളളവായി പലപല ജനം പുണ്യവനമായ അഗ്നി
നമ്മുടെ ഏദയങ്ങളെ, ഏയോഭിലാഷങ്ങളെ, അറിയുന്നു. വി
ന്നെ, മറഞ്ഞ അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ അവിടുന്ന്
മോലത്തെ സേവിക്കുന്നു. (എന്നി നേരിട്ട്) അല്ലയോ അഗ്നേ,
ജലവാഹിയായ മോലത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ നിഹിതമായ ഇ
ടിമിന്നലെന്ന ആ സ്ഥാനം (വൈദ്യുതരൂപം) അവിടുന്ന് സ്വ
യം പുകിയാലും.

- 2 സമാനന്നീരൂപ്യബ്ജ്ഞാവസാനാ
സ്തബ്ധിരേകഹിഷാതർവ്വതിഭിഃ
ജ്ഞസ്യപ്രാഥ്വ്യവയോനിപാന്തി
ഗുഹാനാഷാനിധിപാപാണി

അന്വയം:-

വൃഷണം	— ആഹുതിനാം സേമന്താരം
സമാനം നീളം വസാനം	— ഏകം സ്ഥാനം, അഗ്നിം മന്ത്രത ആപ്യാദയന്തഃ
മഹിഷാഃ	— മഹാന്തോ യജമാനാഃ
അർവ്വതീഭിഃ	— അഗ്നിമാത്മീയം യജന്തം പ്രത്യു ഗ്നന്തം രോഹിദാഖ്യാഭീർബ്രഹ്മ വാഭിസ്സംയോജിതവന്തഃ
സം ജഗ്മിരേ	— സമഗച്ഛന്ത
(തഥാ) കവയഃ ഋതസ്യ പദം	— മേധാവിന ഉകേസ്യ സ്ഥാന മഗ്നി.
നി പാത്തി	— നിതരാം രക്ഷന്തി, ഹവിഭി സ്തതിഭിശ്ചാരായന്തി
(തതഃ) ഗൃഹാ പരാണി	— ഗൃഹായാം, ഗൃഹേ ഏദയേ പ്രധാ നാനി
നാമാനി ദധിരേ	— അഗ്നിജാതവേദാവൈശ്വാനര ഇതി ദിവ്യാനി നാമാനി കർവ്വന്തി, സ്മവന്തി

അർത്ഥം.-ആഹുതികൾ വഷ്ടിക്കുന്നവരും ഏകനായ, ഉപാ
സ്യസ്ഥാനനായ അഗ്നിയെ മന്ത്രത്താൽ മുടുന്നവരും മഹാന്മാരു
മായ യജമാനന്മാർ അഗ്നിയെ തങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിനാനയി
യ്ക്കാനായി, രോഹിതന്മാരുള്ളെന്ന് കതിരുകളെ തേരിൽ പൂട്ടുന്നവരാ
യിച്ചെന്നു. പിന്നെ, ആ മേധാവികൾ ജലസ്ഥാനനായ അ
ഗ്നിയെ ഹവിസ്സുകളാലും സ്തൂതികളാലും രക്ഷിക്കുന്നു, ആരായി
ക്കുന്നു. ഗൃഹമായ ഏദയത്തിൽ, അഗ്നി, ജാതവേദസ്സു്, വൈ
ശ്വാനരൻ മുതലായ ദിവ്യനാമങ്ങളുച്ചരിക്കുന്നു, സ്മരിക്കുന്നു.

3 ഋതായിനീമായിനിസന്ധാതേ

മിത്വാഗ്നിഗൃജജന്തതർവ്വചയന്തി

വിശ്വസ്യനാഭിഞ്ചരന്തോയുവസ്യ

കവേശ്വിയന്തന്മാനസാവിരന്തഃ

അ. 7 അ. 5 വ. 33

അന്വയം:-

- ഋത-യനീ, മായീനീ — സത്യവതേയ, പ്രജ്ഞാവതേയ
 ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
 (ഇമമഗ്നിം) സം ദധാതേ — സമൃദ്ധി ധാരയതഃ
 മിത്വാ ശിശും ജജ്ഞതുഃ — കാലപരിമാണങ്ക്രത്വാ ബാല
 മഗ്നിഞ്ജനയതഃ
 (പുത്രം പിതരൗ യഥാ
 തഥാ) വദ്ധ്വന്തീ — വദ്ധ്വന്തേയ
 വിശ്വസ്യ ചരതഃ,
 ധ്രുവസ്യ — സർവ്വസ്യ ജങ്ഗമസ്യ സ്ഥാവ
 രസ്യ ച
 നാഭിം കവേഃ തത്തം ചിത് — നാഭീഭൂതം മദ്ധ്യം മേധാവിനോ
 ഗേസ്തനിതാരം വൈശ്വാനരാഖ്യ
 മംഗമപി
 മനസാ വി-യന്തഃ — വിവിധങ്ക്രച്ഛന്തോ മനുഷ്യാ
 സ്സഖേനയുജ്യന്തേ

അർത്ഥം:-സത്യവതികളും അതുകൊണ്ടുതന്നെ ജ്ഞാനവതി
 കളുമായ ദ്യാവാപൃഥിവീകളാണ് ഈ അഗ്നിയെ (സൂര്യാത്മാ
 വായും കേവലാഗ്നിയായും) വേണ്ടപോലെ ധരിക്കുന്നത്.
 യാഗയോഗ്യകാലം കണക്കാക്കി ബാലനായ അഗ്നിയെ ജനി
 പ്പിക്കുന്നതും മകനെ അച്ഛന്മാരോടൊന്നിച്ച് വളർത്തുന്നതുവ
 രാണ്. ഏല്പാജംഗമത്തിന്റെയും സ്ഥാവരത്തിന്റെയും മദ്ധ്യ
 ത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന മേധാവിയാലായ അഗ്നിയുടെ വൈശ്വാനരായ
 അംഗത്തെ മനസ്സുകൊണ്ട് പ്രാപിക്കുന്ന, (ധ്യാനിക്കുന്ന) നേ
 ഷ്ടർ സുഖത്തോടുചേർക്കപ്പെടുന്നു.

- 4 ഋതസ്യഹിവർത്തന്യസ്സമാത
 മിച്ഛോവാദായപ്രതിവസ്സച്ഛേ
 അധിവാസംഘോദസിവാവസാനേ
 ഹൃദന്തേനൈഷ്വാഹ്വയാതേച്ഛനം

അന്വയം:-

ഋതസ്യ വർത്തനയഃ	— യജ്ഞസ്യ പ്രവർത്തകാഃ
ഇന്ദ്രഃ പ്ര-ദിവഃ	— അഭിലഷിതാനിച്ഛന്തഃ പുരാതനാ ഋതപിഗൃജമാനാഃ
സു-ജാതം വാജായ സചന്തേ ഹി	— ആധാനകാലേ ഉൽപന്നമഗ്നിഃ ബലാത്ഥം സേവന്തേ വലു
(അപി ച) വവസാനേ രോദസി	— സർവ്വസ്യ ജഗത ആച്ഛാദയിത്യൗ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
അധിവാസം	— ദാഷധിനക്ഷത്രാദ്യോത്ഥനാനി വസന്തമഗ്നിഃ
മധുനാം ഘൃതൈഃ അന്നൈഃ	— ഉഭോനാം ജന്യത്വേന സംബന്ധിഭിഃ പുരോധാഗാഭിഭിഃ
വപുധാതേ	— വചന്തതഃ

അർത്ഥം.-യജ്ഞത്തിലേപ്പെട്ടവരും അഭീഷ്ടപ്രാപ്തിയിച്ഛിക്കുന്നവരുമായ പുരാതനന്മാരായ ഋതപിഗൃജമാനന്മാർ യാഗത്തിന്റെ പൂർവ്വാംഗമായ ആധാനത്തിലുൽപന്നനായ അഗ്നിയെ ബലത്തിനുവേണ്ടി സേവിക്കുന്നവളോ, ജഗത്തു മുഴുവൻ മൂടിനില്ക്കുന്ന (നിറഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന) ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ വൃക്ഷനക്ഷത്രാദികളിൽ വസിക്കുന്ന അഗ്നിയെ ജലോല്പന്നങ്ങളായ പുരോധാഗാദികൾക്കൊണ്ടു വളയ്ക്കുന്നു.

5 സപ്തസ്വസ്യ രത്നീർവ്വാവശാനോ

വിചാന്തധ ഉജ്ജമാദാദൃഗേകം

അന്തര്യേ മേഅന്തരീക്ഷേ പുരാജാ

ഇച്ഛൻവ പ്രീഭവി ഭക്പുഷ്ണസ്യ

അ. 7 അ. 5 വ. 33

അന്വയം:-

വാവശാനം, വിചാൻ	— സ്തോത്രഭിസ്തയമാനം സർവ്വജ്ഞാനാനോഗ്നിഃ
അന്തഃസ്തഃ സപ്ത സ്വസ്തഃ	— ആരോചമാനഃ സ്വയം സാരിണീഃ കാളികരാളാദികാ സ്സപ്തജിഹ്വാഃ
കം ദൃശേ	— സുഖേന സർവ്വേഷാം ദർശനായ
മധഃ ഉൽ ജഭാര	— മദകരാദ്യജ്ഞാദുർധ്വം ഏതവാൻ (സ്വതേജസാ പ്രാദുർഭൂതഃ)
(കിഞ്ച) പുരാ-ജാഃ	— പുരാജാതസ്സോഗ്നിർദ്യാവാ പൃഥിവ്യോഃ
അന്തഃ അന്തരിക്ഷേ	— മദ്ധ്യേന്തരിക്ഷേ സ്ഥിതഃ
(താ ജിഹ്വാഃ) യേമേ	— നിയമിതവാൻ, സർവ്വത്ര തേജോയുക്തോവർത്തതേ
(അപി ച) ഇച്ഛൻ	— യജമാനാൻ കാമയമാനോഗ്നിഃ
പുഷ്ണസ്യ	— പാത്ഥിവസ്യ ലോകസ്യ (പുഷ്പേതിപൃഥിവീനാമ)
വവ്രിം അവിദൻ	— പൃഥ്വിവർണ്ണം രൂപം പ്രായച്ഛൻ

അർത്ഥം.-സ്തോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നവനും എല്ലാ മറിയുന്നവനുമായ അഗ്നി പ്രകാശമിയന്ന, കാളി, കരാളി മുതലായി സ്വയം പടരുന്ന ജാലകളാകുന്ന ഏഴ് നാവുകളെ സുഖമായെല്ലാവർക്കും കാണാനായി ഹിഷ്കരമായ യജ്ഞത്തിൽ നിന്നും മേല്പോട്ടുയർത്തി (സ്വതേജസ്സാലുൽഭൂതനായി) പിന്നെ, പണ്ടേ ജനിച്ച ആ അഗ്നി ദ്യാവാപൃഥിവികളുടെ മദ്ധ്യത്തിലന്തരിക്ഷത്തിൽ വത്തിച്ചു, ആ നാവുകളെ നീട്ടി, എണ്ണം തേജസ്സാറു തിളങ്ങുന്നവനായി. ഇതാതെ, യജമാനന്മാരെ ഇപ്പുപ്പെടുന്ന അഗ്നി ഭൂലോകത്തിന്നു് തവിട്ടനിറം കൊടുത്തു.

6 സപ്താർദ്ധാദാകവയസ്തതക്ഷി
 ത്വാസാമേകാമിദ്യേഹുരോഗാൻ
 ആയോഹസ്ത്വേപചസ്യനീളേ
 പഥാംവിസശ്ശേധതണൈവതസ്ഥോ

അന്വയം -

കവയഃ സപ്താർദ്ധാദാ
 തതക്ഷി

— മേധാവിന ഋഷയഃ കാമദേവ്യഃ,
 ക്രോധദേവ്യശ്ച, പാനമക്ഷാ
 സ്രിയോ ഭൃഗയാദേവഃ പാതഷ്യ
 മന്യേഷണമിതി അഥവാ
 സ്തേയം ഗുരുതല്പാരോഹണം,
 ബ്രഹ്മഹത്യം, സുരാപാനം,
 ദണ്ഡകൃതകഷണം പുനഃ
 പുനസ്സേവാ, പാതകേന്ദ്രതോദ്യം
 ഇതി സപ്താർദ്ധാസ്ത്യതത്വം

താസാം ഏകാം ഇതി
 അഭി ഗാൽ അഹുഃ ഹ

— ഏകദേവ യഃ
 — അഭിഗച്ഛതി സഃ പാപവാൻ
 ഏവ വേതി

(കിഞ്ച) ആയോഃ സ്തവഃ

— തസ്യ മനുഷ്യസ്യ സ്തവേതിതാ,
 നിരോധകോഗ്നിഃ

ഉപമസ്യ നീളേ

— സമീപ ഭൂതസ്യായോഃ
 മനുഷ്യസ്യ സ്ഥാനേ

പഥാം

— ആദിത്യരൂപസ്യസ്വസ്യ
 രശ്മിനാഃ

വി-സശ്ശേ

— വിസജ്ജനേ സ്ഥാനേനതരിക്ഷേ
 വത്തമാനേഷു

ധതണൈവ തസ്ഥോ

— ഉദകേഷു വിദ്യദാതമനാ തിഷ്ഠതി

അർത്ഥം-മേധാവികളായ ഋഷികൾ കാമക്രോധങ്ങളിൽ
 നിന്നുളവാകുന്ന ഏഴ് അതിർവരമ്പുകൾ, നിരോധങ്ങൾ ഉപേ
 ക്ഷിച്ചിരുന്നു അവ വിട്ടു കടന്നിരുന്നില്ല (കള്ളകടി, ചുമ്മ

കളി, (പര) സ്രീകൾ, നായാട്ട്, അന്യദ്രോഹം, ക്രൂരത, പരദൂഷണം എന്നിങ്ങനെയും അന്യന്റെ മുതൽ കക്കൽ, ഗുരുവിന്റെ കിടയ്ക്കയിൽ കയറും, ബ്രഹ്മഹത്യ, കള്ളുകുടി, ദുഷ്ടകർമ്മങ്ങളൊത്തു വീണ്ടും വീണ്ടും സംസ്കാരം, അസത്യമായ വാക്കും പ്രവൃത്തിയും, എന്നിങ്ങനെയും ആ ഏഴെണ്ണത്തെ വിസ്തരിച്ചിരിക്കുന്നു.) അവയിലൊന്നു ചെയ്യുന്നവൻതന്നെ പാപിയായി ഭവിക്കുന്നു അപ്രകാരമുള്ള മനുഷ്യനെ ആ ദുഷ്ടർമ്മത്തിൽനിന്നു വിലക്കിക്കൊണ്ടു അഗ്നി ആ മനുഷ്യന്റെ സമീപത്തിൽ, ആദിത്യരൂപനായ തന്റെ രശ്മികൾ വിട്ടുകൊണ്ടു, അന്തരീക്ഷത്തിലുള്ള ജലങ്ങളിൽ ഇടിമിന്നലായി നില്ക്കുന്നു. (അത്തരം പാപികളെ ഇടിമിന്നലാൽ ഭക്ഷിക്കുതക്കത്തിൽനിന്നു മാറ്റാൻ വേണ്ടി ഹനിക്കുന്നു.)

7 അസച്ചസച്ചപരമേവ്യാമ
 ദക്ഷസ്യജന്മനദിതേതപസ്ഥ
 അഗ്നിഹനഃപ്രഥമജാഗ്രതസ്യ
 പൂർവ്വആയുനിവൃഷഭേചധേനുഃ

വ. 33

അന്വയം:-

അസൽ ച സൽ ച	— അസൽ അവ്യാകൃതം, സച്യാകൃതം, സന്ദേഹാത്മകം ജഗൽ സർവ്വം.
പരമേ വി-ദാമൻ	— ഉത്തമേവ്യാമനി, കാരണാത്മനി സദാ ജാതമഭൂത്
അദിതേഃ ഉപ-സ്ഥ	— പൃഥിവ്യാ ഉപസ്ഥാനേ, സമീപേ
ദക്ഷസ്യ ജന്മൻ	— പ്രജാപതേജന്മനി, മനുഷ്യസ്യ സൃഷ്ടികൃമാൽ പൂർവ്വം
അഗ്നിഃ ഹ	— അഗ്നിഭേദ
ഗ്രതസ്യ നഃ	— കർമ്മഫലസ്യ ഭോക്തൃണാ

പ്രഥമ-ജാ	— പ്രഥമേവ ജാതഃ
പുർവ്വേ ആയുനി	— ഉത്തരസൃഷ്ടിമപേക്ഷ്യ പുർവ്വസ്മിൻ കാലേഗ്നിരേവ
വ്യാവദേ ധേനുഃ ച	— ആസിൻ, സ്രീപുംസാത്മകോ വോ

അർത്ഥം.-ഇല്ലായ്മയും ഉണ്ടായും ചേർന്നു ജഗത്തു മുഴുവൻ കാല
ണാത്മകമായ ആകാശത്തിൽ ഏതാദൽപന്നമത്രേ. ഭൂമിയുടെ
സമീപത്തിൽ പ്രജാപതി ഉൽപന്നനാകെ, മനുഷ്യസൃഷ്ടിയ്ക്കു
മുമ്പ്, കമ്മഹലഭോക്താക്കളായ നമുക്കെല്ലാം മുമ്പ്, അഗ്നി
മാത്രമാണ് പിറന്നത്. തുടന്ന് സൃഷ്ടിയ്ക്കുമുമ്പുള്ള കാലത്തിൽ
അഗ്നിതന്നെയായിരുന്നു കാളയും പശുവും; അവിടുന്നാണ്
സ്രീപുംസാത്മകനായി വേിച്ചത്.

അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അദ്യായം-6

1-2 വർഗ്ഗങ്ങൾ അഗ്നി ദേവത. 2 ൽ 3-ാം, 4-ാം ഗുഹകൾ പ്രശസ്തമായ അഗ്നിസ്തതിയാണു്. അതിൽ അഗ്നിയോടു മമത മുഴുകാണുന്നു. 3-4 അഗ്നിയും ഇന്ദ്രനും. 5. അപ്പകൾ. ഈ വർഗ്ഗം മുഴുവൻ പുണ്യാഹ മന്ത്രങ്ങളിൽ പെടുന്നു. 6-7-8 ഗുഹികളും ദേവതകളും യമനും യമിയും. ഇരട്ടപെറ്റ സഹോദരനും സഹോദരിയുമായ അവർ ഒരു വിജന സ്ഥലത്തെത്തി. യമി യമനോടു് പുരുഷസംഭോഗം യാചിക്കുന്നതും ധർമ്മത്തിലുറച്ചു നിന്ന യമൻ അതു നിരസിക്കുന്നതുമായ സംവാദം വിചേരെയ വും ധർമ്മപ്രതിപാദകവുമാണു്. 9 മുതൽ 12 കൂടി അഗ്നി. 13ൽ ഹവിർധാനവണ്ടികളാണു് ദേവത. 14-15-16. സരമ എന്ന ദേവശൂനിയുടെ മക്കളായ നാസ്തുളും യമനാണു് ദേവത. ആദ്യ മന്ത്രങ്ങളൊക്കെ യമസ്തതിയാണു്. 7 മുതൽ 10 കൂടി മന്ത്രങ്ങൾ യാഗത്തിന്നിടയിൽ വെച്ചു മരിച്ച യജമാനന്റെ കഥയാണു്. 12-13 മന്ത്രങ്ങൾ യമന്റെ ശ്വാക്കളെപ്പറ്റിയാണു്. തുടൻ വീണ്ടും യമസ്തതി. ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ഗുഹി വൈവസ്വത നായ യമനാണെന്നു് കാണുന്നു. അതിന്നു് ഒരു യുക്തിപോരായ് തോന്നുന്നു. 17-18-19 വർഗ്ഗങ്ങൾ കൂടിയ സൂക്തത്തിൽ പിതൃക്കൾ ദേവത. ഇതു് പിതൃസൂക്തമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. കൌഷീതകന്മാർക്ക് ശ്രാദ്ധത്തിന്റെ ജപമന്ത്രങ്ങളിൽ പെടുന്നു. ഈ സൂക്തം കൊണ്ടു് പിതൃപ്രീതിക്കു തൃപ്തനവു ചെയ്യാറുണ്ടു്. ഇതിലൊടക്കത്തെ, 14-ാം ഗുഹി വൈശ്വദേവത്തിൽ പിതൃക്കൾക്കു് ഹവിരർപ്പണത്തിന്നുപയോഗിക്കുന്നു. 20-21-22 വർഗ്ഗങ്ങളിൽ, 14-15-16 വർഗ്ഗങ്ങളിൽ പറഞ്ഞ മരിച്ച യജമാനന്റെ പ്രേതത്തെ പരാമർശിക്കുന്നു. 3 മുതൽ 8 കൂടി മന്ത്രങ്ങളിൽ മനുഷ്യന്റെ ഓരോ ഭാഗം മരിച്ചശേഷം പ്രകൃതിയിൽ ഏതേതിനോടു് ലയിക്കുമെന്നു് പറയുന്നു. ശ്വാസനസന്ദർഭത്തിൽ ഭൂമിയോടു പറയുന്ന 14-ാം മന്ത്രം ശവസംസ്കാരക്രിയയിൽ പ്രയുക്തമാണു്. 23-24-25 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയ സൂക്തത്തിൽ സരസ്വ. പുഷ്യാവു്, സരസ്വതി, അപ്പകൾ, സോമൻ എന്നിവർ

ദേവതകൾ. 3-4-5 ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ വീണ്ടും മരിച്ച പ്രേതത്തെ അഭിസംബോധനം ചെയ്യുന്നു. 7-8-9 മന്ത്രങ്ങൾ സാരസ്വതത്തിൽ പെട്ടതാണ്. 10-ാം മന്ത്രം പുലയിൽ ഉദക്'ക്രിയയ്ക്ക് ചൊല്ലുന്നു. 26-27-28 വർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയ സൂക്തത്തിലും മരിച്ച യജമാനന്റെ കാര്യംതന്നെയാണ്. മരിച്ച ആളുടെ ശേഷക്കാർക്ക് ക്ഷേമമാശംസിക്കുന്നു. 7-ാം മന്ത്രത്തിൽ വൈധവ്യം ഒരു സ്ത്രീയെ ഹനിക്കുന്നില്ലെന്ന് ഏടുത്തു പറയുന്നു.

അഷ്ടകം ഏഴ്-അധ്യായം ആറ്-വർഗ്ഗം-1 ആപ്യഃ ത്രിതഃ ദ്രവിഃ ത്രിഷുപ്ഛന്ദഃ അഗ്നിദേവതാ

- 1 അയംസയസ്യശമ്നനപോഭി
രഗേനരേയതേജരിതാഭിഷ്വ
ജ്യേഷ്ഠഭിര്യോഭാനഭിര്യഷുണാം.
പര്യേതിപരിവീതോവിഭാവാ

അന്വയം:-

വിഭാ-വാ	— ദീപ്തിമാൻ
യഃ ദ്രഷുണാം	— യോഗിസ്സുര്യരശ്മിനാം
ജ്യേഷ്ഠഭിഃ ഭാനഭിഃ	— പ്രശസ്തസ്തേജോഭിഃ
പരി-വീതഃ പരി-ഏതി	— പരിവൃതസ്സർവ്വതോഗചുതി
യസ്യ അഗ്നേഃ ജരിതാ	— സ്തോതാ
അഭിഷ്വര അവഭഭിഃ	— യാഗേകൃതേനതി പാലനൈഃ
ശമ്നൻ ഏതേ	— ശമനനി, സ്വഗൃഹേ വദ്ധതേ
സഃ അയം	— അഗ്നിരസ്താഭിര്യോഗാത്മമാഹുതഃ

അർത്ഥം:-ഏതു പ്രകാശവാനായ അഗ്നി സൂര്യരശ്മികളുടെ പ്രശസ്തങ്ങളായ തേജസ്സുകൾകൊണ്ട് ചുറ്റപ്പെട്ടവനായെങ്ങുമെത്തുന്നവോ, ഏതഗ്നിയുടെ രക്ഷണങ്ങളാലാണോ യാഗം കഴിയവേ, സ്തോതാവ് സ്വഗൃഹത്തിൽ വലിക്കുന്നത്, ആ അഗ്നി യാഗത്തിനായി നമ്മളാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

അ. 7 അ. 6 വ. 1

2 യോജാനഭീർപ്പിഭാവവിഭാ
 തൃഗ്നിഭേദേഭീര്യതാവാജസ്രഃ
 ആയോവിവായസഖ്യാസഖിഭ്യോ
 പരിഹപ്യതോഅത്യോനസപ്തിഃ

അന്വയം:-

ഋത-വാ യഃ അഗ്നിഃ	— ദീപ്തിമാൻ യോഗ്നിഃ
ഭേവേഭിഃ ഭാന-ഭിഃ	— ഭ്യോതമാനൈസ്തേജോഭീ
വി-ഭാതി	— ദ്വീപ്യതേ
സഖി--ഭ്യഃ	— സഖീഭൂതാനാം യജമാനാ
യഃ സഖ്യാ	— സഖ്യാനി, സഖിഭിഃ
സപ്തിഃ അത്യഃ ന	— കർത്തവ്യാനി കർത്തം
	— യഥാസതതഗമനശീലോശ്വഃ
	— അശ്രാന്തോ ഗച്ഛതി തഥാ
അപരി-ഹപ്യതഃ	— അപരിശ്രാന്തഃ
ആ വിവായ	— ആഭിമുഖ്യേന ഗച്ഛതി
	(സോഗ്നിരസ്മാദിരാഹുതഃ)

അർത്ഥം.-സത്യവാനും അക്ഷീണനായി നിരന്തരകർമ്മവും ദീപ്തിമാനമായ യാതൊരഗ്നി പ്രകാശമാനങ്ങളായ തേജസ്സുകളോടുകൂടി വിളങ്ങുന്നുവോ, യാതൊരഗ്നി ചങ്ങാതികളായ യജമാനന്മാർക്ക്, ചങ്ങാതികളാപരിസ്തേയം കർമ്മ നിർവ്വഹിക്കാനായി, ഓട്ടക്കാരനായ കുതിര ക്ഷീണിക്കാതെ പോകുന്നപോലെ, അശ്രാന്തനാണോ, ആ അഗ്നി യാഗത്തിനായി വരുന്നു. ആ അഗ്നിയാണു് നമ്മളാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്.

3 ഈശേയോവിശ്വസ്യഭേവവിതേ
 രീശേവിശ്വായുര്യസോവ്യഷ്ണൗ
 ആയസ്മിന്നഹവിഷ്യസാ
 (രീശ്വരമസ്മാന്നതിഗൃഹ്യാമഃ)

അന്വയം:-

യഃ വിശ്വസ്യഃ

ദേവ-വീതഃ ഈശ - സർവ്വസ്യ യജ്ഞസ്യേഷു

(അപിച) വിശ്വ-ആയഃ - സർവ്വത്വാപ്രതിഫലഗമനഃ

ഉഷസഃ വി-ഉഷ്വഃ

ഈശ - വിവാസനേ, ഉദയകാലേ ഹോ
മാതം യജമാനാനാമിഷ്യ

ശുഷൈഃ അരിഷ്ട-രഥഃ - ശത്രുബലൈരഹി.സിന്ധയജ്ഞ
രഥഃ, സർവ്വഹസ്തവ യജമാനഃ

യസ്മിൻ അഗ്നൗ മനാ

ഹവിഃഷി - മനനീയാനി ഹവിഃഷി

ആ സ്വഃനാതി - ആദരേണ പ്രതിബധ്നാതി,
പ്രക്ഷിപതി (സോഗ്നിരന്യാഭി
രാഹുതഃ)

അർത്ഥം.-യാതൊരഗ്നി യജ്ഞത്തിന്നു മുഴുവൻ ഈശനാ
ണോ, തടവറ ഗതിയുററ യാതൊരഗ്നി ഉഷസ്സു തെളിയവേ,
ഉദയകാലത്തിൽ, ഹോമത്തിന്നുവേണ്ടി യജമാനന്മാർക്കീശനാ
ണോ, ശത്രുബലങ്ങളാൽ കേടേല്പിക്കപ്പെടത്ത യജ്ഞമാകുന്ന
തേരോടു കൂടിയ യജമാനന്മാരെല്ലാം യാതൊരഗ്നിയിൽ സ്വാദു
ക്കളായ ഹവിസ്സുകൾ സാദരം നിക്ഷേപിക്കുന്നുവോ, ആ അഗ്നി
നമ്മളാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

4 ശുഷൈർവൃഥോഽപ്യാണോഅഃ

ദ്വേവ്യാപ്യാരപ്താഭിഗാതി

മദ്രോഹോതാസജ്ജഹാദ്യജിസ്ത

സ്തജിദ്രോഅഗ്നിരാജീലത്തിദേവാൻ

അന്വയം:-

ജ്ജഹാ വൃഥാ ശുഷൈഃ - ജ്ജഹാവച്ഛിതോഗ്നിഹവിർല്ലക്ഷ
ണൈർബ്രഹ്മൈ, ബലനിമി
ത്തേതാഹവിഭിഃ

അഃഃ ജ്ജഹാഃ - ന്യോത്രൈശ്ച സേവ്യമാനസ്തൻ

അ. 7 അ. 6 വ. 1

ദേവാൻ അച്ഛ	— ഇന്ദ്രാദീനാപ്തം
രഘു-പത്മാ ജിഗാതി	— ലഘുഗമനഃ ശീഘ്രഗാമിഗച്ഛതി
(ഗത്യാച) മന്ത്രഃ ഹോതാ	— സ്തുത്യോദേവാനാമാഹ്യാതാ
യജിഷ്ടഃ സം-മിശ്രഃ	— യഷ്ട്യതമഃ, സ്വഗുണൈര്യുക്തഃ
സഃ അഗ്നിഃ ദേവാൻ	— താൻ പ്രതി
ആ ജിഹ്വന്തി	— ആഹാരയതി, ദേവേഭ്യോ ഹവിർഭാതി

അർത്ഥം.-ജുഹുകൊണ്ട് ഹോമിജ്ജപ്പെട്ട് വളന്ന് അഗ്നി ബല
കുറഞ്ഞതായ ഹവിസ്സുകളെക്കൊണ്ടും സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടും
സേവിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കാൻ വേഗവാ
നായിപ്പോകുന്നു. പോയിട്ട്, സ്തുത്യം ദേവന്മാരെ വിളിക്കു
ന്നവനും ഏറ്റവും യജാവും സ്വഗുണങ്ങളോത്തമവനുമായ ആ
അഗ്നി ദേവന്മാരെ ഉളുട്ടുന്നു, അവർക്ക് ഹവിസ്സുകുന്നു.

5 തമുസ്രാമിന്ദ്രനരേജമാന

മുഗ്നിങ്ഗീഭിന്നമോഭിരാകൃണ്ഡാ.

ആയംവിപ്രാസോമതിഭിർഗൃണന്തി

ജാതവേദസഞ്ജഹംസഹാനാം.

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിജഃ, യുയം)

വിപ്രാസഃ

സഹാനാം ജുഹവഃ

ജാത-വേദസം യം

മതി-ഭിഃ ആ ഗൃണന്തി

ഉസ്രാം, രേജമാനം

- മേധാവിനസ്തോതാരഃ
- ശത്രുനഭിഭവിതൃന്നാം ദേവാനാ
മാഹ്യാതാരഃ
- ജാതപ്രജ്ഞം യമഗ്നിഃ
- ആദരേണ സ്തുവന്തി
- ഭോഗാനാമുൽസ്രാവിണം,
ദാതാരം, ജാലാത്മനാ
കമ്പമാനം

തം അഗ്നിം ഇന്ദ്രം ന

ഗീഃ-ഭിഃ നമഃ-ഭിഃ

ആ കൃണ്ഡാ.

- ഇന്ദ്രമിവ സ്തുതിഭിർഹവിഭിഷ്ഠ
- അസുഭേദിമുഖദ്യംകന്ത

അതഥം അല്ലയോ ഋത്വിജകളേ, മേധാവികളായ സ്നോ
 താക്കൾ, ശത്രുജേതാക്കളായ ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന സർവ്വജ്ഞ
 നായ യാതൊരുഗനിയെ സ്നോത്രങ്ങളാൽ ആരോങ്ങേക്കാതെപ്പി സ്തുതി
 ജ്ഞുവോ, ഭോഗസുഖങ്ങൾ പൊരിഞ്ഞുതരുന്നവനും ചാലാ
 രൂപനായിളകുന്നവനുമായ ആ അഗ്നിയെ ഇന്ദ്രനെയെന്നപോ
 ലെ, സ്തുതികളാലും ഹവിസ്സുകളാലും നിങ്ങളുടികുവനാക്കുക.

6 സംയസ്മിൻവിശ്വാവസ്മുനീജശു

വ്യാജേനാശ്വാസ്സപീവന്തഹ്വൈഃ

അസ്മേളുതീരിന്ദ്രവാതതമാ

അർവാചീനാഭഗ്നആകൃണഷ്യ

അന്വയം:-

ഐ അഗ്നേ, യസ്മിൻ

(ത്വയി) വിശ്വാ വസ്മുനീ — സർവ്വാണി ധനാനി

ഹ്വൈഃ സപ്തപന്തഃ — ഗമനൈസ്സപ്തപന്തഃ

അശ്വാഃ വാജേ ന — യഥാ സങ്ഗ്രാഹേ

സങ്ഗതാസ്തഥാ

സം ജശുഃ — സ്വരേണ സങ്ഗതാനി

ഭവന്തി,

(സത്വം) ഇന്ദ്രവാതതമാഃ

ഉതീഃ — ഇന്ദ്രോനാധിഗതാ രക്ഷാഃ

അസ്മേ അർവാചീനാഃ

൭ കൃണഷ്യ — അസ്മാസ്വദിമുഖാഃ കൃത

അതഥം അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരുവിടുന്നിൽ ഏല്പാ
 നശ്വര്യങ്ങളും, കാട്ടുമാടക്കുറ കതിരകൾ പോകുളത്തിലെത്തി
 ചുരുന്നപോലെ. സ്വയം വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ടോ, ആ അവിടുന്നു
 ഉന്മൂന്നാൽ വരുത്തപ്പെട്ട രക്ഷകൾ ഞങ്ങൾക്കുടികുവങ്ങളാക്കിയാ
 ചും (ഇന്ദ്രന്റെ രക്ഷകൾ ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും.)

അ. 7 അ. 6 വ. 1

7 അധാപ്യഗേഹനാനിഷദ്യോ
 സദ്യോജ്ഞാനോഹവ്യാബ്രൂഥ്
 തന്തേദേവാസോഅനുക്രേതമായ
 നധാവൽപ്രഥമാസജ്ഞാഃ

വ. 1

അന്വയം:-

അധ ഹേ അഗേഹി
 മഹനാ

— യസ്താൽ തപഃ മഹത്വേന

— ജായമാനഃ, ജാലൻ

— ഉപവിശ്യ ജനനകാലപ്തവ

— ഹവനാഹ്ംഭവേസി

— ഹവിഷാം ഭാതാര

— ഗൃത്ഥിഗൃജമാനാഃ

— തവസ്വഭൂതം പ്രജ്ഞാനലക്ഷണം

— അനുഗമ്യന്തി, ദീപ്തേത്ഥി

— ഹവിഷി പ്രക്ഷിപന്തി

— ശ്രീയാഭിജന

— വിദ്യാഗുണൈരൽകൃഷ്ടാഃ

— തപയാരക്ഷിതാവൽപന്തേ

തേ തം കേതം
 അനു ആയൻ

അധ പ്രഥമാസഃ

ജ്ഞാഃ അവൽപൻ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേഹ, യാതൊരുക്കാരണത്താലവിടു
 ന്നു മഹത്വത്തോടുകൂടി ജനിച്ചു. ജാലിച്ചിരുന്നു, അപ്പോൾ
 തന്നെ ഹോമാഹ്നാകനുവോ, അക്കാരണത്താൽ ഹവിദ്യാതാ
 കളായ ഗൃത്ഥിഗൃജമാനന്മാർ അവിടുത്തെ സ്വന്തം പ്രജ്ഞാന
 ത്തെ അനുഗമിക്കുന്നു, ആളിക്കത്തിയ അവിടുത്തിൽ ഹവിസ്സു
 കൾ ഹോമിക്കുന്നു. പിന്നെ, കലകർമ്മവിദ്യാഗുണങ്ങൾ കൊ
 ണ്ടൽകൃഷ്ടരായി, അവിടുത്താൽ രക്ഷിതരായി അവർ വർദ്ധി
 ുന്നു.

വക്ത്രം-2

1 സ്വസ്തിനോദിവോഅഗ്നേപൃഥിവ്യാ
 വിശ്വായുരധേഹിയജമായദേവ
 സചേമഹിതവസ്യപ്രകേതൈഃ
 അരുഷ്യാണുരുഭീദേവശംസൈഃ

അന്വയം:-

ഹേ സ്യു,ദേവ, അഗ്നേ, — ദർനീയ, ദ്യോതമാനാഗ്നേ,
 (ത്വം) ദിവഃ പൃഥിവ്യാഃ — ദ്യോവാപൃഥിവ്യോസ്സുകാശാൽ
 നഃ വിശ്വ-ആയുഃ സ്വസ്തി — സർവ്വാനം പുത്രാഭ്യവിനാശഞ്ച
 യജമായ ധേഹി — ദേവയാഗാത്ഥം പ്രയച്ഛ
 (സർവ്വാനപുത്രയുക്താ യഥാവയം യജാനോഭവേമ, തഥാസ്മാൻ
 കരു)

(അപി ച വയം)

സചേമഹി — ത്വാം സേവേമഹി

ഹേ ദേവ, ഉരുഭീഃ

ശംസൈഃ — ബൃഹദിശ്ശംസനീയൈഃ

തവ പ്ര-കേതൈഃ — പാലനോപായപ്രജ്ഞാനൈഃ

നഃ ഉരുഷ്യ — അസ്മാൻ രക്ഷ

[

അർത്ഥം.-ദർനീയനും പ്രകാശമാനനുമായ അഗ്നേ, അവിടു
 ന്നു ദ്യോവാപൃഥിവീകളിൽനിന്നു ഏല്പാ അന്നവും പുത്രാദികളെ
 കൊണ്ടുള്ള ക്ഷേമവും ദേവയാഗത്തിനുവേണ്ടി ഞങ്ങൾക്കു്
 തന്നതളിയാലും. (സർവ്വാനപുത്രയുക്തം പുത്രവാന്മാരുമായി ഞ
 ഞളെ യജാക്കളാകത്തക്കവിധമാക്കിയാലും) ഞങ്ങളവിടുത്തെ
 ആശ്രയിക്കുന്നു. അല്ലയോ ദേവ, പലരായും പ്രശംസിക്കത്തക്ക
 അവിടുത്തെ രക്ഷണമാഗ്നപ്രജ്ഞാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു്, ഞങ്ങളെ
 രക്ഷിച്ചാലും.

ന. 7 അ. 6 വ. 2

2 ഇമാഅഗേമതയസ്സുജാതാ
 ഗോഭിരശൈപരഭിഗുണന്തിരാധഃ
 യദാതേമരേന്താഅനഭോഗമാന
 ഡാസോദധാനോമതിഭിസ്സുജാത

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, സു-ജാത,
 അഗേ,

ഇമാ: മതയഃ
 തുഭ്യം ജാതാ:

ഗോഭിഃ, അശൈപഃ
 രാധഃ അഭി ഗുണന്തി

യദാ മരന്തഃ തേ ഭോഗം

അന ആനട്
 ദധാനഃ
 മതി-ഭി:

— പ്രശസ്തവസുമൻ, ശോഭന
 കർമ്മാർത്ഥമുൽപന്നാഗ്നേ,
 — ഈദൃശ്യസ്തുതയഃ
 — ത്വദർത്ഥമസുഭാഭിസ്സുജാത
 മുഖാമുൽപന്നാഃ, ഉച്ഛാരിതാഃ
 — ച സഹിതം
 — ത്വയാഭിയമാനം ധനം
 സ്നോതാരോഭിഷ്ടവന്തി
 — യദാ മനുഷ്യസ്തവയാഭിയമാനം
 ഭോഗാഹം ധനം
 — പ്രാപ്തോതി, ലഭതേ, തദാ
 — അസുഭ്യം ധനം പ്രയച്ഛംസ്വ
 — അസുഭിയാഭിസ്തുതിഭിസ്സുയസേ

അർത്ഥം.-പ്രശസ്തധനമൊത്തവനം സർവ്വകർമ്മത്തിന്നുവേണ്ടി ഉല്പന്നമായ അഗേ, ഈ സ്തുതികൾ അവിടേക്കുവേണ്ടി സ്നോതാക്കളായ ഞങ്ങളുടെ മുഖങ്ങളിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്നവയാകുന്നു, ഉച്ഛാരിക്കപ്പെടുന്നവയാകുന്നു പശുക്കളോടും കുതിരകളോടുംകൂടി അവിടുന്നാൽ നല്ലപ്പേരേണ്ടും ധനത്തെയാണു് സ്നോതാക്കൾ സ്തുതിക്കുന്നതു്. മനുഷ്യൻ അവിടുന്നാൽ നല്ലപ്പേരേണ്ടും അനുഭവയോഗ്യമായ ധനത്തെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ, നേടുമ്പോൾ, ധനം തരുന്ന അവിടന്നു് സ്നോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നു.

3 അഗ്നിമന്യേപിതാമഗ്നിമാപി

മഗ്നിംഭ്രാതരംസദമിതിസഖായം.

അഗ്നേരനീകംബ്രഹ്മതസ്സുപര്യ

ദിവിശുക്രംയജതംസൂര്യസ്യ

അന്വയം:-

(അഹം ജ്ഞാതാ) പിതാമ.

അഗ്നിം മന്യേ

— അഗ്നിമേവ ജാനേ

ആപിം അഗ്നിം.

— ബ്രസ്മമഗ്നിമേവ മന്യേ

ഭ്രാതരം അഗ്നിം.

— ഏവ മന്യേ

സദം ഇതി സഖായം.

— സദൈവാവിസംവാദിനം

“മിത്രമഗ്നിമേവ മന്യേ

ബ്രഹ്മതഃ അഗ്നേഃ

അനീകം.

— മഹതസ്സുസാഹവനീയാഖ്യം
മഖം.

ദിവി യജതം.

— ദൃലോകേസ്ഥിതം, യഷ്ടവ്യം

സൂര്യസ്യ ശുക്രം

— ദീപ്തിമന്ധലമഭിപ്രേതാത്മം

സിദ്ധയേ കശ്ചിദാരാധയതി
തദപി

സപര്യം.

— പരിചരാമി

അർത്ഥം.-ജ്ഞാതാവായ ഞാൻ പിതാവായി അഗ്നിയെ
തന്നെ അറിയുന്നു. (അഗ്നിയെ പിതാവായിത്തന്നെ കരു-
തുന്ന) ബ്രസ്മവായി അഗ്നിയെത്തന്നെ അറിയുന്നു. സഹോദര-
നായി അഗ്നിയെത്തന്നെ അറിയുന്നു. ഒരിത്തലും മറ്റത്തു പുറ-
ത്താത്ത പഞ്ചാതിയായി അഗ്നിയെത്തന്നെ അറിയുന്നു.
മഹാനായ അഗ്നിയുടെ ആഹവനീയമാകുന്ന മഖത്തെ, ദ്രോ-
വിലുള്ള സൂര്യന്റെ ദീപ്തമായ മന്ധലത്തെ ഒരാരം ആരാധി-
ക്കുന്നപോലെ, ഞാൻ പരിചരിക്കുന്നു.

അ. 7 അ. 6 വ. 2 , ,

4 സി¹പ്രാ¹അഗ്നേ¹ധിയോ¹അസ്മേ¹സന്¹ത്രീ
 ര്യം¹ത്രായ¹സേ¹മേ¹ആ¹നിത്യ¹ഹോ¹താ
 ഋ¹താ¹വാ¹സരോ¹ഹി¹ഭഗ്വ¹പു¹രു¹ക്ഷ
 ഭ്യ¹ഭീ¹രസ്താ¹അഹ¹ഭീ¹ർവ്വാ¹മമ¹സ്തു

അന്വയം:—

- ഹേ അഗ്നേ, സന്ത്രീ: — സംഭക്ത്യഃ
 അസ്മേ ധിയഃ സിപ്രാ: — അസ്മാകം സംബന്ധിന്യ
 മേ ആ — സ്തുതയസ്സിദ്ധാഃ കൃതാഃ
 — അസ്മദ്യജ്ഞഗൃഹേ മര്യാദയാ
 നിത്യ-ഹോതാ — വസ്ഥിതസ്താം
 യം (മാം) ത്രായസേ — ദേവാനാം സതതമാഹ്യാതാസൻ
 സഃ (അഹം) — കമ്മവൈഗൃണ്യാദൃക്ഷസി
 — ത്വൽ പ്രസാദാൽ ത്വൽ
 — സായുജ്യങ്ഗതസ്തൻ
 — യജ്ഞവാൻ സ്യാം
 ഋത-വാ
 രോഹിത-അഗ്വഃ — രോഹിതസംജ്ഞാഗ്വഃ,
 പുരുക്ഷഃ — ബഹവന്നശ്വസ്യം
 (കിഞ്ച) അസ്മേ — ഈദൃഗ്ധിധായതൃഭ്യം
 ഭ്യ-ഭീഃ അഹ-ഭീഃ — ദീപ്ഷേഷപരസ്സു
 വാമം അസ്തു — വനനീയം ഹവിർവതു
 അത്ഥം—(അഗ്നി തന്നെയാണു് പിതാവും ഭ്രാതാവും സഖാ
 വും എന്നു് പറഞ്ഞശേഷം അഗ്നിയുമായി സായുജ്യപ്രാപ്തിയി
 ക്കിക്കുന്നു.)

അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന ഞങ്ങളുടെ
 സ്തുതികൾ സിദ്ധകളാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു ഞങ്ങളുടെ യാഗശാല
 യിൽ സമുപിതസ്ഥാനത്തിരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് നിത്യം ദേവ
 ന്മാരെ വിളിക്കുന്നപനായി യാതൊരെന്നെ കമ്മവൈഗൃണ്യസ
 മ്ഭിൽനിന്നു്, കമ്മലോപങ്ങളിൽനിന്നു്, രക്ഷിക്കുന്നവോ ആ
 ഞാൻ അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ അവിടുത്താടു് സായുജ്യം
 പ്രാപിച്ചു് (അവിടുത്തെപ്പോലെ) യജ്ഞമുന്നതാകാട്ടു. ഓ

ഹിത്തമുള്ളതെന്ന കതിരകളൊത്തപരം ധാരാളമാണുമാറപരമാകാ
വു. ഇപ്രകാരമെല്ലാമുള്ള അവിടേയ്ക്കു ഭീഷ്മങ്ങളായ എല്ലാ ദിവ
സങ്ങളിലും കാര്യമായ ഹവിസ്സു ഭവിക്കട്ടെ.

5 ദൃഷ്ടിഹിതമിത്രമിവപ്രയോഗം.

പ്രതാപപിജമധാരസ്യജാരം.

ബാഹുദ്യോമഗ്നിമായവോജനന്ത

വിക്ഷുഹോതാരന്ത്യസാദയന്ത

അന്വയം:-

ദൃഷ്ടി: ഹിതം.	— ദീപൈശ്വരാഹിതം.
മിത്രം-ഇവ പ്ര-യോഗം.	— സ്തിഗ്ധമിവപ്രയോഗമനുവൃം
പ്രതം-പ്രതാപം.	— പുരാണമൃതപിജം.
അധാരസ്യ ജാരം.	— യജ്ഞസ്യ സമാപയതിതാരം.
അഗ്നി: ആയവ:	— മനുഷ്യം, യജമാനം.
ബാഹു-ദ്യോം അജനന്ത	— ജനിതവന്ത:
(കിഞ്ച) വിക്ഷു	— മനുഷ്യേഷു, തദാകാരേഷു ദേവേഷു

ഹോതാരം നി

അസാദയന്ത

— നിയമേന സാദിതവന്ത:

അർത്ഥം:-പ്രകാശവാഹാരാൽ പ്രതിഷ്ഠാപിതനും സ്നേഹമുള്ള
ചങ്ങാതിപോലെ പ്രയോഗിക്കപ്പെടാവുന്നവനും സനാതനനായ
പ്രതാപം യോഗം മുഴുമാക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ മനുഷ്യരായ
യജമാനന്മാർ കൈകളാൽ (കടഞ്ഞു) ജനിപ്പിച്ചു. പിന്നെ, മനു
ഷ്യരൂപം പുണ്ട ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനായിത്തീർന്നി

6 സ്വയംയജസ്വദിവിദേവദേവാൻ

കിന്ദേവാകു:കൃണവദപ്രചേതാ:

യഥായജ്യതൃഷ്ടിദേവദേവാ

നേവായജസ്വതന്വസുജാത

അ. 7, അ. 6 വ. 2

അന്വയം:-

ഹേ സു-ജാത, ദേവ

ദീവി ദേവാൻ

സ്വയം യജസ്വ

പാകഃ അപ്ര-ചേതാഃ

തേ കിം കൃണവൽ?

(കിഞ്ച) ഹേ ദേവ,

(ത്വം) ഋതു-ഭിഃ

ദേവാൻ യഥാ അയജഃ

ഏവ തന്വം യജസ്വ

— ശോഭനേജന്മൻ, ദ്യോതമാനാഗ്രേ,
ത്വം

— ദൃലോകേ സ്ഥിതാനിരൂദിൻ

— ആത്മനൈവയജ

— പക്തവ്യപ്രജ്ഞഃ, അപ്രകൃഷ്ട

ജ്ഞാനോമനുഷ്യഃ

— തവകിങ്ക്രോതി?

— യാഗയോഗ്യകാലൈഃ

— ഇഷ്ടവാഗസി

— ഏവമാത്മാനമപി യജ

അർത്ഥം.-ശോഭനേജന്മാവും പ്രകാശമാനനുമായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ദൃലോകത്തിലുള്ള ഇരൂദിദേവന്മാരെ തന്നെത്താൻ യജിച്ചാലും (ഞങ്ങൾക്കതിന്ന് കഴിവില്ല എന്ന് ധ്വനി, കാരണം) അപക്വബുദ്ധിയും അപ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനനുമായ മനുഷ്യൻ അവിടേയ്ക്കെന്തു ചെയ്യാനാണ്? അല്ലയോ ദേവ, യാഗയോഗ്യങ്ങളായ കാലങ്ങളിൽ ഏപ്രകാരമവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ യജിച്ചുവോ, അപ്രകാരം സ്വയം, തന്നെത്തന്നെയും യജിച്ചാലും.

7 വോനോഅഗ്നേവിതോതഗോപാ

വോവയസ്കൃതനോവയോധാഃ

രാസ്പാചനസ്സമഹോഹവൃദോതി

ത്രാസ്യാതന്സ്സന്യാദാപ്രയച്ചൻ

വ 2

അന്വയം -

ഹേ സു-മഹാ, അഗ്നേ,

നഃ അവിതാ വേ

ഉത ഗോപാഃ

ഉത നഃ വയഃ-കൃൽ,

വയഃ-ധാഃ വേ

— സുഷുപ്തജനീയാഗ്നേ,

— ദൃഷ്ടയേദ്യോ രക്ഷകോ വേ

— അദൃഷ്ടയേദ്യോഗോപാ വേ

— അന്നസ്യ കന്താ, ദാതാ ച വേ

(ത്വം സ്വഭൂതം)

ഹവ്യഭാതി.

— ഹവിഷോഭാതി.

നഃ രാസ്വ ച

— അസ്മദ്യം പ്രയച്ഛ ച

ഉത നഃ തമ്പഃ

— അസ്മാകം ശരീരാനി

അപ്ര-യച്ഛൻ ത്രാസ്വ

— അപ്രമാദ്യൻ പാലയ

അർത്ഥം:-സുപുഷ്പനായ അഗ്നേ, കാണപ്പെടുന്ന യേങ്ങളിൽ നിന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് രക്ഷകനായി ഭവിച്ചാലും. കാണപ്പെടാത്ത യേങ്ങളിൽനിന്ന് കാക്കുന്നവനായാലും. കൂടാതെ, ഞങ്ങൾക്ക് അന്നമുണ്ടാക്കുന്നവനും തരുന്നവനായാലും. സ്വന്തം ഹവിദ്വാനും ഞങ്ങൾക്കേകിയാലും. പുറമെ, ഞങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങളെ പിഴവ റാതെ പാലിച്ചാലും.

വക്ത്രം-3-4-ത്വാഷ്ട്രിശിരഃ ഋഷിഃ അഗ്നിരിന്ദ്രശ്ച ദേവതാ

1 പ്രകേതുനാബൃഹതായാത്യഗ്നി

രാഭോദസിവൃഷഭോരോരവിതി

ദിവശ്ചിന്തോഽപമാഽഭാ

ഉപാമുപസ്ഥമഹിഷോവവച

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ ബൃഹതാ കേതുനാ— മഹതാ പ്രജ്ഞാനേന യുക്തസ്സൻ
ആ രോദസി പ്ര യാതി — ഇദാനീന്ദ്രാവാപൃഥിവ്യൗ
പ്രകഞ്ചേണ ഗച്ഛതി

(കിഞ്ചദേവാനാമാഹ്വാനകാലേ)

വൃഷഭഃ രോരവിതി

— വൃഷഭേവാത്യർത്ഥം ശബ്ദം
കരോതി

ദിവഃ ചിത്

— ദൃലോകസ്യാപി

അന്താൻ ഉപമാൻ

— അന്താൻ, സമീപാംശ്ച

പ്രദേശാൻ ജലനാത്മനാ

ഉൽ ആനദ്

— ഉജ്ജ്വലം വ്യാപ്നോതി

അപാം ഉപ-സ്ഥ

— വൃഷ്ട്യുകോനാമുപസ്ഥാനേനതരി
ക്ഷേവൈദ്യുതാത്മനാ

മഹിഷഃ വവച

— മഹാൻ വചതേ

ആ. 7 അ. 6 വ. 3

അർത്ഥം.-അഗ്നി മഹത്തായ കൊടിയോടു കൂടിയവനായി ഇപ്പോൾ ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ വേണ്ടപോലെ പ്രാപ്തിയുണ്ട്. ദേവന്മാരെ വിളിയ്ക്കുന്ന വേളയിൽ കാളപോലെ അത്യന്തം ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു. ദ്യാവിന്റെ അറകളെയും സമീപപ്രദേശങ്ങളെയും ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടുയർന്നു വ്യാപിയ്ക്കുന്നു. മഴവെള്ളത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടമായ അന്തരിക്ഷത്തിൽ ഇടിമിന്നൽ മെയ്യാൻ മഹാനായി വർഷിയ്ക്കുന്നു.

2 മുഹോദഗഭോവൃഷഭഃകകൾമാ

നസ്രോമാവത്സശ്ശിമീവാഅരാവിൽ

സദേവതാത്യഭ്യതാനി കൃണ

സ്വപ്രേഷയേഷപ്രഥമോജിഗാതി

അന്വയം:-

ഗഭഃ

വൃഷഭഃ, കകൾ-മാൻ

മുഹോദ

(കിഞ്ച) അസ്രോമാ
വത്സഃ

ശിമീ-വാൻ

അരാവിൽ

സഃ ദേവ-താതി ഉൽ-
യതാനി കൃണൻ

സ്വപ്രേഷ ക്ഷയേഷ

പ്രഥമഃ ജിഗാതി

- ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യോരന്തർഗ്ഗതഃ
- കാമാനാം വഷിതാഗ്നിഃ ഉന്നതം
- തേജസ്സുനി
- മോദതേ
- പ്രശസ്തഃ
- സായം പ്രാതരാഹ്വതയാ
- നകേതാഷസോർവൃത്സഭൃതഃ
- ഹവിർവൃഹനാഭി കർമ്മവാൻ
- ദേവാഹ്വാനശബ്ദഃ കരോതി
- യജേണ ഉഭ്യമാനി,
- ഉത്സാഹകർമ്മാണി കർവ്വൻ
- ആത്മീയേഷ്വാഹവനീയാ
- ദീപ്യസ്ഥാനേഷു
- ദേവാനാമുവ്യസ്തഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ദ്യാവാപൃഥ്വികൾക്കുള്ളിൽ വർത്തിക്കുന്നവനും അഭീഷ്ടവർഷകനുമായ അഗ്നി ഉൽകൃഷ്ടതേജസ്സുറവനായി മോദിക്കുന്നു. പിന്നെ, പ്രശസ്തനും, പ്രാതഃകാലത്തിലും സായങ്കാല

തതിലും ആഹുതികൊണ്ടു് രാത്ര്യുഷ്ണകളുടെ ഓമനകളെന്നും, ഹവിസ്സേന്ത്യക മുതലായ കർമ്മങ്ങളെല്ലാത്തവനുമായ അഗ്നി ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു. യജ്ഞത്തിൽ ഉത്സാഹ കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തുകൊണ്ടു് തന്റെ ആഹവനീയാദി സ്ഥാനങ്ങളിൽ ദേവന്മാർക്കു് മുബനായ അവിടുത്തെത്തുന്നു.

3 ആയോമുദ്ധാൻപിത്രോരബധ
 ന്യധാരദധിരേസുരോഅണ്ണിഃ
 അസ്യപത്മനന്ദഷീരശ്ചബധനാ
 ഋതസ്യയോന്നതനോജുഷന്ത

അന്വയം:-

യ: പിത്രോ: മുദ്ധാനം. — മാതാപിത്രകൃത്യോ
 രരണോദ്യാഗ്നിരസ്മാനീയം.
 മനമനപ്രദേശം.
 ആ അരബധ — ഇഷ്ടാഭിംസിതവാൻ,
 നിർമ്മഥനകാലേപി ദഗ്ധം.
 സമർത്ഥം:
 സുര: അണ്ണിഃ — സുവിദ്യസ്യാഗ്നോക്തമനശീലം.
 തേജ:

(യഷ്ടാഭി) അധാരേ നി

ദധിരേ — നീയമേന ധാരയന്തി

അസ്യ പത്മൻ അന്ദഷി:— അഗ്നേ: പതന്തേ ആരോചമാനാ:

ഋതസ്യ യോന്നത അശ്വ-

ബധനാ: — യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനേ

ശനബന്ധനാ:, ഹവിരാ

ഹാരാമ്പിതാ:

തമ്പ: ജുഷന്ത — തദീയാന്യന്ത: കവയസ്സേവന്തേ

അർത്ഥം-യാതൊരഗ്നി, മാതാപിതാക്കളായ അരണികളുടെ തലയായ കട കരഞ്ഞൊന്നു കരിക്കുന്നവോ (കടയുമ്പോഴേ അഗ്നി ഭവിപ്പിന്തിരുൻ സമർത്ഥനത്ര) ആ ശോഭനവിദ്യനായ അഗ്നിയുടെ വ്യാപകമായ തേജസ്സാണു് യഷ്ടാക്കൾ നീയതമാ

അ. 7 അ. 6 വ. 3

യി ധരിക്കുന്നത്, കയ്യേറുന്നത്. അവിടുന്ന് താഴെ പതിക്കു
ബോൾ ശോഭാവഹങ്ങളും യജ്ഞസ്ഥാനത്തിൽ ഹവിരാഹാര
ങ്ങളാക്കൊണ്ടവയുമായ അംഗങ്ങളെ, മേധാവികളായ ഗൃതപി
കൾക്കു സേവിക്കുന്നു.

4 ഉഷഃഘോഹിവസോഅഗ്രമേഷി
ത്വം യമയോരഭവോവിഭാവാ
ഗൃതായസപ്തദധിഷേപദാനി
ജനയന്വിത്രന്തന്വേദ്യസ്വാധൈ

അന്വയം:-

ഘോ വസോ, ത്വം

ഉഷഃ-ഉഷഃ

— വസുമന്നഗേ, സർവ്വസ്യാ
ഏവോഷസഃ

— പൂർവ്വം പ്രാപ്തോഷി വലു

— പരസ്പരമവിരുക്തയോരഹോ
രാത്രയോഃ

— ദീപ്തിമാൻ വേസി

— ആത്മീയാച്ഛരിരാൽ

— ആദിത്യമുൽപാദയൻ

— സപ്തസങ്ഖ്യാകാനി ധിഷ്ഠ്യാദി
സ്ഥാനാനി

— യജ്ഞാത്ഥം ധാരയസി

വിഭാ-വാ അഭവഃ

സ്വാധൈ തന്വേ

മിത്രം ജനയൻ

സപ്ത പദാനി

ഗൃതായ ദധിഷേ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ധനവാനായ അഗേ, അവിടുന്ന് ഏ
ല്ലാ ഉഷസ്സുകൾക്കും മുൻപെത്തുവെല്ലോ. അന്യോന്യം ചേർന്നു
പകലിരവുകളിൽ പ്രകാശവാനായി വേദിക്കുന്നു. സ്വന്തം ശരീ
രത്തിൽനിന്ന് ആദിത്യനെ ഉൽപാദിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ധിഷ്ഠ്യാ
മുതലാത ഏഴു സ്ഥാനങ്ങളെ യജ്ഞത്തിന്നുവേണ്ടി ധാരിയ്ക്കുന്നു.

5 ഉവചക്വച്ഛഹൃതസ്യഗോപാ
 ഉവോവതന്നോയദൃതായവേഷി
 ഉവോഅപാനപാജമാതവേദോ
 ഉവോദൃതോയസ്യഹവ്യണ്ടുജോഷഃ

വ. 3

അന്വയം:-

ഹേ ജാതവേദഃ,

മഹഃ പ്രതസ്യ

— ജാതപ്രജ്ഞാഗേ, മഹതോ
യജ്ഞസ്യ

ചക്വഃ ഉവഃ

— പ്രകാശകോഭവസി

ഗോപാഃ

— രക്ഷകോഭവസി

യഥ് പ്രതായ വതഃ

വേഷി

— യദായജ്ഞാത്ഥമാദിത്യാത്മാ
സന് ഗച്ഛസി

(തദാത്ഥമേവ) ഉവഃ

— ഭവസി

അപാം നപാത് ഉവഃ

— വൃഷ്ട്യകോനാം പൌത്രസ്തഥേവ
ഭവസി

യസ്യ ഹവ്യം ജുജോഷഃ

— യസ്യ യജമാനസ്യ ഹവിസ്സേവ
സേ തസ്യ

ദൃതഃ ഉവഃ

— ഭവസി

അർത്ഥം:-അദ്വയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് മഹത്തായ യജ്ഞത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനാകുന്നു, രക്ഷിതൃനവനാകുന്നു. യാഗത്തിനായി ആദിത്യരൂപനായുദിതൃന്മേവ ആ ആദിത്യനവിടുന്നു. മഴവെള്ളങ്ങളുടെ പൌത്രനാകുന്നു. (വെള്ളത്തിൽ നിന്ന് വൃക്ഷാദികൾ, വൃക്ഷാദികളിൽ നിന്നുഗ്നി എന്നിപ്രകാരം പൌത്രത്വം) ഏതു യജമാനന്റെ ഹവിസ്സവിടുന്നു കൈക്കൊള്ളുന്നുവോ, അവന്റെ ദൃതനാകുന്നു.

അ. 7 അ. 6 വ. 4

6 ഭുവോയജ്ഞസ്യ രജസശ്ച നേതാ
യത്രാനിയുദ്ഭിസ്സപസേഗീവാഭിഃ
ദിവീരൂദ്ധാനന്ദധിഷേസ്വഷാ
ജിഹ്വാമഗ്നേചക്രേഷേഹവ്യവാഹം

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, യത്ര	— യസ്മിന്നന്തരീക്ഷേ
ഗീവാഭിഃ നിയുൽ-ഭിഃ	— കല്യാണീഭിഃ നിയുൽസംജ്ഞകാ ഭീരഗ്വജാതിഭിസ്സംബദ്ധം വായം
സപസേ	— സങ്ഗച്ഛസേ, തസ്മിന്നന്തരീക്ഷേ
യജ്ഞസ്യ രജസഃ ച നേതാ ഭുവഃ	— ഉഭേസ്യ ച — പ്രാപയിതാ വേസി
(കിഞ്ച) ദിവീ രൂദ്ധാനം സ്വഃ-സാം	— ദൃലോകേശിരോവൽപ്രധാനം സർവ്വസ്യ സംഭേതാരമാഭിത്യം — ഹവിർവൃഹനഭാരാ ധാരയസി
ഭധിഷേ	
ജിഹ്വാം ഹവ്യ-വാഹം ചക്രേഷേ	— ജാലാം ഹവിഷാം വോദ്രവീ ഓകരോഷീ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരിടത്തു മ.ഗളമിയററുന്ന നിയുത്തുകളെന്ന കതിരകളൊത്ത വായുവിനോടവിടുന്ന് ചേരുന്നുവോ, ആ അന്തരീക്ഷത്തിൽ അവിടുന്ന് യജ്ഞവും ജലവും എത്തിക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു. പിന്നെ, ദ്യോവിൽ തലപോലെ വർത്തിച്ച് എല്ലാറ്റിനെയും വ്യാപിക്കുന്ന ആദിത്യനെ ഹവിസ്സേന്തൽകൊണ്ട് അവിടുന്ന് ധരിക്കുന്നു. ജാലയാകുന്ന നാവിനെ ഹവിസ്സേന്താനാക്കുന്നു.

7 അസ്യത്രിതഃ കൃതനാവപ്രേഅന്ത
രിച്ഛന്ധീതിപിതൃരേവൈഃ പരന്യ
സചസ്യമാനഃ പിത്രോരുപസ്ഥം
ജാമിബ്രുവാണആയുധാനിവേതി

അന്വയം:-

(യജ്ഞഭാഗേന വൃദ്ധവീര്യം) ത്രിതഃ ഏവൈ അന്തഃ	— ആപ്യസ്യ പുത്രഃ പ്രാപിഃ — ആത്മരക്ഷണൈര്യുക്തഃ യജ്ഞസ്യമദ്ധ്യേ
ധിതിഃ ഇച്ഛൻ പരസ്യ പിതൃഃ	— ഭാഗത്കാമയമാനഃ — ഉത്കൃഷ്ടസ്യ സർവ്വസ്യഭഗതഃ പാലയിതൃഃ
അസ്യ ക്രതുനാ	— ത്രിശിരസോമവധാതുമിന്ദ്രസ്യ സാഹായ്യഭൂതേന കർമ്മണാ നിമിത്തഭൂതേന
വപ്രേ (കിഞ്ച) പിത്രോഃ ഉപസ്ഥേ	— സഖായം വൃതവാൻ — മാതാപിതൃഭൂതയോർദ്യാവാ പൃഥിവ്യോസ്സമീപസ്ഥേ യജ്ഞേ
സപസ്യമാനഃ ജാമി ബ്രൂവാണഃ	— പ്രതാപിഷിസ്സംസേവ്യമാനസ്മിതഃ — ഇന്ദ്രസ്യാനരൂപം സ്നോത്രം തസ്യ ബലവൃദ്ധ്യതമമുച്ചാരതൻ
ആയുധാനി വേതി	— തപശ്ചുപ്യത്രസ്യ മേവധാതും സ്വഭൂതാനുഭാജയാനി ശൃഹീത്വാ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:- (ഇവിടെ ഒരു കഥസൂചനയുണ്ട്. തപശ്വാവിന്റെ മകനായ ത്രിശിരസ്സിനെ കൊല്ലാൻ ആപ്യന്റെ മകനായ ത്രിത എന്ന പ്രാപിയുടെ സഹായമിന്ദ്രൻ തേടി. ത്രിതൻ പകരമായി യജ്ഞഭാഗമാവശ്യപ്പെട്ടു ഇന്ദ്രൻ കൈകഴുകാൻ വെള്ളവും യജ്ഞഭാഗവും ത്രിതന്നു കൊടുത്തു ഇതു മുതൽ മുമ്പ് പ്രഭകേളിൽ ഈ സംഗതി സൂചിപ്പിക്കുന്നു—സംഗതി സംഭവിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പ് ത്രിശിരസ്സ് സ്വപ്നാത്മത്തിൽ കണ്ടതാണ്).

യജ്ഞഭാഗംകൊണ്ട് വീര്യം തഴച്ച ത്രിതനെന്ന ആപ്യപുത്രനായ പ്രാപി സ്വരക്ഷണയുക്തനായി യാഗമദ്ധ്യത്തിൽ ഭാഗമിച്ഛിച്ച്, ഉത്കൃഷ്ടനും സർവ്വഭഗദക്ഷകനായ ഇന്ദ്രനും, ത്രിശിരസ്സായ ഏന്റെ വധത്തിൽ സാഹായ്യത്തിന്നുവേണ്ടി കൂട്ടുകാരനായി വരികപ്പെട്ടു. പിന്നെ, മാതാപിതാക്കളായ ധ്യാവാപൃഥിവീ

അ. 7 അ. 6 വ. 4

കുറുകെ സമീപമുള്ള യജ്ഞത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠകളാൽ കൊണ്ടു
പ്പെട്ട ത്രിതൻ ഇത്രന്നു ചേർന്നു. ബലവൃദ്ധികരമായ സ്തോത്രമുച
രിച്ചുകൊണ്ടു്, തപശ്ചാവിന്റെ മകനായ എന്നെ കൊല്ലാൻ സ്വ
ന്തമായുധങ്ങളെടുത്തുവരുന്നു.

8 സപിത്രാണ്യായുധാനിവിചാ

നിരൂപിതആപ്യാത്മഭ്യയുധാൽ

ത്രിശീഷാണംസപ്തരശ്മിംജാലന്മാ

ത്വാഷ്ടസ്യചിന്നിസ്സസ്യജേത്രിതോഗാഃ

അന്വയം:-

ആപ്തം സഃ

പിത്രാണി ആയുധാനി
വിചാൻ

ഇത്ര-ഇഷിതഃ

അഭി ആയുധാൽ

(അഭനന്തരം) സപ്ത-രശ്മിം

ത്രി-ശീഷാണം

ജാലന്മാൻ

(കിഞ്ച) ത്രിതഃ

ത്വാഷ്ടസ്യ ചിൻ

ഗാഃ നിഃ സസ്യജേ

— ആപ്തസ്യ പുത്രഃ ത്രിതഃ

— സ്വപിത്രസംബന്ധിന്യാ
യുധാനി ജാനൻ

— ത്രിശിരസാമയാസഹയുദ്ധാത്മ
മിത്രേണ പ്രേഷിതസ്സൻ

— ആഭിമുഖ്യേന യുദ്ധവാൻ

— സപ്തപ്രഗ്രഹഹന്തം

— ത്രിശിരസ്തം മാം ഹതവാൻ

— ത്വാഷ്ട്യപുത്രസ്യ മമാപി

— പശുൻ വിസൃജുവാൻ, അപ
ഹൃതവാൻ

അർത്ഥം-ആപ്തപുത്രനായ ആ ത്രിതൻ തന്റെ അച്ഛന്റെ
ആയുധങ്ങളെല്ലാമറിയുന്നവനായി, ത്രിശിരസ്സായ എന്നോട്
യുദ്ധംചെയ്വാൻ ഇത്രനാലയയ്ക്കപ്പെട്ടു്, നേരെ പൊരുതി.
അതിനുശേഷം ഏഴു കടിഞ്ഞാണുകൾ കയ്യിലേന്തിയ ത്രിശിര
സ്സായ എന്നെ കൊന്നു. കൂടാതെ, ത്രിതൻ തപശ്ചാവിന്റെ മക
നായ എന്റെ പശുക്കളെയും (തൊഴുത്തുകളിൽ നിന്നു്) വിട്ടു്,
അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയി.

9 ശ്രീഭിശ്ശുഭിനക്ഷനമോമോ

വാഭിനന്ദസതിപതിമന്യമാനം.

ത്വാഷ്ടസ്യപിഭിശ്ശുഭപസ്യഗോനാ

മാചത്രാണശ്രീണിശീഷാപരാവർഷ്

വ. 4

അന്വയം:-

സന്ധിപതി: ഇത്ര:

— സതാം പാലകസ്ത:

ശ്രീ ഇതി ഓജ:

— ബഹോവബലം.

ഉൽ-ഇനക്ഷനം.

മന്യമാനം.

— വ്യാപ്തവന്തം ശുഭമിത്യാത്മാന
ബിന്ധന്തം. ത്വഷ്ട്യപത്രം മാം.

അവ അഭിനന്ദ

— വഭ്രേണ വിഭാരിതവാൻ

(വിഭാരി) ത്വാഷ്ടസ്യ

ചിതി ഗോനാം.

— ഗവാം സ്വാമിന:

വിശ്വ-രൂപസ്യ ത്രിണി

ശീഷാ

— മമ ത്രിണി ശീഷാണി

ആചത്രാണ: പരാ വർഷ്— സമന്താച്ചണ്ഡങ്ക്രവ്വൻ പരാ
ങ്ക്രവസ്യ വൃക്ണവാൻ,
മിന്നവാൻ

അർത്ഥം.-സത്തുക്കളുടെ രക്ഷകനായ ഇത്രൻ അത്യന്തം ബല
വാനും ശുഭനമെന്ന് സ്വയം ചിന്തിക്കുന്ന ത്വാഷ്ടാവിന്റെ മക
നായ എന്ന വഭ്രത്താൽ പിളന്നു പിളന്നിട്ട് ത്വാഷ്ടാവിന്റെ
പുത്രക്കൾക്ക് നാഥനായ വിശ്വരൂപനായ എന്റെ മൂന്നു തല
കളും അലറിക്കൊണ്ടു കീഴ്ഭവമാക്കി വെട്ടിയിട്ടു (ഇതാണ്
ത്രിശിരസ്സു കണ്ട സ്വപ്നം. ഇവിടെ അകാരണമായി തന്നെ
വധിജ്ഞാനദൃക്തനായ ഇത്രനെപ്പറ്റി പറയുമ്പോൾ വളരെ
ബഹുമാനത്തോടുകൂടി പറയുന്നു എന്നതു ശ്രദ്ധേയമാണ്.)

അ. 7 അ. 6 വ. 5

വക്രം-5-ആംബരിഷഃ സിന്ധുഭീഷഃ ദൃഷ്ടിഃ ഗായത്രി വചനം
 മാനാ പ്രതിഷ്ഠാനുഷ്ടുഭേഃ ഹനുമാസി ആപോഭേവതാ.

1 ആപോഹിഷ്ഠാമയോഭവ
 സ്താനുജേജധാതന
 മഹേരണായചക്ഷസേ

അന്വയം:-

ഹേ ആപഃ ഹി (യുയം) — യസ്താൽ കാരണാൽ സുഖസ്യ
 മയഃ-ഭവഃ സ്ഥ ഭവയിത്യഃ ഭവഥ
 താഃ നഃ ഉജേജധാതന — താദൃശ്യോസ്താൻ അന്നായ കരുത,
 അസ്മാനന്നപ്രാപ്തിയോഗ്യാൻ കരുത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അപ്പകളേ, (ജലങ്ങളേ.) നിങ്ങൾ സുഖമുളവാക്കുന്നവയായി ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ട്, ആ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ പ്രാപ്തിയായി ഭവിച്ചാലും, ഞങ്ങളെ അന്നപ്രാപ്തിയോഗ്യന്മാരാക്കിയാലും. അതുപോലെ മഹത്തും രമണീയവുമായ ആത്മജ്ഞാനത്തിന് ഞങ്ങളെ യോഗ്യരാക്കിയാലും.

2 യോവ്ശ്ഠിവത്മോരസ
 സ്തസ്യഭജയതേഹനഃ
 ഉശതീരിവമാതരഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ആപ.) വ. യ. — യുഷാകം ഡ്യഗ്തോമോമാസാ
 റസഃ ഇഹ സ്തിൻ മോക്ഷേ
 ഗിവ-തഃ — സുഖതഃ

- തസ്യ ഉഗതിഃ-ഇവ — തം രസം ഉഗത്യഃ, പുത്രസൃജി
 ങ്കാഽയമാനാഃ
 മാതരഃ നഃ ഭാജയന്ത — അസ്മാൻ സേവയന്ത, ഉപയോജ
 യന്ത (ഭാരതസ്മന്യരസം യഥാ
 ഭാജയന്തി തവത്)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അപ്പകളേ, നിങ്ങളുടെ സ്വന്തമായ യാ
 തൊരു രസം ഈ ലോകത്തിലേറെവും സുഖദായകമാണോ, ആ
 രസം പുത്രപുഷ്പികാമകളായ അമ്മമാർ കട്ടികൾക്കു മുലപ്പാലേ
 കുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾക്കുപയോഗപ്പെടുത്തിയാലും.

3 തസ്മാഅം¹ങ്കാഽഗമാമവോ
 യസ്യക്ഷയായജിന്യഥ
 ആപോജനയഥാചനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ആപഃ (യുയം) യസ്യ
 ക്ഷയായ ജിന്യഥ

— യസ്യ പാപസ്യ വിനാശായ
 പ്രീണയഥ

തസ്മൈ അരം

— താദൃശായ പാപക്ഷയായ
 ക്ഷിപ്രം

വഃ ഗമാമ

— യുഷ്മാൻ ഗമയാമ

നഃ ജനയഥ ച

— അസ്മാൻ പുത്രപൌത്രാദി ജനേന
 പ്രയോജയന്ത ച-അഥവാ

ഹേ ആപഃ (യുയം)

യസ്യ ക്ഷയായ

— യസ്യ മമ ഗൃഹായ

ജിന്യഥ

— പ്രീണയഥ

തസ്മൈ അരം

— താദൃശായ ഗൃഹായ ക്ഷിപ്രം

വഃ ഗമാമ

— യുഷ്മാൻ ഗമയാമ

നഃ ജനയഥ ച

— തസ്മിൻഗൃഹേസ്മാൻ പുത്ര
 പൌത്രാദിനാ വദ്ധയന്ത ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അപ്പകളേ, നിങ്ങൾ യാതൊരു പാപ
 ത്തിന്റെ നാശത്തിനായി സ്വയം പ്രീതരായി ഭവിക്കുന്നുവോ,

അ. 7 അ. 6 വ. 5

പ്രസാദിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള പാപനാശത്തിനായി ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ പ്രാപിക്കാറു. മാത്രമല്ല, ഞങ്ങളെ പുത്രപൗത്രാദികളോടു യോജിപ്പിച്ചാലും (അല്ലെങ്കിൽ) അല്ലയോ അപ്പകളേ, നിങ്ങൾ യാതൊരൊന്നിന്റെ ഗൃഹത്തിനുവേണ്ടി പ്രസാദിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള ഗൃഹത്തിനായി ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ പ്രാപിക്കാറു ഞങ്ങളെ പുത്രപൗത്രാദികളോടുകൂടി വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും.

4 ശന്നോദേവീരഭിഷ്ടയ
ആപോഭവേണുപീതയേ
ശംയോരഭിസ്രവത്തുനഃ

അന്വയം:—

ആപഃ നഃ ശം

ദേവീഃ അഭിഷ്ടയേ വേണു
പീതയേ

(തഥാ) ശം യോഃ

— അസ്മാകം പാപാപനോദനം
ദോരേണ സുഖം വേണു
— ആപഃ അസ്മദ്യുജ്ഞായ വേണു
— പാനായ വേണു
— ഉൽപന്നാനാം രോഗാണാം
ശമനം, അനുൽപന്നാനാം
യാവനം പൃഥക്കരണൈഃ
കർപ്പുതു

(അപിച) നഃ അഭി
സ്രവത്തു

— അസ്മാകമപരി ശുദ്ധ്യത്വം
സിഞ്ചതു

അർത്ഥം.—അപ്പകൾ നമ്മൾക്കു പാപക്ഷയഫലമായ സുഖത്തിനായി വേീയ്ക്കട്ടെ ദേവീകളായ അവർ നമ്മൾക്ക് ഇല്ലാത്തതിനായി വേീയ്ക്കട്ടെ, നമ്മൾക്ക് കടിയാനായി ഭവിക്കട്ടെ അതുപോലെ വന്ന രോഗങ്ങളുടെ ശമനവും വാത്സവ്യമുട നിവാരണവും അപ്പകൾ ചെയ്യട്ടെ. പിന്നെ, ദ്രുതികളേവേണ്ടി നമ്മുടെ മുകളിൽ അപ്പകളൊഴുകട്ടെ.

- 5 ഈശാനാവാര്യാണാ
 ഓക്ഷയന്തിശ്വപ്തീനാം
 അപോയാചാമിഭേഷജം

അന്വയം:—

വാര്യാണാം ഈശാനാ: — വരണീയാനാം ധനാനാമീശ്വരീ:
 ചപ്തീനാം ക്ഷയന്തി: — മനുഷ്യാണാം നിവാസയിത്രീ:
 അപ: ഭേഷജം യാചാമി — ഉദകാന്യഹം പാപാപനോദന
 രൂപമൊഷധം പ്രാപ്തമേ

അർത്ഥം:—ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ ധനങ്ങളുടെ അധീശകളും മനുഷ്യ
 റെ അതാതിടത്തു നിവസിച്ചിരിക്കുന്നവരുമായ അപ്പകളോടു
 പാപവിനാശരൂപമായ ഔഷധത്തെ, സുഖത്തെ ഞാൻ യാചി
 കുന്നു.

- 6 അപ്സുമേസോമോഅബ്രവി
 ഞേർവ്വിശ്യാനിഭേഷജാ
 അഗ്നിഞ്ചവിശ്വശുഭം

- 7 ആപപൃണീതഭേഷജം
 വക്ത്രമന്തന്വേദമഥ
 ജ്യോതിപസൂര്യന്യശേ

- 8 ഇദമപപ്രവഹത
 യതകിഞ്ചഭൂതിതമ്മതി
 യചാഹമചിദഭ്രാഹ്മ
 യചാശേപുതാന്തം

9 ആപോ¹അദ്യാ²നാ³ചാരി⁴ഷം

രസേ¹നസമ²ഗസ്സ³ഹി

പയ¹സ്വാ²നഗ³ആ⁴ഗ⁵ഹി

തം¹മാ²സം³സൃ⁴ജ⁵വ⁶ച്ച⁷സാ

വ. 5

അന്വയം:-

(ഇതു 1-2-12 ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്).
വക്രം-6-7-8-യമീയമാവുഷി ത്രിഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ യമയമ്യേ
ഭേദതാ

1 ഓചി¹ൽ²സഖായം³സഖ്യാ⁴വ⁵വൃ⁶ത്യാ

ന്തി¹രഃ²പു³ത്ര⁴ചി⁵ദണ്ണ⁶വ⁷ജ്ഗ⁸ന്യാ⁹ൻ

പി¹തു²ന്പാ³തമാ⁴ധീ⁵തവേ⁶ധാ

അ¹ധി²ക്ഷ³മി⁴പ്ര⁵തര⁶ന്ദീ⁷ധ്യാ⁸നഃ

അന്വയം:-

(വൈവസ്വതയോഃ യമയമ്യോസ്സംവാദഃ)
തിരഃ — അന്തർഹിതം, അപ്രകാശമാനം,
നിർജ്ജനം
പുത്ര ചിൽ അണ്ണവം — ബന്ധപിവിസ്തീണ്ണം, സമുദ്രൈ
കദേശമവാന്തരം ദേശം
ജഗന്യാൻ — ഗതവതീയമീ
ചിൽ സഖായം — പുജിതമീഷം, ഗർവാസാദാരദ്യ
സഖ്യാ — സഖ്യായ, സ്ത്രീപുരുഷസമ്പർക്ക
ജനിതചിത്രപായ
ഓ വവൃത്യാ — ആവരതയാമി, ആലിപ്യേന
സ്ഥിത്വാ ലലഭാം പാരിത്യദ്യ
'സ്വർസംഭോഗം കരോമീ'തി

(അപി ച) പിതൃ	— ആവയോഽവിഷ്യതഃ പുത്രസ്യ പിതൃഭൃതസ്യ തവാത്മായ
അധി ക്ഷമി	— പൃഥിവ്യാം, പൃഥിവീസ്ഥാനീയേ മമോദമേ
പ്ര-തരം നപാതം	— പ്രഭൃഷം, സർവ്വഗുണോപേത ഓഗ്ഗ്വലക്ഷണമപത്യം
വേധാഃ ദീധ്യാനഃ	— വിധാതാ പ്രജാപതിരനരൂപസ്യ പുത്രസ്യ ജനനാത്മമാവാം ധ്യായൻ
ആ ദധീത	— ആ ധോതു

അർത്ഥം.—(വിവസ്വാന്റെറു ഹൃദയപററ മകളായ യമനും യമി
യും തമ്മിലുള്ള സംവാദം). മറുവററു, വെളിച്ചം കുറഞ്ഞു നി
ല്ക്കുന്നവനും വളരെ വിസ്തീർണ്ണവും സമുദൃത്തമെന്നു നട്ടുവിലുള്ളതുമായ
ഒരു ദീപിപ്പിൽ ചെന്ന യമി ശ്രേഷ്ഠനായ ഇഷ്ടനും ഗർഭം മുതൽക്കു
പണ്ടാതീയമായ യമനോടു സുരീപുരുഷ സമ്പർക്കപരമായ സഖ്യ
ത്തിനായി നേരെനിന്നു ലജ്ജവിട്ടു 'വോനുമായി ഞാൻ സം
ഭോഗം ചെയ്യുന്നുണ്ടു' എന്ന് പറയുന്നു. മാത്രമല്ല, 'നമ്മുടെ പി
റക്കാനുള്ള മകന്റെ അച്ഛനായ വോനവേണ്ടി ഭൂമിയുടെ സ്ഥാന
മായ ഏന്റെ വയററിൽ സർവ്വഗുണയുക്തനായി, ഗർഭസ്ഥനായ
ഗിരൂവിനെ വിധാതാവായ ബ്രഹ്മാവു അനരൂപനായ മകന്റെ
ജനനത്തിനായി ധ്യാനിച്ച ധരിയ്ക്കട്ടെ (പ്രജാപതിയാണ് ഗർഭ
മുണ്ടാക്കുന്നതെന്നു ശ്രുതി.)

2 നതേസഖാസഖ്യം വഷ്യേതൽ
സലക്ഷ്യായദീപ്യരൂപാവോതി
മഹസ്പത്രാസോ അസ്മാസ്യവീരാ
ദിവോധർമ്മാർജ്ജവീയാപരിഖ്യൻ

അന്വയം:—

(യമഃ ആത്മാനം പരോക്ഷീകൃത്യ യമിം പ്രത്യവാച)

(ഹേ യമി,) യൽ

സ-ലക്ഷ്യം

— യസ്മാൽ സമാനയോനിത്വ
ലക്ഷണം

തേ സഖാ	— ഗർവാസലക്ഷണേന സഖീഭൂതോയമഃ
ഏതൽ സഖ്യം ന വഷ്ടി	— ത്വായോക്തം സ്രീപുരുഷലക്ഷഃ സഖിത്വം ന കാര്യതേ
വിഷ്വ-രൂപാ ഭവതി	— ഭഗീനീത്വാഭിഷമ രൂപാഭവതി, തസ്മാൽ
മഹഃ അസുരസ്യ	— മഹതഃ പ്രാണവതഃ, പ്രജ്ഞാവതഃ പ്രജാപതേഃ
പുത്രാസഃ വിരാഃ	— ശത്രുണാം വിവിധമീരയിതഃ
ഉർവ്വിയാ പരി ഖ്യൻ	— ഉരവഃ പരിചക്ഷതേ

അർത്ഥം.—(യമൻ പരോക്ഷമായി യമിയോടു പറഞ്ഞ ഒരേ യോനിയിൽനിന്നു പിറന്നു സഹോദരിത്വത്താൽ ഭവ (അന്നരൂപയായി ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു) അല്ലയോ യമി, (വാസകാലംതൊട്ടു സഖാവായ യമൻ ഭവതി പറഞ്ഞ പ്രപുരുഷപരമായ ചങ്ങാതം കാമിക്കുന്നില്ല മഹാനും ഏ പ്രാണനോടും കൂടിയവനുമായ ബ്രഹ്മാവിന്റെ പുത്രനാതം ശക്കളെ പിന്തിരിപ്പിക്കുന്നവനും ദ്രോവിനെ ധരിക്കുന്നവൻ പെരിയവനുമായ ദേവന്മാർ മുറും നോക്കുന്നു (ദേവന്മാർ സർ കമ്മദ്രഷ്ടാക്കൾ)

3 ഉശന്തി¹ലാതേ²അതൃതാ³സഹൃത
ദേക⁴സ്യചിത്യ⁵ജസമ്മർത്യ⁶സ്യ
നിതേമ⁷നോമന⁸സിധായു⁹സ്മേ
ജന്യു¹⁰പതി¹¹സ്തപ¹²ഗമാ¹³വിവി¹⁴ശ്യാഃ

അന്വയം. —

(പുനരപി യമീ യമം പ്രത്യവാച)
(ഹേ യമ,) തേ അതൃതാസഃ— പ്രസിദ്ധാഃ പ്രജാപത്യാദയോ
ദേവാഃ
ഏതൽ — ഇമദശഃ ശാസ്ത്രേണാ
ഗമ്യത്വേനോക്തം

- ത്യജസം — പരസ്മൈത്യജതേ, പ്രിയതേ
ഇതി ഭൂമിതൃഗേനിന്യാദി
സ്രീമാതം
- ഉഗന്തിഃ ഘ
ഏകസ്യ ചിൽ — കാമയന്തേഹ
— സർവ്വസ്യ ജഗതോഭുവ്യസ്യാപി
പ്രജാപത്യോദേസ്സാഭൂമിതൃ
ഗേനിന്യാദിനാം സംബന്ധോന്യീ
- (അതഃ) മർത്യസ്യ തേ
മനഃ — മനുഷ്യരൂപസ്യ തവചിത്തം
അസ്മേ മനസി നിധായി — അസ്മാകം, മമചിത്തേ
നിധിയതാം
- (അഹം ത്വാങ്ക്വാമയേ, ത്വം മാം കാമയസ്വ)
(അപിച) ജന്യഃ പതിഃ — യഥാ ജനയിതാ പ്രജാപതിഃ
ജ്ഞാത്രതാ സ്വഭൂമിതൃഗേരിരം
സംഭോഗേനാവിഷ്വവാൻ തഥാ
ത്വചപി മമപതിർഭൂതാ
- തന്വം ആ വിവിശ്യാഃ — സംഭോഗേനാവിശ

അർത്ഥം:- (വീണ്ടും യഥി യമനോദ് പറഞ്ഞു.) അല്ലയോ യമ, പ്രസിദ്ധനാരായ പ്രജാപതിപ്രഭൃതികളായ ദേവന്മാർ ശസ്ത്രത്താൽ അഗമ്യത്വം പറയപ്പെട്ട മകൾ, പെണ്മക്കളായ സ്രീസമുഹത്തെ കാമിയ്ക്കുന്നവളല്ലോ. ജഗത്തിന്ന മുഴുവൻ മുഖ്യേ ശരായ പ്രജാപതിതൊടുമുളപക്ഷ് സ്വന്തം മകൾ പെണ്മക്കൾ രോട് സംബന്ധമുണ്ട്. അതിനാൽ മനുഷ്യരൂപനായ ഭവോൻ മനസ്സ്, എന്റെ മനസ്സിൽ പെണ്ണുപ്പെട്ടു. ഞാൻ ഭവോനെ കാമിയ്ക്കുന്നു. ഭവാനെന്നെ കാമിച്ചാലും. കൂടാതെ, പ്രജാപതി ജ്ഞാതാവായി തന്റെ മകളുടെ ശരീരത്തെ സംഭോഗത്താലാവേശിച്ചപോലെ, ഭവാനുമെന്റെ ജ്ഞാതാവായി എന്റെ ശരീരത്തെ സംഭോഗത്തോടുമുടി ആവേശിക്കുക.

4 നയതപുരാചക്രമാകർമ്മത
ഉതാവദന്തോഅന്തരപേമ
ഗന്ധർവ്വോഅപ്പാപ്യാചയോഹാ
സാനോനാഭിപരമംജാമിതന്നോ

അന്വയം:-

(യഥോയമിം പുനർബ്രൂതേ.)

- പുരാ യൽ — പ്രജാപതിര്യമാഗൃഗൃഗമനങ്ക്ര
തവാൻ
- (തഥാവയം) ന ചക്രമ — നാകർമ്മ
- (വയം) ഋതാ വദന്തഃ — ഋതാനി, സത്യാനി ബ്രൂവന്തഃ
- കൽ ഹ അനൃതം നൃനം
രപേമ — നകദാചിദസത്യം വദേമ
(അഗമയാഗമനം ന കർമ്മം)
- (അപിച) അപ്-സു — അന്തരീക്ഷസ്ഥിതഃ
- ഗന്ധർവ്വഃ — ഗവാഃ, രശ്മീനാം ധാരയിതാ
ദിത്യഃ
- അപ്യാ സാ യോഷാ ച — അന്തരീക്ഷസ്ഥിതാ പ്രസിദ്ധാ
ആദിത്യസ്യ ഭാര്യംസരണ്യശ്ച
- നഃ നാഭീഃ — ആവയോരൽപത്തിസ്ഥാനം
- തൽ നൌ ജാമി പരമം — ആവയോർബ്ബാധവമുൽകൃഷ്ടം
(ഏവംസതി ആവയോരഗമ്യഗമനം കർമ്മ കർത്തവ്യമുക്തം. തസ്മൈ
ദേതേണ കരോമി.)

അർത്ഥം:- (യഥൻ യമിയോട് വീണ്ടും പറയുന്നു.) പണ്ടു പ്രജാപതി പ്രാപിയ്ക്കുതാത്തവളെ പ്രാപിച്ചു. അതുപോലെ ഞാൻ ചെയ്യുകയില്ല. നാം സത്യങ്ങൾ പറയുന്നവരാകുന്നു. അസത്യമൊരിക്കലും പറയുകയില്ല. (പ്രാപിക്കുതാത്തവളെ പ്രാപിക്കുകയില്ല) മാത്രമല്ല, അന്തരീക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന രശ്മിധാരിയായ ആദിത്യനും അന്തരീക്ഷത്തിൽത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്ന ആദിത്യന്റെ ഭാര്യ പ്രസിദ്ധയായ സരണ്യവും നമ്മുടെ ഉല്പത്തിസ്ഥാനമാണ്, അച്ഛനമ്മമാരാണ്. അതുകൊണ്ട് നമ്മുടെ ബന്ധുത്വം, കലം ഉൽകൃഷ്ടമാണ്. അപ്രകാരമിരിയ്ക്കേ, അഗമ്യഗമനപരമായ കർമ്മം അനുചിതമാണ്. ഞാനതു ഇച്ഛിക്കുന്നില്ല, ചെയ്യുകയില്ല.

5 ഗർഭേനൌജനീതാദന്വതീക

ദ്വേവസ്തപ്താസവിതാവിശ്വരൂപഃ

നകീരസ്യപ്രമീനന്തിവ്രതാനി

വേദനാവസ്യപൃഥിവീഉതഭ്യേതഃ

അന്വയം:-

(യമീ പ്രത്യയോപാധി)

തപശ്ച ഗമേ ന നൗ

ഭംപതി ക:

— രൂപാണാമകത്യാസം
നൗബേതീകൃതവാൻ

സവിതാ വിശ്വരൂപ:

ഭവ:

— സർവ്വേഷാം ശുഭാശുഭാനാം
പ്രേരകസ്തർവ്വാത്മകോദേവ
ഏവം കൃതവാൻ

ജനിതാ

— പ്രജാപതിശ്ച ഗർഭാവസ്ഥായാ
ഭവോവാം ഏകോദേവേ
സഹവാസിത്വാൽ ജായാപതി
കൃതവാൻ

അസ്യ പ്രതാനി

നകി: പ്ര മിനന്തി

— പ്രജാപതേ: കർമ്മാണി
— നകേഷിൻ പ്രഹിംസന്തി,
ന ലോപയന്തി

(അപി ച) അസ്യ

— മാതൃതദേവേ സഹവാസജനിതം
ബേതീത്വം

പൃഥിവീ നൗ വേദ

ഉത ദ്യോ:

— ജാനാതി
— ദൃലോകോപി ജാനാതി

അർത്ഥം:- (യമീ മറുപടി പറയുന്നു) ഗർഭത്തിൽ വെച്ച് കട്ടി
രൂപംകൊടുക്കുന്ന തപശ്ചാവ് നമ്മളെ ഗർഭത്തിൽവെച്ചുതന്നെ
ബേതീകളാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഏവമം ശുഭാശുഭങ്ങൾക്ക് പ്രേര
കനും സർവ്വാത്മാവുമായ ആദിത്യദേവനും അപ്രകാരം ചെയ്തിരി
ക്കുന്നു. ഏവമം ജനയിതാവായ പ്രജാപതിയും ഗർഭാവസ്ഥ
യിൽത്തന്നെ സഹവാസംകൊണ്ട് നമ്മെ ഭാര്യാജ്ഞാക്കത്തൊരാ
ക്കിയിരിക്കുന്നു. പ്രജാപതിയുടെ കർമ്മങ്ങളെ ആത്മം മുടക്കുന്നി
ല്ല, ലംഘിക്കുന്നില്ല. മാത്രമല്ല, അമ്മയുടെ വയറിൽ സഹവാ
സംകൊണ്ടുളളവായ നമ്മുടെ ബേതീത്വം ഭൂമിയിൽനിന്നും, ദ്യോവി
ന്നുമറിയാം.

6 കോഅസ്യവേദപ്രഥമസ്യാഹ്നഃ
 കളുന്ദദർശകളുഹപ്രവോചൽ
 ബൃഹന്മിത്രസ്യവരണസ്യധാമ
 കദ്ബ്രവആഹനോവീചയാനൃൻ

അന്വയം:-

പ്രഥമസ്യ അഹ്നഃ — അഹ്നസ്സംബന്ധി
 അസ്യ കഃ വേദഃ? — ഇദമന്യോന്യസങ്ഗമനം കോ
 ജാനാതി?

(പ്രഥമേഹനിയൽ ക്രിയതേ തദനമാനമാശ്രിത്യ ന കശ്ചിദപി
 വിജ്ഞാതം ശക്നോതി)

ഇഹ കഃ ഈ. ദദർശ? — അസ്മിൻ പ്രദേശേ ഇദം
 സങ്ഗമനം കഃ പശ്യതി?

കഃ പ്ര വോചൽ? — കഃ പ്രഖ്യാപയതി?

ഹേ ആഹനഃ — മര്യാദയാ ആഹന്തഃ, സ്വശുഭോ
 ശുഭകേമാപേക്ഷയാ പ്രാണിനാം
 നരകപാതേന സ്വസ്തപ്രാപണേന
 നിഗ്രഹാനഗ്രഹയോഃ കർത്തഃ,
 യഥ,

മിത്രസ്യ വരണസ്യ
 ബൃഹൽ ധാമ — മിത്രാവരണയോർമ്മഹൽ
 സ്ഥാനം, അഹോരാത്രം യദസ്മി
 തത്ര

നൃൻ വീചയാ കൽ ഉ
 ബ്രവഃ? — നരകേണ തപഃ കിം വാ
 ബ്രവീഷി?

അർത്ഥം.-ആദ്യദിവസമായ ഇന്നത്തെ ഈ അന്യോന്യസം
 ഗമനം ആരറിയുന്നു? (നമ്മളൊന്നാമതായി ചെയ്തത് അനുമാനി
 ച്ചരിയാനാർക്കു പറയുന്നു?) ഈ പ്രദേശത്തു് ഈ സംഗമനത്തെ
 ആർ കാണുന്നു? ആർ പറയുന്നു? മര്യാദകൊണ്ടു് ശുഭാശുഭകേമ

ങ്ങളുടെ അതിരുകൾ നോക്കി നരകത്തിലേക്ക് തള്ളുകയോ സ്വസ്തതിലേക്ക് കയറുകയോ ചെയ്യുന്ന നിഗ്രഹാനഗ്രഹങ്ങളുടെ കത്താവായ യമ, മിത്രവരുണന്മാരുടെ സ്ഥാനമായ പകലിരവുകളിൽ മനഷ്യരെ എന്തിന് നരകത്തോടു ചേർത്തു വോൻ പറയുന്നു? (ഇന്നിന്ന കഥങ്ങൾ പാപ്പങ്ങളായി കരുതി എന്തിന്നു നരകത്തിലേക്കയക്കുന്നു? അതുകൊണ്ടല്ല ഇപ്പോൾ ഈ കഥം പാപമായി വോന്നത് തോന്നുന്നത്?) _

7 യമസ്യമായമ്യുത്സാദാമത്സാഗ്
 നമസമാനേയോനൊസഹശേയായ
 ജായേവപത്യേതന്പംരിരിചയാം
 വിവിചിദ്യഹേവരത്നേവചപ്രാ

അന്വയം -

യമസ്യ കാമഃ	— തവാഭിലാഷഃ
സമാനേ യോനൌ സഹ-	
ശേയായ	— ഏകസ്മിൻ ശത്രുയാം സഹശയനാത്മം.
യമ്യം മോ ആ അഗൻ	— യമിംമാം പ്രത്യാഗച്ഛതു
(മോഹപരിതപ സംഭോഗേച്ഛാ ജായതാം.	
തദനന്തരം പൂണ്ണമനോരമാസതി)	
ജായാ-ഇവ പത്യേ	— യഥാഭാഗ്യാ പത്യുത്ഥായ പരയാപ്രിത്യാ രതികാമാ സ്വഗാമീരം പ്രകാശയതി തപേർ
തന്പം രിരിചയാം	— ആത്മീയം ശരീരം വിവിചിദ്യാം
(കിഞ്ച) രത്നേയാ-ഇവ	
ചപ്രാ	— മെസ്യാവയവദൃതേ ചപ്രേ യഥാ രത്നമുദ്യേച്ഛതസ്തപേർ
വി വൃഹേവ ചിരി	— ധമ്മാത്മകാമാനപി വിവിചമുദ്യേച്ഛാപഃ

അർത്ഥം.—യമനായ വോണിൻ കാമം, ഒരേ കിടക്കയിൽ കിടക്കാൻവേണ്ടി യമിയായ എന്തിങ്കെ വന്നുചേരട്ടെ പിന്നെ പൂണ്ണ

മനോരഥയായി ഭാര്യ, (തേന്താവിന്ന്) ഉൽകൃഷ്ട പ്രീതിയോടുകൂടി, രതികാമയായി, സ്വശരീരം വെളിപ്പെടുത്തുന്നപോലെ ഞാൻ സ്വശരീരം തുറന്നു കാണിക്കാം. പിന്നെ, തേരിന്റെ ഇരുചക്രങ്ങൾ അതിനെ ഉയർത്തുന്നപോലെ നാം ധർമ്മാർത്ഥകാമങ്ങൾ പലപാടായത്ഭാവം.

8 നതിഷ്ഠിനനിമിഷന്ത്യേതേ
ദേവാനാംസ്വഗ്ഗൃഹയേചർത്തി
അന്യേനമദാഹനോയാഹിത്യം
തേനവിദ്യുഹരത്ഥേവചക്രാ

അന്വയം:-

(യഥാ പുനരാഹ) ഇഹ
ദേവാനാം.

— അസ്മിൻ ലോകേ ദേവാനാം
സംബന്ധിനഃ

യേ സ്വഗ്ഗൃഹ
ചർത്തി

— അഹോരാത്രാദയശ്ചാരാഃ
— സർവ്വേഷാം ശുഭാശുഭകർമ്മ
പ്രത്യവേക്ഷണാർത്ഥം.
പരിഭ്രമന്തി

ഏതേ ന തിഷ്ഠന്തി

— ക്ഷണമാത്രമപി കത്രചിന്ന
തിഷ്ഠന്തി

ന നിമിഷന്തി
ഹേ ആഹനഃ,

— നനിമേഖണാദ്യർവ്വന്തി
— മമാപഹിതീ, അസഹ്യ
ഭാഷണേന ദമയന്തിത്രി, ത്വം.

മേ അന്യേന ത്വയം
യാഹി

— അപരേണ, സ്വാത്സദഗേന
സഹ ക്ഷിപ്രം സന്ഗച്ഛ

(ഗത്യാച) ഹൈവ-ഇവ
ചക്രാ

— ഹൈവേവദന്തേ ചക്രേ ഹ
ചക്രാസ്തത്വം

തേന വിദ്യുഹ

— ധർമ്മാർത്ഥകാമസ്തത്വം

അർത്ഥം.—(യമൻ വീണ്ടും പറയുന്നു.) ഈ ലോകത്തിൽ ദേവന്മാരെപ്പോലെ സ്വീകൃത പകലിരവുകൾതൊട്ട ചാരന്മാർ എല്ലാവരുടെയും ശുഭാശുഭകർമ്മങ്ങളെ നോക്കിക്കൊണ്ടാൻ വേണ്ടി ചുറ്റുന്നു. അവർ ഒരിടത്തും നില്ക്കുന്നില്ല; ഇമയാട്ടുന്നില്ല. അസഹ്യഭാഷണംകൊണ്ട് എന്നെ അലട്ടുന്ന, കൊല്ലുന്ന യമി. ഭവതി എന്നിൽനിന്നു ന്യായ ഒരു അനുരൂപനോടു കൂടിപ്പോന്നാലും. തേരിനെ ഇരുപകുറ്റങ്ങളായ്തന്നപോലെ, അവനോടു കൂടി ധർമ്മാർത്ഥകാമങ്ങളയർത്തിയാലും.

9 രാത്രിഭിരസ്മാഅഹഭിദ്ദശസ്യേത്

സൂര്യസ്യ ചക്ഷുർമുഹൂരുതന്മിമിയാൽ

ദിവാപൃഥ്വിവ്യാമിഥുനാസംബന്ധു

യമിര്യംസ്യ ബീഭത്യാദോമി

അന്വയം:—

രാത്രിഭി: അഹഭി:

— അഹോരാത്രയോ:

അസ്യേ ലശസ്യേത്

— യമയേ കല്പിതം യജ്ഞഭാഗം

യജമാന: പ്രയച്ഛതു

സൂര്യസ്യ ചക്ഷു: മുഹൂ:

ഉൽ മിമിയാൽ

— തേജ: മുഹൂരസ്മൈ യഥായോദേതു

ദിവാ പൃഥ്വിവ്യാ

— ദ്യാവാപൃഥ്വിവീദ്യാം സഹ

മിഥുനാ സ-ബന്ധു

— മിഥുനം, സമാനബന്ധു അഹോ

രാത്രേ യഥായ വഹേതാം.

(ഏതജ്ഞാത്വേയം) യമി:

അജാമി ബീഭത്യാൽ

— അഭ്രാതരം ധാരയതു, പരി

ഗൃഹ്ണാതു

അർത്ഥം.—പകലിരവുകളിൽ ഈ യമനായി യജ്ഞഭാഗം യജമാനൻ തന്നരുളട്ടെ. (അഗമയാഗമനംകൊണ്ട് ആ യജ്ഞഭാഗം നഷ്ടപ്പെടുമെന്ന് സൂചന.) സൂര്യന്റെ കണ്ണ്, തേജസ്സ് വീണ്ടും വീണ്ടും യമനനേരെ മിഴിക്കട്ടെ, ഉദിക്കട്ടെ. ദ്യാവാപൃഥ്വി വീകളോടുകൂടി ഇരട്ടകളായ സമബന്ധുക്കളായ പകലിരവുകൾ

യമനുവേണ്ടി ലോകത്തെ വഹിക്കട്ടെ. ഇതറിഞ്ഞു ഈ യമി, സഹോദരനല്ലാത്ത ഒരാളെ ധരിക്കട്ടെ, വരിക്കട്ടെ.

10 ആഘാതാഗ്ച്ഛാനത്തരാഘാനി

യത്രജാമയഃകൃണവന്നജാമി

ഉപബബ്ബഹിവൃഷഭായബാഹു

മന്യമിച്ഛസ്വസുഭോഗേപതിംമൽ

വ. 7

അന്വയം:-

യത്ര ജാമയഃ	— യേഷുകാലേഷു ഗേനിയഃ
അജാമി കൃണവൻ	— അഭ്രാന്തരം പതിങ്ക്രരിഷ്യന്തി
താ ഉൽ-തരാ യഗാനി	— താനൃത്തരാണി കാലവിശേഷാണി
ആ ഗച്ഛാൻ ഘ	— ആഗമിഷ്യന്ത്യേവ
(യസ്മാദേവം തസ്മാൽ)	
ഹേ സു-ഭോഗേ,	— സുന്ദരി, ത്വമിദാനീം
മൽ അന്യം പതിം	
ഇച്ഛസ്വ	— മതഃ പരംഭേതാരങ്ക്രമയസ്വ
(തദനന്തരം) വൃഷഭായ	— തവയോനൌ രേതസ്സേക്രേത പുരുഷായ
ബാഹു ഉപ ബർബ്ബഹി	— ശയനകാലേ ഉപബഹ്ണങ്ക്ര

അർത്ഥം.-സഹോദരികൾ സഹോദരനല്ലാത്ത ഭർത്താവിനെ പരിണയിക്കുന്ന ഭാവികാലങ്ങൾ വന്നുചേരും, തീർച്ച. അപ്രകാരമാകയാൽ അല്ലയോ സുന്ദരി, ഭവതി എന്നിൽനിന്നുനൃനായ ഭർത്താവിനെ കാമിക്കുക. അതിനുശേഷം ശുക്തസ്രവണനായ ഭർത്താവിനെ ശയനകാലത്തിൽ കയ്യാൽ കെട്ടിപിടിക്കുക.

11 കിംഭ്രാതാസദ്യഭ്നാമംഭോതി

കിമുസ്വസായന്നിര്യതിന്നിഗച്ഛാൽ

കാമമുതാബഹ്വേദൃതദ്രുപാമി

തന്വാമേതന്വംസംപിപുഗ്ധി

അന്വയം:-

- (യമി പുനരാഹ) യൽ — യസ്മിൻ ഭ്രാതരി സതി
സ്വസ്രാദികം.
അനാഥം വോതി — നാഥരഹിതം വേതി
(സഃ) ഭ്രാതാ കിം അസൽ? — കിം വേതി? ന വേതി
(കിഞ്ചഗേനിന്യാം സത്യം ഭ്രാതരം)
യൽ നിഃ-ജ്ഞിഃ
നി-ഗച്ഛാൽ — യസ്യാം ദഃഖം നിയമേനഗച്ഛതി,
പ്രാപ്തോതി
(സാ) സ്വസാ കിം ഉ? — ഗേനീ കിം വാ വേതി?
(ഭ്രാതൃഗേനിന്യാഃ പരസ്പരം പ്രീതിഃ യേനകേനോപായേനാ
വശ്യങ്ക്യാര്യാ)
(സാഹം) കാമ-മൃതാ — കാമേന മൃച്ഛിതാസതി
ബഹു ഏതൽ രപാമി — ഉദനം വക്ഷ്യമാണഞ്ച പ്രലപാമി
(ഏതജ്ഞാത്വാ) മേ തന്വാ
തന്വാ — മമ ശരീരേണ തവ ശരീരം
സം പിപൃഗ്ധി — സമ്പദ്യ, സംഭോഗേന
സങ്ക്ലേശയ, മാം സമ്യക്
ജ്ഞം ക്ഷപ

അർത്ഥം.-ഏതു സഹോദരനിരിത്യവേ പെങ്ങരും മുതലായ ജനം അനാഥമായി ഭവിക്കുന്നവോ, ആ സഹോദരൻ ആരാണു? ആരുല്ല. അതുപോലെ സഹോദരിയിരിയ്ക്കേ സഹോദരനെ ദഃഖം ബാധിക്കുന്നവെങ്കിൽ ആ സഹോദരി ആരാണു? ആരുമില്ല. സഹോദരീസഹോദരന്മാർ തമ്മിൽ ഏതുവിധമെങ്കിലും പ്രീതിനേടേണ്ടതാണു്. അപ്രകാരമിരിയ്ക്കേ, ഞാൻ കാമമൃച്ഛിതയായി പറഞ്ഞതും പറയാൻ പോകുന്നതും പ്രലപിക്കുകയാണു്. ഇതിന്നു്, എന്തിനാ ശരീരത്തോടു് വോന്റെ ശരീരം ചേർത്താലും; സംഭോഗംകൊണ്ടെന്ന അമർത്തിയാലും; എന്നെ വേണ്ട പോലെ അനുഭവിക്കാലും.

12 നവാളതേതന്വാതന്വാസംപപൃപ്യം ::

പാപമാഹുര്യസ്വസാരണിഗച്ഛാൽ

അന്യേനമൽപ്രമദകല്പയസ്വ

നതേഭ്രാതാസുഭോഗവച്ഛ്യതൽ

അന്വയം:-

(യമഃ പ്രത്യുക്തവാൻ)

ഹേ സു-ഭഗേ, — സുഷുജേനീയേ, യമി,
തേ തന്വാ തന്വാ — തവശരീരേണാത്മീയം ശരീരം
ന വൈ സം പപൃച്ഛാം — നൈവസമ്പച്ഛയാമി,
— നൈവഹം ത്വാം സംഭോക്തൃ
മിച്ഛാമി

യഃ സ്വസാരം നി-ഗച്ഛാൽ — യോദ്രാതാഭഗിനീം നീയമേനോ
പഗച്ഛതി, സംഭൂഷ്കേത

(തം) പാപം ആഹുഃ — ശിഷ്ടാഃ പാപകാരിണഃ വദന്തി
(ഏതജ്ഞാത്യാത്വം) മൽ
അന്യേന — മത്തഃ പരേണ, ത്വദ്യോഗ്യേന
പുരുഷേണ സഹ

പ്ര-മുഃ കല്പയസ്വ — സംഭോഗപ്രഹഷാൻ സമത്വയ
തേ ദ്രാതാ ഏതൽ ന
വഷ്ടി — ഇരുശം ത്വയാ സഹമൈമുനങ്
കത്തും ന കാമയതേ, നേച്ഛതി

അർത്ഥം:- (യമൻ പ്രതിവചിച്ചു) അല്ലയോ സുഭഗേ, വേതി
യുടെ ശരീരത്തോടു ഏന്റെ ശരീരത്തെ ചേർക്കേയില്ലതന്നെ.
വേതിയോടു സംഭോഗിക്കാൻ ഞാനിച്ഛിക്കുന്നില്ല. ഏതു സഹോ
ദരൻ സഹോദരിയുമായി സംഭോഗിക്കുന്നുവോ, അവനെ ശിഷ്ട
ജനങ്ങൾ പാപിയായിപ്പറയുന്നു., ഇതറിഞ്ഞിട്ടു വേതി എങ്കൽ
നിന്നന്യനായ, വേതിക്കു ചേർന്നു പുരുഷനോടുകൂടി സംഭോഗ
പ്രഹഷങ്ങൾ സാധിക്കുക. വേതിയുടെ സഹോദരൻ വേതിയു
മായി സംഗമിക്കാൻ കാമിക്കുന്നില്ല, ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല.

13 ബതോബതാസിയമനൈവതേ

6 ഗ

മനോഹൃദയഞ്ചാവിദാമ

അന്യാകിലത്വാങ്ക്ഷേപ്യവയുക്തം

പരിഷ്ഠാജാതേലിബ്ജേവവൃക്ഷം

അന്വയം:-

(യമീപ്രത്യവാച) ഹേ

യമ, ബത (ത്വം)

ബതഃ അസി

തേ മനഃ ഹൃദയം ച

ന ഏവ അവിദാമ

കക്ഷ്യം-ഇവ യുക്തം.

ലിബ്ജാ-ഇവ വൃക്ഷം.

(മന്തഃ) അന്യോ ത്വാം

പരി സ്വഭാതേ കില

— ദർബ്ബലഃ, അനുകമ്പയാ വേസി

— മനോഗതം സങ്ക്ലപ്തം

ബ്രഹ്മീഗതമദ്ധ്യവസായഞ്ച

— വയം ന ജാനീമ ഏവ

— യഥാകക്ഷ്യം രജ്ജുര്യുക്തമാന്തനാ
സംബദ്ധമഗ്രം പരിഷ്ഠജതേ,
തഥാ

— വൃതതിക്താം വൃക്ഷം യഥാ
പരിഷ്ഠജതേ തഥാ ച

— കാചിദന്യോസ്മി ത്വാം
പരിഷ്ഠജതേ

അർത്ഥം:- (യമീ ഉത്തരം പറഞ്ഞു) അല്ലയോ യമ, കക്ഷ്യം, വോൻ ദർബ്ബലനാകുന്നു, അനുകമ്പാഹ്നനാകുന്നു. വോന്റെ മനോഗതിയും ബ്രഹ്മീഗതമായ നില്പുമെന്നിട മനസ്സിലാകുന്നില്ല തന്നെ. എങ്കൽനിന്നുന്യായം ഒരു സ്മൃ. പൂട്ടിയ കതിരയെ തോൽവാൻ മുറുക്കുന്നപോലെയും, വള്ളി മരത്തെ വരിയുന്നപോലെയും (ഇളകാൻ സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലാത്തവിധം) അങ്ങയെ പുണരുന്നങ്ങാകാം.

14 അന്യമുഷ്യത്വം യമ്യന്യുതത്വാം.

പരിഷ്ഠജാതേ ലിബ്ജേ വവൃക്ഷം.

തസ്യ വാത്സമ്മൻ ഇച്ഛാസംവാതവാ

ധാകൃഷ്ടാഷ്ടസംവിദം സുഭദ്രാം.

വ. 8

അന്വയം:-

(യമഃ പുനരപ്യാഹ)

ഹേ യമി, ത്വാം അന്യം

ഉ സു

— അന്യം പുനഃപരേവ സുഷ്ടം
പരിഷ്ഠജ

അന്യഃ ഉ ത്വം	— അന്യ ഏവ പുരുഷസ്താം
ലിബുജാ-ഇവ വൃക്ഷം	— യഥാവല്ലീ വൃക്ഷഃ ^{ഗാ} വം. പരിഷ്വജതേ തദ്വൽ
പരി സ്വജാതേ	— പരിഷ്വജതു
(ത്വമാ സതി) ത്വം തസ്യ വാ മനഃ	— തസ്യ പുരുഷസ്യ ച മനഃ (വാശബ്ദശ്ചാത്മേ)
ഇച്ഛ	— കാമയ, തസ്യ ത്വം വശവത്തിനീ വേ
സഃ വാ തവ	— സ്വതവ മനഇച്ഛതു
അധ	— പരസ്വരവശവത്തിത്യാനന്തരം
(തേന സഹ) സു-ഭദ്രം	
സം-വിദം കൃണഷ്വ	— കല്യാണീം പരസ്വരസംഭോഗ സംവിത്തിങ് ^ഗ കരുഷ്വ

അർത്ഥം:—(യമൻ വീണ്ടും പറയുന്നു) അല്ലയോ യമി, ഭവതി അന്യപുരുഷനെത്തന്നെ നന്നായി പുണരുക. അന്യപുരുഷൻ ഭവതിയെ, വളളി മരത്തെ മുറുകെപ്പണരുന്നപോലെ പുണരട്ടെ. അപ്രകാരമിരിയ്ക്കേ, ആ പുരുഷന്റെ മനസ്സിനെയും ഇച്ഛിക്കുക. അവൻ വശവത്തിനിയാവുക അവൻ ഭവതിയുടെ മനസ്സി നെയുമിച്ഛിയ്ക്കട്ടെ. പിന്നെ, പരസ്വരവശവത്തിത്വം വന്നശേഷം അവനോടുകൂടി മംഗളകരമായ സംഭോഗയോഗം നേടുക. (വിജനത്തിൽവെച്ച് സഹോദരീസഹോദരന്മാർകൂടി സമ്മേളിക്കുന്നത് ദർപ്പികാരഹേതുവാണെന്നും ഈ സൂക്തം വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. കാമാവേശംപൂണ്ട യമിയുടെ അടക്കമില്ലായ്മയും കാമം സ്വർഗ്ഗിക്കാത്ത യമന്റെ ശാന്തതയും ദർശനീയമാകുന്നു.)

വക്ത്രം-9-10-ആങ്ഗിഹ്വിരധാനഃ ഋഷിഃ ജഗതി ത്രിഷ്ടുഭയേ ഛന്ദസി അഗ്നിദേവതാ.

1. വൃഷാ^{വൃ}വൃഷ്ണേ^{വൃ}ദേഹേ^{വൃ}ദോഹി^{വൃ}സാ^{വൃ}ദിവഃ
പയാം^{വൃ}സിയഹോ^{വൃ}അഭി^{വൃ}തേരദാ^{വൃ}ഭ്യഃ
വിശ്വം^{വൃ}സവേ^{വൃ}വേ^{വൃ}രണോ^{വൃ}യഥാ^{വൃ}ധിയാ
സയജ്ഞിയോ^{വൃ}യജതു^{വൃ}യജ്ഞിയാ^{വൃ}ഽഗ്നേ^{വൃ}

അന്വയം:-

വൃഷാ, യഹവഃ, അദാദ്യഃ	— വഷിതാ, മഹാൻ, കേനാപ്യഹിംസ്യോഗ്നിഃ
അദിതേഃ വൃഷ്ണ	— അക്ഷീണയാഗക്രിയസ്യ സ്മൃതിനാം ഹവിഷാഞ്ച വഷിതൃര്യജമാനസ്യാത്മായ
ദോഹസാ ദിവഃ	— ദോഹനേന, മഹതാ പ്രകാശരണേന ദൃലോകസകാശാൽ
പയാംസി ഓഹേ (കിഞ്ച) യഥാ വരണഃ ധിയാ	— വൃഷ്ടുകോനി ദോഗ്ധി
സഃ വിശ്വം വേദ	— ആദിത്യആത്മാനരൂപയാ പ്രജായാ
യജ്ഞിതഃ സഃ യജ്ഞിയാൻ ഋതൂൻ യജതു	— അഗ്നിഃ സർവ്വാണി ജ്ഞാനാനി തഥാ ജാനാതി
യജ്ഞിതഃ സഃ യജ്ഞിയാൻ ഋതൂൻ യജതു	— യജ്ഞാഹ്നാഗ്നിര്യജ്ഞാഹ്നൻ കാലാൻ പുജയതു

അർത്ഥം:-ജലവർഷനം മഹാനം ആരാധ്യം ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനായ അഗ്നി, അക്ഷീണമായി യാഗകർമ്മം ചെയ്യുന്നവനും സ്മൃതികളെയും ഹവിസ്സുകളെയും വഷികുന്നവനായ യജമാനനുവേണ്ടി മഹത്തരമായ പ്രവാഹത്തോടു കൂടി മഴ വെള്ളങ്ങളെ ദ്രോവിൽനിന്നു കരണത്തന്നെ, ചൊരിയുന്നു. പിന്നെ തനിക്കു ചേർന്ന ജ്ഞാനത്തോടു കൂടി ആദിത്യനെല്ലാമറി എന്നപോലെ ഈ അഗ്നി എല്ലാമറിയുന്നു. യജ്ഞാഹ്നനായ അവിടുന്ന് യജ്ഞയോഗ്യങ്ങളായ ഋതൂക്കളെ, കാലങ്ങളെ പുജിക്കട്ടെ, കൊണ്ടാടട്ടെ

- 2 രപ്തംഗന്ധർവ്വിരപ്യാചയോഷ്ണാ
- നദസ്യുനാദേപരിപാതുമേമനഃ
- ഇഷ്ടസ്യമദ്ധ്യേ അഭിതിർന്നിയാതുമനോ
- ദ്രാതാനോമേധ്യഃ പ്രഥമോവിപോചതി

അനവധം:-

രപൽ ഗന്ധർവ്വീ:	— രപതീ, അഗ്നിഗുണാനുഭവതീ ഗന്ധർവ്വസ്യസ്രീ
അപ്യാ യോഷണാ ച	— അതദിസ്സംസ്കൃതാമുതി ലക്ഷണാസ്രീപാഗ്നിം തപ്തിതവതീ
നദസ്യ മേ മനഃ നാദേ	— സ്തോത്രമ്മമനസ്തോത്രലക്ഷണേ ശബ്ദേ
പരി പാതു	— അഗ്നിസ്സമ്യഗ്രക്ഷതു
(കിഞ്ച) അഭിതിഃ നഃ	— അവണ്ഡനീയോഗിരസ്താൻ
ഇഷ്യസ്യ മദ്ധ്യേ നി ധാതു	— യാഗസ്യമദ്ധ്യേനിദധാതു, സ്വയം സ്ഥാപയതു
പ്രഥമഃ	— സർവ്വേഷാം യജമാനാനാം മുഖ്യഃ
നഃ ജ്യേഷഃ ഭ്രാതാ വി വോചതീ	— ബ്രവതീ, സ്തോതീ; നാഹമേവ യജനശീലഃ, സർവ്വേസ്തേ കലീനാദേവയാഗപ്രിയഃ

അർത്ഥം.-അഗ്നിയുടെ ഗുണങ്ങളെ പ്രശംസിക്കുന്ന ഗന്ധർവ്വീയും, (ഗന്ധർവ്വിയെപ്പോലെ പാടുന്നവളും) ജലത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട ആഹുതി എന്ന സ്രീയും അഗ്നിയെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി. (മന്ത്രലോഷത്തോടുകൂടിയ ഹോമക്രിയ അഗ്നിയെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു.) സ്തോതാവായ എന്റെ സ്തോത്രശബ്ദത്തിൽ അഗ്നി എന്നെ നന്നായി രക്ഷിക്കട്ടെ പിന്നെ, പൂർണ്ണനായ അഗ്നി നമ്മെ യാഗമദ്ധ്യത്തിലിരുത്തട്ടെ. എല്ലാ യജമാനന്മാരിലും വെച്ച് മുഖ്യനായ എന്റെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനും അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു. (ഞാൻ മാത്രമല്ല, എന്റെ കുലക്കാരെല്ലാം ദേവയാഗപ്രിയരാണെന്ന സൂചന).

3 സോചിന്നഭദ്രാക്ഷമതീയശസ്വ

തൃഷാമുവാസമനവേസ്പർവ്വതീ

യദീമുശന്തമുശതാമന്ത്ര

മഗ്നിംഹോതാരംവിദമായജീർന്നൻ

അന്വയം:-

യൽ ഉശന്നം	— യദാ സ്തുതിം ഹവിശ്ച കാമയമാനം
ഉശതാം	— യഷ്ടുങ്ക് കാമയമാനാനാം സംബന്ധിനം
ഹോതാരം ഈ അഗ്നിഃ	— ദേവാനാമാഹ്വതാരമിമമഗ്നിഃ
അന്ന ക്രതുഃ വിദമായ	— സ്തുതികമ്മണഃ പശ്ചാദ്യജ്ഞാത്ഥം
ജീജനൻ	— പ്രതാപിഗൃജമാനാ അജീജനൻ, തദാ
ഭദ്രാ, ക്ഷു-മതീ	— ജേനീയാ, ശബ്ദവതി
യശസ്വതീ സോ ചിശ്വ	— അന്നവതിസൈവ
ഉഷാഃ മനവേ സ്വപ-വതി	— മനുഷ്യായാദിത്യവതി സതി
ന ഉവാസ	— ക്ഷിപ്രമുഷിതവതി ഉദിതവതി

അർത്ഥം.-സ്തുതിയും ഹവിസ്സുമിഷ്ടപ്പെടുന്നവനും യാഗം ചെയ്യാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നവരോടു് ബന്ധപ്പെട്ടവനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനുമായ ഈ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കശേഷം യജ്ഞത്തിനായി പ്രതാപിഗൃജമാനന്മാരുവാക്കിയപ്പോൾ, ജേനീയയും ശബ്ദവതിയും അന്നവതിയുമായ ആ ഉഷസ്സ് മനുഷ്യനുവേണ്ടി ആദിത്യനോടു ചേർന്നുവളായി വേഗത്തിലുദിച്ചു (ഉദയത്തിന്നുമുമ്പുതന്നെ പ്രതാപിഗൃജമാനന്മാർ അഗ്നിയെ തെളിയിച്ചു)

4 അധത്യഗ്രഹ്സംവിചിപക്ഷണം

വിരാഭേദിഷിതശ്ലോകോഽധാരേ

യദിവീശോഽവൃണന്തേസ്മമാർത്യാ

അഗ്നിംഹോതാരമധധീരജായത

അന്വയം:-

അധ ശ്ലോകഃ വിഃ	— അനന്തരം ശ്ലോകാഖ്യഃ പക്ഷീ
അധാര ഇഷിതഃ	— യാഗേ അഗ്നിപ്രേഷിതഃ
വി-ചി, വി-പക്ഷണം	— മഹാന്തരം, സർവ്വസ്യഭാഷാരം
ത്യം ഗ്രഹ്സം	— തം പ്രസിദ്ധം, നാത്യല്പം, നാതിബഹുലം സോമം

ആ അരേൽ ' (അപിച) യദി ആര്യാഃ വിശഃ	— ആഹൃതവാൻ — യദാ അഭിഗമനീയം തം പ്രജന്തോ മനുഷ്യാഃ
ദസ്യം, ഹോതാരം, അഗ്നിം വൃണന്തേ	— ദർന്നീയം, ദേവാനാ മാഹ്യാതാരം തം പ്രാത്ഥയതേ
അധ ധീഃ അജായത	— അദാ യാഗാദിക്രിയായജപഭി രാവിഷ്കൃതാഃ

അർത്ഥം.-അനന്തരം പര്യന്തെന്ന പക്ഷി (പക്ഷിരൂപയായ ഗായത്രി) യജ്ഞത്തിലഗ്നിയാലയക്കപ്പെട്ട്, മഹത്തും എല്ലാം കാണുന്നതും പ്രസിദ്ധവുമായ ആ സോമത്തെ, നന്നെ കുറവും കൂട്ടു തലമല്ലാതെ, എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു. അഭിഗമിക്കേണ്ട സോമത്തെ പ്രാപിച്ച ആര്യാന്മാരായ മനുഷ്യർ, എപ്പോൾ ദർന്നീയനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയോടു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നുവോ, അപ്പോഴാണ് യാഗാദിക്രിയകൾ യജ്യാക്കളാലാവിഷ്കരിക്കപ്പെട്ടത്.

5 സദാസിരണ്ണോയവസേവപുഷ്യതേ

ഹോത്രാഭിരഗ്നേമനുഷസ്വധ്വരഃ

വിപ്രസ്യവായച്ഛമാനളക്രിമ്യം

വാജംസസവാച്ഛപയാസിഭൂരിഭിഃ

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തപഃ സദാ	— സതതം
യവസാ-ഇവ പുഷ്യതേ	— യഥാ യവസാനി, തൃണാനി സ്വപുഷ്പിങ്ക്രൂർവതേ തദേൽ
രണ്വഃ അസി	— രജണീയോഭവസി
(അപിച) മനുഷഃ	
ഹോത്രാഭിഃ	— മനുഷ്യസ്യ യജ്ഞൈഃ
സു-അധ്വരഃ	— ശോഭനയജ്ഞോഭവ
വിപ്രസ്യ വാ യൽ	— സ്നോതുർവ്വാ യജമാനസ്യവാ

ഉക്തം ഗൗമാനഃ	— പ്രശംസൻ
വാജം സസംവാൻ	— ഹവിരന്നം സംഭജമാനശ്ച
ഭൂരിഭിഃ ഉപയാസി	— ബഹുഭിര്യുവൈസ്സഹോപ ഗച്ഛസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് പുല്ലുകൾ സ്വപുഷ്പമായി വളരുന്നതുപോലെ, ഏഷ്ടാഴ്ചം രമണീയനാകുന്നു. പിന്നെ, മനുഷ്യന്റെ യജ്ഞങ്ങളാൽ സുയജ്ഞനായി ഭവിച്ചാലും. സ്തോതാവിന്റെയോ യജമാനന്റെയോ, ശത്രുത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നവനായും (സ്തുതികൾക്കുതെ പ്രശംസിക്കുന്നവനായും) ഹവിസ്സ് പ്രാപിക്കുന്നവനായും വളരെ ദേവന്മാരോടു കൂടി അവിടുന്ന് വന്നുചേരുന്നു.

6 ഉദീരയപിതരാജാരത്നഗേ

മിയക്ഷതിഹര്യതോഹൃത്തുഷ്യതി

വിവക്തിവഹ്നിസ്വപസ്യതേഽഖ

സ്തവിഷ്യതേഅസരോവേപതേഽതി

അന്വയം:—

(ഘേ അഗ്നേ,

തപദീയാജ്യോതിഃ)

പിതരാ

— പിതരേ, മാതൃപിതൃഭൃതേ
ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

ജാരാ ആ

— (ആകാര ഉപമാത്മേ) രാത്രേൻ
ക്ഷത്രാദീനാം ജരയിതൃത്വാൽ
ആദിത്യഃ ജാരാ, സയഥാ

ഭഗം

— ഭജനീയം സ്വീയംതേജ
ഉൽഗമയതി തദാൽ

ഉൽ ഇരയ

— ഉൽഗമയ

ഹര്യതഃ ഇയക്ഷതി

— യാഗണ്കാമയമാനാനേവാൻ
പ്രതിയഷ്ടമിച്ഛതി

ഹൃത്തഃ ഇഷ്യതി

— ഹൃദയേനദേവാനധിഗച്ഛതി

വിവക്തി

— ശത്രുലക്ഷണാസ്തുതിർവ്യക്ത
മിച്ഛതി

വഹ്നി:	— സ്തുതിനാനുവാൻ പ്രതിവോധം, പ്രാപയിതാ, മോതാപ
സു-അപസ്യതേ	— ശോഭനമാത്മീയങ്ക്രമകത്തു മിച്ചതി
മഖഃ	— യജ്ഞനാമ, അത്രാധ്യര്യഃ
തവിഷ്യതേ	— വദ്ധ്യതി, സ്തോത്രലക്ഷണം ക്രിയാം സ്തുതീർവദ്ധ്യതി
	മിച്ചതി,
അസുരഃ മതീ	— പ്രാണവാൻ, ബ്രഹ്മാ, മത്യാ, ബദ്ധ്യ
വേപതേ	— കമ്മവൈഗുണ്യംബിദ്യേ, കമ്പതേ

(അത്ശ്രീപ്രമുൽഗമയ)

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ ജ്യോതിസ്സിനെ ദ്യാവാപൃഥ്വിവികൾക്കുനേരെ, രാത്രിയുടെ നക്ഷത്രങ്ങളെ മാഞ്ഞു ന്ന ആദിത്യൻ തന്റെ ജേനീയമായ തേജസ്സിനെ ഉയർത്തുന്നപോ ലെ, ഉയർത്തിയാലും യാഗകാമന്മാരായ ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചു യജമാനൻ യജിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു ഏതത്താൽ ദേവന്മാരെ പ്രാ പിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു ശത്രുസ്തുതികൾ ചൊല്ലാനിച്ഛിക്കുന്നു സ്തു തികളെ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി വഹിക്കുന്ന ഹോതാവു (ഹോതനെ ന്ന ഭൂതപിക്) തന്റെ കമ്മംചെയ്യാനിച്ഛിക്കുന്നു യാഗത്തിൽ മുഖ്യനായ അധ്യര്യ സ്തോത്രങ്ങൾ വളർത്താനിച്ഛിക്കുന്നു യാഗ ത്തിന്റെ പ്രാണനായ ബ്രഹ്മാവു (ബ്രഹ്മനെ ന്ന ഭൂതപിക്) ബുദ്ധികൊണ്ടു, കമ്മലോപം യേപ്പെട്ട വിറയ്ക്കുന്നു അതുകൊണ്ടു വേഗം ജ്യോതിസ്സയർത്തിയാലും (യാഗത്തിന്നു യജമാനനുമുത്പാ ക്കകളും ഒത്തങ്ങിയിരിക്കുന്നു—അഗ്നി മാത്രം പ്രകാശിച്ചിട്ടില്ല അതിനുള്ള പ്രാത്ഥനയാണു്)

7 യസ്തേ¹അഗ്നേസുമതി¹മത്തോ¹അക്ഷൽ¹
സഹ¹സസ്സു¹നോ¹അതി¹സപ്രശ്നോ¹
ഇഷന്ധാ¹നോ¹വഹമാ¹നോ¹അശൈ¹
രാസദ്യു¹മാ¹അമവാൻ¹ഭുഷതി¹ദ്യുൻ

അന്വയം:-

ഹേ സഹസ്ര, സുനോ,

അഗ്നേ,

തേ സു-മതി.

— ബലസ്യപുത്രാഗ്നേ,

— തപദിയാം ശോനോനഗ്രാഹികാം
ബധി.

യഃ മന്തഃ അക്ഷൻ

— അശ്നതേ, സ്തുതിഭീഹ്വിഭീശ്വ
പരിചരതി

സഃ ഇഷം ധോനഃ

— അന്നമത്ഥിഭ്യഃ പ്രയച്ചൻ

അശ്വൈഃ വഹമാനഃ

— ഉഹ്യമാനഃ

അതി പ്ര ശൃണോ

— സർവ്വാൻ ലോകാനതീത്യ
ശ്രൂയതേ, പ്രഖ്യാതോഭവതി

(കിഞ്ച) സഃ ദൃ-മാൻ

അമ-വാൻ

— ശരീരപതനാനന്തരം

ദൃഗ്മാനവാൻ, ബലവാൻ

ആ ദൃൻ ഭൂഷതി

— ആചന്ദ്രാക്ം ഭവതി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ബലപുത്രനായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹബുദ്ധിയെത്തേടി ഏതു മനുഷ്യൻ സ്തുതികളാലും ഹവിസ്സുകളാലും പരിചരിയ്ക്കുന്നുവോ, അവൻ അത്ഥികരകണമേകുന്നവനും കതിരുകളാൽ വഹിയ്ക്കപ്പെടുന്നവനുമായി, ഏല്പാ ലോകങ്ങളെയും അതിക്രമിച്ചു, കേരവിപ്പെടുന്നു. മാത്രമല്ല, മരണാനന്തരം സ്വർഗ്ഗസ്ഥനും ബലവാനുമായിത്തീരുന്നു. സൂര്യചന്ദ്രങ്ങളടങ്ങാളുംകാലം അവൻ നിലനിലുന്നു.

8 യദഗ്നഏഷാസമീതിർവാതി

ദേവീദേവേഷുയജതായജത്ര

രത്നാചയദ്വീജോസിന്ധധാവോ

ലാഗന്നോഅത്രവസുമന്തംവിതാൽ

അന്വയം:-

ഹേ യജത്ര, സിന്ധാ-വാ,

അഗ്നേ,

യദഗ്നഏഷാ സം-ഇതിഃ

— യശുവ്യ, ഹവിരന്നവന്നഗ്നേ,

— യദാസുൽ കർത്തുകാസ്മതി
സംഹതിഃ

യജ്ഞതാ ദേവേഷു	— യജുവേദ്യേഷു ദേവേഷു മദ്ധ്യേ
ദേവീ വോതി	— ദ്യോതമാനാ വേതി,
യൽ രത്താ ച വി-	
ജോസി	— യദാ രമണീയാനി ധനാനി വിജേസി
അത്ര നഃ വസു-മന്തം	
ഭാഗം	— തദാനീമസ്താൻപ്രതിധന വന്തമഃശം
വീതാൽ	— വയയ, ആഗമയ, പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം.-യജനീയനും ഹവിര്യുക്തനുമായ അഗ്നേ, എപ്പോൾ ഈ സ്തുതിസമൂഹം യജനീയരായ ദേവന്മാർക്കിടയിൽ പ്രകാശിപ്പുകൊണ്ടെത്തുന്നുവോ, എപ്പോൾ കാമ്യങ്ങളായ ധനങ്ങൾ അവിടുന്ന് വീതിയ്ക്കുന്നുവോ, അപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കും ധനയുക്തമായ അംശമെത്തിച്ചാലും, തന്നതളിയാലും.

9 ശ്രുധീനോഅഗ്നേസദനേസധസ്ഥേ

യുക്ഷപാരഥമൃതസ്യഭ്രവിതും

ആനോവഹരോദേസീദേവപത്രേ

മാകീദ്ദേവാനാമപഭൂരിഹസ്യഃ

വ. 10

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, സധ-സ്ഥേ

സദനേ — സർവ്വദേവതാ സാധാരണേ
യജ്ഞഗൃഹേ സ്ഥിതിസ്സൻ

നഃ ശ്രുധി — അസ്തദീയം വചനം ശൃണു

അമൃതസ്യ ഭ്രവിതും — ദേവപാനസ്യ സോമസ്യ
ഭ്രാവകമാത്മീയം

രഥം യുക്ഷപ — ദേവാനാമാഹ്വാനാത്ഥം
മശൈവരോജയ

(സംയുക്തേന രഥേന

ഗത്വാ) നഃ — അസ്താകം യജ്ഞംപ്രതി

ദേവ-പുത്രേ രോദസീ	— ദേവസ്യ. പ്രജാപതേ കൃഷിതന്തൗ, ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ആ വഹ	— പ്രാപയ
ദേവാനാം (മദ്ധ്യേ കശ്ചിത്) അപ ദ്രഃ	— അപഭവിതാ, അസ്പദ്യജ്ഞാദപ ഗതാ
മാകിഃ	— മാന്യാസ്
ഇഹ സ്യഃ	— അസ്മിൻ യജ്ഞേ സന്നിഹിതോ ഭവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, സർവ്വദേവന്മാർക്കും സാധാരണമായ യജ്ഞഗൃഹത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവനായി അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ വചനം കേട്ടാലും. ദേവന്മാർക്ക് പാനസാധനമായ സോമമൊഴുകുന്ന സ്വന്തം തേരിൽ കതിരുകളെ പൂട്ടിയാലും. പൂട്ടിയിട്ട്, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ ബ്രഹ്മപുത്രികളായ ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ ആനയിച്ചാലും. ദേവന്മാർക്കിടയിൽനിന്ന് ഭവനം ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽനിന്ന് വിട്ടുനീല്ക്കരുത്. അവിടുന്ന് ഈ യജ്ഞത്തിൽ സന്നിഹിതനായാലും.

വക്തം.-11-12

1 . ദ്യാവാഹക്ഷാമാപ്രഥമേജ്യതേനാ
ഭിശ്രാവേഭവതസ്സത്യവാചാ
ദേവോയന്തന്താൻയജമായകൃണവ
നമ്സീദധോതാപ്രത്യൺകുസ്വചസ്യംഹൻ

അന്വയം:-

സത്യ-വാചാ	— സത്യവാക്യം, സത്യവാദിന്യൗ
പ്രഥമേ ദ്യാവാ ഹക്ഷാമാ	— പ്രധാനഭൂതേ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ജ്യതേന അഭി-ശ്രാവേ	— സത്യഭൂതേന ദേവജനേന
ഭവതഃ ഹ	— സഹാഗോരാഹ്വാനേ ഭവതാംഹി
യൽ ദേവഃ യജമായ	— യദാ ദേവതമാനോഗ്നിര്യജ്ഞായ
മന്താൻ കൃണവൻ	— മനുഷ്യാൻ പ്രേരയൻ

പ്രത്യങ് സ്വം അസം
യൻ

— ആഹ്വാനാത്മം ദേവാനാമഭീരുവം
ജാലാലക്ഷണം പ്രാണം
പ്രാപ്തവൻ

ഹോതാ സീദൽ

— ദേവാനാമാഹ്വതാ വേദ്യാനി
ഷീദതി, തദാസുദ്യാഗകാലേ
ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവാഹയതി

അർത്ഥം.—സത്യവാദിനികളും പ്രധാനഭൂതകളുമായ ദ്യാവാ
പൃഥിവീകൾ സത്യഭൂതമായ ദേവഗണത്തോടുകൂടി അഗ്നിയുടെ
വിളിയിൽ വേിക്കളെ. (അഗ്നി വിളിക്കുകയും വിളി കേൾക്കു
കയും ചെയ്യട്ടെ.) പ്രകാശമാനനായ അഗ്നി എപ്പോൾ യജ്ഞ
ത്തിന്നുവേണ്ടി മനുഷ്യരെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ, വിളിയ്ക്കാനായി
ദേവന്മാർക്കു നേരെ തന്റെ ജാലാത്രപനായ പ്രാണനെ പ്രാപി
ച്ച് ഹോതാവായി വേദിയിലിരിക്കുന്നുവോ, അപ്പോഴാണ്
നമ്മുടെ യാഗകാലത്തിൽ ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ വിളിക്കുന്നത്.

2 ദേവോദേവാൻപരിഭൂതേന

വഹാനോഹവ്യംപ്രഥമശ്ചികിത്വാൻ

ധുമകേതുസ്സമിധാഭാഗ്ജീകോ

മന്ത്രോഹോതാനിത്യോവാപായജീയാൻ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) പ്രഥമഃ,

ചികിത്വാൻ

ധുമ-കേതുഃ

സം-ഇധാഭാ-ഗ്ജീകഃ

മന്ത്രഃ, ഹോതാ

നിത്യഃ വാപാ യജീയാൻ

ദേവഃ ദേവാൻ പരി-ഭൂഃ

ഗ്ജതേന നഃ ഹവ്യം വഹ

— ദേവാനാം മുഖ്യഃ, സർവ്വജ്ഞാനൻ

— ധുമധാജഃ

— സമിന്ധനേന ഗ്ജജീഷീഃ,
ഉൗർധ്വജലനഃ

— സ്തുത്യഃ, ദേവാനാമാഹ്വതാ

— ധ്രുവഃ, മന്ത്രേണാതിശയേന
യജ്ഞാപ

— ദ്യോതമാനസ്ത്വം താൻ
പരിഗൃഹ്ണൻ

— യജ്ഞേന സഹാസ്മാകം ഹവിഃ
പ്രാപയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനും എല്ലാ മറിയുന്നവനും പുകയാകുന്ന കൊടിമരത്തോടുകൂടിയവനും ആളി കത്തിയ്ക്കുകൊണ്ടു് ഉയന്നു ചാലകളൊത്തവനും സൂര്യനും ദേവന്മാരെ വിളിയ്ക്കുന്നവനും ശാശ്വതനും മന്ത്രത്താൽ യജിയ്ക്കുന്നവനും ദീപ്തിമാനമായ അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ കൂട്ടിപിടിച്ചു് യജ്ഞത്തോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സെത്തിച്ചാലും.

3 സ്വാ¹വൃഗേവസ്യാമൃതംയദീഗോ
രതോ²ജാതാംസോധാനയന്നമർവ്വി
വിശ്വേ³ദേവാ⁴അനതത്തേയജുർഗൃ
ദ്യുഹേയദേനീ⁵ദിവ്യഃ⁶ഘൃതംവാഃ

അന്വയം:-

ദേവസ്യ സ്വാവൃക്	— അഗ്നേസ്വാർജ്ജനം.
അമൃതം യദീ	— ഉദകം സ്വന്തേജസസ്സുകാശാദ്യദോൽപദ്യതേ, തദാ
അതഃ ഗോഃ ജാതാസഃ	— അസ്താദദകോദൽപന്നാദോഷധയഃ
ഉർവ്വി ധാരയന്തേ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ധാരയന്തി
ഏനീ ദിവ്യഃ, ഘൃതം	— ശ്വേതാദീപ്തിദ്വിവിധം, ക്ഷരൽ
യൻ വാഃ ദഹേ	— വൃഷ്ടിലക്ഷണം യദദകം ദോഹ്ധി
അ തത് യജുഃ	— തവ തദദകസ്യ ദാനം.
വിശ്വേ ദേവാഃ അന ഗൃഃ	— അനഗായന്തി

അർത്ഥം.-അഗ്നിയുടെ സ്വാർജ്ജിതമായ ജലം തേജസ്സിൽ നിന്നുളവാകുമ്പോൾ ആ ജലത്തിൽനിന്നുണ്ടായ സസ്യാദികൾ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ ധരിക്കുന്നു, മുട്ടുന്നു. അഗ്നിയുടെ പെൺ വെളിച്ചം ദ്യോവിൽ ലഭിച്ചതു്, യാതൊരു മഴവെള്ളത്തെ ചുറ്റുന്നവോ ആ വെള്ളത്തിന്റെ ഭാഗത്തെ എല്ലാ ദേവന്മാരും പാടി പുകഴ്ത്തുന്നു.

4 അച്ഛാമിവാംവദ്ധായാപോഘൃതസ്തു

ദ്യാവാഭൂമീശൃണതംരോദസീമേ

അഹായദ്യാവോസുനീതിമയ

മധ്യാനോഅത്രപിതരാശിശീതാം.

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ, ത്വം)

അപഃ വദ്ധായ	— യജ്ഞരൂപങ്ക്തംവദ്ധായ
ഹേ ഘൃതസ്തു, രോദസീ	
ദ്യാവാഭൂമീ	— വൃഷ്ട്യഭേദേ പ്രസവിത്യേത
	ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ
വാം അച്ഛാമി	— യുവാം സ്നേഹമി
മേ ശൃണതം	— മദീയം സ്തോത്രം ശൃണതം
അഹായദ്യാവഃ	— അഹോരാത്രസാദ്ധ്യാനി
	കർമ്മാണി കർവ്വന്തസ്തോതാരഃ
അസു-നീതിം അയൻ	— സ്തുതിങ്ക്തൃണി
അത്ര പിതരാ	— അസ്തിൻ കർമ്മാണി
	മാതാപിതൃഭ്യേ
	ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ
മധ്യാ നഃ ശിശീതാം	— വൃഷ്ട്യഭേദേന സ്നാനപാനാ
	ദിനാസ്മാൻ സംസ്കരതാം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, യജ്ഞരൂപമായ കർമ്മ വദ്ധിപ്പിച്ചാലും. മഴവെള്ളം പെരുന്ന ദ്യാവാപൃഥിവികളേ, നിങ്ങളെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. എന്റെ സ്തോത്രം കേട്ടാലും. പകലിരവുകൾ കൊണ്ടു സാധിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന സ്തോതാക്കൾ സ്തുതിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഈ കർമ്മത്തിൽ മാതാപിതാക്കളായ ദ്യാവാപൃഥിവികൾ മഴവെള്ളംകൊണ്ടു ഞങ്ങളെ സ്നാനപാനാദിയാൽ സംസ്കരിക്കട്ടെ.

5 കിംസ്വിന്നോരാജാജഗ്രഹേകദസ്യോ
 തിപ്രതഞ്ചക്രമാകോവിവേദ
 മിത്രശ്ചിദ്ധിഷ്ഠാജ്ജഹ്വരാണോദേവാ
 ഘോജോകോനയാതാമപിവാജോഽസന്ധി വ. 11

അന്വയം:-

കിം സ്വിൽ രാജാ	— കിംവാദീപ്യമാനോഗ്നിഃ
നഃ ജഗ്രഹേ?	— അസ്മാകം ഹവിഃഷി സ്മതിശ്ച പരിഗ്രഹ്ണീയയാൽ
കഃ വി വേദ?	— കോ ജാനാതി?
അസ്യ അതി പ്രതം	— അഗ്നേരതിപുജിതഃ പരിചരണ കർമ്മ
കത് ചക്രമ ഹി സു (കർമ്മവൈഗുണ്യം ജീതസ്യവചനമുക്തം തത്സ്മന്നിരാ ക്രിയതേ)	— കഭാ വരദഃക്രിയാസു?
ജ്ജഹ്വരാനഃ പിത് മിത്രഃ	— സ്തിഗ്ധേനാഹുതയാനോമിത്ര തുവ (ചിദുപചാരേ)
ഗ്ലോകഃ ന ദേവാൻ യാതാഃ	— അസ്മദീയാസ്മതിവാഗിത്രാദീൻ സസ്രതി ഗച്ഛതു (ന സസ്രത്യർത്ഥം)
അപി വാജഃ (യത്) അസ്മി	— തദപി ഹവിരന്നം ദേവാൻ ഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-ദീപ്യമാനനായ അഗ്നി ഏതോ, നമ്മുടെ ഹവിസ്സു കളയും സ്മതികളേയും കൈക്കൊള്ളുകയില്ലേ? അഗ്നിയ്ക്കു ഏറ്റവും ഹേതനായ പരിചരണകർമ്മമെപ്പോൾ നാംനഷ്ടിക്കും? (കർമ്മലോപാതിൽ യജ്ഞംകൊണ്ടുള്ളതാണി വാക്യം. എന്തി ആ യജ്ഞം വിട്ടുപോകും) സ്പഷ്ടമുള്ളവനാൽ വിളിക്കപ്പെടുന്ന ചങ്ങാതി പോലെ നമ്മുടെ സ്മതിവാക്ക് നുരാദീദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കട്ടെ. നമ്മുടെ ഹവിസ്സും അവരെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

6 ള്ഛന്തപത്രാതുതസ്യനാമ
 സലക്ഷ്യായവിഷ്വരൂപാവോതി
 യമസ്യയോമനവതേസുമ
 സ്തപഗേതമൃഷപാഹ്യപ്രയുച്ഛൻ

അനവയം:—

(യദ്യസ്യ) അതുതസ്യ യൽ
 നാമ — മരണധർമ്മരഹിതസ്യ സൂര്യസ്യ
 നാമകം യദദേകം
 യൽ വിഷ്വ-രൂപാ വോതി— യദദേകം വ്യാപ്തരൂപാ വേതി
 അത്ര ദഃ-മത്തു, സ-ലക്ഷ്യാ — നിരപരാധം, നിദ്ദോഷം
 മധുരരസം രൂപം

(കിഞ്ച) യഃ (സൂര്യഃ)
 യമസ്യ സ-മത്തു മനവതേ — അപരാധം ക്ഷമതേ
 ഹേ ഋഷ്യ, അഗേ. — മഹന്നഗേ
 തം അപ്ര-യുച്ഛൻ പാഹി — അപ്രമാദ്യം രക്ഷ

അർത്ഥം—അനശ്വരനായ സൂര്യന്റെ യാതൊരു ജലം ഭൂമി
 യിൽ നിദ്ദോഷവും മധുരസാത്മകവും നാനാരൂപവുമായി വേി
 ക്കുന്നുവോ, പിന്നെ, യാതൊരു സൂര്യൻ യമന്റെ അപരാധത്തെ
 ക്ഷമിക്കുന്നുവോ, അല്ലയോ മഹാനായ അഗേ, ആ സൂര്യനെ
 പിഴപറ്റാതെ കാത്താലും. (സൂര്യരക്ഷണംകൊണ്ട് ഋഷി ആ
 ഞ്ജരക്ഷണമാണ് പ്രാർത്ഥിക്കുന്നത്.)

7 യസ്മിന്ദേവാവിഭമേമാദയന്തേ
 വിവസ്വതസ്സദനേധാരയന്തേ
 സൂര്യേജ്യോതിരഭ്യുച്ഛാസ്യ ക്ഷിരൻ
 പരിദ്യോതനിഞ്ചരതോജസ്രാ

അനന്തരം:-

യസ്മിൻ ദേവാഃ വിദഥേ

മാദയന്തേ

— യസ്മിന്നഗ്നൗ തേ ആത്മാനം
രൂപ്യന്തി

(അപിച) വിവസ്വതഃ
സദന്തേ

— മനുഷ്യസ്യ യജമാനസ്യ
യജഞ്ഞഗ്രഹേ, വേദ്യം.

ധാരയന്തേ

— സ്ഥാപയന്തി ച

സൂര്യേ ജ്യോതിഃ അഭധുഃ

— അഹരാഖ്യം തേജ
സ്ഥാപിതവന്തഃ

മാസി അക്തൂൽ

— ചന്ദ്രമസി രാത്രി
സ്ഥാപിതവന്തഃ

(അനന്തരം) അജസ്രാ

— അനുപക്ഷിണ്യേ
സൂര്യചന്ദ്രമസൗ

ദ്യോതനിഃ പരി ചരതഃ

— ദീപ്തിം പരിഗച്ഛതഃ, സർവ്വത്ര
പ്രാപ്സുതഃ

അർത്ഥം.-യാതൊരഗ്നിയിലാണോ യാഗത്തിൽ ദേവന്മാർ
രൂപിപ്പെടുന്നത്. അവരാണ് മനുഷ്യനായ യജമാനന്റെ യാഗ
ശാലയിൽ, വേദിയിൽ, അഗ്നിയെ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളത്, അവ
രാണ് സൂര്യൻ പകലിന്റെ തേജസ്സ് സ്ഥാപിച്ചത്; ചന്ദ്ര
ൻ രാത്രികളെ സ്ഥാപിച്ചത്. അതിനുശേഷമാണ് അക്ഷി
ണന്മാരായ സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ ദീപ്തിയെ പ്രാപിക്കുന്നത്, എങ്ങി
നെയ്താലാലെന്നത്.

8 യസ്മി¹ദേ²വാ³മ⁴നി⁵സ്ത⁶ഞ്ച⁷

ന്യ¹പി²ച്ഛേ³ഗ⁴ന്വ⁵യ⁶മ⁷സ്യ⁸വി⁹ഭ¹⁰മ

മി¹ത്രോ²നോ³അ⁴ത്രാ⁵ദി⁶തി⁷ര⁸നാ⁹ഗാ

സ്ഥ¹സ²വി³താ⁴ദേ⁵വാ⁶വ⁷ണാ⁸യ⁹പോ¹⁰പാ¹¹ൻ

അന്വയം:-

ദേവാഃ യസ്മിൻ	— ഇന്ദ്രാദിയോയസ്മിന്നഗൌ
മന്മനി സം-ചരന്തി	— ജ്ഞാനവൽ സർവ്വപ്രകാശകേ സതി സഞ്ചരന്തേ
അപീച്യേ അസ്യ	— അന്തർഹിതേ സ്ഥിതസ്യ തസ്യാഗ്നേസ്വരൂപം
വയം ന വിദ്മ	— തത്വതോന ജാനിമഃ
അത്ര	— അസ്ഥിന്യജേണ അഭ്ഗ് ഭാവായ വർത്തമാനം
മിത്രഃ വരണായ	— സർവ്വേഷാം പാപാനാം നിവാരയിത്രേണയേ
നഃ അനാഗാൻ വോചൽ (തഥാ) അഭിതിഃ,	— അസ്ഥാനപാപാൻ ബ്രവീതു
സവിതാ, ദേവഃ	— ദേവമാതാ, സർവ്വപ്രേരക സൂര്യശ്ച ബ്രവീതു

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാർ യാതൊരഗ്നിയിൽ ജ്ഞാനം പോലെയെല്ലാം പ്രകാശിപ്പിക്കുമ്പോഴാണോ സഞ്ചരിക്കുന്നത്, മറവിലിരിക്കുന്ന ആ അഗ്നിയുടെ സ്വരൂപം യഥാർത്ഥത്തിൽ നാമറിയുന്നില്ല. ഈ യജ്ഞത്തിൽ അംഗമായി വർത്തിക്കുന്ന മിത്രൻ സർവ്വപാപനിവാരകനായ അഗ്നിയോടു് നമ്മെ അപാപന്മാരായി പറയട്ടെ. അതുപോലെ ദേവമാതാവായ അഭിതിയും സർവ്വപ്രേരകനായ സൂര്യനും നമ്മെപ്പറ്റി അപ്രകാരം പറയട്ടെ.

9 ശ്രുധീനോഅഗ്നേസദനേസധസ്ഥം
യക്ഷചാരഥമൃതസ്യഭൂവിത്വം
ആനോവഹരോദസീദേവപുത്രേ
മാകീദ്വേവാനാമപുത്രഹസ്ത്യാ

അന്വയം:-

ഇത് കഴിഞ്ഞ സൂക്തത്തിൽ ഒട്ടകത്തെ ജ്ഞിതം വ്യാഖ്യാനിച്ചു.
വക്രം-13 അഭിതിപ്രതോ വിവസ്വാൻ ജ്ഞിതഃ ത്രിഷ്ടുബ്ജഗ
തൈര്യജുരസി ഹവിർധാനാഖ്യേദേശകടേഭേവതാ

- 1 യുജേവാംബ്രഹ്മപുവ്യന്നമോഭി
വിശ്വോക്തേതുപതേത്യവസുരേഃ
ശുബ്ബതുവിശ്വോഅമൃതസ്യപുത്രാ
ആയേധാമാനിദിവ്യാനിതസ്ഥഗുഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഹവിർധാനശകടേ)

വാം

— യുവാഭ്യോം

പുവ്യം ബ്രഹ്മ

— പൂർവ്വസ്മിൻകാലേ ഭവം,
അനാദികാലപ്രവൃത്തം
മന്ത്രമുച്ചാര്യ

നതഃഭിഃ യുജേ

— സോമാഭിഹവിർഭിര്യനജമി

(പത്നീശാലാരോഹവിധാനം പ്രതി യുവാം നയാമി)

(ഏവംഭൂതയോര്യവയോഃ)

ദ്രോകഃ

— ശബ്ദഃ

സുരോഃ പതന്യാ-ഇവ

— സ്നോതുഃ പതന്യാ, പരിണാമ
സുഖാവഹാഹുതിഃ വിശ്വാൻ
ഭേവാൻ പ്രതി വിവിധങ്
ഗച്ഛതി തദാൽ

വി ഏതു

— വിവിധങ്ഗച്ഛതു

യേ ദിവ്യാനി ധാമാനി

ആ തസ്ഥഗുഃ

— ദിവീഭവാനി

സ്ഥാനാന്യധിഷ്ഠിതവന്തഃ

അമൃതസ്യ പുത്രാഃ വിശ്വേ-

മരണധർമ്മരഹിതസ്യ

പ്രജാപതേഃ പുത്രാസ്സേവിശ്വേ

ഭേവാഃ

(ഏവംഭൂതം ശബ്ദം)

ശുബ്ബതു

— ആകണ്ഠതന്തു

ളെ, വണ്ടി കൊണ്ടുവന്നശേഷം ഞാൻ പിന്തുടരുന്നു. പിന്നെ, നാലുപാദങ്ങളുള്ള ത്രിഷ്ടുപ് മുതലായ ഛന്ദസ്സിനെ കർമ്മംകൊണ്ട് തുടരുന്നു, കാലം പോലെ യോജിപ്പിക്കുന്നു പ്രണവത്തോടുകൂടി അപ്പപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ട കർമ്മത്തെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നു. പിന്നെ യജ്ഞത്തിന്റെ മുഖ്യസ്ഥാനമായ വേദിയിൽ സോമത്തെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു.

4 ദേവേഭ്യഃകമവൃണീതമൃത്യം.

പ്രജായൈകമമൃതന്നാവൃണീത

ബൃഹസ്തി. യജ്ഞമകൃണ്വതഗൃഷിം.

പ്രിയം യമസ്തന്പം പ്രാരിരേചീൽ

അന്വയം:-

ദേവേഭ്യഃ മൃത്യം	— ദേവാനാം മാരയിതാരം
കം അവൃണീത?	— സ്വപുരുഷം പ്രാർത്ഥയതേ, പ്രയുങ്ക്തേ?
(കിഞ്ച) പ്ര-ജായൈ	— ദേവവൃതിരീകതായാഃ, മനുഷ്യാദികായാഃ പ്രജായാഃ
അമൃതം കം ന അവൃണീത?—	കം വാ സ്വപുരുഷം ന പ്രാർത്ഥയതേ, പ്രയുങ്ക്തേ?
(അപിച) ബൃഹസ്തി. ഗൃഷിം.	— മശ്രാണാം സ്വാമിനം, സർവ്വ ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലസ്യ ദൃഷ്ടാരം
യജ്ഞം അകൃണ്വത	— ഗൃത്വിഗൃജമാനാഃ കർവ്വന്തി
യമഃ പ്രിയം തന്പം	— പ്രിയം ശരീരം
പ്ര അരിരേചീൽ	— പ്രരോചയതി, മൃത്യോസ്സുകാശാൽ പരിഹരതി
(കർമ്മവൈയുണ്യജനിതദോഷാഭാവം അസ്താകം ജീവിതം, നാപഹരതി)	

അർത്ഥം.-ദേവന്മാർക്ക് മരണമേല്പിയ്ക്കുന്ന ഏതെങ്കിലുമൊരു വനെ യമനെയ്ക്കുറങ്ങേണ്ട? ദേവന്മാരല്ലാത്ത, മനുഷ്യർ മുതലായ പ്രാണികൾക്ക് അമരണാവസ്ഥക്കുവേണ്ടി ആരെയെങ്കിലും

അയത്യാറുണ്ടോ? (ദേവന്മാർ യമൻ മരണമണയ്ക്കാറില്ല. മനുഷ്യാദികൾക്ക് അമരണത്വവും കൊടുക്കാറില്ല.) എല്ലാ ദ്രൗപദിപ്പഥങ്ങളും കാണുന്ന മന്ത്രസ്വാമിയായ ബ്രഹ്മസ്പതിക്ക് ജ്ഞാപിഗൃഹമാനന്മാർ യാഗം ചെയ്യുന്നു. യമൻ നമ്മുടെ പ്രിയപ്പെട്ട ശരീരത്തെ മൃത്യുവിൽനിന്നു കറുത്തു, ദീപ്തായസ്സു തരുന്നു. (കർമ്മലോപംകൊണ്ടുള്ള ദോഷം നമ്മുടെ ജീവിതത്തെ അപഹരിക്കുന്നില്ല. ബ്രഹ്മസ്പതിയെ യജിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് കർമ്മലോപത്തിന്റെ ദോഷം ബാധിക്കാത്തതെന്ന് സൂചന.)

5 സപ്തക്ഷരന്തിശിശവേമതത്പതേ

പിത്രേപുത്രാസോഅപ്യവിവതന്ത്യതം

ഉദേതേസ്യോയേസ്യരാജത

ഉദേതേതേതേതേസ്യപുഷ്യതഃ

വ. 13

അന്വയം:-

മതത്പതേ	— മതതഃ സ്തോതാരഃ, തപതേ
പിത്രേ ശിശവേ	— ജ്ഞാപിജം പിത്രഭൂതായ, ശംസനീയായ, ഹവിർധാനശകടയോസ്സുഖാസീനായ സോമായ
സപ്ത ക്ഷരന്തി	— സപ്തച്ചന്ദാംസി സ്മൃതിത്വേന ഗച്ഛന്തി
(അപിച) പുത്രാസഃ അപി	— സോമസ്യ പുത്രഭൂതാ ജ്ഞാപിജോപി
ജ്ഞാ അവിവതൻ	— സ്തോത്രം സഞ്ഗമയന്തി സൽഗുണഗ്രാഹിണീം സ്മൃതിങ്ക്രൂർച്ചന്തി
ഉദേ ഇതി അസ്യ ഉദേസ്യ രാജതഃ	— ദേവ ഏവ ഹവിർധാനശകടേ ദേവജാതസ്യ മനുഷ്യജാതസ്യ ചേശാതേ
ഉദേ യതേതേ	— ശകടേ കർമ്മാനുഷ്ഠാനേ യത്നങ്ക്രൂർച്ചതഃ
ഉദേസ്യ പുഷ്യതഃ	— ദേവജാതസ്യ മനുഷ്യജാതസ്യ ച പുഷ്ടിങ്ക്രൂർച്ചതഃ

അത്ഥം-സ്നോതാക്കളോടു കൂടിയവനും ഗൃതപിക്കുകൾക്കുള്ളതും പ്രശസ്തനും ഹവിഷാനവങ്ങളിൽ സുഖമായിരിക്കുന്നവനുമായ സോമനായി ഗായത്രി മുതലായ ഏഴു മന്ത്രസ്തകൾ സ്തുതിരൂപത്തിൽ വരുന്നു. പിന്നെ സോമന്റെ പുത്രന്മാരായ ഗൃതപിക്കുകളും ഗുണകീർത്തനപരമായ സ്നോത്രമെത്തിച്ചു ചേർക്കുന്നു. ഹവിഷാനവങ്ങളിൽ രണ്ടും ദേവസമൂഹത്തിനും മനുഷ്യസഞ്ചയത്തിനും ഈശ്വരർക്കു്. ആ വണ്ടികൾ രണ്ടും കർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിൽ യത്നിക്കുന്നു. ദേവഗണത്തിനും മനുഷ്യജാതിത്തിനും പുഷ്പിയുണ്ടാക്കുന്നു.

വക്ത്രം-14-15-16-വൈസ്വതോയമഃ ഋഷിഃ ത്രിഷ്ടുബ്ബ് ബൃഹത്യനുഷ്ടുശേഘരനാംസി, അങ്ഗീരഃ പിത്രഥർവ്വഭൃഗവഃ, ലിങ്ഗംഗോക്താസ്സരഥാപത്രൗശപാനൌ യമശ്ച ദേവതാ.

1 പരേയിവാംസംപ്രവതോമഹീരൻ
ബഹുഭ്യഃപന്ഥാമനപസ്സശാനം
വൈവസ്വതംസംഗമനഞ്ജനാനാം
യമരാജാനംഹവിഷാഭവസ്യ

അന്വയം:-

(ഹേ മദീയാന്തരാത്മൻ,

ത്വം) രാജാനം .

പ്ര-വതഃ

മഹീഃ

— പിതൃണാം സ്വാമിനം

— പ്രകൃഷ്ടകർമ്മവതഃ പുരുഷാൻ

— തന്തൽ ഭോഗോചിതഭൂപ്രദേശവിശേഷാൻ

അന പരേയി-വാംസം

— മരണാഭ്യർത്ഥംപ്രകൃമേണ പ്രാപിതവന്തം

ബഹു-ഭ്യഃ പന്ഥാം

— സ്വർഗ്ഗാർത്ഥിഭ്യഃ, പുണ്യകൃതഭ്യഃ സ്വർഗ്ഗസ്യോചിതമാർഗ്ഗം

അന-പസ്സശാനം

— അബാധമാനം

ജനാനാം സം-ഗമനം

— പാപീനാങ്ഗന്തവ്യസ്ഥാനരൂപം

വൈവസ്വതം യമം

— വിവസ്വതഃ പുത്രം തം

ഹവിഷാ ഭവസ്യ

— പരിചരം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അന്തരാത്മാവേ, നീ പിതൃക്കൾക്കു രാജാവു. സർക്കുമാർവാന്മാരെ അവരവരുടെ കർമ്മാനുസാരമായ ഭോഗത്തിന്നുചേർന്ന ഭൂപ്രദേശങ്ങളിൽ മരണാനന്തരം ക്രമത്തിലേത്തിടുന്നവനും സ്വർഗ്ഗകാമികളായ പുണ്യകർമ്മികൾക്കു സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കുള്ള മാർഗ്ഗം മുടക്കാത്തവനും പാപികൾ ചെയ്തതെന്തെങ്കിലും സ്ഥാനമായവനും വിവസ്വാന്റെ മകനായ യമനെ ഹവിസ്സുകൊണ്ടു പരിചരിക്കുക.

2 യമോനോഗാതും പ്രഥമോവിവേദ
 ഞൈഷാഗവ്യുതിരപത്തോവാർ
 യത്രാനപൂർവ്വേപിതരപരേയ
 റേനാജ്ഞാനാപത്ത്യാ അനസ്വാ:

അന്വയം:-

പ്രഥമഃ യമഃ	— സർവ്വേഷാം മുഖ്യോയമഃ
നഃ ഗാതും വിവേദ	— അസ്തോകം ശുഭാശുഭനിമിത്തം ജാനാതി
ഏഷാ ഗവ്യുതിഃ ന അപ- തേതൈവ ഉ	— അതിശയജ്ഞാന യോഗാഭ്യുദസ്യ ന ഭേദനചി പേഹതും, അപനേതും ശക്യതേ
യത്ര നഃ പൂർവ്വേ പിതരഃ പരാ-നായുഃ	— യസ്മിന്മാഗ്ധേസ്താകം പിതരോഗതാഃ
ഏനാ	— അനേന മാഗ്ധേണ ഗച്ഛന്തഃ
ജ്ഞാനാഃ സ്വാഃ	— ജാതാസ്സർവ്വേ സ്വഭൂതാഃ
പത്ത്യാ അന	— സ്വകർമ്മഭൂതാഗതിരനുഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-ഏലാവർക്കും മുമ്പന്നായ യമൻ നമ്മുടെ ശുഭാശുഭഫലനിമിത്തത്തെ അറിയുന്നു അത്യന്തം ജ്ഞാനം ചേർന്നതുകൊണ്ടു യമൻ വഴിപിഴപ്പില്ലാത്തതുകൊണ്ടു രാജാവു. പരാജയവനത്രെ ഏതു മാർഗ്ഗത്തിൽ നമ്മുടെ പൂർവ്വപിതാക്കൾ നടന്നുവോ, ആ മാ

ഗുണമുള്ള പൊകുന്ന പ്രാണികളെല്ലാം സ്വന്തം കർമ്മമാർഗ്ഗങ്ങളായ ഗതികളെയാണ് പിന്തുടരുന്നത്.

3 മാതലീകവൈവൃതമോഅങ്ഗിരോഭി

ബൃഹസ്പതിര്യക്ചഭിർവ്വാവൃധാനഃ

യാശ്ചദേവോവാവൃധുര്യേഷദേവോ

നമസ്സാഹാനേസ്യസ്വധയാനേസ്മദന്തി

അന്വയം:-

മാതലീ	— ഇന്ദ്രസ്യസാരഥിഃ, തഭാനിന്ദ്രഃ
കവൈഃ വവൃധാനഃ	— കവ്യഭാഗ്ഭിഃ, പിതൃഭിസ്സഹ വദ്ധമാനോഭവതി
യമഃ അങ്ഗിരഃഭിഃ	— പിതൃവിശേഷേസ്സഹ വവൃധാനോഭവതി
ബൃഹസ്പതിഃ ഋക്ഭിഃ	— സ്പതിഭിർവദ്ധമാനോഭവതി
(തത്ര) ദേവഃ യാൻ ച	— ഇന്ദ്രാദയോയാശ്ചകവ്യ ഭാഗാഭിൻ പിതൃൻ
വവൃധഃ	— വദ്ധയന്തി
യേ ച	— കവ്യഭാഗാദയഃ പിതരഃ
ദേവാനാ	— ഇന്ദ്രാദീൻ വദ്ധയന്തി, തേഷാമദ്ധ്യേ
അനേ സാഹാ മദന്തി	— ദേവാസാഹാകാരേണ ഏഷ്യന്തി
അനേ സ്വധയാ	— പിതരസ്വധയാഏഷ്യന്തി

അർത്ഥം.-മാതലീയാകുന്ന സാരഥിയോടുകൂടിയ ഇന്ദ്രൻ കവ്യഭാഗികളായ പിതൃക്കളോടുകൂടി വദ്ധമാനനായി ഭവിക്കുന്നു. യമൻ പിതൃക്കളിൽപ്പെട്ട അങ്ഗിരസ്സുകളെത്തു് വദ്ധമാനനാകുന്നു. ബൃഹസ്പതി സ്പതികളെക്കൊണ്ടു് വളരുന്നവനാകുന്നു. ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാർ കവ്യഭാഗങ്ങളായ പിതൃക്കളേവനെ വാധിപ്പിക്കുന്നവോ, കവ്യഭാഗങ്ങളായ പിതൃക്കളേവർ ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരെ വാധിപ്പിക്കുന്നവോ, അപരിലൊത്തുട്ടർ, ദേവന്മാർ, സാഹാകാരംകൊണ്ടു് ഹഷിക്കുന്നു; ഭരണ ഉട്ടർ, പിതൃക്കൾ, സ്വധാകാരം.

കൊണ്ടും (അഗ്നിസ്തു സ്വാഹാശബ്ദത്തോടു കൂടിയും പിതൃക്കൾക്കു് സ്വധാശബ്ദത്തോടു കൂടിയും തർപ്പണം).

4 ഇമം യമപ്രസ്തരമാഹിസീദാ
ഓഗീരോഭിഃ പിതൃഭിസ്സുവിദാനഃ
ആത്വാമന്ത്രാഃ കവിശസ്താവഹ
ബ്രഹ്മണാ രാജന് ഹവിഷാമാദയസ്വ

അന്വയം:-

ഹേ രാജൻ, യമ, അഓഗീരോഭിഃ പിതൃഭിഃ, ഏതന്നാമകൈഃ
പിതൃഭിഃ

സം-വിദാനഃ — ഐകമത്യഓഗതസ്തപം
ഇമം പ്ര-സ്തരം ആ സീദ — വിസ്തീർണ്ണം യജ്ഞമാഗത്യോപ
വിശ
ഹി കവി-ശസ്താഃ മന്ത്രാഃ — യസ്താദേവം തസ്താദപിദപത്ഭി
ര്യത്വിഗ്ഭിഃ പ്രയുക്താ മന്ത്രാഃ
ത്വാ ആ വഹന്തു — ത്വാന്ധാരയന്തു
ഹ്വനാ ഹവിഷാ മാദയസ്വ — അന്നേന ഹവിഷാതുഷ്ടോ
യജമാനം ഹിഷ്യാ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ രാജാവായ യമ, അംഗിരസ്സുക്കളെന്ന
പിതൃക്കളോടു ഐകമത്യം പ്രാപിച്ച അവിടുന്ന് ഈ പ്രസ്തര
മെന്ന വിശിഷ്ട യജ്ഞത്തിൽ വന്നിരുന്നാലും, (അല്ലെങ്കിൽ
ദർശനത്തിൽ വന്നിരുന്നാലും) അപ്രകാരമാകയാൽ വിദ്വാ
ന്മാരായ ഋത്വിക്കുകളാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട, ചൊല്ലപ്പെട്ട മന്ത്ര
ങ്ങളവിടുത്തെ വഹിക്കട്ടെ. ഈ ഹവിസ്സുകൊണ്ടു് പ്രീതനായി
അവിടുന്ന് യജമാനനെ ഹിഷ്ഠിച്ചാലും.

5 അഓഗീരോഭിരാഗ്ഹിയജ്ഞിയേഭി
ര്യമ്ബൈത്രൈപരിഹമാദയസ്വ
വിവ്വസ്വന്തം ഹവേയഃ പിതാതേ
സ്മിന്യജ്ഞേബഹിഷ്യാനിഷദ്യ

അന്വയം:-

ഹേ യമ, വൈരൂപൈഃ — വിവിധരൂപയുക്തൈഃ
 യജ്ഞിയേഭിഃ അങ്ഗിരഃ—
 ഭിഃ ആ ഗഹി — യജ്ഞാഹ്വൈസ്സഹാഗച്ഛ
 (ആഗത്യച്ഛ) ഇഹ
 മാധേന്വ — ഹഷ്ഠ
 യഃ തേ പിതാ — അസ്തി
 അസ്തിൻ യജ്ഞേ (തം)
 വിവസ്വന്തം ആ ഇവേ — ആഹ്വയാമി
 (സചന്യീണ്ണേ) ബഹ്വിഷി
 നി-സദ്യ — ഉപവിശ്യ യജമാനം ഹഷ്ഠതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യമ, നാനാരൂപന്മാരും യജ്ഞാഹ്വനമായ അംഗിരസ്സുകളോടുകൂടി വന്നാലും. വന്നിട്ട് ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഹഷ്ഠിപ്പിച്ചാലും. അവിടുത്തെ അച്ഛനുണ്ടല്ലോ, ആ വിവസ്വാനെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു അവിടുന്ന് വിരിച്ച ഭേദിൽ വന്നിരുന്നു യജമാനനെസ്സന്തോഷിപ്പിക്കട്ടെ.

6 അങ്ഗിരസോനഃപിതരോനവഗ്വാ

അഥർവ്വാനോഭുഗവസ്സോമയാസഃ

തേഷാംവയംസുമന്തേയജ്ഞിയാനാ

മപിഭദ്രേസൗമനസേസ്യാമ

അന്വയം:-

അങ്ഗിരസഃ
 അഥർവ്വാനഃ, ഭുഗവഃ — ഏതന്നാമകാഃ
 നഃ പിതരഃ നവഗ്വാഃ — അഭിനവഗമനയുക്താഃ,
 നൃതനവൽ പ്രീതിജനകാഃ
 സോമയാസഃ — സോമാഹ്വാഭവന്തി
 യജ്ഞിയാനാം തേഷാം — യജ്ഞാഹ്വാനാം തേഷാം
 സുമന്തേ വയം സ്യാമ — അനുഗ്രഹബുദ്ധൗ ഭവേമ
 (അപിച്ഛ) സൗമനസേ
 ഭദ്രേ അപി — സൗമനസ്യകാരണേ
 കല്യാണേ ഫലേപി സ്യാമ

അതും അംഗീരസ്സുകൾ, അമർത്യാകൾ, ദൃഢാകൾ എന്നീ നമ്മുടെ പിതാക്കൾ പുതുതായി വരുന്നവരായി. എപ്പോഴും പുതിയ പ്രീതിയുളവാക്കുന്നവരായി സോമാഹ്നരായി ഭവിക്കുന്നു. യജ്ഞയോഗ്യരായ അവരുടെ അനുഗ്രഹബലത്തിൽ നാം ഭവിക്കാവുന്ന അവരുടെ അനുഗ്രഹബലമെങ്കിലും നാം ഭവിക്കാവുന്ന മംഗളഫലത്തിലും നാം ഭവിക്കാവുന്ന

7 പ്രേഹ്ലിപ്രേഹ്ലിപ്രമിളിപ്രവ്യേഭി

ര്യത്രാനുപൂർവ്വേപിതരപരേതഃ

ഉദാജാനാസ്വയയാദേനാ

യമപശ്യാസി വർത്തമാനേവ

അന്വയം:-

(ഹേ മഹീപിത) യത്ര ന:

പൂർവ്വേ

— യസ്മിൻസ്ഥാനേ അന്യാകം
പുരാതനം

പിതര പരാ-ഇതഃ

— പരേതാഃ

പുവ്യേഭി: പമി-ഭി:

— അനാദികാലം

പ്രവൃത്തമാണൈ:

(അസ്ഥാനം) പ്ര ഇഹി,

പ്ര ഇഹി

— പ്രഗച്ഛ, ഗീഘ്രാണഗച്ഛ

(ഗത്വാ ച) സ്വയയാ

ദേനാ

— അതൃതാനേന ഭരണേന

രാജാനാ ഉദാ യമം ദേവം

വർത്തമാ

— രാജാനാവുഭവ യഥവർത്തമാനം

പശ്യാസി

— പശ്യ

അതും:- (നീണ്ട യജ്ഞത്തിനിടയിൽ യജമാനന്റെ മരണം സംഭവിക്കുമ്പോൾ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന മന്ത്രമാണിത്). അല്ലയോ അച്ഛ, എത്ര സ്ഥാനത്തു നമ്മുടെ പൂർവ്വന്മാരായ മൃതശ്വരന്മാരായവർ പോയോ, അനാദികാലം മുതലനഷ്ടിച്ചുപോയ മൃതശ്വരന്മാരുടെ അവസ്ഥയെ സ്ഥാനത്തെ പ്രാപിച്ചാലും, വേഗം പ്രാപിച്ചാലും പോയിട്ട്, അതൃതാനംകൊണ്ട് ഹരിക്കുന്നവരും

രാജാക്കളുമായ യമൻ, ദേവനായ വരണൻ എന്നീ ഇരുവരെക്കണ്ടാലും.

8 സങ്ഗച്ഛസ്വപിതൃഭിസ്സ്യയമേനേ
 ഷ്യാപുരേന്തനപരമേവ്യോമൻ
 ഹിതായാവദ്യംപുനരസ്തമേഹി
 സങ്ഗച്ഛസ്വതന്യാസുവച്ഛാഃ

അന്വയം:-

(ഹേ മദീയപിതഃ,
 തതസ്തപം) പരമേ

വി-ഓമൻ — ഉൽകൃഷ്ടേ സ്വഗ്ന്താവ്യേ സ്ഥാനേ
 സ്വഭൂതൈഃ

പിതൃ-ഭിഃ സം ഗച്ഛസ്വ — സങ്ഗമങ്ക്രുത
 യമേന

ഇഷ്ടാപുരേന്തന സ്ം — നിയതശ്രോതസ്സാന്തദാന
 ഫലേന സങ്ഗച്ഛസ്വ

(ഇഷ്ടാപുരേന്തന സഹ)

പുനഃ അവദ്യം ഹിതായ — പാപം ഹിതാ, പരിത്യജ്യ

അസ്തം ആ ഇഹി — വ്രിയമാനാവ്യങ്ഗ്വഹമാഗച്ഛ

(തതഃ) സു-വച്ഛാഃ തന്യാ

സം ഗച്ഛസ്വ — സുവച്ഛസാ (തൃതീയാത്ഥേ
 പ്രഥമാ) ശരീരേണ
 സങ്ഗച്ഛസ്വ

അർത്ഥം:-എന്റെ അച്ഛ, പിന്നെ, അവിടുന്ന് ഉൽകൃഷ്ടമായ സ്വഗ്ന്തത്തിൽ സ്വന്തം പിതൃക്കളോടു കൂടിച്ചേർന്നാലും. നിയതമായ ശ്രോതസ്സാന്തദാനഫലത്തോടു ചേർന്നാലും. പിന്നെ ഇഷ്ടാപുരത്തോടുകൂടി (ശ്രോതസ്സാന്തദാനഫലത്തോടുകൂടി) പാപം ഓരോ അകറ്റി വ്രിയമാനമെന്ന ഗൃഹം പ്രാപിച്ചാലും. പിന്നീട്, പ്രകാശമറ്റ ശരീരത്തോടു ചേർന്നാലും.

9 അപേതവിതവിചസ്പതാതോ

സാഹൃതംപിതരോലോകമക്രൻ

അഹോഭിരദ്ഭിരകന്യഭിന്ധൃതം

യമോദോത്യവസാനമസ്മൈ

അന്വയം:-

(ശൃഗാനേപൂർവ്വം സ്ഥിതാഃ ഹേ പിശാചാദയഃ)

അതഃ അപ ഇത	— ദഹനസ്ഥാനാദപഗച്ഛത
വി ഇത	— വിശേഷേണ ഗച്ഛത
വി സ്പത ച	— ഇദം സ്ഥാനം പരിത്യജ്യഭൂതരതം ദേശേഽഗച്ഛത ച
അസ്മൈ	— കൃത്യജമാനസ്യാത്മായ
പിതരഃ ഏതം ലോകം	
അക്രൻ	— ഇദം ദഹനസ്ഥാനം യമസ്യാജ്ഞ യാന്വകർവ്വൻ
യഃ അഹിഭിഃ അകന്യ-	
ഭിഃ, അൽഭിഃ	— ദിവസൈഃ, രാത്രിഭിശ്ച, അഭ്യക്ഷണോദകൈഃ
വി-അകതം	— ശോധിതം
അവ-സാനം അസ്മൈ	
ദോതി	— അന്ത്യം ദഹനസ്ഥാനമസ്മൈ ദത്തവാൻ

അർത്ഥം:-ശൃഗാനത്തിൽ മുഖ്യനിന്നിരുന്ന പിശാചാദികളേ.
നിങ്ങൾ ഈ ദഹനസ്ഥാനത്തുനിന്നു പോവുക, ഒഴിച്ചു പോവുക,
ഈ സ്ഥാനം വിട്ടു ദൂരെപ്പോവുക മറിച്ചു യജമാനനായി യമ
ന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് പരിശുദ്ധജ്ഞാക്കിയതാണീ സ്ഥാനം.
പകലിരവുകളിൽ വെളളം തളിച്ച് ശുദ്ധമാക്കപ്പെട്ട ഈ അന്ത്യ
സ്ഥാനം മറിച്ചു യജമാനനുവേണ്ടി യമൻ കൊടുത്തതത്രെ.

10 അതിദ്രവസാരമേയൗശ്വാന്റെ

ചതുരക്ഷൗശബലൗസാധുനാപമാ

അമാപിത്യന്മസുവിദത്രാളപേഹി

യമേനയേസധമാദമദന്തി

വ. 15

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) സാധുനാ

പമാ

സാരമേയൗ

— സമീചീനേന മാഗ്നേ

— സരമാനാമ ദേവശൂനീ, തസ്യും
പുത്രൗ

ചതുഃ-അക്ഷൗ

— ഉപരിഭാഗേ പുനരപ്യക്ഷി
ഭായംയയോഃ, തൗ

ശബലൗ ശ്വാന്റെ

അതി ദ്രവ

— നാനാവണ്ണൗശ്വാന്റെ
അതിക്രമ്യഗച്ഛ

അഥ യേ യമേന

സധ-മാദം

മദന്തി

— യേപിതരസ്സഹഷം

— മോദം പ്രാപ്തവന്തി

സു-വിദത്രാൻ പിതൃൻ

ഉപ ഇഹി

— സുഷ്വാഭിജ്ഞാംസ്താനപഗച്ഛ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, സരമയുടെ മക്കളും മേൽഭാഗത്തു് ഇരുകണ്ണുകളടക്കം നാലുകണ്ണുകളോടുകൂടിയവയും നാനാവണ്ണങ്ങളുമായ നായ്ക്കളെ അതിക്രമിച്ചു്, തൊടാതെ വന്നാലും, (ശവസംസ്കാരത്തിനുള്ള അഗ്നിയോടാണ് പറയുന്നത് യമന്റെ കൂടെ ഉബ്രനാടൻ നായ്ക്കളുണ്ടു്) പിന്നെ, യമനോടുകൂടി പിതൃക്കളേവർ ഹഷം പ്രാപിക്കുന്നുവോ, സൂക്ഷ്മജ്ഞാനികളായ അവരോടു്, അല്ലയോ അച്ഛ, ചേരുക.

11 യൌതേശ്വാന്റെയമരക്ഷിതാന്റെ

ചതുരക്ഷൗപഥിരക്ഷീതൃപക്ഷസൗ

താഭ്യാമേനപരിദേഹിരാജ

ന്മസ്വസ്തിചാസ്മാഅനമീവഞ്ചധേഹി

അന്വയം -

ഹേ രാജൻ, യമ, തേ,	— തവ
രക്ഷിതാരതേ, പഥി-	
രക്ഷി	— ഗൃഹസ്യ രക്ഷകേത, മാഗ്ഗ്സ്യ രക്ഷകേത
പതു-അക്ഷൗ	— അക്ഷിപതുഷ്ടയയുക്തൗ
സപക്ഷസൗ യൌ	
ശ്വാന്തൗ	— മനുഷ്യേഃ വ്യാപ്യമാന്തൗ ശ്വാന്തൗ വിദ്യേതേ
താഭ്യാം ഏനം പരി	
ഭേഹി	— ഏനം പ്രേതം രക്ഷാത്ഥം പ്രയച്ച
(ഭത്വാ) അസ്മൈ	
സ്വസ്തി ച	— ക്ഷേമമപി
അനമീവം ച ധേഹി	— രോഗാഭാവഞ്ച സമ്പാദയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ രാജാവായ യമ, അവിടേയ്ക്ക് ഗൃഹം രക്ഷിക്കുന്നവയും വഴി കാക്കുന്നവയും നാലു കണ്ണുള്ളവയും മനുഷ്യരാൽ കീർത്തിക്കപ്പെടുന്നവയുമായി ഇതനാജ്ഞങ്ങളല്ലൊ, അവയ്ക്ക് ഈ പ്രേതത്തിന്റെ രക്ഷയ്ക്കായേല്പിച്ചുകൊടുത്താലും. കൊടുത്തിട്ട്, ഈ മരിച്ച യജമാനന് ക്ഷേമവുമാരോഗ്യവുമുണ്ടാക്കിയാലും.

12 ഉത്രണസാവസ്യതുപാഉദംബരൈഃ
യമസ്യദുതൈർചരതോജനാഭാൻ
താവസ്മദ്യന്ത്യശയേസ്മര്യായ
പുനർഭാതാമസ്മദ്യേഹഭദ്രഃ.

അന്വയം -

ഉത-നസൗ	— ദീർഘനാസികായുക്തൗ
അസ്യ-തുപൌ	— പാകീയാൻ പ്രാണാൻ സ്വീകൃത്യന്തേ സ്മൃപ്യന്തൗ

ഉദംബലൗ യമസ്യ

ദുതൗ

— ഉദംബലൗ തസ്യശ്ചാനൌ

ജനാൻ അൻ ചരതഃ

— പ്രാണിനോലക്ഷീകൃത്യ
സർവ്വത്രചരതഃ

തൗ സൂര്യായ ദൃശയേ

— ഉഭയൗ തൗ സൂര്യസ്യ ദർശനാത്മം.

അദ്യേ ഇഹ ഭദ്രം അസം

— സമ്പ്രത്യസ്തിൻ കർമ്മണി
സമീചീനം പ്രാണം.

പുനഃ അസ്മദ്യം ദാതാം

— അദത്താം

അർത്ഥം.—നീണ്ട മുകളുള്ളവയും പരപ്രാണങ്ങളെ തേടിപ്പിടിച്ച്, അവകൊണ്ട് തൃപ്തിപ്പെടുന്നവയും അതിബലമുറവയുമായ യമന്റെ ദുതരായ ഇരുന്നാത്തുര, പ്രാണികളെ ഉന്നംവെച്ച് എങ്ങമലയുന്നു. ആ ഇരുന്നാത്തുര, ഈ യജ്ഞകർമ്മത്തിൽ യുക്തമായ പ്രാണനെ സൂര്യദർശനത്തിനായി നമുക്ക് തന്നെത്തുളളെ. (മരിച്ച യജമാനൻ തുടങ്ങിയ കർമ്മം മുഴുവിക്കുന്ന ആരക്കായസ്സുരുളളെ).

13 യമായസോമംസുനത

— യമായജ്ജഹതാഹവിഃ

— യമംഹിയജേഞോഗച്ഛ

— തൃഗ്നിദുതോഅർഘ്യാകൃതഃ

അന്വയം:—

(ഹേ പ്രതപിജഃ) യമായ

സോമം സുനത

— അഭീഷ്ണത

(ശ്രഥാ) യമായ ഹവിഃ

ജ്ജഹത

— അഗ്നൗ പ്രക്ഷിപത

അഗ്നി-ദുതഃ

— അഗ്നിർദുതോയസ്തിൻ, സഃ

അരം-കൃതഃ

— ബഹുഭീർദ്ദവൈശ്വരലഭ്യാകൃതഃ

യജ്ഞഃ യമം ഹ ഗച്ഛതി

— യമമേവ പ്രാപ്നോതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ പ്രതപിക്കുകളേ, യമനുവേണ്ടി സോമം സംസ്കരിക്കുക. യമനുവേണ്ടി ഹവിസ്സ് ഹോമിക്കുക. അഗ്നിയാകുന്ന ദുതനോടുകൂടിയതും പല ദ്രവ്യങ്ങളാൽ അലംകൃതവുമായ യജ്ഞം യമനെത്തന്നെയാണ് പ്രാപിക്കുന്നത്.

14 യഥായ്വൃതവ്യാപി
 ജ്ഞാതപ്രപ്തിഷ്ഠത
 സന്തോദേവേന്ധായമ
 ദ്വിപ്തായുഃപ്രജീവസേ

അന്വയം -

(ഹേ ഗുരുപിതഃ, യുയം)

യഥായ

വൃതവൽ ഹവിഃ

ജ്ഞാത

പ്രതിഷ്ഠത ച

ദേവേന്ധ സഃ

പ്രജീവസേ

നഃ ദ്വിപ്തഃ ആയുഃ ആ

യമൽ

— തന്നെ

— ആജ്യയുക്തം പുരോധാശാദികം
 ജ്ഞാത

— യഥാപ്രതിഷ്ഠാധാഞ്ച

— ദേവേന്ധ മദ്ധ്യേ ദേവോയമഃ

— പ്രകൃഷ്ടജീവനാത്മം

— അസൃദ്യം പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഗുരുപിതാക്കളേ, നൈവേദ്യത്തെ പുരോധാശാദിയെ യഥാമനോഹരമായി ഹോമിക്കുക അവിടുത്തെ ഉപസ്ഥാനം ചെയ്യുക ഉപാസിക്കുക ദേവന്മാരിടയിൽ ദേവനായ യമൻ പൂർണ്ണജീവിതത്തിനുവേണ്ടി നമുക്ക് ദ്വിപ്തായുസ്സു തന്നതളുടെ

15 യഥായഥധർമ്മതമം
 രാജേണഹവ്യജ്ഞാതന
 ഇദമഗ്രഹിദ്യേപൂർവ്വജേദ്യേ
 പൂർവ്വേദ്യേപ്രഥിക്തേദ്യേ

അന്വയം -

(ഹേ ഗുരുപിതഃ) രാജേണ

യഥായ

ധർമ്മതമം

— തന്നെ

— അതിഗന്ധന മധുരം

ഹവ്യം ജഹോതന — ഹവിർജുഹത
 പൂർവ്വ-ജേഭ്യഃ — സൃഷ്ട്യാവാദാവൽപന്നേഭ്യഃ
 (അത ഏവ) പൂർവ്വേഭ്യഃ
 പാമിക്രൽ-ഭ്യഃ ളഷി-ഭ്യഃ — ശോഭനമാർഗ്ഗകാരിഭ്യസ്തേഭ്യഃ
 ഇദം നമഃ (അസ്തു) — പ്രത്യക്ഷം നമസ്താരം വേതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഋത്വിജകളേ, രാജാവായ യമന്നവേ
 ണി ഏറ്റവും മധുരമായ ഹവിസ്സു ഹോമിക്കുക. സൃഷ്ടിയുടെ
 ആദ്യത്തിൽ ഉല്പന്നമായും അതുകൊണ്ടുതന്നെ പുരാതനമായും
 സന്മാർഗ്ഗകാരികളുമായ ളഷികൾക്കു് ഈ പ്രത്യക്ഷനമസ്താരം
 വേദിക്കട്ടെ.

16 ത്രികുട്രകേഭിഃപതതി

ഷളർവ്വീരേകമിദ് ബൃഹൽ

ത്രിഷ്ടുബ്ഗായത്രിചന്ദാംസി

സർവ്വാതായമആഹിതാ

വ. 16

അന്വയം:-

ത്രി-കുട്രകേഭിഃ — (ജ്യോതിർഗ്ഗൌരോരുതിതിയാഗ
 വിശേഷാസ്ട്രികുട്രകാഃ) താൻ
 (ഭിതീയാത്ഥേ തൃതീയാ)
 പതതി — യമസ്താൻ പ്രാപ്നോതി
 ഷദ് ഉർവ്വീഃ — ദ്യോഃ, പൃഥ്വിഃ, ആപഃ
 ഓഷധയഃ, അക്ഷഃ, സുന്ദതാ
 വാക്-ഇതി
 ഏകം ഇൽ ബൃഹൽ — ഏകമേവമപിജഗദ്യമഃ
 പ്രാപ്നോതി
 (കിഞ്ചയാനി) ത്രി-സ്തപ്
 ഗായത്രി ചന്ദാംസി — ത്രിഷ്ടുബ്ഗായത്ത്യാദീനി
 ചന്ദാംസി സന്നി
 സർവാ താ — സർവ്വാണി താനി ചന്ദാംസി
 യമേ ആഹിതാ — ഋത്വിജസ്തുതിത്വേനാ
 വസ്ഥിതാനി സന്നി

അർത്ഥം.—ജ്യോതിസ്സ്, ഗോവു, ആയുസ്സ് എന്നീ യാഗ വിശേഷങ്ങളെ യമൻ പ്രാപിപ്പിച്ചു. ദേവൻ, ഭൂമി, ജലം, സസ്യാദികൾ, സൂര്യൻ, പ്രിയസ്വതമായ വാക് എന്നീ ആദ്യ ഭൂമികളുമടങ്ങിയ മഹത്തായ ഒര ജഗത്തിനെ യമൻ പ്രാപി ക്കുന്നു. പിന്നെ, ത്രിഷ്യുപ്, ഗായത്രി മുതലായ മന്ത്രസ്തകൾ മുഴുവൻ പ്രതിപാദകളുടെ സ്തുതി വിഷയത്വംകൊണ്ട് യമകലാണ് വെക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്.

വർഗ്ഗം-17-18-19 യാമായനഗ്നജ്വലഃ പ്രാപി: ത്രിഷ്യുപ് ജഗത്യേവമസീ, പിതരോവേതാ

1 ഉദീരതാമവരൂഢപരാസ
ഉന്മദ്ധ്യഭാഃപിതരസ്തോമയാസഃ
അസൃംയതുയുരവ്വകാലാലത്താ
സ്തോനോവതുപിതരോഹവേഷ

അന്വയം:—

അവരേ പിതാ:	— ത്രിവിധേഷു പിതൃഷ്വധമാ,
	നികൃഷ്ടാ:
ഉത് ഇാരതാം	— ഉത്തമം ഹവി: പ്രാപ്യവതു
പരാസഃ ഉത്	— ശ്രൗതജ്വലമാനസ്തായ
	പിതൃത്വം പ്രാപ്താ: പിതാ: ഉത്
	ഇാരതാം
മദ്ധ്യഭാഃ ഉത്	— സ്തോമജ്വലമാത്രരതാം ഉത്
	ഇാരതാം
(തേ സർവ്വേഷുപ്യസ്മ	
ധീഷ്ഠേ) സോമയാസഃ	— സോമയാ അനുഗ്രഹപരാസ്തായ
യേ അവകാ:	— യേ പിതരോവകവദസ്മാസ
	ഹിംസാമകർവ്വതഃ
പ്രാ-ജനാ: അസൃം ഇഷ്ടാ:	— അസ്മദനുഷ്ഠിതം
	യജ്ഞജ്ഞാനതഃ, അസ്മദ്
	പ്രാപ്തം രക്ഷിതം പ്രാപ്തം

തേ പിതരഃ ഹവേഷു — അസ്മദീയേഷ്വാഹവാനേഷു
നഃ അവന്തു — അസ്മാൻ രക്ഷന്തു

അർത്ഥം.—പിതൃക്കൾ മൂന്നുവിധത്തിലാണ്—ഉത്തമമദ്ധ്യമാ
ധമന്മാർ. ശ്രോതകർമ്മങ്ങൾ യഥാവിധി അനുഷ്ഠിച്ച് പിതൃത്വം
പ്രാപിച്ചവരുത്തമന്മാർ; സ്മാർത്തകർമ്മങ്ങൾമാത്രം ചെയ്ത് പി
തൃക്കളായവർ മദ്ധ്യമന്മാർ; സംസ്കാരവികലന്മാരായി മരിച്ച്
വരധമന്മാർ ഇവിടെ മൂന്നുവിധം പിതൃക്കളെയും തല്പിക്കുന്നു.

(എന്റെ) പിതൃക്കളിലധമന്മാർ, നിത്യപ്പുനർ ഉത്തമഹ
വിസ്സിനെ പ്രാപിക്കട്ടെ. ഉത്തമന്മാർ ഉൽകൃഷ്ടഹവിസ്സിനെ പ്രാ
പിക്കട്ടെ. മദ്ധ്യമന്മാർ മഹത്തായ ഹവിസ്സിനെ പ്രാപിക്കട്ടെ.
എന്റെ വിഷയത്തിൽ ഉത്തമാധമമദ്ധ്യമന്മാരായ ആ പിതൃക്ക
ളെല്ലാം അനുഗ്രഹപരന്മാരാവട്ടെ പിതൃക്കളേവർ എങ്കൽ ഹിം
സാബദ്ധിയില്ലാത്തവരും ഞാനനുഷ്ഠിക്കുന്ന യജ്ഞത്തെ (ശ്രാദ്ധ്യ
ത്തെ) അറിയുന്നവരും എന്റെ പ്രാണനെ രക്ഷിക്കാൻ പ്രാപ്ത
മാണോ, ആ പിതൃക്കൾ എന്റെ വിളികൾ കേട്ട് എന്നെ രക്ഷി
ക്കട്ടെ.

2 ഇദംപിതൃഭ്യോനമോഅസ്ത്വദ്യ

യേപൂർവ്വാസോയ ഉപരാസന്തയഃ

യേപാർത്ഥിവേരജസ്യാനിഷ്ത്താ

യേവാന്തനംസുവൃജനാസുവിക്ഷ

അനവയം:—

പൂർവ്വാസഃ	— യജമാനാൽ പൂർവ്വമുൽപന്നാഃ, ഭ്യേഷ്ടഭ്രാതൃപിതൃപിതാമഹാദയഃ
യേ ഇതയഃ	— പിതൃലോകം പ്രാപ്താഃ
യേ ഉപരാസഃ	— യേചാന്യേ യജമാനാൽ പരമുൽപന്നാഃ, കനിഷ്ടഭ്രാതൃ പുത്രാദയഃ ഇതയഃ
യേ പാർത്ഥിവേ രജസി	— അപ്യന്ത്യേ പ്രഥിവി സംബന്ധി നി രജോഗുണകാര്യേസ്ഥിൻ കർമ്മണി

ആ നി-സത്താഃ	— ഹവിസ്വീകർത്തുമാഗത്യോപവിഷ്യാഃ
യേ വാ സ-വൃജനാസു	— കേചിദന്യേ ബന്ധുവഗ്നരൂപാഃ പിതരഃ ധനസമൃദ്ധ്യശ്രാദ്ധാദി കർമ്മപരാസു
(വൃജ്യതേ, പരിത്യജ്യതേ ഭാരീദ്ര്യമനേനേതി വൃജനം ധനം) വിക്ഷു	— ബന്ധുരൂപാസു പ്രജാസ്ഥാനിഷത്താഃ
(തേജസ്സർവ്വേഷ്ടേ) പിതൃ-ഭ്യഃ അഭ്യ ഇദം നമഃ നൃനം അസ്യ	— അസ്മിൻ കമ്മണി നൃനമസ്യ

അർത്ഥം.-ഞാൻ ജനിച്ചും മുമ്പുള്ളവായ ഏട്ടൻ, അച്ഛൻ, മുത്തച്ഛൻ മുതലായ ഏവർ പിതൃലോകം പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ, എന്നിങ്ങനെയും പിറന്ന ഏവർ (അനുജന്മാർ, പുത്രന്മാർ മുതലായവർ) പിതൃത്വം പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ, മറ്റേവർ. ഔമമായി രാജസമാധിയിരിക്കുന്ന ഈ കമ്മത്തിൽ ഹവസ്വീകാരത്തിനായി വന്നിരിക്കുന്നുണ്ടോ, ബന്ധുവഗ്നരൂപന്മാരായ പിതൃക്കളേവർ കഴിവുകൊണ്ട് ശ്രാദ്ധാദികളിൽ തല്പരന്മാരായ ഞങ്ങളെ വിഷയികരിച്ചിവിടെ വന്നിരിപ്പുണ്ടോ, ആവിധമുള്ള ഏല്ലാ പിതൃക്കൾക്കും ഈ ശ്രാദ്ധകമ്മത്തിൽ നമസ്കാരം തീർച്ചയായും വേദിക്കട്ടെ

3 ആഹം പിതൃന്മസ്യ വിദത്രാ അവിഥ്സി

നപാതഞ്ച പിക്രൂണഞ്ച വിഷ്ണോഃ

ബഹിഷദോ യേ സ്വധയാ സുതസ്യ

ജ്ഞപിത്വസ്മഹാഗമിഷ്യാഃ

അന്വയം. -

ആഹം സ-വിദത്രാൻ	— യജമാനോഹം മദീയാം ഭക്തി-സുഷുജാനതഃ
പിതൃൻ അവിഥ്സി	— ആഭിമുഖ്യേന ലബധവാതസ്മി
വിഷ്ണോഃ നപാതം ച	— വ്യാപിനോ യജ്ഞസ്യ വിനാഗഭാവഞ്ച

വി-ക്രമണം ച	— വിശേഷേണ പ്രവൃത്തി. ച ലബ്ധവാന്നസി
യേ (പിതരഃ) ബഹി- സഭഃ	— യാഗങ്ക്രതാപ്രേത്യ പിതൃലോകം പ്രാപ്താഃ
തേ ഇഹ ആ-ഗമിഷ്വാഃ	— അസ്തിൻ കർമ്മണ്യതിശയേനാ ഗതാഃ
സ്വധയാ സുതസ്യ പിതഃ—	പുരോധാശാഭ്യന്നേന അഭിഷുതസ്യ സോമാന്നസ്യ
ആ ഭജന്ത	— സേവന്തേ, ഉപയുഞ്ജന്തേ

അർത്ഥം.—യജമാനനായ (ശ്രാദ്ധമുട്ടുന്ന) ഞാൻ എന്റെ ഭക്തിയെ നല്ലപോലെയറിയുന്ന പിതൃക്കളെ നേരിട്ടു ലഭിച്ചവനായി, വ്യംപിയാ യജ്ഞത്തിന്റെ അവിനാശിത്വവും ഉൽക്കഷ്ഠവും സിദ്ധിച്ചവനായി, പിതൃക്കളേവർ യാഗംചെയ്തു മരിച്ച് പിതൃത്വം പ്രാപിച്ചവരാണോ, അവർ ഈ കർമ്മത്തിൽ പൂർണ്ണമായി സന്നിധാനംചെയ്ത് സ്വധയോടുകൂടി സംസ്കരിച്ച സോമാന്നം സ്വീകരിക്കുന്നു, അനുഭവിക്കുന്നു.

4 ബഹിഷഭഃപിതരൗത്യഗ്രർവ്വാ
ഗിമാവോഹവ്യാചക്രമാജ്ഞധം
തആഗതാവസാശന്തമേനാ
മാനശ്ശംയോർരപോഽധാത

അന്വയം:—

ഹേ ബഹി-സഭഃ പിതരഃ,—	ബഹിഷി സീദന്തഃ പിതരഃ, അർവ്വാക് ഉതീ	— അർവ്വാചീനാനാമസ്മാകം രക്ഷാ ഭവന്തീഃ കർത്തവ്യാ
വഃ ഇമാ ഹവ്യാ ചക്രമ	— ഏതാനി ഹവിഃഷി സമ്പാദിതവന്തഃ	
(താനി) ജ്ഞധം	— സ്വീകരത	

- തേ ശം-തമേന അവസാ — ഹവിർജുപുവന്തോ യുയം
സുഖതമേന രക്ഷണേന
നിമിത്തഭൂതേന
- ആ ഗത — ആഭിമുഖ്യേനാസ്മാൻ
പ്രാപ്തത
- അഥ നഃ ശം യോഃ — അനന്തരമസ്മദ്യേ സുഖം,
ഭവവിയോഗം
- അരപഃ ദധാത — പാപരഹിതം ദത്ത

അർത്ഥം.-ഈ യജ്ഞ (ശ്രാദ്ധ) സ്ഥലത്തിരിക്കുന്ന പിതൃക്കളേ, നവീനനാരായ, പുതിയ തലമുറക്കാരായ ഞങ്ങളുടെ രക്ഷണം നിങ്ങൾക്ക് കരുതവ്യമാകുന്ന വോന്മാക്കുവേണ്ടി ഈ ഹവിസ്സുകൾ ഒരുക്കിയിരിക്കുന്നു, അവയെ സ്വീകരിച്ചാലും ഹവിസ്സിനെ സ്വീകരിച്ച നിങ്ങൾ സുഖതമമായ രക്ഷണത്തിനുവേണ്ടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും അന്നന്തരം ഞങ്ങൾക്ക് സുഖസിദ്ധിയും ഭവനിവൃത്തിയും പാപരഹിതമായി നല്കിയാലും.

5 ഉപ്തതാഃപിതരസ്സോമയാസോ

ബഹിഷ്യേന്യനിധിഷ്ഠിയേഷ്യ

തത്ത്വഗമന്തതത്ത്വഹസ്ത്രവ

ന്വധിബ്രൂവന്തതേവന്വസ്മാൻ

വ 17

അന്വയം -

സോമയാസഃ പിതരഃ — സോമയാഃ അസ്മദനുഗ്രഹപരാസ്തേ

ബഹിഷ്യേന്യനിധിഷ്ഠിയേഷ്യ

നി-ധിഷ്ഠ

— യാഗാഹേന്യ തൃപ്തികരേന്യ
നിധിസദൃശേന്യ ഹവിസ്സു

വിമം

നിമിത്തഭൂതേന്യ സൽസു

പ-മുതാഃ -

തതഃ ച

— അസ്മാഭിരാഹുതാഃ പിതരഃ

— ആഗച്ഛന്ത

(ആഗത്യ ച) തേ ഇഹ

ശ്രവത്തു

— അസ്മിൻകർണ്ണാസ്മാഭിഃ
പ്രയുക്താസ്തുതീശ്ശൃണുവത്തു

(ശ്രുത്വാ ച) അധി

ബ്രുവത്തു

— 'സാധുരയം യജമാന'
ഇത്യാദരേണ കഥയത്തു

തേ അസ്മാൻ അവത്തു

— താദൃശാഃ പിതരോരക്ഷത്തു

അർത്ഥം—എങ്കൽ അനുഗ്രഹപരന്മാരായ പിതൃക്കൾ, യാഗാർത്ഥങ്ങളും തൃപ്തിപ്രദങ്ങളും അമൃലൃതകൊണ്ട് നിധിസദൃശങ്ങളുമായ ഹവിസ്സുകളെ സമർപ്പിച്ചുകൊണ്ട് തൽസ്വീകാരത്തിനായി എന്നാൽ വിളിക്കപ്പെടുന്നു. ആ പിതൃക്കളാഗമിച്ചു, ഈ ശ്രാദ്ധകർമ്മത്തിൽ എന്റെ സ്തുതികളെ കേൾക്കട്ടെ. കേട്ടിട്ട് 'ഈ യജമാനൻ (ശ്രാദ്ധകർത്താവ്) നല്ലവനാ'ണെന്ന് പ്രശംസിക്കട്ടെ. അപ്രകാരമുള്ള പിതൃക്കൾ നമ്മെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

6 ആച്യാജാനദക്ഷിണതോനിഷ

ദ്വേമം യജ്ഞമഭിഗൃണീതവിശ്വേ

മാഹിംസിഷുപിതരഃ കേന്ചിന്നോ

യദപ്രാഗ്ഗൃഹപുരുഷതാകരാമ

അന്വയം:—

ഹേ പിതരഃ വിശ്വേ

ജാന ആ-അച്യ

ദക്ഷിണതഃ നി-സദ്യ

ഇമം യജ്ഞം അഭി ഗൃണീത—

— സർവ്വേ യുഗം ഭൂമൗ നിപാത്യ

— ദക്ഷിണപാശ്വേ ഉപവിശ്യ

— അസൃഭിയം യജ്ഞമഭിഷ്വൃത

— "സുഗുണോയം യജ്ഞ" ഇതി

പ്രശംസത

(അപി ച) വഃ യൽ ആഗഃ—

— യവയോഃ കിഞ്ചിൽ കർമ്മ
വൈശ്വന്യജനിതമപരാധം

അഥാ കരമാ — മനുഷ്യത്വേനഹേതുനാകൃതവന്തഃ
 നന കേന ചിതീ
 പൃപരാധേന്യ നഃ മാ
 ിംസിഷ്യ — മാവധിഷ്യ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ പിതൃക്കളേ, നിങ്ങളെല്ലാവരും ഭൂമിയി
 ിറങ്ങിവന്ന് തെക്കുഭാഗത്തിരുന്നതല്ലി എന്റെ ഈ യജ്ഞത്തെ
 ശ്രദ്ധഞ്ഞു പ്രീതിപൂർവ്വം സഗുണമെന്ന് പ്രശംസിച്ചാലും.
 ശ്രാദ്ധാനം സ്വീകരിച്ച് ശ്രാദ്ധമണ്ണുനവൻ 'സുസ്വാദിതം' എ
 ന്ന പറയാറുണ്ട്.) പിന്നെ നിങ്ങൾക്ക് ഞങ്ങളിൽനിന്ന് കർമ്മ
 ലോപപരമായി വല്ല അപരാധവും സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ,
 അത് മനുഷ്യത്വം മൂലം ഞങ്ങൾ ചെയ്തപോയതാണ് അത്തരം
 വല്ല അപരാധംകൊണ്ട് ഞങ്ങളെ ക്ഷേപിപ്പിക്കരുതേ, ഉപദ്രവി
 ക്കരുതേ.

7 ആസീനാസോഅരുണിനാമുപസ്ഥം

രയിന്ധത്തോശുഷേമർത്യായ

പുത്രേഭ്യഃപിതരന്യസ്യവസവഃ

പ്രയച്ഛതതനുഹോജ്ജന്ധാത

അന്വയം:—

അരുണീനാം ഉപ-സ്ഥം — ആരോചനാനാം ജ്വാലാനാം
 സമീപസ്ഥാനേ, വേദാം

ആസീനാസഃ — ഉപവിഷ്വാ യുയം

ഭാശുഷേ മർത്യായ രയി.

ധന്ത — ഹവിദ്ഭാത്രേ യജമാനായ
 ധനം ദത്ത

ഹേ പിതരഃ, തസ്യ

പുത്രേഭ്യഃ — യജമാനസ്യ പുത്രേഭ്യഃ

വസവഃ പ്ര യച്ഛത — പ്രദത്ത

തേ (യുയം) ഇഹ ഊജം

ധോത — അസ്മഭേദേ കർമ്മണി ധനം
 നിയത്ത

അർത്ഥം.-പ്രകാശിക്കുന്ന അഗ്നിജാലകളുടെ സമീപത്തു് വേദിയിൽ ഇരിക്കുന്ന നിങ്ങൾ ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനായ എനിക്കു് ഐശ്വര്യമരുളിയാലും. അല്ലയോ പിതൃക്കളേ, നിങ്ങൾ യജമാനന്റെ (എന്റെ) മക്കൾക്കും പുഷ്പിയെ അരുളിയാലും. ഈ കർമ്മത്തിങ്കൽ പുഷ്പിയുണ്ടാക്കിയാലും.

8 യേനഃപൂർവ്വേപിതരസ്സോമ്യാസോ

നൃഹിരേസോമപീഥംവസിഷ്ഠഃ

തേഭിര്യമസ്സംരരാണോഹവിഃ

ഷ്യശന്നശഭിഃപ്രതികാമത്തു

അന്വയം:-

സോമ്യാസഃ	— സോമസമ്പാദിനഃ
വസിഷ്ഠഃ,	— വസതുതമാഃ, കൃതാച്ഛാദനാഃ
നഃ യേ പൂർവ്വേ പിതരഃ	— അസ്മാകം പൂർവ്വജാഃ
സോമ-പീഥം അന-	
ഉഹിരേ	— സോമപാനമാനപൂർവ്വേണ ദേവേഭ്യശ്ച പിതൃഭ്യശ്ച ദത്തവന്തഃ
ഉശൻ യമഃ	— പിതൃഭിസ്സഹ സംഭോഗങ് കാമയമാനഃ പിതൃപതിഃ
ഉശൽ-ഭിഃ തേഭിഃ	— യഥേന സഹസംഭോഗങ് കാമയമാനൈരസ്മദഭീഭയൈഃ പിതൃഭിസ്സഹ
സം-രരാണഃ ഹവിഷി	— രമമാണഃ അസ്മാഭിദൃത്താനി ഹവിഷി
പ്രതി-കാമം അത്തു	— കാമങ്ക്വാമംപ്രതി, യാനി യാനി ഹവിഷി കാമയതേ, താനി താനി ഭക്ഷയതു

അർത്ഥം.-സോമസമ്പാദികളായി വസ്രാച്ഛാദിതരായ ഞങ്ങളുടെ പൂർവ്വപിതാക്കളേവർ ക്രമമനുസരിച്ച് ദേവന്മാർക്കും പിതൃക്കൾക്കും സോമപാനം കൊടുത്തിരുന്നവോ, യഥനമൊത്തു് സുഖ

ഭോഗകാമന്മാരായ അവരുമായി സുഖാദികളനുഭവിക്കുവാൻ കാമിക്കുന്ന പിതൃപതിയായ യമൻ ഞങ്ങൾ നല്കിക ഹവിസ്സുകളെ, സുഖോപേതനായി, കാമാനുകൂലം ഭക്ഷിക്കട്ടെ (വസുമാർ ച്ചാദിതന്മാരെണന്നതിന്നു് ചൈദികാചാരമനുസരിച്ചു് വസുധാരണം ചെയ്യുന്നവരെണന്നർത്ഥം.)

9 യേതാതുഷ്ഠേവത്രാജേഹമാനാ

ഹോത്രാവിദസ്സോമതഷ്ടാസോഅക്കൈഃ

ആഗേയാഹിസുവിദത്രേദിൻർവ്യാ

കസത്യൈകവൈപിതൃദിഃഘർമ്മസഭിഃ

അന്വയം:-

ദേവ-ത്രാ ജേഹമാനാ: — ദേവാൻ ക്രമേണ ഗച്ഛന്തഃ,
ക്രമേണ ദേവത്വം പ്രാപ്താഃ
ഹോത്രാ-വിദ: — യജ്ഞാൻ സമ്യക്കർത്തും
വേദിതാര:

അക്കൈഃ

സ്സോമ-തഷ്ടാസ: — അച്ഛന്നീയൈസ്സോതൈഃ
സ്സോമാനാം സമ്യക്കർത്താര:

യേ തതുഷ്ഠ: — തൃപ്യന്തി

സു-വിദത്രേദിഃ, സത്യൈ: — സുവിദതൈഃ, അവിസംവാദിഭിഃ

കവൈപി തൃ-ദിഃ — കവിഭിഃ, മേധാവിഭിരൈസ്സുഗ്ധ

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം)

അർവ്വാങ് — അസുഭദിമുഖം

ഘർമ്മസഭി-ഭിഃ ആ യാഹി — യജ്ഞസാദിഭിരാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-ക്രമത്തിൽ ദേവത്വം പ്രാപിച്ചവരും യജ്ഞനിർവ്വഹണപണ്ഡിതന്മാരും ഹന്തീയ സ്സോത്രങ്ങൾകൊണ്ടു് സ്തുതിക്കുന്നവരുമായ പിതൃക്കളേവർ ഏതൻ സംഗ്രഹാണോ, ഭാനശീലരും ഏതിൻ പായാത്തവരും മേധാവികളുമായ ആ പിതൃക്കളോടു കൂടി അല്ലയോ അഗ്നേ, യജ്ഞാഗ്യാത്രവുമായി എനിയ്ക്കുളീമുഖനായി വന്നാലും.

10 യേസത്യാസോഹവിരഭോഹവിഷ്ണു
 ഇന്ദ്രേണദേവൈസ്സരഥന്ധാനാഃ
 ആഗേയാഹിസഹസ്രദേവവന്ദൈഃ
 പരൈഃപൂർവ്വൈഃപിതൃഭീഷ്മസഭാഭീഃ

വ. 18

അനവധം:-

സത്യാസഃ യേ

ഹവിഃ-അഭഃ

— സത്യാ യേ പിതരഃ ഹവിഷോ
 ക്ഷേയിതാരഃ

ഹവിഃ-പാഃ

— പാനയോഗ്യസ്യ ഹവിഷഃ
 പാതാരഃ

ഇന്ദ്രേണ ദേവൈഃ സ-രഥം

ധാനാഃ

— സമാനമേകം രഥം ധാരയന്തഃ

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം)

സഹസ്രം

— സഹസ്രേണ, ബഹുഭീഃ

ദേവ-വന്ദൈഃ

— ദേവസംബന്ധിഭിസ്സോത്രൈ
 ര്യക്തഃ

പരൈഃ, പൂർവ്വൈഃ

പിതൃ-ഭീഃ

— പരകാലീനൈഃ, പൂർവ്വകാലീ
 നൈഃ പിതൃഭിസ്സഹ

ഘർമ്മസൽ-ഭീഃ ആ

യാഹി

— യജ്ഞസാദിഭിര്യക്തആഗച്ഛ

അർത്ഥം.-സത്യശീലന്മാരായ പിതൃക്കളേവർ ഹവിസ്സു ക്ഷേ
 ക്ഷണവർഷം പാനയോഗ്യമായ (സോമാദി) ഹവിസ്സു കടിക്കുന്ന
 വർഷം ഇന്ദ്രനോടു ദേവന്മാരോടുമൊപ്പം ഒരേ തേരിൽ സഞ്ചരി
 ക്കുന്നവരുമാണോ, ദേവസ്സോത്രയുക്തന്മാരും അനന്തരകാലീന
 ന്മാരും പൂർവ്വകാലീനന്മാരുമായ ആ പിതൃക്കളോടുകൂടി, അല്ല
 യോ അഗ്നേ, യജ്ഞാശ്ചാത്രവുമായി വന്നാലും.

11 അഗ്നിഷ്വാതതാപിതരഹ്ണഹഗ്ച്യത
 സദസ്സദസ്സദതസുപ്രണീതയഃ
 അതാഹവിഷിപ്രയതാനിബഹ്വി
 ഷ്യമാരയി.സർവ്വവീരദധാതന

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നി-സ്വാതതാഃ

പിതരഃ . — ഏതന്നാമകാഃ പിതരഃ, ഐയം

ഇഹ ആ ഗച്യത — ഇഹസന്നിഹിതാ വേത

(ആഗത്യപ) ഹേ സു-

പ്രണീതയഃ — അഭിപുഷിത പ്രണയനാഃ

സദഃ-സദഃ സദത — തത്ര തത്രസ്ഥാനേ യഥേഷ്ട
 മുപവിശത

(ഉപവിശ്യപ) ബഹ്വിഷി

പ്ര-യതാനി — ശുചീനി

ഹവിഷി അതത — ക്ഷേയത

അഥ സർവ്വ-വീരം — സർവ്വൈർവീരൈഃ

പുത്രപൗത്രൈരുരുപേതം

രയി. ദധാതന — ധനമസൂഭ്യദത്ത

അർത്ഥം.-അഗ്നിഷ്വാതതന്നാമകരായ പിതൃക്കളേ. നിങ്ങൾ ഈ പിതൃകൾക്കു്ത്തിൽ വന്നാലും. പുഷിച്ചു് വരുത്തപ്പെട്ടവരേ. നിങ്ങൾ യഥേഷ്ടം അതാതു സ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്നു് തിരിയാലും. ഇതേ ന് ബഹ്വിസ്സികൾ (സകുലാർജ്ജുനമെന്ന കശാസ്മരണത്തിൽ) സമർപ്പിച്ച ശുചികളായ ഹവിസ്സുകളെ ക്ഷേപിച്ചാലും. അതിന്നു ശേഷം ഞങ്ങൾക്കു് വീരപുത്രപൗത്രാദികളോടുകൂടിയ ധന സമൃദ്ധിയെത്തന്നാലും. (അതിന്റെ ലബ്ധിജ്ഞായനുഗ്രഹിച്ചാലും.)

12 താമസം ഇതിനോടനുബന്ധം
 വാടകവ്യയം സുരഭിണി കൃത്യം
 പ്രദാനം പിതൃഭൃത്യസ്വയം തേജസ്വ
 നാഭിതപദേവ പ്രയത്നം ഹവിഷം

അനന്തം:-

ഹേ ജാതവേദഃ, അഗ്നേ, — ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
 ഇതിതഃ തപഃ ഹവ്യാനി — അസ്താഭിസ്തതോസ്തഭിയാനി
 ഹവിഷം
 സുരഭിണി കൃത്യം — സുഗന്ധീനി കൃത്യം
 അവാഢ് — വഹനങ്ക്രതവാൻസി
 (കൃത്യം) പിതൃഭ്യഃ പ്ര
 അദാഃ — തേഭ്യഃ പ്രയച്ച
 തേ സ്വധയാ അക്ഷൻ — സ്വധാകാരേണഭത്തം
 ഹവിരഭതു
 ഹേ ദേവ, തപഃ (അപി)
 പ്രയത്നം — പ്രയത്നസമ്പാദിതാനി
 ഹവിഷം അഭി — ഭക്ഷ്യ

അർത്ഥം:- സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ. എന്നാൽ സ്തുതനായ
 അവിടുന്ന് എന്റെ ഹവിസ്സുകളെ സുഗന്ധികളാക്കി ഏറ്റെടു
 ത്തു, പിതൃക്കൾക്ക് കൊടുത്താലും. ആ പിതൃക്കൾ സ്വധാകാര
 മായ ആ ഹവിസ്സ് ഭക്ഷിക്കട്ടെ. അല്ലയോ ദേവ, എന്നാൽ
 പ്രയത്നസമ്പാദിതങ്ങളായ ആ ഹവിസ്സുകളെ അവിടുന്നു മുര
 ക്കൊണ്ടാലും.

13 യേചേഹപിതരോ യേചനേഹ
 യാചാവിദ്യായാ ച ന പ്രവിദ്യം
 തപഃവേതമയതിതേജാതവേദ
 സ്വധാഭിര്യജ്ഞം സകൃതഞ്ജയസ്വ

അസ്യ ത്വചഃ മാ

ചിക്ഷിപഃ

— ഇതസ്യതോവിക്ഷിപ്തം

മാകന്ത

ശരീരം മാ

— ശരീരമപി വിക്ഷിപ്തം മാകന്ത

യദാ (ത്വം) ശൃതം കൃണവഃ — പക്ഷം, സുഗന്ധങ്ക്രമിഷ്യസി

അഥ ഈം ഏനം

— അദൈനം പ്രേതം

പിതൃഭ്യഃ പ്ര ഹിണതാൽ — പിതൃസമീപേ പ്രേതയ

അതഃ. അല്പയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, ഈ പ്രേതത്തെ (കൃതദേഹത്തെ) കരിച്ച് മഷിപോലെയാക്കരുത്. സന്തപിപ്പി ജ്ഞാതത്. ഇവന്റെ തൊലി അങ്ങിങ്ങു വലിച്ചു നീക്കരുത്. ശരീരവും മുറിഞ്ഞു ചിന്നരുത്. ശവം ചെന്നു സുഗന്ധമുണ്ടാവു സ്വാം, അവിടുന്ന് ഈ പ്രേതത്തെ പിതൃക്കൾക്കുവേണ്ടി സമീപമെത്തിച്ചാലും. (ചിതാഗ്നിയോടാണിതു പറയുന്നത്.)

2 ശൃതം യദാ കർസി ജാതവേദോ

മേമേനം പരിഭത്താൽ പിതൃഭ്യഃ

യദാ ഗച്ഛാത്യസ്മിന്നിതി മേതാ

മഥാ വേദാനാം വശനീർവാതി

അന്വയഃ:-

ഹേ ജാതവേദഃ,

— ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,

യദാ ശൃതം കർസി

— യദാ പ്രേതശരീരം

പക്ഷങ്ക്രമിഷ്യസി

അഥ ഈം ഏനം

— അദൈനം

പിതൃഭ്യഃ പരിഭത്താൽ

— പ്രയച്ച

യദാ ഏതാം അസ്യ-

നീതി.

— അയം പ്രേതോഗ്നിനാകൃതം

പ്രാണസ്യ നയനം

ഗച്ഛാതി

— പ്രാപ്നോതി

അഥ വേദാനാം വശ-

വോതി

— അഥ വേദാനാം വശം

പ്രാപിതോവേതി

അർത്ഥം:-സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഈ പ്രേത ശരീരം വെന്താൽ ഇവനെ പിതൃക്കൾക്കു കൊടുത്താലും. അഗ്നിയാൽ, പ്രാണൻ നീക്കപ്പെട്ട് പോകുമ്പോൾ, ഇവൻ ദേവന്മാർക്കു കീഴിലെത്തുന്നു.

3 സൂര്യഞ്ചക്ഷുഗ്ദ്ധതുവാതമാത്മാ
 ദ്യാഞ്ചഗച്ഛപൃഥിവീഞ്ചധർമ്മാ
 അപോവാഗച്ഛയദിതത്രതേഹിത
 മോഷധീഷുപ്രതിതിഷ്ഠാശരീരൈഃ

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രേത, ത്വദീയം)

ചക്ഷുഃ സൂര്യം ഗച്ഛതു

— ചക്ഷുരിന്ദ്രിയമാദിത്യം
 പ്രാപ്നോതു

— പ്രാണോവായുങ്ഗച്ഛതു

ആത്മാ വാതം

(അപിചത്വമപി)

ധർമ്മാ

— സൂര്യതേന

— ദിവം വാ (ച ശബ്ദോവാത്മേ)

യദി ദ്യാം ച

— പൃഥിവീം വാ പ്രാപ്താഹി

പൃഥിവീം ച ഗച്ഛ

— അന്തരീക്ഷലോകം വാ ഗച്ഛ

അപഃ വാ ഗച്ഛ

— തവകർമ്മഫലമന്തരീക്ഷേ

തത്ര ഹിതം തേ

സ്ഥാപിതം.

മോഷധീഷു ശരീരൈഃ

പ്രതി തിഷ്ഠ

— ശരീരാവയവൈസ്ഥിതിതോഭവ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രേതമേ, നിന്റെ കണ്ണ് സൂര്യനെ പ്രാപിപ്പിക്കട്ടെ. പ്രാണൻ വായുവിനെ പ്രാപിപ്പിക്കട്ടെ. പിന്നെ നീ സൂര്യതം കൊണ്ട് ഒന്നകിൽ ദ്യാവിനെയോ ഭൂവിനെയോ പ്രാപിച്ചാലും, അല്ലങ്കിലന്താരിക്ഷലോകത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. അവിടെ, അന്താരിക്ഷലോകത്തിലാണല്ലോ നിന്റെ കർമ്മഫലം വരുത്തപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. സന്ത്യാമികളിൽ ശരീരാവയവങ്ങളോടുകൂടി നിന്നാലും. (ഭൂവിനെയോ എന്നതുകൊണ്ട് പുനർ ഇതും സൂചിതമാക്കുന്ന വിചാരിപ്പാം.)

4 അജോഭാഗസ്തപസാതന്തപസ
തന്തശോചിസ്തപതന്തശോചിഃ
യാസ്തേശിവാസ്തന്തോജാതവേഷ
സ്താഭിർവൃഹൈനംസുകൃതാമൃലോകം

അന്വയം:-

ഹേ ജാതവേഷേ, അജാ
ഭാഗഃ

— സർവ്വജ്ഞാഗേ, ജനനരഹിതോ
ഭാഗോയത്തത്മാസ്തി

(ത്വദീയേന) തപസാ തം

തപസ

— താപനേന തപ്തദൃക്ത

തേ ശോചിഃ

— തവ ശോകരേതൂർജാലാ
വിശേഷഃ

തം തപതു

— തം ഭാഗം സംസ്കരോതു

തേ യാഃ തന്വാഃ ശിവാഃ

— സുഖഹേതവഃ, ന തു താപപ്രഭോഃ

താഭിഃ ഏനം

— തന്തഭിഃ പ്രേതം

സുകൃതാം ലോകം ഉ വഹ — ശോഭനകമ്മണാം ലോകമേവ
പ്രാപയ

അർത്ഥം:- അല്പയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, (ഈ പ്രേതത്തിന്റെ) ജനനരഹിതമായ ഭാഗത്തെ, ആത്മാവിനെ തപിപ്പിച്ചാലും അവിടുത്തെ പ്രകാശരേതുമായ ജാല ആ ഭാഗത്തെ സംസ്കരിക്കട്ടെ പിന്നെ, അവിടുത്തെ ഭാസിക്കുന്ന തേജസ്സ് ആ ഭാഗത്തെ സംസ്കരിക്കട്ടെ അവിടുത്തെ താപപ്രഭങ്ങളല്ലാത്ത, ചൂടിയനാത്ത, സുഖാവഹങ്ങളായ അവയവങ്ങളുണ്ടല്ലോ, അവയാൽ പ്രേതത്തെ സുകൃതികളുടെ ലോകം തന്നെ പ്രാപിപ്പിച്ചാലും.

5 അവസൃജപനരഗേപിതൃഭ്യോ

യസ്തന്തേഹ്യശ്ചമന്തിസ്വധാഭിഃ

ആയുർവൃസ്താനുപവേതുശേഷ

സ്സന്ദഗ്ദ്ധതാനന്തോജാതവേഷഃ

അന്വയം:-

ഹേ ജാതപേദഃ, അഗ്നേ,	— ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
യഃ തേ ആഹുതഃ	— യഃ പ്രേതസ്ത്വ ചിന്തേ മന്ത്രേണ സമപ്തിതസ്സൻ
സ്വധാഭിഃ ചരതി	— സ്വധാകാരസമപ്തിതൈരുദകാഭി ഭിശ്ചരതി
(തം പ്രേതം) പിതൃഭ്യഃ പുനഃ അവ സൃജ	— ഭൂയഃ പ്രേരയ
(അയംപ്രേതഃ) ആയഃ വസാനഃ	— ജീവനമാച്ഛാദയൻ, ആയുഷായുക്തഃ
ശേഷഃ ഉപ വേതു	— ശിഷ്യമാണമസ്ഥിലക്ഷണം ശരീരമുപാഗച്ഛതു
(തവപ്രസാദാൽ) തന്വാ സം ഗച്ഛതാം	— ശരീരേണ സങ്ഗതോഭവതു

അർത്ഥം:-സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, യാതൊരു പ്രേതം അവിടുത്തെ ചിന്തയിൽ സമന്ത്രം സമപ്തിപ്പെട്ടവനായി സ്വധാകാരങ്ങളോടുകൂടിയ ജലാദികളൊത്തു ചരിക്കുന്നുവോ (തീലോദകം പിണ്ഡം മുതലായവയോടുകൂടി സഞ്ചരിക്കുന്നുവോ), ആ പ്രേതത്തെ പിതൃക്കളോടുകൂടി വിട്ടാലും. ഈ പ്രേതം ആയുസ്സൊത്തവനായി ശേഷിച്ച ഏല്യകൊണ്ടുള്ള ശരീരത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ. അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ ശരീരത്തോടു ചേരട്ടെ.

6 യത്തേകൃഷ്ണശ്ചകനആതുരോഽ

പിപീലസ്സപ്തതവാശ്വാപഃ

അഗ്നിഷ്ടഭിശ്ചാദഗദബ്കൃണോതു

സോമശ്ചയോബ്രാഹ്മണാആവിവേശ

അന്വയം:-

(ഹേ മൃതശരീര,) തേ യതീ— തവസംബന്ധി യദബ്ഗം
കൃഷ്ണഃ ശകനഃ ആതുരോഽ — ക്ഷാമഹ്വസ്വത്തുനവാൻ
(തഥാ) പിപീലി. സപ്തഃ — പിപീലികാസസ്തോവാ

- ത വാ ശ്വാപദഃ — ശ്വശൃഗാലാദിർച്ചാ, ഏതേഷാ
മന്യതോയദിതുന്നപാൻ
ദിഗ്വീടാൻ അഗ്നിഃ തൽ — താദൃഗ്ദീപ്തം
നഗദഃ കൃണോതു — ദോഷരഹിതങ്ക്രോതു,
സംസ്കരോതു
(തഥാ) യഃ ബ്രാഹ്മണാൻ
ആ-വിവേശ — ഋഗ്വിശാദീൻ പ്രവിഷ്യാൻ
(തൽ) സോമഃ ച — ദേവതാരൂപസ്സംസ്കരോതു

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഗവമേ, നിന്റെ യാതൊരു ഭാഗം കാക്ക
കൊത്തി മുറിച്ചോ ഉറമ്പോ, പാമ്പോ, നായ, കുറുക്കൻ മുതലാ
യവയോ, മറ്റു മൃഗങ്ങളോ കടിച്ചുകുറിച്ചോ, ആ അംഗത്തെ, അ
ഗ്നി, ദോഷരഹിതമാക്കട്ടെ, സംസ്കരിക്കട്ടെ. അതുപോലെ
ഋഗ്വിഷ്ണു മുതലായവരിൽ പ്രവേശിച്ച ദേവതാരൂപനായ സോ
മൻ അതു സംസ്കരിക്കട്ടെ.

7 അഗ്നേർവൃച്ഛപരിഗോഭീവൃയസ്യ
സംപ്രോണ്ണുഷപീവസാമേദസാച
നേതാധൃഷ്ടാസാമർഹ്വചാനോ
ഭൃഗ്വിധക്ഷ്യൻപൃഷ്ഠംവതാനേ

അന്വയം:-

- (ഹേ പ്രേത,) അഗ്നേഃ
വന്ത — ജാലാരൂപങ്ക്വപം
ഗോഭീഃ പരിവൃയസ്യ — അനുസ്മരണീഗോപച്ഛന്നാപരിത
സ്സംഗ്രഹ
(കിഞ്ച) പീവസാ
മേദസാ ച — സ്ഥൂലേന മേദസാ ച
സം പ്ര ഊണ്ണുഷപ
— ആച്ഛാദയ
(ഏവങ്ക്രതേസതി)
ഗരസാ ധൃഷ്ടഃ — തേജസാ ധർമ്മശീലഃ
ദർഹ്വചാനഃ — അത്യർത്ഥം ഹൃഷ്യൻ

അ. 7 അ. 6 വ. 21

ഭൃഷ്ട വി-ധക്ഷ്യൻ — ശൃഷ്ടി, പ്രഗത്ഭഃ,
സ്പീകരിഷ്യന്നഗ്നിഃ

താ ന ഇൽ പരി- — നൈവസർവ്വതോവിസ്താരയതി
അങ്ഖയാതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രേതമേ, അഗ്നിയുടെ ജാലയാകുന്ന കവചത്തെ, പുറന്തിമുട്ടിയ കാളത്തോലിനാൽ മറയ്ക്കുക. കൂടാതെ, സ്ഥൂലമായ മേടസ്സാൽ നന്നായി മുടുക. അപ്രകാരം ചെസ്സാൽ ഏറ്റവും ഹർഷിക്കുന്നവനും ഊക്കേറാ് സ്പീകരിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നി നിന്നെ മുഴുവൻ വ്യാപിക്കുകയില്ല.

8 ഇമമഗ്നേചമസത്താവിജിഹ്വരഃ
പ്രിയോദേവാനാമുതസോമ്യാനാം.
ഏഷയശ്ചമസോദേവപാന
സ്താസ്മിന്നേവാഅമൃതാമാദയന്തേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ദേവാനാം	
ഉത സോമ്യാനാം പ്രിയഃ	— ഇദ്രാദിനാം സോമാഹ്ണാം
	പിതൃണാഞ്ച പ്രിയഭൃതഃ
ഇമം ചമസം	— പ്രണീതാപ്രണയനം
മാ വി ജിഹ്വരഃ	— മാ വിചാലീഃ
(കിഞ്ച) യഃ ഏഷഃ	
ചമസഃ ദേവ-പാനഃ	— ദേവപാനസ്ഥാനീയോഭേതി
തസ്മിൻ അമൃതാഃ ദേവാഃ	— മരണവർജിതാദേവാഃ
	പിതരശ്ച
മാദയന്തേ	— ഹവൈഃ കവൈശ്ചഹൃഷ്ടാ ഭവന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ദേവന്മാർക്കും സോമാഹ്ണന്മാരായ പിതൃക്കൾക്കും പ്രിയമായി പ്രണീതയെന്ന ഓടത്തൊക്കെണ്ടുന്ന ഒന്നു ഈ ദിവ്യവർഗ്ഗത്തെ ഇളക്കിമറിയ്ക്കരുതേ. ഈ വാലൻമാരിക ദേവന്മാർക്ക് കഴിക്കാനുള്ള സോമപാത്രമാകുന്നു. അതിൻ മരണരഹിതരായ ദേവന്മാരും പിതൃക്കളും ഹവ്യങ്ങളാലും കവ്യങ്ങളാലും ഹർഷിക്കുന്നു.

അ. 7 അ: 6 വ. 22

അന്വയം:-

യ: ക്രവ്യ-അൽ അഗ്നി: — മാംസഭുഗ്ഗ്നി:
 വ: ഗൃഹം പ്ര-വിവേശ — യഷ്ടാകണ്ഠഗൃഹം പ്രവിഷ്ഠവാൻ
 പിതൃ-യജ്ഞായ ഇമം
 ഇതരം — തദർത്ഥമന്യം ഹവ്യവാഹം
 ജാത-വേദസം പശ്യൻ — അഗ്നിം പര്യായോചയൽ
 തം ദേവം ഹരാമി — ക്രവ്യാദം ഗൃഹാൽ ബഹിർ
 നിഷക്രാമയാമി

(തഥാ സതി ക്രവ്യാദാൽ

പരോഗ്നി:) പരമേ

സധ-സ്ഥേ

സ: ഘർഷം ഇന്ദ്രാൽ

— ഉൽകൃഷ്ടേ സഹസ്ഥാനേ

— ഘർഷൈ: പിതൃഭിസ്സഹിത: -

പ്രാപ്നോതു

അർത്ഥം-മാംസഭുക്കായ അഗ്നി നിങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്നു. പിതൃയജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി ഹവിസ്സേന്തുന മറ്റേ അഗ്നിയെ പരിഗണിച്ചുകൊണ്ട്, ആ (മാംസഭുക്കായ) ദേവനെ ഞാൻ പുറത്താക്കുന്നു. ആ നിലയിൽ മാംസഭുക്കല്ലാത്ത മറ്റേ അഗ്നി പ്രവൃത്തിമെന്ന ഹവിസ്സ് പാനം ചെയ്യുന്ന പിതൃക്കളോടുകൂടി ഉൽകൃഷ്ടമായ സ്ഥാനം പ്രാപിക്കട്ടെ.

11 യോഅഗ്നി:ക്രവ്യവാഹന:

പിതൃന്യക്ഷദ്രതാപ്യ:

പ്രേദഹവ്യാനിവോചതി

ദേവേഭ്യശ്ചപിതൃഭ്യഃ

അന്വയം:-

ക്രവ്യ-വാഹന: യ:

അഗ്നി:

ഋത-വ്യ: പിതൃൻ ഇത്

യക്ഷൻ

— കവ്യസ്യ വോഡായോഗി:

— സത്യേന വൃദ്ധാംസ്താൻ യജതി

(സോഹി:) ഹവ്യാനി

ദേവേഭ്യ: ച

പിതൃഭ്യ: ആ

പ്ര വോചതി ഉ

— തേഷാം (ആകാശസ്സമുച്ചയേ)

— യുഷ്മഭിരം മയാനിതാനീത്യേവ
പ്രബ്രവീതു

അർത്ഥം:—(ഇവിടെ ക്രവ്യവാഹനം എന്നാണ് മൂലം. സായ
ണാചാര്യർ അർത്ഥം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് കവ്യവാഹനം എന്ന് അ
ക്ഷരം മാററി എടുത്തിട്ടാണ്. അപ്രകാരമായാലർത്ഥം കൂടുതൽ
യോജിക്കുന്നു.)

കവ്യമെന്ന ഹവിസ്സു് വഹിക്കുന്ന യാതൊരഗ്നി സത്യ
ത്താൽ വെളിച്ച പിതൃക്കളെ യജിക്കുന്നവോ, ആ അഗ്നി ദേവ
ന്മാർക്കും പിതൃക്കൾക്കും ഹവിസ്സു കൊണ്ടുചെന്നു് 'ഇതാ ഹവി
സ്സുകൾ ഞാൻ കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു' എന്നു പറയട്ടെ.

12 ഉശന്തസ്ത്വാനിധീമ

ഹ്യുശന്തസ്ത്വമിധീമഹി

ഉശന്തസ്ത്വആവഹ

പിതൃസ്ഹവിഷേതാത്വേ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) ഉശന്ത: സ്വാ— കാമയമാനാവയം സ്വാ.

നിധീമഹി — കാമാർത്ഥം സ്ഥാപിതവന്ത:

ഉശന്ത: സം ഇധീമഹി — വയം സന്ദീപയാമ:

(സ്വമപി) ഉശൻ — ഹവിരാദികളു്കാമയമാന:

ഉശന്ത: പിതൃൻ — ആഗ്നതുകാമാൻ പിതൃനസ്തിൻ
യജേണ

ഹവിഷേ അതവേ

ആ വഹ

— അസ്മാഭി: പ്രൗതം ഹവിരജ്ഞ
മാനയ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ (അനുഗ്രഹം) കാ
മിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ അഭീഷ്ടസ് (1)

ച്ചിരിക്കുന്നു. അഭീഷ്ടകാമന്മാരായ ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. അവിടന്നും ഹവിസ്സു മുതലായതിഷ്ഠപ്പെടുന്നവനായി, വരാനാഗ്രഹിക്കുന്ന പിതൃക്കളെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഞങ്ങളാലൊരുക്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സുൾക്കൊള്ളാനായി ആനയിച്ചാലും.

13 യന്ത്ഥമഗേസമഹേ
സ്തമുനിർവ്വാപയാപനഃ
കിയാംബത്രരോഹതു
പാകദുർവ്വാവ്യല്ലശാ

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ, ത്വം	— പിതൃഭഹനകാലേ
യം സം-അഭഹഃ	— യന്ദേശം സമ്യക് ദഗ്ധവാനസി
തം ഉ പുനഃ നി വാപയ	— തഥേവ പുനശ്ശുദ്ധീകര
അത്ര കിയാംബു	— കിയൽ പ്രമാണമുദകം യസ്മിൻ തൽ പുഷ്കരിണ്യാദികം
രോഹതു	— ഉൽപാദ്യതാം
(കിഞ്ച) വി-അല്ലശാ	— വിവിധശാഖാ
പാക-ദുർവ്വാ	— പരിപക്വദുർവ്വാചോൽപദ്യതാം

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗേ, പിതൃഭഹനവേളയിൽ യാതൊരു സ്ഥലത്തെ അവിടന്നും കരിച്ചുവോ അതിനെ വെള്ളത്താൽ വീണ്ടും ശുദ്ധീകരിച്ചാലും. അവിടെ കറച്ചെങ്കിലും വെള്ളമുള്ള ഒരു തടാകമുണ്ടാക്കപ്പെട്ടെ. പിന്നെ, പടന്നത്തെളിഞ്ഞു മുത്ത കറകളും മുളയ്ക്കട്ടെ.

14 ശീതികേശീതികാവതി
ഘാഭീകേശ്വാഭീകാവതി
മണ്ഡുകൃഗ്വസുസഞ്ജ്ഞ
ഇമംസ്വഗ്നിഹഞ്ച

അന്വയം -

ഹേ ശീതികേ,	— ശൈത്യയുക്തേ
ഹേ ശീതികാ-വതി,	— ശീതിക: ശൈത്യയുക്താദാഷ ധയാ, തപതി,
ഹേ ഫ്ലാദികേ	— ഫ്ലാദയിത്രീ,
ഹേ ഫ്ലാദികാ-വതി,	— ആഹ്ലാദകഫലപുഷ്പൈശ്വര്യ ഭക്തേ പൃഥിവീ,
മണ്ഡുകയാ	— വൃഷ്ടിപ്രിയയാ മണ്ഡുകസ്രീയാ
സു സം ഗമഃ	— സുഷുസന്ദഗ്ദ്ധസ്വ
(തതഃ) ഇമഃ അഗ്നിം സു	
ഹിഷയ	— സുഷുപ്തോദയ

അതഃ-തണുപ്പറമ്പളം തണുപ്പിയന്ന സന്യാദികളോടു കൂടിയവളും ആഹ്ലാദിപ്പിക്കുന്നവളും ആഹ്ലാദകരങ്ങളായ ഫലവൃക്ഷങ്ങളോടു ചേർന്നവളായ ഭൂമി, അവിടുന്ന് മഴയിൽപ്പെടുന്ന പെൺതവളയോടു ചേർന്നാലും (മഴപെയ്തപ്പിടന്ന് തണുപ്പൊരാലും) പിന്നെ ഈ അഗ്നിയെ നന്നായി ഹിഷിപ്പിച്ചാലും (ഈ സൂക്തം പതിന്നാലാം സൂക്തത്തിൽ എട്ടാം പ്രകാരമുതൽ പതിനാറു കൂടിയ പ്രകാരമുണ്ടു തുടച്ചതാണ് അതിന്നിടയിൽ പതിനഞ്ചാം സൂക്തം പിതൃസൂക്തമായി വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രം)

വർഗ്ഗം.—23—24—25—യാതായനോദേവഗ്രന്ഥാഃ ജന്മി: ത്രിഷ്ടംഭരണഷ്ടംഭരണ മന്ദരസി, സരണപുഷ്പാസരസ്വതയാസ്സോമാദേവതാ

- 1 തപശ്വാദഹിത്രേപഹതുങ്ക്തേനോതി
തീദംവിശ്വംഭുപനംസമേതി
യമസ്യമാതാപത്യഹൃമാനാ
മഹോജായാവിവസ്വതോനനാശ

അന്വയം:-

ത്വഷ്ടാ ഭൂമിത്രേ	— (ഘഷ്ട്യന്തേ ചതുർഥി) ഭൂമിതുഃ സരണ്യ നാമികായാഃ
വഹതുഃ കൃണോതി ഇതി	— വിവാഹഃ കരോതി, ഏതേന ഹേതുനാ
ഇദം വിശ്വം ഭുവനം സം ഏതി	— സർവ്വം ഭൂതജാതം സമാഗമൽ
പുരി-ഉഹ്യമാനാ	— വിവസ്വതോഭോധവ്യാ
യമസ്യ മാതാ	— തസ്യ യമധാശ്വ മാതാ
മഹഃ വിവസ്വതഃ ജായാ	— മഹതസ്സ്യ ഭാര്യം സരണ്യഃ
നനാശ	— ഉത്തരാനു കരൂൻ പ്രതി നഷ്ടാ അഗച്ഛൽ

അർത്ഥം:-ത്വഷ്ടാവെന്ന ദേവൻ തന്റെ സരണ്യ എന്ന മകളുടെ വിവാഹം നടത്തുന്നു. ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതം മുഴുവൻ അതിന്നെത്തിച്ചേർന്നു. വിവസ്വാനാൽ പരിണയിക്കപ്പെടുന്നവളായി, യമന്റെയും യമിയുടെയും അമ്മയും വിവസ്വാന്റെ ഭാര്യയുമായ സരണ്യ ഉത്തര കരുഭേശങ്ങളിൽ മറഞ്ഞുപോയി.

2 അപാഗൃഹണമൃതാമർത്യേഭ്യഃ

കൃതപീസപ്ണ്ണാമഭ്യർത്വീവസ്വതേ

ഉതാശ്വിനാവഭരദ്യത്തഭാസി

ഭദ്രഹാഭ്യോമിഥുനാസരണ്യഃ

അന്വയം:-

അമൃതാഃ	— മരണധർമ്മരഹിതാമേതാഃ സരണ്യം
മർത്യേഭ്യഃ	— മനുഷ്യേഭ്യഃ, തദൽപത്യർത്ഥം
അപ അഗൃഹൻ	— അപഗൃഹിതവന്തഃ, സംവൃത വന്തഃ, ദേവാ ഉപനീതവന്തഃ
(കിഞ്ച) സ-വണ്ണാഃ	— സരണ്യസദൃശീമന്യാം സ്ത്രീയഃ
കൃതപീ വിവസ്വതേ അഭ്യഃ	— ദേവാഃ പ്രായച്ഛൻ

- ഉത അശ്വിനൗ അഭരതീ — സ്വാശ്വരൂപിണീ സാന്നു
സോദരോ ഗർഭതാപഭരതീ
- യതീ — യദാ സാമോപതിഭ്യോഃ അശ്വരൂ
പാത്മനാ സംഭോഗകാലേതേഃ
പതിതം
- ആസിന്ദി, തത് — തദാശ്വിനൗ മനയാമാസ
(തഥാ) സരണ്യുഃ ദ്വാ
മിഥുനാ — ദ്വൗമിഥുനൗ, യായമ്യൗ
അജനാതി ഉ — സൃഗന്വതി, ന്നിതപത്യേവ
(യഥാ സരണ്യുനാമികാമധ്യമസ്ഥാനാദേവതാമാധ്യമേഗ്നിഃ
മാധ്യമികാവാചഞ്ചോത്പാദിതപതി)

അർത്ഥം.-അമരയായ ഈ സരണ്യുവിനെ മനഷ്യർക്കുവേണ്ടി, അവരുടെ ഉൽപത്തിയ്ക്കായൊളിപ്പിച്ച് ദേവന്മാർ കൊണ്ടുപോയി. സരണ്യുവിന് ഇല്ലാത്തപയായ ദൈവാത സ്ത്രീയെ ഉണ്ടാക്കി ദേവന്മാർ വിവസ്വാനെ കൊടുത്തു. കതിരയുടെ രൂപം പുണ്ട സരണ്യു സ്വന്തം വയററിൽ ഗർഭത്തായി അശ്വികളെ ധരിച്ചു. കതിരയെയാണ് ഭാര്യായെന്നാക്കുകയും സംഭോഗകാലത്തിൽ ശുക്ലം പതിച്ചപ്പോഴാണ് അശ്വികളെ ഉൽപാദിപ്പിച്ചത്. അതിന്നുശേഷം സരണ്യു ഇരട്ടകളായ യായമികളെപ്പറ്റി. (അല്ലങ്കിൽ, സരണ്യു എന്ന മധ്യസ്ഥാനദേവത മാധ്യമികാഗ്നിയെയും മാധ്യമിക വാക്കിനെച്ചുരുടിപ്പാദിപ്പിച്ചു.)

3 പുഷ്യാത്വേതശ്ചയാവയതുപ്രവിദോ
നനഷ്ടപശൂർഭവ്നസ്യശോപാഃ
സതൈതേഭ്യഃപരിഭദന്പിതൃഭ്യോ
ഗ്നിർഭേദേഭ്യസ്സവിഭക്തിയേഭ്യഃ

അർത്ഥം:-

(ഹേ കൃതശരീര,) വിദോൻ — സർവ്വജ്ഞാനാനു
അനഷ്ട-പശുഃ — അവിനശ്യരപശുക്കൾ, യസ്മിൻ
സർവ്വേപശവസ്തിഷ്ണന്തി സഃ

ഭവനസ്യ ഗോപാഃ	— ഭൂതജാതസ്യ ഗോപയിതാ
പുഷാ ത്വാ ഇതഃ പ്ര	
ച്യവയതു	— അസ്സാല്പോകാദിത്തമ
	ലോകൺഗമയതു
(കിഞ്ച) സഃ ഏതേഭ്യഃ	
പിതൃഭ്യഃ ത്വാ	— ത്വാം
പരി ദദൽ	— പ്രയച്ഛതു
(ത്വാ) അഗ്നിഃ സുവിദ	
ത്രിയേഭ്യഃ ദേവേഭ്യഃ	— ശോണേജ്ഞാനേഭ്യസ്തേഭ്യസ്താം
	പരിദദൽ

അർത്ഥം.—അല്പയോഗവമേ, എല്ലാമറിയുന്നവനും നശിക്കാത്ത പശുക്കളൊത്തവനും (പുഷാവികലാണം എല്ലാ പശുക്കളും നിലക്കൊള്ളുന്നതു്.) സർവ്വഭവനത്തിനും രക്ഷകനുമായ പുഷാ വു് നിന്നെ ഈ ലോകത്തിൽനിന്നു് ഉത്തമലോകത്തിലേയ്ക്കു അയക്കട്ടെ. നിന്നെ ഈ പിതൃക്കൾക്കു് കൊടുക്കട്ടെ. പിന്നെ അഗ്നി, സുവിജ്ഞാതനായ ദേവന്മാർക്കു് നിന്നെ കൊടുക്കട്ടെ.

4 ആയുർവ്വിശ്വായുഃപരിപാസതിത്വാ

പുഷാത്വാപാതുപ്രപഥേപുരസ്താൽ

യത്രാസതേസ്യകൃതോയത്രതേയയ

സ്തത്രത്വാദേവസ്ത്വിതാഭയാതു

അന്വയം:—

(ഹേ മൃതശരീര,) വിശ്വ-

ആയുഃ ആയുഃ	— സർവ്വത്രഗമനശീലോവായുഃ
	(വകാരലോപശ്ചമാന്ദസഃ)
ത്വാ പരി പാസതി	— ത്വാം പരിപാതു
പ്രപഥേ പുരസ്താൽ	— പ്രകടമാഗ്നേ, സ്വാഗ്നേ സർവ്വേഷാം
	പ്രഥമമേവവർത്തമാനഃ
പുഷാ ത്വാ പാതു	— പ്രചിതം യജമാനം ത്വാ രക്ഷതു
സ്യകൃതഃ യത്ര ആസതേ	— സകൃതകർമ്മാണോയസ്മിന്ദേശേ
	തിഷ്ഠന്തി

യത്ര തേ യഃ	— സകൃതഃ പ്രാപ്തഃ
തത്ര ദേവഃ സവിതാ	— സർവ്വസ്യ പ്രേതക ആദിത്യഃ
ത്വാ ധോതു	— ത്വാനിധാതു

അർത്ഥം.—അല്പയോ ഗവമേ, എന്തും ചാരിച്ചുന്ന വായു നിന്നെ പരിരക്ഷിക്കുളള ഉഷ്ണവായുക്കളോടുകൂടിയ സർവ്വത്തിൽ ഏതൊരു രൂപത്തിൽ നില്ക്കുന്ന പുഷ്പവും മറിച്ച യന്മാനനായ നിന്നെ രക്ഷിക്കുളള പുനൃകർമ്മാക്കളെപ്പിടയുണ്ടോ, ഏവിക്കെയെത്തിട്ടുണ്ടോ, അവിടെ ദേവനായ, സർവ്വപ്രേതകനായ സവിതാവും നിന്നെ ഇത്തരമെ

6 പുഷ്പമാആശാത്നം വേദസർവ്വം
 സ്തോത്രം സ്മാത്ത് അഭയതമേനനേഷൽ
 സ്വസ്തിദാതാ ആജ്ഞിസ്സർവ്വവിരോ
 പ്രയച്ഛൻ പുരഷ്ണപ്രജാനൻ

വ 23

അന്വയം —

പുഷ്പം ഇമാഃ സർവ്വഃ

ആശാഃ — പ്രാപ്യാദിദിശഃ

അനു വേദ — ആനപുര്യേണ ജാനാതി

(ഏവം സതിതതോയജമാനഃ പുത്രമുഖേന ബ്രവീതി)

സഃ അസ്മാൻ അഭയം —

തമേന — അത്യന്തം ഭയരഹിതേന
 മാർഗ്ഗേണ

സ്വസ്തിദാഃ, ആജ്ഞിഃ — കല്യാണസ്യഭാതാ,
 ആഗതദീപിഃ

സർവ്വവിരഃ അപ്ര-

യച്ഛൻ നേഷൽ — സർവ്വൈർവ്യീരൈരഭപേതഃ
 അപ്രമാദ്യൻ നയതു

പ്ര-ജാനൻ — അസ്മാകം ഫലാഫലേ
 വിജാനാനസ്സൻ

-(സ) പുരഃ ഏത — പുറത്തു നിന്നു

അത്ഥം.-പുഷ്പാവു കിഴക്കേ മുതലായ എല്ലാ ദിക്കുകളെയും ക്രമത്തിലറിയുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടെ, മരിച്ച യജമാനൻ പുത്രൻ മുഖേന പറയുന്നു. 'എന്നെ ഏറ്റവും ഭയരഹിതമായ മാഗ്ഗത്തിലൂടെ മാഗ്ഗഭാതാവും പ്രകാശം പുണ്ടവനും എല്ലാ വീരന്മാരോടും കൂടിയവനും പിഴപററാത്തവനുമായ അവിടുന്ന് നയിക്കട്ടെ. എന്റെ കർമ്മങ്ങളുടെ ഫലഫലങ്ങൾ വേണ്ടപോലെ അറിയുന്നവനായി അവിടുന്ന് മുമ്പിൽ നടക്കട്ടെ' '(മുൻ-നാലു-അഞ്ചു-ഋക്കുകൾ കഴിഞ്ഞ സൂക്തത്തിലെ മൃതയജമാന വിഷയത്തോടു യോജിക്കുന്നു.)

6 പ്രപഥേപഥാമജനിഷ്പുഷാ

പ്രപഥേദിവഃപ്രപഥേപൃഥിവ്യഃ

ഉദേശേദിപ്രിയതമേസധസ്ഥേ

ആചപരാചപരതിപ്രജാനൻ

അന്വയം:-

പഥാഃ	— അന്തരീക്ഷഗമനമാഗ്ഗാണാം മദ്ധ്യേ
പ്ര-പഥേ	— യഃ പ്രകൃഷ്ടഃ പന്ഥാസ്തി, തത്ര
പുഷാ അജനിഷ്പ	— സുഗതി പ്രാപണാത്ഥം മവസ്ഥിതഃ
(തഥാ) ദിവഃ പ്ര-പഥേ	— പ്രകൃഷ്ടേ മാഗ്ഗേവസ്ഥിതഃ
(തഥാ) പൃഥിവ്യഃ പ്ര-പഥേ	— തത്തൽ കർമ്മാണി പ്രവർത്തനാത്ഥമവസ്ഥിതഃ
(സപുഷാ) പ്രിയ-തമേ സധ-സ്ഥേ	— സർവ്വമസൃഷ്ടതമേ, സർവ്വേഷാം സഹാവസ്ഥാനേ
ഉദേ അദി ആ ചരതി ച	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവദിലക്ഷ്യാദി മുഖ്യേന ചരതി ച (സൂക്തകർമ്മണാ മനോലബ്ധരതി)

- (തഥാ) പ്ര-ജാനൻ — അനേനേദേയം കർമ്മകൃതം, അസ്യ കർമ്മണം ഫലമിദമിതി ജാനാനഃ
- പരാ ച — ദൃഷ്ട്വർമ്മണാം പ്രതികൂലഞ്ച ചരതി

അർത്ഥം.-അന്തരിക്ഷമാർഗ്ഗങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ യാതൊരുതും കൃഷ്ണമാർഗ്ഗമുണ്ടോ, അവിടെ നല്ലപഴിക്കു നയിക്കാനായി പുഷാ വു നില്ക്കുന്നു. അതുപോലെ ദ്യോവിലെ ഉത്തമമാർഗ്ഗത്തിലും അവിടെനിന്നു നില്ക്കുന്നു. അതാതു കർമ്മങ്ങളുടെ പ്രചരണത്തിനായി ഭൂവിലെ പ്രകൃഷ്ട മാർഗ്ഗത്തിലുമവിടുന്നു നില്ക്കുന്നു. ഏവമേവേവം പ്രിയമായി, സഹവസിക്കുന്ന ദ്യാവാപൃഥിവീകളിൽ വരെ ഉന്നം വെച്ചു, ആ പുഷാവു സകൃതകർമ്മാക്കൾക്കുതലമായി ചരിക്കുന്നു. പിന്നെ, ഓരോരുത്തരുടെയും കർമ്മവും കർമ്മഫലവുമറിയുന്നവനായി ദൃഷ്ടകർമ്മാക്കൾക്കു പ്രതികൂലമായും ചെല്ലുന്നു. (ഈ ഭൂമി പ്രത്യക്ഷമായിട്ടല്ലെങ്കിലും മറ്റു ഭൂമിയിൽ പരഞ്ഞ വിഷയത്തോടു ചേർന്നിരിക്കുന്നു.)

7 സർസ്വതീന്ദ്രേവനോഹവന്തേ

സർസ്വതീന്ദ്രേവനോഹവന്തേ

സർസ്വതീം സകൃതോന്തോഹവന്തേ

സർസ്വതീം സകൃതോന്തോഹവന്തേ

അന്വയം:-

ദേവ-യന്തഃ	— ദേവാൻ യഷ്ടേയം കാമയമാനാഃ
സരസ്വതീം ഹവന്തേ	— മദ്ധ്യസ്ഥാനദേവതാം കർമ്മാ വയവത്പായാഹവന്തി
തായമാനേ അധ്യരോ	— സൂരിഭിർഹവിഭിശ്ച വിസ്തീര്യമാണേ യജേതേ
സരസ്വതീം	— താം യജന്തി
സ-കൃതഃ സരസ്വതീം	
അഹവന്തേ	— പുണ്യകർമ്മാണസ്താം ഫലപ്രദാനായാഹവന്തേ

സരസ്വതി ഭാഗ്യശേഷം — ഹവിർത്തവതേ യജമാനായ
 വാര്യം ഭാഗ്യം — വരണീയം കർമ്മഫലം.
 പ്രയച്ചതു

അർത്ഥം:-ദേവന്മാർക്ക് യാഗം ചെയ്യാൻ ഇച്ഛിക്കുന്ന യജമാനന്മാർ കർമ്മാഗ്രപൂർത്തിയ്ക്കായി മദ്ധ്യസ്ഥാന ദേവതയായ സരസ്വതിയെ വിളിക്കുന്നു. അതുപോലെ സ്തുതികൾ കൊണ്ടും ഹവിസ്സുകൾ കൊണ്ടും വിസ്തരിക്കപ്പെടുന്ന യജ്ഞത്തിൽ സരസ്വതിയെ പൂജിക്കുന്നു. പുണ്യകർമ്മാക്കൾ ഫലപ്രദാനത്തിനായി സരസ്വതിയെ വിളിക്കുന്നു. സരസ്വതി ഹവിർത്താവായ യജമാനന് വരണീയമായ കർമ്മഫലം പ്രദാനം ചെയ്യട്ടെ.

8 സരസ്വതിയാസരഥം യയാഥ
 സ്വധാഭിദ്ദേവിപിതൃഭിമ്മദന്തി
 ആസദ്യാസ്തിൻബഹിഷിമാദയസ്വാ
 നമീവാഇഷആധേഹ്യസ്മേ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവി, സരസ്വതി, യാ
 സരഥം — യാ രഥം സഹ, സമാനേന
 രഥേന യുക്തം യഥാ ഭവതി
 തഥാ
 പിതൃഭിഃ സ്വധാഭിഃ — തൈസ്സഹകവ്യലക്ഷണൈ
 രണൈഃ
 മദന്തി യയാഥ (സാ രഥം) അസ്തിൻ-
 ബഹിഷി — വേദ്യാസ്തരണേ
 ആ-സദ്യ മാദയസ്വാ — ഉപവിശ്യ ഹവിർഭിസ്മൃത്വാ
 ഭവ
 (തതസ്തപം) അനമീവാഃ
 ഇഷഃ — ആരോഗ്യജനനാനൃണാനി
 അസ്മേ ആ ധേഹി — അസ്മഭ്യം പ്രയച്ച

അർത്ഥം-അല്ലയോ ദേവി, സരസ്വതി, യാതൊരവിടന്നു പിതൃക്കളോടു കൂടി കവ്യാന്നമാസ്വാദിച്ച് ഹർഷയുക്തയായി ഒരേ തേരിൽ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ വന്നപേരുന്നവോ, അപ്രകാരമുള്ള അവിടന്ന് ഈ യജ്ഞവേദിയിലെ ദോഷ്യരണത്തിലിരുന്നതല്ല, ഹവിസ്സുകളാൽ സന്തൃപ്തയായാലും എന്നിട്ട്, ഞങ്ങൾക്കവിടന്ന് ആരോഗ്യജനകങ്ങളായ അന്നങ്ങൾ നല്കിയാലും.

9 സരസ്വതി യാം പിതരോഹവനേ

ദക്ഷിണായജ്ഞമഭിനക്ഷമാണാഃ

സഹസ്രാർദ്ധമിളോഅക്രഭാഗം

രായസ്പോഷം യജമാനേഷുധേഹി

അന്വയം -

യാം (താം) സരസ്വതിഃ

ദക്ഷിണാ

— ദക്ഷിണതത്ത്വഗത്യ

യജ്ഞം അഭി-

നക്ഷമാണാഃ

— അഭിതോഗച്ഛന്തഃ

പിതരഃ ഹവന്തേ

— തേ ആഹവന്തി

അക്ര സഹസ്ര-അർദ്ധം

— അസ്തിര്യജ്ഞേ ബഹുഭിഃ
പുജനീയം, ഉപയോജ്യം

ഇളം ഭാഗം

— അന്നസ്യഭാഗം

രായം പോഷം

— ധനസ്യപുഷ്പിഞ്ച

യജമാനേഷു ധേഹി

— യം സ്ഥാപയ

അർത്ഥം-തെക്കേഭാഗത്തുനിന്ന് വന്ന് യജ്ഞവേദിയിൽ ചുറ്റും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്ന പിതൃക്കൾ സരസ്വതിയായ യാതൊരവിടന്നെക്കൊണ്ടോ വിളിക്കുന്നത്. ആ അവിടന്ന് ഈ യജ്ഞത്തിൽ ബഹുപയോജ്യമായ അന്നത്തിന്റെ ഭാഗത്തെയും ധനപുഷ്പിന്റെയും യജമാനന്മാരിലുളവാക്കിയാലും.

10 ആപോ¹അസ്താ¹ന്മാതർ¹ശ്ശു¹സയ¹ത്തു

ഘൃതേ¹നനോ¹ഘൃത¹പഃ¹പുന¹ത്തു

വിശ്വം¹ഹിരി¹പ്രം¹പ്രവഹ¹ന്തിദേ¹വി

തദിദാ¹ഭ്യശ്ശു¹ചിരാ¹പുത¹ഏ¹മി

വ. 24

അന്വയം:-

മാതരഃ ആപഃ	— മാതൃസ്ഥാനീയാ ആപഃ
അസ്താൻ ശുസയത്തു	— പ്രോക്ഷണേന ശോധയത്തു
(ത്ഥിമാ) ഘൃത-പഃ	
ഘൃതേന നഃ പുനത്തു	— ഘൃതമുദകം ഉദകേനാസ്താൻ പുനത്തു
ഹി ദേവിഃ	— യസ്മാൽ ദേവ്യ ആപഃ
വിശ്വം റിപ്രം പ്ര-	
വഹന്തി	— സർവ്വം പാപം പുരുഷസകാശാഭവനയന്തി
(അനന്തരം) ആഭ്യഃ ഇൽ	
ആ പുതഃ ശുചിഃ	— അത്ഭ്യഃ ഏവ സമന്താച്ഛുദ്ധഃ ദീപ്തഃ
(സ്നോതാഹം) ഉൽ ഏമി	— ഉൽഗച്ഛാമി, ഉര്യധം സ്വഗ്നുങ്ഗപാഹാമി

അർത്ഥം:-അമ്മമാരായ അപ്പകൾ (ജലങ്ങൾ) നമ്മെ (എന്നെ) പ്രോക്ഷണത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കട്ടെ. അതുപോലെ ശുദ്ധീകാരിണികളായി ജലത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കട്ടെ. ദേവി മാരായ അപ്പകൾ എല്ലാ പാപവും മനുഷ്യകൽനിന്ന് ഒഴുക്കിക്കളയുന്നവരാകയാൽ ജലങ്ങളാൽ തന്നെ പുണ്യശുദ്ധനായി, ദീപ്തനായി, സ്നോതാവായ ഞാൻ മേൽപ്പോട്ട്, മുകളിലുള്ള സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു ഗമിക്കുന്നുണ്ട്.

11 ദ്രഹ്¹സഞ്ചസ്തന്ദ്ര¹പ്രഥമാ¹അന്ദൃ

നിമഞ്ച¹യോനിമന്യശ്ച¹പൂർവ്വഃ

സമാനം¹യോനിമന്സഞ്ചര¹ന്ത

ദ്രഹ്¹സഞ്ജഹോ¹മൃന്സപ്തഹോ¹ത്രാഃ

അന്വയം:-

ഭ്രമസ:	— അഭിഷ്ഠയമാണസ്യ സോമസ്യ രസ:
പ്രഥമാൻ, ദൃൻ	— പൂർവ്വഭാവിനഃ പാതമിവാൻ ലോകാൻ, ദീപ്യമാനാൻ ദൃലോകാംശ്ച
അനു പസ്തന്ദ	— ലക്ഷ്യകൃത്യസ്തന്നവാൻ, ഗതവാൻ
ഇമം യോനിം ച	— പരിഭൃശ്യമാനം സ്ഥാനഭൂതം ലോകഞ്ച
യഃ ച പൂർവ്വഃ (അസ്തിത്വം)	
അനു	— ഗതവാൻ
സമാനം യോനിം	— ദ്യാവാപൃഥിവീലക്ഷണം സ്ഥാനം
അനു സം-ചരന്തം	
ഭ്രമസ:	— സമ്യക്ഗച്ഛന്തം സോമരസം
സപ്ത ഹോത്രാ:	— സപ്തസങ്ഖ്യാകാഹോത്രപ്രഭൃത യോവയം
അനു ജഹോമി	— ആനപൂർവ്യേണജ്ജഹമ:

അർത്ഥം:- സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമത്തിന്റെ രസം, മുന്തി ലുളുള ഭൂലോകങ്ങളെയും പ്രകാശിക്കുന്ന ദൃലോകങ്ങളെയും ലക്ഷ്യമാക്കിപ്പോയിരിക്കുന്നു കാണപ്പെടുന്ന സ്ഥാനമായ, യാതൊന്നു മുന്തിലുണ്ടോ അതിനെ നാനഗമിച്ചിരിക്കുന്നു ദ്യാവാ പൃഥിവീകളാകുന്ന സ്ഥാനത്തെ വേണ്ടപോലെ പ്രാപിക്കുന്ന സോമരസത്തെ ഹോതാവു മുതലായ ഏഴ് ഋത്വികളായ നമ്മൾ മുന്തി വേണ്ടതു മുമ്പായും പിന്തുവേണ്ടതു പിമ്പായും ഹോമിക്കുന്നു.

12 യസ്മൈ¹ഭ്രമ²സസ്തന്ദ³തിയസ്മൈ⁴അശ്ര

ബ്രാഹ്മ⁵പൃതോ⁶ധിഷ്ണാ⁷യാഹപസ്ഥാൽ

അധ്വ⁸ര്യോർ⁹വ്യാപരി¹⁰വായാപവിത്രാ

തന്തേ¹¹ജഹോമി¹²മൻസാവഷ്ട¹³കൃതം

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തേ യഃ

ദ്രഹ്സഃ സ്തന്തി — രസഃ അധിഷ്ഠവണചർമ്മണോന്യ
ത്രഗച്ഛതി

യഃ തേ അംശഃ — രസാഭിതരസ്സൻ സ്തന്തി

ബാഹു-ച്യുതഃ — ബാഹുഭ്യോഃ, ഗ്രാവഭ്യഃ പ്രച്യുതഃ

ധിഷണായാഃ

ഉപ-സ്ഥാൽ — അധിഷ്ഠവണഫലകയോഃ
സ്തന്തി (പ്രത്യേക
വിവക്ഷയൈകവചനം)

(തഥാ) അധ്യര്യോഃ

വാ യഃ പവിത്രാൽ — ഹസ്താൽ സ്തന്തി

പരി വാ

— ഉതവാദശാപവിത്രാൽ പരിത
സ്തന്തി

തം തേ മനസാ

— തം സർവ്വം രസമന്തഃകരണേന,
ഏഭയേന

വഷട്-കൃതം ജുഹോമി

— സ്വാഹാകാരേണ ഹവിരഗ്നൗ
പ്രക്ഷിപാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ യാതൊരു രസം സംസ്തരണത്തിനുള്ള തോലിൽനിന്ന് പുറമേ തെറിക്കുന്നുവോ, അവിടുത്തെ രസമാകാത്ത, അസംസ്കൃതഭാഗം പുറത്തു പോകുന്നുവോ, കൈകൾ താങ്ങുന്ന പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്തരണപ്പലകകളിൽ നിന്ന് പുറംതള്ളിച്ചുപോകുന്നുവോ, അധ്യര്യവിന്റെ കയ്യിൽനിന്ന് പോകുന്നുവോ, അല്ലെങ്കിൽ ദശാപവിത്രത്തിൽ നിന്ന് തിളച്ചുപോകുന്നുവോ, ആ രസത്തെ മുഴുവൻ മനസ്സോടു കൂടി സ്വാഹാകൃതമായ ഹവിസ്സായി ഞാനഗ്നിയിൽ ഹോമിക്കുന്നു.

13 യസ്സേദ്രഹ്സസ്തന്നോയസ്സേഅംശഃ

രവശ്ചയഃപരസ്യുപാ

അയന്ദേവോബ്രഹ്മസ്തി

സ്സനംസിഞ്ചതാധസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തേ യഃ

ദ്രഹ്സഃ സ്തന്നഃ

യഃ അശ്വഃ

സ്രുചാ അപഃ

തേ യഃ ച പരഃ

— രസോന്യത്രഗതഃ

— കാരണഭൂതോലതാവണ്യഃ

— അപസ്താൽ സ്തന്നതേ

— തവ യശ്ചപരസ്താദ്യതിരികേതാ
ഭവതി

രാധസേ തം

— അസ്താകം ധനായതം രസം

അയം ബൃഹസ്തതിഃ ദേവഃ

സം സിഞ്ചതു

— സമൃദ്ധി പ്രകാശയതു .

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, നാവിടുത്തെ ഏതു രസം തൊരിച്ചതോ, രസമൂലമായ ഏതു വള്ളി സ്രുചിനാൽ വേർപെടുത്തപ്പെട്ട് താഴെ വീണതോ, ആ സോമാസത്തെ ഈ ദേവനായ ബൃഹസ്തതി നമുക്ക് ധനത്തിനായി വേണ്ടപോലെ ഒഴിക്കട്ടെ.

14 പയസ്വതീരോഷധയഃ

പയസ്വന്മാമകം വചഃ

അപാം പയസ്വദിതിപയഃ

സ്തേനമാസഹശുന്ധത

. വ. 25

അന്വയം:-

(ഹേ ആപഃ,) ഓഷധയഃ

പയസ്വതീഃ

മാമകം വചഃ പയസ്വാൽ

(തൽ) പയസ്വാൽ

(യൽ കിഞ്ചിത്) അപാം

പയഃ

തേന സഹ (ഏവ) ഇൽ

മാ ശുന്ധത

— പയസ്വത്യഃ, സാരവത്യഃ

— വൃഷ്ടിപ്രാഗ്ഭവാനാ വചനം

സാരവത്

— വൃഷ്ടിപ്രാഗ്ഭവാനാസാരവത്

— ക്ഷീരവത് സാരഭൂതമസ്തി തൽ

സർവ്വം പയസ്വാൽ

— ഉദകസാരേണ സഹായയത്നം

ശോധയത

അതും—അല്ലയോ ജലങ്ങളേ, സന്യാസികൾ സജലങ്ങളെ, സാരവത്തുകളെ, മഴയ്ക്കുവേണ്ടിയുള്ള എന്റെ പ്രാർത്ഥനാവാചനം സാരവത്തത്രെ. പാൽ പോലെ സാരവത്തായ യാതൊരു ജലമുണ്ടോ അതു സാരവത്തത്രെ. ആ ജലത്തോടു കൂടിത്തന്നെ നിങ്ങളെന്ന ശുദ്ധീകരിച്ചാലും.

വക്രം—26 27—28—യായനഃ സങ്ക്രമ്യഃ ജ്ഞിഃ ജഗതി ഗായത്രി പ്രസ്താവപഞ്ചമ്യന്യപത്രിഷ്ടശേഷംസി, ഉത്യയാതാ തപശ്ചാപിതരഃ പ്രജാപതിശ്ച ദേവതാ.

1 പരമ്യത്യോഅനുപരോഹിപന്മാം

യസ്തേസ്വഇതരോദേവയാനാൽ

ചക്ഷുഷ്തേശുബതേതേബ്രവീമി

മാനഃപ്രജാംരീരിഷോമോതവീരാൻ

അന്വയം:—

ഹേ ഉത്യോ, പരം

പന്മാം

— മാതൃദേവ, അന്യം പന്മാനം

അനു പരാ ഇഹി

— ആനപൂർവ്വേണ യജമാനാൽ പരാഞ്ചരഭോഗ്യ

തേ സ്വഃ ദേവ—യാനാൽ

— തവസ്വഭൂതഃ പന്മാഃ ദേവ മാഗ്നാൽ

യഃ ഇതരഃ

— യോന്യഃ പന്മാഃ തം പ്രഗച്ഛ

(അപിതു) ചക്ഷുഷ്തേ,

ശുബതേ,

— ദൗർഗതേ, ശുഭവതേ

തേ ബ്രവീമി

— തുഭ്യങ്ക്രമയാമി

നഃ പ്ര-ജാം മാ രീരിഷഃ

— മാഹിംസിഃ

ഉത വീരാൻ മാ

— പുത്രപൗത്രാദിൻ മാഹിംസിഃ

അതും—അല്ലയോ മരണദേവ, അവിടുന്ന് യജമാനൻ നിന്ന് പിന്നിരിഞ്ഞ് വേറെ വഴിക്ക് പോയാലും ദേവമാഗ്നിയിൽ നിന്ന് വിട്ട് സ്വന്തം മാഗ്നിയിലൂടെ പോയാലും.

നിങ്ങൾ വർദ്ധിക്കുന്നവരായി, പൂർവ്വജന്മത്തിലെയും ഈ ജന്മത്തിലെയും ദുരിതങ്ങൾ നശിച്ചു ശുദ്ധന്മാരും പരിപൂർണ്ണന്മാരായി ഭവിച്ചാലും. (പൂർവ്വജന്മത്തിലെയെന്നു വ്യാഖ്യാനം മാത്രം.)

3 ഇമേജീവാവിമുതൈരാവവുത്ര
 ന്നഭ്രൂഭൂദ്രാഭേവഹ്വതിനോഅഭ്യ
 പ്രാഞ്ചോഅഗാമനൃതയേഹസായ
 ദ്രാഘീയആയുഃപ്രതരന്ധാനാഃ

അന്വയം:-

ഇമേ ജീവാഃ മുതൈഃ	— ജീവന്തഃ മുതൈഃ പിത്രാദിഭിഃ
വി ആ അവവുത്രൻ	— വ്യാവൃത്താ ഭവന്തു ഏതേ നമ്രിയന്താമിതിഭാവഃ
(കിഞ്ച) അഭ്യ നഃ ഭേവ-	
ഹ്വതിഃ	— പിതൃമേധാഖ്യോ യജ്ഞഃ
ഭൂദ്രാ അഭ്രൂ	— കല്യാണോഭവതു
(തത ഉത്തരം വയം)	
പ്രാഞ്ചഃ	— പ്രാങ്മുഖാഞ്ചനാഃ
അഗാമ	— ജഗാമ, ഗച്ഛേമ
നൃതയേ, ഹസായ	— നന്തനായ, ഗാത്രവിക്ഷേപായ, സ്വകർമ്മാനുഷ്ഠാനായ, ഹസനായ, പുത്രാദിഭിസ്സഹ
	• ക്രീഡനായവയം
ദ്രാഘീയഃ ആയുഃ പ്ര-തരം	
ധാനാഃ	— ദീർഘതരഞ്ജീവനം പ്രകൃഷ്ടം ധാരയന്തോഭവേമ

അർത്ഥം:-ജീവിക്കുന്നവർ മരിച്ച പിതൃക്കളിൽനിന്നു വിട്ടവരാവട്ടെ മരിക്കാതിരിക്കട്ടെ. പിന്നെ, മരിച്ചവനെ ഉദ്ദേശിച്ച പിതൃമേധമെന്ന ശേഷക്രിയ മംഗളമായി ഭവിക്കട്ടെ. അതിന്നു ശേഷം നമ്മൾ മുമ്പിലേയ്ക്കു്, ഭാവിയിലേക്കു് നോക്കുന്നവരായി പോകാവു, മരിച്ചവരെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കാതെ മുന്നോട്ടു പോ

കാവ്യം. നൃത്തത്തിന്നും ചിരിക്കുമായി (സ്വകർമ്മാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടു് ആനന്ദത്തിന്നും കൂട്ടികളൊത്തു ക്രീഡിക്കുന്നതിന്നുമായി) നമ്മൾ സുദീപ്തമായ 'ആയസ്സ്', ഉദ്യമമായി ഏതെന്നവര കാവ്യം.

4 ഇമഞ്ചീവേദ്യഃപരിധിന്ധാമി
മൈഷാനഗാപരോഅത്ഥമേതഃ
ഗതഞ്ചീവന്തുശരഭഃപുത്രപി
രന്തമ്യത്യന്ധതാംപർവ്വതേന

അന്വയം:—

ജീവേദ്യഃ	— ജീവത്വേ: പുത്രപൗത്രാദികളേ,
	തേഷാം രക്ഷണാത്ഥം
ഇമഃ പരിധിം ധാമി	— മൃത്യോ: പരിധാനഭൂതം
	പാഷാണം സ്ഥാപയാമി
(തതഃ) ഏഷാം അപരഃ	— തേഷാം മദ്ധ്യേന്ത്യഃ
ഏതം അത്ഥം ന മാ ഗാതം	— ഗന്തവ്യം മരണാവ്യക്തമാർഗ്ഗമാ
	ഗച്ഛതു
(കിഞ്ച) പുത്രപി:	— ബഹുഗമനാ:
ഗതം ശരഭഃ ജീവന്തു	— ഏതൽസംഖ്യാകാൻ വഷാൻ
	സ്വസ്വപ്രാണാൻ ധാരയന്തു
(ത്ഥമാ) പർവ്വതേന കൃത്യം	— ശിലോച്ചയേന
	സർവ്വേഷാമ്മാരകം തഃ
അന്തഃ ധേതാം	— അന്തർഹിതങ്ക്രൂർവന്തു

അത്ഥം.—ജീവിക്കുന്ന പുത്രപൗത്രാദികൾക്കു്, അവരുടെ രക്ഷക്കായി മരണത്തെ മറക്കുന്ന ഈ കല്പം ഞാൻ നാട്ടുന്നു. എനി അവരിലാൽ മരണമാഗ്നത്തിൽ പോകാതിരിക്കട്ടെ കൂടാതെ, ഗമനശീലരായി ആകെല്ലം സ്വന്തം സ്വന്തം പ്രാണങ്ങളെ ധരിച്ചു ജീവിക്കട്ടെ. കല്പകൊണ്ടു് ഏവർക്കും മരണകാരണമായ കൃത്യവിനെ മറക്കട്ടെ.

5 യഥാഹാനുപൂർവ്വംഭവന്തി

യഥാഗുതവഗുതുഭിര്യന്തിസാധു

യഥാനപൂർവ്വമപരോജഹാ

ത്രേവാധാതരായുഷികല്പയൈഷാം

വ. 26

അന്വയം:-

യഥാ അഹാനി	—	യേനപ്രകാരേണാഹോരാത്രാത്മകാനി, ദിനാനി
അനുപൂർവ്വം ഭവന്തി	—	പൂർവ്വം പൂർവ്വമനുക്രമേണ പരിവർത്തന്തേ
യഥാ ഗുതവഃ ഗുതുഭിഃ സാധു യന്തി	—	ശോഭനം, അവിപര്യായേണ ഗച്ഛന്തി
യഥാ പൂർവ്വം അപരഃ ന ജഹാതി	—	പൂർവ്വകാലീനം പിതരമർത്വാകീ കാലീനഃ പുത്രഃ (പൂർവ്വമനുക്രമേണ) ന പരിത്യജന്തി
ഏവ, ഹേ ധാതഃ,	—	ഏവം സർവ്വേഷാമധാരയിതഃ, ധാതൃനാമകദേവ,
ഏഷാം ആയുഷികല്പയ	—	സമർത്ഥം, കരു

അർത്ഥം:-പകലിരവുകളൊത്തദിവസങ്ങൾ ഒന്നിനുമേലൊന്നായി പരിവർത്തിക്കുന്നപോലെ, ഗുതക്കരം ഗുതക്കളോടുകൂടി മാററവരാതെ ശോഭനമായിപ്പോയിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നപോലെ, മുൻപിറന്നവനെ പിൻപിറന്നവൻ വിട്ടുപോകാത്തപോലെ (അച്ഛനുമുമ്പ് മകൻ മരിക്കാതെ) അല്പയോ ധാതാവെന്ന സർവ്വധാരകനായ ദേവ, ഇവക്കായുസ്സുകൾ കല്പിച്ചാലും, ഉണ്ടാക്കിയാലും..

6 ആരോഹതായുജ്ജരസംവൃണാനാ

അനുപൂർവ്വംയത്ഥാനായതിഷ്ഠ

ഇഹത്വഷ്ടാസുജനിമാസജോഷാ

ദീപ്തമായുഃകരതിജീവസേവഃ

അന്വയം:-

(ഹേ മൃതസ്യസ്വജനാഃ)

ജരസം പൃണാനാഃ	— ജരാം സംഭജമാനായുതം
ആയുഃ ആ രോഹത	— ജീവനമധിതിഷ്ഠത
അനപൂർവ്വം	— ആനപൂർവ്വേണ, പൂർവ്വം ജ്യേഷ്ഠഃ അനന്തരമനന്ദഃ ഇതി
യതമാനാഃ യതി സ്ഥ	— പ്രയത്നങ്ക്രവ്വന്തോയൽ സങ്ഖ്യാകാഭവഥ
സു-ജനിമാ തപഷ്വാ	— ശോഭനേജനനഃ ഏതന്നാമകോ ദേവഃ
സ-ജോഷാഃ	— തൈർപതദിസ്സങ്ഗതസ്സൻ
ഇഹ വഃ ജീവസേ	— അസ്മിൻ കമ്മണിപ്രവൃത്താനാം യുഷ്ടാകഞ്ജീവനായ
ദീപം ആയുഃ കരതി	— കരോതു

അർത്ഥം.-മരിച്ചവന്റെ സ്വജനങ്ങളേ, (ബന്ധുമരണം കൊണ്ട് ക്ഷീണം) ജര പുകിയ നിങ്ങൾ ആയുസ്സിൻ വർത്തിക്കുക. ജ്യേഷ്ഠനുശേഷമനുജനെന്ന ക്രമത്തിൽ പ്രയത്നം ചെയ്യുന്നവരായി നിങ്ങളെത്രപേരുണ്ടോ, ആ നിങ്ങളോട് ശോഭനജന്മാവായ തപഷ്വാവെന്ന ദേവൻ ചേന്ന് ഈ കമ്മത്തിലേപ്പെട്ട നിങ്ങൾക്ക് ജീവിക്കാനായി ദീപായുസ്സുണ്ടാക്കട്ടെ

7 ഇമാനാരിരവീധവാസ്സപതി

രാജനേനസപ്തിഷാസംവിശത

അനശ്രവോനമീവാസ്സരതാ

ആരോഹന്തജനയോയോനിമഗ്രേ

അന്വയം:-

അവീധവാഃ	— അവിഗതപതികാഃ, ജീവൽ ഭർത്രുകാഃ
സു-പതിഃ ഇമാഃ നാരിഃ	— ശോഭനപതികാനാര്യഃ
ആ-അജനേന സപ്തിഷാ	— സർവ്വതോജനസാധനേന ഘൃതേനാകരണേനത്രാഃ

സം വിശ്വതു	— ഗൃഹാൻ പ്രവിശ്വതു
(തഥാ) അനശ്രവഃ,	
അനമീവാഃ	— അശ്രുരഹിതാഃ, അരോഗാഃ,
	മാനസഭഃപ്രപരിവജ്ജിതാഃ
സു-രതാഃ ജനയഃ	— ശോഭനേധനവത്യോഭാര്യാഃ
അഗ്രേ യോനിം ആ	
രോഹതു	— സർവ്വേഷാം പ്രഥമതോ
	ഗൃഹഃഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-അവിധവകളും (ജീവിച്ചിരിപ്പുള്ള ഭർത്താവോടു കൂടിയവരും) ശോഭനേനായ പതിയോടൊത്തവരുമായ ഈ സ്ത്രീകൾ നെയ്യാൽ കണ്ണെഴുതിയവരായി, ഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിക്കട്ടെ. അതുപോലെ കണ്ണീർ തുടുകൊണ്ട്, മനോഭംഗം വിട്ട്, ധനവതികളായ (ആത്മവർത്തയാകുന്ന ധനത്തോടുകൂടിയ) ഭാര്യമാർ ഏല്പാവകം മുന്തിരി ഗൃഹത്തിലേറട്ടെ.

8 ഉദീഷ്വനാര്യഭീജീവലോകം.

ഓഗതാസ്മേതമുപശേഷഏഹി

ഹസ്തഗ്രാസ്യഭിധിഷോസ്തവേദം.

പത്യജ്ജനിതമഭിസംബ്രഥ

അന്വയം:-

ഹേ നാരി,	— കൃതസ്യ പതി,
ജീവലോകം അഭി	— ജീവാനാം, പുത്രപൗത്രാദീനാം
	സ്ഥാനം, ഗൃഹമഭിലക്ഷ്യ
ഉൽ ഈഷ്വ	— അസ്താൽ സ്ഥാനാഭ്യന്തിഷ്ഠ
(ത്വം) ഗത-അസം ഏതം	— അപക്രാന്തപ്രാണം പതി.
ഉപ ശേഷേ	— സമീപേസ്വപിഷി
ആ ഇഹി	— ആഗച്ഛ
(യസ്താത്വം)	
ഹസ്തഗ്രാസ്യ	— പാണിഗ്രാഹഃകൃതവതഃ
ഭിധിഷോഃ തവ പത്യഃ	— തവയിഗർജ്ജിയാതുമുവത്തേന്ദ്രാ
	ഗതം.

ഇദം ജനി-ത്വം അഭി — നായാത്വമഭിലക്ഷ്യ
സം ബഭ്രുവ — സംഭ്രൂതാസി, അനഭാണ
നിശ്ചയമാകാവിഃ,
തസ്മാദാഗമപ്തം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നാരി, ജീവിച്ചിരിപ്പുള്ള പത്രപത്രാ
ദികളുടെ സ്ഥാനമായ ഗൃഹത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഇവിടെ നിന്നെ
ഴുനേല്ക്കുക നി പ്രാണൻപോയ ഭാഗാവിന്റെ അടുക്കാൻ കിടന്നു
മയങ്ങുകയാണ്. വത്ര, നിന്നെ പാണിഗ്രഹം ചെയ്ത്, നി
ന്നിൽ ഗർഭസ്ഥിപ്പിച്ച ഭാഗാവിൻനിന്നുണ്ടായ ഈ ഭാഗ്യാ
ത്വത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച് വാഴുകയാണല്ലോ അനഭാണനിശ്ചയം
ചെയ്തിട്ടുണ്ടല്ലോ.

9 ധനംസ്താദാദാനോക്തസ്യം
സേക്ഷത്രായപദ്യസേബലായ
അത്രൈവത്വമിഹവയംസുവിദാ
വിശ്വാസപ്രയോഅഭിമാതിരജയേമ

അന്വയം:-

കൃതസ്യ ഹസ്താൽ ധനം	— ക്ഷത്രിയസ്യ ഹസ്താച്ഛാപം
അസ്മേ ക്ഷത്രായ,	
വദ്യസേ, ബലായ	— പ്രജാപാലനസമർത്ഥായ
	തേജസേ സേനാബലായ
ആദാനം	— സ്വീകരണാഭ്യം ബ്രൂവിമി
ത്വം അത്ര ഏവ	— അസ്മിൻ സ്ഥാനഏവ ഭവ
വയം ഇഹ സു-വിദാ	— അസ്മിൻ ലോകേ സുപത്ര
	യുക്താഃ
വിശ്വാഃ അഭി-മാതിഃ	— സർവ്വാനഭിമന്യമാനാൻ
സപ്തധാ ജയേമ	— സങ്ഘേഷ്ടിതൃണ ശത്രുൻ
	സഹേമഹി

അർത്ഥം.-മരിച്ച ക്ഷത്രിയന്റെ കയ്യിൽനിന്ന് വിദ്യ,
നമ്മുടെ പ്രജാക്ഷണത്തിനാപോന്ന തേജസ്സിനും സേനാബല
ത്തിന്നും, വേണ്ടി സ്വീകരിക്കുന്ന ഞാൻ പറയുന്നു അങ്ങനെയ്ത

വീടെ തന്നെ കിടക്കുക. ഞങ്ങളിലോകത്തിൽ വീരപുത്രന്മാരോടുകൂടി അഭിമാനികളും സ്വർഗ്ഗികളുമായ എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും ജയിച്ചുകൊള്ളാം.

10 ഉപസപ്തമാതരംഭൂമിമേതാ

മുരുവ്യചസംപൃഥിവിംസുശേവാം

ഊണ്മുദ്രായവതിർക്ഷിണാവത

ഏഷാത്വാപാതുനിര്യതേരുപസ്ഥാൽ

വ. 27

അന്വയം:-

(ഹേ മൃത,) ഉരു-വ്യചസം,

പൃഥിവിം

സു-ശേവാം, മാതരം

ഏതാം ഭൂമിം ഉപ സപ്ത

(സാ) യവതി:

ഭക്ഷിണാവതേ

ഊണ്-മുദ്രാ:

ഏഷാ നിഃ-ഋതേ:

ഉപ-സ്ഥാൽ

ത്വാ പാതു

— ബഹുവ്യാപ്തികാം, വിസ്തീർണ്ണം

— സുഖദാത്രിം, മാതൃഭൂതാം

— ഉപഗച്ഛേ, അനുപ്രവിശ

— യൌവനാന്വതി, സ്ത്രീരൂപോപേതാ

— പ്രതപിശ്ചോദയേത്പന ധനവതേ യജമാനായ

— ഊണ്സ്തുക ഇവ മൃഗീ, സുകമാരാഭവതു

— മൃത്യുദേവതായാസ്സമീപസ്ഥാനാൽ

— അസ്ഥിരൂപം യജമാനം ത്വാം രക്ഷതു

അർത്ഥം-അല്ലയോ ശവമേ, വളരെ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്ന വളം വിസ്തീർണ്ണവും സുഖദാത്രിയും അമ്മയുമായ ഈ ഭൂമിയെ പ്രാപിച്ചാലും. ആ ഭൂമി യൌവനത്തോടുകൂടിയ ഒരു സ്ത്രീയായി, പ്രതപിക്കുകയും ഭക്ഷിണ കൊടുക്കുന്ന യജമാനന്റെ മറ്റാലനാൽ പോലെ മാർദ്ദവമുറവളാകട്ടെ. അവിടുന്ന് മൃത്യുദേവതയായ നിര്യതിയുടെ അടുക്കൽനിന്ന് അസ്ഥിമാത്രനായ, യജ

മാനനായ അങ്ങയെ രക്ഷിക്കട്ടെ (സംസ്കാരവും സഞ്ചയനവും കഴിഞ്ഞത് ഏല്പുമാത്രമായ സ്ഥിതിയിൽ)

11 ഉച്ഛഞ്ചസ്വപൃഥ്വിമാനിബാധമാ

സ്സുപായനാസൈവേസുപവഞ്ചനാ

മാതാപുത്രം യഥാസിവാ

ഭ്യേനംഭ്രമൗണ്ണ്യഹി

അന്വയം -

ഘേ പൃഥ്വി, ഉൽ

ഗ്വഞ്ചസ്വ

— ഉർധ്വഗതങ്ക്തം,
അധസ്താനാകൃത്മാഃ

(കിഞ്ച) മാ നി ബാധമാഃ — മാ സംപീഡയ

അസൈ സു-ഉപായനാ — യജമാനായ ശോഭനോപഗമനാ,
സുപചാരികാഭവ

സു-ഉപവഞ്ചനാ ഭവ

— ശോഭനപ്രലംഭം,
സുപ്രതിഷ്ഠാഭവ

(അപീച്) മാതാ പുത്രം

സിവാ യഥാ

— ആത്മീയം ബാലകം
വസ്ത്രാന്തേന യഥാ തഥാ

ഘേ ഭ്രമേ, ഏനം അഭി

൭൪൯൯ഹി

— ഭൂമി, അസ്ഥിരൂപം യജമാന
മാഭിമുഖ്യേനാച്ഛാദയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഭൂമി, ഇവനെ ഉപരിലോകപ്രാപ്തനാക്കിയാലും താഴോട്ടു തള്ളരുത് പിന്നെ പിഡിപ്പിക്കരുത്. അതുപോലെ ഈ യജമാനന് സമീപസ്ഥയായി ഉപചാരവതിയായാലും നന്നായാലുനില്ലന്നവളായാലും കൂടാതെ അമ്മ മകനെ തുണിത്തലപ്പുകൊണ്ട് മുടുന്നപോലെ, അല്ലയോ ഭൂമി, ഈ അസ്ഥിമാത്രമായ യജമാനനെ മുടിയാലും.

12 ഉപഞ്ചമാനാപൃഥ്വിസുതിഷ്ഠ

സഹസ്രമിതഉപഹിശ്രയന്താം

തേഗൃഹാസോഽലൃതശ്ചുതോഭവന്തു

വിശ്വാഹാസൈശ്ശരണാസ്സന്താത്ര

അന്വയം:-

ഉൽ-ഗ്വഞ്ചമാനാ	— അസ്ഥികംമേവഷുഭോർധ്വജം ഗച്ഛന്തി
പൃഥ്വി സു തിഷ്ഠ	— പ്രതിഷ്ഠിതാ ഭവതു
സഹസ്രം മിതഃ	— സഹസ്രേണ സമ്മിതാ ബഹുസങ്ഖ്യാകാഃ പാത്ഥിവാഃ പാംസവഃ
ഉപ ശ്രയന്താം ഹി	— ഏതമുപ സേവന്താമേവ
(തഥാ) തേ ഗൃഹാസഃ	— പാംസവസ്സസ്യ ഗൃഹാഭവന്തു
ഽലൃത-ശ്ചുതഃ ഭവന്തു	— ഽലൃതസ്യ, ഉദേകസ്യ ക്ഷാരയിതാരോഭവന്തു
അത്ര വിശ്വാഹാ	— അസ്തിൻലോകേ വിശ്വാനൃഹാനി, സർവ്വഭാ
അസൈശ്ശരണാഃ സന്തു	— ആശ്രയഭൂതാഭവന്തു

അത്ഥം-ഏല്പനിറച്ച കടം പൊന്തിച്ച മേൽപ്പൊട്ടുപോകുന്ന ഭൂമി ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നവളാകട്ടെ. ആയിരക്കണക്കിൽ അസംഖ്യം മൺപുഴികൾ ഈ ശവത്തെ ഉപസേവിയ്ക്കട്ടെ. പിന്നെ ആ പുഴികൾ അവൻ വീടാവട്ടെ. ജലമൊഴുകുന്നവളാകട്ടെ. ഈലോകത്തിലെപ്പോഴുമവൻ അവ ആശ്രയഭൂതങ്ങളാവട്ടെ.

13 ഉത്തേസ്തേനാമിപൃഥ്വിസ്തപര

മംലോഗന്നിഭയന്തോഅഹംരിഷഃ

ഏതാംസ്ഥഗുണാംപിതരോധാരയന്തു

തേത്രായമസ്താനോതേമിനോതു

അന്വയം:-

(ഹേ അസ്ഥികംഭേ)

തപൽ പരി — തപോപരി

തേ പൃഥ്വിഃ ഉഷ്

സ്തേനാമി — തപദീയേന കപാലേന

പ്രതിബധ്നാമി

(യഥാ പൃഥ്വിഃ തപോപരിമാഗച്ഛതി, തഥാ വിധോമി)

ഇമം ലോഗം — കപാലലക്ഷണം ലോഷം

നി-ദധൽ — ഉപരിസ്ഥാപയൻ

അഹം മോ രിഷം — മാ ഹിംസിഷം

ഏതാം സ്ഥൂണാം — മയാനിഹിതാം സ്ഥൂണാം

തേ — തപദീയാം പൃഥ്വിവ്യാധാരയിത്രി
കപാലലക്ഷണം

പിതരഃ ധാരയന്തു — നിശ്ചലാങ്ക്രൂപന്തു

(തത്ത്വം) യഥാ തേ അത്ര — തപദീയേസ്മിൻ സ്ഥാനേ
പിതൃപതിഃ

സദനാ മിനോതു — സ്ഥാനാനി പരിച്ഛിന്നാന്തു,
കരോതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഏല്പിനുകടമേ, നിന്റെ മകളിൽ നിന്റെ തലയോടു കഴിച്ച മണ്ണുകൊണ്ട് ബന്ധിക്കുന്നു. നിന്റെ മേൽ മണ്ണു വീഴാത്തവിധം ബന്ധിക്കുന്നു. ഈ തലയോടാകുന്ന മൺകുട്ടി മകളിൽവെച്ച് ഞാനപദവിച്ചിട്ടില്ല എന്നാൽ വെള്ളപ്പെട്ട തുണായ നിന്റെ തലയോടിനെ പിതൃക്കൾ നിശ്ചലമാക്കട്ടെ. പിന്നെ, ഈ സ്ഥാനത്തിൽ പിതൃപതിയായ യഥാ നനക്കു സ്ഥാനങ്ങൾ നിജപ്പെടുത്തട്ടെ, ഉണ്ടാക്കിത്തരട്ടെ.

14 പ്രതിപിന്നേമാമഹനി

ഷ്വാപണ്ണിമിവാദധുഃ

പ്രതിപിന്നേഗ്രഹവാച

മശ്വരശ്വനായഥാ

അനന്തം:-

(അനന്തം പ്രജാപതി: പ്രാതമ്യതേ)

(ഹേ പ്രജാപതേ,

പ്രതിചിന്തേ അഹനി മാം- പ്രതിപുജ്യേ അഹനി, തദപ
ലക്ഷിതേ സംവത്സരേ മാം,
സങ്ക്രമ്യകൃഷിം

ഇഷ്യാ: പണ്ണം-ഇവ

ആ ദധു:

— ബാണസ്യ പക്ഷമിവ

— ദേവാനി ഹിതവന്തഃ പക്ഷം
യഥാ ബാലമൂലേ നിഹിതവന്തഃ,
തദ്വജ്രഗന്ധമേ മാം
സ്ഥാപിതവന്തഃ

(അതഃ) പ്രതിചിന്തേ വാചം- പ്രതിപുജ്യാം, സ്തുതിരൂപാം
വാചം

അഗ്നം രശ്മനായ യഥാ

ജഗ്രേ

— ആശുഗാമിനമഗ്നം രജാ ഇവ

— ഗൃഹാണ, കണ്ഠാഗ്രോ മൽകൃതാം
സ്തുതിങ്ഗൃഹാണ

അത്ഥം-(പ്രജാപതിയോടു് മരിച്ച യജമാനൻ ചെയ്യപ്പെട്ട
ന്നതായി സങ്കല്പിക്കപ്പെടുന്ന പ്രാതമ്യനയാണിതു്).

അല്ലയോ പ്രജാപതേ, സുപുജ്യമായ ദിവസത്തിൽ, ആ
ദിവസമടങ്ങുന്ന കൊല്ലത്തിൽ, അന്ധിനരന്റേതു് രൂപം പിടി
പ്പിടിക്കപ്പെട്ടപോലെ, ജഗത്തിന്റെ ഒരറ്റത്തു് എന്നെയും ദേവ
ന്മാർ പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് എന്റെ സ്തുതിരൂപ
മായ വാക്കിനെ ഗതിവേഗമറ്റ കതിരയെ കടിഞ്ഞാണാൽ പി
ടിക്കുന്നപോലെ പിടിച്ചാലും, കൈക്കൊണ്ടാലും, ചെവിക
ളാൽ കേട്ടാലും.

ആരാമധ്യായം സമാപ്തം

അഭ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അഭ്യായം-7

1-ാം വർഗ്ഗം അപ്പകളും പശുക്കളും ദേവത. 2 മുതൽ 5 കൂടി അഗ്നി. 6-മുതൽ 9 കൂടി ഇന്ദ്രൻ. 10 ഇന്ദ്രനും അശ്വികളും. 11-12-സോമൻ. 13-14-പുഷ്പം. 15 മുതൽ 23 കൂടി ഇന്ദ്രൻ. 17-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 11-ാം ഋക്കിൽ താൻ സർവ്വേശ്വരനാണെന്ന് ഇന്ദ്രൻ പറയുന്നു 15-ാം മന്ത്രത്തിൽ വിശ്വാമിത്രാദി സപ്തർഷികളും ബാലചിദ്യൻ തൊട്ട അഷ്ടർഷികളും ഒമ്പതു ഭൃഗുക്കളും പതനം ഗിരസ്സുകളും പ്രജാപതിയുടെ ഇന്നിന്നദാഗങ്ങളിൽനിന്നുള്പായവരാണെന്നും പറയുന്നു 16-17-ൽ അംഗിരസ്സുകളിൽ മുഖ്യനായ കപിലനെ പറയുന്നു. 24-25-26 വർഗ്ഗങ്ങൾ അപ്പകളും അപാനപാത്രം ദേവത. 27 മുതൽ 30 കൂടി വിശ്വദേവന്മാർ. 2-ാം മന്ത്രത്തിൽ ധനം സർവ്വകർമ്മത്തിന്നുള്ളതാണെന്നു പറയുന്നു.

അഷ്ടകം-7-അഭ്യായം-7 വർഗ്ഗം-1-യാമായനോമമിതഃ പ്രഷിഃ അനുഷ്ടുബ്ഗായത്രൈശ്ചരസീ ആപോഗാവശ്വ ദേവതാ.

1 നിവർത്തധാജാഗതാ

സാന്നമസിഷകരേവതീഃ

അഗ്നീഷോമാപനർജ്ജസു

അസ്മേധാരയതരയി.

അന്വയം:-

(ഹേ ആപഃ) നി വന്തധം.	— അസ്മാൻ പ്രത്യാഗമ്യ
മാ അന ഗാത	— അസ്മഭ്യതിരിക്തം യജമാനം
	മാ ഗച്ഛത
ഹേ രേവതീഃ,	— രേവത്യേ, ധനവത്ത്യാ യയം.
അസ്മാൻ സിഷക	— സേചയത
ഹേ പുനഃ-വസു.	
അഗ്നീഷോമാ,	— പുനഃ പുനർവസുവാരത, സ്തോത്ര്യ
	ണാമാച്ഛാദയിതാരാവഗ്നി
	ഷോചേത് യവാം.
അസ്മേ രയി. ധാരയതം.	— അസ്മാസു ധനം സ്ഥാപയതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അപ്പകളേ, (ജലങ്ങളേ,) ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. അല്ലയോ ധനവതികളേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ നനച്ചാലും. വീണ്ടും വീണ്ടും സ്നേഹാതാക്കളെ പുതപ്പിക്കുന്ന, ശീതാതപാദികളിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്ന, അഗ്നിസോമന്മാരേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളിൽ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും.

2 പുനരേനാനിവർത്തയ

പുനരേനാനൃകരു

ഇന്ദ്രഏണാനിയച്ച

തപഗ്നിരേനാഉപാജതു

അന്വയം:-

(മന്ത്രദ്രഷ്ടാസ്വാത്മാനം പ്രതിബ്രൂതേ)

(ഹേ മദീയാത്മൻ, തപഃ)

ഏനാഃ — ഏതാഃ, അന്യതോഭിഗന്ത്രിരാപഃ

പുനഃ നി വർത്തയ — പുനഃ പുനർമദീയമഭീമുഖീകരു

(തദനന്തരം) ഏനാഃ പുനഃ — ഭൂയോഭൂയഃ

നി ആ കരു — ആത്മായത്താഃ കരു

(കിഞ്ച) ഇന്ദ്രഃ ഏനാഃ നി

യച്ചതു — തപദായത്താഃ കരോതു

അഗ്നിഃ ഏനാഃ

ഉപ-ആജതു — ഉപക്ഷിപതു, ഉപയോഗ്യാഃ കരോതു

അർത്ഥം-(മന്ത്രദ്രഷ്ടാവായ ഋഷി സ്വയം പറയുന്നു.)

അല്ലയോ എന്റെ ആത്മാവേ, നീ ഈ ജലങ്ങളെ വീണ്ടും വീണ്ടുമെനിയ്ക്കുമുഖങ്ങളാക്കുക. പിന്നെയും പിന്നെയുമെങ്കിലേയ്ക്കാക്കുക. പിന്നെ ഇന്ദ്രൻ അവയെ നിങ്കലെത്തിയതാക്കട്ടെ. അഗ്നി അവയെ ഉപയോഗ്യയോഗ്യങ്ങളാക്കട്ടെ.

3 പുനരേതാനിവർത്തനാ

അസ്മിൻപുഷ്യന്തുഗോപന്തൗ

ഇഹൈവാഗേനീധാരയേ

ഹതിഷ്ഠതുയാരയിഃ

അന്വയം:-

ഏതാ പുനഃ നിവർത്തനാം- ഭൂയോഭൂയോഽം പ്രാഗ്യാഗച്ഛന്തു
(ആഗത്യ ച) ഗോ-പന്തൗ- വൃഷ്ടിലക്ഷണാനാമപാം
പാലകേ

അസ്മിൻ പുഷ്യന്തു - ഈദൃശേയി ആത്മായത്വത്വേന
പുഷ്ടാ വേന്തു

ഹേ അഗേ, ഇഹ ഏവ - അസ്മിന്നേവമയി
നീ ധാരയ - നിയതേന സ്ഥാപയ

യാ രയിഃ - പ്രീഹ്യാദികം ധനമസ്മി
(തദപി) ഇഹ തിഷ്ഠതു - മയി നിവസതു

അർത്ഥം:- ഈ ജലങ്ങൾ വീണ്ടും വീണ്ടും മന്നെ പ്രാപിയുടെ പ്രാപിച്ചിട്ട് മഴവെള്ളങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്ന, സംരക്ഷിക്കുന്ന ഏകൽ ആത്മായത്വമായി പുഷ്ടി പ്രാപിയുടെ അല്പയോ അഗേ, ഈ ഏകൽത്തന്നെ ആ ജലങ്ങളെ നിയതമായി സ്ഥാപിച്ചാലും ധാ ന്യാദികമായ ധനവും ഏകൽ സ്ഥിരമാവട്ടെ

4 യന്നിയാനന്യയ്നം

സംജ്ഞാനം യതിപരായ്നം

ആവത്തന്നിവാർത്തനം

യോഗോഗാപാഅപിതം ഉവേ

അന്വയം:-

- നി-യാനം — നിയമേന ഗാവോയാന്ത്യത്രേതി
ഗോഷ്ടം.
- യൽ (തൽ) ഹവേ — യദന്യേ തൽസ്ഥാനംഹവേ,
പ്രാത്ഥ്യേ (ഗോസ്ഥി)ൻഷ്
ഗോഷ്ടം പ്രാത്ഥ്യേ)
- നി-അയനം — നിയമേന ഗൃഹം പ്രതിഗമനം.
ഹവേ, പ്രാത്ഥ്യേ
- യൽ സം-ജ്ഞാനം യൽ
പരാ-അയനം — ഇതരേതരം ജ്ഞാനം, തൽ
പരിജ്ഞാനം, വനം.
പ്രതിപരണാത്ഥം പരാചീനാ
യത്രയന്തി, തദപി പ്രാത്ഥ്യേ
- ആ-വർത്തനം — വനചാരീണീഭിശ്ശോഭിസ്സഹ
പ്രവർത്തനം.
- നി-വർത്തനം — വനേചരിത്യാ ഗൃഹം.
പ്രതിപ്രത്യാഗമനഞ്ച പ്രാത്ഥ്യേ
- യഃ ഗോപാഃ അപി, തം — ഗവാം പാലകമപി പ്രാത്ഥ്യേ

അർത്ഥം:-പശുക്കളോടുകൂടിയ തൊഴുത്തിന്നുവേണ്ടി ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. നിയതമായി അവയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കുള്ള വരവു ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. മറ്റു പശുക്കളോടിണങ്ങിച്ചേർന്ന്, പരിചയപ്പെടലും വനത്തിലേക്കുപോക്കും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. വനത്തിൽ ചരിക്കുന്ന പശുക്കൾ ഒത്തുകൂടിക്കഴിയൽ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. വനത്തിൽമേഞ്ഞു ഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങിവരവു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. പശുക്കളെ പരിപാലിക്കുന്നവനെയും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. (പശുക്കളുടെ എല്ലാ അവസ്ഥകളെയും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.)

5 യളഭാനഡ്യയ്നം

യളഭാനട് പരായണം

ആവർത്തനനിവർത്തന

മപിഗോപാനിവർത്തനം

അന്വയം:-

യഃ ഗോപാഃ വി-അയനം	— യോഗോപാലഃ നഷ്ടാനാങ്ഗ വാമന്വേഷണാത്മംഗമനം
ഉൽ-ആനട്	— വ്യാപ്നോതി, അനഭവതി
യഃ പരാ-അയനം	
ഉൽ-ആനട്	— പരാഗമനം വ്യാപ്നോതി
(യശ്ച) ആ-വർത്തനം	— വനചാരിണീഭിശ്ശോഭിസ്സഹ പ്രവർത്തനമഭവതി
(യഃ) നി-വർത്തനം അപി	— ഗോഭിസ്സഹവനാൽ ഗൃഹം പ്രതി നിർഗ്ഗമന്തേ
(സോപിഗോപാലഃ) നി വർത്തതാഃ	— ഗോഭിസ്സഹവനാൽ ക്ഷേമേണാ ഗച്ഛതേ

അർത്ഥം:-ഏതു പശുപാലകൻ നഷ്ടപ്പെട്ട പശുക്കളെ തിരഞ്ഞുപോകുന്നതിൽ ഏല്പട്ടനുവോ, ഏവൻ മടങ്ങിവരലിലേല്പട്ടനുവോ, ഏവൻ കാട്ടിൽ മേയുന്ന പശുക്കളോടുകൂടിയ പ്രവർത്തനത്തിലേല്പട്ടനുവോ, ഏവൻ വനത്തിൽനിന്ന് ഗൃഹത്തിലേക്കു മടക്കിക്കൊണ്ടു വരുന്നതിൽ ഏല്പട്ടനുവോ, ആ പശുപാലകൻ പശുക്കളോടുകൂടി വനത്തിൽനിന്ന് ക്ഷേമമായി വരുന്നതാണു്

6 ആനിവർത്തനിവർത്തയ

പുനർനുസൃഗാഭേഹി

ജീവാഭിർഭുനജാമഹൈ

അന്വയം:-

ഹേ ഇദ്ര, ആ നി-വത്ത	— ത്വമനുഭവിതവോഭവ
(തതോനുതോക്തൃ	
നീശ്വാഃ) നി വത്തയ	— അനുഭവിതവഃ കരു
(ഏവങ്ക്തത്വാ) പുനഃ നഃ	
ഗാഃ ഭേഹി	— പ്രയച്ച
ജീവാഭിഃ	— ചിരഞ്ജീവനീഭിർശ്ശോഭിഃ
ഭുനജാമഹൈ	— വന്യന്വേപിത്യൻ സംഭോ ജയേമഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കഭീരുവനാ
യാലും. മറുനടങ്ങളിലേക്ക് പോകുന്ന പശുക്കളെ, ഞങ്ങൾക്ക്
നേക്കാക്കിയാലും. അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്, വീണ്ടും ഞങ്ങൾ
ക്ക് പശുക്കളെത്തന്നാലും. ചിരംജീവികളായ പശുക്കളെ
ക്കൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ ദേവപിതൃക്കളെ ഊട്ടാവൂ.

7 പരിവോവിശ്വതോദധ

ഊർജാഘ്രതേനപയസാ

യേദേവാഃകേചയജ്ഞിയാ

സ്തേരത്യാസംസൃജന്തനുഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ദേവാഃ,)

വിശ്വതഃ വഃ

ഊർജാ

ഘ്രതേന, പയസാ

പരി ദധേ

(ഏതജ്ഞാത്വാ) യേ കേ

ച ദേവാഃ യജ്ഞിയാഃ

തേ നഃ രത്യാ സം സൃജന്തു

— സർവ്വതസ്ഥിതാൻ യുഷ്മാൻ

— ദധിലക്ഷണേനാനേന

— ആഭ്യേന, ക്ഷീരേണ ച

— സംധാരയാമി, പ്രയച്ഛാമി

— യജ്ഞാഹ്വാഃ

— ഗോലക്ഷണേന ധനേ

സംയോജയന്തു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, ഏങ്ങും വാങ്ങിക്കുന്ന നീ
ങ്ങളെ, തെൻ ചേർത്ത അന്നംകൊണ്ടും നൈ കൊണ്ടും പാൽ
കൊണ്ടും ഞാൻ ധരിക്കുന്നു, പൂജിക്കുന്നു. ഇതറിഞ്ഞു് ഏതേതു
ദേവന്മാർ യജ്ഞാഹ്വാണോ, അവർ ഞങ്ങളെ പശുക്കളായ
ധനത്തോടു ചേർക്കട്ടെ.

8 ആനിവാന്തനവാന്തയ

നിനിവാന്തനവാന്തയ

ഭൂത്യാചന്തന്ത്രപ്രദിഗ്

സ്താഭ്യഹ്നാനിവാന്തയ

അന്വയം:-

- (ഋഷി: സ്വാത്മാനം ഗാത്രം സംബോദ്ധ്യംഹ)
- (ഹേ മദീയാത്മൻ, ത്വം ഗാ:,) ആ വത്തയ — മദീമുഖി: കരു
- (ഹേഗാവാ:,) നി-വത്തന — പ്രസാദ്യമാനാ ആദിമുഖ്യേനാ ഗപ്തമത.
- (ഹേ മദീയാത്മൻ,) നി വത്തയ — ഗോസഞ്ചരണസ്ഥാനാദപ ഗച്ഛന്തീർത്ഥാ: ഇതോഽഗതീ: കരു
- (ഹേ ഗാവാ:, യൗരപി) നി-വത്തന — നിവത്തദ്ധാ.
- (ഹേ ആത്മൻ,) ഭൂമ്യോ: ചതസ്ര: പ്ര-ദിശ: താഭ്യ: — ചതുസ്സുഭ്-വ്യാകായാ ദിശ സുന്തി താഭ്യ:
- ഏനാ: നി വത്തയ — ഗാവ: മദീമുഖി: കരു

അർത്ഥം:- (ഋഷി സ്വാത്മാവിനോടും പശുക്കളോടും പറയുന്നു) ഏൻമ ആത്മാവേ, നി പശുക്കളെ എനിയ്ക്കുഭിമുഖങ്ങളാക്കുക. അല്ലയോ പശുക്കളേ, നിങ്ങൾ പ്രസാദിച്ച് നേരെ വന്നാലും. ആത്മാവേ, മേയുന്ന വഴികൾ വിട്ട് പശുക്കൾ പോകുമ്പോൾ, അവയെ ഈ വഴിയ്ക്കു തിരിയ്ക്കുക പശുക്കളേ, മടങ്ങിവരുക ആത്മാവേ, കിടക്ക മുതലായ നാലുദിക്കുകളിൽ നിന്നും പശുക്കളെ ഏൻമ നേരെ തിരിയ്ക്കുക.

വൃശ്ച-23-പ്രജാപതിപുത്രോവിമദ: ഋഷി: ഏകപദാദശാക്ഷമാവിരാധനുഷ്ടുബ്ഗായത്രീവിരാട്ത്രീഷ്ടുശേമനാംസി അഗ്നിദേവതാ

1 ഉദനോഽപിവാത്തമന:

അന്വയം. -

- (ഹേ അഗ്നേ, ത്വം) നി മന: — അസ്മാകം മന:
- ഉദം അപി വാത്തയ — ശുഭയുക്തമാഗായ, സ്വർ സംബന്ധി സ്മോത്രകരണേ പ്രേയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, എന്റെ മനസ്സിനെ ശുദ്ധീകരിക്കുക മാക്കിയാലും, അവിടുത്തെ കുറിച്ച സ്തുതികർമ്മത്തിൽ പ്രേരിപ്പിച്ചാലും.

2 അഗ്നിമീളേജാംയവിഷം
 ശാസാമിത്രദധിരീതം
 യസ്യധർമ്മംസ്വപരേണീ
 സ്വപര്യന്തിമാതൃയഃ

അന്വയം:—

ജാം യവിഷം	— ഹവിർജാം ദേവാനാം മദ്ധ്യേ യവതമ
ശാസാ മിത്രം	— അനുശാസനേന, കർത്തവ്യം കർത്തവ്യബോധനേന മിത്രഭൂതം
ദഃ-ധരിതും അഗ്നിം ഇജേ	— ദധരണീയം, ശത്രുഭിർദ്വന്ദിവാദണീയം തം സ്നേഹമി
(അപി ച) യസ്യ ധർമ്മം	— ധർമ്മം, അഗ്നിഹോത്രാദികർമ്മം
മാതൃഃ ഉയഃ	— ഗോത്രധോയഥാ വത്സാസ്തഥാ
സ്വഃ ഏനീഃ	— ദൃഢോക്തവ്യം, പ്രതിഗത്യഃ ആഹുതയസ്തുതയശ്ച
സ്വപര്യന്തി	— പരിചിർത്തി, ദേവന്തേ

അർത്ഥം.—ഹവിസ്സുൾക്കൊള്ളുന്ന ദേവന്ദിവിൽവെച്ച് ഏറ്റവും യുവാവും, കർത്തവ്യംകർത്തവ്യബോധനമാകുന്ന അനുശാസനത്താൽ സഹൃദഭൂതനും, ശത്രുക്കളാൽ ഒഴിപ്പിച്ചുപെടാൻ കഴിയാത്തവനുമായ അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. അവിടുത്തെക്കുറിച്ച അഗ്നിഹോത്രാദികർമ്മത്തിൽ ദ്രോവിലേക്കു പോകുന്ന ആഹുതികളും സ്തുതികളും, തള്ളപ്പശുവിന്റെ അകിടിനെ പശുക്കിടാക്കളെന്നപോലെ പരിചരിക്കുന്നു, സേവിക്കുന്നു.

3 യമാസാകൃപനീളം
 ഭാസാകേതുവചഞ്ചനീ
 ഭ്രാജതേശ്രേണീദൻ

അന്വയം:-

(സ്നോതാശോയഷ്വാദശ്വ)

ആസാ	— ആസ്യേന സ്തുതിഭിഹ്വിര്യകേത നോപാസനേന ച
കൃപ-നീളം	— കർമ്മസ്ഥാനം, കർമ്മാധാരം
ഭാസാ-കേതുഃ യഃ	
വചഞ്ചനീ	— ജ്വാലാജ്ഞാപകഃ യമഗ്നിഃ വചഞ്ചനീ
(സ്നോഗ്നിഃ) ശ്രേണീ-ദൻ	
ഭ്രാജതേ	— സ്നോതൃദ്യോഭീഷ്ടഫലസമൃദ്ധ പ്രദോജാസതേ

അർത്ഥം:-സ്നോതാക്കളും യഷ്ടാക്കളും മുഖത്തുനിന്ന് പുറപ്പെട്ട
 ന സ്തുതികളോടും ഹവിസ്സോടുകൂടിയ ഉപാസനയോടുംകൂടി ക
 ഛാധാരണം ജ്വാലയാകുന്ന കൊടിയുറവനമായ യാതൊരാഗ്നി
 യെ വചിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ അഗ്നി സ്നോതാക്കൾക്ക് അഭീഷ്ട
 ഫലജ്വാലം കൊടുക്കുന്നവനായി ശോഭിക്കുന്നു

4 അന്യോവിശാങ്ഗാതുരേതി
 പ്രയോനാഭീവാജനാൻ
 കവിരദ്രന്ദീദ്യുനഃ

അന്വയം:-

വിശാം അന്യഃ	— യജമാനാനാങ്ഗന്തവ്യഃ
ഗാതുഃ, ദീദ്യുനഃ	— ഗമനശീലോഗ്നിഃ, ദീപ്യമാനസ്തൻ
യദ് ഏതി	— യദോച്ഛാങ്ഗച്ഛതി തദാ

- കവിഃ ദിവഃ അന്താൻ — മേധാവിസൻ ദൃഢോകസ്യ
പര്യന്താൻ
- പ്ര ആനട് — പ്രകഷ്ണ വ്യാപ്നോതി
- അദ്ദം — മേഘോപലക്ഷിതമന്തരീക്ഷഞ്ച
വ്യാപ്നോതി

അർത്ഥം.—യജമാനന്മാർക്ക് പ്രാപ്യനം ഗമനശീലനമായ അഗ്നി പ്രകാശമാനനായി മേൽപ്പോട്ടു പോകുമ്പോൾ മേധാവി യായ അവിടുന്ന് ദ്യോവിന്റെ അറ്റങ്ങളിലെത്തുന്നു. മേഘത്തോടു കൂടിയ അന്തരീക്ഷത്തിലും വ്യാപിക്കുന്നു.

5 ജുഷദ്ധ്വയാമാൻഷസ്യോ
ദ്ധ്വസ്സസ്ഥാവൃദ്ധായജേണ
മിന്വന്ഥ്വസദ്മപുരഷ്ഠതി

അന്വയം:—

മാനുഷസ്യ യജേണ

- ഹവ്യാ ജുഷൽ — ഹവ്യാനി, ഹവിഃഷി
സേവമാനോഗ്നിഃ
- ദൃഢോ, ഉർധ്വഃ തസ്ഥൗ — ഉരുഭൂതഃ, ബഹുജാലഃ
ഉത്തിഷ്ഠതി, ഉൗദ്ധം ജലതി

(അപിചായമഗ്നിഃ

- പ്രാഗ്ഗശാഭാരദ്യ) സദ്മ — സദനം, സൌമികിം വേദിം.
- മിന്വൻ പുരഃ ഷ്ഠതി — പരിച്ഛിന്ദൻ പുരസ്താഭത്തരവേ
ദിശാലം പ്രണീയമാനസ്സൻ
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—മാനുഷ്യനായ യജമാനന്റെ യജ്ഞത്തിൽ ഹവിസ്സുകൾ കൈക്കൊള്ളുന്ന അഗ്നി കത്തിക്കാളിക്കൊണ്ട് മേല്പോട്ടു യരുന്നു, ഉയർന്ന് ജ്വലിക്കുന്നു. പിന്നെ, ഈ അഗ്നി യജമാനന്റെ ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട്, സോമവേദിയെ കടന്ന് ഉത്തരവേദി ശാലയിലേക്ക് വേണ്ടപോലെ നയിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടുപോകുന്നു.

6 സഹിക്ഷേമോഹവിദ്യൗ

ശ്രഷ്ടിസ്യഗാതുരേതി

അഗ്നിദേവാവാഗീമനഃ

വ. 2

അന്വയം:-

- സഹിക്ഷേമഃ — സ ഏവാഗ്നിഃ കശലഹേതുഃ
സർവ്വസ്യ പരിപാലനഹേതുഃ
- (സഹി) ഹവിഃ, യജ്ഞഃ — സഹ്യവ പുരോധാഗാദികഃ,
സഹ്യവ യാഗോപി
- (കിഞ്ച) ശ്രഷ്ടി ഇതി
അസ്യ ഗാതുഃ — ക്ഷിപ്രമേവ തസ്യ ഗമനഗീഭോ
ധിഷ്ഠാത്രാത്മാ
- ഏതി — ദേവാനാമാഹ്വാനാത്മഞ്
ഗച്ഛതി
- (ഗത്വാപ പ്രത്യാഗച്ഛന്തം)
വാഗീമനഃ — സ്തുതിവാചോപേതഃ
- അഗ്നിഃ ദേവാഃ — തഃ പ്രതിദേവാനുപയാഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-ആ അഗ്നിതന്നെയാണ് എല്ലാ ക്ഷേമത്തിനും എല്ലാവരുടെയും പരിപാലനത്തിനും കാരണഭൂതൻ. അവിടുന്ന് തന്നെയാണ് ഹവിസ്സ്, അവിടുന്ന്തന്നെയാണ് യാഗവും. വേഗത്തിൽതന്നെ ഗമിക്കുന്ന അവിടുണിലധിഷ്ഠാനം ചെയ്യുന്ന ആത്മാവാണ് ദേവന്മാരെ വിളിക്കാൻ പോകുന്നത്. പോയിട്ട്, മടങ്ങുമ്പോൾ സ്തുതിവാക്കുകളോടുകൂടിയ അഗ്നിയെപ്പിന്തുടന്ന്, ദേവന്മാരും വരുന്നു

7 യജ്ഞാസാഹസ്യവ്യാപ്തേ

ഗ്നിപൂർവ്വസ്യശേഖസ്യ

അദ്രേസ്സുനമായമാച്ചഃ

അനവയം:-

ആയം, അഗ്നിം	— ദേവാനാമാഹ്വാനാത്മം ഗന്താരം യമഗ്നിം
അഗ്രേ: സൂനം ആഹ്വ:	— അഗ്നൗ, ഗ്രാവ്ണ: പുത്രമിതി മന്ത്രാവദന്തി
പൂർവ്വസ്യ ശേവസ്യ	— ഉൽക്രഷ്ടസ്യ സ്വഗ്വാപവർഗ്ഗ സുഖസ്യ പ്രാപ്തയേ
യജ്ഞ-സഹം ഭവ: ഇഷേ-	— യജ്ഞസ്യ വോഡാരം തമഭിലക്ഷ്യ പരിചരണമിച്ഛാമി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരെ വിളിക്കുവാൻ പോകുന്ന അഗ്നിയെ കല്ലിന്റെ (പിടിക്കല്ലിന്റെ) മകനെന്ന് മന്ത്രങ്ങൾ പറയുന്നു. ഉൽക്രഷ്ടമായ സ്വർഗ്ഗലോകപ്രാപ്തിയ്ക്കായി യജ്ഞവാഹകനായ അവിടുത്തെ പരിചരിക്കുവാൻ ഞാനിച്ഛിക്കുന്നു.

8 നരോയേകേചാസ്മദാ
വിശ്വേത്തേവാമത്സ്യു:
അഗ്നിംഹവിഷ്വാവർത്ത:

അനവയം:-

നര:, യേ കേ ച	— നേന്താര:, കേചീൽ പുത്രപൗത്രാദയ:
അസ്മൽ ആ തേ അഗ്നിം ഹവിഷാ വർത്ത:	— അസ്മാകമാസന്തി വർദ്ധന്ത:
വാമേ വിശ്വാ ഇൽ	— വനനീയേ പശ്വാദി സർവ്വസ്മിന്നേവ ധനേ
ആ സ്യ:	— ആസമന്താദപവിശേയ:

അർത്ഥം.-കുടുംബത്തോടുള്ള ചില പുത്രപൗത്രാദികളെ നീക്കുന്നു. അവർ ഹവിസ്സിനാൽ അഗ്നിയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവരായി, കാര്യമായ പശു മുതലായ എല്ലാ ധനത്തിലും നിറഞ്ഞിരിക്കും.

9 കൃഷ്ണശ്വേതോരുഷോയാമോഅസ്യ
 ബ്രഹ്മനഗ്നുജ്ജ്വതശോണോയശ്ശ്വാൻ
 ഹിരണ്യരൂപഞ്ജനിതാജ്ജാന

അന്വയം:-

(യ:) യാമ: കൃഷ്ണ:	
ശ്വേത:	— മേ: അസിത:, സിത:
അരുഷ:, ബ്രഹ്മന:	— ആരോപമാന:, മഹാൻ
ഗ്നുജ്ജ്വ: ഉത ശോണ:, യശ്ശ്വാൻ	— ഗ്നുഗാമി, രക്തവണ്ണ:, കീതനിമാൻ
(ത:) ഹിരണ്യ-രൂപം	— സുവണ്ണസദൃശം.
അസ്യ ജനിതാ	— അഗ്നേരത്മായ ജഗതോ ജനയിതാ പ്രജാപതി:
ജ്ജാന	— ജനയാമാസ, അസ്മൈത്യേവേവാൻ

അർത്ഥം:-യാതൊരു തേർ കറുത്തതും വെളുത്തതും പ്രകാശമാനവും മഹത്തും ഗതിവേഗമുററതും ചുറ്റുന്നതും കേരംപിപ്പെട്ടതുമെന്നോ, ആ സ്വണ്ണമുള്ളതായ തേർ അഗ്നിക്കുവേണ്ടി ജഗജ്ജനയിതാവായ പ്രജാപതി നിമിച്ഛതാണു്, അഗ്നിക്കു് കൊടുത്തതാണു്.

10 ഏവാതേഅഗ്നേവിമഭോമനീഷാ
 ദുജ്ജാനപാഭൃതേടിസ്സുജോഷാ:
 ഗിരആവക്ഷധീസുമതീരിയാന
 ഇഷ്ടമുജ്ജംസുക്ഷിതിവിശ്വമാഭാ:

വ. 3

അന്വയം:-

ഹേ ഉജ്ജ: നപാതീ,	— അന്നസ്യപൌത്ര,
ഹേ അഗ്നേ, അതുതേഭി:	— അതുതൈഹ്വിരന്നൈ:
സ-ജോഷാ: വി-മഭ:	— സങ്ഗത ഏതന്നാമക ഗ്നുജ്ജി:

മനീഷാം ഏവ	— പ്രകൃഷ്ടാംബുദ്ധിങ്ക്കാമയമാനസ്സ ന്നേവ
തേ ഗിരഃ ആ വക്ഷൽ	— തുഭ്യം സ്തുതിവാചഃ ആഭിമുഖ്യേ നോക്തവാൻ
(തതസ്തപമേതജ്ഞാത്യാ)	
സ-മതീഃ ഇയാനഃ	— ശോഭനബുദ്ധിസ്സങ്ക്ഗമയൻ
ഇഷം, ഉഷജം,	
സ-ക്ഷിതിഃ	— അന്നം, ക്ഷീരാദികം രസം, ശോഭനനിവാസം
വിശപം ആ അഭോഃ	— ശോഭനപുത്രാദികസഹിതം സർവ്വന്ധനഞ്ച തന്നൈ വിമദായാഹര, ഭേഹി

അർത്ഥം.—അന്നത്തിന്റെ പൌത്രനായ അഗ്നേ, അമൃതങ്ങളാ
യ ഹവിരന്നങ്ങളോടുകൂടിയ വിമദെന്നെ ലുഷി സൽബുദ്ധി
കാംക്ഷിച്ചു അവിടേക്ക് ഇപ്രകാരം സ്തുതിവാക്കുകൾ നേരെ
ചൊല്ലിയിരിക്കുന്നു. അതറിഞ്ഞവിടുന്ന് ശോഭനബുദ്ധികളെ
കൽ ചേർത്തു, (അതോടൊപ്പം) അന്നവും പാൽ മുതലായ രസ
വും നല്ല ഗൃഹവും പുത്രപൌത്രാദികളോത്ത എല്ലാ ധനവും ഈ
വിമദന് കൊണ്ടുതന്നാലും.

വക്ത്രം-4-5—ആസ്താരപങ്ക്കരിശ്ചരഃ

1 ആഗ്നിനസ്വവൃക്തിഭി

ഹോതാരന്ത്യാവൃണീമഹേ

യജ്ഞായസ്തീണ്ണബഹിഷേവിവോമദേ

ശിരംപാവകശോചിഷംവിവക്ഷസേ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) വഃ വി മദേ— വിശേഷേണ തവതുപ്യർത്ഥം
സ്തുതിഃ പ്രവൃത്താസ്തി
സ്വവൃക്തിഭിഃ — സ്വയങ്ക്കൃതാഭിസ്തുതിഭിഃ

സ്തീണ്ണ-ബഹിഷേ

യജ്ഞായ

ശീരം

പാവക-ശോചിഷം

ഹോതാരം അഗ്നിം

ത്വാ ന ആ വൃണീമഹേ

വിവക്ഷസേ

— യജ്ഞാത്ഥം

— രാഷ്ട്രധ്യാദിഷ്ഠനശായിനം

— ശോധകദീപ്തിം

— ദേവാനാമാഹ്യാതാരം തം

— ത്വാമിദാനിമാദിമുഖ്യേന സംജാമഹേ ? (ന സമ്പ്രത്യത്ഥം)

— ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അഗ്നേ, വിശേഷിച്ചും അവിടുത്തെ തൃപ്തിയായി ന്നോത്രം പ്രവർത്തിക്കുന്നു, ദൃഷ്ടി ന്നോത്രം ചൊല്ലുന്നു. സ്വന്തമായുണ്ടാക്കിയ സ്തൂതികളാൽ ദർശിപ്പിച്ച യാഗത്തിനുവേണ്ടി, സന്യാദികളിൽ കടികൊള്ളുന്നവനും ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന പ്രകാശമാത്തവനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങളിപ്പോൾ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

2 ത്വാമുതേസ്യാഭുവ

ശ്ലുംന്ത്യേശ്വരാധസഃ

വേതിത്വാമുപസേപ്തീവിവോമദ

ഋജീതിരഗ്നആഹുതിർവ്വിവക്ഷസേ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, സു-ആഭുവ

അശ്വരാധസഃ

തേ ത്വാം ഉ ശ്ലുംന്തേ

(കിഞ്ച) ഉപ-സേപ്തീ

ഋജീതിഃ ആ-ഹുതിഃ

വഃ മദേ ത്വാം വി വേതി

വിവക്ഷസേ

— സാമ്പ്രകാശേന ദീപ്യമാനാഃ

— വ്യാപ്തയാഃ

— യജമാനാസ്ത്വാനുമേവ ശോധയന്തി, യജ്ഞഹവിർഭീട്ടീപയന്തി

— തവോപരിക്ഷരണശീലാ

— ഋജുഗമനാഹുതിഃ

— തവതുഷ്ഠിർത്ഥം വിശേഷേണ ഗപ്തകതി

— ത്വം മഹാനസി

അത്ഥം-ആദ്യയോ അഗ്രേ, സ്വപ്രകാശത്താൽ തിളങ്ങുന്ന വരം വ്യാപിച്ച ധനമൊത്തവരുമായ യജമാനന്മാർ അവിടുത്തെത്തന്നെയാണു് ശുദ്ധീകരിയ്ക്കുന്നതു്, യജ്ഞത്തിൽ ഹവിസ്സു കളാൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതു്. അവിടുത്തെ മേൽ ഒഴിക്കപ്പെട്ടു്, നേരെവരുന്ന ആഹുതി, അവിടുത്തെ തൃപ്തിയ്ക്കായി എത്തുന്നു. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

3 ത്വേദധർമ്മാത്മാസതേ

ഇഹഭീസിഞ്ചതീരിവ

കൃഷ്ണാത്രപാണ്യജ്ജനാവിവോമദേ

വിശ്വാഅധിശ്രിയോധിഷേവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

ധർമ്മാത്മാ:	— യജ്ഞസ്യ ധാരയിതാരഃ, ഋതവിജഃ
ഇഹഭീ: സിഞ്ചതീ: ഇവ	— സന്യുഷ്ണാഹുതിഭീ: ഹോമ പാത്രൈ: വൃഷ്ട്യുകോനി യഥാ പൃഥിവീം സേവന്തേ തദ്ഭൽ
ത്വേ ആസതേ	— ത്വമേവോപാസതേ, സേവന്തേ
(ത്വം) കൃഷ്ണാ അർജുനാ രൂപാണി	— അസിതസിതജാലാ രൂപാണി ച
വിശ്വാ: ശ്രിയ:	— സർവ്വാശ്ലോഭാ:
വ: വി മദേ	— വിവിധസോമപാനജനിതായ മദായ
അധി ധിഷേ	— അധികം യഥാഭവതി തഥാ ധാരയസി
വിവക്ഷസേ	— ത്വം മഹാനസി

അതും യജ്ഞധാരികളായ ഋത്വിജകൾ ജുഹ്വിക്കുന്ന ഹോമോപകരണങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള പുണ്യാഹതികളാൽ, മഴവെള്ളങ്ങൾ ഭൂമിയെ സേവിക്കുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ ഉപാസിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് കറുത്തവയും വെളുത്തവയുമായി ജാലാരൂപങ്ങളായ എല്ലാ ശോഭകളെയും സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള ഹിംബത്തിനുവേണ്ടി മികച്ചും ധരിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

4 യമഗ്നേമന്യസേരയി.

സഹസാപനമർത്യ

തമാനോവാജസാതയേവിവോമദേ

യജേണഷ്പിത്രമാഭോവിവക്ഷസേ

അന്വയം:—

ഹേ അമർത്യ, സഹസാ-

വർ അഗ്നേ,

— അമരണധർമ്മൻ, ബലവന്നഗ്നേ, തപ.

യം രയിം മന്യസേ

ചിത്രം തം ആ ന:

— യം ധനം വരിഷ്ഠമിതിജാനാസി

— ചായനീയന്ന ധനമസ്താകമാഭി
മുഖ്യേന

വാ:

യജേണഷ്പ വി മദേ

വാജ-സാതയേ ആ ഭേ

വിവക്ഷസേ

— യുഷ്ടാകം സർവ്വേഷാമേവാനാം

— സോമാഭി ഹവിർജന്യായ മദായ

— അന്നലാഭാർത്ഥമാഹര

— തപം മഹാനസി

അതും-അമരണം ബലവാനായ അഗ്നേ, യാതൊരു ധനത്തെയും അവിടുന്ന് ശ്രേഷ്ഠമായിക്കരുതുന്നുവോ, കാര്യമായ ആ ധനത്തെ അങ്ങനെയൊക്കെയല്ലാതെ, അവിടുന്ന്കൊള്ള ദേവന്മാരായ നിങ്ങൾക്കുള്ള യജ്ഞങ്ങളിൽ സോമപാനം കൊണ്ടുള്ള ഹിംബത്തിന്

ന്നായും ഞങ്ങൾക്കെന്നലാഞ്ഞിന്നായും, കൊണ്ടുതന്നാലും, അവി
ടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

5 അഗ്നിജ്ജാതോഅഥർവ്വണാ

വിഭവീശ്യാനികാവ്യോ

ഭുവ്ഭുതോവിവസ്വതോവിവോമഭേ

പ്രിയോയമസ്യകാമ്യോവിവക്ഷസേ

വ. 4

അന്വയം:—

അഥർവ്വണാ ജാതഃ

— ഏതന്നാഗ്നിഷ്ഠിണാ ജനിതഃ

അഗ്നിഃ വിശ്യാനി

കാവ്യം വിഭൽ

— സമസ്താനി കാവ്യാനി,
സ്തോത്രകർമ്മാണി വേർത്തി

വിവസ്വതഃ ഭൂതഃ ഭുവൽ

— യജമാനസ്യ ദേവാനാമാഹ്വതാ
ഭവതി

(കൃഷ്ണ) യമസ്യ പ്രിയഃ

കാമ്യഃ

— ഇഷ്ടസ്തൻ കമനീയഃ,
പ്രാർത്ഥനീയോ ഭവതി

(ഹേ അഗ്നേ ത്വം) വഃ

മഭേ വി

— യഷ്ടാകം സോമപാനജന്യ
ഹവേ വിശേഷേണ രാജസി

വിവക്ഷസേ

— ത്വം മുഹാനസി

അർത്ഥം—അഥർവ്വാവെന്ന ഋഷിയാൽ ഉല്പാദിപ്പിച്ചുപ്പെട്ട
അഗ്നി ഏല്പാ സ്തോത്രത്തെയുമറിയുന്നു. യജമാനന് ദേവന്മാരെ
വിളിക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു. പിന്നെ, യമന്റെ പ്രിയനാ
യി ഏവർഷം പ്രാർത്ഥനീയനാകുന്നു. അല്ലയോ അഗ്നേ, സോമ
പാനംകൊണ്ടുള്ള ഹവ്ത്തിൽ അവിടുന്ന് നന്നായിശ്ലോഭിക്കുന്നു.
അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, മനുഷ്യ:	— മനുഷ്യാഃ, യജമാനാഃ
ഋതീജം, പാതം	— ഹോതുനാമകം, രമണീയം
ഘൃതപ്രതീകം	— ആജ്യാഹുതിപുണ്ണമുഖം
ശുക്രം, അക്ഷഭി:	
ചേതിഷം ത്വാം	— ദീപ്തം, വ്യാപ്തസ്തേജോഭി രതിശയേന ജ്ഞാതാരം ത്വാം
വഃ വി മദേ	— തവ സോമാഭിഹവിജ്ജന്ത്യ തുഷ്യതും
യജേന്യേ നി സേദിരേ	— യാഗേഷു സ്ഥാപയന്തി
വിവക്ഷസേ	— ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, മനുഷ്യരായ യജമാനന്മാർ, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും കാര്യവും ഹോമിച്ചു നൈ മുഖ്യതൂ പുരണ്ടവനും ദീപ്തിമാനും വ്യാപിച്ചു തേജസ്സുകൾ കൊണ്ടു എല്ലാം കണ്ടറിയുന്നവനുമായ അവിടുത്തെ സോമാഭിഹവിസ്സു കൊണ്ടുള്ള തുഷ്ടിക്കായി യജ്ഞങ്ങളിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

8 അഗ്നേശുക്രേണശോചിഷാ

തപ്രഥയസേബൃഹൽ

അഭിക്രന്തപൃഷായസേവിവോമദേ

ഗർഭധാസിജാമിഷുവിവക്ഷസേ

വ. 5

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ബൃഹൽ	— മഹാസ്തപം
ശുക്രേണ ശോചിഷാ	— ദീപ്തേന തേജസാ
ഉത പ്രഥയസേ	— വിസ്തീർണ്ണം യഥാത്ഥം വി ഖ്യാതോ ഭവസി
(കിഞ്ച) അഭിക്രന്ത	— ആഭിമുഖ്യേന യഥാർത്ഥം ശത്രു നാഹവൻ

- വൃഷ്ടയസേ
വ: വി മദേ
- വൃഷ്ടവാചരസി
— യഷ്ടാകം സോമാദിഹവിജന്യ
ഹിഷേസഞ്ജാതേ സതി
- (ത്വം മാധ്യമികസ്സൻ)
ജാമിഷ് ഗർഭം ദധാസി
- ബന്ധുഭൃതേഷോഷധീഷ് വൃഷ്ടി
ദാഭേണ ബീജലക്ഷണങ്ഗർഭം
ധാരയസി
- വിവക്ഷസേ
- ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് തെളിഞ്ഞ തേജസ്സുകൊണ്ട് പരന്ന് പ്രഖ്യാതിയുറ്റവനാകുന്നു പിന്നെ, ശത്രുക്കളെ പോർവിളിക്കുന്നവനായി, കൂറ്റൻമുരിപോലെപ്പെരുമാറുന്ന സോമാദി ഹവിസ്സുകൊണ്ടുള്ള ഹിഷമുണ്ടാവുമ്പോൾ അവിടുന്ന് മാധ്യമികാഗ്നിയാായി ബന്ധുക്കളായ സന്യാദികളിൽ മഴയാകുന്ന ശുക്ലം സേചിച്ച് ഗർഭമുണ്ടാക്കുന്നു അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു

വർഗ്ഗം 6-7-8-ഇത്രപത്രോവിമദഃ ദൃഷ്ടി: പുരസ്താൽ ബൃഹത്യന്യത്ത്വപത്രിഷ്ടമശ്മരാംസി, ഇത്രോദേവതാ

- 1 കഹശ്രുതഇത്രകസ്സിന്നദ്യ
ജനേമിത്രോതശ്രുതതേ
ദൃഷ്ടിണാം വായഃക്ഷയേ
ഗുഹാവാചർകൃഷേഗിരാ

അന്വയം. —

അദ്യ ഇത്ര: കഹ ശ്രുത: — അസ്മിന്ദിനേസകത്ര സ്ഥാനേ വിശ്രുത:

കസ്സിൻ ജനേ മിത്ര: ന

ശ്രുതതേ?

— സഖേവ പ്രഖ്യാതതേ?

യ: ദൃഷ്ടിണാം ക്ഷയേ വാ

— ദൃഗ്ഗാദിനാമാശ്രമേവാ

ഗുഹാ വാ

— അഹ്ണേ ഗുഹായാം വാ

ഗിരാ ചർകൃഷേ?

— സ്തുതിവാചാത്യത്ഥമാ കൃഷ്ടതേ?

അർത്ഥം:- ഇന്നിത്രനൈവീടെയാണു് പ്രസിദ്ധനായിരിക്കുന്നതു്? ആരിലാണു് ചങ്ങാതിപോലെയിരുന്നു് കേരവിക്കൊള്ളുന്നതു്? അവിടുന്ന് ഭൂമു മുതലായ ള്ഷിമാരുടെ ആശ്രമത്തിലോ, കാട്ടിൽ ഗുഹയിലോ സ്തുതിവചനത്താലാകഷിണ്ണപ്പെടുന്നതു്?

2 ഇഹശ്രുതഇന്ദ്രോഅസ്മേഅഭ്യ

സ്തവേവഭൂദ്യപീഷിമഃ

മിത്രോനയോജനേഷ്വാ

യശശ്ചക്രേഅസാമ്യോ

അന്വയം:-

യഃ മിത്രഃ ന

— യഇന്ദ്രസ്സിഗ്ധഇവ

ജനേഷ്വ അസാമി യശഃ

ആ ചക്രേ

— സ്തോതുജനേഷ്വസാധാരണാങ്ക്
കീർത്തിങ്ക്കരോതി

(സഃ) ഇന്ദ്രഃ ഇഹ ശ്രുതഃ

— അസ്തിൻ യജ്ഞേ പ്രഖ്യാതഃ

അഭ്യ വഭ്രീ ള്ഷിഷമഃ

— വഭ്രുവാൻ സ്തുത്യാസമാനഗുണഃ

അസ്മേ ആ സ്തവേ

— അസ്താഭിരാഭിമുഖ്യേന സ്തുയന്തേ

അർത്ഥം:- ആർ ചങ്ങാതിപോലെ സ്തോതുജനങ്ങളിൽ അസാധാരണ കീർത്തിയുളവാക്കുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ഈ യജ്ഞത്തിൽ പ്രഖ്യാതനാകുന്നു. വഭ്രായുധനും സ്തുതിയോടു സമമായ ഗുണമിയന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഇപ്പോൾ നമ്മളാൽ നേരെ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

3 മഹോയസ്സതിശ്ശിവസോഅസാമ്യോ

മഹോനൃമ്ണസ്യഗുരുജിഃ

ഉത്താവരൂസ്യധൃഷ്ടോഃ

പിതാപുത്രമിവപ്രിയം

അന്വയം:-

യഃ മഹഃ ശവസഃ പതിഃ — മഹതോബലസ്യേശ്വരഃ
 അസാമി ആ മഹഃ
 ഹമ്ണസ്യ — ആസമാപ്തേഹമതോധനസ്യ
 തുതുജിഃ — സ്തോതൃഭ്യഃ പ്രേരകഃ
 (കിഞ്ച) യുഷോഃ വഭ്രസ്യ
 മേന്താ — ധർമ്മകസ്യായസ്യ ധാരയിതാ
 (സ ഇദ്ര) പിതാ
 പ്രിയം പുത്രം-ഇവ — പിതൃഷ്ഠിതം പുത്രമിവപാതു

അർത്ഥം.-ആർ മഹത്തായ ബലത്തിന്നീശനാണോ ഒട്ടേ
 ഞ്ഞാത്ത ധനം സ്തോതാക്കൾക്കെത്തിക്കുന്നവനാണോ, കടന്നാ
 ക്രമിക്കുന്ന വഭ്രത്തെ ധരിക്കുന്നവനാണോ, ആ ഇദ്രൻ, അച്ഛൻ
 ഇഷ്ടനായ മകനെയെന്നപോലെ നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

4 യുജാനോഽശ്വാവാതസ്യധുനീ

ദേവോദേവസ്യവഭ്രിവഃ

സ്യന്താപമാവിരുക്മതാ

സുജാനസ്തോഷ്യധനഃ

അന്വയം -

ഹേ വഭ്രീ-വഃ, ദേവഃ, — വഭ്രവന്നിദ്ര, ദ്യോതമാനസ്വപഃ
 ദേവസ്യ വാതസ്യ ധുനീ — വായോരപി ശീഘ്രഗമനൌ
 വിരുക്മതാ പഥാ
 സ്യന്താ — വിരോചനവതാ മാർഗ്ഗേണ
 ഗച്ഛന്തൌ
 അശ്വാ യുജാനഃ — ഹറിനാമകാവശ്യൌ
 സ്വരഥേയോജയൻ
 അധനഃ സുജാനഃ — യുഷോ ഗമനമാർഗ്ഗാനല്ലാഭയൻ
 സ്തോഷി — സത്തതം സ്തുതസേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വഭ്രവാനായ ഇദ്ര, പ്രകാശമാനനായ
 അവിടുന്ന് ദേവനായ വായുവീന്ദ്രിക്കാൾ വേഗത്തിലോടുന്നവ

യും തെളിഞ്ഞ വഴിയിലൂടെ പോകുന്നവയുമായ ഹരികളെന്ന കതിരുകളെ സ്വന്തം തേരിൽപ്പുട്ടി പോക്കളത്തിൽ പോംവഴി കളണ്ടാക്കുന്നവനായി എപ്പോഴും സ്മരിക്കപ്പെടുന്നു.

5 ത്വന്ത്യാപിദാതസ്യാശാഗാ

ഋജുത്വനാവഹായൈ

യയോർദ്യോനമർത്ത്യോ

യന്താനകീർവ്വിദായുഃ

വ. 6

അന്വയം:-

യയോഃ യന്താ	— നിയന്താ
ദേവഃ ന, മർത്യഃ	— കശ്ചിദപി ദേവഃ, കശ്ചിദപി മനുഷ്യനാസ്തി
നകീഃ വീദായുഃ	— നകശ്ചിദപി യയോർബലസ്യ ജവസ്യവാവേത്താ
(ഹേതുഃ) ത്വം വാതസ്യ ചിതീ	— വായോർബലേന ജവേന ച യുക്തേ
ഋജുത്വം അശാ	— ഋജുഗാമിനേ താവശ്യേ
ത്വനാ വഹായൈ	— ആത്മനൈവ, സാരഥി നിരപേക്ഷേണ വഹനാത്മം
ആ അഗാഃ	— ആഭിമുഖ്യേന ഗച്ഛസി

അർത്ഥം.-ഇത കതിരുകളേവയുടെ നിയന്താവായി ഒരു ദേവനും മനുഷ്യനുമില്ലയോ അവയുടെ ബലവും വേഗവുമറിയുന്നവനായി ഒരുത്തനുമില്ലയോ, അല്ലയോ ഇത്ര, വായുവിന്റെ ബലവും വേഗവുമറ, നേരെ പായുന്ന ആ കതിരുകളെ അവിടുന്ന് സ്വയം, സാരഥിയെക്കൂട്ടാതെ വഹനത്തിന് പ്രാപിക്കുന്നു, നേരെ കൊണ്ടുനടക്കുന്നു.

6 അധഗന്തോശനാപൃച്ഛതേവാ

ഒക്തമോനആഗൃഹം

ആജഗമിഃപരാകാ

ഭൂവശ്വശ്വമർത്യം.

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്രാഗ്നി,) അധ	— യജ്ഞസമാപ്തനന്തരം
ഗന്താ വാം	— സ്വസ്ഥാനങ്ഗച്ഛന്തേ യവാഃ
ഉശനാ പൃച്ഛതേ	— ഭാഗ്വവഃ ഋഷിഃ പൃച്ഛതീസ്മ
(യവാഃ) കൽ-അതഥാ	— കർത്തേ, കിംപ്രയോജന
	വന്തേ സന്തേ
നഃ ഗൃഹം പരാകാൽ	— അസ്മദീയം യജ്ഞഗൃഹം ദൂരാൽ
ആ ജഗമിഃ?	— ആഗതവന്തേസ്ഥഃ?
ദിവഃ പശ്യഃ പ	— ദൃഢോകാൽ ഭൂഢോകാച്ഛ
മർത്യം ആ?	— മനുഷ്യഭാഗം പ്രത്യാഗതവന്തേ?
(അപരോദഗമനമസ്മദനുഗ്രഹാത്മമേവ, ന സ്വാത്മം)	

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ യജ്ഞംകഴിഞ്ഞു സ്വസ്ഥാനത്തേക്ക് മടങ്ങുന്ന നിങ്ങളോട് ഭാഗ്യവനായ ഉശനസ്സെന്ന ഋഷി ചോദിച്ചുവല്ലോ 'നിങ്ങൾ എന്തു കാര്യത്തിന്നാണ്, പ്രയോജനത്തിനുവേണ്ടിയാണ്' ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞഗൃഹത്തിൽ ദൂരത്തുനിന്ന് വന്നത്? ദ്യോവിൽ നിന്നും ഭൂവിൽനിന്നും മനുഷ്യനായ ഏതെ പ്രാപിച്ചത്? (നിങ്ങളുടെ വരവ് ഏതെ അനുഗ്രഹിപ്പാൻ മാത്രമാണ്, സ്വന്തം കാര്യത്തിന്നല്ല)

7 ആനന്ദപ്രപഞ്ചസേ

സ്വാകംബ്രഹ്മോദ്യതം

തത്ത്വായാപാമഹേവ

ശൃഷ്ടിയദ്ധനമാനുഷം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, നഃ ഉൽ-യതം — (ന ഇതി തൃതീയാത്ഥേ ഷഷ്ഠി)
അസ്സാഭിർത്തം.

അസ്സാകം ബ്രഹ്മ — അസ്സഭിയം ഹവീരനം.

ആ പൃക്ഷസേ — ആതുപ്ലോരാത്മനാ സംപദ്യ,
ആക്ഷേയ

(കിഞ്ചവയമപി)

ത്വാ തൽ — യദുൽകൃഷ്ടം തദനം ത്വാം

അവഃ യാചാമഹേ — തദ്രക്ഷണഞ്ച പ്രാർത്ഥാമഹേ

യൽ ശുഷ്ണം അമാനുഷം

ഹൻ — യൽ ബലം മനുഷ്യാദന്യം
രാക്ഷസാദികം ഹന്തി തദുൽകൃഷ്ടം ബലഞ്ച യാചാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേക്കുർപ്പിക്കപ്പെട്ട ഞങ്ങളുടെ ഹവീരനം മതിയാവോളമുൾക്കൊണ്ടാലും. പിന്നെ ഞങ്ങളുൽകൃഷ്ടമായ അന്നമവിടുത്തോടു യാചിക്കുന്നു. രക്ഷണവും യാചിക്കുന്നു. അതുപോലെ മനുഷ്യതരരായ രാക്ഷസാദികളെ ഹനിക്കുന്ന ഉത്തമബലവും യാചിക്കുന്നു.

8 അകർമ്മാദസ്യരഭീനോഅമന്തു

രന്യപ്രതോഅമാനുഷഃ

തന്തസ്യാമിത്രഹൻ

വധ്യാസസ്യഭംഭയ

അന്വയം:-

ഹേ അമിത്രഹൻ, — ശത്രുണാം ഹന്തരിന്ദ്ര,
(യഃ) അകർമ്മാദസ്യഃ — അവിദ്യമാനയാഗാദികർമ്മാ,
ഉപക്ഷയിതാ

അഭി നഃ അമന്തുഃ — ആഭിമുഖ്യേനാസ്സാനവമന്താ,
അഭിലപിതാ

അന്യ-പ്രതഃ — ശ്രുതിസ്മൃതിവ്യതിരിക്തകർമ്മാ

ത്വം തസ്യ ദാസസ്യ — ഉപക്ഷയിതുഃ

വധഃ ഭംഭയ — ഹന്താസൻ ശത്രും ഹിന്ധി

അർത്ഥം-ശത്രുഹന്താവായ ഇന്ദ്ര, ഏവൻ യാഗാദികർമ്മ നഷ്ടിക്കാത്തവനും ദ്രോഹിയും ഞങ്ങളെ നേരെ അപമാനിക്കു നവനും കീഴടക്കുന്നവനും, ശ്രുതിസ്മൃതി വിരുദ്ധമായ കർമ്മ മൊത്തവനും അസുരപ്രകൃതിയുമാണോ, അവിടുന്ന് ആ ദ്രോഹി യുടെ ഹന്താവായി, അവനെ ഹിംസിച്ഛാലും, നശിപ്പിച്ചാലും.

9 ത്വന്നഇന്ദ്രശൂരശൂരൈ

രതതോതാസോബഹ്ണാ

പുരുത്രാതേവിപുത്തയോ

നവന്തക്ഷോണയോയഥാ

അന്വയം:-

ഹേ ശൂർ, ഇന്ദ്ര, ത്വം ശൂരൈ ന:

— മരുഷീസ്സഹിതസ്സന്നസ്മാൻ പാഹി

ഉത ത്വാ-ഉതാസ:

— ത്വയാ രക്ഷിതാവയം.

ബഹ്ണാ

— പരിബഹ്ണായാം, ശത്രുണാം ഹിംസായാം സമന്മാഭവേമ

(കിഞ്ച) തേ പുത്തയ:

— കാമാനാം പുരണാനി, അഭിലഷിതാത്മപ്രദാനാനി

ക്ഷോണയ: യഥാ

— മനുഷ്യായഥാ, സ്വകീയം സ്വകീയം സ്വാമിനം സേവാർത്ഥം വ്യാപ്സ്യവന്തി, തദ്യജ്ഞ

പുരു-ത്രാ വി നവന്ത

— ബഹുൻ സ്നോത്വൻ വിവിധം പ്രാപ്സ്യവന്തി

അർത്ഥം-അല്ലയോ വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, ശൂരന്മാരായ മരു ണ്ണാകളോടൊപ്പമുണ്ടായി ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ, അവിടുന്നാൽ രക്ഷിതരായ ഞങ്ങൾ ശത്രുക്കളെ അമർത്തുന്നതിൽ ശക്തരാകാവും. അവിടുത്തെ അഭീഷ്ടപുരണങ്ങൾ, അപേക്ഷി താർത്ഥപ്രദാനങ്ങൾ, മനുഷ്യർ സ്വന്തംസ്വന്തം സ്വാമിയെ പ്രാ പിടിക്കുന്നപോലെ, വളരെ സ്നോതാക്കളെ പലപാടും വ്യാപി ക്കും.

10 തപ്താന്നപ്യത്രഹത്യേപോദയോന്യൻ

കാപ്പാണേശ്ശൂരവഭ്രീവഃ

ഗുഹായദീകവീനാം

വിശാന്നക്ഷത്രശവസാം

വ. 7

അന്വയം:-

ഹേ വഭ്രീ-വഃ, ശൂര,	— വഭ്രധര, ശൈര്യോപേതേന്ദ്ര,
യദീ കവീനാം,	
നക്ഷത്ര—ശവസാം	— യദാത്മം മേധാവിനാം, ദേവാൻ പ്രതിഗച്ഛൽ സ്തോത്രബലാനാം.
വിശാം ഗുഹാ	— സ്തോത്രജനാനാം സംബന്ധീനി ഗുഹാനി, ഗുണൈസ്സംവൃതാനി സ്തോത്രാണി ശ്രുണോഷി
(തദാ) തപഃ കാപ്പാണേ	— കൃപണം അസിഃ തേനസാദ്ധ്യം യദ്ധഞ്ജ് കാപ്പാണം, തസ്മിൻ
വൃത്ര-ഹത്യേ ന്യൻ താൻ	— ശത്രുഹനനാത്മന്നേതൃന്മരുൽ ഗണാൻ
ചോദയഃ	— ചോദയസി, പ്രേരയസി

അർത്ഥം.-വഭ്രധരനും ശൂരനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് മേധാവികളും, ദേവന്മാരിലെത്താൻ പോന്ന സ്തോത്രബലമുള്ളവരുമായ സ്തോത്രാക്കളുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഗുഹങ്ങളായി, ഗുണപുണ്ണങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങൾ കേൾക്കുമ്പോൾ, വാൾ പയറിൽ ശത്രുഹനനത്തിന്ന് നേതാക്കളായ ആ മരുൽഗണങ്ങളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു, പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നു

11 മക്ഷ്യതാതഇന്ദ്രാനാപ്സ

ആക്ഷേണേശ്ശൂരവഭ്രീവഃ

യദ്ധശ്ശുഷ്സ്യദംഭയോ

ജാതംവിശ്വംസയാവചിഃ

അന്വയം:-

ഭാഗ്യം, വക്രി-വ,

ഇത്ര,

ഭാഗ-അപ്പുസ:

തേ യൻ മക്ഷ്യ

ആക്ഷാണേ

താ

സയാവ-ഭി:

ശുഷ്കസ്യ വിശ്വം ജാതം

ഭംഭേഹി ഹ

— വിക്രമം, വക്രവന്നിത്ര

— ഭാഗകർമ്മം, സ്തോത്രം
സതതമഭിഷ്ഠാപസ്യ

— അവസ്ഥാഭാഗം യാനി അവിളം
ബിതാനി, ക്ഷിപ്രകരണയുക്താ
നി, യോദ്ധ്യഭിദ്യാപനേ ത്വയ്
വസ്ഥിതാനി

— താനി കർമ്മാണി സ്തോത്രം
സ്തവാനി

— സഹയാത്രികർമ്മാണിസ്തവാനി
തസ്തവം

— തന്നാകസ്യോസ്മസ്യ സർവ്വ
മപ്യപത്യജാതം

— അഭംഭേഹി, ഹിംസിതവാന്നസി
ഖലു

അർത്ഥം:-വിക്രമിയം വക്രിയമായ ഇത്ര, ഭാഗകർമ്മാക്കളായ സ്തോതാക്കൾക്ക് എപ്പോഴുമഭിഷ്ഠമേകുന്ന അവിടത്തെ വേഗവത്തുക്കളും, ഭടന്മാരാൽ വ്യാപിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവയും അവിടത്തിൽ നിലനില്ക്കുന്നവയുമായ ആ കർമ്മങ്ങളെ, സ്തോതാക്കൾ സ്തുതിക്കുന്ന ഒപ്പം നടക്കുന്ന മറ്റുള്ളവകളോടു ചേർന്ന അവിടത്ത് ശുഷ്കനെന്ന അസ്മദൻ സന്തതിസമൂഹത്തെ മുടിച്ച് വല്ലൊ.

12 മാകൃഗ്വനിത്രവസ്വ

രസ്തേവന്നഭിഷ്ഠയ:

വയംവയന്നആസാം

സമേസദാമവചിവാ

അന്വയം:-

ഹേ ശൂര, വജ്രി-വഃ,

ഇന്ദ്ര,

അസ്മേ വസ്വീഃ

അഭീഷ്ടയഃ

അകുഡൃക് മാ ഭൂവൻ
(കിന്തഹ്നി) തേ വയം-

വയം ആസാം സുതേ

സ്യാമ

— വിക്രാന്ത, വജ്രിനിന്ദ്ര,

— അസ്മാകം സ്വഭൂതാഃ, മഹത്യഃ

— അഭീഷ്ടിത പ്രാർത്ഥനാഃ

— കൃത്സിതാ വിഹലാമാ ഭൂവൻ

— ഋതപിഗൃജമാനാസ്സർവ്വേ വയം
അഭീഷ്ടിതാനാം സുഖേ തവ
പ്രസാദാൽ, ഭവേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വിക്രമിയും വജ്രവാനുമായ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ സ്വന്തം പെരിയ അഭീഷ്ടപ്രാർത്ഥനകൾ കേട്ടറവയും വിഹലങ്ങളുമാവരുതു്. ഋതപിഗൃജമാനന്മാരായ ഞങ്ങളെല്ലാം ആ പ്രാർത്ഥിതങ്ങളുടെ സുഖത്തിൽ അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ ഭവിക്കാവൂ.

13 അസ്മേതാതഇന്ദ്രസതുസത്യാ

ഹിംസന്തീരുപസ്പൃശഃ

വിദ്യാമയാസാംഭുജേ

ധേനുനാനവജ്രിവഃ

അന്വയം:-

ഹേ വജ്രി-വഃ, ഇന്ദ്ര,

യാസാം ഭുജഃ

ധേനുനാം ന വിദ്യാമ

— വജ്രവനിന്ദ്ര,

— സ്തുതിനാം സംബന്ധിനോ ദൃഷ്ടാ
ദൃഷ്ടാൻ ഭോഗാൻ

— ക്ഷീരാഭീഭോഗാൻ യഥാ
ഗോസ്വാമി ലഭതേ, തദ്വദായം
ലഭേമഹി

അസ്മേ താ ഉപ-സ്പൃശഃ — അസ്മാകം സ്വഭൂതാ താഃ സ്തുതയഃ

തേ സത്യം സത്തു — തവപ്രസാദാൽ സത്യം,
സത്യഫലാവേണ
(അപിച) അഹിംസതീ: — ത്വാനഹിംസത്യം, അനഭേ
ദയന്യോഭവേണ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വക്രിയായ ഇന്ദ്ര, സ്തുതികളേവകു്
ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടങ്ങളായ ഭോഗങ്ങളെ, പശുവിന്റെ ഉടമസ്ഥനു് പാൽ
മുതലായവ കിട്ടുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾ നേടുന്നവോ, ഞങ്ങളുടെ
ആ സ്തുതികൾ അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ സത്യഫലങ്ങളാവ
ട്ടെ അവിടുത്തെ അലട്ടാത്തവ, അവിടേയ്ക്കു മനസ്സിലുദോഗ
മുണ്ടാക്കാത്തവയാവട്ടെ

14 അഹസ്തായപദീവർത്തകാ

ശുപീഭീർവ്വേദ്യാനാം

ശുഷ്ണപരിപ്രക്ഷിണി

ദിഗ്ധായവേനിശിശ്ലുഃ

അന്വയം —

(ഹേ ഇന്ദ്ര) യൽ ക്ഷാ:	— യദാ ഭൂമി:
അഹസ്താ അപദീ	— ഹസ്തരഹിതാ, പാദവജ്ജിതാ, അമനഷ്യ കർമ്മകാ
വേദ്യാനാം	— സ്തോത്രയോഗ്യാനാം ത്വൽപ്രദതീ നാരേവാനാം സംബന്ധിഭി:
ശുപീഭി: വർത്ത	— കർമ്മഭീരവർത്ത, ധനധാന്യം ദിഭിസ്സുദ്ധയാ
(തദാത്ഥം) പരി പ്ര- ക്ഷിണീൻ	— പരിവേഷ്യ, പ്രക്ഷിണം യഥാ തഥാസ്ഥിതം
ശുഷ്ണം	— തന്നാമകമസുരം
വിഗ്ധ-ആയവേ	— ഏതദാഖ്യസ്യോർവ്വശേയ രാജേണാത്ഥായ
നി ശിശ്ലുഃ	— നിതരാം താഡിതചാനസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഭൂമി, കയ്യും കാലുമില്ലാതെ മനുഷ്യന്മാർ കർമ്മംപൂണ്ടു്, സ്തുത്യർഹരായ അവിടുത്തെപ്പോലുള്ള ദൈവന്മാരുടെ കർമ്മങ്ങളാൽ വർദ്ധിച്ചപ്പോൾ, ധനധാന്യസമൃദ്ധി മാർപ്പോൾ, അവിടുന്ന് ഭൂമിയെപ്പറ്റി പ്രക്ഷേപണമായി നിന്നു്, ശുഷ്കനെന്ന അസുരനെ, വിശ്വായു എന്ന ഉർവുശീപുത്രനായ രാജാവിന്നുവേണ്ടി ഏറ്റവും പ്രഹരിച്ചു കീഴ്മൺതി.

15 പിബാപിബേദിന്ദ്രശ്ശരസോമം

മാരിഷണ്യോവസവാനവസുസ്സൻ

ഉതത്രായസ്വഗുണതോമഹോലാനോ

മഹശ്വരായോരേവതസ്കൃധീനഃ

വ. 8

അന്വയം:-

ഹേ ശ്ശര, വസവാന,

ഇന്ദ്ര,

— വിക്രാന്ത, വസുനാം,
ധനാനാമാനേതരിന്ദ്ര

(ത്വമഭിഷക്തം) സോമം ഇൽ

പിബ-പിബ

— അതിശീഘ്രം യാഗകാലാതിപാ
തോയാവന്ന, താവൽ പിബ

(ത്വം) വസുഃ സൻ മാ

രിഷണ്യഃ

— പ്രശസ്തസ്സൻ, യാഗകാലാതിക്രമ
ജനിതഭോഷേണാസ്മാൻ മാ
ഹിംസീഃ, പ്രശസ്തസ്യതവ കർമ്മ
വൈഗുണ്യേന ഹിംസിതുമയുക്തം

ഉത ഗുണതഃ

— അപി ച ത്വാം സ്തുവതസ്തോത്വൻ

മഹോലാനഃ ത്രായസ്വ

— ഹവിരന്നവതോയജമാനാംശ്ച
പ്രമാദജനിതകർമ്മവൈഗുണ്യാൻ
പാലയസ്വ

(കിഞ്ച) മഹഃ രായഃ

— മഹതായനേന (തൃതീയാനേന
ഷഷ്ഠീ)

നഃ രേവതഃ കൃധീ ച

— അസ്മാൻ ധനുവതഃ കത ച

അർത്ഥം-വിക്രമിയും ഉപാസകർ്ധ ധനങ്ങളെത്തിക്കുന്നവനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സംസ്കാരിച്ച സോമം യാഗകാലം കഴി

യുദ്ധസ് വേഗം കടിച്ചാലും. അവിടുന്ന് പ്രശസ്തനായിട്ട്, യാഗകാലം കഴിഞ്ഞുവെന്ന കർമ്മലോപദോഷം കൊണ്ട് ഞങ്ങളെ കഴക്കരുതേ. അവിടേക്കു വരുന്ന കർമ്മദോഷംകൊണ്ട് (അവിടുത്തെ അമാന്തംകൊണ്ടുവരുന്ന ദോഷത്താൽ) ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കുന്നതു യുക്തമല്ലല്ലോ. പിന്നെ, അവിടുത്തെപ്പക്ഷത്തുനിന്നു നോക്കുമ്പോൾ, ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന്മാരെയും, (അറിയാതെ വന്ന) കർമ്മലോപദോഷത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചാലും. കൂടാതെ മഹത്തായ ധനംകൊണ്ട് ഞങ്ങളെ സമ്പന്നരാക്കിയാലും.

വക്ത്രം 9—ത്രിഷുബദിസാരണീ ജഗത്യശ്ചമന്ദാംസി

1 യജമാമഹഇന്ദ്രംവക്ത്രദക്ഷിണം.

ഹരിണാംരഥ്യംശ്വിവൃതാനാം

പ്രശുശ്രുദോധുവദുർധാമാഭ്ര

ചിസേനാഭിട്ടയമാനോവിരാധസാ

അന്വയം:-

വക്ത്രദക്ഷിണം.	— വക്ത്രദക്ഷിണേഹസ്തേയസ്യ, ത
വിവൃതാനാം ഹരിണാം.	
രഥ്യം.	— രഥവഹനാദിവിവിധകർമ്മണാമഗ്ധാനാമാനേതാരം.
ഇന്ദ്രം യജമാമഹ	— സോമലക്ഷണൈഹവിളിർവൃത്തപുജയാമഃ
(സസോമപാനാനന്തരം)	
ശുശ്രുദോധുവൽ	— ശുശ്രൂണി പുനഃപുനർവ്യാനന്ത്യം
ഉർധ്വ-മാ പ്ര ഭ്രൂത	— ഉർദ്ധം പ്രാദുരഭ്രൂത
(കിഞ്ച) സേനാഭി:	
വി ദേഹനഃ	— മന്ദോഭിഭിസ്തപകീയൈസ്സൈന്യൈർവിവിധം ശത്രുർഹി.സന്
ധന്വസാ വി	— (ചിതീയാരേം തൃതീയാ) രാധനം വിവിധം സ്തോത്രഭ്യോദോതി

അർത്ഥം.-പലതുകയ്യിൽ വശ്യമേന്തിയവനും, തേർവലിയ്ക്കൽ മുതലായി പല കർമ്മങ്ങളോടും കൂടിയ ഹരികളെന്ന കതിരകളെ കൊണ്ടുനടക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനെ സോമഹവിസ്സിനാൽ നായജിയ്ക്കുന്നു, പൂജിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് സോമപാനത്തിന്നുശേഷം മീശ വീണ്ടും വീണ്ടും തട്ടിക്കൊണ്ടു് ഉയർന്നിന്നു. പിന്നെ, മരുത്തുകൾ മുതലായ സ്വന്തം സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി പലപല ശത്രുക്കളെ അമർത്തി. സ്നോതാക്കൾക്കു് ധനം പലപാടു് കൊടുക്കുന്നു.

2 ഹരിൻപസ്യയാവനേവിദേവ

സ്വിത്രോമഘോലഘവാവൃത്രഹാഭവൽ

ഋഭുർവാജഋഭുഷാഃപത്യതേശവോ

വക്ഷ്ണമിദാസസ്യനാമചിൽ

അന്വയം:-

അസ്യ യാ ഹരി വനേ	— ഇന്ദ്രസ്യ യൌ ഹരി അരണ്യേ
വസു ന വിദേ	— യവസലക്ഷണന്ധനം ക്ഷീപ്രം ലഭേതേ

(താമ്രം ഹരിദ്യം)

മഘോഃ	— ധനൈന്നിമിത്തഭൂതൈഃ
------	---------------------

മഘ-വാ ഇന്ദ്രഃ വൃത്ര-ഹാഭവൽ

— ധനവാനിത്രോമോലഹന്താഭവതി

(അപിച) ഋഭുഃ, വാജഃ

ഋഭുഷാഃ	— ദീപ്തഃ, ബലവാൻ, മഹാനിന്ദ്രഃ
--------	------------------------------

ശവഃ പത്യതേ

— ബലസ്യേഷു

(അഹമപിതസ്യ

പ്രസാദാൽ) ദാസസ്യ	— ഉപക്ഷപയിതവ്യസ്യ ശത്രോഃ
------------------	--------------------------

നാമ ചിൽ അവ

വക്ഷ്ണമി

— നാമധേയമപ്യവഹന്തിനാശയാമി

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രന്റെ ഹരികളെന്ന ഇരകതിരകൾ കാട്ടിൽ പുല്ലാകുന്ന ധനം നേടുന്നു. ആ കതിരകൾക്കു് സന്യാദിയന

അര ഉണ്ടാവാൻ വേണ്ടി ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ മേലം പിളർന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു. ഞാനും അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ ഭട്ടഭേണ്ടും ഗരുവിന്റെ പേർ കൂടി നശിപ്പിക്കുന്നു.

3 യദാവഭൃംഹിരണ്യമിദമാരഥം
ഹരിയമസ്യവഹതോവിസ്മിതിഃ
ആതിഷ്ഠതിമഘവാസനശ്രുത
ഇന്ദ്രോവാജസ്യഭീഷ്ടശ്രവസസ്തപിഃ

അന്വയം:-

യദാ ഹിരണ്യം വഭൃം — യദേന്ദ്രോഹിതരഥണീയം സ്വകീയമായും ഗൃഹ്ണാതി

അഥ ഇതി അസ്യ ഹരി യം

രഥം വഹതഃ — ഗതവ്യപ്രദേശം പ്രാപയതഃ

സനശ്രുതഃ — ചിരപ്രഖ്യാതഃ

ഭീഷ്ടശ്രവസഃ വാജസ്യ

പതിഃ — ബഹുകീർത്തനസ്യ സ്വാമി

മഘവാ ഇന്ദ്രഃ സ്മിതിഃ — ധനവാൻ സന്യോതൃഭിഃ, കത്വാ ഭിഭിഷ്ണുഹിതം രഥം

വി ആതിഷ്ഠതി — വിശേഷേണ ആരോഹതി

അർത്ഥം.-സ്വർണ്ണവർണ്ണമായ വഭൃായും എപ്പോഴിന്ദ്രൻ കരേ ഇരമോ, അപ്പോൾത്തന്നെ അവിടുത്തെ ഹരികളെന്ന കുതിരകൾ യാതൊരു തേരിനെ എങ്ങേണ്ടിടത്തെത്തിയെന്നുവോ. പണ്ടകാലം മുതലേ പ്രസിദ്ധനും കേരവിപ്പെട്ട അന്നത്തിന്നു സ്വാമിയും ധനവാനുമായ ഇന്ദ്രൻ സ്നോതാക്കളായ കുത്സൻ മുതലായവരോടുകൂടി ആ തേരിലാണ് കയറിയത്.

4 സോപിന്ദ്രവൃഷ്ണിര്യഥ്യാസ്വാസചാ
ഇന്ദ്രശ്ശ്രുണിഹിതാഭിപ്രൃഷ്ണതേ
അവവേതിസുക്ഷയംസുതേമധു
ഭിദ്ധ്യനോതിവാതോയഥാവനം

അന്വയം:-

(യാമഹതിവൃഷ്ടിരസ്തി)

സോ വൃഷ്ടി:

— സാ വൃഷ്ടി:

ന ചിത്

— (ചിദിത്യപമാത്മം) യഥാ
സർവ്വം സിഞ്ചതി തഥാ

ഇത്ര: സ്വാ യഥ്യാ സചാ

— സ്വാനി യഥാനി മരുഭാഭിനി,
തൈസ്സഹ

ശുശ്രൂണി ഹരിതാ

— ഹരിഭാഷ്ണേന സോമേന

അഭി പ്രാപ്തേ

— ആഭിമുഖ്യേന സ്ഥിത്വാ ക്ഷിപ്രം
സിഞ്ചതി, സോമം പായയതി,
പിബതി ച

(അപിച) സു-ക്ഷയം

അവ വേതി

— ശോഭനം യജ്ഞഗൃഹമഭിഗച്ഛതി

(ഗതാച) സുതേ

— സോമേഭിഷ്ഠേ സതി

മധു

— മധുരസോപേതം സോമം
പീത്വാ

വാതഃ യഥാ വനം ഉൽ

ഇൽ ധൂനോതി

— വായുർവ്വനമിവ സ്വശരീര
മുൽക്കമ്പയതി

അർത്ഥം-യാതൊരു പെരുത്ത മഴയുണ്ടോ, ആ മഴ എല്ലാറ്റി നെയും നനയ്ക്കുന്നപോലെ, ഇത്രൻ മരുത്തുകൾ മുതലായ സ്വന്തം കൂട്ടരൊത്തു പച്ചനിറമുററ സോമച്ചാറിനാൽ താടിമീശകൾ നനയ്ക്കുന്നു, സോമം കൂട്ടരെക്കൊണ്ടു കടിപ്പിക്കുന്നു, താൻ കടിക്കുന്നു. നല്ല യജ്ഞഗൃഹത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടെച്ചെന്ന് സോമം സംസ്കരിക്കവേ, മധുരമായ രസം കടിച്ചു, വായു കാടിനെ ഇളക്കുന്നപോലെ, സ്വശരീരമിട്ടു കലുക്കുന്നു.

5 യോവാചാവിവാചോതുഗ്രവാചഃ

പുത്രസഹസ്രാശിവാജാലാൻ

തത്തദിദസ്യപൈംസ്യങ്ഗുണീമസി

പിതേവയസ്സവിഷീവാവൃധേശവഃ

അന്വയം:-

യഃ വാചാ	— 'വാങ്'മാത്രേണൈവ
വി-വാചഃ	— വിവിധവാചശ്ചതുസ്തേ
മൃഗ-വാചഃ	— ഹിംസിതവാചഃ കർവ്വതി
അശ്വിവാ	— അശ്വിവാണി, അസുഖകരാണി, ഭുഖകരാണി
പുരു സഹസ്രാ ജാലാന	— പുത്രണി സഹസ്രാണി ഹന്തി
(അപിച) യഃ പിതാ-	
ഇവ	— യഥാപിതാ പുത്രസ്യ
തവിഷീ.	— ബലമന്നപ്രദാനൈർവൃദ്ധ്യേതി തഥാ

(വൃഷ്ടിഭാരേണ സർവ്വസ്യ ജഗതഃ സമസ്തസ്യ ഭൂതജാതസ്യ)

ശവഃ വവൃധേ	— ബലം വദ്ധ്യേതി
അസ്യ തൽ-തൽ ഇതി	
പൈംസ്യം	— തത്തദേവ പുംസ്ത്വം, ബലം
ഗൃണീമസി	— വയം സ്മരഃ

അർത്ഥം.-ആർ വാക്കുമാത്രംകൊണ്ട്, വിവിധ വാക്കുകൾ കൊണ്ട് ജല്പിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ വാക്കുമാറിത്തവർ (വാഗിന്ദ്രിയമായ നാവു മുറിക്കപ്പെട്ടവർ) ആക്കുന്നുവോ, ദ്രോഹകാരികളായവളരെ ആയിരങ്ങളെ ഹനിക്കുന്നുവോ, അവർ അച്ഛൻ മകന്നു ഭാനങ്ങളാൽ ബലം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നപോലെ, മഴവഴിക്ക് ജലത്തിന്നു മുഴുമൻ ശക്തി വളരുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രന്റെ ആ കർമ്മത്തിനെത്തന്നെ, ആ പൊരുഷത്തെത്തന്നെ നാം സ്മരിക്കുന്നു.

6 സ്തോമം¹ ഇന്ദ്രവിമോ²ജീജന³
 നപു⁴വ്യം⁵ പുരു⁶തം⁷ സദാ⁸വേ⁹
 വിം¹⁰മാഹ്യ¹¹സ്യ¹²ഭോ¹³ജന¹⁴മി¹⁵ന¹⁶സ്യ¹⁷
 യദാ¹⁸പു¹⁹ശ്ച²⁰നഗോ²¹ഹി²²കരാ²³മഹേ²⁴

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ

സു-ദാനവേ

വി-മദാഃ അപൂർവ്വം

പുരു-തമം

സ്തോമം അജീജനൻ

ഹി ഇനസ്യ അസ്യ

യൽ ഭോജനം വിദ്ഃമ

(യസ്മാൽ) പശൂം ന

ഗോപാഃ

ആ കരാമഹേ

— ഇദ്യം ശോഭനേദാനസ്യാത്മായ

— വയമനൈഃ പൂർവ്വമകൃതം,
നാനാപ്രകാരോപേതം

— സ്തോത്രങ്ക്യതവന്തഃ

— യസ്മാൽ ഈശ്വരസ്ത്യഭ്യുദയസ്യാ
തവ

— യദ്ധനമസ്തീതി വയഞ്ജാനീമഃ

— യഥാ ഗോപാലോധേനു
മാഹവൻ സ്വസ്വാഭീമുഖീൻ
കരോതി തദാർത്ഥം

— വയമസ്തഭീമുഖങ്ക്യർമ്മഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്ക് ശോഭനമായി സമ
പ്ലിക്കാനായി വിമദന്മാരായ ഞങ്ങൾ മറ്റൊരാളും മുന്പുണ്ടാക്ക
പ്പെടാത്തതും പലമട്ടിലുള്ളതുമായ സ്തോത്രം നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നു.
ഈശ്വരനായ ഈ വിധമുള്ള അവിടേയ്ക്ക് യാതൊരു ധനമാണ
ഉള്ളതെന്നു ഞങ്ങളറിയുന്നതുകൊണ്ട്, മേൽപ്രകാരൻ പശുവിനെ
വിളിച്ചു നേരിട്ടു വരുത്തുന്നതുപോലെ, അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ
ക്കഭീമുഖനാകുന്നു.

7 മാകീൻഏനാസഖ്യാവിശ്വായു

സ്തവപേന്ദ്രവിമസ്യപൃഷ്ഠഃ

വിദ്ഃമാഹിതേപ്രമതിന്ദേവജാമിവ

ദസ്മേതേസന്തുസഖ്യാശിവാനി

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, ഇന്ദ്ര, തവ

ച നഃ വി-മസ്യ

പൃഷ്ഠഃ ച

ഏനാ സഖ്യാ

— ആവയോഃ

— സ്മത്യസ്തോതുത്വജന്യസഖ്യാനി

മാകി: വി യൌഷ: (അപി ച) ഹി ജാമി-വൽ	— കേചിദപി ന വിശ്രുതയേയ: — യഥാഭ്രാതാസ്വഭഗിന്യാം സ്നേഹയുക്താം മതിം യസ്മാജ്ജാനാതി തദപൽ
തേ പ്ര-മതി: വിദമ	— തവപ്രകൃഷ്ടാം, അനഗ്രാഹികാം ബദ്ധിം വയഞ്ജാനീമ:
(തസ്മാൽ) അസ്മേ തേ സഖ്യാ ശിവാനി സതു	— അസ്മാകം തവ സഖ്യാനി — മംഗളാനി, അനപായാനി വേതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കും വിമദനെന്ന ഋഷിയായ എനിക്കും തമ്മിലുള്ള, സ്തുത്യനും സ്തോതാവും തമ്മിലുള്ള, നാമിതവരുടെ സഖ്യങ്ങളെ ആരും ചമിന്ന മാക്കാതിരിയ്ക്കട്ടെ മാത്രമല്ല, സഹോദരൻ സഹോദരിയിലുള്ള സ്നേഹബദ്ധി അറിയുന്നതുപോലെ അവിടുത്തെ അനഗ്രാഹബദ്ധിയെ ഞാനറിയുന്നതിനാൽ നമ്മുടെ സഖ്യങ്ങൾ മംഗളങ്ങളായി, കേടറാവയായി ഭവിക്കട്ടെ

വസ്തു-10—ആസ്താരപഞ്ചക്ത്യനഷ്ടഭൗമമന്ദസീ, ഇന്ദ്രോശ്വി
നൌ ച ദേവതാ

1 ഇന്ദ്രസോമമിമംപിബ

മധുനേഞ്ചമുസൃതം

അസ്മേരയിന്നിയാരമവിവോമദേ

സഹസ്രിന്പക്രവസോപിവക്ഷസേ

അന്വയം.—

ഹേ പുരുവസോ, ഇന്ദ്ര,
ചമു സൃതം

— ബഹുധനേന്ദ്ര, പഞ്ചോഃ, അധിഷ്ഠിതം വണഫലകയോഭിഷൃതം

മധു-മനം ഇമം സോമം
പിബ

— മധുനാസോപേതം സോമം
പിബ

(തദനന്തരം) വഃ വി മദേ — തവവിശേഷേണ സോമജന്യ
മദേസതി

അന്യേ സഹസ്രിണം
രയി.

— അസ്മാസുസഹസ്രസങ്ഖ്യാകം
ധനം

നി ധാരയ

— സുസ്ഥാപയ (ത്വദത്ഥം പുനരപി
യാഗങ്ക്രന്തം പര്യാപ്തം ധനം
നിയേഹി)

വിവക്ഷസേ

— ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബഹുധനനായ ഇന്ദ്ര, സംസ്കരണപ്പലകകളിൽ സംസ്കരിച്ച മധുരരസമുറ്റി ഈ സോമം കടിച്ചാലും, അതിന്നുശേഷം സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള സവിശേഷഹൃദ്യമുവാകമ്പോൾ ഞങ്ങളിൽ ആയിരക്കണക്കിൽ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും, (അവിടേക്കുവേണ്ടി വീണ്ടും യാഗംചെയ്യാൻ മതിയായ് ധനമുണ്ടാക്കിയാലും.) അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

2 ത്വാം യജേന്തേഭിരുക്മൈ

തപഹവ്യേഭിരീമഹേ

ശചീപതേശചീനാംവിവോമദേ

ശ്രോഷ്ണോധേഹിവാര്യാവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

ശചീനാം ശചീപതേ — കർമ്മണാമമേധ്യ മഹതാ
ങ്ക്രമണാം പാലയിതരിന്ദ്ര,
വയം

യജേന്തേഭിഃ, ഉക്മൈഃ,
ഹവ്യേഭിഃ

— യജ്ഞേഭിഃ, ശസ്ത്രക്രൂപൈ
സ്തോത്രൈഃ, പുരോധാശാഭി
ഭിശ്ച

ത്വാം ഉപ ഈമഹേ

— ഉപേത്യാഭിലഷിതന്ധനം
യാചാമഹേ

(ഏവം യാചിതസ്ത്വം)

വ: വി മദേ

— തവസോപാന നന്യമദേ സതി

നി ശ്രേഷ്ഠം, വാദ്യം

ധേഹി

— പ്രശസ്തം, വാണിയന്യം
ഹേ

വിവക്ഷസേ

— തവ ദഹാനസി

നന്യം.-കർമ്മങ്ങളിൽപ്പെട്ട് ചെത്തുകയായ കർമ്മങ്ങളുടെ പാലകനായ ഇത്ര, നെഞ്ചം യജ്ഞങ്ങളെക്കൊണ്ടും ശത്രുരൂപങ്ങളായ സ്നോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടും പുറോധാഗാദി ഹവിസ്സുകളെക്കൊണ്ടും അവിടുത്തെ സമീപിച്ച് അഭിഷേധനം യാചിക്കുന്നു അപ്രകാരം യാചിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് അവിടേയ്ക്കു സോമപാനംകൊണ്ടുളളവായ ഹവ്വത്തിൽ നെഞ്ചംകൊണ്ടും പ്രശസ്തം, വാണിയവുമായ ധനം തന്നാലും. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു

3 യസ്യതിർച്ഛാത്യാണാമസി

രഗ്രസ്യചോദിതാ

ഇത്രസ്നോത്യാണാമപിതാവിവോമദേ

ദിഷോനപ്രാഹ്യംഹസോവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, യ: (ത്വം)

വാദ്യാണാം പതി: അസി— വാണിയാനാധനാനാം സ്വാമീ
വേസി

രഗ്രസ്യ ചോദിതാ

— രാധകസ്യ സ്നോതുലംഭനഭാനേന
കർമ്മസു നിത്യോക്താ

(യസ്ത്വം) സ്നോത്യാണം

അവിതാ

— രക്ഷക:, സ: തവ:

വ: വി മദേ

— തവസോമപാനജനിതേ
മദേസതി

നഃ ദ്വിഷഃ, അഹസഃ

പാഹി

— ദ്വേഷ്യസ്തുകാശാൽ പാപാച്ഛ
രക്ഷ

വിവക്ഷസേ

— തപഃ മഹാനസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടുന്ന് ശ്രേഷ്ഠധനങ്ങൾക്ക് സ്വാമിയാണോ, ആരാധകനായ സ്നോതാവിനെ ധനദാനത്താൽ കർമ്മങ്ങളിൽ നിയോഗിക്കുന്ന, യാതൊരവിടുന്ന് സ്നോതാക്കളുടെ രക്ഷകനാണോ, ആ അവിടുന്ന് സോമപാനം കൊണ്ടുള്ളവായ ഹിംസിൽ ഞങ്ങളെ ശത്രുവിങ്കൽ നിന്നും പാപത്തിൽ നിന്നും രക്ഷിച്ചാലും. (ദ്വേഷാവായ പാപത്തിൽ നിന്ന് എന്നും അർത്ഥമെടുക്കാം.) അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

4 യുവംശക്രാമയാവിനാ

സമീചീനിരമന്മതം

വിമദേനയഭിളിതാ

നാസത്യാനിരമന്മതം

അന്വയം:—

ഹേ ശക്രാ,

— ശക്രേ, ശക്താവശ്വിനേ,

മയാ—വിനാ യുവം

— മയാവിനേ, പ്രജ്ഞാവന്തേ യുവാം

സം—ഇചീ നിഃ

അമന്മതം

— പരസ്പരസങ്ഗതാവഗ്നിം നിരമം തീതം

യൽ നാസത്യം

— യദാസത്യശീലേ യുവാം

വിമദേന ഇളിതാ

— മയാ ഇളിതേ, സുതേ, തദാനി.

(യുവാം) നിഃ— അമന്മതം— അഗ്നിം നിർമ്മമിതവന്തേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശക്തന്മാരായ അശ്വികളേ, പ്രജ്ഞാ യുക്തന്മാരായ നിങ്ങൾ അന്യോന്യം ചേർന്നവരായി അഗ്നിയെ കടഞ്ഞു. സത്യശീലന്മാരായ നിങ്ങൾ വിമദനായ എന്നാൽ സൂതിരിയുണ്ടുപോഴാണഗ്നിയെ കടഞ്ഞത്.

3 വിശ്വേദേവാഃ അതൃപന്ത
 സമീച്യോനിഷ്ഠതന്ത്രോഃ
 നാസത്യാവബ്രൂവന്ദേവാഃ
 പുനരാവഹതാദിതി

അന്വയം -

(ഹേ അശ്വിനേ, യവാഭ്യോമഗ്നിമന്മനകാലേ പ്രേര്യമാണ
 യോഃ)

സം-ഈച്യോഃ — പൗസ്ത്യരേണ സംഘകതയോ
 രരണോഃ
 നിഃ-പതന്ത്രോഃ — വിസ്ഫുലിങ്ഗാനിഗ്നമയ
 ന്ത്രോസ്സത്യോഃ
 വിശ്വേദേവാഃ അതൃപന്ത — ഇത്രാദയസ്സർവ്വേ ദേവാഃ
 യവാമസൃവൻ
 (കിഞ്ച) ദേവാഃ
 നാസത്യോ അബ്രൂവൻ — അശ്വിനേ യവാമവോചൻ
 'പുനഃ ആ വഹതാത്'
 ഇതി — പുനഃ പുനരീദൃശാനി കമ്മാണി
 യവാഃ ആവഹതം.

അർത്ഥം.-അശ്വികളേ അഗ്നി കടയുവാൻ അന്യോന്യം
 ചേർന്ന് നിങ്ങളുടെ ഉപകരണങ്ങളായ അരണികളിൽനിന്ന്
 തീപ്പെരികൾ പുറത്തു വന്നപ്പോൾ ഇത്രാദികളായ എല്ലാ ദേവ
 ങ്ങൾ നിങ്ങളെപ്പുകഴ്ത്തി ദേവന്മാർ സത്യശീലരായ നിങ്ങ
 ളോടു പറഞ്ഞു 'വീണ്ടും വീണ്ടുമിപ്രകാരമുള്ള കമ്മങ്ങൾ നിങ്ങ
 ളാദിമുഖ്യന്മാരുടേടി വഹിയ്ക്കുക' എന്ന് (ബ്രാഹ്മണരുടെ
 ആവശ്യപ്രകാരം അശ്വികൾ അധ്വര്യക്കളായി എന്നും തീ
 കടഞ്ഞു എന്നും ഐതരേയ ബ്രാഹ്മണം.)

6 മധുമന്ത്രേപരായ്ണം.
 മധുമന്തപുനരായ്നം.
 താനോദേവാദേവതയാ
 യവം യവമസൃതം.

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാ, മേ പരാ-

അയനം	— ദേവാവശ്വപിനേന, മമഗൃഹാൽ പരാഗമനം
മധു-മൽ	— യുവയോഃ പ്രസാദാൽ മാധുര്യവൽ, പ്രീതിയുക്തം വേതു
പുനഃ ആ-അയനം	
മധു-മൽ	— ഗൃഹം പ്രത്യാഗമനഞ്ച പ്രീതിയുക്തം വേതു
താ യുവം നഃ	— ത്വേ യുവാമസ്മാൻ
ദേവതയാ	— ദേവത്വേന, അണിമാദ്യേഷു ദൈവൈശ്വര്യയോഗേന
മധു-മതഃ കൃതം	— പ്രീതിയുക്താൻ കരുതം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രകാശമാനന്മാരായ അശ്വപികളേ, ഗൃഹത്തിൽനിന്നുള്ള എന്റെ നിഗ്ഗമനം (പുറത്തുപോകൽ) നിങ്ങളുടെ പ്രസാദത്താൽ പ്രീതിയുക്തമാവട്ടെ, ഉദ്ദിഷ്ടഫലസാധകമാവട്ടെ. പിന്നെ ഗൃഹത്തിലേക്കുള്ള ആഗമനവും (മടങ്ങിവരവും) പ്രീതിയുക്തമാവട്ടെ. ആ നിങ്ങളിൽവർ ഞങ്ങളെ (എന്നെ) ദേവപദവിക്കൊണ്ടു്, അണിമുതലായ ഏതു ദൈവൈശ്വര്യത്താലും കൊണ്ടു്, പ്രീതിയുക്തനാക്കിയാലും.

വക്ത്രം-11-12-ആസ്കാരപദാർത്ഥശാക്തരഃ, സോമോദേവതാ.

1 ഭൂനോഅപിവാതയ
മനോദക്ഷമുതക്രതും
അധാതേസഖ്യേഅന്ധസോവിവോമദേ
രണൻഗാവോനയവ്സേവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, ത്വം) നഃ

മനഃ ഭൂം വാതയ	— കല്യാണാർത്ഥമേ, ശുഭേ സങ്ക്ലൃഷ്ടകൃത
ദക്ഷം ഉത ക്രതും അപി	— സർവ്വവ്യാപിനമന്തരാത്മാനം വ ഭൂഷ്കൃത

അധ തേ സഖ്യേ	— തവ സഖികർമ്മണി
ഗാവഃ ന യവസേ	— യഥായേനവോലാസേ രമന്തേ, തദപൽ
വഃ അന്ധസഃ വി മദേ	
രണൻ	— സോമാന്നസ്യ പാനേ ജനിതേ മദേസതി രമന്താം.
വിവക്ഷസേ	— ത്വം മഹാനസി

അനന്തം-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ മനസ്സിനെ മംഗളമായി പ്രവർത്തിപ്പിച്ചാലും, ശുദ്ധീകാരയുക്തമാക്കിയാലും പിന്നെ, ഞങ്ങളുടെ അന്തരാത്മാവിനെയും പ്രജ്ഞാനത്തെയും മംഗളമായാക്കിയാലും അതിനുശേഷം പശുക്കൾ പല്ലുണ്ടായിൽ തൃപ്തിപ്പെടുന്നപോലെ, സോമാന്നപാനത്തിൽ അവിടേ ജ്വലിക്കുന്ന ഹൃദയത്തിൽ, അവിടുത്തെ ചങ്ങാതത്തിൽ ഈയുള്ളവർ മോദിക്കട്ടെ അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു

2 ഹൃദി-സ്തപ്തസതേ

വിശ്വേഷസോമധാമസ്യ

അധാകാമാഇമേമവിവോമദേ

വിതിഷ്ണേവസ്യയവോവിവക്ഷസേ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, തേ

ഹൃദി-സ്തപ്തഃ

— നൃതിഭിർഹൃദയം സ്തപ്തം
ജ്വലിതഃ

വിശ്വേഷ ധാമ-സ്യ

ആസതേ

— സർവ്വേഷു സ്ഥാനേഷു ത്വം
സ്ഥവനസ്തിഷ്ഠന്തി

അധ മേ ഇമേ കാമാഃ

വഃ വി മദേ വസ്യ-യവഃ

— അഭിലാഷാഃ

വി തിഷ്ണേ

— തവ സോമപാനജനിതേ മദേ
സതി ധനകാമാ ഉത്തിഷ്ഠന്തി

വിവക്ഷസേ

— ത്വം മഹാനസി

അത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, സ്തുതികൾകൊണ്ട് ഏതൊക്കെ ഉത്തമനുള്ളതും എല്ലാ സ്ഥാനങ്ങളിലും അവിടുത്തെ സ്തുതിച്ചുകൊണ്ടാണ് വർത്തിക്കുന്നത്. അപ്പോൾ എന്റെ അഭിലാഷങ്ങൾ സോമപാനംകൊണ്ടുളവായ അവിടുത്തെ ഹിംസിൽ ധനകാമങ്ങളായി ഉയന്നുനില്ക്കുന്നു. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

3 ഉതപ്രതാനിസോമതേ

പ്രാഹമ്മിനാമിപാക്യാ

അധാപിതേവസുനവേവിവോമദേ

ഉളാനോഅഭിചിദധാദിവിക്ഷസേ

അന്വയം:-

ഉത ഹേ സോമ,

അഹം തേ

പാക്യാ പ്രതാനി

പ്ര മിനാമി

അധ വഃ വിമദേ നഃ

പിതാ-ഇവ സുനവേ

ഉള

അഭി ചിദധാദി

വിവിക്ഷസേ

— തുഭ്യം

— പരിപക്വാനി പരിനിഷ്ഠിതാനി കർമ്മാണി

— പ്രഹിനസ്തി, പ്രകഷേണ കരോമി

— അഥ സോമപാനജന്യേ തവ മദേ സത്യസ്മാൻ

— യഥാപിതാപുത്രാത്ഥം സുഖയതി, തദാൽ സുഖയ

— ആഭിമുഖ്യേന സ്ഥിത്യാ ശത്രുഭിരധാച്ചാസ്മാൻ പാലയ

— തപഃമഹാനസി

അത്ഥം-പിന്നെ, അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെവേണ്ടി ഞാൻ പരിപക്വങ്ങളായ, നിഷ്ഠായുക്തങ്ങളായ കർമ്മങ്ങൾ വേണ്ടപോലെ ചെയ്യുന്നു. സോമപാനംകൊണ്ടുവിടുള്ള ഹിംസിൽ അച്ഛൻ മകനെ സുഖിപ്പിക്കുന്നപോലെ, എന്നെ സുഖി

പിച്ഛാലം, നേരെന്നിന്ന്, ഗതുകുടയം മറ്റും ഹിംസയിൽ നിന്ന് പാലിച്ചാലും, അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

4 സമപ്രയന്തിധീതയ

സ്തോസോവതാഹവ

ക്രൂണസ്സോമജീവസേവിവോമദേ

ധാരയാചമസാഹവവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ധീതയഃ	— അസ്മദീയാസ്തതയഃ
സ്തോസഃ അവതാൻ-ഇവ	— യന്ത്രസ്ഥാഘടസങ്ഘായമോദ കാനാമതം. തുപാൻ പ്രതി ഗച്ഛന്തി തദാൽ
സം ഉ പ്ര യന്തി (ത്വമപ്യേതജ്ഞാത്വാ)	— പ്രകൃഷ്ടയാ ഗത്യാ ത്വാങ്ഗച്ഛന്തി
ക്രൂം	— യാഗാദികങ്ഘം
നഃ ജീവസേ	— അസ്മാകഞ്ചിരജീവനായ
വഃ വി മദേ	
ചമസാൻ-ഇവ	— തവസോമപാനജനിതായ മദായ അധാര്യശ്ചമസാൻ സ്ഥാപയതി തദാൽ
ധാരയ	— സ്ഥാപയ
വിവക്ഷസേ	— ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികൾ, യന്ത്രത്തിൽ ഘടിപ്പിച്ച കടങ്ങൾ വെള്ളം. കോരിക്കൊണ്ടുവരാൻ കിണറുകളിലേക്കു് ചെല്ലുന്നപോലെ, നല്ല ഗതിയോടുകൂടി അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതറിഞ്ഞുവിടുന്നു. അവിടേക്കു് സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള ഹൃഷ്ഠിതനിവേണ്ടി അധാര്യ ചമസങ്ങളെന്ന സോമപാനങ്ങളെ സ്ഥാപിക്കുന്നപോലെ, ദീപ്തായസ്സിനവേണ്ടി യാഗാദികങ്ഘത്തെ ഞങ്ങളിൽ സ്ഥാപിച്ചാലും. (അതിനുള്ള ഉൾപ്രേരണയും പരിസരവുമവസരവുമുണ്ടാക്കിയാലും.) അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

5 തവത്യേസോമശക്തിഭി

ന്നികാമാസോവ്യുണ്ണിരേ

ഗൃഥ്സസ്യധീരാസ്തവസോവിവോമഭേ

പ്രജങ്ഗോമന്തമശ്ചിനംവിവക്ഷസേ

വ. 11'

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, നി-കാമാസഃ—	ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലേനിയതകാമാഃ
ത്യേ ധീരാഃ—	പ്രസിദ്ധാമേധാവിനഃ പ്രതിജഃ
ശക്തി-ഭിഃ—	യാഗാദികർമ്മിണ്യഹ
ഗൃഥ്സസ്യ തവസഃ തവ—	മേധാവിനോമഹതസ്തവ
വി ഋണ്ണിരേ—	വിവിധാസ്തതിഗ്രമയന്തി,
	പ്രാപയന്തി
(അതഃ) വഃ വി മഭേ—	തവസോമപാനജനിതേ മഭേ
	സതി
(അസൃജ്യം) ഗോ-മന്തം,	
അശ്ചിനംപ്രജം—	ഗോസഹിതം, അശ്ചോപേത
	ങ്ഗോഷ്ഠഭേദി
വിവക്ഷസേ—	ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ഐഹികാമുഷ്ടികഫലങ്ങളിൽ ശാസ്ത്രനിയതമായ കാമമൊത്ത ആ മേധാവികളായ പ്രതിജകൾ യാഗാദികർമ്മങ്ങളോടുകൂടി മേധാവിഷം മഹാനമായ അവിഭേദ്യ വിവിധ സ്തുതികളെത്തിക്കുന്നു. അതിനാൽ അവിഭേദ്യ സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള ഹവ്യാത്തിൽ ഞങ്ങൾക്ക് പശുക്കളോടും കതിരുകളോടുംകൂടിയ തൊഴുത്തു് തന്നെത്തിയാലും. അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

6 പശുനസ്സോമരക്ഷസി

പശുത്രാവിഷ്ഠിതങ്ങൾ

സമാക്രണോഷിഭീവസേവിവോമഭേ

വിശ്വാസംപശ്യൻഭവ്നാവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, (ത്വം) ന:

പശും രക്ഷസി — പാലയസി

(ന കേവലം പശു, കിതു)

പുരു-ത്രാ — ബഹുധാ

വി-സ്ഥിതം ജഗൽ — സൗനരതിര്യഗ്യോനിലാവേനാവ
സ്ഥിതം ജഗദ്രക്ഷസി

വിശ്വാ ഭവനാ

സം-പശ്യൻ — സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
സമ്യക് പശ്യൻ

വ: വി മദേ — യുഷ്ടാകം സർവ്വേഷാമേവാനാം
വിവിധഹവിജനന്യമഭായ

ജീവസേ

സം-ആകൃണോഷി — ജീവനാത്ഥം ജഗതോവൃത്തിം
സമ്യഗാകരോഷി

വിവക്ഷസേ — ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്നാണ് ഞങ്ങളുടെ പശു
വിനെ രക്ഷിക്കുന്നത്. പശുവിനെ മാത്രമല്ല, സുരന്മാരും നര
ന്മാരും തിര്യക്കുകളും ചേർന്നുള്ള ഈ ജഗത്തിനെ മുഴുവൻ രക്ഷിക്ക
ുന്നത്. ഏല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും നോക്കിക്കണ്ടുകൊണ്ട് അവിടു
ത്തെസ്സംബന്ധിച്ച, അവിടുത്തിൽ തല്പരരായ ദേവന്മാക്കെല്ലാം
ഹവിസ്സുകളെ ഉപാക്കുന്ന ഹവ്വത്തിനുവേണ്ടി അവരുടെ ജീവന
ത്തിനുവേണ്ടിയാണ് ജഗത്തിന്റെ വൃത്തിയെ അവിടുന്ന് വേ
ണ്ടപോലെയാക്കുന്നത് അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

7 ത്വന്നസ്സോമവിശ്വതോ

ഗോപാതാദോഭ്യോവേ

സേധരാജന്നപസ്രിയോവിപോമദേ

മാനോദൃഗ്ഗംസ്തുഗതാവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-	
ഹേ രാജൻ, സോമ,	
അഭാഭ്യേ തപം	— കേനാപ്യഹിംസ്യസ്തപം
വിശ്വതഃ നഃ ഗോപാഃ ഭവ	— സർവ്വതോസ്തമാകം രക്ഷിതാ ഭവ
(അപിപ) വഃ വി മദേ	— തവവിവിധഹവിജ്ജന്യ തൃപ്തം
സ്രിയഃ അപ സേധ	— അസ്തമാകമുപക്ഷയിത്യൻ അസ്തമത്തോപഗമയ
ഭഃ-ശംസഃ നഃ മാ ഈശത	— വിദ്യമാനാനാമവിദ്യമാനാനാം ശംസിതാ ഈശിതാമാഭ്രത
വിവക്ഷസേ	— തപം മഹാനസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ സോമ, ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്ത അവിടുന്ന് എന്മാനും ഞങ്ങളുടെ രക്ഷിതാവായാലും. അവിടുത്തേയ്ക്ക് പലവിധ ഹവിസ്സുകളിൽ നിന്നുള്ള ഹവ്ജ്ത്തിന്നുവേണ്ടി (ആ ഹവിസ്സുകളൊക്കെ) ഞങ്ങളിൽനിന്ന് ദ്രോഹികളെ അകറ്റിയാലും. അറിയുന്നതുമറിയാത്തതും പലവന്നവൻ ഞങ്ങളെ കീഴടക്കരുത്. (അപവാദം പറയുന്നവനെയുമാകറ്റിയാലും) അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു.

8 തപസ്സോമസക്രതു

വ്യയോധേയായജാഗൃഹി

ക്ഷേത്രവിത്തരോമനാഷോവിവോമദേ

ദ്രഹോനഃപാഹ്യംഹസോവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-	
ഹേ സോമ, സക്രതുഃ	— ശോണേപ്രഭഞ്ചഃ
ക്ഷേത്രവിത്തരഃ	— ക്ഷേത്രസ്യാതിശയേന ലംകേഃ
തപം നഃ വയഃ-ധേയായ	
ജാഗൃഹി	— അന്നദാനായ ജാഗൃവിക്വ
(കിഞ്ച) വഃ വി മദേ	— തവ സോമാദി ഹവിജ്ജനിത മദേസതി

ഭൂഹഃ മനുഷഃ, അഹസഃ — ദ്രോൺധൃഗ്ഗുത്രോസ്സുകാശാൽ
പാപാച്ഛ
നഃ പാഹി — അസ്മാൻ പാലയ
വിവക്ഷസേ — ത്വച്ഛഹാനസി

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ശോഭനപ്രജ്ഞനും വയൽ
ധാരാളം നേടിക്കൊടുക്കുന്നവനുമായ അവിട്ടൻ ഞങ്ങളെപ്പോലെ
അന്നദാനത്തിനായുണർവ്വേന്തിയാലും. പിന്നെ, അവിടേക്ക്
സോമാദി ഹവിസ്സിൽനിന്നുള്ള ഹിഷത്തിൽ ദ്രോഹകാരിയായ
ശത്രുവിങ്കൽനിന്നും പാപത്തിൽനിന്നും ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും.
അവിട്ടനു മഹാനാകുന്നു.

9 ത്വന്നോവൃത്രഹന്തമേ
ഭൂസ്യന്ദോശിവസ്സവാ
യത്സീഹവന്തേസമീഥേവിവോമദേ
യദ്ധ്യമാനാസ്തോകസാന്തേവിവക്ഷസേ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്രഹൻ-തമ,
ഇന്ദോ,

— ശത്രുണാമതിശയേനഹന്ത
സ്തോമ.

(യഃ) ത്വം ഇന്ദ്രസ്യ ശിവഃ
സഖാ
വഃ വി മദേ

— സുഖകരോമീത്രദൃതോസി
— തവസോമപാന ജനിത
മദേസ്യതി

തോക-സാന്തേ

— അതിമഹതി, ദീയതേന്യുന്ന
പത്യമിതിതോകസാന്തിസ്സങ്
ഗ്രാമ, താദൃശേ

സം-ഇഥേ യദ്ധ്യമാനാഃ
സീ. യത് ഹവന്തേ

— സങ്ഗ്രാമേ യദ്ധുർവ്വാണാഃ
— സർവ്വതോയദാ യദ്ധാർത്ഥം
മാഹവന്തി

(തദാ) നഃ
വിവക്ഷസേ

— അസ്മാൻ പാഹി
— ത്വം മഹാനസി

അർത്ഥം— ഏറ്റവും ശത്രുഹന്താവായ സോമ, ഇന്ദ്രനു സുഖ മിയരുന്ന ചങ്ങാതിയായ അവിട്ടൻ, അവിടേക്ക് സോമ പാനംകൊണ്ടുള്ള ഹഷ്ഠത്തിൽ, സന്തതികള്പേക്ഷിയ്ക്കപ്പെടുന്ന പെരിയ പോരിൽ പൊന്തുന്ന ശത്രുക്കൾ നാലുപാടിൽനിന്നും പോരിനു വിളിക്കുമ്പോൾ, ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. അവിട്ടൻ മഹാനാകുന്നു.

10 അയംഘസതുരോമദ

ഇന്ദ്രസ്യവൽതപ്രിയഃ

അയംകക്ഷീവതോമഹോവിവോമദേ

മതിംവിപ്രസ്യവൽയഭിപക്ഷസേ

അന്വയം:—

അയം ഘ സഃ	— ഈറ്റശഃ വലു സോമഃ
തുരഃ, മദഃ, ഇന്ദ്രസ്യ പ്രിയഃ—	തപരണശീലഃ, മദകരഃ ഇന്ദ്രസ്യ പ്രീതികരഃ
വൽത	— അസ്മദേയാം മതിമവൽയൻ
അയം മഹഃ വിപ്രസ്യ	— മഹതോമേധാവിനഃ
കക്ഷീവതഃ മതിം	
വൽയൻ	— ഏതദാഖ്യസ്യഷേഃ പ്രജ്ഞാമ വൽയൻ
(ഹേ സോമ,) വഃ വി	
മദേ	— തവരസഃ മദായ ഭവതി
വിവക്ഷസേ	— തപഃ മഹാനസി

അർത്ഥം— ഇപ്രകാരമുള്ള സോമൻ വേഗവാനും ഹഷ്ഠകരനും ഇന്ദ്രനു പ്രീതികരനുമായി നമ്മുടെ ബുദ്ധിയെ വലിപ്പിച്ചു. ഈ സോമൻ മഹാനും മേധാവിതയുമായ കക്ഷീവാണെന്ന ഋഷി ക്ഷ് പ്രജ്ഞ വളർത്തി. അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടത്തെ രസം ഹഷ്ഠത്തിനായി ഭവിക്കുന്നു. അവിട്ടൻ മഹാനാകുന്നു.

11 അയം വിപ്രായാശുഷേ

വാജാഹുയന്തിഗോമതഃ

അയം സപ്ഷ്യ ആവരം വിവോമദേ

പ്രാസം ശ്രോണഞ്ചതാരിഷദപി വക്ഷസേ

വ 12

അന്വയം:-

അയം വിപ്രായാശുഷേ — സോമോമേധാവിനേ
ഹവിദ്ഭാത്രേ യജമാനായ

ഗോ-മതഃ വാജാൻ

ഇയന്തി

— പശുയുക്താനുനാനി പ്രേരയതി

(കിഞ്ച) അയം സപ്ഷ്യഃ — സ്തോത്രഭ്യഃ

വരം ആ

— വരണീയന്ധനമാഭിമുഖ്യേന
പ്രയച്ചതി

അസം ശ്രോണം ച

— നേത്രഹീനന്ദീപ്തമസമൃഷിം,
പഞ്ചം പരാവൃജമുഷിഞ്ച
ചക്ഷുഷ് പ്രദാനേന ചരണ
പ്രദാനേന ച

പ്ര താരിഷത്

— പ്രകഷേണ വർഷിതവാൻ

(ഹേ സോമ,) വഃ വി

മദേ

— തവരസഃ ഹഷായ ഭവതി

വിവക്ഷസേ

— ത്വച്ഛഹാനസി

അർത്ഥം:- ഈ സോമൻ മേധാവിതും ഹവിസ്സുകുന്നവനായ യജമാനനു് പശുക്കളോടൊത്ത അന്നങ്ങളെത്തിക്കുന്ന പിന്നെ, സ്തോതാക്കളായ ഏഴ് ഋതപിക്കുകൾക്ക് ശ്രേഷ്ഠമായ നേരെ കൊടുക്കുന്ന അവിടുന്ന് കണ്ണിലാത്ത ദീപ്തസ്തെന്ന ഋഷിയെ കണ്ണുകിയും, മുക്കുന്നതായ പരാവൃക്കെന്ന ഋഷിയെ കാലേകിയും വളർത്തി അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ രസം ഹൃഷ്ത്തിന്റേ പീ ഭവിക്കുന്ന അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്ന (സോമൻ ദേവൻ) ഈ സൂക്തത്തിൽ സോമന്റെ സേവനം പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്നതിന്റെ അധിദേവനെ സോമനായും പാന

വക്രം-13-14-ഉഷ്ണിഗന്ധപുഷ്പമൗരസീ, പുഷ്പാഭേവതാ.

- 1 പ്രഹൃച്ഛാമനീഷാ
സ്താഹായന്തിനിയുതഃ
പ്രസ്രോനിയുദ്രുമഃ
പുഷ്പാഅവിഷ്ടമാഹിനഃ

അന്വയം:-

- ഹി സ്താഹായ, നി-യുതഃ — യസ്മാൽ സ്പൃഹണീയാഃ,
അസ്മാഭിന്നിയുക്താഃ,
ഉച്ചാരിതാഃ,
മനീഷാഃ അച്ഛ പ്ര യന്തി — സ്തുതിവാചഃ പുഷ്പണ
മാഭിമുഖ്യേന പ്രകുഷ്ണ
ഗച്ഛന്തി
- (തസ്മാൽ) ദസ്രോ,
നിയുൽ-രഥഃ — ദൗനീയഃ ഗമനായ നിയുക്തരഥഃ
മാഹിനഃ പുഷ്പാ പ്ര
അവിഷ്ട — മഹാൻ പുഷ്പാസ്മാൻ
പ്രകുഷ്ണ രക്ഷതു

അർത്ഥം.-സ്പൃഹണീയങ്ങളും നമ്മളാലച്ചരിയ്ക്കപ്പെട്ടവയുമായ സ്തുതിവാചനങ്ങൾ നേരെ പുഷ്പാവിനെ പ്രാപിക്കുന്നതുകൊണ്ട്, ദൗനീയനും യാത്രയ്ക്കുതക്കിനിർത്തിയ തേരോടുകൂടിയവനും മഹാനുമായ പുഷ്പാവു നമ്മളെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിയ്ക്കട്ടെ.

- 2 യസ്യത്യന്വഹിത്വം
വാതാപ്യമയഞ്ജനഃ
വിപ്രത്ത്വം.സദ്ധിതിഭി
ശ്ചികേതസുഷുതിനാം

അന്വയം -

വിപ്രഃ അയം ജനഃ	— മേധാവി യജമാനഃ
യസ്യ തൃൽ മഹി-ത്വം	— മഹത്വം
വാതാപ്യം	— മണ്ഡലേ സംതമദകഞ്ച
ധീതി-ഭിഃ ആ വംസൽ	— യാഗാദികർമ്മഭിസ്സംഭേതേ
(സപുഷാ) സു-സ്തുതിനാം	
ചികേത	— ശോഭനാസ്തുതിജ്ഞാനാതു

അർത്ഥം.-മേധാവിയായ ഈ യജമാനൻ ആരുടെ മഹത്വത്തെയും മണ്ഡലത്തിൽ സംഭരിച്ച ജലത്തെയും (പുഷാവും പത്രജാദിത്യന്മാരിൽ പെടുന്ന അവിടുത്തെ മണ്ഡലത്തിലാണ് മഴ പെയ്യിക്കാനുള്ള ജലം സംഭരിച്ചിരിക്കുന്നത്) യാഗാദികർമ്മങ്ങളാൽ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, (യാഗഫലമായി മഴ പെയ്യിക്കുന്നുവോ) ആ പുഷാവും നമ്മുടെ ശോഭനസ്തുതികളറിയട്ടെ

3 സവേദസുഷ്ടതിനാ

മിന്ദുൻപുഷാവൃഷാ

അഭിഹ്സുരപ്രുഷായതി

പ്രജന്നആപ്രുഷായതി

അന്വയം -

സഃ സു-സ്തുതിനാം വേദ	— പുഷാ ശോഭനസ്തോത്രാണാം സ്വരൂപജ്ഞാനാതി
ഇന്ദുഃ ന പുഷാ വൃഷാ	— സോമമിവ സകാമാനാം വഷിതാ
ഹ്സുരഃ അഭി പ്രുഷായതി	— രൂപവാൻ സോസ്താനഭി ലക്ഷ്യസിഞ്ചതി
നഃ പ്രജം ആ പ്രുഷായതി	— ആഭിമുഖ്യേന സിഞ്ചതി

അർത്ഥം.-ആ പുഷാവും നല്ല സ്തോത്രങ്ങളുടെ സ്വരൂപത്തെ അറിയുന്ന സുന്ദരനായ അവിടുന്ന് നമ്മെ നേരെ നനയ്ക്കുന്നു (മഴപെയ്യിക്കുന്നു) നമ്മുടെ തൊഴുത്തും നേരെ നനയ്ക്കുന്നു (പശു

വിൻപാൽ ഒഴക്കുന്നു. പുഷാപ് പശുവിന്റെ അധിവേനാ കുന്നു.)

4 മം.സിമഹിതാവയ

മസ്താകന്ദേവപുഷൻ

മതീനാഞ്ചസായനം

വിപ്രാണാഞ്ചായവം

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, പുഷൻ, വയം — ദ്യോതമാനപുഷൻ, വയം

അസ്താകം മതീനാം

സായനം ച

— അഭിലാഷിതാനാം സായയി
താരം

വിപ്രാണാം ആ-യവം ച — മേധാവിനാമപി കമ്പയിതാരം

ത്വാ മംസിമഹി

— ത്വാം സ്തമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ പുഷാവേ, ഞ്ഞെളുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾ സാധിപ്പിക്കുന്നവനും മേധാവികളുടെകൂടി ഉള്ളത് വിരപ്പിക്കുന്നവനുമായ അവിടുത്തെ ഞ്ഞെളെ സ്തുതിക്കുന്നു.

5 പ്രത്യർദ്ധിര്യജ്ഞാനം

മശ്വഹയോരഥാനാം

ഋഷിസ്തയോമനഹിതോ

വിപ്രസ്യയാവയൽസഖഃ

വ. 13

അന്വയം:-

മനഃഹിതഃ യഃ

— മനഃപ്രഹിതോയഃ

വിപ്രസ്യയാവയൽ-സഖഃ

— മേധാവിനസ്തോതുശ്ശൃത്രുണാം

പ്രഥമം കർത്താസഖാ

ഋഷിഃ സഃ

— സർവ്വസ്യ ഭൂഷാ സപുഷാ

യജ്ഞാനാം പ്രതി-അധിഃ— അധഃകാരി

രഥാനാം അഗ്ര-ഹയഃ — ഹയഃ ഗന്താ, അഗ്രയുക്തേന
രഥേനഗന്താ

അർത്ഥം.—മനുഷ്യർക്ക് ഹിതകാരിയായ ഏവൻ മേധാവി
യായ സ്തോതാവിന് ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്ന പണാതിയാണോ,
ഏല്പാം കാണുന്ന ആ പുഷാവും യജ്ഞങ്ങളുടെ പകുതിഭാഗത്തി
ന്നർന്നാകുന്നു. കതിര പുട്ടിയ തേരിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവനാകുന്നു.

6 ആധീഷമാണായാപതി

ശ്ശുചയാശ്ചശുചസ്യച

വാസോവായോവിനാ

മാവാസാംസിമന്ത്യജൽ

അന്വയഃ.—

ആ-ധീഷമാണായാഃ	— ആത്മാർത്ഥസ്വീയമാണായാഃ
ശുചായാഃ ച	— ദീപ്തായാ അജായാശ്ചസ്വാമി
ശുചസ്യ ച പതിഃ	— പംപശോശ്ച സ്വാമീപുഷാ
അവിനാം വാസഃ-വായഃ	— ഉരണാനാം സംബന്ധി ഭിരോമഭിഃ, ദശാപവിത്രാദിനി വസ്രാണി പ്രേരയൻ
വാസാംസി	— രജകശോദ്ധ്യാനി വസ്രാണി
ആ മന്ത്യജൽ	— ആസമന്താൽ പ്രകാശോഷ്ണാഭ്യോം ശോധയൻ ഭവതി

അർത്ഥം.—തനിജ്ജവേണ്ടി നിർവ്വഹിച്ച തെളിവുറ പെണ്ണാട്
കളുടെയും ആണാടിന്റെയും സ്വാമിയായ പുഷാവും ആട്ടിൻ
രോമങ്ങൾകൊണ്ടുള്ള ദശാപവിത്രം മുതലായ വസ്ത്രങ്ങളുണ്ടാക്കി
കൊണ്ട് ആ വസ്ത്രങ്ങളെ പ്രകാശോഷ്ണങ്ങളാലലക്കുന്നു, ശുദ്ധീ
കരിക്കുന്നു. (പുഷാവും ആട്ടികളുടെ നാഥനാണ്. ആടാണ്
വാഹനവും. ആട്ടരോമങ്ങളെ സ്വരശ്ശികളാലുണക്കി ശ്ശുചമാ
ക്കുന്നു.)

7 ഇനോവാ¹ജാനാം¹പതി

രിനം¹പുഷ്പീനാം¹സഖാ

പ്രശു¹ശ്രഹര്യതോ¹ദൃയോ

ചി¹വൃഥായോ¹അഭാഭ്യഃ

അന്വയം:-

യഃ അഭാഭ്യഃ	— യശ്ശത്രുഭീരഹിംസ്യഃ പുഷ്പാ
ഇനഃ, വാജാനാം പതിഃ	— ഈശ്വരഃ, ഹവിരാഭീനാം
ഇനഃ, പുഷ്പീനാം സഖാ	— സർവ്വേഷാമന്നാനാം പ്രഭുഃ
(കിഞ്ച) ഹര്യതഃ	— സർവ്വേഷാം പ്രാണീനാം
	പോഷണാനാങ്കരണേ
	മിത്രഭൂതഃ
ശുശ്രൂ വൃഥാ പ്ര വി	— കാമയമാനസ്യ, യജമാനസ്യ
ദൃയോൽ	സ്വഭൂതം സോമം പിബൻ
	— ശുശ്രൂണി അനായാസേന
	വിവിധം പ്രകമ്പയതി

അർത്ഥം:-യാതൊരു പുഷ്പാവ് ശത്രുക്കളാൽ ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനാണോ, ഈശ്വരനായ അവിടുന്ന് ഹവിസ്സുതൊട്ട എല്ലാ അന്നങ്ങൾക്കും പ്രഭുവാകുന്നു. ഈശ്വരനായ അവിടുന്ന് എല്ലാ പ്രാണികളുടെയും സ്വന്തം പുഷ്പികൾക്ക് സ്വാമിയാകുന്നു. പിന്നെ, തന്നെ കാമിക്കുന്ന യജമാനന്റെ സ്വന്തം സോമം കുടിച്ച്, താടിമീശകളെ അനായാസമായി പലപാടു തട്ടിക്കടയുന്നു.

8 ആതേരഥ്¹സ്യപുഷ

ന്നജാധൻ¹വവൃത്യഃ

വിഗ്¹പസ്യാത്ഥി¹നസ്സഖാ

സനോ¹ജാ¹അൻ¹പപ്യതഃ

അന്വയം -

ഹേ പുഷൻ, സഖാ (യസ്സപം)

വിശ്വസ്യ അതർമിനഃ — സർവ്വസ്യ യാചകസ്യാലിഖി
തപ്രദാനതപാൽ സഖീഭൂതഃ

സന്നഃജാഃ, അനപച്യതഃ — ചിരഞ്ജാതഃ, സ്വാധികാരാദന
പഗതഃ

(തസ്യ) തേ രഥസ്യ

ധരം — വാഹനസ്ഥാനം

അജാഃ ആ വവൃത്യഃ — വാഹനരോപനാവത്തയന്തി,
ആവാഹന്തി

അത്ഥം-അല്ലയോ പുഷാവേ, യാതൊരവിടുന്ന് യാചി
ക്കുന്നവരോടു മുഴുവൻ സർവ്വാഭീഷ്ടങ്ങളുമരുളുന്നതുകൊണ്ട് ചങ്ങാ
തിയും പണ്ടേ ജനിച്ചവനും സ്വസ്ഥനാണെന്നിന്ന് നീക്കപ്പെടാ
ത്തവനമാണോ, ആ അവിടുത്തെ തേരിന്റെ നകം ആടുകൾ
ക്ക് വഹിക്കുന്നത്

9 അസ്മാക്കൃതജാതം.

പുഷാഅവിഷ്ടമാഹിനഃ

ഉവചാജാനാംവൃധ

ഇമന്നശ്ശൃണവധവ്.

വ 14

അന്വയം -

മാഹിനഃ പുഷാ — മഹാൻ സഃ

അസ്മാകം രഥം ഊജാ

അവിഷ്ട — ബലേനാവതു, രക്ഷതു

(കിഞ്ച) വാജാനാം വൃധഃ

ഉവൽ — അന്നാനാം വധകോവേതു

നഃ ഇമം ഹവഃ ശൃണവൽ — ഈഴുഗ്ഭൂതമാഹ്വാനം ശ്രണോതു

അത്ഥം-മഹാനായ പുഷാവു നമ്മുടെ തേരിനെ ബലം
കൊണ്ട് രക്ഷിക്കുവെ നമുക്കെന്നവധകനായി ഭവിക്കട്ടെ ന
മ്മുടെ ഈ വിളിക്കേൾക്കട്ടെ

വക്രം-15-16-17-18-19 ഐന്ദ്രോവസ്കൃതഃ ജ്ഞിഃ, ത്രിഷു പഠനഃ, ഇന്ദ്രോദേവതാ.

1 അസൽസുമേജരിതസ്സാഭിവേഗോ
യൽസുനപതേയജമാനായശിക്ഷം
അനാശീദ്രാമഹമസ്തിപ്രഹന്താ
സത്യധ്വജംവൃജിനായനമാഭം

അനവയം:-

(ഇന്ദ്രഃ സ്തോത്രമുദ്യതം പുത്രം വസ്കൃതം സംബോധ്യകഥയതി)
ഹേ ജരിതഃ, യൽ

സുനപതേ	— യേനാഭിവേഗേന മതേം സോമമഭിഷുണ്വതേ
യജമാനായ ശിക്ഷം	— അഭിലഷിതമത്ഥന്ദാമി
മേ സു സഃ അഭിവേഗഃ	— ശോഭനം താദൃശമഭിഗമനം, മനോവൃത്തിവിശേഷം
അസൽ	— അസ്തി, വിദ്യതേ
(കിഞ്ച) അഹം	
അനാശീഃദാമം	— ആശീഃ പ്രാത്മിതം ഹവിഃ, തന്മഹ്യമദേതം
സത്യധ്വജം	— സത്യസ്യ ഹിംസകം
വൃജിനായനം	— പാപങ്ക്തന്തുമിച്ഛന്തം തം
ആഭം	— വ്യാപ്തവന്തം ജനം
പ്രഹന്താ അസ്മി	— പ്രകഷേണ ഹിംസിതാ ഭവാമി

അർത്ഥം:- (സ്തുതിക്കാനുദ്യമിക്കുന്ന മകൻ വസ്കൃതനോട് ഇന്ദ്രൻ പറയുന്നു) — അല്ലയോ സ്തോതാവേ, യാതൊരു മനോവേഗത്തോടുകൂടി ഏനിക്കുവേണ്ടി സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനനും അഭിഷാർത്ഥം ഞാൻ കൊടുക്കുന്നുവോ, ആ ശോഭനമായ മനോവൃത്തി വിശേഷമാണെന്നിരിക്കള്ളതു്. എന്നാൽ എനിക്കു ഹവിസ്സുകാത്തവനും സത്യലംഘകനും പാപം ചെയ്യാനിച്ഛിക്കുന്നവനും വ്യാപിച്ചവനുമായ ആളെ ഞാൻ മുറുപ്പു കൊല്ലുന്നവനാകുന്നു.

2 യദീഹം യധയേസന്നയാ
 ന്യദേവയുനന്വാ ശൃശൃജാനാൻ
 അമാതേതുരൂപൃഷഭേപപാനി
 തീവ്രം സതം പഞ്ചഭശന്നിഷിഞ്ചം.

അന്വയം -

(വസുതി ഇത്രം വദതി)

യദീ അഹം ഇൽ യധയേ — യദാഹമേവ യഥാത്ഥം
 തന്വാ ശൃശൃജാനാൻ — ആത്മം ഭരിത്വാൽ പുഷ്ടാ
 യക്താൻ

അദേവ-യുൻ

സം-നയാനി — ദേവാൻ യഷ്ടമനിച്ഛതസ്സന്ദഗ്ഗ
 മയാമി

(തദാ ഹേ ഇത്ര അഹം)

അമാ — ഋതപിഗാദിഭിസ്സഹിതഃ
 തേ തുരൂപൃഷഭേ — ത്വദത്ഥം, പ്രേരകം, ബലിനം,
 സേചനസമത്ഥം പംപശുഃ

പപാനി

— പപാമി

(കിഞ്ച) തീവ്രം സതം

— മകേരസമഭിഷ്ഠതം

പഞ്ച-ഭശം

— സോമം (പ്രതിപൽ പ്രഭൃതി
 പഞ്ചഭശസന്ദഗ്ഗ്യാസുതിമിഷ്ട
 ശുക്രിപക്ഷേ ഏകോത്തരവൃദ്ധ്യോ
 പണ്ണാനി ജായന്തേ, കൃഷ്ണപക്ഷേ
 ഇതഥന്നിഹീയന്തേ ഏവം ഭൂത
 ത്വാൽ പഞ്ചഭശസ്സോമം)
 — അഗ്നൗ സിഞ്ചാമി, പ്രക്ഷി
 പാമി

നി സിഞ്ചം.

അത്ഥം—(വസുതിൻ ഇത്രനോട പറയുന്നു) — ഏപ്പോൾ
 ഞാൻ തനിയെപ്പോരിന്നുവേണ്ടി തിന്നതടിച്ച അദേവയുക്കളെ
 (ദേവന്മാരെ യജിജ്ഞാനിഷ്ടപ്പെടാത്തവരെ) നേരിടുന്നവോ,
 അപ്പോൾ അല്ലയോ ഇത്ര, ഞാൻ ഋതപിക്ഷകൾ മുതലായവരോ

ടക്ടി അവിടേയ്ക്ക് ഉഷക്കര കൂറൻമുരിയെ വേവിക്കുന്നുണ്ട്. കൂടാതെ ഹിഷ്കരമായ രസമുറതും സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ടതുമായ പഞ്ചദശത്തെ (പ്രതിപദം മുതൽ പതിനഞ്ചു പക്കങ്ങളിൽ വെളുത്ത പക്ഷത്തിൽ ഓരോന്നായി ഇലകിളിപ്പക്കയും കുറുത്ത പക്ഷത്തിൽ അവ വാടകയും ചെയ്യുമെന്നതുകൊണ്ട് പഞ്ചദശമെന്നാൽ സോമം) അഗ്നിയിൽ അവിടേയ്ക്കായി ഹോമിക്കുന്നു. (കാളമാംസം ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി ഒരുക്കുന്നതായി വേറെയിടങ്ങളിലും പ്രസ്താവമുണ്ട്. എന്നാൽ പചധാതുവിന് വേവിയ്ക്കുക എന്നമാത്രമല്ല അത് പചംപച എന്നതിന് രോഗനിവാരണം എന്നർത്ഥമുണ്ട്. അപ്പോൾ ശത്രുക്കളാക്രമിക്കുമ്പോൾ അവിടുത്തെ കാളയെ രക്ഷിക്കുന്നുണ്ട് എന്നും അത്ഥമെടുക്കാം. വൃഷഭം എന്ന പദത്തിന് ശ്രേഷ്ഠനെന്നർത്ഥമെടുത്ത് ദേവശത്രുക്കളുടെ നേതാവിനെയെന്നും പചാനി എന്നതിന് കൊല്ലുന്നുണ്ട് എന്നതിന്റെ അതിശയോക്തിയായും എടുക്കാം.)

3 നാഹന്തംവേദയഇതിബ്രവി

ത്യദേവയുന്മസമർണേജാലന്വാൻ

യദാവാഖ്യൽസമർണമുലാവ

ദാദിദ്ധമേവുഷോപ്രബൃവന്തി

അന്വയം:—

യഃ അദേവ-യുൻ	— അയഹ്ംട്ടുൻ, ദേവദിഷഃ
സം-അരണേ ജാലന്വാൻ	— സഞ്ഗ്രാമേഹം ഹതവാൻ
ഇതി ബ്രവിതി	— വദതി
തം അഹം ന വേദ	— താദൃശം മദ്ധ്യതിരികതം ജനം ന ജാനാമി

(കിഞ്ച) യദാ ഋലാവൽ

സം-അരണം	— പരസ്സരഹിംസായുക്തം സഞ്ഗ്രാമം
---------	-------------------------------

അവ-അഖ്യൽ	— അവാക്രതം, ന്യക്ഷതം
----------	----------------------

ആൽ ഇൽ മേ വൃഷഭാ — തദാനിമേവ മമദപ്പിത
വൃഷഭസ്യേവ വിക്രാന്ത
കർമ്മാണി

(വിഭജനനാ) പ്ര
ബ്രൂവന്തി ഹ — പ്രകമയന്തി ഖല

അത്ഥം-അയഷ്ടാക്കളെ, ദേവദോഷികളെ, യുദ്ധത്തിൽ
ഞാൻ കൊന്ന എന്ന പറയുന്ന ഒരുവനെ, എന്നെയല്ലാതെ ഞാനു
റിയുകയില്ല. പിന്നെ, അന്യോന്യ ഹിംസകമായ യുദ്ധം നിർത്തി
പ്പെടുമ്പോൾ, ഇല്ലാതാകുമ്പോൾ മാത്രമാണ് ഉണ്ടാകാത്ത
ദേവപോലെയുള്ള (കാളപ്പോൽ പോലെയുള്ള) എന്റെ പരാക്ര
മങ്ങൾ വിഭജനങ്ങൾ പ്രശംസിക്കുന്നത്.

4 യജ്ഞാതേഷ്വജനേഷ്വാസം

വിശ്വേസതോമഘവാനോമത്സന്

ജിനാമിവേൽക്ഷേമത്സന്മാളഃ

പ്രതങ്ക്ഷിണാംപർവ്വതേപാദഗൃഹ്യ

അന്വയം:-

(ഇദ്രസ്യവാക്യം) യൽ

യജ്ഞാതേഷ്വ

— യദാശരീരശസ്ത്രാസ്ത്ര

ബലാദീഭിരപരിജ്ഞാതേഷ്വ

വൃജനേഷ് ആസം

— സങ്ഗ്രാമേഷ്വഹം പ്രവിശാമി,
തദാ

വിശ്വേ മഘ-വാനഃ

— സർവ്വേ ഹവിർധനാഃ,

തപോധനാ ഋഷയഃ

സതഃ മേ ആസൻ

— ഏവം വർത്തമാനസ്യ മമേദ്രസ്യ

സമീപേ ഉപവിശന്തി,

മമവീര്യവൃദ്ധ്യർത്ഥം മാം

സ്തുവന്തസ്തിഷ്ഠന്തി

(അപിച്വ) ക്ഷേമേ

ആ സന്തഃ

— ജഗൽപാലനേ നിമിത്തേ

സർവ്വമഭിവേന്തം--

ആളം ജിനാമി വാ — മഹാന്തം ശത്രും വിനാശയാമ്യേവ
 തം പാദഗൃഹ്യ ഇൽ — പാദൈ ഗൃഹീതൈവ
 പർവ്വതേ പ്ര ക്ഷിണാം — ഗിരൗ പ്രക്ഷിപാമി

അർത്ഥം:—(ഇന്ദ്രവാക്യം) ശരീരബലം ആയുധബലം മുതലായവയറിയാത്ത യുദ്ധങ്ങളിൽ ഞാൻ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ, ഹവിസ്സും തപസ്സുമായ ധനമൊത്ത ഋഷികളെല്ലാം അപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്രനായ എന്റെ അടുക്കൽ വന്നിരിക്കാറുണ്ട്. എന്റെ വീര്യം വലിപ്പിക്കാനായി സ്തുതിക്കാറുണ്ട്. പിന്നെ, ജഗത്തു മുഴുമൻ ഭരിക്കാൻവേണ്ടി, കീഴടക്കുന്ന പെരിയ ശത്രുവിനെ ഞാൻ നശിപ്പിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. അവനെ കാലിൽ പിടി ചൂതന്നെ മലയിലെറിയുന്നു.

5 നവാളമാംവൃജനേവാരയന്തേ

നപർവ്വതാസോയഭാമനസ്യേ

മമസ്വനാൽകൃധകണ്ണോയോത

ഏവേദനേദൂൻകിരണസ്സമേജാൽ

വ. 15

അന്വയം:—

വൃജനേ മാം — സങ്ഗ്രാമേവസ്ഥിതം മാം
 വൈ ഉ ന വാരയന്തേ — കേചിന്നിവാരിതം
 സമത്മാന വേന്ത്യേവ
 അഹം യൽ മനസ്യേ — യതീകമകത്തും മനസേച്ഛാമി
 പർവ്വതാസഃ ന — അവിതരണക്ഷമാഃ,
 ഹിമവദാദയോഗിരയസ്സൽ
 കമ്പ്രോഢ്യം നശക്നവന്തി

(കിഞ്ച ഇന്ദ്രസ്യ) മമ
 സ്വനാൽ

— ശബ്ദാദേവ

കൃധ-കണ്ണഃ
 യോതേ

— ഹൃസ്വകണ്ണഃ, മന്ദഗ്രവണേന്ദ്രിയഃ
 — ബിഭേതി

(അപിച) ഏവ ഇൽ

— ഏവമേവ, കൃധകണ്ണവൽ

അന്ത ദൃൻ കിരണഃ — പ്രതിഭിവസങ്ക്വിരണവാൻ
സുര്യഃ
സം ഏജാൽ — സമൃക് പലതി, നിയമേന
പ്രയാതി

അർത്ഥം.—യുദ്ധത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ഏന്നെ തടയാനാർത്ഥം പോന്നവരല്ല. മനസ്സുകൊണ്ട് ഞാൻ ചെയ്യാനിച്ഛിക്കുന്ന കർമ്മത്തെ ഹിമാലയാദി പർവ്വതങ്ങൾക്കു കൂടി താങ്ങുവാൻ കഴിയുകയില്ല. പിന്നെ, എന്റെ ശബ്ദത്താൽത്തന്നെ ചെവി കേൾക്കാത്തവർ കൂടി പേടിക്കുന്നു. കൂടാതെ ചെങ്കിടപൊട്ടെന്നെപ്പോലെ രശ്മിമാനായ ആദിത്യനും ദിവസംപ്രതി (എന്നെ പേടിച്ച്) ചരിക്കുന്നു, വന്നും പോയും കൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

6 ദർണ്ണപത്രശൃതപാഷാണിദ്രാൻ
ബാഹുക്ഷദ്യുർവേപത്യമാനാൻ
ഘൃഷ്ടം വായേനിനിദിസ്സഖായ
മധ്യന്തേപഷപവയോപൃത്യഃ

അന്വയം.—

അത്ര ശൃതപാൻ	— അസ്തിൻ ജഗതിശൃതാനി, പകാതി, സോമാദി ഹവിഷ്ജ്വ പഹത്യ പിബതഃ
അനിദ്രാൻ	— ഇന്ദ്രേണ മയാ വർജ്ജിതാൻ
ബാഹുക്ഷഭഃ	— ബാഹുഭിര്യജമാനാൻ ശകലി കർവ്വതഃ
ശരവേ പത്യമാനാൻ	— ഹിംസാഞ്ചൈ അഭിപതന്തോ സുരാഭിൻ
ന ദർൻ	— അഹങ്ക്ഷിപ്രം പശ്യാമി
ഘൃഷ്ടം വാ സഖായം	— (വാശബ്ദശ്ചാത്മേ) മഹാന്തം സഖായഞ്ചമാം
യേ നിനിദഃ ഉ	— നിരന്തി ച

(ഏവം ഭൂതേഷു) ഏഷ

അധി

— ഉപരി

ന പവയഃ വവൃത്യഃ

— ക്ഷിപ്രം മദീയാന്യായുധാനി
വർത്തന്തേ

അർത്ഥം:- ഈ ലോകത്തിൽ പാകംചെയ്യപ്പെട്ട സോമാദി ഹവിസ്സുകൾ അപഹരിച്ചു കടിക്കുന്നവരും ഇത്രനായ എന്നാൽ തള്ളപ്പെട്ടവരും യജമാനന്റെ കയ്യടക്കുകൊണ്ട് തള്ളുന്നവരും ഹിംസിക്കാനായി ചാടി വീഴുന്നവരുമായ അസുരാദികളെ ഞാനടനെ കാണുന്നുണ്ട്. മഹാനും ഉപാസകർക്ക് സവാവുമായ ഏണെ ഏവർ നിന്ദിക്കുന്നുവോ, വകവെയ്ക്കാതിരിക്കുന്നുവോ, അവരുടെ മേലും ഏന്റെ ആയുധങ്ങൾ ഉടനെ ചെല്ലുന്നുണ്ട്.

7 അഭൂർവ്വൈക്ഷീർവ്യുത്സൃതായുരാന

ഡ്ഭഷ്ണപുർവ്വോഅപരോഭഷ്ഠി

ഭേപവസ്തേപരിതന്നഭൂതോ

യോഅസ്യപാരേജസോവിവേഷ്

അന്വയം:-

(വസുകൃഃ ഇന്ദ്രം സ്തോതരി,

ഹേ ഇന്ദ്ര,) അഭൂഃ ഉ

— തപമേവ പ്രാദുർഭവസി

ഐക്ഷീഃ

— തപമേവകാലേ കാലേ പൃഥിവീം
സിഞ്ചസി

(അതഃ പരം യഷ്ടച്ഛബ്ദസമാനാത്ഥോവേച്ഛബ്ദ അദ്ധ്യാഹർത്തവ്യഃ)

(ഇന്ദ്രഃ ഭവാനി) വി ആയുഃ

ഉ ആനട്

— വിവിധഞ്ജീവിതഞ്ചവ്യാപ്നോതി

(ക്ഷിഞ്ച) പുർവ്വഃ

— പുരാതനോഭവാനിന്ദ്രഃ

ന ഭഷ്ഠി

— വഭ്രേണ ശത്രുൻ ക്ഷിപ്രം
വിഭാരയതി

അപരഃ ന ഭഷ്ഠി

— (ന ഇതിനിഷേധാത്ഥേ) ശത്രുർഭവന്തമിന്ദ്രം ന വിഭാരയതി

(അപിച്വ) യഃ അസ്യ രജസഃ	— ഇന്ദ്രഗന്ധ്യ ലോകസ്യ, ത്രൈലോക്യസ്യ
പാരേ വിവേഷ	— പരമസൂക്ഷ്മവായുരൂപേണ സൃഷ്ടികാരണാത്മനാസ്ഥിത്വാ വ്യാപ്നോതി
തം പവന്ത്യേ	— ഭവന്തം തം മഹത്വേന സർവ്വസൃഗാഭിവനായഗച്ഛന്ത്യേ
ഭേ ന പരി ഭൂതഃ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ പരിഭവീതുന്ന ശക്ന്തതഃ

അർത്ഥം--(വസൂകുൻ ഇന്ദ്രനെ സ്മരിക്കുന്നു) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് മാത്രമേ സാക്ഷാത്തായുള്ള അവിടുത്തനെന്നയാണു് അതാതു കാലത്തു് ഭൂമിയെ നനക്കുന്നതു് (എനി മേല്പോട്ടു് ഭവാ നെന്ന പദമാണു് യോജിക്കുക) ഇന്ദ്രനായ ഭവാൻ വിവിധമായ ജീവിതത്തെ വ്യാപിക്കുന്നു പുരാതനനായ ഭവാൻ ശത്രുക്കളെ വേഗം പിളർക്കുന്നു ശത്രു, ഭവാനെ പിളർക്കുന്നില്ല. പിന്നെ, യാതൊരു ഭവാൻ ഇക്കണ്ട ലോകത്തിന്റെ, മൂന്നുലോകങ്ങളുടെയും അക്കരെ, പരമസൂക്ഷ്മവായു രൂപനായി സൃഷ്ടികർമ്മാത്മാവാ യി നിന്നുകൊണ്ടു് വ്യാപിക്കുന്നുവോ, ആ ഭവാനെ, മഹത്വം കൊണ്ടു് എല്ലാം കീഴടക്കുവാൻ വരുന്ന ദ്യാവാപൃഥിവീകളും കീഴടക്കാൻ ശക്തിയുള്ളവരല്ല

8 ഗാവോയവപ്രയുതാഅര്യോഅക്ഷ
നാഅപശ്യംസഹഗോപാശ്ചരന്തിഃ
ഹവാഇദര്യോഅഭിതസ്സമായൻ
കിയദാസുസ്വപതിശ്മന്തയാതേ

അന്വയം:- (ഇന്ദ്രവാക്യം) ഗാവഃ പ്ര-യുതാഃ	— ധേനുവഃ പ്രകുഷ്ണമിശ്രിതാഃ സഹഭൂതാഃ
യവം അക്ഷൻ	— മദ്ധ്യേഷ്ഠിജനിതയവാദിഃഘാസമ ഭന്തി കേഷയന്തി

അര്യഃ സഹ-ഗോപാഃ,

ചരന്തിഃ

— സർവ്വസ്യസ്വാമ്യഹം
പശുപാലേന സഹിതാഃ,
ഘോസം ഭക്ഷയന്തീഃ

താഃ അപശ്യം

(കിഞ്ച) ഹവാഃ

— താ ഗാഃ പശ്യാമീ
— വാഹനഭോഹനാത്മമാഹ്വാനാ
ഹോഗാവഃ

അര്യഃ അഭിതഃ സം

ആയൻ ഇത്

— അര്യം, സ്വാമിനം
(ഭിതീയാത്മേ പ്രഥമാ)
ഏകീഭൂയൈവാഗച്ഛന്തി

(ആഗതാസ്യ) ആസ്യ

സ്വ-പതിഃ

— ഗോഷ്യ, സ്വാനാങ്ഗവാം
സ്വാമീ

കിയൽ ഛന്ദയാതേ

— കിയൽ ക്ഷീരജ്വലമന്ദോഗ്യ
ങ്ക്രമായതേ

അർത്ഥം—(ഇന്ദ്രവാക്യം) പശുക്കൾ കൂട്ടംചേർന്ന് തങ്ങളിലി
ണങ്ങി എന്റെ മഴയിൽനിന്ന് മുളച്ച യവം മുതലായ പലുകൾ
തിന്നുന്നു. എല്ലാറ്റിനും പ്രഭുവായ ഞാൻ, മേപ്പകാരനോടുകൂടി
നടന്നു പല്ലുതിന്നുന്ന അവയെ പ്രീതിയാർന്നു കാണുന്നു. പിന്നെ,
ഏറ്റിനും കുറവിന്നുംവേണ്ടി വിളിക്കപ്പെടുന്ന പശുക്കൾ, ഉടമ
സ്ഥനെ ഒന്നിച്ചുതന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു. എത്തിച്ചേർന്ന അവയിൽ
നിന്ന് ഉടമസ്ഥൻ കുറച്ച പാൽ എനിക്കുവേണ്ടി (എന്നെ ഉദ്ദേ
ശിച്ച കർമ്മങ്ങൾക്കുവേണ്ടി)യാണ് കുറക്കാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നത്.

9 സംയദ്വയംയവസാഭോജനാനാ

മഹായവാളർവ്വഭൂഷണതഃ

അത്രായുഷേതാവസാതാർമിച്ഛാ

ദമോത്തായുക്തംയുനജഭവന്വാൻ

അന്വയം:-

(വസ്തു: ഇത്രം വദതി)

ജനാനാം	— ലോകാനാമ്മദ്ധ്യേ
യൽ യവസ-അഭി	— യേ തൃണസ്യുത്താരഃ, പശവഃ
(തേ) വയം സം	— വയമിതി സമ്യക് ജാനീഹി
(യേവ) യവ-അഭി	— യവാനസ്യുത്താരോ മനുഷ്യാഃ, തേപി വയമിതി സംജാനീഹി
ഉരു-അശ്വേ	— വിസ്തീർണ്ണ അഭിരേദംഗണേ, ഹാദാകാശരൂപേ
(യൽ) അനഃ അഹം	— അന്തര്യാമിരൂപം ബ്രഹ്മാസ്തി, തദഹമസ്മി
അത്ര യുക്തഃ	— അസ്മിന്നാകാശേയുക്തഃ, സമാഹിതോ വോനിത്രഃ
അവ-സാതരം ഇച്ഛാൻ	— ആത്മസാക്ഷാൽ കത്തുമിച്ചതി
അഥോ അയുക്തഃ	— അയോജിനം
വവന്വാൻ	— (ഭീതിയാത്മേ പ്രഥമാ) വവന്വന്തം, അതിശയേന വിഷയാൻ സേവമാനം പുരുഷം
യുനജൽ	— സംസാരേ യുനക്തി
(ശാപാനഗ്രഹസമത്ഥോഽപദൃഗുപോഹമേവാസ്മി)	

അർത്ഥം:- (വസ്തുനി ഇത്രനോടു പറയുന്ന) ലോകങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ പെട്ടതിന്നു പശുക്കളേവയോ, അവ ഞാനാണെന്ന് വേണ്ടപോലെയാണുതാലും യവധാന്യം ഭക്ഷിക്കുന്ന മനുഷ്യരേവരോ അവയ്ക്കും ഞാനാണെന്ന് നന്നായിത്താലും വിസ്തീർണ്ണമായ ഏതായാകാശത്തിൽ അന്തര്യാമിരൂപമായ ബ്രഹ്മം ഞാനാകുന്നു ആ ഏതായാകാശത്തിൽ യോഗവാനായി സമാധിപെയ്യുന്ന ഇത്രനായ ലോകം ആത്മസാക്ഷാൽകാരം നേടാനിച്ഛിക്കുന്നു എന്നാൽ സംസാരത്തിൽ വിഷയങ്ങളെ ഏതെല്ലാവിധമെന്നപോഴാണ് ലോകങ്ങൾ യോജിപ്പിക്കുന്നത് ശാപാനഗ്രസമത്ഥമായ ലോകം രൂപമാണ് ഞാനും ('ആത്മാവൈ പുത്രനാമാസി', താൻ തന്നെയാണ് മകൻ എന്നു ശ്രുതി)

10 അത്രേമേമംസസേസത്യമുക്തം
 ചിപാച്ചയച്ചതുപ്പാൽസംസൃജാനി
 സ്രീഭീര്യോഅത്രവൃഷണംപുതന്യാ
 ഭയുദ്ധോഅസ്യവിജാനിവേദഃ

വ. 16

അന്വയം:-

മേ അത്ര ഉക്തം	— അസ്മിൻ മമസ്തോത്രേ കഥിതം
സത്യം ഇൽ മംസസേ	— യഥാഭൂതമേവതാജ്ഞാനീഹി
(കിഞ്ച) ചി-പാൽ ച	
ചതുഃ-പാൽ	— മനഷ്യാദികം പശ്വാദികഞ്ച
യൽ (തൽ) ഉ സം-	
സൃജാനി	— അഹമുല്പാദയാനീതി താജ്ഞാനീഹി
അത്ര സ്രീഭീ:	— സ്രീസദൃശൈർബലഹീനൈഃ പുരുഷൈസ്സഹ
യഃ വൃഷണം	— ശൂരംമന്യോജനഃ അഭിലഷിതസ്യ വഷിതാരം മാം പരിത്യജ്യ
പുതന്യാൽ	— യുദ്ധംകത്തുമിച്ഛതി
(അഹം) അസ്യ വേദഃ	— ധനം
അയുദ്ധഃ	— തേന പുരുഷേണായോദ്ധാസൻ ബലാദപഹൃത്യ
വി ജാനി	— സ്തോത്രഭ്യോയഷ്ടഭ്യേശ്ച ദദാമി

അർത്ഥം:-എന്റെ ഈ സ്തോത്രത്തിൽ പറയപ്പെട്ടത് സത്യം മാത്രമാണെന്നവിടുന്നറിഞ്ഞാലും. ഇതുകാലികളായ മനഷ്യാദികളും നാല്പാലികളായ പശു മുതലായവയുമായി യാതൊരു ഭൂതജാതമുണ്ടോ, അതിനെ ഞാനാണുല്പാദിപ്പിക്കുന്നതെന്നറിഞ്ഞാലും. ഈ ജഗത്തിൽ സ്രീകുറുപോലെ ബലഹീനരായ പുരുഷന്മാരോടുകൂടി, താൻ ശൂരനെന്നു സ്വയം വിചാരിച്ച് ആർ അഭിഷ്ഠവർഷകനായ ഏനെ വിട്ട് യുദ്ധം ചെയ്യാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവനായി യുദ്ധം ചെയ്യാതെത്തന്നെ ഞാനവന്റെ

ധനമപഹരിച്ഛ് സ്തോതാക്കരഃ യഷ്ടാക്കരഃ വിഭജിച്ചു കൊടുക്കുന്നു (ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ആദ്യത്തെ പാദം, അറിഞ്ഞാലും എന്നുവരെ വസ്യകൃഷ്ണൻ വാക്കും ബാക്കി മൂന്നു പാദങ്ങൾ ഇദ്ദേഹൻ വാക്കുമാണെന്ന് തോന്നുന്നു)

11 യസ്യാനക്ഷാദഹിതാജാതാസ

കസ്താംവിദ്വാൻ അഭിമന്യാതേ അന്ധാഃ

കതരോമേനി പ്രതിതമുപാതേ

യതു വഹാതേ യതു വാവരേയാൽ

അന്ധം -

യസ്യ — കാരണരൂപേണാവസ്ഥിതസ്യേ
രൂസ്യ മമ

അനക്ഷാ ദഹിതാ — അക്ഷിരഹിതാ അപേതനാ,
പ്രകൃത്യാഖ്യാ പത്രി

ജാത ആസ — കദാചിത്, മഹാപ്രളയേ മയ്യേ
വലീനാസതീസർവ്വത്ര
വതതേ

താം വിദ്വാൻ കഃ? — താം പ്രകൃതിം ജാനൻ മർത്യോ
ന്യം കോഭവതി? ന കശ്ചിത്

(അപിച്ഛ) അന്ധാഃ — ദഗ്ദ്ധഹീനാം, അപേതനാം താം
(കഃ) അഭി മന്യാതേ? — ആത്മന്യാശ്രയപ്രദാനേനകോഭി
പൂജയതി?

(മയാസഹൈകീഭൂതാം താം തത്ത്വതോഹമേവ ജാനാമി,
നാന്യഃ)

(കിഞ്ച) കതരഃ മേനി. — മത്തോന്യഃ കോവഭൂം

തം പ്രതി മുപാതേ — വൃത്രം പ്രതി ഭഞ്ചതി?

യഃ ഇം വഹാതേ — ഏനം ശത്രും വഹതി

വാ യഃ ഇം വരേയാൽ? — വാരയിതുമിച്ചതി?, സപാഹ
മേവ നാനേയാമൽസദൃശഃ

അഥം-കാരണാത്മാവായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഇദ്ദേഹനായ
എനിക്ക് കണ്ണുകാണാത്തവരായി അപേതനയായി പ്രകൃതി

യെന്ന ഒരു മകളുണ്ട്. മഹാപ്രളയത്തിൽ എന്നിൽ തന്നെ ലയിക്കുന്നവളായി, അവളെങ്ങും വർത്തിക്കുന്നു. അവളെ ഞാനല്ലാതെ ആരറിയുന്നു? ആരുമറിയുന്നില്ല. പിന്നെ, കണ്ണുകാണാത്ത, ചേതനയറ്റ അവളെ തന്നിലാശ്രയംകൊടുത്തു ആർ കൊണ്ടാടുന്നു? (എന്നോടുകൂടിച്ചേർന്ന അവളെ തത്വത്തിൽ ഞാൻ മാത്രമേ അറിയുന്നുള്ളൂ. മററാരുമില്ല.) കൂടാതെ, ഞാനല്ലാതെ ആർ വജ്രായുധത്തെ പൂത്രന്റെ നേരെ വിടുന്നു? ശത്രുവിനെ താങ്ങുന്നവനും ശത്രുവിനെ നീക്കുന്നവനും ഞാൻ തന്നെ; എന്നിങ്ങനെയുണ്ടായി മററാരുമില്ല.

12 കിയതീയോഷാമര്യതോവധൂയോഃ

പരിപ്രീതാപന്യസാവാഭ്യേണ

ഭ്രാവധൂഭവതിയൽസുപേശാ

സ്വായംസാമിത്രംവനതേജനേചിത്

അന്വയം:-

കിയതീ യോഷാ

— കിംപരിമാണാസ്രീ

മര്യതഃ

— മനുഷ്യസംബന്ധീനോ
ഭോഗാനാചരതഃ

വധൂ-യോഃ

— വധുകാമസ്യ, സ്രീകാമസ്യ

വാഭ്യേണ പന്യസാ

— വരണീയേന സ്തോത്രേണ
സ്തുതസ്യ, സർവ്വാത്മക
സ്യാന്തര്യാമിത്രരൂപേണ
വസ്ഥിതസ്യേന്ദ്രസ്യ

പരി-പ്രീതാ

— അനരക്താ, വശവർത്തിനി

യൽ വധുഃ ഭ്രാ

— യാവധുഃ കല്യാണീ

സു-പേശാ ഭവതി

— ശോഭനരൂപാ ച ഭവതി

സാ സ്വായം ജനേ ചിത്

— ആത്മനൈവ ജനമധ്യേവ
സ്ഥിതം.

മിത്രം വനതേ

— പ്രിയം പതിം യാചതേ, സ്വയം
വരധർമ്മേണ പ്രാപ്തവതേ

അത്ഥം—ഏതത്തരത്തിലുള്ള സൂി, മനുഷ്യഭോഗങ്ങളാലു
രിക്കുന്നവനും വധുവിനെ കാമിക്കുന്നവനും ശ്രേഷ്ഠമായ സ്തോത്ര
ത്താൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനും സർവ്വാത്മകനായി അന്തര്യാമി രൂപ
ത്തിൽ സ്ഥിതിക്കുമായ ഇദ്ദേഹനായ എന്നിൽ അന്തരകതയാവുന്നു?
എനിക്കു വശവത്തിനിയാവുന്നു? യാതൊരു വധു മംഗളവതി
യും ശോഭനരൂപയുമാണോ, അവരും ജനമദ്ധ്യത്തിലിരിക്കുന്ന
വരിൽനിന്ന് സ്വയംവരധമ്മമനുസരിച്ച് സ്വയം ഭത്താവിനെ
അത്ഥിക്കുന്നു (അപ്രകാരം വരിക്കുന്നത് എന്നെയാണെന്നഭി
പ്രായം മേയ്ക്കുന്നിനളനെയും ദ്രൗപദി അജ്ജനനെയും വരി
ച്ചത്, വാസ്തവത്തിൽ നളനെയും അജ്ജനനെയുമല്ല, എന്നെ
യാണു്)

13 പത്തോജഗാരപ്രത്യഞ്ചമത്തി

ശീർഷ്ണാശീരഃപ്രതിഭയോവക്രമം.

ആസീനഉർധ്വാപുഷ്പിക്ഷിണാതി

ന്യുജ്ജത്താനാമന്വേതിഭൂമി.

അന്വയം. —

(ആദിത്യാത്മനേത്രഃ വസുക്രേണ സ്പയതേ)

(ആദിത്യരൂപിന്ദ്രഃ)

പത്തഃ

— രശ്മയാഖൈഃ പാദൈഃ

ജഗാര

— വൃഷ്ട്യഭക്ം ശീരതി,
ഗൃഹ്ണാതി

(ഗൃഹീത്വാപ) പ്രത്യഞ്ചം.

അത്തി

— ആത്മാനം പ്രതിഗതമുഭക്ം
ക്ഷേയതി, മണ്ഡലോവസ്ഥാ
പയതി

(അനന്തരം) വക്രമം.

ശീർഷ്ണാ

— വരണീയം വൃഷ്ട്യഭക്ം.

ശീരഃ പ്രതി ഭയം

— ശീരസ്ഥാനീയേന, രശ്മിജാലേന

— സർവ്വസ്യ ലോകസ്യ മസ്തകം

പ്രതിക്ഷിപതി

(കിഞ്ച) ഉപസി

— ഉപസ്ഥം, സ്വസമീപേ

സ്ഥാനേ, മണ്ഡലേ

ആസീനഃ	— ഉപവിഷ്വസ്സൻ
ഉർധ്വാം ക്ഷിണാതി	— ഉത്ഗതാൻവിപിമാലോക കരണായ പ്രക്ഷിപതി
ന്യങ്ങ് ഉത്താനാം	— രശ്മിസമൂഹേന നീചൈ രഞ്ചിതാ, ഗതാവിസ്തൃതാം
ഭൂമിം അനു ഏതി	— അനുഗച്ഛതി

അർത്ഥം:—(ആദിത്യോത്ഥായ ഇന്ദ്രൻ വസുക്രനാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.) ആദിത്യരൂപനായ ഇന്ദ്രൻ രശ്മികളാകുന്ന പാദങ്ങളാൽ മഴപെയ്തു വെള്ളങ്ങളെ പിടിച്ചെടുക്കുന്നു, ആകർഷിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ പിടിച്ചെടുത്തിട്ട് തന്നിലെത്തിയ ജലത്തെ ഉൾക്കൊള്ളുന്നു, തന്റെ മണ്ഡലത്തിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നു. വീണ്ടും ശ്രേഷ്ഠമായ മഴവെള്ളമായി തന്റെ ശിരസ്സായ രശ്മിസമൂഹത്താൽ ലോകത്തിന്റെ തലയിലൊഴിക്കുന്നു. പിന്നെ, തന്റെ മണ്ഡലത്തിലിരുന്നുകൊണ്ടു്, മേലോട്ടുവന്ന തന്റെ പ്രകാശത്തെ ലോകത്തിനു് കാഴ്ചയ്ക്കായി രശ്മിരൂപത്തിൽ കീഴോട്ടു വിടുന്നു. കീഴോട്ടുപോകുന്ന ആ രശ്മിസമൂഹം വിസ്തൃതയായ ഭൂമിയെ അനുഗമിക്കുന്നു, പ്രാപിക്കുന്നു.

14 ബ്രഹ്മാപായോഃപലാശോഅർവ്വാ
തസ്ഥൈമാതാവിഷിതോഅത്തിഗഃ
അന്യസ്യാവഥംസംരിഹതിമിമായ
കയാഭവാനിദധേന്ദ്രയഃ

അന്വയം:—

ബ്രഹ്മാ അപ്പായഃ	— മഹാനാദിത്യഃ, ഛായാവർജിതഃ, തമോരഹിതഃ
അപലാശഃ	— പണ്ണരഹിതഃ, വിനാശരഹിതഃ
അർവ്വാ തസ്ഥൈ	— സതതഗാമിതിഷ്ഠതി
(കിഞ്ച) മാതാ	— വൃഷ്ടിദാതേണ സർവ്വസ്യ ജഗതോനിർമ്മാതാ
വി-സിതഃ	— വിമുക്തഃ, നിരാലംബഃ

- ഗർഭഃ അന്തി — ത്രൈലോകസ്യ ഗർഭഭൂതോ
ഹവിഃഷി ഭക്ഷയതി, പാപം
വിനാശയതി വാ
- (കിഞ്ച) അന്യസ്യാ: — അഭിത്യാഖ്യായാദേവമാതുഃ
വഥ്സം റിഹതീ മിമായ — അപത്യഭൂതമാഭിത്യമാസ്യാദേ
ന്തി, വദ്ധയന്തി നിമ്മിമിതേ
- (പൂർവ്വസ്യാഭിശ്യാഹന്യഹന്യൽപാദയന്തി)
കയാ ഭൂവാ — കേനഭാവേന, ഭക്ത്യാ ഭയേന വാ
ധൗഃ ഉധഃ നി ദധേ — ഗൌരൂധോയഥാ തദ്ഭഭാഭിത്യം
ദദ്യൗദ്ധാരയതി

അർത്ഥം:-മഹാനായ ആഭിത്യൻ നിഴലററവനായി, ഇരുട്ടക
ന്നവനായി ഇല (നാശം) ഇല്ലാത്തവനായി ഏപ്പോഴും സഞ്ചരി
ച്ചുകൊണ്ടു വന്നിരിക്കുന്നു. (ഇലകൊഴിയുന്നതാകയാൽ അതിനെ
വിനാശമായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.) മഴവഴി ജഗത്തിന്റെ നിർമ്മാ
താവായ അവിടുന്ന് നിരാലംബനായി, നിരാധാരനായി മൂന്നു
ലോകങ്ങളും ഗർഭംപോലെ തന്നുള്ളിൽ ധരിച്ച്, ഹവിസ്സുകളും
കൊള്ളുന്ന, അല്ലെങ്കിൽ പാപങ്ങൾ നശിപ്പിക്കുന്നു. ദേവമാതാ
വായ അഭിതീയുടെ കട്ടിയായ ആഭിത്യനെ ആസ്വദിച്ചുകൊണ്ടും
വളർത്തിക്കൊണ്ടും അമ്മ നിർമ്മിക്കുന്നു, കിഴക്കുഭാഗത്ത് ദിവസം
പ്രതിജനിപ്പിക്കുന്നു. ഭക്തികൊണ്ടോ, ഭയംകൊണ്ടോ ആഭിത്യ
നെ ദ്രോവ് പശു അകിടേത്തുന്നപോലെ, ധരിക്കുന്നു. (ദ്രോവ്
ഭേബളം ചരത്തുന്നതുകൊണ്ട് അകിടിനോടപമ.)

15 സപ്തവീരാസോഅധരാഭുദായ

നപ്യാത്തരാത്താൽസമജഗമിരന്തേ

നവപശ്വാതാൽസ്ഥിവിമന്തആയ

അഗ്നിപ്രാജ്ഞാവിതിരന്ത്യർ

വ. 17

അന്വയം:-

(ഇതു പ്രജാപതി രൂപേണ സ്യന്തേ)

സപ്ത വീരാസ:

— പ്രജാപതേസ്സപ്തസന്ധ്യാകാ:

പത്രാ, വിശ്വാമിത്രാഞ്ച:

അധരാൽ ഉൽ ആയം

ഉപ്രജാപതേരധ: കായാൽ

സപ്താ:

വിശ്വാ
മിത്രാ

അഷ്ട തേ	— അഷ്ടസങ്ഖ്യാകാഃ പ്രസിദ്ധാ ബാലഖിലാഭയഃ
ഉത്തരാത്താൽ സം അജഗ്നിരൻ	— ഉത്തരാൽ കായപ്രദേശാൽ സം ജ്ജ്ഞിരേ
സ്ഥിവി-മന്തഃ നവ	— സ്ഥാനവന്തോ നവസങ്ഖ്യാകാ ഭൂഗവഃ
പശ്ചാത്താൽ ആയൻ (തഥാ) ഭഗ	— പശ്ചിത ആഗതാഃ — ഭഗസങ്ഖ്യാകാശ്ചാങ്ഗിരസഃ
പ്രാക്	— അഗ്രതൽപന്നാസ്തന്തഃ
അഷ്ടഃ സാന	— അശനവതോദ്യലോകസ്യോ ന്നതപ്രദേശം
വി തിരന്തി	— വദ്ധ്യന്തി

അർത്ഥം—(ഇത്രൻ പ്രജാപതിരൂപനായി സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു) പ്രജാപതിയുടെ ഏഴു പുത്രന്മാരായ വിശ്വാമിത്രാദികൾ അവിടുത്തെ ഉടലിന്റെ താഴെ ഭാഗത്തുനിന്ന് ഉണ്ടായി. പ്രസിദ്ധന്മാരായ എട്ടു ബാലഖിലാദികൾ ഉടലിന്റെ മുകൾഭാഗത്തുനിന്നു വന്നു. സ്ഥാനവാന്മാരായ നൈതു ഭൃഗുക്കൾ പിന്നടലിൽനിന്നു വന്നവരത്രെ. പിന്നെ, പത്തംഗിരസ്സുകൾ മുമ്പിൽനിന്നുളവായി സുഖാനുഭവയോഗ്യമായ ദ്യലോകത്തിന്റെ മുകൾപ്രദേശത്തെ അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുത്തുന്നു. (8-4-19ൽ പുരുഷസൂക്തത്തിൽ ബ്രാഹ്മണോന്മുഖമംസീൽ എന്നു തുടങ്ങുന്ന ഗൃക്കിൽ ഇന്നിന്ന വർ വിരാൾ പുരുഷന്റെ ഇന്നിന്നഭാഗത്തുനിന്നുളവായി എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളപോലെയാണിവിടെയും. പുരുഷസൂക്തത്തിലെ പ്രസ്താവത്തിലും ഈ ഗൃക്കിലെ പ്രസ്താവത്തിലും ഉൽകൃഷ്ടതയോ അപകൃഷ്ടതയോ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ലെന്ന് ഈ ഗൃക്ക് കൂടുതൽ വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഭൃഗുക്കൾ പിന്നടലിൽനിന്ന് വന്നവരായതുകൊണ്ടുവെച്ച് യാതൊരു താഴ്മയുമില്ല. വിശ്വാമിത്രാദി സപ്താദികൾ കീഴടലിൽനിന്ന് ജനിച്ചവരായതുകൊണ്ടും അധരമായവർ.)

16 ഭഗാനാമേകൈകപിലംസമാനം
 തംഹിമ്പന്തിക്രതവേപാര്യായ
 ഗർജാതാസുധിതംവക്ഷണാ
 സ്വപേനന്തന്തുഷയന്തിബിഭേന്തി

അന്വയം:-

ഭഗാനാം ഏകം	— ഭഗാൻഗിരസാം മദ്ധ്യേ മുഖ്യം
സമാനം തം കപിലം	— പ്രജാപതിനാ സദൃശം പ്രസിദ്ധം കപിലമൃഷി.
പാര്യായ ക്രതവേ
ഹിമ്പന്തി	— അവശിഷ്ടാഃ യജ്ഞാദി
ജഗൽപ്രവത്തനകരോപ
ദേശനാത്ഥം, കർമ്മകരണായ,
സത്യജ്ഞാനായ പ്രേരയന്തി
മാതാ വക്ഷണാസു	— പ്രകൃത്യാഖ്യോ മാതാ
സുഷ്യാസ്വപ്ത
സുധിതം	— സുഹിതം, പ്രജാപതിനാ
സ്ഥാപിതം.
അപേനന്തം ഗർജം	— നിവാസമകാമയമാനം.
പ്രജാപത്യേകം.
തുഷയന്തി ബിഭേന്തി	— സമ്യഗ് ജ്ഞാനാഭവദേഷ്യം
യോഗ്യേയമിതിപ്രീതാ,
തുഷ്യന്തി ധാരയന്തി

അർത്ഥം:-പത്തംഗിരസ്സുകൾക്കിടയിൽ മുഖ്യനും പ്രജാപതി
 ക്കുറുപ്പുനുമായ ആ കപിലനെന്ന് ഋഷിയെ മറ്റംഗിരസ്സുകൾ
 യജ്ഞകർമ്മമുപദേശിപ്പാനുണർപ്പിപ്പാനും സത്യജ്ഞാനമാർജ്ജി
 പ്പാനുമായി പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു പ്രകൃതിയാകുന്ന മാതാവു് തന്റെ
 ഉദരത്തിലെ സുഷുപ്തജന്മങ്ങളിൽ പ്രജാപതിയാൽ സ്ഥാപിതനും
 അവിടെ നിവസിക്കാൻ ആഗ്രഹമില്ലാത്തവനുമായ പ്രജാപതി
 യുടെ ഗർജ്ജ, ഗർജ്ജനശബ്ദമെന്ന, ആ ശബ്ദം ഭാവിയിൽ

മഹാജ്ഞാനംകൊണ്ടു ലോകത്തിന്നുപദേശമേകാൻ യോഗ്യനെന്നുണ്ടു തുഷ്ടയും പ്രീതയുമായി ധരിക്കുന്നു.

17 പീവാ¹നമേ²ഷമ³പച⁴ന്തവി⁵രാ

ന്യു¹പ്ലാ²അക്ഷാ³അനു⁴ദീ⁵വആ⁶സൻ

ദോ¹ധൻ²ബൃ³ഹതീ⁴മു⁵പ്ലാ⁶ന്തഃ

പ¹വി²ത്രവ³ന്താ⁴ച⁵രതഃ⁶പു⁷നന്താ⁸

അന്വയം:-

വീരാഃ	— പ്രജാപതേഃ പുത്രാ അനുഗീരസഃ
പീവാ ¹ നം മേ ² ഷം	
അപചന്ത	— സ്ഥൂലം, മേദോമാംസയുക്ത മജംപകാവന്തഃ, പശുയാഗാദു കർവ്വന്തോഭവൻ
(യഥാ) അക്ഷാഃ ദീവേ	
നി-ഉപ്ലാഃ	— രമണസ്ഥാനേ നിക്ഷിപ്താസ്സന്തഃ, ക്രീഡമാനയോരേകതരസ്യാന ഗതാ ഭവന്തി തഥാ
അനു ആസൻ	— സർവ്വേതേ പ്രജാപതിമേവാ ¹ ന ഗതാ ഭവന്തി
ദോ ധനം	— തേഷാമദ്ധ്യേഭ്യോ വധസാധനം, ധനുരിവാജ്ഞാനവധസാധനം, ധനുരിവസ്ഥിതദ്യൈകപിലം
ബൃഹതീഃ	— പ്രജാപതേരാജ്ഞയാ വദ്ധ യിത്രിഃ പ്രകൃതിഃ
അപ്-സു അന്തഃ	— സൂക്ഷ്മാണാമുകോനാമദ്ധ്യേ
പവിത്ര-വന്താ	— മന്ത്രഃ പവിത്രം, ധ്യാനസാധന പ്രണവമന്ത്രവന്തൗ
പുനന്താ	— പ്രണവധ്യാനേനാത്മാനം
ചരതഃ	— സംസ്കർവ്വന്തൗ, ഗുദ്ധൗ
	— പ്രജാപത്യോദേശാദാരാധയന്തഃ

അർത്ഥം.-പ്രജാപതിയുടെ പുത്രന്മാരായ അംഗീരസ്സുകൾ ഒരു തടിച്ച ആടിനെ വേവിച്ചു, പശു യാഗം ചെയ്തു. ചുളുകളി

സ്ഥാനത്തു കളിക്കുന്ന ഇരുവരിൽ ചുരുക്കം ഒരുവനെ അനുകൂലിക്കുന്നപോലെ എല്ലാ അംഗീരസ്സുകളും പ്രജാപതിയെത്തന്നെ അനുസരിച്ചു. അവരിൽ ഇരുവർ അജ്ഞാനത്തെ വധിക്കുന്ന വില്ലായ കപിലനെ, പ്രജാപതിയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം വളർത്തുന്ന പ്രകൃതിയെ, സൂക്ഷ്മലബ്ധമാക്കേണ്ടതിൽവെച്ചു, പ്രണവധ്യാനംകൊണ്ടു ശുദ്ധന്മാരായാശ്ചരിച്ചു.

18 വിത്രാശനാസോവിഷ്വഞ്ചത്തയൻ

പചാതിനേമോനഹിപക്ഷഭലം

അയമേദേവസ്സവിതാതദാഹ

പ്രണഇദാനവൽസപ്പിരന്നഃ

അന്വയം:—

വിത്രാശനാസഃ	— വിവിധം പ്രജാപതിം പിതരമാഹവയനഃ
വിഷ്വഞ്ചഃ ആയൻ	— നാനാഗതയോംഗീരസഃ ആഗച്ഛന്, പ്രജാപതേസ്സകാശാദൽപന്നാഃ
(ഉൽപദ്യമാനഃ) നേമഃ	— അങ്ഗീരസാമദ്ധോഭാഗഃ
പചാതി	— പ്രജാപത്യർത്ഥം ഹവിഃഷിപചതി
അദ്ധഃ നഹി പക്ഷൽ	— അപരാദ്ധോന ഹി പചതി
അയം ദേവഃ സവിതാ	— സർവ്വപ്രേരകഭദ്രദിത്യഃ
മേതൽ ആഹ	— തൽസർവ്വം വദതി
(കീഞ്ച) സപ്പിരഅന്നഃ	— ഘൃതോദനഃ
ഭൃ-അന്നഃ ഇൽ വനവൽ	— ദാർവ്വോദനഃ, അഗ്നിരപി ഹവിർദ്ധാരണ പ്രജാപതിം വനതി, സംജേതി

അർത്ഥം.—പിതാവായ പ്രജാപതിയെ പലപാട് വിളിക്കുന്നവരും നാനാഗതികളുമായ അംഗീരസ്സുകൾ പ്രജാപതിയിൽ നിന്നുൽപന്നന്മാരായി. ആ അംഗീരസ്സുകളിൽ പകുതിഭാഗം പ്രജാപതിക്കുവേണ്ടി ഹവിസ്സുകൾ പാകംപെയ്യുന്നു, യാഗമനു

ഘിക്കുന്നു. മറ്റേ പകുതി അപ്രകാരം ഹവിസ്സു പാകംചെയ്യുന്നില്ല. (അംഗിരസ്സുകളിൽ പകുതിപേർ കർമ്മികളും മറ്റേ പകുതിപേർ ജ്ഞാനികളുമായി) ഈ ദേവനായ, സർവ്വപ്രേരകനായ ആദിത്യനാണെന്നോട് ഇതു പറയുന്നത്. പിന്നെ, ഞ്ഞ ചേർന്ന ഹവിസ്സു ഭക്ഷിക്കുന്നവനും വൃക്ഷാന്നം ഭക്ഷിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയും ഹവിസ്സുവഴി പ്രജാപതിയെ പ്രാപിക്കുന്നു.

19 അപശ്യദ്ഗ്രാമം വഹമാനമാരാ
 ചക്രയാസ്വധയാവർത്തമാനം
 സിഷക്ത്യര്യഃ പ്രയഗാജനാനാം
 സദ്യശ്ശിശ്നാപ്രമിനാനോ നവീയാൻ

അന്വയം:-

(വസുക്രോഹം) ഗ്രാമം
 വഹമാനം

— ഭൂതസഞ്ചലം വാഹയന്തം,
 സൃജന്തം.

ആരാൽ അചക്രയാ
 സ്വധയാ

— പ്രകൃതിതഃ ചക്രവർജിതയാ,
 രഥഹിനയാ, സ്വയമാർത്ഥാനം
 ധാരയന്ത്യാസേനയാ

വർത്തമാനം

— ആഗച്ഛന്തം പ്രജാപതിരൂപമിദ്രം

അപശ്യം

— സമ്യഗ്ജ്ഞാനേന ദൃഷ്ടവാൻസ്മി

(കിഞ്ച) അര്യഃ സദ്യഃ

ശിശ്നാ

— സർവ്വസ്യസ്വാമീശ്ശമിത്വേണി,
 താഡയിത്വേണി രാക്ഷസാഭിനീ

പ്രമിനാനം, നവീയാൻ

— പ്രകഷ്ണേണഹിംസൻ, ശരീര
 ബലാഭിഭിന്നവതരഃ

ജനാനാം

— യജമാനാനാങ്ക്വാര്യത്വേന
 സംബന്ധിനീ

യഗാ പ്ര സിസക്തി

— യഗാനി യജ്ഞകാലവിശേഷാൻ
 പ്രകഷ്ണേണ സേവതേ

അതും..വസുത്രനായ ഞാൻ, ചരാചരങ്ങളെ സൃഷ്ടിക്കുന്നവനും പ്രകൃതിയിൽനിന്നു് സൃഷ്ടിച്ച, തേരില്ലാത്ത സേനയോടു കൂടി വത്തിക്കുന്നവനും പ്രജാപതിരൂപനായ ഇന്ദ്രനെ വേണ്ട പോലെയുള്ള ജ്ഞാനത്താൽ കണ്ടിരിക്കുന്നു എല്ലാറ്റിന്നും സ്വാമിയായ ഇന്ദ്രൻ ദ്രോഹികളായ രാക്ഷസാദികളെ പെട്ടെന്നുതന്നെ ഹിംസിച്ചുകൊണ്ടു്, മൈയ്ക്കത്തത്തു് മുതലായവയാൽ ഒരു പുതിയ ആളായി, യജമാനന്മാക്കു് യാഗം കർത്തവ്യമായ കാലവിശേഷങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു, സേവിക്കുന്നു,

20 ഏതൊമേഗാപോപ്രമരസ്യയുക്തൊ
 മോഷപ്രസേധിമുഹൂരിന്മന്ധി
 ആപശ്ചിദസ്യവിനശന്ത്യത്ഥം
 സ്മരശ്ചമകളപരോബഭൂവാൻ

വ. 18

അന്വയം -

(ഹേ ആത്മൻ, ഇന്ദ്രരൂപേണാവസ്ഥിതസ്യ)	
പ്ര-മരസ്യ മേ	— പ്രക്ഷേണ ശത്രുണാം മാരയിതു മാമസ്വദന്തേ
ഏതൊ യുക്തൊ	— ഏതാദൃശോ, രഥേനിയുക്തൊ
സ ഗാവോ മോ പ്ര	
സേധിഃ	— സുഷുപ്തിതൊ, ശത്രുൻ യജ്ഞാംശ്ച ഗന്താരേ ഹരിഃ, അസൃദ്യജ്ഞാനാപഗമയ
(ഹേ ആത്മൻ) മുഹൂഃ ഇൻ	
മന്ധി	— പുനഃ പുനസ്തഥി
ആപഃ ചിദി അസ്യ	
അത്ഥം	— വിഷ്യുകോന്യപീരസ്യഗതിഃ
വി നശന്തി	— പ്രാപ്തവന്തി
മക്കഃ ഉപാം ബഭൂവാൻ	— മാജജയിതാ, സർവ്വസ്യ ശോധയിതാ, മോലസദൃശഃ, മോലവച്ഛിപ്രഗതിഃ
	— വ്യാഘ്നാതി

അർത്ഥം.—('ആത്മാവൈപുത്രനാമാസി', ആത്മാവുതന്നെയാ-
 ണ് പുത്രനെന്നു ശ്രുതിപ്രകാരം ഇന്ദ്രരൂപനായി നീല്ക്കുന്ന വസു
 ക്രൻ-ആത്മാവിനോടു പറയുന്നു)—ഇന്ദ്രരൂപനായി സ്ഥിതിത്വം
 ശത്രുഹന്താവുമായ എനിക്കു് ഈ തേരിൽ പൂട്ടിയ, സുപുജിതങ്ങ
 ലും, ശത്രുക്കളെയും യജ്ഞങ്ങളെയും പ്രാപിക്കുന്നവയുമായ സ്വ
 ന്നം ഹരികളെന്ന കുതിരകളെ, ഈ യജ്ഞത്തിൽനിന്നു് വിട്ടയ
 ക്കരുതു്. അല്ലയോ ആത്മാവേ, വീണ്ടും വീണ്ടും സ്തുതിക്കുക.
 മഴവെള്ളങ്ങളും ഇന്ദ്രന്റെ ഗതിയെയാണു് പ്രാപിക്കുന്നതു്. എ
 ല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനും മേഘംപോലെ ഗതിവേഗമുററവനു
 മായ സൂര്യനും ഇന്ദ്രനെയാണു് പ്രാപിക്കുന്നതു്.

21 അയം യോ വഭ്രുഃ പുരു ധാ വി വൃത്തോ
 വസ്യുര്യസ്യ ബൃഹതഃ പുരീഷാൽ
 ശ്രവ ഇദേനാ പരോ അന്യദസ്തി
 തദവ്യഥീജരിമാണസ്സരന്തി

അന്വയം:—

യഃ അയം വഭ്രുഃ	— ഇന്ദ്രസ്യ സ്വഭൂത ആയുഃ
സൂര്യസ്യ ബൃഹതഃ	
പുരീഷാൽ	— മഹതഃ, പൂരകാന്തണ്ഡലാൽ
ബഹുപ്രകാരം
പുരുധാ അവഃ വി-വൃത്തഃ	
ഇൻ	— അവസ്താൽ, അധോഘാഗേ സ്ഥിതേ
ഏ മേഘേഷു വൃഷ്ട്യർത്ഥം പതി
തോപി (ഇച്ഛബുദ്ധാപ്യന്തേ)
(യഃ) പരഃ	— പരസ്താൽ, അന്തരീക്ഷ
ലോകസ്യോപരിസ്ഥിതേ
സൂര്യമണ്ഡലേ സ്ഥിതം
ഏനാ ശ്രവഃ	— ഏതദേനാഹേതുകം ജലം മേഘ
ഗതാദമകാൽ
അന്യദ് അസ്തി	— അന്യദപ്യസ്തി

- അപ്യഥീ ദരിമാണഃ — വ്യമാനഹിതാ സ്തോതാനഃ,
മരുദാഭയഃ
തൽ തരന്തി — താദൃശമുദകം അന്നരീക്ഷലോകം
പ്രത്യവതാരയന്തി

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രന്റെ സ്വന്തമായ യാതൊരു ഈ വള്രാജ്യം സൂര്യന്റെ സർവ്വപുരകമായ, ഏതും പ്രകാശം ചിതറുന്ന മേലങ്ങലിൽ പലചട്ടിലും വീണ കണ്ടെന്നുവോ, യാതൊന്നും അന്നരീക്ഷലോകത്തിന്നു മുകളിൽ സൂര്യണ്ഡലസ്ഥാനത്തു വന്നിട്ട് അന്നഹേതുവായ മേലം ജലമല്ലാതെ മറെറാന്നായി ഭവിക്കുന്നുവോ, അതിനെ വ്യഥയുൾക്കൊണ്ട മരുന്തുക്കൾ മുതലായ ഇന്ദ്രസ്തോതാക്കൾ അന്നരീക്ഷലോകത്തിലവതരിപ്പിക്കുന്നു.

22 വൃക്ഷേവൃക്ഷേനീയതാമീമയേഗൌ

സ്തതൊവയഃപ്രപതാൻപുതഷാദഃ

അഥേദംവിശ്വംഉവനംയോത

ഇത്രായസുന്ദാഭ്യഷയേപശിക്ഷൻ

അന്വയം:-

- വൃക്ഷേവൃക്ഷേ — സർവ്വസ്മിൻ വൃക്ഷമയേ ധനുഷീ
നീ-യതാ ഗൌ — സംബദ്ധാ ഗോസംബന്ധിനീ
സ്തായുരതി
(മൌർവ്വീ) മീമയേൻ — മീമയതി, ആകൃഷ്ടമാണോ
ശബ്ദമുക്തരോതി
തതഃ പുതഷഃ-അദഃ — ശത്രുജനാനാമത്താരഃ,
മായിതാരഃ
വയഃ പ്ര പതാൻ — പക്ഷിസദൃശാ ഗന്താരോ
ബാണാശ്ചതുൻ
പ്രതിപ്രപന്തി

അഥ ഇന്ദ്രായ സുന്ദരൻ — സോമയാഗങ്ക്രവുൽ
 പ്രഷയേ ച ശിക്ഷൻ — കർമ്മണാംനേത്രേ പ്രതാപിജേ ച
 സന്യസ്താം ദക്ഷിണാഭദ്രപി
 ഇദം വിശ്വം ഭവനം — ദൃശ്യമാനം ഭൂതജാതമിന്ദ്രാൽ
 യോതേ ബിഭേതി

അർത്ഥം:-മരംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ എല്ലാ വിദ്യകളിലും പിടി
 പിടിക്കപ്പെട്ട കാളന്തരസ്വകൊണ്ടുള്ള ഞാൻ വലിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു
 ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു. പിന്നെ ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലുന്ന, പക്ഷികൾ
 പോലെയുള്ള, അമ്പകൾ ശത്രുക്കളുടെമേൽ വന്നുചീഴുന്നു. അതിൻ്റെ
 ഭംഗം കർമ്മനേതാവായ പ്രതാപിക്കിന്ന് തികഞ്ഞ ദക്ഷിണ
 കൊടുക്കുന്ന ഇക്കണ്ട ചരാചരം (സർവ്വകർമ്മകൃതാർത്ഥമായ ഭവനം
 പോലും) ഇന്ദ്രകൾനിന്നു യേപ്പെടുന്നു

23 ദേവാനാമാനേപ്രഥമാത്മാതിഷ്ഠൻ

കൃന്തത്രാദേഷാമുപരാജായൻ

ത്രയസ്തപന്തിപൃഥിവീമന്ത്രപാ

ഖാബൃണ്യകംവഹതഃപുരിഷം

അന്വയം:-

(സർവ്വേഷാം) ദേവാനാം

മാനേ

പ്രഥമാഃ അതിഷ്ഠൻ

ഏഷാം കൃന്തത്രാൽ

ഉപരാഃ ഉൽ ആയൻ

ത്രയഃ

— നിർമ്മാണേ, സൃഷ്ടികാലേ

— ഇന്ദ്രാദേശാദേതേമോലാഃ,
 മദ്ധ്യമികാ ദേവഗണാഃ
 പൂർവ്വേന്ധിതാഃ

— ഏവം ഭൂതാനാം മോലാനാം
 മേദനാൽ

— മോലസ്ഥാനസ്യകോന്യസ്തപനാഃ,
 ഭൂമൗ നിപാതിതാഃ

— പർജന്യോവാന്യരാദിത്യ
 ഇന്ത്യേതേത്രയോദേവാഃ

അനുപാ:	— വഷാദിനാമാനപൂർവ്യേണ പ്രഭാവയിതാരഃ, പ്രക്ഷേപ്താരഃ
പൃഥിവീം തപന്തി	— ഭൂമിം, തത്രസ്ഥാ ഓഷധീർവൃഷ്ടി ശീതോഷ്ണേഷ്ണുതാപയന്തി പാവയന്തി
ഓ പുരീഷം	— വായവാദിത്യേതൗ ദ്വേൗ പാപിതാ സോഷധീഷു സ്ഥിതം പുരയിതൃ, പ്രീണയിതൃ
ബൃസുകം വഹതഃ	— ഉദകമാദിത്യമണ്ഡലം പ്രതി വഹതഃ (വായുശ്ലോഷയൻ, ആദിത്യോരശ്മിഭിരാദദാനഃ)

അർത്ഥം.—ഏല്പാ ദേവന്മാരുടെയും സൃഷ്ടി കാലത്ത് ഇത്ര നെർ നില്ക്കേപ്രകാരം ഈ മേഘങ്ങൾ മാധ്യമിക ദേവഗണങ്ങളായി ആദ്യം വന്നുവർത്തിച്ചു. ആ മേഘങ്ങൾ പിളർന്നാണ് മേഘത്തിനുള്ളിലെ ജലങ്ങളുണ്ടായത്. ഭൂമിയിൽ വീഴ്ത്തപ്പെട്ടത്. പർവ്വതങ്ങൾ, വായു, ആദിത്യൻ എന്നീ മൂന്നു ദേവന്മാർ അന്തക്രമത്തിൽ ഭൂമിയെ, ഭൂമിയിലുള്ള സസ്യാദികളെ മഴ, തണുപ്പ്, ചൂട് എന്നിവയാൽ പരിശുദ്ധീകരിക്കുന്ന വായുവും ആദിത്യനും, പൊന്നു സസ്യാദികളിലുള്ള സുഖമിയാറുന്ന ജലത്തെ ആദിത്യമണ്ഡലത്തിലെത്തിക്കുന്ന, വായു എല്പാററിനെയും ഉണക്കിക്കൊണ്ടു. ആദിത്യൻ രശ്മികളാലാകർഷിച്ചുകൊണ്ടു..

24 സാതേജീവാതുതതസ്സവിദ്ധി
മാസൈതാദഗപഗൃഹസ്സമന്യേ
ആവിസ്സപ്രകൃഷ്ടതേഗൃഹതേബുസം
സപാദംസ്യതിസ്തിജാനമപ്യതേ

അന്വയം:-

(അത്രാന്തരാത്മനേന്ദ്ര സ്തൃയതേ.)

(ഹേ അന്തരാത്മൻ,) തേ സാ

ജീവാതു:	— തവതാദൃശ്യാത്മികാഭേദതാ, ജീവികാ, ജീവനഹേതു:
ഉത തസ്യ ഏതാദൃക്	— ആദിത്യസ്യേദൃശം രൂപം
സ-മര്യേ വിദ്ധി	— യജ്ഞേ ജാനീഹി (സഞ്ഗ്രാ മാത്മസ്തജ്ഞോയജ്ഞവാചീ)
മാ സു അപ ഗുഹ:	— മാഖലപവൃണോ:
(കിഞ്ച) നി:നിജ:	
അസ്യ	— സർവ്വസ്യ ശോധയിതുരാദി ത്യസ്യ
സ: പാദ:	— തച്ചപാദനം, ഗമനം (രശ്മിഭാ രണേ ഗത്യാ)
സ: ആവി: കൃണതേ	— സർവ്വൈന്ദ്രലോക്യം പ്രകാശീ കരോതി
ബുസം ഗുഹതേ	— ഉദകം സംവൃണോതി, ആദത്തേ
ന മുച്യതേ	— നകദാചിത് ഗമനം പരിത്യജതേ

അർത്ഥം:-(ഇന്ദ്രൻ അന്തരാത്മാവായി സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു) അല്ലയോ അന്തരാത്മാവേ, അവിടുത്തെ പ്രസിദ്ധമായ ദേവത്വം സർവ്വപ്രാണികൾക്കും ജീവനഹേതുവാകുന്നു. കൂടാതെ ഇപ്രകാരമുള്ള രൂപം (സ്തുത്യത്വം കൊണ്ടു്) യജ്ഞത്തിലറിഞ്ഞാലും. അതിനെ മറയ്ക്കരുത്. പിന്നെ, എല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന ആദിത്യന്റെ രശ്മി വഴിയുള്ള ഗമനം മൂലോകങ്ങളെ മുഴുവൻ തെളിയിക്കുന്നു; ജലം കൈക്കൊള്ളുന്നു ഒരിക്കലുമവിടുന്നു യാത്ര നിർത്തുന്നില്ല.

വഗ്ഗം-20-21.

- വിശ്വോഹ്യന്യോഅരിരാജഗാമ
മമേദഹശാശ്വരോനാജഗാമ
നക്ഷിയാദ്ധാനാമതസോമപപിയാൻ
സ്വാശിതപനരസ്തജഗായാൻ

അന്വയം:-

- (വസത്രേ യജ്ഞഃകർവ്വാനേസതി, വസത്രപന്തിരും
ബ്ജ്ഞതി) — ഇദ്രവൃതിരികേനാര്യഃ, ഈശ്വരഃ
അന്യഃ അരിഃ — സർവ്വഏവ ദേവഗണോസുഭ്യ
വിശ്വഃ ഹി ആ-ജഗാമ — ഉത്തം പ്രതി ആയയൌ ഖലു.
ഇത് —
അഹ മമ ശ്വശൂരഃ ന ആ — നാഗതപാൻ
ജഗാമ —
(സയദ്യാഗച്ഛേത്) ധാനാഃ — ഭുഷ്യയവാൻ ക്ഷേയേൽ
ജക്ഷീയാൽ — പീബേൽ
ഉത സോമം പപീയാൽ — സ്പഷ്ടഭാസത്രപസ്സൻ
(തതഃ) സ-ആശിതഃ — സ്വപ്നഭാസത്രപസ്സൻ
പുനഃ അന്യം ജഗായാൽ — സ്വഗൃഹം പ്രതിഗച്ഛേൽ

അർത്ഥം:- (വസത്രന്റെ യജ്ഞത്തിൽ വസത്രപന്തി ഇദ്രനെ
ബ്ജ്ഞിക്കുന്നു) ഇദ്രനൊഴിച്ചു ദേവഗണം മുഴുവൻ നമ്മുടെ
യജ്ഞത്തിന് വന്നുചേർന്നവളൊ ഏന്റെ ശ്വശൂരൻ, കഷ്ടം
വന്നില്ല അവിടുന്ന് വന്നാൽ വരുത്ത യവങ്ങൾ ക്ഷേയിക്കാമാ
യിരുന്നു. പിന്നെ സോമം കടിക്കാമായിരുന്ന നന്നായി
ക്ഷേയിച്ചു തൃപ്തനായി വീണ്ടും സ്വഗൃഹത്തിലേക്ക് പോകാമാ
യിരുന്നു.

2 സരോ¹രുവദ്യ²ഷസ്തേ³ശ്ശിശ്ശ്രു⁴ഷ്ഗോ⁵
വർഷ്വ⁶നുസ്തേ⁷വർഷ്വ⁸ന്നാപ്ത⁹മി¹⁰വ്യഃ¹¹
വിശ്വ¹²ഷേ¹³പനം¹⁴വൃ¹⁵ജനേ¹⁶ഷപാ¹⁷മി¹⁸
യോമേ¹⁹ക്ഷീ²⁰സുതസോമം²¹പൃ²²ണാ²³തി²⁴

അന്വയം:-

- (ഇദ്രവാക്യം) വൃഷഭഃ
തിശ്ശ-ശ്രുഷഃ — കാമാനാം വഷിതാ, തീക്ഷ്ണ
രശ്മിഃ
വഃ (ഇദ്രോഹം) — അന്തരിക്ഷസ്യ വർഷ്വണി,
പൃഥിവ്യഃ വർഷ്വൻ ഉന്നതസ്ഥാനേ

വരിമൻ രോരുവൽ ആ
തസ്ഥൗ

— വിസ്തീർണ്ണ പ്രദേശ ശബ്ദായ
മാന ആതിഷ്ഠാമി

(ഏവംഭൂതോഹം) യഃ

സുത-സോമഃ

— അഭിഷുതസോമഃ

മേ കക്ഷീ പൂണാതി

— ഉഭയോപാശ്ച സോമരസപുരോ
ഡാശാഭിഭീഹ്വിഭീഃ പൂരയതി

വിശ്വേഷ വൃജനേഷ

— സർവ്വേഷ സങ്ഗ്രാമേഷ

ഏനം പാമി

— ഈദൃശം വസ്യകൃം യജമാനം
രക്ഷാമി

അർത്ഥം.—(ഇന്ദ്രവാക്യം) കാമവഷ്കനും ഉഗ്രശീലമായ അ
ഇന്ദ്രനായ ഞാൻ അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ ഉന്നതസ്ഥാനത്തു്, വി
സ്തീർണ്ണപ്രദേശത്തു് ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു വർത്തിക്കുന്നു. അപ്രകാ
രമുള്ള ഞാൻ, ആർ സംസ്കരിച്ച സോമമൊത്തവനായി സോമ
രസത്താലും പുരോഡാശാഭി ഹവിസ്സുകളാലും എന്റെ വയറി
ന്റെ ഇരുഭാഗങ്ങളും നിറയ്ക്കുന്നുവോ, അവനെ, ഇപ്രകാരമുള്ള
വസ്യകൃനെന യജമാനനെ രക്ഷിക്കുന്നു.

3 അഭി¹ണാ²തേ³മ⁴ദി⁵ന⁶ഇ⁷ന്ദ്ര⁸തു⁹യാ

നമ¹സു²ന്ദ³ന്തി⁴സോ⁵മാ⁶ൻ⁷പി⁸ബ⁹സി¹⁰ത്വ¹¹മേഷാ¹².

പപ¹ന്തി²തേ³വൃ⁴ഷ⁵ഭാ⁶അ⁷മ⁸സി⁹തേഷാ¹⁰.

പൃ¹ക്ഷേ²ണ³യ⁴ന്മ⁵ല⁶വ⁷ന്മു⁸യ⁹മാ¹⁰നഃ

അന്വയം:—

(വസ്യകവാക്യം) ഹേ

മഘ-വൻ, ഇന്ദ്ര, തേ

— ധനവന്നിന്ദ്ര, ത്വദർത്ഥം

മദിനഃ തുയാൻ

— മാദയിത്വൻ, അവിളംബിതാൻ
സോമാൻ

അഭി¹ണാ² സു³ന്ദ⁴ന്തി

— അഭിഷവഗ്രാവ്ണാ യജമാനാ
അഭിഷുബന്തി

ഏഷാം സോമാൻ ത്വം

പിബസി

— അസുഭാഭീനാം യജമാനാനാം
സോമാൻ പാനൗകരോഷി

(കിഞ്ച) തേ വൃഷഭാൻ പചന്തി	— ത്വദേവം പശൂൻ യേ യജമാനാഃ പചന്തി
(ത്വം) യൽ പൃഷ്ഠേണ	— യദാ ഹവിർഭൂതേനാനേന നിമിത്തേന
ഇയമാനഃ	— യജമാനൈർഹൃയസേ തദാ ക്ഷേയസി
തേഷാം അഥ്സി	— തേഷാം സംബന്ധിനോ ഹവിർഭൂതാൻ പശൂശ്ച ക്ഷേയസി

അർത്ഥം.—അല്പയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി, ഹവിർഭൂതനായും വേഗത്തിലൊത്തപ്പെട്ടവയുമായ സോമങ്ങൾ യജമാനന്മാർ പിടിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ട് സംസ്കരിക്കുന്നു. യജമാനന്മാരായ ഞങ്ങളുടെ സോമങ്ങളെ അവിടുന്ന് കടിയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ അവിടേയ്ക്കായി കാളകളെ യജമാനന്മാർ വേവിക്കുന്നു. ഹവിസ്സിനുവേണ്ടി യജമാനന്മാരായി വിളിക്കപ്പെടുമ്പോൾ, ആ ഹവിസ്സുകളെവിടുന്നുൾക്കൊള്ളുന്നു. ഹവിസ്സുകളായി വേിച്ച പശുക്കളെയും ക്ഷേപിക്കുന്നു.

4 ഇദംസുമേജരിതരാപികിദ്ധി

പ്രതിപശാപ്തവഹന്തി

ലോപാശസ്തിഹംപ്രത്യഞ്ചമഥ്സാഃ

ക്രോഷ്യാവരാഹന്നിരതകതക്ഷാൽ

അന്വയം:—

ഹേ ജാതി,

മേ സു ഇദം

ആ ചികിദ്ധി

നദ്യഃ പ്രതി-ഇവം

ശാപം വഹന്തി

— ശത്രുണാഞ്ജരയിതരിന്ദ്ര, ത്വം

— ശോഭനമീദൃശം രൂപം, സാമർത്ഥ്യം

— ആസമന്താജ്ജാനീഹി

— ഗത്ശാധ്യാനദ്യഃ പ്രതികൂല
മദകം പ്രവഹന്തി

(അപിച) ലോപാശഃ — മൃഗോമയാ പ്രേഷിതസ്സൻ
 സിംഹം പ്രത്യഞ്ചം — ആത്മാനം പ്രതിഗച്ഛന്തംസിഹം
 അഥ്സാഃ — അത്സരതി, ആഭിമുഖ്യേന
 ഗച്ഛതി

(തഥാ) ക്രോഷാ വരാഹം — ശൃഗാലസ്സുകരം
 കക്ഷാൽ നിഃ അതക്ത — അതിഗഹനദേശാനിക്രമയതി
 (ഏതൽ സർവ്വം തപൽപത്രേ തപദനഗ്രഹാല്പബ്ധം)

അർത്ഥം—ശത്രുക്കളെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്ന ഇര, ഏന്റെ ശോഭ
 നമായ സാമർത്ഥ്യം തികച്ചുമാറിത്തൊലും; ഗംഗാദി നദികൾ
 മേൽപ്പോട്ടൊഴുകുന്നു. മാൻ എന്നാൽ പ്രേരിതമായി, തനിക്കു
 നേരെ വരുന്ന സിംഹത്തെ നേരിടുന്നു. കറക്കൻ പന്നിയെ
 കൊടകാട്ടിൽനിന്നു പുറത്താക്കുന്നു. (ഇതെല്ലാം അവിടുത്തെ
 പുത്രനിലുണ്ടായത് അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹത്തിന്റെ ഫലമത്രെ.)

5 കഥാതഃ ഏതദഹമാപി കേത
 ഓഗ്രഥ്സസ്യ പാകസ്തവസോമനീഷാം
 തപനോവിദ്വാദ്ഭൂതമാവിവോപോ
 യമദ്ധ്വേനേമാലവൻക്ഷേമയാധുഃ

അന്വയം:-

ദേഹ മാല-വൻ, പാകഃ

അഹം

— പക്തവ്യ പ്രജ്ഞാഹം

ഗ്രഥ്സസ്യ, തവസഃ തേ

മനീഷാം.

— മേധാവിനഃ, ബലവതസ്തവസ്തു
 തിങ്ക്തം.

ഏതൽ കഥാ ആ
 പി കേതം?

— ഈദൃശസ്വഭാവം സാമർത്ഥ്യം കഥം
 കേന പ്രകാശണാസമന്തം
 ഉജാനാമി?

(ത്വദപദേശം വിനാ ന ജാനാമി)

(അസ്താൽ) വിദ്വാൻ

ത്വം നഃ

— സർവ്വജ്ഞസ്തവസ്വഭൂതം

- ഋതു-മാ വി വോചഃ — കാലേകാലേ ബ്രൂഹി
 തേ അമം യഃ — സ്തുത്യവയവങ്ക്മന്ഃ, സാ
 സ്തുതിഃ
 ധുഃ ക്ഷേമ്യോ — ക്ഷേമേഭവാ, ക്രേശരഹിതാ
 വോഡ്യം ശക്യാസ്തി

(അസ്താകം മന്ദബദ്ധിത്വം അപരമോവാസ്തഭ്യം സ്വവൈഭവം സ്തുതി പ്രകാരഞ്ച കഥയ്ക്കു)

അർത്ഥം:- അല്പയോധനവാനായ ഇന്ദ്ര, പാകം വരാത്ത ജ്ഞാനമുത്താടുകൂടിയ ഞാൻ മേധാവിധ്യം ബലവാനായ അവിടേയുള്ള സ്തുതിചൊല്ലാൻ അവിടുത്തെ വൈഭവത്തെ എപ്രകാരമാണ് മുഴക്കേ അറിയുന്നത്? (അവിടുത്തെ ഉപദേശം കൊണ്ടേ അറിയൂ) അതിനാൽ സർവ്വജ്ഞനായ അപിടന്ത് എപ്പോഴും എപ്പോഴും വന്നു പറഞ്ഞുതന്നാലും, അവിടുത്തെ കുറിച്ച പകുതി, ലേശം സ്തുതി, ക്ഷേമഫലമായി, അക്ലിഷ്ടമായി ജീവിതഭാരം വഹിക്കാൻ പറ്റിയതായിത്തീരുന്നു. (ഞങ്ങളുടെ മന്ദബദ്ധിത്വം കൊണ്ട് ഞങ്ങളോട് സ്വന്തം പ്രഭാവവും സ്തുതിയ്ക്കേണ്ട പ്രകാരവും പറഞ്ഞുതരേണ്ടിയിരിക്കുന്നു)

6 ഏവാഹിമാനവസം വചയന്തി
 ദിവശ്ചിന്ദേബ്രഹ്മതജ്ഞരാധുഃ
 പുത്രസഹസ്രാനിശിശാമിസാക
 മശത്വംഹിമാജനിതാജ്ജാന

വ. 20

അന്വയം:-

- (ഇന്ദ്രവാക്യം) ഹി ഏവ — യസ്മാദേവം, ഉക്തപ്രകാരേണ
 തവസം മം വചയന്തി — പ്രവൃദ്ധം മം സ്തോതാരസ്തുതിഭീർ
 വചയന്തി
 (തസ്മാൽ) ബ്രഹ്മതഃ മേ
 ദിവഃ ചിതേ ധുഃ — ദൃഢോക്താപിസ്തുതിഃ
 ഉതേ-തരാ — ഉതേഗതത്തരാ, അധികത്തരാ
 (കിഞ്ച) പുത്ര സഹസ്രാ — പുത്രണി, ബഹുനിശതൃണാം
 സഹസ്രാണി

സാകം നി ശിശാമി — യുഗപത്തന്തുകരോമി, ഹിനസ്തി
 ഹി ജനിതാ മാ — സർവ്വസൃജനയിതാ
 പ്രജാപതിർമ്മം
 അശത്വം ഹി ജജാന — അവിദ്യമാനശത്രുജ്ഞനിതവാൻ

അർത്ഥം:- (ഇന്ദ്രവാക്യം) മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം വലിപ്പംപൂണ്ട
 എന്നെ സ്തോതാക്കൾ സ്തൂതികളാൽ വലുതാക്കുന്നതുകൊണ്ട്,
 മഹാനായ എനിക്കു് ദൃഢലോകത്തിൽനിന്നുകൂടി സ്തൂതി അധിക
 മയന്മാവരുന്ന്. പിന്നെ വളരെ ആയിരക്കണക്കിൽ ശത്രുക്കളെ
 ഒരേസമയത്തു് ഞാൻ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നു, നശിപ്പിക്കുന്നു. ഏവ
 ക്കും ജന്മദാതാവായ പ്രജാപതി എന്നെ ശത്രുരഹിതനായിട്ടാണു്
 ലോകം ജനിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

7 ഏവാഹിമാന്തവസഞ്ജയേതഗ്ര

ഓക്തർകർമ്മപൃഷ്ണമിന്ദ്രഭേവാഃ

വധീംവൃതംവഭ്രേണമന്ദസാനോ

പപ്രജംമഹിനാഭാശുഷേവം

അന്വയം:-

(വസുക്രവാക്യം) ഹേ

ഇന്ദ്ര, ഹി ഏവ

ഭേവാഃ തവസം

— യസ്മാഭേവം, ഉക്തപ്രകാരേണ

— മന്ദദാഭയോമഹാന്തസ്തപൽപത്രം,

വസുക്രം

മാം കർമ്മ-കർമ്മൻ

— സർവ്വസ്തിൻ കർമ്മണി

ഉഗ്രം, വൃഷണം ജജന്തുഃ

— ശൂരം, ഹവിഷാം വഷിതാ

രഞ്ജാനന്തി

(അതഃ) മന്ദസാനഃ

— മോദമാനോഹം

വഭ്രേണ വൃതം വധീം

— അവധീഷം

(കിഞ്ച) ഭാശുഷേ

— ഹവിർത്തവതേ യജമാനായ

വൃഷ്ടിപ്രദാനാർത്ഥം

മഹിനാ വ്രജം അപ വം

— മഹത്വേന മോഘസമൃദ്ധിമപാവം,

അപശൃണോമി

അതും-(വസുത്രവാക്യം) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പറയപ്പെട്ട പ്രകാരത്തിൽ മരുത്തക്കൾ മുതലായവർ യോഗ്യനായ അവിടുത്തെ മകനായ, വസുത്രനായ ഏകനെ ഓരോ കമ്മത്തിലും ശൂരനും ഹവിദ്വാതാപുമാനിയെന്നതുകൊണ്ട്, സത്തുഷ്ടനായ ഞാൻ വളം കൊണ്ട് മോലത്തെ പിളരുത്ത ഹൃദയത്തോടുകൂടി മോലസമുഹത്തെ ഇറങ്ങുവീടുന്നു

8 ദേവാസആയൻപരശുർബിഭ്രൻ
വനാപൃശ്വതോഅഭിവിഡ്ഭിരായൻ
നിസൃദ്വന്ദയതോപക്ഷണാസു
യത്രാകൃപീടമതത്സഹന്തി

അന്വയം:-

ദേവാസ: ആയൻ	— ദേവാ ഇന്ദ്രേണ ചോദിതാ സ്സന്തോഗച്ഛന്തി
(മോലഭേദനാത്മം) പരശുൻ അബിഭ്രൻ	— വളാൻ ധാരയന്തി
(അനന്തരം) വിട്-ഭി: വൃശ്ചത: വനാ അഭി ആയൻ	— മരുദാദിപ്രജാഭിസ്സഹിതാ: — മോലാഞ്ചരിന്ത: ഉഭകാന്യാഭി മുഖ്യേന ഗച്ഛന്തി
(തത:) സു-ദ്വം വക്ഷണാസു നി ഭയത: യത്ര കൃപീടം	— ശോഭനദ്രവണം വൃഷ്ട്യഭക്ം — നദീഷു നിയമേന സ്ഥാപയന്ത: — യസ്മിന്നേലജാതേ നിഗൂഢം ജലം തിഷ്ഠതി
തൽ അന്ത ഭവന്തി	— ഇമേദേവാസ്സന്തേലജാതം ശോഷയന്തി

അതും:-ദേവന്മാർ ഇന്ദ്രനാൽ പ്രേരിതരായി വരുന്ന മോലം പിളക്കാനായി മഴക്കുളേണുന്ന് പിന്നെ മരുത്തക്കൾ മുതലായ പ്രജകളോടുകൂടി, മോലങ്ങളെ പിളർന്ന് ജലങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്ന രംഗിയിലൊഴുകുന്ന മഴവെള്ളം നിയതമായി നദി

കളിൽ സ്ഥാപിച്ചുകൊണ്ട്, ഏതു മുകിൽക്കൂട്ടത്തിൽ ജലമുണ്ടോ, ആ മുകിൽനിന്നു ശോഷിപ്പിക്കുന്നു, വറ്റിക്കുന്നു.

9 ശശഃക്ഷുരംപ്രത്യഞ്ചജഗാരാ
 ഭൂഃലോഗേനവ്യഭേദമാരാൽ
 ബൃഹന്തഞ്ചിദ്യഹതേരന്ധയാനി
 വയ്ഭവംസോവ്ഷഭംശുശുവാനഃ

അന്വയം:-

- (വസുകുവാക്യം) ശശഃ — മയാപ്രേരിതോമൃഗവിശേഷഃ
 പ്രത്യഞ്ചം ക്ഷുരം ജഗാര — വധയാത്മാനം പ്രതിഗച്ഛന്തം,
 ഭൂഃലോഗേനവ്യഭേദമാരാൽ — ഭൂഃലോകം പൂർണ്ണമായിത്തീർന്നു,
 ബൃഹന്തം ചിത് — സിംഹവയാലോഭികളെ
 ഭൂഹതേ രന്ധയാനി — ഗൃഹ്ണാതി
 ശുശുവാനഃ വയ്ഭവം — ലോഭ്യേന ഹിമവദാഭികം
 വ്ഷഭം വയൽ — പർവ്വതം
 ആരാൽ വി അഭേദം — ഭൂരാൽ സ്ഥിരമപ്യഹംഭിനദ്മി
 ബൃഹന്തം ചിത് — മഹാന്തമപിഹസ്സാഭികം
 ഭൂഹതേ രന്ധയാനി — ബ്രഹ്മകായ, അല്ലായ, ശശകാഭി
 കായ വശങ്ഗമയാനി
 ശുശുവാനഃ വയ്ഭവം — വിരേണ വച്ഛമാനോവത്ഃ
 വ്ഷഭം വയൽ — മഹോക്ഷം യുദ്ധായ ഗച്ഛതി
 (ഏതൽ സർവ്വം ത്വൽ പ്രസാദാദഹങ്കരോമി)

അർത്ഥം:- (വസുകുവാക്യം) എന്നാൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെട്ട ശശ മെന്ന മാൻ, കൊല്ലാൻ നേരെ വരുന്ന മുച്ചയുള്ള നീണ്ട കടം നഖമുറ സിംഹവയാലോഭി ജന്തുക്കളെപ്പിടിക്കുന്നു. മണ്ണിൻ കട്ടകൊണ്ട് ഭൂമിയെക്കുറിച്ചു ഹിമവാൻ മുതലായ മഹാ പർവ്വതങ്ങളെ ഞാൻ പിളർന്നു. വലിയ ആന മുതലായ ജന്തുക്കളെ കുറിയ മാൻ മുതലായ മൃഗങ്ങൾക്ക് വശപ്പെടുത്തുന്നു. വിര്യം കൊണ്ട് വലിച്ച പശുക്കളെ കൂറൻകുറിയോട് പോരിന്നു പെല്ലുന്നു. (ഇതെല്ലാമവിടുത്തെ അനുഗ്രഹത്താലാണ് ഞാൻ ചെയ്യുന്നത്.)

10 സപണ്ണഇതമാനവമാസിഷായാ

വതലഃപരിപദന്നസിംഹഃ

നിരുദ്ധശ്ചിന്ദഹിഷസ്സുഷ്യാവാൻ

ഗോധാതസ്താരുതഥംഽക്ഷദേതാൻ

അന്വയം:-

സപണ്ണഃ ഇതമാ

— പക്ഷിരൂപാ ഗായത്രി, അമൃതം, ദുലോകേ

അവതലഃ സിംഹഃ
പരിപദഃ ന

— പഞ്ചരേണാപുതസ്സിംഹോയഥാ
കരസ്യോപരിസർവ്വതഃ
പാദമവബധ്നാതി, തഥാ

നവം ആ സിന്ധായ

— സോമാഹരണകാലേ ഇന്ദ്രാർത്ഥം
മാത്മീയം നവമാബബന്ധ,
ഇന്ദ്രസ്യപ്രസാദാദിവിപദം
ന്യസ്സവതി

(കിഞ്ച) നിരുദ്ധഃ
ചിന്ദഃ ചിത്

— കേനാപിബദ്ധപാദോമഹിഷ
ഇവ (ചിദുപമാത്മേ)

തസ്യാവാൻ

— ഉദകാഭാവേതൃഷ്യാവാൻ ഭവതി,
ഏവമിന്ദ്രസ്സോമാഹരണാൽ
പൂർവ്വം സോമാഭാവേതൃഷിത്വാ
നഭ്രാൻ

തസ്മൈ

— താദൃശസ്യതൃഷിതസ്യേന്ദ്ര
സ്യുതം.

ഗോധാ

— ഗായത്രിവണ്ണാനിതിഗൈർ
വാക്, തത്രനിധീയമാനത്വാൽ
ഗായത്രി

അതഥം ഏതാൻ കഷാൻ

— അയതേനസോമമാകൃഷ്ടവതീ,
ദിവസ്സുകാശാദാഹൃതവതീ

അത്ഥം-പക്ഷിരൂപംപൂണ്ട ഗായത്രി അത്ത് ഭൂലോകത്തിൽ കൂട്ടിലിട്ട സിംഹം കയ്യിന്മേൽ കാൽ പിണച്ചിരിക്കുന്നപോലെ, സോമം കൊണ്ടുവരാൻ പോയപ്പോൾ ഭ്യോവിൽ നഖമുണി (ഇന്ദ്രന്റെ പ്രസാദത്തോടുകൂടി കാലുണി) ആരാലോ കെട്ടപ്പെട്ട പോതു് വെള്ളംകിട്ടാതെ ദാഹിക്കുന്നപോലെ, ഗായത്രി സോമം കൊണ്ടുവരുംമുമ്പ്, ഇന്ദ്രൻ സോമത്തിനുവേണ്ടി ദാഹിക്കുകയായിരുന്നു. ആ ദാഹിച്ച ഇന്ദ്രനുവേണ്ടിയാണ് വാഗ് രൂപമായ ഗായത്രി സോമം കൊണ്ടുവന്നതു്, ഭ്യോവിൽനിന്നാഹരിച്ചതു്.

11 തേഭ്യോഗോധാഅയഥ്ഞ്കഷ്ഭേത
 ഭ്യേബ്രഹ്മണഃപ്രതിപീയന്ത്യന്തൈഃ
 സിമഉക്ഷ്ണോവസൃഷ്ടാഅഭന്തി
 സ്വയംബലാനിതന്പശ്യുണാനാഃ

അന്വയം:-

യേ ബ്രഹ്മണഃ അന്തൈഃ	— മരുഭാഭയഃ പരിവൃദ്ധസ്യേന്ദ്രസ്യ സ്വഭൂതൈസ്സോമാഖൈരന്തൈഃ സത്വപ്ലാസ്തന്തഃ
പ്രതി-പീയന്തി	— ഇന്ദ്രാഭോഗോധിംസകാൻ പ്രതിഹിംസന്തി
തേഭ്യഃ ഗോധാഃ	— തേഷാദേവാനാമതഥായഗായത്രി
അയഥം ഏതൽ കഷ്ഠം	— അനായാസേനസോമമാകൃഷ്ടവതീ
(കീഞ്ച) സ്വയം ബലാനി തന്പഃ	— ആത്മനൈവശത്രുണാം സൈന്യാനി, ശരീരാണി ച
ശ്രുണാനാഃ	— ഹിംസന്തസ്തന്തഃ
സിമഃ ഉക്ഷ്ണഃ	— സർവ്വാൻ സിഞ്ചതഃ
അവ-സൃഷ്ടാൻ അഭന്തി	— ഇന്ദ്രേണ നിസൃഷ്ടാൻ ഹവിർഭൂതാൻ സോമാൻ ക്ഷേയന്തി

അർത്ഥം.-മനുഷ്യാകാരം മുതലായവരേവർ ശ്രേഷ്ഠനായ ഇന്ദ്രൻ സ്വന്തപ്പെട്ട സോമങ്ങളാൽ സംഗ്രഹിച്ചായി, ഇന്ദ്രന്റെ കല്പന പ്രകാരം ദ്രോണികളെ എതിർത്തു തോല്പിക്കുന്നവോ, ആ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടിയാണ് ഗായത്രി അനായാസമായി സോമം കൊണ്ടുവന്നത്. പിന്നെ സ്വയം ശത്രുക്കളുടെ സൈന്യങ്ങളെയും ശരീരങ്ങളെയും തകർത്തുകൊണ്ട് എങ്ങുമൊഴുകുന്നവയും ഇന്ദ്രൻ ബാക്കിയാക്കിയവയുമായ സോമങ്ങളെ അവർ ഭക്ഷിക്കുന്നു.

12 ഏതേഗമീഭിസ്സഗമീഅഭുവൻ
യേഹിനപിരേതന്പ്രസ്തോമളക്മൈഃ
നവചാനപനോമാഹിവാജാ
നിവശ്രവോദധിഷേനാമവീരഃ വ. 21

അന്വയം:-

യേ തന്വ:	— ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി
സോമേ ഉക്മൈഃ	
ഹിനപിരേ	— സോമയാഗേഗംഗൈസ്തർവ്വചയന്തി
ഏതേ	— ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി ആഹ്വതേ
ഗമീഭിഃ സ-ഗമീ അഭുവൻ	— സോമയാഗകർമ്മഭിസ്സകർമ്മാണാം വേദൻ
(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ന-വൻ വദൻ	— നേര്യവൽ, ഇദം മയാ യഷ്ട്യന്തമിതി വ്യക്തം വാചമുച്ഛാരയൻ
നഃ ഉപ മാഹി വാജാൻ	— അസുഭ്യമുപഗമയാന്നാൻ ദേഹി
(അതഃ) വീരഃ ദിവിശ്രവഃ	— ദൃഢോക്തേ ദാനശൂരസ്ത്വം, ദാനപതിരിതികീർത്തിതം
നാമ ദധിഷേ	— നാമധേയം ധാരയസി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരും മനുഷ്യരും സോമയാഗത്തിൽ ശസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് ശരീരങ്ങളെ വെട്ടിത്തന്നുവോ, ആ ദേവന്മാർ മുതലായവർ, ഗായത്രിയാൽ സോമം കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടപ്പോൾ,

സോമയാഗകർമ്മങ്ങളാൽ സൽക്കർമ്മാക്കളായി. അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മനുഷ്യരെന്നപോലെ “ഇതു ഞാൻ തന്നതാണു്” എന്നിങ്ങനെ വ്യക്തമായ വചനമുച്ചരിച്ചുകൊണ്ടു്, ഞങ്ങളെ സമീപിച്ചു ഞങ്ങളേകീയാലും. അക്കാരണത്താലാണു് ദാനശൂരനായ അവിടുന്ന് ദൃലോകത്തിൽ ദാനപതിയെന്ന പ്രസിദ്ധമായ പേർ ധരിക്കുന്നതു്.

വർഗ്ഗം-22-23.

1 വനേനവായോന്ധ്യായിചാക
 ഞരുപിർപ്പാംസ്തോമോഭൂണാവജിഗഃ
 യസ്യേദിന്ദ്രഃപുരുദിനേഷുഹോതാ
 നൃണാനര്യോനൃതമഃക്ഷപാവാനി

അന്വയം:-

യസ്യ ഇൻ ഇന്ദ്രഃ	— യസ്യൈവപാനേ ഇന്ദ്രഃ
പുരുദിനേഷു ഹോതാ	— ബഹുദിനേഷു ശത്രുണാമാഹ്വതാ ഭവതി
യഃ നൃണാം നൃ-തമഃ, നര്യഃ	— നോത്പണാമദ്ധ്യേനേനൃതമഃ, നൗഹിതഃ
ക്ഷപാ-വാൻ	— ശത്രുക്ഷപണശീലോഭവതി
വനേ ന	— വനാവയവേ, വൃക്ഷേ നീഡേ ശകുനീരജാതപക്ഷഃ ശീതം.
നി അധായി ചാകൻ വാ	— യഥാതത്ര നിഹിതസ്തഥാ — യോദിശോനിരീക്ഷമാണ ഇവ
ശുചിഃ സ്തോമഃ (തഥാ സോമഃ)	— സ്തോത്രം സോമശ്ച
ഹേ ഭൂരണൗ, വാം അജിഗഃ	— പാലകാവിഗ്രകൌ, യവാം നിഗ്ദയതി

അർത്ഥം.-യാതൊന്നിന്റെ തന്നെ പാനത്തിൽ ഇന്ദ്രൻ നാളികളോളം ശത്രുക്കളെ പോരിന്നു വിളിക്കണവനാകുമോ, ആർ

നേതാക്കളിൽവെച്ചു നേതാവായി, മനുഷ്യഹിതനായി, ഗതൃക്കളെ അമർത്തുന്നവനാകുമോ, ആ സോമവും സ്തോത്രവും, കാട്ടിൽ മരപ്പെടുത്തിൽ ചിരകുളുണ്ണാതെ ഇരുത്തപ്പെട്ട പക്ഷിക്കു ണത് യേത്താൽ നാലുപാടും നോക്കുന്നപോലെ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര കരുണാരം, നിങ്ങളെ നോക്കി പ്രാപിക്കുന്നു

2 പ്രതേഅസ്യാഉഷസഃപ്രാപരസ്യം

നൃത്തേസ്യമനൃതമസ്യനൃണാം

അന്ത്രിശോകശ്ശതമാവഹന്നപ്തൻ

കഥ്സേനരഥോയോഅസന്തസസവാൻ

അന്വയം:-

(ഘേ ഇന്ദ്ര) അസ്യഃ

ഉഷസഃ നൃത്തേ

— വന്തമാനായ ഉഷസ ഉയേകാലേ

നൃണാം നൃതമസ്യ തേ

— തവേന്ദ്രസ്യ

പ്ര സ്യമ

— സ്തുത്യായാഗേന ച വയം

പ്രകൃഷ്ടാഭവേമ

(തഥാ) അപരസ്യഃ പ്ര

— ആഗമിന്യശ്ചോഷസോനൃത്തേ

പ്രകൃഷ്ടാഭവേമ,

(കീഞ്ച) ത്രി-ശോകഃ

— തന്നാമകല്പശിസ്തപാമാരാദ്ധ്യം

ത്വൽപ്രസാദാൽ

ശതം അന നപ്തൻ ആ

അവഹൻ

— അനപരഭൂതാൻ മനുഷ്യാൻ

പ്രാപിതവാൻ, ലബ്ധവാൻ

(തഥാ കരുസ്യ ച)

സസവാൻ

— സന്നിതാ, സംഭേതാ

യഃ രഥഃ അസന്ത

— അസ്ത്വി, സരഥഃ

കഥ്സേന (ലബ്ധ്യാ)

— കരുതോലബ്ധ്യാവാൻ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഇന്നത്തെ ഉഷസ്സിൽ നേതാക്കളിൽവെച്ചു മികച്ച നേതാവായ അവിടേയ്ക്ക്, സ്തുതികൊണ്ടും യാഗംകൊണ്ടും ഞങ്ങൾ ഉൽകൃഷ്ടന്മാരാകാമു. എന്നി വന്തന ഉഷസ്സിലും അപ്രകാരം ഉൽകൃഷ്ടന്മാരാകുമു പിന്നെ, ത്രിശോക

ഒന്നു ജൂഷി അവിടുത്തെ ആരാധിച്ചു, അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ, നൂറുകണക്കിലെ പരമാനുഭവം നേടി. അതുപോലെ കണ്ഠനെയും അവിടുന്ന് പ്രാപിച്ചു ഒന്നിച്ചുപോയ തേർ കണ്ഠൻ നേടി.

3 കണ്ഠമടത്തുരന്തോട്ര

ദൂരോഗിരോഅഭ്യഗ്രോവിധാവ

കലാഹോഅർവ്വാഗ്വപമാമനീഷാ

ആത്മാശക്യാമുപമംരാധോഅനൈഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ

— തവേഷന്മദ്ധ്യമോത്തമാനാം
സോമജന്ത്യാന്നാമ്മദാന്നാമ്മദ്ധ്യേ

കഃ മദഃ രന്ത്യഃ ഭൂത്?

— രഥയിതാ, പ്രീതികരോഭവതി?

ഉഗ്രഃ, ദുരഃ, ഗിരഃ

— ഓജസ്വീത്വം, യജ്ഞഗൃഹ
ലാരാണി,

അഭി വി ധാവ

— സ്തുതിവാചശ്ച അഭ്യോഗച്ച

കൽ വാഹഃ

— കദാ സോമഃ അഭ്യോഗച്ചതി?

(കൽ വാഹഃ ഇന്ദ്രം പ്രത്യുഹ്യതേ ഇതി വാഹഃ സോമഃ)

അർവ്വാകഃ

— ത്വൽ പ്രസാദാദസ്മൽ
ഫലദാനായാഭിമുഖോ
ഭവിഷ്യതി

(അവി ച കദാ) മനീഷാ

മാ ഉപ?

— സർവ്വാത്മഭർഗീനീപ്രജ്ഞാ
കദാമാങ്ഗമിഷ്യതി?

(കദാ ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്വാ ആ— ത്വാമാരാധ്യവയം

അനൈഃ രാധഃ ഉപമം

ശക്യാം

— അന്നൈസ്സഹധനം മത്സമീപം
സങ്ഗമയേയം?

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്ക് സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള ഹവ്ങ്ങളിൽ ചെറുതോ, എടുമട്ടോ, വലുതോ, എന്തു ഹവ്

മാണ് കൂടുതൽ പ്രീതികരം? ഓജസ്വിയായ അവിടുന്ന് 'യാഗ് ശാലാകവാടങ്ങളെയും സ്തുതിവചനങ്ങളെയും മഭിഗമിച്ചാലും. പിന്നെ അവിടുത്തെ വഹിക്കുന്ന സോമൻ എനിക്കഭിരുവനായി അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ എപ്പോൾ വന്നചേരും? സർ വ്യാത്ഥംഗകമായ ജ്ഞാനം എപ്പോഴെന്നെ പ്രാപിക്കും? അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ആരാധിച്ചു അന്നങ്ങളോടൊത്ത ധനം എപ്പോഴെന്നെ സ്സംഗമിക്കും, എന്നോടു ചേരും?

4 കടുദ്യമീന്ദ്രത്വാപ്തോന്യൻ
കയാധിയാകരസേകുന്നആഗൻ
മിത്രാനസത്യമുരുഗായുതൃത്യാ
അന്നേസമസ്യയസേന്തനിഷാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഉരു-ഗായ, ഇന്ദ്ര,	— ബഹുകീർത്തേ, ഇന്ദ്ര, ത്വം
കൽ ഉദ്യമം	— കദാവാസുഭീയം ഹവിരന്നം ഭൂത്വാ
കയാധിയാ ന്യൻ	— കേനകർമ്മണാനേത്യനന്യാൻ
സത്യം മിത്രം ന	— അനവദ്യസ്സുഖേവ
ത്വാ-വതഃ കരസേ?	— ത്വത്സദൃശാൻ കരിഷ്യസി?
കൽ നഃ ആ അഗൻ	— കദാസ്യാനാഗമിഷ്യസി?
(ത്വം) യൽ സമസ്യ	— സദാസർവ്വസ്യ ഭഗതഃ
അന്നേ മനിഷാഃ അസൻ	— ജഗൽസ്ഥിതിനിമിത്തേന ആഹാരേ അന്നാഭിലക്ഷണാ ബുദ്ധയോ ഭവേയുഃ
(തദാ) ഭൂതൈ	— ഭൂണായ, പോഷണായ ഭവസി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ മഹാകീർത്തിമാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഏതുകർമ്മത്താലാണ് കർമ്മനേതാക്കളായ ഞങ്ങളെ ദോഷമറ്റ ഒരു ചങ്ങാതിപോലെ അവിടുത്തോടു തുല്യരാക്കുക? എപ്പോഴാണ് ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കുക? ഭഗത്തിന്റെ മുഴുവൻ നിലനില്പിനുള്ള ആഹാരവിഷയത്തിൽ അന്നബുദ്ധികൾ (അന്നഭാനവിചാരങ്ങൾ) ഉള്ളവകുമ്പോൾ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ ഭരണത്തി

നും, പോഷണത്തിനായി ഭവിക്കുന്നു. (അവിടുന്ന് ലോകരക്ഷയ്ക്കു അന്നപിന്ത ചെയ്യുമ്പോൾ ഞങ്ങളെയും രക്ഷിക്കുന്നു.)

5 പ്രേര്യസ്യരോത്തമന്നപാരം

യേഅസ്യകാമഞ്ജനിയാതുവഗ്മൻ

ഗിരശ്ചയേതേതുവിജാതപൂർവ്വി

ൻരതുപ്രതിശിക്ഷന്ത്യന്തൈഃ

വ. 22

അന്വയം:-

ഹേ തുവി-ജാത, ഇത്ര, — ബഹുരൂപ, സർവ്വാത്മന്നിത്ര,
നരഃ യേ തേ പൂർവ്വിഃ — തുഭ്യം യേ യജമാനാ അനാദി
കാലപ്രവൃത്താഃ

ഗിരഃ ച അന്തൈഃ
പ്രതി-ശിക്ഷന്തി — സ്തുതിവാചഃ പുരോധാശാദിഭിഃ
സഹ പ്രതികാലം പ്രയച്ഛന്തി

ജനിയാഃ-തുവ — ജനീനാം, ജായാനാം സംഭോഗ
കാലേ പരയോയഥാ പ്രഭൃത
സംഭോഗപ്രഭാനേന മൈഥുനേ
ച്ഛാമപനയന്തി, തദാൽ
യേ അസ്യ കാമം ഗമൻ — ഇത്രസ്യ തവസോരപാനേച്ഛാം
വിഗമയന്തി, മഹതാസോമ
ഭാനേനാപനയന്തി

(താനസ്മദീയാൻ യജമാനാൻ യഥാ)
സുരഃ അത്ഥം ന — യഥാ അത്താരം, ഗന്താരം
യോഗിനമനഗ്രഹ്ണൻ

പാരം — സംസാരസ്യാന്തമപവഗ്ഗ്ം
ഗമയന്തി തദാൽ

പ്ര ഇതരയ — സംസാരസ്യാന്തദ്ഗമയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ ബഹുരൂപനായ, സർവ്വാത്മാവായ ഇത്ര. കർമ്മത്താക്കളായ യജമാനന്മാരേവർ പണ്ടുപണ്ടുതൊട്ട് ചൊല്ലിപ്പോന്ന സ്തുതിവചനങ്ങൾ പുരോധാശാദി ഹവിസ്സുകളാടു കൂടി അതാനുകാലത്തിൽ തരുന്നുവോ, ഭാര്യമാരുടെ സംഭോഗ

താക്കന്മാർ മികച്ച സംഭോഗം കൊണ്ട് തീർന്നപോ
വർ അവിടുത്തെ സോമപാനേച്ഛയെ സോമദാനത്താൽ
തന്നുവോ, ആ യജമാനന്മാരായ ഞങ്ങളെ, സൂര്യൻ
യെ അനുഗ്രഹിച്ച് സംസാരത്തിന്റെ മറ്റകരയായ മോ
തിക്കുന്നപോലെ, സംസാരത്തിന്റെ അക്കരെയെത്തി

3 മാത്രേനതേസുമിതേഇത്യുപർവ്വീ

ദ്യൈര്യമ്നാപ്യഥിവീകാവ്യേന

വരായതേഷുതവന്തസ്സതാസ

സ്വാദ്മൻവേതുപിതയേമധുനി

10:-

ഇത്ര, തേ മജ്ജനാ

വ്യന

— തവ ശത്രുണാമ്മലങ്കേന
കർമ്മണാ

ത്ര പൂർവ്വീ

— നിർമ്മാത്രൈ, മഹത്വൈ

ഃ പൃഥിവീ ന

മിതേ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ക്ഷിപ്രം
നിർമ്മിതേ

സ്വാദേവം തസ്മാൽ)

ത-വന്തഃ

— അഗ്നീമുഖത്വാത്വാദ്യക്ഷരന്തഃ

താസഃ വരായ തേ

— അഭിഷുതാസ്സോമാശ്രേഷ്ഠായ
തുഭ്യം

ിതയേ സ്വാദ്മൻ

വതു

— പാനായാസ്മാഭിദൃത്താവേതു

ധുനി

— മധുരസാനി പുനോഡാശാഭിനി
ക്ഷണാത്മന്താനി വേതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, ശത്രുക്കളെ മുക്കുന്ന അവിടുത്തെ
കർമ്മത്താലത്രെ ഏല്പാം നിർമ്മിക്കുന്ന, മഹത്വമുറ ദ്യാവാപൃ
ഥിവീകൾ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതു്. അപ്രകാരമിരിക്കേ, അഗ്നി
മുഖത്തുനിന്ന് അവിടുത്തെപ്പോലെയെ മുക്കുന്ന സോമങ്ങളെ ശ്രേഷ്ഠ

നായ അവിടേയ്ക്കു ഞങ്ങളാൽ നല്ലപ്പെട്ടവയാവട്ടെ മധുരസ
മിയ്ക്കുന്ന പുരോഡാശാഭി ഹവിസ്സുകൾ അവിടേയ്ക്കു ക്ഷണത്തി
നായി നല്ലപ്പെട്ടവയാവട്ടെ (സോമപുരോഡാശങ്ങൾ മുഴുവൻ
ഞങ്ങൾ തന്നെ നല്ലമാറാകട്ടെ)

7 ആമധോഅസ്താഅസിചന്നമത്ര

മിത്രായപുണ്ണംസഹിസത്യരാധാഃ

സവാവൃധേവരിമന്നാപൃഥിവ്യാ

അഭിക്രത്വാ നര്യഃ പൈതൃസ്യശ്ച

അന്വയം:-

ഹി സഃ സത്യ-രാധാഃ — യസ്മാദിന്ദ്രസ്സത്യധനഃ (തസ്മാ
ഭഗവാസിക്തേന പാത്രേണ
തൃപ്തഃ)

നര്യഃ ക്രത്വാ — നൃദ്യോഹിതഃ വൃത്രവധാദി
കമ്മണാ

സഃ പൈതൃസ്യഃ ച

പൃഥിവ്യാഃ വരിമൻ ആ — വീരൈശ്ച യുക്തഃ അന്തരി
ക്ഷസ്യ വിന്ധീർണ്ണേ സ്ഥാനേ
ആഗത്യ

അഭി വവൃധേ — അഭിവർദ്ധതേ

അസ്മൈ ഇന്ദ്രായ മധഃ

പൂർണ്ണം — മധുരസസ്യ സോമസ്യ പൂർണ്ണം

അമത്രം ആ അസിചൻ — ഗ്രഹചമസാദികം പാത്രമാഭി
മുഖ്യേന സ്ഥിത്വാപരായഭക്ത്യാ
സ്മദഭിയാ ദൃതപിജോഗൌ
പ്രക്ഷിപ്തവന്തഃ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രൻ സത്യധനനാകയാൽ അഗ്നിയിൽ പാത്ര
ത്തോടു കൂടി ഹോമിക്കപ്പെട്ടതിൽ തൃപ്തനാകുന്ന മനഷ്യഹിത
കാരിയും വൃത്രവധാദി കർമ്മങ്ങളോടും വീര്യങ്ങളോടും കൂടിയ
വനായ ആ ഇന്ദ്രൻ അന്തരിക്ഷത്തിൽ വിന്ധീർണ്ണമായ സ്ഥാ
നത്താൽ അഭിവർദ്ധിപ്പെടുന്നു. ഈ ഇന്ദ്രനായി മധുരസ

മുററ സോമം നിറഞ്ഞ പാത്രത്തെ നേരെനിന്ന് തികഞ്ഞ ഭക്തി യോടു കൂടി ഞങ്ങളുടെ പ്രതിഷേധം അഗ്നിയിൽ കോരി വാതു (പാത്രത്തിലെ ദ്രവ്യം മുഴുവൻ പാത്രംകൊണ്ട്) ഹോമിക്കുന്നതാണ് കോരിവാകാൽ)

8 വ്യാനഉത്രപുതനാസോജാ
 ആസ്മൈയതനേസഖ്യായപുർവ്വീഃ
 ആസ്മാരഥനപുതനാസുതിഷ്ഠ
 യഃദ്രോസമത്യാപോദയാസേ

വ. 23

അന്വയം:-

സു-ഓജാ: ഇത്ര: — ശോഭനബലസ്സു;
 പുതനാ: വി ആനട് — ശത്രുസേനാവ്യാപ്തോതി
 പുർവ്വീ: അസ്മൈ സഖ്യായ
 യതനേ — ഉദ്യോഷ്ണശത്രുസേനാസ്സന്ധിങ്
 കത്തുമിച്ഛന്തി

(അഥ പ്രത്യക്ഷ: ഹേ ഇത്ര.

ത്വം) യഃ — യഃ രഥം.
 ദ്രോസ-മത്യാ — കല്യാണയാപരാനഗ്രഹയാ
 ബദ്ധ്യാ

ആ പോദയാസേ — യജ്ഞാൻ പ്രതിപ്രേരയസി

(തഃ രഥം) പുതനാസു
 രഥം ന — സഞ്ഗ്രാമേഷു സ്വരഥ

മാരോഹസി തദാൽ

ആ തിഷ്ഠ സു — അസ്മദ്യജ്ഞം പ്രത്യാഗത
 മാരോഹ

അർത്ഥം:-നല്ല ഭാജസ്സുറ ഇത്രൻ ശത്രുസേനകളെ ചെന്നെല്ല
 ന്ന മികച്ച ശത്രുസേനകൾ ഇത്രനായി സന്ധിപെയ്‌വാൻ
 ച്ചിക്കുന്നു. യതിക്കുന്നു (എന്നി നേരിട്ട്) അല്ലയോ, ഇത്ര, അ
 വിട്സ് മംഗളമായ പരാനഗ്രഹബദ്ധിയോടുകൂടി, യുദ്ധത്തിൽ
 സ്വന്തം അരിലേറുന്നപോലെ ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിന്നു വരാനാ
 യി തോൽ കയറിയാലും.

വർഗ്ഗം-24-25-26—ഐല്യഷഃ കവഷഃ ഗൃഷിഃ, അബ്ദേവതാ
പാന്നപാച്ചഭേവതാ.

- 1 പ്രഭേവത്രാബ്രഹ്മണേഗാതുരേ
 തപോഅച്ഛാമനസോനപ്രയുക്തി
 മഹീമ്മിത്രസ്യവർണസ്യധാസി.
 പൃഥ്വീഭൂയസേരീരധാസ്യവൃക്തി.

അനന്യം:-

ബ്രഹ്മണേ	— (തൃതീയാത്ഥേപതുർമീ) ബ്രഹ്മണാ, സ്തോത്രേണ സ്തയമാനഃ
ഗാതുഃ	— അപഃ പ്രതി ഗമനശീലസ്തോമഃ
ഭേവ-ത്രാ അപഃ	— ഭേവിഃ, ഭ്യോതമാനാ അപഃ, വസതീവര്യേകധനാനൃകോനി
മനസഃ ന പ്ര-യുക്തി	— പ്രയോഗഃ, ഉഭ്യോഗഃ ശീഘ്രം ഗച്ഛതി തദാൽ
അച്ഛ പ്ര ഏതു	— പ്രകഷേണാഭിഗച്ഛതു
(ഏവം സോമേഃ പ്രതിഗതേസതി, ഹേ മദീയാത്ഥൻ),	
മഹീം ധാസി.	— മഹൽസോമാനം.
മിത്രസ്യ വർണസ്യ	— തയോരത്മായ
പൃഥ്വീ-ഭൂയസേ രീരധ	— വിസ്തീർണ്ണവായേരസ്യ ചാത്മായ സംസ്കൃത
സ-വൃക്തി.	— സുഷു, ഭോഷൈർവൃജ്ജിതാം സ്തുതിഞ്ചകൃത

അത്ഥം-സ്തോത്രത്താൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന ജലഗമനശീലനായ സോമൻ ഭേവികളായ വസതീവരി, ഏകധന മുതലായ മന്ത്രപുതജലങ്ങളെ, മനസ്സിന്റെ പ്രവർത്തനംപോലെയുള്ള വേഗത്തോടുകൂടി നേരേ നന്നായി പ്രാപിക്കട്ടെ. അപ്രകാരം സോമൻ ജലങ്ങളെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ, അല്ലയോ ഏന്റെ ആത്മാവേ, മഹ

ത്തായ സോമാനം മിത്രം വരണനം വേണ്ടിയും മഹാപേശ
വാനായ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടിയും സംസ്കരിക്കുക. കേടറെ സ്തുതിയും
ചൊല്ലുക.

2 അധാര്യവോഹവിഷ്ണോഹിത്രതാ

ചാപഇതോഗതിതഗന്തഃ

അവയാശ്ചഷ്ടേഅതണസ്സപണ്ണ

സുമാസ്യധമുച്ഛിമദ്യാസഹസ്താഃ

അന്വയം: -

ഹേ അധാര്യവഃ (യുയം)

ഹവിഷ്ണുതഃ ഹി ഭൂത

— അഭിഷോതപ്യേന സോമാനേന
യുക്താഃ ഖലു വേത

ഹേ ഉഗന്തഃ

— സോമാഭിഷവങ്ക്യമുതം
കാമയമാനായുയം

ഉഗതിഃ അപഃ

— സോമസങ്ഗമിച്ചന്തീ
രേകധനാവ്യാ അപഃ

അച്ഛ ഇത

— ആഭിമുഖ്യേന ഗച്ഛത

അതണഃ, സപണ്ണഃ

— രക്തവണ്ണഃ, സുപതനസ്സോമഃ

അവ യാഃ ചഷ്ടേ

— അധസ്താൽ, അന്തരീക്ഷേ യാ
മോലഗതാ അപഃ പശ്യതി

ഹേ സഹസ്താഃ

— ശോഭനഹസ്താ അദ്യധാര്യവോ
യുയം

അദ്യ തം ഉമ്ചി.

— താദൃശം സോമസങ്ക്ലാതം
താഭിരഞ്ജിസ്സഹ

ആ അസ്യധം

— മഹതാദരേണ ദശാപവിത്രേ
ശോധനാത്മം പ്രക്ഷിപത

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അധാര്യക്കളേ, നിങ്ങൾ സംസ്കരിക്കു
പ്പെടേണ്ട സോമാനമേന്തുന്നവരാണല്ലോ സോമസംസ്കരണ
പ്രിയന്മാരേ, നിങ്ങൾ സോമത്തോടു ചേർച്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന ഏക
ധനമുള്ള മന്ത്രപുത ജലങ്ങളെ നേരെ പ്രാപിക്കുക ചുരുട്ടി
നിറുപ്പിച്ച് ഭംഗിയായി വരുന്ന സോമൻ അന്തരീക്ഷത്തിൽ മോല

ത്തിലുള്ള വെള്ളങ്ങളെ കാണുന്നു. നല്ല (കുറും ചെയ്യുന്ന) കൈകളോടുകൂടിയ അദ്ധ്യക്ഷര്യങ്ങളേ, നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ആ സോമസമൂഹത്തെ ആ ജലങ്ങളോടുകൂടി സാദരം ദശാപവിത്രത്തിൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കാനായി വീഴ്ത്തുക.

3 അധ്യായോപഹൃതാസമുദ്ര
 മപാനപാതംഹവിഷായജധം
 സപോദദൃമിമദ്യാസ്പൃത
 തസ്മൈസോമമധുരന്തംസനോത

അന്വയം:-

ഹേ അധ്യായവേ, അപഃ	— യുയമേക ധനാഖ്യാന്യദകാന്യാഹതം
സമുദ്രം ഇത	— ഉദധിസ്ഥാനീയഞ്ചലാശയങ്ഗച്ഛത
അദ്യ സഃ വഃ	— അപാനപാതം ജലാശയം പ്രതിഗതേദ്യോയുഷ്യദ്യം
സ-പൃതം ഉർമിം ദദേൽ (യുയം തേന സമൂഹേന)	— സശുദ്ധഞ്ചലസമൂഹനദാതു
തസ്മൈ	— അപാനപാതേ
മധു-മന്തം സോമം സനോത	— മധുസ്വാദുപേതം സോമമഭിഷുണത

(അഭിഷുതേന

സോമാഖ്യേന) ഹവിഷാ — ഹവ്യേന
 അപാ. നപാത. യജധം — വൃഷ്ടികർമ്മണ്യധികൃതം ദേവം യജത

അർത്ഥം.-അദ്ധ്യായോ ആധ്യാപകര്യങ്ങളേ, നിങ്ങൾ ഏകധനകളെന്ന ജലങ്ങൾ കൊണ്ടുപാറാനായി സമുദ്രതീർത്ഥ സ്ഥാനത്തുള്ള ജലാശയത്തെ പ്രാപിപ്പിക്കുക. അപാനപാതം എന്ന ദേവൻ ജലാശയം പ്രാപിച്ച നിങ്ങൾക്ക് ഔദ്വിന്ത ജലസമൂഹം

തരട്ടെ. നിങ്ങൾ ആ ജലസമൂഹംകൊണ്ട് അപാനപാത്തിന്നു വേണ്ടി മാധുര്യമുററ സോമം സംസ്കരിക്കുക. സംസ്കരിച്ച സോമ മെന്നഹവിസ്സുകൊണ്ട് മഴയ്ക്കുധികാരിയായ അപാനപാത്തെന്ന ദേവനെ യജിക്കുക.

4 യോഅനിധ് മോദീഭയദ്യോപ്തന
 ധ്യംവിപ്രാസഹുതേ അധാരേഷു
 അപാനപാനധൃമതീരപോഭാ
 യാഭിരിത്രോവാവൃധേവീര്യായ

അന്വയം:-

യഃ അപ്-സ്യ അന്തഃ	— യോഭവാൻ അപാനപാൽ,
	അപാമമധ്യേ, മോലസ്ഥാനേ
അനിധ് മഃ ദീഭേൻ	— കാഷ്ഠവഴ്ജിതോ ദീപ്യതേ
വിപ്രാസഃ അധാരേഷു യം	
ഹുതേ	— മേധാവിന ഋത്വിഗ്യജമാനാ
	യാഗേഷു യം ഭവന്തം സുവന്തി
ഹേ അപാം നപാൽ,	— തന്നാമകദേവ, സത്വം
യാഭി:	— വസതീവര്യേകധനാഭ്രപാഭി
	രജി:
ഇന്ദ്രഃ വീര്യായ വവൃധേ	— വൃത്രവധാദികർമ്മണേ വദ്ധ്വതേ
മധു-മതീ: (താ:) അപഃ	
ഭാ:	— മധുരരസയുക്താനുദകാനി ഭേഹി

അർത്ഥം-യാതൊരപാനപാത്തായ അവിടുന്ന് ജലമദ്ധ്യത്തിൽ, മോലസ്ഥാനത്തു് വിറകിപ്പാതെ കത്തുന്നുവോ, മേധാവികളായ ഋത്വിഗ്യജമാനന്മാർ യാതൊരവിടുത്തെ സൂതിക്കുന്നുവോ, ഇന്ദ്രൻ വസതീവര്യേകധനാഭ്രപകളായ ജലങ്ങളാൽ വൃത്രവധാദികർമ്മത്തിന്നുവേണ്ടി വളരുന്നുവോ, അല്ലയോ അപാനപാത്തെന്ന ദേവ, ആ അവിടുന്ന് മധുരരസമൊത്ത ആ ജലങ്ങൾ തന്നരുളിയാലും.

5 യാഭീസ്സോമോമോദതേഹൻതേച .

കല്യാണീഭീര്യവതിഭീൻമര്യഃ

താഅധര്യോഅപോഅച്ഛാപരേഹി

യദാസിഞ്ചൊഹാഷധീഭീഃപുനീതാൽ

വ. 24

അന്വയം:-

ഹേ അധര്യോ, (അഭി
ഷ്ഠതഃ) സോമഃ യാഭീഃ

— വസതീവര്യേകധനാഖ്യാഭീ
രതഭീസ്സഹ

കല്യാണീഭീഃ യവതി-ഭീഃ
മര്യഃ ന

— കമനീയാഭീസ്സുരുണീഭീർമ്മനു
ഷ്യോയഥാമോദതേ തഥാ

മോദതേ, ഹൻതേ ച

— മുദിതഃ ഹൃഷ്യശ്ച ഭേതി (പുനതഃ
ക്തിരാദരാത്ഥം)

(ത്വം) താഃ അപഃ അച്ഛ
പരാ ഇഹി

— താദൃശീരപഃ അഭീപ്രാപ്തം
ജലാശയം പ്രതിഗച്ഛ

(കിഞ്ച) യൽ
ആ-സിഞ്ചാഃ

— യദാഹുതാഭീസ്സാഭീരതഭീരാസമ
ന്താൽ സോമാനാസിഞ്ചസി,
തദാ

ഹാഷധീഭീഃ പുനീതാൽ

— സോമൈസ്സഹാപശ്ചദശാ
പവിത്രേണ പുനീഹി

അർത്ഥം.-അല്പയോ അധര്യോ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ വസതീവര്യേകധനകളായ ജലങ്ങളോടുകൂടിച്ച്ചേർന്ന്, കമനീയകളായ തരുണികളോടുകൂടി മനുഷ്യൻ രമിക്കുന്നപോലെ, മോദിക്കുന്നു, ഹർഷിക്കുന്നു. ആ ജലങ്ങളെ നേരെ കൊണ്ടുപരാനായി അങ്ങ് ജലാശയത്തിലേയ്ക്ക് പോവുക. പിന്നെ, കൊണ്ടുപരപ്പെട്ട ആ ജലങ്ങളാൽ സോമനെ മുഴക്കേ നന്നായ്പോൾ സോമരസങ്ങളോടുകൂടി ജലങ്ങളെയും ദശാപവിത്രംകൊണ്ട് ശുദ്ധീകരിക്കുക.

6 ഏവേദ്യേനേയവതയോനമന്ത
യദീമുശന്നശതീരേത്യച്ഛ
സഞ്ചാനതേമനസാസഞ്ചികിത്രേ
ധാര്യവോധിഷണാപശ്ചദേവീ:

അന്വയം:-

യൻ ഉശൻ	— യദാഭിഷവാതമം വസതിവരി കാമയമാനസ്സോമഃ
ഉശതീ:	— സോമേന സഹമിശ്രണഞ്കാ യമാനാഃ
ഇം അച്ഛ ഏതി	— ഏനാ അപഃ പ്രാപ്തം ഗച്ഛത തദാ
(യഥാ) യവതയഃ യുനേ നമന്ത ഏവ ഇൻ	— തന്മണായ പ്രഹ്വി ഭവന്തി, തി — ഏവമേവവസതീവര്യേകധനഃ വ്യാ ആപസ്സോമായ പ്രഹ്വി ഭവന്തി
അധാര്യവഃ ധിഷണാ ദേവീഃ ആപഃ ച മനസാ സ. ജാനതേ സ. ചികിത്രേ	— തദീയാ സ്തുതിലക്ഷണാ വാക് — ദേവ്യഃ ആപശ്ച — സമ്യഗ്ജാനന്തി — സ്വസ്വമധികാരം, പരസ്വരോ പകാരഞ്ച ചക്ഷുഷാ സമ്യക് പശ്യന്തി

അർത്ഥം:-സംസ്കരണത്തിന്നുവേണ്ടി വസതിവരികളെ മന്ത്രപുതജലങ്ങളെ കാമിക്കുന്ന സോമൻ, സോമനോടു ചേർച്ച ഇച്ഛിക്കുന്ന ആ ജലങ്ങളെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ, യുക്തം യുവാവിന് വശവത്തിനികളാവുന്നപേട്ട്ലെത്തുന്ന സതീവര്യേകധനകളെന്ന ജലങ്ങൾ സോമനു പ്രശവത്തിലാവുന്നു അധാര്യക്കളും അവരുടെ സ്തുതിവചനവും ദേവിയായ അപ്പകളും (ജലങ്ങളും) അന്യോന്യം നന്നായറിയുന്നു സ്വകരണവ്യവം പരസ്വരോപകാരവും കണ്ണുകൊണ്ടു കാണു

7 യോവോവുതാഭ്യോഅക്രണോദലോകം

യോവോമഹ്യാഅഭിശ്നേരമുഞ്ചൽ

തസ്താഇന്ദ്രായമധുനമന്തമുഞ്ചി

നേവമാദനംപ്രഹിണോതനാപഃ

അനവയം:-

ഹേ ആപഃ, യഃ

വൃതാഭ്യഃ വഃ — മേഘൈരാവൃതേഭ്യോയുഷ്വഭ്യഃ
മതഭ്യഃ

ലോകം അക്രണോൽ ഉ — മേഘോദരാന്നിഗ്നമനമാഗ്നി
മകരോദേവ

(കിഞ്ച) യഃ വഃ — യുഷ്വാനപഃ

മഹ്യാഃ അഭി-ശ്നേരഃ — മഹത്യാമേഘപരിവേഷുനാഭി
ഹിംസനാൽ

അമുഞ്ചൽ — മോചിതവാൻ

(യുയം) തസ്മൈ ഇന്ദ്രായ

മധു-മന്തം — മധുരസ്വാദയുക്തം

ദേവ-മാദനം — ദേവാനാം സോമേന സഹമി
ശ്രീഭൂതം തപ്തയിതാരം

ഉമ്ഹിം പ്ര ഹിണോതന — അപ്സങ്ഘാതമസ്മദ്യജ്ഞം
പ്രതിഗമയത്

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അപ്സേവിമാരേ, (ജലദേവതകളേ) മേഘങ്ങളാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട നിങ്ങളാകുന്ന ജലങ്ങൾക്ക് മേഘങ്ങളുടെ വയറ്റിൽനിന്ന് (പുറത്തുകടക്കാൻ) ആർ വഴിയുണ്ടാക്കിയോ, പിന്നെ, ആർ ജലങ്ങളായ നിങ്ങളെ മേഘത്തിന്റെ ചുറ്റിപ്പിടിയാകുന്ന ദ്രോഹത്തിൽ നിന്ന് മോചിപ്പിച്ചുവോ, ആ ഇന്ദ്രനായി മധുരസ്വരൂപം ദേവന്മാർക്ക് സോമത്തോട് ചേന്ന് തൃപ്തിയുണ്ടാക്കുന്നതുമായ ജലരാഗിയെ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ നിങ്ങളെത്തിച്ചാലും.

8 പ്രാസൈഹിനോതമധുനമുർമ്മി
 ഓഗഭോയോവസ്സീന്ധവോമധുലംസഃ
 ഘൃതപൃഷ്ഠമീഡ്യരഥാരോഷാ
 പോരേവതീശശ്രുണതാഹവ്തേ

അന്വയം:-

ഹേ സിന്ധവ, രേവതീ,

ആപഃ — സ്യന്ദനശീലാഃ ധനവത്യ ആപഃ,

വഃ യഃ ഗർഭഃ മധഃ ഉമംസഃ — യഷ്ടാകം മധുരസസ്യോൽ
 സ്യന്ദനഃ, പ്രസ്രവണഃ

(തം) മധു-മനഃ ഉർമ്മി. — മധുരസോപേതമപംസഃ
 ലാതം, സാരം

അധാരേഷു ഘൃതപൃഷ്ഠം — യജ്ഞേഷു ഘൃതം, ആജ്യം യസ്യ
 പൃഷ്ഠേ തം

ഈഡ്യം — യം മേധാവിന സ്തുത്യം വദന്തി

അസ്മൈ പ്ര ഹിനോത — പ്രഗമയ

മഹവം ശ്രുണത — ആഗമാനമാകണ്ഠയത

അർത്ഥം.-ഒഴുകുന്നവയും ധനവതികളുമായ അപ്പകളേ, (ജലങ്ങളേ,) നിങ്ങളുടെ മധുരസം തുകുന്ന യാതൊന്നും ഗർഭസ്ഥമാക്കേണ്ടോ, ആ സ്വാദ്യമായ ജലസാരത്തെ, യജ്ഞങ്ങളിൽ മുതുകിക്കൊണ്ടുപോയവരും പുജ്യനായി മേധാവികൾ പറയുന്നവരും ആ ഇന്ദ്രനായെത്തിച്ചാലും. എന്റെ വിളി കേട്ടാലും.

9 തംസിന്ധവോമധുസരമീന്ദ്രപാൻ

മുർമ്മിപ്രഹേതയളുജ്ജ്വൽതീ

മദ്യപ്രമോഹനന്നഭോജം

പരീതിതജ്ജ്വലിപന്തമംസം

അന്വയം:—

ഹേ സിന്ധവ,	— സുന്ദനശീലാ ആപഃ,
യഃ ഉഭേ ഇയത്തി	— യുഷ്ടദീയസ്സാരഭൂതോയോസുഭ്യം ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലേ ഓതാസൻ കർമ്മാങ്ഗഭാവം പ്രതിപദ്യതേ
മദപ്യതം	— മദസ്യപ്യാവകം
ഔശാനം	— സോമേന സഹമിശ്രീഭാവങ് കാമയിതാരം
നഭഃ-ജാഃ	— നഭസി, അന്തരീക്ഷേ വൃഷ്ടിരൂപേണ ജാതം
മഥ്സരം, ഇന്ദ്ര-പാനം	— ദേവാനാമ്മാദയിതാരം, തേഷാം പ്രമുഖേനേന്ദ്രേണ പാനീയം
പരി ത്രി-തത്തം	— സർവ്വതസ്ത്രയാണാം ലോകാനാം തനിതാരം, വിസ്താരയിതാരം
വിചരന്തം, ഉഥ്സം	— യജ്ഞപാത്രേഷു ഗച്ഛന്തം, ഉത്സൃജന്തം
തം ഉതർമ്മിം പ്ര ഹേത	— താദൃശമുകേസമുഹമസുഭ്യജ്ഞം പ്രതിപ്രഗമയത

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങളേ, നിങ്ങളുടെ സാര ഭൂതമായ യാതൊന്നും ഐഹികപാരത്രികഫലങ്ങളേകുന്നതായി, കർമ്മാംഗമായി ഭവിക്കുന്നുവോ, ഹഷം പൊഴിക്കുന്നതും സോമത്തോടു ചേർച്ചയിച്ഛിക്കുന്നതും ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതും അവരിൽ പ്രമുഖനായ ഇന്ദ്രന് കടിയ്ക്കാനുള്ളതും, മൂന്നു ലോകങ്ങളെയും വലുതാക്കുന്നതും ചന്ദ്രം, ഗ്രഹം മുതലായ യജ്ഞപാത്രങ്ങളിലെത്തുന്നതും, മേൽപ്പോട്ട് പൊങ്ങിവരുന്നതുമായ ആ ജലസമുഹത്തെ ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിന്നെത്തിച്ചാലും.

10 ആവർപ്പതതീരധനദിധാർ
ഗോഷയുധോനനിവചഞ്ചനീഃ
ഋഷേജനിത്രിർഭവ്നസ്യപതി
രപോവന്ദസ്വസ്യസ്സയാനീഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഋഷേ, അധ
ഗോഷ്യ-യുധഃ ന

— അന്തരാത്മാൻ, അഥ
— ഗോഷ്യ അപ്സു മേഘൈസ്സയു
ധ്യതേ ഇതി ഗോഷ്യയദിദ്രുഃ,
തസ്യവൃഷ്ടി
ലക്ഷണാഅപഃ യഥാ
— (ഖിഗണ്യോനേകത്വവാചീ)
അനേകധാരാഃ

ആ-വർവൃതതീഃ, നി-യവം
പരതീഃ

— ആവൃത്താഃ, സോമം പ്രതി
നിശ്ചയേനമിശ്രിഭാവങ്
ഗച്ഛതീഃ

ഉവനസ്യ ജനീത്രിഃ,

പത്നീഃ

— ജനയിത്രിഃ, പാലയിത്രിശ്ച

സ-വൃധഃ, സ-യോനിഃ

— സോമേന സഹവർധയിത്രിഃ
സമാനസ്ഥാനാഃ

അപഃ ന വന്ദസ്യ

— ക്ഷിപ്രം സ്മഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഋഷേ, അന്തരാത്മാവേ, ജലങ്ങളിൽ
മേഘധാരകളോടുകൂടി പൊന്തുന്ന ഇന്ദ്രന്റെ മഴവെള്ളങ്ങൾ
പോലെ, അനേകധാരകളോടുകൂടിയവതും വീണ്ടും വീണ്ടും സോ
മത്തോടുകൂടി ചേർച്ച് പ്രാപിക്കുന്നവതും ലോകത്തിനമ്മമാരും
രക്ഷിത്രികളും സോമനോടുകൂടി വർദ്ധിക്കുന്നവതും അവിടുത്തോടു
കൂടി ഒരേ സ്ഥാനമൊത്തവരുമായ അപ്പുകളെ (ജലങ്ങളെ) ഇ
പ്പോൾ തന്നെ സ്മരിക്കുക.

11 ഹിനോതാനോഅധാരന്ദേവയജുഃ

ഹിനോതബ്രഹ്മസനയേധനാനാം

ഋതസ്യയോഗേവിഷ്ടധാമുധ്

പ്രുഷീപരീഭിദതനാസുഭ്യമാപഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഋത്വിജാ,) നഃ

ധനാനാം സനയേ

അധാ, ദേവ-യജുഃ

— ബ്രഹ്മകർമ്മധനാനാം ലാഭായ

— യജ്ഞന്ദേവയജനാത്ഥം

ഹിനോത	— പ്രഹിണത, പ്രേരയത
ബ്രഹ്മ ഹിനോക	— സ്തോത്രം പ്രഹിനോത
ഋതസ്യ യോഗേ ഉയഃ	— യജ്ഞസ്യ സംയോഗേയദധി ഷവണചമ്വരതേ
(ഏതൽ) വി സ്യധം	— വിമുഞ്ചദ്ധം, ഗ്രഹചമസാദേർ വിമോചയത
ഹേ ആപഃ, അസ്തദ്യേ	
ശ്രഷ്ടീ-വരീഃ ഭൂതന	— സുഖവത്യാവേത

അതും അല്ലയോ ഋതപിക്കകളേ, സ്തോത്രകർമ്മങ്ങളാകുന്ന ധനങ്ങളുടെ ലാഭത്തിനായി യജ്ഞത്തെ ദേവപൂജനത്തിനായി പ്രേരിപ്പിക്കുക. അതുപോലെ സ്തോത്രത്തെയും ദേവയജ്ഞത്തിനായി പ്രേരിപ്പിക്കുക. യജ്ഞത്തിന്റെ സംയോഗത്തിൽ സോമസംസ്കരണത്തിനുള്ള തോലുണ്ടല്ലോ, - അതിന്റെ ചമസ്. മുതലായ പാത്രങ്ങളിൽനിന്ന് വേർപെടുത്തുക. അല്ലയോ അപ്പകളേ, (ജലങ്ങളേ,) ഞങ്ങൾക്ക് സുഖവതികളായി ഭവിക്കാലും.

12 ആപോരേവതീഃ ക്ഷയമാഹിവസ്യഃ

ക്രതുഞ്ചഭ്യേ ബിഭൃതാമൃതഞ്ച

രായശ്ചസ്ഥസാപത്യസ്യപത്തി

സ്സർസാതിതദ്ഗൃണതേവയോധാൽ

അനവയം:-

ഹേ ആപഃ, രേവതീഃ	— രേവത്യഃ, ധനവത്യായുയം
വസ്യഃ ക്ഷയമാഹി	— ധനസ്യേശിദ്ധോ വലു
(കിഞ്ച) ഭ്യേ ക്രതും ച	— ഭജനീയം സോമയാഗാദി ലക്ഷണങ്ങൾക്കു ച
അമൃതം ച ബിഭൃതം	— അമരണരൂപം തജന്യഫലഞ്ച ധാരയഥ
രായഃ ച സ-അപത്യസ്യ	
പത്തിഃ സ്ഥ	— ധനസ്യ. ശോഭനപുത്രസ്യ ച പാലയിത്യാഭവഥ

(തഥാ) സരസ്വതീ — തദഭിമാനിനീഭേവതാ
 ഗുണതേ തൽ വയഃ ധാത — സ്തുവതേ മഹ്യമീദമന്നലിക്ഷിൻ
 ധനന്ദദാതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അപ്പകളേ, (ജലങ്ങളേ) നിങ്ങൾ സമ്പത്തിന്നിശ്ചരിക്കളാണല്ലോ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടും സോമയാഗാദികൾക്കുതന്നെയും ശാശ്വതമായ അതിന്റെ ഫലത്തെയും നിങ്ങളാണു് താങ്ങുന്നതു്. നിങ്ങൾ ധനത്തിന്റെയും സൽപുത്രന്റെയും രക്ഷിത്രികളാകുന്ന ജലാഭിമാനിനീ ഭേവതയായ (നദീരൂപയായ) സരസ്വതി സ്തുതിക്കുന്ന ഏനികു് അന്നമാകുന്ന ധനം തന്നരുളട്ടെ.

13 പ്രതിയദാപോഽഅദൃശമായതി

ഏതപയാസിബിഭ്രതിർജധുനി

അധര്യഭിമ്മനസാസംവിഭാനാ

ഇദ്രായസോമസൃഷ്ടതഃഭരതീഃ

അന്വയം.-

ഹേ ആപഃ, ആയതീഃ — അസു്ഭദ്യേജം പ്രത്യാഗച്ഛന്തീഃ

യൽ പ്രതി അദൃശം — യാഃ ഏഷാൻ പ്രതിപശ്യാമി

ഏതം മധുനി — സോമസംസൃഷ്ടമാജ്യം മധു
 സദൃശാനി, ഉഷുരസാനി

പയാസി ബിഭ്രതീഃ — ഉഭകാനി ച സംഭ്രയയാഗകാലേ
 ധാരയന്തീഃ

(തഥാ) അധര്യഭിഃ

മനസാ സംവിഭാനാഃ — അന്തഃകരണേന സംഭാഷമാണാഃ

(കിഞ്ച) ഇദ്രായ

സു-സൃതം സോമം ഭരതീഃ — ധാരയന്തിസ്താഏഷാൻ സ്തൈരമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അപ്പകളേ, തങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന്നു വരുന്ന നിങ്ങളേവരെ ഞാൻ കാണുന്നുവോ, സോമം ചേർത്ത നെയ്യും തേൻപോലെ മധുര്യമുററ ജലങ്ങളും യാഗകാലത്തിലേ നികൊണ്ടും, അധര്യകളായി മനസ്സുകൊണ്ടു് സംഭാഷണം

പെയ്തുകൊണ്ടും ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി നന്നായി സംസ്കരിച്ച സോമം വഹിക്കുന്ന ആ നിങ്ങളെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

14 ഏമാഅഗ്രേണവതിജീവധന്യാ

അധാര്യവസ്താഭയതാസഖായഃ

നിബഹ്നിഷിധത്തനസോമയാസോ

പാനപത്രാസംവിദാനാസ്തന്നാഃ

അന്വയം:-

രേവതി, ജീവ-ധന്യാ:	— ധനവത്യഃ ജീവാനാം പ്രീണ യിത്യഃ
ഇമാഃ ആ അഗ്രൻ	— ഈദൃഗ്ഭൂതാ ആപോസ്സദ്യജ്ഞം പ്രത്യാഗച്ഛൻ
ഹേ സഖായഃ,	
അധാര്യവഃ,	— സഖീഭൂതായുധം
അപാം നപത്രാ	— വൃഷ്ടികർമ്മസ്വധിക്രമേന ദേവേന സഹ
സം-വിദാനാസഃ	— സമ്മന്ത്രയമാണാഃ
ഏനാഃ സാഭയത	— സ്ഥാപയത
സോമയാസഃ	— സോമസമ്പാദിനോദ്ധാര്യവോ യുധം
ബഹ്നിഷി നി ധത്തന	— വേദ്യാമാസ്തീണ്ണൈകശമയേ സ്ഥാപയത

അർത്ഥം.-ധനവതികളും പ്രാണികൾക്കു പ്രീതികാരിണികളുമായ ഈ അപ്പകൾ നമ്മുടെ യജ്ഞം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. അല്ലയോ ചങ്ങാതികളായ അധാര്യക്കളേ, മഴപെയ്യിക്കുന്നതിൽ അധികാരിയായ അപാനപാത്രയുമായി സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ അപ്പകളേ, (ജലദേവതമാരെ) ഇരുത്തുക. സോമം സംഭരിക്കുന്ന അധാര്യക്കളായ നിങ്ങൾ അവരെ വേദിയിലെ ദർവ്വരിരിപ്പിലിരുത്തുക.

15 ആഗ്നാപുശ്വതീർബൃഹീരേദം.

ന്യധരേഅസദന്വേയന്തീ:

അധാര്യവസ്സനതേന്ദ്രായസോമ

മദ്ഭുവസ്സശകാദേവയജ്യാ

വ. 26

അന്വയം:-

ആവ: ഇദം ബൃഹീ:	— വസതിവര്യാഖ്യാ ആപ .
	— ഈദശന്ദാസ്തരണം.
ഉശതീ: ആ അശൻ	— ഉശത്യ: കായമാനാ ആഗച്ഛൻ
(അസുദ്യജ്ഞം പ്രതി) ആ	— ആഗത്യ ച
അധാരേ ദേവ-യന്തീ:	— അസ്മദീയേ യജ്ഞേ ദേവാൻ
	കായമാനാ: തപ്തയിതുമിച്ഛന്ത്യ:
നി അസദൻ	— നിഷീദൻ
(ഏതജ്ഞാത്വാ) ഹേ	
അധാര്യവ:, ഇന്ദ്രായ	— യുയം തസ്മൈ
സോമം സന്ദത	— അഭിഷ്ണത
വ: ദേവ-യജ്യാ	— ഇന്ദ്രാദിദേവാനദിശ്യക്രിയമാണാ
	യാഗക്രിയാ
സുഗകാ അഭൂൽ ഉ	— സസൃകത്തം ശക്യാസീദേവ

അനം.-വസതിവരികളെന്ന മനുപുരുഷലഭനം വേദിയിലെ ദേവീരിയെ യജ്ഞം കാമിക്കുന്നവനായി പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന നമ്മുടെ യജ്ഞത്തിന്നു വന്നിട്ട് ദേവന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നവനായി ഇരുന്നിരിക്കുന്നു ഇതിന്നു്, അല്ലയോ അധ്യർക്കളേ, ഇത്രന്നായി സോമം സംസ്കരിക്കുക ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചുനഷ്ടപ്പെടുന്ന ഈ യാഗക്രിയ ചെയ്യാൻ തികച്ചു കഴിവാതെ.

വക്രം-27-28—വിശ്വേശ്വരവേദം

1 ആനോദേവാനാമുപവേതുശംസോ
വിശ്വേശിസ്തുരൈരവസേയജത്രഃ
തേദീർവ്യയംസുഖായോഭവേമ
തരന്തോവിശ്വാദുരിതാസ്യാമ

അനന്തം:-

ദേവാനാം നഃ ശംസഃ	-- സ്തോത്രപ്രണാമസ്താകം സ്തോത്രവ്യഃ
യജത്രഃ	-- യജുവ്യ ഇത്രഃ
തുരൈഃ വിശ്വേശിഃ	-- ത്വരണശീലൈസ്സർവ്വൈർമന്ത്രഭിസ്സഹ
അവസേ ആ ഉപ വേതു	-- അസ്മദ്രക്ഷണാത്മുപാഗച്ഛതു
വയം തേദീഃ സു-സഖായഃ	
ഭവേമ	-- തൈസ്സഹശോഭനസഖായസ്യാമ
(കിഞ്ച) വിശ്വാ ദു-ഇതാ	
തരന്തഃ സ്യാമ	-- സർവ്വാണിദുരിതാനി തരന്തോ
	ഭവേമ

അർത്ഥം:-സ്തോതാക്കളായ നമുക്കു സ്തുത്യനും യജുവ്യനുമായ ഇന്ദ്രൻ വേഗവാന്മാരായ എല്ലാ-മന്ത്രത്തുക്കളോടും കൂടി നമ്മുടെ രക്ഷണത്തിനായി വന്നുണ്ടെട്ടു. നമ്മൾ അവരോടുകൂടി നൽകു ണ്ണാതികളായി ഭവിക്കും. പിന്നെ എല്ലാ പാപങ്ങളെയും കര കടക്കുന്നവരാകാം.

2 പരിപിന്മത്തോദ്രവിണമ്മനന്യാ
ദൃതസ്യപഥാനമസാവിവാസേൽ
ഉതസേനക്രതുനാസംവദേത
ഗ്രേയാംസന്ദക്ഷമ്മനസാജ്ഞാത്

അനന്തം -

മതഃ പരി ചിത്ത് — മനഃഷ്യഃ, യജമാനസ്സർവ്വതഃ
ദ്രവിണം മമന്യാൽ — ദേവാനാം യാഗാത്ഥം ധനം
കാമയേത, ലബ്ധ്വമിച്ഛേൽ

(ധനം ലബ്ധ്വാ ച)
ജ്ഞസ്യ പഥാ നമസാ

ആ വിവാസേൽ — യജമാന്യേണ ഹവിഷാ
ദേവാൻ പരിചരേൽ
ഉത സ്വേന കൃതനാ — ആത്മീയേന പ്രജ്ഞാനേന
സം വദേത — ഹവിർഗൃഹീത്വാ
വിശ്വാന്ദേവാനനസാദ്ധ്യായേൽ

(യാഗാനന്തരദേവാനാം

പ്രസാദാൽ) ശ്രേയാംസം — അതിശയേന പ്രശസ്തമാത്മാനം
ദക്ഷം — സർവ്വവ്യാപിനം പ്രവൃദ്ധമിച്ഛത്വാ
മനസാ ജഗ്യാൽ — ധ്യാനസാധനേനാനന്തഃ
കരണേനാത്മാനന്തം
ഗൃഹ്ണീയാത്

അർത്ഥം.-മനുഷ്യനായ യജമാനൻ ദേവന്മാർക്ക് യാഗമനുഷ്ഠി
ജ്ഞാനമിച്ഛാൻ ധനമുണ്ടാവാൻ ഇച്ഛിക്കുമ്പോൾ. ധനം ലഭിച്ചി
ട്ട്, യജമാന്യത്തിലൂടെ ഹവിസ്സുകൊണ്ട് ദേവന്മാരെ പരി
ചരിക്കണം. സ്വന്തം പ്രജ്ഞാനത്തോടുകൂടി ഹവിസ്സേന്തി
എല്ലാ ദേവന്മാരെയും ധ്യാനിക്കണം. യാഗാനന്തരം ദേവന്മാരു
ടെ പ്രസാദത്താൽ ഏതൊരു ശ്രേയസ്സാണെന്ന് ആത്മാവിനെ പ്രവൃ
ദ്ധനും സർവ്വവ്യാപിയുമാക്കി അന്തഃകരണത്താൽ ആത്മാവിനെ
ഗൃഹിക്കണം.

3 അധായിധിതിരസസ്യഗ്രമംശാ

സ്തിരേമനദസ്മദപായന്യമാ

അഭ്യന്തഗുസുചിതസ്യഗൃഹ

നവേദസോത്തമാനാമഗ്രമ

അന്വയം:-

ധീതി: അധായി	— ദേവയാഗക്രിയാസ്മാഭിന്നി ഹിതാ, പ്രവർത്തിതാ
(തദനന്തരം) ഊമാ: അംശാ:	— തപ്തധീതാരോസ്മാഭിർത്താ ഹവിർഭാഗാ:
ദസ്ഥം അസന്ധഗ്രം	— ദർശനീയം, ഉൽകൃഷ്ടജന്മാനന്ദേവ സംഘം.
തീർത്ഥം ന ഉപ യന്തി	— യഥാഗർഭഗാഭിതീർത്ഥം തപ്തജ്വലേ വിസൃഷ്ടാ അപാമംശാദേവസംഘം മുപഗച്ഛന്തി തദ്വേദപഗച്ഛന്തി
(തദനന്തരം വയം) സുവിതസ്യ	— സുഷുപ്രാപ്തസ്യ, സ്വഗ്താഭികസ്യ
ശുഷം അഭി ആനശ്വ	— സുഖമഭിപ്രാപ്തവാര
(കിഞ്ചേവയം) അമൃതാനാം നവേദസ: അഭൂമ	— ദേവാനാന്ന ന വേത്താര:, സ്വരൂപതോ ജ്ഞാതാരോ ഭവേമ

അർത്ഥം:-ദേവയാഗക്രിയ നമ്മളാൽ തുടങ്ങപ്പെട്ട അതിനു ശേഷം പ്രീതികരങ്ങളായ നമ്മുടെ ഹവിർഭാഗങ്ങൾ, ഗംഗാഭി തീർത്ഥങ്ങളിൽ തപ്പിക്കപ്പെട്ട ജലാംശങ്ങൾ ഉദ്ദിഷ്ടദേവന്മാരെ പ്രാപിപ്പിക്കുന്നപോലെ ദർശനീയമായ, ഉൽകൃഷ്ടജന്മമൊത്ത ദേവ സംഘത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന പിന്നെ നമ്മൾ സുപ്രാപ്യമായ സ്വഗ്തസുഖത്തെ പ്രാപിക്കാറു നമ്മൾ ദേവന്മാരെ വല്ലപാടും അറിയുന്നവരാകാതെ, പ്രത്യക്ഷ സ്വരൂപത്തോടുകൂടി അറിയുന്ന വരാകാറു.

4 നിത്യശ്ലാകന്യാൽസ്വപ്തിർദ്വന്യാ

യസ്ഥാമദേവസ്തവിതാജ്ഞാൻ

ഭഗോവാഗോഭിര്യമേമനദ്യോൽ

സോത്ഥാസ്തമൈപാത്ഥാമദയദനസ്യാൽ

അന്വയം:-

- ഉ യസ്സൈ — ഉത യജമാനായയസ്സൈ മഹ്യം
 സവിതാ ദേവഃ ജ്ഞാന — ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലജ്ഞനിതവാൻ,
 ഭരതവാൻ
 ഗോ വാ ഗോഭിഃ ഫലയൽ — ഭഗത്വ (വാഗബുശ്ചാത്മേ)
 അസ്മദീയാഭിസ്തുതിവാഭിസ്തുതഃ
 ദദാതു
 അഗ്യാമാ ഈം — ഈദൃഗ്ഭൂതന്ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലം
 അനജ്യാൽ — വ്യക്തികന്യാൽ, ദദ്യാൽ
 ഉത (യഃ) സ്യാൽ — അന്യോപിയോദേവഗണോണ്ണി
 ചാന്തഃ സഃ — രമണീയസ്സോപിദേവഗണഃ
 ഫലയൽ
 അസ്സൈ സ്വപതിഃ — യജമാനായമഹ്യം സ്വീയാനാം
 പ്രജാനാംപതിഃ
 ഭേനാ, നിത്യഃ — ഭാനമനഃ, കല്യാവസ്ഥായി
 ചാകന്യാൽ — ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലന്മാരുടെ കാമയന്താം

അർത്ഥം:-യജമാനനായ യാതൊരെന്നിടവേണ്ടി സർവ്വപ്രേ
 രകനായ സവിതാവെന്ന ദേവൻ ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലമുണ്ടാക്കിയോ,
 തന്നവോ, ഗോ. സ്തുതിവാക്കുകൾ പുകഴ്ന്നവനായി ആ ഫ
 ലങ്ങൾ അറന്നിപ്പുപ്പട്ടവോ, അഗ്യാമാവും അപ്രകാരമുള്ള ഫലം
 തരുമോ, അതിനുപുറമെ മാറ്റ ദേവസംഘമുണ്ടല്ലോ, ആ നന്മയ്
 ന്നു സംഘവും അറന്നിപ്പുപ്പട്ടവോ, ആ യജമാനനായ എനിക്കു്
 സ്വപ്രജകളുടെ പതിയും ഭാനമനസ്സും കല്യാവസ്ഥത്തിലുമായ പ്ര
 ജാപതിയും ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലം തരാൻ കനിയട്ടെ

5 ഇയംസാഭൂയാളഹ്സാമിവക്ഷാ
 യചക്ഷമാന്യുവ്സാസമയൻ
 അസ്യസ്തുതിജ്ഞിതുകീക്ഷമാർന്നാ
 ആന്ദ്യോസമുപയന്തുവാജാ

അന്വയം:-

- ക്ഷ-മന്തഃ — അന്നവന്തോദേവഃ
 ശവസാ യൽ
 സം-ആയൻ ഹ — ബലേന യാം സ്തൂതിം പ്രതി
 സംപ്രാപ്തഃ ഖലു
 സാ ഇയം — ദേവാനാം പ്രാപ്യാസ്തൂതിഃ
 ഉഷസാം-ഇവ ക്ഷഃ ഭൂയാ:- യഥാപ്രഥിവി ഉഷസാം വ്യാപ്യാ
 സർവ്വേഷാം പ്രാപ്യാഭവതി
 തദാൽ ഭൂയാൽ- വേതു

(കിഞ്ച) ജരിതഃ

- അസ്യ സ്തൂതിം — സ്തോത്രമ്നസ്തോത്രം
 ഭീക്ഷമാണാഃ, ശശാസഃ — യാചമാണാഃ, സുഖകരാഃ
 വാജാഃ നഃ ഉപ ആ യതു — ത്രയ ലഭവേ, ഉപാഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-ഹവിരന്നമൊത്ത ദേവന്മാർ ഏതൊരു സ്തൂതിയെ തീർച്ചയായും പ്രാപിച്ചവരാണോ, ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കേണ്ട ആ സ്തൂതി, ഉഷസ്സിന്റെ വ്യാപ്തിയിൽ ഭൂമി എല്ലാവർക്കും പ്രാപ്യ യാകുന്നപോലെ, ഭവിക്കട്ടെ, എല്ലാ ദേവന്മാർക്കും പ്രാപിക്കത്തക്കതാവട്ടെ. പിന്നെ സ്തോതാവായ എന്റെ സ്തോത്രത്തെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന ലഭ്യ, വിഭാവം, വാജൻ എന്നീ മൂന്ന് ലഭ്യക്കൾ നമ്മളെ നേരെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

- 6 അസ്യദേഷാസ്മതിഃപ്രഥമാനാ
 വേൽപുവ്യാഭൂമനാഗൌ
 അസ്യസന്നിജാഅസ്മരസ്യയോനൌ
 സമാനആരേണേബിഭൂമാണാഃ

അന്വയം:-

- ഇൽ അസ്യ — ഇദാനീദേവഗണസ്യ
 പുവ്യർ, ഭൂമനാഗൌ — പൂർവ്വകാലീനാ, ഭൂമ, ബഹു
 രേപന യക്താ, ദേവൻ പ്രതി
 ഗന്ത്രി ച

ഏഷാ സ-മതി:	— സ-ഷ്ടതി:
പപ്രമാനാ അഭവത്	— വിസ്തീര്യമാണാ, അസ്താഭി: 1 ക്രിയമാണാഭൂത്
അസുരസ്യ അസ്യ	
സമാനേ	— പ്രജാരൂപബലവത: മമസർവ്വ ദേവസാധാരണേ
ഭരണേ	— സർവ്വേഷാദേവാനാം പുഷ്ടി കരേ
യോനൌ സ-നീളാ:	— യജ്ഞാഭ്യേ സ്ഥാനേ സമാന സ്ഥാനാദേവാ:
ബിഭ്രമാണാ: ആ	— അസ്മദേതന്ദ്രാഷ്ടാദൃഷ്ടഫലം ധാരയന്തആഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം:-ഇപ്പോൾ ദേവഗണത്തിന് പണ്ടെത്താത്തതും ബഹുസംഖ്യായുക്തവും ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ച് പോകുന്നതുമായ ഈ സർവ്വോത്തമം നമ്മളാൽ ചൊല്ലപ്പെട്ട (ദേവാനഗ്രഹത്താൽ) സ്വന്തത്തികൊണ്ട് ബലവാനായ ഏതെങ്കിലും സർവ്വദേവന്മാർക്കുമൊരുപോലെ പുഷ്ടികരമായ യജ്ഞസ്ഥാനത്തു്, തുല്യസ്ഥാനങ്ങളിൽ, വർത്തിക്കുന്ന അവർ നമുക്ക് ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടഫലമേന്തിക്കൊണ്ടു് വന്നുചേരട്ടെ

7 കിംസപിഭനന്ദംകളസസ്പക്ഷആസ

യതോദ്യാവാപൃഥിവീനിഷ്ഠതക്ഷു:

സ്വന്തസ്ഥാനേജരേതുതതുതി

അഹാനിപൂർവ്വിതഷ്ടസോജരന്ത

അന്വയം:-

സം-തസ്ഥാനേ	— സമ്യക്തിഷ്ണന്ത്യേ
അജരേ ഇത:തുതി	— ഏതേത്യസ്തർവ്വേദ്യോരക്ഷണം യയോന്യേ
ദ്യാവാപൃഥിവീ യത:	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ യസ്മാദ്യ ക്ഷാത്
നി:തക്ഷു:	— ദേവാനിശ്ശേഷേണ കൃതവന്ത:

ஸ: புகழ்: கி: உ ஞாந? — கீதபாஸபூவ?

(തദ്ദേശപാദകം) വനം കീം

സ്വപിത്? — അരണയും കിം?

(കിഞ്ച) അഹാനി — സർവ്വാനി ദിനാനി

പൂർവ്വീ: ഉഷസ: — താശ്ചഭവോനിഷ്ഠതക്ഷു:

(പുസ്തകം പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നു)

ജരണ — സ്നേഹാതാമസ്തവന്തി

അതും--സത്തുലിതാവസ്ഥയിൽ വർത്തിക്കുന്നവരും ജരബാധിക്കാത്തവരും ഏവർക്കും രക്ഷണമേകുന്നവരുമായ ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ യാതൊരു മരത്തിൽനിന്നാണോ ദേവന്മാർ മുഴക്കെ ഉണ്ടാക്കിയത്, ആ മരം എങ്ങിനെയുണ്ടായി? ആ മരത്തെ ഉൽപാദിപ്പിച്ച കാര്യം? (ദ്യാവം ഭൂവുമില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ കാടവിടെ? ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ മരംകൊണ്ട് കൊത്തിയുണ്ടാക്കിയതാണെന്ന സങ്കല്പം കവികല്പന അതിശയോക്തിപരമായ ഒരുല്ലേഖം മാത്രമാണ്. എന്തിൽനിന്നുണ്ടായി എന്ന മാത്രമേ ആ പോദ്യത്തിന്നർത്ഥമുള്ള) പിന്നെ എല്ലാദിവസങ്ങളെയും അസംഖ്യേയങ്ങളായ ഉഷ്ണകളെയും ദേവന്മാരാണുണ്ടാക്കിയത്. അപ്രകാരമുള്ള ദേവന്മാരെ സ്തോതാക്കൾ സ്തുതിക്കുന്നു.

8 നൈതാവദേനാപരോത്തമ്യേ

സ്തുകുഷാസദ്യാവാപൃഥിവീർബിരേന്തി

പ്രചാരകൻ

യദീംസുര്യന്നഹരിതോവഹന്തി

അന്വയം:-

(ഔവാഷ്ടമി വേദാന്തികാണരൂപം)

— ദേവജാതന സാമന്തം ന
യകരം ന

(അപിതു) എന്നു പറ: — ഏതെങ്കിലും കൃഷ്ണ:

അന്യർ അന്യർ — ഹിരണ്യഗർഭൻ

ഉഷാ സ: — സേകതാ, പ്രജാനാംസൃഷ്ടാ
ഹിരണ്യഗഭഃ, പരമസുക്ഷ്മോ
വായുരൂപോലിങ്ഗാത്മാവഃ
പ്രവിശ്യ

ദ്യാവാപൃഥ്വിവി ബീഭേതി— ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യൗ ധാരയതി -
 (കിഞ്ച) സ്വധാ-വാൻ
 പവിത്രം തപഃ — ബലവാൻ ഹിരണ്യഗഭഃ
 യദ് ഇഹ കൃണത — യദാ ഇമാഃ പ്രപഞ്ചരൂപാഃ
 തപഃ ധാരയതി കരോതി
 (തദാ) ഹരിതഃ സൂര്യം ന
 വഹന്തി — അശ്വാസ്സൂര്യം നവഹന്തി,
 സൂര്യഃ പ്രാകു

അർത്ഥം.—ദ്യാവാപൃഥ്വിവികളുടെ നിമ്മാണസംഭവം ഇപ്രകാരമല്ല അതു ദേവന്മാർ സ്വസാമന്ത്യംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതല്ല ഏങ്ങിനെയെന്നാൽ മറ്റൊരു ശക്തി, ഹിരണ്യഗഭൻ, ബ്രഹ്മാവുണ്ടു് ദീവികളുടെ സ്രഷ്ടാപായ ബ്രഹ്മാവു് അതിസൂക്ഷ്മനായ വായുരൂപനായി ലിംഗാത്മാവായി ജലങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചാണു് ഈ ദ്യാവാപൃഥ്വിവികളെ ധരിക്കുന്നതു്, ഉണ്ടാക്കുന്നതു്. ബലവാനായ ഹിരണ്യഗഭൻ പരിപാപനതമായ സ്വശരീരത്തെ, പ്രപഞ്ചരൂപമായ ശരീരത്തെ ധരിക്കുമ്പോൾ സൂര്യനെ ഹരിച്ചുകൊള്ളുന്ന കതിരകൾപോലെ വഹിച്ചിരുന്നില്ല (സൃഷ്ടിക്കുമ്പോണതു് ചെയ്യുന്നതു്)

9 സ്തേഗോനക്ഷാമത്യേതിപുരുഷഃ

മിഹന്നവാതോവിഹ്വാതിഭൂമി

മിത്രായത്രവർഷണോജ്ജ്യമാനോ

ഗിർവ്വന്നേനവ്യസൃഷ്ടശാകം

അന്വയം.—

സ്തേഗഃ — രശ്മിസന്ദംഭാത്യാദീന്യഃ
 പുരുഷഃ ക്ഷാ. ന അതി
 ഏതി — വിസ്തൃതോ ഭൂമിന്നാപി ഗച്ഛതി
 വാതഃ ഹി ഭൂമി — മത്യാദയാതിഹതി
 — വായുരപി ഭൂമി.

മിഹം ന വി വാതി	— സമത്വോപി വൃഷ്ടിന വിവിധഃഗമയതി, ഭൂമിം പ്രതിസാവാശേഷമേവ വഷയതി
യത്ര മിത്രഃ അജ്യമാനഃ	— യസ്മിൻ പ്രജാപതൌ മിത്രോ വ്യജ്യമാനഃ, വ്യക്തീഭേൻ, ഉല്പാദ്യമാനഃ
ശോകം വി അസൃഷു	— ദീപ്തിം വിസൃജതി, സർവ്വതോവിക്ഷിപതി
അഗ്നിഃ വനേ ന	— യഥാവൃക്ഷസമൂഹേ ദീപ്തിം വിസൃജതി
(തഥാ) വൃതഃ	— ച വ്യക്തീഭേൻ സ്വദീപ്തിം വിക്ഷിപതി
(താദൃശം പ്രജാപതിം സ്തോമി)	

അർത്ഥം:- (ബ്രഹ്മാവു പ്രപഞ്ചം സൃഷ്ടിച്ചു നിലനിൽക്കുന്ന അത്തുതകൽ വിവരിക്കുന്നു) രശ്മിസമൂഹമൊത്ത ആദിത്യൻ വിസ്തീർണ്ണമായ ഭൂമിയെ അതിക്രമിക്കുന്നില്ല. തന്റെ അതൃത്തിയിൽ വത്തിക്കുന്നു വായു കരുത്തനായിട്ടും വല്ലപാടും മഴ പെയ്യിക്കുന്നില്ല, പാകമായിട്ടേ പെയ്യിക്കുന്നുള്ള യാതൊരു പ്രജാപതിയിൽ മിത്രൻ വ്യക്തീഭവിച്ചു പ്രകാശം ചിതറുന്നുവോ, അഗ്നി വൃക്ഷസമൂഹത്തിൽ ദീപ്തി പരത്തുന്നപോലെ വരണൻ സ്വതേജസ്സ് പടത്തുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള പ്രജാപതിയെ സ്തുതിക്കുന്നു

10 സ്തരീര്യൽസൃതസദ്യോഅജ്യമാന
വ്യഥിരവ്യഥിഃകൃണതസ്വഗോപാ
പുത്രോയൽപൂർവ്വപുത്രോർജനിഷു
ശമ്യാഃഗൌർജഗാരയദ്ധപുച്ഛാൻ

അന്വയം:-

(അരണ്യോഃ കാരണഭൂതാംശമീഃഗോത്വേന രൂപയതി)	
സ്തരീഃ സദ്യഃ	— നിവൃത്തപ്രസവാഗൌശ്ശീഘ്രം
അജ്യമാനാ	— നിഷിജ്യമാനരേതസ്താസതി
യൽ സൃത	— യദാവത്സം പ്രസുതേ, തദാ
വ്യഥിഃ സ്വ-ഗോപാ	— ദുഃഖാനാം ബാധയിത്രീ സ്വഭൂത രക്ഷണാസതിസാധനം

അവ്യഥി: കൃണത	— വ്യഥാരഹിതാ: പ്രജാ: കരോതി, ഉൽപാദയതി
(യദാശമീപുത്രസ്ഥാനീയമശ്വതം. പ്രസൂതേ, തദാനീമരണ്യോ ഹരണായ താദൃശമശ്വതമനപിഷ്യതാമൃതപിഭാം, അശ്വതമസ്യ ജനയിത്രീ സുഖഹേതുർവതി)	
(അപിച്വ) പൂർവ്വ: പുത്ര: — പുരാതന: പുത്രസ്ഥാനീയോഗി: പിത്രോ: — ജനയിത്രോരരണ്യോസ്സു കാശാൽ	
യൽ ജനിഷ്യ	— യദാ പ്രാദുർവതി, തദാനീ.
ഗൌ: ശമ്യം.	— പൃഥിവീ, തയോരരണ്യോർമാതൃ ഭൂതാമശ്വതമഗർഭാന്നാംശമീ.
ജഗാര	— ഉൽഗിരതി
യൽ ഹ പൃച്ഛാൻ	— യാം. ഖലശമീമൃതപിഭ: പൃച്ഛന്തി, ഗവേഷയന്തി, താംശമീ.

അർത്ഥം.—(അരണികൾക്ക് കാരണഭൂതയായ വഹ്നി എന്ന വൃക്ഷത്തെ പശുവായി രൂപണം ചെയ്യുന്നു) പേറുമാറിയ പശു ചവിട്ടിപ്പെട്ട് വേഗം കട്ടിയെ പ്രസവിക്കുമ്പോൾ ദുഃഖങ്ങളെന്ന സ്വരക്ഷയോടുകൂടിയവളായി, ആ പശു ശോകം ബാധിക്കാത്ത കിടാങ്ങളെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന (വഹ്നി പുത്രന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ള അരയാലിനെ പെറുമ്പോൾ, അരണികൾ തേടുന്ന, വഹ്നിയിൽ നിന്നുണ്ടായ അരയാലന്വേഷിക്കുന്ന ഗൃതപിക്കുകൾക്ക് അരയാലിനക്കയായ വഹ്നി സുഖപ്രദയായി തീരുന്നു) അരണികളുടെ പുരാതനനായ മകൻ, അഗ്നി പിതാക്കളിൽ നിന്ന് ജനിക്കുമ്പോൾ, ഭൂമി അരണികൾക്കക്കയായ, അരയാലിനെ ഗർഭത്തിൽ ധരിച്ച ആ വഹ്നിയെ പൊക്കിക്കൊണ്ടു വരുന്ന യാതൊരു വഹ്നിയെ ഗൃതപിക്കുകളന്വേഷിക്കുന്നുവോ, ആ വഹ്നിയെയാണ് പൊക്കിക്കൊണ്ടു വരുന്നത്.

11 ഉതകണ്വന്യഷദപുത്രമാമ്മ

രതശ്യാവോധനമാദത്തവാജി

പ്രകൃഷ്ടായരശദപിന്വതോയ്

രൂതമത്രനകീരന്യാഅപിപേദി

അന്വയം:-

ഉത കണ്ഡം നൃ-സഭ:

പത്രം ആഹ്വ:

ഉത വാജി ശ്യാവ:

— വേദവാദിനോവദന്തി

— അപിച ഹവിരന്നവാൻ

ശ്യാമവണ്ണസ്ത: അസ്മാദഗ്നേ

സ്തുകാശാൽ

ധനം ആ അഭത്ത:

— അഗ്രഹ്ണാൽ

കൃഷ്ണായ ഉഷ:

— ശ്യാമവണ്ണായനാഷ്ടായ

കണ്ഡായാഗ്നേരൂധ:

തശൽ പ്ര അപിന്വത

— രോപമാനരൂപം പ്രാസിഞ്ചൽ

അത്ര

— ഇതമഗ്നിവ്യതിരികത:

കശ്ചിദപിദേവ:

അഗ്നിസ്തേ ജ്ഞം ന്കി:

അപീപേൽ

— കണ്ഡായയജ്ഞാനാവധയൽ

1 അതഥ:-കണ്ഡനെന ജ്ഞിയെ നൃഷത്തിന്റെ മകനെന്ന് വേദവാദികൾ പറയുന്നു. ഹവിരന്നമൊത്തവനും കുറുപ്പനിറമുറ വന്നുമായ് അദ്ദേഹം അഗ്നിയിൽനിന്ന് ധനം നേടി. കുറുപ്പനിറമാണ് അദ്ദേഹത്തിന് അഗ്നിയുടെ പ്രകാശമാനമായ രൂപം കൊടുത്തത്. അഗ്നിയല്ലാതെ മറ്റൊരു ദേവനും ഇപ്രകാരം കണ്ഡന്യജ്ഞം വളർത്തിയിട്ടില്ല, സഫലമാക്കിയിട്ടില്ല.

വർഗ്ഗം-29-30—ജഗതീത്രിഷ്ടുഃഘോഷസി.

1 പ്രസുഗന്താധിയസാനസ്യസക്ഷണി

വരേഭീർവ്വരാഅഭിഷുപ്രസിദത:

അസ്മാകമിത്രഉയേഞ്ചുജോഷതി

യൽസോമ്യസ്യാസംസോബുബോധതി

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്രസ്വഭൂതൈ ഹരി)

ധിയസാനസ്യ

— ഇന്ദ്രസ്യാഗമനഞ്ചിനയതോ
യജമാനസ്യ മമ

സക്ഷണി	— സേവായാം, സേവ്യ യജ്ഞേ നിമിത്തേ
ഗന്താ സ പ്ര (തതസ്തു ഇത്യ) വരേഭിഃ	— ആഗച്ഛന്തൗ സൃഷ്ട പ്രേരയതി
പ്ര-സീദതഃ	— വരണീയൈഷാശ്ചൈ
വരാൻ	— ഹവിരാസാദയതോ യജമാനസ്യ
	— ഉൽകൃഷ്ടാൻ ഹവിർവ്വിശേഷാൻ, സ്തുതിവിശേഷാംശ്ച
അഭി സ	— ലക്ഷിതത്യസൃഷ്ടാഗച്ഛതു
ഇത്യ അസ്മാകം ഉയേം	— സ്വഭൂതം ഹവിസ്തുതിശ്ച
ജ്ജോഷതി	— സേവതാം, ക്ഷേയതു, ശൃണോതു ച
യൽ സോമ്യസ്യ	
അന്ധസഃ	— യദാസോമസമ്പാദിനോ മമ സോമാനസ്യരസം
ബ്രഹ്മോധതി	— ജിഹ്വയാബദ്ധ്യതേ, വിജാനാതി, തദാജ്ജോഷതി

അർത്ഥം.—ഇത്രന്റെ വരവുകാത്തിരിക്കുന്ന യജമാനനായ എന്റെ സേവ്യമായ യജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി വരുന്ന സ്വന്തം ഹരികളെന്ന കതിരുകളെ ഇത്രൻ നന്നായി തെളിക്കുന്നു. എന്നി ആ ഇത്രൻ ഉത്തമമാഗ്രങ്ങളിലൂടെ ഹവിസ്സും വച്ചിരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ ഉൽകൃഷ്ടങ്ങളായ ഹവിസ്സുകളെയും സ്കോത്രങ്ങളെയും ലക്ഷ്യമാക്കി വേണ്ടപോലെ വരട്ടെ ഇത്രൻ നമ്മുടെ രണ്ടും, ഹവിസ്സും സ്തുതിയും, കൈക്കൊള്ളട്ടെ, (ക്ഷേിക്കട്ടെ, കേരക്കട്ടെ) സോമമൊരുകുന്ന എന്റെ സോമരസം അവിട്ടന്നു നാവാൽ അനുഭവിച്ചറിയുമ്പോഴാണ് സ്വീകരിക്കുക

2 വിത്രയാസിദിവ്യാനിരോചനാ
വിപാതമിവാതിരജസാപുരുഷ്യത
യേത്യാവഹന്തികുഹ്ലരധാപ
തേസുവന്തവഗ്വനാഅരാധസഃ

അന്വയം:-

ഹേ'പൃത-സ്തുത, ഇന്ദ്ര,	— ബഹുഭിസ്തുതേന്ദ്ര, തപ.
ഭിദ്യോനി രോചനാ	
വി യാസി	— ഭിദ്യാൻ ലോകാൻ വ്യാപ്നോഷി
പാത്ഥിവാനി രജസാ വി	— പാത്ഥിവാൻ ലോകാൻ
	ജ്യോതിഷാ വ്യാപ്നോഷി
യേ മുഹുഃ അധരാൻ	— യേത്വഭിയാഅശ്വാഃ പുനഃ
	പുനര്യജ്ഞാൻ പ്രതി
ത്വാ ഉപ വഹന്തി	— സമീപേ പ്രാപയന്തി
തേ വഗ്വനാൻ	— വചനേന, സ്തുത്യാ സംഭക്ത്യൻ
അരാധസഃ സു വന്വന്തു	— ധനരഹിതാനസ്താൻ
	ധനപ്രദാനാത്ഥം സംജേന്താഃ

അർത്ഥം-പലരാലും സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഭിദ്യങ്ങളായ ലോകങ്ങളെ വ്യാപിക്കുന്നു. മേമങ്ങളായ ലോകങ്ങളെ തേജസ്സുകൊണ്ട് വ്യാപിപ്പിക്കുന്നു. യജ്ഞങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ചു സമീപത്തേക്കവിടുത്തെ നയിക്കുന്ന ആ കുതിരകൾ, സ്തുതി കൊണ്ടവിടുത്തെ ഭജിക്കുന്ന ദരിദ്രരായ ഞങ്ങൾക്ക് ധനപ്രദനത്തിനായി ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കട്ടെ

3 തഭിന്മേഹാഥം സദാപ്തോവപുഷ്യരം

പുത്രോയജ്ഞാനം പിത്രോധീയതി

ജായാപതിം വഹന്തി വഗ്വനാസുതൻ

പുംസജ്ഞോ വഹന്തു പരിഷ്കൃതഃ

അന്വയം:-

വപുഷഃ, വപുഃ-തരം	— വപുഷ്യതോപി, രൂപവതാമപി
	രൂപവത്തരം, സുരൂപം
തൽ ഇൽ മേ ഹനമസൽ	— യജ്ഞകർമ്മ ഏവ മഹ്യമിന്ദ്രഃ
	കാമയതാം
യൽ പുത്രഃ ജാനം	— യദാപുത്ര ആത്മന ഉൽപത്തി.

പിത്രോ അധി-ഇയതി	— മാതാപിത്രോസ്സുകാശാൽ
	സങ്ക്രീഷ്ണതദാദാധി ഗച്ഛതി
(സുബ്രഹ്മണ്യോഹ്യാനകാലേ പുത്രോ യജത ഇത്യാത്മനോജന്മ	
സങ്ക്രീഷ്ണയതി)	
ജായാ, പതി. സ-മതീ	
വഗ്നനാ	— പതി, യജമാനം കല്യാണേന
	വാഗ്ഗ്രൂപ ഗച്ഛേന
വഹതി	— ആത്മസമീപം പ്രാപയതി
ഭദ്രഃ, പരി-കൃതഃ പു.സഃ	
ഇതീ	— ജേനീയഃ സുസംസ്കൃതഃ
	പത്യരേവ
വഹതുഃ	— ജായായൈ പ്രഭാതവ്യഃ

അർത്ഥം.-സുരൂപങ്ങളിൽവെച്ച് അധികം സുരൂപമായ യജ്ഞകർമ്മത്തെത്തന്നെ എനിക്കായി ഇന്ദ്രൻ കാമിക്കട്ടെ. (ഇത്രാ നഗ്രഹത്താൽ മഹത്തമമായ യജ്ഞകർമ്മമെന്നിച്ഛ സംഭവിക്കട്ടെ) പുത്രൻ തന്റെ ഉൽപത്തി മാതാപിതാക്കളിൽനിന്ന് സങ്കീർ്തനം വഴിച്ച് പ്രാപിക്കുമ്പോൾ (സുബ്രഹ്മണ്യനെ നല്ലതാക്കി നെ വിളിക്കുന്ന വേളയിൽ 'പുത്രൻ യജിക്കുന്നു' എന്ന പറഞ്ഞ യജമാനന്റെ ജന്മം പ്രകീർത്തിക്കുന്നു) യജമാനപതി മംഗള വാക്യംവെച്ചാൽ യജമാനനെ തന്റെ സമീപമെത്തിക്കുന്നു. ജേനീയവും സുസംസ്കൃതവുമായ മംഗല്യം യജമാനപതിക്ക് യജമാനജാതിനിന്ന് നല്കപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു.

4 തദിതിസധസ്ഥഭിപാതദീയയ
 ശാഖോയച്ഛാസൻവഹതുന്നധേനവഃ
 മാതായന്മന്തൃര്യഥസ്തപുവയാ
 ഭിവാണസ്തസപ്തധാതുരിജനഃ

അന്വയം:-

യതീ ശാഖഃ

— യത്ര സ്തൂതിവാചഃ, "ഇന്ദ്ര, ആഗച്ഛ, ഹരിവ, ആഗച്ഛ" ഇതി

വഹതുഃ ന യേനവഃ	— യഥായേനവഃ, നവപ്രസൂതാ
	ഗാവഃ പ്രാപണ സാധനങ്ഗൃഹ
	മാശംസതേ, തദാൽ
ശാസൻ	— അസ്മദ്യജ്ഞം പ്രതിത്വമാഗമന
	മാശാസതേ
യൽ മന്തുഃ	— യസ്മാദ്യജ്ഞസ്യ മമസ്വഭൂതാ
മാതാ	— ദേവതാഗുണാനാം നിഷ്ഠാഭയി
	ത്രി സ്തൂതിഃ
യുഗസ്യ പൂർവ്വാ ഇൽ	— യഷ്ട്യന്യോതുഗണസ്യ പൂർവ്വ
	ഭാവിനീ വലു
(യസ്മാച്ഛ) സപ്ത-ധാതുഃ	
ജനഃ	— സപ്തപാദനന്യോ യജമാനഃ
വാണസ്യ അഭി	— സ്തൂതിശബ്ദസ്യാഭികർത്താ
തൽ ഇൽ പാത	
സധ-സ്ഥം	— തസ്മാദേവ ശോഭനം യജ്ഞാ
	ഖ്യം സ്ഥാനം
(ഹേ ഇന്ദ്ര,) അഭി ദീധയ	— അഭിതോ ദീപ്യസ്വ

അർത്ഥം.-എവിടെ സ്തൂതിവാക്കുകൾ, “ഇന്ദ്ര, ഹരിവ, വന്നാലും” എന്നു തുടങ്ങിയവ, പുതുതായി പെറ്റ പൈക്കൾ പ്രാപ്യസ്ഥാനമായ ഗൃഹമെത്താൻ കൊതിക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന് അവിടുത്തെ വരവ് അഭിലാഷപൂർവ്വമാശംസിക്കുന്നുവോ, യാതൊരു കാരണത്താൽ എന്റെ സ്വന്തമായ, ദേവഗുണങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന സ്തൂതി മറ്റു യജ്ഞങ്ങളുടെയും സ്തോതാക്കളുടെയും കൂട്ടത്തിന് മുന്പുണ്ടാവുന്നുവോ, യാതൊരു കാരണത്താൽ ഗായത്രി മുതലായ ഏഴു ചമന്തുകളോടു കൂടിയ യജമാനൻ (ഞാൻ) അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച സ്തൂതിശബ്ദത്തിന് കർത്താവായോ, അക്കാരണത്താൽ ശോഭനമായ യജ്ഞസ്ഥാനത്തെ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, (അവിടുത്തെ സാന്നിധ്യത്താൽ) നേരേ പ്രകാശിപ്പിച്ചാലും.

5 പ്രവോച്ഛാരിരിചേദേവയുഷ്ഠേ
മേകോതദ്രേഭീര്യാതിതുർവ്വണിഃ
ജരാവായേഷ്ഠതേഷ്ഠഭാവനേ
പരിവളമേഭ്യസ്സിഞ്ചതാമ്യം

അന്വയം:-

(ഹേ യജമാനാഃ.)

ദേവേഭ്യഃ

— ദേവാൻ കാമയമാനോഹോതാ

വഃ പദം അച്ഛപ്ര

രിരിചേ

— യുഷ്ടാകം സ്ഥാനം പ്രതി
പ്രരികേതാ ഭൂതം

(അഥ അന്യ ഹോതൃഭ്യേ

സ്സകാശാൽ) ഏകഃ

— ഭുവ്യഃ, ഇന്ദ്രഃ

അദ്വേദിഃ തുർവ്വണിഃ യാതി. — അദ്വപുത്രൈരമ്മരണേസ്സഹശീശ്ര

ഗാമീസൻ യുഷ്ടദീയം യജ്ഞം

പ്രതിഗച്ഛതി

ജരാ വാ യേഷ അമൃതേഷ — നൃതിരപി (വാശ്വേപ്പാപ്യന്തേ)

അമരണേഷ ദേവേഷ

ഭാവനേ

— ധനപ്രദാനായ സമത്മാ ഭവതി

(തസ്മാൽ) വഃ ഊമേഭ്യഃ — യുയം രക്ഷിതൃഭ്യോ ദേവേഭ്യഃ

മധു പാരി സിഞ്ചത

— സോമമരണിഃ പരിഷിഞ്ചത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ യജമാനന്മാരേ, ദേവന്മാരെ കാമിക്കുന്ന ഹോതാവ് (അഗ്നി) നിങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തേക്കു കടന്നിരിക്കുന്ന പിന്നെ മറ്റുഹോതാക്കളുടെ സമീപത്തിൽ നിന്ന് ദേവപ്രഭുവനായ ഇന്ദ്രൻ അദ്വപുത്രന്മാരായ മരണത്തോളോടുകൂടി വേഗവാനായി നിങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന്നു വന്നപ്പേരുന്ന അമരന്മാരായ ദേവന്മാരിൽ നൃതിയും ധനപ്രദാനത്തിന്ന് പാശ്വാപമാണ് കഴിവുറതാണ് അതിനാൽ നിങ്ങൾ രക്ഷിതാക്കളായ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സോമത്തെ വസതിപരയാടി മന്ത്രപുതജലങ്ങളാൽ നന്നാക്കുക

6 നിധീയമാനമപ്തമുജ്ജ്വലചപ്ത

പ്രമേദേവാന്നാംപ്രതപാളവാച

ഇത്രോവിദ്വാജ്ഞാനിത്വാചചക്ഷ

തേനാഹമഗ്നേതാനഗ്നിഷ്ടആഗ്രം

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ,

നി-ധീയമാനം

— അദ്ധ്വര്യണാഹവനീയേ
സ്ഥാപിതം

അപ്-സ അപ-ഗുഹം

— മാതുഭൂതേഷുദക്ഷേപന്തർഹിതം
ത്വം

ദേവാനാം പ്രതപാഃ

— കർമ്മണോ രക്ഷക ഇന്ദ്രഃ

മേ പ്ര ഉവാച

— മഹ്യം പ്രാവാദീൽ

വിദാൻ ഇന്ദ്രഃ

— ജാനാനസ്സസ്വാധികാരം

ത്വാ അനു ഹി ചക്ഷ

— ത്വാമനുഗതഃ പശ്ചാദ്ദൾ

തേന അനു-ശിഷ്യഃ

— യഥാസ്വക്രോഗന്തവ്യ ഇത്യു
പദിഷ്യഃ

അഹം ആ അഗാഃ

— ആഭിമുഖ്യേന സ്വഗ്ങ്ങ്ഗക്ഷേയം

അർത്ഥം.—അല്ലയോഅഗ്നേ, അദ്ധ്വര്യവിനാൽ ആഹവനീയ സ്ഥാനത്തു് സ്ഥാപിതനും അർത്ഥമായ അപ്പകൾക്കുള്ളിൽ ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്നവനുമായ അവിടുത്തെ, ദേവന്മാരുടെ കർമ്മരക്ഷകനായ ഇന്ദ്രനാണെന്നിന്നു പറഞ്ഞുതന്നതു്. എല്ലാമറിയുന്ന ഇന്ദ്രൻ സ്വതന്ത്രനായ അവിടുത്തെ അനുഗമിച്ചു, കണ്ടെത്തി. (അവിടുത്തെ സേവിച്ചാൽ) സ്വഗ്ം പ്രാപ്യമാണെന്നു് ഇന്ദ്രനാൽ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ട ഞാൻ നേരേ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പോകാറു.

7 അക്ഷേത്രവിൽക്ഷേത്രവിദംഹ്യപ്രാ

ട്ത്സപ്രൈതിക്ഷേത്രവിദാൻശിഷ്യഃ

ഏതദൈദ്രമനുശാസനസ്യോ

തസ്യുതിവിന്ദത്യഞ്ജസിനാം

അന്വയം:—

അക്ഷേത്ര-വിൽ

— പനമാനമജാനൻ പുരുഷഃ

ക്ഷേത്ര-വിദം അപ്രാട്

— ക്ഷേത്രത്തെ പുരുഷം പൂജുവാൻ

സഃക്ഷേത്ര-വിദാ

അനു-ശിഷ്യഃ ഹി

— പമിജ്ഞേന പ്രശ്ശിതമാക്രോ
ഹിസൻ

പ്ര ഏതി	— സ്വാഭിലാഷിതന്ദ്രശബ്ദഗച്ഛതി
ഉത അന-ശാസനസ്യ	
ഏതൽ വൈ ഭദ്രം	— മാർഗ്ഗോപദേശരൂപസ്യേതന്ദ്ര ബ്ദഗച്ഛബ്ദ
അഞ്ജസിനാം സ്രുതിം	
വിന്ദതി	— ഗന്തവ്യാനാമപാം മാർഗ്ഗം, പിപാസിതസ്തൻ ലഭതേ

അർത്ഥം:-വഴിയറിയാത്തവൻ വഴിയറിയാവുന്നവനോടു ചോദിച്ചു. അവൻ വഴിയറിയുന്നവനാൽ അനുശാസിക്കപ്പെട്ട വഴിയിലൂടെ ഇച്ഛിച്ച ദിക്കിലെത്തുന്നു. വഴി ഉപദേശിക്കുന്ന രൂപത്തിലുള്ള ഈ മംഗളമായ മറുപടി വഴികളുപോയി, അവൻ ദാഹമുറുവനായി ജലമാർഗ്ഗം നേടുന്നു. (ഇതു മഹത്തായ ഒരു ന്യായോപദേശമാണ്. അറിവില്ലാത്തവൻ ഉത്താനിയായ ഗുരുവിങ്കൽ നിന്ന് ഉത്താനമാർഗ്ഗം നേടി ആത്മശാന്തികരമായ അവസ്ഥയെ നേടുന്നു എന്നാണിതു സൂചിപ്പിക്കുന്നത്.)

8 അഭ്യേപ്രാണീഭേമന്നിമാ

ഹാപീവൃതോഅധയന്മാതുര്യഃ

ഏകേനാപജരിമാഘ്വാന

മഹേളൻവസ്യസ്തമനാബഭ്രവ

അന്വയം:-

(അയമഗ്നിഃ) അഭ്യ ഇത് ഉ— അഭ്യേവ, അഗ്നിൻ ദിനേ	
പ്ര ആനീത്	— മേനേന ചേഷ്ടിതോ വേൽ
(തദാനിമേവ) ഇമാ	
അഹാ അമർ	— ഇമാനി സൗമികാഹാനിനേയ മമന്യത
(അപിച്വ) അപിച്വതഃ	— തേജോഭിഃ പരിവൃതസ്തൻ
മാതൃഃ ഈ. ഉധഃ	
അധയന്	— പൃഥിവ്യാസ്താനഭൃതം സോമാഭികം ഹവിഃ പിബതി
മഥാ ഘ്വാനം ഏനം	— നിത്യതജ്ഞമഗ്നിഃ

- ജരിമാ ആ ആപ — സ്തോത്രഭിഃ ക്രിയമാണാ സ്തൂതി
രഭിപ്രാപ്തോതി .
(തതഃ) അഹേളൻ വസു — സ്തോത്രപ്രൻ പ്രത്യക്രദ്ധ്യൻ വസു
മാനഗ്നിഃ
സു-മനാഃ ബഭ്രവ — ശോഭനമനസ്സോ ഭവൽ

അർത്ഥം:- ഈ അഗ്നി ഇന്നതന്നെയാണു് കടച്ചിലാൽ പ്രകാശവാനായതു്. അപ്പോൾത്തന്നെ ഈ സോമസംബന്ധികളായ (സോമം. സംസ്കരിക്കുന്ന) ദിവസങ്ങളെ അഗ്നിയോടടുപ്പിക്കാനാത്തു. തേജസ്സുകളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടു് ഭൂമിയുടെ സാരമായ സോമാദി ഹവിസ്സിനെ അഗ്നി കടിക്കുന്നു. നിത്യയുവാവായ അഗ്നിയെ സ്തോതാക്കളുടെ സ്തൂതി നേരേ പ്രാപിക്കുന്നു. അപ്പോൾ സ്തോതാക്കളെക്കുറിച്ച് ക്രോധരഹിതനായി, അനുഭവമനസ്സനായി ധനവാനായ അഗ്നി, അനുഗ്രഹമനസ്സായി ഭവിക്കും.

9 ഏതാനിദ്രോകലശക്രിയാമ
കരുവണദദതോമഘാനി
ദാനഇദോമഘവാനസ്തോഅ
സ്തയഞ്ചസോമോഹദിയംബിഭ്മി

വ. 30

അന്വയം:-

- ഹേ കലശ, കരു-വണ, — കലാവൻ, സർവ്വകലാ സമ്പൂർണ്ണ,
ഋഗ്വിജം. സ്തൂതിനാം. ശ്രോതഃ,
ഇന്ദ്ര, (കുരവ ഋഗ്വിജഃ)
മഘാനി ദദതഃ — ധനാനി സ്തോത്രഭ്യോ യഷ്ടഭ്യേ
ശ്ച പ്രയച്ഛതസ്സവാത്ഥം.
ഏതാനി ദ്രോ ക്രിയാമ — ജനീയാനി ഹവിഃഷി സ്തോ
ത്രാണി ച വിധേയാസ്മ
ഹേ മഘ-വാന്ഃ — മഹനീയസ്തോത്രരൂപ ധനവന്തഃ,
ഋഗ്വിജഃ,
വഃ സഃ ദാനഃ ഇൽ അസ്തു — യഷ്ടാകമിന്ദ്രോ ധനദാതൈവ
ഭവതു
ഏദി യം ബിഭ്മി — ഏദേയം പീതം സോമന്ധാര
യാമി

അയം സോമഃ ച	— യജ്ഞേ സ്ഥിതോ ധനസ്യ ഭാതാസു
(അഥവാ) ഹേ കലശ, കരുശ്രവണ,	— കലശകലഭാത ഏതന്നാമകത്ര സദസ്യോഃ പത്ര
(ഋഗ്വിദ്യ) മഘാനി ദദതഃ	— ധനാനി പ്രയച്ഛതസ്സുവാതം.
ഏതാനി ദദാ ക്രിയാമ	— വയങ്ക്യമാണി ക്രിയാമ
ഹേ മഘവാന്, വഃ	— കരുശ്രവണാഃ, (പുജാതം ബഹുവചനം) ഏവം യാഗകർമ്മ കർവ്വണസ്യ തവ
സഃ ഭാനഃ ഇതി അസു	— ഇദ്രോധനദാതൈവ ഭവതു
ഏദി യഃ ബീഭേക്ഷി	— ഏദയേ യഃ പിതഃ സോമധാര യാമി
അയം സോമഃ ച	— യജ്ഞേ സ്ഥിതോ ധനസ്യ ഭാതാസു

അർത്ഥം.-സർവ്വകലാസസ്യസ്തന്നം ഋഗ്വിദ്യകളുടെ സ്തുതി കേൾക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്ര, സ്തോതാക്കൾക്കും യജ്ഞാക്കൾക്കും ധനമേകുന്ന അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി ഈ ജനനിയങ്ങളായ ഹവിസ്സുകളും സ്തോത്രങ്ങളുമൊരുക്കുന്നു. (ഇതു യജമാനന്റെ വാക്കാണ്-എന്നി ഋഗ്വിദ്യകളോടു്) മഹൽസ്തോത്രധനന്മാരായ ഋഗ്വിദ്യകളേ, നിങ്ങൾക്കു് ഇന്ദ്രൻ ധനദാതാവായിത്തന്നെ ഭവിക്കട്ടെ. ഏദയ്ക്കു് അതിൽ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ സോമൻ യജ്ഞത്തിൽ വർത്തിച്ചു് ധനദാതാവകട്ടെ.

(അല്ലങ്കിൽ)-കലകലഭാതൻ. കരുശ്രവണനെന്ന് പേരുമാക്കി ത്രസദസ്യപത്രം, ഋഗ്വിദ്യകൾക്കു് ധനങ്ങളേകുന്ന അങ്ങയ്ക്കു വേണ്ടിയാണു് ഞങ്ങൾ ഈ കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതു്. അല്ലയോ സ്തോത്രധനനായ. കരുശ്രവണ, അങ്ങക്കു് ഇന്ദ്രൻ ധനദാതാവായിത്തന്നെ ഭവിക്കട്ടെ. ഞാൻ ഏദയ്ക്കു് അതിൽ ധരിക്കുന്ന സോമൻ യജ്ഞസ്ഥിതനായി ധനദാതാവകട്ടെ. (രണ്ടാമത്തെ അർത്ഥമാണു് കേൾപ്പോട്ടു യോജിക്കുക.)

അഭ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-7-അഭ്യായം-8

1-2 വർഗ്ഗങ്ങൾ വിശ്വഭേദനാൽ കരുശ്രവണന്റെ ഭാഗവും ഭേദന. 2-ാം മന്ത്രത്തിൽ ഋഷിയുടെ ഭാരിദ്യം പറയുന്നു. വാരിയെല്ലകൾ സപത്തികൾപോലെ രണ്ടുപറ്റത്തുനിന്നും തന്നെ പീഡിപ്പിക്കുന്നതായി പറയുന്നു. 3-4-5 വർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയ സൂക്തം ചുരുക്കുകളുടെ നിന്ദ്യതയും അപായങ്ങളും അനുഭവവേദ്യമായി വർണ്ണിക്കുന്നു. 13-ാം മന്ത്രത്തിൽ കൃഷിചെയ്യാൻ ഋഷി ഉപദേശിക്കുന്നു. 6 മുതൽ 11 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങൾ വിശ്വഭേദനാർ. 14-ാം മന്ത്രം പുണ്യാഹ മന്ത്രങ്ങളിൽ പെടുന്നു. 12-13 വർഗ്ഗങ്ങൾ സൗരത്തിൽ പെട്ടതാണ്. അതിൽ 2-ാം മന്ത്രം സത്യത്തിന്റെ മഹത്വം അങ്ങേയറ്റം കാണിക്കുന്നു. 14-ഇന്ദ്രൻ. 5-ാം ഋക്കിൽ ഇന്ദ്രൻ കത്സനാൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ട കഥ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. 15-മുതൽ 21 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങൾ അശ്വികൾ ഭേദന. ഈ സൂക്തങ്ങളുടെ ഋഷി കക്ഷിവാന്റെ മകൾ ഘോഷയാണ്. 20-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ 11 മുതൽ മന്ത്രങ്ങളിൽ ഘോഷയുടെ ഭാവി ഭർത്താവിനെപ്പറ്റി കന്യാസഹജമായ സുന്ദര സങ്കല്പമടങ്ങിയ പ്രാർത്ഥനകളാണ്. 22 മുതൽ 27 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങൾ ഇന്ദ്രൻ ഭേദന. 28-29 അഗ്നിഭേദന.

അഷ്ടകം-7 അഭ്യായം-8 വർഗ്ഗം-1-2 കവചഃ ഋഷിഃ ത്രിഷുബ്ബൃഹതീസതോബൃഹതീ ഗായത്ര്യശ്ചമന്ദാംസി, വിശ്വഭേദനഃ, ഇന്ദ്രഃ, കരുശ്രവണസ്യ ഭാഗഞ്ച ഭേദനാ.

- 1 പ്രമായയശ്ചേപ്രയജോജനാനാം
വഹാമിസുപുഷ്ണമന്തരേണ
വിശ്വഭേദനാസോഅധമാമരക്ഷ
സുശ്വാസരാഗാദിതിഘോഷആസീൻ

അന്വയം:-

- ജനാനാം പ്രയുജഃ

— യജമാനാനാം പ്രയോക്താരോ
ദേവോഃ
- ഓ പ്ര യുയുഭ്യേ

— മാം, കവചം കരുശ്രവണം
പ്രതിയുക്തവന്തഃ
- അന്തരേണ പൂഷണം
വഹാമി സു

— മാർഗ്ഗേദ്ധ്വനാം പതിം
ദേവദൂരവാനസ്മി
- അധ വിശ്വേ ദേവോസഃ
ഓ. അരക്ഷന്തീ

— അഥമാർഗ്ഗേ വിശ്വേ ദേവോര
ക്ഷിതവന്തഃ
- ദി-ശാസുഃ
ആ അഗാമീ ഇതി
ഘോഷഃ ആസീദ്

— കേനാപി ശ്ലോസനോയ കൃഷിഃ
— ആഗച്ഛതിതി ശബ്ദശ്ച മാർഗ്ഗേ
അഭൂത്

അർത്ഥം:-യജമാനന്മാരെ ഓരോ കാര്യത്തിന്നു് പ്രയോഗി
ക്കുന്ന ദേവന്മാർ കവചമായ ഏതെന്ന കരുശ്രവണമെന്ന രാജാ
വീനോടടുപ്പിച്ചു. വഴിയിൽ മാർഗ്ഗപതിയായ പൂഷാവിനെ
ഞാൻ വഹിക്കുന്നവനായി. കണ്ടുടട്ടി പിന്നെ, മാർഗ്ഗത്തിലെ
ല്ലാ ദേവന്മാരുമെന്ന രക്ഷിച്ചു. ‘ആരാലും ശാസിക്കപ്പെടാൻ
പറന്നാത്ത ഈ ഭൂഷിദ്ധൻ’ എന്നു് (ഞാനെന്നതിയപ്പോൾ) വഴി
യിൽ ഘോഷം മുഴങ്ങി.

- 2 സമാപ്തപന്ത്യഭിത്
- സ്തപതീരിവപശ്വഃ
- നിബായതേന്തേതിന്നഗ്നാജസു
- വ്യാനവേവിജതേഹി:

അ 7 അ. 8 വ. 1

അന്വയം:-

പശ്ചാദ്

— പാശ്ചാത്ഥമിനി (അന്നാ
ഭാവമേതർബല്യം,
കശാശയനാച്ച)

സപത്നീ:-ഇവ

— യഥാ സപത്നീസ്തഥാ

മാ അഭിതഃ സം തപന്തി

— മാമുഭയേതോ ദുഃഖയന്തി

(കിഞ്ച) അമതിഃ

— ഭാരിദ്യാഭാ ഗതാസർവ്വതം
വിഷയാ ദുർമ്മതിഃ

(മാം) നി ബാധതേ
(വസ്രാഭാവാ ഭാഗതാ)

— പീഡയതി

നഗ്നതാ

— നിബാധതേ

ജന്യഃ

— അന്നാഭാവാ ദേശേത ഉപക്ഷയോ
പിനിബാധതേ

(മേ) മതിഃ വേഃ ന

— യഥാ പക്ഷിണോ മതിർവ്യാധ
യോത്തമാ

വേവീര്യതേ

— ശത്രാർത്ഥശബ്ദം കമ്പയതേ

അർത്ഥം:-അന്നമില്ലായ്മയാലുള്ള ചടപ്പുകൊണ്ടും പുല്ലിൽ
കിടപ്പുകൊണ്ടും ഇരുവരിയെല്ലുകൾ എന്നെ സപത്നികൾപോ
ലെ രണ്ടു പുറത്തുനിന്നും കേൾപ്പിക്കുന്നു. ഭാരിദ്യംകൊണ്ടുള്ള,
എല്ലാ വിഷയത്തിലുമുള്ള ദുഃഖം എന്നെ പീഡിപ്പിക്കുന്നു. വസ്ര
മില്ലായ്മകൊണ്ടുള്ള നഗ്നതയും എന്നെ ബാധിക്കുന്നു ക്ഷണമി
ല്ലായ്മകൊണ്ടുള്ള ക്ഷീണവും എന്നെ അലട്ടുന്നു. പക്ഷിയുടെ
മനസ്സ് വേടനെ കരിച്ച പേടിയാലെന്നപോലെ, എന്റെ മന
സ്സ് ശത്രുവിങ്കൽനിന്നു യെപ്പെട്ടേററവും വിറക്കുന്നു. (പുരാതന
ഭാരതത്തിലെ ജ്ഞാനധനന്മാരായ ഋഷിമാരുടെ നിസ്വത ഇവി
ടെ പ്രകടമായിരിക്കുന്നു.)

3 മുഷോനശിശ്നാവ്യന്തീമാധ്യ

സ്തോതാരണശക്തരോ

സമുൽസന്നോഽലവനിതൃതൃതാ

ധാപിരേവ്നോവേ

അന്വയം:-

ഹേ ശതക്രതോ,	
മാല-വനി, ഇന്ദ്ര,	— ബഹുകർമ്മൻ, ധനവന്നിന്ദ്ര.
തേ സ്തോതാരം മാ	
ആ-ധ്യഃ	— മാമാധ്യഃ
മുഷഃ ന ശിശ്നാ വി	
അഭന്തി	— യഥാ മുഷികാസ്താതാനി സുത്രാണി തഥാവിധമഭന്തി
(തഥാ ച സതി) നഃ	
സകൃൽ സ മൃത്യു	— അഭീഷ്ടാന്നേന സമൃക് സഖയ
അധ നഃ പിതാ-ഇവ ഭവ	— അസ്മാകം പിതേവരക്ഷിതാ ഭവ

അർത്ഥം:-ബഹുകർമ്മവും ധനവാനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ സ്തോതാവായ എന്തെ, എലികൾ നനവ്യാ നൂലിനെക്കൊണ്ടുപോലെ ആധികൾ പലപാട്ടു തിന്നുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടേ, എന്തെ രിക്കൽ (എങ്കിലും) നന്നായി സുഖിപ്പിച്ചാലും. എനിക്ക് അച്ഛനെക്കൊണ്ടുപോലെ രക്ഷിതാവായാലും.

4 കൃതശ്രവണാപ്യണി
രാജാനത്രാസസ്യേവ.
മഹിഷം വാലതാമൃഷിഃ

അന്വയം:-

ഋഷിഃ	— അതിന്ദ്രിയദൃഷ്ടാകവക്ഷാഹിം
ത്രാസസ്യേവ.	— ത്രാസസ്യോഃ പുത്രം
മഹിഷം കൃതശ്രവണം	
രാജാനം	— അതിശയേന ദാതാരം തം
വാലതം അപ്യണി	— ഋഗ്വിജാതമായ ധനാനി പ്രാർത്ഥയേ

അർത്ഥം-ഋഷിയായ കവഃനെ ഞാൻ ത്രസഭസ്യവിന്റെ
പുത്രനാഹ്വേദംദാനശീലനമായ കരുശ്രവണനെന്ന് രാജാവി
നോടു ഋതപിക്കുകയുണ്ടുവേണ്ട ധനങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു.

5 യസ്യമാഹരിതോരഥേ

തിശ്രോവഹന്തിസാധുയാ

സ്തവൈസഹസ്രഭക്ഷിണേ

വ. 1

അന്വയം:-

യസ്യ തിസ്രഃ ഹരിതഃ

— രാജ്ഞഃ സ്വഭൂതീസ്രയോഗാഃ

രഥേ മാ സാധു-യാ

— രഥേപ്രസ്ഥിതം മാം

വഹന്തി

സാധുവഹന്തി

(കരുശ്രവണം രാജാനമഹം)

സഹസ്ര-ഭക്ഷിണേ

— യാഗേന്യേന

സ്തവൈ

അർത്ഥം-യാതൊരു രാജാവിന്റെ സ്വന്തപ്പെട്ട മൂന്നു കതിര
കൾ തേരിലിരിക്കുന്ന എന്നെ വേണ്ടപോലെ നയിക്കുന്നവോ,
ആ കരു ശ്രവണനെന്ന് രാജാവിനെ ആയിരം ഭക്ഷിണകൾ ചേ
ന്ന് യാഗത്തിൽ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

6 യസ്യപ്രസ്താദസോഗിർ

ഉപകശ്രവസപിതഃ

ക്ഷേത്രന്നരണാപുഷ്പേ

അന്വയം:-

(ഹേ രാജൻ.)

ഉപക-ശ്രവസഃ

— നന്നാമകസ്യ

പിതഃ യസ്യ ഗിരഃ

— ഹിത്രാതിഥേഷ്വാ ച

ഉച്ചേഷേ രണ്യം

കേരളം ന

— സേവമാനായ ദരിദ്രായദാനാത്ഥം

രമണീയം ക്ഷേത്രം

യഥാസ്വാദയിതൃ, തലൽ

പ്ര-സ്വാദസഃ

— പ്രകഷേണസ്വാദയിത്യഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ രാജാവേ, ഉപശ്രവസ്സെന്ന രാജാവിന്റെ അച്ഛനായ യാതൊരു മിത്രാതിഥിയുടെ വാക്കുകൾ, ആശ്രയിക്കുന്ന ദരിദ്രന്മാർ ദാനത്തിനായി, നല്ലവയലേങ്ങിനെ പ്രീതികരമോ അപ്രകാരം, പ്രീതിയുളവാക്കുന്നവയത്രെ

7 അധിപത്രോപമശ്രവോ

നപാതിത്രാതിഥേരിഹി

പിതൃഷ്ടേ അസ്മി വന്ദിതാ

അന്വയം —

ഹേ പുത്ര, ഉപമ-ശ്രവഃ,

മിത്ര-അതിഥേഃ നപാൽ — മിത്രാതിഥേഃ പുത്ര

അധി ഇഹി — മരണമീപമാഗച്ഛ

(അഹം) തേ പിതൃഃ

വന്ദിതാ അസ്മി — തവപിതൃസ്തോതാസ്മി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മകനേ, ഉപമശ്രവസ്സേ, മിത്രാതിഥിയുടെ ഉണ്ണി, എന്റെ അടുക്കൽ വന്നാലും ഞാൻ അങ്ങയുടെ അച്ഛനായ മിത്രാതിഥിയുടെ സ്തോതാവാനാണ്

8 യദീശീയാമൃതാനാ

മുതവാമർത്യാനാം

ജീവേദിന്ദ്രഘവാമർ

അന്വയം:-

ഉത് യൽ	— അപിചയദി
അതുതാനാം	
മർത്യാനാം വാ	— ദേവാനാം മനുഷ്യാണാം വാ
	മരണഹേതുനാം
ഈശീയ	— അഹമീശ്വരസ്യാം, തർഹി
മമ (യാജ്യഃ) മഘ-വാ	— കവചസ്യ പുഷ്പോ ധന
	വാന്വിത്രാതിമിഃ
ജീവേൽ ഇൽ	— പ്രാണാൻ.ധാരയേ ദേവ (നാഹം
	മരണഹേതോരീശ്വരഃ തസ്മാ
	ദയം രാജാമൃതഃ

അർത്ഥം.—കൂടാതെ ദേവന്മാർക്കും മനുഷ്യർക്കും മരണഹേതുക്കൾ
 ക്ഷം ഞാനധീശനായിരുന്നുവെങ്കിൽ കവചമായ എനിക്കു പുഷ്പ
 നും ധനവാനുമായിരുന്ന മിത്രാതിമി ജീവിക്കുകതന്നെ ചെയ്യ
 മായിരുന്നു. (മരണകാരണത്തിന്നു ഞാനിശനല്ല. അതുകൊ
 ണ്ടാണദ്ദേഹം മരിച്ചുപോയതു്)

9 നദേവാനാമതിപ്രതം
 ശതാത്മാചനജീവതി
 തഥായുജാവിവാവൃതേ

അന്വയം:-

ദേവാനാം പ്രതം അതി	— ബ്രഹ്മാദീനാങ്കർമ്മാതിക്രമ്യ
ശത-ആത്മാ ചന ന	
ജീവതി	— ശതസംവത്സരഃ പ്രാണാൻ കശ്ച
	നനധാരയതി
തഥാ യുജാ വി വവൃതേ	— സഹായാദിനാ വിവർത്തതേ,
	വിയുദ്ധേതാ ഭവതി (തസ്മാൻ
	ശോകംമാകത)

അർത്ഥം.-ബ്രഹ്മാദികളായ ദേവന്മാരുടെ കർമ്മത്തെ (നിഷ്പ
യത്തെ) അതിക്രമിച്ച് ആകാശമാത്രം ജീവിക്കുന്നില്ല. സഹ
യാത്രികരിൽനിന്ന് വേർപെടുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഭൂവികാ
രത്വം.

വക്രം 3-4-5 കവചം, മുഖവതഃ പുത്രോക്ഷോവാ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടു
ബ് ജഗത്യേഗ്ര മന്ദസീ, അക്ഷഃ, കൃഷിഃ, കിതവശ്ചഭവതാ.

1 പ്രാവേപാമാബ്രഹ്മതോമാദയന്തി
പ്രവാതേജാഇരിണേവർവൃതാനാഃ
സോമസ്യേവമൗജവതസ്യഭക്ഷോ
വിഭീദകോജാഗ്രവിഹ്വതപ്താൻ

അന്വയം:-

പ്രവാതേ-ജാഃ	— പ്രവണേദേശേജാതാഃ
ബ്രഹ്മതഃ	— മഹത്തോവിഭീതകസ്യ ഫലത്വേന സംബന്ധിനഃ
ഇരിണേ വർവൃതാനാഃ	— ആസ്ഫാദേ പ്രവർത്തമാനാഃ
പ്രാവേപാഃ	— പ്രാവേപിണഃ, കമ്പനശീലാ അക്ഷാഃ
മാ മാദയന്തി	— മാം ഹർഷയന്തി
(നിഷ്പ) ജാഗ്രവിഃ	— കിതവാന്നാജാഗരണസ്യ കർത്താ
വി-ഭീദകഃ	— വിഭീതകവികാരോക്ഷഃ
മൗജ-വതസ്യ	
സോമസ്യ-ഇവ ഭക്ഷഃ	— മുജപതിപർവ്വതേ ജാതസ്യ സോമസ്യപാനം യഥാ യജമാനാൻ ദേവാശ്ചാദയന്തി തദ്വൽ
പുത്രം അപ്താൻ	— മാം പുത്രന്, അത്യർത്ഥമാദയന്തി

അർത്ഥം.—താഴ്ന്ന പ്രദേശത്തുണ്ടായ പെരിയ താന്നിമരത്തിന്റെ കിഴക്കും, പലകയിൽ നിരന്ന ഇളകിമറിയുന്ന ചുക്കിണി കര എന്ന ഹഷ്ടിപ്പിയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ ചുതുകളിക്കാക്ക് ഉറക്കമൊഴിവുണ്ടാക്കുന്ന താന്നിക്കിഴക്കുംകൊണ്ടുള്ള ചുക്കിണി, മുജവൽ പർവ്വതത്തിലുണ്ടായ സോമത്തിന്റെ പാനം യജമാനന്മാരെയും ദേവന്മാരെയും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നപോലെ, എന്നെ അത്യന്തം ഹഷ്ടിപ്പിക്കുന്നു.

2 നമാമിമേഥനജിഹീളഏഷാ

ശിവാസഖിഭ്യുതമഹ്യമാസീൽ

അക്ഷസ്യാഹമേകപരസ്യാഹേതോ

രന്ദ്രപ്രതാപജായാമരോധം

അന്വയം:—

ഏഷാ മാ ന മിമേഥ	— അസ്മദീയാജായാ കിത്വം മാം
	ന ചുക്ത്രായ
ന ജിഹീളേ	— ന ച ലജ്ജിത്വതി
സഖി-ഭ്യഃ ശിവാ	
ആസീൽ	— അസുദീയേഭ്യഃ കിത്വേഭ്യഃ സുഖകര്യഭൂൽ
ഉത മഹ്യം	— മഹ്യഞ്ച ശിവാസീൽ
(ഇത്ഥം) അന്ദ-പ്രതാ	
ജായാം	— അന്ദകുലാം പത്നീം
ഏക-പരസ്യാ അക്ഷസ്യാ	— ഏകഃ പരഃ, പ്രധാനം യസ്യ തസ്യ
ഹേതോഃ അഹിം അപ	
അരോധം	— കാരണാൽ പരിത്യക്തവാനസ്മി

അർത്ഥം.—എന്റെ ഈ ഭാര്യ ചുതുകളിക്കാരനായ ഏന്നോടു് കോപിച്ചിട്ടില്ല. എന്നെ കരിച്ചു് ലജ്ജപുകിയിട്ടില്ല. എന്റെ കൂട്ടുകാരായ ചുതുകളിക്കാക്ക് സുഖകരിയായി, എന്നിക്കും സുഖ

കാരിണിയായി. ഇപ്രകാരം പതിവ്രതയായ ഭാര്യയെ ചുറ്റുകളിയൊന്നു മാത്രം പ്രധാനമായ കാരണത്താൽ ഞാൻ പരിത്യജിച്ചു. (ചുറ്റുകളിയുടെ 'ലഹരി ലൌകികധർമ്മങ്ങളെയും സ്നേഹബന്ധങ്ങളെയും തള്ളത്തുമെന്നചിത്രായം.)

3 ചേഷ്ടിശ്ചശ്രൂരപജായാരുണധി
നനാഥിതോവിനതേമർഡിതാർ.
അശ്വസ്യേവജരതോവസ്സ്യസ്യ
നാഹംവിനാമികിതവസ്യഭോഗം.

അന്വയം:-

ശ്ചശ്രൂഃ ചേഷ്ടി	— ഗൃഹാഗതങ്ക്രിതവന്നിന്ദതി
(കിഞ്ച) ജായാ അപ	
രുണധി	— നിരുണധി
(അപിച) നാഥിതഃ	— യാപമാനഃ കിതവഃ
മർഡിതാർ. ന വിനതേ	— ധനദാനേന സുഖയിതാർ. ന ലഭതേ
ജരതഃ വസ്സ്യസ്യ	
അശ്വസ്യ-ഇവ	— വൃദ്ധസ്യ മൂല്യാഹ്സയാശ്വസ്യേവ
കിതവസ്യ ഭോഗം അഹം	
ന വിനാമി	— ന ലഭേ

അർത്ഥം:-ചുറ്റുകളികൊണ്ട് ലൌകികധർമ്മം നശിക്കുന്നത് കാണിച്ചു എനി അതിന്റെ മറ്റു വിപത്തുകൾ പറയുന്നു

ഗൃഹത്തിലുള്ളതന്ന ചുറ്റുകളിക്കാരനെ ഭാര്യയുടെ അമ്മ വെറുക്കുന്ന ഭാര്യ എതിർക്കുന്ന യാചിക്കുന്ന ചുറ്റുകളിക്കാരൻ (ധനദാനംകൊണ്ട് സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന) ദാതാവിനെ കിന്ദിച്ചു വയസ്സായി വില്ലാഹ്വൈച്ച കതിരയ്ക്കുന്നപോലെ ചുറ്റുകളിക്കാരൻ ക്ഷേണം കിട്ടുന്നില്ല (എന്നിത് കിട്ടുന്നില്ല.)

4 അന്യേജായാംപരിമൃശന്ത്യസ്യ
 യസ്യാഗ്രധവേദനേവാജ്യക്ഷഃ
 പിതാമാതാഭ്രാതരഏനമാഹു
 ന്നജാനീമോനയതാബദ്ധമേതം

അനവയം:-

യസ്യ വേദനേ വാജീ

അക്ഷഃ

— യസ്യകിതവസ്യ ധനേ ബല
 വാനക്ഷഃ

അഗ്രധൻ

— അഭികാഞ്ക്ഷാജ്ഞാതി

(തസ്യ) അസ്യ ജായാം

— കിതവസ്യ ഭാര്യാം

അന്യേ പരി മൃശന്തി

— പ്രതികിതവാവസ്യകേശാഭ്യോ
 കഷ്ണേന സംസ്പൃശന്തി

(കിഞ്ച) പിതാ, മാതാ,
 ഭ്രാതരഃ ഏനം

— കിതവം

“ന ജാനീമഃ, ബദ്ധം

ഏതം നയത”

— അയന്നാസ്മദീയഃ യഥേഷ്ട
 ഭേശം പ്രാപയത ഇതി

ആഹുഃ

— വന്തി

അർത്ഥം:-ഏതു ചുതുകളിക്കാരന്റെ ധനത്തെ കരുത്തനായ ചുക്കിണി കാംക്ഷിക്കുന്നുവോ (ആർ ചുതുകളിന്റേ വിധേയനാകുന്നുവോ) അവന്റെ ഭാര്യയെ എതിർ ചുതുകളിക്കാർ വസ്യം, തലമുടി മുതലായവ പിടിച്ചുവലിച്ച് സ്पर्ശിക്കുന്നു. പിന്നെ അച്ഛനമ്മ്മയും സഹോദരന്മാരും “ഇവനെ ഞങ്ങളറിയില്ല, കെട്ടിയിട്ട ഇവനെ വേണ്ടിടത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയ്കൊള്ളുക” എന്നു പറയുന്നു.

5 യദാഭിധ്യേനദവിഷാണേത്യഭി

പരായദോഽപഹീയേസഖിഭ്യഃ

ന്യുപാശ്വബ്രവോവാപമക്രി

ഏമിദേഷാനിഷ്കൃതഞ്ജാനിനിവ

അന്വയം:-

ഏഭിഃ ന ദവിഷാണി	— ന ദേവിഷ്യാചിതി
യൽ ആ-ഭീധ്യേ	— യദാധ്യായാചി തദാ
പരായൽ-ഭ്യഃ സഖി-ഭ്യഃ	-- സ്വയമേവ പരാഗച്ഛന്ത്യഃ സഖി ഭൃതേഭ്യഃ കിതവേഭ്യഃ
അവ ഹിയേ	— അവഹിതോ ഭവാചി, നാഹം പ്രഥമമക്ഷാൻ വിസൃജാചി
(കിഞ്ച) ബഭ്രവഃ	
നി-ഉപ്പാഃ	— ബഭ്രുവണ്ണാ അക്ഷാഃ കിതവൈര വക്ഷിപ്പാസ്സന്തഃ
വാചഃ അക്രത ച	— ശബ്ദഭക്തവൃന്തി ച
(തദാസന്ദർഭം പരിത്യജ്യ അക്ഷവ്യസനേനാഭിഭൂയമാനോഹം)	
ഏഷാഃ നിഃ-ക്രതഃ	— അക്ഷാണാം സ്ഥാനം
ജാമിണി-ഇവ	— കാമവ്യസനേനാഭിഭൂയമാനാ സൈഹിണീ, സന്ദർഭേത സ്ഥാനം യഥായാതി തദാ
ഏമി ഇൽ	— ഗച്ഛന്ത്യേവ

അർത്ഥം.-ഈ ചക്ഷിണികളാൽ ഞാൻ മേലിൽ ചുറ്റു കളിയിൽ യിപ്പു എന്ന് മനസ്സുകൊണ്ട് സങ്കല്പിക്കുമ്പോൾ, സ്വയം മടങ്ങി വരുന്ന ചങ്ങാതികളായ ചുരുളിക്കാരാൽ അതിൽ ഇരുത്തപ്പെടുന്നു. (ഞാൻ മുമ്പ് ചക്ഷിണി ഏറിയുന്നില്ല.) പക്ഷെ, തവിട്ടു നിറമുള്ള, ചുരുളികളാൽ ഏറിയപ്പെട്ട, ചക്ഷിണികൾ ശബ്ദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അപ്പോൾ ഉറപ്പെല്ലാമുപേക്ഷിച്ച് ചുരുളികളിൽ കൊതിയാൽ കീഴടക്കപ്പെട്ടവനായി, ഞാൻ ചക്ഷിണിയുടെ സ്ഥാനമായ പലകയെ, കാമാളായായ സൈഹിണി നിശ്ചിതസ്ഥലത്തേയ്ക്കുണപോലെ, പ്രാപിച്ചുകുതന്നെ ചെയ്യുന്നു. (ചുരുളികളിൽ ലളാസകുതി ഏതു അനിഷേധ്യമായ ആകർഷണം കൊണ്ട് കീഴടക്കുന്നു എന്ന് കാണിച്ചു.)

6 സഭാമേതീകിതവഃപുച്ഛമാനോ
 ജേഷ്ഠാമീതിതന്വാഗ്ഗൃഗൃഗൃജാനഃ
 അക്ഷാസോഅസ്യവിതിരന്തികാമം
 പ്രതിഭീവ്നേദേതആകൃതാനി

അന്വയം:-

തന്വാഗ് ഗൃഗൃജാനഃ	— ശരീരേണ ശോശുചാനഃ, ഭീപ്യമാനഃ
കിതവഃ ജേഷ്ഠാമി ഇതി	— കോത്രാസ്തിധനികഃ, തജേഷ്ഠാ മീതി
പുച്ഛമാനഃ സഭാം ഏതി	— പുച്ഛൻകിതവസ്സമുഹഃഗച്ഛതി
'(രൂത്ര) പ്രതി-ഭീവ്നേ	— പ്രതിഭേവിത്രേ
കൃതാനി	— ദേവനോപയുക്താനി കർമ്മാണി
ആ ദധതഃ	— ജയാത്ഥമാഭീരുവ്യേന ദധതഃ
അസ്യ കാമം അക്ഷാസഃ	
'വി തിരന്തി	— ഇച്ഛാമക്ഷാവദ്ധയന്തി

അർത്ഥം:-ആരേണാദികളാൽ മിന്നുന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയ ചുതാളി 'ധനികനാരുണോ, അവനെ ഞാൻ ജയിക്കും'മെന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു്, കളിമുറിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടെ ഏതിർ ചുതാളിക്കു നേരെ ചുതുകളിച്ചടങ്ങുകൾ ജയത്തിന്നുവേണ്ടി കയ്യേല്ക്കുന്ന അവനു് ചുക്കിണികൾ കളിയിൽ താല്പര്യം വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. (പ്രണംവെച്ച ചുതുകളിയെയാണു് ഇവിടെ പരാമർശിക്കുന്നതു്).

7 അക്ഷാസഇദംകശിനേനാനിതോഭീനോ
 നികൃതാനസ്സപ്താനുപായിഷ്ഠവഃ
 കമാരദേഹ്ണാജയതഃപുനർഹണോ
 മധ്യാസംപ്തകതാഃകിതവസ്സബഹ്ണാ

അന്വയം:-

അക്ഷാസഃ ഇതി	
അങ്ക്യഗിനഃ	— അക്ഷാ ഏവ അങ്ക്യഗിനഃ
നി-തോദിനഃ	— നിതോദിത്വത്തഃ
നി-കൃത്യാനഃ	— പരാജയേനികർത്തശീലാഃ
തപനാഃ	— പരാജയേ കിത്വസ്യ സ്തനാപകാഃ
താപയിഷ്ഠവഃ	— സർവ്വസ്യ ഹാരകത്വേനാത്തന്ത്വാ പനശീലാ ഭവന്തി
(കിഞ്ച) ജയതഃ	
കിത്വസ്യ	— വിജയിതുമ്പസ്യ
കമാര-ദേശാഃ	— കമാരാനാം ഭാരതാരോഭവന്തി
(അപിച്ഛ) ധ്യാനസഃ-	
പൃക്താഃ	— ധ്യാനാ പ്രതികിതവേന
ബഹ്വന്നാ പുനഃപുനഃ	— സർവ്വസ്യ ഹരണേന കിത്വസ്യ പുനർഹ്വന്നാരോഭവന്തി

അർത്ഥം:-പുക്കിണികൾ തന്നെയാണ് തോട്ടിയോടുകൂടി
യുദ്ധ അവ (വലിച്ചു) വേദനിപ്പിച്ചുനവയാകുന്നു. തോൽവി
യിൽ വെട്ടിമറിച്ചുനവയാകുന്നു പരാജയത്തിൽ ചുട്ടുപൊള്ളി
യെന്നവയാകുന്നു. സർവ്വസ്വപ്രപഞ്ചമായിട്ട് ഉൾച്ചുടഞ്ഞുവ
യാകുന്നു. ജയിച്ച പുതാളിച്ച് പുക്കിണികൾ പിഞ്ചു ബാല
ന്മാരെ (പണയമായും മറ്റും) കൊടുക്കുന്നവയാകുന്നു. ആദ്യം
തേർമാധുരിപുഞ്ച പുക്കിണികൾ സർവ്വസ്വാപഹരണംകൊണ്ട്
'വീണ്ടും വീണ്ടും ഹന്താക്കളായിത്തീർന്നു പുതാളിയെ കൊല്ലുന്ന
പോലെ തുലക്കുന്നവയായിത്തീർന്നു.

8 ത്രിപഞ്ചാശഃ കീളനിപ്രാകാശാ
ഔവർദ്ധസവിതാസത്യധർമ്മാ
ഉഗ്രസ്യപിന്നസ്യവേനാനമേത
രാജാപിദേവ്യേനമുൽകൃണോതി

അനന്തം:-

ഏഷാം ത്രിപഞ്ചാശഃ

പ്രാതഃ — അക്ഷാണാം ത്ര്യധികപഞ്ചാശൽ
സങ്ഖ്യാകണ്ഠഃ

സത്യധർമ്മാ സവിതാ

ദേവഃ-ഇവ — യഥാ സർവ്വസ്യ പ്രേരക
സ്സവിതാ ജഗതി വിഹരതി
തദ്വൽ

ക്രിളതി

(ക്രിഞ്ച) ഉഗ്രസ്യ ചിൽ — ആസ്ഫാരേ വിഹരതി

മന്യവേ

— ക്രൂരസ്യാപി ക്രോധായൈതേ
അക്ഷാഃ

ന നമന്തേ

— നപ്രഹ്വീ വേന്തി, തന്ന
നമയന്തി

രാജാ ചിൽ

— ജഗത ഇശ്വരോപി

ഏഭ്യഃ നമഃ ഇൽ

കൃണോതി

— ദേവനവേലായാന്നമസ്താരമേവ
കരോതി, നാവജ്ഞാങ്
കരോതി,

അർത്ഥം.-ചുതുക്കൾ അമ്പത്തിമൂന്നടങ്ങിയ സംഖ്യ പലക
മേൽ (വിരിയുന്നിയിൽ) സത്യധർമ്മാർത്ഥം സർവ്വപ്രേരകനു
മായ സൂര്യദേവൻ ജഗത്തിലെന്നപോലെ വിഹരിക്കുന്നു. ക്രൂര
ന്റെകൂടി ക്രോധത്തിന്നു മുമ്പിൽ ചുതുക്കൾ കനിയുന്നില്ല.
രാജാവുകൂടി ചുതുകളി വേളയിൽ അവയെ നമസ്സരിക്കുന്നു,
നിന്ദിക്കുന്നില്ല.

9 നീചാവർത്തന്തപരിസ്പർശരന്ത്യ

ഹസ്താസോഹസ്ത്വവന്തംസഹന്തേ

ദിവ്യാശ്വങ്ഗാരാഹരിണേന്യപ്താ

ശ്ലീതാസ്സന്തോഹ്യേനീട്ടഹന്തി

അന്വയം -

(അപിചൈ തേക്ഷാഃ)

നീചാ വത്തന്തേ

— നീചീനസ്ഥലേസ്ഥിതാ വേന്തി

(തഥാപി) ഉപരി

സ്ഫുരന്തി

— പരാജയമിതാനാങ്ക്രിതവാനാം
ഏയേസ്യോപരി പ്രകടീഭവന്തി

അഹസ്താസഃ ഹസ്ത-വന്തഃ

സഹന്തേ

— ഹസ്തരഹിതാസ്തേഹസ്തവന്തഃ
ദൃതകരമഭിവേന്തി

ദിവ്യാഃ അങ്ഗാഭാഃ

— ദിവീഭവാഃ, അപകൃതാഃ
അങ്ഗാരസദൃശാ അക്ഷാഃ

ഇരിണേ നി-ഉപ്ലാഃ

— ഇന്ധനരഹിതേ ആസ്ഫാരേ
വിക്ഷിപ്ലാഃ

ശീതാഃ സന്തഃ

— ശീതസ്വർഗ്ഗസ്തോപി

ഏയേ നിഃ ദഹന്തി

— സ്വീകർവ്വന്തി

അർത്ഥം.-ചുതുക്കൾ താഴ്ന്നിടങ്ങളിലാണിരിക്കുന്നതെങ്കിലും തോല്വി പേടിപ്പുണ്ടു ആ ചുതാളികളുടെ ഏയേത്തിന്നു മുകളിൽ മുതിനില്ക്കുന്നു കയ്യില്ലാത്ത ഈ ചുതുക്കൾ കയ്യില്ല ചുതാളിയെ തോല്പിക്കുന്ന ചുതുക്കളിയിലെ ഈ കണക്കു കൾ വിറകുകൂട്ടാത്ത പലകമേൽ, തൊട്ടാൽ തണുത്തവയായിട്ടും ഏയേം മുററും ദഹിപ്പിക്കുന്നു

10 ജായാപ്യതേകിതവസ്യഹീനാ

മാതാപുത്രസ്യപരതഃകൃസദി

ഋണാവാബിദ്യേഷനമിച്ഛമാനോ

ന്യേഷാമസ്തമപനക്തമേതി

വ 4

അന്വയം -

കൃ സദി പരതഃ

— ക്വാപിനിർവ്വേദാൽ ഗച്ഛതഃ

കിതവസ്യ ജായാ ഹീനാ

തപ്യതേ

— പരിത്യക്താ വിധോഗജസന്താ
വേന വ്യഥാമാപ്നോതി

മാതാ പുത്രസ്യ	— സംബന്ധാഭിനാസന്തപ്യതേ
ഗുണ-വാ ബിഭൃൽ	— അക്ഷപരാജയാദുണവാൻ, ഭീതസ്സൻ
ധനം ഇച്ഛമാനഃ	— സ്നേയജനീതം ധനങ്ക്രാമ യമാനഃ
അന്യേഷാം അസ്തം നശതം	
ഉപ ഏതി	— ഗൃഹഞ്ചൈശ്വര്യം രാത്രാവുപ ഗച്ഛതി

അതും-മനോവിഷമം കൊണ്ട് എങ്ങോ തെളിനടക്കുന്ന ചുതളിയുടെ ഭാര്യ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവളായി വിരഹവ്യസനം പുകുന്നു. അമ്മ മകനായി ബന്ധംവിട്ട് ഭ്രമിക്കുന്നു. ചുതളി കടക്കാരനായി കളവുതുലിപ്പ് ഛിച്ഛ്, മറ്റുള്ളവരുടെ വീട്ടിൽ രാത്രി, കളവിന് പോകുന്നു. (ചുതളിക്കാരന്റെ ഭരണങ്ങൾ തുടന്ന് വർണ്ണിക്കുകയാണ്.)

11 സ്രീയന്ദ്രാഷ്ട്രാധികിതവന്തതാപാ

നേന്യേഷായാംസുകൃതഞ്ചയോനിഃ

പൂർവാഹ്ണേണാശ്വാൻയയുജേഹിബഭ്രൂ

സ്ഥസോഅഗേരന്തേവൃഷലഃപപാദ

അന്വയം:-

കിതവം	— കിതവഃ (വിഭക്തിവ്യത്യയഃ)
അന്യേഷാം	— സ്വവൃത്തിരിക്താനാം പര ഷാണാം.
ജായാം സ്രീയം	— ഭാര്യാം, സുഖേന വർത്തമാനാം നാരിഃ.
സുകൃതം യോനിഃ ച	— സുഷുകൃതങ്ഗൃഹഞ്ച
ദ്രാഷ്ടവ്യം തതാപ	— മജ്ജായാ ഭ്രമിതാ, ഗൃഹഞ്ച സംസുകൃതമിതിജ്ഞാതാ തപ്യതേ
(പുനഃ) പൂർവാഹ്ണേ	— പ്രാതഃകാലേ

ബദ്രുൻ അശ്വാനൻ
യയുജേ ഹി

— ബദ്രുവണ്ണാൻ വ്യാപകാന
ക്ഷാൻ യനക്തി ഏവ

(പുനശ്ച) വൃഷലഃ സഃ
(രാത്രൗ) അഗ്നഃ
അന്തേ പപാദ

— വൃഷലകമ്മാകിതവഃ
— അഗ്നൗന്തികേ ശീതാത്തസ്സൻ
ശേതേ

അർത്ഥം.-ചുതാളി അന്യപുരുഷന്മാരുടെ സുഖമായിരിക്കുന്ന ഭാര്യയായ സ്ത്രീയെയും അവളുടെ വൃത്തിയായിവെച്ച ഗൃഹത്തെയും കണ്ടു 'എന്റെ ഭാര്യ ദുഃഖിതയാണു' ഗൃഹവും ചണ്ടിയായി കിടക്കുന്നു' എന്നറിഞ്ഞു ദുഃഖിക്കുന്ന വീണ്ടും പ്രഭാതത്തിൽ തവിട്ടുനിറമുററ ചുതുക്കളാകുന്ന കതിരകളെ പൂട്ടുന്ന ആ ഹീനകമ്മാ വായ ചുതാളി വീണ്ടും രാത്രിയിൽ തണുത്തുചിറച്ചു വല്ല തീയിനടുത്തും കിടന്നുറങ്ങുന്നു

12 യോവ്സ്സേനാനീഹതോഗണസ്യ

രാജാപ്രാതസ്യപ്രഥമോബഭൂവ

തസ്മൈകൃണോമിനധനാരണധ്മി

ശോഹംപ്രാചീസ്സദൃതംവദാമി

അന്വയം -

(ഘേ അക്ഷാഃ) വഃ

മഹതഃ ഗണസ്യ

— സങ്ഘസ്യ

യഃ സേനാനീഃ ബഭൂവ

— നേതാ വേതി

(യഃ) പ്രാതസ്യ രാജാ,

പ്രഥമഃ

— സങ്ഘസ്യേശ്വരഃ, മുഖ്യോ
വേതി

തസ്മൈ കൃണോമി

— അഹമഞ്ജലിങ്ക്കരോമി

(അതഃപരം) ധനാ ന

രണധ്മി

— ധനാന്യക്ഷാത്ഥമഹന്ന
സമ്പാദയാമി

അഹം ദശ	— ദശസങ്ഖ്യാകാ അങ്ഗുലീഃ
പ്രാചീഃ	— പ്രാങ്മുഖീഃ കരോമി
തൽ ഋതം വദാമി	— ഏതൽസത്യമേവവദാമി

അതും അല്ലയോ ചുതുകളേ, നിങ്ങളുടെ മഹത്തായ സംഘത്തിന് ആർ നേതാവാനോ, ആർ നിങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ രാജാവും മുഖനമാനോ, അവന്നായി ഞാൻ കൈകൂപ്പുന്നു. ഇന്നു മുതൽ ചുതുകളിലേവേണ്ടി ഞാൻ പണംവെണ്ണുകയില്ല. പത്തു വിരലുകളും മുന്പോട്ടാക്കി കൂപ്പുന്നു. ഇത് സത്യമാണ് ഞാൻ പറയുന്നത്.

13 അക്ഷൈമ്മാദീവ്യഃ കൃഷിമിതീ കൃഷസ്വ

വിത്തേരമസ്വബഹുമന്യമാനഃ

തത്ര ഗാവഃ കിതവതത്ര ജായാ

തന്മേവിച്ഛേസവിതായമര്യഃ

അന്വയം:—

ഹേ കിതവ, ബഹു

മന്യമാനഃ

— മദ്വേദനേവിശ്വാസങ്ക്രൂപം

അക്ഷൈഃ മാ ദീവ്യഃ

— ദൃതമാകന്ത

കൃഷിം ഇതീ കൃഷസ്വ

— കൃഷിമേവ കന്ത

വിത്തേ രമസ്വ

— കൃഷ്യാസമ്പാദിതേന ധനേന രതിങ്ക്രൂപം

തത്ര ഗാവഃ

— കൃഷ്ണ ഗാവോബഹവോ ഹേന്തി

തത്ര ജായാ

— സർവ്വോൽകണ്ഠേണ വർത്തമാനാ വേതി

തൽ സവിതാ

— തദ്ധർമ്മരഹസ്യം സർവ്വസ്യ പ്രേരകഃ

അയം അര്യഃ

— ദൃഷ്ടിഗോചരഈശ്വരഃ

മേ വി ചഷ്ടേ

— മഹ്യം വിവിധമാഖ്യാതവാൻ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ചുതുകളിക്കാരെ, എന്റെ വാക്കിൽ വിശ്വസിച്ചു നീ എന്നി ചുതുകളിയിൽ. കൃഷിതന്നെ ചെയ്യുക. കൃഷിചെയ്ത്ത് സമ്പാദിച്ച മുതലിൽ സന്തോഷിക്കുക. കൃഷിയിൽ ധാരാളം പശുക്കളുണ്ടാവുന്നു. ഭാര്യ സർവ്വോൽകൃഷ്ടമായിത്തീർന്നു വേദിക്കുന്നു. ഈ ധർമ്മരഹസ്യം സർവ്വപ്രേരകനായ ഇക്കണ്ട സൂര്യൻ പലപാടെന്നെ ബോധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. (തന്റെ കൃത്യനിഷ്ഠ, വ്യഷ്ടിഭാവം മുതലായവയാൽ ബോധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു ഇത് പ്രസിദ്ധമാകട്ടെ വാക്കാൽ.)

14 മിത്രം കൃണാധം വലുതാകട്ടെ

മാനോലോഭനപരതാദിയുഷ്ട

നിവോനമന്യർവ്വിശതാമരാതി

രന്യോബഭൂണാം പ്രസിതൊന്നസു

വ. 5

അന്വയം:-

(ഹേ അക്ഷര, യുയം)

മിത്രം കൃണാധം വലു

നഃ കൃത

നഃ യുഷ്ട

ലോഭന മാ അഭി

പരത

(കിഞ്ച) വഃ മന്യഃ ന

അരാതിഃ നി വിശതാം

അന്യഃ ബഭൂണാം പ്ര

സിതൊ

ന അസു

— അസ്ഥാൻ മൈത്രിഭ് കരുത

— അസ്ഥാൻ സുഖയതപ

— യുഷ്ടനാ (തൃതീയാഭേദ പ്രഥമാ)

— അസഹ്യേന ബലേന മാഗച്ഛത

— യുഷ്ടാകഞ്ചോധഃ അഭ്യ

— അസുചതുഷ് തിഷ്ഠതു

— ശത്രുർബഭൂട്ടവണ്ണാനാം 'യുഷ്ടാകം

പ്രബന്ധനേ

— ക്ഷിപ്രം വേതു

അർത്ഥം.- (ഇതു ചുതുകളിക്കാരന്റെ വാക്കാൽ) അല്ലയോ ചുതുകളേ, നിങ്ങളെന്നോട് വേള പാലിച്ചാലും. എന്നെ സുഖിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാലും. എന്നെ, ധരിക്കുന്ന, കീഴടക്കുന്ന അസഹ്യമായ ശക്തിയോടുകൂടി അടുക്കരുത്. നിങ്ങളുടെ ക്രോധം

ഇപ്പോൾ എന്റെ ശത്രുക്കളിലിരിക്കട്ടെ ശത്രു, തവിട്ടനിറമുള്ള നിങ്ങളുടെ പിടിയിലുടനെ വീഴട്ടെ (ഈ സൂക്തത്തിൽ ഒന്നും രണ്ടും ലോകകൾ ചുറ്റുകുളിക്കാരനെയും മൂന്നും നാലും പ്രാണിയുടെയും അഞ്ച് വീണ്ടും ചുറ്റുകുളിക്കാരന്റെയും ആറും, ഏഴും, എട്ടും, ഒമ്പതും, പത്തും, പതിനൊന്നുകൂടി പ്രാണിയുടെയുമാണ്. പന്ത്രണ്ടും വീണ്ടും ചുറ്റുകുളിക്കാരന്റെയും.)

വക്ത്രം-6-7-8-ധാനാകോലശഃ പ്രാണിഃ, ജഗതിത്രിഷ്ടുഭയേ ഛന്ദസീ, വിശ്വേദേവോ ദേവതാ

1 അബൃഹത്യുഗ്രവന്തോഅഗ്നയോ
 ജ്യോതിർന്നുഷസോവ്യഷിഷ
 മഹിദ്യാവാപൃഥിവീചേതതാമപോ
 ദ്യാദേവാനാമവആവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഉഗ്ര-വന്തഃ	— യഷ്ടവൃതോനേത്ര സംബന്ധിനഃ
ത്യേ അഗ്നയഃ	— തേ, ആഹവനീയാദയോഗയഃ
ഉഷസഃ വി-ഉഷിഷ ഉ	— വ്യച്ഛന്നേഷ ഏവ
ജ്യോതിഃ ഭരന്തഃ അബൃഹം	— തേജോധാരയന്തഃ പ്രബുദ്ധാ ആസന്
മഹി ദ്യാവാപൃഥിവീ	— മഹത്യൗ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
അപഃ ചേതതാഃ	— കമ്മജാനിതാഃ
അദ്യ ദേവാനാഃ അവഃ	— അന്ധിനഹനീത്രാദിനാഃ രക്ഷണഃ
(വയം) ആ വൃണീമഹേ	— പ്രാത്മയാമഹേ

അർത്ഥം:-യജിജ്ഞുസ്സേടേണ യോഗ്യതകൊണ്ടു് ഇത്രനോടു ചേർന്ന ആഹവനീയാദികളായ ആ അഗ്നികൾ ഉഷസ്സിന്റെ പ്രകാശനത്തിൽത്തന്നെ തേജസ്സേതിക്കൊണ്ടുണർന്നിരിയ്ക്കുന്നു. മഹതികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികൾ നമ്മുടെ കർമ്മത്തെ അറിയട്ടെ ഇന്ന് ഇത്രാദി ദേവന്മാരോടു് നമ്മൾ രക്ഷണമർത്ഥിയ്ക്കുന്നു.

2 ദിവസ്പു¹മിവ്യോ²രവ³ആ⁴വ്വണീ⁵മഹേ
 മാ⁶തൃ⁷സ്ഥ⁸സിന്ധു⁹ൻപർ¹⁰വ്വതാ¹¹ഞ്ചര¹²യണാ¹³വതഃ
 അ¹⁴നാ¹⁵ഗാ¹⁶ന്ധം¹⁷സൂ¹⁸ര്യ¹⁹കൃ²⁰ഷാ²¹സമീ²²മഹേ
 ഭൃ²³ംസോ²⁴മ²⁵സ്സവാ²⁶നോ²⁷അ²⁸ഭ്യോ²⁹ക്ത³⁰ണോ³¹തുനഃ

അന്വയം -

ദിവഃപു¹മിവ്യോഃ അവഃ — ദ്യാവാപു²മിവ്യോ രക്ഷണം
 (വയം) ആ വ്വ³ണീ⁴മഹേ — പ്രാ⁵തമയാ⁶മഹേ
 (കിഞ്ച) മാ⁷തൃ⁸സ്ഥൻ,

സന്ധു⁹ൻ — ലോകസ്യ നി¹⁰മ്മാ¹¹ത്വ്വ്യാ¹²ൻ
 ശര്യ¹³ണാ¹⁴വതഃ പർ¹⁵വ്വതാ¹⁶ൻ — തന്നാ¹⁷മക¹⁸സര¹⁹സസ്സം²⁰ബന്ധി²¹ന
 ശ്രി²²ലോ²³ചയാ²⁴ംശ്ച

(തഥാ) സൂ²⁵ര്യം, ഉഷ²⁶സം

അ²⁷നാ²⁸ഗാഃ-ത്വഃ — പാ²⁹പരാ³⁰ഹി³¹ത്യം

ഇ³²മഹേ — യാ³³ചാ³⁴മഹേ

(കിഞ്ച) അ³⁵ഭ്യ³⁶ നഃ

സു³⁷വാ³⁸നഃ — അ³⁹സ്തി⁴⁰ന്നഹ⁴¹ന്യഭീ⁴²ഷ്യ⁴³യമാ⁴⁴ണഃ

സോ⁴⁵മഃ ഭൃ⁴⁶ം കൃ⁴⁷ണോ⁴⁸തു — കല്യാ⁴⁹ണഃ⁵⁰കരോ⁵¹തു

അർത്ഥം-ദ്യാവാപു¹മിവികളുടെ രക്ഷണം. നാം പ്രാ²തമി
 ക്കുന്നു പിന്നെ, ജീവലോകത്തെ നി³മ്മിക്കുന്ന നദികളോടും
 ശര്യ⁴ണാവത്തെന്ന സരസ്സിനോടുചേർന്ന മലയോടും സൂ⁵ര്യനോടും
 ഉഷ⁶സ്സിനോടും അപാ⁷പത്വം യാ⁸ചിക്കുന്നു ഇന്ന് സംസ്കരിക്ക
 പ്പെടുന്ന നമ്മുടെ സോ⁹മം മംഗളം വരുത്തട്ടെ

3 ദ്യാ¹വാ²നോ³അ⁴ഭ്യ⁵പു⁶മിവീ⁷അ⁸നാ⁹ഗാ¹⁰സോ

ഹീ¹¹ത്രാ¹²യേ¹³താം¹⁴സു¹⁵പി¹⁶തായ്¹⁷മാ¹⁸തരാ

ഉ¹⁹ഷാ²⁰ഉ²¹ച്ഛന്ത്യ²²പ²³ബാ²⁴ധതാ²⁵മാ²⁶ലം

സ്വ²⁷സ്വ²⁸ഗ്നി²⁹സമീ³⁰ധാ³¹നമീ³²മഹേ

അന്വയം:-

മഹീ, മാതരാ ദ്യാവാ

പൃഥിവീ

— മഹതൈശ്വര്യം, സർവ്വസൃഷ്ടമാതരൈഃ
ദ്യാവാപൃഥിവ്യൈഃ

അഭ്യ അനാഗന്ധഃ നഃ

— അസ്തിന്നഹന്യപരാധരഹിതാ
നസ്മാൻ

സുവിതായ ത്രായേതാം

— സുഖായ രക്ഷേതാം

(കിഞ്ച) ഉച്യന്തീ ഉഷാഃ

— തമാംസി വിവാസയന്തീസാ

(അസ്മാകം) അലം

അപ ബാധതാം

— പാപമപനയതു

(അപിച) സം-ഇധാനം

അഗ്നിഃ

— സമൃഗ് ദീപ്യമാനമഗ്നിഃ

സ്വസ്തി ഇമമഹേ

— അവിനാശം യാചാമഹേ

അർത്ഥം:- മഹതികളും എല്ലാറ്റിന്നുമമ്മമാരുമായ ദ്യാവാ പൃഥിവീകൾ ഇന്ന് നിരപരാധന്മാരായ നമ്മളെ സുഖത്തിന്നു വേണ്ടി രക്ഷിക്കട്ടെ പിന്നെ, (ലോകത്തിലെ) ഇരുട്ടകറുന്ന ഉഷസ്സ് (നമ്മുടെ ഉള്ളിലെ ഇരുട്ടായ) പാപമകരത്തെ പിന്നെ, നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോട് നാം ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു.

4 ഇയം ഉസ്രാപ്രഥമാസുഭേവ്യം

രേവതീസനിഭ്യോരേവതീവ്യച്ഛതു

ആരേമന്യന്ദർവ്വിദ്രസ്യധീമഹി

സ്വസ്ത്യഗ്നിം സമിധാനമീമഹേ

അന്വയം:-

ഇയം രേവതീ, പ്രഥമാ,

ഉസ്രാ

— ധനവതീ, മുഖ്യം, പാപാനാ
മുത്താരിണുഷാഃ

സുഭേവ്യം രേവതീ

— ശോഭനഭേവാഹ്നം, ധനവതി
പ്രധാനയാഗകാലത്വം

സനിഭ്യഃ നഃ

— ജ്ഞാനേഭ്യോസുഭ്യം പ്രയച്ഛന്തി

പി ഉപാകര	— തമാസി വിവാസയതു
കിഞ്ച) ദേവിത്രേസ്യ	— ദുർദ്ധനസ്യ പുരുഷസ്യ ക്രോധം
മന്യം	— ദുരേ നിധീമഹി
ആരേ ധീമഹി	
സം-ഇധാനം അഗ്നിം	— ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം
സ്വസ്തി ഇമഹേ	യാപാമഹേ

അർത്ഥം:—ധനവതിയും മുഖ്യയും പാപമകരുന്നവളുമായ ഈ ഉഷസ്സ് ദേവന്മാർക്ക് സമർപ്പം ധനവതുമായ, യാഗയോഗ്യമായ ഋതുവിനെ, അവിടുത്തെ ജീവിക്കുന്ന നമുക്കുണ്ടാകുകൊണ്ട് ഇരുട്ടുകുറിച്ചെ. (ഋഷിമാർ യാഗകാലം വരാൻ കാത്തിരിക്കുകയാണ്. ആ ഋതുവിനെ കൊണ്ടുവരാൻ ഉഷസ്സിനോടത്ത്മിക്കുകയാണ്). പിന്നെ, ദുഷ്ടനായ ധനവാന്റെ ക്രോധത്തെ നാം ദുരേ ക്ഷമാറുന്നു നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോടു ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു.

5 പ്രയാസ്സിസ്രതേസൂര്യസ്യരശ്മിഭി
 ജ്യോതിർന്തിര്യസോവ്യഷ്ടിഷ
 ഭ്രാന്തോഅഭ്യശ്രവസേവ്യചുത
 സ്വസ്ത്യഗ്നിംസ്ഥിധാനമിമഹേ

വ. 6

അന്വയം:-

യാ: ഉഷസ: സൂര്യസ്യ

രശ്മിഭി:

— കിരണൈ:

പ്ര സിസ്രതേ

— സഞ്ഗച്ഛന്തേ

(ഹേ ഉഷസ:)

വി-ഉഷ്ടിഷ ജ്യോതി:

ഭരന്തി:

— തപസാ വിവാസനകാലേഷു

തേജ പ്രഭരന്തിസ്തായുധം

ന: അഭ്യ ശ്രവസേ

— അസ്മാകമസ്മിന്നഹമന്യന്നായ

ഭ്രാന്താ

— ജനനീയാ ഭവത

വി ഉച്ചിത — തമാംസി വീവാസയ്ക്ക് ചി
സം-ഇധാനം അഗ്നിം
സ്വസ്തി ഇമഹേ — ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം,
യാപാമഹേ

അർത്ഥം-ഉഷസ്സുകളേവ സൂര്യന്റെ രശ്മികളോടു കൂടിച്ചേരുന്ന
വോ, ഇരുട്ടകറുന്ന വേളകളിൽ തേജസ്സേന്തുണാവോ, അല്ലയോ
ഉഷസ്സുകളേ, ആ നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കിന്ന് അന്നത്തിനുവേണ്ടി
പ്രാപ്യകളായി വേിച്ചാലും. ഇരുട്ടകളകറുകയും ചെയ്യാലും. ന
ന്നായിശ്ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോടു ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു.

6 അനമീവാഉഷസആചരതു
ഉഗ്രായോജിഹതാഞ്ജോതിഷാബ്ധഹൽ
അയക്ഷാതാമശ്ചിനാതുതുജിംരഥം
സ്വസ്ത്യഗ്നിംസമിധാനമീമഹേ

അന്വയം:-

അനമീവാ: ഉഷസ: — രോഗരഹിതാസ്താ:
ന: ആ ചരതു — അസ്താനാഗച്ഛതു
ബ്ധഹൽ ജ്യോതിഷാ — ബ്ധഹതാ, മഹതാതേജസായുക്താ:
അഗ്നയ: ഉൽ ജിഹതാ. — അഗ്നയോപ്യൽഗച്ഛതു
അശ്ചിനാ തുതുജിം രഥം. — അശ്ചിനൌ ക്ഷിപ്രഗാമിനം
രഥം.
അയക്ഷാതാ. — അസ്താൻ പ്രത്യാഗന്തും രാസാഭ്യോ.
യുങ്ക്താ.
സം-ഇധാനം അഗ്നിം
സ്വസ്തി ഇമഹേ — ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം.
യാപാമഹേ

അർത്ഥം-രോഗം ബാധിക്കാത്ത ഉഷസ്സുകൾ (രോഗമകറുന്ന
ഉഷസ്സുകൾ) നമ്മളെ പ്രാപിക്കട്ടെ മഹത്തായ തേജസ്സാഗ്നിക
ളും ഉന്നവാരുടെ. അശ്ചികൾ ഗതിവേഗമുററ തോരിൽ നമ്മളെ

പ്രാപിക്കാൻവേണ്ടി കോവർകഴുതകളെ പൂട്ടപ്പെട്ടെ. നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോട് ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു.

7 ശ്രേഷ്ഠനോത്തമ്യസവിതർവ്വരേണ്യം

ഭാഗമാസുവസഹിരതയാഅസി

രായോജനിത്രിന്ധിഷണാമുപബ്രൂവേ

സ്വസ്ത്യഗ്നിംസമിധാനമീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ സവിത, അത്യ നഃ	—	ത്വമസ്മിന്നഹന്യസൃദ്യം
വരേണ്യം, ശ്രേഷ്ഠം	—	വരണീയം, പ്രശസ്തതമം
ഭാഗം ആ സുവ	—	ധനം പ്രേരയ, ദേഹി
ഹി സഃ രത-യാഃ അസി	—	ഇസ്മാൻ സത്വം ശ്രേഷ്ഠാനാം
		ധനാനാം സംവിഭക്താ ഭവസി
രായഃ ജനിത്രിം	—	ധനസ്യ ജനയിത്രിം
ധിഷണാം ഉപ ബ്രൂവേ	—	സ്മൃതിരൂപാം വാചമഹമുപ
		ബ്രവീമി
സം-ഇധാനം അഗ്നിം		
സ്വസ്തി ഇമഹേ	—	ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം
		യാചാമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സവിതാദേവ, അവിടുന്നിന്ന് ഞങ്ങൾ ക്ഷേമം വരണീയവും ഏറ്റവും പ്രശസ്തവുമായ ധനമെത്തിച്ചു തന്നാലും കാരണം, അവിടന്ന് ശ്രേഷ്ഠധനങ്ങൾ (ഉപാസകർക്കർത്ഥം പോലെ) വിഭജിച്ചു കൊടുക്കുന്നവനാകുന്നു ധനമുള്ളവാക്കുന്ന സ്മൃതിവചനം ഞാൻ ചൊല്ലുന്നു. നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോട് ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു

8 പിപത്തമാതൃതസ്യപ്രവാചന

ദേവാനാം യതേന്ധ്യാഗ്നിശമന്തഹി

വിശ്വാതൃസ്രാസ്യമുദേതിസൗ

സ്വസ്ത്യഗ്നിംസമിധാനമീമഹേ

അന്വയം:-

യൽ ജുതസ്യ	— സത്യസ്യ സംബന്ധി
ദേവാനാം പ്ര-വാചനം	— പ്രകാശ്ണേണ ഗുണാനാങ്ക്യമനം, സ്തോത്രം
മനുഷ്യാഃ അമന്വഹി	— വയങ്ക്യതുജ്ഞാനീമഃ
തൽ മാ പിപതു	— തൽ പ്രവാചനം മാം പാലയതു
(കിഞ്ച) സൂര്യഃ വിശ്വാഃ	— സർവ്വാ ഏവോഷസഃ
ഇൽ ഉസ്രാഃ	— സ്പൃശന്നഭേതി, ഉദയം
സ്പൃച്ഛ് ഉൽ ഏതി	— പ്രാപ്തോതി
സം-ഇധാനം അഗ്നിം	
സ്വസ്തി ഈമഹേ	— ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം യാചാമഹേ

അർത്ഥം.-സത്യപരവും ദേവന്മാരുടെ ഗുണങ്ങളെ പ്രശംസി
ക്കുന്നതുമായ യാതൊരു സ്തോത്രം മനുഷ്യരായ നമുക്കറിയാമോ,
ആ സ്തോത്രം എന്നെ രക്ഷിക്കട്ടെ. പിന്നെ, സൂര്യൻ എല്ലാ ഉഷ
സ്സുകളെയുംതന്നെ സ്പർശിച്ചുകൊണ്ടാണുദിക്കുന്നത്. (അതുകൊ
ണ്ട് ഈ ഉഷഃകാലത്തിൽ ഞാൻ സ്തോത്രം പൊല്ലന്നു.) നന്നായി
ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോട് ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു.

9 അദ്വേഷോഅദ്യബഹ്വിഷസ്തരീമണി
ഗ്രാവന്നാംയോഗേമന്വസ്സായഈമഹേ
ആദിത്യാനാംശമ്ണിസ്ഥമാർണ്യസി
സ്വസ്ത്യഗ്നിംസ്ഥിയാനമീമഹേ

അന്വയം:-

അദ്യ ബഹ്വിഷഃ	
സ്തരീമണി	— അസ്മിന്നഹനിവേദ്യം ദോസ്തരണേ
മന്വഃ സാധേ	— മനനീയസ്യോജീഷ്യസ്യ ഫലസ്യ സാധകേ

സപ്ത ഹോതൃൻ	— സപ്തസങ്ഖ്യാകാൻ വഷട് കണ്ഠൻ
ഇന്ദ്രം, മിത്രം, വരുണം, ഭഗം	— ച
ദേവാൻ	— ഇതരാനപി യഷ്ടവ്യാന്ദേവാൻ
ആ സാദയ	— ഉപവേശനങ്ക്ര
(ആസാദിതാംസ്താൻ ദേവാൻ) സാതയേ ഈളേ	— ധനലാഭായ സ്തേമി
സം-ഇധാനം അഗ്നിം	
സ്വസ്തി 'ഇമഹേ	— ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം യാചാമഹേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ മഹത്തും, ദീപ്യവും, ദേവന്മാരെപ്പം ഹവ്യിക്കുന്നതുമായ യാഗത്തിൽ ഏഴുവഷട് കർത്താക്കളെയും ഇന്ദ്രനെയും മിത്രനെയും വരുണനെയും ഭഗനെയും മറ്റു യജിതൃപ്പെടേണ്ടും ദേവന്മാരെയും ഇരുത്തിയാലും. അപ്രകാരമിരുത്തപ്പെട്ട ദേവന്മാരെ ധനലാഭത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോടു് ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു.

11 തത്ത്വദിത്യാത്ത്വഗതാസർവ്വതാതയേ

വ്യധേനോയജ്ഞമവതാസഭോഷസഃ

ബൃഹസ്പതിപുഷ്ണമശ്വിനാഭഗം

സ്വസ്ത്യഗ്നിസമിധാനമീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യാ, തേ	— യേശ്വാദിരാഹുതാസ്തേ യുയം
സർവ്വതാതയേ ആ ഗത	— യജ്ഞാർത്ഥമാഗച്ഛത
സഭോഷസഃ നഃ വ്യധേ	— സങ്ഗതായുയമസ്മാകം വർദ്ധനായ
യജ്ഞം പ്രതി അവത	— ഗച്ഛത

(വയഞ്ച) ബൃഹസ്സതിം.

പുഷണം, അഗ്നിനാ, ഭഗം— ച

സം-ഇധാനം അഗ്നിം

സ്വസ്തി ഇമാഹേ — ദീപ്യമാനമഗ്നിത്വാവിനാശം
യാചാമഹേ

അത്ഥം—അല്ലയോ അഭിതിപുത്രന്മാരേ, ഞങ്ങളാൽ വിളി
കപ്പെട്ട ആ നിങ്ങൾ യജ്ഞത്തിന് പുറപ്പെട്ടാലും, പുറപ്പെട്ട
കൂടിച്ചേർന്ന നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കായി യജ്ഞത്തി
ന് വന്നാലും. ഞങ്ങൾ ബൃഹസ്സതിയോടും പുഷാവിനോടും
അഗ്നികളോടും ഭഗനോടും നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോടും
ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു

12 തന്നോദേവായച്ചതസുപ്രവാചനം

മർദ്ദിരാഭിത്യാസ്സഭർണ്ണപായം

പശ്യേതോകായതനയായജീവസേ

സ്വസ്ത്യഗ്നിംസ്ഥിയാനമിമഹേ

അന്വയം:—

ഹേ ആഭിത്യാ, ദേവാ,

സുപ്രവാചനം

— അത്യന്തം ശസ്ത്രം

സുഭരം നൃപായം

— സുസമൃദ്ധം, നൃണാം രക്ഷകം

തൽ മർദ്ദി നഃ പശ്യേ

തോകായ തനയായ

— തൽഗൃഹം പശ്യേപത്ര

പൊത്രായ ച

ജീവസേ യച്ചത

— ജീവനാത്മന്ദത്ത

സം-ഇധാനം അഗ്നിം

സ്വസ്തി ഇമാഹേ

— ദീപ്യമാനമഗ്നിമവിനാശം

യാചാമഹേ

അത്ഥം—അല്ലയോ അഭിതിപുത്രന്മാരേ, ദേവന്മാരേ, ഏറെ
വും പ്രശസ്തവും നല്ലതും — സമൃദ്ധവും മനുഷ്യരക്ഷകവുമായ
ഈ ഗൃഹം ഞങ്ങളുടെ ന — സമൃദ്ധം, പൊത്രം, ജീവി

കൊന്നായി തന്നതളിയാലും. നന്നായി ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നിയോ
 ട് ക്ഷേമം യാചിക്കുന്നു

13 വിശ്വേഷാദ്യമതതോവിശ്വതീ

വിശ്വേഷേന്ത്യാഗ്നയസ്സമീധാഃ

വിശ്വേഷോദേവാഅവസാഗമന്ത

വിശ്വമന്ത്യാദ്രവിണംവാജോഅസ്മേ

അന്വയം:-

അദ്യ വിശ്വേഷ മതതഃ,

വിശ്വേഷ ഉതീ

— സർവ്വേഷമതതഃ, സർവ്വേഷ തദ്രാദയഃ
 ഉതീത്യേ, രക്ഷണായ വേന്തു

വിശ്വേഷ അഗ്നയഃ

സം-ഇഥാഃ വേന്തു

— ആഹവനീയാദയസ്സന്ദീപ്താ
 വേന്തു

വിശ്വേഷ ദേവാഃ നഃ

— ഇന്ദ്രാദയസ്സർവ്വേഷദേവാഃ
 അസ്സാൻ

അവസാ ആ ഗമന്ത

— രക്ഷണേനാഗച്ഛന്തു

അസ്മേ വിശ്വം ദ്രവിണം

വാജഃ അസ്മ

— അസ്സാസ്യ സർവ്വം ധനമന്നഞ്ച
 വേന്തു

അർത്ഥം-ഇന്ന്, ഈ പ്രധാന യാഗദിനത്തിൽ, എല്ലാ മത
 ത്തുകളും, അവരോടു ചേർന്ന് തദ്രാദിദേവന്മാരും നമുക്കു് രക്ഷയ്ക്കാ
 യി വേിക്കട്ടെ ആഹവനീയാദികളായ എല്ലാ അഗ്നികളും ആ
 ളിക്കത്തുന്നവയാവട്ടെ ഇന്ദ്രാദികളായ എല്ലാ ദേവന്മാരും രക്ഷ
 ണത്തിനായി വന്നുചേരട്ടെ നമ്മളിലെല്ലാ ധനവുമന്നവും വേി
 ക്കട്ടെ

14 യന്മേവാസോവഥവാസാതേ
 യത്രായധോയപിപുമാത്യംഹഃ
 യോപോഗോപീഥേനയസ്യവേദ
 തേസ്യാമദേവവീതയേതുരാസഃ

വ 8

അന്വയം -

ഹേ തുരാസഃ, ദേവാസഃ, — അഭീഷ്ടപ്രദാനേ ക്ഷിപ്രാഃ,
 ദേവായുഃ.

വാജ-സാതേ യഃ

അവഥ — സന്ദഗ്രാമേയം രക്ഷഥ

യഃ ത്രായധോ — ശത്രുഃ പാലയഥ

യഃ അഹഃ അതി പിപുമാ — പാപം അതിനീയ കാമൈഃ
 പുരയഥ

യഃ വഃ ഗോപീഥേ — യുഷ്ടാകം രക്ഷണേ

യസ്യ ന വേദ — യെന്ന ജാനാതി

ദേവവീതയേ തേ സ്യാമ — യജ്ഞാത്ഥം വയഃ തേ സിദ്ध्ये
 ദേവഥ

അർത്ഥം.—അഭീഷ്ടപ്രദാനത്തിൽ വേഗമുററ ദേവന്മാരേ,
 നിങ്ങൾ യുദ്ധത്തിലേവനെ കാക്കുന്നവോ, ഏവനെ ശത്രുവിൽ
 നിന്ന് രക്ഷിക്കുന്നവോ, ഏവന് പാപം നീക്കി അഭീഷ്ടങ്ങൾ
 നിറവേറുന്നവോ, ഏവൻ നിങ്ങളുടെ രക്ഷണത്തിൽ ഭയമറി
 ന്നില്ലയോ, യജ്ഞത്തിന്നുവേണ്ടി ഞങ്ങൾ അപ്രകാരമെല്ലാമുള്ള
 വരാകാവു

വക്ത്രം-9-10-11

1 ഉഷാസാനക്താബ്ധഹതിസുപേഗ്സാ

ദ്യാവാക്ഷാമാവൽണോമിത്രോഅത്യമാ

ഇന്ദ്രംഹിരവേദമതപർവ്വതാപ

ആഭിത്യാന്യാവാപൃഥിവീഅപസഃ

അന്വയം:-

ബൃഹതീ, സുപേശസാ	— ബൃഹതൈ, മഹതൈ, സുരൂപേ
ഉഷസാനക്താ	— രാത്രിഷസൗ
ദ്യാവാക്ഷാമാ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
വരണഃ, മിത്രഃ, അര്യമാ,	— യേത്രവിഹിതാ ദേവാസ്താൻ
ഇന്ദ്രം മരുതഃ പർവ്വതാൻ	
അപഃ ആദിത്യാൻ	— ച
ദ്യാവാപൃഥിവീ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോഃ, പുനരുക്തിരാദരാത്മാ
അപഃ സ്വഃ ഹവേ	— അന്തരീക്ഷം, സർവ്വം യഷ്ടവ്യം ദേവജാതംഹവയാമി

അർത്ഥം.-മഹതികളും സന്ദരിക്കുമായ ഉഷസ്സിരവുകളെയും ദ്യാവാപൃഥിവികളെയും വരണൻ, മിത്രൻ, അര്യമാവ് എന്നിങ്ങനെ വിഹിതന്മാരായ ദേവന്മാരെയും ഇന്ദ്രനെയും മരുത്തുകളെയും പർവ്വതങ്ങളെയും ജലങ്ങളെയും ദ്യാവാപൃഥിവികളെയും (വീണ്ടും പറഞ്ഞതാദരത്തിനുവേണ്ടി) അന്തരീക്ഷത്തെയും മുഴുവൻ ദേവസമൂഹത്തെയും ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

2 ദ്യോഷ്വനഃപൃഥിവീചപ്രചേതസ

ഋതാവരീരക്ഷതാമഹസോരീഷഃ

മാദർവ്വിദത്രാനിര്യതിൻഇശത

തദ്ദേവാനാമപോഅദ്യാവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

പ്രചേതസാ, ഋത-വരി	— സുബദ്ധീ, സത്യവേതൈ
ദ്യോഃ ച പൃഥിവീ ച	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
നഃ രീഷഃ അഹസഃ	
രക്ഷതാം	— ഹിംസകാൻ പാപാച്ഛ രക്ഷതാം
(കിഞ്ച) ദേ-വിത്രോ	— കത്സിതജ്ഞാനാ
നിഃ-ഋതിഃ നഃ മാ ഇശത	— ഋത്യദേവതാസ്താകമീശ്വരീമാദ്രു

(കിഞ്ച വയം) ദേവാനാം

തൽ അവഃ — അസാധാരണം രക്ഷണം

അദ്യ വൃണീമഹേ — പ്രാർത്ഥനാമഹേ

അർത്ഥം.-സൽബുദ്ധിയുറ്റ, സത്യവതികളായ ദേവായു ഭൂവു നമ്മളെ ദ്രോഹിയിൽ നിന്നും പാപത്തിൽനിന്നും രക്ഷിക്കട്ടെ. ഭുഷുബുദ്ധിയാൽ നിര്യതി, തൃത്യദേവത, നമ്മെ കീഴടക്കാതിരി ള്ളട്ടെ. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണസംരക്ഷണം നാം ഇന്ന് പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

3 വിശ്വസ്മാനോഅഭിതിഃപാതാംഹസോ

മാതാമിത്രസ്യവരണസ്യരേവതഃ

സ്വർവ്വജേജ്യാതിരവ്യകന്നഗീമഹി

തദേവാനാമപോഅദ്യാവൃണീമഹേ

അന്വയം.-

രേവതഃ മിത്രസ്യ

വരണസ്യ — ധനവതോമ്മിത്രാവരണയോഃ

മാതാ അഭിതിഃ നഃ — ജനനീദേവ്യസ്മാൻ

വിശ്വസ്മാൽ അഹസഃ

പാതു — സർവ്വസ്മാൽ പാപാദ്രക്ഷതു

(കിഞ്ച വയം) അവ്യകം

സ്വഃ-വൽ — ബാധകരഹിതം സർവ്വം

ജ്യോതിഃ നഗീമഹി — തേജസ്സിപ്രം പ്രാപ്തമാഃ

ദേവാനാം തൽ അവഃ

അദ്യ വൃണീമഹേ — അസാധാരണം രക്ഷണം

പ്രാർത്ഥനാമഹേ

അർത്ഥം.-ധനവാന്മാരായ മിത്രവരണന്മാരുടെ അമ്മയായ അഭിതി നമ്മെ ഏല്പാ ആപത്തിൽനിന്നും രക്ഷിക്കട്ടെ. പിന്നെ, നാം അബാധകമായ അഹിംസകമായ തേജസ്സിനെ വേഗത്തിൽ പ്രാപിക്കാൻ ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ സംരക്ഷണം നാം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

4 ഗ്രാവാവദനപരക്ഷംസിസേധതു
 ദൃഷ്ടാപ്തനിര്യതിവിശ്വമത്രിണം
 ആദിത്യംശമ്നമന്താമശീമഹി
 തദ്ദേവാനാമവോഅഭ്യാവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഗ്രാവാ വദൻ	— അഭിഷവപാഷാണശ്ശബ്ദ ഓങ്കർവ്വൻ
രക്ഷാംസി അപ സേധതു	— യാഗവിഘ്നകാരിണി വിനി വാരയതു
ദൃഷ്ടാപ്തം	— ദൃഷ്ടാപ്തവേദസ്മദീയമനിഷ്ട ഞ്ചാപസേധതു
നിഃശ്ചതി.	— മൃത്യുദേവതാഞ്ചാപസേധതു
വിശ്വം അത്രിണം	— സർവ്വമനശീലം പിശാചാദി കഞ്ചാപസേധതു
(ഏവണിർവ്വിഘ്നേന നിഷ്പന്നേ യാഗേ വയം)	
ആദിത്യം, മന്താമ	— ആദിത്യാനാം, മന്താഞ്ച സംബന്ധി
ശമ്ന അശീമഹി	— സുഖം പ്രാപ്തയാമ
ദേവാനാം തൽ അവഃ	
അഭ്യാ വൃണീമഹേ	— അസാധാരണം രക്ഷണം പ്രാർത്ഥനയാമഹേ

അർത്ഥം-സോമം സംസ്തരിക്കുന്ന പിടിക്കല്ലു് ശബ്ദിച്ചു് യാഗവിഘ്നകാരികളായ രക്ഷസ്സുകളെ അകറ്റട്ടെ. ദൃഷ്ടാപ്തജന്യമായ അനിഷ്ടത്തെയുംകുറയ്ക്കട്ടെ. മൃത്യുദേവതയായ നിര്യതിയെയുംകുറയ്ക്കട്ടെ. എല്ലാം ക്ഷേപിക്കുന്ന പിശാചാദിയെയുംകുറയ്ക്കട്ടെ. അപ്രകാരം വിഘ്നമകുന്ന യാഗത്തിൽ ആദിത്യനെയും മന്താമന്താമന്തയെയും സംബന്ധിച്ച സുഖത്തെ നാം പ്രാപിക്കാവൂ. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണരക്ഷണത്തെ നാം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

5 ഏത്രോബഹിസ്സി¹തുപിന്ധതാമി²ളാ
 ബഹസ്സതിസ്സാമ³ഭിര്യകോ⁴ത്ത⁵തു
 സപ്രകേത⁶ബീവസേ⁷മന്ധി⁸മഹി
 തദ്ദേവാനാമപോ⁹ത്തദ്യാ¹⁰വ്വണീമഹേ

വ. 9

അന്വയം:-

ഇത്ര: ബഹി: ആ സീദതു	— നിഷീദതു
ഇളാ പിന്ധതാം.	— മാദ്ധ്യമികാ, സ്തനയിത്സുലക്ഷാ ബാഹ്സിഞ്ചതു
സാമഭി: പ്രക:	— സാമഭിഗ്നീയമാനം, സ്തുതിമാൻ
ബഹസ്സതി: അച്ചതു	— അസ്താന പുജയതു
(കിഞ്ച) സപ്രകേതം.	
മന്ധ	— സപ്രജ്ഞാനം മനനീയം സ്തോത്രം.
ബീവസേ ധിമഹി	— ജീവനായ നിദധിമഹി
ദേവാനാം തൽ അപ:	
അദ്യ വ്വണീമഹേ	— അസാധാരണം രക്ഷണം പ്രാത്ഥനയാമഹേ

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രൻ ദർശിരിയിൽ വന്നിരിയ്ക്കട്ടെ മാദ്ധ്യമിക
 യായ ഇടിയാകുന്ന വാക്കോടുകൂടിയ ദേവി നമ്മെ നന്നയ്ക്കട്ടെ
 (മഴപെയ്തട്ടെ) സാമങ്ങളാൽ പാടിപ്പുകഴ്ന്ന സ്തുത്യർഹനായ
 ബഹസ്സതി നമ്മെ കൊണ്ടോടെ പിന്നെ, നല്ല ജ്ഞാനത്തോട്
 കൂടിയ, ആലോചനീയാത്മമായ സ്തോത്രം, ജീവനത്തിന്നുവേ
 ണി നാം ഉണ്ടാക്കുന്നു, ധരിക്കുന്നു ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ
 രക്ഷണം നാം പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുന്നു

6 ദിവിസ്പൃഷ്ടം യജ്ഞമസ്താകമശ്വിനാ
 ജിരാധാ¹ഞ്ച²കൃണതം സുഹൃ³മിഷ്ടയേ⁴
 പ്രാചീന⁵രഗ്നിമാ⁶ഹുതം⁷ഏതേന
 തദ്ദേവാനാമപോ⁸ത്തദ്യാ⁹വ്വണീമഹേ

അനവധം:-

ഹേ അശ്വിനാ, അസ്താകം

യജ്ഞം — അശ്വിന്റെ ത്വദാമസ്താകം യാഗം

ദിവീ-സപ്തശം കൃണതം — ദിവസപ്രഷ്ഠാരം, ഗന്താരം

കരുതം

(തഥാ) ജീർത്ത്വ അധാരം — ക്ഷിപ്രം ഹിംസാരഹിതഞ്ച

കരുതം

ഇഷ്ടയേ സുതം — അഭിലഷിതസിദ്ധയേസുഖം

കരുതം

(ക്രിഞ്ച) ഘൃതേന ആ-

ഹുതം — ആഭ്യന്തരാഹുതമഗ്നിം

പ്രാചീന-രശ്മിം — ദേവാഭിമുഖാഭിരുതം

ദേവാനാം തൽ അവാഃ

അഭ്യ വൃണീമഹേ — അസാധാരണരക്ഷണം

പ്രാർത്ഥനാമഹേ

അതഥ-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ ദ്യോവിനെ സ്പർശിക്കുന്നത്, ദ്യോവിലെത്തുന്നതാക്കിയാലും വേഗവത്തും ഹിംസാരഹിതവമാക്കിയാലും. അഭീഷ്ടസിദ്ധിയ്ക്കായി സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും. നൈ ഹോമിക്കപ്പെട്ട അഗ്നിയെ ദേവന്മാർക്കഭിമുഖനാക്കിയാലും. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ രക്ഷണം നാം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു

7 ഉപഹവയേസുഹവംമാരുതങ്ഗണം

പാവകൃഷ്ണംസഖ്യായശംഭവം

രായസ്തോഷംസൗശ്രവസായധീമഹി

തദ്ദേവാനാമവോഅഭ്യോവൃണീമഹേ

അനവധം:-

സു-ഹവം, പാവകം — സ്വാഹ്വാനം, ശോധകം

ഋഷം, ശം-ഭവം — ദർശനീയം, സുഖസ്യഭാവയിതാരം

രായഃ പോഷം — ധനസ്യപോഷകം

മാരുതം ഗണം സഖ്യായ — സങ്ഘം സഖീഭാവായ്

ഉപ ഹായേ — ഉപഗത്യാഹായാമി
 (ആഗതജ്ഞം)
 സൗശ്രൂവസായ ധീമഹി — ശോഭനാനുവക്താവ ബുദ്ധൗ
 നിദധീമഹി
 ദേവാനാം തൽ അവഃ
 അദ്യ വൃണീമഹേ — അസാധാരണരക്ഷണം.
 പ്രാർത്ഥനാമഹേ -

അർത്ഥം.—എളുപ്പത്തിൽ വിളിഞ്ഞുവന്ന, എല്ലാം ശുദ്ധീകരി
 ക്കുന്ന, ദർശനീയമായ സുഖമേകുന്ന, ധനം വളർത്തുന്ന, മരുത്ഗണ
 ത്തെ, സഖ്യത്തിനായി അണങ്ങു് ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. വിളി
 കേട്ടുവന്ന മരുത്ഗണത്തെ അന്നമൊത്ത അവസ്ഥയ്ക്കായി പേരി
 സ്സിൽ ധ്യാനിക്കുന്നു. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ രക്ഷണം നാം
 പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

8 അപാപേന്ദ്രജീവധന്യഭോമഹേ
 ദേവാവ്യസ്മഹവചധാരശ്രീയം.
 സുരശ്വിസോമമിന്ദ്രിയയമീമഹി
 തദ്രേവാനാമവോഅദ്യാവൃണീമഹേ

അന്വയം:—

അപാപേന്ദ്രം — ഉദേകാനാം പാലകം.
 ജീവധന്യം — ധന്യാജീവായസ്മിന്നസൗ, തം.
 ദേവഅവ്യം — ദേവാനാത്മസ്തം.
 സ്മഹവം,
 അധാരശ്രീയം — ശോഭനസ്തുതിം, യജ്ഞശ്രീയം.
 സുരശ്വിസോമം.
 ഭോമഹേ — ശോഭനാംശ്രൂ. തം പത്നീശാലാ
 തോഹവിദ്ധാനം. പ്രതി
 പ്രാപയാമ
 (ഭൃതം. സോമം) ഇന്ദ്രിയം.
 യമീമഹി — വിദ്യം യാചാമഹേ

ദേവാനാം തൽ അവഃ

അഭ്യ വൃണീമഹേ

— അസാധാരണരക്ഷണം

പ്രാത്മയാമഹേ

അർത്ഥം.—ജലങ്ങൾക്ക് രക്ഷകനും ധന്യരായ ജീവികൾക്ക് ഇരിപ്പിടമായവനും ദേവന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നവനും നല്ല സ്തുതിയേല്ക്കുന്നവനും യജ്ഞത്തിന് ശ്രീയായവനും ഭംഗിയുള്ള രശ്മികളൊത്തവനുമായ സോമനെ പത്നീശാലയിൽ നിന്ന് നാം ഹവിഷാനത്തിലേയ്ക്കെത്തിക്കുന്നു. എത്തിക്കപ്പെട്ട സോമനോടു വിര്യം യാചിക്കുന്നു. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണരക്ഷണം നാം യാചിക്കുന്നു.

9 സനേമതൽസുസനിതാസനിത്വഭി

വ്യയഞ്ജീവാജീവപുത്രാഅനാഗസഃ

ബ്രഹ്മഭിഷോവിഷ്വഗേനോഭരേരത

തദേവാനാമവോഅഭ്യാവൃണീമഹേ

അന്വയം.—

ജീവാഃ, ജീവ-പുത്രാഃ

— ജീവന്തഃ, ജീവൽ പുത്രാശ്ച

അനാഗസഃ വയം

— അപരാധവജ്ജിതാധാനാ
കാ ലുശാ വയം

സനിത്വഭിഃ

— സംഭക്തഭിഃ പുത്രപൈത്രൈ
സ്സഹ

സു-സനിതാ തൽ സനേമ

— ശോഭനേജനേന ദേവജാതം
സംഭജേമഹി

(കിഞ്ച) ബ്രഹ്മ-ഭിഷഃ

— ബ്രാഹ്മണാനാമസമാകന്ദേ
ഷ്ഠാരഃ

വിഷ്വക് ഏനഃ ഭരേരത

— നാനാരൂപം പാപമാത്മനി
ധാരയന്തു

ദേവാനാം തൽ അവഃ

അഭ്യ വൃണീമഹേ

— അസാധാരണരക്ഷണം

പ്രാത്മയാമഹേ

അർത്ഥം:-ദീവിച്ചെന്നവൻ. ദീവിച്ചെന്ന പുത്രന്മാരൊന്നവൻ. അപാരം. ചെമ്പുത്തമ്പുരമായ യനാകപുത്രന്മാരായ, ലുഹിതരായ നമ്മൾ കൂടിച്ചേർന്ന പുത്രപുത്രന്മാരോടുകൂടി (സ്നേഹപരമായിത്തന്നെ) ശോഭനമെന്നതാൽ ദേവസ്വരൂപത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. പിന്നെ, ബ്രാഹ്മണരായ നമ്മെ ചോദിക്കുന്നവർ, (അല്ലങ്കിൽ യജ്ഞവിരോധികൾ) പലവിധത്തിലുള്ള പാപവൃത്തികളിൽ പെരട്ടെ. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ രക്ഷണം നാം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

10 യേസ്ഥമാമനോയുജ്ഞിയാസ്തേശ്രണോതന
യദോദേവാഹുർഹേതദ്യതാന
ജൈത്രംക്രതുരന്ധിരവീരപുഷ്പ
സുദ്യോധനാമപോത്യാദ്യുണീമഹേ വ. 10

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാ, യേ മനോ	— യേ യുതം മനഷ്യസ്യ യജ്ഞാഹ്വ
യജ്ഞിയാഃ സ്ഥ	ഭവഥ
തേ ശ്രണോതന	— അസ്മദേവം സ്മൃതിം ശ്രണത
(കിഞ്ച) വഃ യൽ	
ഈമഹേ	— യുഷ്മാൻ യദ്യോധാമഹേ
തൽ ജൈത്രം ക്രതു	— ജയശീലം പ്രജ്ഞാനം
രന്ധിരം, വീരവൽ	— ധനവൽ, പുത്രാദ്യുപേതം
യശഃ ദോതന	— യശശ്ചാസ്മദ്യുപ്രയച്ചത
ദേവാനാം തൽ അവഃ	
അദ്യ ധുണീമഹേ	— അസാധാരണം രക്ഷണം
	പ്രാർത്ഥനാമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദേവന്മാരെ, മനഷ്യന്റെ യജ്ഞത്തിന് ഹരായ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ സ്മൃതി കേട്ടാലും. പിന്നെ, യാതൊരു അഭീഷ്ടം നിങ്ങളോടു യാചിക്കുന്നവോ, ആ ജയാന്തകമായ പ്രജ്ഞാനവും ധനയുക്തവും പുത്രാദികളോടു ചേർന്നതുമായ യശസ്സും ഞങ്ങൾക്ക് തന്നെത്തുല്പാദിക്കുക. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ രക്ഷണം നാം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

11 മഹദ്യമഹതാമാവുണീമഹേ
 പോദേവാനാം ബൃഹതാമനർവുണാം
 യഥാവസുവീരജാതന്നശാമഹൈ
 തദ്ദേവാനാമപോഅദ്യാവുണീമഹേ

അന്വയം:-

അദ്യ മഹതാം, ബൃഹതാം — ശ്രേഷ്ഠാനാം, പ്രവൃദ്ധാനാം
 അനർവുണാം ദേവാനാം — അപ്രതിഗതാനാന്തേഷാം
 മഹൽ അവഃ ആ

വുണീമഹേ — അധികം രക്ഷണമാഭിമുഖ്യേന
 പ്രാർത്ഥനയാമഹേ

യഥാ വസു, വീര-ജാതം — ധനം, അപത്യ ജാതഞ്ച
 നശാമഹൈ — പ്രാപ്തയഥ, തഥാദേവാഃ
 കർവ്വന്തു

ദേവാനാം തൽ അവഃ

അദ്യ വുണീമഹേ — അസാധാരണം രക്ഷണം
 പ്രാർത്ഥനയാമഹേ

അർത്ഥം.-ഇന്ന് ശ്രേഷ്ഠന്മാരും പ്രവൃദ്ധന്മാരും എതിരറ്റവരുമായ ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരുടെ അധികമായ രക്ഷണത്തെ നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. എപ്രകാരമായാൽ ധനത്തെയും സന്താനസമൃദ്ധത്തെയും നാം പ്രാപിക്കുമോ അപ്രകാരം ദേവന്മാർ ചെയ്യട്ടെ, അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ രക്ഷണം നാം യാചിക്കുന്നു.

12 മഹോഅഗ്നേസ്സമിധാനസ്യശമ്ൻ
 ണ്യുനാഗാമിത്രേവൽണേസ്വസ്തയേ
 ശ്രേഷ്ഠേസ്യാമസവിതുസ്സവീമനി
 തദ്ദേവാനാമപോഅദ്യാവുണീമഹേ

അന്വയം:—

സം-ഇധാനസ്യ, മഹ:

അഗ്നേ: — സമീദ്ധ്യമാനസ്യ മഹതോഗ്നേ:

ശമ്ണി സ്യാമ — സുഖഭവേമ

(കിഞ്ചവയം) അനാഗാ: — അനാഗസ: (വചനവ്യത്യയ:) സ്യാമ

(അപിപ) ശ്രേഷ്ഠ മിത്രേ

വരുണേ — ശ്രേഷ്ഠയോർമിത്രാവരുണയോ: (ഷഷ്ട്യന്തേ സപ്തമീ)

സമീത: സമീമനി — പ്രസവേ, പ്രചോദനേ, പ്രേരണേ

സ്വസ്തയേ — അവിനാശായസ്യാമ

ദേവാനാം തൽ അവ:

അഭ്യ വൃണീമഹേ — അസാധാരണം രക്ഷണം

പ്രാതർത്ഥ്യാമഹേ

അർത്ഥം:—നന്നായിശ്ലോഭിക്കുന്ന മഹാനായ അഗ്നിയുടെ (അഗ്നിയുടേതല്ല) സുഖത്തിൽ നാം വർത്തിക്കാവൂ. പിന്നെ, നാം അപാപന്മാരാകാമൂ. ശ്രേഷ്ഠന്മാരായ മിത്രവരുണന്മാരുടെയും സമീതാവിന്റെയും പ്രചോദനത്തിൽ, പ്രേരണയിൽ ക്ഷേമത്തിനായി ഭവിക്കാമൂ. ദേവന്മാരുടെ അസാധാരണ രക്ഷണം നാം യാചിക്കുന്നു.

13 യേസവിതുസ്സത്യസവസ്യവിശ്വേ

മിത്രസ്യപ്രതേവരുണസ്യദേവാ:

തേസൗഭഗംവിരവദ്ഗോമദപ്ലോ

ധോതനഭൂവിണഞ്ചിത്രമസ്യേ

അന്വയം:—

യേ വിശ്വേ ദേവാ:

സത്യ-സവസ്യ — സത്യ പ്രസവസ്യ

സമീത: മിത്രസ്യ

വരുണസ്യ പ്രതേ — പ്രസവാഖ്യേ കർമ്മണി ഭവന്തി

(ഹേ ദേവാഃ,) തേ

സൌഭഗം

— തേ യുയം സൌഭാഗ്യം

വീര-വൽ, ഗോ-മൽ

— പുത്രാഭ്യുപേതം, ഗോയുക്തം

ചിത്രം ദ്രവിണം അപ്ഃ

— പൂജനീയസ്ഥനം, കർമ്മ ച

അസ്മേ ദധാതന

— മഹ്യം പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം:-സർവ്വന്മാരായ ദേവന്മാരേവർ സത്യപ്രേരകനായ സവിതാവിന്റെയും മിത്രന്റെയും വരണന്റെയും പ്രചോദന കർമ്മത്തിൽ ഭവിക്കുന്നുവോ, (പ്രേരണത്തിനു വിധേയരാണോ,) അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, ആ നിങ്ങൾ സൌഭാഗ്യവും, പുത്രന്മാരോടുചേർന്നതും പശുക്കളോടുകൂടിയതുമായ പുജ്യധനവും കർമ്മവും എനിക്കുണ്ടാക്കിയാലും, തന്നാലും.

14 സവിതാപശ്ചാത്താൽസവിതാപുരസ്താൽ

സവിതോത്തരാത്താൽസവിതാധരാത്താൽ

സവിതാൻസുവതുസർവ്വതാതിം

സവിതാനോരാസതാദീഘമായ്ഃ

വ. 11

അന്വയം:-

സവിതാ പശ്ചാത്താൽ

— പശ്ചിമതസ്ഥിതഃ

സവിതാ പുരസ്താൽ

— പൂർവ്വതത്ത്വസ്ഥിതഃ

സവിതാ ഉത്തരാത്താൽ

— ഉത്തരതഃ (ഉപരിഷ്ഠാൽ സ്ഥിതത്വം)

സവിതാ അധരാത്താൽ

— ഭക്ഷിണതത്ത്വം (അധരതത്ത്വം സ്ഥിതഃ)

സവിതാ നഃ

സർവ്വ-താതിം സുവതു

— അസ്മാകം സർവ്വമലിഖിതം (യൗണം) പ്രേരയതു

സവിതാ നഃ ദീഘം

ആയുഃ രാസതാം

— ബഹുകാലീനം ജീവനം ദദാതു

അന്തഃ-സ്വവിതാവു പടിഞ്ഞാറുഭാഗത്തു (പിന്നിൽ) നിന്നുകൊണ്ടും, സ്വവിതാവു കിഴക്കുഭാഗത്തു (മുമ്പിൽ) നിന്നും, സ്വവിതാവു വടക്കു (മുകളിൽ) സ്ഥിതിചെയ്യും, സ്വവിതാവു തെക്കുഭാഗത്തു (താഴെ) വരുന്നിട്ടും, നമ്മുടെ അഭിഷേകം മുഴുവൻ ഏതനിയ്ക്കട്ടെ. അല്ലെങ്കിൽ യജ്ഞത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കട്ടെ. സ്വവിതാവു നമുക്കു ദീപ്തായുസ്സു തന്നതല്ലട്ടെ. (സ്വവിതാവു എന്ന പദത്തിന്റെ വീണ്ടുംവീണ്ടുമുള്ള ആവർത്തനം ആദരത്തിനു വേണ്ടി.)

വക്ത്രം-12-13 സൗര്യ അഭിതപാഃ ജ്വലിഃ, മഗതി ത്രിഷ്ട ഭൗ ഹരസി സൂര്യോ ദേവതാ.

1 നമോമിത്രസ്യവരണസ്യചക്ഷസേ

ഹോദേവായതദൃതംസപര്യത

ദൂരേദൃശേദേവജാതായകേതവേ

ദിവസപുത്രായസൂര്യായഗംസത

അന്വയം:-

(ഹേ ജ്വലിജഃ, യായം)

മിത്രസ്യ വരണസ്യ

ചക്ഷസേ

— ദൃശേ

ഹോ ദേവായ

— ഹമതേ ദ്യോതമാനായ

ദൂരേ-ദൃശേ

— ദൂരേ സന്നമപിപശ്യതേ

ദേവ-ജാതായ

— ദേവേഷു പ്രാദുർഭൂതായ

കേതവേ

— വിശ്വസ്യ പ്രജ്ഞാപകായ

ദിവഃ പുത്രായ സൂര്യായ

നമഃ

— പുത്രഭൂതായ സൂര്യായ നമഃ

കൃതാ

തൽ ജ്വതം

— വിഹിതം യാഗാദിലക്ഷണ

ഓക്തം

സപര്യത, ഗംസത

— പൂജയത, സ്തുതിഓക്രന്ത

അർത്ഥം—ഋത്വികർക്കളേ, നിങ്ങൾ മിത്രന്റെയും വരണന്റെയും ദ്രോപാപായി മഹാനായി പ്രകാശിക്കുന്നവനായി, അകലെയൊന്നെങ്കിലും ദൃശ്യനായി, ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ജനം പൂണ്ടവനായി, എല്ലാറ്റിനെയുമറിയിക്കുന്നവനായി, ദ്രോവിന്റെ പുത്രഭൂതനായ സൂര്യനായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം ചെയ്ത്, അവിടേയ്ക്കു ഹിതമായ യാഗാദികർമ്മത്താൽ പൂജിക്കുക, അവിടുത്തെ സ്തുതിചൊല്ലുക.

2 സാമാസത്യാകതിഃപരിപാതുവിശ്വതോ
 ദ്യാവാചയത്രതനന്നഹാനിച
 വിശ്വമന്യന്നിവിശതേയദേജതി
 വിശ്വാഹാപോവിശ്വാഹോദേതിസൂര്യഃ

അന്വയം:—

(യയാസത്യാകത്യാ) യത്ര

ദ്യാവാ ച	— യന്മീന്ദേശേ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
അഹാനി ച തതനൻ	— അഹാനിരാത്രയശ്ചാതനൻ
(തത്ര) വിശ്വം അന്യൽ	
നി വിശതേ	— സർവ്വം ഭൂതജാതം വിശ്രാമ്യതി
യൽ ഏജതി	— ഏതൽ ഭൂതജാതങ്ക്വതേ
വിശ്വാഹാ ആപഃ	— സർവ്വദോദകാനിസ്യന്തേ
വിശ്വാഹാ സൂര്യഃ ഉൽ	
ഏതി	— സചോദേതി
സാ സത്യ-ഉക്തിഃ മാ	— സത്യവചനം മാം
വിശ്വതഃ പരി പാതു	— സർവ്വതഃ പരിരക്ഷതു

അർത്ഥം—യാതൊരു സത്യാകതികൊണ്ടാണോ ഇവിടെ ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ അഹോരാത്രങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്, എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും ഇവിടെ വിശ്രമിക്കുന്നത്, ആ ഭൂതജാതങ്ങൾ ചലിക്കുന്നത്, എപ്പോഴും ജലങ്ങളൊഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്, എന്നും സൂര്യനഭിക്കുന്നത്, ആ സത്യാകതി എന്നെ എല്ലാഭാഗത്തുനിന്നും രക്ഷിക്കട്ടെ.

3 നതേ¹അദേ²വാ³പ്രദി⁴പോ⁵നി⁶വാ⁷സതേ⁸
 യദേ⁹തശേ¹⁰ഭീ¹¹പത¹²രൈ¹³ര¹⁴മ¹⁵ര്യ¹⁶സി¹⁷
 പ്രാ¹⁸ചീ¹⁹ന²⁰തന്യ²¹ദ²²വ²³ത്²⁴തേ²⁵രജ²⁶
 ഉദ²⁷ന്യേ²⁸ന²⁹ജ്യോ³⁰തി³¹ഷാ³²യാ³³സി³⁴സൃ³⁵ത്യ

അന്വയം:-

ഹേ സൃത്യ, യൽ	— യദാത്വം
പതരൈഃ ഏതശേഭീ:	— ഗമനശീലൈരശൈഃ
രമര്യസി	— രഥം യോക്തൃത്വം കാമയസേ
(യദാ) പ്രാചീനം അന്യൽ	
രജഃ അനു വർത്തതേ	— ത്വദീയഞ്ജ്യോതിരുദകമനു വർത്തതേ
(യദാ) അന്യേന	
ജ്യോതിഷാ ഉൽ യാസി	— തേനതേജസോദേഷി
തേ പ്ര-ദിവ:	— തവസമീപേ പ്രതാപം, പുരാതനം
(കശ്ചിത്) അദേവഃ ന	
നി വാസതേ	— ന നിവസതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സൃത്യ, അവിടുന്ന് ഗമനശീലങ്ങളായ കതിരുകളെ, എപ്പോൾ തേരിനു പുട്ടുവാണാഗ്രഹിക്കുന്നുവോ, എപ്പോഴവിടുത്തെ പഴയ തേജസ്സ് ജലത്തെ (മേഘത്തെ) അനു വർത്തിക്കുന്നുവോ, എപ്പോൾ വേറെ തേജസ്സുകൊണ്ടവിടുങ്ങി കുന്നുവോ, അപ്പോഴൊന്നും അവിടുത്തെ സമീപത്തിൽ ഒരു സ രണം (വഴിമുടക്കി) വന്നു നില്ക്കുന്നില്ല. (അദേവൻ എന്ന പദത്തിന് പ്രകാശിക്കാത്തവൻ എന്നർത്ഥം. സൃത്യന്റെ മുമ്പിൽ പ്രകാശിക്കാത്തതൊന്നുമില്ല.)

4 യേ¹ന²സൃ³ത്യ⁴ജ്യോ⁵തി⁶ഷാ⁷ബാ⁸ധാ⁹സേ¹⁰തമോ¹¹
 ജഗ¹²ച്ഛ¹³വി¹⁴ശ്ച¹⁵മു¹⁶ദി¹⁷യ¹⁸ഷി¹⁹ഭാ²⁰ന്താ²¹
 തേ²²നാ²³സൃ²⁴ചി²⁵ശ്ചാ²⁶മ²⁷നി²⁸രാ²⁹മ³⁰നാ³¹ഹു³²തി³³
 മ³⁴പാ³⁵മീ³⁶വാ³⁷മ³⁸പ³⁹ദൃ⁴⁰ഷ⁴¹പ⁴²പ്യ⁴³സൃ⁴⁴വ

അമ്പയം:-

ഹേ സൂര്യ, യേന	
ജ്യോതിഷാ	— തേജസാ ത്വം
തമഃ ബാധസേ	— അന്ധകാരന്നിവാദയസി
(യേന) ച ഭാനനാ വിശ്വം	
ജഗൽ	— തേജസാ സർവ്വഞ്ജങ്ഗമം
ഉൽ-ഇയഷി	— ഉദ്രമയസി
തേന അസ്തൽ	— തേനജ്യോതിഷാസൃത്തഃ
വിശ്വാം അനിരാം	— സർവ്വമന്നാഭാവം
അനാഹുതിം	— അഹോരം, അയജ്ഞശീലം
അമീവാം അപ സുവ	— രോഗജാതഞ്ചാപഗമയ
ദുഃസ്വപ്നം അപ	— ദുസ്വപ്നപ്രവേമനിഷ്ഠഞ്ചാപഗമയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യ, യാതൊരു തേജസ്സുകൊണ്ടുവിട്ടു ന്നു് ഇരുട്ടകററുന്നവോ, യാതൊരു തേജസ്സുകൊണ്ടു് ജങ്ഗമങ്ങളെ മുഴുവൻ (മനുഷ്യമൃഗപക്ഷാദികളെ മുഴുവൻ) രമിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ ജ്യോതിസ്സുകൊണ്ടു് ഞങ്ങളിലുള്ള ദാരിദ്ര്യവും അകർമ്മണ്യതയും (കമ്മവിമുഖമായ ആലസ്യവും) രോഗസമുഹവുമകറ്റിയാലും. ദുസ്വപ്നഫലങ്ങളായ അനിഷ്ടങ്ങളെയുമകറ്റിയാലും.

5 വിശ്വസ്യഹിപ്രേഷിതോരക്ഷസിവൃത

മഹേന്ദ്രയന്നച്ഛർസിസ്വധാഅൻ

യദഭ്യത്യാസുര്യോപബ്രവാമഹൈ

തന്നോദേവാഅൻമംസീരതക്രതുഃ

അമ്പയം:-

ഹേ സൂര്യ, പ്ര-ഇഷിതഃ	— പ്രേരിതസ്ത്വം
അഹേന്ദ്രയൻ	— അക്രമ്യൻ
വിശ്വസ്യ വൃതം	
രക്ഷസി ഹി	— സർവ്വസ്യ യജമാനസ്യ കർമ്മ, യജ്ഞധംസകേഭ്യഃ പാലയസി
സ്വധാഃ അന	— ഹവിഷ്യന്യസ്യ

ഉൽ-പരസി	— പ്രാതഹോമേനിവൃത്തേസതി പശ്ചാദന്തഗച്ഛസി
യൽ അഭ്യ ത്വാ	— യദാസ്മിന്നഹനിത്വാം
ഉപ-ബ്രവാമഹൈ	— ഉപബ്രൂവേ, തദാ
നഃ തം കൃതം	— അസ്മാകന്തേ കർമ്മ
ദേവാഃ അൻ മംസീരത	— ഇത്യാദയോനമന്യന്താം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യ, (സൂര്യോദികളെക്കൊണ്ട് പ്രസാദിച്ചു) പ്രേരിതനായ അവിടുന്ന് ക്രോധരഹിതനായി, പ്രസന്നനായി, എല്ലാ യജമാനന്മാരുടെയും കർമ്മത്തെ, യജ്ഞവിപ്ലവകാരികളിൽനിന്ന് രക്ഷിക്കണവല്ലോ. അവിടുന്ന് പ്രഭാതരഹോരത്തിലെ ഹവിസ്സുകൾ സ്വീകരിച്ച് മേൽപ്പോട്ടയനുപോകുന്നു. ഇന്ന് ഞങ്ങളുവിടുത്തെ സൂതിക്കുമ്പോൾ, ഞങ്ങളുടെ ആ കർമ്മത്തെ ഇത്യാദിവേന്മാരഭിനന്ദിക്കട്ടെ.

6 തന്നോദ്യോവാപൃഥിവീതന്നആപ

ഇദ്രുഗ്ദ്ധണ്വന്തമതോഹവംവചഃ

മാശുനേഭ്രമസൂര്യസ്യസന്ദൃശഃ

ഭദ്രഞ്ജീവന്തോജരണാമഗ്നീമഹി

വ. 12

അന്വയം.-

ദ്യോവാപൃഥിവീ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ആപഃ, ഇന്ദ്രഃ, മരുതഃ,	— ച
നഃ തം ഹവഃ	— ആഹ്വാനം
നഃ തൽ വചഃ കൃണ്വന്ത	— സൂതിരൂപം വാക്യമാകണമെന്നു
(വയം) സൂര്യസ്യ	
സം-ദൃശി	— സന്ദർശനേസതി
ശുനേ മാ ഭ്രമ	— പ്രവൃദ്ധായ ദിവായമൈവ ഭവേമ
ജീവന്തഃ ഭദ്രം	— ചിരം പ്രാണാൻ ധാരയന്തഃ കല്യാണം
ജരണം അഗ്നീമഹി	— ദ്വിചന്ദ്രമരത്നഞ്ച പ്രാപ്തയാ

അത്ഥം-ഓവാപ്യമിവികളും അപ്പകളും (ജലങ്ങളും) ഇത്ര നം മരുത്തുകളും നമ്മുടെ വിളിയും സ്തുതിരൂപമായ, വാക്കും കേൾക്കട്ടെ. സൂര്യന്റെ സന്ദർശനത്തിൽ, സൂര്യനെ നമ്മൾ ദർശിക്കുന്നിടത്തോളം കാലം (ജീവിതാന്തംവരെ) വലുതായ ദുഃഖത്തിന് നാം ഇരയാകാതിരിക്കട്ടെ. ചിരംജീവികളായി നമ്മൾ സുഖകരമായ വാല്യകൃപും അമരത്വവും പ്രാപിക്കാവൂ.

7 വിശ്വാഹാത്യാസ്മനസസ്സപക്ഷസഃ

പ്രജാവന്തോഅനമീവാഅനാഗസഃ

ഉദ്യന്തത്യാമിത്രമഹോദിവേദിവേ

ജ്യോഗ്ജീവാഃപ്രതിപശ്യേമസൂര്യ

അന്വയം:-

ഹേ സൂര്യ, ത്യാ സ്മനസഃ

— ത്യാം പ്രീതിയുക്തമനസ്സാഃ

സപക്ഷസഃ, പ്രജാ-

വന്തഃ

— സദർശാഃ, പുത്രാദ്യുപേതാഃ

അനമീവാഃ, അനാഗസഃ

— രോഗരഹിതാഃ, അപരാധ വർജിതാഃ

(വയം) വിശ്വാഹാ

— സർവ്വദായജേമ

ഹേ മിത്ര-മഹഃ, ദിവേ-

ദിവേ

— മിത്രാണാം പുജയിതഃ, പ്രതിദിനം

ഉൽ-യന്തം ത്യാ

— ഉദയം പ്രാപ്തവന്തം ത്യാം

ജ്യോക് ജീവാഃ പ്രതി

പശ്യേമ

— ചിരഞ്ജീവന്തോവയം, പ്രതിദിനം പശ്യേമ

അത്ഥം-അല്ലയോ സൂര്യ, സന്മനസ്സോടും, സന്തുഷ്ടിയോടും കൂടിയവരും നല്ല കാഴ്ചയൊത്തവരും സന്താനയുക്തന്മാരും രോഗരഹിതന്മാരും അപരാധ (പാപ) വർജിതരായ ഞങ്ങൾ ഏപ്പോഴുവീടണെപ്പുജിക്കാവൂ. അല്ലയോ മഹാനഗ്രഹമല്ലാ,

ദിവസത്തോറുമുദിക്കുന്ന അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ ചിരഞ്ജീവികളായി ദിവസംതോറും കാണാറു

8 മഹിജ്യോതിർബ്ബിഭൂതന്മാവിചക്ഷണ

ഭാസ്വന്തഞ്ചക്ഷുഷേപക്ഷുഷേമയഃ

ആരോഹന്തഃ ബൃഹതഃ പാദസുസ്ഥി

വയഞ്ജീവാഃ പ്രതിപശ്യേമസൂര്യ

അന്വയം:-

മഹവിചക്ഷണ, സൂര്യ, — വിഭൂഷസ്സൂര്യ,

മഹി ജ്യോതിഃ ബിഭൃതം — മഹത്തേജോധാരയന്തം.

ഭാസ്വന്തം — ദീപ്തിമന്തം.

ചക്ഷുഷേ ചക്ഷുഷേ മയഃ — സർവ്വേഷാശ്ചാപ്സുണാഞ്ച
ക്ഷുഷേ സുഖകരഃ

ബൃഹതഃ പാദസഃ പരി — മഹത്തോ ബലവന്തഃ,
സമുദ്രസ്യോപരി

ആരോഹന്തഃ ത്വാ — ആരോഹമാണ് ത്വാ.

ജീവാഃ വയഃ പ്രതി
പശ്യേമ — ചിരഞ്ജീവന്തോ വയഃ
പ്രതിദിനം പശ്യേമ

അർത്ഥം.- അല്പമോ സർവ്വഭൂതാവായ സൂര്യ, മഹത്തായ തേജസ്സു ധരിക്കുന്നവനും സ്വയം പ്രകാശവാനും എല്ലാവരുടെയും ദൃഷ്ടികൾക്കു് സുഖകരനും മഹാബലവത്തായ സമുദ്രത്തിന്റെ മുകളിൽ കയറിവരുന്നവനുമായ അവിടുത്തെ ചിരം ജീവികളായി ഞങ്ങൾ ദിവസംതോറും കാണാറു.

9 യസ്യതേവിശ്വാഭവന്നാനികേതുനാ

പ്രചേരന്തേനീചവിശന്തേ അക്തൃഭിഃ

അന്നാഗ്രാസ്തേനഹരികേശസൂര്യാ

ഹ്നാഹ്നാമനാവസ്യസാവസ്യസോഭിഹി

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-കേശ, സൂര്യ, — ഹരിതവണ്ണകേശ, സൂര്യ,
യസ്യ തേ കേതുനാ — തവപ്രജ്ഞാനേന
വിശ്വാ ഭവന്നാനി പ്ര ച
ഈരതേ — സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
പ്രകഞ്ചേണ ഗച്ഛന്തി

അകുതു-ഭിഃ നി
വിശന്തേ ച — രാത്രിഭിർവ്വിശ്രാമ്യന്തി ച,
സ്വപന്തി ച

(സത്വം) നഃ
അനാഗാഃ-ത്വേന — അസ്മാകമപരാധവർജ്ജിതത്വേന
വസ്യസാ-വസ്യസാ
അഹ്നാ-അഹ്നാ — വസുമത്തരേണ തേന തേന
ദിവസേന
ഉൽ ഇഹി — ഉൽഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഹരിതവണ്ണകേശനായ സൂര്യ, യാതൊരവിടുത്തെ പ്രജ്ഞാനം (പ്രചോദനം) കൊണ്ട് എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും മുറയ്ക്കു ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുവോ, രാത്രികളിൽ വിശ്രമിച്ചുറങ്ങുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു നിരപരാധിത്വത്തോടുകൂടി (അപാപത്വത്തോടുകൂടി)യ, ധാരാളം ധനവത്വത്തോടുകൂടി (ഐശ്വര്യവൃദ്ധിയോടുകൂടി)യ ഓരോ ദിവസത്തോടുകൂടി ഉദിച്ചുയന്നു വന്നാലും.

10 ശന്നോവേചക്ഷസാശന്നോഅഹ്നാ
ശംഭാനനാശംഹിമാശഞ്ഘ്യണ്ണേൻ
യഥാശമധ്വജൈരമസ്യുരോണേ
തൽസൂര്യഭൂവിണന്ധേഹിചിത്രം.

അന്വയം:-

ഹേ സൂര്യ, ചക്ഷസാ നഃ — ത്വം തേജസാസ്വാകം
ശം ഭവ — സുഖകരോ ഭവ
അഹ്നാ നഃ ശം — ദിവസേനചാസ്മാകം സുഖകരോഭവ

ഭാനനാ ശഃ	— രശ്മിനാ സുഖകരോഭവ
ഹിമാ ശഃ	— ശൈത്യേന ച സുഖകരോഭവ
ഋണേന ശഃ	— ഔഷ്ണേന ച സുഖകരോഭവ
യഥാ (നഃ) അധൻ ശഃ	— അസ്മാകമധാനി സുഖം ഭവതി
ഭരോണേ ശഃ അസൽ	— ഗൃഹേ സുഖം ഭവതി
തൽ ചിത്രം ഭൂവിണം	
ധേഹി	— പുഷ്കനീയന്ധനമസ്മദ്ഭ്യം പ്രയച്ച

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സൂര്യ, അവിടുന്ന് തേജസ്സുകൊണ്ട് ഞങ്ങൾക്ക് സുഖകരമായി ഭവിച്ചാലും ദിവസംകൊണ്ട് ഞങ്ങൾക്ക് സുഖകരമായി ഭവിച്ചാലും രശ്മികൊണ്ട് സുഖകരമായി ഭവിച്ചാലും തണുപ്പുകൊണ്ട് സുഖകരമായി ഭവിച്ചാലും ചൂടുകൊണ്ട് സുഖകരമായി ഭവിച്ചാലും എപ്രകാരമായാൽ ഞങ്ങൾക്ക് മാഗ്ഗത്തിൽ സുഖം ഭവിയ്ക്കുമോ, ഗൃഹത്തിൽ സുഖമുണ്ടാകുമോ, ആ വിധത്തിൽ ഏറ്റവും പുഷ്കനീയമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു നല്കിയാലും (ശീതാതപാദികൾ ബാധിജ്ഞാത്ത സുഖത്തെ, ആത്മവൃത്തിയെയാണിവിടെ ധനമെന്ന പദംകൊണ്ടു വിവക്ഷിക്കുന്നത്)

11 അസ്താകന്ദേവാമുയോയജന്മനേ

ഗന്ധയച്ഛതലിപദേപതുഷ്ടദേ

അദൽപിബ്ബദജയമാനമാശിത

തദസ്മേശംയോരരപോദധാതന

അന്വയം:—

ഹേ ദേവാ,	— സൂര്യേണാനജ്ഞാതായായം
അസ്താകം ദി-പദേ,	
ചതുപദേ	— നേഷ്യാത്മകായ, പശ്യാത്മകായ
ഉയോയ ജന്മനേ	— ലിവിധായ ഭൂതജാതായ
ഗന്ധയച്ഛത	— സുഖം ഭവത
(യഥാസ്മൽപത്രാദികം)	
അദൽ പിബ്ബ	— ക്ഷേണീയം ക്ഷേയൽ, പാനീയം
	പിബ്ബ

ഊജയമാനം ആശിതം — ബലവന്തമിവാത്മാനമാർത്ത്യം
സുഹിതം വേതി

(തഥാ) അസ്മേ തൽ
ശം യോഃ — അസ്മാകം രോഗശാന്തിനിമി
ത്തം സുഖം, വിഷയയോഗനിമി
ത്തം സുഖഞ്ച

അരപഃ ദധാതന — അപാപത്വഞ്ച പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, സുര്യാനന്ദത്തോതന്മാരായ നി
ങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ ഇടയിലെ ഇതുകാലികൾക്കും നാൽകാലികൾ
ക്കും, രണ്ടുവിധം ഭൂതജാതങ്ങൾക്കും സുഖം തന്നാലും. ഏപ്രകാരം,
മായാൽ ഞങ്ങളുടെ സന്തതികൾ ക്ഷേപിക്കേണ്ടതു ക്ഷേപിച്ചു കടി
ക്കേണ്ടതു കടിച്ചു ബലവാനെപ്പോലെ സ്വയം വേലിച്ചു സുഹി
തമനുഭവിക്കുമോ, ആ വിധത്തിൽ അനിഷ്ടശാന്തിയും ഇഷ്ടപ്രാ
പ്തിയും അപാപത്വവും തന്നതളിയാലും.

12 യദോദേവാശ്ചക്രമജിഹ്വയാഗുത

മനസോവാപ്രയുതീദേവഹേളനം

അരാവായോനോഅഭിദൃച്ഛുന്നായതേ

തസ്മിന്നഭേനോവസവോനിയേതന

വ. 13

അന്വയം:-

ഹേ വസവഃ ദേവാഃ വഃ — വാസയിതാരോ ദേവാഃ,
യുഷ്മാകം

(വയം) ജിഹ്വയാ മനസഃ
പ്ര-യുതീ — വാചാമനസഃ പ്രയുക്ത്യാ,
പ്രയോഗേണ

ഗുത ദേവഹേളനം — മഹദ്ദേവക്രോധനം

യൽ (ഏതഃ) ചക്രമ — യൽപാപമാകാർഷ്ട്യം

യഃ നഃ അഭി അരാവാ — അസ്മച്ഛത്രസ്മാൻ പ്രീതി
ഗമനവാൻ ഭൂതാ

ദൃച്ഛുന്നായതേ വാ — പാപാദ്യാചാരതി, അസ്മാനഭേ
ദതി വാ

തസ്മിൻ തൽ ഏന
നി യേതന

— അസ്മകുപ്യത്രേ അസ്മാഭിക്രതം
പാപം സൂര്യസ്യാജ്ഞയാ
നിയത്ത

അർത്ഥം:—എല്ലാവരെയും അതാതിടത്തു നില്ക്കുന്ന ദേവന്മാരേ,
നിങ്ങൾക്ക് ഞങ്ങൾ വാക്കുകൊണ്ടും മനഃപ്രവർത്തനംകൊണ്ടും
യാതൊരു വലുതായ, പ്രകോപനപരമായ പാപം ചെയ്തിട്ടു
ണ്ടോ, ആ പാപം യാതൊരു ശത്രു ഞങ്ങൾക്കെതിരെവെന്ന് ഉപ
ദ്രവിക്കുകയോ ഉദ്ദോഷിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നുവോ, ആ ശത്രുവി
ങ്കൽ സൂര്യാജ്ഞപ്രകാരമണച്ചാലും. (ഇവിടെ ശത്രു ആന്തരശത്രു
വാകാൻ വിരോധമില്ല. ദുഷ്ടനായതേ എന്നതിന്ന് ഉദ്ദോഷത്തി
എന്നുകൂടി വികല്പാരം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്ന് കാമാദികളാ
വാം ഈ ശത്രുക്കളെന്നു വരുന്നു.)

വക്ത്രം-14 ലുശഃ ഭൃഷിഃ ജഗതിച്ചന്ദ്രഃ മുഷ്ടവാനിത്രോ ദേവതാ.

1 അസ്മിന്നുത്രപൃഥ്വസുതൗയശ്ശ്വസ്വതി
ശിമീവതിക്രന്സിപ്രാവ്സാതയേ
യത്രഗോഷാതാഗൃഷിതേഷ്വാഭിഷ്വ
വിഷ്വഭപേന്തിഭിദ്യവോന്തുഷാഹ്യേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യത്ര ഗോ-

സാതാ

— ഗോസാതൗ, ലബ്ധ പശുക്കേ

ഏ-സഹ്യേ

— ഏണാമഭിലാപുകേ സന്ഗ്രാമേ

ഖാഭിഷ്വ

— പരസ്സരഖാഭകേഷ്വയോദ്ധ്യഷ്വ

ഗൃഷിതേഷ്വ ഭിദ്യവഃ

വിഷ്വഭ പേന്തി

— ഗൃഷ്വേഷ്വാന്യധാനി സർവ്വതഃ
പേന്തി

യശ്ശ്വസ്വതി ശിമീ-വതി

— കീർത്തിമതി പരസ്സര പ്രഹാര
കർമ്മവതി

അസ്തിൻ പൃഥ്വീസുതേ

ക്രന്ദസി

— സങ്ഗ്രാമേതപം സിംഹനാദങ്ക്
കരോഷി

സാതയേ നഃ പ്ര അവ

— ധനലാഭായാസ്മാൻ പ്രരക്ഷസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരിടത്തു പശുപ്പിടുത്തത്തിന്നുവേണ്ടി മനുഷ്യരെ കീഴടക്കുന്ന യുദ്ധത്തിൽ, അന്യോന്യം തിന്നുന്ന കൂസലർ യോദ്ധാക്കളിൽ ആയുധങ്ങളെമ്പാടും പറക്കുന്നുവോ, യശസ്സറതും പരസ്പരം പ്രഹരിക്കുന്നതുമായ ആ പോരിൽ അവിടുന്ന് സിംഹനാദം മുഴക്കുന്നു. ധനലാഭത്തിന്നുവേണ്ടി ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്നു.

2 സന്ദക്ഷമന്തം സദനേ വ്യർണ്ണഹി

ഗോഅണ്ണസം രയിമിരൂശ്രവായും

സ്യാമന്തേ ജയതശ്ശക്രമേദിനോ

യഥാവയമഗൃസീതഭസോക്തധി

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, സ:

നഃ സദനേ ക്ഷമന്തം

ഗോ-അണ്ണസം

— സർവ്വാനുഗ്രാഹകന്യപം

— അസ്മാകങ്ഗുഹേന്നവന്തം

— ഗാവഃ അണ്ണഃ, ഉദകമിവ പ്രവൃദ്ധാ യസ്മിൻ, തം

ശ്രവായും രയിം വി

ഉർണ്ണഹി

— ശ്രവണീയന്ധനം വിവിധ മാർഗ്ഗായ

(കിഞ്ച) ഹേ വസോ,

ശക്ര,

(ശത്രും) ജയതഃ രേ

മേദിനഃ സ്യാമ

(കിംബല്യക്ത്യാ?) യഥാ

ഉഗൃസി

തൽ കൃധി

— വാസക, ശക്രേന്ദ്ര,

— തവപ്രസാദാഭയം

— മേദസാ ബലവന്തോഭേമ

— യൽ കാമയാമഹേ

— തൽസർവ്വഭക്ത

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏവരെയുമനുഗ്രഹിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെഗൃഹത്തെ അന്നവത്തും വെള്ളംപോലെ ധാരാളം പശുക്കളുള്ളതും കേരപിപ്പെടേണ്ടതുമായ ധനംകൊണ്ടു മുടിയാലും. ഏവരെയുമതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്ന ഗൗതമനായ ഇന്ദ്ര, ശത്രുവിനെ ജയിക്കുന്ന അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ ഞങ്ങൾ മേന്മയ്ക്കുകൊണ്ടു ബലവാന്മാരാകാവൂ. ഏന്തിന്നധികം? ഞങ്ങളാഗ്രഹിക്കുന്നതു മുഴുവൻ ചെയ്യുന്നതാലും.

3 യോനോദാസആര്യോവാപുരുഷ്യതാ
ദേവഇന്ദ്രയുധയേചികേതതി
അസ്മാഭിഷേസുസ്ഥഹാസ്സതുശത്രുവ
സ്ത്വയാവയന്നാൻവന്യാമസങ്ഗമേ

അന്വയം:—

ഹേ പുരുഷ്യത, ഇന്ദ്ര, — ബഹുസ്വതേന്ദ്ര,
യഃ ദാസഃ അസുഃ വാ — ശുഭ്രഃ, കർമ്മകരഃ, ത്രൈവർണ്ണി
കോവാ
അദേവഃ — ദേവാദന്യഃ, അസുരോവാ
നഃ യുധയേ ചികേതതി — യുദ്ധായജാനാതി
(തേസഭിഷേ) ശത്രുവഃ തേ — നവപ്രസാദാൽ
അസ്മാഭിഃ സു-സ്ഥാഃ
സതു — സ്വഭിഷോദ്ധതു
(കിഞ്ച) വയം സ്വയാ — സഹായേന
നാൻ സ-ഗമേ വന്യാമ — സങ്ഗ്രാമേഹമന്യാമ

അർത്ഥം—വളരെപ്പോൾ സ്മരിക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര, ഏതു ദാസനോ, (ശുഭ്രനോ) ആര്യനോ, (ബ്രഹ്മക്ഷത്രവൈശ്യകുലങ്ങളിൽ പെട്ടവനോ) അസുരനോ, ഞങ്ങളോടു യുദ്ധത്തിന്നു നിന്നമ്മുഖം, ആ ഗതുകാളെല്ലാം അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ എളുപ്പത്തിൽ തോല്പിക്കപ്പെട്ടവരാവട്ടെ പിന്നെ, ഞങ്ങൾ അവിടുനാകുന്ന സഹായനോടുകൂടി അവരെ യുദ്ധത്തിൽ കൊല്ലാവൂ. (ഇവിടെ ദാസപദഭാഷിന്നു രാക്ഷസനെന്നേ അർത്ഥമെടുക്കേണ്ട

ഇള്ള. ശുഭ്രനെന്ന അർത്ഥം ആ പദത്തിന്നു എവിടെയും കാണുന്നില്ല. ആര്യന്മാർ ശുഭ്രരടക്കമുള്ള ചതുർവൃണ്ണങ്ങളാണു്.)

4 യോദശ്രേണീഹവ്യോയശ്ചഭൂരിഭി

ന്യോഅഭീകേവരിവോവിന്യുഷാഹേയ

തംപിഖാദേസസ്തിമദ്യശ്രുതന്നർ

മർച്ചാഞ്ചമിത്രമവസേകരാമഹേ

അന്വയം:-

ഈ-സഹേയ, വി-ഖാദേ

അഭീകേ യ:

— നൃണാമഭീഭാവുകേ, വിശേഷേണീ
ക്ഷേകേ സഞ്ഗ്രാമേ
യോഹ്യാതവ്യ:

വരിവ:-വിൽ യ:

— ധനസ്യ ലംഭകോയ ഇന്ദ്ര:

ദശ്രേഭി: ഹവ്യ:

— സ്വല്ലെഹ്യാതവ്യ:

യ: ച ഭൂരി-ഭി:

— ബഹുഭീഹ്യാതവ്യ:

തം സസ്തിം, ശ്രുതം, നരം

— ശൂപിം, വിഖ്യാതം, നേതാരം

ഇന്ദ്രം അദ്യ അവസേ

— അസ്മിൻ ദിവസേ രക്ഷണായ

അർച്ചാഞ്ചം കരാമഹേ

— അസ്മദജിമുഖങ്ക്യം:

അർത്ഥം:-മനുഷ്യരെക്കൊണ്ടു് ജയിക്കുന്നതും വിരോധികൾ പരസ്പരം തിന്നുന്നതുമായ യുദ്ധത്തിൽ ആർ വിജയിക്കപ്പെടാവുന്നവനോ ധനം നേടിത്തരുന്ന ആർ അല്പസംഖ്യന്മാരാലും അധിക സംഖ്യന്മാരാലും (ഒരുപോലെ) വിജയിക്കപ്പെടാവുന്നവനാണോ, ശൂദ്ധനും പ്രഖ്യാതനും നേതാവുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ നമിക്കേമെന്നാക്കുക. (ദശ്രേഭി: ഭൂരിഭി: എന്നതിൽ സ്വല്പം ഹവിസ്സതികളാലും ധാരാളം ഹവിസ്സതികളാലും വിജയിക്കപ്പെടാവുന്നവനെന്നും അർത്ഥം.)

5 സ്വപുജംഹിതാമഹിതശുശ്രൂവാ

നാനദംസ്തപ്രയോദനം.

പ്രമുഖസ്വപരികഥ്സാദിഹാഗ്ഹി

കിമുത്വാവാൻമുഷ്ടയോർബുദ്ധആസതേ

വ. 14

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷഭേ, ഇന്ദ്ര,	— കാമാനാം വഷകേന്ദ്ര
സ്വപുജം, അനന്ദം.	— സ്വയമേവ മോത്താരം, അനപേക്ഷിതഫലാനുഭവാനം
രസ്യം-ചോദനം.	— രാധകസ്യ പ്രേരകം
ത്വം അഹി. ശുശ്രൂവ ഹി (യസ്മാത്തസ്മാത്)	— ലുഗോഹമശ്രോഷം ഹി
പ്രമുഖസ്വ	— വഗ്രീശതേനാഭ്യയോർബുദ്ധമാത്താനം. ബന്ധനാദിമുഖ്യ
(അഥ) പരി കഥ്സാൻ	
ഇഹ ആ ഗ്ഹി	— കഥ്സാഖ്യാദുഷേസ്സകാശാഭാഗ്യ
കിം ഉ ത്വാ-വാൻ	— ത്വൽസദൃശോന്യഃ കശ്ചിത്
മുഷ്ടയോഃ ബദ്ധഃ ആസതേ	— നകോപ്യേതാദൃശസ്തത്തോന്യോന്യീ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രനെ ലുഗ്നം കർത്തവ്യം. ദൈവമയത്വം യാഗത്തിന്നു വിളിച്ചു. കർത്തവ്യമുള്ള പണ്ടാതംകൊണ്ട് ഇന്ദ്രൻ ആജ്ഞിയുടെ യാഗത്തിന്നുപോയി അവിടെനിന്നവിടന്ന് വിട്ടു പോകരുതെന്ന കരുതി കർത്തവ്യം നൂറു തോൽപട്ടകളാൽ ഇന്ദ്രനെ അഭ്യർത്ഥിച്ചതിൽ കെട്ടിയിട്ടു അപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്രനോടു ലുഗ്നം പറയുകയാണ്.

അല്ലയോ കാമവഷകനായ ഇന്ദ്ര, സ്വയം ഏതുകെട്ടും അറക്കുന്നവനും അപേക്ഷിക്കാതെ ഫലമേകുന്നവനും ഉപാസകന്മാർ ധനമെത്തിക്കുന്നവനാണാവിടുന്നെന്ന് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളല്ലോ അവിടന്ന് കെട്ടപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ, നൂറു തോൽപട്ടകളുടെ ആത്മ

ബന്ധനത്തിൽ നിന്ന് സ്വയം മോചിച്ചാലും. എന്നിട്ട്, ഋഷി കത്വന്റെ അടുക്കൽനിന്ന് വന്നാലും. അവിടുത്തെപ്പോലുള്ള വരാതെങ്കിലും അന്ധഭയത്തിൽ ബദ്ധനായിരിക്കാറുണ്ടോ? ആരുമില്ല. (അന്ധങ്ങൾ മുത്രക്കൊടിയുടെ കീഴേയുള്ള ഇരുമണികൾ.)

വർഗ്ഗം-15-16-17 കാഷീവതിഘോഷാനാമ ബ്രഹ്മവാദിനി ഋഷിഃ, ജഗതിത്രിഷ്ടമൈമ്മന്ദസി, അശ്വിനൌ ദേവതാ.

1 യോവാംപരിജമാസ്യവൃശ്ചിനാരഥോ
ദോഷാമുഷാസോഹവ്യോഹവിഷ്ണുതാ
ശശ്വത്തമാസസ്തമവാമിദംവയം
പിതൃണനാമസഹവംഹവാമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, വാ.	— അശ്വിനൌ, യുവയോഃ
പരി-ജമാ, സു-വൃശ്ചി യഃ	
രഥഃ	— പരിതോഗത്താ, സുഷു
	വർത്തമാനോ രഥഃ
ദോഷാം ഉഷസഃ	— അഹോരാത്രയോഃ
ഹവിഷ്ണുതാ ഹവ്യഃ	— യജമാനേനഹ്യാതവ്യഃ
വാം സു-ഹവം തം ഉ	— യുവയോസ്വഭൂതം ശോഭനോ
	ഹ്യാനം തമേവ രഥം
ശശ്വൽ-തമാസഃ വയം	— ചിരന്തനാവയം
(യഥാ) പിതൃഃ ഇദം ന	
നാമ ഹവാമഹേ	— തഥാഹ്വയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ അശ്വികളേ, എങ്ങും സഞ്ചരിക്കുന്നതും കേടറതുമായ നിങ്ങളുടെ യാത്രൊരു തേർ പകലിരവുകളിൽ ഹവിസ്സേന്തിയ യജമാനനാൽ വിളിക്കപ്പെടാവുന്നതോ, നല്ല വിളിയൊത്ത ആ തേരിനെത്തന്നെ പുരാതനന്മാരായ ഞങ്ങൾ അച്ഛന്റെ പേരിനെപ്പോലെ ('അച്ഛാ,' എന്നുവിളിക്കുന്ന പോലെ) വിളിക്കുന്നു.

2 ചോദയതഃ സുതതാഃ പിന്യാതന്ധിയ
 ഉൽപുരന്ധീരീരയതന്തഗുസി
 യശസഃ ഭാഗങ്ക്രണതനോഅഗ്വിനാ
 സോമനപാതപുലവൻസുനസ്ക്രതഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്വിനാ, സുതതാ:

ചോദയതഃ

— അഗ്വിനേന, പ്രിയസത്യാ
 ത്തികാവാചഃ പ്രേരയതഃ

(അന്യോക്താ) ധിയഃ

പിന്യാതഃ

— കഥോണി പുരയതഃ

പുരഃ ധിഃ ഉൽ ഉരയതഃ

— ബഹവിഃ പ്രജാശ്ലോഭിഗമയതഃ,
 ഉൽപാദയതഃ

തൽ ഉഗുസി

— ഏതത്രയങ്ക്രാമയാമഹേ

(ക്രിഞ്ച) നഃ യശസഃ,

ഭാഗഃ ക്രണതഃ

— യശസ്വിനഃ, ജേനീയഃ
 ധനാദികങ്ക്രതഃ

ചാതഃ സോമഃ ന

— കല്യാണഃ സോമമീവ

നഃ ലവലൻസു ക്രതഃ

— അന്യോൻ ധനവത്സ്യ ക്രതഃ

അതഃപരമപ്രായേ അശ്വികളേ, പ്രിയസത്യാതകളോടുകൂടി
 വചനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ പ്രേരിപ്പിച്ചാലും, പ്രചോദി
 പ്പിച്ചാലും തങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളെ ഫലംകൊണ്ട് പൂരിപ്പിച്ചാ
 ലും ധാരാളം സന്താനങ്ങളെ ഉല്പാദിപ്പിച്ചാലും ഈ മൂന്നു കൂട്ടമാ
 ണ് തങ്ങൾ കാമിജ്ഞാനത്ത് പിന്നെ യശസ്സാമായ, ജേനീയ
 മായ ധനാദിയുണ്ടാക്കിയാലും (യാഗസാധനങ്ങളിൽ) മംഗള
 മായ സോമമെന്നപോലെ ധനവാന്മാക്കിടയിൽ തങ്ങളെ
 (പ്രമുഖർ) ആക്കിയാലും

3 അമാജുരശ്ചിഭവേമോയുവംഗേഗോ
 നാശോശ്ചിഭവിതാരാപമസ്യചിൽ
 അന്ധസ്യചിന്നാസത്യാകൃശസ്യചി
 ഭൂവാമിഭാഹുഭീഷജാതസ്യചിൽ

അന്വയം:-

ഹേ നാസത്യാ, യുവം	— യുവാം
അമാ-ജുരഃ ചിൽ	— പിതൃഗൃഹേ ജൂര്യന്ത്യം അപി, ഭക്തായാ ഘോഷായാഃ
ഗേഃ ഭവമഃ	— ശോഭനേ രൂപേണാത്മാനം പരിണമയ്യപതിം ഭത്തവന്തൗസ്ഥഃ
അനാശോഃ ചിൽ	
അവിതാരാ	— അനശനസ്യോപി രക്ഷിതാന്റെ ഭവമഃ
അപമസ്യ ചിൽ	— ജാത്യാ നികൃഷ്ടസ്യ പരിരക്ഷിതാന്റെ ഭവമഃ
അന്ധസ്യ ചിൽ	— ചക്ഷുർവ്വികലസ്യോപി രക്ഷിതാന്റെ ഭവമഃ
കൃശസ്യ ചിൽ	— ദുർബ്ബലസ്യോപി രക്ഷിതാന്റെ ഭവമഃ
(കിഞ്ച) യുവാം ഇതി	— യുവാമേവ
തതസ്യ ചിൽ ഭീഷജാ	
ആഹുഃ	— രോഗസ്യോപി ഭീഷജൗ വൈദ്യൗ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സത്യഗീലായ അശ്വതികളേ, നിങ്ങൾ, ഭക്തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഇരുന്നവരായിത്തീർന്നു വിശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തു. (എന്നിടം) സത്യം തന്നെ സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്തവരാണ്. നിങ്ങൾ ഉണ്ണുന്നവരും രക്ഷിതാക്കളായി ഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. (ദാഹിതം രക്ഷിതാക്കളായി) താഴ്ന്ന നാതിക്കാരന് രക്ഷിതാക്കളായി ഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. മണ്ണുകാണാത്തവരും രക്ഷി

താക്കളായി ഭവിക്കുന്നു. ദുർബ്ബലന് രക്ഷിതാക്കളായി ഭവിക്കുന്നു. നിങ്ങളെത്തന്നെയാണ് രോഗത്തിന് ചികിത്സകരായി പറയുന്നത് (അശ്വപികൾ ദയാലുക്കളും കഷ്ടപ്പെടുന്നവരെ സഹായിക്കുന്നവരാണ്. അതിനുള്ള ഉദാഹരണങ്ങൾ മേൽപ്പോട്ടു പറയുന്നു. മുഖ്യം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.)

4 യുവഞ്ച്യവാൻ സനയം യഥാരഥം
പുനര്യുവാൻ ചരമായതക്ഷമഃ
നിഷ്പ്രഗ്ര്യഹിഹിരഃ ധൃസ്വരി
വിശ്വേത്താവാം സവനേഷു പ്രവാച്യതാ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വപികേ,	യുവം	
സനയം ച്യവാൻ	—	യുവാം പുരാണമുഷി.
യഥാ രഥം	—	ജിണ്ണം രഥമിവ
പുനഃ യുവാൻ ചരമായ		
തക്ഷമഃ	—	ചരണായ തതക്ഷമഃ
(കിഞ്ച യുവാം) തൈഗ്ര്യം	—	തുഗ്രപത്രം ഉജ്യം
അഹി-ഭ്യഃ പരി നിഃ		
ഉഹിമഃ	—	സമുദ്രസ്യോപരിനിയതവന്തേ
(കിഞ്ച) യാ. വിശ്വാ		
ഇതി താ	—	യുവയോസ്സർവ്വോണ്യേവതാനി കർമ്മാണി
സവനേഷു പ്ര-വാച്യതാ	—	യദേതേഷു പ്രകര്യേണവകരുവ്യം നി വേന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വപികളേ, നിങ്ങൾ വയോവൃദ്ധനായ ച്യവനനെന്ന പ്രായിയെ, പഴകിക്കേടവുന്ന തേരിനെ പുതുക്കിപ്പണിയുന്നപോലെ, ജീവനത്തിനുവേണ്ടി വീണ്ടും യുവാവാക്കി. പിന്നെ, തുഗ്രന്റെ മകനായ ഉജ്യവിനെ സമുദ്രത്തിൽനിന്ന് കയറിക്കൊണ്ടുവന്നു. നിങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളെല്ലാം തന്നെ, യുവയോസ്സർവ്വപ്രായത്തക്കവയാകുന്നു.

5 പുരാണാം വീര്യാ പ്രബ്രവാജ
 നേമോഹാസമുദ്ഭിഷജായോഭൂവാ
 താവാനുവ്യാവവസേകരാമഹേ
 യനാസത്യാശ്രമരിര്യമാദധൽ

വ. 15

അന്വയം:-

ഹേ നാസത്യാ, വാം

പുരാണാ വീര്യം — യവയോ: പുരാണാനി
 വീര്യാണി..

ജനേ പ്ര ബ്രവ — ലോകേ പ്ര ബ്രവീമി

അഥോ മയഃ-ഭൂവാ ഭീഷജാ

ആസമി: ഹ — സുഖസ്യ ഭാവയിതാൻത
 വൈദ്യേ ബഭ്രവമുരേവ

അയം അരി: യഥാ ശ്രൽ

ദധൽ — ഗന്തായജമാന: യഥാ
 ശ്രദ്ധയാത്തഥാ

താ വാം അവസേ നവ്യേ

ന കരാമഹേ — തൌ യവാം രക്ഷണായസ്മത്യേ
 ക്ഷിപ്രം കർഷ:

അർത്ഥം-അല്പയോ സത്യശീലരായ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ പഴയ വീരകർമ്മങ്ങളെ ലോകത്തിൽ ഞാൻ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ സുഖപ്രദനാരായ (സ്വാസ്ഥ്യപ്രദനരായ) വൈദ്യന്മാരായിത്താണല്ലോ വേിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഈ ഗമനശീലനായ യജമാനൻ ശ്രദ്ധിക്കുമാറ്, രക്ഷണത്തിന്നവേണ്ടി ആ നിങ്ങളെ ഞങ്ങളിപ്പോലത്തന്നെ സൂത്യന്മാരാക്കുന്നു. (കർമ്മത്തിന്നിടയിൽ അങ്ങമിങ്ങും നടക്കുന്ന യജമാനന്റെ ശ്രദ്ധയെ നിങ്ങളെക്കുറിച്ചു സൂതി പൊല്ലിയാകുഷിക്കുന്നു. ആ സൂതിയാണു് താഴെ വരുന്നതു്.)

6 ഇതംവാമഹോശ്രുണതമേഅശ്വിനാ
 പുത്രായേവപിതരാമഹ്യംശിക്ഷതം
 അനാപിതജ്ഞാഅസജാത്യാമതിഃ
 പുരാതന്യാഅഭിശന്യേരവസ്പൃതം

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, വാം ഇതം

അഹോ — യുവാം ഘോഷാഹമാഹവയാമി

മേശ്രുണതം — മമാഹ്വാനം ശ്രുണതം

(ശ്രുത്വാച) മഹ്യം പുത്രായ-

ഇവ പിതരാ — യഥാ പുത്രായ മാതാപിതരൗ
 തഥാ

ശിക്ഷതം — ധനം, അഭീഷ്ടം ഭജതം

അനാപിഃ, അജ്ഞാഃ — അബന്ധഃ, അകൃതജ്ഞാ

അസജാത്യാ അമതിഃ — അശ്രദ്ധേയാഭിശന്യീക്ഷാമാ
 ഗച്ഛതി

തന്യാഃ അഭിശന്യേഃ

പുരാ — പ്രാഗേവ

അവ സ്പൃതം — മാമവപാരയതം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളെ ഘോഷയായ
 ഈ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. എന്റെ വിളി കേട്ടാലും. കേട്ടിട്ട്,
 പുത്രന്മാർ മാതാപിതാക്കളെന്നപോലെ ധനം, അഭീഷ്ടം തന്നെ
 ഉറപ്പാലും. ബന്ധുത്വമറ്റ, നന്മിയില്ലാത്ത, ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടേ
 ഏതെങ്കിലും, അധികേഷപരമെന്നെക്കുറിച്ചു വരുന്നു ആ അധികേഷ
 പീഠമിതും മുൻപ് എന്നെ അതിന്നപ്പാമെത്തിച്ചാലും.

7 യുവരഥേനവിമദ്ധായശ്രുന്ധവ

ന്യഹഥപുരുമിത്രസ്യയോഷ്ണാം

യുവഹവംവധിമത്യാഅഗച്ഛതം

യുവസുഷ്തിവേദമുപരന്ധതേ

അനവധി:-

(ഹേ അശ്വിനേ,

യുവം പുരു-മിത്രസ്യ — യുവാം തന്നാമകസ്യ
 യോഷണാം ശുന്ധ്യവം — ഭാഗിതരം തന്നാമജായാം
 വി-മദായ രഥേന നി
 ഉഹഥി: — തന്നാമകായായേസ്വസേനാ
 പരിവൃതേന രഥേന തസ്യ ഗൃഹം
 നീതവന്തൗസ്ഥ:

(കീഞ്ച) യുവം

വധി-മത്യാ: — സങ്ഗ്രാമേ ശത്രുഭീഷ്ഠിന
 ഹസ്തയാ:

ഹവം അഗച്ഛതം

— പ്രാപ്തവന്തേ, ആഗത്യത്സൈ
 ഹിരണ്യഹസ്തം പ്രായച്ഛതം

(കീഞ്ച) യുവം

പരം-ധയേ — ബഹുപ്രജ്ഞായൈവധിമത്യൈ
 സ-സുതിം ചക്രഥ: — സപ്രസവങ്ക്രതവന്തേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ പുരുമിത്രന്റെ മകൾ ശുന്ധ്യവിനെ വിമദനെന്ന ജ്വഷിക്ക ഭാര്യയായി സേനാ സമേതമായ തേരിൽ വിമദഗൃഹം പ്രാപിപ്പിച്ചു. പിന്നെ നിങ്ങൾ യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളാൽ കൈമറിയപ്പെട്ട വധിമതിയുടെ വിളികേട്ടു. കേട്ടിട്ടു ചെന്നു, അവരോടു പൊന്നുകൈ കൊടുത്തു: മാത്രമല്ല, അത്യന്തം പ്രജ്ഞയായ വധിമതിയ്ക്ക് (അവൾ മച്ചി യായിരുന്നു.) നിങ്ങൾ നൽകുവാനുള്ളവാക്കി.

8 യുവംവിപ്രസ്യജരണാമുപേയഷ:

പുനഃകലേരക്തൗതംയുവദ്യായ:

യുവംവന്ദനമുശ്യാദാദിപഥി

ര്യവംസദ്യോവിശ്ഘാദമതേവേതഥി

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ,) യവം

വിപ്രസ്യ — യവാം മേധാവിനഃ

ജരണാം ഉപ-ഈയുഷഃ — ജരാമൃഗഗതവതഃ

കലോ വയഃ — തന്നാമധേയസ്യേഷ്ഠീവൃതഃ

പുനഃ യവൽ അകൃണതഃ — യവത്വമുക്തമകൃണതഃ

(കിഞ്ച) യവം വന്ദനം

ഋഗ്യ-ഭാൽ — ജായാവിയോഗസന്താപേന
കൂപേ നപതിതം വന്ദനാഖ്യ
തൃഷി.

ഉൽ ഉപഥഃ — ഉദൈരേയതഃ

(കിഞ്ച) യവം

വിശ്ഘലാ — താ. കാഞ്ചിൽ സ്രീ., സഞ്ഘ്രാ
മേശ്വരീശ്ഠിനജന്ഘാ.

സദ്യഃ ഏതവേ കൃതഃ — തദൈവഗതനായാകൃതഃ

അർത്ഥം:-അല്പയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ മേധാവിയും ജര ബാധിതനുമായ കലിയെന്ന ഋഗ്യയെ വീണ്ടും യവത്വമുറവ നാക്കി പിന്നെ, ജാത്യാവിയോഗത്തോടുകൂടി കിണററിൽവീണ വന്ദനനെന്ന ഋഗ്യയെ മേലോട്ടു കയറ്റി കൂടാതെ യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളാൽ കാൽമൊട്ടു മുറിയ്ക്കപ്പെട്ട വിശ്ഘലയെന്ന ഒരു സ്രീ യെ അപ്പോൾത്തന്നെ നടക്കാറാക്കി (വധ്രിമതിയുടെയും വിശ്ഘലയുടെയും വൃത്താന്തംകൊണ്ട് സ്രീകൾ വൈദികകാല ഈ അടർക്കളത്തിൽ പോയിരുന്നു എന്നും പോരാടിയിരുന്നു എന്നും വരുന്നു.)

8 യവം ഹരേഃ പൃഷ്ണാഗ്രഹാഹിത

മുദൈരേയതഃ മൃഗവാംസാശ്വിനാ

യവമൃഗീസമുത്തപ്തമത്രയ

ഭാമനന്വേകൃതസ്യപുവധൃതേ

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷണാ, അശ്വിനാ, —	വഷിതാരാവശ്വിനേ,
യുവം ഗുഹാ ഹിതം —	യുവാങ്ഗുഹായാന്നിഹിതം.
മത്സ്യം-വാംസം രേഭം —	ത്രിയമാണം തന്നാമകമൃഷിം.
ഉൽ ഐരയതം ഹ —	ഉത്താരിതവന്തേഹി
ഉത യുവം തപ്തം	
ഋബീസം —	യുവാമഗ്നികണ്ഡം
അത്രയേ ഓമൻ-വന്തം	
ചക്രമഃ —	അവനവന്തം, വൃഷ്ടാശീത വന്തങ്ക്രതവന്തേ
(കിഞ്ചയുവാം) സപ്ത- വധ്രയേ	— അശ്വമേധേന രാജ്ഞാകേനചിദ പരാധേന കാഷ്ഠമയ മഞ്ജഷായാം നിഹിതസ്യഷേ രത്നായ മഞ്ജഷോൽഘാടനങ് ക്രതവന്തേ,

അർത്ഥം:-അല്ലയോ വഷിതാക്കളായ അശ്വികളേ, ഗുഹയിലിടപ്പെട്ട് മരിക്കുവാനായ രേഭനെന്ന് ഋഷിയെ നിങ്ങൾ ഗുഹയിൽനിന്നെടുത്തുവെച്ചു. കൂടാതെ ചുട്ട ഉമിത്തീകണ്ഡത്തെ അത്രിയെന്ന ഋഷിയ്ക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ മഴയാൽ തണുപ്പിച്ചു, രക്ഷിച്ചു. പിന്നെ അശ്വമേധനെന്ന് രാജാവിനാൽ, ഏതോ അപരാധത്തിന്ന് മരപ്പെട്ടിയിലടക്കപ്പെട്ട സപ്തവധ്രിയെന്ന ഋഷിയെ, പെട്ടി തുറന്നുവിട്ടു.

10 യുവംശ്വേതംപേദവേശ്വിനാശ്വ
 നവദീർഘാജൈനവതിചവാജിൻ.
 ചക്രതൃന്ദമദർദ്രാവയൻസപ്തം
 മഗ്നനൃദ്യോഹവ്യംമയോഭവം

വ. 16

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, യുവം	
പേദേവ	— അശ്വിനേ, യുവാം തന്നാമകായരാജേ

ശ്വേതം, വാജിനം	— ശ്വേതവർണ്ണം ബലവതം
നവഭീഃ വാജൈഃ	— നവഭീഃ നവത്യശ്വൈസ്സഹിതം
നവതീ ച	— സഞ്ചാമാണാമത്യന്തമം
ചർകൃത്യം	കത്താരം
ദ്രവയതീ-സഖം	— ശത്രുസഖിനാബ്രാവയിതാരം
ഹവ്യം, മയഃ-ഭവം	— ഹവാതവ്യം, സുഖസ്യ
	ഭാവയിതാരം
അശ്വഃ നൃ-ഭ്യഃ	— മനുഷ്യഭ്യഃ
ഭഗഃ ന ദദാമി	— ധനമിവ പ്രയച്ഛതം

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ ചേർന്നുവന്ന രാജാവിന് വെളുത്ത, കരുത്തിയെന്ന കതിരയെ തൊണ്ണൂറ്റൊമ്പത് വേറെ കതിരുകളോടുകൂടി, ഏറവും പോർമിടക്കുററതും ശത്രുക്കളുടെ കൂട്ടരെ മാടിച്ചുകുറുന്നതും തന്നായി വിളിക്കാവുന്നതും സുഖം വളത്തുന്നതുമായ കതിരയെ, മനുഷ്യജാതിയെന്നപോലെ കൊടുത്തു (ഇതുവരെ അശ്വികളെക്കൊണ്ടുള്ള ആപന്നിവിതാനികൾ പറഞ്ഞു ഏനി അഭീഷ്ടാനം പറയുന്നു)

11 നതം രാജാനാവദീതേ കത്ത്വന

നാം ഹോജാശ്ലോതിദിതന്നകിടയം

യമശ്വീനാസുഹവാരുദവത്തനീ

പുരോരമഞ്ചുണ്ഡമഃ പത്യാസുഹ

അന്വയം :-

ഹേ രാജാഞ്ഞേ, അദീതേ — ഇശ്വരന്തേ, അദീന്തേ
 ആദ്ര-വത്തനീ, സു-ഹവാ,
 അശ്വീനാ,

— ന്വോത്രയുക്തമാർഗ്ഗേ, സുഷു
 ഹവാതവ്യേ, അശ്വീനേ,
 യുവാം

യം പുരഃ-രഥം

— അഗ്രതോരഥം

പത്യാസുഹ ചുണ്ഡമഃ

— സ്വയംവരെ കരുതം

തം കരുതം ചന	— കരുതാപി
അംഹം ന അശ്നോതി	— വ്യാപ്നോതി
ഭു-ഇതം ന	— ഭുഗ്ഗതിരപിനാശ്നോതി
നകിഃ ഭയം	— സംസാരഭയഞ്ചനാശ്നോതി

അർത്ഥം:- ഈശ്വരന്മാരും വല്ലായ്ക്കു ബാധിക്കാത്തവരും സ്നോത്രത്തോടുകൂടിയ മാർഗ്ഗമൊത്തവരും (പോകുന്ന മാർഗ്ഗങ്ങളിലെല്ലാം സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവരും) എളുപ്പം വിളിക്കാവുന്നവരുമായ അശ്വതികളേ, നിങ്ങൾ ആരെ മുന്നിൽ തേരോടുകൂടി സ്വയംവരത്തിൽ നിൽക്കുന്നുവോ, അവിടെ പത്മീസഹിതനാകുന്നുവോ, അവനെ ഏതുഭാഗത്തുനിന്നും പാപം തീങ്ങുന്നില്ല, ഭുഗ്ഗതി പ്രാപിക്കുന്നില്ല, സംസാരഭയം ബാധിക്കുന്നില്ല

12 ആതേനയാതം മനസോജവീയസാ
 രഥം യം പാതവേശ്വക്രൂരശ്ചിനാ
 യസ്യ യോഗേ ഭൂമിതാ ജായതേ ഭിവ
 ഉഭേ അഹനീ സുഭിനേ വിവസ്വതഃ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വതിനാ, വാ.	— അശ്വതിനേ, യുവയോഃ
യം രഥം ഋഭവഃ ചക്രഃ	— അകാർഷഃ
യസ്യ യോഗേ	— സംബന്ധസതി
ഭിവഃ ഭൂമിതാ ജായതേ	— ഉഷഃ പ്രാദുർഭവതി
(യസ്യ ച യോഗേ)	
വിവസ്വതഃ	— ഭാസ്കരസ്യ
ഉഭേ അഹനീ സുഭിനേ	— അഹോരാത്രേ ശോഭനേ ജായതേ
മനസഃ ജവീയസാ	— മനസോപി വേഗവത്തരേണ
തേന ആ യാതം	— രഥേന യുവാമാഗച്ഛതം

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അശ്വതികളേ, നിങ്ങളുടെ യാതൊരു തേരിന്റെ ഋഭവങ്ങളോടുകൂടിയോ, യാതൊന്നിന്റെ കൂട്ടിൽ സ്വർഗ്ഗപുത്രിയായ ഉഷസ്സ് ഭവിക്കുന്നുവോ, സൂര്യനാകുന്ന പകലിരവുകൾ ശോഭനങ്ങളായുളവാകുന്നുവോ, മനസ്സിനേക്കാൾ വേഗമായിക്കൂറ്റൻ ആ തേരിനാൽ നിങ്ങൾ വന്നാലും.

13 സാവർ്വ്വതജ്ഞാവിപർവ്വതം
 പീനന്തംഗമപ്തധനുഷ്ഠിനാ
 വൃക്ഷസ്യപ്രിയങ്കിരാനന്താസ്യാ
 ദൃവംഗപീലീശ്ശൃംഗിനാമുദ്ധേതം.

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ, നാ	— അശ്വിന്നാ, നാ യഥാ.
ജ്ഞാവിപർവ്വതം	— ജ്ഞാവിപർവ്വതം നമോനാശി. പ്രതി
വർ്വ്വതം വി യാതം.	— ചാഗ്നി, വിവിധസ്തംഗമുദ്ധേതം
(കീഞ്ച യഥാ) ഗന്ധവേ	
ധനുഷ്ഠിനാ.	— ഗന്ധവേധനുഷ്ഠിനാ നിവൃത്ത
	പ്രസവാം ഗാ. പ്രഭുതസ്യ
	പന്ത്രസോദോഗ്നി. കൃതവന്താ
	സ്ഥി
(കീഞ്ച) യഥാ. വൃക്ഷസ്യ	
പ്രിയങ്കിരാനന്തം	— അനന്തപ്രിയങ്കിരാനന്തം
ശൃംഗിനാ. വർ്വ്വതം.	— ശൃംഗം. വർ്വ്വതം
	കാഞ്ചനം.
ആസ്യാനി ഗംഗാദീ:	
അമൃതേതം.	— വൃക്ഷസ്യമൃതേ കഞ്ചനം
	ധനുഷ്ഠിനാ.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, മുൻപറഞ്ഞ പ്രകാരമുള്ള നിങ്ങൾ ജ്ഞാവിപർവ്വതം നേമോടുകൂടി ചലവഴിയിലൂടെ (ചോല മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ) പര്യവ്യാപ്തം വരുത്തു പിന്നെ, നിങ്ങൾ ഗന്ധവി ന്നവേണി പേരുമാറിയ തുള്ളപ്പശുവിനെ ധാരാളം പാൽ ചുരുക്കുന്നതാക്കി. കൂടാതെ ചെന്നായ്ക്കിന്റെ ഉള്ളിൽ വിഴങ്ങപ്പെട്ട വർ്വ്വതം എന്ന പദകൃഷ്ണിനെ അതിന്റെ വായിൽ നിന്നു മോചിപ്പിച്ചു.

14 ഏതം വാ. സ്തോമശ്ചിനാവകമ്മാ

തക്ഷാമദ്ഗവോനരഥം

ന്യദൃക്ഷാമയോഷണാനമര്യേ

നിത്യന്നസുന്തന്യന്ധാനാഃ

വ. 17

അന്വയം:—

ഘേ അശ്ചിനേ, വാ. — അശ്ചിനേ, യവയോഃ
ഏതം സ്തോമം അകമ്മ് — സ്തോത്രമകമ്മ്
ദ്ഗവഃ നരഥം അതക്ഷാമ — രഥകാരാ ദഗവ ഇവ വയം
സ്തോത്രം സംസ്കൃതവന്തഃ

(കിഞ്ച വയം) നിത്യം

തന്യം സുന്തം ന — കമ്മ്ണാം തനിതാരമൈരസം
പുത്രമിവ

(സ്തോമം) ധോനാഃ — ധാരയന്തഃ

യോഷണാം ന — യഥാജായാം തദേൽ

മര്യേ നി അദൃക്ഷാമ — യവാം സുത്യാനിതാം
സംസ്കൃതവന്തഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്ചികളേ, നിങ്ങൾക്കായി ഈ സ്തോത്രമുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു തേർപണിക്കാരായ ഭൂമിക്കുള്ളെന്നപോലെ ഞങ്ങൾ സ്തോത്രത്തെ സംസ്കരിച്ചിരിക്കുന്നു പിന്നെ കമ്മ നിർവ്വാഹകനായ ഔരസപുത്രനെയെന്നപോലെ സ്തോത്രമേന്തുന്നവരായി മനുഷ്യൻ മര്യയെ ഭ്രഷണങ്ങളാലലങ്കരിക്കുന്നപോലെ, നിങ്ങളെ സ്മരിയാൽ സംസ്കരിച്ചിരിക്കുന്നു (ഈ സൂക്തത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ച അശ്ചികളുടെ അനുജനകമ്മങ്ങൾ മിക്കതും ഒന്നാമപ്പകം എട്ടാമധ്യായത്തിൽ, എട്ട്, ഒമ്പത്, പതിന്നാല്, പത്തൊമ്പത് മുതലായ വർണ്ണങ്ങളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്.)

വക്ര. 18-19-20 ജഗതീച്ചന്ദ്ര:

- 1 രഥം യാതന്ത് കഹകോഹവാന്നാ
 പ്രതിദ്യമന്തം സവിതായഭൃഷതി
 പ്രാതര്യോവാണവിഭവിശേവിശേ
 വസ്തോർവ്വസ്തോർവ്വഹമാനധിയാശമി

അന്വയം:-

- ഹേ നരാ, വാ. — കമ്മണാനേതാരാവശിണം,
 യവയോ:
 ദ്യ-മന്തം,
 പ്രാത-യാവാന്തം. — ദീപിമന്തം, പ്രാത:കാലേ
 യജ്ഞം, പ്രതിഗന്താരം.
 വി-ഭ. — വിഭം, വ്യാപിതം.
 വിശേ-വിശേ,
 വസ്തോ-വസ്തോ: — സർവ്വേഷു മനുഷ്യേഷു സ്വഹം.
 വഹമാനം, യാതം രഥം. — ധനം പ്രാപയന്തം ഗന്താരം. രഥം.
 കഹ ക: ഹ — കസ്തിന്ദേശേക: വലു യജമാന:
 ശമി ധിയാ സവിതായ — യജ്ഞരൂപേ കമ്മണി
 സ്തുതികമ്മണാഭ്യയോയ
 പ്രതി ഭൃഷതി? — അലഞ്ചകരോതി?

(കസ്തിന്ദേശകോന്യോയജമാനോയവാ. സ്തുതിഭീർഹവിഭീഷ്യ
 പുജിതവാൻ, യേനാസുദ്യജ്ഞം പ്രതി വിഭംബേനാഗതവന്തോ
 സ്ഥി?)

അർത്ഥം:- അല്ലയോ കമ്മണേതാക്കളായ അശ്വവികളേ, പ്രകാശ
 മാനവും പ്രഭാതത്തിൽ യജ്ഞമുദ്ദേശിച്ചു വരുന്നതും എന്തും
 വ്യാപിച്ചതും എല്ലാ മനുഷ്യരിലും ദിവസംതോറും ധനമെത്തി
 ചുകൊണ്ട് ചെല്ലുന്നതുമായ തേരിനെ ഇപ്പോളെവിടെ, ഏതു
 യജമാനൻ തന്നെ യജ്ഞകമ്മത്തിൽ സ്തുതിയാൽ സ്വന്തം മംഗ
 ല്യത്തിനുവേണ്ടി അലങ്കരിയ്ക്കുന്നു? (ഏവിടെ ഏതു യജമാനൻ
 നിങ്ങളെ സ്തുതിക്കുമാറും ഹവിസ്സുകളുമാറും പുജിച്ചിട്ടാണോ
 ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിനു താമസിച്ചുവരുന്നത്?)

2 ക്ഷീ¹സ്വീ²ദോഷാ³കഹ⁴വസ്തോ⁵രശ്വീ⁶നാ
 ക്ഷീ¹പി²പി³തപ⁴ഓ⁵കര⁶തഃ⁷കഹോ⁸ഷതുഃ
 കോ¹വാ²ംശയ³ത്രാ⁴വി⁵ധവേ⁶വദേ⁷വര
 മര്യ¹ന്നയോ²ഷാ³കൃ⁴ണതേ⁵സധ⁶സ്ഥ⁷ആ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വീനാ,
 കഹ സ്വീൽ ദോഷാ — ക്വചിത് രാത്രൗ വേമഃ?
 കഹ വസ്തോഃ — ക്വച ടിവാ വേമഃ?
 കഹ അഭി-പിതപം കരതഃ — അഭിപ്രാപ്തിഃ കരതഃ?
 കഹ ഉഷഥഃ — വസമഃ?
 (കിഞ്ച) വാഃ കഃ
 സധ-സ്ഥ — യവാഃ സഹസ്ഥമാനേ വേദ്യം
 ശയ-ത്രാ വിധവാ-ഇവ
 ദേവരം — ശയനേമൃതഭർതൃകാനാരീഭർതൃ
 ഭ്രാതരമിവ
 മര്യം ന യോഷാ ആ
 കൃണതേ — സർവ്വം മനുഷ്യം സർവ്വാനാരീ
 ഇവ ആ കരുതേ, പരിചരണാർത്ഥം
 മാത്മാനമഭിമുഖീ കരോതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വീകളേ, നിങ്ങൾ രാത്രിയിലെവിടെയാണു്? പകലെവിടെയാണു്? എവിടെയാണെന്നതു്? എവിടെ വസിക്കുന്നു? പിന്നെ നിങ്ങൾ വേദിസ്ഥാനത്തു് കിടക്കുന്നതിൽ, ഭർത്താവുമരിച്ച സ്ത്രീ ഭർതൃസഹോദരനെയെന്നപോലെയും സാധാരണ പുരുഷനെ സാധാരണ സ്ത്രീ പോലെയും പരിചരിയ്ക്കാൻ ഒരുങ്ങി നേരെ നില്ക്കുന്നു. (വിധവ ഭർതൃസഹോദരനെ പരിണയിച്ചിരുന്ന ആചാരമുണ്ടായിരുന്നിരിക്കാം.)

3 പ്രാതർജരേമേജരണവകാപയാ
 വസ്ത്രോർവസ്ത്രോര്യജതാഗ്ച്യമാഗൃഹം.
 കസ്യ ധ്യാസ്രാഭവമഃ കസ്യ വാനരാ
 രാജപത്രോവസവനാപഗച്യമഃ

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, പ്രാതഃ	— നേതാരാവശ്യം, പ്രാതഃ കാലേ യവാഃ
ജരണാ-ഇവ കാപയാ ജരേമേ	— യഥാജരണേ, ഐശ്വര്യേണ പൃഞ്ചൈ വന്ദിനോവാന്ധാ സ്തയേഥേ
(കിഞ്ച) വസ്ത്രാഃ-വസ്ത്രാഃ യജതാ	— അന്വഹം യജുവൈ യവാഃ
ഗൃഹം ഗച്യമഃ	— യജമാനസ്യ ഗൃഹം പ്രാപ്തമഃ
(തൈയവാഃ) കസ്യ ധ്യാസ്രാ ഭവമഃ	— കസ്യ യജമാനസ്യ പാപസ്യ ധ്യാ.സകൌ, വിനാശയിതാൗ ഭവമഃ
കസ്യ വാ സവനാ	— സവനാനി
രാജപത്രാ-ഇവ അവ ഗച്യമഃ?	— രാജകുമാരാവിവപ്രാപ്തമഃ?

അർത്ഥം-അല്പയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, പ്രഭാതത്തിൽ ധനവൃദ്ധന്മാർ, പ്രഭാതം, വന്ദികളുടെ വാക്കാലെന്നപോലെ, നിങ്ങൾ സ്തോതാക്കളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന യജിജുസ്സേണ്ടും നിങ്ങൾ ദിവസത്തോറും യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു ഇപ്പോൾ ഏതു യജമാനന്റെ പാപവിനാശകരായിട്ടാണ് നിങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നത്? ഇതരാജകുമാരന്മാർ പോലെ ആരുടെ അന്നെ സവനങ്ങളെയാണ് നിങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നത്?

4 യുവാം.മൃഗേവ്വാ¹വാ²രണാ³മൃഗ⁴ണ്യവോ⁵ ,
 ഭോഷാ¹വസ്തോ²ഹവി³ഷാ⁴നി⁵ഹ⁶യാ⁷മഹേ⁸
 യു¹വം.ഹോ²ത്രാ³മൃ⁴ത⁵മാ⁶ജ⁷ഹ⁸തേ⁹നരേ¹⁰
 ഷ¹ജനായ²വഹ³മ⁴ശ്ശു⁵ഭ്വ⁶തീ⁷

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, (അശ്വിനാ,)

യുവാം വാരണാ	—	നേതാരാവശ്യം, വാരണേ
മൃഗാ-ഇവ മൃഗണ്യവഃ	—	യഥാ ശാസ്ത്രമനുസരിച്ചവഃ തദാർത്ഥം
(വയം) ഭോഷാ വസ്തോഃ		
ഹവിഷാ നി ഹയാമഹേ	—	രാത്രാവഹനി ച ഹവിസ്സഹിതം നിഹയാമഃ
(കിഞ്ച) യുവം മൃത-മാ	—	കാലേകാലേ
ഹോത്രാം ജുഹതേ	—	യജമാനാ ആഹുതിഞ്ജുഹതി
(കിഞ്ച യുവാം) ശുഭഃ		
പതീ	—	ശുഭസ്യ, വൃഷ്ട്യഭേദസ്യ സ്വാമിനേ സന്തേ
ജനായ ഇഷം വഹഥഃ	—	ജനാർത്ഥം പ്രാപയഥഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, രണ്ടാമതും രണ്ടു നരികളെ പിന്തുടരുന്നപോലെ ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ രാവുപകലും ഹവിസ്സോടുകൂടി നിയമമായി വിളിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്ക് കാലത്തിൽ കാലത്തിൽ യജമാനന്മാർ ഹവിസ്സ് ഹോമിക്കുന്നു. നിങ്ങളാകട്ടെ മഴവെള്ളത്തിനടുത്തുവരായി ജനത്തിന്നു മെത്തിക്കുന്നു.

5 യുവാം.ഹഘോ¹ഷാ²പര്യ³ശ്വിനായ⁴തീ⁵
 രാജ¹ഞാ²മു³പേ⁴ഹി⁵താ⁶പ്ലേ⁷വാ⁸ന്നരാ⁹
 ഭൂ¹തമേ²താ³ഹ⁴ത⁵ഭൂ⁶തമേ⁷താ⁸വേ⁹
 ശ്വാ¹വ²തേ³ര⁴മി⁵നേ⁶ശ⁷ക⁸മർ⁹വ്വ¹⁰തേ¹¹

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, അശ്വിനാ,
യവാം ഹ

— നേതാരാവശ്വിനേ,
യവാങ്ഖല

പരി യതി
രാജ്ഞി ഭൂമിതാ
ഘോഷാ ഉഘോ

— പരിതോഗച്ഛന്തി
— ദീപ്തസ്യ കക്ഷിവതഃ പുത്രീ
— ഘോഷാവ്യോഹം സന്നിഹിതേ
ഘോഷോഽഭ്യുജ്ജതവത്യസ്മി
— സന്നിഹിതാൻ വൃദ്ധാൻ യവാം
കീദൃശാവിതിപ്രച്ഛാമി

(കീഞ്ച) വാഃ പൃച്ഛ

(തഥാസതി) മേ അഹേന
ഭൂതം

— ദിവസായ, ദിവസനിർവ്വർത്യ
കമ്മണേ വേതം

ഉത അകതവേ ഭൂതം

— രാത്രൈ, രാത്രിനിർവ്വർത്യ
കമ്മണേ വേതം

(തഥാ) അശ്വ-വതേ
രഥീനേ

— അശ്വയുക്തായ രഥവതേ ച

അർവ്വതേ ശക്തം

— ഭ്രാതൃവ്യായനിരസനേശക്തൗ
വേതം

അർത്ഥം:-അല്പയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, അങ്ങിന്റെ
ഗമിക്കുന്ന, തപഃപ്രകാശമുററ കക്ഷിവാന്റെ മേൽ ഘോഷയെ
ന്ന ഞാൻ ഇവിടെയുള്ള വൃദ്ധന്മാരോടു നിങ്ങളെപ്പറ്റിപ്പറഞ്ഞ
നിങ്ങളെങ്ങിനെത്തുടർച്ചയായെന്നു ഇവിടെയുള്ള വൃദ്ധന്മാരോടു
ചോദിക്കുന്നു അപ്രകാരം ഞാൻ നിങ്ങളെക്കുറിച്ച് അന്വേഷ
ണത്തിലേപ്പെട്ടിരിയ്ക്കേ എനിക്കു് പകൽനടത്തേണ്ട കമ്മത്തി
നു് സന്നിഹിതരായാലും രാത്രി നിർവ്വഹിക്കേണ്ട കമ്മത്തി
നു് സന്നിഹിതരായാലും കതിര പൂട്ടിയ തേന്മാ ഗതവിനെ
നിരസിക്കുന്നതിൽ നിങ്ങൾ ശക്തന്മാരായാലും (സ്മികളും അ
നു് കമ്മങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നു)

6 യുവങ്ഖലീപര്യശ്വിനാരഥം

വിശ്വോനകമസോജരിതൃണശായഥഃ

യുവോഹമക്ഷാപര്യശ്വിനാമധ്വ

സാരേതനിഷ്കൃതനയോഷ്ണാ

അന്വയം -

ഹേ അശ്വിനാ, കവീ

യുവം

— മേധാവിന്മെ യുവാം

രഥം പരി സ്ഥഃ

— പരിഭവം

(അഥ) വിശഃ ജരിതഃ

— പ്രജാഭൂതസ്യ സ്തോതുര്യജ്ഞം പ്രതി

കഥ്സഃ ന നശായഥഃ

— യഥാ കഥ്സശ്ചേന്ദ്രശ്ചസരഥ മവിതിഷ്ടതഃ, തഥാരഥം പ്രാപ്തഥഃ

(കീഞ്ച) ഹേ അശ്വിനാ,

യുവോഃ ഹ

— യുവയോഃ ഖലു

മധു മക്ഷാ ആസാ

— സ്വഭൂതമ്മധുമക്ഷികാസ്യേന

നീഃ-കൃതം ന യോഷണാ

— യഥാസംസ്കൃതം മധുനാരിവ

പരി ഭരത

— ബിഭന്തി

അർത്ഥം.-അല്പയോ അശ്വികളേ, മേധാവികളായ നിങ്ങൾ തേരിലാണിരിക്കുന്നത് നിങ്ങൾക്ക് പ്രജാഭൂതനായ സ്തോതാവിന്റെ യജ്ഞത്തിന്, കത്സനമിന്ദ്രനുംകൂടി ഒരേ തേരിൽ ഇരിക്കുന്നപോലെ, നിങ്ങളിൽവരും തേരേറിവരുന്ന കൂടാതെ, അല്പയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ തേരിലെ തേൻ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമത്തെ യജമാനപതിയെന്നപോലെ, ഇരച്ചു വായ കൊണ്ട് കുടിക്കുന്നു

7 യുവംഹഭ്യംയുവമശ്വിനാവശം

യുവംശിജോർമശനാമുപാരഥഃ

യുവോരരാവാപരിസഖ്യമാസതേ

യുവോരഹമവസാസുസ്തമാചകേ

അന്വയം -

ഹേ അശ്വിനാ, യുവം ഹ

— അശ്വിന്മെ യുവാം ഖലു

ഭ്യം ഉപ ആരഥഃ

— സമുദ്രമദ്ധ്യേ വിപന്നനാവം തുഗ്രപത്രമുത്താരയിതുരൂപഗതവന്മെ

- (കിഞ്ച) യുവം വശം — ഹസ്തിബലേനപരാജയമാനം
വശനാമാനം രാജാനം രക്ഷണാ
യോപാഠമഃ
- (കിഞ്ച) യുവം ശിജാനം ഉശനാം — അത്രിചഗ്നിതടാദന്താരയിതു.
— കമനീയാം സ്മൃതി.
ശ്രോതുരൂപാഠമഃ
- (കിഞ്ച) യുവോഃ സഖ്യം — യുവയോമ്മിത്രത്വം.
രരാവാ പരി ആസതേ — ഹവിഷാം പ്രദാതായജമാനഃ
പര്യാസ്വേ
- (കിഞ്ച) യുവോഃ അപസാ — യുവയോരക്ഷണേന
അഹം സുപ്തം ആ ചകേ — ഘോഷാഹം സുഖദ്കാമയേ

അനം-അദ്വയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളാണല്ലോ സമുദ്ര
മദ്ധ്യത്തിൽ തോണി മുങ്ങിയ തുറുപ്പതുൻ ഉദ്യുവിനെ കരകയ
റാണെത്തിയതു്. ആനപ്പടയുടെ ഊക്കിനാൽ തോൽക്കാരായ
വശനെന്ന രാജാവിനെ നിങ്ങളാണ് രക്ഷിക്കാണെത്തിയതു്.
പിന്നെ അത്രിയെ അഗ്നികണ്ഡത്തിൽനിന്നു് രക്ഷിക്കാൻ,
പ്രജയിയുടെ മോഹനസ്മൃതി കേൾക്കാൻ, നിങ്ങളെത്തി. ഹവി
സ്സേകുന്ന യജമാനുൻ നിങ്ങളുടെ ചങ്ങാത്തത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നു.
ഘോഷയായ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ രക്ഷയോടുട്ടടി സുഖം കാമി
ക്കുന്നു

- 8 യുവം ഹൃത്യശം യുവം ശ്വിനാശയം.
യുവം വിധന്തം വിധവാമുരുഷ്യമഃ
യുവം സന്നിഷ്ടസ്തനയത്തശ്വിനാ
പ്രവൃജമുരണ്ണമസ്സുപാസ്യം.

അന്വയം -

- ഹേ അശ്വിനാ യുവം ഹ — അശ്വിനോ യുവാം ഖലു
കൃശം ഉരുഷ്യമഃ — തന്നാമാനമൃഷി. രക്ഷമഃ
യുവം ശയം — തന്നാമാനം മൃഷി. രക്ഷമഃ
യുവം വിധന്തം — പരിപത്തം മനുഷ്യം.

വിധവാ.	— അപതികാം വധിമതി. യോഗ്യീം സ്രിയഞ്ച രക്ഷമഃ
(കിഞ്ച) ഹേ അശ്വിനാ, യുവം.	— അശ്വിനേന, യുവാം.
സ്തനയന്തം സപ്ത-ആസ്യം	— ശബ്ദങ്ക്രമ്യന്തം, സപ്തണശീല ഭാരം.
വ്രജം സനി-ഭ്യഃ അപ ഉർണ്ണമഃ	— മേഘം ഹവിഷാദാതുഭ്യഃ വിവൃതഭാരങ്ക്രമ്യതവന്തേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളാണല്ലോ കൃശ
നെന്ന ലുഷിയെ രക്ഷിക്കുന്നത് (രക്ഷിച്ചത്) ശയ്യ എന്ന ലുഷി
യെയും നിങ്ങളാണ് രക്ഷിച്ചത്. പരിചരിക്കുന്ന മനുഷ്യനെ
നിങ്ങൾ രക്ഷിക്കുന്നു വിധവയായ വധിമതി എന്ന പെൺപട
യാളിയെയും നിങ്ങൾ രക്ഷിക്കുന്നു അല്ലയോ അശ്വികളേ,
ഇടിവെട്ടുന്നതും ഒഴുകാൻ ഭാരമുള്ളതുമായ മേഘത്തെ ഹവിസ്സേ
കുന്ന യജമാനന്മാർക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ തുറന്നുവിടുന്നു.

9 ജനിഷ്യയോഷാപരയൽകനിനകോ
വിചാതഹൻവിതയോദംസനാഅന
ആസ്പൈരീയന്തേനിവനേവസിന്ധവോ
സ്മാഅഹേവേതിതൽപതിത്വനം.

അനവയം:-

(ഹേ അശ്വിനേന, യുവയോഃ പ്രസാദാൽ മേഘാഷാ) യോഷാ ജനിഷ്യ	— സ്രീഗുണോപേതാ സുഭാ ജാതാ
(അസ്യാസ്സമീപം) കനിനകഃ പതയൽ	— കന്യാകാമഃ, പതിഃ പതതു
(അസ്പൈകനിനകായ) ദംസനാഃ അന	— വൃഷ്ടികർമ്മാണി അനസൃത്യ
വിതയഃ ച വി അതഹൻ	— ഓഷധയോവിരോഹന്തു, പ്രാദർഭവന്തു

അന്നൈ സു നിവനാ-ഇവ

സിന്ധവഃ — പ്രവണേനേവോദകാനി

ആ രീയന്തേ — താപീതയോഭിഗച്ഛന്തു

(കിഞ്ച) അഹേന അന്നൈ — അഹ്നാപ്യായകനീനകായ
തത് പതി-ത്വനം ചേതി — സംഭോഗസമർത്ഥം യൌവനം
വേതു

അർത്ഥം-അല്പയോ അഗ്നികളേ, നിങ്ങളുടെ പ്രസാദത്താൽ
ഘോഷ (ശാൽ) സ്രീഗുണങ്ങൾ ചേർന്ന സുന്ദരിയായിത്തീർന്നു
ആ ഏന്റെ സമീപം കന്യകാകാമകനായ ഭർത്താവ് വന്നപ്പേ-
രിട്ടെ ആ കന്യകാമകനപ്പേണ്ടി മഴയുടെ പിന്നാലെ മുളയ്ക്കുന്ന
സസ്യാദികൾ പൊന്തിപറളൂ. അവനപ്പേണ്ടി താഴോട്ടൊഴി
കുന്ന ജലങ്ങൾ ആ സസ്യാദികളെ പ്രാപിക്കട്ടെ ഹിംസിക്ക
പ്പെടരുതാത്ത അവനും സംഭോഗസമർത്ഥമായ യൌവനം ഉണ്ടാ-
വട്ടെ (സസ്യങ്ങൾ മുളയ്ക്കട്ടെ എന്നതും, ജലം അവയെ പ്രാ-
പിക്കട്ടെ എന്നതും സന്താനമുണ്ടാവാട്ടെ എന്ന സൂചിപ്പിക്കുന്നു)

10 ജീവംഭട്ടന്തിവിമയന്തേജധരേ

ഭീഷാമന്തപ്രസിതിന്ദീധിയുന്തഃ

വാമപിത്രോയേതദസമേരിരേ

മയപതിത്രോജന്യപരിഷ്വഭേ

വ. 19

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നിനേ, യുവയോരന്തഗ്രഹാൽ)

യേനരഃ — ജായാനാം പത്നയഃ

ജീവം ഭട്ടന്തി — രോദനേനാപി ജായാനാം

ജീവിതമേവാശാസതേ

(താ ജായന്തഃ) അധാരേ

വി മയന്തേ — നിവേശയന്തി

(കിഞ്ചതാസു) ഭീഷാം

പ്രസിതിഃ — മഹർദ്ദജയോഃ പ്രബന്ധനം

അന ദീധിയഃ — അനടധന്തി

ഇദം വാചം	— വനനീയമപത്യം
പിതൃ-ഭ്യഃ സംഹൃദിരേ	— സംപ്രേരയന്തി ച
പതി-ഭ്യഃ ജനയഃ	
പരി-സ്വജേ	— ജായാഃ പരിഷ്ഠാഭ്യാം
മയഃ	— സുഖങ്ക്രവ്യന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വപികളേ, നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ ഭാര്യമാരുടെ ഭർത്താക്കന്മാരായ ഏകദേശം കരഞ്ഞുകൊണ്ട് ഭാര്യയുടെ ജീവിതത്തിനുവേണ്ടി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നുവോ, ആ ഭാര്യമാരെയാണ് യജ്ഞത്തിൽ (യജമാനപത്നിമാരായി) ഇരുത്തുന്നത്. അവരിലാണ് (ഭർത്താവ്) മഹത്തായ കരബന്ധനമേല്പിക്കുന്നത്. പിതാക്കൾക്കു കാര്യമായ സന്തതിയും ഉണ്ടാകുന്നത്. അപ്രകാരമുള്ള ഭർത്താക്കന്മാർക്കാണ് ഭാര്യമാർ ആലിംഗനസുഖമുണ്ടാകുന്നത്. (ദ്രവ്യവും ഗാഢവുമായ പരസ്പരപ്രേമമുള്ള ഭാര്യ ഭർത്താക്കന്മാരാണ് പത്നീയജമാനന്മാരാകേണ്ടത്.)

11 നതസ്യവിദ്മതദഷ്ടപ്രവോചത

യവാഹയദ്യവത്യാഃക്ഷേതിയോനിഷ്

പ്രിയോസ്രിയസ്യവൃഷസ്യേതേതിനോ

ഗൃഹങ്ക്രമേമാശ്വിനാതദശ്വസി

11

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ, യവാ ഹ'	— തരുണം ഖല്വ'മൽപതിഃ
യവത്യാഃ യോനിഷ്	— യൌവനാനിതായാ ഗൃഹേഷു
യൽ ക്ഷേതി	— നിവസതിതി, യൽ തൽ
തസ്യ തൽ ന വിദ്മ	— തൽസുഖന്ന ജാനീമഃ
(തൽസുഖം യവാം) സ	
പ്ര വോചത ഉ	— സഷ്ടപ്രവോചതൈവ
	(ബഹുവചനം പുമാർത്ഥം)
(കിഞ്ച) പ്രിയ-ഉസ്രി	
യസ്യ വൃഷസ്യ	— പ്രിയയവനേഷ്ടേക്തഃ

- രേതിനി ഗൃഹം ഗമേമ — രേതസ്വിനോമൽ പതേർഗ്ഗൃ
ഹം വയസ്ഗമേച്ചമ
തൽ (ഗൃഹം) ഉഗുസി — കാചയാമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, യുവാവായ എന്റെ ഭാര്യ വ്യയ്ക്കുന്നതുമായ എന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വസിക്കുക എന്നതിന്റെ സുഖം ഞാനറിയുന്നില്ല, എന്നിങ്ങനെയുകയില്ല ആ സുഖം നിങ്ങൾ നന്നായി പറഞ്ഞുതരുകതന്നെ വേണം. പിന്നെ പ്രിയയായ യുവതിയായി ശുഭം സ്രവിക്കുന്ന ഭാര്യവിന്റെ ഗൃഹം ഞാൻ പ്രാപിക്കാവൂ ഞാൻ അപ്രകാരമുള്ള ഗൃഹം കാമിയുന്നു (ആദ്യം അശ്വികളുടെ വിരക്തതയ്ക്കും മഹത്വത്തും പ്രകീർത്തിച്ചശേഷമാണ് ലോകീകരിതയിൽ തന്റെ കാര്യം അവതരിപ്പിക്കുന്നത്)

12 ആവാമഗന്മസുതീർത്വാജിനിവസു

ന്യശ്വിനാഹുൽസുകാമാഭായംസത

അഭൂതത്വംഗോപാമിമനാശ്ചസ്യേതി

പ്രിയാഭാര്യമുണ്ണോദർദ്വാശ്ശാശ്മഹി

അന്വയം :-

ഹേ വാജിനി-വസു,

ശുഭം പതീ, അശ്വാനു — അന്നധനേന, ഉദകസ്വാമിനാ
വശ്വിനേന,

മിമനാ വാ.

— പരസ്സരം സഹിതേന യുവാം.

സു-മതി: ആ അഗൻ

— സുമതി: അനുഗ്രഹബദ്ധി
രാഗമ്യതു

ഹുൽ-സു കാമാ:

— അസ്തദീയേഷ ഏദയേഷ
ഭിലാഷാ:

നി അയംസത

— നിയമ്യന്താം.

(കിഞ്ച യുവാം) ഗോപാ

അഭൂതം — മമഗോപയിതാരെ ഭവതം

(അപിച) പ്രിയഃ — സത്യോവയം

അര്യമണ്ണഃ ദുര്യോൻ

അശിമഹി — പത്യർഗൃഹാൻ പ്രാപ്നയാമ

അർത്ഥം-അന്നധനന്മാരും ജലസ്വാമികളുമായ അശ്വികളേ, ഇരട്ടകളായ നിങ്ങളെ അനുഗ്രഹബദ്ധി പ്രാപിക്കട്ടെ. ഞങ്ങളുടെ (എന്റെ) ഹൃദയങ്ങളിലുള്ള ആഗ്രഹങ്ങൾ നിങ്ങളാൽ അടക്കപ്പെട്ടു. (നിറവേറപ്പെട്ടു.) നിങ്ങൾ ഏനിക്കു രക്ഷിതാക്കളായാലും. പ്രിയഭൂതയായി, ഭർത്താവിന്റെ ഗൃഹത്തെ ഞാൻ പ്രാപിക്കാവൂ. (ഗൃഹമെന്ന പദം പല്ലിംഗമാവുമ്പോൾ ബഹുവചനത്തിലാണുപയോഗിക്കുക. അതുകൊണ്ട് ഗൃഹാൻ എന്നുപറഞ്ഞാലും ഗൃഹമെന്നു അർത്ഥമുള്ള)

13 താമസാനാമൻഷോഭരോണആ

ധത്തംരയിംസഹവീരംവചസ്യവേ

കൃതന്തീർത്ഥംസുപ്രപാണ്മുദ്യേതി

സ്ഥാണംപഥേഷാമപദമ്തിഹതം

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ,

മനസാനാ താ — മനസാനേ, മോദമാനേ ത്വേ യുവാം

മനുഷ്യ ഭരോണേ — മരീചന്തേജസ്വസ്യ ഗൃഹേ

വചസ്യവേ — യുഷ്മൽ സ്തുതികാമായൈമഹ്യം

സഹ-വീരം രയിം ആ

ധത്തം — പുത്രാദിസഹിതം ധനം സ്ഥാപയതം

(കിഞ്ച) ശുഭഃ പതീ — ഉദകസ്ഥാചിനോ യുവാം

(പതിമൂന്നാം ഗ്രന്ഥസ്തോമം)

തീർത്ഥം:-

സുപ്രപാതം കൃതം — ജലം പാനായകർത്തം

(കിഞ്ച യുവാം)

പഥം-സ്ഥാം സ്ഥാണം — മാർഗ്ഗസ്ഥം വൃക്ഷം

ദി-മതിം അപ ഹന്തം — ദർബ്ബധിം പരിപന്നമിനഞ്ചാപ ഗമയതം.

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അശ്വതികളേ, സന്തുഷ്ടരായ നിങ്ങൾ എന്റെ ഭർത്താവായ മനുഷ്യന്റെ ഗൃഹത്തിൽ, നിങ്ങളെപ്പറ്റി 'കോന്നിച്ഛിക്കുന്ന എനിക്കു' പുത്രാദികളൊത്ത ധനമുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും. പിന്നെ, ജലസ്വാമികളായ നിങ്ങൾ ഭർതൃഗൃഹം പുകുന്ന എനിയ്ക്ക് സുഖമായി കടിക്കാൻ ഉറവുവെള്ളമുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും. കൂടാതെ, വഴിയിലുള്ള, വഴിമുടക്കുന്ന വന്മരത്തെയും ദുഷ്പ്രഭവിയായ വിരോധിയെയും അകറ്റിയാലും.

14 ക്വസ്വിദദ്യക്തമാസ്വഗ്വിനാ

വിക്ഷുദ്രോമാദയേതേശുസ്വേതീ

കളുന്നിയേമേകതമസ്യജഗത

വ്വിപ്രസ്യവായജമാനസ്യവാഗ്ദം.

വ. 20

അന്വയം:-

ഹേ ദ്രോ, അശ്വതിനാ, — ദശനീയാവശ്വതിനേ

ശുഭഃ പതീ — ഉദകസ്വാമിനേ ഭവന്തേ

ക്വ സ്വിൽ? — കസ്വിന്ദേശേ സ്ഥിതിത്വേ?

അദ്യ ക്തമാസു വിക്ഷു — കാസ്യപ്രഭാസു

മാദയേതേ? — ആത്മാനം തപ്തയതഃ?

(കിഞ്ച) കഃ ഇം നി — കോയജമാന ഏതേ

യേമേ? — നിയച്ഛതി?

(കിഞ്ച വേന്തേ) കതമസ്യ

വിപ്രസ്യ വാ — കസ്യമേധാവിനസ്തോത്തർവാ

യജമാനസ്യ വാ ഗ്ദം.

ജഗതഃ? — ഗതവന്തേ?

അർത്ഥം.-ദർശനീയരായ അശ്വികളേ, ജലസ്വാമികളായ നിങ്ങൾ എവിടെയാണ് വർത്തിക്കുന്നത്? 'ഇപ്പോൾ പ്രജകളിലേവരിലാണ് സ്വയം തൃപ്തിനേടുന്നത്? ഏതു യജമാനനാണ് ഈ നിങ്ങളെപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നത്? നിങ്ങൾ ഏതു മേധാവിയായ സ്നോതാവിന്റെയോ, യജമാനന്റെയോ ഗൃഹത്തിലാണ് പോയിരിക്കുന്നത്?

വക്രം 21 ചൈതന്യേയസ്സഹസ്വഃ ദൃഷ്ടിഃ

1 സമാനമൃത്യുപുരുഷാരുതമുക്തം
രത്നരൂപം സർവ്വനാഗനിഗതം
പരിജ്ഞാനവിഭക്ത്യസുവൃത്തിഭി
വ്യയം വ്യഷ്ടാമുഷസോഹവാരഹേ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ,
തുവയോ) സമാനം ഉ — സാധാരണമേവ
മൃത്യു പുരുഷം,
ഉക്തം — ബഹുഭിരാഹുതം, പ്രശസ്തം
രൂപം സർവ്വനാഗനി
ഗതം രത്നം — യജ്ഞാൻ പ്രതിഗച്ഛതം
പരി-ജ്ഞാനം, വിഭക്ത്യം — പരിത്യാഗത്താരം യജ്ഞഹിതം
ഉഷസഃ വി-ഉഷ്വേ വയം
സുവൃത്തി-ഭി: — പ്രാതഃകാലേ സുഷ്ണദോഷ
വർജിതാഭിസ്തൃതിഭി:
ഹവാരഹേ — ആഹ്വായാമഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോഅശ്വികളേ, നിങ്ങളിതപേക്ഷമൊരു പോലെച്ചേർന്നു. പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ടതും പ്രശസ്തവും മൂന്നുപത്രങ്ങളുള്ളതും യജ്ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നതും എങ്ങും പരിക്കുന്നതും യജ്ഞഹിതവുമായ തേരിനെ ഈ ഉഷസ്സുമാഗമത്തിൽ കേടറ്റ സ്തുതികളാൽ ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു.

2 പ്രാതര്യുജ്ഞാസുതാധിതിഷ്ഠഥഃ
 പ്രാതര്യുവാണമധുവാഹനംരഥം.
 വിശ്വായേനഗച്ഛഥോയജചരിന്നരാ
 കീരേശ്ചിദ്യുജ്ഞംഹോതൃമനമശ്വിനാ

അനന്വയം:-

ഹേ നാസുതാ, നരാ

അശ്വിനാ,

— സത്യശീലൗ, നേതാരാവശ്വി
 നൌ യുവാം.

പ്രാതഃപുഷഃ.

— പ്രാതഃകാലേ അശ്വൈര്യുജ്യമാനം.

പ്രാതഃയാവാനം.

— പ്രാതസ്തന്നാം.

ധു-വാഹനം.

— ധ്യുനഃ, അമൃതസ്യവാഹനം.

യജചരിഃ വിശഃ യേന

ഗച്ഛഥഃ

— യജനശീലാഃ പ്രജായേന ഗച്ഛഥഃ

(യേന ച) കീരേഃ പിതേ — സ്തോതാപി

ഹോതൃ-മനഃ യജ്ഞം.

— ഋഷിരൂപം യാഗജ്ഞംഗച്ഛഥഃ

(തം) രഥം അധി തിഷ്ഠഥഃ — ആരോഹതം.

അർത്ഥം.-സത്യശീലരും നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, പ്രാത
 കാലത്തിൽ കതിരുകളെപ്പുട്ടുന്നതും പ്രാതഃകാലത്തിൽ പുറപ്പെ
 ന്നതും അമൃതം വഹിക്കുന്നതും യജനശീലരായ പ്രജകളെ പ്രാപ്
 കുന്നതും സ്തോതാവിന്റെ ഹോതാവൊത്ത (ഋഷിരൂപമായ
 യാഗത്തിന്നെന്നുള്ളതുമായ ആ തോരിലോറിയാലും.

3 അധ്യര്യുവാമധുവാണിസുഹസ്വ

മഗ്നീധിവാധൃതദക്ഷന്മനസഃ.

വിപ്രസ്യവായതേസവനാനിഗച്ഛഥോ

തന്മയായത

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ, (യുവാം)

മധു-പാണിം	— അശ്വിനത സോമപാണിം
അധര്യം വാ സുഹസ്ത്യം	— സുഹസ്ത്യനാമാനമൃഷിം മാം
ധൃത-ഭക്ഷം, ഭമുനസം	— ധൃതബലം, ഭാനമനസം
അഗ്നിധം വാ	— ഋതപിഗ്വിശേഷം സമായാതം
യൽ വിപ്രസ്യ വാ	— യദ്യപ്യന്യസ്യമേധാവിനഃ
സവനാനി ഗച്ഛഥഃ	— യജ്ഞാൻ ഗച്ഛതഃ, തദാപി
അതഃ മധു-പേയം	— തേഭ്യോയജ്ഞേഭ്യോസ്താകം
	സോമാത്മകം പേയം
ആ യാതം	— അന്വാഗച്ഛതം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, സോമം കയ്യിലേന്തിയ അധര്യവായ സുഹസ്ത്യനെയോ (എന്നെയോ) അല്ലങ്കിൽ അഗ്നി ധൃതനെ ഋതപിക്കിന്നെയോ പ്രാപിച്ചാലും. മനോരമ മേധാവി യായ യജമാനന്റെ യജ്ഞങ്ങൾക്ക് പോവുകയാണെങ്കിലും ആ യജ്ഞങ്ങളിൽനിന്ന് ഞങ്ങളുടെ സോമമയമായ പാനദ്രവ്യത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

വക്തൃം-22-23—ആങ്ഗിരസഃ കൃഷ്ണഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷുപ്തമന്ദഃ, ഇന്ദ്രോദേവതാ.

- 1 അന്യേവസുപ്രതരംലായമസ്യൻ
ഭൃഷ്ണിവപ്രരോന്യോമമസ്മൈ
വാചാവിപ്രാസ്തരതവാചമര്യോ
നിരായജരിതസ്തോമഇന്ദ്രം

അന്വയം:—

(ഹേ അന്തരാത്മൻ, തപം)

പ്ര-തരം	— പ്രവൃദ്ധതരം
ലായം സ അസ്യൻ	— ഏതയവേധിനം ഗാം ക്ഷിപൻ
അസ്താ-ഇവ	— ക്ഷേപാധനസ്ത ഇവ
ഭൃഷ്ണ-ഇവ	— അലങ്ക്രന്തവ

അന്നെന്യ സ്തോമഃ പ്ര ഭര	— ഇന്ദ്രായസ്തോത്രം പ്രാപയ
(കിഞ്ച) ഹേ വിപ്രാഃ,	
വാചാ	— മേധാവിനഃ, യുയം സ്മൃത്യാ
അര്യഃ വാചഃ തരത	— ശത്രുൗർവ്വാചഃ നിരാകരത
ഹേ ജരിതഃ, സോമേ	— സ്തോതാഃ, സോമയാഗേ
ഇന്ദ്രം നി രമയ	— ക്രീഡയ

അർത്ഥം—അല്ലയോ അന്നരാത്മാവേ, ഏയം പിളർന്ന പെരിയ് അമ്പെയ്യുന്ന വില്ലാളിപോലെയും, ആരേണമണിയി കുന്നവനെന്ന്പോലെയും (അസ്വപോലെ ഉന്നംവെച്ചും ആരേണം പോലെ സുഖമിയറിയും) ഇന്ദ്രന് സ്തോത്രമെത്തിക്കുക അല്ല യോ മേധാവികളേ, നിങ്ങൾ സ്മൃതിവചനത്താൽ എതിരാളിയുടെ സ്മൃതിയെ നിരാകരിക്കുക, ഇല്ലാത്ത മട്ടിലാക്കുക. അല്ലയോ സ്തോതാവേ, സോമയാഗത്തിൽ ഇന്ദ്രനെ സന്നോഷിപ്പിക്കുക.

2 ഭോഹേനഗാമപശിക്ഷാസഖായ.

പ്രബോധയജരിതജ്ജാരമിദ്രം

കോശന്നപുണ്ണംവസുനാനിഗൃച്ഛ

മാച്ഛാവജമഘദേയായശ്ശരം

അന്വയം:—

ഹേ ജരിതഃ, ഭോഹേന	— സ്തോതാഃ, കാമനാനോഹനാർത്ഥം
ഗാം ഇന്ദ്രം ഉപ ശിക്ഷ	— ഗോരൂപം തം വശനയ
(കിഞ്ച) ജാരം പ്ര	
ബോധയ	— ഭൂതാനാഞ്ജരയീതാരം തം
	സ്മൃതിഭിഃ പ്രവൃദ്ധയ്കരു
പുണ്ണം കോശം ന	— ഉദകേന പുരിതം പാത്രമിവ
വസുനാ നി-ഗൃച്ഛം	— ഹിരണ്യോദിനാനിചൈക്രതം
സഖായം, ശ്ശരം മഘ-	
ദേയായ	— സഖീഭൂതം, വിരമിദ്രസ്ഥന
	ഭാനായ
ആ ച്യവയ	— അഭിമുഖയ്കരു

അതും—അല്ലയോ സ്നേഹാഭാവം, അഭിഷേകം കരണമല്ലാതെ നായി പശുരൂപനായ ഇന്ദ്രനെ വശത്താക്കുക, സർവ്വ ഭൂതങ്ങളെയും ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്ന അവിടുത്തെ നിറച്ച പാത്രംപോലെ സ്വർണ്ണാഭിഷേകത്തിലും വീരനായ ഇന്ദ്രനെ മുഖനാക്കുക.

3 കിമങ്ഗത്പാമഘവൻഭോജമാഹു

ശ്രീശിഹിമാശിശയത്പാശ്രണോമി

അപ്പസ്വതിമമധീരസ്തശക്ര

വസുവിഭംഭേമിത്രാഭോനഃ

അന്വയം:

അങ്ഗ, ഹേ മഘവൻ,

ശക്ര ഇന്ദ്ര,

ത്വം കിം ഭോജം ആഹ്വേ? — അഭിമുഖ, ധനവൻ, ശക്രേന്ദ്ര, ത്വം കിമതം സ്നോത്പന്നോ മഭിഷേകമിതി സർവ്വേ വിദ്വാംസോവദന്തി? തസ്മാൽ സ്നോതുദ്യോദോസ്യേവ

(തഥാസതി) മാ

ശിശിഹി

ത്വം ശിശയം ശ്രണോമി — മാം ധനദാനേന തീക്ഷ്ണീകൃതം ത്വം സ്നോത്പന്നം സംസ്തത്താരം ശ്രണോമി

(കിഞ്ച) മമ ധീ:

അപ്പസ്വതി അസ്തു

(കിഞ്ച) നഃ വസുവിഭം

ഭഗം ആ ഭര

— ധനസ്യലംഭകം ഭാഗ്യമാഹര

അതും—അഭിമുഖനും ധനവാനും ശക്രനുമായ ഇന്ദ്ര, സ്നേഹാഭാവമുള്ള അഭിഷേകമെന്നവനെന്ന് അവിടുത്തെ ഏതാനവർണ്ണിത ഏല്പാ പണ്ഡിതന്മാരും പറയുന്നു? അതുകൊണ്ടവിടുന്ന് സ്നോ

താക്കൾക്ക് കൊടുക്കുന്നു, തീർച്ച. അപ്രകാരമിരിക്കേണ്ടി എന്നു
ധനദാനം കൊണ്ട് വളർത്തിയാലും. അവിടുന്ന് സ്നേഹത്തോടെ
വളർത്തുന്നവൻ, നല്ല നിലയിലാക്കുന്നവനെന്ന് കേൾക്കുന്നു.
ആ നിലയിൽ എന്റെ ബുദ്ധി, കർമ്മവതിയായി വേദിക്കട്ടെ.
ഞങ്ങൾക്ക് ധനലബ്ധിഭാഗ്യമുണ്ടാക്കിയാലും.

4 ത്യാജനാമസത്യേഷ്വിത്ര

സന്നസ്ഥാനാവിഹായനേസമീകേ

അത്രായുഷ്ഠ്കൃണതേയോഹവിഷ്ണു

നാസുന്യാതാസഖ്യംവഷ്ടിശ്ശര:

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, ത്യാം സം-ഇതുകേ

സം-തസ്ഥാനാ: — യുദ്ധമുക്തേ സ്ഥിതാ:

ജനാ: മേ-സത്യേഷ്

വി ഹായനേ — സത്ഗ്രാമേഷു സാഹായ്യം
മാഹായന്തി

അത്ര ശ്ശര: — അസ്മിന്നാഹ്യാനേ വിരസ്ത:

യ: ഹവിഷ്യാൻ, (തം) യജം

കൃണതേ — സഖായുഷ്കൃണതേ

അസുന്യാതാ സഖ്യം ന

വഷ്ടി — സോമാഭിഷ്വരകർത്താ
സഖ്യന കാമയതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇത്ര, പോർമുതലിൽ നില്ക്കുന്നവർ
ജനങ്ങൾ യുദ്ധങ്ങളിൽ അവിടുത്തെ സാഹായ്യത്തിനായി വി
ളിക്കുന്നു. ആ വിളിയിൽ വിരമിച്ച അവിടുന്ന് ഹവിഷ്യാ
തവനെ, യാഗാദി കർമ്മങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, പണ്ടാതിയാ
ക്കുന്നു. സോമം സംസ്കരിക്കാത്തവനായി, യാഗാദികർമ്മം ചെയ്
യാത്തവനായി പണ്ടാതമിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നില്ല.

5 ധനനസ്സത്രംബഹുലംയോഅസ്മൈ
 തീവ്രാത്ഥംസോമാത്മസുനോതിപ്രയസ്യാൻ
 തസ്മൈശത്രുന്മസുതുകാൻപ്രാതരഹോ
 നിസ്വഷാൻയവതിഹന്തിവൃത്രം

വ. 22

അന്വയം:-

- പ്രയസ്യാൻ യഃ സ്യത്രം — ഹവിഷ്യാൻ യസ്മൈനശീലം,
 ഗവാശ്വാദികം.
 ബഹുലം ധനം ന — പ്രഭൃതന്ധനം യഥാഭരിഭൂയ
 പാത്രഭൃതായഭാതും സംസ്ത
 രോതി, തദാൻ
 അസ്മൈ തീവ്രാൻ — ഇന്ദ്രായ തീവ്രസാൻ സോമാൻ
 സോമാൻ — അഭിഷേണോതി
 ആ-സുനോതി — യജമാനായ പൂർവ്വാഹേന
 തസ്മൈ പ്രാതഃ അഹഃ — സപ്രേരണാൻ, ശോഭനായുധാ
 സു-തുകാൻ, സ-അഷാൻ — ഹരത്രൂൻ
 ശത്രുൻ — ഇന്ദ്രഃ പൃഥക് കരോതി
 നി യവതി — തദീയമപദ്രവം ഹിനസ്തി
 (കിഞ്ച) വൃത്രം ഹന്തി

അർത്ഥം.-ഹവിഷ്യാനായ, കർമ്മീയായ ഏവൻ, പശു, കതിര
 മുതലായ ധാരാളം ധനം പാത്രഭൃതനായ ദേവിന്ദ്രന് കൊടുപ്പാൻ
 അലങ്കരിച്ച് നിൽക്കുന്നപോലെ, ഇന്ദ്രന് വേണ്ടി കടുത്തവീര്യ
 മുളള സോമണര സംസ്തരിച്ചൊരുക്കുന്നവോ, ആ യജമാനനു
 വേണ്ടി പോരിന്നുവിളിക്കുന്ന, നല്ല ആയുധമൊത്ത ശത്രുക്കളെ
 രാവിലെത്തന്നെ ഇന്ദ്രൻ അകറ്റുന്നു. മാത്രമല്ല അവരുടെ ഉപ
 ദ്രവത്തെ ഹനിക്കുന്നു.

6 യസ്മിൻവയന്ധിമാശംസമിശ്രേ
 യശ്ചിത്രായമലവാകാമസ്മേ
 ആരാപ്പിൻസന്ധിതാമസ്യശത്രു
 ന്യസ്മൈദ്യുഷ്ണാജന്യാനമനാം

അന്വയം:-

യസ്സിൻ ഇന്ദ്രേ വയം	— ആങ്ഗീരസാഃ
ശംസം ദധിമ	— സ്തതിം വിദേയ്കഃ
യഃ മഘവാ അസ്മേ	— ധനവാനിന്ദ്രോസ്താസു
കാമം ശിശ്രായ	— അഭിലാഷം ശ്രായയതി
അസ്യ ശത്രു ആരാൽ	
സൻ ചിതീ ഭയതാം	— ഭൂമ ഏവ സന്നപിബിരേതു
(കിഞ്ച) അസ്മൈ ജന്യാ	— ഇന്ദ്രായ ശത്രു ജനപദ ഭവാനി
ദ്യുക്താനി നമന്താം	— ദ്യുക്താനി, അന്നാനി
	പ്രഹപി ഭവതു
	ഭോജനീയാനി ഭവതു

അർത്ഥം.-യാതൊരിന്ദ്രനിൽ ആംഗീരസന്മാരായ നാം സ്തതി യർപ്പിക്കുന്നുവോ, യാതൊരു ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ നമ്മളിലഭീഷ്ട മണയുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രന്റെ ശത്രു ഭൂമസ്ഥനായിട്ട് ഭയപ്പെട്ടു ക്കട്ടെ. പിന്നെ ആ 'ഇന്ദ്രന്' ശത്രുവിന്റെ നാട്ടിലെ അന്നിങ്ങൾ അധീനങ്ങളാവട്ടെ, ഉപഭോഗ്യങ്ങളാവട്ടെ.

7. ആരാച്ചത്രമപബാധസ്വഭൂര

മുഗ്രോയശ്ശംബഃപുരുരുതേന

അസ്മേയേഹിയവ്കമഗോമദിത്ര

കൃധിധിയഞ്ജരിത്രോവാജരന്താം

അന്വയം:-

പുരു പുരുഹുതഃ, ഇന്ദ്ര	— ബഹുജീരാഹുതേന്ദ്രഃ,
(തവ) യഃ ഉഗ്രഃ ശംബഃ	— ഉഗ്രേണ്ണാവഭൂഃ
തേന ശത്രും ആരാൽ	— അസ്മദിനസ്തൽ സമീപാൽ
ഭൂരം അപ ബാധസ്വ	— രാക്ഷസഗമയ
(കിഞ്ച) അസ്മേ യവ	
മൽ, ഗോ-മൽ ധേഹി	— യവയുക്തം, ഗോയുക്തം ധനന്നി
	ധേഹി
(കിഞ്ച) ജരിത്രേ	— സ്തോത്രേമഹ്യം
വാജരന്താം ധിയം കൃധി	— രജണീയാന്നം കർമ്മകര

അർത്ഥം—പലരാലും വിളിഞ്ഞുപെട്ട ഇത്ര അവിടുത്തെ യാതൊരു മുച്ഛയേറിയ വളമുണ്ടോ, അതിനാൽ ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ സമീപത്തുനിന്നു അകലേയ്ക്കാം. പിന്നെ, ഞങ്ങളിൽ അന്നയുക്തവും പശുയുക്തവുമായ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും. കൂടാതെ, സ്നേഹത്താലായ എനിഞ്ഞു നല്ല ഹവിരുന്നമൊത്ത കർമ്മമുണ്ടാക്കിയാലും.

8 പ്രയത്നേർവൃഷസവാസോത്തമം

തീപ്രാസ്തോമാബഹുലാന്താസ്മിൻ

നാഹദാമാനം മേലവാനിയംസ

നിസന്ധതേവഹതിഭൂരിവാരം

അന്വയം:—

അന്ത്യം ഇത്രം വൃഷ-

സവാസ:

— ജനരേ ഇത്രം വൃഷസവാസം,
അന്ത്യം സോമസ്യ വഷിതൃഭി
രധാര്യഭിരഭിഷതാ:

തീപ്രാ: ബഹുല-

അന്താസ:

— തീപ്രസാ: ബഹുലമന്നാദിക
മന്തേ യേഭ്യ: താ:

സോമാ: പ്രാശ്നൻ

(സ:) മേലവാ ദാമാനം

— പ്രഗച്ഛതി
ധനവാനിശ്രോഭാതാരം
യജമാനം

ന അഹ നി യംസൽ

(കിന്തു) സന്ധതേ

— നൈവനിയച്ഛതി
— സോമാഭിഷവദാകർവ്വതേ
യജമാനായ

ഭൂരി വാരം നി വഹതി

— അധികം വനനിയം ധനം
നിതരാം പ്രാപയതി

അർത്ഥം—സോമവഷിതമായ അധാര്യക്കളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട കൂടുതൽ രസമാറ, അറുത്തു ധാരാളമെന്നുള്ള സോമങ്ങൾ സ്വന്തം വയറിൽ യാതൊരിത്രനെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ആ ധന

വാനായ ഇന്ദ്രൻ ഹവിദ്വാതാവായ യജമാനനെ, ആ യജമാനന്റെ അത്മനകളെ, ഒരിക്കലും നിയന്ത്രിക്കുന്നതേ ഇല്ല അതിന്നുപകരം സോമം സൃഷ്ടിക്കുന്ന ആ യജമാനന് കാമ്യമായ ധനം ധാരാളമെത്തിക്കുന്നു

9 ഉതപ്രഹാമതിദിവ്യാജയാതി
 കൃതംയച്ഛാപ്തവിചിനോതികാലേ
 യോദേവകാമോനധനാരുണധി
 സമിത്തംരാധാസൃജതിസ്വധാവാൻ

അന്വയം -

ഉത പ്രഹാ: അതി-ദിവ്യ- ഇന്ദ്ര: പ്രഹന്താരമഭിപുജിത
 ഓഗ്മയിത്വാ
 ജയാതി — ത. ജയതി
 (കിഞ്ച) യന് ശ്ചാപ്തീ
 കൃതം. — യഥാകിത്വം കൃതസമയം
 പ്രതികിത്വം
 വി-ചിനോതി — പരീക്ഷ്യഗൃഹ്ണാതി,
 തദ്വദിത്രം
 കാലേ — യുദ്ധകാലേ ശത്രും പരീക്ഷ്യവ
 ധാത്മഃഗൃഹ്ണാതി
 (കിഞ്ച) യ: ദേവ-കാമ: — ദേവാൻ യഷ്ടമഭിലാഷവാൻ
 വേതി, തസ്യോത്ഥായ
 ധനാ ന രുണധി — ധാനാനിനാവൃണോതി, നാച്ഛാ
 ഭയതി
 (കിഞ്ച) സ്വധാ-വാൻ ത. —
 രാധാ ഇത് സ. സൃജതി — ബലവാൻ ധനേന സംയോജ
 യതി

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രൻ ഏതീക്കുന്ന ശത്രുവിനെ മാനിതനാക്കി ജയിക്കുന്നു ചുരുക്കിക്കൊണ്ട് കരാറിലേപ്പെട്ട ഏതിർകളി കാരനെ പരീക്ഷിച്ച് പിടിക്കുന്നപോലെ, ഇന്ദ്രൻ യുദ്ധകാലത്തിൽ ശത്രുവിനെ സൂക്ഷിച്ച് നിരീക്ഷിച്ച് വധത്തിനായി

പിടിക്കുന്നു. ദേവന്മാരെ യജിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവൻ അവിടുന്ന് ധനങ്ങൾ മറച്ചുവെത്തുമാറില്ല. ബലവാനായ അവിടുന്ന് അപ്രകാരമുള്ളവനെ ധനത്തോടുതന്നെ യോജിപ്പിക്കുന്നു.

10 ഗോഭീഷ്വരേമാമതിനുരേവാം

യവേനക്ഷയംപുരുളുതവിശ്വാം

വയംരാജഭിഃപ്രഥമാധനാ

ന്യസ്താകേനവൃജനേനാജയേമ

അന്വയം:—

ഹേ പുരുളുത,	— ബഹുഭിരാഹുതേന്ദ്ര, അവ
	പ്രസാദാൽ
ഭിഃപ്രഥമാം അമതിഃ	— ഭവ്യാഗമനാം ദാരിദ്ര്യദാഗ്ദ്ധതാം
	ഭർണ്യുദ്ധി.
വയം ഗോഭിഃ തരേമ	— പശുഭിന്നിന്നുരേമ
(കിഞ്ച) യവേന വിശ്വാം	
ക്ഷയം	— വ്യാപ്തം ക്ഷയത്തരേമ
(കിഞ്ച) പ്രഥമാഃ ധനാനി—	മുഖ്യാനി ധനാനി
രാജഭിഃ	— ധനാനാമിശ്വരൈർലുപ്തേഹി
(കിഞ്ച) അസ്താകേന	
വൃജനേന ജയേമ	— ബലേന ശത്രുൻ ജയേമ

അർത്ഥം:—പലരാലും വിളിഞ്ഞുപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ ദാരിദ്ര്യത്താലുള്ളവായ ഭർണ്യുദ്ധിയെ (അന്യരെക്കുറിച്ച് അന്യയ, അന്യന്റെ മുതൽ കക്കാനുള്ള വാസന മുതലായവയെ) ഞങ്ങൾ പശുക്കളെക്കൊണ്ട് തരണം ചെയ്യാവൂ. അന്നം കൊണ്ട് വിശപ്പിനെ തരണം ചെയ്യാവൂ. മുഖ്യങ്ങളായ ധനങ്ങൾ ദാതാക്കളായ പ്രഭുക്കളിടനിന്ന് ലഭിക്കാവൂ. ഞങ്ങളുടെ ബലംകൊണ്ട് ശത്രുക്കളെ ജയിക്കാവൂ.

11 ബൃഹസ്പതിൻപരിപാതുപശ്ചാ

ദതോത്തരസ്താദധരാഘായോഃ

ഇത്രപുരസ്താദതമധ്യതോന

സ്സഖാസഖിഭ്യോവരിവഃകൃണോതു

വ 23

അന്വയം -

പശ്ചാൽ അഘ-യോഃ — പശ്ചിമതഃ പാതകാക്ഷത്രോഃ

നഃ ബൃഹസ്പതിഃ പരി

പാതു — പരിതോരക്ഷതു

ഉത ഉൽ-തരസ്താൽ

അധരാൽ നഃ — ഉത്തരതോധസ്താപ്ത പരിപാതു

ഉത ഇത്രപുരസ്താൽ

മധ്യതഃ — പൂർവ്വതോമധ്യതശ്ചശതോഃ

രക്ഷതു

(കീഞ്ച)സ്ഖാ സഖിഭ്യഃ— സഖിഭ്യേത്രേഃ പ്രിയേഭ്യോസ്മഭ്യം

വരിവഃ കൃണോതു — ധനങ്കരോതു

അർത്ഥം-പടിഞ്ഞാറുനിന്ന് (പിന്നിൽനിന്ന്) വരുന്ന പാപകാരിയായ ശത്രുവികൾനിന്ന് നമ്മെ ബൃഹസ്പതി രക്ഷിക്കട്ടെ വടക്കുനിന്നും (മുകളിൽനിന്നും) ചുവട്ടിൽനിന്നും വരുന്ന ശത്രുവികൾനിന്നും രക്ഷിക്കട്ടെ പിന്നെ, കിഴക്കുനിന്നും (മുമ്പിൽനിന്നും) മധ്യത്തിൽനിന്നും വരുന്ന ശത്രുവികൾനിന്ന് ഇത്രൻ രക്ഷിക്കട്ടെ പശ്ചാതിയായ ഇത്രൻ പ്രിയന്മാരായ നമുക്ക് ധനമുണ്ടാക്കട്ടെ

വക്ത്രം-24-25-ജഗതിത്രിഷ്ടുഭൈഹനുസി

1 അച്ഛാമഇത്രമതയസ്വർവ്വിഭ

സ്സഗ്രിപീർവ്വിശ്വാഉശതീരനുഷത

പരിഷ്വജന്തേജനയോയഥാപതി

മര്യന്നശ്വസ്യതഃപവാനമുതയേ

അന്വയം:-

(ആത്മഗീരസസ്യ
കൃഷ്ണസ്യ) മേ സ്വഃ-വിദഃ — മേ സർവ്വസ്യ ലഭ്യേതിത്രഃ
സധീചഃ, വിശ്വാഃ — സഞ്ജാതഃ, വൃദ്ധഃ
ഉൾക്കൊള്ളുന്നതായ — കാര്യമാനാസ്തുതയഃ
'ഇത്രം അച്ഛ അനുഷ്ഠത — അഭിഷ്ഠവന്തി
'(കിഞ്ച)' ജനയഃ യഥാ
പ്രതി. — ഭാര്യം യഥാ ഭർത്താരം.
'(സർവ്വ) മര്യം ന — യഥാ സഖാ മനുഷ്യഞ്ച
ശുദ്ധ്യം, മാല-വാൻ. — ശുദ്ധം, ദോഷരഹിതമിത്രം.
ഉത്തമേ പരി സ്വജന്തേ — തദ്വദിത്രം മേ സ്മൃതയഃ
രക്ഷണാർത്ഥം ലിംഗത്തി

അർത്ഥം-ആത്മഗീരസകൃഷ്ണനായ ഏകന്റെ സർവ്വസ്വീധീകാരി
ണികളും കൂടിച്ചേർന്നവയും പടൻ വ്യാപിച്ചവയും (ഉപാസ്യഭവ
നെ) കാമിയെന്നവയുമായ സ്ത്രീകളുടെ ഇത്രനെ പുകഴ്ത്തുന്നു.
ഭാര്യമാർ ഭർത്താവിനെയെന്നപോലെയും തോഴൻ ചങ്ങാതിയായ
മനുഷ്യനെയെന്നപോലെയും ഏകന്റെ സ്തുതികൾ ശുദ്ധനും ദോഷ
രഹിതനുമായ ഇത്രനെ കെട്ടിപ്പണയത്തു.

2 നാലാത്മഗീരസപവേതിമേമന

സ്ത്രീകൾക്കു കാര്യം പരമമായ ശിശു

രാജ്യവ്യവസ്ഥിതിക്കു ദോഷം

സ്ത്രീകൾക്കു സൗമ്യവേഷണമെന്നു

അന്വയം:-

ഹേ പര-പുരുഷ, ദേവ, — ബഹുവിരാഹിത, ദർശനീയേത്ര,
ത്വദിഹ മേ മനഃ — തദ്വദിമേ മേ മനഃ
'നാല അപ വേതി — നവലത്വത്തോപഗച്ഛതി
തേ ഇതി കാര്യം ശിശു — തദ്വേവാഭിലാഷം
സ്ഥാപയാമി

(കിഞ്ച) രാജാ-ഇവ
ബഹിഷി അധി നി സദഃ— ഈശ്വരഇവ നിഷീദ
തേ അസ്മിൻ സോമേ
സ അവി-പാനം അസ്തു — സപ്തപാനം വേതു

അത്ഥം-പലരാലും വിളിച്ചുപ്പെട്ട ദശനിയനായ ഇന്ദ്ര, അ
വിദേജ്യഭിരുവമായ എന്റെ മനസ്സ് പിന്നിരിയുന്നതേ ഇല്ല അ
വിടുന്നിത്തന്നെയാണെന്റെ അഭിലാഷംവെച്ചിരിക്കുന്നത്
പിന്നെ, (ഈ യജ്ഞത്തിന്) ഈശ്വരനെന്ന്പോലെ ദേവിരി
യിലിരുന്നാലും അവിദേജ്യ ഈ സോമത്തിന്റെ പാനം നന്നാ
യി വേറുള്ളത്

3 വിഷ്വവൃദിദ്രോണമതേരുതക്ഷ്യ

• സ്തുതദ്രായോമഃലവാവസ്തൗശതേ
തസ്യേദിമേപ്രവണസപ്തസിന്ധവോ
വയോവചന്തിവൃഷസ്യേശുഷിണഃ

അന്വയം -

ഇന്ദ്ര അമതഃ	— ദാരിദ്ര്യദാഗതായാദർബ്ബുദ്ധേഃ
വിഷ്വ-വൃൽ	— വിഷഗ്ദ്ധതകോ വേതു
ഉത ക്ഷ്യഃ	— ബുദ്ധായാവിഷ്വവൃൽവേതു
(കിഞ്ച) സഃ ഇൽ	
മഃല-വാ	— സ ഏവധനവാനിന്ദ്രഃ
വസ്വഃ രായഃ ഈശതേ	— വാസയിതുച്ഛനസ്യേഷു
(കിഞ്ച) വൃഷസ്യേ	
ശുഷിണഃ തസ്യ ഇൽ	— വന്ധിതർബ്ബലവതഃ ഇന്ദ്രസ്യേവ
ഇമേ സപ്ത സിന്ധവഃ	— ഗന്ധ്ഗാദ്യാനദ്യഃ
പ്രവണേ വയഃ വചന്തി	— പ്രവണേദേശേനം വചന്തന്തി

അത്ഥം-ദാരിദ്ര്യത്താലുള്ളവായ ദർബ്ബുദ്ധിക ചുറ്റും (അതി
ന്ന അടക്കാനും തടുക്കാനും) ഇന്ദ്രൻ വന്ധിക്കട്ടെ വിശപ്പിന്റെ
൪ ചുറ്റും (അതു നിവാരണം ചെയ്യാൻ) വന്തിക്കട്ടെ പി

ന്നെ, അതേ ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ ജീവിതസന്ധാരകമായ ധനത്തിന്നിശനാകുന്നു. കൂടാതെ വഷ്കനും ബലവാനുമായ ഇന്ദ്രനതന്നെ ചേന്ദ് ഗംഗാദികളായ ഈ ഏഴുനദികൾ താഴ്ന്നിടങ്ങളിലന്നും വർഷിപ്പിക്കുന്നു.

4 വയോനവൃക്ഷം സുപലാശമാസഭ
 സ്ഥാസോമാസ ഇന്ദ്രം മന്ദിനശ്ചമുഷഃ
 പ്രൈഷാമനീകം ശവസാഭവിദ്യത
 ദ്വിദൽസ്വർണ്ണവേദ്യോതിരാദ്യം

അന്വയം:-

വയം ന സുപലാശം	— യഥാ പക്ഷിണശ്ശോഭനപണ്ണം
വൃക്ഷം	— ആസീദന്തി, തദ്വൽ
മന്ദിനഃ, ചമുഷഃ	— മദകരാഃ, ചമസേഷ്യ സ്ഥാതാരാഃ
സ്ഥാസോമാസഃ ഇന്ദ്രം ആ	
അസഭൻ	— ആസീദന്തി, അധിതിഷ്ഠന്തി
ഏഷാം ശവസാ	— ഇന്ദ്രമധിതിഷ്ഠതാം സ്ഥാമാനാം
	വേഗേനയുക്തം
അനീകം പ്രഭവിദ്യതൽ	— അഗ്രം പ്രദ്യോതതേ
(കിഞ്ചായമിന്ദ്രഃ) സ്വഃ	
ആദ്യം ജ്യോതിഃ	— പ്രേദ്യം തേജഃ
മനവേ വിദൽ	— മനുഷ്യഭ്യഃ പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം:-പക്ഷികൾ തെളിയിലകളൊത്ത മരത്തിലിരിക്കുന്നപോലെ ഹഷ്കരങ്ങളും വാലൻമരികകളിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കുന്നു, ഇന്ദ്രൻ നിലകൊള്ളുന്നു. ഇന്ദ്രകലിരിക്കുന്ന ആ സോമങ്ങളുടെ വേഗഭക്തമായ തലപ്പ്, മുകളറ്റം നന്നായി പ്രകാശിക്കുന്നു. പിന്നെ ഈ ഇന്ദ്രൻ അങ്ങിങ്ങയക്കാവുന്ന സ്വന്തമായ തേജസ്സിനെ (സോമപാനംകൊണ്ടുളവായ വിദ്യത്തെ) മനുഷ്യർക്കൊടുക്കട്ടെ.

കൃതന്നഗ്നാപിവിചിനോതിഭവനേ

സംവഗ്നം യന്മാലവാസ്യസ്യേതി

നതന്തോന്യോന്യോപിത്യം ശക

ന്നപുരാണോഽലവന്നോതാതനഃ

വ. 24

അന്വയം:-

ഗ്നാപി	— പരസ്യാനാം ഹന്താ കിത്വാ
ഭവനേ കൃതം ന വി	
ചിനോതി	— യഥാകൃതം
	വിവിച്യവേത്തീ
യത്ത് മാല-വാ സം-വഗ്നം	
സ്യം	— സമ്യഗ്വ്യഖ്യേർവ്വജ്ജയിതാം
	രാദിത്യം
ജയത്	— തദീയം രസാപഹരണഭാഭരണ
	ജയതി
(അഥ പ്രത്യക്ഷസ്തുതിഃ)	
ഹേ മാല-വൻ	— ധനവന്നിദ്ര
തേ തൽ വിദ്യം	— സൂര്യജയലക്ഷണം വിരത്വം
അന്യഃ	— ത്വന്തോന്യോഭവിഷ്യൽ
	കാലീനഃ പുരാൻ
അന ന ശകത്	— അതകത്തുന്ന ശക്നോതി
പുരാണഃ ന	— പൂർവ്വാപി ന ശക്നോതി
ഇത ആതനഃ ന	— വർത്തമാനകാലീനോപി ന
	ശക്നോതി

അർത്ഥം:- അന്യന്റെ മുതലപഹരിക്കുന്ന പുതുകളിക്കാരൻ കളിയിൽ ചെത്തും ചെയ്യാത്തതും വേർതിരിച്ചറിയുന്ന ആതു പോലെ മേയ്യാഴിപ്പിടുന്ന സൂര്യനെ അവിടുത്തെ രസാപഹരണം വഴി ഇന്ദ്രൻ ജയിക്കുന്നു. (എനി നോട്ട്) അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ആ സൂര്യജയപരമായ പരാക്രമം

ജ്ഞാൻ ശക്തനാവുകയില്ല. മുമ്പുള്ള ആതം ശക്തനായിട്ടില്ല. ഇന്നുള്ള ആതം ശക്തനല്ല. (സൂര്യനെ രസാപഹരണമാഗ്നീതതിലൂടെ ജയിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. സൂര്യന്റെ രശ്മികൾ രാസപരിണാമങ്ങൾ ഉള്ളവാക്കെന്നവയാണു്. "ആ രശ്മിയിന്റെ വഷണം കൊണ്ടു് മന്ദീഭവിപ്പിച്ചാണു് ഇന്ദ്രൻ സൂര്യനെ ജയിച്ചതു്.")

6 വിശംവിശമ്മലവാപര്യശായത

ജനാനാധേനാ അവപാകശബ്ദാ

യസ്യാഹശക്രസ്സവനേഷുരണ്യതി

സതീവൈസ്സോമൈസ്സഹതേപുതന്യതഃ

അനവയം:-

വൃഷാ, മല-വാ

വിശം-വിശം

പരി അശായത

(കിഞ്ച) ജനാനാം ധേനാഃ

അവ-പാകശൽ

(കിഞ്ച) ശക്രഃ യസ്യ

അഹ

സവനേഷു രണ്യതി

സഃ തീവൈഃ സോമൈഃ

പുതന്യതഃ സഹതേ

— വഷ്കേന്ദ്രസ്സർവാൻ മനുഷ്യൻ

— പരിശേതേ

— സ്തുതിരഭിപശ്യതി

— യസ്യൈവ യജമാനസ്യ

— രമതേ

— പ്രദീയമാക്കൈസ്സോമൈഃ

— സഞ്ഗ്രാമമിച്ചതശ്ശത്രുനഃ

വേതി

അർത്ഥം:-കാമവഷിതാവായ, ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ, ഓരോ മനുഷ്യനിലും (പരമാത്മാവത്രപനായ അവിടുന്ന് ഓരോത്തന്തിന്റെ ഉള്ളിലും) കിടക്കുന്നു. മനങ്ങളുടെ സ്തുതികളെ നേരുന്നോക്കിക്കൊണ്ടു്. പിന്നെ, ശക്തനായ അവിടുന്ന്, ഏതു യജമാനന്റെ യജ്ഞങ്ങളിൽ സന്നദ്ധപിപുരുന്നവോ, ആ യജമാനനാൽ (ഇന്ദ്രനു്) നല്ലപ്പെടുന്ന കടുത്ത സോമങ്ങൾകൊണ്ടു് യഥേഷ്ടകൂലായ ശത്രുക്കളെ കീടക്കുന്നു.

7 ആപോനസിസ്സമഭീയതിസമക്ഷര
 ന്നംസോമാസഇന്ദ്രാഃ കല്യാളവഹ്രദഃ
 വൽതിവിപ്രാമഹോഅസ്യസാദനേ
 യവന്നവൃഷ്ടിദിവ്യേനദാനനാ

അന്വയം:-

ആപഃ ന സിന്ധഃ	— യഥാപസ്തമദ്രഃ
ഹ്രദഃ കല്യാഃ-ഇവ	— യഥാ ച കല്യാ അഭിസഞ്ച രന്തി, തദ്വൽ
യതി സോമാസഃ ഇന്ദ്രഃ	— യദാസോമാസ്യഃ
അഭി സഃ-അക്ഷരൻ	— അഭി സഞ്ഗച്ഛന്തി
(തദാനീം) അസ്യ മഹഃ സദനേ	— മഹത്വം യജ്ഞഗൃഹേ
യവഃ ന വൃഷ്ടിഃ	— യവസസ്യം വൃഷ്ടിരിവ
ദിവ്യേന ദാനനാ	— ദിവീഭവേന ദാനേന, വഷ്ണേന
വിപ്രാഃ വൽതി	— മേധാവിനോ വൽയന്തി

അർത്ഥം.-അച്ഛകൾ (ജലങ്ങൾ) സമുദ്രത്തെയും നീർവീ
 കൾ ജലാശയത്തെയും നേരെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, സോമ
 ങ്ങൾ ഇന്ദ്രനെ നേരെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ, അവിടുത്തെ മഹത്വ
 യെ യജ്ഞഗൃഹത്തിൽ, യവപ്പെട്ടിയെ മഴ ദിവ്യമായ ദാന
 താൽ, വഷ്ണത്താൽ, വളർത്തുന്നപോലെ (സ്തുതിവഷ്ണാൽ)
 വളർത്തുന്നു.

8 വൃഷാനക്രമഃപതയദ്രജസ്വാ
 യോഅര്യപത്നീരക്രണോഭിമാഅപഃ
 സസ്യന്വതേമഘവാജീരദാനവേ
 വിനഃഘോതിർമ്മനവേഹവിഷ്വതേ

അ. 7 അ. 8 വ. 25

അന്വയം:-

രജഃ-സു വൃഷാ ന ക്രദ്ധഃ

പതയൽ

യഃ അര്യ-പത്നീഃ

(പാലയിതവ്യം) ഇമാഃ

അപഃ ആ അകൃണോൽ

സഃ മഘ-വാ

സുന്വതേ, ജിര-ഭാനവേ

ഹവിഷ്വതേ മനവേ

ജ്യോതിഃ അവിന്ദൽ

— ലോകേഷു യഥാവിഷഭഃ പ്രതി
വൃഷവേധായ

— ഗച്ഛതി, തദാ

— ഇത്രഃ ക്രദ്ധഃ മോഘവധായ
പതയതി; ഹിത്വാ ച മോഘം
സർവ്വസ്യ ജഗതസ്വാമിനഃ
ഇത്രസ്യ

— വൃഷ്യഭോക്താ കൃണോതി,
അസുഭജിമുഖങ്ക്തരോതി

— ധനവാനിത്രഃ

— സോമാഭിഷവങ്ക്തർവൃത്യേ
ക്ഷിപ്രഭാനായ

— മനുഷ്യായ. യജമാനായ

— തേജഃ പ്രായച്ഛൽ

അർത്ഥം.-ലോകങ്ങളിൽ ഒരു കാള എതിർകാളയെ കൊല്ലു-
ന്നായി ക്രോധിച്ചു ചെല്ലുന്നപോലെ യാതൊരിന്ദ്രൻ മോഘം
പിളർന്നായി പോവുകയും പിളർന്നിട്ട്, ജഗദധീശനായ ഇത്ര-
നും രക്ഷിതവ്യകളായിത്തീർന്ന ഈ മഴവെള്ളങ്ങളെ നമുക്
നേരെ വിടുകയും ചെയ്യുന്നുവോ, ആ ധനവാനായ ഇത്രൻ സോമ-
സംസ്കരിക്കുന്നവനും ഇത്രാഭികരംകൂട് അതു വേഗത്തിലേകുന്നവ-
നും ഹവിസ്സോത്തവനുമായ മനുഷ്യനും, യജമാനനും (സ്വന്തം
തേജസ്സു നല്കുന്നു. (ഉപാസകനിൽ തന്റെ തേജസ്സിടറുന്നു.)

9 ഉജ്ജ്വലതാംപരശൂർജ്യോതിഷാസഹ

ഭൂയാലുതസ്സ്യസുഘോപരാണവൽ

വിരോചതാമന്തഃപോലാനനാശുചി

അന്വയം:-

പർവ്വതഃ ക്ഷ്യാതിഷാ സഹ — ഇന്ദ്രസ്യ വഭ്രന്യേജസാംസാഖം
ഉൽ ജായതാം — അസൃച്ഛത്രവധേ മോലദേനേ ച
വ്യാപ്രിയതാം.

(കിഞ്ച) ഭൂതസ്യ സ-
ഭാഖം — സത്യസ്യ മാദ്ധ്യമികാവാക്
പുരാൻ-വൽ ഭൂയാഃ — പ്രണവൽ ഭൂയാൽ (പുരുഷ
വ്യത്യയ)

(കിഞ്ചേന്ദ്ര) അന്വയഃ
ജാനനാ — ആരോഹണോഭീഷ്ടാ
ശുചിഃ വി നിരാപതാം — പ്രകാശതാം.
(കിഞ്ച) സത്-പതിഃ
സ്വഃ ന — സതാം പതിരിന്ദ്ര ആഭിത്യ ഇവ
ഇതി ശുശുചിത — ജലന്നത്യന്തന്വിപ്യതാം.

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രന്റെ വഭ്രായം തേജസ്സോടു കൂടി നമ്മുടെ ശത്രുവിനെ വധിക്കുന്നതിലും മോലത്തെ പിളർക്കുന്നതിലുമെത്തപ്പെട്ട സത്യം ചരത്തുന്ന മാദ്ധ്യമിക വാക്കു മുൻപോലെ ഭവിക്കപ്പെട്ട പ്രകാശമാനനായ അവിടുന്ന് സ്വഭീഷ്ടിയാൽ ശുദ്ധനായി ഐല്പാ വിളക്കപ്പെട്ട സത്തുകളുടെ പാലകനായ അവിടുന്ന്, ആഭിത്യന്റെപോലെ ജലിച്ചുകൊണ്ട് അത്യന്തം പ്രകാശിക്കപ്പെട്ടു.

10 ഗോഭീഷ്ടരോമതിനുരേവാ.

യവേനക്ഷയം പുരുഷതവിശ്വാ.

വയം നാഭിഃ പ്രഥമാധനാ

സ്യസ്മാകേന്വുജനേനാജയേത

11 ബൃഹസ്തിനിൻപരിപാതുപശ്വാ
 ഭൂതോത്തരസ്താദധരാദലായോഃ
 ഇന്ദ്രഃപുരസ്താഭുതമധ്യതോന
 സ്സഖാസഖീഭ്യോവരിവഃകൃണോതു

വ. 25

അന്വയം:-

മേൽ പ്രകടകൾ രണ്ടും കഴിഞ്ഞ സൂക്തത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചു.
 വക്രം 26-27.

1 ആയാത്വിസ്രസ്വപതിമദായ
 യോധമ്ണാതുതുജാനസ്തുവിഷ്വാൻ
 പ്രത്വക്ഷാണോഅതിവിശ്വാസഹാംസ്യ
 പാരേണമഹതാവൃഷ്ണേന

അന്വയം:-

യഃ തുതുജാനഃ തുവിഷ്വാൻ — യ ഇന്ദ്രസ്താരാവാനു, വൃദ്ധിമാൻ
 വിശ്വാ സഹാംസി — വിശ്വാനി, സർവ്വാനി ശത്രു
 ബലാനി

അപാരേണ മഹതാവൃഷ്ണേന — അപരിമിതേനാധികേന
 ബലേന

പ്ര-ത്വക്ഷാണഃ അതി — പ്രകാശ്ണ തന്തുകർവ്വന്നതി
 ഗച്ഛതി

സ്വ-പതിഃ ഇന്ദ്രഃ — ധനപതിരിന്ദ്രഃ
 മദായ ധമ്ണാ ആ യാതു — മദാത്ഥം ധാരകേണ രഥേനാ
 ഗച്ഛതു

അർത്ഥം-യാതൊരിട്രൻ വേഗവാനും പ്രവൃദ്ധനും, എല്ലാ ശത്രുബലങ്ങളെയും അപരിമിതവും അധികവുമായ ബലംകൊണ്ട് ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നവനുമായി അതിക്രമിച്ച് ഗമിക്കുന്നുവോ, ധനപതിയായ ആ ഇന്ദ്രൻ, തന്നെ വഹിക്കുന്ന തേരിൽ ഹവ്വ് തിന്നിവേണ്ടി വന്നുചേരട്ടെ.

2 സുഷാമാരത്നസ്യയതാഹരിതേ

മിഥ്യക്ഷവക്ത്രോന്യപതേഗഭ്ജൈ

ശീഭഃരാജനമസുപമായാഹുർവ്വാ

ഓവദ്ധാമതേപപുഷോവൃഷ്യാനി

അന്വയം:-

ഹേ ഏ-പതേ, തേ രഥഃ

സു-സമാമാ

— ഇണാം പാലകേന്ദ്ര, തവ രഥ
ശ്ലോഭനാവസ്ഥാനഃ

ഹരി സ-യമാ

— സുയമൗ, സുബദ്ധൗ

(കിഞ്ച തവ) ഗഭ്ജൈ

വക്ത്രഃ മിഥ്യക്ഷ

— ബാഹൗ വക്ത്രസ്സംഹതോഭവതി

(തഥാസതി) ഹേ രാജൻ,

ശീഭഃ

— സർവ്വസ്യേവരേന്ദ്ര, ശീഭ്രഃ

സു-പഥാ അർവ്വാഃ ആ

യാഹി

— ശോഭനേന മാഗ്നേണാസുഭഭിമുഖ
മാഗച്ഛ

(ആഗത്യ) പപുഷഃ, തേ

— സോമം പീതവതസ്യവ

വൃഷ്യാനി വദ്ധാമ

— ബലാനിവയം വദ്ധന്മാഃ

അർത്ഥം-അല്ലയോ നാപാലകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ തേർ നന്നായി നില്പുറത്താണ്, ഹരിക്കളെന്ന കതിരകര നന്നായി പൂട്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പിന്നെ അവിടുത്തെ കയ്യിൽ വക്ത്രാദയം ചേർന്നിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടേ, അല്ലയോ സർവ്വേശ്വര, വേഗത്തിൽ ശോഭനമാർഗ്ഗത്തിലൂടെ ഞങ്ങൾക്കു ഭിമുഖമായി വന്നാലും. വന്നിട്ട് സോമം കുടിച്ച അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ ബലങ്ങൾ വദ്ധിപ്പിക്കാവും.

3 ഏതുവാഹോതൃപതിവഭൂബാഹു

മുഗ്രമുഗ്രാസ്സവിഷാസ്ഘനം

പ്രതാക്ഷസംവൃഷഭംസത്യശുഷ്

മേമസ്തുത്രാസ്സമാഭോവഹതു

അന്വയം:--

തൃ-പതി, വഭൂ-ബാഹു, — തൃണാം പാലകം, വഭൂഹസ്തം
 മുഗ്ര, പ്ര-താക്ഷസം — ഉൽഗുണം, ശത്രുണാ ബലാനാ
 നന്തകർത്താർ
 വൃഷഭം, സത്യ-ശുഷ് — കാമാനാം വഷിതാരം,
 അവിസംവാദിബലം
 ഏനം, ഇം ഉഗ്രാസം,
 തവിഷാസം — ഏനമിദ്രമുൽഗുണം, പ്രവൃദ്ധാഃ
 സധ-മാഭഃ ഇദ്ര-വാഹഃ — സമമാഭ്യന്തഃ, ഇദ്രസ്യവോദ്ധാരഃ
 അസ്തു-ത്രാ ആ വഹതു ആ — അസ്മാൻ ആനയതു
 (പ്രനതകതിരാദരാത്മാ)

അർത്ഥം-നരപാലകനും വഭൂപാണിയും ഊകരേവനും ശത്രു
 ബലങ്ങളെ ശോഷിപ്പിക്കുന്നവനും കാമവഷിതാവും തകർന്ന
 ബലമൊത്തവനുമായ ഇതേ ഇദ്രനെ ഉശിതാൻ തടിച്ചുകൊഴുത്തു,
 ഒപ്പം ഹഷിക്കുന്ന ഇദ്രവാഹനങ്ങൾ (ഹരികൾ) ആനയിക്കട്ടെ,
 ആനയിക്കട്ടെ. (ആവർത്തനം ആദരത്തിന്നുവേണ്ടി)

4 ഏവാപതിത്രോണസാചംസപേതസ്സ

മുരംസ്തംസേവതണആവ്യായസേ

മാമിഹൃഷപസദംഗ്രഹേതപനപ്യ

അർത്ഥം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം) ഏവ

പതി.

— ഏവം പാലകം

ദ്രോണ-സാധം.

— ദ്രോണകലശസ്യ സേവിതാരം

സംചേതസം, ഉജ്ജ്വ

സ്തംഭം.

— സപ്രജ്ഞം, ബലസ്യധാരകം
സോമം.

ധന്വനേ ആ വൃഷ-യസേ

— ധാരകേ ജന്തരേ ആസിഞ്ചസേ,
ധാരയസി

(കിഞ്ച മഹ്യം) ഓജഃ

കൃഷ്ണ

— ബലങ്ക്രമസ്വ

ത്വേ അപി സം ഗൃഹായ

— ത്വയസ്മാൻ സങ്ഗൃഹാണ ച

(കിഞ്ച) കേ-നിപാനാം

— മേധാവിനാമസ്മാകം
(കേനിപാമേധാവി)

വൃധേ യഥാ ഇനഃ (തഥാ)

അസഃ

— സ്വാമീയഥാവേസി തഥാ
സർവ്വഥാ വേസി

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെയും യജമാനന്മാരെയും പാലിക്കുന്നതും ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിച്ചതും സ്വയം പ്രജ്ഞയറ്റതും ബലം ധരിക്കുന്നതുമായ സോമത്തെ, അതൊതുങ്ങുന്ന വയറ്റിൽ ധരിക്കുന്നു. പിന്നെ, എനിക്ക് ബലമുണ്ടാക്കിയാലും, അവിടുന്നിൽ ഞങ്ങളെയും ധരിച്ചാലും. മേധാവികളായ ഞങ്ങൾക്ക് അഭിവൃദ്ധിക്ക് സ്വാമിയായി, കർത്താവായി അവിടുന്ന് വേറിക്കുന്നു.

5 ഗമന്തസ്മേവസ്യന്യാഹിശംസിഷം.

സ്വാശിഷംഭേമായാഹിസോമിനഃ

ത്വമീശിഷേസാസ്മിന്നാസ്മിസിബഹ്വി

ഷ്യന്നാഗൃഷ്ടാതവപാത്രാണിധർമ്മണാ

അനവധം:-

ഹി ശംസിഷം	— യസ്മാൽ താമഹം സ്നേഹി
(തസ്മാൽ ഹേ ഇന്ദ്ര)	
വസുനി	— തപേയാനി ധനാനി
അസ്മേ ആ ഗമൻ	— മത്യാഗച്ഛന്തു
(കിഞ്ച) സോമിനഃ സു-	
ആശിഷം	— സോമവതോ മമ ശോഭോ-
	ശിഷോ യസ്മിൻ തം
ഭരം ആ യാഹി	— യജ്ഞമാഗച്ഛ
(കിഞ്ച) തപം ഈശിഷേ	— ധനസ്യേശഭോ ഭവസി
(ഏവം വിധഃ) സഃ (ത്വം)	
അസ്മിൻ	— വേദ്യാസ്തുതേ
ബഹിഷി ആ സമസി	— ആസദ
(കിഞ്ച)-തവ പാത്രാണി	— സോമപാത്രാണി
ധർമ്മാ അനാധൃഷ്ടാ	— രാക്ഷസാനാം കർമ്മാ ധഷ്
	യിതുമശക്യാനി ഭവന്തു

അർത്ഥം.-ഞാനവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നതുകൊണ്ട്, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുനാൽ നല്ലപ്പേരേണ്ടും ധനങ്ങൾ എങ്കൽ എത്തട്ടെ. സോമവാനായ എന്റെ പ്രാർത്ഥനകളേതിലാണോ, ആ യജ്ഞത്തെ അവിടുന്ന് പ്രാപിച്ചാലും. അവിടുന്ന് ധനത്തിന്നീശനാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ആ അവിടുന്ന് ഈ വേദിയിൽ വിരിച്ച ദർഭയിൽ വന്നിരുന്നാലും കൂടാതെ, അവിടേയ്ക്കു ചേർന്ന സോമപാത്രങ്ങൾ രാക്ഷസന്മാരുടെ കർമ്മത്താൽ ആക്രമിക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവയായട്ടെ.

6 പൃഥക്പ്രായ്നിപ്രഥമാദേവഹുതയോ

കൃണാതശ്രവസ്യാനിദൃഷ്ടാ

നയേശൈര്യജ്ഞിയാന്നാവമാർഷ്വ

അനന്തം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര, യേ) പ്രഥമാ:

ദേവഹുതയഃ — പൂർവ്വേ ദേവാനാമാഹ്വതാരി

(തേ) പൃഥക് പ്ര ആയൻ — ദേവലോകാൻ പൃഥക് ഗച്ഛന്തി

(കിഞ്ച) ദുസ്തരാ — അന്യൈർദുസ്തരാണി

ശ്രവസ്യാനി അകൃണാത — ശ്രവണീയാനി യശാംസ്യ കർവ്വത

(കിഞ്ച) യേ യജ്ഞിയാം

നാമഃ — യജ്ഞസംബന്ധിനീം, യജ്ഞ രൂപാനാമഃ

ആ-രുഹഃ ന ശക്തഃ — ആരോദ്ധ്യം ന ശക്തവന്തി

തേ കേപയഃ — കത്സിതകമ്മാണഃ, പാപ കമ്മാണോ ജനാഃ

ഇഹ്മാ ഏവ നി

അവിശന്ത — നീചൈരവിശന്ത, അധോഗതിഃ പ്രാപ്താഃ

അനന്തം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന പണ്ടുള്ള വർ ദേവലോകങ്ങളെ ഒന്നൊന്നായി പ്രാപിക്കുന്നു (പ്രാപിച്ചു) അവർ അന്യർ കടന്നു പോകാൻ പറ്റാത്ത കോമിപ്പട്ട യശസ്സു നേടി യജ്ഞമാകുന്ന തോണിയിലേറാൻ കഴിയാത്ത കത്സിതകമ്മാക്കാരും, പാപ്യന്തികരും, അധോഗതിയെ പ്രാപിച്ചവരായി

7 ഏവൈവാപഗപരേസന്തുദ്യുസ്ത്വോ

ശ്വായേന്ദ്രാദൃത്യജായുര്യുത്രേ

ഇത്ഥായേപ്രാഗുപരേസന്തിഭാവന്

പുത്രണീയത്രവയനാനിഭോജനാ

അനന്തം -

യേഷാം ദൃ-യുജഃ അശ്വാഃ — യജ്ഞകർവ്വതാം യേഷാം

ദൃശ്യാഭാഃ പ്രബലാ അശ്വാഃ

ആ-യുര്യുത്രേ

— മഥേഷു യുജ്യന്തേ യേ സാമ

തേമ്യ സത്യപിനയജ്ഞി

- (തേ) ഏവ ഏവ ടഃ-ധൃഃ — ഏവമേവ ഓർബുദ്ധയഃ —
 അപരേ അപാക് സത്തു — അന്യേ അയജാനഃ അപാചി
 നാഃ, അധോഗത്താരോ വേത്തു
 യേ ഉപരേ പ്രാക് — യേ യജാനഃ, മരണാൽ പൂർവ്വ
 മേവ
 ദാവനേ സന്തി — ദേവാനാം ഹവിദ്വാനായ വേന്തി
 യത്ര വയുന്നാനി — യേഷു യജ്ഞകാരിഷു പ്രജ്ഞാ
 നാനി
 ഭോജനാ പത്രണി — ഭോജ്യാനി ധനാനി ബഹുനി
 ദേവേഭ്യോദാനായ വേന്തി
 (തേ) ഇത്ഥം — ഇത്ഥം സ്വഗ്ഗൃഹാമിനോവേന്തി

അർത്ഥം:-യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കാത്ത ഏവരുടെ പുത്രൻ പ്രയാസ
 മുഖ്യാ കരുത്തുറ്റ കതിരകൾ തേരിൽ പട്ടപ്പെട്ടിട്ടും (സാമ്പത്തി
 കമായി കഴിവുണ്ടായിട്ടും) യജ്ഞകർമ്മമനുഷ്ഠിക്കുന്നില്ലയോ,
 അവർ അപ്രകാരം ഓർബുദ്ധികളായി അധോഗത്തരായി വേ
 കിട്ടെ; യജ്ഞാനുഷ്ഠാതാക്കളേവർ മരണത്തിന്നു മുന്പുതന്നെ
 ദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സേകുന്നവരാണോ, യജ്ഞകാരികളേവരിൽ
 പ്രജ്ഞാനവും ദേവന്മാർക്കു നല്ലേണ്ടും ഭോഗ്യധനങ്ങളുമുണ്ടോ,
 അവർ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പോകുന്നവരായി വേരിക്കുന്നു

- 8 ഗിരീരക്ത്രാലേന ജമാനാ അധാർയ
 ദ്യേതഃ ക്രന്ദന്തരീക്ഷാണി കോപയന്തി
 സമീപീന്യേധിഷണേവീഷ്ണോയതി
 പ്രപ്തഃ പീത്വാ മേഘകുമാനി ശിശുസതി

അന്വയം:-

അശ്വാൻ, രേജമാനാൻ

ഗിരീൻ

— ഗമനശീലാൻ, കമ്പയമാനാൻ

ദൈത്യ ക്രന്ദൻ	— ദൃഢോക്താ അസുരരാക്ഷസേഭ്യോ ഭീതസ്സൻ പരിത്രാണാത്മം ക്രന്ദതി, ഇന്ദ്രമാഹവയതി
(കിഞ്ചേസ്ര) അന്തരി ക്ഷാണി, കോപയതി	— കോപയതി, സംക്ഷോഭയതി
(കിഞ്ചേസ്ര) സം-ഈ ചീനേ ധിഷ്ണേ	— പരസ്വരം സങ്ഗതേ ദ്യാവാ പൃഥിവ്യൗ
വിസ്താഭയതി	— അന്തരിക്ഷേണസ്യഭ്നാതി
(കിഞ്ചേസ്ര) വൃഷ്ടഃ	— സ്വോദരസ്യോസേകത്വൻ സോമാൻ
പീത്വാ മദേ ഉക്ഥാനി ഗംഗതി	— ഹര്യേ പ്രശസ്യാനി വാക്യംനി, പ്ര ബ്രവീതി

അത്മം-ഗമനശീലങ്ങളും ചലനാത്മകങ്ങളായ മോലങ്ങളെ ഇന്ദ്രൻ ഇളകാത്തവയാക്കി. ദൃഢോക്താ അസുരരാക്ഷസന്മാരിൽ നിന്ന് പേടിച്ച് കരയുന്ന, രക്ഷയ്ക്കായിരുന്നെ വിളിക്കുന്ന ഇന്ദ്രൻ അന്തരിക്ഷങ്ങളെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കുന്ന അന്യോന്യം ചേർന്ന ദ്യാവാപൃഥിവിക്കളെ അന്തരിക്ഷത്തോട് ബന്ധിച്ച് സുഭിപ്പിച്ചു നിൽക്കുന്ന പിന്നെ, തന്റെ വയറിലേയ്ക്കൊഴുകുന്ന സോമങ്ങൾ കടിച്ചു. ഹർഷത്തിൽ പ്രശസ്യങ്ങളായ വാക്കുകളുൾക്കൊണ്ടു.

9 ഇമം ബീഭേതി സുക്തനേ അങ്ക്തം

യേനാത്മജാസിദ്ധാലവഞ്ചരഹാഞ്ചഃ

അസ്മിന്നത്സുതേസർവ്വേന അസ്ത്യാക്യം

സുതഇവൈശ്വമേലവൻ ബോധ്യാഭഗഃ

അന്വയം:-

ഹേ മേല-വൻ, നേ

സു-ക്തം

ഇമം അങ്ക്തം ബീഭേതി-— തവസുസംസ്കൃതം

യേന (ത്വം) ശരമ-ആത്മജഃ-— സുതത്വങ്ക്തസ്മയാരത്നാമി
ആഭിമുഖ്യേന പരബലാനാം
ഹാത്വൻ

ആ-രുജാസി	— ആഭിമുഖ്യേനരുജസി, പീഡയസി
(കിഞ്ച) തേ അസ്മിൻ സവനേ	— അസ്മദീയേ യജ്ഞേ
സു ഓക്യം അസ്തു	— ശോനേനിവാസോവേതു
(കിഞ്ച) ഹേ മഘവൻ, ആ-ഗേഃ	— ആജേനീയസ്സപഃ
സുതേ ഇഷ്യേത	— അഭിഷുതസോമേ യജ്ഞേ
ബോധി	— അസ്മദീയാസ്തുതീർബുദ്ധ്യസ്വ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി നന്നായിച്ചെത്തി ഉഴിഞ്ഞ (സുശബ്ദവും സുസ്വരവുമായ) സ്തുതി യാകുന്ന തോട്ടി ഞാൻ ധരിക്കുന്നു അതുകൊണ്ടവിടന്ന് പരബലങ്ങളെ ഹനിക്കുന്നവരെ പിടിച്ചുനിർത്താം, പീഡിപ്പിക്കാം. ഞങ്ങളുടെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ അവിടേയ്ക്ക് ശോനേനിവാസം വേിയ്ക്കട്ടെ അല്ലയോ മഘവൻ, തികച്ചും ജേനീയനായ അവിടന്ന് സംസ്കരിച്ച സോമമൊത്ത ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികളെ ഉൾക്കൊണ്ടാമു.

10 ഗോഭിഷുരേമാമതിനുരവാം
യവേനക്ഷയംപുരുതവിശ്വാം
വയംരാജഭിഃപ്രഥമാധനാ
ന്യസ്മാകേനവുജനേനാജയേമ

11 ബൃഹസ്പതിൻപരിപാതുപശ്ചാ
ദുതോത്തരസ്മാദധരാഘോയോഃ
ഇന്ദ്രപുരസ്താദുതകധ്യുതോന
സ്സഖാസഖീഭ്യോവരിവഃകൃണോതു

വ. 27

അന്വയം:-

ഈ പ്രകാരം കഴിഞ്ഞതിന്നു മുമ്പിലത്തെ സൂക്തത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വക്രം-28-29-ഭാലന്ദനഃ വരംസപ്രിഃ ജ്വലിഃ ത്രിഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ,
അഗ്നിദേവതാ

1 ദിവസ്തപ്രിപ്രഥമജ്ജ്ഞാഗ്നി

രസുചിതീയപരിജാതവേദാഃ

തൃതീയമപ്സുനൃണാണാമുസൃ

മിന്ധാനന്തരജ്ഞാതേസ്വാധിഃ

അന്വയഃ -

അഗ്നിഃ പ്രഥമം ദിവഃ

പരി ജ്ജ്ഞേ

— ദൃലോകസ്വരൂപാരി
ആദിത്യാത്മനാ ജാതഃ

ജാതവേദാഃ

— ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നിഃ

അസൃത പരി ചിതീയം

— അസൃതമുപരി പാത്ഥിവാത്മനാ
ചിതീയജ്ജ്ഞേ

സമനഃ

— സപ്ത, മനുഷ്യേഷ്വപനഗ്രാഹകതയാ
സകരാചിത്തേനാഗ്നിഃ

തൃതീയം അപ്സു-സു

— അന്നാരിക്ഷേ വൈദ്യുതാത്മനാ
ജ്ജ്ഞേ

(ഏവം വിധം) ഏതം

സു-ആധിഃ

— സുപ്രജ്ഞാതാ

അജസ്രം ഇന്ധാനഃ

ജാതേ

— അന്നവരതം ദീപയൻ സ്നോതി

- 'അഥം-അഗ്നി' ഒന്നാമതായി ദ്രോവിൻമുകളിൽ ആദി
ത്യരൂപനായി ജനിച്ച രണ്ടാമത്ത്, ഉണ്ടായതെല്ലാമറിഞ്ഞു
ജാതർവദസ്സായിനമ്മുടെ ചുറ്റും ജോലനായി പിറന്ന മനു
ഷ്യരിൽ അന്നഗ്രാഹകരായ മനുസ്സോടുള്ളി ഒന്നാമത്ത് അന്നത്തി

ക്ഷത്തിൽ ഇടിമിന്നലുടലായി ഉൽപന്നനായി. ഇപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ ശോഭനപ്രജ്ഞാനമുറാവൻ ഇടവിടാതെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് സ്തുതിക്കുന്നു.

2 വിദ്മാതേ അഗ്നിത്രയാത്രയാണി

വിദ്മാതേ ധാമവിട്ടതാപതത്രാ

വിദ്മാതേ നാമ പരമം ഗുഹായ

ഖിദ്മാതമഥ സംയത ആജഗന്ഥ

അന്വയം:-

- ഹേ അഗ്നി, തേ ത്രയാ — ത്രിഷു സ്ഥാനേഷു,
പൃഥിവ്യന്തരീക്ഷഭ്യുദ്ധോക്ഷേ
സ്ഥിതാനി
- ത്രയാണി വിദ്മ — അഗ്നിവായാദിത്യാവ്യംഗി
ത്രിണി രൂപാണി വയഞ്ജാനീമഃ
- (കിഞ്ച) തേ ധാമ വി-
ട്ടതാ — വിട്ടതാനി
- പതത്രാ വിദ്മ — ബഹുനി, ഗാർവതയാഹ
വനീയാന്ധാഹാര്യദീനി
ജാനീമഃ
- (കിഞ്ച) തേ ഗുഹായ — ഗുഹാം, അവേദവിതരീരവി
ജ്ഞാനം.
- പരമം യതേ നാമ (തൽ)
വിദ്മ — ഉൽകൃഷ്ടം വേദപ്രസിദ്ധനാമ
ജാനീമഃ
- (കിഞ്ചത്വം) യതഃ ആ-
ജഗന്ഥ — യന്യാദാഗതവാനസി
ഉൽപന്നവാനസി
- തം ഉഥംസം വിദ്മ — ഉൽസ്യന്ധിതാരം
ഉൽപാദയിതാരം
കാരണാമാനഞ്ജാനീമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഭൂമ്യന്തരീക്ഷദ്യുലോകങ്ങളിൽ ഉള്ള അവിടുത്തെ, അഗ്നി, വായു, ആദിത്യൻ എന്നീ മൂന്നു രൂപങ്ങളെ ഞങ്ങളരിയുന്ന വിവിധമായി ഭരിയ്ക്കപ്പെടുന്ന ഗാർഹ പത്യം, ആഹവനീയം, അന്യാഹാര്യം മുതലായ അവിടുത്തെ പല ഇരിപ്പിടങ്ങളെയും ഞങ്ങളരിയുന്ന ഗുരവ്വം വേദജ്ഞന്മാരല്ലാത്തവക്കറിയാത്തതുമായ അവിടുത്തെ വേദപ്രസിദ്ധമായ ഉൽകൃഷ്ടനാമവും ഞങ്ങളരിയുന്ന പിന്നെ അവിടുന്ന് എങ്ങ നിന്ന് വന്നുവോ, ഉൽപന്നനായോ, ആ ഉറവിടത്തെ, ആ ഉൽ പാദകനായ കാരണാത്മാവിനെയും ഞങ്ങളരിയുന്ന

3 സമുദ്രോത്പാന്നമണാത്മാസ്യാഗ്ന

സ്തപക്ഷാഹുരധേദിവോഅഗ്നോധൻ

തൃതീയേത്പാരജസിതസ്ഥിവാംസ

ഉപാപസ്ഥേമഹിഷാഅവധൻ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, സമുദ്ര	— മഹോദയൗ ജായമാനം.
അപ്-സ അന്തഃ ത്വാ	— അപാമ്മദ്ധ്യേ സ്ഥിതസ്തപാ.
ഗ്ന-മനഃ ഹുരധേ	— ഗുഷ്ട, മനുഷ്യേഷ്വനഗ്രാഹകാ സകന്ധചിത്തോ വരണ സ്തതീപിതവാൻ
(കിഞ്ച) ഗ്ന-പക്ഷാഃ	— ഗുണാം പ്രത്യക്ഷേണ ഭൂഷാദിത്യഃ
ദിവാ ഉധൻ	— ദ്യുലോകസ്യോധസി, ഉധ സ്ഥാനീയആദിത്യമണ്ഡലേ ഹുരധേ
(കിഞ്ച) തൃതീയേ അപാ.	
ഉപ-സ്ഥേ	— ത്രയാണാം പുരകേ വൃഷ്ട കാനാം സ്ഥാനേ
രജസി തസ്ഥി-വാംസഃ	
ത്വാ	— അന്തരീക്ഷേ വിദ്യുദുപേണ സ്ഥിതസ്തപാ.

മഹിഷാഃ — മഹാനോഭേവഗണാഃ, മരുഭാഭയ
 സ്തോതാരഃ
 അവർഷൻ — സ്തുതിഭിരവർഷയൻ

അതഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, ആഴിയിലുള്ളവായി ജലമധ്യ
 ത്തിൽ വർത്തിച്ച അവിടുത്തെ മനുഷ്യരിൽ അനുഗ്രഹമനസ്സാക്കി
 വരണനാണ് ബദ്ധവാഗ്നിയാായി പ്രകാശിപ്പിച്ചത്. പിന്നെ,
 മനുഷ്യരെ നേരെ കാണുന്ന ആദിത്യൻ ദൃലോകത്തിന്റെ അകി
 ടായ ആദിത്യമണ്ഡലത്തിൽ ജ്വലിപ്പിച്ചു. മൂന്നാമതായി മഴ
 പെയ്യുന്ന അന്തരീക്ഷത്തിൽ ഇടിമിന്നൽ വടിവിൽ നില്ക്കുന്ന
 അവിടുത്തെ മഹാമാർഗായ ദേവഗണങ്ങളും മരുതുക്കൾ മുതലാ
 യ സ്തോതാക്കളും സ്തോത്രങ്ങളാൽ വളർത്തി.

4 അക്രന്ദഗ്നിസ്തനയന്നിവദ്യേതഃ
 ക്ഷാമാരേരിഹദീപിത്യസ്സമഞ്ജൻ
 സദ്യോജ്ജ്ഞാനോവിഹീമീധോഅവ്യ
 ഓരോദസീഭാനനാഭോത്യന്തഃ

അനന്വയം:-

അഗ്നിഃ സ്തനയൻ-ഇവ
 ദ്യേതഃ

— ഭാവാഗ്നിര്യഥാ ദീപ്തോവിദ്യ
 ദ്രൂപഃ പശ്ജന്യഃ മഹാന്തം ശബ്ദ
 ഓകരോതി, തദപൻ

ക്ഷാമ രേരിഹൻ
 വീര്യഃ സം-അഞ്ജൻ

— ക്ഷാമാം, പൃഥ്വിവീമാസ്വാഭയൻ
 ഓഷധിഃ ശ്രക്ഷയൻ, സന്താപ
 യൻ

അക്രന്ദൻ
 (കിഞ്ച) സദ്യഃ ജ്ജ്ഞാനഃ,
 ഇദ്ധഃ

— മഹാന്തം ശബ്ദഓകരോതി

ഇതഃ വി അവ്യൽ ഹി

— തൽക്ഷണേന ജായമാനഃ, ദീപ്തഃ
 ഇദം സ്വേദനഗേയം വസ്തുജാതം
 വിവിധം പശ്യതി വലു

(കിഞ്ച) രോദസീ അന്തഃ
 ഭാനനാ ആ ഭാതി

— ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യാവന്തരേണ
 ദീപ്താ, പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.-അഗ്നി, കാട്ടുതീ, പ്രകാശിക്കുന്ന ഇടിമിന്നലായി പരജന്യൻ ഉറക്കൊഴുപ്പിക്കുന്നപോലെ, ദ്രവിയെ നക്കിനണച്ചു കൊണ്ട്, ചെടികളെ ചുട്ടുകൊണ്ട്, പെരിയ ഒച്ചയുണ്ടാക്കുന്നു. പിന്നെ, താഴെത്താഴുപന്നനായി, ആളിക്കത്തു, തന്നാൽ ക്ഷിപ്തിക്കുപുട്ട വസ്തുക്കളെ പലപാടു നോക്കുന്നു. കൂടാതെ, ദ്വീപ്താപ്തമിവികളെ ഇടയിലൂടെയുള്ള കർത്തവ്യം മുറു പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

5 ശ്രീണാമുദാരോധരണോരയിണാം.

മനീഷാണാം പ്രാപ്തസ്തോമഗോപാഃ

വസസ്സുനസ്സഹസോരപസുരാജാ

വിഭാത്യഗ്രുജസാമിധാനഃ

അന്വയം:-

ശ്രീണാം ഉദാരാഃ	— വിഭ്രുതിനാം ഉദഗമയിതാ, ലാതാ
രയിണാം ധരണഃ	— ധനാനാധാരകഃ
മനീഷാണാം പ്ര-അപ്തസ്തഃ	— ഇഹംസിതാത്മാനാം പ്രാപ യിതാ
സോമ-ഗോപാഃ വസുഃ	— സോമസ്യ ഗോപാഃ, സർവ്വസ്യ വാസകഃ
സഹസഃ സുനഃ,	
അപസു	— ബലപത്രം, ഉദകേഷ് സ്ഥിതിഃ
രാജാ	— സർവ്വേശ്വരോഗ്നിഃ
ഉഷസാം അഗ്രേ ഇധാനഃ	
വിഭാതി	— പ്രഭാതകാലേഗ്നിഹോത്രാർത്ഥം - സമീപ്യമാനഃ പ്രകാശതേ.

അർത്ഥം.-വിഭ്രുതികളേകുന്നവനും ധനങ്ങളെറ്റുന്നവനും അലക്ഷിതങ്ങൾ സാധിപ്പിക്കുന്നവനും സോമത്തിന്നു രക്ഷകനും ഏവരെയും അതാതിട്ടു വസിപ്പിക്കുന്നവനും ബലപത്രവും ഉഷസാദിൽ വന്തിക്കുന്നവനുമായ സർവ്വേശ്വരൻ, അഗ്നി, ഉഷസ്സിന്റെ മേന്മയിൽ, പ്രഭാതപ്രാതഃഭത്തിൽ, അഗ്നിഹോത്രത്തിന്നുവേണ്ടി ചലിപ്പിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ട് പ്രകാശിക്കുന്നു.

6 വിശ്വസ്യകേതുർഭവനസ്യഗർ

ആരോദസി അപൂണാജ്ജായമാനഃ

വീളഞ്ചിദിമിനീനൽപരായ

ജനായഗ്നീമയജനപഞ്ച

വ. 28

അന്വയം:-

വിശ്വസ്യ കേതുഃ	— സർവ്വസ്യ പ്രജ്ഞാപകഃ
ഭവനസ്യ ഗർഭഃ	— ഉദകസ്യ ഗർഭഭൂതോഗ്നിഃ
ജായമാനഃ രോദസി ആ	
അപൂണാൽ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവാപുരയതി
പരാ-യൻ, വീളം ചിൽ	
അഗ്നിം	— പരാഗച്ഛൻ, ദൃഢമപിഭോച്ഛം
യത് പഞ്ച ജനാഃ അഗ്നിം	
അയജന്ത	— യദാമനുഷ്യാ അഗ്നിം യജന്തേ
(അഥ) അഭിനൽ	— ഭിനത്തി

അർത്ഥം:- എല്ലാമറിയിക്കുന്നവനും ജലത്തിന് ഗർഭഭൂതനായ അഗ്നി ഉൽപന്നനായപ്പോൾത്തന്നെ ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ പരിച്ഛിക്കുന്നു, അവയിൽ നിറയുന്നു മടങ്ങിവന്ന് മനുഷ്യർ അഗ്നിയെ യജിക്കുമ്പോൾ മോലത്തെ, അതുറപ്പുള്ളതെങ്കിലും, പിളർക്കുന്നു (പഞ്ചജനാഃ എന്നാണ് മനുഷ്യരെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. കാട്ടാളന്മാരടക്കം അഞ്ചുവർണ്ണങ്ങളാണ് പഞ്ചജനങ്ങൾ ആ അഞ്ചുകൂട്ടക്കും അഗ്നിയെ യജിക്കാൻ അധികാരമുണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് ഇവിടെ സ്പഷ്ടമാകുന്നു.)

7 ഉശിക്പാവകോത്തരതിസ്സമേധാ

മത്തേഷ്വഗ്നിരതുതോനിധായി

ഇയത്തിധുമമത്ഭംഭരിഭു

ക്ഷേപ്രേണശേചിഷാദ്യാമിനക്ഷൻ

അനവധി:-

ഉൾക്കി, പാവക:	— ഹവി: കാമയമാനം, സർവ്വസ്യ ശോധക:
അരതി:, സു-മേധാ:	-- ഗന്താ, സുപ്രജ്ഞ:
അമൃത: അഗ്നി:	— മരണധർമ്മരഹിതോഗ്നി:
മഹേശ്വ നി ധായി	— മരണധർമ്മിഷ്ട മനുഷ്യഷ്ട നിഹിത:
(സ:) ധൃതം ഇമഞ്ചി	— പ്രേരയതി
(കിഞ്ച) അരഹം ഭരിഭൂത	— ആരോപമാനം രൂപസ്ഥാരയൻ
ശുക്രേണ ശോചിഷാ	— ശുക്രേണ രോചിഷാ
ഭൃം ഉൽ ഇനക്ഷൻ	— ഭിംഭം വ്യാപ്തവൻ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഹവിസ്സിഷ്ടപ്പെടുന്നവനും എല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനും, ഗമനശീലനും, നല്ല പ്രജ്ഞയോടുകൂടിയവനും, മരണമില്ലാത്തവനുമായ അഗ്നി, മരണധർമ്മികളായ മനുഷ്യരിൽ ഇരുത്തപ്പെട്ടവനായി അവിടുന്ന് പുകപരത്തുന്ന ശോഭനമായ രൂപം ധരിച്ച് വെളുത്ത തേജസ്സോടുകൂടി ഭൃംഗിനെ പ്രാപിച്ചുകൊണ്ട് മേൽപ്പോട്ടു ചരിക്കുന്നു

8 ഉശാനോതക് മർദ്ദിയാവ്യദ്യോ

ഭൃംഹംശായശ്രിയേത്ഥാനം

അഗ്നിരമൃതോഅവേദായോഭി

ര്യമേനദ്യൈജ്ഞയൽസുരേതാ:

അനവധി:-

ഉശാനം തക് മ:	— പ്രത്യക്ഷദ്യശ്യമാനം, രോചമാനോഗ്നി:
മർദ്ദിയാ വി അദ്യോ	— ഉത, അത്യന്തം വിദ്യോതതേ
(കിഞ്ച) ആയ:	— സർവ്വതോഗന്തായമഗ്നി:
ശ്രിയേ ഭി-മംശം തപാനം	— വിഭുതൈഭരഭിവം യഥാ തഥാരോപമാനോ ഭവതി
യൽ ഏനം സു-രേതാ:	— യസ്മാദഗ്നി: ശോഭനരേതസ്തു:

ഭക്ത: ജനയൽ — ആദിത്യോജനയതി
 (സോയം) അഗ്നി: — അന്നൈർവനസ്സതിഭിശ്ച
 വയം-ഭി: — മരണരഹിതോഭവൽ
 അമൃത: അഭവൽ —

അർത്ഥം:-പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെടുന്നവനും ശോഭാനന്ദമായ അഗ്നി അത്യന്തം പ്രകാശിക്കുന്നു. എന്റെ ഗർഭിണി അഗ്നി വിഭൂതിയ്ക്കായി അജയ്യമാംവിധം ഭാസമാനനായി ഭവിക്കുന്നു. അഗ്നിയെ ജനിപ്പിക്കുന്നത് നല്ല ജലം വഷിക്കുന്ന ആദിത്യനെത്ര. ആ അഗ്നി അന്നങ്ങളെക്കൊണ്ടും സസ്യാദികളെക്കൊണ്ടും മരണരഹിതനായി ഭവിച്ചു.

9 യസ്സേ അഭ്യക്തവദ്ഭ്രശോചേ

പുപന്ദേവ ഹൃതവന്തമഗ്നേ

പ്രതന്നയ പ്രതരം വസ്യോ അച്ഛാ

ഭിസ്യന്തേ വഭേതം യവിഷ്വ

അന്വയം:-

ഹേ ഭ്ര-ശോചേ, യവിഷ്വ,
 ദേവ, അഗ്നേ, — കല്യാണദീപ്ത, യുവതമ,
 തേ യ: അഭ്യ — തുഭ്യം യോയജമാനോസ്തിനഹനി
 ഹൃത-വന്തം അപുപം —
 കൃണവൽ — ആജ്യേന യുക്തം
 പ്ര-തരം — പ്രകൃഷ്ടതരം തം യജമാനം
 വസ്യ: അച്ഛ പ്ര നയ — വസിയ: പ്രതിപ്രാപയ
 (ത്ഥാ) ദേവ-ഭേതം — സ്തുതിഭിഹ്വിഭിശ്ച ദേവാനാം
 തം സ്യന്തം അഭി — സുഖമഭിപ്രാപയ

അർത്ഥം:-മംഗളപ്രകാശനും ഏറെയും യുവാവും ഭാസമാനനായ അഗ്നേ, അവിഭക്തയായി ഏതു യജമാനൻ ന്റെ ചേർത്ത

പുരോധാശങ്കാഭക്തനോഭവാ, ആ ഉൽകൃഷ്ടതനായ യജമാനന്മാർ
ധനമെത്തിച്ചാലും. അതുപോലെ സ്തുതികൾകൊണ്ടും ഹവിസ്സു
കൾകൊണ്ടും ദേവന്മാർ സേവിയുന്ന അവൻ സർവ്വം നേരെ
യണച്ചാലും.

10 ആതംഭജസൗശ്രവസേഷ്വഗ്ന
ഉക്തമുക്തമത്യാജഗന്ധ്യമാനേ
പ്രിയസ്സുര്യപ്രിയോത്സാഹാഭവാ
ത്യജമാതനീനദദജനീതൈ

അന്വയം:-

- ഓം അഗ്നേ, (ബ്രാ.)
സൗ ശ്രവസേഷ്വ — ശോഭനാനി ഹവിരുന്നാനിയേഷ്യ
താനി കർമ്മസു ക്രിയമാണേഷ്യ
- തം ആ ദേവ — അഭീഷ്ടഫലപ്രദാനേന
സേവസ്യ
- (കിഞ്ച) ഉക്തമേ-ഉക്തമേ
ഗന്ധ്യമാനേ ആ ദേവ — സർവ്വേഷു ഗന്ത്രേഷു
ഗന്ധ്യമാനേഷുസത്യം, തം
സേവസ്യ
- ((സത്യജമാനന്) സുര്യ
പ്രിയഃ ഡോതി — ഡേതു
- (തഥാ) അഗ്നാ പ്രിയഃ — അഗ്നാവപി പ്രിയോഡേതു
- (കിഞ്ചസ) ജാതേന ഉക്ത
ഭിനദതി — ഉക്തപണേന പുത്രേണ ഗത്രുക്ത
വിഭാജയതു
- (തഥാ) ജനീതൈഃ ഉക്ത — ജനീഷ്യമാണൈശ്ച
പുത്രൈശ്ചതുനാഭിനദതി

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് നല്ല ഹവിസ്സുകൾ
ഇരിക്കാൻ കർമ്മങ്ങൾ അനുഷ്ഠിയ്ക്കുവേ, ആ യജമാനനെ അഭീഷ്ട
ഫലമേകിക്കൊണ്ടു പ്രാപിച്ചാലും. ചിലനെ ഗുത്സുങ്ങുള്ളൊ.

ചൊല്ലപ്പെടവേ, ആ യജമാനനെ കൊണ്ടാടിയാലും. ആ യജമാനൻ സൂര്യൻ പ്രിയനാവട്ടെ. അഗ്നിയിലും പ്രിയനാവട്ടെ. ഉൽപന്നനായ പുത്രനെക്കൊണ്ടും, ശത്രുക്കളെ പിളർക്കട്ടെ. ജനീയ്ക്കാൻ പോകുന്ന പുത്രന്മാരെക്കൊണ്ടും ശത്രുക്കളെ പിളർക്കട്ടെ.

11 ത്വായാഗ്നേയജമാനാ അനുഭ്യൻ
 വിശ്വാവസുഭധിരേവാർയാണി
 ത്വയാസഹദ്രവിണമിച്ഛമാനാ
 ബ്രജങ്ഗോമന്തമുശിജോവിവപ്രുഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ത്വാം (പ്രതി) യജമാനാഃ	
അനു ഭ്യൻ വിശ്വാ	
വാര്യാണി	— പ്രത്യഹം വിശ്വാണി, സർവ്വാണി
	വരണീയാണി
വസു ഭധിരേ	— വസുന്തി, ധനാനി ധാരയന്തി
(കിഞ്ച) ത്വയാ സഹ	
ദ്രവിണം	— അസുരൈരപഹൃതങ്ഗോ
	രൂപന്ധനം
ഇച്ഛമാനാഃ ഉശിജഃ	— കാമയമാനാമേധാവിനോഭേവാഃ
ഹോ-മന്തം ബ്രജം വി	
വപ്രുഃ	— പശുമന്തം സ്ഥാനം വിപൃത
	ലാരങ്ക്രതവന്തഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടിയാണ്, അവിടുത്തെക്കുറിച്ചു കർമ്മങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കാനാണ്, യജമാനന്മാർ നിത്യവും എല്ലാ ധനങ്ങളും കയ്യേറുന്നത്. (അവർക്ക് സുഖഭോഗത്തിന് വേണ്ടിയല്ല.) പിന്നെ, അവിടുത്തോടു ചേർന്നാണ് അസുരന്മാരാലപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുസമ്പത്തു് (വീണ്ടുകിട്ടാൻ) ഇച്ഛിക്കുന്ന ദേവന്മാർ, പശുക്കൾ നിന്ന സ്ഥാനത്തിന്റെ ലാഭം തുറന്നതു്.

12 അസ്താവ്യഗ്നിൻരാംസുശേവോ
വൈശ്വാനരഗൃഷിഭിസ്സോമഗോപാഃ
അഭേഷേദ്യോവാപൃഥിവീഹുവേമ
ദേവാധത്തരയിമസ്മേസുവീരം

വ. 29

അന്വയം:-

നരാം സു-ശേവഃ	— കർമ്മനേത്രണാം സുസുഖഃ
വൈശ്വാനരഃ,	
സോമ-ഗോപാഃ	— വിശ്വാനരഹിതഃ, സോമേനാ
രക്ഷ്യമാണഃ
അഗ്നിഃ ഗൃഷി-ഭിഃ	,
അസ്താവി	— അസ്താഭിസ്തതഃ
അഭേഷേ ദ്യോവാപൃഥിവീ	
ഹുവേമ	— ഭേഷരഹിതേ ദ്യോവാ
പൃഥിവ്യൗ വയമാഹവയാമഃ
ഹേ ദേവാഃ, (യ്യം)	
സു-വീരം രയിം	— ശോഭനപുത്രാദ്യപേതന്ധനം
അസ്മേ ധത്ത	— അസ്താസു ധാരയത, ദത്ത

അർത്ഥം.-കർമ്മനേതാക്കൾക്കു് നല്ല സുഖമേകുന്നവനും എല്ലാ മനുഷ്യക്കും ഹിതകാരിയും സോമത്താൽ മുററും രക്ഷിക്കപ്പെട്ടു ബലവന്മാരായ അഗ്നി ഗൃഷികളായ നമ്മളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടു. ആരോടും ഭേഷമില്ലാത്ത, സമഭാവനയുററ, ദ്യോവാപൃഥിവീകളെ നാം വിളിക്കുന്നു. അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾ സന്തപുത്രസഹിതമായ ധനം ഞങ്ങളിൽ ധരിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്കു തന്നെത്തുല്പാലും.

ഏതാമധ്യായം സമാപ്തം

അന്തഃ-സവിതാവ് പടിഞ്ഞാറുഭാഗത്തു് (പിന്നിൽ) നിന്നുകൊണ്ടും, സവിതാവ് കിഴക്കുഭാഗത്തു് (മുമ്പിൽ) നിന്നും, സവിതാവ് വടക്കു് (മുകളിൽ) സ്ഥിതിചെയ്തും, സവിതാവ് തെക്കുഭാഗത്തു് (താഴെ) വാങ്ങിച്ചും, നമ്മുടെ അഭിഷേകം മുഴുവൻ ഏതായിട്ടുണ്ടു്; അല്ലെങ്കിൽ യജ്ഞത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കട്ടെ. സവിതാവ് നമുക്കു് ദീപ്തായുസ്സു തന്നരുളട്ടെ. (സവിതാവ് എന്ന പദത്തിന്റെ വിണ്ടുംവീണ്ടുമുള്ള ആവർത്തനം ആദരാനിന്ദ വേണ്ടി.)

വക്ത്രം-12-13. സൗര്യഃ അഭിതപാഃ ഋഷിഃ, ദഗന്തീ ത്രിഷ്ഠഃ ഹേ ചന്ദ്രസീ സൂര്യോ ദേവതാ.

1 നമോമിത്രസ്യവരണസ്യചക്ഷസേ

മഹാദേവായതദൃതംസപര്യത

ദൂരേദൃശേദേവജാതായകേതവേ

ദിവസപുത്രായസൂര്യായശംസത

അന്വയം:-

(ഹേ ഋഷിജി, യായം)

മിത്രസ്യ വരണസ്യ

ചക്ഷസേ

— ദ്രൌ

മഹാ ദേവായ

— മഹതേ ദ്യോതമാനായ

ദൂരേ-ദൃശേ

— ദൂരേ സന്തമപിപശ്യതേ

ദേവ-ജാതായ

— ദേവേഷ്യ പ്രാദി-ഭൂതായ

കേതവേ

— വിശ്വസ്യ പ്രജ്ഞാപകായ

ദിവഃ പുത്രായ സൂര്യായ

നമഃ

— പുത്രതായ സൂര്യായ നമഃ

കൃതം

തൽ ഋതം

— വിഹിതം യാഗാദിലക്ഷണ
ഓക്തം

സപര്യത, ശംസത

— പുജയത, സ്തുതിഓക്രന്ത

